

ПОЛЬЩА ТА УКРАЇНА
У ТРИДЦЯТИХ – СОРОКОВИХ
РОКАХ ХХ СТОЛІТТЯ

POLSKA I UKRAINA
W LATACH TRZYDZIESTYCH –
CZTERDZIESTYCH XX WIEKU

**ВЕЛИКИЙ
ТЕРОР:
ПОЛЬСЬКА
ОПЕРАЦІЯ
1937–1938**

**WIELKI
TERROR:
OPERACJA
POLSKA
1937–1938**

* *

8

Польща та Україна
у тридцятих – сорокових роках XX століття
Невідомі документи з архівів спеціальних служб
Том 8
Частина друга

Polska i Ukraina
w latach trzydziestych – czterdziestych XX wieku
Nieznane dokumenty z archiwów służb specjalnych
Tom 8
Część druga

Галузевий державний архів Служби безпеки України
Інститут національної пам'яті –
– Комісія з переслідування злочинів проти польського народу
Інститут політичних і етнонаціональних досліджень
Національної академії наук України

Польща та Україна
у тридцятих – сорокових роках ХХ століття
Невідомі документи з архівів спеціальних служб

Том 8

Великий терор: польська операція 1937–1938

ЧАСТИНА ДРУГА

*Пам'яті доктора історичних наук
Януша Куртики*

Варшава – Київ 2010

Instytut Pamięci Narodowej –
– Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu
Wydzielone Archiwum Państwowe Służby Bezpieczeństwa Ukrainy
Instytut Badań Politycznych i Narodowościowych
Narodowej Akademii Nauk Ukrainy

Polska i Ukraina
w latach trzydziestych – czterdziestych XX wieku
Nieznane dokumenty z archiwów służb specjalnych

Tom 8

Wielki Terror: operacja polska 1937–1938

CZĘŚĆ DRUGA

Pamięci dr. hab. Janusza Kurtyki

Warszawa – Kijów 2010

Редакційна колегія

Єжи Беднарек
Володимир В'ятрович
Сергій Кокін
Петро Кулаковський
Марцін Маєвський
Пйотр Мерецький
Збігнев Навроцький
Єнджей Тухольський
Юрій Шаповал

Рецензент

Альбін Гловацький

Підбір документів і наукова редакція

Єжи Беднарек
Діана Бойко
Йоанна Карбаж-Вілінська
Сергій Кокін
Станіслав Коллер
Петро Кулаковський
Марцін Маєвський
Магдалена Семчишин
Ванда Худзік
Юрій Шаповал

Переклад

Йоанна Карбаж-Вілінська
Станіслав Коллер
Магдалена Семчишин
Маргаріта Хілінська
Ванда Худзік

Обкладинка

Кшиштоф Сівець

Комп'ютерна верстка

TYRSA Sp. z o.o.

Друк

Legra Sp. z o.o.

ISBN 978-83-7629-146-8

© Всі права застережені.
Галузевий державний архів Служби безпеки України
Інститут національної пам'яті – Комісія з переслідування злочинів
проти польського народу
Інститут політичних і етнонаціональних досліджень
Національної академії наук України
Варшава 2010

Komitet redakcyjny
Jerzy Bednarek
Petro Kułakowski
Serhij Kokin
Marcin Majewski
Piotr Mierecki
Zbigniew Nawrocki
Jurij Szapował
Jędrzej Tucholski
Wołodymyr Wiatrowycz

Recenzent
Albin Głowacki

Wybór dokumentów i redakcja naukowa

Jerzy Bednarek
Diana Bojko
Wanda Chudzik
Joanna Karbarz-Wilińska
Serhij Kokin
Stanisław Koller
Petro Kułakowski
Marcin Majewski
Magdalena Semczyszyn
Jurij Szapował

Przekład
Margarita Chilińska
Wanda Chudzik
Joanna Karbarz-Wilińska
Stanisław Koller
Magdalena Semczyszyn

Okladka
Krzysztof Siwiec

Fotoskład
TYRSA Sp. z o.o.

Druk
Legra Sp. z o.o.
ul. Rybitwy 15, 30-716 Kraków

ISBN 978-83-7629-146-8

© Copyright by
Instytut Pamięci Narodowej – Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko
Narodowi Polskiemu
Wydzielone Archiwum Państwowe Służby Bezpieczeństwa Ukrainy
Instytut Badań Politycznych i Narodowościowych Narodowej
Akademii Nauk Ukrainy
Warszawa 2010

III
ОРГАНІЗАЦІЯ І ПЕРЕБІГ РЕПРЕСИВНОЇ
ОПЕРАЦІЇ (1938–1939)

III
ORGANIZACJA I PRZEBIEG REPRESJI
(1938–1939)

ПОЛЬСЬКА ОПЕРАЦІЯ

„OPERACJA POLSKA”

№ 98

1 січня 1938, Житомир. Цифрові зведення про оперативно-слідчу роботу УНКВС по Житомирській області за період з 1 жовтня 1937 р. по 1 січня 1938 р.

^а-Сов[ершенно] секретно
Сер[ія] «К»^а

^б-Зам[естителю] наркома внутрішніх дел УССР
Старшему майору государств[енной] безопас[ности]^б
^а-тов. СТЕПАНОВУ^а
г. Киев

При этом направляю цифровые сведения об оперативно-следственной работе УНКВД за время с 1/X-[19]37 г. по 1/1-[19]38 г.

^а-^б-Приложение^б:^а по тексту.

№ ^в-1860994^в
1-го января 1938 г.

^б-Начальник УНКВД по Житомир[ской] обл[асти]
Капитан государств[енной] безопас[ности]^б
(—) ЯКУШЕВ¹

---

^а-^а Підкреслено машинописним способом.

^б-^б Написано великими літерами.

^в-^в Вписано від руки.

¹ Лаврентій Трохимович Якушев (Бабкін) (1903–1986), з 26 V 1922 пом. уповноваженого Інформаційного відділу Мелітопольської повітової ЧК; з 1 I 1927 начальник Обліково-інформаційного відділу Мелітопольського окрвідділу ДПУ; з 9 III 1928 начальник Обліково-інформаційного відділу ДПУ УСРР; з 4 V 1928 начальник Обліково-інформаційного відділу Ніжинського окрвідділу ДПУ; з 26 VII 1929 начальник Обліково-інформаційного відділу Черкаського окрвідділу ДПУ; з 1 X 1930 начальник Інформаційного відділу Харківського оперсектора ДПУ; з 3 IV 1931 помічник начальника СПВ Харківського оперсектора ДПУ; з 1 III 1935 заступник начальника СПВ УДБ УНКВС Харківської обл.; з 25 XII 1936 заступник начальника 4 відділу УДБ УНКВС Харківської обл.; з 1 X 1937 заступник наркома, а з 4 VIII 1938 нарком внутрішніх справ Кримської АРСР. Заарештований 18 XII 1938, засуджений 20 VI 1939 до 20 років позбавлення волі, покарання відбував у Північно-Східному таборі НКВС; 9 X 1941 судимість знята; з жовтня 1941 на оперативних посадах у військах, партизанських загонах. *Петров Н., Скорик К. Цит. праця, с. 462–463.*

Nr 98

1 stycznia 1938, Żytomierz. Informacja dotycząca pracy operacyjno-śledczej UNKWD obwodu żytomierskiego za okres od 1 października 1937 r. do 1 stycznia 1938 r.

^a-Ścis[le] tajne
Ser[ia] „K”^a

^b-Do Zast[ępcy] *Narkoma* Spraw Wewnętrznych USRS
Starszego majora bezpiecz[ęstwa] państw[owego]^b
^a-tow. STIEPANOWA^a
m. Kijów

Niniejszym pismem przedkładam dane liczbowe o pracy operacyjno-śledczej NKWD za okres od 1/X-[19]37 r. do 1/1-[19]38 r.

^{a-b}-Załącznik^{b-a} zgodnie z tekstem.

nr ^c-1860994^c
1 stycznia 1938 r.

^b-Naczelnik UNKWD obw[odu] żytomier[skiego]
Kapitan bezpieczeń[ęstwa] państw[owego]^b
(—) JAKUSZEW¹

---

^{a-a} *Podkreślono maszynowo.*

^{b-b} *Zapisano wersalikami.*

^{c-c} *Wpisano odręcznie.*

¹ Ławrientij Trochimowicz Jakuszew (Babkin) (1903–1986), od 26 V 1922 pom. pełnomocnika Oddziału Informacyjnego CzK *ujezdu* melitopolskiego; od 1 I 1927 naczelnik Oddziału Ewidencyjno-Informacyjnego Melitopolskiego Oddziału Okręgowego GPU; od 9 III 1928 naczelnik Ewidencyjno-Informacyjnego Oddziału GPU USRS; od 4 V 1928 naczelnik Oddziału Ewidencyjno-Informacyjnego Nieżyńskiego Oddziału Okręgowego GPU; od 26 VII 1929 naczelnik Oddziału Ewidencyjno-Informacyjnego Czerkaskiego Oddziału Okręgowego GPU; od 1 X 1930 naczelnik Oddziału Informacyjnego Charkowskiego Sektora Operacyjnego GPU; od 3 IV 1931 pom. naczelnika SPO Charkowskiego Sektora Operacyjnego GPU; od 1 III 1935 zca naczelnika SPO UGB UNKWD obw. charkowskiego; od 25 XII 1936 zca naczelnika 4 Oddziału UGB UNKWD obw. charkowskiego; od 1 X 1937 naczelnik UNKWD obw. żytomierskiego; od 26 II 1938 w rezerwie Wydziału Kadr NKWD ZSRS; od 3 V 1938 zca ludowego komisarza, a od 4 VIII 1938 ludowy komisarz spraw wewnętrznych Krymskiej ASRS. Aresztowany 18 XII 1938, skazany 20 VI 1939 na 20 lat pozbawienia wolności, karę odbywał w północno-wschodnim obozie NKWD; 9 X 1941 przedterminowo zwolniony; od października 1941 na stanowiskach operacyjnych w wojsku i w oddziałach partyzanckich. N. Pietrow, K. Skorkin, *op.cit.*, s. 462–463.

^бЦифровые сведения^б
 об оперативно-следственной работе УНКВД
^ас 1/Х-[19]37 г. по 1/1-[19]38 г.^а
^{а-б}Общее движение арестованных^{б-а}

^б Окраски ^б	Передано из других облас[тей]	Арестовано с 1/Х-[19]37 г. по 1/1-[19]38 г.	Всего при-было аресто-ванных
Троцкисты и правые	13	230	243
Участники военно-фашистского заговора	15	19	34
Меньшевики	—	9	9
Украинские национ[алисты]	8	929	937
Сионисты	—	116	116
Поль[ский] к/р и ш/п	634	6431	7065
Нем[ецкий] к/р и ш/п	99	1279	1378
Рум[ьинский] к/р и ш/п	1	37	38
Японский ш/п	1	18	19
Греков	—	1	1
Церк[овно]-сект[антский] к/р	3	537	540
Кулаков	123	3031	3154
Жен изменников родины	—	841	841
Итальянский ш/п	—	8	8
Латвийский ш/п	—	29	29
Вредит[ельство] и диверсия	27	50	77
Террор	—	2	2
Прочие	24	113	137
^б Итого ^б :	948	13680	14628

^{а-б}Примечание^{б-а}

а) в числе арестованных 6431 вошли 143 поляка, арестованные по кулацкой операции.

б) из числа 1279 по немецкой к/р, 313 человек включены в польские альбомы, т. к. проводили работу в пользу Польши.

^{а-б}Осуждено в[оенной] коллегией по в[оенно]-фашистскому заговору^{б-а}

По 1-й категории..... 18
 По 2-й — || — 1
^бВсего^б..... 19

^{а-б}Осуждено в[оенной] коллегией по троцкистам и правым^{б-а}

^bDane liczbowe^b
dotyczące pracy operacyjno-śledczej UNKWD
^aod 1/X-[19]37 r. do 1/1-[19]38 r.^a
^{a-b}Ogólny ruch aresztowanych^{b-a}

^b Wyszczególnienie ^b	Otrzymano z pozostałych obwod[ów]	Aresztowano od 1/X-[19]37 r. do 1/1-[19]38 r.	Razem przybyło aresztowanych
Trockiści i prawicowcy	13	230	243
Członkowie spisków wojskowo-faszystowskich	15	19	34
Mienszewicy	–	9	9
Ukraińscy nacjon[aliści]	8	929	937
Syjniści	–	116	116
Pol[aska] k-r i szp[iegostwo]	634	6431	7065
Niem[iecka] k-r i szp[iegostwo]	99	1279	1378
Rum[uńska] k-r i szp[iegostwo]	1	37	38
Japońskie szp[iegostwo]	1	18	19
Grecy	–	1	1
Cerk[iewno]-sek[ciarscy] k-r	3	537	540
Kułacy	123	3031	3154
Żony zdrajców ojczyzny	–	841	841
Włoskie szp[iegostwo]	–	8	8
Łotewskie szp[iegostwo]	–	29	29
Szkod[nictwo] i dywersja	27	50	77
Terror	–	2	2
Inne	24	113	137
^b Razem ^b :	948	13680	14628

^{a-b}Uwaga^{b-a}

a) w liczbie 6431 aresztowanych znajduje się 143 Polaków, aresztowanych w operacji kułackiej;

b) w liczbie 1279 osób [prowadzących] niemiecką [działalność] k-r, 313 osób włączono do polskich albumów, ponieważ swoją pracę prowadzili na rzecz Polski.

^{a-b}Skazano przez Kolegium W[ojskowe] za spisek w[ojskowo]-faszystowski^{b-a}

[Zaliczonych] do 1 kategorii..... 18

[Zaliczonych] do 2 – || – 1

^bŁącznie^b..... 19

^{a-b}Skazano przez Kolegium W[ojskowe] trockistów i prawicowców^{b-a}

По 1-й категории.....	18
По 2-й — —	16
^б Всего ^б	34

^{а-б}Числится арестованных^б на 1/1-[19]38 года^а

^бВсего^б.....1554

^аИз них:^а

Троцкисты и правые.....	110
Меньшевики.....	9
Участн[иков] в[оенно]-фаш[истского] заг[овора].....	5
Укр[аинских] нац. к/р.....	56
Греки.....	1
Поль[ский] к/р и ш/п.....	1018
Нем[ецкий] к/р и ш/п.....	150
По латвийскому ш/п.....	8
По румынскому ш/п.....	1
По японскому ш/п.....	3
По церков[ным] и сект[антским] к/р.....	2
Кулаков.....	19
Сионисты.....	116
Прочих.....	56

^{а-б}Осуждено по кулацкой операции^{б-а}

^бВсего^б..... 4325

^аИз них:^а

По 1-й категории.....	1825
По 2-й — —	2500

^{а-б}Из общего количества прошедших по тройке осуждено^{б-а}

По укр[аинским] националистам.....	867
По церков[ным] и сект[антским] к/р.....	516
Поляков.....	4
Немцев.....	3
Латышей.....	2
^{а-б} Осужденные изъяты ^{б-а}	
Из населенных пунктов городск[ого] типа.....	407
Из — — — — сельского типа.....	3918
^а В том числе: ^а	
Из колхозов.....	2258
совхозов.....	25
промпредприятий.....	237

[Zaliczonych] do 1 kategorii.....	18
[Zaliczonych] do 2 – –	16
^b Łącznie ^{-b}	34

^{a-b}Ilość aresztowanych^{-b} na 1/1-[19]38 roku^a

^b Łącznie ^{-b}	1554
^a W tym: ^{-a}	
Trockiści i prawicowcy.....	110
Mienszewicy.....	9
Człon[kowie] spisków woj[skowo]-fasz[ystowskich].....	5
Ukr[aińscy] nac[jonalistyczni] k-r.....	56
Grecy.....	1
Pol[ską] k-r i szp[iegostwo].....	1018
Niem[iecka] k-r i szp[iegostwo].....	150
Łotewskie szp[iegostwo].....	8
Rum[uńskie] szp[iegostwo].....	1
Japońskie szp[iegostwo].....	3
Cerk[iewno]-sek[ciarscy] k-r.....	2
Kułacy.....	19
Syjniści.....	116
Inni.....	56

^{a-b}Skazano w operacji kułackiej^{-b-a}

^b Razem ^{-b}	4325
^a W tym: ^{-a}	
[Zaliczonych] do 1 kategorii.....	1825
[Zaliczonych] do 2 kategorii.....	2500

^{a-b}Z ogólnej liczby skazanych przez trójkę^{-b-a}

Ukr[aińskich] nacjonalistów.....	867
Cerk[iewno]-sek[ciarskich] k-r.....	516
Polaków.....	4
Niemców.....	3
Łotyszów.....	2
^{a-b} Skazani pochodzili ^{-b-a}	
Z osiedli typu miej[skiego].....	407
Z – – wiej[skiego].....	3918
^a W tym [wg zatrudnienia]: ^{-a}	
Z kołchozów.....	2258
Z sowchozów.....	25
Z przedsiębiorstw przemysłowych.....	237

военных объектов.....	20
транспорта.....	23
сов. аппарата.....	337
строительн[ых] орган[ов].....	34
Без опред[еленных] занятий.....	1382
^б За время ^б с 1/Х-[19]37 по 1/1-[19]38 г. по делам УНКВД осуждено Спец- коллекцией и В[оенными] трибуналами.	
^б Всего ^б	59
Из них:	
По 1-й категории.....	18
По 2-й — —	41
^{а-б} Осуждено в открытых процессах ^{б-а}	
По вредительству в животноводстве.....	25
^а Из них: ^а	
По 1-й категории.....	19
По 2-й — —	6
По вредительству в системе животноводства было открытых процессов — 3	
Осужденных жен изменников родины — ^б не было ^б .	

^бНачальник УНКВД по Житомирск[ой] обл[асти]
Капитан государств[енной] безопасности^б
(—) ЯКУШЕВ

^бНачальник 8 Отделения УНКВД
Младший лейтенант госбезопасн[ости]^б
(—) БЕРЕЖНОЙ

Z obiektów wojskowych.....	20
Z [branży] transportowej.....	23
Z aparatu sow[ieckiego].....	337
Z [branży] budowlanej.....	34
Bez okr[ęślonego] zajęcia.....	1382
^b Za okres ^b od 1/X-[19]37 do 1/1-[19]38 r. w sprawach UNKWD Spec[jalnej]	
Kolegia i W[ojskowej] Trybunały skazały:	
^b Razem ^b	59
W tym:	
[Zaliczonych] do 1 kategorii.....	18
[Zaliczonych] do 2 kategorii.....	41
^{a-b} W procesach jawnych skazano ^{b-a}	
Za szkodnictwo w hodowli.....	25
^a W tym: ^a	
[Zaliczonych] do 1 kategorii.....	19
[Zaliczonych] do 2 kategorii.....	6

Za szkodnictwo w dziedzinie hodowli odbyło się procesów jawnych – 3
 Skazanych żon zdrajców ojczyzny – ^bnie było^b.

^bNaczelnik UNKWD obw[odu] żytomiersk[iego]
 Kapitan bezpieczeństwa państw[owego]^b
 (—) JAKUSZEW

^bNaczelnik 8 Wydziału UNKWD
 Młodszy lejtnant bezpieczeństwa państw[owego]^b
 (—) BIERIEŻNOJ

№ 99

4 січня 1938, [Київ]. Повідомлення 8-го відділу УДБ НКВС УРСР про осіб, заарештованих органами НКВС УРСР з 1 червня 1937 р. по 4 січня 1938 р.

а-б-Современно секретно^{б-а}

а-в-Сведения^в

об арестованных органами^а НКВД УССР с 1-го июня 1937 года по 4-е января 1938 года

	в-Из них ^в :					
	Чл. А.С. партии	Раз. Ш.П. и пр. нац. к.р.	Диверсия и вредит.	Сионисты	К.р. агитация.	Проч. преступлен.
НКВД-УССР	22	31	71	3	30	49
Донецк. Обл.	—	—	—	—	—	—
Киевск. — —	—	—	—	—	—	—
Харьков. — —	110	124	69	—	86	52
	2038	206	72	206	441	49
	27040	915	915	—	—	—
	23326	8642	1343	1268	—	—
	16938	7369	682	441	—	—
	174	—	—	—	—	—
	37	37	—	—	—	—
	—	664	11226	—	—	—
	—	1064	8642	—	—	—
	—	1034	7369	—	—	—
	26	—	—	—	—	—
	312	—	—	—	—	—
	202	—	—	—	—	—
	295	—	—	—	—	—
	4	4	—	—	—	—
	2916	2916	—	—	—	—
	27	27	—	—	—	—
	70	70	—	—	—	—
	42	42	—	—	—	—
	130	130	—	—	—	—
	92	92	—	—	—	—
	137	137	—	—	—	—
	946	946	—	—	—	—
	547	547	—	—	—	—
	3222	3222	—	—	—	—
	347	347	—	—	—	—
	1920	1920	—	—	—	—
	174	174	—	—	—	—
	289	289	—	—	—	—
	379	379	—	—	—	—
	448	448	—	—	—	—
	983	983	—	—	—	—
	980	980	—	—	—	—
	448	448	—	—	—	—
	2038	2038	—	—	—	—
	27040	27040	—	—	—	—
	23326	23326	—	—	—	—
	16938	16938	—	—	—	—

а-а- Написано великими літерами.

б-б- Підкреслено машинописним способом.

в-в- Написано в розбивку.

Д/Петров.	16419	911	274	305	2826	1845	143	108	135	201	204	186	7759	1157	365	43	3	187	—	124	8
Винницкая	16040	357	90	3098	5953	165	978	15	—	34	—	1167	3356	120	707	21	75	174	—	348	89
Житомир. Обл.	14628	243	34	937	7065	1378	38	19	1	29	—	540	3154	841	349	9	10	77	116	—	137
Одесск. Обл.	13936	549	27	1292	1276	2320	790	116	502	85	203	643	5099	434	600	122	290	67	—	121	—
Черниг. — 1 —	8246	329	82	743	873	192	55	36	5	26	—	263	5150	194	298	28	12	56	—	189	13
Полтавск. — 1 —	6852	141	42	996	1312	140	—	28	37	53	—	443	2962	256	442	—	—	76	27	339	—
Кам. Подольск.	6795	74	30	875	3794	46	180	3	—	37	—	559	881	222	94	—	—	14	6	—	74
Николаевск.	5993	192	17	924	844	981	141	17	99	86	—	275	1290	126	1001	—	—	—	—	—	—
НКВД МАССР	4433	29	3	8	245	310	1524	3	7	13	—	256	1712	156	167	22	3	10	7	122	3
Погранотряды	3892	9	—	63	1102	64	1554	—	20	—	—	38	393	68	581	—	35	5	—	304	237
^а Итого ^а :	166576	5624	1259	14450	39446	14492	5776	633	3823	1399	407	7169	58993	6586	6519	377	583	1209	167	2312	870
ДТО ГУГБ	10774	1081	5	469	2755	534	139	248	56	109	—	76	2432	595	2275	2	104	793	—	1006	370
^а Всего по Украине ^а	177350	6705	1264	14919	42201	15026	5915	881	3879	1508	407	7245	61425	7181	8794	379	687	2002	167	3318	1240

6-4.1.1938 г.^б

ГДА СБУ, ф. 42, стр. 33, арк. 32.
Копія, машинопис.

^аНачальник 8 Отдела УГБ НКВД УССР
Лейтенант госбезопасности^а
МУНВЕЗ¹

¹ Лазар Григорович Мунвез (1895–1938), з 1928 в органах ДПУ; з 1933 до 22 III 1934 начальник обліково-статистичного відділу Харківського облікового-статистичного відділу УДБ НКВС УССР; з 1 XI 1937 начальник обліково-статистичного відділу НКВС УРСР; з 8 IX 1938 начальник відділу фельд'єтерського зв'язку НКВС УРСР. Заарештований 29 V 1938, засуджений 25 IX 1938 Військовою Колегією ВС СРСР до вищої міри покарання, розстріляний 25 IX 1938 у Києві. Реабілітований у 1957. *Золотарьов В. ЧК-ДПУ-НКВС на Харківщині...*, с. 423.

obwód winnicki	16040	357	90	3098	5953	165	978	15	—	34	—	1167	3356	120	707	21	75	174	—	348	89
— — żytomier[ski]	14628	243	34	937	7065	1278	38	19	1	29	—	540	3154	841	349	9	10	77	116	—	137
obw[ód] odesk[i]	13936	549	27	1292	1276	2320	790	116	502	85	203	643	5099	434	600	122	290	67	—	121	—
— — czernih[ow-ski]	8246	329	82	743	873	192	55	36	5	26	—	263	5150	194	298	28	12	56	—	189	13
— — połtawsk[i]	6852	141	42	996	1312	140	—	28	37	53	—	443	2962	256	442	—	—	76	27	339	—
— — kam[ieniec-ko]- pod[olski]	6795	74	30	875	3794	46	180	3	—	37	—	559	881	222	94	—	—	14	6	—	74
— — mikołajowsk[i]	5993	192	17	924	844	981	141	17	99	86	—	275	1290	126	1001	brak rozbięcia [na kategorie]					
NKWD MASRS	4433	29	3	8	245	310	1524	3	7	13	—	256	1712	156	167	22	3	10	7	122	3
Oddziały pogr- n[iczne]	3892	9	—	63	1102	64	1554	—	20	—	—	38	393	68	581	—	35	5	—	304	237
^a -Razem ^a :	166576	5624	1259	14450	39446	14492	5776	633	3823	1399	407	7169	58993	6586	6519	377	583	1209	167	2312	870
DTO GUGB	10774	1081	5	469	2755	534	139	248	56	109	—	76	24321	595	2275	2	104	793	—	1006	370
^a -Łącznie na Ukra- inie ^a	177350	6705	1264	14919	42201	15026	5915	881	3879	1508	407	7245	61425	7181	8794	379	687	2002	167	3318	1240

b-4.1.1938 r.^b

HDA SBU, f. 42, spr. 33, k. 32.
Kopia, maszynopis.

^a-Naczelnik 8 Oddziału UGB NKWD USRS
Lejtnant bezpieczeństwa państw[owego]^a
MUNWIEZ¹

¹ Lazar Grigorowicz Munwicz (1895–1938), od 1928 w GPU; od 1933 do 22 III 1934 naczelnik Oddziału Ewidencyjno-Statystycznego Charkowskiego Oddziału Obwodowego GPU; od 22 III 1934 naczelnik 2 Oddziału oraz pom. naczelnika Oddziału Ewidencyjno-Statystycznego UGB NKWD USRS; od 1 XI 1937 naczelnik Oddziału Ewidencyjno-Statystycznego NKWD USRS; od 8 IX 1938 naczelnik Oddziału Kurierskiego NKWD USRS. Aresztowany 29 V 1938, skazany 25 IX 1938 przez Kolegium Wojskowe SN ZSRS na karę śmierci, rozstrzelany 25 IX 1938 w Kijowie. Zrehabilitowany w 1957. W. Zolotar'ow, CzK-DPU-NKWS na Charkiwsczynie..., s. 423.

№ 100

4 січня 1938, [Київ]. Цифрові зведення 8-го відділу УДБ НКВС УРСР про осіб, засуджених по операціям проти національних меншин

^{а-б}Сов[ершенно] секретно ^{б-а}

^{а-в}Сведения^в

об осужденных НКВД СССР по польской, немецкой, румынской, харбинской, латышской и греческой операциям^а по состоянию на 4.1.1938 года.

	По всем линиям		По польск. опер.		По нем. операции		По рум. опер.		По харб. опер.		Лат. опер.	Греч. опер.				
	^в Осуждено ^в	Числится за НКВД СССР	Осуждено	Числится за НКВД СССР	Осуждено	Числится за НКВД СССР	Осуждено	Числится за НКВД СССР	Осуждено	Числится за НКВД СССР						
													1-я кат.	2-я кат.	1-я кат.	2-я кат.
НКВД-УССР	574	530	39/5	141	98	50	3/5	20	45	2	9	30	6	1	10	3
НКВД Киевск. обл.	5507	4758	731/18	1229	808	335	32/18	211	91	33	18	30	14	8	184	—
— — Донец. — —	5008	4350	609/49	4681	797	1855	146/49	3188	12	2	37	16	4	6	190	463

^{в-а} Написано великими літерами.

^{б-б} Підкреслено машинописним способом.

^{в-в} Написано в розбивку.

Nr 100

4 stycznia 1938, [Kijów]. Zestawienie statystyczne sporządzone przez 8 Oddział UGB NKWD USRS, dotyczące osób skazanych w związku z operacjami prowadzonymi przeciwko mniejszościom narodowym

a-b-Ścis[le] tajne^{b-a}

a-c-Informacje^c

o osobach skazanych przez NKWD ZSRS w związku z operacjami: polską, niemiecką, rumuńską, harbińską, lotewską i grecką^a według stanu na 4.1.1938 roku

	Na wszystkich odcinkach		W operacji polsk[iej]		W operacji niem[ieckiej]		W operacji rum[uńskiej]		W operacji harb[uińskiej]		Oper[acja] lot[ewska]	Oper[acja] grec[ka]
	e-Skazano ^c	Pozostało w NKWD ZSRS	Skazano	Pozostało w NKWD ZSRS	Skazano	Pozostało w NKWD ZSRS	skazano	Pozostało w NKWD ZSRS	skaza- no	Pozostało w NKWD ZSRS	Pozostało w NKWD ZSRS	Pozostało w NKWD ZSRS
NKWD USRS	574	141	405	98	50	20	45	9	30	6	10	3
NKWD obw[odu] kijowsk[iego]	5507	1229	4302	808	335	211	91	18	30	14	8	184
— — doniec[kiego]	5008	4681	2467	797	1855	3188	12	37	16	4	6	463

^{a-a} Zapisano wersalikami.

^{b-b} Podkreślono maszynowo.

^{c-c} Zapisano pismem spacjiowanym.

— — Житомир. — —	5736	5341	395	1779	4365	322	1498	975	73	281	1	—	—	—	—	—	—	—
— — Винниц. — —	3787	3133	648/6	1364	2592	440	1196	30	5/6	—	502	203	166	9	—	2	—	—
— — Д.Петрв. — —	3515	3313	189/13	1203	2034	167	437	1095	15/13	454	138	4	31	51	3	17	164	100
— — Харьков. — —	2206	1929	235/42	841	1572	205	506	261	15/42	147	38	8	2	58	7	11	175	—
— — Кам. Под. — —	2197	1891	306	677	1812	229	602	10	3	11	68	73	49	1	1	1	14	—
— — Одесск. — —	1881	1383	480/18	929	421	168	567	575	69/18	77	350	225	1	37	18	1	83	200
— — Николаевск. — —	1167	884	283	460	463	179	35	375	56	359	39	46	25	7	2	7	34	—
— — Полтавская — —	858	735	123	565	678	119	422	47	3	94	—	—	3	10	1	6	30	10
— — Черниговская — —	686	389	297	212	275	229	161	89	30	7	12	28	1	13	10	10	30	3
НКВД ^в -МАССР ^в	1368	896	472	219	92	69	26	111	49	63	693	354	130	—	—	—	—	—
Погранотряды	1514	1038	476	172	451	202	51	3	—	—	584	274	121	—	—	—	—	—
^{а-в} -Итого ^{в-а} :	36004	30570	5283 /151	14472	21929	3466	7204	5811	499/ /151	4912	2568	1252	593	262	66	70	914	779
ДТО ГУГБ НКВД	2054	1173	881	1134	941	750	876	120	93	48	34	26	44	78	12	102	63	1
^а -Всего по Украине ^а	38058	31743	6164/151	15606	22870	4216	8080	5931	592//151	4960	2602 ^г	1278	637	340	78	172	977	780

^а-Начальник 8 Отдела УГБ НКВД УССР
Лейтенант госбезопасности^а
(—) МУНВБЗ

ГДА СБУ, ф. 42, стр. 33, арк. 35.
Оригінал, машинопис.

^г У колонці помилкові числові дані.

--	--	żytomier[skiego]	5736	5341	395/-	1779	4365	322	1498	975	73/-	281	1	-	-	-	-	-
--	--	winnic[kiego]	3787	3133	648/6	1364	2592	440	1196	30	5/6	-	502	203	166	9	-	2
--	--	d[niepro]pietro- w[skiego]	3515	3313	189/13	1203	2034	167	437	1095	15/13	454	138	4	31	51	3	17
--	--	charkow[skiego]	2206	1929	235/42	841	1572	205	506	261	15/42	147	38	8	2	58	7	11
--	--	kam[jeniecko]- -pod[olskiego]	2197	1891	306/-	677	1812	229	602	10	3/-	11	38	73	49	1	1	14
--	--	odesk[jego]	1881	1383	480/18	929	421	168	567	575	69/18	77	350	225	1	37	18	1
--	--	mikołajowski[jego]	1167	884	283/-	460	463	179	35	375	56/-	359	38	46	25	7	2	7
--	--	połtawskiego	857	735	123/-	565	678	119	422	47	3/-	94	-	-	3	10	1	6
--	--	czernihowskiego	686	389	297/-	212	275	229	161	89	30/-	7	12	28	1	13	10	10
		NKWD ^c -MASRS ^c	1368	896	472/-	219	92	69	26	111	49	63	693	354	130	-	-	-
		Oddziały pograniczne]	1514	1038	477/-	172	451	202	51	3	-	-	584	274	121	-	-	-
		^{a-c} Razem ^{c-a} :	36004	30570	5283/ /151	14472	21929	3466	7204	5811	499/ /151	4912	2568	1252	593	262	66	70
		DTO GUGB NKWD	2054	1173	881/-	1134	941	750	876	120	93	48	34	26	44	78	12	102
		^a -Łącznie na Ukrainie ^a	38058	31743	6164 /151	15606	22870	4216	8080	5931	592/ /151	4960	2602 ^d	1278	637	340	78	172
																		977
																		780

^a-Naczelnik 8 Oddziału UGB NKWD USRS
Lejtnant bezpieczeństwa państw[owego]^a
MUNWIEZ

HDA SBU, f. 42, spr. 33, k. 35.
Oryginał, maszynopis.

^d W kolumnie występują błędy obliczeniowe.

№ 101

10 січня 1938, [Київ]. Цифрові зведення 8-го відділу УДБ НКВС УРСР
про оперативно-слідчу роботу НКВС УРСР з 1 червня 1937 р.
по 10 січня 1938 р.

^аСовершенно секретно^а

^аЦифровые данные
Об оперативно-следственной работе
органов^а НКВД УССР

1. ^аВсего арестовано^а с 1 июня 1937 г. по 10 января 1938 г. 180 350 чел.,
из них:

по центру 2058,

по периферийным органам 178 292.

^аЧисло арестованных разбивается по линиям^а:

	Всего:	Из них по центру:
Троцкистов и правых.....	6805 ч.	382 ч.
Участников военно-фашистского заговора.....	1266 ч.	176 ч.
Украинских националистов.....	15669 ч.	348 ч.
По польской к. р. и ш. п.....	43201 ч.	551 ч.
немецкой к. р. и ш. п.....	15026 ч.	137 ч.
румынской к. р и ш. п.....	5915 ч.	67 ч.
японской к. р и ш. п.....	881 ч.	42 ч.
греческой к-р.....	3929 ч.	4 ч.
латышской к-р.....	1558 ч.	29 ч.
болгарской к. р. и ш. п.....	407 ч.	—
церковн. сект. к. р.....	7295 ч.	37 ч.
кулацкой операции.....	68301 ч.	—
Жен изменников родине.....	7181 ч.	72 ч.
Сионистов.....	167 ч.	3 ч.
Членов друг. а.с. партий.....	379 ч.	22 ч.
Прочие преступления.....	2370 ч.	188 ч.

2. ^аВсего осуждено^а с 1 июня 1937 г. по 10 января 1938 г.

Всего:	[Из них по центру:]
131711 чел.	1614 ч.

^{а-а} Написано великими літерами.

Nr 101

10 stycznia 1938, [Kijów]. Informacja sporządzona przez 8 Oddział UGB NKWD USRS, dotycząca pracy operacyjno-śledczej NKWD USRS za okres od 1 czerwca 1937 r. do 10 stycznia 1938 r.

^a-Ścisłe tajne^a

^a-Dane liczbowe
dotyczące pracy operacyjno-śledczej
organów^a NKWD USRS

1. ^a-Łącznie aresztowano^a od 1 czerwca 1937 r. do 10 stycznia 1938 r. 180 350 os[ób], w tym:

przez [organy] centralne: 2058,
przez organy w terenie: 178 292.

^a-Liczba aresztowanych z podziałem na grupy^a:

	Łącznie:	W tym przez organy cen- tralne:
Trockiści i prawicowcy.....	6805 o[sób]	382 o[soby]
Członkowie spisków wojskowo-faszystowskich.....	1266 o[sób]	176 o[sób]
Nacjoniści ukraińscy.....	15669 o[sób]	348 o[sób]
Polska k-r i szp[iegostwo].....	43201 o[sób]	551 o[sób]
Niemiecka k-r i szp[iegostwo].....	15026 o[sób]	137 o[sób]
Rumuńska k-r i szp[iegostwo].....	5915 o[sób]	67 o[sób]
Japońska k-r i szp[iegostwo].....	881 o[sób]	42 o[soby]
Grecka k-r.....	3929 o[sób]	4 o[soby]
Łotewska k-r.....	1558 o[sób]	29 o[sób]
Bułgarska k-r i szp[iegostwo].....	407 o[sób]	–
K-r cerk[iewno-]sekc[iarska].....	7295 o[sób]	37 o[sób]
Operacja kułacka.....	68301 o[sób]	–
Żony zdrajców ojczyzny.....	7181 o[sób]	72 o[soby]
Syjniści.....	167 o[sób]	3 o[soby]
Członkowie in[nych] partii a/s.....	379 o[sób]	22 o[soby]
Inne przestępstwa.....	2370 o[sób]	188 o[sób]

2. ^a-Łącznie skazano^a od 1 czerwca 1937 r. do 10 stycznia 1938 r.

---

^{a-a} Zapisano wersalikami.

	Всего:	[Из них по центру:]
По первой категории.....	68600	1299 ч.
По второй категории.....	62960	310 ч.
За пределы СССР.....	151	5 ч.
а) ^а -Осуждено военколлегией ^а	3473	652 ч.
По первой категории.....	3005	611 ч.
По второй категории.....	468	41 ч.
Из них:		
Троцкистов и правых, укр. националистов..	2660 ч.	472 ч.
По первой категории.....	2214 ч.	434 ч.
По второй категории.....	446 ч.	38 ч.
Участников военно-фашистского заговора.....	813 ч.	180 ч.
По первой категории.....	791 ч.	177 ч.
По второй категории.....	22 ч.	3 ч.
б) ^а -Осуждено военными трибуналами, спецколлегией и особым совещанием ^а ...	6328 ч.	235 ч.
По первой категории.....	518 ч.	47 ч.
По второй категории.....	5810 ч.	188 ч.
Из них:		
Троцкистов, правых и укр. националистов..	2799 ч.	77 ч.
По первой категории.....	265 ч.	6 ч.
По второй категории.....	2534 ч.	71 ч.

в) ^а-Осуждено НКВД СССР по справкам^а:

	^а -Всего ^а :	1 кат.	2 кат.	За пределы СССР:
Поляков	27392	23119	4273	—
Немцев	7077	6294	632	151
Румын	3901	2609	1292	—
Харбинцев	418	340	78	—
^а -Итого ^а :	38788	32362	6275	151

^а-Кроме того, осуждено Тройками^а:

Поляков – 2002 чел.

Немцев – 4019 ||

^а-Из общего количества осужденных по справкам, осуждено по делам центрального аппарата^а:

	Łącznie:	[W tym przez organy centralne:]
	131711 os[ób]	1614 o[sób]
[Zaliczonych] do pierwszej kategorii.....	68600 [osób]	1299 o[sób]
[Zaliczonych] do drugiej kategorii.....	62960 [osób]	310 o[sób]
[Wydaleni] za granice ZSRS.....	151 [osób]	5 o[sób]
a) ^a -Skazanych przez Kolegium Wojsk[owe] ^a	3473 [osoby]	652 o[soby]
[Zaliczonych] do pierwszej kategorii.....	3005 [osób]	611 o[sób]
[Zaliczonych] do pierwszej kategorii.....	468 [osób]	41 o[sób]
W tym:		
Trockistów, pravicowców i nacjonalistów ukr[aińskich].....		
	2660 o[sób]	472 o[soby]
[Zaliczonych] do pierwszej kategorii.....	2214 o[sób]	434 o[soby]
[Zaliczonych] do drugiej kategorii.....	446 o[sób]	38 o[sób]
Członków spisku wojskowo-faszystowskiego		
	813 o[sób]	180 o[sób]
[Zaliczonych] do pierwszej kategorii.....	791 o[sób]	177 o[sób]
[Zaliczonych] do drugiej kategorii.....	22 o[soby]	3 o[soby]
b) ^a -Skazano przez trybunały wojskowe, kolegium Specjalne [przy Sądzie] i Kolegium Specjalne [przy NKWD] ^a		
	6328 o[sób]	235 o[sób]
[Zaliczonych] do pierwszej kategorii.....	518 o[sób]	47 o[sób]
[Zaliczonych] do drugiej kategorii.....	5810 o[sób]	188 o[sób]
W tym:		
Trockistów, pravicowców i nacjonalistów ukr[aińskich].....		
	2799 o[sób]	77 o[sób]
[Zaliczonych] do pierwszej kategorii.....	265 o[sób]	6 o[sób]
[Zaliczonych] do drugiej kategorii.....	2534 o[soby]	71 o[sób]
c) ^a -Skazano przez NKWD ZSRS na podstawie wyciągów z akt ^a :		

	^a -Łącznie ^a :	1 kat[egoria]	2 kat[egoria]	Wydalenie z ZSRS:
Polaków	27392	23119	4273	–
Niemców	7077	6294	632	151
Rumunów	3901	2609	1292	–
Harbińczyków	418	340	78	–
^a -Razem ^a :	38788	32362	6275	151

^a-Ponadto skazano przez trójki^a:

Polaków – 2002 os[oby]

Niemców – 4019 [osób]

	^а Всего ^а :	1 кат.	2 кат.	За пределы СССР:
Поляков	433	405	28	–
Немцев	58	50	3	5
Румын	47	45	2	–
Харбинцев	36	30	6	–
^а Итого ^а :	574	530	39	5

^аЧислится за НКВД СССР нерассмотренных справок^а:

	Всего:	По центру:
По полякам	8824 ч.	98 ч.
немцам	4553 ч.	20 ч.
латышам	977 ч.	10 ч.
грекам	780 ч.	3 ч.
румынам	682 ч.	9 ч.
харбинцам	184 ч.	1 ч.
^а Итого ^а :	16000 ч.	141 ч.

^аРезультаты по кулацкой операции^а:

Представлен лимит.....	77950 ч.
По первой категории.....	30150 ч.
По второй категории.....	47800 ч.
Дополнительный лимит по Донецкой области, разрешенный т. БЕЛЬСКИМ	
По первой категории.....	2565 ч.
По второй категории.....	2607 ч.
^а Всего осуждено по представленным лимитам ^а :	83122
Из них:	
По первой категории.....	32715 ч.
По второй категории.....	50407 ч.
^а Осужденные тройками распределяются ^а :	
Кулаков.....	40381 ч.
Уголовников.....	13026 ч.
Прочих.....	29715 ч.
[Всего:]	^б 83122 ^б
^а Репрессированные, по кулацкой операции изъяты ^а :	
По городу.....	27714 ч.
По селу.....	55408 ч.
Из них:	

^{б-б} Вписано від руки.

^a-Z ogólnej liczby skazanych na podstawie wyciągów z akt, ze spraw aparatu centralnego skazano^a:

	^a -Łącznie ^a :	1 kat[egoria]	1 kat[egoria]	[Wydaleni] za granice ZSRS:
Polaków	433	405	28	–
Niemców	58	50	3	5
Rumunów	47	45	2	–
Harbińczyków	36	30	6	–
^a -Razem ^a :	574	530	39	5

^a-Pozostało spraw nierozpatrzonych przez NKWD ZSRS^a:

Łącznie:		Przez [aparatu] centralny:
Dotyczących Polaków		8824 o[soby]
– –	Niemców	98 o[sób]
– –	Łotyszów	20 o[sób]
– –	Łotyszów	10 o[sób]
– –	Greków	3 o[soby]
– –	Rumunów	9 o[sób]
– –	harbińczyków	1 o[soba]
^a -Razem ^a :		16000 o[sób]
		141 o[sób]

^a-Wyniki operacji kułackiej^a:

Założono limit.....	77950 o[sób]
[Zaliczonych] do pierwszej kategorii.....	30150 o[sób]
[Zaliczonych] do drugiej kategorii.....	47800 o[sób]
Dodatkowy limit dla obwodu donieckiego, na który dał zezwolenie t[owarzysz] BIELSKIJ	
[Zaliczonych] do pierwszej kategorii.....	2565 o[sób]
[Zaliczonych] do drugiej kategorii.....	2607 o[sób]
^a -Łącznie skazano według założonych limitów ^a :	83122 [osoby]
W tym:	
[Zaliczonych] do pierwszej kategorii.....	32715 o[sób]
[Zaliczonych] do drugiej kategorii.....	50407 o[sób]
^a -Podział skazanych przez trójki ^a :	
Kułacy.....	40381 o[sób]
Kryminaliści.....	13026 o[sób]
Inni.....	29715 o[sób]
[Łącznie:]	^b -83122 ^b
^a -Represjonowani, zatrzymani w ramach operacji kułackiej ^a :	
W mieście.....	27714 o[sób]
Na wsi.....	55408 o[sób]

^b-^b Wpisano odręcznie.

Из колхозов.....	25716 ч.
– « – совхозов.....	2978 ч.
– « – промпредприятий.....	7709 ч.
– « – транспорта.....	4762 ч.
– « – соваппарата.....	5593 ч.
Со строительства.....	1358 ч.
Лиц без опр[еделенных] занят[ий] и пр.....	35006 ч.

^аНациональный состав осужденных облтройками следующий^а:

Украинцев.....	66598 ч.
Русских.....	6882 ч.
Евреев.....	662 ч.
Поляков.....	2002 ч.
Немцев.....	4019 ч.
Греков.....	304 ч.
Болгар.....	381 ч.
Прочих.....	2274 ч.

3. ^аВсего проведено 72 открытых процесса^а:

По ним осуждено:	399 ч.
По первой категории.....	238 ч.
По второй категории.....	161 ч.
Из них:	
а) По вредительству в сельском хозяйстве.....	17 процессов
Осуждено: По первой категории.....	52 ч.
По второй категории.....	33 ч.
б) По вредительству в животноводстве.....	27 процессов
Осуждено: По первой категории.....	110 ч.
По второй категории.....	55 ч.
в) По вредительству в системе Заготзерно и Комитета заготовок.....	27 процессов
Осуждено: По первой категории.....	70 ч.
По второй категории.....	72 ч.
г) По вредительству в угольной промышленности...	1 процесс
Осуждено: По первой категории.....	6 ч.
По второй категории.....	1 ч.

^бПо центру^б

4. ^аОсуждено жен изменников родине^а 994 чел. ^б33 чел.^б

5. ^аОсталось в следственном производстве на 10-ое января 1938 г.^а 14967 чел. ^б447^б

Из них:

Троцкистов и правых.....	1932 ч.
--------------------------	---------

W tym:	
Z kolchozów.....	25716 o[sób]
Z sowchozów.....	2978 o[sób]
Z przedsiębiorstw przem[ysłowych].....	7709 o[sób]
Z transportu.....	4762 o[soby]
Z aparatu sow[ieckiego].....	5593 o[soby]
Z budowy.....	1358 o[sób]
Osoby bez okr[ęślonego] zajęcia i in[ni].....	35006 o[sób]

^a-Skład narodowościowy osób skazanych przez trójki obw[odowe] jest następujący ^{-a}:

Ukraińcy.....	66598 o[sób]
Rosjanie.....	6882 o[soby]
Żydzi.....	662 o[soby]
Polacy.....	2002 o[soby]
Niemcy.....	4019 o[sób]
Grecy.....	304 o[sób]
Bułgarzy.....	381 o[sób]
Inni.....	2274 o[soby]

3. ^a-Łącznie przeprowadzono 72 jawne procesy ^{-a}:

Skazano w nich:	399 o[sób]
[Zaliczonych] do pierwszej kategorii.....	238 o[sób]
[Zaliczonych] do drugiej kategorii.....	161 o[sób]
W tym:	
a) Za szkodnictwo w rolnictwie.....	17 procesów
Skazano: [Zaliczonych] do pierwszej kategorii.....	52 o[soby]
[Zaliczonych] do drugiej kategorii.....	33 o[soby]
b) Za szkodnictwo w hodowli.....	27 procesów
Skazano: [Zaliczonych] do pierwszej kategorii.....	110 o[sób]
[Zaliczonych] do drugiej kategorii.....	55 o[sób]
c) Za szkodnictwo w sieci <i>Zagotzierna</i> i <i>Komitietu Zagotowek</i>	27 procesów
Skazano: [Zaliczonych] do pierwszej kategorii.....	70 o[sób]
[Zaliczonych] do drugiej kategorii.....	72 o[soby]
d) Za szkodnictwo w przemyśle węglowym.....	1 proces
Skazano: [Zaliczonych] do pierwszej kategorii.....	6 o[sób]
[Zaliczonych] do drugiej kategorii.....	1 o[soba]

^b-Przez [aparat] centralny ^{-b}

4. ^a-Skazano żon zdrajców ojczyzny ^{-a} 994 os[oby] ^b-33 os[oby] ^{-b}

5. ^a-Pozostało w śledztwie na dzień 10 stycznia 1938 r. ^{-a} 14 967 os[ób] ^b-447 ^{-b}

Участников военно-фашистского заговора.....	301 ч.
Украинских националистов.....	829 ч.
По польской к-р и ш/п.....	3529 ч.
греческой к-р и ш/п.....	2687 ч.
немецкой к-р и ш/п.....	633 ч.
латышской к-р и ш/п.....	589 ч.
румынской к-р и ш/п.....	234 ч.
японской к-р и ш/п.....	77 ч.
церковно-сектантск. к-р.....	278 ч.
Жен изменников родине.....	970 ч.
Сионистов.....	288 ч.
Прочие преступления.....	2620 ч.

^аНачальник 8 Отдела УГБ НКВД УССР
Лейтенант госбезопасности^а
(—) МУНВЕЗ

«б-10-б» января 1938 г.

*ГДА СБУ, ф. 42, стр. 33, арк. 44–48.
Оригінал, машинопис.*

W tym:

Trockistów i prawicowców.....	1932 o[soby]
Członków spisku wojskowo-faszystowskiego.....	301 o[sób]
Nacjonalistów ukraińskich.....	829 o[sób]
Polska k-r i szp[iegostwo].....	3529 o[sób]
Grecka k-r i szp[iegostwo].....	2687 o[sób]
Niemiecka k-r i szp[iegostwo].....	633 o[soby]
Łotewska k-r i szp[iegostwo].....	589 o[sób]
Rumuńska k-r i szp[iegostwo].....	234 o[soby]
Japońska k-r i szp[iegostwo].....	77 o[sób]
K-r cerkiewno-sekciarsk[a].....	278 o[sób]
Żony zdrajców ojczyzny.....	970 o[sób]
Syjniści.....	288 o[sób]
Inne przestępstwa.....	2620 o[sób]

^aNaczelnik 8 Oddziału UGB NKWD USRS
Lejtnant bezpieczeństwa państw[owego]^a
(—) MUNWIEZ

„^b10-^b” stycznia 1938 r.

*HDA SBU, f. 42, spr. 33, k. 44–48.
Oryginał, maszynopis.*

№ 102

10 січня 1938, [Київ]. Цифрові зведення 8-го відділу УДБ НКВС УРСР
про оперативно-слідчу роботу УНКВС по Вінницькій області
з 1 червня 1937 р. по 10 січня 1938 р.

^аСовершенно секретно^а

^аЦифровые данные
Об оперативно-следственной работе
Винницкого облуправления^а НКВД

1. ^аВсего арестовано^а с 1 июня 1937 г. по 10 января 1938 г. 16 355 чел.

^аЧисло арестованных разбивается по линиям^а:

[Из них:]

Троцкистов и правых.....	367 ч.
Участников военно-фашистского заговора.....	90 ч.
Украинских националистов.....	3168 ч.
По польской к-р и ш/п.....	6153 ч.
немецкой к-р и ш/п.....	165 ч.
румынской к-р и ш/п.....	978 ч.
японской к-р и ш/п.....	15 ч.
латышской к-р.....	34 ч.
церковно-сектантской к-р.....	1182 ч.
кулацкой операции.....	3953 ч.
Жен изменников родине.....	120 ч.
Членов других антисоветских партий.....	21 ч.
Прочие преступления.....	109 ч.

2. ^аВсего осуждено^а с 1 июня 1937 г. по 10 января 1938 г. – 12 720 ч.

По первой категории.....	6289 ч.
По второй категории.....	6425 ч.
За пределы СССР.....	6 ч.
а) ^а Осуждено военколлегией ^а	195 ч.
По первой категории.....	163 ч.
По второй категории.....	32 ч.
Из них:	
Троцкистов и правых, украинских националистов.....	146 ч.
По первой категории.....	115 ч.
По второй категории.....	31 ч.

---

^{а-а} Написано великими літерами.

Nr 102

10 stycznia 1938, [Kijów]. Informacja sporządzona przez 8 Oddział UGB NKWD USRS, dotycząca pracy operacyjno-śledczej UNKWD obwodu winnickiego za okres od 1 czerwca 1937 r. do 10 stycznia 1938 r.

^a-Ścisłe tajne^a

^a-Dane liczbowe
dotyczące pracy operacyjno-śledczej
Winnickiego Zarządu Obw[odowego]^a NKWD

1. ^a-Łącznie aresztowano^a od 1 czerwca 1937 r. do 10 stycznia 1938 r. 16 355 os[sób].

^a-Liczba aresztowanych z podziałem na poszczególne odcinki^a:

[W tym:]

Trockiści i prawicowcy.....	367 o[sób]
Członkowie spisku wojskowo-faszystowskiego.....	90 o[sób]
Nacjonałiści ukraińscy.....	3168 o[sób]
Polska k-r i szp[iegostwo].....	6153 o[soby]
Niemiecka k-r i szp[iegostwo].....	165 o[sób]
Rumuńska k-r i szp[iegostwo].....	978 o[sób]
Japońska k-r i szp[iegostwo].....	15 o[sób]
Łotewska k-r.....	34 o[soby]
K-r cerkiewno-sekciarsk[a].....	1182 o[soby]
Operacja kułacka.....	3953 o[soby]
Żony zdrajców ojczyzny.....	120 o[sób]
Członkowie innych partii antysowieckich.....	21 o[sób]
Inne przestępstwa.....	109 o[sób]

2. ^a-Łącznie skazano^a od 1 czerwca 1937 r. do 10 stycznia 1938 r. – 12 720 o[sób].

[Zaliczonych] do pierwszej kategorii.....	6289 o[sób]
[Zaliczonych] do drugiej kategorii.....	6425 o[sób]
[Wydaleni] za granice ZSRS.....	6 o[sób]
a) ^a -Skazani przez Kolegium Wojs[kowe] ^a	195 o[sób]
[Zaliczonych] do pierwszej kategorii.....	163 o[soby]
[Zaliczonych] do drugiej kategorii.....	32 o[soby]
W tym:	
Trockistów, prawicowców i nacjonalistów ukraińskich.....	146 o[sób]

---

^a-^a Zapisano wersalikami.

Участников военно-фашистского заговора	49 ч.
По первой категории.....	48 ч.
По второй категории.....	1 ч.
б) ^а -Осуждено военными трибуналами, спецколлегей и особым совещанием ^а :	
^а -Всего ^а :	538 чел.
По первой категории.....	43
По второй категории.....	495
Из них:	
Троцкистов, правых и украинских националистов.....	126
По первой категории.....	1
По второй категории.....	125

в) ^а-Осуждено НКВД СССР по справкам^а:

	^а -Всего ^а :	1 кат[егория]	2 кат[егория]	За пределы СССР:
Поляков	3032	2592	440	—
Немцев	41	30	5	6
Румын	705	502	203	—
Харбинцев	9	9	—	—
^а -Итого ^а :	3787	3133	648	6

^а-Кроме того, осуждено Тройками^а:

Поляков – 656 чел.

Немцев – 43 ||

^а-Числится за НКВД СССР нерассмотренных справок^а:

По полякам	1431 чел.
румынам	227
харбинцам	2
^а -Итого ^а :	1660 ч.

^а-По кулакам: осуждено по представленным лимитам^а: 8200 чел.

Из них:

По первой категории..... 2950 чел.

По второй категории..... 5250 ||

^а-Репрессированные по кулацкой операции изъяты^а:

По городу..... 247 чел.

По селу..... 7953 ||

[3.] ^а-Всего проведено 10 открытых процессов^а:

По ним осуждено: 78 чел.

[Zaliczonych] do pierwszej kategorii.....	115 o[sób]
[Zaliczonych] do drugiej kategorii.....	31 o[sób]
Członków spisku wojskowo-faszystowskiego	49 o[sób]
[Zaliczonych] do pierwszej kategorii.....	48 o[sób]
[Zaliczonych] do drugiej kategorii.....	1 o[soba]
b) ^a -Skazano przez trybunały wojskowe, Kolegium Spec[jalne] [przy Sądzie] i Kolegium Specjalne [przy NKWD] ^a :	
^a -Łącznie ^a :	538 os[ób]
[Zaliczonych] do pierwszej kategorii.....	43 [osoby]
[Zaliczonych] do drugiej kategorii.....	495 [osób]
W tym:	
Trockistów, pravicowców i nacjonalistów ukraińskich.....	126 [osób]
[Zaliczonych] do pierwszej kategorii.....	1 [osoba]
[Zaliczonych] do drugiej kategorii.....	125 [osób]

c) ^a-Skazano przez NKWD ZSRS na podstawie wyciągów z akt^a:

	^a -Łącznie ^a :	1 kat[egoria]	2 kat[egoria]	[Wydaleni] za granice ZSRS:
Polaków	3032	2592	440	–
Niemców	41	30	5	6
Rumunów	705	502	203	–
Harbińczyków	9	9	–	–
^a -Razem ^a :	3787	3133	648	6

^a-Ponadto skazano przez trójki^a:

Polaków – 656 os[ób]
Niemców – 43 [osoby]

^a-Pozostało spraw nierozpatrzonych przez NKWD ZSRS^a:

Dotyczących Polaków	1431 os[ób]
– – Rumunów	227 [osób]
– – harbińczyków	2 [osoby]
^a -Razem ^a :	1660 o[sób]

^a-Kułacy: skazano według założonych limitów^a: 8200 os[ób]

W tym:

[Zaliczonych] do pierwszej kategorii.....	2950 os[ób]
[Zaliczonych] do drugiej kategorii.....	5250 [osób]

^a-Represjonowani, zatrzymani w ramach operacji kułackiej^a:

W mieście.....	247 os[ób]
Na wsi.....	7953 [osoby]

По первой категории.....	35	
По второй категории.....	43	
Из них:		
а) По вредительству в сельском хозяйстве.....	11	чел.
Осуждено: По первой категории.....	5	
По второй категории.....	6	
б) По вредительству в животноводстве.....	32	чел.
Осуждено: По первой категории.....	18	
По второй категории.....	14	
в) По вредительству в системе Заготзерно и Комитете заготовок.....	35	
Осуждено: По первой категории.....	12	
По второй категории.....	23	

4. ^аОсталось в следственном производстве на 10-ое января 1938 г. ^а 1096 чел.

Из них:		
Троцкистов и правых.....	63	
Участников военно-фашистского заговора.....	11	
Украинских националистов.....	38	
По польской к-р и ш/п.....	789	
греческой к-р и ш/п.....	1	
немецкой к-р и ш/п.....	3	
латышской к-р и ш/п.....	32	
румынской к-р и ш/п.....	31	
японской к-р и ш/п.....	1	
церковно-сектантск. к-р.....	12	
Жен изменников родине.....	15	
Сионистов.....	10	
Прочие преступления.....	90	

^аНачальник 8 Отдела УГБ НКВД УССР
Лейтенант госбезопасности^а
(—) МУНВЕЗ

« » января 1938 г.

ГДА СБУ, ф. 42, спр. 33, арк. 63–65.
Оригінал, машинопис.

[3.] ^aŁącznie przeprowadzono 10 jawnych procesów^a:

Skazano w nich.....	78 os[ób]
[Zaliczonych] do pierwszej kategorii.....	35 [osób]
[Zaliczonych] do drugiej kategorii.....	43 [osoby]
W tym:	
a) Za szkodnictwo w rolnictwie.....	11 os[ób]
Skazano: [Zaliczonych] do pierwszej kategorii.....	5 [osób]
[Zaliczonych] do drugiej kategorii.....	6 [osób]
b) Za szkodnictwo w hodowli.....	32 os[oby]
Skazano: [Zaliczonych] do pierwszej kategorii.....	18 [osób]
[Zaliczonych] do drugiej kategorii.....	14 [osób]
c) Za szkodnictwo w sieci <i>Zagodzierna</i> i <i>Komitietu Zagotowek</i>	35 [osób]
Skazano: [Zaliczonych] do pierwszej kategorii.....	12 [osób]
[Zaliczonych] do drugiej kategorii.....	23 [osoby]

4. ^aPozostało w śledztwie na 10 stycznia 1938 r.^a 1096 os[ób]

W tym:

Trockistów i prawicowców.....	63 [osoby]
Członków spisku wojskowo-faszystowskiego.....	11 [osób]
Nacjonalistów ukraińskich.....	38 [osób]
Polska k-r i szp[iegostwo].....	789 [osób]
Grecka k-r i szp[iegostwo].....	1 [osoba]
Niemiecka k-r i szp[iegostwo].....	3 [osoby]
Łotewska k-r i szp[iegostwo].....	32 [osób]
Rumuńska k-r i szp[iegostwo].....	31 [osób]
Japońska k-r i szp[iegostwo].....	1 [osoba]
K-r cerkiewno-sekciarsk[a].....	12 [osób]
Żony zdrajców ojczyzny.....	15 [osób]
Syjniści.....	10 [osób]
Inne przestępstwa.....	90 [osób]

^aNaczelnik 8 Oddziału UGB NKWD USRS
Lejtnant bezpieczeństwa państw[owego]^a
(—) MUNWIEZ

„ ” stycznia 1938 r.

HDA SBU, f. 42, spr. 33, k. 63–65.
Oryginał, maszynopis.

№ 103

10 січня 1938, [Київ]. Цифрові зведення 8-го відділу УДБ НКВС УРСР
про оперативно-слідчу роботу УНКВС по Дніпропетровській
області з 1 червня 1937 р. по 10 січня 1938 р.

^а-Совершенно секретно^а

^а-Цифровые данные

Об оперативно-следственной работе
Днепропетровского облуправления^а НКВД

1. ^а-Всего арестовано^а с 1 июня 1937 г. по 10 января 1938 г. 16 599 чел.

^а-Число арестованных разбивается по линиям^а:

Троцкистов и правых.....	921 чел.
Участников военно-фашистского заговора.....	274 "
Украинских националистов.....	365 "
По польской к-р и ш/п.....	2826 "
" немецкой к-р и ш/п.....	1845 "
" румынской к-р и ш/п.....	143 "
" японской к-р и ш/п.....	108 "
" греческой к-р.....	135 "
" латышской к-р.....	211 "
" болгарской к-р и ш/п.....	204 "
" церковно-сектантской к-р.....	186 "
" кулацкой операции.....	8073 "
Жен изменников родине.....	1157 "
Сионистов.....	—
Членов друг. а. с. партий.....	43 "
Прочие преступления.....	108 "

2. ^а-Всего осуждено^а с 1 июня 1937 г. по 10 января 1938 г. 13 091 чел.

По первой категории.....	7221 чел.
По второй категории.....	5857 "
За пределы СССР.....	13 "
а) ^а -Осуждено военколлегией ^а	505 чел.
По первой категории.....	476 "
По второй категории.....	29 "
Из них:	
Троцкистов, правых и украинских националистов.....	374 "
По первой категории.....	345 "

---

^а-^а Написано великими літерами.

Nr 103

10 stycznia 1938, [Kijów]. Informacja sporządzona przez 8 Oddział UGB NKWD USRS, dotycząca pracy operacyjno-śledczej UNKWD obwodu dnipropietrowskiego za okres od 1 czerwca 1937 r. do 10 stycznia 1938 r.

^aŚcisłe tajne^a

^aDane liczbowe
dotyczące pracy operacyjno-śledczej
Dniepropietrowskiego Zarządu Obw[odowego]^a NKWD

1. ^aŁącznie aresztowano^a od 1 czerwca 1937 r. do 10 stycznia 1938 r. 16 599 os[ób].

^aLiczba aresztowanych z podziałem na grupy^a:

Trockiści i prawicowcy.....	921 os[ób]
Członkowie spisku wojskowo-faszystowskiego.....	274 [osoby]
Nacjonałiści ukraińscy.....	365 [osób]
Polska k-r i szp[iegostwo].....	2826 [osób]
Niemiecka k-r i szp[iegostwo].....	1845 [osób]
Rumuńska k-r i szp[iegostwo].....	143 [osoby]
Japońska k-r i szp[iegostwo].....	108 [osób]
Grecka k-r.....	135 [osób]
Łotewska k-r.....	211 [osób]
Bułgarska k-r i szp[iegostwo].....	204 [osoby]
K-r cerkiewno-sekciarska.....	186 [osób]
Operacja kułacka.....	8073 [osoby]
Żony zdrajców ojczyzny.....	1157 [osób]
Syjniści.....	–
Członkowie in[nych] partii a/s.....	43 [osoby]
Inne przestępstwa.....	108 [osób]

2. ^aŁącznie skazano^a od 1 czerwca 1937 r. do 10 stycznia 1938 r. 13 091 os[ób]

[Zaliczonych] do pierwszej kategorii.....	7221 os[ób]
[Zaliczonych] do drugiej kategorii.....	5857 [osób]
[Wydaleni] za granice ZSRS.....	13 [osób]
a) ^a Skazano przez Kolegium Wojsk[owe] ^a	505 os[ób]
[Zaliczonych] do pierwszej kategorii.....	476 [osób]
[Zaliczonych] do drugiej kategorii.....	29 [osób]

W tym:

Trockistów, prawicowców i nacjonalistów ukraińskich.... 374 [osoby]

---

^{a-a} Zapisano wersalikami.

По второй категории.....	29	
Участников военно-фашистского заговора.....	131	чел.
По первой категории.....	131	
По второй категории.....	–	
а-б) Осуждено военными трибуналами, спецколлегей и особым совещанием ^а :		
а-Всего ^а :	721	чел.
По первой категории.....	72	
По второй категории.....	649	
Из них:		
Троцкистов, правых и украинских националистов.....	271	чел.
По первой категории.....	24	
По второй категории.....	247	

в) ^аОсуждено НКВД СССР по справкам^а:

	^а Всего ^а :	1 кат.	2 кат.	За пределы СССР:
Поляков	2201	2034	167	–
Немцев	1123	1095	15	13
Румын	137	133	4	–
Харбинцев	54	51	3	–
^а Итого ^а :	3515	3313	189	13

^аКроме того, осуждено Тройками^а:

Поляков – 100 чел.

Немцев – 948 ||

^аЧислится за НКВД СССР нерассмотренных справок^а:

По полякам	532 чел.
немцам	454
латышам	164
грекам	100
румынам	36
харбинцам	29
^а Итого ^а :	1315 чел.

^аПо кулакам: осуждено по представленным лимитам^а: 8350 чел.

Из них:

По первой категории..... 3360 чел.

По второй категории..... 4990 ||

^аРепрессированные по кулацкой операции изъяты^а:

По городу..... 1689 ||

[Zaliczonych] do pierwszej kategorii.....	345 [osób]
[Zaliczonych] do drugiej kategorii.....	29 [osób]
Członków spisku wojskowo-faszystowskiego.....	131 [osób]
[Zaliczonych] do pierwszej kategorii.....	131 [osób]
[Zaliczonych] do drugiej kategorii.....	–

^{a-b)} Skazano przez trybunały wojskowe, Kolegium Spec[jalne] [przy Sądzie] i Kolegium Specjalne [przy NKWD]^{a)}:

^{a)} Łącznie ^{a)} :	721 [osób]
[Zaliczonych] do pierwszej kategorii.....	72 [osoby]
[Zaliczonych] do drugiej kategorii.....	649 [osób]
W tym:	
Trockistów, pravicowców i nacjonalistów ukraińskich....	271 [osób]
[Zaliczonych] do pierwszej kategorii.....	24 [osoby]
[Zaliczonych] do drugiej kategorii.....	247 [osób]

c) ^{a)} Skazano przez NKWD ZSRS na podstawie wyciągów z akt^{a)}:

	^{a)} Łącznie ^{a)} :	1 kat[egoria]	2 kat[egoria]	[Wydaleni] za granice ZSRS:
Polaków	2201	2034	167	–
Niemców	1123	1095	15	13
Rumunów	137	133	4	–
Harbińczyków	54	51	3	–
^{a)} Razem ^{a)} :	3515	3313	189	13

^{a)} Ponadto skazano przez trójki^{a)}:

Polaków – 100 [osób]
Niemców – 948 [osób]

^{a)} Pozostało spraw nierozpatrzonych przez NKWD ZSRS^{a)}:

Dotyczących Polaków	325 os[oby]
– – Niemców	454 [osoby]
– – Łotyszów	164 [osoby]
– – Greków	100 [osób]
– – Rumunów	36 [osób]
– – harbińczyków	29 [osób]
^{a)} Razem ^{a)} :	1315 [osób]

^{a)} Kułacy: skazano według założonych limitów^{a)}: 8350 [osób]

W tym:

[Zaliczonych] do pierwszej kategorii.....	3360 [osób]
[Zaliczonych] do drugiej kategorii.....	4990 [osób]

По селу..... 6661 ||

[3.]^аВсего проведено 5 открытых процессов^а:

По ним осуждено:	28 чел.
По первой категории.....	21
По второй категории.....	7
Из них:	
а) По вредительству в сельском хозяйстве.....	13 чел.
Осуждено: По первой категории.....	9
По второй категории.....	4
б) По вредительству в животноводстве.....	7 чел.
Осуждено: По первой категории.....	5
По второй категории.....	2
в) По вредительству в системе Заготзерно и Комитета заготовок.....	8 чел.
Осуждено: По первой категории.....	7
По второй категории.....	1

4. ^аОсуждено жен изменников родине^а 381 чел.

5. ^аОсталось в следственном производстве на 10-ое января^а 1938 г. 1547 чел.

Из них:

Троцкистов и правых.....	446 чел.
Участников военно-фашистского заговора.....	77
Украинских националистов.....	99
По польской к-р и ш/п.....	242
греческой к-р и ш/п.....	129
немецкой к-р и ш/п.....	215
латышской к-р и ш/п.....	104
японской к-р и ш/п.....	6
церковно-сектантск. к-р.....	23
Жен изменников родине.....	146
Сионистов.....	11
Прочие преступления.....	49

^аНачальник 8 отдела УГБ НКВД УССР
Лейтенант госбезопасности^а
(—) МУНВЕЗ

« » января 1938 г.

*ГДА СБУ, ф. 42, стр. 33, арк. 59–62.
Оригінал, машинопис.*

^a Represjonowani, zatrzymani w ramach operacji kułackiej ^a :		
W mieście.....	1689	[osób]
Na wsi.....	6661	[osób]

[3.] ^a Łącznie przeprowadzono 5 jawnych procesów ^a :		
Skazano w nich:		28 os[ób]
[Zaliczonych] do pierwszej kategorii.....		21 [osób]
[Zaliczonych] do drugiej kategorii.....		7 [osób]
W tym:		
a) Za szkodnictwo w rolnictwie.....		13 [osób]
Skazano: [Zaliczonych] do pierwszej kategorii.....		9 [osób]
[Zaliczonych] do drugiej kategorii.....		4 [osoby]
b) Za szkodnictwo w hodowli		7 os[ób]
Skazano: [Zaliczonych] do pierwszej kategorii.....		5 [osób]
[Zaliczonych] do drugiej kategorii.....		2 [osoby]
c) Za szkodnictwo w sieci <i>Zagotzierna</i> i <i>Komitietu Zagotowek</i>		8 os[ób]
Skazano: [Zaliczonych] do pierwszej kategorii.....		7 [osób]
[Zaliczonych] do drugiej kategorii.....		1 [osoba]

4. ^a Skazano żon zdrajców ojczyzny^a 381 os[ób].

5. ^aPozostało w śledztwie na 10 stycznia^a 1938 r. 1547 os[ób],

W tym:		
Trockiści i prawicowcy.....		446 os[ób]
Członkowie spisku wojskowo-faszystowskiego.....		77 [osób]
Nacjonałiści ukraińscy.....		99 [osób]
Polska k-r i szp[iegostwo].....		242 [osoby]
Grecka k-r i szp[iegostwo].....		129 [osób]
Niemiecka k-r i szp[iegostwo].....		215 [osób]
Łotewska k-r i szp[iegostwo].....		104 [osoby]
Japońska k-r i szp[iegostwo].....		6 [osób]
K-r cerkiewno-sekciarsk[a].....		23 [osoby]
Żony zdrajców ojczyzny.....		146 [osób]
Syjniści.....		11 [osób]
Inne przestępstwa.....		49 [osób]

^aNaczelnik 8 Oddziału UGB NKWD USRS
Lejtnant bezpieczeństwa państw[owego]^a
(—) MUNWIEZ

„ ” stycznia 1938 r.

№ 104

10 січня 1938, [Київ]. Цифрові зведення 8-го відділу УДБ НКВС УРСР про оперативно-слідчу роботу УНКВС по Донецькій області з 1 червня 1937 р. по 10 січня 1938 р.

^{а-б}Совершенно секретно^{-б-а}

^{а-б}Цифровые данные^{-б}

Об оперативно-следственной работе
Донецкого облуправления^а НКВД

1. ^аВсего арестовано^{-а} с 1 июня 1937 г. по 10 января 1938 г. 27 240 чел.

^{а-б}Число арестованных разбивается по линиям^{-б-а}:

Троцкистов и правых.....	993 чел.
Участников воен.-фашист. заговора.....	23
Украинских националистов.....	843
По польской к-р и ш/п.....	4009
немецкой к-р и ш/п.....	5098
румынской к-р и ш/п.....	57
японской к-р и ш/п.....	44
греческой к-р и ш/п.....	2936
латышской к-р.....	322
церковно-сектантск. к-р.....	669
кулацкой операции.....	11226
Жен изменников родине.....	915
Прочие преступления.....	105

2. ^аВсего осуждено^{-а} с 1 июня 1937 г. по 10 января 1938 г. 18 922 чел.

По первой категории.....	10688 чел.
По второй категории.....	8185
За пределы СССР.....	49

[...]

3. ^{а-б}Осуждено НКВД СССР по справкам^{-б-а}:

	Всего:	1 кат.	2 кат.	За пределы СССР
Поляков	3126	2624	502	—
Немцев	2444	2210	185	49
Румын	14	12	2	—
Харбинцев	20	16	4	—
^а Итого ^{-а} :	5604	4862	693	49

^{а-а} Написано великими літерами.

^{б-б} Підкреслено машинописним способом.

Nr 104

10 stycznia 1938, [Kijów]. Informacja sporządzona przez 8 Oddział UGB
NKWD USRS, dotycząca pracy operacyjno-śledczej UNKWD obwodu
dnieckiego za okres od 1 czerwca 1937 r. do 10 stycznia 1938 r.

a-b-Ściśle tajne^{b-a}

a-b-Dane liczbowe^b
dotyczące pracy operacyjno-śledczej
Dnieckiego Zarządu Obw[odowego]^a NKWD

1. ^aŁącznie aresztowano^a od 1 czerwca 1937 r. do 10 stycznia 1938 r. 27 240 os[ób].

^{a-b}Liczba aresztowanych z podziałem na grupy^{b-a}:

Trockiści i prawicowcy.....	993 os[oby]
Członkowie spisku wojsk[owo-]faszyst[owskiego].....	23 [osoby]
Nacjonałiści ukraińscy.....	843 [osoby]
Polska k-r i szp[iegostwo].....	4009 [osób]
Niemiecka k-r i szp[iegostwo].....	5098 [osób]
Rumuńska k-r i szp[iegostwo].....	57 [osób]
Japońska k-r i szp[iegostwo].....	44 [osoby]
Grecka k-r i szp[iegostwo].....	2936 [osób]
Łotewska k-r.....	322 [osoby]
K-r cerkiewno-sekciars[ka].....	669 [osób]
Operacja kułacka.....	11226 [osób]
Żony zdrajców ojczyzny.....	915 [osób]
Inne przestępstwa.....	105 [osób]

2. ^aŁącznie skazano^a od 1 czerwca 1937 r. do 10 stycznia 1938 r. 18 922 os[oby]

[Zaliczonych] do pierwszej kategorii.....	10688 os[ób]
[Zaliczonych] do drugiej kategorii.....	8185 [osób]
[Wydaleni] za granice ZSRS.....	49 [osób]

[...]

3. ^{a-b}Skazano przez NKWD ZSRS na podstawie wyciągów z akt^{b-a}:

	Łącznie:	1 kat[egoria]	2 kat[egoria]	[Wydaleni] za granice ZSRS
Polaków	3126	2624	502	–
Niemców	2444	2210	185	49

^{a-a} Zapisano wersalikami.

^{b-b} Podkreślono maszynowo.

^{а-б}Кроме того, осуждено Тройками^{б-а}:

Поляков – 199

Немцев – 694

^аЧислится за НКВД СССР нерассмотренных справок^а:

По полякам	686 чел.
немцам	2790
латышам	190
грекам	463
румынам	37
харбинцам	6
^а Итого ^а :	4172

[...]

4. ^{а-б}Осуждено жен изменников родине^{б-а} 146 чел.

5. ^аОсталось в следственном производстве на^а 10-ое ^аянваря^а 1938 г. 3241 чел.

^бИз них:^б

Троцкистов и правых.....	231 чел.
Участник. воен.-фашист. заговора.....	6
Украинских националистов.....	66
По польской к-р и ш/п.....	39
По греческой к-р и ш/п.....	2248
По немецкой к-р и ш/п.....	116
По латышской к-р и ш/п.....	158
По румынской к-р и ш/п.....	14
По японской к-р и ш/п.....	7
По церковно-сектантск. к-р.....	44
Жен изменников родине.....	200
Сионистов.....	26
Прочие преступления.....	86

^аНачальник 8 Отдела УГБ НКВД УССР

Лейтенант госбезопасности^а

(—) МУНВЕЗ

« » января 1938 г.

ГДА СБУ, ф. 42, стр. 33, арк. 49–52.

Оригінал, машинопис.

Rumunów	14	12	2	–
Harbińczyków	20	16	4	–
^a Razem ^a :	5604	4862	693	49

^{a-b}Ponadto skazano przez trójki^{b-a}:

Polaków – 199

Niemców – 694

^aPozostało spraw nierozpatrzonych przez NKWD ZSRS^a:

Dotyczących Polaków	686 os[ób]
– – Niemców	2790 [osób]
– – Łotyszów	190 [osób]
– – Greków	463 [osoby]
– – Rumunów	37 [osób]
– – harbińczyków	6 [osób]
^a Razem ^a :	4172 [osoby]

[...]

4. ^{a-b}Skazano żon zdrajców ojczyzny^{b-a} 146 os[ób]

5. ^aPozostało w śledztwie na^a 10^a stycznia^a 1938 r. 3241 os[ób]

^bW tym:^b

Trockiści i prawicowcy.....	231 os[ób]
Członk[owie] wojsk[owego] spisku faszyst[owskiego]...	6 [osób]
Nacjonaliści ukraińscy.....	66 [osób]
Polska k-r i szp[iegostwo].....	39 [osób]
Grecka k-r i szp[iegostwo].....	2248 [osób]
Niemiecka k-r i szp[iegostwo].....	116 [osób]
Łotewska k-r i szp[iegostwo].....	158 [osób]
Rumuńska k-r i szp[iegostwo].....	14 [osób]
Japońska k-r i szp[iegostwo].....	7 [osób]
K-r cerkiewno-sekciarsk[a].....	44 [osoby]
Żony zdrajców ojczyzny.....	200 [osób]
Syjniści.....	26 [osób]
Inne przestępstwa.....	86 [osób]

^aNaczelnik 8 Oddziału UGB NKWD USRS
Lejtnant bezpieczeństwa państw[owego]^a
(—) MUNWIEZ

„ ” stycznia 1938 r.

HDA SBU, f. 42, spr. 33, k. 49–52.
Oryginał, maszynopis.

№ 105

10 січня 1938, [Київ]. Цифрові зведення 8-го відділу УДБ НКВС УРСР
про оперативно-слідчу роботу УНКВС по Житомирській області
з 1 червня 1937 р. по 10 січня 1938 р.

^{а-б}Совершенно секретно^{-б-а}

^{а-б}Цифровые данные^{-б}

Об оперативно-следственной работе
Житомирского облуправления^а НКВД

1. ^аВсего арестовано^{-а} с 1 июня 1937 г. по 10 января 1938 г. 14 948 чел.

^{а-б}Число арестованных разбивается по линиям^{-б-а}:

Троцкистов и правых.....	243 чел.
Участн. воен-фашист. заговора.....	34 "
Украинских националистов.....	987 "
По польской к-р и ш/п.....	7335 "
По немецкой к-р и ш/п.....	1378 "
По румынской к-р и ш/п.....	38 "
По греческой к-р.....	1 "
По латышской к-р.....	29 "
По японской к-р и ш/п.....	19 "
По церковно-сектантск. к-р.....	540 "
По кулацкой операции.....	3241 "
Жен изменников родине.....	841 "
Сионистов.....	116 "
Членов друг. а/с партий.....	9 "
Прочие преступления.....	137 "

2. ^аВсего осуждено^{-а} с 1 июня 1937 г. по 10 января 1938 г. 10 192 чел.

По 1-й категории.....	7234 чел.
По 2-й категории.....	2958 "
а) ^а Осуждено военколлегией ^{-а}	47 чел.
По 1-й категории.....	31 ч.
По 2-й категории.....	16 "
^б Из них ^{-б} :	
Троцкистов, правых и украинских националистов.....	34 чел.
По первой категории.....	19 "
По второй категории.....	15 "

^{а-а} Написано великими літерами.

^{б-б} Підкреслено машинописним способом.

Nr 105

10 stycznia 1938, [Kijów]. Informacja sporządzona przez 8 Oddział UGB
NKWD USRS, dotycząca pracy operacyjno-śledczej UNKWD obwodu
żytomierskiego za okres od 1 czerwca 1937 r. do 10 stycznia 1938 r.

^{a-b}Ściśle tajne^{-b-a}

^{a-b}Dane liczbowe^{-b}
dotyczące pracy operacyjno-śledczej
Żytomierskiego Zarządu Obw[odowego]^a NKWD

1. ^aŁącznie aresztowano^a od 1 czerwca 1937 r. do 10 stycznia 1938 r. 14 948 os[ób].

^{a-b}Liczba aresztowanych z podziałem na grupy^{-b-a}:

Trockiści i prawicowcy.....	243 os[oby]
Człon[kowie] spisku wojsk[owo-]faszyst[owskiego].....	34 [osoby]
Nacjonałiści ukraińscy.....	987 [osób]
Polska k-r i szp[iegostwo].....	7335 [osób]
Niemiecka k-r i szp[iegostwo].....	1378 [osób]
Rumuńska k-r i szp[iegostwo].....	38 [osób]
Grecka k-r.....	1 [osoba]
Łotewska k-r.....	29 [osób]
Japońska k-r i szp[iegostwo].....	19 [osób]
K-r cerkiewno-sekciarsk[a].....	540 [osób]
Operacja kułacka.....	3241 [osób]
Żony zdrajców ojczyzny.....	841 [osób]
Syjniści.....	116 [osób]
Członkowie in[nych] partii a/s.....	9 [osób]
Inne przestępstwa.....	137 [osób]

2. ^aŁącznie skazano^a od 1 czerwca 1937 r. do 10 stycznia 1938 r. 10 192 os[oby]

[Zaliczonych] do 1 kategorii.....	7234 os[oby]
[Zaliczonych] do 2 kategorii.....	2958 [osób]
a) ^a skazano przez kolegium wojsk[owe] ^{-a}	47 os[ób]
[Zaliczonych] do pierwszej kategorii.....	31 [osób]
[Zaliczonych] do drugiej kategorii.....	16 [osób]
^b W tym ^{-b} :	
Trockistów, prawicowców i nacjonalistów ukraińskich.	34 [osoby]
[Zaliczonych] do pierwszej kategorii.....	19 [osób]

^{a-a} Zapisano wersalikami.

^{b-b} Podkreślono maszynowo.

Участников военно-фашист. заговора.....	13 чел.
По 1-й категории.....	12 чел.
По 2-й категории.....	1
б) ^а -Осуждено Военными трибуналами, спецколлегией и особым совещанием ^а :	
Всего:	84 чел.
По 1-й категории.....	37
По 2-й категории.....	47
^б -Из них ^б :	
Троцкистов, правых и украинских националистов:	
^а -Всего ^а :	25 чел.
По 1-й категории.....	19
По 2-й категории.....	6

в) ^а-Осуждено НКВД СССР по справкам^а:

	^а -Всего ^а :	1 кат.	2 кат.
Поляков	4687	4365	322
Немцев	1048	975	73
Румын	1	1	—
^а -Итого ^а :	5736	5341	395

^а-^б-Кроме того, осуждено тройками^{б-а}:

Поляков – 66 чел.

Немцев – 11 ||

^а-Числится за НКВД СССР нерассмотренных справок^а:

По полякам	1998 чел.
По немцам	281
^а -Итого ^а :	2279 чел.

^а-^б-По кулакам^{б-а}:

Осуждено по представленным лимитам: 4325 чел.

Из них:

По 1-й категории..... 1825 ||

По 2-й категории..... 2500 ||

^а-^б-Репрессированные по кулацкой операции изъяты^{б-а}:

По ^в-городу^в..... 407 ||

По ^в-селу^в..... 3918 ||

[3.] ^а-^б-Всего проведено 3 открытых процессов^{б-а}:

^в-^в Написано в розбивку.

[Zaliczonych] do drugiej kategorii.....	15 [osób]
Członków spisku wojskowo-faszyst[owskiego]	13 [osób]
[Zaliczonych] do 1 kategorii.....	12 [osób]
[Zaliczonych] do 2 kategorii.....	1 [osoba]
b) ^a -Skazano przez trybunały wojskowe, Kolegium Spec[jalne] [przy Sądzie] i Kolegium Specjalne [przy NKWD] ^a :	
Łącznie:	84 os[oby]
[Zaliczonych] do 1 kategorii.....	37 [osób]
[Zaliczonych] do 2 kategorii.....	47 [osób]
^b -W tym ^b :	
Trockistów, pravicowców i nacjonalistów ukraińskich:	
^a -Łącznie ^a :	25 os[ób]
[Zaliczonych] do 1 kategorii.....	19 [osób]
[Zaliczonych] do 2 kategorii.....	6 [osób]

c) ^a-Skazano przez NKWD ZSRS na podstawie wyciągów z akt^a:

	^a -Łącznie ^a :	1 kat[egoria]	2 kat[egoria]
Polaków	4687	4365	322
Niemców	1048	975	73
Rumunów	1	1	–
^a -Razem ^a :	5736	5341	395

^{a-b}-Ponadto skazano przez trójki^{b-a}:

Polaków – 66 os[ób]

Niemców – 11 [osób]

^a-Pozostało spraw nierozpatrzonych przez NKWD ZSRS^a:

Dotyczących Polaków	1998 os[ób]
– – Niemców	281 [osób]
^a -Razem ^a :	2279 os[ób]

^{a-b}-Kułacy^{b-a}:

Skazano według założonych limitów: 4325 os[ób]

W tym:

[Zaliczonych] do 1 kategorii..... 1825 [osób]

[Zaliczonych] do 2 kategorii..... 2500 [osób]

^{a-b}-Represjonowani, zatrzymani w ramach operacji kułackiej^{i-b-a}:

^c-W mieście^c..... 407 [osób]

^c-Na wsi^c..... 3918 [osób]

^{c-c} Zapisano pismem spacjiowanym.

По ним осуждено:	25 чел.
По 1-й категории.....	19 "
По 2-й категории.....	6 "
^б -Из них ^б :	
а) по вредительству в животноводстве.....	25 чел.
Осуждено: по 1-й категории.....	9 чел.
По 2-й категории.....	16 [чел.] ^г

4. ^а-Осталось в следственном производстве^{-а} на 10 ^а-января^{-а} 1938 год. 704 чел.

^б-Из них^б:

Троцкистов и правых.....	120 чел.
Участн. воен.-фашист. заговора.....	7 "
Украинских националистов.....	70 "
По польской к-р и ш/п.....	177 "
По немецкой к-р и ш/п.....	22 "
По латышской к-р и ш/п.....	5 "
По румынской к-р и ш/п.....	2 "
Жен изменников родине.....	22 "
Сионистов.....	151 "
Прочие преступления.....	128 "

^а-Начальник 8 Отдела УГБ НКВД УССР
Лейтенант госбезопасности^{-а}
(—) МУНВЕЗ

^б-« » января 1938 г.^{-б}

ГДА СБУ, ф. 42, спр. 33, арк. 66–68.
Оригінал, машинопис.

^г Так у тексті. Числа що стосуються осіб засуджених у відкритих процесах подані з помилкою.

[3.] ^{a-b} Łącznie przeprowadzono 3 procesy jawne ^{-b-a} :	
Skazano w nich:	25 os[ób]
[Zaliczonych] do 1 kategorii.....	19 [osób]
[Zaliczonych] do 2 kategorii.....	6 [osób]
^b -W tym ^{-b} :	
a) Za szkodnictwo w hodowli.....	25 os[ób]
Skazano: [Zaliczonych] do 1 kategorii.....	9 os[ób]
[Zaliczonych] do 2 kategorii.....	16 [osób] ^d

4. ^a-Pozostało w śledztwie^{-a} na 10 ^a-stycznia^{-a} 1938 r. 704 os[ób]

^b -W tym ^{-b} :	
Trockiści i prawnicy.....	120 os[ób]
Człon[kowie] spisku wojsk[owo-]faszyst[owskiego].....	7 [osób]
Nacjoniści ukraińscy.....	70 [osób]
Polska k-r i szp[iegostwo].....	177 [osób]
Niemiecka k-r i szp[iegostwo].....	22 [osoby]
Łotewska k-r i szp[iegostwo].....	5 [osób]
Rumuńska k-r i szp[iegostwo].....	2 [osoby]
Żony zdrajców ojczyzny.....	22 [osoby]
Syjniści.....	151 [osób]
Inne przestępstwa.....	128 [osób]

^aNaczelnik 8 Oddziału UGB NKWD USRS
Lejtnant bezpieczeństwa państw[owego]^{-a}
(—) MUNWIEZ

^b-, „ ” stycznia 1938 r.^{-b}

HDA SBU, f. 42, spr. 33, k. 66–68.
Oryginał, maszynopis.

^d Tak w tekście. Liczby dotyczące osób skazanych w procesach jawnych podane błędnie.

№ 106

10 січня 1938, [Київ]. Цифрові зведення 8-го відділу УДБ НКВС УРСР
про оперативно-слідчу роботу УНКВС по Кам'янець-Подільській
області з 1 червня 1937 р. по 10 січня 1938 р.

^аСовершенно секретно^а

^аЦифровые данные

Об оперативно-следственной работе
Каменец-Подольского облуправления^а НКВД

1. ^аВсего арестовано^а с 1 июня 1937 г. по 10 января 1938 г. – 6945 чел.

^аЧисло арестованных разбивается по линиям^а:

Троцкистов и правых.....	74 чел.
Участников военно-фашистского заговора.....	30 "
Украинских националистов.....	925 "
По польской к-р и ш/п.....	3894 "
немецкой к-р и ш/п.....	46 "
румынской к-р и ш/п.....	180 "
японской к-р и ш/п.....	3 "
греческой к-р.....	–
латышской к-р.....	37 "
болгарской к-р. и ш/п.....	–
церковно-сектантской к-р.....	559 "
кулацкой операции.....	895 "
Жен изменников родине.....	222 "
Сионистов.....	6 "
Членов других антисоветских партий.....	–
Прочие преступления.....	74 "

2. ^аВсего осуждено^а с 1 июня 1937 г. по 10 января 1938 г. – 5929 чел.

По первой категории.....	3481 чел.
По второй категории.....	2448 "
а) ^а Осуждено военколлегией ^а	21 "
По первой категории.....	14 "
По второй категории.....	7 "
Из них:	
Троцкистов, правых и украинских националистов.....	15 "
По первой категории.....	8 "
По второй категории.....	7 "

---

^{а-а} Написано великими літерами.

Nr 106

10 stycznia 1938, [Kijów]. Informacja sporządzona przez 8 Oddział UGB NKWD USRS, dotycząca pracy operacyjno-śledczej UNKWD obwodu kamieniecko-podolskiego za okres od 1 czerwca 1937 r. do 10 stycznia 1938 r.

^a-Ściśle tajne^a

^a-Dane liczbowe
dotyczące pracy operacyjno-śledczej
Kamieniecko-Podolskiego Zarządu Obw[odowego]^a NKWD

1. ^a-Łącznie aresztowano^a od 1 czerwca 1937 r. do 10 stycznia 1938 r. – 6945 os[ób].

^a-Liczba aresztowanych z podziałem na grupy^a:

Trockiści i prawicowcy.....	74 os[oby]
Członkowie spisku wojskowo-faszystowskiego.....	30 [osób]
Nacjoniści ukraińscy.....	925 [osób]
Polska k-r i szp[iegostwo].....	3894 [osoby]
Niemiecka k-r i szp[iegostwo].....	46 [osób]
Rumuńska k-r i szp[iegostwo].....	180 [osób]
Japońska k-r i szp[iegostwo].....	3 [osoby]
Grecka k-r.....	–
Łotewska k-r.....	37 [osób]
Bułgarska k-r i szp[iegostwo].....	–
K-r cerkiewno-sekciarska.....	559 [osób]
Operacja kułacka.....	895 [osób]
Żony zdrajców ojczyzny.....	222 [osoby]
Syjniści.....	6 [osób]
Członkowie innych partii antysowieckich.....	–
Inne przestępstwa.....	74 [osoby]

2. ^a-Łącznie skazano^a od 1 czerwca 1937 r. do 10 stycznia 1938 r. – 5929 os[ób]

[Zaliczonych] do pierwszej kategorii.....	3481 os[ób]
[Zaliczonych] do drugiej kategorii.....	2448 [osób]
a) ^a -Skazano przez Kolegium Wojsk[owe] ^a	21 [osób]
[Zaliczonych] do pierwszej kategorii.....	14 [osób]
[Zaliczonych] do drugiej kategorii.....	7 [osób]

^a-^a Zapisano wersalikami.

Участников военно-фашистского заговора.....	6	
По первой категории.....	6	
б) ^а -Осуждено военными трибуналами, спецколлегей и особым совещанием ^а :	52	
По первой категории.....	18	
По второй категории.....	34	
Из них:		
Троцкистов, правых и украинских националистов.....	52	
По первой категории.....	18	
По второй категории.....	34	

в) ^а-Осуждено НКВД СССР по справкам^а:

	^а -Всего ^а :	1 кат.	2 кат.
Поляков	2041	1812	229
Немцев	22	18	4
Румын	141	68	73
Харбинцев	2	1	1
^а -Итого ^а :	2206	1899	307

^а-Кроме того, осуждено Тройками^а:

Поляков – 187 чел.

Немцев – 24 ||

^а-Числятся за НКВД СССР нерассмотренных справок^а:

По полякам	702 чел.
немцам	2
латышам	14
румынам	49
харбинцам	1
^а -Итого ^а :	768

^а-Результаты по кулацкой операции^а:

Осуждено по представленным лимитам – 3650 чел.

Из них:

По первой категории..... 1550 ||

По второй категории..... 2100 ||

^а-Репрессированные по кулацкой операции изъяты^а:

По городу..... 475 ||

По селу..... 3175 ||

^а-Проведен 1 открытый процесс по вредительству в системе животноводства^а:

W tym:

Trockistów, pravicowców i nacjonalistów ukraińskich.....	15 [osób]
[Zaliczonych] do pierwszej kategorii.....	8 [osób]
[Zaliczonych] do drugiej kategorii.....	7 [osób]
Członkowie spisku wojskowo-faszystowskiego	6 [osób]
[Zaliczonych] do pierwszej kategorii.....	6 [osób]
b) ^a -Skazano przez trybunały wojskowe, Kolegium Spec[jal- ne] [przy Sądzie] i Kolegium Specjalne [przy NKWD] ^a :	52 [osoby]
[Zaliczonych] do pierwszej kategorii.....	18 [osób]
[Zaliczonych] do drugiej kategorii.....	34 [osoby]

W tym:

Trockistów, pravicowców i nacjonalistów ukraińskich.....	52 [osoby]
[Zaliczonych] do pierwszej kategorii.....	18 [osób]
[Zaliczonych] do drugiej kategorii.....	34 [osoby]

c) ^a-Skazano przez NKWD ZSRS na podstawie wyciągów z akt^a:

	^a Łącznie ^a :	1 kat[egoria]	2 kat[egoria]
Polaków	2041	1812	229
Niemców	22	18	4
Rumunów	141	68	73
Harbińczyków	2	1	1
^a Razem ^a :	2206	1899	307

^a-Ponadto skazano przez trójki^a:

Polaków – 187 os[ób]

Niemców – 24 [osoby]

^a-Pozostało spraw nierozpatrzonych przez NKWD ZSRS^a:

Dotyczących Polaków	702 os[oby]
– – Niemców	2 [osoby]
– – Łotyszów	14 [osób]
– – Rumunów	49 [osób]
– – harbińczyków	1 [osoba]
^a Razem ^a :	768 [osób]

^a-Wyniki operacji kułackiej^a:

Skazano według założonych limitów..... 3650 os[ób]

W tym:

[Zaliczonych] do pierwszej kategorii.....	1550 [osób]
[Zaliczonych] do drugiej kategorii.....	2100 [osób]

^a-Represjonowani, zatrzymani w ramach operacji kułackiej^a:

W mieście..... 475 [osób]

Осуждено 9 чел. по первой категории.

3. ^аОсталось в следственном производстве на 10-ое января^а 1938 г. – 1314 чел.

Троцкистов и правых.....	34	
Участников военно-фашистского заговора.....	26	
Украинских националистов.....	5	
По польской к-р и ш/п.....	1145	
латышской к-р и ш/п.....	34	
румынской к-р и ш/п.....	3	
церковно-сектантск. к-р.....	11	
Жен изменников родине.....	17	
Прочие преступления.....	39	

^аНачальник 8 Отдела УГБ НКВД УССР
Лейтенант госбезопасности^а
(—) МУНВЕЗ

« » января 1938 г.

*ГДА СБУ, ф. 42, спр. 33, арк. 79–81.
Оригінал, машинопис.*

Na wsi..... 3175 [osób]

^aPrzeprowadzono 1 proces jawny za szkodnictwo w hodowli^a:
Skazano 9 osób [zaliczonych] do pierwszej kategorii.

3. ^aPozostało w śledztwie na 10 stycznia^a 1938 r. – 1314 osób

Trockiści i prawicowcy.....	34 [osoby]
Członkowie spisku wojskowo-faszystowskiego.....	26 [osób]
Nacjonaści ukraińscy.....	5 [osób]
Polska k-r i szp[iegostwo].....	1145 [osób]
Łotewska k-r i szp[iegostwo].....	34 [osoby]
Rumuńska k-r i szp[iegostwo].....	3 [osoby]
K-r cerkiewno-sekciarska.....	11 [osób]
Żony zdrajców ojczyzny.....	17 [osób]
Inne przestępstwa.....	39 [osób]

^aNaczelnik 8 Oddziału UGB NKWD USRS
Lejtnant bezpieczeństwa państw[owego]^a
(—) MUNWIEZ

„ ” stycznia 1938 r.

*HDA SBU, f. 42, spr. 33, k. 79–81.
Oryginał, maszynopis.*

№ 107

10 січня 1938, [Київ]. Цифрові зведення 8-го відділу УДБ НКВС УРСР
про оперативно-слідчу роботу УНКВС по Київській області
з 1 червня 1937 р. по 10 січня 1938 р.

^{а-б}Совершенно секретно^{-б-а}

^аЦифровые данные
Об оперативно-следственной работе
Киевского облуправления^а НКВД

1. ^аВсего арестовано^{-а} с 1 июня 1937 г. по 10 января 1938 года – 23 551 чел.

^аЧисло арестованных разбивается по линиям^а:

Троцкистов и правых.....	990 чел.
Участников военно-фашист. заговора.....	174 "
Украинских националистов.....	2189 "
По польской к.р. и ш.п.....	6524 "
По немецкой к.р. и ш.п.....	870 "
По румынской к.р. и ш.п.....	157 "
японской к.р. и ш.п.....	72 "
греческой к.р.....	27 "
латышской к.р.....	212 "
церковно-сектант. к.р.....	1079 "
кулацкой операции.....	9694 "
Жен изменников родине.....	1343 "
Сионис.....	8 "
Прочие преступления.....	212 "

2. ^аВсего осуждено^{-а} с 1-го июня 1937 года по 10 января 1938 года – 19 754 чел.

По первой категории.....	10375 "
По второй категории.....	9361 "
За пределы СССР.....	18 "
А. ^а Осуждено военколлегией ^{-а}	316 "
По первой категории.....	248 "
По второй – –	68 "

^{а-а} Написано великими літерами.

^{б-б} Підкреслено машинописним способом.

Nr 107

10 stycznia 1938, [Kijów]. Informacja sporządzona przez 8 Oddział UGB NKWD USRS, dotycząca pracy operacyjno-śledczej UNKWD obwodu kijowskiego za okres od 1 czerwca 1937 r. do 10 stycznia 1938 r.

^{a-b}Ściśle tajne^{-b-a}

^aDane liczbowe dotyczące pracy operacyjno-śledczej Kijowskiego Zarządu Obw[odowego]^a NKWD

1. ^aŁącznie aresztowano^a od 1 czerwca 1937 r. do 10 stycznia 1938 roku –
23 551 os[ób].

^aLiczba aresztowanych z podziałem na grupy^a:

Trockiści i prawicowcy.....	990 os[ób]
Członkowie spisku wojskowo-faszyst[owskiego].....	174 [osoby]
Nacjonałiści ukraińscy.....	2189 [osób]
Polska k-r i szp[iegostwo].....	6524 [osoby]
Niemiecka k-r i szp[iegostwo].....	870 [osób]
Rumuńska k-r i szp[iegostwo].....	157 [osób]
Japońska k-r i szp[iegostwo].....	72 [osoby]
Grecka k-r.....	27 [osób]
Łotewska k-r.....	212 [osób]
K-r cerkiewno sekcjar[aska].....	1079 [osób]
Operacja kułacka.....	9694 [osoby]
Żony zdrajców ojczyzny.....	1343 [osoby]
Syjniści.....	8 [osób]
Inne przestępstwa.....	212 [osób]

2. ^aŁącznie skazano^a od 1 czerwca 1937 roku do 10 stycznia 1938 roku –
19 754 os[oby].

[Zaliczonych] do pierwszej kategorii.....	10375 [osób]
[Zaliczonych] do drugiej kategorii.....	9361 [osób]
[Wydaleni] za granice ZSRS.....	18 [osób]
A. ^a Skazano przez Kolegium Wojsk[owe] ^a	316 [osób]
[Zaliczonych] do pierwszej kategorii.....	248 [osób]
[Zaliczonych] do drugiej kategorii.....	68 [osób]

^{a-a} Zapisano wersalikami.

^{b-b} Podkreślono maszynowo.

^в -Из них ^в :	
Троцкистов, правых и украин[ских] националист[ов]....	196
По первой категории.....	132
По второй – –.....	64
Участников воен[но]-фашист[ского] заговора.....	120
По первой категории.....	116
По второй – –.....	4
Б. ^а -Осуждено Военными трибуналами, спецколлегией и особым совещанием ^а	
Всего:	2131
По первой категории.....	69
По второй категории.....	2062
^в -Из них ^в :	1132
Троцкистов, правых и укр. националистов	
По первой категории.....	45
По второй категории.....	1087

В. ^а-Осуждено НКВД СССР по справкам^а:

	^а -Всего ^а	1 кат.	2 кат.	За пред. СССР
Поляков	4954	4302	652	–
Немцев	385	335	32	18
Румын	125	91	33	–
Харбинцев	44	30	14	–
^а -Итого ^а :	5507 ^г	4758	731	18

^а-Кроме того осуждено Тройками^а:

Поляков – 482

Немцев – 252

^а-Числится за НКВД СССР нерассмотренных справок^а:

По полякам	808
Немцам	211
Латышам	184
Румынам	18
Харбинцам	8
^а -Итого ^а :	1229

^а-По кулакам:

Осуждено по представленным лимитам^а – 11 800 чел.

^в-^в Написано в розбивку.

^г Помилка в обчисленнях або під час переписування даних.

c-W tym ^c :	
Trockistów, pravicowców i nacjonalist[ów] ukraiń[skich]..	196 [osób]
[Zaliczonych] do pierwszej kategorii.....	132 [osoby]
[Zaliczonych] do drugiej kategorii.....	64 [osoby]
Członków spisku wojsk[owo-]faszyst[owskiego]	
[Zaliczonych] do pierwszej kategorii.....	120 [osób]
[Zaliczonych] do drugiej [kategorii].....	116 [osób]
B. ^a -Skazano przez trybunały wojskowe, Kolegium Spec[jal- ne] [przy Sądzie] i Kolegium Specjalne [przy NKWD] ^a	
Łącznie:.....	2131 [osób]
[Zaliczonych] do pierwszej kategorii.....	69 [osób]
[Zaliczonych] do drugiej kategorii.....	2062 [osoby]
c-W tym ^c :	
Trockistów, pravicowców i nacjonalistów ukr[aińskich]	
[Zaliczonych] do pierwszej kategorii.....	45 [osób]
[Zaliczonych] do drugiej kategorii.....	1087 [osób]

C. ^a- Skazano przez NKWD ZSRS na podstawie wyciągów z akt^a:

	^a -Łącznie ^a :	1 kat[egoria]	2 kat[egoria]	[Wydaleni] za gran[icę] ZSRS
Polaków	4954	4302	652	–
Niemców	385	335	32	18
Rumunów	125	91	33	–
Harbińczyków	44	30	14	–
^a -Razem ^a :	5507 ^d	4758	731	18

^a-Ponadto skazano przez trójki^a:

Polaków – 482

Niemców – 252

^a-Pozostało spraw nierozpatrzonych przez NKWD ZSRS^a:

Dotyczących Polaków	808
– – Niemców	211
– – Łotyszów	184
– – Rumunów	18
– – harbińczyków	8
^a -Razem ^a :	1229

^a-Kułacy:

^c-^c Zapisano pismem spacjowanym.

^d Błąd w obliczeniu lub przepisywaniu danych.

^в -Из них ^в :	
По первой категории.....	5300 чел.
По второй категории.....	6500 "
^а -Репрессированные по кулацкой операции изъяты ^а :	
По городу.....	4126 "
По селу.....	7674 "

[3]. ^а-Всего проведено 10 открытых процессов^а:

По ним осуждено	54 чел.
По первой категории.....	37 "
По второй — —	17 "
^в -Из них ^в :	
а) по вредительству в сельском хозяйстве.....	15 "
Осуждено:	
По первой категории.....	10 "
По второй — —	5 "
б) по вредительству в животноводстве.....	19 "
Осуждено:	
По первой категории.....	14 "
По второй категории.....	5 "
в) по вредительству в системе З[агот]зерно и Комите- та заготовок.....	20 "
Осуждено:	
По первой категории.....	13 "
По второй категории.....	7 "

4. ^а-Осуждено жен изменников родине^а – 179 чел.

5. ^а-Осталось в след. производстве на^а 10 января 1937 г. – 547 ч.

^в -Из них ^в :	
Троцкистов и правых.....	144 чел.
Участн[иков] воен[но-]фашистск[ого] заговора.....	29 "
Укр[аинских] националистов.....	35 "
По польск[кой] к.р. и ш.п.....	178 "
По греческ[ой] к.р. и ш.п.....	3 "
По нем[ецкой] к.р. и ш.п.....	17 "
По латыш[ской] к.р. и ш.п.....	24 "
По рум[ынской] к.р. и ш.п.....	2 "
По япон[ской] к.р. и ш.п.....	3 "
По церк[овно]-сектан[стской] к.р.....	20 "
Жен изменников родине.....	49 "
Сионистов.....	10 "
Прочие преступления.....	33 "

Skazano według założonych limitów^a – 11 800 os[ób]

^c-W tym^c:

[Zaliczonych] do pierwszej kategorii.....	5300 os[ób]
[Zaliczonych] do drugiej kategorii.....	6500 [osób]
^a -Represjonowani, zatrzymani w ramach operacji kułackiej ^a :	
W mieście.....	4126 [osób]
Na wsi.....	7674 [osób]

[3.] ^a-Łącznie przeprowadzono 10 procesów jawnych^a:

Skazano w nich.....	54 os[oby]
[Zaliczonych] do pierwszej kategorii.....	37 [osób]
[Zaliczonych] do drugiej [kategorii].....	17 [osób]
^c -W tym ^c :	
a) Za szkodnictwo w rolnictwie.....	15 [osób]
Skazano:	
[Zaliczonych] do pierwszej kategorii.....	10 [osób]
[Zaliczonych] do drugiej [kategorii].....	5 [osób]
b) Za szkodnictwo w hodowli.....	19 [osób]
Skazano:	
[Zaliczonych] do pierwszej kategorii.....	14 [osób]
[Zaliczonych] do drugiej kategorii.....	5 [osób]
c) Za szkodnictwo w sieci Z[agot]zierno i Komitetu [Państwowego] Skupu.....	20 [osób]
Skazano:	
[Zaliczonych] do pierwszej kategorii.....	13 [osób]
[Zaliczonych] do drugiej kategorii.....	7 [osób]

4. ^a-Skazano żon zdrajców ojczyzny^a – 179

5. ^a-Pozostało w śledz[twie] na^a 10 stycznia 1937 r. – 547 o[sób]

^c-W tym^c:

Trockiści i prawicowcy.....	144 os[oby]
Członk[owie] spisku wojsk[owo-]faszystowsk[iego].....	29 [osób]
Nacjoniści ukr[aińscy].....	35 [osób]
Pols[ka] k-r i szp[iegostwo].....	178 [osób]
Greck[a] k-r i szp[iegostwo].....	3 [osoby]
Niem[iecka] k-r i szp[iegostwo].....	17 [osób]
Łotew[ska] k-r i szp[iegostwo].....	24 [osób]
Rum[uńska] k-r i szp[iegostwo].....	2 [osoby]
Japoń[ska] k-r i szp[iegostwo].....	3 [osoby]
K-r cerk[iewno-]sekcji[arska].....	20 [osób]
Żony zdrajców ojczyzny.....	49 [osób]
Syjniści.....	10 [osób]

^аНач[альник] 8 Отдела УГБ НКВД УССР
Лейтенант госбезопасности^а
(—) МУНВЕЗ

*ГДА СБУ, ф. 42, спр. 33, арк. 53–55.
Оригінал, машинопис.*

Inne przestępstwa..... 33 [osoby]

^aNacz[elnik] 8 Oddziału UGB NKWD USRS
Lejtnant bezpieczeństwa państw[owego]^a
(→) MUNWIEZ

*HDA SBU, f. 42, spr. 33, k. 53–55.
Oryginał, maszynopis.*

№ 108

[10] січня 1938, Миколаїв. Витяг із підсумкової доповіді т.в.о. начальника УНКВС по Миколаївській області Йосифа Фішера наркомун внутрішніх справ УРСР Ізраїлю Леплевському про оперативно-слідчу роботу в області

^{а-б}Совершенно секретно^{-б}
Серия^а «К»

^аНародному комиссару внутренних дел УССР
Комиссару государственной безопасности 2 ранга^{-а}
^в-тов. ЛЕПЛЕВСКОМУ^{-в}
гор. Киев

^{а-г}Итоговый доклад^{-г-а}

^аО проведенной оперативно-следственной работе отделами УГБ УНКВД по Николаевской области^{-а}

Управление НКВД по Николаевской области организовано в первых числах октября 1937 года, и как областной аппарат окончательно развернуло свою работу лишь в середине октября.

Область состоит из 9-ти районов Днепропетровской (преимущественно глубинных) и 32 Одесской области.

Несмотря на то, что с начала операции, до момента организации Николаевской области прошел довольно продолжительный срок, в большинстве районов оперативный удар по контрреволюционным националистическим и шпионским формированиям был нанесен явно недостаточно.

Следует отметить, что ранее в имеющихся 2-х немецких национальных районах (Фриц-Геккертский и Тиллигуло-Березанский) не было вскрыто каких-либо существенных к-р формирований и количество изъятого антисоветского элемента в них было совершенно незначительно.

С августа по октябрь в обоих районах было арестовано всего до 70-ти чел., а с момента создания областного аппарата НКВД, по этим же районам, репрессировано до 500 чел.

Такое же примерно положение наблюдалось и по другим районам вновь организованной области, где шпионские к-р националистические кадры разгромлены не были.

---

^{а-а} Написано великими літерами.

^{б-б} Підкреслено машинописним способом.

^{в-в} Підкреслено машинописним способом двома лініями.

^{г-г} Написано в розбивку.

Nr 108

[10] stycznia 1938, Mikołajów. Wyciąg z raportu końcowego p.o. naczelnika UNKWD obwodu mikołajowskiego Josifa Fiszera dla ludowego komisarza spraw wewnętrznych USRS Izraïla Leplewskiego, dotyczącego pracy operacyjno-śledczej w obwodzie

^{a-b}Ściśle tajne^{-b}
Seria^a „K”

^aDo Ludowego Komisarza Spraw Wewnętrznych USRS
Komisarza bezpieczeństwa państwowego 2 stopnia^a
^ctow. LEPLEWSKIEGO^c
m. Kijów

^{a-d}Raport końcowy^{-d-a}

^aO działalności operacyjno-śledczej oddziałów UGB UNKWD
w obwodzie mikołajowskim^a

Zarząd NKWD w obwodzie mikołajowskim zorganizowano w pierwszych dniach października 1937 roku i jako aparat obwodu rozwinął on w pełni swoją działalność dopiero w połowie października.

Obwód składa się z 9 rejonów [obwodu] dneprpietrowskiego (położonych głównie w głębi [obwodu]) i 32 [rejonów] obwodu odeskiego.

Pomimo tego, iż od rozpoczęcia operacji, do momentu zorganizowania obwodu mikołajowskiego minął wystarczająco długi okres, przygotowane operacyjnie i przeprowadzone w większości rejonów uderzenie przeciwko kontrewolucyjnym nacjonalistycznym i szpiegowskim formacjom okazało się wyraźnie niewystarczające.

Należy zauważyć, iż w 2 niemieckich rejonach narodowych (fric-hekkertowskim i tiligulo-bierieżańskim) nie wykryto wcześniej jakichkolwiek faktycznie działających k-r formacji, a ilość zatrzymanego w nich antysowieckiego elementu była zupełnie nieznacząca.

Począwszy od sierpnia aż do października, w obydwu rejonach aresztowano ogółem 70 os[ób], a od momentu utworzenia obwodowego aparatu NKWD w tychże rejonach, represjom poddano do 500 os[ób].

---

^{a-a} Zapisano wersalikami.

^{b-b} Podkreślono maszynowo.

^{c-c} Podkreślono maszynowo dwiema liniami.

^{d-d} Zapisano pismem spacjiowanym.

Наряду с этим, в промышленных городах области: Николаеве, Кирово и Херсоне не было вскрыто ни одно групповое дело по право-троцкистскому подполью, а на оборонных заводах совершенно недостаточно пресекалась вредительско-диверсионная работа противника.

В частях 15 Дивизии, расположенной на территории области, не было ликвидировано ни одного дела.

Тройками УНКВД, действовавшими по приказу № 00447 Наркома Внутренних Дел СССР – Генерального Комиссара Государственной безопасности тов. ЕЖОВА, осуждено до организации области по 41-му району по 1-й категории – 575, по 2-й категории – 1213.

От УНКВД Одесской и Днепропетровской областей было принято арестованных – 1112.

За время организации Николаевской области арестовано 6063.

Таким образом, УНКВД по Николаевской области всего отработано арестованных – 7175.

При проведении операции по всем линиям работы учитывались характерные особенности области, а именно:

Наличие крупной оборонной судостроительной промышленности (Николаев) и режимных заводов (Херсон, Кирово), два порта – в Николаеве и Херсоне, национальные немецко-польские смешанные районы, поражение ряда районов бывшим петлюровским, белым и политбандитским элементом и близость к болгарско-румынским границам.

По ходу следствия по вскрытым контрреволюционным шпионским, повстанческим, националистическим, троцкистско-правым формированиям выявилось, с одной стороны, огромное внимание и стремление разведок противника к насаждению своей агентуры на этих объектах, и глубокая работа право-троцкистских и националистических кадров, с другой.

^{а-б-}Оперативно-следственные результаты^{-б-а}:

^{а-б-}По немецкой к-р и шпионажу^{-б-а}:

Всего по немецкой операции репрессировано и отработано 1191 чел., из них 210 были арестованы до организации Николаевской области.

В результате следствия выявлено:

Шпионов.....	– 91
Диверсантов.....	– 64
Террористов.....	– 25
Участников нац. повстанч. организаций.....	– 281
Нац. к-р элемент.....	– 520

Из материалов следствия по наиболее актуальным делам устанавливается руководящая роль по созданию шпионско-диверсионного и повстанческого подполья принадлежит германскому консульству в Одессе.

[...]

Podobną do tego sytuację dało się zaobserwować w innych rejonach nowo organizowanego obwodu, gdzie szpiegowskie k-r kadry nacjonalistyczne nie zostały [do tego czasu] rozbite.

Jednocześnie w przemysłowych miastach obwodu: Mikołajowie, Kirowie i Chersoniu nie została wszczęta ani jedna grupowa sprawa przeciwko prawicowo-trockistowskiemu podziemiu, a w fabrykach o znaczeniu dla obronności nie przeciwstawiono się w sposób odpowiednio dostateczny szkodniczo-dywerysyjnej działalności przeciwnika.

W oddziałach 15 Dywizji, dyslokowanej na terytorium obwodu, nie została zlikwidowana ani jedna sprawa.

Trójki UNKWD, funkcjonujące na podstawie rozkazu nr 00447 *narkoma* Spraw Wewnętrznych ZSRS – generalnego komisarza bezpieczeństwa państwowego tow. JEŻOWA, skazały do momentu organizacji obwodu, w 41 rejonie, według 1 kategorii – 575 [osób], a według 2 kategorii – 1213 [osób].

Od UNKWD obwodów odeskiego i dniepropietrowskiego przejęto 1112 aresztowanych.

W czasie organizowania obwodu mikołajowskiego aresztowano 6063 [osoby].

W ten sposób, UNKWD obwodu mikołajowskiego [zajął się sprawami] aresztowanych 7175 [osób].

Podczas przeprowadzania operacji na wszystkich liniach pracy [NKWD] brano pod uwagę cechy charakterystyczne obwodu, a mianowicie:

Występowanie wielkiego zbrojeniowego przemysłu okrętowego (Mikołajów) oraz państwowych zakładów przemysłowych (Chersoń, Kirowo), dwa porty – w Mikołajowie i Chersoniu, niemiecko-polskie mieszane rejony narodowe, skazanie szeregu rejonów elementami byłych petlurowców, białych i polit[ycznych] bandytów oraz bliskość bułgarsko-rumuńskich granic.

W toku śledztwa przeciwko wykrytym kontrrewolucyjnym szpiegowskim, powstańczym, nacjonalistycznym, trockistowsko-prawicowym formacjom ujawniono, z jednej strony, wzmożone zainteresowanie i skłonność wywiadów przeciwnika do osadzenia swojej agentury na tych obiektach, jak i głębokie zaangażowanie prawicowo-trockistowskich i nacjonalistycznych kadr z drugiej.

^{a-b}Rezultaty działań operacyjno-śledczych^{b-a}:

^{a-b}W sprawie niemieckiej k-r i szpiegostwa^{b-a}:

Łącznie, w wyniku działań operacji niemieckiej, represjom poddano i [przez śledztwo przewinęło się] 1191 os[ób], z czego 210 [osób] zostało aresztowanych do momentu zorganizowania obwodu mikołajowskiego.

W rezultacie śledztwa ujawniono:

Szpiegów.....	– 91
Dywersantów.....	– 64
Terrorystów.....	– 25

^{а-б}-По польской к-р и шпионажу^{б-а}:

По польской операции всего было арестовано 1011 человек, из них: – 167 чел. было репрессировано до организации Николаевской области.

В процессе этой операции разоблачено:

Шпионов.....	132
Диверсантов.....	53
Участников «ПОВ» и повстанческих организ[аций].....	158
К/р националист[ических] элем[ентов].....	501

Польских национальных районов в Николаевской области нет.

Однако, в таких городах, как Николаев, Херсон и Кирово и в нескольких селах польское население сконцентрировано небольшими, но компактными массами.

Наличие группы поляков на Николаевских оборонных заводах, существовавшего ранее польского клуба и римско-католического прихода, создавали противнику благоприятную почву для организации к/р националистического и шпионского подполья.

Главная роль в насаждении польских к/р кадров, как и по немецкой линии, принадлежит польским консульствам в Киеве и Харькове.

Кроме того, польская агентура под всевозможными предлогами перебрасывалась непосредственно через границы.

^{а-б}-По греческой к-р и шпионажу^{б-а} [...]

^{а-б}-По латышской к-р и шпионажу^{б-а} [...]

^{а-б}-Румынская к-р и шпионаж^{б-а} [...]

^б-Дело «^а-Барат^а»^б

В Николаеве ликвидирована группа бессарабцев, в состав которой входили: ПОПОВА, дочь попа, БАКУНОВСКИЙ – бывш[ий] священник, БОТЕЗАД – бывший секретарь общества бессарабцев и др., работавшие в различных советских учреждениях.

Указанная контрреволюционная группа руководилась ПОПОВОЙ Лидией, непосредственно связанной с румынским посольством в Москве.

ПОПОВА проводила шпионскую деятельность по Николаевским оборонным заводам в пользу румынской разведки.

Другой участник к/р группы также был связан с Румынским посольством в Москве и являлся идеологом этой к/р группы.

Установлено, что участники к/р группы в среде выходцев из Бессарабии, проживающие в Николаеве, проводили контрреволюционную националистическую работу, обрабатывали их и приобщали к антисоветской деятельности.

Członków nacjonalistycznych organizacji powstańczych..... – 281

Nacjonalistyczny element k-r..... – 520

Z materiałów śledczych najbardziej aktualnych spraw wynika, że przywódcza rola w tworzeniu szpiegowsko-dywersyjnego i powstańczego podziemia należy do niemieckiego konsulatu w Odessie.

[...]

^{a-b}W sprawie polskiej k-r i szpiegostwa^{b-a}:

W operacji polskiej aresztowano łącznie 1011 osób, z tego: – 167 os[ób] było represjonowanych, zanim powstał obwód nikołajowski.

W toku tej operacji ujawniono:

Szpiegów..... 132

Dywersantów..... 53

Członków POW i organiz[acji] powstańczych..... 158

Nacjonalistyczny element k-r..... 501

W obwodzie nikołajowskim nie ma polskich rejonów narodowych.

Jednakże w takich miastach jak Mikołajów, Chersoń i Kirowo oraz w niektórych wioskach ludność polska skoncentrowana jest w niewielkich, ale za to zwartych skupiskach.

Obecność polskiej grupy narodowościowej w mikołajowskich przedsiębiorstwach zbrojeniowych, istnienie wcześniej polskiego klubu i rzymsko-katolickiej parafii, stwarzało doskonały grunt dla organizowania przez przeciwnika k-r nacjonalistycznego i szpiegowskiego podziemia.

Główny udział w osadzaniu polskich kadr k-r, także ze środowisk niemieckich, odgrywają konsulaty polskie w Kijowie i Charkowie.

Oprócz tego, agentura polska pod różnymi pretekstami była przerzucana bezpośrednio przez granicę.

[...]

^{a-b}W sprawach greckiej k-r i szpiegostwa^{b-a}

[...]

^{a-b}W sprawach łotewskiej k-r i szpiegostwa^{b-a}

[...]

^{a-b}Rumuńska k-r i szpiegostwo^{b-a}

^bSprawa „^aBarat^{a?b}”

W Mikołajowie została zlikwidowana grupa Besarabów, w skład której wchodził: POPOWA, córka popa, BAKUNOWSKIJ – był[y] duchowny, BOTEZAD – były sekretarz związku Besarabów i in[nych], pracujący w różnych sowieckich instytucjach.

Wymienioną grupą kontrrewolucyjną dowodziła POPOWA Lidia, związana bezpośrednio z ambasadą rumuńską w Moskwie.

POPOWA prowadziła działalność szpiegowską na rzecz wywiadu rumuńskiego w mikołajowskich zakładach zbrojeniowych.

[...]

^{а-б}По японскому шпионажу^{-б-а}

По приводимым некоторым следственным делам по японскому шпионажу можно сделать вывод, в какой мере японская разведка проявляет интерес к Николаевским оборонным заводам.

^бДело «^аМурашка^{-а}»^{-б}

Арестованные работники завода им. ^аА. Марти^{-а} ВАЩЕНКО – дочь генерала и ПОМИНАЛЬНИК Нестор (служивший в белой армии) – конструктор завода, сознались в том, что являлись агентами японской разведки и проводили шпионскую разведывательную деятельность по Николаевским оборонным заводам.

Как ВАЩЕНКО, так и ПОМИНАЛЬНИК для разведывательной деятельности были завербованы специально прибывшим в Николаев в 1933 году агентом японской разведки МУРАВЬЕВЫМ, непосредственно связанным с работником японского посольства НЕЙЕМ.

[...]

^бК-р ^атроцкистское подполье^{-б-а}

Проведенной операцией было вскрыто к-р троцкистское подполье в руководящих партийных и советских органах, на крупных оборонных заводах № 200 и № 198 в г. Николаеве, на заводе им. Петровского в Херсоне, в местной промышленности, Соваппарате и пр.

Разоблаченные члены к-р троцкистской организации на руководящей партийной работе (первые и вторые секретари) Николаевского, Херсонского, Кировского Горкомов и Райкомов.

Организации, имеющие центральные связи, выявлены в Каховском, Чаплынском, Хорловском, Варваровском, Витязевском, Новоградковском и Долинском районах.

Вредительско-диверсионные организации на Николаевских оборонных заводах № 198 и 200, насажденные здесь ПЯТАКОВЫМ и МУКЛЕВИЧЕМ сумели захватить в свои руки почти все руководство заводами.

^{а-б}По заводу № 198 (им. А. Марти)^{-б-а} – Вскрыта к/р троцкистско-диверсионная организация, руководимая директором завода СТЕПАНОВЫМ (участник «рабочей оппозиции»), который был завербован МУКЛЕВИЧЕМ. СТЕПАНОВ сумел обеспечить участниками организации наиболее ответственные участки завода.

[...]

^{а-б}По заводу № 200^{-б-а} – Арестован бывший директор ЩЕРБИНА, также завербованный МУКЛЕВИЧЕМ.

Получив задания сорвать производство оборонных объектов, ЩЕРБИНА, по его показаниям, связался с уже существовавшей на заводе к-р троцкистской организацией и через нее совершенно дезорганизовал производство. Создав систему фиктивной отчетности, организация тщательно

Inny członek grupy k-r był także związany z ambasadą rumuńską w Moskwie i był ideologiem tejże k-r grupy.

Ustalono, iż członkowie k-r grupy mieszkający w Mikołajowie uprawiali kontrrewolucyjną i nacjonalistyczną działalność wśród uchodźców z Besarabii, poddawali ich ideologizacji i włączali do antysowieckiej działalności.

[...]

^{a-b}W sprawie japońskich działań szpiegowskich^{b-a}

Na podstawie niektórych przeprowadzonych spraw śledczych, dotyczących japońskich działań szpiegowskich, można wysnuć wniosek, w jakim stopniu japoński wywiad przejawia zainteresowanie mikołajowskimi zakładami przemysłowymi o znaczeniu obronnym.

^bSprawa „^aMuraszka^{a?b}”

Aresztowani robotnicy fabryki im. ^aA. Marti^a: WASZCZENKO – córka generała i POMINALNIK Nestor (służył w białej armii) – konstruktor w fabryce, przyznali się do tego, iż byli agentami japońskiego wywiadu i prowadzili szpiegowską wywiadowczą działalność w mikołajowskich zakładach zbrojeniowych.

Zarówno WASZCZENKO, jak i POMINALNIK zostali zwerbowani do działalności wywiadowczej przez agenta japońskiego wywiadu MURAWIOWA, związanego bezpośrednio z pracownikiem japońskiej ambasady – NEJEM, który w 1933 roku specjalnie przybył do Mikołajowa.

[...]

^bK-r ^atrockistowskie podziemie^{b-a}

Efektom przeprowadzonej operacji było wykrycie k-r trockistowskiego podziemia w kierowniczych organach państwowych i partyjnych, w ważnych zakładach zbrojeniowych nr 200 i nr 198 w m. Mikołajowie, w fabryce im. Piotrowskiego w Chersoniu, w przemyśle lokalnym, w aparacie sowieckim itd.

Zdemaskowano członków k-r trockistowskiej organizacji kierujących pracą partyjną (pierwsi i drudzy sekretarze) *gorkomów* i *rajkomów* w Mikołajowie, Chersoniu i Kirowie.

Organizacje utrzymujące kontakty z centralnymi organami [trockistowskimi] ujawniono w rejonach: kachowskim, czaplińskim, chorłowskim, warwarowskim, witiżewskim, nowgorodzkowskim i dolińskim.

Organizacje szkodniczo-dywersyjne w mikołajowskich zakładach zbrojeniowych nr 198 i [nr] 200, założone przez PIATAKOWA i MUKLEWICZA, zdołały przechwycić prawie w całości stanowiska kierownicze w zakładach.

^{a-b}W zakładach nr 198 (im. A. Marti)^{b-a} – wykryto k-r trockistowsko-dywersyjną organizację, kierowaną przez dyrektora fabryki STIEPANOWA (członek „robotniczej opozycji”), który został zwerbowany przez MUKLEWICZA. STIEPANOW zdołał wprowadzić członków organizacji do najważniejszych części zakładu.

скрывала действительное положение вещей по заводу; путем загрузки всех ступеней, одновременной закладки многих объектов, запутанного планирования и вредительского использования рабочей силы, организация сумела сорвать производственную программу и довести завод до полного упадка.

[...]

^{а-б}Укр. к-р националистическое подполье^{б-а}

По Николаевской области с начала организации УНКВД арестованы как участники укр. к-р и националистическ[их] формирований – 949 чел. (см. приложение №...).

Приводим наиболее характерные факты:

В г. Николаеве вскрыта украинская к-р националистическая организация, по которой выявлено 78 чел.

Организация была заложена в 1931 году по поручению члена центра на Украине ТРИЛИССКОГО¹, бывшего председателя Облисполкома в Виннице и члена ЦК КП(б)У активным боротьбистом, преподавателем Николаевского Пединститута ЛАГУТОЙ².

В организацию ЛАГУТОЙ были вовлечены в основном бывшие боротьбисты, объединенные вокруг «Просвиты»³, а также участники СВУ⁴, вскрытой в г. Николаеве в 1929 году.

В период 1935 года, параллельно с данной организацией, украинским националистом – преподавателем КРАВЧЕНКО⁵, по заданию украинского

¹ Олекса Лукич Триліський (нар. 1892), член РКП(б), з 1927 до 1937 член ЦК КП(б)У; у 1931 заступник наркома землеробства УСРР; у 1932–1937 рр. голова виконавчого комітету Вінницької обласної ради. Заарештований та засуджений 21 X 1937 до вищої міри покарання, розстріляний 25 XI 1937. www.whp057.narod.ru/odess.htm; <http://stalin.memo.ru/names/p374.htm>; <http://misto.odessa.ua/index.php?u=gorod/gradonach/trilisskiy>, 3 III 2010.

² Микола Дмитрович Лагута (нар. 1865), заарештований 11 X 1929 у зв'язку зі справою СВУ; вироком ВС УСРР від 19 V 1930 засуджений до 3 років позбавлення волі. Вироком УНКВС Одеської області від 25 XI 1937 засуджений до вищої міри покарання, розстріляний. *Пристайко В., Шаповал Ю. Справа «Спілки Визволення України». Невідомі документи і факти. Т. 1, Київ 1995, с. 88, 357.*

³ «Просвіта» – суспільно-освітня організація, утворена студентськими діячами у Львові в 1868; вела освітню діяльність, боролася з неписьменністю, піднімала національну свідомість, а також вела видавничу діяльність, управляла бібліотеками і читальними залами; у 1917 володіла біля 5 тис. представництв, в 1935 в Галичині членами читальних залів було біля 275 тис. осіб; у ІІ РП існувала легально; після вторгнення Червоної армії на територію ІІ РП була ліквідована радянською владою (у СРСР була ліквідована ще в 1922); у Генеральному Губернаторстві діяла безперервно до 1945; на території Центральної України поновила діяльність в другій половині 1941, після цього знову ліквідована радянською владою. У 1992 поновила діяльність в Києві як Всеукраїнське товариство «Просвіта» ім. Тараса Шевченка. *Енциклопедія українознавства. Т. 6, Львів, 1996, с. 2365–2372.*

⁴ «Спілка визволення України» («СВУ») — підпільна організація, яка нібито існувала в Україні з червня 1926 до липня 1929 рр. Насправді – провокаційна вигадка ДПУ. У 1929 зорганізовано процес її членів, у якому проходило 45 осіб. *Лобода Т. Василь Кравченко. Громадська, наукова та просвітницька діяльність. Київ 2008, с. 72.* Книжка доступна в інтернеті на сайті: http://www.ipiend.gov.ua/img/monograph/file/Loboda_45.pdf; 8 III 2010.

⁵ Василь Григорович Кравченко (25 IV 1862 – 20 III 1945), український етнограф, член «Просвіти», член ВУАН; заарештований 17 IX 1929 Волинським обласним відділом ДПУ за обвинуваченням у «пропагуванні ідеї українського шовінізму», звільнений 9 III 1930; з 1931 директор

[...]

^{a-b}W zakładach nr 200^{-b-a} – aresztowano byłego dyrektora SZCZERBINĘ, którego zwerbował także MUKLEWICZ.

Otrzymawszy zadania zatrzymania produkcji w obiektach o znaczeniu obronnym, SZCZERBINA [jak zeznał] nawiązał kontakt z istniejącą na terenie zakładów k-r organizacją trockistowską, dezorganizując przy jej udziale skutecznie produkcję. Stworzywszy system fikcyjnej sprawozdawczości, organizacja starannie ukrywała faktyczny stan rzeczy w zakładach; poprzez system zajmowania wszystkich pochylni, jednoczesnego rozpoczynania budowy wielu obiektów, skomplikowanego planowania i szkodniczego wykorzystania siły roboczej, organizacja zdołała zerwać produkcję i doprowadzić zakład do zupełnego upadku.

[...]

^{a-b}Ukr[aińskie] k-r podziemie nacjonalistyczne ^{-b-a}

W początkach organizowania UNKWD w obwodzie mikołajowskim aresztowano jako członków ukr[aińskiej] k-r i formacji nacjonalistycznych – 949 os[ób] (zob. załącznik nr...).

Przedstawiamy najbardziej charakterystyczne fakty:

W m. Mikołajowie wykryto ukraińską k-r nacjonalistyczną organizację, z której ujawniono 78 os[ób].

Organizację tę założył w 1931 roku aktywny borotbista, wykładowca Mikołajowskiego Instytutu Ped[agogicznego] ŁAGUTA¹ na polecenie członka centrum [organizacji] na Ukrainie TRILISSKIEGO², byłego przewodniczącego *oblispolkomu* w Winnicy i członka KC KP(b)U.

ŁAGUTA wciągnął do organizacji głównie byłych borotbistów, skupionych wokół „Proswity”³, a także członków [organizacji] SWU⁴, wykrytej w m. Mikołajów w 1929 roku.

---

¹ Mykoła Dmytrowycz Łaguta (ur. 1865), aresztowany 11 X 1929 w związku ze sprawą SWU; wyrokiem SN USRS z 19 V 1930 skazany na karę 3 lat pozbawienia wolności. Wyrokiem UNKWD obw. odeskiego z 25 XI 1937 skazany na karę śmierci, rozstrzelany. W. Prystajko, J. Szapował, *Sprawa „Spilky Wyzwolenija Ukrainy”*. *Newidomi dokumenty i fakty*, t. 1, Kijiw 1995, s. 88, 357.

² Aleksiej Łukicz Trilisskij (ur. 1892), członek RKP(b), od 1927 do 1937 członek KC KP(b)U; w 1931 zca ludowego komisarza rolnictwa USRS; w l. 1932–1937 przewodniczący komitetu wykonawczego winnickej rady obwodowej. Aresztowany, skazany 21 X 1937 na karę śmierci, rozstrzelany 25 XI 1937. www.whp057.narod.ru/odess.htm; <http://stalin.memo.ru/names/p374.htm>; <http://misto.odessa.ua/index.php?u=gorod/gradonach/trilisskiy,3III2010>.

³ „Proswita” – organizacja społeczno-oświatowa, utworzona przez działaczy studenckich we Lwowie w 1868; prowadziła działalność oświatową, zwalczała analfabetyzm, podnosiła świadomość narodową, ponadto prowadziła działalność wydawniczą, biblioteki i czytelnice; w 1917 posiadała ok. 5 tys. placówek, w 1935 w Galicji członkami czytelnicy było ok. 275 tys. osób; w II RP istniała legalnie; po wkroczeniu Armii Czerwonej na tereny II RP zlikwidowana przez władze sowieckie (w ZSRS zlikwidowana już w 1922); w Generalnym Gubernatorstwie działała nieprzerwanie do 1945; na terenie centralnej Ukrainy wznowiła działalność w drugiej połowie 1941, po czym ponownie zlikwidowana przez władze sowieckie. W 1992 reaktywowana w Kijowie jako Wszechukraińskie Towarzystwo „Proswita” im. Tarasa Szewczenki. *Encyklopedia ukrajinoznawstwa*, t. 6, Lwów 1996, s. 2365–2372.

⁴ Związek Wyzwolenia Ukrainy (SWU) organizacja podziemna działająca rzekomo na Ukrainie od czerwca 1926 do lipca 1929. W rzeczywistości – prowokacja GPU. W 1929 zorganizowano proces jej członków, w którym oskarżono 45 osób. T. Łoboda, *Wasyl Krawczenko. Hromadska, naukowa ta*

писателя Ивана МИКИТЕНКО⁶, была создана антисоветская украинская организация из числа бывших участников «Просвиты», бывших деятелей автокефальной церкви и шовинистической интеллигенции.

В 1937 году произошло объединение этих организаций с созданием руководящего центра в лице ЛАГУТЫ, КРАВЧЕНКО и преподавателя МИРОНЦА.

Как установлено, организация имела связь с руководящим националистическим центром на Украине через ТРИЛИССКОГО, МИКИТЕНКО и ХВИЛЕЙ⁷ – б[ывшего] Зам[естителя] Наркома НКП Украины.

Организация, в основном, охватывала преподавательский состав почти всех средних и высших учебных заведений гор. Николаева, группу профессоров (РАДИОНОВ, НЕСТЕРОВ, ПАШКОВСКИЙ, БАЙКАЛОВ, СМИРНОВ, МИРОНЕЦ, ВНУКОВСКИЙ), а также работников зрелищных предприятий, студентов и незначительное количество рабочих (2 человека).

Методами борьбы организации с Советской властью были: террор, диверсия, повстанчество, подрывная работа на идеологическо-культурном фронте.

Следствием установлено, что организацией была создана террористическая группа в составе учителей: КУЦЯ, ГРИШКО, КОВАЛЕВА и НЕСТЕРОВА, подготовлявшая террористические акты против руководителей партии и правительства. В этих целях участники террористической группы специалисты-химики изготавливали взрывчатые вещества (ЧЕРНО, НЕСТЕРОВ).

Организация была осведомлена о подготовке террористического акта в г. Кирово против тов. КОССИОРА.

Чрезвычайно большое внимание организация уделяла повстанчеству. Для этого был выделен ряд вербовщиков в задачу которых входило насаждение повстанческих ячеек в селах из числа кулацкого элемента, бывш[их] политбандитов и пр.

Руководство повстанческой работой организацией было возложено на бывшего организатора кулацкого восстания – учителя УРСУЛА, активного руководителя в прошлом повстанческого движения.

По показаниям УРСУЛА организацией был намечен план восстания и захвата гор. Николаева с его оборонными заводами. Для этой цели

Историчного Музею в Дніпропетровську, у 1933 звільнений з роботи у зв'язку з обвинуваченням в участі у СВУ. Переслідований і усунений від наукової роботи. *Енциклопедія українознавства. Т. 3...*, с. 1158; Лобода Т. *Цит. праця*.

⁶ Иван Кіндратович Микитенко (6 IX 1897 – 4 X 1937), український письменник і драматург, член Всеукраїнської Спілки Пролетарських Письменників (ВУСПП); з 1932 член організаційного комітету Спілки письменників СРСР, розстріляний у 1937. *Енциклопедія українознавства. Т. 4...*, с. 1527–1526.

⁷ Андрій Ананійович Хвиля, справжнє ім'я та прізвище Андрій Олітер (1898–1938), український партійний діяч, публіцист; з 1919 у КП(б)У, керівник Відділу Агітації і Пропаганди при ЦК КП(б)У; з 1933 заступник Народного комісара освіти УСРР. Заарештований у 1937, розстріляний у 1938. *Енциклопедія українознавства. Т. 9...*, с. 3573.

W ciągu 1935 roku, równoległe ze wspomnianą organizacją, ukraiński nacjonalista – wykładowca KRAWCZENKO⁵ założył na polecenie ukraińskiego pisarza Iwana MIKITIENKI⁶ antysowiecką ukraińską organizację z grona byłych członków „Proswity”, byłych działaczy autokefalicznej cerkwi i szowinistycznej inteligencji.

W 1937 roku nastąpiło zjednoczenie tych organizacji pod nowym kierownictwem w osobach ŁAGUTY, KRAWCZENKI i wykładowcy MIRONCA.

Jak ustalono, organizacja utrzymywała kontakt z kierowniczym centrum nacjonalistycznym na Ukrainie przez TRILISSKIEGO, MIKITIENKĘ, i CHWILEŃ⁷ – b[yłego] zast[ępcę] *Narkoma* NKP Ukrainy.

Organizacja skupiała przede wszystkim grono pedagogiczne prawie wszystkich średnich i wyższych szkół mias[ta] Mikołajów, grupę profesorów (RADIO-NOW, NIESTIEROW, PASZKOWSKIJ, BAJKAŁOW, SMIRNOW, MIRONIEC, WNUKOWSKIJ), a także organizatorów imprez widowiskowych, studentów i nieznaczną liczbę robotników (2 osoby).

Metodami walki organizacji z władzą sowiecką były: terror, dywersja, działalność powstańcza, praca wywrotowa na froncie ideologiczno-kulturalnym.

W toku śledztwa ustalono, iż organizacja stworzyła grupę terrorystyczną w skład której wchodził nauczyciele: KUCA, GRISZKO, KOWALEW i NIESTIEROW, która przygotowywała akty terroryzmu przeciwko kierownictwu partii i rządu. W tych celach członkowie grupy terrorystycznej, specjaliści-chemicy, przygotowywali środki wybuchowe (CZERNO, NIESTIEROW).

Organizacja wiedziała o przygotowywaniu akcji terrorystycznej w m. Kirowo przeciwko tow. KOSIOROWI.

Organizacja przywiązywała niezwykłą wagę do działalności powstańczej. W tym celu wydzielono szereg werbowników, których zadaniem było zorganizowanie w wioskach komórek powstańczych z elementu kułackiego, był[ych] bandytów polit[ycznych] itd.

---

proswitnyčka dijalnist', Kyjiw 2008, s. 72, publikacja w internecie: www.ipend.gov.ua/img/monograph/file/Loboda_45.pdf; 8 III 2010.

⁵ Wasyl Hrygorowycz Krawczenko (25 IV 1862 – 20 III 1945), ukraiński etnograf, członek „Proswity”, członek WUAN; aresztowany 17 IX 1929 przez Wołyński Oddział Okręgowy GPU pod zarzutem „propagowania idei ukraińskiego szowinizmu”, zwolniony 9 III 1930; od 1931 dyrektor Muzeum Historycznego w Dniepropietrowsku, w 1933 zwolniony z pracy w związku z oskarżeniem o udział w SWU. Szykanowany i odsunięty od pracy naukowej. *Encykłopedija ukrajinoznawstwa*, t. 3..., s. 1158; T. Łoboda, *op.cit.*

⁶ Iwan Kindratowycz Mykytlenko (6 IX 1897 – 4 X 1937), ukraiński pisarz i dramaturg, członek Wszechukraińskiego Związku Pisarzy Proletariackich (WUSPP); od 1932 członek komitetu organizacyjnego Związku Pisarzy ZSRS, rozstrzelany w 1937. *Encykłopedija ukrajinoznawstwa*, t. 4..., s. 1526–1527.

⁷ Andriej Ananijewycz Chwila właśc. Andriej Oliner (1898–1938), ukraiński działacz partyjny, publicysta, od 1919 w KP(b)U, kierownik Wydziału Agitacji i Propagandy przy KC KP(b)U, od 1933 zca Ludowego Komisarza Oświaty USRS. Aresztowany w 1937, rozstrzelany w 1938. *Encykłopedija ukrajinoznawstwa*, t. 9..., s. 3573.

УРСУЛ установил связь с действовавшей в г. Николаеве военно-фашистской организацией в системе ОСО под руководством бывш[его] председ[ателя] МАЙЕРА.

Диверсионная деятельность организации шла по линии подготовки массовых отравлений питьевых колодезев и пищи, что было возложено на зав. хим. лабораторией Педина – РАДИОНОВА и доцента химика Судостроительного Института НЕСТЕРОВА. Отдельные участники организации намечали диверсионные акты на ж.д. транспорте (МОЧАР, ЛЕЩЕНКО).

Подрывная работа на идеологически-культурном фронте широко осуществлялась по линии учебных заведений, в печати, работе литературных кружков, театра (в особенности колхозного) и проч. Предприняты были ряд мер к созданию в ВУЗ'ах и особенно ВТУЗ'ах исключительно украинского контингента студентов, в целях насаждения среди них националистических ячеек, с перспективой проникновения в дальнейшем через окончивших ВТУЗ'ы в промышленность.

Организация имела через эмиссара ТРИЛИССКОГО – КОЗУБОВСКОГО, сотрудника украинской академии наук связь с закордоном. Член центра организации ЛАГУТА через КОЗУБОВСКОГО передавал шпионские сведения польской разведке об оборонной промышленности г. Николаева.

Все участники организации осуждены.

В г. Херсоне вскрыта организация, объединявшая членов УПСР, бывш[их] просвитян, повстанцев, участников «Украинской хаты»⁸ и др. к-р националистических формирований.

Участники организации – служащие учреждений (ШУЛЬГИН, СНЕГОВОЙ, ГЕЛЮК, ЧЕРНЯВСКИЙ) и предприятий, врачи и частично литературные работники. Деятельность их сводилась к организации широкой националистической пропаганды, особенно на селе, внедрение пораженческих настроений и ориентацию на фашистские Германию и Польшу.

Наряду с этим, они насаждали повстанческие ячейки, осуществляли диверсионные и вредительские акты на предприятиях и в народном хозяйстве.

Вскрыта также параллельно существовавшая националистическая организация, возникшая в 1935 году, в которую входили, главным образом, бывшие петлюровцы, повстанцы, блокировавшиеся с бывшими белогвардейцами (МУРЛЯН, АЦЕХОВСКИЙ, САГАЙДАК).

---

⁸ «Українська Хата» – літературно-критичний місячник національного поступово-демократичного напрямку, журнал української інтелігенції, виходив з березня 1909 до 1914 у Києві за ред. Павла Богацького і Микити Шаповала. В ділянці літератури газета обороняла й пропагувала нові течії: модернізм та імпресіонізм як манеру творчості. В журналі друковано оригінальні твори (м.ін.: Олександра Олеса, Ольги Кобилянської, Володимира Винниченка та молодих тоді початківців м.ін.: Павла Тичини) і переклади з західної літератури. *Енциклопедія українознавства. Т. 9..., с. 3402.*

Kierowanie działalnością powstańczą [tych] organizacji zostało powierzone byłemu organizatorowi powstania kułackiego – nauczycielowi URSUŁOWI, który w przeszłości aktywnie dowodził ruchem powstańczym.

URSUŁ zeznał, iż organizacja planowała powstanie i zajęcie mias[ta] Mikołajowa wraz z jego zakładami zbrojeniowymi. W tym celu URSUŁ nawiązał kontakt z funkcjonującą w m. Mikołajowie wojskowo-faszystowską organizacją w systemie OSO, pod kierownictwem był[ego] przew[odniczącego] MAJERA.

Działalność dywersyjna organizacji skierowana była na przygotowanie masowego zatrucia studni wody pitnej i żywności. Zadanie to złożono na kier[ownika] laboratorium chem[icznego] Ped[agogicznego] Inst[ytutu] – RADIONOWA i docenta chemika Instytutu Budowy Okrętów – NIESTIEROWA. Oddzielnie [wyznaczeni] członkowie organizacji planowali akty dywersji wymierzone w transport kol[ejowy] (MOCZAR, LESZCZENKO).

Praca wywrotowa na froncie ideologiczno-kulturalnym była szeroko realizowana w instytucjach szkolnych, w [wydawnictwach] i prasie, w pracy kółek literackich i teatrów (szczególnie w kołchozach), itd. Podjęto szereg kroków, aby organizować w WUZ-ach, a szczególnie we WTUZ-ach wyłącznie ukraińskie grupy studenckie w celu osadzenia w nich komórek nacjonalistycznych, z perspektywą przeniknięcia w przyszłości, poprzez absolwentów WTUZ-ów, do przemysłu.

Organizacja, poprzez emisariusza TRILISSKIEGO – KOZUBOWSKIEGO, współpracownika ukraińskiej akademii nauk, utrzymywała łączność z zagranicą. Członek centrum organizacji ŁAGUTA, poprzez KOZUBOWSKIEGO, przekazywał szpiegowskie materiały o przemyśle obronnym m. Mikołajowa polskiemu wywiadowi.

Wszyscy członkowie organizacji zostali skazani.

W m. Chersoniu wykryto organizację skupiającą członków UPSR, był[ych] proswitan, powstańców, członków „Ukraińskiej Chaty”⁸ i inn[ych] k-r nacjonalistycznych formacji.

Jej członkami [byli także] urzędnicy instytucji (SZULGIN, SNIEGOWOJ, GIELUK, CZERNIAWSKIJ) i przedsiębiorstw, lekarze i częściowo grupa uprawiająca twórczość literacką. Ich działalność sprowadzała się do organizowania szerokiej nacjonalistycznej propagandy, głównie we wsiach, zaszczepienie zwątpienia i orientacji na faszystowskie Niemcy i [faszystowską] Polskę.

Jednocześnie z tym, organizowali komórki powstańcze, dokonywali aktów dywersji i szkodnictwa w przedsiębiorstwach i gospodarce narodowej.

---

⁸ „Ukraińska Chata” – miesięcznik literacko-krytyczny o kierunku narodowym, postępowo-demokratycznym, przeznaczony dla inteligencji ukraińskiej; ukazywał się w Kijowie od marca 1909 do 1914; redaktorami byli Pawło Bohackij i Mykyta Szapował. W kwestii literatury proponowali nowy nurt – modernizm i impresjonizm jako nowe prądy twórczości. Drukowano oryginalne utwory (m. in. Ołeksandra Ołesy, Olhy Kobyłańskiej, Wołodymyra Wynnyczenka oraz młodych twórców początkujących, m.in.: Pawła Tyczyny) i przekłady z literatury zachodniej. *Encyklopedia ukrajinoznawstwa*, t. 9..., s. 3402.

К-р деятельность организации направлялась на соби́рание и сплочение украинских националистических кадров, проведение националистической пропаганды, подрывную работу в системе народного просвещения.

В своей повстанческой работе организация ориентировалась на кулачество, среди которого намеревалась насаждать повстанческие ячейки, в этих целях участники организации устанавливали связь с кулаками, находящимися в ссылке.

Отдельные участники (МУРЛЯН) имели в прошлом непосредственную связь с эмиссаром закордонных украинских эмигрантских центров (СЕРНО, СКЛЯР).

По двум вскрытым организациям репрессировано 41 человека.

В Знаменском районе ликвидирована повстанческая организация, заложенная активными участниками политбанды ШТЫЛЯ – СКЛЯРОМ и УСТИМЕНКО.

В организацию входили исключительно бывш[ие] политбандиты.

Организация ставила своей задачей создание повстанческих ячеек в селах района из бывших участников политбанд. Особенную активизацию своей деятельности организация намечала на военный период, имея намерением совершения массовых диверсий на ж. д. транспорте, сельском хозяйстве, особенно в области животноводчества, террористических актов против колхозников и сельских активистов.

В настоящее время, участниками проводилась вредительская работа в колхозах – особенно по севу, уборочной кампании и т.д.

Организацией намечена была вербовка милиционеров, бойцов ж.д. охраны, в целях добычи оружия.

Репрессировано 12 человек.

В Александрийском районе ликвидирована украинская контрреволюционная и националистическая организация, насажденная зав[едующим] Педтехникумом ЖУРДОЙ, по заданию члена руководства на Днепропетровщине КРУПКО (бывший) боротьбист).

Организация вела националистическую пропаганду в школах и насаждала повстанческие ячейки в окружающих селах.

Через участника ЛИСНЯКА поддерживалась связь с агентом германской разведки БРАНДЕБУРГОМ, осведомленным о деятельности организации.

Осуждено 9 человек.

а-б-Эсеры^{б-а}

Всего арестовано по Николаевской области эсеров 192 чел.

Эсеровские организации и группы ликвидированы в Николаевском, Баштанском, Березниговатском, Привольнянском и Аджамском районах.

В этих районах в прошлом существовали мощные эсеровские организации.

Wykryto także funkcjonującą równolegle organizację nacjonalistyczną, powstałą w 1935 roku, do której wchodziłi głównie byli petlurowcy, powstańcy, pozostający w bloku z byłymi białogwardzistami (MURLAN, ACECHOWSKIJ, SAGAJDAK).

K-r działalność organizacji skierowana była na zbieranie i jednocześnie ukraińskich kadr nacjonalistycznych, prowadzenie nacjonalistycznej propagandy, działalność wywrotową w systemie edukacji narodowej.

W swojej działalności powstańczej organizacja była nastawiona na środowisko kułaków, wśród których zamierzała organizować komórki powstańcze. W tym celu członkowie organizacji nawiązywali kontakty z kułakami znajdującymi się na zesłaniu.

Niektórzy członkowie (MURLAN) posiadali wcześniej bezpośredni kontakt z emisariuszem zagranicznych ukraińskich centrów emigracyjnych (SIERNO, SKLAR).

W sprawach dwóch wykrytych organizacji represjonowano 41 osób.

W rejonie znamieńskim zlikwidowano organizację powstańczą, którą założyli SKLAR i USTIMIENKO, aktywni członkowie poli[tycznej] bandy SZTYLA.

W skład organizacji wchodziłi szczególnie byl[i] bandyci polit[yczni].

Organizacja stawiała sobie za zadanie stworzenie z byłych członków band polit[ycznych] komórek powstańczych w wioskach rejonu. Swoją działalność organizacja zamierzała aktywizować szczególnie w okresie wojny. Planowała dokonania masowych dywersji na kolei, w rolnictwie – szczególnie w hodowli [oraz] aktów terroru wobec kołchoźników i wiejskich aktywistów.

Obecnie członkowie prowadzą działalność wywrotową w kołchozach – szczególnie w czasie zasiewów, kampanii żniwnej, itd.

W celu zdobycia broni organizacja zamierzała dokonać werbunku milicjantów oraz pracowników ochrony kolei.

Represje zastosowano wobec 12 osób.

W rejonie aleksandryjskim zlikwidowano ukraińską kontrewolucyjną i nacjonalistyczną organizację, którą założył ŻURDA, kier[ownik] technikum ped[agogicznego], na polecenie KRUPKI, członka kierownictwa na Dniepropietrowszczyźnie, (b[yłego] borotbisty).

Organizacja prowadziła nacjonalistyczną propagandę w szkołach i zakładała komórki powstańcze w okolicznych wioskach.

Członek [organizacji] LISNIAK podtrzymywał kontakt z agentem niemieckiego wywiadu BRANDEBURGIEM, który orientował się w działaniach organizacji.

Skazano 9 osób.

^{a-b}Eserowcy^{b-a}

Ogółem aresztowano w obwodzie mikołajowskim 192 os[oby].

В самом городе Николаеве были крупные организации правых и левых эсеров – распространявшие свое влияние на районы.

Из ликвидированных 26-ти эсеровских организаций и групп наиболее характерными являются вскрытые эсеровские повстанческие организации по Николаевскому и Аджамскому районам.

В г. Николаеве вскрыта к/р эсеровская повстанческая организация, распространявшая свое влияние на Н-Одесский, Баштанский и Привольнянский районы.

По делу арестовано 25 человек.

В состав организации входили кадровые эсеры, занимавшие в прошлом руководящие посты в эсеровской организации.

Эсеровская организация заложена в 1930 году лидерами – СОКОЛОВЫМ – бывш[им] председателем эсеровского комитета левых, Комиссар Путей Сообщения и земледелия 1918–1919 года, ЯШНИНЫМ, бывший член эсеровского комитета, ЛОГНЕНКО – также член эсеровского комитета и ШВАРОВЫМ, бывшим членом боевой дружины – террористом.

Руководители организации – СОКОЛОВ, ЯШНИН, ШВАРОВ и ЛОГНЕНКО – перед организацией основной задачей ставили свержение Советской власти путем вооруженного восстания.

С этой целью они насаждали к/р повстанческие ячейки по селам Николаевского, Баштанского, Н-Одесского и Привольнянского районов.

Следствием по делу установлено, что организация через ШВАРОВА была связана с Польшей.

По данным следствия в 1930–[19]31 г. г. к ШВАРОВУ приезжал польский эмиссар для осуществления связи с организацией.

В промышленности практическую работу участники организации проделали следующую:

Проводили антисоветскую агитацию среди рабочих против мероприятий Партии и Правительства. Старались вызвать недовольства рабочих, провоцировали рабочих на забастовки, используя в этих целях временные затруднения.

Обрабатывали и вовлекали в организацию неустойчивых рабочих. Проводили вредительскую работу на предприятиях, портили машины, выпускали недоброкачественную продукцию и т. д.

Все 25 чел. осуждены.

В Аджамском районе ликвидирована к/р эсеровская повстанческая организация в количестве 14 чел. В организацию входили в основном кадровые эсеры, принимавшие активное участие в 1919 году в эсеровском кулацком восстании (ТЕРЛИЦКИЙ, ДАНИЛЬЧЕНКО и др.).

Организация была заложена еще в 1930 году.

Захватив руководящие посты в колхозах, участники ликвидированной организации КАРПУШИН, СУХИЦКИЙ и ГАРОВОЙ проводили к/р подрывную работу в колхозах, прятали хлеб от государства и т. д.

Eserowskie grupy zlikwidowano w rejonach: mikołajowskim, basztańskim, bierziezegowackim, priwolniańskim i adżamskim.

W rejonach tych istniały wcześniej silne organizacje eserowskie.

W samym mieście Mikołajowie były duże organizacje prawego i lewego [skrzydła] eserowców, które rozciągały swoje wpływy na rejony.

Pośród 26 zlikwidowanych grup eserowskich i organizacji, do najbardziej charakterystycznych należały wykryte eserowskie organizacje powstańcze w rejonach: mikołajowskim i adżamskim.

W m. Mikołajowie wykryto k-r powstańczą organizację eserowską, która obejmowała swoim wpływem terytorium rejonów: n[owo]odeskiego, basztańskiego i priwolniańskiego.

W sprawie aresztowano 25 osób.

W skład organizacji wchodził [wytrawni] działacze eserowscy, którzy wcześniej zajmowali w niej kierownicze stanowiska.

Organizację eserowską założyli w 1930 roku liderzy: SOKOŁOW – był[y] przewodniczący eserowskiego komitetu lewych, komisarz komunikacji i rolnictwa w latach 1918–1919; JASZNIN – był[y] członek eserowskiego komitetu; LOGNIENKO – także członek eserowskiego komitetu i SZWAROW – były członek grupy bojowej, terrorysta.

Przywódcy organizacji – SOKOŁOW, JASZNIN, SZWAROW i ŁOGNIENKO – jako główne zadanie postawili przed nią obalenie władzy sowieckiej drogą zbrojnego powstania.

W tym celu organizowali k-r komórki powstańcze w wioskach rejonów: mikołajowskiego, basztańskiego, n[owo]odeskiego i priwolniańskiego.

W trakcie śledztwa w tej sprawie ustalono, iż organizacja była poprzez SZWAROWA związana z Polską.

Zgodnie z ustaleniami śledztwa, w [latach] 1930–[19]31, przyjeżdżał do SZWAROWA polski emisariusz, w celu nawiązania kontaktu z organizacją.

Członkowie organizacji rozwinęli w przemyśle następującą działalność:

Prowadzili antysowiecką agitację pośród robotników przeciwko przedsięwzięciom partii i rządu. Starali się wywołać niezadowolenie robotników, prowokowali ich do strajków, wykorzystując do tego celu [praktykę] czasowego zatrudniania.

Przekonywali i wciągali do organizacji niezdecydowanych robotników. Prowadzili wywrotowe działania w zakładach, psuli maszyny, wypuszczali niskiej jakości produkcję, itd.

Wszyscy zostali skazani – 25 os[ób].

W rejonie adżamskim zlikwidowano k-r eserowską powstańczą organizację w ilości 14 os[ób]. Wchodził do niej głównie wytrawni eserowcy, którzy w 1919 roku brali aktywny udział w eserowskim powstaniu kułackim (TERLICKIJ, DANILCZENKO i in[ni]).

Organizacja została założona jeszcze w 1930 roku.

В 1937 году в колхозе «Октябрьская Революция» по установке организации было уничтожено 300 центнеров колхозного хлеба, а также конское поголовье.

В период подготовки к выборам, в Верховный Совет с целью срыва проработки положения о выборах, участники организации проникли в качестве агитаторов и пытались сорвать проработку положения о выборах в Верховный Совет.

Ликвидированные группы по Кировскому, Привольнянскому районам, свою к/р деятельность, главным образом, направляли на проведение подрывной работы в колхозах, срывали труддисциплину в колхозах, стремились уменьшить стоимость трудодня колхозника, уничтожали конское поголовье и т. д.

^{a-б}Церковно-сектантское подполье^{б-а}

Оперативный удар, главным образом, был направлен на разгром всех легально и нелегально существовавших общин и, в первую очередь, их руководителей.

По сектантам с октября 1937 года по январь 1938 года ликвидировано по области 3 организации – 23 чел., 15 групп из 44 чел. и 102 чел. – одиночек. В числе репрессированных 11 чел. проповедников. По духовенству ликвидировано 4 к/р организации с 31 чел. и 11 групп и 126 одиночек.

В г. Николаеве ликвидирована антисоветская нелегальная организация «^aДухоборов^{-a}»⁹. По делу арестовано 8 чел. Руководил организацией кулак БЛИЗНИЧЕНКО.

По заданиям организации участники проводили антисоветскую агитацию против мероприятий Партии и Советской Власти и, особенно, против колхозного строя. Убеждали колхозников не приобретать коров, сви-ней и птиц, запугивая, что все будет изъято у них в общее пользование колхоза.

На одном из нелегальных собраний участники организации прорабатывали новую конституцию, и на этом же собрании решили провести в Совет свою кандидатуру.

В Очаковском районе ликвидирована к/р группа сектантов «Евангелистов».

Участники этой группы осели в колхозах и вели активную антисоветскую работу, направленную на развал колхоза.

Участники распространяли провокационные слухи о гибели Советской власти и о приходе к власти посланника божьего, который накажет тех, кто в колхозе, призывая колхозников выходить из колхоза.

---

⁹ Духобори – «Воїни Духа», християнська релігійна група створена на базі російського православ'я, її члени відкидали церкву і догмати та виступали проти військової служби, визнавали безумовний християнський пацифізм. *Енциклопедія українознавства. Т. 7..., с. 2139.*

Przechwyciwszy stanowiska kierownicze w kolchozach, uczestnicy zlikwidowanej organizacji, KARPUSZYN, SUCHICKIJ i GAROWOJ, prowadzili działania wywrotowe w kolchozach, ukrywali zboże przed organami państwa itd.

W 1937 roku w kolchozie „Oktiabr'skaja Riewolucija”, zgodnie z wytycznymi organizacji, zniszczono 300 centnarów ziarna kolchozowego, a także pogłowie końskie.

W okresie przygotowań wyborów do Rady Najwyższej członkowie organizacji, kierując się zamiarem niedopuszczenia [robotników] do zapoznania się z regulaminem wyborczym, przeniknęli w charakterze agitatorów [do kolchozów] i starali się uniemożliwić zapoznanie się z regulaminem wyborczym do Rady Najwyższej.

Zlikwidowane w rejonie kirowskim i priwolniańskim grupy, uprawiając k-r nastawiały się głównie na działalność wywrotową w kolchozach, podważając w nich dyscyplinę pracy, usiłując zmniejszyć wydajność dniówki kolchoźnika, niszcząc końskie pogłowie itd.

^{a-b}Podziemie cerkiewno-sekciarskie^{b-a}

Operacyjnie przygotowane uderzenie zostało skierowane przede wszystkim na wszystkie legalnie i nielegalnie istniejące wspólnoty religijne, a w pierwszej kolejności na ich przywódców, w celu [zpełnej] likwidacji.

Spośród [grup] sekciarskich zlikwidowano w obwodzie, w okresie od października 1937 roku do stycznia 1938 roku: 3 organizacje – 23 os[o]by], 15 grup z 44 os[obami] i 102 os[o]by] – pojedynczo. W gronie represjonowanych znalazło się 11 os[ób] – kaznodzieje. Spośród duchowieństwa zlikwidowano 4 k-r organizacje z 31 os[obami], 11 grup i 126 osób działających pojedynczo.

W m. Mikołajowie zlikwidowano antysowiecką nielegalną organizację „^aDuchoborców^a”⁹.

W sprawie aresztowano 8 os[ób]. Organizacji przewodził kułak BLIZNICZENKO.

Wypełniając zadania organizacji członkowie prowadzili antysowiecką agitację przeciwko przedsięwzięciom partii i władzy sowieckiej, a szczególnie przeciwko zasadom działania kolchozu. Przekonywali kolchoźników, aby nie hodować [indywidualnie] krów, świń, drobiu, strasząc, iż wszystko to zostanie im zabrane na wspólny użytek kolchozu.

Na jednym z nielegalnych zebrań członkowie organizacji studiowali nową konstytucję i na tymże zebraniu postanowili wprowadzić do Rady swojego kandydata.

W rejonie oczakowskim zlikwidowano k-r grupę sekciarzy „Ewangelistów”.

---

⁹ Duchoborcy – „Wojownicy Ducha”, chrześcijańska grupa religijna, wywodząca się z rosyjskiego prawosławia, jej członkowie odrzucali kościół, dogmaty i służbę wojskową, głosząc bezwarunkowy pacyfizm chrześcijański. *Encyklopedia ukrajinoznawstwa*, t. 7..., s. 2139.

Аналогичную контрреволюционную работу проводили другие участники ликвидированных контрреволюционных сектантских организаций.

Не меньшую к/р активность проявляло духовенство, особенно по городам Николаева, Кирово, Херсоне, Цюрупинском^г и Голо-Пристанском районах, где сконцентрирована основная его масса.

Участники религиозных к/р формирований пытались использовать для укрепления веры и религиозных общин даже Сталинскую Конституцию.

В Николаеве вскрыта к/р церковная группа попов с епископом НАГОРСКИМ¹⁰.

По заданию НАГОРСКОГО попы – КОТОВИЧ, БЕЛЯВСКИЙ и другие, во время переписи населения, проводили активную к/р агитацию за то, чтобы население записывалось верующими.

В церквях попы БЕЛЯВСКИЙ и др. прорабатывали новую конституцию, пытаясь использовать ее в своих к/р целях.

При подготовке к выборам в Верховный Совет они вели агитацию за то, чтобы население не голосовало за коммунистов, заявляя: «Выберете коммунистов – они закроют все церкви».

Ликвидированные к/р церковные группы по Н-Бугскому, Долинскому, Цюрупинскому, Очаковскому р[айо]нам, в основном своем составе имели кулаков и др. классово-враждебный элемент.

Деятельность этих групп, главным образом, была направлена на развал колхозов.

^{а-б}Кулацко-повстанческое подполье^{б-а}

За истекший период времени ликвидировано 14 к/р организаций с количеством арестованных 82 человека и 89 групп на 280 чел.

Приводим наиболее характерные дела по вскрытию кулацких организаций:

^{а-б}во Владимирском районе^{б-а}

Ликвидирована к/р повстанческая организация в составе 22 человек. Организацию возглавлял полит-бандит МАРНУЦА Филипп. В состав организации, главным образом, входили кулаки и политбандиты.

Организация основной своей задачей ставила восстание в тылу на случай войны.

С этой целью они принимали меры к приобретению оружия. Кроме того, участники организации проводили вредительскую работу в колхозе.

В Н-Бугском районе ликвидирована кулацкая группа в колхозе «Большевик», руководимая сыном кулака КОСТЕНКО.

^г Було: Цюриникском.

¹⁰ Амбросій Нагорський (або Нечерський) (нар. 1865), православний єпископ Миколаївський; випускник духовної семінарії у Чернігові (1888); у 1926–1930 рр. єпископ Маріупольський; з 1930 по 6 X 1937 єпископ Миколаївський. Подальша доля невідома. http://www.ortho-rus.ru/cgi-bin/ps_file.cgi?2_2322, 22 I 2010.

Członkowie tej grupy osiedlili się w kołchozach i prowadzili aktywną anty-sowiecką działalność, ukierunkowaną na rozbięcie kołchozu.

Członkowie [sekty] rozpowszechniali prowokacyjne pogłoski o upadku władzy sowieckiej i przejściu władzy przez wysłannika Bożego, który ukarze [pracujących] w kołchozie i wzywałi kołchoźników do porzucenia kołchozu.

Analogiczną działalność kontrrewolucyjną prowadzili inni członkowie zlikwidowanych kontrrewolucyjnych organizacji sekciarskich.

Nie mniejszą k-r aktywność przejawiało duchowieństwo, szczególnie w miastach: Mikołajów, Kirowo, Chersoń oraz w rejonach curupińskim^e i gołopristańskim, gdzie była skoncentrowana jego główna część.

Członkowie religijnych k-r formacji próbowali wykorzystać dla umocnienia wiary i wspólnot religijnych nawet Konstytucję Stalinską.

W Mikołajowie wykryto k-r cerkiewną grupę popów z biskupem NAGORSKIM¹⁰ [na czele].

Zgodnie z poleceniem NAGORSKIEGO popi – KOTOWICZ, BIELAWSKIJ i inni, podczas spisu ludności, prowadzili aktywną agitację za tym, aby ludność zapisywała się jako [osoby] wierzące.

W cerkwiach popi BIELAWSKIJ i in[ni] studiowali nową konstytucję, próbując wykorzystać ją w swoich k-r celach.

W okresie przygotowań wyborów do Rady Najwyższej prowadzili oni agitację, aby ludność nie głosowała na komunistów, oświadczając: „Wybierzecie komunistów – oni zamkną wszystkie cerkwie”.

W skład zlikwidowanych k-r grup cerkiewnych w r[ejo]nach: n[owo]bużańskim, dolińskim, curupińskim, oczakowskim, wchodzili głównie kułacy i in[ny] wrogi klasowo element.

Działalność tych grup w głównej mierze skierowana była na rozbięcie kołchozów.

^{a-b}Podziemie kułacko-powstańcze^{b-a}

W minionym okresie zlikwidowano 14 k-r organizacji, z których aresztowano 82 osoby i 89 grup w ogólnej liczbie 280 os[ób].

Przedstawiamy najbardziej charakterystyczne sprawy dotyczące wykrycia kułackich organizacji:

^{a-b}W rejonie władirowskim^{b-a}

Zlikwidowano k-r powstańczą organizację liczącą 22 osoby. Przywódcą organizacji był bandyta polit[yczny] MARNUCA Filipp. Organizacja składała się głównie z kułaków i bandytów polit[ycznych].

^e *Było:* curiniskim.

¹⁰ Ambrozij Nagorskij lub Nieczerskij (ur. 1865), prawosławny biskup mikołajowski; absolwent seminarium duchownego w Czernihowie (1888); w l. 1926–1930 biskup mariupolski; od 1930 do 6 X 1937 biskup mikołajowski. Dalsze losy nieznanne. http://www.ortho-rus.ru/cgi-bin/ps_file.cgi?2_2322, 22 I 2010.

Эта группа провела ряд вредительских действий в колхозе, сгноили 150 центнеров хлеба, 2 скирды соломы, лишив скот корма и т. д.

^{а-б}Вредительские к/р организации в области животноводства^{-б-а}

Ликвидировано 9 к/р вредительских организаций с общим количеством арестованных 68 чел., 7 к/р вредительских групп с числом арестованных в 20 чел.

В г. Кирово арестовано 7 чел. ветврачей – участников вредительской организации, являющейся ответвлением диверсионно-вредительской организации, ликвидированной в последнее время при Наркомзем УССР.

Эта организация была создана бывшим начальником ветуправления Одесского Облземотдела СЕМЕНОВЫМ.

По прямым заданиям СЕМЕНОВА, участники организации ПЕТРЕНКО, ЗАДОРЖНЫЙ и др. распространяли эпизоотические заболевания среди скота, прививали скоту сибирскую язву, сап, рожу и др.

Там же ликвидирована вредительская организация в составе 7-ми чел. ветврачей в системе совхозов Сахаротреста.

По заданиям резидента германской разведки германо-подданного ШАНДЕРТА и немецкого консула в Одессе участники организации ЧИСТОСЕРДОВ, ГОВОРКО, БИРЕР и др. проводили бактериологическую диверсионную деятельность, направленную на распространение эпизоотических заболеваний свиноскотопоголовья в совхозах Сахаротреста по Одесской, Днепропетровской областям и Молдавской АМССР.

Участники к/р организации осуждены.

^{а-б}Работа противника в частях Красной Армии и Осоавиахиме^{-б-а}

По объектам 5-го Отдела УНКВД по Николаевской области вскрыто и ликвидировано 26 участников антисоветского военно-фашистского заговора.

Значительная часть заговорщиков являлась шпионами, занимающимися по день ареста шпионской деятельностью в пользу иностранных государств.

В процессе следственной работы с указанными арестованными по их показаниям выявлено 88 участников антисоветского заговора, шпионов, диверсантов и членов «ПОВ». Часть из них арестована другими органами НКВД, часть устанавливается, а на военнотружущих 15 стрелковой Дивизии и другим объектам, обслуживаемым 5-м Отделом УГБ УНКВД, представлены справки в 5-й Отдел УГБ НКВД УССР на демобилизацию и арест.

Из общего количества заговорщиков арестовано:

1. Военнотружущих..... – 10 чел.

Głównym zadaniem organizacji było wywołanie powstania na tyłach w przypadku wojny.

W tym celu [członkowie organizacji] podejmowali wysiłki zdobycia broni. Oprócz tego prowadzili w kołchozie działalność wywrotową.

W rejonie n[owo]bużańskim, w kołchozie „Bolszewik”, zlikwidowano kułacką grupę, którą kierował syn kułaka KOSTIENKO.

Grupa ta przeprowadziła szereg działań szkodniczych w kołchozie, doprowadziła do zepsucia się 150 centnarów zboża, 2 stert słomy, pozbawiając [w ten sposób] bydło paszy itd.

^{a-b}Szkodnicze k-r organizacje w dziedzinie hodowli^{b-a}

Zlikwidowano 9 k-r szkodniczych organizacji, aresztując łącznie 68 os[ób], [oraz] 7 k-r grup szkodniczych, aresztując 20 os[ób].

W m. Kirowo aresztowano 7 os[ób], weterynarzy – członków szkodniczych organizacji, stanowiących odgałęzienie dywersyjno-szkodniczej organizacji, zlikwidowanej w ostatnim czasie przy *Narkomziemie* USRS.

Organizację tę założył były naczelnik wydziału wet[erynarii] Odeskiego Obw[odowego] Zarządu Ziem[skiego], SIEMIONOW.

Na bezpośrednie polecenie SIEMIONOWA, członkowie organizacji PIETRIENKO, ZADOROŻNYJ i in[ni] rozprzestrzeniaли epizootyczne choroby wśród bydła, wstrzykiwali bydłu węgliku, nosaciznę, różę i in[ne].

Tamże zlikwidowano organizację szkodniczą, w której skład wchodziło 7 os[ób], weterynarzy w systemie kołchozów trustu cukrowniczego.

Wypełniając zadania rezydenta niemieckiego wywiadu, obywatela niemieckiego SZANDERTA i niemieckiego konsula w Odessie, członkowie organizacji CZISTOSIERDOW, GOWORKO, BIRER i in[ni], prowadzili dywersyjną działalność bakteriologiczną, ukierunkowaną na rozprzestrzelenie epizootycznych chorób w hodowli trzody chlewnej i bydła, w sowchozach trustu cukrowniczego obwodów odeskiego, dnipropietrowskiego i M[ołdawskiej] ASRS.

Członkowie k-r organizacji zostali skazani.

^{a-b}Działalność przeciwnika w jednostkach Armii Czerwonej i *Osoawiachi-mie*^{b-a}

Na obiektach 5 Oddziału UNKWD w obwodzie mikołajowskim wykryto i zlikwidowano 26 członków antysowieckiego spisku wojskowo-faszystowskiego.

Większa część spiskowców była szpiegami, zajmującymi się aż do dnia aresztowania działalnością szpiegowską na rzecz obcych państw.

W wyniku śledztwa toczącego się przeciwko wymienionym aresztowanym, na podstawie ich zeznań, wykryto 88 członków antysowieckiego spisku, szpiegów, dywersantów i członków POW. Część z nich została aresztowana przez inne organa NKWD, część jest w trakcie ustalania, a co do wojskowych [służących] w 15 Dywizji Strzeleckiej i innych obiektach, które obsługuje 5 Oddział UGB

2. Работников Осоавиахима..... — 13 ||
3. Работников школы морлетов..... — 3 ||

Из них военнослужащих по званиям:

1. Бригадных комиссаров..... — 1 ||
2. Майоров..... — 5 ||
3. Капитанов..... — 2 ||
4. Старших лейтенантов..... — 1 ||
5. Интендантов 1-го ранга..... — 1 ||
6. Интендантов 2-го ранга..... — 1 ||

Из числа участников антисоветского военно-фашистского заговора выявлено 10 агентов иностранных разведок.

[...]

Наряду с этим необходимо подчеркнуть ряд серьезных недочетов, которые сводятся к следующему:

1. При наличии огромного интереса закордонных разведывательных органов к Николаевской оборонной промышленности, до сих пор не вскрыто, несомненно заложенное шпионско-диверсионное подполье со стороны немецкой, японской, английской, румынской и польской разведок.

2. Слабая сторона по выявлению всех каналов (особенно морских), и способов связей этих разведок со своей агентурой, насажденной на оборонных заводах.

Особое внимание заслуживают японцы, которые в лице командированных из Николаева на ДВК на сдаточные работы отправляемых кораблей (ИТР, служащие рабочие), приобретают необходимую разведке агентуру.

Одновременно существовавшее в Одессе долгие годы японское консульство, бесспорно, создало шпионско-диверсионную сеть, которая нами до конца не разоблачена.

Аналогичные недочеты относятся к нашей работе по ликвидации английской, немецкой и польской агентуры.

3. Недостаточный разгром к/р кулацких и белых кадров в Южных районах (бывш[ая] Таврия) до организации областного управления и слабым ударом по этим элементам после создания областного аппарата. Объясняется это несвоевременным поступлением лимитов для Тройки и ограниченности сроков по их реализации (2 месяца).

4. Явно недостаточный оперативный нажим по имеющимся к/р кадрам в 80 совхозах различных специализаций (зерновые, хлопковые, животноводческие и т. д.).

Анализируя причины безнаказанных действий противника в условиях Николаевщины в течение продолжительного времени, следует указать, что одной из них в известной мере является структурное несовершенство

UNKWD, skierowano wnioski do 5 Oddziału UGB NKWD USRS w celu demobilizacji i aresztu.

Z ogólnej ilości spiskowców aresztowano:

1. Wojskowych..... – 10 o[sób]
2. Pracowników *Osoawichimu*..... – 13 [osób]
3. Pracowników szkoły lot[ników] mor[skich].... – 3 [osoby]

Wśród wojskowych według stopni:

1. Komisarzy Brygady..... – 1 [osoba]
2. Majorów..... – 5 [osób]
3. Kapitanów..... – 2 [osoby]
4. Starszych lejtantów..... – 1 [osoba]
5. Intendentów 1 stopnia..... – 1 [osoba]
6. Intendentów 2 stopnia..... – 1 [osoba]

Spośród członków antysowieckiego spisku wojskowo-faszystowskiego ujawniono 10 agentów zagranicznych wywiadów.

[...]

Jednocześnie z tym należy koniecznie podkreślić szereg poważnych niedociągnięć, które można sprowadzić do następujących wniosków:

1. Pomimo dużego zainteresowania, które zagraniczne wywiady okazują względem mikołajowskiego przemysłu obronnego, nie udało się do tej pory wykryć szpiegowsko-dywersyjnego podziemia, założonego bez wątpienia przez wywiady niemiecki, japoński, angielski, rumuński i polski.

2. Słabo rozpracowano kanały kontaktowe (szczególnie morskie) i sposoby łączności wspomnianych służb ze swoją agenturą, umiejscowioną w zakładach znaczenia obronnego.

Na specjalną uwagę zasługują Japończycy, którzy z osób kierowanych z Mikołajowa do DWK do prac rozładunkowo-załadunkowych odprawianych okrętów (ITR, pracownicy umysłowi), pozyskują niezbędną dla wywiadu agenturę.

Nie ma najmniejszych wątpliwości, iż funkcjonujący w tym czasie w Odesie przez długie lata konsulat japoński utworzył szpiegowsko-dywersyjną siatkę, która nie została przez nas do końca wykryta.

Podobne niedociągnięcia w naszej pracy dotyczą także likwidacji wywiadów angielskiego, niemieckiego i polskiego.

3. W sposób niewystarczający rozbito k-r aktyw kułaków i białych w rejonach południowych (był[a] Tawrija) przed utworzeniem władz obwodowych i słabo uderzono w w/w elementy po powstaniu aparatu obwodowego. Tłumaczy się to zbyt późnym dostarczeniem limitów dla trójek i ograniczonym czasem ich realizacji (2 miesiące).

4. Niewystarczająco wykorzystano operacyjnie przygotowywane środki naciśku na istniejący k-r aktyw w 80 sowchozach różnych specjalizacji (produkcji ziarna, bawełny, hodowlanych itd.).

аппарата УНКВД, которое особенно сказывается на работе УГБ Николаевской области.

На Николаевщине доминирующую роль играют оборонные заводы, строящие в больших размерах боевой подводный и надводный флот.

Вся остальная промышленность города (электростанция, Электромортрест, Теплоэлектроцентраль, Машинострой и т. д.) подчинены этим двум заводам.

Из приведенных выше дел видно, что к Николаевским оборонным заводам приковано внимание многих разведок и различных к/р формирований, и что противник на этих объектах создал глубоко законспирированную агентуру.

Вместе с тем наша работа, противопоставленная противнику, при существующей структуре не обеспечивает целостного агентурно-оперативного обслуживания этих оборонных заводов и других, зависящих от них предприятий.

До сего времени по заводам работали III, IV, XI и, частично, V Отделы (обслуживающий дивизион войск НКВД, ЦПК, команды судов, «Комнаб»¹¹).

В условиях Николаевщины считаю необходимым организацию специального промышленного отдела по обслуживанию оборонных заводов. При чем, этот Отдел должен вести работу по их обслуживанию.

Аналогичное положение наблюдается также в системе сельского хозяйства.

Удельный вес совхозов в сельском хозяйстве Николаевской области значителен. Здесь имеется 80 крупных специфических совхозов.

По существующей ныне структуре работу по совхозам ведет третий Отдел, остальным же видам сельского хозяйства – 4 Отдел, что по существу способствует распыленному обслуживанию данной отрасли хозяйства.

Гораздо целесообразнее была бы организация единого отдела по обслуживанию всей системы сельского хозяйства по всем видам работы.

Вр. ^аНачальник Управления НКВД УССР по Николаевской области
Капитан государственной безопасности^а
(—) ФИШЕР¹²

¹¹ Набережне командування відповідальне за будову та ремонти кораблів.

¹² Йосип Борисович Фішер (нар. 1896), з 1920 в органах ВЧК-ДПУ; з липня 1924 уповноважений Вінницького губвідділу ДПУ; з 1926 уповноважений Київського окрвідділу ДПУ; з січня 1930 старший уповноважений Одеського оперсектора ДПУ; з липня 1931 помічник начальника ОВ Артемівського окрвідділу ДПУ; з грудня 1931 старший уповноважений ДПУ УСРР; до 1933 начальник обліково-статистичного відділу Донецького облвідділу ДПУ; до 17 V 1934 начальник 8 відділення ОВ ДПУ УСРР; до 5 VI 1934 начальник 7 відділення ОВ ДПУ УСРР; з 5 VI 1934 начальник 3 відділення ОВ ДПУ УСРР, УДБ НКВС УСРР; з 1936 начальник 10 відділення ЕКВ УДБ НКВС УСРР; з 3 I 1937 начальник КРВ УДБ УНКВС Вінницької обл.; з 4 VIII 1937 начальник 3 відділу УДБ УНКВС Харківської обл.; з 1 X 1937 начальник УНКВС Миколаївської обл.; з 3 III 1938 у розпорядженні НКВС СРСР; з червня 1938 заступник начальника будівництва

Analizując przyczyny bezkarnych działań przeciwnika w warunkach Mikołajowszczyzny na przestrzeni znacznego okresu czasu, należy zauważyć, iż w sposób oczywisty jest nią niedoskonała struktura aparatu UNKWD, która w szczególności odbija się na działaniach UGB obwodu mikołajowskiego.

Na Mikołajowszczyźnie dominującą rolę mają zakłady o znaczeniu obronnym, budujące w dużych ilościach podwodne i nawodne jednostki floty wojennej.

Pozostałe zakłady przemysłowe miasta (elektrownia, elektr[yczny] trust morski, elektrociepłownia, *maszynostroj* itd.) podlegają pod te dwa przedsiębiorstwa.

Z przytoczonych wyżej danych jasno wynika, iż zakłady przemysłowe Mikołajowa przyciągają uwagę wywiadów wielu państw obcych i różnorodnych k-r formacji. [Nie ma także wątpliwości,] iż przeciwnik zorganizował w tych przedsiębiorstwach głęboko zakonspirowaną agenturę.

W związku z powyższym nasze zadanie przeciwdziałania przeciwnikowi, przy zachowaniu aktualnej struktury, nie zabezpiecza całościowo agenturalno-operacyjnej ochrony zakładów przemysłowych obronnego znaczenia i innych, pozostających w zależności od nich przedsiębiorstw.

Do tej pory pracę [operacyjną] w zakładach [prowadziły] III, IV, XI i częściowo V Oddziały (obsługujący dywizjon wojsk NKWD, CPK, załogi okrętów, *komnab*¹¹).

W warunkach Mikołajowszczyzny uważam za konieczne zorganizowanie specjalnego oddziału przemysłowego w celu [operacyjnego] zabezpieczenia zakładów zbrojeniowych. I właśnie ten Oddział powinien zabezpieczać te zakłady.

Podobna sytuacja daje się zauważyć w systemie gospodarki rolnej.

Znaczenie sowchozów w gospodarce rolnej obwodu mikołajowskiego jest duże. [Na jego terenie] znajduje się 80 dużych specjalistycznych sowchozów.

W istniejącej obecnie strukturze pracę [operacyjną] w sowchozach prowadzi trzeci Oddział, w pozostałych dziedzinach gospodarki rolnej – 4 Oddział, co w istocie przyczynia się do rozproszenia zdolności [operacyjnej] w danej gałęzi rolnictwa.

Bardziej celowym i skutecznym byłoby zorganizowanie osobnego Oddziału dla zabezpieczenia całego systemu gospodarki rolnej, we wszystkich aspektach operacyjnego działania.

p.o. ^aNaczelnika Zarządu NKWD USRS w obwodzie mikołajowskim
Kapitan bezpieczeństwa państwowego^a
(—) FISZER¹²

¹¹ Dowództwo nabrzeża – odpowiedzialne za budowę i remonty okrętów.

¹² Iosif Borisowicz Fiszer (ur. 1896), od 1920 w WCzK-GPU; od lipca 1924 pełnomocnik Oddziału GPU guberni winnickiej; od 1926 pełnomocnik Kijowskiego Oddziału Okręgowego GPU; od stycznia 1930 starszy pełnomocnik odeskiego Sektora Operacyjnego GPU; od lipca 1931 pom. naczelnika OO Artemowskiego Oddziału Okręgowego GPU; od grudnia 1931 starszy pełnomocnik GPU USRS; do 1933 naczelnik Oddziału Ewidencyjno-Statystycznego Donieckiego Oddziału Obwodowego GPU; do

№.....

« » января 1938 года

г. Николаев

*ГДА СБУ, ф. 16, оп. 31 (1951 р.), спр. 36, арк. 52–117.
Оригінал, машинопис.*

№ 203 НКВС у Молотовську; з 23 X 1938 заступник начальника управління В'ятських таборів НКВС, звільнений у 1939; з липня 1941 до липня 1943 на керівних посадах в ОВ СМЕРШ НКВС СРСР. *Петров Н., Скоркин К. Цит. праця, с. 424.*

nr.....
„ ” stycznia 1938 roku
m. Mikołajów

*HDA SBU, f. 16, op. 31 (1951 r.), spr. 36, k. 52–117.
Oryginał, maszynopis.*

---

17 V 1934 naczelnik 8 Wydziału OO GPU USRS; do 5 VI 1934 naczelnik 7 Wydziału OO GPU USRS; od 5 VI 1934 naczelnik 3 Wydziału OO GPU USRS, UGB NKWD USRS; od 1936 naczelnik 10 Wydziału EKO UGB NKWD USRS; od 3 I 1937 naczelnik KRO UGB UNKWD obw. winnickiego; od 4 VIII 1937 naczelnik Oddziału UGB UNKWD obw. charkowskiego; od 1 X 1937 naczelnik UNKWD obw. mikołajowskiego; od 3 III 1938 w dyspozycji NKWD ZSRS; od czerwca 1938 zca naczelnika budowy nr 203 NKWD w Mołotowsku; od 23 X 1938 zca naczelnika Zarządu wiackiego ITŁ NKWD, zwolniony w 1939; od lipca 1941 do lipca 1943 na kierowniczych stanowiskach w OO *Smiersz* NKWD ZSRS. N. Pietrow, K. Skorkin, *op.cit.*, s. 424.

№ 109

10 січня 1938, [Київ]. Цифрові зведення 8-го відділу УДБ НКВС УРСР
про оперативно-слідчу роботу УНКВС по Миколаївській області
з 1 червня 1937 р. по 10 січня 1938 р.

^аСовершенно секретно^а

^аЦифровые данные

Об оперативно-следственной работе
Николаевского облуправления^а НКВД

1. ^аВсего арестовано с 1 июня 1937 г. по 10 января^а 1938 г. – 6073 чел.

^аЧисло арестованных разбивается по линиям^а:

Троцкистов и правых.....	202 чел.
Участников военно-фашистского заговора.....	17 "
Украинских националистов.....	994 "
По польской к-р и шпионажу.....	844 "
немецкой к-р и шпионажу.....	981 "
румынской к-р и шпионажу.....	141 "
японской к-р и шпионажу.....	17 "
греческой к-р.....	99 "
латышской к-р.....	86 "
болгарской к-р. и шпионажу.....	–
церковно-сектантской к-р.....	275 "
кулацкой операции.....	2291 "
Жен изменников родине.....	126 "
Сионистов.....	–
Членов других антисоветских партий.....	–
Прочие преступления.....	–

2. ^аВсего осуждено^а с 1 июня 1937 г. по 10 января 1938 г. – 5159 чел.

По первой категории.....	2329 чел.
По второй категории.....	2830 "
а) ^а Осуждено военколлегией ^а	51 "
По первой категории.....	38 "
По второй категории.....	13 "
Из них:	
Троцкистов, правых и украинских националистов.....	51 "
По первой категории.....	38 "
По второй категории.....	13 "

---

^{а-а} Написано великими літерами.

Nr 109

10 stycznia 1938, [Kijów]. Informacja sporządzona przez 8 Oddział UGB NKWD USRS, dotycząca pracy operacyjno-śledczej UNKWD obwodu mikołajowskiego za okres od 1 czerwca 1937 r. do 10 stycznia 1938 r.

^a-Ścisłe tajne^a

^a-Dane liczbowe
dotyczące pracy operacyjno-śledczej
Mikołajowskiego Zarządu Obw[odowego]^a NKWD

1. ^a-Łącznie aresztowano od 1 czerwca 1937 r. do 10 stycznia^a 1938 r. – 6073 os[oby].

^a-Liczba aresztowanych z podziałem na grupy^a:

Trockiści i prawicowcy.....	202 os[oby]
Członkowie spisku wojskowo-faszystowskiego.....	17 [osób]
Nacjonałiści ukraińscy.....	994 [osoby]
Polska k-r i szpiegostwo.....	844 [osoby]
Niemiecka k-r i szpiegostwo.....	981 [osób]
Rumuńska k-r i szpiegostwo.....	141 [osób]
Japońska k-r i szpiegostwo.....	17 [osób]
Grecka k-r.....	99 [osób]
Łotewska k-r.....	86 [osób]
Bułgarska k-r i szpiegostwo.....	–
K-r cerkiewno-sekciarska.....	275 [osób]
Operacja kułacka.....	2291 [osób]
Żony zdrajców ojczyzny.....	126 [osób]
Syjniści.....	–
Członkowie innych partii antysowieckich.....	–
Inne przestępstwa.....	–

2. ^a-Łącznie skazano^a od 1 czerwca 1937 r. do 10 stycznia 1938 r. – 5159 os[ób]

[Zaliczonych] do pierwszej kategorii.....	2329 os[ób]
[Zaliczonych] do drugiej kategorii.....	2830 [osób]
a) ^a -Skazano przez kolegium wojsk[owe] ^a	51 [osób]
[Zaliczonych] do pierwszej kategorii.....	38 [osób]
[Zaliczonych] do drugiej kategorii.....	13 [osób]
W tym:	
Trockistów, prawicowców i nacjonalistów ukraińskich.....	51 [osób]

^a-^a Zapisano wersalikami.

б) ^а -Осуждено военными трибуналами, спецколлегей и особым совещанием ^а :	31	
По первой категории.....	7	
По второй категории.....	24	
Из них:		
Троцкистов, правых и украинских националистов.....	11	
По первой категории.....	3	
По второй категории.....	8	

в) ^а-Осуждено НКВД СССР по справкам^а:

	^а -Всего ^а :	1 кат.	2 кат.
Поляков	642	463	179
Немцев	431	375	56
Румын	85	39	46
Харбинцев	9	7	2
^а -Итого ^а :	1167	884	283

^а-Кроме того, осуждено Тройками^а:

Поляков – 67 чел.

Немцев – 179 ||

^а-Числится за НКВД СССР нерассмотренных справок^а:

По полякам	35 чел.
немцам	359
латышам	34
румынам	25
харбинцам	7
^а -Итого ^а :	460

^а-Результаты по кулацкой операции^а:

Осуждено по представленным лимитам (по кулацкой операции).....	3910 чел.
По первой категории.....	1400
По второй категории.....	2510

^а-Репрессированные по кулацкой операции изъяты^а:

По городу.....	1274
По селу.....	2536 ^б

^а-Всего проведено 2 открытых процесса^а
по вредительству в животноводстве:

^б Одно число помилкове.

[Zaliczonych] do pierwszej kategorii.....	38 [osób]
[Zaliczonych] do drugiej kategorii.....	13 [osób]
b) ^a Skazano przez trybunały wojskowe, Kolegium Spec[jalne] [przy Sądzie] i Kolegium Specjalne [przy NKWD] ^a :	31 [osób]
[Zaliczonych] do pierwszej kategorii.....	7 [osób]
[Zaliczonych] do drugiej kategorii.....	24 [osoby]
W tym:	
Trockistów, prawicowców i nacjonalistów ukraińskich.....	11 [osób]
[Zaliczonych] do pierwszej kategorii.....	3 [osoby]
[Zaliczonych] do drugiej kategorii.....	8 [osób]

c) ^aSkazano przez NKWD ZSRS na podstawie wyciągów z akt^a:

	^a Łącznie ^a :	1 kat[egoria]	2 kat[egoria]
Polaków	642	463	179
Niemców	431	375	56
Rumunów	85	39	46
Harbińczyków	9	7	2
^a Razem ^a :	1167	884	283

^aPonadto skazano przez trójki^a:

Polaków – 67 os[ób]

Niemców – 179 [osób]

^aPozostało spraw nierozpatrzonych przez^a NKWD ZSRS:

Dotyczących Polaków	35 os[ób]
– – Niemców	359 [osób]
– – Łotyszów	34 [osoby]
– – Rumunów	25 [osób]
– – harbińczyków	7 [osób]
^a Razem ^a :	460 [osób]

^aWyniki operacji kułackiej^a:

Skazano według założonych limitów (w ramach operacji kułackiej).....	3910 os[ób]
[Zaliczonych] do pierwszej kategorii.....	1400 [osób]
[Zaliczonych] do drugiej kategorii.....	2510 [osób]
^a Represjonowani, zatrzymani w ramach operacji kułackiej ^a :	
W mieście.....	1274 [osoby]
Na wsi.....	2536 [osób] ^b

^b Jeden ze składników podany błędnie.

По ним осуждено:	11 чел.
По первой категории.....	3 «
По второй категории.....	8 «

3. ^аОсталось в следственном производстве на 10-ое января^а 1938 г. 465 чел.

Из них:

Троцкистов и правых.....	99 чел.
Участников военно-фашистского заговора.....	5 «
Украинских националистов.....	92 «
По польской к-р и шпионажу.....	17 «
« греческой к-р и шпионажу.....	6 «
« немецкой к-р и шпионажу.....	7 «
« латышской к-р и шпионажу.....	12 «
« румынской к-р и шпионажу.....	3 «
« японской к-р и шпионажу.....	2 «
« церковно-сектантск. к-р.....	15 «
« кулацкой операции.....	[-]
Жен изменников родине.....	2 «
Сионистов.....	6 «
Других членов а/с партий.....	—
Разн. ш/п и нац. к-р.....	—
Диверсия и вредительство.....	—
К-р агитация.....	—
Прочие преступления.....	199 чел.

^аНачальник 8 Отдела УГБ НКВД УССР
Лейтенант госбезопасности^а
(—) МУНВЕЗ

« » января 1938 г.

^aŁącznie przeprowadzono 2 procesy jawne^a

Za szkodnictwo w hodowli:

Skazano w nich:	11 os[ób]
[Zaliczonych] do pierwszej kategorii.....	3 [osoby]
[Zaliczonych] do drugiej kategorii.....	8 [osób]

3. ^aPozostało w śledztwie na 10 stycznia^a 1938 r. 465 os[ób].

W tym:

Trockiści i prawicowcy.....	99 os[ób]
Członkowie spisku wojskowo-faszystowskiego.....	5 [osób]
Nacjonaliści ukraińscy.....	92 [osoby]
Polska k-r i szpiegostwo.....	17 [osób]
Grecka k-r i szpiegostwo.....	6 [osób]
Niemiecka k-r i szpiegostwo.....	7 [osób]
Łotewska k-r i szpiegostwo.....	12 [osób]
Rumuńska k-r i szpiegostwo.....	3 [osoby]
Japońska k-r i szpiegostwo.....	2 [osoby]
K-r cerkiewno-sekciarsk[a].....	15 [osób]
Operacja kułacka.....	[-]
Żony zdrajców ojczyzny.....	2 [osoby]
Syjniści.....	6 [osób]
Inni członkowie partii a/s.....	[-]
Różn[e przestępstwa o charakterze] szp[iegowskim] i k-r nacjonalistycznej].....	-
Dywersja i szkodnictwo.....	-
Propaganda k-r.....	-
Inne przestępstwa.....	199 os[ób]

^aNaczelnik 8 Oddziału UGB NKWD USRS
Lejtnant bezpieczeństwa państw[owego]^a
(—) MUNWIEZ

„ ” stycznia 1938 r.

№ 110
10 січня 1938, [Миколаїв]. Довідка про кількість осіб,
заарештованих УНКВС по Миколаївській області
з 1 жовтня 1937 р. по 10 січня 1938 р.

а-б-Сов[ершенно] секретно-б-а

а-б-в-Справка-в-а

о количестве арестованных по Управлению НКВД по Николаевской об-
 ласти за время с 1 X-[19]37 г. по 10 I-[19]38 года^б

№№ п.п.	а-Характер ^а преступлений	Колич. аре- стованных на 1 X-[19]37 года	Колич. аре- стованных с 1 X-[19]37 г. по 10 I-1938 года	а-Всего ^а
1.	Право-троцкисты	48	202	250
2.	Уч. военно-фаш. заговор	5	17	22
3.	Поль. к-р и шпионаж	167	848	1015
4.	Нем. к-р и шпионаж	171	984	1155
5.	Рум. к-р и шпионаж	52	143	195
6.	Япон. к-р и шпионаж	2	17	19
7.	Укр. к-р	179	949	1128
8.	Церков. сект. к-р	39	277	316
9.	Жен изм. родины	—	133	133
10.	Кулацкая к-р	228	1290	1518
11.	Латышская к-р и шп.	—	89	89
12.	Греческая к-р и шп.	—	100	100
13.	Сионисты	—	18	18
14.	Прочие виды к-р	221	996	1217
а-Всего ^а :		1112	6063	7175

а-Врид. Начальника УНКВД УССР по Николаевской области
 Капитан государственной безопасности^а
 (—) ФИШЕР

ГДА СБУ, ф. 16, оп. 31 (1951 р.), спр. 36, арк. 118.
 Оригінал, машинопис.

^{а-а} Написано великими літерами.

^{б-б} Підкреслено машинописним способом.

^{в-в} Написано в розбивку.

Nr 110

10 stycznia 1938, [Mikołajów]. Zestawienie statystyczne, dotyczące liczby aresztowanych przez organy UNKWD obwodu mikołajowskiego za okres od 1 października 1937 r. do 10 stycznia 1938 r.

^{a-b}Ścis[le] tajne^{-b-a}

^{a-b-c}Informacja^{-c -a}

o liczbie osób aresztowanych przez Zarząd NKWD
w obwodzie mikołajowskim
w okresie od 1 X-[19]37 r. do 10 I-[19]38 roku^b

L.p.	^a Rodzaj ^{-a} przestępstwa	Liczb[a] aresztowa- nych na 1 X- [19]37 roku	Liczb[a] aresztowa- nych od 1 X-[19]37 r. do 10 I- 1938 roku	^a Ra- zem ^{-a}
1.	Prawicowcy trockiści	48	202	250
2.	Czł[onkowie] spisków wojsko- wo-fasz[ystowskich]	5	17	22
3.	Polska k-r i szp[iegostwo]	167	848	1015
4.	Niem[iecka] k-r i szpiegostwo	171	984	1155
5.	Rum[uńska] k-r i szpiegostwo	52	143	195
6.	Japoń[ska] k-r i szpiegostwo	2	17	19
7.	Ukr[aińska] k-r	179	949	1128
8.	K-r cerkiewno-sekc[iarska]	39	277	316
9.	Żony zdr[ajców] ojczyzny	—	133	133
10.	K-r kułacka	228	1290	1518
11.	Łotewska k-r i szp[iegostwo]	—	89	89
12.	Grecka k-r i szp[iegostwo]	—	100	100
13.	Syjniści	—	18	18
14.	Inne rodzaje k-r	221	996	1217
^a Razem ^{-a} :		1112	6063	7175

^ap.o. Naczelnika UNKWD USRS obwodu mikołajowskiego
Kapitan bezpieczeństwa państwowego^{-a}
(—) FISZER

HDA SBU, f. 16, op. 31 (1951 r.), spr. 36, k. 118.
Oryginał, maszynopis.

^a-^a Zapisano wersalikami.

^b-^b Podkreślono maszynowo.

^c-^c Zapisano pismem spacjowanym.

№ 111

10 січня 1938, [Київ]. Цифрові зведення 8-го відділу УДБ НКВС УРСР
про оперативно-слідчу роботу УНКВС по Одеській області
з 1 червня 1937 р. по 10 січня 1938 р.

^аСовершенно секретно^а

^аЦифровые данные
Об оперативно-следственной работе
Одесского облуправления^а НКВД

1. ^аВсего арестовано^а с 1 июня 1937 г. по 10 января 1938 г. – 14 061 чел.

^аЧисло арестованных разбивается по линиям^а:

Троцкистов и правых.....	559 чел.
Участников военно-фашистского заговора.....	27 "
Украинских националистов.....	1352 "
По польской к-р и ш/п.....	1276 "
немецкой к-р и ш/п.....	2320 "
румынской к-р и ш/п.....	790 "
японской к-р и ш/п.....	116 "
греческой к-р.....	532 "
латышской к-р.....	85 "
болгарской к-р и ш/п.....	203 "
церковно-сектантской к-р.....	643 "
кулацкой операции.....	5577 "
Жен изменников родине.....	434 "
Сионистов.....	–
Членов других антисоветских партий.....	122 "
Прочие преступления.....	25 "

2. ^аВсего осуждено^а с 1 июня 1937 г. по 10 января 1938 г. – 12 393 ч.

По первой категории.....	5270 чел.
По второй категории.....	7105 "
За пределы СССР.....	18 "
а) ^а Осуждено военколлегией ^а	252 "
По первой категории.....	210 "
По второй категории.....	42 "
Из них:	
Троцкистов, правых и украинских националистов.....	233 "
По первой категории.....	192 "

---

^{а-а} Написано великими літерами.

Nr 111

10 stycznia 1938, [Kijów]. Informacja sporządzona przez 8 Oddział UGB NKWD USRS, dotycząca pracy operacyjno-śledczej UNKWD obwodu odeskiego za okres od 1 czerwca 1937 r. do 10 stycznia 1938 r.

^a-Ścisłe tajne^a

^a-Dane liczbowe
dotyczące pracy operacyjno-śledczej
Odeskiego Zarządu Obw[odowego]^a NKWD

1. ^a-Łącznie aresztowano^a od 1 czerwca 1937 r. do 10 stycznia 1938 roku –
14 061 os[ób].

^a-Liczba aresztowanych z podziałem na grupy^a:

Trockiści i prawicowcy.....	559 o[sób]
Członkowie spisku wojskowo-faszystowskiego.....	27 [osób]
Nacjonalistów ukraińskich.....	1352 [osoby]
Polska k-r i szp[iegostwo].....	1276 [osób]
Niemiecka k-r i szp[iegostwo].....	2320 [osób]
Rumuńska k-r i szp[iegostwo].....	790 [osób]
Japońska k-r i szp[iegostwo].....	116 [osób]
Grecka k-r.....	532 [osoby]
Łotewska k-r.....	85 [osób]
Bułgarska k-r i szp[iegostwo].....	203 [osoby]
K-r cerkiewno-sekciarska.....	643 [osoby]
Operacja kułacka.....	5577 [osób]
Żony zdrajców ojczyzny.....	434 [osoby]
Syjniści.....	–
Członkowie innych partii antysowieckich.....	122 [osoby]
Inne przestępstwa.....	25 [osób]

2. ^a-Łącznie skazano^a od 1 czerwca 1937 r. do 10 stycznia 1938 r. – 12 393
o[soby].

[Zaliczonych] do pierwszej kategorii.....	5270 os[ób]
[Zaliczonych] do drugiej kategorii.....	7105 [osób]
[Wydaleni] za granice ZSRS.....	18 [osób]
a) ^a -Skazano przez Kolegium Wojsk[owe] ^a	252 [osoby]
[Zaliczonych] do pierwszej kategorii.....	210 [osób]
[Zaliczonych] do drugiej kategorii.....	42 [osoby]
W tym:	
Trockistów, prawicowców i nacjonalistów ukraińskich.....	233 [osoby]

^a-^a Zapisano wersalikami.

По второй категории.....	41	
Участников военно-фашистского заговора.....	19	
По первой категории.....	18	
По второй категории.....	1	чел.
б) ^а -Осуждено военными трибуналами, спецколлегей и особым совещанием ^а :		
^а -Всего ^а	610	чел.
По первой категории.....	27	
По второй категории.....	583	
Из них:		
Троцкистов, правых и украинских националистов.....	250	
По первой категории.....	20	
По второй категории.....	230	

в) ^а-Осуждено НКВД СССР по справкам^а:

	^а -Всего ^а :	1 кат.	2 кат.	За пределы СССР:
Поляков	589	421	168	–
Немцев	662	575	69	18
Румын	575	350	225	–
Харбинцев	55	37	18	–
^а -Итого ^а :	1881	1383	480	18

^а-Кроме того, осуждено Тройками^а:

Поляков – 85 чел.

Немцев – 1554 ||

^а-Числится за НКВД СССР нерассмотренных справок^а:

По полякам	567 ч.
немцам	77
латышам	83
грекам	200
румынам	1 чел.
харбинцам	1
^а -Итого ^а :	929 чел.

^а-По кулакам^а:

Осуждено по представленным лимитам..... 9650 чел.

Из них:

По первой категории..... 3650 ||

По второй категории..... 6000 ||

^а-Репрессированные, по кулацкой операции изъяты^а:

По городу..... 4194 ||

[Zaliczonych] do pierwszej kategorii.....	192 [osoby]
[Zaliczonych] do drugiej kategorii.....	41 [osób]
Członkowie spisku wojskowo-faszystowskiego	19 [osób]
[Zaliczonych] do pierwszej kategorii.....	18 [osób]
[Zaliczonych] do drugiej kategorii.....	1 os[oba]
b) ^a -Skazano przez trybunały wojskowe, Kolegium Spec[jalne] [przy Sądzie] i Kolegium Specjalne [przy NKWD] ^a :	
^a -Łącznie ^a	610 os[ób]
[Zaliczonych] do pierwszej kategorii.....	27 [osób]
[Zaliczonych] do drugiej kategorii.....	583 [osoby]
W tym:	
Trockistów, pravicowców i nacjonalistów ukraińskich.....	250 [osób]
[Zaliczonych] do pierwszej kategorii.....	20 [osób]
[Zaliczonych] do drugiej kategorii.....	230 [osób]

c) ^a-Skazano przez NKWD ZSRS na podstawie wyciągów z akt^a:

	^a - Łącznie ^a :	1 kat[egoria]	2 kat[egoria]	[Wydaleni] za granice ZSRS:
Polaków	589	421	168	–
Niemców	662	575	69	18
Rumunów	575	350	225	–
Harbińczyków	55	37	18	–
^a -Razem ^a :	1881	1383	480	18

^a-Ponadto skazano przez trójki^a:

Polaków – 85 os[ób]

Niemców – 1554 [osoby]

^a-Pozostało spraw nierozpatrzonych przez NKWD ZSRS^a:

Dotyczących Polaków	567 os[ób]
– – Niemców	77 [osób]
– – Łotyszów	83 [osoby]
– – Greków	200 [osób]
– – Rumunów	1 os[oba]
– – harbińczyków	1 [osoba]
^a -Razem ^a :	929 os[ób]

^a-Kułacy^a:

Skazano według założonych limitów..... 9650 os[ób]

W tym:

[Zaliczonych] do pierwszej kategorii..... 3650 [osób]

[Zaliczonych] do drugiej kategorii..... 6000 [osób]

^a-Represjonowani, zatrzymani w ramach operacji kułackiej^a:

По селу..... 5456 ||

[3.]^аВсего проведено 8 открытых процессов^а:

По ним осуждено:	39 чел.
По первой категории.....	18
По второй категории.....	21
Из них:	
а) По вредительству в сельском хозяйстве.....	13
Осуждено: По первой категории.....	8
По второй категории.....	5
б) По вредительству в животноводстве.....	9
Осуждено: По первой категории.....	4
По второй категории.....	5
в) По вредительству в системе Заготзерно и Комитете заготовок.....	17
Осуждено: По первой категории.....	6
По второй категории.....	11

4. ^аОсуждено жен изменников родине^а – 71 чел.

5. ^аОсталось в следственном производстве на 10-ое января^а 1938 г. – 638 чел.

Из них:

Троцкистов и правых.....	94
Участников военно-фашистского заговора.....	4
Украинских националистов.....	3
По польской к-р и ш/п.....	6
греческой к-р и ш/п.....	136
немецкой к-р и ш/п.....	14
латышской к-р и ш/п.....	2
румынской к-р и ш/п.....	20
японской к-р и ш/п.....	2
церковно-сектантск. к-р.....	21
Жен изменников родине.....	107
Сионистов.....	16
Прочие преступления.....	213

^аНачальник 8 Отдела УГБ НКВД УССР
Лейтенант госбезопасности^а
(—) МУНВЕЗ

« » января 1938 г.

*ГДА СБУ, ф. 42, стр. 33, арк. 69–71.
Оригінал, машинопис.*

W mieście.....	4194 [osoby]
Na wsi.....	5456 [osób]
[3.] ^a Łącznie przeprowadzono 8 procesów jawnych ^a :	
Skazano w nich:	39 os[ób]
[Zaliczonych] do pierwszej kategorii.....	18 [osób]
[Zaliczonych] do drugiej kategorii.....	21 [osób]
W tym:	
a) Za szkodnictwo w rolnictwie.....	13 [osób]
Skazano: [Zaliczonych] do pierwszej kategorii.....	8 [osób]
[Zaliczonych] do drugiej kategorii.....	5 [osób]
b) Za szkodnictwo w hodowli.....	9 [osób]
Skazano: [Zaliczonych] do pierwszej kategorii.....	4 [osoby]
[Zaliczonych] do drugiej kategorii.....	5 [osób]
c) Za szkodnictwo w sieci <i>Zagotzierna</i> i <i>Komitietu Zagotowek</i>	17 [osób]
Skazano: [Zaliczonych] do pierwszej kategorii.....	6 [osób]
[Zaliczonych] do drugiej kategorii.....	11 [osób]
4. ^a Skazano żon zdrajców ojczyzny ^a – 71 os[ób].	
5. ^a Pozostało w śledztwie na 10 stycznia ^a 1938 r. – 638 os[ób].	
W tym:	
Trockiści i prawicowcy.....	94
Członkowie spisku wojskowo-faszystowskiego.....	4
Nacjonałiści ukraińscy.....	3
Polska k-r i szp[iegostwo].....	6
Grecka k-r i szp[iegostwo].....	136
Niemiecka k-r i szp[iegostwo].....	14
Łotewska k-r i szp[iegostwo].....	2
Rumuńska k-r i szp[iegostwo].....	20
Japońska k-r i szp[iegostwo].....	2
K-r cerkiewno-sekciar[ską].....	21
Żony zdrajców ojczyzny.....	107
Syjniści.....	16
Inne przestępstwa.....	213

^aNaczelnik 8 Oddziału UGB NKWD USRS
Lejtnant bezpieczeństwa państw[owego]^a
(—) MUNWIEZ

„ ” stycznia 1938 r.

№ 112

10 січня 1938, [Київ]. Цифрові зведення 8-го відділу УДБ НКВС УРСР про оперативно-слідчу роботу УНКВС по Полтавській області з 1 червня 1937 р. по 10 січня 1938 р.

^aСовершенно секретно^a

^aЦифровые данные
Об оперативно-следственной работе
Полтавского облуправления^a НКВД

1. ^aВсего арестовано^a с 1 июня 1937 г. по 10 января 1938 г. – 6932 чел.

^aЧисло арестованных разбивается по линиям^a:

Троцкистов и правых.....	151 чел.
Участников военно-фашистского заговора.....	42
Украинских националистов.....	1046
По польской к-р и ш/п.....	1312
немецкой к-р и ш/п.....	140
японской к-р и ш/п.....	28
греческой к-р.....	37
латышской к-р.....	53
церковно-сектантской к-р.....	443
кулацкой операции.....	3377
Жен изменников родине.....	256
Сионистов.....	27
Прочие преступления.....	20

2. ^aВсего осуждено^a с 1 июня 1937 г. по 10 января 1938 г. – 4566^b чел.

По первой категории.....	1987 чел.
По второй категории.....	2579
a) ^a Осуждено военной коллегией ^a	30
По первой категории.....	23
По второй категории.....	7
Из них:	
Троцкистов и правых, украинских националистов.....	13
По первой категории.....	9
По второй категории.....	4
Участников военно-фашистского заговора.....	17
По первой категории.....	14

^{a-a} *Написано великими літерами.*

^b *На основі підрахунків потрібно ствердити, що у документі деякі числові дані помилкові.*

Nr 112

10 stycznia 1938, [Kijów]. Informacja sporządzona przez 8 Oddział UGB NKWD USRS, dotycząca pracy operacyjno-śledczej UNKWD obwodu połtawskiego za okres od 1 czerwca 1937 r. do 10 stycznia 1938 r.

^aŚcisłe tajne^a

^aDane liczbowe
dotyczące pracy operacyjno-śledczej
Połtawskiego Zarządu Obw[odowego]^a NKWD

1. ^aŁącznie aresztowano^a od 1 czerwca 1937 r. do 10 stycznia 1938 roku – 6932 os[oby].

^aLiczba aresztowanych z podziałem na grupy^a:

Trockiści i prawicowcy.....	151 os[ób]
Członkowie spisku wojskowo-faszystowskiego.....	42 [osoby]
Nacjonałiści ukraińscy.....	1046 [osób]
Polska k-r i szp[iegostwo].....	1312 [osób]
Niemiecka k-r i szp[iegostwo].....	140 [osób]
Japońska k-r i szp[iegostwo].....	28 [osób]
Grecka k-r.....	37 [osób]
Łotewska k-r.....	53 [osoby]
K-r cerkiewno-sekciarska.....	443 [osoby]
Operacja kułacka.....	3377 [osób]
Żony zdrajców ojczyzny.....	256 [osób]
Syjniści.....	27 [osób]
Inne przestępstwa.....	20 [osób]

2. ^aŁącznie skazano^a od 1 czerwca 1937 r. do 10 stycznia 1938 r. – 4566^b os[ób]:

[Zaliczonych] do pierwszej kategorii.....	1987 os[ób]
[Zaliczonych] do drugiej kategorii.....	2579 [osób]
a) ^a Skazano przez kolegium wojsk[owe] ^a	30 [osób]
[Zaliczonych] do pierwszej kategorii.....	23 [osoby]
[Zaliczonych] do drugiej kategorii.....	7 [osób]
W tym:	
Trockiści i prawicowcy, nacjonalistów ukraińskich.....	13 [osób]
[Zaliczonych] do pierwszej kategorii.....	9 [osób]
[Zaliczonych] do drugiej kategorii.....	4 [osoby]
Członkowie spisku wojskowo-faszystowskiego.....	17 [osób]

^{a-a} Zapisano wersalikami.

^b Na podstawie obliczeń należy przyjąć, że niektóre dane liczbowe w dokumencie są błędne.

По второй категории.....	3	
б) ^а -Осуждено военными трибуналами, спецколлегей и особым совещанием ^а :		
^а -Всего ^а :	278	
По первой категории.....	29	
По второй категории.....	249	
Из них:		
Троцкистов и правых, украинских националистов.....	95	
По первой категории.....	21	
По второй категории.....	74	

в) ^а-Осуждено НКВД СССР по справкам^а:

	^а -Всего ^а :	1 кат.	2 кат.
Поляков	797	678	119
Немцев	50	47	3
Харбинцев	11	10	1
^а -Итого ^а :	858	735	123

^а-Кроме того, осуждено Тройками^а:

Поляков – 2 чел.

^а-Числятся за НКВД СССР нерассмотренных справок^а:

По полякам	452 чел.
немцам	94
латышам	30
грекам	10
румынам	3
харбинцам	6
^а -Итого ^а :	595

^а-Результаты по кулацкой операции^а:

Осуждено по представленным лимитам 3400 чел.

Из них:

По первой категории..... 1200 ||

По второй категории..... 2200 ||

^а-Репрессированные по кулацкой операции изъяты^а:

По городу..... 475 ||

По селу..... 2925 ||

^а-Всего проведено 8 открытых процессов^а:

По ним осуждено: 34 чел.

По первой категории..... 14 ||

[Zaliczonych] do pierwszej kategorii.....	14 [osób]
[Zaliczonych] do drugiej kategorii.....	3 [osoby]
b) ^a -Skazano przez trybunały wojskowe, Kolegium Spec[jalne] [przy Sądzie] i Kolegium Specjalne [przy NKWD] ^a :	
^a -Łącznie ^a :	278 [osób]
[Zaliczonych] do pierwszej kategorii.....	29 [osób]
[Zaliczonych] do drugiej kategorii.....	249 [osób]
W tym:	
Trockistów, pravicowców i nacjonalistów ukraińskich.....	95 [osób]
[Zaliczonych] do pierwszej kategorii.....	21 [osób]
[Zaliczonych] do drugiej kategorii.....	74 [osoby]

c) ^a-Skazano przez NKWD ZSRS na podstawie wyciągów z akt^a:

	^a -Łącznie ^a :	1 kat[egoria]	2 kat[egoria]
Polaków	797	678	119
Niemców	50	47	3
Harbińczyków	11	10	1
^a -Razem ^a :	858	735	123

^a-Ponadto skazano przez trójki^a:
Polaków – 2 os[oby]

^a-Pozostało spraw nierozpatrzonych przez NKWD ZSRS^a:

Dotyczących Polaków	452 os[oby]
– – Niemców	94 [osoby]
– – Łotyszów	30 [osób]
– – Greków	10 [osób]
– – Rumunów	3 [osoby]
– – harbińczyków	6 [osób]
^a -Razem ^a :	595 [osób]

^a-Wyniki operacji kułackiej^a:

Skazano według założonych limitów.....	3400 os[ób]
W tym:	
[Zaliczonych] do pierwszej kategorii.....	1200 [osób]
[Zaliczonych] do drugiej kategorii.....	2200 [osób]
^a -Represjonowani, zatrzymani w ramach operacji kułackiej ^a :	
W mieście.....	475 [osób]
Na wsi.....	2925 [osób]

^a-Łącznie przeprowadzono 8 procesów jawnych^a:

Skazano w nich: 34 os[oby]

По второй категории.....	20	
Из них:		
а) По вредительству в сельском хозяйстве.....	5	
Осуждено: По первой категории.....	2	
По второй категории.....	3	
б) По вредительству в животноводстве.....	11	
Осуждено: По первой категории.....	8	
По второй категории.....	3	
в) По вредительству в системе Заготзерно и Комитете заготовок.....	18	
Осуждено: По первой категории.....	4	
По второй категории.....	14	

4. ^аОсуждено жен изменников родине^а – 2 чел.

5. ^аОсталось в следственном производстве на 10-ое января^а 1938 г. – 802 чел.

Из них:

Троцкистов и правых.....	47	чел.
Участников военно-фашистского заговора.....	14	
Украинских националистов.....	112	
По польской к-р и ш/п.....	67	
греческой к-р и ш/п.....	6	
немецкой к-р и ш/п.....	13	
латышской к-р и ш/п.....	12	
румынской к-р и ш/п.....	4	
японской к-р и ш/п.....	18	
церковно-сектантск. к-р.....	40	
Жен изменников родине.....	22	
Сионистов.....	27	
Прочие преступления.....	420	

^аНачальник 8 Отдела УГБ НКВД УССР
Лейтенант госбезопасности^а
(—) МУНВЕЗ

« » января 1938 г.

[Zaliczonych] do pierwszej kategorii.....	14 [osób]
[Zaliczonych] do drugiej kategorii.....	20 [osób]
W tym:	
a) Za szkodnictwo w rolnictwie.....	5 [osób]
Skazano: [Zaliczonych] do pierwszej kategorii.....	2 [osoby]
[Zaliczonych] do drugiej kategorii.....	3 [osoby]
b) Za szkodnictwo w hodowli.....	11 [osób]
Skazano: [Zaliczonych] do pierwszej kategorii.....	8 [osób]
[Zaliczonych] do drugiej kategorii.....	3 [osoby]
c) Za szkodnictwo w sieci <i>Zagotzierna</i> i <i>Komitietu Zagotwek</i>	18 [osób]
Skazano: [Zaliczonych] do pierwszej kategorii.....	4 [osoby]
[Zaliczonych] do drugiej kategorii.....	14 [osób]

4. ^aSkazano żon zdrajców ojczyzny^a – 2 os[oby].

5. ^aPozostało w śledztwie na 10 stycznia^a 1938 r. – 802 os[oby].

W tym:

Trockiści i prawicowcy.....	47 os[ób]
Członkowie spisku wojskowo-faszystowskiego.....	14 [osób]
Nacjonaliści ukraińscy.....	112 [osób]
Polska k-r i szp[iegostwo].....	67 [osób]
Grecka k-r i szp[iegostwo].....	6 [osób]
Niemiecka k-r i szp[iegostwo].....	13 [osób]
Łotewska k-r i szp[iegostwo].....	12 [osób]
Rumuńska k-r i szp[iegostwo].....	4 [osoby]
Japońska k-r i szp[iegostwo].....	18 [osób]
K-r cerkiewno-sekciarsk[a].....	40 [osób]
Żony zdrajców ojczyzny.....	22 [osoby]
Syjniści.....	27 [osób]
Inne przestępstwa.....	420 [osób]

^aNaczelnik 8 Oddziału UGB NKWD USRS
Lejtnant bezpieczeństwa państw[owego]^a
(—) MUNWIEZ

„ ” stycznia 1938 r.

№ 113

10 січня 1938, [Київ]. Цифрові зведення 8-го відділу УДБ НКВС УРСР про оперативно-слідчу роботу УНКВС по Харківській області з 1 червня 1937 р. по 10 січня 1938 р.

^аСовершенно секретно^а

^аЦифровые данные

Об оперативно-следственной работе
Харьковского облуправления^а НКВД

1. ^аВсего арестовано^а с 1 июня 1937 г. по 10 января 1938 г. – 17 113 чел.

^аЧисло арестованных разбивается по линиям^а:

Троцкистов и правых.....	458 чел.
Участников военно-фашистского заговора.....	289
Украинских националистов.....	1994
По польской к-р и ш/п.....	3222
немецкой к-р и ш/п.....	946
румынской к-р и ш/п.....	92
японской к-р и ш/п.....	130
греческой к-р.....	70
латышской к-р.....	305
церковно-сектантск. к-р.....	1049
кулацкой операции.....	7648
Жен изменников родине.....	682
Членов других а/с партий.....	110
Прочие преступления.....	118

2. ^аВсего осуждено^а с 1 июня 1937 г. по 10 января 1938 г. – 13 330 чел.

По первой категории.....	6027 чел.
По второй категории.....	7231
За пределы СССР.....	42
а) ^а Осуждено военколлегией ^а	592
По первой категории.....	524
По второй категории.....	68
Из них:	
Троцкистов и правых.....	377
По первой категории.....	313
По второй категории.....	64
Участников военно-фашистского заговора.....	215

---

^{а-а} Написано великими літерами.

Nr 113

10 stycznia 1938, [Kijów]. Informacja sporządzona przez 8 Oddział UGB NKWD USRS, dotycząca pracy operacyjno-śledczej UNKWD obwodu charkowskiego za okres od 1 czerwca 1937 r. do 10 stycznia 1938 r.

^a-Ścisłe tajne^a

^a-Dane liczbowe
dotyczące pracy operacyjno-śledczej
Charkowskiego Zarządu Obw[odowego]^a NKWD

1. ^a-Łącznie aresztowano^a od 1 czerwca 1937 r. do 10 stycznia 1938 roku – 17 113 os[ób].

^a-Liczba aresztowanych z podziałem na grupy^a:

Trockiści i prawicowcy.....	458 os[ób]
Członkowie spisku wojskowo-faszystowskiego.....	289 [osób]
Nacjonałiści ukraińscy.....	1994 [osoby]
Polska k-r i szp[iegostwo].....	3222 [osoby]
Niemiecka k-r i szp[iegostwo].....	946 [osób]
Rumuńska k-r i szp[iegostwo].....	92 [osoy]
Japońska k-r i szp[iegostwo].....	130 [osób]
Grecka k-r.....	70 [osób]
Łotewska k-r.....	305 [osób]
K-r cerkiewno-sekciarsk[a].....	1049 [osób]
Operacja kułacka.....	7648 [osób]
Żony zdrajców ojczyzny.....	682 [osoby]
Członkowie innych partii a/s.....	110 [osób]
Inne przestępstwa.....	118 [osób]

2. ^a-Łącznie skazano^a od 1 czerwca 1937 r. do 10 stycznia 1938 r. – 13 330 os[ób].

[Zaliczonych] do pierwszej kategorii.....	6027 os[ób]
[Zaliczonych] do drugiej kategorii.....	7231 [osób]
[Wydaleni] za granice ZSRS.....	42 [osoby]
a) ^a -Skazano przez kolegium wojsk[owe] ^a	592 [osoby]
[Zaliczonych] do pierwszej kategorii.....	524 [osoby]
[Zaliczonych] do drugiej kategorii.....	68 [osób]
W tym:	
Trockiści i prawicowcy.....	377 [osób]
[Zaliczonych] do pierwszej kategorii.....	313 [osób]

^a-^a Zapisano wersalikami.

По 1 категории.....	211	
По 2 категории.....	4	
б) ^а -Осуждено военными трибуналами, спецколлегией и особым совещанием ^а :		
^а -Всего ^а	548	
По первой категории.....	32	
По второй категории.....	516	

в) ^а-Осуждено НКВД СССР по справкам^а:

	^а -Всего ^а :	1 кат.	2 кат.	За пределы СССР:
Поляков	1881	1664	217	—
Немцев	318	261	15	42
Румын	46	38	8	—
Харбинцев	65	58	7	—
^а -Итого ^а :	2310	2021	247	42

^а-Кроме того, осуждено Тройками^а:

Поляков – 123 чел.

Немцев – 192 ||

^а-Числится за НКВД СССР нерассмотренных справок^а:

По полякам	401 чел.
немцам	147
латышам	175
румынам	2
харбинцам	11
^а -Итого ^а :	736

^а-Кулаки:

3. Осуждено по представленным лимитам^а 9850 чел.

Из них:

По первой категории..... 3450 ||

По второй категории..... 6400 ||

^а-Репрессированные по кулацкой операции изъяты^а:

По городу..... 2501 ||

По селу..... 7349 ||

^а-Всего проведено 8 открытых процессов^а:

По ним осуждено..... 52 чел.

По первой категории..... 31 ||

По второй категории..... 21 ||

Из них:

[Zaliczonych] do drugiej kategorii.....	64 [osoby]
Członkowie spisku wojskowo-faszystowskiego.....	215 [osób]
[Zaliczonych] do 1 kategorii.....	211 [osób]
[Zaliczonych] do 2 kategorii.....	4 [osoby]
b) ^a -Skazano przez trybunały wojskowe, Kolegium Spec[jalne] [przy Sądzie] i Kolegium Specjalne [przy NKWD] ^a :	
^a -Łącznie ^a	548 [osób]
[Zaliczonych] do 1 kategorii.....	32 [osoby]
[Zaliczonych] do 2 kategorii.....	516 [osób]

c) ^a-Skazano przez NKWD ZSRS na podstawie wyciągów z akt^a:

	^a -Łącznie ^a :	1 kat[egoria]	2 kat[egoria]	[Wydaleni] za granice ZSRS:
Polaków	1881	1664	217	–
Niemców	318	261	15	42
Rumunów	46	38	8	–
Harbińczyków	65	58	7	–
^a -Razem ^a :	2310	2021	247	42

^a-Ponadto skazano przez trójki^a:

Polaków – 123 os[oby]

Niemców – 192 os[oby]

^a-Pozostało spraw nierozpatrzonych przez NKWD ZSRS^a:

Dotyczących Polaków	401 os[ób]
– – Niemców	147 [osób]
– – Łotyszów	175 [osób]
– – Rumunów	2 [osoby]
– – harbińczyków	11 [osób]
^a -Razem ^a :	736 [osób]

^a-Kułacy:

3. Skazano według założonych limitów^a..... 9850 os[ób]

W tym:

[Zaliczonych] do pierwszej kategorii..... 3450 [osób]

[Zaliczonych] do drugiej kategorii..... 6400 [osób]

^a-Represjonowani, zatrzymani w ramach operacji kułackiej^a:

W mieście..... 2501 [osób]

Na wsi..... 7349 [osób]

^a-Łącznie przeprowadzono 8 procesów jawnych^a:

Skazano w nich..... 52 os[oby]

а) по вредительству в сельском хозяйстве.....	18	
Осуждено: По первой категории.....	10	
По второй категории.....	8	
б) по вредительству в животноводстве.....	18	
Осуждено: По 1-й категории.....	9	
По 2-й категории.....	9	
в) по вредительству в системе Заготзерно и комитете заготовок.....	16	
Осуждено: По 1-й категории.....	12	
По 2-й категории.....	4	

4. ^аОсуждено жен изменников родине^а – 93 чел.

5. ^аОсталось в следственном производстве на 10-ое января^а 1938 г. – 1159 чел.

Из них:

Троцкистов и правых.....	117	чел.
Участников военно-фашистского заговора.....	51	
Украинских националистов.....	29	
По польской к-р и ш/п.....	274	
греческой к-р и ш/п.....	70	
немецкой к-р и ш/п.....	11	
церковно-сектантск. к-р.....	1	
Жен изменников родине.....	146	
Сионистов.....	20	
Прочие преступления.....	309	
По латышской к-р и ш/п.....	131	

^аНачальник 8 Отдела УГБ НКВД УССР
Лейтенант госбезопасности^а
(—) МУНВЕЗ

« » января 1938 г.

[Zaliczonych] do pierwszej kategorii.....	31 [osób]
[Zaliczonych] do drugiej kategorii.....	21 [osób]
W tym:	
a) Za szkodnictwo w rolnictwie.....	18 [osób]
Skazano: [Zaliczonych] do 1 kategorii.....	10 [osób]
[Zaliczonych] do 2 kategorii.....	8 [osób]
b) Za szkodnictwo w hodowli.....	18 [osób]
Skazano: [Zaliczonych] do 1 kategorii.....	9 [osób]
[Zaliczonych] do 2 kategorii.....	9 [osób]
c) Za szkodnictwo w sieci <i>Zagotzierna i Komitetu Zagotowek</i>	16 [osób]
Skazano: [Zaliczonych] do 1 kategorii.....	12 [osób]
[Zaliczonych] do 2 kategorii.....	4 [osoby]

4. ^aSkazano żon zdrajców ojczyzny^a – 93 os[oby].

5. ^aPozostaje w śledztwie na 10 stycznia^a 1938 r. – 1159 os[ób].

W tym:

Trockiści i prawicowcy.....	117 os[ób]
Członkowie spisku wojskowo-faszystowskiego.....	51 [osób]
Nacjonaliści ukraińscy.....	29 [osób]
Polska k-r i szp[iegostwo].....	274 [osoby]
Grecka k-r i szp[iegostwo].....	70 [osób]
Niemiecka k-r i szp[iegostwo].....	11 [osób]
K-r cerkiewno-sekciarsk[a].....	1 [osoba]
Żony zdrajców ojczyzny.....	146 [osób]
Syjniści.....	20 [osób]
Inne przestępstwa.....	309 [osób]
Łotewska k-r i szp[iegostwo].....	131 [osób]

^aNaczelnik 8 Oddziału UGB NKWD USRS
Lejtnant bezpieczeństwa państw[owego]^a
(—) MUNWIEZ

„ ” stycznia 1938 r.

№ 114

10 січня 1938, [Київ]. Цифрові зведення 8-го відділу УДБ НКВС УРСР
про оперативно-слідчу роботу УНКВС по Чернігівській області
з 1 червня 1937 р. по 10 січня 1938 р.

^аСовершенно секретно^а

^аЦифровые данные
Об оперативно-следственной работе
Черниговского облуправления^а НКВД

1. ^аВсего арестовано^а с 1 июня 1937 г. по 10 января 1938 г. – 8306 чел.

^аЧисло арестованных разбивается по линиям^а:

Троцкистов и правых.....	339 чел.
Участников военно-фашистского заговора.....	82 "
Украинских националистов.....	793 "
По польской к-р и ш/п.....	873 "
немецкой к-р и ш/п.....	192 "
румынской к-р и ш/п.....	55 "
японской к-р и ш/п.....	36 "
греческой к-р.....	5 "
латышской к-р.....	26 "
церковно-сектантской к-р.....	263 "
кулацкой операции.....	5407 "
Жен изменников родине.....	194 "
Членов других антисоветских партий.....	28 "
Прочие преступления.....	13 "

2. ^аВсего осуждено^а с 1 июня 1937 г. по 10 января 1938 г. – 6334 чел.

По первой категории.....	2264 чел.
По второй категории.....	4070 "
а) ^а Осуждено военколлегией ^а	175 "
По первой категории.....	160 "
По второй категории.....	15 "
Из них:	
Троцкистов, правых и украинских националистов.....	121 "
По первой категории.....	110 "
По второй категории.....	11 "
Участников военно-фашистского заговора.....	54 "
По первой категории.....	50 "

^а-^а Написано великими літерами.

Nr 114

10 stycznia 1938, [Kijów]. Informacja sporządzona przez 8 Oddział UGB NKWD USRS, dotycząca pracy operacyjno-śledczej UNKWD obwodu czernihowskiego za okres od 1 czerwca 1937 r. do 10 stycznia 1938 r.

^aŚcisłe tajne^a

^aDane liczbowe
dotyczące pracy operacyjno-śledczej
Czernihowskiego Zarządu Obw[odowego]^a NKWD

1. ^aŁącznie aresztowano^a od 1 czerwca 1937 r. do 10 stycznia 1938 roku – 8306 os[ób].

^aLiczba aresztowanych z podziałem na grupy^a:

Trockiści i prawicowcy.....	339 os[ób]
Członkowie spisku wojskowo-faszystowskiego.....	82 [osoby]
Nacjonałiści ukraińscy.....	793 [osoby]
Polska k-r i szp[iegostwo].....	873 [osoby]
Niemiecka k-r i szp[iegostwo].....	192 [osoby]
Rumuńska k-r i szp[iegostwo].....	55 [osób]
Japońska k-r i szp[iegostwo].....	36 [osób]
Grecka k-r.....	5 [osób]
Łotewska k-r.....	26 [osób]
K-r cerkiewno-sekciarska.....	263 [osoby]
Operacja kułacka.....	5407 [osób]
Żony zdrajców ojczyzny.....	194 [osoby]
Członkowie innych partii antysowieckich.....	28 [osób]
Inne przestępstwa.....	13 [osób]

2. ^aŁącznie skazano^a od 1 czerwca 1937 r. do 10 stycznia 1938 r. – 6334 os[oby].

[Zaliczonych] do pierwszej kategorii.....	2264 os[oby]
[Zaliczonych] do drugiej kategorii.....	4070 [osób]
a) ^a Skazano przez Kolegium Wojsk[owe] ^a	175 [osób]
[Zaliczonych] do pierwszej kategorii.....	160 [osób]
[Zaliczonych] do drugiej kategorii.....	15 [osób]
W tym:	
Trockistów, prawicowców i nacjonalistów ukraińskich.....	121 [osób]
[Zaliczonych] do pierwszej kategorii.....	110 [osób]
[Zaliczonych] do drugiej kategorii.....	11 [osób]

---

^a -^a Zapisano wersalikami.

По второй категории.....	4	
б) ^а -Осуждено Военными трибуналами, спецколлегией и особым совещанием ^а :		
^а -Всего ^а	323	
По первой категории.....	15	
По второй категории.....	308	
Из них:		
Троцкистов, правых и украинских националистов.....	110	
По первой категории.....	6	
По второй категории.....	104	

в) ^а-Осуждено НКВД СССР по справкам^а:

	^а -Всего ^а :	1 кат.	2 кат.
Поляков	504	275	229
Немцев	119	89	30
Румын	40	12	28
Харбинцев	23	13	10
^а -Итого ^а :	686	389	297

^а-Кроме того, осуждено Тройками^а:

Поляков – 3 чел.

Немцев – 29 ||

^а-Числятся за НКВД СССР нерассмотренных справок^а:

По полякам	161 чел.
немцам	7
латышам	30
грекам	3
румынам	1
харбинцам	10
^а -Итого ^а :	212

^а-Результаты по кулацкой операции^а:

Осуждено по представленным лимитам 5150 чел.

Из них:

По первой категории..... 1700 ||

По второй категории..... 3450 ||

^а-Репрессированные по кулацкой операции изъяты^а:

По городу..... 2423 ||

По селу..... 2727 ||

[3.] ^а-Всего проведено 4 открытых процесса^а:

Członkowie spisku wojskowo-faszystowskiego.....	54 [osoby]
[Zaliczonych] do pierwszej kategorii.....	50 [osób]
[Zaliczonych] do drugiej kategorii.....	4 [osoby]
b) ^a Skazano przez trybunały wojskowe, Kolegium Spec[jalne] [przy Sądzie] i Kolegium Specjalne [przy NKWD] ^a :	
^a Łącznie ^a	323 [osoby]
[Zaliczonych] do pierwszej kategorii.....	15 [osób]
[Zaliczonych] do drugiej kategorii.....	308 [osób]
W tym:	
Troctystów, pravicowców i nacjonalistów ukraińskich.....	110 [osób]
[Zaliczonych] do pierwszej kategorii.....	6 [osób]
[Zaliczonych] do drugiej kategorii.....	104 [osoby]

c) ^aSkazano przez NKWD ZSRS na podstawie wyciągów z akt^a:

	^a Łącznie ^a :	1 kat[egoria]	2 kat[egoria]
Polaków	504	275	229
Niemców	119	89	30
Rumunów	40	12	28
Harbińczyków	23	13	10
^a Razem ^a :	686	389	297

^aPonadto skazano przez trójki^a:

Polaków – 3 os[oby]

Niemców – 29 [osób]

^aPozostało spraw nierozpatrzonych przez NKWD ZSRS^a:

Dotyczących Polaków	161 os[ób]
– – Niemców	7 [osób]
– – Łotyszów	30 [osób]
– – Greków	3 [osoby]
– – Rumunów	1 [osoba]
– – harbińczyków	10 [osób]
^a Razem ^a :	212 [osób]

^aWyniki operacji kułackiej^a:

Skazano według założonych limitów..... 5150 os[ób]

W tym:

[Zaliczonych] do pierwszej kategorii..... 1700 [osób]

[Zaliczonych] do drugiej kategorii..... 3450 [osób]

^aRepresjonowani, zatrzymani w ramach operacji kułackiej^a:

W mieście..... 2423 [osoby]

Na wsi..... 2727 [osób]

По ним осуждено:	21 чел.
По первой категории.....	14 "
По второй категории.....	7 "
Из них:	
а) По вредительству в животноводстве.....	6 "
Осуждено: По первой категории.....	6 "
б) По вредительству в системе Заготзерно и Комитете заготовок.....	15 "
Осуждено: По первой категории.....	8 "
По второй категории.....	7 "

4. ^аОсуждено жен изменников родине^а – 26 чел.

5. ^аОсталось в следственном производстве на 10-ое января^а 1938 г. – 915 чел.

Из них:

Троцкистов и правых.....	93 чел.
Участников военно-фашистского заговора.....	25 "
Украинских националистов.....	154 "
По польской к-р и ш/п.....	155 "
греческой к-р и ш/п.....	1 чел.
немецкой к-р и ш/п.....	109 чел.
латышской к-р и ш/п.....	6 "
румынской к-р и ш/п.....	2 "
японской к-р и ш/п.....	19 "
церковно-сектантск. к-р.....	73 "
Жен изменников родине.....	29 "
Прочие преступления.....	249 "

^аНачальник 8 Отдела УГБ НКВД УССР
Лейтенант госбезопасности^а
(—) МУНВЕЗ

« » января 1938 г.

[3.] ^aŁącznie przeprowadzono 4 procesy jawne^a:

Skazano w nich:	21 os[ób]
[Zaliczonych] do pierwszej kategorii.....	14 [osób]
[Zaliczonych] do drugiej kategorii.....	7 [osób]
W tym:	
a) Za szkodnictwo w hodowli.....	6 [osób]
Skazano: [Zaliczonych] do pierwszej kategorii.....	6 [osób]
b) Za szkodnictwo w sieci <i>Zagotzierna</i> i <i>Komitietu Zagotowek</i>	15 [osób]
Skazano: [Zaliczonych] do pierwszej kategorii.....	8 [osób]
[Zaliczonych] do drugiej kategorii.....	7 [osób]

4. ^aSkazano żon zdrajców ojczyzny^a – 26 os[ób].

5. ^aPozostaje w śledztwie na 10 stycznia^a 1938 r. – 915 os[ób].

W tym:

Trockiści i prawicowcy.....	93 os[oby]
Członkowie spisku wojskowo-faszystowskiego.....	25 [osób]
Nacjonaliści ukraińscy.....	154 [osoby]
Polska k-r i szp[iegostwo].....	155 [osób]
Grecka k-r i szp[iegostwo].....	1 o[soba]
Niemiecka k-r i szp[iegostwo].....	109 os[ób]
Łotewska k-r i szp[iegostwo].....	6 [osób]
Rumuńska k-r i szp[iegostwo].....	2 [osoby]
Japońska k-r i szp[iegostwo].....	19 [osób]
K-r cerkiewno-sekciarsk[a].....	73 [osoby]
Żony zdrajców ojczyzny.....	29 [osób]
Inne przestępstwa.....	249 [osób]

^aNaczelnik 8 Oddziału UGB NKWD USRS
Lejtnant bezpieczeństwa państw[owego]^a
(—) MUNWIEZ

„ ” stycznia 1938 r.

HDA SBU, f. 42, spr. 33, k. 72–74.

Oryginał, maszynopis.

№ 115

11 січня 1938, Чернігів. Витяг із доповідної записки начальника УНКВС по Чернігівській області Марка Корнева наркомуну внутрішніх справ УРСР Ізраїлю Леплевському про результати оперативної діяльності УНКВС з 1 червня 1937 р. по 9 січня 1938 р.

^{а-б}-Совершенно секретно^{-б-а}

^б-Народному комиссару внутренних дел УССР
Комиссару государственной безопасности II ранга^{-б}
^а-тов. ЛЕПЛЕВСКОМУ^{-а}

^{а-б}-Докладная записка
О результатах оперативной деятельности за время
с 1 VI-1937 г. по 9 I-1938 г.^{-б-а}

1. Общее количество репрессированных – 8330 человек.
Из них с момента массовой операции, т.е. с 1 августа 1937 года по 9 января 1938 года – арестовано – 7952 человека.

2. Общее количество репрессированных разбивается по линиям:

По украинской националистической к-р и повстанчеству.....	– 1504 чел.
правотроцкистам.....	– 487
военному заговору, шпионажу, диверсии и другим видам к-р работы в Армии.....	– 266
церковно-сектантской к-р.....	– 452
женам изменников родине.....	– 183
шпионажу и диверсии (по приказам №№ 00485, 00593 и другим).....	– 1294
в том числе:	
а) польский.....	914
б) немецкий.....	224
в) румынский.....	60
г) латышский.....	48
д) японский.....	36
е) греческий.....	5
ж) финский.....	7

В порядке приказа № 00447, всего репрессировано – 5150 человек.
Результаты следствия с 1 VI-1937 г. по 9 I-1938 года:

^{а-а} Підкреслено машинописним способом.

^{б-б} Написано великими літерами.

Nr 115

11 stycznia 1938, Czernihów. Fragment raportu naczelnika UNKWD obwodu czernihowskiego Marka Korniewa dla ludowego komisarza spraw wewnętrznych USRS Izraïła Leplewskiego, dotyczący wyników działalności operacyjnej UNKWD w okresie od 1 czerwca 1937 r. do 9 stycznia 1938 r.

^{a-b}Ścisłe tajne^{-b-a}

^bDo Ludowego Komisarza Spraw Wewnętrznych USRS
Komisarza bezpieczeństwa państwowego II stopnia^{-b}
^a-tow. LEPLEWSKIEGO^{-a}

^{a-b}Notatka służbowa

O rezultatach działalności operacyjnej w okresie
od 1 VI-1937 r. do 9 I-1938 r.^{-b-a}

1. Ogólna ilość represjonowanych – 8330 osób.

Z tej liczby, od momentu masowych działań operacyjnych, tj. od 1 sierpnia 1937 roku do 9 stycznia 1938 roku – aresztowano – 7952 osoby.

2. Ogólną ilość represjonowanych można podzielić wg rodzajów działalności:

Ukraińscy k-r nacjonałiści i powstańcy.....	– 1504 os[oby]
Prawicowi trockiści.....	– 487 [osób]
Spiskowcy wojskowi, szpiedzy, dywersanci i inne rodzaje działalności k-r w Armii.....	– 266 [osób]
Cerkiewno-sekciarska k-r.....	– 452 [osoby]
Żony zdrajców ojczyzny.....	– 183 [osoby]
Szpiedzy i dywersanci (wg rozkazu nr 00485, nr 00593 i innych).....	– 1294 [osoby]
w tej liczbie [w sprawach]:	
a) polskich.....	914
b) niemieckich.....	224
c) rumuńskich.....	60
d) łotewskich.....	48
e) japońskich.....	36
f) greckich.....	5
g) fińskich.....	7

---

^{a-a} Podkreślono maszynowo.

^{b-b} Zapisano wersalikami.

осуждено – 6345 человек

Из них:

по 1-й категории – 2269 [чел.]

по 2-й категории – 4076 «

в том числе:

Особой Тройкой НКВД – 5150 человек

Из них:

по 1-й категории – 1700 [чел.]

по 2-й категории – 3450 «

Военной Коллегией Верховного Суда СССР – 174 чел.

Из них:

по 1-й категории – 160 [чел.]

по 2-й категории – 14 «

Решением НКВД СССР – 702 человека

Из них:

по 1-й категории – 394 [чел.]

по 2-й категории – 308 «

Спецколлегией и Воентрибуналом – 319 чел.

Из них:

по 1-й категории – 15 [чел.]

по 2-й категории – 304 «

Числятся за НКВД СССР нерассмотренных справок, представленных в порядке приказа № 00485 на 265 чел.

Кроме того, подготовлены для рассмотрения в НКВД СССР справки на 80 человек.

Числятся за судами и Прокуратурой, на которых еще не получены решения – 630 человек.

Числятся за Особым Совещанием НКВД СССР дел на 121 человека жен изменников родине.

Прекращено дел в процессе следствия на 62 человека.

В производстве находится всего 779 дел на 907 арестованных.

Проведенным оперативным разгромом контрреволюционного шпионско-диверсионного подполья на территории Черниговской области, был вскрыт ряд серьезных дел, заслуживающих исключительного внимания наших органов.

В порядке Ваших оперативных приказов №№ 00447, 00485 и 00593 – основное внимание оперативного аппарата было направлено на ликвидацию деятельности разведок противника, право-троцкистской агентуры и возросшей повстанческой деятельности националистических элементов на селе и диверсионной вредительской – в оборонной промышленности, на транспорте и других.

Ликвидированный антисоветский военный заговор в гарнизонах Черниговской области, изъяты многочисленные агенты разведок противника,

Na podstawie rozkazu nr 00447, represjonowano łącznie – 5150 osób.
Rezultaty śledztwa [prowadzonego] od 1 VI 1937 r. do 9 I 1938 roku:

Skazano – 6345 osób

W tym:

[Zaliczonych] do 1 kategorii – 2269 [osób]

[Zaliczonych] do 2 kategorii – 4076 [osób]

w tej liczbie:

Specjalna trójka NKWD [skazała] – 5150 osób

W tym:

[Zaliczonych] do 1 kategorii – 1700 [osób]

[Zaliczonych] do 2 kategorii – 3450 [osób]

Kolegium Wojskowe Sądu Naj[wyższego] ZSRS [skazało] – 174 os[oby]

W tym:

[Zaliczonych] do 1 kategorii – 160 [osób]

[Zaliczonych] do 2 kategorii – 14 [osób]

Postanowieniem NKWD ZSRS [skazano] – 702 osoby

W tym:

[Zaliczonych] do 1 kategorii – 394 [osoby]

[Zaliczonych] do 2 kategorii – 308 [osób]

Kolegium Spec[jalne] i Trybunał Woj[skowy] [skazał] – 319 o[sób]

W tym:

[Zaliczonych] do 1 kategorii – 15 [osób]

[Zaliczonych] do 2 kategorii – 304 [osoby]

NKWD ZSRS zanotowało nierozpatrzonych wniosków, rozpoczętych na podstawie rozkazu nr 00485 w stosunku do 265 os[ób].

Oprócz tego, przygotowane są do rozpatrzenia przez NKWD ZSRS wnioski w stosunku do 80 osób.

Prokuratura i sądy zanotowały 630 ludzi, co do których nie podjęto jeszcze decyzji.

Kolegia Specjalne NKWD ZSRS zanotowały sprawy na 121 żon zdrajców ojczyzny.

W trakcie prowadzenia śledztwa umorzono sprawy wobec 62 osób.

W procesie rozpatrywania znajduje się 779 spraw na 907 aresztowanych.

Rezultatem skutecznie przeprowadzonych działań operacyjnych wobec kontrrewolucyjnego szpiegowsko-dywersyjnego podziemia, na terytorium obwo-
du czernihowskiego, było wszczęcie szeregu poważnych spraw, zasługujących na
wyjątkową uwagę naszych organów.

Zgodnie z treścią Waszych rozkazów operacyjnych nr 00447, nr 00485 i nr
00593 – szczególnie uwaga aparatu operacyjnego została skierowana na likwi-
dację działalności wywiadów przeciwnika, prawicowo-trockistowską agenturę,
narosłą działalność powstańczą nacjonalistycznych elementów na wsi, dywersję
i szkodnictwo – w przemyśle obronnym, transporcie i innych.

прибывшие из-за кордона, украинские националистические и право-троцкистские контрреволюционные организации и другие дела – показали, что противник на протяжении ряда лет, безнаказанно вел глубоко законспирированную подрывную работу во всех отраслях народного хозяйства, культурных учреждениях, партийно-советском аппарате и промышленности, в том числе – и оборонной.

Широкому размаху подрывной деятельности, способствовало создание нашими органами предпосылок для работы агентуры противника.

Направляемые из Германии, Польши, Румынии и других стран шпионы и диверсанты – высылались и оседали на территории области под видом перебежчиков и политэмигрантов.

Вследствие отсутствия оперативного внимания и агентурного обслуживания, отдельные агенты разведок и резиденты, провели значительную работу по шпионажу и диверсии.

Ввиду того, что борьба с право-троцкистским и националистическим подпольем фактически не велась, деятельность право-троцкистов и националистов приняла большие размеры и прошла мимо наших органов.

Низовой аппарат (РО НКВД) не сумел уловить процесса повстанческо-кулацкого формирования на селе. Практика репрессий беглых кулаков из мест ссылок носила случайный характер. Кулачество использовывало в интересах контрреволюционной деятельности церковно-сектантский актив.

За отчетный период времени ликвидированы следующие контрреволюционные шпионские и диверсионные организации, заслуживающие особого внимания:

[...]

^{а-б}По шпионажу и диверсии^{б-а}

Основной разворот операции по ликвидации шпионско-диверсионного подполья, был произведен в соответствии с Вашими приказами за №№ 00485 и 00593.

По полякам, немцам, румынам, латышам, харбинцам и грекам, – УНКВД всего было арестовано 1294 человека (из них 95 человек прошли по украинским контрреволюционным организациям).

Следствием вскрыты и ликвидированы:

1. Польская шпионско-диверсионная резидентура в городе Нежине, руководимая старым немецким, а затем польским агентом – ГРУШКО, в составе до 56-ти человек (дело ^б«Спрут^б»).

2. Немецкая контрреволюционная повстанческая фашистская организация, охватившая своей деятельностью Дмитриевский, Бахмачский и Прилукский районы, в составе 170 человек (дело «^б«Мятежные^б»»).

3. Диверсионно-шпионская организация немецкой разведки на Шостенских пороховых заводах № 9 и 53, проводившая свою деятельность в тесной увязке с существующей на этих заводах вскрытой и ликвидированной право-троцкистской организацией, по которой арестовано 66 человек.

Zlikwidowany antysowiecki spisek wojskowy w garnizonach obwodu czernihowskiego, zatrzymani liczni agenci wywiadów przeciwnika, którzy przybyli z za granicy, ukraińskie nacjonalistyczne i prawicowo-trockistowskie kontrrewolucyjne organizacje oraz inne sprawy pokazały, iż przeciwnik na przestrzeni wielu lat, prowadził bezkarnie głęboko zakonspirowaną działalność wywrotową we wszystkich gałęziach gospodarki narodowej, instytucjach kulturalnych, partyjno-państwowym aparacie i przemyśle, w tym – w [przemysle] obronnym.

Tak szerokiemu zakresowi działalności wywrotowej sprzyjało stworzenie przez nasze organy przesłanek dla agenturalnej pracy przeciwnika.

Kierowani z Niemiec, Polski, Rumunii i innych krajów szpiedzy i dywersanci – wysyłani byli i osiedlali się na terytorium obwodu w charakterze uciekinierów i emigrantów polit[ycznych].

W konsekwencji braku operacyjnego zainteresowania i agenturalnego zabezpieczenia, poszczególni agenci wywiadów i rezydenci, przeprowadzili znaczące działania szpiegowskie i dywersyjne.

Ze względu na to, iż walka z prawicowo-trockistowskim i nacjonalistycznym podziemiem faktycznie nie była prowadzona, działalność prawicowych trockistów i nacjonalistów przyjęła ogromne rozmiary i umknęła uwadze naszych organów.

Niższy aparat (RO NKWD) nie zdołał wychwycić procesu organizowania się w wioskach [elementu] powstańczo-kułackiego. Praktyka represji zbiegłych z miejsc zsyłki kułaków miała charakter przypadkowy. Kułactwo wykorzystywało do celów kontrrewolucyjnych działalność cerkiewno-sekciarskiego aktywu.

W okresie sprawozdawczym zlikwidowano następujące kontrrewolucyjne szpiegowskie i dywersyjne organizacje, zasługujące na specjalną uwagę:

[...]

^{a-b}-Za szpiegostwo i dywersję^{-b-a}

Zasadniczy zwrot w operacji likwidowania szpiegowsko-dywersyjnego podziemia, został przeprowadzony zgodnie z Waszymi rozkazami nr 00485 i nr 00593.

W sprawach [dotyczących] Polaków, Niemców, Rumunów, Łotyszów, harbińczyków i Greków – UNKWD aresztowało 1294 osoby (z tego [sprawy] 95 osób zostały rozpatrzone w ramach ukraińskich organizacji kontrrewolucyjnych).

W toku śledztwa zostały wykryte i zlikwidowane:

1. Polska szpiegowsko-dywersyjna rezydentura w mieście Nieżyn, dowodzona przez starego niemieckiego, a następnie polskiego agenta – GRUSZKO, w składzie 56 osób (sprawa „^b-Sprut^b”).

2. Niemiecka kontrrewolucyjna powstańcza faszystowska organizacja, rozciągająca swoją działalność na rejon – dmitrijewski, bachmacki i priłucki, w składzie 170 osób (sprawa „^b-Miatieźnyje^{-b}”).

3. Dywersyjno-szpiegowska organizacja niemieckiego wywiadu w szosteńskich zakładach prochu nr 9 i [nr] 53, która swoją działalność prowadziła w ścisłym

4. Японская шпионско-диверсионная группа на артскладе № 63 в городе Нежине, руководимая агентом японской разведки ТАВЛУЕМ.

5. Немецкая диверсионно-вредительская группа в 90-й Авиабригаде, руководимая авиатехником ГЕРДТОМ.

[...]

⁶Начальник УНКВД по Черниговской области
Майор государственной безопасности⁶
(—) КОРНЕВ

№ 2069533
11 I 1938 года
г. Чернигов

*ГДА СБУ, ф. 16, оп. 30 (1951 р.), спр. 82, арк. 1–15.
Копія, машинопис.*

związku z istniejącą w tych zakładach, wykrytą i zlikwidowaną organizacją pracowniczo-trochistowską, z której aresztowano 66 osób.

4. Japońska szpiegowsko-dywersyjna grupa w składzie art[yleryjskim] nr 63, w mieście Nieżyn, dowodzona przez agenta japońskiego wywiadu TAWŁUJA.

5. Niemiecka dywersyjno-szkodnicza grupa w 90 Brygadzie Lot[niczej], dowodzona przez technika lot[nictwa], GERDTA.

[..]

^bNaczelnik UNKWD obwodu czernihowskiego
Major bezpieczeństwa państwowego^b
(—) KORNIEW

nr 2069533
11 I 1938 roku
m. Czernihów

*HDA SBU, f. 16, op. 30 (1951 r.), spr. 82, k. 1–15.
Kopia, maszynopis.*

№ 116

**12 січня 1938, Житомир. Витяг із доповідної записки начальника
УНКВС по Житомирській області Лаврентія Якушева до НКВС
УРСР про оперативно-слідчу роботу з 1 жовтня 1937 р.
по 10 січня 1938 р.**

^{а-б}-Совершенно секретно^{б-а}

^{а-б}-Докладная записка^а

Об оперативной деятельности Житомирского областного управления^б
НКВД За время с 1 октября 1937 г. по 10 января 1938 г.

^{а-б}-По польской линии^{б-а}

Анализ материалов по вскрытым делам свидетельствует о том, что на территории Житомирской области имеется ряд районов особо интересовавшихся польскую разведку по признакам:

а) Наличия крупных воинских гарнизонов, оборонительных сооружений, воинских складов и проч.

б) Нахождения на их территории железнодорожных и шоссейных магистралей стратегического значения.

в) Концентрации польско-немецкого населения, базы для диверсионно-разведывательной работы.

К таким районам относятся:

Ярунский, Городницкий, Новоград-Волинский, Эмильчинский, Красноармейский, Житомирский, Коростенский, Овручский, Коростышевский и друг.

Во всех перечисленных районах польской разведкой проведена большая работа по насаждению диверсионно-разведывательных кадров, деятельность которых была направлена в сторону:

а) Организации разведывательной работы на территории области и в первую очередь в городах, где расположены воинские гарнизоны и оборонительные сооружения.

б) Подготовительной работы к осуществлению массовых диверсионных разрушительных актов на железнодорожном транспорте и стратегических шоссейных магистралях в период мобилизации и войны, в целях задержки продвижения к фронту войск и продовольствия; осуществления диверсионных актов в колхозах и промышленности в целях деморализации тыла.

---

^{а-а} Підкреслено машинописним способом.

^{б-б} Написано великими літерами.

Nr 116

12 stycznia 1938, Żytomierz. Fragmenty raportu naczelnika UNKWD obwodu żytomierskiego Ławrentija Jakuszewa dla kierownictwa NKWD USRS na temat działalności operacyjnej w okresie od 1 października 1937 r. do 10 stycznia 1938 r.

a-b-Ścisłe tajne^{b-a}

a-b-Notatka służbowa^a

o działalności operacyjnej Żytomierskiego Zarządu Obwodowego^b NKWD
za okres od 1 października 1937 r. do 10 stycznia 1938 r.

a-b-Na odcinku polskim^{b-a}

Analiza materiałów pochodzących z prowadzonych spraw świadczy, iż wywiad polski wyraża szczególne zainteresowanie szeregiem rejonów na terytorium obwodu żytomierskiego z powodu:

- a) obecności ważnych garnizonów wojskowych, umocnień obronnych, magazynów wojskowych i in[nych];
- b) występowania na tym terytorium magistrali kolejowych i szlaków drogowych o znaczeniu strategicznym;
- c) koncentracji niemiecko-polskiej ludności, stanowiącej bazę dla pracy dywersyjno-wywiadowczej.

Do takich rejonów należą:

jaruński, horodnicki, nowogrodzko-wołyński, emilczyński, krasnoarmiejski, żytomierski, korosteński, owrucki, korostyszewski i in[ne].

We wszystkich wymienionych rejonach wywiad polski przeprowadził zakrojone na szeroką skalę działania, w celu osadzenia dywersyjno-wywiadowczych kadr, których zadaniem było:

- a) organizacja pracy wywiadowczej na terytorium obwodu, w pierwszej kolejności w miastach, gdzie rozlokowane są garnizony wojskowe i umocnienia obronne;
- b) przygotowanie do realizacji masowych aktów dywersji na kolei i strategicznych szlakach drogowych na okres mobilizacji i wojny, w celu zatrzymania ruchu wojsk i zaopatrzenia w kierunku frontu; przeprowadzenie aktów dywersji w kołchozach i przemyśle w celu demoralizacji tyłów;
- c) przygotowanie zbrojnych wystąpień chłopów przeciwko władzy sowieckiej w okresie wojny, w celu osłabienia, demoralizacji tyłów i udzielenia pomocy agresorowi w zajęciu Ukrainy;

---

^{a-a} Podkreślono maszynowo.

^{b-b} Zapisano wersalikami.

в) Подготовки вооруженных восстаний крестьян против советской власти в период войны, в целях ослабления, деморализации тыла и помощи интервентам в захвате Украины.

г) Осуществления диверсионных актов в колхозах и промышленности в мирный период, в целях ослабления их экономической мощи и вызов озлобления масс против существующего государственного строя.

д) Воспитания контрреволюционных повстанческих кадров, имея в виду использование их в борьбе с советской властью в период войны.

Действуя в этом направлении, польская разведка заложила в разное время и особенно в последние годы крупные диверсионно-разведывательные повстанческие резидентуры.

Резидентуры, как правило, возглавлялись агентами польской разведки, переходившими из Польши на сов. сторону и являлись вполне организационно оформившимися единицами.

Характерными в данном случае являются резидентуры, вскрытые на территории Красноармейского, Новоград-Волынского, Яруньского, Эмильчинского, Коростенского и других районов, а именно:

1. ^а-Дело «Прорыв»^а (Н[овоград]-Волынский р-н).

Ликвидацией данного дела вскрыта диверсионно-разведывательная повстанческая резидентура, насчитывающая в своем составе 38 человек, жителей села Орепы, расположенного по железнодорожной линии стратегического значения Новоград-Волынь–Житомир.

Руководство резидентурой осуществляла Ровенская подэкспозитура через своих агентов КЛИМЧУКА Ивана и ПАРФЕНЮКА Архипа (оба в прошлом офицеры петлюровской и польской армий, находящиеся в эмиграции в Польше), которые до 1937 г. включительно переходили на сов. сторону.

Резидентура включала:

а) Диверсионную группу, предназначенную для активных действий на железнодорожном транспорте – 6 человек;

б) Повстанческую группу – 18 чел.;

в) Группу, проводившую диверсионную и контрреволюционную деятельность в мирный период – 11 человек;

г) Разведывательную группу – 3 человека.

Диверсионные и разведывательные группы были глубоко законспирированы. Их участникам категорически запрещалось проводить в открытой форме, какую бы то ни было контрреволюционную деятельность. Наоборот, они имели указания проявлять себя, как советские люди, оставаясь, таким образом, вне всяких подозрений.

Осуществляя свои задачи в части диверсионной работы на железнодорожном транспорте в период мобилизации и войны, 3 человека из числа диверсионной группы в 1935 г. устроились работать в качестве обходчиков пути и ремонтных рабочих на железнодорожной линии Коростень – Новоград-Волынь и Новоград-Волынь–Житомир, где провели большую

d) przeprowadzanie aktów dywersyjnych w kolchozach i przemyśle w czasie pokoju, w celu osłabienia ich siły ekonomicznej i wywoływanie aktów wrogości mas wobec istniejącego ustroju gospodarczego;

e) wychowanie kontrrewolucyjnych powstańczych kadr, w celu wykorzystania ich do walki z władzą sowiecką w okresie wojny.

Prowadząc działania w tym kierunku, wywiad polski założył w różnych okresach czasu, a szczególnie w latach ostatnich, duże dywersyjno-wywiadowcze, powstańcze rezydentury.

Rezydentury, zgodnie z zasadami, kierowane były przez agentów polskiego wywiadu, którzy przechodzili z Polski na stronę sow[iecką] i organizacyjnie stanowiły w pełni sformowane oddzielne jednostki.

Charakterystycznymi w tym przypadku są rezydentury wykryte na terytorium rejonu krasnoarmiejskiego, nowogrodzko-wołyńskiego, jaruńskiego, emilczyńskiego, korosteńskiego i innych, a mianowicie:

1. ^a-Sprawa „Proryw”^{77-a} (r[ejo]n n[owogrodzko]-wołyński).

W toku tej operacji wykryto dywersyjno-wywiadowczą powstańczą rezydenturę, liczącą w swoim składzie 38 osób, mieszkańców wsi Oriepy, położonej przy linii kolejowej o znaczeniu strategicznym Nowogród Wołyński – Żytomierz.

Rezydenturą kierowała rówieńska podekspozytura, poprzez swoich agentów, KLIMCZUKA Iwana i PARFIENIUKA Archipa (obydwaj w przeszłości byli oficerami armii petlurowskiej i Wojska Polskiego, przebywającymi na emigracji w Polsce), którzy do 1937 r. włącznie, przechodzili na stronę sow[iecką].

W skład rezydentury wchodziły:

- a) grupa dywersyjna przeznaczona do działań aktywnych na kolei – 6 osób;
- b) grupa powstańcza – 18 osób;
- c) grupa prowadząca działalność dywersyjną i kontrrewolucyjną w okresie pokoju – 11 osób;
- d) grupa wywiadowcza – 3 osoby.

Grupy dywersyjne i wywiadowcze były głęboko zakonspirowane. Jakakolwiek działalność kontrrewolucyjna prowadzona jawnie była ich członkom kategorycznie zabroniona. Przeciwnie, mieli oni polecenie przedstawiać siebie, jako ludzi sowieckich, pozostając w ten sposób poza wszelkimi podejrzeniami.

Realizując swoje zadania w kategorii działań dywersyjnych na kolei w okresie mobilizacji i wojny, 3 osoby z grupy dywersyjnej zatrudniły się w 1935 r. do pracy w charakterze kontrolerów torowisk i pracowników remontowych na linii kolejowej Korosteń – Nowogród Wołyński i Nowogród Wołyński – Żytomierz, gdzie przeprowadziły duże prace przygotowawcze dla realizacji aktów dywersyjnych. [Agenci] opracowali profil magistrali kolejowej, z zaznaczeniem nasypów, zboczy, lokalizacji najważniejszych mostów i [możliwości] podejścia do nich.

Przeważającą większość członków rezydentury stanowili kułacy, by[li] aktywni petlurowcy i członkowie innych band politycznych.

подготовительную работу к осуществлению диверсионных актов. Ими был изучен профиль пути с обозначением насыпей, откосов, мест расположения более крупных мостов и подходов к ним.

Преобладающее большинство участников резидентуры – кулаки, быв[шие] активные петлюровцы и участники других политических банд.

Руководство резидентурой на месте осуществляли бывший офицер петлюровской армии ВАСИЛЬЕВ и бывший красный партизан ХОЛОДНЯК (оба сознались). ВАСИЛЬЕВ и ХОЛОДНЯК были непосредственно связаны с агентами польской разведки КЛИМЧУКОМ и ПАРФЕНЮКОМ.

2. ^а-Дело «Тьма»^а (Красноармейский р-н).

Следствием по этому делу вскрыта диверсионно-разведывательная повстанческая резидентура на территории Красноармейского района в составе 28 человек, заложенная польской разведкой в 1932 г. через своего агента ЗАГУРСКОГО Франца.

Структура резидентуры аналогична приведенной выше. Она также подразделялась на диверсионные, разведывательные и контрреволюционные группы.

Во главе ее находились – ЗАГУРСКИЙ Антон, поляк и ТАЛЬКО-ТЫЧИНА Севостьян, украинец, оба кулаки, которые были связаны с переходившим из Польши на сов. сторону до 1937 г. включительно, ЗАГУРСКИМ Францем.

подавляющее большинство участников резидентуры поляки-кулаки.

3. ^а-Дело «Враги»^а (Яруньский р-н).

Материалами следствия вскрыта диверсионно-разведывательная повстанческая резидентура в составе 28 человек из числа жителей села Дедовичи, Яруньского района, расположенного по линии Брест-Литовского шоссе, имеющего стратегическое значение, как одно из подъездных путей, ведущих к границе.

Участники данной резидентуры также были распределены на отдельные группы с превышением диверсионных [групп], проводивших практическую деятельность в мирный период.

Непосредственное руководство данной резидентурой на месте осуществляли лица, завербованные в разное время польской разведкой – ГИНЧУК, б[ывший] военнопленный, ЛОТОЦКИЙ, офицер старой и петлюровской армий и СТЕПАНЮК, уроженец Польши, б[ывший] беженец из фронтовой полосы.

Все эти лица были непосредственно связаны с Корицкой подэкспозитурой, куда систематически переходили нелегально.

4. ^а-Дело «Предатели»^а (Эмильчинский район).

В последних числах ноября месяца 1937 года на территории Эмильчинского района – вскрыта диверсионно-разведывательная повстанческая

Rezydenturą kierowali na miejscu – były oficer armii petlurowskiej WASILJEW i były czerwony partyzant CHOŁODNIAK (obydwaj się przyznali). WASILJEW i CHOŁODNIAK byli bezpośrednio związani z agentami polskiego wywiadu, KLIMCZUKIEM i PARFIENIUKIEM.

2. ^aSprawa „T'ma”^{2-a} (r[ejo]n krasnoarmiejski).

Śledztwo w tej sprawie wykryło dywersyjno-wywiadowczą powstańczą rezydenturę na terytorium rejonu krasnoarmiejskiego w składzie 28 osób, założoną przez polski wywiad w 1932 r. przez swojego agenta, ZAGURSKIEGO Franca.

Struktura rezydentury jest analogiczna do wyżej przedstawionej. Ona także dzieliła się na grupy dywersyjne, wywiadowcze i kontrrewolucyjne.

W kierownictwie [rezydentury] znajdował się ZAGURSKIJ Anton, Polak i TALKO-TYCZINA Siwost'an, Ukrainiec, obydwaj kułacy, którzy kontaktowali się z przechodzącym z Polski na stronę sow[iecką] aż do 1937 r. włącznie, ZAGURSKIM Francem.

Przytłaczająca większość członków rezydentury to Polacy-kułacy.

3. ^aSprawa „Wragi”^{2-a} (r[ejo]n jaruński).

Na podstawie materiałów śledztwa wykryto dywersyjno-wywiadowczą powstańczą rezydenturę składającą się z 28 osób, mieszkańców wsi Diedowicze, w rejonie jaruńskim, położonej przy drodze do Brześcia Litewskiego. Szosa ta miała znaczenie strategiczne, jako jedna z dróg dojazdowych, wiodących do granicy.

Członkowie wspomnianej rezydentury byli także porozdzielani na oddzielne grupy, z przewagą [grup] dywersyjnych, które prowadziły aktywną działalność w okresie pokoju.

Rezydenturą tą kierowały bezpośrednio na miejscu osoby, które zostały zwerbowane w różnym czasie przez polski wywiad – GINCZUK, b[yły] jeńiec wojenny, ŁOTOCKIJ, oficer starej i petlurowskiej armii, oraz STIEPANIUK, urodzony w Polsce, b[yły] uciekinier z frontowej strefy.

Wszystkie te osoby utrzymywały bezpośredni kontakt z podekspozyturą w Korcu, dokąd nielegalnie i systematycznie przechodzili.

4. ^aSprawa „Priedatieli”^{2-a} (rejon emilczyński).

W ostatnich dniach miesiąca listopada 1937 roku na terytorium rejonu emilczyńskiego wykryto dywersyjno-wywiadowczą powstańczą organizację składającą się z 85 osób, która została założona przez agenta wywiadu polskiego NEJMANA. Uciekł on do Polski ze strony sow[ieckiej] w 1929 roku.

Organizacja postawiła sobie za cel działalność dywersyjno-wywiadowczą i powstańczą.

организация в составе 85 человек, заложенная польской разведкой через своего агента НЕЙМАНА, бежавшего в Польшу в 1929 году с сов. стороны.

Организация преследовала диверсионно-разведывательные и повстанческие цели.

Для создания ее НЕЙМАН широко использовал свои родственные и деловые связи среди немецкого населения ряда сел Эмильчинского района, которые он в прошлом обслуживал как кистер¹.

В данном случае мы сталкиваемся с фактом массового использования польской разведкой немецкого населения.

Аналогичные диверсионно-разведывательные резидентуры вскрыты также в Коростышевском, Коростенском, Житомирском, Бердичевском и др. районах.

Наряду с этим существовал целый ряд шпионов-одиночек, оседавших во всех районах области, которые связывались с польской разведкой путем самостоятельных переходов границы в Польшу или через рейдовиков, переходивших из Польши на сов. сторону. Общее количество их достигает – 1274 человека, причем подавляющее большинство их оседало в районах, прилегающих к польской границе в Олевском, Яруньском и Городницком.

а-б-Кадры^{б-а}

Исходя из следственных материалов, кадры польской разведки можно подразделить на два вида:

1) Лица, которые были связаны непосредственно с разведкой. К ним относятся:

- а) Беглецы из СССР;
- б) Наша закордонная агентура;
- в) Быв[шие] контрабандисты.

2) Лица, входившие в состав диверсионно-разведывательных резидентур, кои были связаны с польской разведкой только через ее представителей. К ним относятся:

- а) Быв[шие] активные участники повстанческого движения, служившие в польской оккупационной и др. контрреволюционных армиях;
- б) Кулаки и лица, подвергавшиеся репрессиям;
- в) Польско-немецкие к.р. националистические элементы;
- г) Имеющие родственные и деловые связи в Польше.

В общей массе диверсионно-разведывательного подполья выделяется наша закордонная агентура (разведупровцы и агенты ИНО).

Поголовное большинство из них оказались предателями, перевербованными польской разведкой и по ее заданию проводившими диверсионно-

---

¹ Помічник у протестантській церкві.

W procesie jej tworzenia NEJMAN szeroko wykorzystywał swoje kontakty rodzinne i zawodowe wśród ludności niemieckiej zamieszkującej szereg wiosek rejonu emilczyńskiego, w których w przeszłości pracował jako *kister*¹.

W wymienionym, przypadku mamy do czynienia z faktem powszechnego wykorzystania przez wywiad polski ludności niemieckiej.

Podobne dywersyjno-wywiadowcze rezydentury wykryto także w rejonach korostyszewskim, korosteńskim, żytomierskim, berdyczowskim i in[nych].

Równoległe z organizacjami działał cały szereg pojedynczych szpiegów, którzy osiedlali się we wszystkich rejonach obwodu. W celu utrzymania kontaktu z polskim wywiadem sami przekraczali granicę z Polską albo docierali do nich kurierzy, którzy z Polski przechodzili na stronę sow[iecką]. Ich ogólna ilość to 1274 osoby, przy czym przytłaczająca większość z nich osiedlała się w rejonach przylegających do granicy polskiej: olewskim, jaruńskim i horodnickim.

a-b-Kadry^{b-a}

Materiały zebrane podczas śledztwa wskazują, iż kadry polskiego wywiadu można podzielić na dwa rodzaje:

1) osoby, które były związane z wywiadem bezpośrednio. Do nich należą:

- a) uciekinierzy z ZSRS;
- b) nasza zagraniczna agentura;
- c) by[li] przemytnicy;

2) osoby, wchodzące w skład rezydentur dywersyjno-wywiadowczych, które były związane z polskim wywiadem tylko poprzez łączników. Do nich należą:

- a) byli aktywni członkowie ruchu powstańczego, służący w polskiej armii okupacyjnej lub in[nych] kontrrewolucyjnych armiach;
- b) kułacy i osoby podlegające represjom;
- c) polsko-niemieckie elementy k-r nacjonalistyczne;
- d) posiadający rodzinne i zawodowe kontakty w Polsce.

W ogólnej masie szpiegowsko-dywersyjnego podziemia wyróżnia się nasza zagraniczna agentura (*razwieduprowcy* i agenci INO).

Większość z nich okazała się zdrajcami, których zwerbował polski wywiad. Zgodnie z jego zadaniami prowadzili [oni] dywersyjno-wywiadowcze działania na stronie sow[ieckiej], co zostało potwierdzone następującymi sprawami.

1. ^a-Sprawa „Lesniki”^{2-a} (rejon olewski).

Na terytorium rejonu olewskiego wykryto dużą rezydenturę dywersyjno-wywiadowczą w ilości 28 osób, z których 6 [osób] to agenci 4 Oddziału Sztabu K[i-jowskiego] WO i INO olewskiego oddziału pogr[anicznego].

W tym przypadku nasza agentura okazała się [pełną] rezydentów polskiego wywiadu. Aresztowani: KOCHANIEWICZ, RIEWUCKIJ, SZWIED, BORIEJKO,

---

¹ Pomocnik w kościele protestanckim.

-разведывательную работу на сов. стороне, что подтверждается следующими делами.

1. ^а-Дело «Лесники»^а (Олевский район).

На территории Олевского района вскрыта крупная диверсионно-разведывательная резидентура в составе 28 человек, из коих 6 человек агентов 4-го отдела штаба КВО и ИНО Олевского погранотряда.

Наша агентура в данном случае являлась резидентами польской разведки. Арестованные КОХАНЕВИЧ, РЕВУЦКИЙ, ШВЕД, БОРЕЙКО, КУЗЬМИН – каждый имел на связи 3–4 человека рядовых агентов, завербованных ими же.

Через данную агентуру польская разведка проникала в глубокий тыл СССР, насадила своих агентов в Киеве, Смоленске, Орджоникидзе, Москве, Орехово-Зуеве и др.

Основные кадры резидентуры, т. е. быв[шие] разведупровцы и агенты ИНО являются выходцами из Польши, прибывшими нелегально на сов. сторону по заданию разведки в 1924–1925 г. г.

2. ^а-Дело «Кочегары»^а (Нов[оград]-Волынский район).

В 1932 г. для зак[ордонной] работы по линии разведупр'а был направлен в Польшу житель Новоград-Волынского района ЯБЛОНСКИЙ Антон Иосифович. Будучи арестован польской разведкой, он сознался в цели своего перехода в Польшу, был осужден к 3 годам тюрьмы, затем досрочно освобожден, перевербован и в 1935 г. переброшен на сов. сторону с разведывательными и диверсионными заданиями.

В течение 1936–1937 г. г. ЯБЛОНСКИЙ создал на территории Новоград-Волынского и Барановского районах крупную разведывательную резидентуру, завербовав в состав ее до 18 человек.

Репрессированные Олевским РО НКВД ФЕДОРОВИЧ, КОХАНЕВИЧ, БОРЕЙКО, ШВЕД, КУЗЬМИН, Новоград-Волынским РО НКВД – БОЙКО, ЦЕСАРУК являлись агентами разведки задолго до вербовки их по линии разведупр'а. Из них: КОХАНЕВИЧ, являвшийся резидентом польской разведки и возглавлявший всю разведывательную работу на территории Олевского района, был подставлен польской разведкой Олевскому погранотряду и таковым использовался по линии ИНО.

Не менее существенная роль в работе разведки принадлежит беглецам из СССР и контрабандистам.

Первые из них, все без исключения, завербованы польской разведкой.

Часть их оставлена в Польше на постоянное жительство. В большинстве к ним относятся лица, активно проявившие себя в борьбе против сов. власти.

Из числа их воспитан ряд видных агентов-организаторов диверсионно-разведывательных и повстанческих резидентур на сов. стороне.

KUŹMIN, posiadali na kontakcie 3–4 zwykłych agentów, których sami zwerbowali.

Poprzez tę agenturę wywiad polski przenikał głęboko na tyły ZSRS i usadowił swoich agentów w Kijowie, Smoleńsku, Ordżonikidze, Moskwie, Oriechowie-Zujewie i in[nych].

Główne kadry rezydentury, tj. by[li] *razwieduprowcy* i agenci INO, to uchodźcy z Polski, którzy realizując zadania wywiadu przybyli nielegalnie na stronę sow[iecką] w [latach] 1924–1925.

2. ^a„Sprawa „Koczegary”^a (rejon nowogrodzko-wołyński).

W 1932 r., w celu prowadzenia działań na terenie obcego państwa, skierowany został do Polski z polecenia *Razwiedupru* JABŁONSKIJ Anton Iosifowicz, mieszkaniec rejonu nowogrodzko-wołyńskiego. Aresztowany przez wywiad polski, przyznał się do celu swojego przybycia do Polski. [W konsekwencji] skazany został na 3 lata więzienia, następnie zwolniony przed czasem, zwerbowany i w 1935 r. przerzucony na stronę sow[iecką] z zadaniami wywiadowczymi i dywersyjnymi.

Na przestrzeni 1936–1937 r. JABŁONSKIJ utworzył na terytorium rejonów nowogrodzko-wołyńskiego i baranowskiego dużą rezydenturę wywiadowczą, zwerbawszy do niej ok. 18 osób.

Represjonowani przez olewskie RO NKWD – FIODOROWICZ, KOCHANIEWICZ, BORIEJKO, SZWIED, KUŹMIN oraz przez nowogrodzko-wołyńskie RO NKWD – BOJKO i CESARUK, byli agentami wywiadu na długo przed zwerbowaniem ich przez *Razwiedupr*. Jeden z nich, KOCHANIEWICZ, który był rezydentem polskiego wywiadu i kierował całą działalnością wywiadowczą na terytorium rejonu olewskiego, został podstawiony przez wywiad polski olewskiemu oddziałowi pogr[anicznemu], w którym w ten sposób był wykorzystywany po linii INO.

Nie mniej ważna rola w działalności wywiadu przypada uchodźcom z ZSRS i przemytnikom.

Pierwsi z nich, wszyscy bez wyjątku, zostali zwerbowani przez wywiad polski.

Część z nich pozostała w Polsce na stałe. W większości zalicza się do nich osoby, które dały się poznać w aktywnej walce przeciwko władzy sow[ieckiej].

Z ich grona przygotowano szereg ważnych agentów-organizatorów dywersyjno-wywiadowczych i powstańczych rezydentur na stronie sow[ieckiej].

Ogólna liczba agentów, którzy przeszli z Polski na stronę sow[iecką], ujawniona podczas prowadzenia śledztwa w założonych sprawach, sięga 100 osób.

Werbunek uchodźców z ZSRS odnosi się głównie do okresu 1930–1933.

Przemytnicy, którzy przepawali się do Polski do 1930 r. włącznie, byli w większości pod ścisłą obserwacją wywiadu polskiego i zostali zwerbowani do pracy szpiegowskiej na rzecz Polski.

Wszyscy przemytnicy aresztowani w r[ejo]nach jaruńskim, olewskim, horodnickim i emilczyńskim, w tej lub w innej mierze byli związani z polskim

Общее количество агентов, переходящих на сов. сторону из Польши, выявленных в процессе следствия по вскрытым делам достигает 100 человек.

Вербовки беглецов из СССР относятся, главным образом, к периоду 1930–1933 г. г.

Контрабандисты, переходившие в Польшу до 1930 г. включительно, в подавляющем большинстве своем прошли фильтрацию польской разведки и были завербованы для шпионской работы в пользу Польши.

Все контрабандисты, арестованные по Яруньскому, Олевскому, Городницкому и Эмильчинскому р[айо]нам, в той или иной мере, были связаны с польской разведкой. Одни из них, будучи завербованы, использовались в последующие годы для шпионажа, другие только в процессе контрабандной деятельности использовались для выполнения отдельных поручений разведывательного характера.

^{а-б}Методы вербовки разведкой агентуры^{б-а}

Польская разведка применяла следующие методы вербовки:

а) Применение репрессий к беглецам из СССР, осевшим на территории Польши, начиная с 1921 года.

б) Перевербовка нашей закордонной агентуры.

в) Перевербовка агентуры других разведок.

г) Вербовки лиц, имеющих родственные и деловые связи на сов. стороне.

Это подтверждается рядом вскрытых дел, в материалах которых отражены, как методы вербовки поляками своей агентуры, так и методы внедрения ее на сов. сторону, а именно:

1. ^аДело БОЙКО^а (Н[овоград]-Волынский р-н).

Ликвидированный в г. Новоград-Волынске резидент польской разведки на сов. стороне БОЙКО, в 1932 г., перейдя в Польшу, как агент 4-го отдела штаба УВО, был поляками арестован. В процессе следствия он дал откровенные показания о цели своего прихода, по суду получил 6 месяцев тюрьмы за переход границы.

В тюрьме БОЙКО под угрозой расстрела был перевербован, прошел предварительно разведывательную подготовку и по истечении 6-ти месяцев переброшен на сов. сторону с разведывательными заданиями.

В 1933 г. БОЙКО уже создал диверсионно-разведывательную резидентуру, активно действовавшую до дня ее ликвидации.

2. ^аДело «Возможность»^а (Н[овоград]-Волынский р-н).

Ликвидированный по этому делу агент разведки ХАИНСКИЙ Карп Андреевич является беглецом из СССР, ушедшим в Польшу при отступлении польской оккупационной армии.

wywiadem. Jedni z nich, po zwerbowaniu, wykorzystywani byli w ostatnich latach do pracy szpiegowskiej. Inni, tylko podczas działalności przemytniczej, wypełniali specjalne zadania o charakterze wywiadowczym.

^{a-b}Metody werbowania agentury przez wywiad^{b-a}

Wywiad polski stosował podczas werbowania następujące metody:

- a) represje wobec uchodźców z ZSRS, którzy osiedlili się na terytorium Polski, począwszy od 1921 roku;
- b) werbowanie naszej agentury na terytorium państw obcych;
- c) werbowanie agentury innych wywiadów;
- d) werbowanie osób, które posiadały kontakty rodzinne i zawodowe po stronie sow[ieckiej].

Potwierdza to szereg prowadzonych spraw, których materiały dokumentują zarówno metody werbowania swoich agentów przez wywiad polski, jak i metody przeniknięcia ich na stronę sow[iecką], a mianowicie:

1. ^aSprawa BOJKI^a (r[ejo]n n[owogrodzko]-wołyński).

W Nowogrodzie Wołyńskim zlikwidowano rezydenta polskiego wywiadu po stronie sow[ieckiej], BOJKE. W 1932 r., jako agent 4 Oddziału Sztabu U[kra]ińskiego] WO, znalazł się [on] w Polsce, gdzie został aresztowany przez Polaków. W trakcie śledztwa przyznał się do celu swojego przybycia i wyrokiem sądu otrzymał 6 miesięcy więzienia za przekroczenie granicy.

W więzieniu BOJKO został pod groźbą rozstrzelania zwerbowany, przeszedł wstępne przygotowanie wywiadowcze i po upływie 6 miesięcy został przerzucony na stronę sow[iecką] z zadaniami wywiadowczymi.

Już w 1933 r. BOJKO stworzył dywersyjno-wywiadowczą rezydenturę, działającą aktywnie aż do dnia jej likwidacji.

2. ^aSprawa „Wozmożnost”^a (r[ejo]n n[owogrodzko]-wołyński).

Zlikwidowany w tej sprawie agent wywiadu CHAINSKIJ Karp Andriejewicz, jest uchodźcem z ZSRS, który uciekł do Polski w czasie wycofywania się polskiej armii okupacyjnej.

W 1937 r. porucznik wywiadu OSIECKI wezwał do siebie CHAINSKIEGO i, wyjaśnwszy jego związki rodzinne ze stroną sow[iecką], zaproponował [mu] napisanie listu do matki [mieszkającej] w Now[ogrodzie] Wołyńskim, celem ustalenia, gdzie mieszkają obecnie jego bracia i siostry.

W odpowiedzi matka listownie zawiadomiła CHAINSKIEGO, iż została bez środków [do życia], że synowie wyjechali z Nowogrodu Wołyńskiego. Wykorzystując w tym przypadku uczucia rodzinne OSIECKI zaproponował CHAINSKIEMU, [aby ten] przeprowił się na stronę sow[iecką], pomógł matce środkami, które otrzyma od niego, a jednocześnie zwerbował osobę do pracy wywiadowczej na rzecz Polski, z grona swoich krewnych.

В 1937 г. ХАИНСКОГО вызвал к себе поручик разведки ОСЕЦКИЙ и, выяснив его родственные связи на сов. стороне, предложил написать письмо матери в Нов[оград]-Волынск, с целью установить, где в данное время проживают его братья и сестры.

В ответном письме мать сообщала ХАИНСКОМУ о том, что она очутилась без средств, что сыновья выехали из Новоград-Волынска. Используя в данном случае родственные чувства, ОСЕЦКИЙ предложил ХАИНСКОМУ сходить на сов. сторону, помочь матери средствами, которые он ему отпустит и одновременно завербовать человека для разведывательной работы в пользу Польши, из числа своих родственников.

ХАИНСКИЙ перешел на сов. сторону, где был ликвидирован.

Довольно распространенным методом вербовки и внедрения агентуры на сов. сторону являлась провокаторская деятельность в КПЗУ и КПП. Завербованные провокаторы впоследствии под видом эмигрантов перебрасывались на сов. сторону, проникали в ряды ВКП(б) и впоследствии широко использовались разведкой.

[...]

^{а-б}-Повстанческая деятельность разведки на территории области^{б-а}

Преимущественное большинство вскрытых на территории области резидентур польской разведки помимо диверсионно-разведывательной деятельности, проводили также большую подготовительную работу к организации восстаний против советской власти в период войны с целью деморализации тыла.

Эта работа разведки отражена в ликвидированных делах «Скорпионы», «Тьма», «Прорыв», «Связисты», «Резидент» и ряд других.

Отдельная же диверсионно-повстанческая организация, работавшая исключительно в этом направлении, вскрыта на территории Житомирского, Потиевского и друг[их] районов (дело «Пулемет», «Земляки»).

В состав организации входило свыше 60-ти человек. Она располагала одним пулеметом системы «Максим», 4-мя винтовками, 10 обрезам и большим количеством боеприпасов.

Непосредственное руководство деятельностью организации осуществлял поручик Людвипольской подэкспозитуры ОСЕЦКИЙ через своих агентов ИГНАТЕНКО, БЛАЧЕНКО^в и БЕЛОРУСА^г, систематически переходивших на сов. сторону.

^{а-б}-Всего на территории области вскрыто^{б-а}

1. Диверсионно-разведывательных резидентур..... 190 на 1194 чел.

^в Див. документ № 33. Там: БЛАНЧЕНКО.

^г Див. документ № 6. Там: БЕЛОРУСС.

CHAINSKIJ przeszedł na stronę sow[iecką], gdzie został zlikwidowany.

Dosyć rozpowszechnionym sposobem werbowania i zakorzeniania agentury po stronie sow[ieckiej] była działalność prowokatorska w KPZU i KPP. Zwerbowanych prowokatorów przrzucono po pewnym czasie, pod płaszczykiem emigrantów, na stronę sow[iecką], aby przenikali w szeregi WKP(b), gdzie następnie byli powszechnie wykorzystywani przez wywiad.

[...]

^{a-b}Działalność powstańcza wywiadu na terytorium obwodu^{b-a}

Zasadnicza większość wykrytych na terytorium obwodu rezydentur polskiego wywiadu, oprócz działalności dywersyjno-wywiadowczej, prowadziła także zakrojone na szeroką skalę działania ukierunkowane na przygotowanie wystąpień przeciwko władzy sowieckiej w okresie wojny, w celu wywołania demoralizacji na tyłach.

Wspomniana działalność wywiadu znalazła swoje potwierdzenie w zakończonych sprawach „Skorpiony”, „T'ma”, „Proryw”, „Swiazisty”, „Riezident” i szeregu innych.

Osobną dywersyjno-powstańczą organizację, działającą tylko w tym kierunku, wykryto na terytorium rejonów żytomierskiego, potijewskiego i inn[ych] (sprawa „Pulemiot”, „Ziemiaki”).

W skład organizacji wchodziło ponad 60 osób. [Organizacja] dysponowała 1 karabinem maszynowym typu „Maksim”, 4 karabinami, 10 obrzynami i dużą ilością amunicji.

Działalnością organizacji kierował bezpośrednio porucznik ludwipolskiego punktu wywiadowczego, OSIECKI, poprzez swoich agentów – IGNATIENKĘ, BŁACZENKĘ^c i BIEŁORUSA^d, którzy systematycznie przechodzili na stronę sow[iecką].

^{a-b}Ogółem na terytorium obwodu wykryto^{b-a}:

1. Rezydentur dywersyjno-wywiadowczych.....	190 w ilości	1194	o[soby]
2. Pojedynczych szpiegów.....		1274	osoby
3. Pojedynczych dywersantów.....		158	[osób]
4. Kontrew[olucyjnych] grup nac[jonalistycznych].	49 w ilości	468	[osób]
5. Członków POW.....		139	[osób]
6. Przemytników.....		864	[osoby]
7. Właściciele punktów kontaktowych.....		156	[osób]
8. Informatorów konsulatów.....		23	[osoby]
9. Pojedynczych nac[jonalistycznych] k-r.....		3782	[osoby]
^b Razem ^b		8059 ^c	os[ób]

^c Zob. dokument nr 33. Tam: BŁANCZENKO.

^d Zob. dokument nr 6. Tam: BIEŁORUSS.

2. Шпионов-одиночек.....	1274	
3. Диверсантов-одиночек.....	158	
4. Контр.-револ. нац. групп.....	49	на 468
5. Членов «ПОВ».....	139	
6. Контрабандистов.....	864	
7. Явко-содержателей.....	156	
8. Информаторов консульств.....	23	
9. Нац. к.р. одиночек.....	3782	
^б -Итого ^б	8059 ^г	чел.

Из общего количества репрессированных сознались – 6025 человек.

Дела на всех арестованных следствием закончены и в порядке приказа № 00485 направлены на рассмотрение.

На 10 января с. г. рассмотрено дел на 4640 человек, из коих осуждены:

а) По первой категории..... 4310 чел.

б) По второй категории..... 330 ||

Помимо этого, репрессировано жен изменников родины – 849 человек.

Дела на коих закончены и направлены на рассмотрение в Особсовещание.

[...]

^{а-б}-По Красной армии^{б-а}

5-м отделом УГБ УНКВД по Житомирской области с 5-го октября 1937 г. по 10 января 1938 г. арестовано военнослужащих, работников военного строительства, лиц из окружения и жен начсостава всего – 921 человек, из них:

а) по поль[скому] шпионажу.....	546	чел.
б) по нем[ецкому] – –.....	138	
в) по рум[ынскому] – –.....	8	
г) по японскому шпионажу.....	5	
д) по итальянскому шпионажу.....	3	
е) по латвийскому шпионажу.....	2	
ж) по английскому шпионажу.....	1	
з) по финляндскому шпионажу.....	1	
Всего по шпионажу.....	704	чел.

Из них:

а) военнослужащих.....	65	чел.
б) вольнонаемных.....	288	
в) окружение.....	351	

^{а-б}-Вскрыто резидентур^{б-а}.

^г На основі підрахунків потрібно ствердити, що у документі деякі числові дані помилкові.

Z ogólnej ilości represjonowanych do winy przyznało się – 6025 ludzi.

Śledztwo we wszystkich sprawach [założonych] na aresztowanych zostało zakończone i zgodnie z rozkazem nr 00485 przekazane do rozpatrzenia.

Do 10 stycznia tr. rozpatrzono sprawy na 4640 osób, z których skazano:

a) z pierwszej kategorii..... 4310 o[sób]

b) z drugiej kategorii..... 330 [osób]

Oprócz tego, represjonowano żony zdrajców ojczyzny – 849 osób. Sprawy na nie zostały zakończone i skierowane do rozpatrzenia na Kolegium Spec[jalnej].

[...]

^{a-b}W kwestii Armii Czerwonej^{b-a}

W dniach od 5 października 1937 r. do 10 stycznia 1938 r., 5 Oddział UGB UNKWD w obwodzie żytomierskim, aresztował wojskowych, robotników wojskowych służb budowlanych, osoby z ich otoczenia i żony nacz[elnych] dowódców w ilości – 921 osób, w tym:

a) pol[skie] szpiegostwo..... 546 o[sób]
b) niem[ieckie] szpiegostwo..... 138 [osób]
c) rum[uńskie] szpiegostwo..... 8 [osób]
d) japońskie szpiegostwo..... 5 [osób]
e) włoskie szpiegostwo..... 3 [osoby]
f) łotewskie szpiegostwo..... 2 [osób]
g) angielskie szpiegostwo..... 1 [osoba]
h) fińskie szpiegostwo..... 1 [osoba]
Razem w sprawie szpiegostwa..... 704 os[oby]

W tym:

a) wojskowych..... 65 o[sób]
b) z wolnego najmu..... 288 [osób]
c) otoczenie..... 351 [osób]

^{a-b}Wykryte rezydentury^{b-a}:

a) polskie..... 26
b) niemieckie..... 4
c) rumuńskie..... 4
d) japońskie..... 2
e) włoskie..... 1
Razem:..... 37

[...]

Wypełniając rozkaz ludowego komisarza spraw wewnętrznych Związku SRS nr 00485 o likwidacji agentury zagranicznych organów wywiadowczych w jednostkach i instytucjach RKKa, 5 Oddział aresztował za działalność szpiegowską

^o Na podstawie obliczeń należy przyjąć, że niektóre dane liczbowe w dokumencie są błędne.

а) польских.....	26
б) немецких.....	4
в) румынских.....	4
г) японских.....	2
д) итальянских.....	1
Всего:.....	37

[...]

В порядке выполнения приказа Народного Комиссара внутренних дел Союза ССР № 00485 о ликвидации агентуры иностранных разведывательных органов в частях и учреждениях РККА – 5-м отделом арестовано за шпионскую, диверсионную деятельность 704 чел. из общего количества арестованных – 921 чел., из коих военнослужащих – 234 чел.

[...]

^{а-б}Польский шпионаж^{б-а}

^а-Дело КУЛИКОВСКОГО^а.

По делу арестован б[ывший] командир 65 артполка – ст. лейтенант КУЛИКОВСКИЙ, по национальности поляк.

КУЛИКОВСКИЙ сознался в том, что он в 1932 г. был завербован учителями ПОНЯТОВСКИМ и МЕДЖИНСКИМ в «ПОВ».

КУЛИКОВСКИЙ от указанных лиц получил задание по шпионажу и проведению вербовочной работы в «ПОВ».

За период с 1932 по 1937 г. г. КУЛИКОВСКИЙ систематически передавал через ПОНЯТОВСКОГО и резидента польской разведки ШАНТАРЯ шпионские сведения о штатах военного времени пехотного полка, дислокации частей КВО и БВО, копии секретных приказов о состоянии вооружения частей РККА и т. п.

КУЛИКОВСКИЙ разновременно завербовал и привлек к шпионской деятельности семь командиров разных частей 96 стр[елковой] дивизии.

^а-Дело ЛИСОВСКОГО и ВАДЗИНСКОГО^а.

Арестованный бывший агент разведотдела КВО ЛИСОВСКИЙ (поляк) сознался в том, что, находясь в сентябре м[еся]це 1936 г. с разведывательными заданиями в Польше, был завербован там польской разведкой под кличкой «ПОЛЕСИК» для шпионской деятельности в пользу Польши на территории СССР.

Во время вербовки ЛИСОВСКИЙ сообщил польской разведке сведения о воинских частях Коростенского гарнизона, железнодорожном узле и о промышленности г. Коростеня.

При переброске обратно на нашу территорию, ЛИСОВСКИЙ получил задание связаться с агентом польской разведки б[ывшим] секретарем Коростенского окружка комсомола ВАДЗИНСКИМ, через которого должен был поддерживать связь с польской разведкой.

i dywersyjną 704 os[oby] z ogólnej liczby 921 os[ób] aresztowanych, w tym wojskowych – 234 os[oby].

[...]

^{a-b}-Szpiegostwo polskie^{-b-a}

^a-Sprawa KULIKOWSKIEGO^{-a}.

W [tej] sprawie został aresztowany b[yły] dowódca 65 pułku art[ylerii] – st[arszy] lejtnant KULIKOWSKIJ, narodowości polskiej.

KULIKOWSKIJ przyznał się do tego, iż w 1932 r. został zwerbowany przez nauczycieli PONIATOWSKIEGO i MIEDRZYNSKIEGO do POW.

KULIKOWSKIJ otrzymał od wspomnianych osób zadanie szpiegowskie i [polecenie] przeprowadzenia werbunku do POW.

W okresie od 1932 do 1937 r., KULIKOWSKIJ przekazywał systematycznie przez PONIATOWSKIEGO i rezydenta wywiadu pol[skiego] SZANTAR'A informacje szpiegowskie [dotyczące] stanu [kadrowego] pułku piechoty w okresie wojny, dyslokacji jednostek K[ijowskiego] WO i B[iałoruskiego] WO, kopie tajnych rozkazów o stanie uzbrojenia RKKA itp.

KULIKOWSKIJ zwerbował w różnym czasie i włączył w działalność szpiegowską siedmiu dowódców różnych jednostek 96 Dywizji Strz[eleckiej].

^a-Sprawa LISOWSKIEGO i WADZINSKIEGO^{-a}.

Aresztowany były agent oddziału wywiad[owczego] K[ijowskiego] WO LISOWSKIJ (Polak), przyznał się do tego, iż podczas wypełniania w m[iesiącu] wrześniu 1936 r. zadań wywiadowczych w Polsce, został tam zwerbowany przez wywiad polski pod pseudonimem „POLESIK” dla działalności szpiegowskiej na rzecz Polski, na terytorium ZSRS.

Podczas werbowania LISOWSKIJ przekazał polskiemu wywiadowi informacje o jednostkach wojskowych korosteńskiego garnizonu, węzle kolejowym i przemyśle m. Korosteń.

LISOWSKIJ otrzymał polecenie, aby – po przerzuceniu [go] z powrotem na nasze terytorium – nawiązać kontakt z agentem pol[skich] org[anów] wywiad[owczych], b[yłym] sekretarzem korosteńskiego *okrużkomu* Komsomołu, WADZINSKIM, przez którego powinien utrzymywać łączność z polskim wywiadem.

Po przybyciu, w listopadzie 1936 r., do ZSRS LISOWSKIJ nawiązał kontakt z WADZINSKIM i przekazał temu ostatniemu informacje [przeznaczone] dla polskiego wywiadu [dotyczące] wnoszenia obiektów wojskowych w m[iaście]czku Emilezyn, o nastrojach panujących wśród wojskowych i in[ne].

WADZINSKIJ zeznał, iż latem 1936 r. zwerbował go pol[ski] agent MIROSZ-NICZENKO (skazany).

Mieszkanie WADZINSKIEGO, służyło jako lokal kontaktowy dla polskich agentów, przybywających z Polski.

[...]

В ноябре 1936 г. по прибытии в СССР, ЛИСОВСКИЙ связался с ВАДЗИНСКИМ и передал последнему для польской разведки сведения о военном строительстве в м[естеч]ке Эмильчино, о настроениях военнослужащих и проч.

По показаниям ВАДЗИНСКОГО – летом 1936 г. он был завербован польским агентом МИРОШНИЧЕНКО (осужден).

Квартира ВАДЗИНСКОГО служила явочной квартирой для польских агентов, приходящих из Польши.

[...]

Итоги работы.

С момента организации области с 5-го октября 1937 г. по 10 января 1938 года – арестовано:

а) по польской операции.....	8091 чел.
б) по немецкой операции.....	1591
в) по Тройке УНКВД.....	4325
г) по право-троцк[истской] к.р.....	210
д) по военно-фашист[скому] заговору...	45
е) прочих.....	1397
⁶ Всего ⁻⁶	15659 чел.

Основной удар был нанесен по организующим кадрам польской, немецкой, националистической и право-троцкистской контрреволюции.

Особенно большая проведена операция по польской линии, по ходу которой ликвидированы многочисленная агентура ПГШ, явки и переправы ее, б[ывшие] контрабандисты, польские клерикально-националистические и прочие опасные в условиях пограничной области элементы.

Исходя из особенностей пограничной Житомирской области и агентурной необеспеченности почти всех оперативных звеньев Областного управления, считаем необходимым дальнейшую работу НКВД построить в направлении:

1. Максимального усиления агентурной работы, особенно в пограничных, стратегических и промышленных районах области и крупных воинских гарнизонах.

2. Усиления оперативного нажима по право-троцкистской и националистической контрреволюции.

3. Обеспечения военных складов, оборонительных и стратегических объектов от диверсионных устремлений вражеских разведок.

4. Возобновления активной закордонной работы в Польше, с расчетом на ликвидацию агентуры ПГШ, находящейся на польской стороне и проводящей активную работу на территории области.

В развитии этих мероприятий – приступаем к созданию крепкой агентурной базы по всем без исключения линиям работы; рейдовых агентурных групп² и оперативных заслонов в пограничных районах (Олевском,

---

² «Рейдовая агентурная группа» – група агентів безпеки СРСР, яка виконувала специфічні завдання, направлена на дану територію за визначеним маршрутом. *KGB Lexicon. The Soviet Intelligence Officer's Handbook. Ed. Vasiliy Mitrokhin. London–New York 2006, c. 8 i 355.*

Wyniki pracy.

Od momentu organizacji obwodu, od 5 października 1937 r. do 10 stycznia 1938 roku – aresztowano:

a) w operacji polskiej.....	8091 o[sób]
b) w operacji niemieckiej.....	1591 [osób]
c) z [nakazu] trójki UNKWD.....	4325 [osób]
d) praw[icowo]-troc[kistowskich] k-r.....	210 [osób]
e) w związku ze spiskiem wojskowo-faszyst[owskim]..	45 [osób]
f) innych.....	1397 [osób]
^b Razem ^b	15659 os[ób]

Główne uderzenie zostało zadane strukturom organizacyjnym polskiej, niemieckiej, nacjonalistycznej i prawicowo-trockistowskiej kontrrewolucji.

Szczególnie dużą operację przeprowadzono na odcinku polskim, w toku której zlikwidowano liczną agenturę p[olskiego] Sz[tabu] G[łównego], lokale konspiracyjne i kanały przerzutowe, b[yłych] przemytników, polskie elementy klerykalno-nacjonalistyczne i inne, niebezpieczne w warunkach obwodu pogranicznego.

Biorąc pod uwagę szczególne cechy pogranicznego obwodu żytomierskiego oraz braku agenturalnego zabezpieczenia prawie wszystkich operacyjnych ogniw władzy obwodu, jesteśmy zdania, iż w dalszej pracy NKWD powinno koniecznie podjąć działania w następujących kierunkach:

1. Maksymalnie aktywizować działania agenturalne, szczególnie w rejonach obwodów pogranicznych, przemysłowych i strategicznych, oraz w ważnych garnizonach wojskowych.

2. Zwiększyć nacisk [działań] operacyjnych wobec prawicowo-trockistowskiej i nacjonalistycznej kontrrewolucji.

3. Zabezpieczyć magazyny wojskowe, obiekty obronne i strategiczne przed dywersyjnymi zapędami wrogich wywiadów.

4. Powrócić do aktywnych działań na obcym terytorium w Polsce, z zadaniem likwidacji agentury p[olskiego] Sz[tabu] G[łównego], znajdującej się po pol[skiej] stronie i prowadzącej aktywną działalność na terytorium obwodu.

W celu wprowadzenia w życie tych przedsięwzięć – przystępujemy do tworzenia silnej bazy agenturalnej na wszystkich bez wyjątku odcinkach działań; wypadowych grup agenturalnych² i operacyjnego zabezpieczenia w rejonach nadgranicznych (olewskim, horodnickim, emilczyńskim, n[owogrodzko]-wołyńskim, owruckim, obwodowej agentury wypadowej i niezawodnych baz współdziałania [złożonych] z kołchozowego, partyjnego i komsomolskiego aktywu.

Na odcinku kontrdywersji w obiektach cywilnych i wojskowych, podejmujemy odpowiednie kroki zmierzające do wzmocnienia czekistowskich działań

---

² *Riejdowaja agienturnaja grupa* – grupa agentów organów bezpieczeństwa ZSRS, wykonująca specyficzne zadanie, skierowana w dany rejon, przemieszczająca się według określonej marszruty; *KGB Lexicon. The Soviet Intelligence Officer's Handbook*, ed. Vasilij Mitrokhin, London–New York 2006, s. 8 i 355.

Городницком, Эмильчинском, Н[овоград]-Волынском, Овручском), областной рейдовой агентуры и надежных баз содействия из колхозного, партийного и комсомольского актива.

По линии контр-диверсии по гражданским и военным объектам, принимаем меры к усилению чекистской профилактики, дальнейшей очистки объектов от неблагонадежного элемента, усилению паспортного режима и т. п.

Считаем необходимым, вместе с тем, поставить на Ваше разрешение вопрос о немедленном выселении из области 7.000 семей репрессированных.

^{д-р}Вр.^{-д} ^бНачальник УНКВД по Житомирск[ой] обл[асти]
Капитан государств[енной] безопасности^{-б}
(—) ЯКУШЕВ

12 января 1938 г.
№ 2941.027
г. Житомир

*ГДА СБУ, ф. 16, оп. 31 (1951 р.), спр. 37, арк. 11–71.
Оригінал, машинопис.*

---

^{д-р} Вписано від руки.

profilaktycznych, kontynuacji oczyszczenia obiektów z niepewnego elementu, zaostrożenia kontroli paszportowej itp.

Razem z powyższym, uważamy za konieczne, przedstawić Wam do rozpatrzenia wnioski w sprawie natychmiastowego wysiedlenia z obwodu 7000 rodzin represjonowanych.

^fp.o.^{-f} ^bNaczelnik UNKWD obwodu żytomiersk[iego]
Kapitan bezpieczeństwa państw[owego]^{-b}
(—) JAKUSZEW

12 stycznia 1938 r.
nr 2941.027
m. Żytomierz

*HDA SBU, f. 16, op. 31 (1951 r.), spr. 37, k. 11–71.
Oryginał, maszynopis.*

---

^{f-f} *Wpisano odręcznie.*

№ 117

28 січня 1938, Київ. Витяг із довідки 8-го відділу УДБ НКВС УРСР
наркому внутрішніх справ УРСР Олександрю Успенському
про національний склад осіб, репресованих органами
НКВС УРСР за операціями

^aНаркому внутренних дел УССР
Комиссару государственной безопасности 3 ранга^a
тов. УСПЕНСКОМУ

^aСправка

О национальном составе репрессированных органами НКВД УССР по
польской, немецкой, румынской, латвийской и кулацкой операциям^a

1. По польской операции:

поляков.....	25916
галичан.....	2140
украин[цев] из Польш[и].....	1314
евреев из Польш[и].....	741
украин[цев] местных.....	9632
евреев местных.....	520
русских, белорусов и других.....	3900
^a Всего ^a	44163 чел.
	[...]

^aПримечание^a: 1. Сведения даны по состоянию на 15/1-1938 г.

2. По греческой и харбинской операциям сведения о нацсоставе не по-
лучены.

^aНачальник 8 Отдела УГБ НКВД УССР
Лейтенант госбезопасности^a
(—) МУНВЕЗ

28-го января 1938 г.
отпечатано 2 экземпл[яра].

ГДА СБУ, ф. 16, оп. 31 (1951 р.), спр. 105, арк. 27–28.
Оригінал, машинопис.

---

^{a-a} Написано великими літерами.

Nr 117

28 stycznia 1938, Kijów. Fragmenty informacji 8 Oddziału UGB NKWD USRS dla ludowego komisarza spraw wewnętrznych USRS Aleksandra Uspienskiego, dotyczące narodowości represjonowanych przez NKWD USRS w związku z prowadzonymi operacjami

^aDo Ludowego Komisarza Spraw Wewnętrznych USRS
Komisarza bezpieczeństwa państwowego 3 stopnia^a
tow. USPIENSKIEGO

^aInformacja

Skład narodowościowy represjonowanych przez organy NKWD USRS w ra-
mach operacji polskiej, niemieckiej, rumuńskiej, łotewskiej i kułackiej^a

1. W polskiej operacji:

Polaków.....	25916
Galicjan.....	2140
Ukraiń[ców] z Polsk[i].....	1314
Żydów z Polsk[i].....	741
Miejscowych Ukraiń[ców].....	9632
Miejscowych Żydów.....	520
Rosjan, Białorusinów i innych.....	3900
^a Razem ^a	44163 os[oby] [...]

^aUwagi^a: 1. Informacje podane wg stanu na 15/1-1938 r.

2. Z operacji greckiej i harbińskiej informacji o składzie narod[owościowym]
nie otrzymano.

^aNaczelnik 8 Oddziału UGB NKWD USRS
Lejtnant bezpieczeństwa państw[owego]^a
(—) MUNWIEZ

28 stycznia 1938 r.

Napisano w 2 egzempl[arzach].

*HDA SBU, f. 16, op. 31 (1951 r.), spr. 105, k. 27–28.
Oryginał, maszynopis.*

---

^{a-a} Zapisano wersalikami.

№ 118

2 лютого 1938, Київ. Телефонограма наркома внутрішніх справ УРСР Олександра Успенського керівництву НКВС СРСР щодо арештів по польській операції у Донецькій області

^аПередать немедленно^а

^а№ 646^а

^{б-в}Записка по проводу^{б-б}

^вМосква^в

НКВД

СССР
^бТОВ. ЕЖОВУ
ТОВ. ФРИНОВСКОМУ
ТОВ. МИНАЕВУ^б

Донецким областным управлением НКВД во второй половине января с. г. арестовано по польской операции 196 человек. Вскрыто четыре диверсионно-разведывательных резидентуры и три польские диверсионные группы, связанные с троцкистами.

Вскрываемые резидентуры и группы охватывали Северо-Донецкую районную электростанцию, Лисичанский химический завод, Metallургический завод в Мариуполе, Оборонный завод № 59 в Красно-Лучском районе, Химический завод в Славянске.

Арестованы:

1. НЕДОПЫТАЛЬСКИЙ – официальный сотрудник польской разведки, прибыл в Союз из Польши в 1931 году через Данциг. Имел задание организовать диверсии и разведывательную службу в оборонной промышленности, подготавливал диверсионные акты на Лисичанском химическом заводе и Севдонгресе.

2. БЫКАДОРОВ – служил в белой армии, в 1920 году попал в Польшу, там вступил в армию БАЛАХОВИЧА¹. С 1925 года работал в польской разведке, в том же году прибыл в Союз для создания повстанческих формирований и организации разведывательной работы, создал повстанческую организацию в Азово-Черноморском крае. В Донбассе подготавливал взрыв динамитного и порохового цехов завода № 59.

^{а-а} Вписано від руки.

^{б-б} Підкреслено машинописним способом.

^{в-в} Написано великими літерами.

¹ Станіслав Булак-Балахович (1883–1940), білоруський військовий, генерал. В 1914 у російській армії, потім в армії ген. Юденича; у березні 1920 під час польсько-більшовицької війни разом з 800 кавалеристами перейшов на польську сторону фронту, боровся на території Полісся, наступно брав участь у Варшавській битві. Наказом ГКВП з 28 XI 1920 його відділ отримав найменування Добровольча Союзницька Армія. У листопаді 1920 зайняв Мозиж та оголосив самостійність Білорусі, однак після декількох днів, з приводу вторгнення більшовиків, відійшов до Польщі. У 1939 учасник вересневої кампанії. Вбитий гестапо 10 травня 1940 у Варшаві. Докладніше див.: *Cabanowski M. General Stanisław Bulak-Balachowicz. Warszawa, 1993.*

Nr 118

2 lutego 1938, Kijów. Telefonogram ludowego komisarza spraw wewnętrznych USRS Aleksandra Uspienskiego do kierownictwa NKWD ZSRS, dotyczący aresztowań w ramach operacji polskiej w obwodzie donieckim

^aPrzekazać natychmiast^a

^anr 646^a

^{b-c}Telefonogram^{c-b}

^cMoskwa^c

NKWD

ZSRS

^bDo Tow. JEŻOWA

Do Tow. FRINOWSKIEGO

Do Tow. MINAJEWA^{-b}

Doniecki Zarząd Obwodowy NKWD w drugiej połowie stycznia br. aresztował w ramach operacji polskiej 196 osób. Wykryto cztery rezydentury dywersyjno-wywiadowcze i trzy polskie grupy dywersyjne, związane z trockistami.

Wykryte rezydentury i grupy obejmowały [swą działalnością] północnodoniecką elektrownię rejonową, lisiczańskie zakłady chemiczne, zakłady metalurgiczne w Mariupolu, zakłady zbrojeniowe nr 59 w rejonie krasnołuckim i zakłady chemiczne w Sławiańsku.

Aresztowani:

1. NIEDOPYTALSKI – oficjalny pracownik wywiadu polskiego, przybył do Związku [Sowieckiego] z Polski w 1931 roku przez Gdańsk^d. Zadaniem jego było zorganizowanie dywersji i służby wywiadowczej w przemyśle obronnym; przygotowywał akcje dywersyjne w lisiczańskich zakładach chemicznych i *Siewdongres-ie*.

2. BYKADOROW – służył w białej armii, w 1920 roku przedostał się do Polski i tam wstąpił do armii BAŁACHOWICZA¹. Od 1925 roku pracował w wywiadzie polskim i w tymże roku przybył do Związku [Sowieckiego] w celu utworzenia formacji powstańczych i organizacji zajmujących się działalnością wywiadowczą. Założył organizację powstańczą w Kraju Azowsko-Czarnomorskim.

^{a-a} *Wpisano odręcznie*

^{b-b} *Podkreślono maszynowo.*

^{c-c} *Zapisano wersalikami.*

^d *W oryginale nazwa w języku niemieckim.*

¹ Stanisław Bułak-Bałachowicz (1883–1940), białoruski wojskowy, generał. W 1914 służył w armii rosyjskiej, następnie w armii gen. Judenicza; w marcu 1920 podczas wojny polsko-bolszewickiej wraz z 800 kawalerzystami przeszedł na polską stronę frontu, walczył na obszarze Polesia, a następnie brał udział w bitwie warszawskiej. Jego oddział rozkazem NDWP z 28 XI 1920 przemianowano Sprzymierzoną Armią Ochotniczą. W listopadzie 1920 zajął Mozyrz i ogłosił niepodległość Białorusi, jednak po kilku dniach pod naporem bolszewików wycofał się do Polski. W 1939 uczestnik kampanii wrześniowej. Zginął 10 maja 1940 w Warszawie z rąk gestapo. Zob. szerzej: M. Cabanowski, *General Stanisław Bułak-Bałachowicz*. Warszawa 1993.

3. АПАНАСЕВИЧ – прибыл в Союз в 1932 году под видом перебежчика, создал на Металлургическом заводе в Мариуполе диверсионно-разведывательную группу из польских перебежчиков, работающих на этом заводе. Арестованы и сознались в подготовке диверсионных актов перебежчики ЯНОВСКИЙ – электрик завода, МАТЫШ, СЫЧЕВИЧ и СОГОЛУМ – электро-слесаря завода.

4. РОСЛЯК – бывший эсер, в 1924 году завербован Виленской экспозитурой 2 отдела польского Главштаба и переброшен в Союз под видом перебежчика. В Донбассе РОСЛЯК проводил разведывательную работу, подготовлял диверсию на Славянском химическом заводе.

^а№ 185/сн^а

УСПЕНСКИЙ

^вНародный комиссар внутренних дел УССР
Комиссар государственной безопасности 3 ранга^в
(—) УСПЕНСКИЙ

«^а2-^а» февраля 1938 года

г. Киев

^а№ 185/сн^а

ГДА СБУ, ф. 16, оп. 31 (1951 р.), спр. 12, арк. 13–15.

Оригінал, машинопис.

На першій сторінці документа на лівому полі наклеєна телеграфна стрічка: Передана 2/2-[19]38 г. 15 час. 00 мин.

Przygotowywał w Donbasie wysadzenie produkujących dynamit i proch wydziałów w zakładach [zbrojeniowych] nr 59.

3. APANASIEWICZ – przybył do Związku [Sowieckiego] w 1932 roku jako rzekomy zbieg, założył w zakładach metalurgicznych w Mariupolu grupę dywersyjno-wywiadowczą, [werbując do niej] polskich zbiegów zatrudnionych w tych zakładach. Zbiegowie: JANOWSKIJ – elektryk w zakładach, MATYSZ, SYCZEWICZ i SOGOŁUM – elektromechanicy zakładów (zostali aresztowani i przyznali się do przygotowania akcji dywersyjnych).

4. ROSLAK – były eserowiec, w 1924 roku zwербowany przez ekspozyturę wileńską 2 Oddziału polskiego Sztabu Głównego i przetrzucony do Związku [Sowieckiego] „pod przykrywką” zbiega. W Donbasie ROSLAK prowadził działalność wywiadowczą oraz przygotowywał [akcje] dywersyjne w sławiańskich zakładach chemicznych.

^anr 185/sn^a

USPIENSKIJ

^cLudowy Komisarz Spraw Wewnętrznych USRS
Komisarz bezpieczeństwa państwowego 3 rangi^c
(—) USPIENSKIJ

„2^a” lutego 1938 roku

m. Kijów

^anr 185/sn^a

HDA SBU, f. 16, op. 31 (1951 r.), spr. 12, k. 13–15.

Oryginał, maszynopis.

Na pierwszej stronie dokumentu, na lewym marginesie naklejona taśma telegraficzna: przekazano 2/2-[19]38 r. godz[ina]15, min[ut] 00.

№ 119

2 лютого 1938, [Київ]. Витяг із зведення начальника 8-го відділу УДБ НКВС УРСР Лазара Мунвеза про кількість осіб, засуджених НКВС СРСР у рамках репресій по відношенню до різних груп населення УРСР

^{а-}Совершенно секретно^{а-}

^{а-}Наркому внутренних дел УССР
Комиссару государственной безопасности 3 ранга^{а-}
тов. УСПЕНСКОМУ

^{а-}Сведения

Об осужденных НКВД СССР по операциям на Украине по состоянию на 2 февраля^{а-} 1938 года.

^{а-} Наименование органов ^{а-} :	По всем операциям:						Числятся справок за НКВД СССР	Числятся справок за НКВД СССР
	Осуждено:			Осуждено:				
	^{а-} Всего ^{а-}	По 1-й категор.	По 2-й категор.	По 1-й категор.	По 2-й категор.	По 2-й категор.		
НКВД УССР	615	553	55/7	164	422	42	94	
НКВД по Донецк[ой] обл.	8774	7425	1256/93	2742	3045	672	105	
- - по Житом[ирской] обл.	9091	8107	984	502	6680	814	502	
- - по Киевск[ой] обл.	6647	5721	903/23	333	5024	723	188	
- - по Винницк[ой] обл.	5145	3942	1197/6	2015	3318	906	1688	

Nr 119

2 lutego 1938, [Kijów]. Wyciąg z zestawienia statystycznego naczelnika 8 Oddziału UGB NKWD USRS Łazara Munniewia, dotyczący liczby osób skazanych przez NKWD ZSRS w ramach represji wobec różnych grup ludności USRS

^a-Ścisłe tajne^a

^a-Do Narkoma Spraw Wewnętrznych USRS
Komisarza bezpieczeństwa państwowego 3 rangi^a
Tow. USPIENSKIEGO

^a-Informacje

o skazanych przez NKWD ZSRS w ramach [różnych] operacji na Ukrainie
według stanu na 2 lutego^a 1938 roku.

	W ramach wszystkich operacji				W ramach operacji pols[kiej]		
	Skazano:			Pozostało spraw nieza- kończonych w NKWD ZSRS	Skazano:		
	^a -Łącznie ^a	Według 1 kategor[ii]	Według 2 kategor[iii]		Według 1 kategor[iii]	Według 2 kategor[iii]	
NKWD USRS	615	553	55/7	164	422	42	94
NKWD obw[odu] donieck[iego]	8774	7425	1256/93	2742	3045	672	105
-- -- -- żytomierskiego	9091	8107	984	502	6680	814	502
-- -- -- kijowskiego	6647	5721	903/23	333	5024	723	188
-- -- -- winnick[iego]	5145	3942	1197/6	2015	3318	906	1688

— — по Д[непр]о[петр]овской обл.	4715	4458	236/21	757	2445	192	283
— — по Харьк[ов]ской обл.	3028	2682	296/50	907	2039	237	481
— — по Кам[енец]-Под[ольской] обл.	2720	2354	365/1	1499	2254	286	1393
— — по Одесск[ой] обл.	435	1686	731/18	563	696	414	33
— — по Николаев[ской] обл.	1464	1151	313	422	494	183	124
— — по Полтавск[ой] обл.	1242	1020	222	417	886	205	300
— — по Чернигов[ской] обл.	704	395	309	348	277	238	228
НКВД МАССР	1403	908	495	255	92	69	43
Погранотряды	1592	1070	522	283	473	222	104
^a -Итого ^a :	49575	41472	7884/219	11207	28145	5203	5566
ДТО ГУГБ НКВД	2190	1245	945	1291	953	760	1050
^a -Всего по Украине ^a :	51765	42717	8829/219	12498	29098	5963	6616

^a-Примечание^a: В графе «по 2-й категории» знаменателем показаны иноподданные, осужденные к высылке за пределы Союза ССР.

^a-Начальник 8 Отдела УГБ УССР
Лейтенант государственной безопасности^a
(—) МУНВБЗ

«6-2-5» февраля 1938 г.

Отпечатано 3 экземпляра.

2 экз. наркому внутренних дел УССР

1 — || — в делах 8 отдела УГБ НКВД

ГДА СБУ, ф. 16, оп. 31 (1951 р.), спр. 105, арк. 26.
Оригінал, машинопис.

6--6 Вписано від руки.

-- --	-- --	d[niepro]pietr[ow- skiego]	4715	4458	236/21	757	2445	192	283
-- --	-- --	charkow[skiego]	3028	2682	296/50	907	2039	237	481
-- --	-- --	kam[ieniecko]-pod[ol- skiego]	2720	2354	365/1	1499	2254	286	1393
-- --	-- --	odesk[iego]	2435	1686	731/18	563	696	414	33
-- --	-- --	mikołajowsk[iego]	1464	1151	313	422	494	183	124
-- --	-- --	połtawsk[iego]	1242	1020	222	417	886	205	300
-- --	-- --	czernihow[skiego]	704	395	309	348	277	238	228
NKWD MASRS			1403	908	495	255	92	69	43
Oddziały pogran[iczne]			1592	1070	522	283	473	222	104
^{a-} Razem ^{-a-} :			49575	41472	7884/219	11207	28145	5203	5566
DTO GUGB NKWD			2190	1245	945	1291	953	760	1050
^{a-} Łącznie na Ukrainie ^{-a-} :			51765	42717	8829/219	12498	29098	5963	6616

^{a-}Uwaga^{-a-}: W rubryce „Według 2 kategorii” po ukośniku [znajdują się liczby] obywateli ob[cych], skazanych na wydalenie poza granice Związku SRS.

^{a-}Naczelnik 8 Oddziału UGB USRS
Lejtnant bezpieczeństwa państwowego^{-a-}
(—) MUNWIEZ

^{b-}2^{-b2} lutego 1938 r.

Odbito w 3 egzemplarzach.
2 egz. dla *narkoma* spraw wewnętrznych USRS
1 -- w [aktach] spraw 8 Oddziału UGB NKWD

HDA SBU, f. 16, op. 31 (1951 r.), spr. 105, k. 26.
Oryginał, maszynopis.

^{b-}^{b-} *Wpisano odręcznie.*

№ 120

2 лютого 1938, Київ. Телеграма наркома внутрішніх справ УРСР
Олександра Успенського начальникам обласних управлінь НКВС
передаюча директиву № 233 наркома внутрішніх справ СРСР
Миколи Єжова щодо продовження репресивних дій
проти окремих груп національних меншості

40017

2/II-[19]38 г.

^аВсем начальникам
областных управлений НКВД УССР^а

^аПередаю телеграмму Народного Комиссара Внутренних Дел Союза ССР Тов. ЕЖОВА № 233 ^аот 2 февраля с. г.

Отчетность [о] ходе операций, согласно пункту 5 телеграммы, представлять на мое имя^а.

^бУСПЕНСКИЙ^б

^а1. Ввиду запросов [с] мест разъясняю – операцию по разгрому шпионско-диверсионных контингентов из поляков, харбинцев, латышей, греков, иранцев, как подданных, так и советских граждан продолжить до 15 апреля с. г. согласно моих приказов №№ 00485, 00593, 49990, 50215 – 1937 год и № 202 – 1938 год.

2. Одновременно начать аналогичную операцию по разгрому шпионско-диверсионных контингентов из финнов, эстонцев, румын, китайцев, болгар, македонцев, как иноподданных, так и советских граждан. Также подвергните аресту всех подозреваемых [в] шпионско-диверсионной и иной антисоветской деятельности, немцев состоящих [в] советском гражданстве, применительно категориям, перечисленных [в] моем приказе № 00485. Операцию по этим категориям закончить 15 апреля с. г.

3. До 15 апреля сохранить установленный моим приказом № 00485 внесудебный порядок рассмотрения дел арестованных по всем этим операциям лиц, вне зависимости от их подданства.

4. При проведении операции обратите особое внимание на выявление и изъятие всех перебежчиков, независимо от стран и времени прибытия в СССР, а также политэмигрантов и всех, связанных с иностранными миссиями, посольствами, консульствами, концессиями и иными иностранными учреждениями.

---

^{а-а} Написано великими літерами.

^{б-б} Написано в розбивку.

Nr 120

2 lutego 1938, Kijów. Telegram ludowego komisarza spraw wewnętrznych USRS Aleksandra Uspienskiego do naczelników zarządów obwodowych NKWD przekazujący dyrektywę ludowego komisarza spraw wewnętrznych ZSRS Nikołaja Jeżowa nr 233 w sprawie kontynuowania działań represyjnych przeciwko grupom poszczególnych mniejszości narodowych

40017

2/II-[19]38 r.

^a-Do wszystkich Naczelników
Zarządów Obwodowych NKWD USRS^a

^a-Przekazuję telegram komisarza ludowego spraw wewnętrznych Związku
SRS tow. JEŻOWA nr 233 ^a-z 2 lutego br.

Sprawozdania [z] przebiegu operacji, zgodnie z punktem 5 telegramu, prze-
syłać na moje nazwisko^a.

^b-USPIENSKIJ^b

^a-1. W związku z zapytaniami [z] terenu wyjaśniam: operację mającą na celu
rozbitcie szpiegowsko-dywersyjnych grup Polaków, harbińczyków, Łotyszów,
Greków, Irańczyków – zarówno obywateli [obcych państw] jak i sowieckich,
kontynuować do 15 kwietnia br., zgodnie z moimi rozkazami nr 00485, 00593,
49990, 50215 z 1937 roku i nr 202 z 1938 roku.

2. Jednocześnie rozpocząć analogiczną operację mającą na celu rozbitcie
szpiegowsko-dywersyjnych grup Finów, Estończyków, Rumunów, Chińczyków,
Bułgarów, Macedończyków – zarówno obywateli ob[cych państw] jak i sowiec-
kich. Aresztować także wszystkich Niemców podejrzanych [o] działalność szpie-
gowsko-dywersyjną i inną antysowiecką, posiadających obywatelstwo sowiec-
kie, stosownie do kategorii wymienionych [w] moim rozkazie nr 00485. Operację
dotyczącą tych kategorii zakończyć 15 kwietnia br.

3. Do 15 kwietnia zachować ustanowiony w moim rozkazie nr 00485 pozasa-
dowy tryb rozpatrywania spraw aresztowanych w ramach wszystkich tych ope-
racji osób, niezależnie od tego, jakie posiadają obywatelstwo.

4. Podczas tych operacji zwrócić szczególną uwagę na wykrycie i schwytanie
uchodźców, niezależnie od krajów [z których przybyli,] oraz czasu ich pojawienia
się w ZSRS, a także emigrantów polit[ycznych] i wszystkich, którzy mają kon-
takty z zagranicznymi misjami, poselstwami, konsulatami, koncesjonowanymi
[towarzystwami] i zagranicznymi instytucjami.

---

^a-^a Zapisano wersalikami.

^b-^b Zapisano pismem spacyjowanym.

5. О ходе операций доносите пятидневными сводками, сообщением [о] количестве арестованных и наиболее существенных материалов следствия^а.

№ 233

ЕЖОВ

*ГДА СБУ, ф. 16, оп. 31 (1951 р.), спр. 59, арк. 46–47.
Копія, машинопис.*

5. O przebiegu operacji informować w sporządzanych co pięć dni komunikatach, przedstawiających liczbę aresztowanych osób i najistotniejsze materiały śledcze^a.

Nr 233

JEŻOW

HDA SBU, f. 16, op. 31 (1951 r.), spr. 59, k. 46–47.

Kopia, maszynopis.

№ 121

2 лютого 1938, [Київ]. Телеграма наркома внутрішніх справ СРСР
Олександра Успенського начальникам обласних управлінь НКВС
передаюча директиву № 234 наркома внутрішніх справ СРСР
Миколи Єжова щодо порядку репресування в радянській
Україні перебіжчиків із-за кордону

^а-40018
2/II-[19]38 г.^а

^бВсем начальникам областных Управлений НКВД УССР

Передаю Телеграмму Народного Комиссара Внутренних Дел Союза
ССР тов. ЕЖОВА № 234 от 2 февраля с. г.^б

^в-УСПЕНСКИЙ^в

^б«В дополнение и изменение моего оперприказа № 00693 от 23 октября 1937 года одновременно с проводимым, согласно моей директивы № 233, изъятием и репрессированием всех ранее проникших в СССР перебежчиков, установить следующий порядок всех вновь переходящих на территорию СССР перебежчиков:

1. Всех задержанных перебежчиков, вне зависимости от мотивов перехода их на территорию СССР, немедленно арестовывать и подвергать тщательному допросу.

2. Всех перебежчиков, в отношении которых будет прямо или косвенно установлено, что они перешли на территорию СССР со шпионскими, диверсионными и иными антисоветскими намерениями, предавать суду Военного Трибунала, с обязательным применением расстрела.

3. Дела о всех перебежчиках, в отношении которых будет установлено, что они перешли на территорию СССР не злонамеренно, передавать на рассмотрение особсовещания, с применением меры наказания десять лет тюремного заключения.

Указания [по] линии прокуратуры даются одновременно^б.

№ 234

ЕЖОВ»

ГДА СБУ, ф. 16, оп. 31 (1951 р.), спр. 59, арк. 44–45.
Копія, машинопис.

^а-^а Вписано від руки.

^б-^б Написано великими літерами.

^в-^в Написано в розбивку.

Nr 121

**2 lutego 1938, [Kijów]. Telegram ludowego komisarza spraw wewnętrznych
USRS Aleksandra Uspińskiego do naczelników zarządów obwodowych
NKWD przekazujący dyrektywę ludowego komisarza spraw
wewnętrznych ZSRS Nikołaja Jeżowa nr 234 o trybie
postępowania z osobami, które zbiegły na Ukrainę
sowiecką z zagranicy**

a-40018

2/II-[19]38 r.^a

^b-Do wszystkich Naczelników Zarządów Obwodowych NKWD USRS^b

^b-Przekazuję telegram [zawierający dyrektywę] nr 234 ludowego komisarza
spraw wewnętrznych Związku SRS tow. JEŻOWA z 2 lutego br.^b

^c-USPIENSKIJ^c

^b-,Uzupełniając i zmieniając mój rozkaz operacyjny nr 00693 z 23 paździer-
nika 1937 roku, jednocześnie z prowadzonym, zgodnie z moją dyrektywą nr 233,
zatrzymaniem i represjonowaniem wszystkich zbiegów, którzy wcześniej prze-
dostali się do ZSRS [nakazuję] wprowadzić następujący tryb [postępowania] ze
wszystkimi nowo przybyłymi na terytorium ZSRS zbiegami:

1. Wszystkich zatrzymanych zbiegów, niezależnie od motywów ich przejścia
na terytorium ZSRS, natychmiast aresztować i dokładnie przesłuchać.

2. Wszystkich zbiegów, w przypadku których bezpośrednio lub pośrednio
ustali się, że przeszli na terytorium ZSRS z zamiarami prowadzenia szpiegostwa,
dywersji i innymi o charakterze antysowieckim, przekazać Trybunałowi Wojsko-
wemu z obowiązkowym zastosowaniem rozstrzelania.

3. [Materiały] spraw dotyczących zbiegów, w przypadku których zostanie
ustalone, że przeszli na terytorium ZSRS bez złych zamiarów, przekazać do roz-
patrzenia kolegom spec[jalnym] z zastosowaniem środka w postaci dziesięciu
lat więzienia.

Jednocześnie przekazuje się wytyczne [po] linii prokuratury^b.

nr 234

JEŻOW”

*HDA SBU, f. 16, op. 31 (1951 r.), spr. 59, k. 44–45.
Kopia, maszynopis.*

---

^a-^a *Wpisano odręcznie.*

^b-^b *Zapisano wersalikami.*

^c-^c *Zapisano pismem spacjiowanym.*

№ 122

4 лютого 1938, [Київ]. Довідка 8-го відділу УДБ НКВС УРСР наркому
внутрішніх справ УРСР Олександрю Успенському про кількість
осіб, заарештованих органами УДБ НКВС УРСР

^аСовершенно секретно^а

^аНаркому внутренних дел УССР
Комиссару государственной безопасности 3 ранга^а
тов. УСПЕНСКОМУ

^аСправка^а

^аВсего^а на 4-е февраля 1938 года за органами УГБ НКВС УССР числит-
ся – 10 151 подследственный арестованный, в том числе:

Троцкистов и правых.....	1435
Участник[ов] воен[но]-фашистск[ого] заговора.....	323
Украинских националистов.....	792
Польский шпионаж и к-р.....	1542
Немецкий шпионаж и к-р.....	1246
Греческий шпионаж и к-р.....	403
Латвийский шпионаж и к-р.....	189
Румынский шпионаж и к-р.....	69
Японский шпионаж и к-р.....	28
По кулацкой операции.....	992
Сионистов.....	373
К-р агитация, церков[но]-сект[антская] к-р и другие пре- ступления.....	2759

^аНачальник 8 Отдела УГБ УССР
Лейтенант государственной безопасности^а
(—) МУНВЕЗ

4-го февраля 1938 г.
отпечатано 2 экземпляра.

ГДА СБУ, ф. 16, оп. 31 (1951 р.), спр. 105, арк. 37.
Оригінал, машинопис.

---

^{а-а} Написано великими літерами.

Nr 122
4 lutego 1938, [Kijów]. Informacja 8 Oddziału UGB NKWD USRS
dla ludowego komisarza spraw wewnętrznych USRS Aleksandra
Uspienskiego, dotycząca liczby osób aresztowanych
przez organy UGB NKWD USRS

^aŚcisłe tajne^a

^aDo *Narkoma* Spraw Wewnętrznych USRS
Komisarza bezpieczeństwa państwowego 3 rangi^a
Tow. USPIENSKIEGO

^aInformacja^a

^aŁącznie^a na dzień 4 lutego 1938 roku – podaje się za UGB NKWD USRS –
10 151 aresztowanych, przeciwko którym toczy się śledztwo, w tym:

Trockiści i prawicowcy.....	1435
Członko[wie] spisku wojsk[owo]-faszystows[kiego].....	323
Nacjonałiści ukraińscy.....	792
Polskie szpiegostwo i k-r.....	1542
Niemieckie szpiegostwo i k-r.....	1246
Greckie szpiegostwo i k-r.....	403
Łotewskie szpiegostwo i k-r.....	189
Rumuńskie szpiegostwo i k-r.....	69
Japońskie szpiegostwo i k-r.....	28
W ramach operacji kułackiej.....	992
Syjniści.....	373
Agitacja k-r, k-r cerkiew[no]-sek[ciarska] i inne przestępstwa...	2759

^aNaczelnik 8 Oddziału UGB USRS
Lejtnant bezpieczeństwa państwowego^a
(—) MUNWIEZ

4 lutego 1938 r.
Odbito 2 egzemplarze

HDA SBU, f. 16, op. 31 (1951 r.), spr. 105, k. 37.
Oryginal, maszynopis.

---

^{a-a} Zapisano wersalikami.

№ 123

5 лютого 1938, Київ. Довідка 8-го відділу УДБ НКВС УРСР про кількість осіб, засуджених НКВС СРСР та нерозглянутих довідок

а-б-Совершенно секретно-б-а

б-Справка-б

1. б-Осуждено НКВД СССР по справкам с начала операции-б:

	б-Всего-б:	По 1 кат[е- гории]	По 2 кат[е- гории]	К высылке за пределы СССР
По польской линии	35410	29392	6018	—
По немецкой — —	10743	9262	1262	219
По румынской — —	4287	2816	1470	1
По греческой — —	924	907	17	—
По латвийской — —	861	806	55	—
По харбинской — —	561	425	136	—
б-Итого-б:	52786	43608	8958	220
Из них по ДТО:	2190	1245	945	—

2. б-Числится за НКВД СССР нерассмотренных справок (без ДТО)-б:

По польской операции на..... 5198 чел.
По греческой — || — ..... 3560 ||
По немецкой — || — ..... 1347 ||
По латышской — || — ..... 628 ||
По румынской — || — ..... 630 ||
По харбинской — || — ..... 41 ||
б-в-Итого-б на..... 11404 чел.-в

б-Начальник 8 Отдела УГБ НКВД УССР
Лейтенант государственной безопасности-б
(—) МУНВЕЗ

Опечатано 3 экз.

2 экз. наркому внутренних дел

1 || в делах 8 отдела УГБ НКВД

а-а- Підкреслено машинописним способом.

б-б- Написано великими літерами.

в-в- Підкреслено від руки.

Nr 123
5 lutego 1938, [Kijów]. Zestawienie statystyczne 8 Oddziału UGB NKWD
USRS, dotyczące liczby osób skazanych przez NKWD ZSRS
oraz spraw nierozpatrzonych

a-b-Ściśle tajne^{-b-a}

^bInformacja^{-b}

1. ^cSkazano przez NKWD ZSRS na podstawie wyciągów z akt od początku operacji^{-c}:

	^b Łącznie ^{-b} :	Według 1 kat[egorii]	Według 2 kat[egorii]	Wydaleni poza granice ZSRS
Na odcinku polskim	35410	29392	6018	—
— — niemieckim	10743	9262	1262	219
— — rumuńskim	4287	2816	1470	1
— — greckim	924	907	17	—
— — łotewskim	861	806	55	—
— — harbińskim	561	425	136	—
^b Razem ^{-b} :	52786	43608	8958	220
W tym przez DTO:	2190	1245	945	—

2. ^cPozostało spraw nierozpatrzonych przez NKWD ZSRS (bez DTO)^{-c}:

W ramach operacji polskiej na..... 5198 os[ób]
— || — — || — greckiej na..... 3560 [osób]
— || — — || — niemieckiej na..... 1347 [osób]
— || — — || — łotewskiej na..... 628 [osób]
— || — — || — rumuńskiej na..... 630 [osób]
— || — — || — harbińskiej na ..... 41 [osób]
^{b-c}Razem^{-b} na..... 11404 os[oby]^{-c}

^bNaczelnik 8 Oddziału UGB NKWD USRS
Lejtnant bezpieczeństwa państwowego^{-b}
(—) MUNWIEZ

Odbito 3 egz.

2 egz. dla *narkoma* spraw wewnętrznych

^{a-a} Podkreślono maszynowo.

^{b-b} Zapisano wersalikami.

^{c-c} Podkreślono odręcznie.

Г-5/2-[19]38 Г.-Г

ГДА СБУ, ф. 16, оп. 31 (1951 р.), спр. 105, арк. 37.
Оригінал, машинопис.

Г.-Г Вписано від руки.

1 egz. w [aktach] spraw 8 Oddziału UGB NKWD

^{d-5/2-[19]38 r.-^d}

*HDA SBU, f. 16, op. 31 (1951 r.), spr. 105, k. 37.
Oryginał, maszynopis.*

---

^{d-d} *Wpisano odręcznie.*

№ 124

13 лютого 1938, Житомир. Спецповідомлення начальника УНКВС по Житомирській області Лаврентія Якушева наркомуну внутрішніх справ УРСР Олександрю Успенському про втечу заарештованих із тюремного підвідділу УНКВС зі списком втікачів

а-б-Серия-б «К»-а

б-Народному Комиссару внутренних дел УССР
Комиссару государственной безопасности 3 ранга-б
а-тов. УСПЕНСКОМУ
гор. Киев-а

а-б-Спецсообщение-б-а

О побеге арестованных из тюрпода¹ УНКВД

В ночь на 13-е февраля, между 4 и 6 часами утра из камеры № 1 тюрпода УНКВД совершен групповой побег 11 заключенных, осужденных в порядке приказа № 00485 по 1-й категории и одновременно доставленных в тюрпод после 15/1 сего года.

Указанная группа содержалась под стражей впредь до подтверждения приговоров НКВД Союза ССР, в связи с тем, что в их установочных данных имелись некоторые расхождения.

О наличии приговоров по их делам заключенные не знали.

Побег был совершен путем пролома решетки из окна, выходящего во двор Облуправления (не охраняемого наружным постом).

После доклада в 7 час[ов] утра дежурного по тюрподу о случившемся побеге, немедленно были приняты оперативные меры розыска бежавших, с привлечением всего оперативного состава УНКВД, основных районных отделений и УРКМ.

Одновременно телеграфно и по телефону были ориентированы Олевский, Славутский, Каменец-Подольский погранотряды, Каменец-Подольское и Винницкое УНКВД, НКВД БССР, все пограничные районы области (Олевск, Ярунь, Эмильчино, Городница, Новоград-Волынь, Коростень). Также Бердичевский горотдел и все районные отделения НКВД, откуда происходят бежавшие арестованные.

Кроме того, фельдсвязью направлена во все районы области, особые органы и транспортные органы ГУГБ (ОДТО – ст. Казатин и ОДТО – ст.

а-а *Підкреслено машинописним способом.*

б-б *Написано великими літерами.*

¹ Тюрпод – в'язниця, яка знаходилась у підвалі будинку НКВС.

Nr 124

13 lutego 1938, Żytomierz. Meldunek specjalny naczelnika UNKWD obwodu żytomierskiego Ławrentija Jakuszewa dla ludowego komisarza spraw wewnętrznych USRS Aleksandra Uspienskiego o ucieczce z więzienia UNKWD oraz lista zbiegów

^{a-b}-Seria^b „K”^a

^b-Do Ludowego Komisarza Spraw Wewnętrznych USRS
Komisarza bezpieczeństwa państwowego 3 rangi^b
^a-Tow. USPIENSKIEGO
mias[to] Kijów^a

^{a-b}-Meldunek spec[jalny]^{b-a}
o ucieczce aresztowanych z *tiurpodu*¹ UNKWD

W nocy na 13 lutego, między godziną 4 a 6 rano, w celi nr 1 *tiurpodu* UNKWD doszło do grupowej ucieczki 11 więźniów, skazanych na podstawie rozkazu nr 00485 według 1 kategorii i w różnym czasie dostarczonych do *tiurpodu* po 15/1 bieżącego roku.

Wymieniona grupa [miała być] przetrzymana do czasu potwierdzenia wyroków NKWD Związku ZSRS, ponieważ w ich ustalonych danych istniały pewne rozbieżności.

Więźniowie nie wiedzieli, że w ich sprawach zapadły już wyroki.

Ucieczki dokonano poprzez wyłamanie krat w oknie, wychodzącym na dziedziniec Zarządu Obw[odowego] (nie strzeżonego przez zewnętrzny posterunek).

O 7 godz[inie] rano, po meldunku dyżurnego *tiurpodu* o zaistniałej ucieczce, natychmiast podjęto działania operacyjne w celu odnalezienia zbiegów i ściągnięto [z terenu] cały skład operacyjny UNKWD, [składy] głównych wydziałów rejonowych i URKM.

Jednocześnie nadano przez telegraf i poinformowano telefonicznie olewski, sławucki i kamieniecko-podolski oddziały pogran[iczne], Kamieniecko-Podolski i Winnicki Zarządy UNKWD, NKWD BSRS, wszystkie nadgraniczne [i przygraniczne] rejony obwodu (Olewski, Jaruń, Emilczyn, Horodnica, Nowogród Wołyński, Korosteń). Także Berdyczowski Oddział Miejski i wszystkie wydziały rejonowe NKWD, skąd pochodzą aresztowani zbiegowie.

Ponadto, poprzez łączność kurierską, przekazano organom specjalnym i transportowym GUGB (ODTO st[acja] Koziatyn i ODTO st[acja] Korosteń) we

---

^a-^a Podkreślono maszynowo.

^b-^b Zapisano wersalikami.

¹ *Tiurpod* – więzienie znajdujące się w podziemiach budynku NKWD.

Коростень) – подробная ориентировка с указанием примет бежавших и их фотокарточки.

Для организации розыска бежавших в черте города и во всех населенных пунктах радиусом в 25 км от города – созданы и высланы на места 7 оперативных групп.

^а1-ая ^бгруппа^{б-а} – во главе с нач[альником] УРКМ т. ЕРЕМЕНКО в составе 15 человек, проводит розыск бежавших в черте города, с применением розыскной собаки.

^а2-ая ^бгруппа^{б-а} – во главе с нач[альником] ОО 2 к/к тов. БИТНЕВСКИМ – на участке Житомир–Коростышев (по направлению Киева).

^а3-я ^бгруппа^{б-а} – во главе с начальником ОО 8 с/к тов. ХАРИТОНОВСКИМ, осуществляет все мероприятия по розыску в направлении Бердичева (до села Сингуры).

^а4-я ^бгруппа^{б-а} – во главе с начальником сель[ско]хоз[яйственного] отдела УНКВД тов. ЛЕСНОВЫМ – в направлении Коростеня.

^а5-я ^бгруппа^{б-а} – во главе с начальником 3-го отдела УНКВД тов. МАСЛОВСКИМ – в направлении Новоград-Волынского.

^а6-я ^бгруппа^{б-а} – во главе с зам[естителем] начальника 5-го отдела УНКВД тов. РЕМОВЫМ – в направлении Чуднова.

^а7-я ^бгруппа^{б-а} – во главе с начальником ОМЗ'а УНКВД тов. ГЛУЗМАНОМ в направлении Радомысля.

Всем оперативным группам даны указания мобилизовать партийно-комсомольский и колхозный активы для проверки всех пешеходов и пассажиров авто- и железнодорожного транспорта, подозрительных лиц, появляющихся в населенных пунктах и проведения обходов и облав, особенно в лесистых массивах.

Одновременно, во всех указанных направлениях выставлены оперативные заставы гор. райотделениями НКВД, получившими аналогичные указания.

Силами транспортных органов ГУГБ и ж.д. милиции установлены дежурства и проверка всех поездов в направлении Бердичева, Коростеня и Новоград-Волынского, с охватом всех железнодорожных станций, полустанков и пристанционных поселков.

В самом Житомире вокзал, кроме того, обеспечивается оперативной группой 2-го отдела УНКВД.

Во всех городах (Житомир, Бердичев, Новоград-Волынский, Коростень) начаты проверки и облавы всех столовых, буфетов, заезжих дворов, гостиниц, бань, базаров и проч[их] общественных мест.

Во всех пограничных и приграничных районах области (Новоград-Волынский, Коростень, Ярунь, Олевск, Городница, Эмильчино, Словечно, Овруч) подняты базы содействия и мобилизована вся агентура, милиция и особые органы – для проведения активного розыска.

В Яруньский, Барашевский, Новоград-Волынский, Коростышевский, Барановский, Попельнянский, Красноармейский и Черняховский районы,

wszystkich rejonach obwodu szczegółowe informacje wraz z rysopisem zbiegów i ich fotografie.

W celu zorganizowania poszukiwań zbiegów, w granicach miasta i wszystkich miejscowościach w promieniu 25 km od miasta, utworzono i wysłano w teren 7 grup operacyjnych.

^{a-1} ^b-grupa^{-b-a} na czele z nacz[elnikiem] URKM t[owarzyszem] JERIEMIENKA, składająca się z 15 osób, prowadzi poszukiwania zbiegów w granicach miasta przy pomocy psa tropiącego.

^{a-2} ^b-grupa^{-b-a} na czele z naczelnikiem OO 2 k/k tow. BITNIEWSKIM – na odcinku Żytomierz – Korostyszew (w kierunku Kijowa).

^{a-3} ^b-grupa^{-b-a} na czele z naczelnikiem OO 8 s/k tow. CHARITONOWSKIM podejmuje wszelkie kroki przy prowadzeniu poszukiwań w kierunku Berdyczowa (do wsi Singury).

^{a-4} ^b-grupa^{-b-a} na czele z naczelnikiem Oddziału Rol[niczego] UNKWD tow. LESNOWEM – w kierunku Korostenia.

^{a-5} ^b-grupa^{-b-a} na czele z naczelnikiem 3 Oddziału UNKWD tow. MASŁOWSKIM – w kierunku Nowogrodu Wołyńskiego.

^{a-6} ^b-grupa^{-b-a} na czele z zast[ępcą] naczelnika 5 Oddziału UNKWD tow. RIEMOWEM – w kierunku Czudnowa.

^{a-7} ^b-grupa^{-b-a} na czele z naczelnikiem OMZ UNKWD tow. GLUZMANEM w kierunku Radomyśla.

Wszystkie grupy operacyjne otrzymały wytyczne, by zmobilizować cały aktyw partyjno-komsomolski i kolchozowy do sprawdzania wszystkich [podróżnych] – pieszych oraz pasażerów samochodów i pociągów, osób podejrzanych, pojawiających się w [różnych] miejscowościach, a także do robienia obchodów i obław, szczególnie w skupiskach leśnych.

Jednocześnie miej[skie] i rejonowe wydziały NKWD, po otrzymaniu analogicznych wytycznych, wystawiły [tymczasowe] posterunki na wszystkich wyznaczonych kierunkach.

Siłami organów transportowych NKWD i milicji k[olejowej] ustanowiono dyżury i [zorganizowano] kontrolę wszystkich pociągów jadących w kierunku Berdyczowa, Korostenia i Nowogrodu Wołyńskiego, która obejmowała wszystkie stacje kolejowe, *połustanki*² i położone wokół stacji przysiółki.

Ponadto w samym Żytomierzu dworzec został zabezpieczony przez grupę operacyjną 2 Oddziału UNKWD.

We wszystkich miastach (Żytomierz, Berdyczów, Nowogród Wołyński i Korosteń) rozpoczęto kontrole i obławy we wszystkich jadłodajniach, bufetach, zajazdach, hotelach, łaźniach, bazarach i in[nych] miejscach publicznych.

We wszystkich nadgranicznych i przygranicznych rejonach obwodu (Nowogród Wołyński, Korosteń, Jaruń, Olewsk, Horodnica, Emilczyn, Słoweczno, Owrucz) w celu prowadzenia energicznych poszukiwań postawiono na nogi aparat wspomagający i zmobilizowano całą agenturę, milicję i służby specjalne.

---

² Mniejsza stacja kolejowa.

откуда происходят бежавшие арестованные, направлены оперативные работники для организации розыска по родственным и проч. связям бежавших.

В порядке агентурного обеспечения и оперативного розыска, – ориентируем соответствующие органы НКВД по известным нам связям бежавших и установлена тщательная перлюстрация документов.

При этом прилагаем список бежавших арестованных и фотокарточки².

^{а-б}Приложение^{-б-а}: упомянутое.

^вВр.^{-в} ^бНач[альник] УНКВД по Житомирской области^{-б}
Капитан государст[венной] безопасности
(—) ЯКУШЕВ

«13» февраля 1938 г.

№ 2941.317

^аг. Житомир^{-а}

^{а-б}Список^{-б-а}

1. ВАРПАХОВИЧ Василий Алексеевич	1913 г. рождения, уроженец с. Васильки (Польша), житель г. Нов[оград]-Волынска, шофер казармы 136 строительного батальона. На станции Уса (Северный Край) – проживает брат его Николай ВАРПАХОВИЧ. Отец Алексей и мать Анастасия проживают в Польше. Сам ВАРПАХОВИЧ перебежчик из Польши. ^а Приметы ^{-а} : 55/30 ^г см, глаза серые, волосы светло-русые, нос прямой. На среднем левом пальце шрам.
2. ШПИЛЕВОЙ Иван Никифорович	1909 г. рождения, уроженец с. Марьяновки, Щараевского района ³ , Одесской области, житель с. Чижевки, Нов[оград]-Волынского района. До ареста – кочегар Чижевской бумажной фабрики. Мать Ольга, 75 лет. Сестры: Мария, 45 лет, Мотя, 38 лет, Меланья, 35 лет, проживают в селе Марьяновке. Сестра Анастасия, 40 лет, работает на подсобном хозяйстве 14 конного полка в Нов[оград]-Волынске. ^а Приметы ^{-а} : рост 72/33 см, глаза карие, волосы темно-русые, на правой щеке шрам.

^{в-в} Вписано від руки.

^г Тут і далі, так у тексті. Вірогідно, на початку числа пропущено цифру «1». Друге число це ймовірно вік в'язнів.

² Фотокартки у справі відсутні.

³ Ймовірно йдеться про Ширяївський район.

Do rejonów jaruńskiego, baraszewskiego, nowogrodzko-wołyńskiego, kostyszewskiego, baranowskiego, popielniańskiego, krasnoarmiejskiego i czernihowskiego, z których pochodzą zbiegli z aresztu, skierowano pracowników operacyjnych w celu zorganizowania poszukiwań u krewnych i in[nych] [osób] związanych z uciekinierami.

Zgodnie z trybem zabezpieczenia agenturalnego i operacyjnie [przygotowanych] poszukiwań, informujemy właściwe organy NKWD o znanych nam kontaktach uciekinierów z aresztu oraz ustanawiamy perlustrację dokumentów.

Do niniejszego [pisma] dołączamy spis osób zbiegłych z aresztu i fotografie³.

^{a-b}-Załącznik^{b-a}: wspomniany [wykaz].

^cp.o.^c ^bNacz[elnika] UNKWD obwodu żytomierskiego^b
Kapitan bezpieczeństwa państw[owego]
(—) JAKUSZEW

„13” lutego 1938 r.

nr 2941.317

^am. Żytomierz^a

^{a-b}-Spis^{b-a}

1. WARPACHOWICZ Wasilij s. Aleksieja	urodzony w 1913 r. we wsi Wasilki (Polska), mieszkaniec m. Now[ogrodu] Wołyńskiego, szofer w koszarach 136 Batalionu Budowlanego. [W okolicach] stacji Usa (Kraj Północny) mieszka jego brat Nikołaj WARPACHOWICZ; ojciec Aleksiej i matka Anastasija mieszkają w Polsce. Sam WARPACHOWICZ jest zbiegiem z Polski. ^a Rysopis ^a : 55/30 ^d cm, oczy szare, włosy jasne, płowe, nos prosty. Na środkowym lewym palcu blizna.
2. SZPILEWOJ Iwan Nikiforowicz	Urodzony w 1909 r. we w[si] Marjanowka, rejon szczarajewski ⁴ , obwód odeski, mieszkaniec w[si] Czyżewka, rejon now[ogrodzko]-wołyński. Przed aresztowaniem palacz w fabryce papieru. Matka Olga, 75 lat. Siostry: Marija – 45 lat, Motia – 38 lat, Melanja – 35 lat, mieszkają we wsi Marjanowka. Siostra Anastasija – 40 lat, pracuje w gospodarstwie pomocniczym 14 pułku kawalerii w Now[ogrodzie] Wołyńskim. ^a Rysopis ^a : wzrost 72/33 cm, oczy piwne, włosy ciemne, płowe, nos prosty. Na prawym policzku blizna.

^{c-c} Wpisano odręcznie.

^d Tu i dalej, tak w tekście. Prawdopodobnie na początku liczby nie wpisano cyfry 1, a po ukośniku podano wiek.

³ W aktach sprawy zdjęć brak.

⁴ Prawdopodobnie mowa o rejonie szyrajewskim.

<p>3. РОВИНСКИЙ Павел Анелович</p>	<p>1899 г. рождения, уроженец и житель с. Котлярка, Попельнянского района, до ареста жил там же (два месяца), до этого работал на золотых приисках в ДВК, где отбывал наказание по суду за к-р агитацию – был осужден к 5 годам. В момент ареста – без определенных занятий. ^а-Приметы: рост 167 см, волосы темно-русые, глаза серые.</p>
<p>4. РОЗИН Вильгельм Фердинандович (Фридрихович)</p>	<p>1908 г. рождения, уроженец с. Яблоновое, Красноармейского района, проживал там же. До ареста – член колхоза. ^а-Приметы-^а: рост 75/31 см, волосы рыжие, глаза серые, нос прямой.</p>
<p>5. ШМИДТ Рубин Иванович</p>	<p>1915 г. рождения, уроженец с. Вязовец, Красноармейского р-на, житель с. Габровки, Красноармейского р-на. До ареста тракторист колхоза. ^а-Приметы-^а: 72/33 см, глаза карие, волосы черные, нос прямой.</p>
<p>6. МОЖАРОВСКИЙ Стефан Тимофеевич</p>	<p>1899 г. рождения, уроженец с. Орехово, Продубьевского сельсовета, Коростышевского района, проживал там же. До ареста работал в колхозе «Вільна Праця» (с. Орехово). Состав семьи: жена Стася Марьяновна, 30 лет, сыновья – Петр и Антон и дочери – Стася и Рузя. ^а-Приметы-^а: рост 176 см, глаза серые, волосы русые.</p>
<p>7. БЕРМАН Иван Иванович</p>	<p>1914 г. рождения, уроженец с. Лесное, Молочанского р-на, Днепропетровской обл., житель с. Н.-Александровка, Барашевского р-на, учитель с. Нов.-Александровки, там же проживает жена Зельма, 22-х лет. ^а-Приметы-^а: рост 161 см, глаза серые, волосы темно-русые.</p>
<p>8. ЗАГЕРТ Юлиан Юлиусович</p>	<p>1906 г. рождения, уроженец и житель села Нейборн, Черняховского района, без определенных занятий. В с. Нейборн проживали: жена Цецелина, 1907 г. рождения и дочь Мелита, 9 лет. До ареста член колхоза им. Тельмана. ^а-Приметы-^а: 165 см, глаза темно-серые, волосы русые.</p>

3. ROWINSKIJ Pawieł Aniełowicz	Urodzony w 1899 r. we w[si] Kotlarka, rejon popielniański i zamieszkały tamże, mieszkał tam przed aresztowaniem (przez dwa miesiące), wcześniej pracował w kopalniach złota w DWK, gdzie odbywał wyrok sądowy za agitację k-r – został skazany na 5 lat. W chwili aresztowania bez stałego zajęcia. ^a Rysopis ^a : wzrost 167, ciemny blondyn, oczy szare.
4. ROZIN Wilgielm Fierdinandowicz (Fridrichowicz)	Urodzony w 1908 r. we w[si] Jabłonowoje, rejon krasnoarmiejski, zamieszkały tamże. Przed aresztowaniem członek kołchozu. ^a Rysopis ^a : wzrost 75/31 cm, włosy rude, oczy szare, nos prosty.
5. SZMIDT Rubin Iwanowicz	Urodzony w 1915 r. we w[si] Wiazowiec, r[ejo]n krasnoarmiejski, zamieszkały we w[si] Gabrowka, r[ejo]n krasnoarmiejski. Przed aresztowaniem traktorzysta w kołchozie. ^a Rysopis ^a : wzrost 72/33 cm, oczy czarne, włosy czarne, nos prosty.
6. MOŻAROWSKIJ Stiefan Timofiejewicz	Urodzony w 1899 r. we w[si] Oriechowo, <i>sielsowiet</i> produbjewski, r[ejo]n korostyszewski, zamieszkały tamże. Przed aresztowaniem pracował w kołchozie „Wilna Pracia” (w[ieś] Oriechowo). Skład rodziny: żona Stasia Marjanowna – 30 lat, synowie Piotr i Anton oraz córki Stasia i Rózia. ^a Rysopis ^a : wzrost 176 cm, oczy szare, włosy płowe.
7. BERMAN Iwan Iwanowicz	Urodzony w 1914 r. we w[si] Lesnoje, r[ejo]n mołoczański, obw[ód] dnipropropietrowski, zamieszkały we w[si] N[owaja] Aleksandrowka, r[ejo]n baraszewski, nauczyciel we w[si] Now[aja] Aleksandrowka, tam również mieszka żona Zielma, 22 lata. ^a Rysopis ^a : wzrost 161 cm, oczy szare, ciemny blondyn.
8. ZAGIERT Julian Juliusowicz	Urodzony w 1906 r. we wsi Nejborn, rejon czerniachowski i zamieszkały tamże, bez stałego zajęcia. We w[si] Nejborn mieszkały: żona Cecelina, urodzona w 1907 r. i córka Mielita, 9 lat. Przed aresztowaniem członek kołchozu im. Telmana. ^a Rysopis ^a : wzrost 165 cm, oczy ciemnoszare, włosy płowe.

<p>9. РЫКОВСКИЙ Игнатий Брониславович</p>	<p>1915 г. рождения, уроженец и житель с. Мархлевска, Барановского района. До ареста преподаватель Мархлевского фарфорового завода (ФЗУ). Происходит из дворян. В селе Мархлевске проживают: жена ЛЕНШИНА, дочь Аля, отец Бронислав, братья: Казимир и Адольф. ^a-Приметы^a: рост 167 см, глаза черные, волосы черные.</p>
<p>10. БИЛЬЧУК Ефим Дмитриевич</p>	<p>1912 г. рождения, уроженец с. Мокрое, Яруньского района, житель с. Забора, Мокринского сельсовета, Яруньского района. До ареста член колхоза. ^a-Приметы^a: рост 169 см, глаза серые, волосы русые.</p>
<p>11. ВЕРБИЙ Кирилл Моисеевич</p>	<p>1906 г. рождения, уроженец с. Лесичье, житель села П.-Улашановка, Славутского района.</p>

^b-Начальник УНКВД по Житомирской области^b
Капитан государствен[ной] безопасности
(—) ЯКУШЕВ

9. RYKOWSKIJ Ignatij Bronisławowicz	Urodzony w 1915 r. we w[si] Marchlewska, rejon baranowski. Przed aresztowaniem wykładowca w [szkole] przy marchlewskiej fabryce porcelany (FZU). Pochodzi ze szlachty. We wsi Marchlewska mieszkają: żona LENSZYNA, córka Ala, ojciec Bronisław, bracia Kazimir i Adolf. ^a Rysopis ^a : wzrost 167 cm, oczy czarne, włosy czarne.
10. BILCZUK Jefim Dmitrijewicz	Urodzony w 1912 r. we w[si] Mokoje, rejon jaruński, zamieszkały we w[si] Zabora, <i>sielsowiet</i> mokryński, rejon jaruński. Przed aresztowaniem członek kołchozu. ^a Rysopis ^a : wzrost 169 cm, oczy szare, włosy płowe.
11. WIERBIJ Kirył Moisiejewicz	Urodzony w 1906 r. we w[si] Lesicze, zamieszkały we wsi P. Ułaszanowka, rejon sławucki.

^bNaczelnik UNKWD obwodu żytomierskiego^b
Kapitan bezpieczeństwa państw[ego]
(—) JAKUSZEW

HDA SBU, f. 16, op. 31 (1951 r.), spr. 37, k. 101–107.
Oryginał, maszynopis.

№ 125

16 лютого 1938, Київ. Витяг із довідки 8-го відділу УДБ НКВС УРСР
заступнику наркома внутрішніх справ УРСР Олександр
Радзівіловському про кількість заарештованих,
які перебувають під слідством

^a-Совершенно секретно^{-a}

^a-Зам[естителю] Наркома внутренних дел УССР
Старш[ему] майору госбезопасности^{-a}
тов. РАДЗИВИЛОВСКОМУ¹

^a-Сведения

О количестве арестованных, состоящих под следствием
в органах УГБ НКВД УССР^{-a}
На 16 февраля 1938 года

^a -Наименование органов ^{-a} :	^a -Всего ^{-a} арестованных	Из них: Поль[ская] к-р и шпионаж
НКВД УССР	463	66
УНКВД Д[непро]петров[ской] обл[асти]	2852	594
— — Донецкой — —	2584	455
— — Харьковск[ой]	2318	164
— — Полтавск[ой]	1414	109

^a-^a *Написано великими літерами.*

¹ Олександр Павлович (Ізраїль Мойсейович) Радзівіловський (1904–1940), з листопада 1920 таємний співробітник ОВ ВЧК Чорного та Азовського морів; з 1921 секретар відділу Кримської міліції, особистий секретар уповноваженого Головміліції РРФСР по Криму; з 1922 уповноважений Кримської облЧК (Кримського облвідділу ДПУ); з 18 XII 1922 помічник уповноваженого ОВ Кримського ДПУ; з січня 1923 уповноважений СВ ДПУ по Криму. В СОЧ Кримського ДПУ: з 14 VII 1924 т.в.о. уповноваженого, уповноважений I відділу; з 3 XII 1924 помічник начальника I відділу; з 4 VI 1925 начальник I відділення СВ Кримського ДПУ; з 6 X 1925 уповноважений 2, 3 відділення СВ ОДПУ СРСР; з 29 IV 1926 уповноважений ПП ОДПУ по Західному краю; з 17 XII 1926 начальник СВ Брянського губвідділу ДПУ; з 8 X 1927 начальник КРВ ОВ Гомельського окрвідділу ДПУ; з 8 X 1928 уповноважений 2 відділення СВ ПП ОДПУ по Сибірському краю; з 30 X 1929 помічник начальника 8, 3 відділення СВ ОДПУ СРСР; з 1 III 1931 співробітник для особливих доручень СПВ ОДПУ СРСР; з 27 IX 1931 начальник СПВ ПП ОДПУ по Московській обл.; з 14 I 1933 помічник ПП та начальник СПВ ОДПУ по Московській обл.; з 10 VII 1934 начальник СПВ УДБ та помічник начальника УНКВС по Московській обл.; з 20 III 1935 заступник начальника УНКВС по Московській обл.; з 20 VII 1937 начальник УНКВС по Іванівській обл.; з лютого 1938 заступник наркома внутрішніх справ УРСР; з 28 III 1938 начальник 3 відділу 3 Управління НКВС СРСР. Заарештований 13 IX 1938, засуджений 24 I 1940 до вищої міри покарання, розстріляний 25 I 1940. Не реабілітований. *Шаповал Ю., Золотарьов В. Цит. праця, с. 534.*

Nr 125

16 lutego 1938, Kijów. Wyciąg z zestawienia statystycznego 8 Oddziału UGB NKWD USRS dla zastępcy ludowego komisarza spraw wewnętrznych USRS Aleksandra Radziwiłowskiego, dotyczący liczby aresztowanych pozostających w śledztwie

^aŚcisłe tajne^a

^aDo Zast[ępcy] *Narkoma* Spraw Wewnętrznych USRS
Starsz[ego] majora bezpieczeństwa państw[owego]^a
Tow. RADZIWIŁOWSKIEGO¹

^aInformacja
o liczbie aresztowanych, przeciwko którym prowadzone jest śledztwo
w organach UGB NKWD USRS^a
na 16 lutego 1938 roku

^a Nazwa organów ^a :	^a Łącznie ^a aresztowano	W tym: polska k-r i szpiegostwo
NKWD USRS	463	66
UNKWD obw[odu] d[niepro]pietrow[skiego]	2852	594
— — — — donieckiego	2584	455
— — — — charkowsk[iego]	2318	164
— — — — połtawsk[iego]	1414	109

^{a-a} *Zapisano wersalikami.*

¹ Aleksandr Pawłowicz (Izraił Moisiejewicz) Radziwiłowski (1904–1940), od listopada 1920 tajny współpracownik OO WCzK Mórz Czarnego i Azowskiego; od 1921 sekretarz Oddziału Milicji Krymskiej, osobisty sekretarz pełnomocnika Głównej Milicji RFSRS na Krymie; od 1922 pełnomocnik krymskiej obwodowej CzK/Krymskiego Oddziału Obwodowego GPU; od 18 XII 1922 pom. pełnomocnika OO krymskiego GPU; od stycznia 1923 pełnomocnik Tajnego Oddziału GPU Krymu. W SOCz krymskiego GPU: od 14 VII 1924 p.o. pełnomocnika, pełnomocnik 1 Oddziału; od 3 XII 1924 pom. naczelnika 1 Oddziału; od 4 VI 1925 naczelnik 1 Wydziału Tajnego Oddziału krymskiego GPU; od 6 X 1925 pełnomocnik 2, 3 Wydziałów Tajnego Oddziału OGPU ZSRS; od 29 IV 1926 pełnomocnik PP OGPU w Kraju Zachodnim; od 17 XII 1926 naczelnik Tajnego Oddziału GPU guberni briańskiej; od 8 X 1927 naczelnik KRO OO Homelskiego Oddziału Okręgowego GPU; od 8 X 1928 pełnomocnik 2 Wydziału Tajnego Oddziału PP OGPU Kraju Syberyjskiego; od 30 X 1929 pom. naczelnika 8, 3 Wydziału Tajnego Oddziału OGPU ZSRS; od 1 III 1931 pracownik do specjalnych poruczeń SPO OGPU ZSRS; od 27 IX 1931 naczelnik SPO PP OGPU obw. moskiewskiego; od 14 I 1933 pom. PP oraz naczelnik SPO OGPU obw. moskiewskiego; od 10 VII 1934 naczelnik SPO UGB oraz pom. naczelnika UNKWD obw. moskiewskiego; od 20 III 1935 zca naczelnika UNKWD obw. moskiewskiego; od 20 VII 1937 naczelnik UNKWD obw. iwanowskiego; od lutego 1938 zca ludowego komisarza spraw wewnętrznych USRS; od 28 III 1938 naczelnik 3 Oddziału 3 UNKWD ZSRS. Aresztowany 13 IX 1938, skazany 24 I 1940 na karę śmierci, rozstrzelany 25 I 1940. Nie zrehabilitowany. J. Szapował, W. Prystajko, W. Zołotar'ow, *op.cit.*, s. 534.

— — Киевской	— —	1852	396
— — Житомирск[ой]	— —	1056	214
— — Николаевск[ой]	— —	1152	125
— — Винницкой	— —	755	72
— — Черниговск[ой]	— —	657	47
— — Одесской	— —	582	13
— — Кам[енец]-Под[ольской]	— —	845	295
НКВД МАССР		636	5
^a Итого ^a :		17166	2555

^aНачальник 8 Отдела УГБ НКВД УССР
Лейтенант госбезопасности^a
(—) МУНВЕЗ

Опечатано 3 экземпляра:

1 экз. наркому внутренних дел УССР

1 || зам[естителю] наркома внутренних дел УССР

1 || в делах 8 отдела УГБ НКВД

*ГДА СБУ, ф. 16, оп. 31 (1951 р.), спр. 105, арк. 196.
Оригінал, машинопис.*

— —	— —	kijowskiego	1852	396
— —	— —	żytomiersk[iego]	1056	214
— —	— —	mikołajowsk[iego]	1152	125
— —	— —	winnickiego	755	72
— —	— —	czernihowsk[iego]	657	47
— —	— —	odeskiego	582	13
— —	— —	kam[ieniecko]-pod[olskiego]	845	295
NKWD MASRS			636	5
^a Razem ^a :			17166	2555

^aNaczelnik 8 Oddziału UGB NKWD USRS
Lejtnant bezpieczeństwa państw[owego]^a
(—) MUNWIEZ

Odbito w 3 egzemplarzach:

1 egz. dla *narkoma* spraw wewnętrznych USRS

1 || dla zast[ępcy] *narkoma* spraw wewnętrznych USRS

1 || do akt [spraw] 8 Oddziału UGB NKWD

HDA SBU, f. 16, op. 31 (1951 r.), spr. 105, k. 196.

Oryginał, maszynopis.

№ 126

17 лютого 1938, Житомир. Повідомлення заступника начальника УНКВС по Житомирській області Григорія Гришина наркому внутрішніх справ УРСР Олександрю Успенському про кількість затриманих заарештованих, які здійснили втечу

^{а-б}Совершенно секретно^{-б-а}

^бНародному комиссару внутренних дел УССР
Комиссару государственной безопасности^{-б}
^аТОВ. УСПЕНСКОМУ^{-а}
гор. Киев

^аО поимке арестованных, бежавших из тюрьмы УНКВД^а

В дополнение к № 2941.317 от 13 II [19]38 г. сообщая:

В связи с тем, что первые оперативные мероприятия по поимке бежавших арестованных оказались недостаточными, был предпринят ряд дополнительных оперативных действий:

а) В домах семей бежавших и их ближайших родственников устроили засады из числа оперативных работников УГБ и милиции, а также баз содействия.

б) В селах, где проживали бежавшие до их ареста и где имеются их родственные и деловые связи, был мобилизован весь актив, коммунисты и комсомольцы, из коих созданы заслоны, на дорогах, ведущих во все населенные пункты.

в) В пограничных и приграничных районах Яруньском, Городницком, Олевском, Эмильчинском, Новоград-Волынском и друг[их] – были подняты во всех селах базы содействия и актив для предупреждения возможности проникновения беглецов к границе и ухода в Польшу.

Наряду с этим, все время работали заслоны на всех дорогах, ведущих от Житомира в сторону Новоград-Волыньска, Коростеня, Киева, Бердичева и других, созданные из партийно-комсомольского и сельского актива и руководимые оперативным составом УГБ.

В результате этих мероприятий все арестованные, бежавшие из камеры в количестве 11-ти человек, задержаны и доставлены в УНКВД. Из них:

1) ^аМОЖАРОВСКИЙ^{-а} Стефан Тимофеевич, являвшийся организатором побега, ^взадержан 16 II [19]38 г. оперуполномоченным УГБ УНКВД, сержантом госбезопасности т. ЛЮЛЬКОВЫМ, пом[ощником] инспектора

---

^{а-а} Підкреслено машинописним способом.

^{б-б} Написано великими літерами.

^{в-в} Підкреслено від руки.

Nr 126

17 lutego 1938, Żytomierz. Meldunek zastępcy naczelnika UNKWD obwodu żytomierskiego Grigorija Griszyna do ludowego komisarza spraw wewnętrznych USRS Aleksandra Uspienskiego, dotyczący liczby zatrzymanych zbiegów

^{a-b}Ścisłe tajne^{-b-a}

^bDo Ludowego Komisarza Spraw Wewnętrznych USRS
Komisarza bezpieczeństwa państwowego^{-b}

^aTow. USPIENSKIEGO^{-a}
mias[to] Kijów

^aO pojmaniu aresztowanych, którzy uciekli z *tiurpodu* UNKWD^{-a}

W uzupełnieniu do [pisma] nr 2941.317 z 13 II [19]38 r. informuję:

W związku z tym, że pierwsze przedsięwzięcia operacyjne, mające na celu schwytywanie zbiegów z aresztu okazały się niewystarczające, podjęto szereg dodatkowych działań operacyjnych:

a) W domach zamieszkałych przez rodziny zbiegów i ich bliskich krewnych urządzono zasadzki [złożone] z pracowników UGB i milicji.

b) We wsiach, w których zbiegowie mieszkali przed aresztowaniem i gdzie posiadają krewnych lub mają jakieś kontakty służbowe, zmobilizowano cały aktyw, komunistów oraz komsomolców i utworzono z nich kordony na drogach wiodących do wszystkich miejscowości.

c) W rejonach nadgranicznych i przygranicznych: jaruńskim, horodnickim, olewskim, emilczyńskim, nowogrodzko-wołyńskim i inn[ych], we wszystkich wsiach, postawiono na nogi aparat wspomagający i aktyw, żeby zapobiec przedostaniu się zbiegów na granicę i ucieczce do Polski.

Jednocześnie przez cały czas pracowały kordony na wszystkich drogach prowadzących z Żytomierza do Nowogrodu Wołyńskiego, Korostenia, Kijowa, Berdyczowa i innych, złożone z aktywu partyjno-komsomolskiego i wiejskiego, kierowane przez pracowników operacyjnych UGB.

W wyniku tych przedsięwzięć wszyscy aresztowani w liczbie 11 osób, którzy uciekli z celi, zostali zatrzymani i doprowadzeni do UNKWD. W tym:

1) ^aMOŻAROWSKIJ^{-a} Stefan Timofiejewicz, organizator ucieczki, ^czostał zatrzymany 16 II [19]38 r. przez pełnomocnika oper[acyjnego] UGB UNKWD, sierżanta bezpieczeństwa państw[owego] t[owarzysza] LULKOWA, pom[ocnika] inspektora 8 Wydziału tow. IGNATIENKĘ¹, pom[ocnika] pełnomocnika

^a-^a Podkreślono maszynowo.

^b-^b Zapisano wersalikami.

^c-^c Podkreślono odręcznie.

¹ Fieliks Gawriłowicz Ignatienko (ur. 1906), od 1930 w GPU-NKWD; od 1931 strażnik w Żytomierskim Oddziale Okręgowym NKWD; od 1937 pom. inspektora 8 Wydziału UGB UNKWD obw. żytomierskiego; od 1938 naczelnik wewnętrznego więzienia UGB UNKWD obw. żytomierskiego.

8 отделения тов. ИГНАТЕНКО¹, пом[ощником] оперуполномоченного^в Андрушевского РО НКВД БОЙКО и нач[альником] Андрушевской раймилиции т. КОВАЛЕНКО.

Скрывался МОЖАРОВСКИЙ в доме своей родственницы в с. Яроповичи, Андрушевского района.

2) ^а-ВЕРБИЙ^{-а} Кирилл Моисеевич – 16 II сего года ^в-задержан в с. Гульск, Новоград-Волынского района нач[альником] паспортного стола Новоград-Волынской гормилиции ЯРОВЕНКО^{-в} при помощи б[азы]/с[одействия].

3) ^а-РЫКОВСКИЙ^{-а} Игнатий Брониславович

4) ^а-ШМИДТ^{-а} Рубин Иванович – следовавшие вместе в Красноармейский и Барановский районы по месту жительства их семей, задержаны 14 II [19]38 г. в с. Вильск, Черняховского района, ^в-заслоном из числа колхозников^{-в}.

5) ^а-ВАРПАХОВИЧ^{-а} Василий Алексеевич

6) ^а-ШПИЛЕВОЙ^{-а} Иван Никифорович, следовавшие вместе, задержаны 14 II [19]38 г. ^б-часовым красноармейцем войск НКВД при прохождении^{-б} через мост на 91 километре, участка Житомир–Фастов.

7) ^а-ЗАГЕРТ^{-а} Юлиан Юлиусович – задержан 15 II [19]38 г. в кол[хозе] Пекарщина, Черняховского района ^б-нашим осведомителем «МЕССЕР» при помощи колхозников АБРАМА Рейнгольда и ПАЦКЕ^{-б} Эмиля Юлиусовича.

8) ^а-БИЛЬЧУК^{-а} Ефим Дмитриевич – задержан 16 февраля с. г. в с. Колодянка, Новоград-Волынского района, ^б-членами базы содействия ГУЗОВЫМ и ДЕМЧУКОМ^{-б}.

9) ^а-РОВИНСКИЙ^{-а} Павел Анилович – задержан 16 февраля с. г. в с. Яроповичи, Андрушевского района ^б-агрономом Райземотдела КОРСАКОМ и председателем^{-б} сельсовета ЯКИМЕНКО.

10) ^а-РОЗИН^{-а} Вильгельм Фердинандович – задержан 15.2.[19]38 г. в с. Вязовец, Красноармейского района ^б-базой содействия^{-б}.

11) ^а-БЕРГМАН^{-а} Иван Иванович – задержан 17 февраля с. г. в с. Старая-Александровка, Черняховского района ^б-инспектором милиции ТУЧЕВСКИМ при содействии председателя колхоза тов. ЧИЖ и председателя сельсовета СЛЕПОЧУКА^{-б}.

Все арестованные доставлены в УНКВД и размещены в карцерах тюрьмы.

Разворачивается следствие, о результатах которого сообщим дополнительно.

---

¹ Фелікс Гаврилович Ігнатенко (нар. 1906), з 1930 в органах ДПУ-НКВС; з 1931 вахтер Житомирського окрвдділу НКВС; з 1937 помічник інспектора 8 відділення УДБ УНКВС Житомирської обл.; з 1938 начальник внутрішньої тюрми УДБ УНКВС Житомирської обл. Заарештований 17 XII 1938 прокурором прикордонних і внутрішніх військ, засуджений 27 VI – 4 VII 1939 в'їзною сесією Військового трибуналу військ НКВС Київського округу до позбавлення волі строком на 10 років, ухвалою ВК ВС СРСР від 25 VII 1939 вирок залишено в силі. Не реабілітований. ГДА СБУ, Житомир, спр. 32460.

oper[acyjnego]^c andruszowskiego RO NKWD BOJKĘ i nacz[elnika] andruszowskiej milicji rej[onowej] t[owarzysza] KOWALENKĘ.

MOŻAROWSKIJ ukrywał się w domu swej krewnej we w[si] Jaropowicze, rejon andruszowski.

2) ^aWIERBIJ^a Kiriłł Moisiejewicz – 16 II bieżącego roku ^czostał zatrzymany we w[si] Gulsk, rejon nowogrodzko-wołyński, przez nacz[elnika] biura paszportowego miejs[kiej] milicji w Nowogrodzie Wołyńskim JAROWIENKĘ^c przy pomocy a[paratu] w[spomagającego].

3) ^aRYKOWSKIJ^a Ignatij Bronisławowicz [oraz]

4) ^aSZMIDT^a Rubin Iwanowicz – zmierzający razem do rejonów krasnoarmiejskiego i baranowskiego, gdzie mieszkały ich rodziny, zostali zatrzymani 14 II [19]38 r. we w[si] Wilsk, rejon czerniachowski ^cprzez kordon składający się z kołchoźników^c.

5) ^aWARPACHOWICZ^a Wasilij s. Aleksieja [oraz]

6) ^aSZPILEWOJ^a Iwan Nikiforowicz, uciekający razem, zostali zatrzymani 14 II [19]38 r. przez ^bwartownika – żołnierza Wojsk NKWD, gdy przechodzili^b przez most na 91 kilometrze odcinka Żytomierz – Fastów.

7) ^aZAGIERT^a Julian Juliusowicz – został zatrzymany 15 II [19]38 r. w koł[chozie] Piekarszczyna, rejon czerniachowski ^bprzez naszego informatora „MIESSIERA” przy pomocy kołchoźników ABRAMA Riejngolda i PACKE^b Emila Juliusowicza

8) ^aBILCZUK^a Jefim Dmitrijewicz został zatrzymany 16 lutego br. w w[si] Kołodianka, rejon nowogrodzko-wołyński przez członków a[paratu] w[spomagającego] GUZOWA i DIEMCZUKA^b.

9) ^aROWINSKIJ^a Pawieł Aniłowicz został zatrzymany 16 lutego br. we w[si] Jaropowicze, rejon andruszowski ^bprzez agronoma *rajziemotdiełu* KORSAKA i przewodniczącego *sielsowietu* JAKIMIENKĘ.

10) ^aROZIN^a Wilgielm Fierdinandowicz został zatrzymany 15.2.[19]38 r. we w[si] Wiazowiec, rejon krasnoarmiejski ^bprzez aparat wspomagający^b.

11) ^aBERGMAN^a Iwan Iwanowicz został zatrzymany 17 lutego br. we w[si] Staraja Aleksandrowka, rejon czerniachowski ^bprzez inspektora milicji TUCZEWSKIEGO przy współdziałaniu przewodniczącego kołchozu tow. CZIŻA i przewodniczącego *sielsowietu* SLEPOCZUKA^b.

Wszyscy aresztowani zostali doprowadzeni do UNKWD i rozmieszczeni w karcerach więzienia.

Rozwija się śledztwo, o wynikach którego poinformujemy dodatkowo.

^bZastępca Naczelnika UNKWD obwodu żytomierskiego^b
Kapitan bezpieczeństwa państwowego

Aresztowany 17 XII 1938 przez prokuratora Wojsk Pogranicznych i Wewnętrznych NKWD, sądzony w dn. 27 VI – 4 VII 1939 podczas sesji wyjazdowej WT Wojsk NKWD okręgu kijowskiego i skazany na 10 lat pozbawienia wolności, decyzją Kolegium Wojskowego SN ZSRS z 25 VII 1939 wyrok utrzymano w mocy. Nie zrehabilitowany. HDA SBU, Żytomyr, spr. 32460.

^бЗаместитель начальника УНКВД по Житомирской области^б
Капитан государственной безопасности
(—) ГРИШИН

17 февраля 1938 г.

№ 2941.462

^аг. Житомир^а

ГДА СБУ, ф. 16, оп. 31 (1951 р.), спр. 37, арк. 109–111.

Оригінал, машинопис.

На першому аркуші документа проставлений штамп: Наркому доложено.

(—) GRISZYN

17 lutego 1938 r.
nr 2941.462
^am. Żytomierz^a

HDA SBU, f. 16, op. 31 (1951 r.), spr. 37, k. 109–111.

Oryginał, maszynopis.

Na pierwszym arkuszu dokumentu pieczęć: Lud[owemu] Kom[isarzowi] przedstawiono.

№ 127

21 лютого 1938, Київ. Директива наркома внутрішніх справ УРСР Олександра Успенського щодо оперативної роботи на оборонних заводах

^аСовершенно секретно^а

^аНачальникам областных управлений НКВД^а
только.....
гор. ....

Имеющиеся учетные данные по заводам оборонной промышленности свидетельствуют о том, что все заводы засорены социально-чуждым, враждебным элементом (б[ывшие] белые, петлюровцы, гетманцы, политбандиты, кулаки и пр.), ведущим антисоветскую, шпионскую, подрывную работу.

В целях очистки оборонных заводов от шпионов, диверсантов, лиц, ведущих враждебную работу

^аПриказываю^а:

1. Всех бывших белых офицеров, добровольцев белой, гетманской, петлюровской армий, активных политбандитов, повстанцев и кулаков – ^аарестовать^а.

2. Лиц, служивших в тех же армиях рядовыми по мобилизации, уволить с заводов, за исключением тех из этой категории, в отношении которых имеются материалы для ареста.

3. Немцев, поляков, латышей и других подозрительных по диверсии и шпионажу – арестовать. Дезорганизаторов производства и срывающих стахановскую работу – немцев, поляков и других, занимающихся этой враждебной деятельностью, систематически арестовывать.

Лиц, в отношении которых зафиксированы только отдельные малозначительные факты, не дающие основания для следствия, с заводов уволить.

4. Военнопленных, находившихся в Германии и Австрии, в специальных национальных концентрационных лагерях (немецких, татарских, украинских и др.) и служивших переводчиками при управлениях и комендантах лагерей арестовать.

Следствие разверните со всей серьезностью, учитывая, что важнейшей задачей операции является вскрытие диверсионных и шпионских групп. Одновременно, максимально усильте агентурную работу по всем подучетным контингентам, обращая особое внимание на лиц, имевших связи с иностранными специалистами, работавшими ранее на оборонных заводах.

---

^а-^а *Написано великими літерами.*

Nr 127

21 lutego 1938, Kijów. Dyrektywa ludowego komisarza spraw wewnętrznych USRS Aleksandra Uspienskiego, dotycząca działań w zakładach o znaczeniu dla obronności kraju

^aŚcisłe tajne^a

^aDo Naczelników Zarządów Obwodowych NKWD^a
do rąk własnych.....
miast[to].....

Istniejące dane ewidencyjne, które dotyczą zakładów przemysłu obronnego, świadczą o tym, że wszystkie zakłady skażone są społecznie obcymi, wrogimi elementami (b[yli] biali, petlurowcy, hetmańcy, bandyci polit[yczni], kułacy i in[ni]), prowadzącymi działalność antysowiecką, szpiegowską i wywrotową.

W celu oczyszczenia zakładów [przemysłu] obronnego ze szpiegów, dywersantów i osób prowadzących wrogą działalność

^arozkazuję^a:

1. Wszystkich byłych białych oficerów, ochotników białej, hetmańskiej i petlurowskiej armii, aktywnych bandytów polit[ycznych], powstańców i kułaków – ^aaresztować^a.

2. Osoby, które służyły w tych armiach jako szeregowcy w wyniku mobilizacji, zwolnić z zakładów, wyłączszy z tej kategorii [osoby], na które istnieją materiały dające podstawę do aresztowania.

3. Niemców, Polaków, Łotyszów i innych podejrzanych o szpiegostwo i dywersję – aresztować. [Wśród] osób dezorganizujących produkcję i zrywających pracę stachanowską – Niemców, Polaków i innych, którzy prowadzą taką wrogą działalność, przeprowadzać systematyczne aresztowania.

Osoby, u których zanotowano tylko pojedyncze, mało znaczące fakty, nie dające podstawy do wszczęcia śledztwa, zwolnić z zakładów.

4. Jeńców, którzy przebywali w Niemczech i Austrii w specjalnych narodowych obozach koncentracyjnych (niemieckich, tatarskich, ukraińskich i in[nych]) oraz służących jako tłumacze przy zarządach i komendantach obozów – aresztować.

Rozwińcie śledztwo z całą powagą, mając na uwadze, że najważniejszym zadaniem operacji jest wykrycie grup dywersyjnych i szpiegowskich. Jednocześnie zintensyfikujcie maksymalnie pracę agenturalną we wszystkich grupach podlegających ewidencji, zwracając szczególną uwagę na osoby mające kontakty ze specjalistami zagranicznymi, pracującymi dawniej w zakładach [przemysłu] obronnego.

---

^a-^a Zapisano wersalikami.

О результатах следствия и чистки предприятий информируйте 3-й отдел УГБ НКВД УССР.

^аНародный комиссар внутренних дел УССР
Комиссар государственной безопасности 3 ранга^а
(—) УСПЕНСКИЙ

№ 6-252/сн^б
«6-21-6» февраля 1938 г.
г. Киев

*ГДА СБУ, ф. 16, оп. 31 (1951 р.), спр. 59, арк. 50–52.
Оригінал, машинопис.*

---

^{б-б} Вписано від руки.

O wynikach śledztwa i przedsięwzięć związanych z czystką informujcie
3 Oddział UGB NKWD USRS.

^a-Ludowy Komisarz Spraw Wewnętrznych USRS
Komisarz bezpieczeństwa państwowego 3 rangi^a
(—) USPIENSKIJ

nr ^b-252/sn^b
„^b-21^b” lutego 1938 r.
m. Kijów

*HDA SBU, f. 16, op. 31 (1951 r.), spr. 59, k. 50–52.
Oryginal, maszynopis.*

---

^{b-b} *Wpisano odręcznie.*

№ 128

24 лютого 1938, Житомир. Повідомлення начальника УНКВС по Житомирській області Лаврентія Якушева до НКВС УРСР про результати проведених репресивних операцій

а-б-Совершенно секретно^{б-а}

в-т. БУРМИСТЕНКО^в
гор. Киев

В результате проведенных операций на территории области, за время
г-с 1 VI [19]37 г. по 20 II [19]38 года, репрессировано по всем линиям работы
– 18 193 человека^г.

В числе их:

- а) участников диверсионно-разведывательных резидентур..... 1534 чел.
- б) участников диверсионно-повстанческих организаций
и групп..... 175 "
- в) участников к-р националистических и фашистских
организаций и групп..... 4748 "
- г) шпионов..... 1473 "
- д) участников организац[ии] «ПОВ»..... 139 "
- е) информаторов консульств..... 71 "

Особенно большое количество диверсионно-разведывательных и по-
встанческих резидентур, шпионов, пеовяков и проч[их], вскрыто в погра-
ничных и приграничных районах области:

№№ п/п	Название районов	По поль- ск[ой] операции	По не- мецк[ой] операции	По ку- лацк[ой] операции	^б -Итого ^б
1.	Городница (погр[а- ничный])	371	19	172	562
2.	Ярунск[ий] (погра- н[ичный])	830	17	210	1057
3.	Олевск[ий] (погра- н[ичный])	303	3	58	364
4.	Н.-Волынск[ий] (пригр[аничный])	873	161	187	1221

^{а-а} Підкреслено машинописним способом.

^{б-б} Написано великими літерами.

^{в-в} Вписано від руки.

^{г-г} Підкреслено від руки.

Nr 128

24 lutego 1938, Żytomierz. Meldunek naczelnika UNKWD obwodu żytomierskiego Ławrentija Jakuszewa dla kierownictwa NKWD USRS, dotyczący wyników prowadzonych represji

^{a-b}Ściśle tajne^{-b-a}

^cT[owarzysz] BURMISTIENKO^c
mias[to] Kijów

W wyniku operacji przeprowadzonych na terenie obwodu w okresie ^dod 1 VI [19]37 r. do 20 II [19]38 roku poddano represjom na wszystkich odcinkach pracy – 18 193 osoby^d.

W tej liczbie:

- a) członkowie rezydentur dywersyjno-wywiadowczych..... 1534 os[oby]
- b) członkowie organizacji i grup dywersyjno-powstańczych..... 175 [osób]
- c) członkowie organizacji i grup k-r, nacjonalistycznych i faszystowskich..... 4748 [osób]
- d) szpiegdy..... 1473 [osoby]
- e) członkowie organizac[ji] POW..... 139 [osób]
- f) informatorzy konsulatów..... 71 [osób]

Szczególnie dużo rezydentur dywersyjno-wywiadowczych i powstańczych, szpiegów, peowiaków i in[nych] wykryto w nadgranicznych i przygranicznych rejonach obwodu:

Nr lp.	Nazwa rejonu	W ramach operacji polsk[iej]	W ramach operacji niemieck[iej]	W ramach operacji kułack[iej]	^b Razem ^b
1.	Horodnica (nadgr[aniczny])	371	19	172	562
2.	Jaruńsk[i] (nadgran[iczny])	830	17	210	1057
3.	Olewska (nadgran[iczny])	303	3	58	364
4.	N[owogrodzko]- wołyńsk[i] (przygr[aniczny])	873	161	187	1221

^{a--a} Podkreślono maszynowo.

^{b--b} Zapisano wersalikami.

^{c--c} Wpisano odręcznie.

^{d--d} Podkreślono odręcznie.

5.	Эмильчин[ский] (пригр[аничный])	490	339	435	1264
6.	Коростень[ский] (пригр[аничный])	616	187	627	1430
7.	Красноармейск[ий]	487	413	164	1064
8.	Барановский	491	122	234	847

Подавляющее большинство репрессированных по польской и немецкой операциям, как установлено материалами следствия, были в той или иной мере связаны: с иностранными разведывательными органами (непосредственно или через третьих лиц), с контрреволюционно-фашистскими организациями за кордоном, консульствами и проч.

Оставшиеся семьи репрессированных, особенно в перечисленных выше районах, оказались базой, откуда иностранные разведки и консульства могут черпать кадры для насаждения новых диверсионно-разведывательных, повстанческих и к-р националистических формирований.

Ряд поступивших фактов свидетельствует о том, что семьи репрессированных, на протяжении всего периода времени, с момента ареста глав семей, проводят среди населения антисоветскую и подрывную работу, в значительной степени отрицательно влияющую на работу колхозов, подготовку к весеннему севу и др. не менее важным государственным политическим и хозяйственным кампаниям.

а) ^аВ с. Геральдовке, Городницкого района^а, в семье репрессированного за шпионаж МИХАЙЛЕНКО, группируются жены других репрессированных. Почти каждый вечер там собирается до 10-ти жен. Все они на работу в колхоз не выходят, заявляют, что их все равно переселят весной. Многие из них разбазаривают свое имущество. Среди населения они проводят антиколхозную агитацию, разлагая трудовую дисциплину.

б) ^аПроживающие в с. Малая-Цвиля, Городницкого района^а, жена репрессированного ШПИНЬ Мария, работая на ското-ферме колхоза проводила вредительскую работу, в результате чего за последнее время погибло много молодняка. Будучи снятой с работы, она группирует в своем доме колхозниц, проводит среди них антисоветскую агитацию, устраивает пьянки, втягивая в них колхозниц.

в) ^аВ селе Лучица, Городницкого района^а, жена репрессированного ДЗЕДЗЬ Мария, пыталась сгруппировать жен репрессированных по с. Лучица и ближайших населенных пунктах, с целью насильственного освобождения арестованных, содержащихся в камерах райотделения НКВД и последующего группового побега в Польшу (ДЗЕДЗЬ Мария арестована и дело о ней закончено в порядке приказа № 00485 в декабре месяце 1937 г.).

В ряде случаев по Олевскому и Эмильчинскому районам, имели место факты, когда жены репрессированных продолжали подрывную работу

5.	Emilczyń[ski] (przygr[aniczny])	490	339	435	1264
6.	Korosteń[ski] (przygr[aniczny])	616	187	627	1430
7.	Krasnoarmiejsk[i]	487	413	164	1064
8.	Baranowski	491	122	234	847

Przytłaczająca większość represjonowanych w ramach operacji polskiej i niemieckiej, jak ustalono na podstawie materiałów śledczych, miała w mniejszym lub większym stopniu powiązania: z obcymi służbami wywiadowczymi (bezpośrednio lub przez osoby trzecie), organizacjami kontrrewolucyjno-faszystowskimi za granicą, konsulatami i in[nymi].

Pozostawione rodziny osób represjonowanych, szczególnie w wymienionych wyżej rejonach, okazały się bazą, z której obce wywiady i konsulaty mogą czerpać kadry do tworzenia dywersyjno-wywiadowczych, powstańczych k-r formacji nacjonalistycznych.

Zaistniało szereg faktów świadczących o tym, że rodziny osób represjonowanych przez cały czas, od chwili aresztowania głowy rodziny, prowadzą wśród ludności działalność antysowiecką i wywrotową, w znacznym stopniu wpływając negatywnie na pracę kolchozów, przygotowania do wiosennych zasiewów i in[nych] nie mniej ważnych państwowych – politycznych i gospodarczych kampanii.

a) ^aWe w[si] Gieraldowka, rejon horodnicki^a, w rodzinie represjonowanego za szpiegostwo MICHAJLENKI gromadzą się żony innych represjonowanych. Prawie każdego wieczoru zbiera się tam do 10 żon. Żadna z nich nie wychodzi do pracy w kolchozie; twierdzą, że tak czy owak zostaną wiosną przesiedlone. Wiele z nich roztrwania swój majątek. Wśród ludności prowadzą one agitację przeciwko kolchozom, osłabiając dyscyplinę.

b) ^aZamieszkała we w[si] Małaja Cwila w rejonie horodnickim^a żona represjonowanego, SZPIŃ Marija, pracując na kolchozowej fermie bydła, uprawiała szkodnictwo, w wyniku czego padło wiele młodych zwierząt. Po usunięciu jej z pracy, gromadzi ona w swym domu kolchoźnice, prowadzi wśród nich agitację antysowiecką, urządza pijaństwa i wciąga do nich kolchoźnice.

c) ^aWe wsi Łuczycza, rejon horodnicki^a, żona represjonowanego, DZIEDŹ Marija próbowała zebrać żony represjonowanych ze w[si] Łuczycza i pobliskich miejscowości, żeby przy użyciu przemocy uwolnić aresztowanych, przetrzymywanych w celach Wydziału Rej[onowego] NKWD i następnie [całą] grupą zbiec do Polski. (DZIEDŹ Marija została aresztowana i sprawę przeciwko niej zakończono w miesiącu grudniu 1937 r. w trybie przewidzianym w rozkazy nr 00485).

W szeregu przypadków w rejonach olewskim i emilczyńskim miały miejsce fakty, że żony represjonowanych kontynuowały działalność wywrotową

своих мужей и скрывали у себя лиц, переходивших из Польши на советскую сторону.

Факты антисоветской и антиколхозной деятельности семей репрессированных, носящие подчас организованный характер, имеются во всех районах области.

В отдельных селах жены репрессированных продают свое имущество и выезжают вглубь страны. Эти тенденции среди них очень развиты:

а) Жена репрессированного жителя с. Полияновка, Новоград-Волынского района, ГОНГАЛЮ Теофиля, среди колхозников заявляет: «Всем полякам надо продавать свое имущество и уезжать отсюда. Успеем продать, будем иметь пользу, а нет, так все имущество заберут в колхоз, а нас выселят».

б) Жена репрессированного по с. Несолонь, Нов[оград]-Волынского района, КОВАЛЬЧУК Парасковья, заявляет: «Нам всем нужно уезжать вглубь России, там жить спокойнее, а здесь всех нас арестуют и заберут имущество».

Большую активность в контрреволюционной деятельности проявляет школьная молодежь из числа семей репрессированных. Концентрация ее в местных дет[ских] домах положительных результатов в части воспитания ее не дала. Непосредственно сталкиваясь с антисоветски настроенной частью семей репрессированных, эта молодежь воспринимает антисоветские националистические взгляды, проявляя их в окружающей школьной среде.

В ряде случаев антисоветская деятельность молодежи из семей репрессированных носит организованный характер:

а) ^аВ селе Курном, Красноармейского района^а, вскрыта антисоветская группировка в средней школе из числа учеников 9-го класса, именовавшая себя «Тайным союзом», в состав ее входили: ТЕРЕЩУК Николай, 1918 г. рождения, сын репрессированного; ПУГАКОВ Василий, 1919 г. рождения, сын репрессированного; РЫЖУК Федор Иванович, 1920 г. рождения и др. – всего в количестве 7 человек.

На протяжении последнего времени они систематически распространяли – рисовали фашистскую свастику, разжигали национальную вражду среди учеников, воспитывая ненависть к еврейским детям.

Собираясь в квартире ПУГАКОВА, они проводили между собой беседы контрреволюционного характера. ПУГАКОВ среди учеников заявлял: «Нужно написать письмо Гитлеру и он бы забрал из с. Курное половину немцев. Наш класс делится на чистокровную и нечистокровную нацию, я принадлежу к чистокровной нации, а к нечистокровной относятся все евреи».

РЫЖУК (участник группировки) в письме к ПУГАКОВУ писал: «Я сам украинец и закаляюсь в борьбе с жидами и разной сволочью».

Установлено, что означенная группа была близко связана с учителем данной школы МАКАРЧУКОМ, сыном кулака.

swych mężów i ukrywały u siebie osoby, które przechodziły z Polski na stronę sow[iecką].

Przypadki działalności antysowieckiej i antykołchozowej, prowadzonej przez rodziny osób represjonowanych, posiadającej niekiedy zorganizowany charakter, miały miejsce we wszystkich rejonach obwodu.

W poszczególnych wsiach żony osób represjonowanych sprzedają swój majątek i wyjeżdżają w głąb kraju. Tendencje te są wśród nich bardzo wyraźne.

a) Żona represjonowanego mieszkańca w[si] Polijanowka, rejon nowogrodzko-wołyński, GONGAŁY Tieofila, mawia wśród kołchoźników: „Wszyscy Polacy powinni sprzedawać swój majątek i wyjeżdżać stąd. Jak uda się nam sprzedać, będziemy mieli korzyść, jak nie, to cały majątek zabiorą do kołchozu, a nas wysiedlą”.

b) Żona represjonowanego we w[si] Niesołoń, rejon now[ogrodzko]-wołyński, KOWALCZUK Paraskowieja, mówi: „My wszyscy musimy wyjeżdżać w głąb Rosji, tam będziemy żyć w większym spokoju, a tutaj wszyscy zostaniemy aresztowani i zabiorą nam majątek”.

Dużą aktywność w działalności kontrrewolucyjnej przejawia młodzież szkolna, pochodząca z rodzin osób represjonowanych. Zgromadzenie jej w miejscowych domach dziec[ka] nie dało w kwestii wychowania pozytywnych efektów. Stykając się bezpośrednio z antysowiecko nastawioną częścią rodzin represjonowanych, młodzież ta przejmuje antysowieckie poglądy nacjonalistyczne i ujawnia je w otaczającym ją szkolnym środowisku.

W szeregu przypadków antysowiecka działalność młodzieży, pochodzącej z rodzin osób represjonowanych, nosi charakter zorganizowany:

a) ^aWe wsi Kurnoje, rejon krasnoarmiejski^a wykryto w szkole średniej, wśród uczniów 9 klasy, ugrupowanie antysowieckie, które nadało sobie nazwę „Tajny Związek”. W skład jego wchodził: TIERIESZCZUK Nikołaj, urodzony w 1918 r., syn represjonowanego; PUGAKOW Wasilij, urodzony w 1919 r., syn represjonowanego; RYŻUK Fiodor Iwanowicz, urodzony w 1920 r. i in[ni] – w sumie 7 osób.

W ostatnim czasie systematycznie rozpowszechniali, poprzez rysowanie, sfastryki faszystowskie, wywoływali wśród uczniów wrogość o podłożu nacjonalistycznym, wniecali nienawiść do dzieci żydowskich.

Zbierając się w mieszkaniu u PUGAKOWA, prowadzili rozmowy o charakterze kontrrewolucyjnym. PUGAKOW oświadczył uczniom: „Musimy napisać list do Hitlera, żeby zabrał ze w[si] Kurnoje połowę Niemców. Nasza klasa dzieli się na [uczniów należących do] rasy czystej i nieczystej, ja należę do nacji o krwi czystej, a do nieczystej rasy zaliczają się wszyscy Żydzi”.

RYŻUK (członek ugrupowania) w liście do PUGAKOWA napisał: „Sam jestem Ukraińcem i hartuję się w walce z Żydami i wszelaką *swoločą*”.

Ustalono, że opisana grupa ma ściśle powiązania z nauczycielem tej szkoły MAKARCZUKIEM, synem kułaka.

b) ^aW szkole średniej w Lubarce^a uczniowie klas 8 i 7, synowie [osób] represjonowanych BARANOWSKIJ Stiepan, urodzony w 1920 r. i DUBINA Stiepan,

б) ^аВ Любарской средней школе^а ученики 8 и 7-го классов, сыны репрессированных БАРАНОВСКИЙ Стефан, 1920 г. рождения и ДУБИНА Степан, будучи озлоблены, в связи с арестом их родных, пытались совершить террористический акт над председателем сельсовета, председателем колхоза и др[ругими] активистами, дабы отомстить за репрессию родных.

в) Ученица 4 класса сельской школы в селе Рясное, Барашевского района, дочь репрессированного ПАВЛОВА, написала контрреволюционный лозунг: «Фашистський терор – злидні та безробіття – ось доля трудящих в країні соціалізму», который давала читать ученикам.

Аналогичные антисоветские проявления имели место в Барашевской, Радомысльской, Вересской и др[ругих] школах, носителями коих в основном являлись дети репрессированных.

Исходя из этого, считаем необходимым, в целях пресечения контрреволюционной деятельности семей репрессированных и очистки районов от неблагонадежного элемента – провести следующие мероприятия:

1. Из пограничных и приграничных районов области: Городницкого, Олевского, Яруньского, Новоград-Волынского, Эмильчинского, Коростенского, Барановского и Красноармейского переселить в тыловые области семьи всех репрессированных по последним операциям в 1937–[19]38 г. г.

2. Со всех остальных районов подвергнуть переселению репрессированных по следующим видам преступлений:

- а) участников диверсионно-разведывательных резидентур;
- б) участников повстанческих к-р националистических и фашистских организаций и групп;
- в) членов «Польской организации войсковой»;
- г) участников к-р троцкистских и правых группирований.

Общее количество подлежащих переселению, по отношению к количеству репрессированных выражается в следующих цифрах:

№№ п/п	Название района	Репрессировано				Количество семей подлежащих переселению
		По польск[ой] операции	По нем[ецкой] опер[ации]	По кул[ацкой] опер[ации]	Всего	
1.	Городниц[кий] (погр.)	371	19	172	562	400
2.	Ярунь[ский] (погран.)	830	17	210	1057	800
3.	Олевск[ий] (погран.)	303	3	58	364	250
4.	Н-Волинск[ий] (приг.)	873	161	187	1221	900

wściekli za aresztowanie krewnych, próbowali dokonać zamachu na przewodniczącego *sielsowietu*, przewodniczącego kołchozu i in[nych] aktywistów, żeby pomścić prześladowanie krewnych.

c) Uczennica 4 klasy szkoły wiejskiej we wsi Riasnoje, rejon barszewski, córka represjonowanego PAWŁOWA, napisała kontrrewolucyjne hasło: „Faszystowski terror – nędza i bezrobocie – oto los robotników w kraju socjalizmu^{e-e}”, które dawała do czytania uczniom.

Analogiczne przejawy antysowietyzmu miały miejsce w szkołach: barszewskiej, radomyskiej, wierieskiej i in[ych], których prowodyrami były przede wszystkim dzieci [osób] represjonowanych.

Na podstawie powyższego, aby zapobiec kontrrewolucyjnej działalności rodzin [osób] represjonowanych oraz oczyścić rejony z nieprawomyślnego elementu, uważamy za konieczne podjęcie następujących kroków:

1. Z nadgranicznych i przygranicznych rejonów obwodu [żytomierskiego]: horodnickiego, olewskiego, jaruńskiego, nowogrodzko-wołyńskiego, emilczyńskiego, korosteńskiego, baranowskiego i krasnoarmiejskiego przesiedlić do dalszych obwodów rodziny wszystkich represjonowanych w ramach ostatnich operacji z l[at] 1937–[19]38.

2. Ze wszystkich pozostałych rejonów przesiedlić represjonowanych za następujące przestępstwa:

- a) członków rezydentur dywersyjno-wywiadowczych;
- b) członków powstańczych k-r nacjonalistycznych oraz faszystowskich organizacji i grup;
- c) członków Polskiej Organizacji Wojskowej;
- d) członków w k-r ugrupowań trockistowskich i prawicowych.

Ogólna liczba [rodzin] podlegających przesiedleniu w stosunku do liczby represjonowanych wyraża się w następujących danych:

Nr Lp.	Nazwa rejonu	Represjonowano				Liczba rodzin podlegających przesiedleniu
		W ramach operacji polsk[iej]	W ramach operacji niem[ieckiej]	W ramach operacji kul[ackiej]	Razem	
1.	Horodnic[ki] (nadgr[aniczny])	371	19	172	562	400
2.	Jaruń[ski] (nadgr[aniczny])	830	17	210	1057	800
3.	Olews[ki] (nadgr[aniczny])	303	3	58	364	250

^{e-e} Zapisano w języku ukraińskim.

5.	Эмильчин[ский] (приг.)	490	339	435	1264	1000
6.	Коростень[ский] (приг.)	616	187	627	1430	1200
7.	Красноармейский	487	413	164	1064	800
8.	Барановский	491	122	234	847	600
9.	Коростышевский	320	80	200	600	300
10.	Трояновский	89	2	210	301	140
11.	Овручский	491	3	346	840	550
12.	Малинский	263	67	184	514	250
13.	Лугинский	342	30	357	729	350
14.	Базарский	138	39	236	413	200
15.	Житомирский	318	207	141	666	400
16.	Бердичевский	671	22	72	765	400
17.	Барашевский	156	116	199	471	250
18.	Дзержинский	342	125	108	575	280
19.	Любарский	221	4	206	431	200
20.	Ружинский	296	–	188	484	220
21.	Янушпольский	138	–	73	211	100
22.	Чудновский	182	6	77	265	200
23.	Потиевский	45	25	330	400	150
24.	Радомысльский	115	72	196	387	160
25.	Вол. Волынский	160	133	118	411	200
26.	Черняховский	85	91	241	416	150
27.	Словечанский	202	7	128	337	200
28.	Народичский	61	1	65	127	50
29.	Чеповичский	113	33	207	353	170
30.	Корнинский	125	7	118	250	120
31.	Попелянский	67	9	77	153	75
32.	Брусилловский	31	8	70	109	50
33.	Андрушовский	24	5	70	99	50
34.	Вчерайшинский	45	5	31	81	40
	⁶ -Итого ⁶ :	9501	2357	6335	18193	9200

Представляя данные на Ваше усмотрение, о Вашем решении прошу уведомить.

⁶Начальник УНКВД по Житомирской области⁶
Капитан государств[енной] безопасности
(—) ЯКУШЕВ

24 февраля 1938 г.

4.	N[owogrodzko]- wołyńsk[i] (przy- g[raniczny])	873	161	187	1221	900
5.	Emilczyń[ski] (przyg[raniczny])	490	339	435	1264	1000
6.	Korosteń[ski] (przyg[raniczny])	616	187	627	1430	1200
7.	Krasnoarmiejski	487	413	164	1064	800
8.	Baranowski	491	122	234	847	600
9.	Korostyszewski	320	80	200	600	300
10.	Trojanowski	89	2	210	301	140
11.	Owrucki	491	3	346	840	550
12.	Maliński	263	67	184	514	250
13.	Ługiński	342	30	357	729	350
14.	Bazarski	138	39	236	413	200
15.	Żytomierski	318	207	141	666	400
16.	Berdyczowski	671	22	72	765	400
17.	Baraszewski	156	116	199	471	250
18.	Dzierżyński	342	125	108	575	280
19.	Lubarski	221	4	206	431	200
20.	Rużyński	296	–	188	484	220
21.	Januszpolski	138	–	73	211	100
22.	Czudnowski	182	6	77	265	200
23.	Potijewski	45	25	330	400	150
24.	Radomyski	115	72	196	387	160
25.	Wołod[arsko]- -wołyński	160	133	118	411	200
26.	Czerniachowski	85	91	241	416	150
27.	Słoweczanski	202	7	128	337	200
28.	Narodycki	61	1	65	127	50
29.	Czapowicki	113	33	207	353	170
30.	Korniński	125	7	118	250	120
31.	Popielniański	67	9	77	153	75
32.	Brusiłowski	31	8	70	109	50
33.	Andruszowski	24	5	70	99	50
34.	Wczerajszyński	45	5	31	81	40
	^b -Razem ^{-b} :	9501	2357	6335	18193	9200

Przedstawiam Wam [powyższe] dane do zaopiniowania i proszę o powiadomienie o Waszej decyzji.

^b-Naczelnik UNKWD obwodu żytomierskiego^{-b}

№ 2941.523

^аг. Житомир^а

ГДА СБУ, ф. 16, оп. 31 (1951 р.), спр. 37, арк. 143–148.

Оригінал, машинопис.

На першому аркуші документа написано від руки: По вопросу переселения [по] Житомиру.

Kapitan bezpieczeństwa państw[owego]
(—) JAKUSZEW

24 lutego 1938 r.
nr 2941.523
^a-m. Żytomierz^a

HDA SBU, f. 16, op. 31 (1951 r.), spr. 37, k. 143–148.

Oryginał, maszynopis.

Na pierwszej stronie dokumentu dopisano odręcznie: W sprawie przesiedlenia w Żytomierzu.

№ 129

25 лютого 1938, Київ. Донесення агента НКВС УРСР про перебування у Києві наркома внутрішніх справ СРСР Миколи Єжова

Копия донесения агента [...] – 25 II-1938 г.
1 отделение IV отдела УГБ УНКВД по Киевск[ой] области

23 февраля с. г. я зашел в укр[аинский] Главкожобуавпром (Крещатик, 25). В коридоре встретил члена партии ПОЛТОРАКА – бывш[его] зав[едующего] кадрами Главкожобуавпрома и недавно сокращенный. Направляется Горпарткомом на работу зав[едующим] райфинотделом в г. Киеве.

ПОЛТОРАК рассказывал, что т. ЕЖОВ уже 8 день находится в Киеве. Заинтересовавшись его рассказом, я его отвел в сторону и просил его подробно мне рассказать, что ему известно о посещении тов. ЕЖОВЫМ Киева и откуда ему это известно. ПОЛТОРАК рассказал мне следующее:

«Один начальник отдела НКВД из Наркомата, с которым я в большой дружбе, мне рассказал, что тов. ЕЖОВ находится здесь в Киеве 8 дней. Пребывание тов. ЕЖОВА в Киеве многие наши чекисты долго будут помнить. Тов. ЕЖОВ лично знакомился с многими делами заключенных; потом посетил тюрьму и с каждым заключенным лично разговаривал. Если кто-либо из заключенных выражал желание с ним поговорить наедине, он записывал его фамилию и потом вызывал к себе. В результате всего этого тов. ЕЖОВ распорядился человек 20 ответственных работников арестовать. Человек 10 он вызвал к себе и сказал им: „Сбросьте военное обмундирование и идите на все 4 стороны, но в НКВД не смейте больше показываться”. Тов. ЕЖОВ подверг аресту чекистов за то, что они репрессировали массу членов партии без всякого основания и многих из них держали под арестом продолжительное время и не могли им предъявить каких-либо серьезных обвинений.

Посещая тюрьму, тов. ЕЖОВ встретил одного заключенного, который сидит в тюрьме уже 8 месяцев. За это время заключенный поседел. На вопрос тов. ЕЖОВА, в чем он обвиняется, ему ответили, что он обвиняется в польском шпионаже, но предъявить ему конкретное обвинение не могли.

Тов. ЕЖОВ распорядился, чтобы этого заключенного немедленно освободить и приказал помочь ему поехать на курорт, а нач[альника] отдела, который арестовал этого человека, велел посадить.

По этому поводу тов. ЕЖОВ сказал, что „такое серьезное обвинение, как шпионаж, надо заключенному предъявить не позже чем через 3 дня после ареста, а вы его держали 8 месяцев. Значит, у вас никакого обвинения против него нет, а вы его держали 8 месяцев. Хорошо, что мы его теперь освободили. Но ведь у человека вы отняли 50 лет жизни. Кто вас учил так работать? Так поступать с людьми? Может быть тов. СТАЛИН нас так

Nr 129

25 lutego 1938, Kijów. Doniesienie agenta NKWD USRS, dotyczące pobytu w Kijowie ludowego komisarza spraw wewnętrznych ZSRS Nikołaja Jeżowa

Kopia doniesienia agenta [...] – 25 II-1938 r.
1 Wydział IV Oddziału UGB UNKWD obwodu kijowsk[iego]

23 lutego br. zaszedłem do ukr[aińskiego] *Gławkożobuwpromu* (Kreszczatik 25). Spotkałem na korytarzu członka partii POŁTORAKA, był[ego] kier[ownika] kadr *Gławkożobuwpromu*, niedawno zredukowanego, skierowany przez *gorpartkom* do pracy jako kier[ownik] *raffinotdielu* w m. Kijowie.

POŁTORAK powiedział, że JEŻOW już 8 dzień jest w Kijowie. Zaciekawilem się jego słowami, odciągnąłem go na stronę i poprosiłem, by mi dokładnie opowiedział, co mu wiadomo o wizycie tow. JEŻOWA w Kijowie i skąd on to wie. POŁTORAK opowiedział, co następuje:

„Pewien zaprzyjaźniony ze mną naczelnik oddziału NKWD z *narkomatu* powiedział mi, że tow. JEŻOW przebywa tu, w Kijowie od 8 dni. Pobyt tow. JEŻOWA w Kijowie wielu naszych czekistów na długo sobie zapamięta. Tow. JEŻOW osobiście zapoznał się z wieloma sprawami uwięzionych; następnie odwiedził więzienie i rozmawiał osobiście z każdym więźniem. Jeżeli któryś z więźniów chciał rozmawiać z nim na osobności, zapisywał jego nazwisko i potem wzywał do siebie. W rezultacie tego wszystkiego tow. JEŻOW wydał decyzję o aresztowaniu około 20 pracowników, będących na kierowniczych stanowiskach. Wezwał do siebie około 10 ludzi i powiedział: »Macie zrzucić mundur wojskowy i iść, gdzie was oczy poniosą. I nie ważcie się więcej pokazywać w NKWD«. Tow. JEŻOW kazał aresztować czekistów za to, że stosowali represje wobec mas partyjnych bez żadnej podstawy i wielu [ludzi] przetrzymywali w areszcie, nie mogąc przedstawić im jakichkolwiek poważniejszych zarzutów.

Podczas wizyty w więzieniu tow. JEŻOW spotkał pewnego więźnia, który siedział w więzieniu już 8-my miesiąc. Przez ten czas więzień posiwił. Na pytanie tow. JEŻOWA, o co jest on oskarżony, odpowiedzieli mu, że jest oskarżony o szpiegostwo na rzecz Polski, ale konkretnych zarzutów nie mogli mu przedstawić.

Tow. JEŻOW zarządził natychmiastowe wypuszczenie więźnia i wydał polecenie, by udzielono mu pomocy w wyjeździe do uzdrowiska. Natomiast nacz[elnika] oddziału, który aresztował tego człowieka, rozkazał wsadzić [do więzienia].

W związku z tą sprawą tow. JEŻOW powiedział: »Tak poważne oskarżenie, jak zarzut szpiegostwa trzeba przedstawić aresztowanemu nie później niż po 3 dniach od chwili aresztowania, a wyście trzymali go 8 miesięcy. Świadczy to o tym, że nie mogliście przedstawić mu żadnego oskarżenia, a wzięliście go przez 8 miesięcy. Dobrze, żeśmy go teraz uwolnili. Ale przecież wyście zabrali człowiekowi 50 lat życia. Kto uczył Was tak pracować? Tak postępować z ludźmi?

учит? Нет. Только враги так учат работать. Вот вы сами были принуждены многих освободить. А что это значит? Это значит, что не только заставили многих честных людей страдать, но вы этим самым подорвали авторитет органов НКВД.

Если вы разоблачили шпиона, диверсанта, вредителя, троцкиста и расстреляли его, – вы сделали одно дело, наше дело. Но если посадили честного коммуниста, то вы сделали вражеское дело”. Тов. ЕЖОВ буквально рвал от них куски и все доказывал чекистам, что они поступают совершенно наоборот тому, чему нас учит тов. СТАЛИН.

Потом тов. ЕЖОВ вызвал Прокурора Укр[аинской] Республики и спросил его, почему он выдает ордера на массовые аресты, тщательно не проверив, действительно ли люди виновны. „Ко мне, – говорил т. ЕЖОВ, – если мои помощники приходят за разрешением на арест кого-либо, то выходит мокрым, пока получает такое разрешение и после этого тов. ВЫШИНСКИЙ выматывает у меня всю душу, пока он выдает ордер на арест. Он заставляет нас десять раз проверить, действительно ли виновен тот, которого собираются арестовать, а у Вас, на Украине, все это делается так легко”».

ПОЛТОРАК говорил все это с таким подъемом и одушевлением, что как будто завтра собираются 50% заключенных амнистировать и столько же % работников НКВД репрессировать.

Я, для того, чтобы ПОЛТОРАК, в случае надобности не мог отказаться от своих слов, позвал одного члена партии БОТВИНИКА и просил также с ним в моем присутствии поделиться с «интересными» новостями. ПОЛТОРАК тут же при мне и БОТВИНИКУ все это повторил с добавлением некоторых подробностей, а потом сказал: «Знаете – ЛЕПЛЕВСКИЙ расстрелян».

«А ШАРОВ», – спросил я. «ШАРОВ нет. ШАРОВ пошел на выдвижение и работает».

Я хотел у ПОЛТОРАКА узнать фамилию нач[альника] отдела, который его так подробно информировал, но спросить у него прямо было неудобно, т. к. это могло у него вызвать подозрение, но я его спросил, кого он знает из НКВД. Он назвал несколько фамилий, которых я не знаю, и не мог запомнить. ПОЛТОРАК мне похвалился, что он еще встретится с этим нач[альником] отдела и он ему еще расскажет. Я его просил обязательно все у него узнать и мне рассказать.

На второй день я зашел в детск[ий] обувной магазин в Пассаже и заведующий этого магазина БОГРИН мне говорит: «Слыхал новость. Т. ЕЖОВ был у нас, уехал и оставил бригаду. Т. ЕЖОВ и бригада нашли немало незаконных дел у нас и кое-кому не сдобровать за это». Значит о приезде т. ЕЖОВА, как видно, очень многие знают, подумал я. И действительно, сегодня после занятий в партшколе несколько членов партии Кожобувпрома – ФИЛИПАС, ЗУБИНСКИЙ, ФЕДОРОВ и друг[ие], стали делиться между собой о последних новостях, связанных с приездом тов. ЕЖОВА.

Może tow. STALIN nas tak uczy? Nie! Tylko wrogowie uczą w taki sposób pracować. Proszę, wy sami musieliście wielu [aresztowanych] uwolnić. A o czym to świadczy? Świadczy to o tym, że nie tylko skazaliście wielu uczciwych ludzi na cierpienie, ale jednocześnie nadzarpnęliście autorytet organów NKWD.

Jeżeli zdemaskowaliście szpiega, dywersanta, szkodnika, trockistę i rozstrzelaliście go, to dokonaliście czynu zgodnego z naszą wspólną sprawą. Ale jeżeli wsadziliście do więzienia uczciwego komunistę, to wykonaliście wrogą robotę«. Tow. JEŻOW dosłownie rozrywał ich na kawałki i tłumaczył czekistom, że postępują całkiem na odwrót, niż uczy nas tow. STALIN.

Następnie tow. JEŻOW wezwał prokuratora republiki ukr[aińskiej] i zapytał, dlaczego wydaje on nakazy masowych aresztowań bez dokładnego sprawdzenia, czy ludzie rzeczywiście są winni. »Jeśli moi pomocnicy – mówił t[owarzysz] JEŻOW – przychodzą do mnie po zgodę na aresztowanie kogoś, wychodzą mokrzy [ze zmęczenia], zanim otrzymają taką zgodę, a jeszcze potem tow. WYSZYNSKIJ wyciska ze mnie wszystkie poty, zanim wyda nakaz aresztowania. Zmusza on nas do sprawdzania po dziesięć razy, czy ten, kogo zamierzamy aresztować, rzeczywiście jest winien, a u Was, na Ukrainie, wszystko to robi się tak lekko«.

POŁTORAK opowiadał to wszystko z takim uniesieniem i ożywieniem, jak gdyby zabierano się już jutro do amnestionowania 50% więźniów i represjonowania takiegoż procentu pracowników NKWD.

Zawołałem jeszcze jednego członka partii, BOTWINIKA, i poprosiłem, żeby POŁTORAK i z nim podzielił się w mojej obecności „interesującymi” nowinami, a zrobiłem to po to, żeby w razie potrzeby nie wyparł się on swych słów. POŁTORAK wszystko to powtórzył w mojej i BOTWINIKA obecności, dodając pewne szczegóły, a potem powiedział: „A wiecie? LEPLEWSKIJ rozstrzelany”.

„A SZAROW?” – spytałem. „SZAROW nie. SZAROW poszedł w górę i pracuje”.

Chciałem dowiedzieć się od POŁTORAKA, jakie jest nazwisko nacz[elnika] oddziału, który tak dokładnie go poinformował, ale bezpośrednio pytać nie wypadało, ponieważ mogłoby to wzbudzić podejrzenia. Spytałem tylko, kogo on zna z NKWD. Wymienił kilka nazwisk, których nie znam i nie mogłem zapamiętać. POŁTORAK pochwalił mi się, że jeszcze spotka się z tym nacz[elnikiem] oddziału i ten powie mu [coś więcej]. Poprosiłem go, by koniecznie się wszystkiego dowiedział i [potem] opowiedział mi.

Na drugi dzień zaszedłem do sklepu z dziecięc[ym] obuwiem w pasażu i kierownik tego sklepu BOGRIN powiedział mi: „Słyszałem nowinę. T[owarzysz] JEŻOW był u nas, wyjechał i zostawił brygadę. T[owarzysz] JEŻOW i brygada znaleźli u nas niemało bezprawia i komuś nie ujdzie to na sucho”. Pomyślałem, że to oznacza, iż o przyjeździe t[owarzysza] JEŻOWA, jak widać, wie już sporo osób. I rzeczywiście, dziś po zajęciach w szkole part[yjnej] kilku członków partii w *Kożobuwpromie* – FILIPAS, ZUBINSKIJ, FIODOROW i inn[i] zaczęli dzielić się między sobą ostatnimi nowinami, związanymi z przyjazdem tow. JEŻOWA.

ZUBINSKIJ twierdzi, że jego żona zna żonę pracownika NKWD i tamta jej powiedziała, oczywiście w tajemnicy: „W NKWD siedzieli i pracowali. Nagle

ЗУБИНСКИЙ говорит, что его жена знакома с женой работника НКВД и та ей рассказала, конечно, по секрету: «В НКВД сидели и работали. Вдруг открывается дверь и заходит... т. ЕЖОВ. Все от страха обомлели и все в таком духе».

ЗУБИНСКИЙ дальше рассказывает такой случай: «Мой товарищ Мишка (фамилии не запомнил) сидел в тюрьме 2 месяца и на днях освобожден. Мишка рассказывает, что его Особая Коллегия приговорила к расстрелу за то, что он якобы когда-то убил коммуниста и забрал его документы. Потом случайно выяснили, что у него просто одна фамилия и имя отчество сходятся».

Из всех присутствующих оказалось, что только один ФЕДОРОВ не знал о приезде тов. ЕЖОВА.

Среди этих же т. т. пошел разговор, что ЕГОРОВА¹ уже арестовали. Это предположение делается на том основании, что в списке награжденных к XX-лет[ию] Красной Армии – его нет.

Из всего сказанного заключаю, что через некоторых работников НКВД или их жен, кое-что становится известным широкой публике, а последняя сочиняет вокруг этих слухов невероятные небылицы и с молниеносной быстротой распространяет их всюду.

^aПринял: Начальник 1 Отделения IV Отдела
Лейтенант госбезопасности^a
ЛАПСКЕР

^aВерно^a: (—)

ГДА СБУ, оп. 31 (1951 р.), спр. 20, арк. 16–20.
Засвідчена копія, машинопис.

---

^{a-a} Написано великими літерами.

¹ Олександр Ілліч Єгоров (22 X 1883 – 23 II 1939), з 1918 в Червоній армії, у 1920 під час польсько-більшовицької війни командувач Південно-східного Фронту, у 1925–1926 рр. військовий аташе у Китаї; з 1927 командувач Білоруського ВО; з 1931 начальник штабу РСЧА; з 1935 начальник Генерального Штабу; 20 XI 1935 іменованій маршалом СРСР; у 1937–1938 рр. перший заступник комісара оборони, розстріляний у 1939 в Москві. *Wieczorkiewicz P. P. Цит. праця, passim; Potyrała B., Szczegóła H., Czerwoni marszałkowie. Elita armii radzieckiej 1935–1991, Zielona Góra, 1997, с. 325.*

otworzyły się drzwi i wszedł... t[owarzysz] JEŻOW. Wszyscy zdrętwieli ze strachu i wszystko [przebiegało] w takim duchu”.

ZUBINSKIJ opowiedział dalej taki przypadek: „Mój kolega Miszka (nazwisko zapomniałem) siedział w więzieniu 2 miesiące i kilka dni temu uwolnili go. Miszka mówi, że Kolegium Specjalne skazało go na śmierć za to, że jakoby kiedyś tam zabił komunistę i zabrał jego dokumenty. Potem przypadkiem wyjaśniło się, że to tylko zbieżność nazwiska, imienia i otczestwa”.

Jak się okazało, ze wszystkich obecnych tylko jeden FIODOROW nie wiedział o przyjeździe tow. JEŻOWA.

Wśród tychże t[owarzyszy] mówiło się, że już aresztowali JEGOROWA¹. Przypuszczenie to powstało na tej podstawie, że nie ma go na liście nagrodzonych z okazji XX-le[cia] Armii Czerwonej.

Z tego, co zostało powiedziane, wnioskuję, że przez niektórych pracowników NKWD lub ich żony niektóre informacje trafiły do szerokiej rzeszy ludzi, a ci tworzą wokół nich nieprawdopodobne bajdy i z prędkością błyskawicy wszędzie je rozpowszechniają.

^aPrzyjął: Naczelnik 1 Wydziału IV Oddziału
Lejtnant bezpieczeństwa państw[owego]^a
ŁAPSKIER

^aZa zgodność^a: (—)

*HDA SBU, op. 31 (1951 r.), spr. 20, k. 16–20.
Kopia uwierzytelniona, maszynopis.*

---

^{a-a} Zapisano wersalikami.

¹ Aleksandr Iljicz Jegorow (22 X 1883 – 23 II 1939), od 1918 w Armii Czerwonej, w 1920 dca Frontu Południowo-Wschodniego w czasie wojny polsko-bolszewickiej, w l. 1925–1926 attaché wojskowy w Chinach; od 1927 dca Białoruskiego WO; od 1931 szef Sztabu RKKK; od 1935 szef Szt. Gen.; 20 XI 1935 mianowany marszałkiem ZSRS; w l. 1937–1938 I zca komisarza obrony, rozstrzelany w 1939 w Moskwie. P. P. Wiczorkiewicz, *op.cit., passim*; B. Potyrała, H. Szczegóła, *Czerwoni marszałkowie. Elita armii radzieckiej 1935–1991*, Zielona Góra 1997, c. 325.

№ 130

25 лютого 1938, Київ. Довідка 8-го відділу УДБ НКВС УРСР
заступнику наркома внутрішніх справ УРСР Олександрю
Радзівіловському про кількість осіб, засуджених
НКВС СРСР з початку польської операції

а-б-Совершенно секретно^{б-а}

б-Зам[естителю] наркома внутренних дел УССР
Старш[ему] майору государствен[ной] безопасности^б
а-тов. РАДЗИВИЛОВСКОМУ^а

а-б-Справка^{б-а}

1. б-С начала операции НКВД СССР осуждено по представленным орга-
нам НКВД УССР справкам – 64.180 человек, из них^б:

	б-Всего ^б :	По 1 кат[е- гории]	По 2 кат[е- гории]	К высылке за пределы СССР
По польск[ой] операции	41127	33882	7245	–
По немецкой – –	12185	10436	1508	241
По румынской – –	4899	3118	1780	1
По греческой – –	3946	3552	392	2
По латвийской – –	1420	1258	162	–
По харбинской – –	603	448	155	–
б-Итого ^б :	64180	52694	11242	244
Из них по ДТО:	2847	1615	1232	–

2. б-Числится нерассмотренных справок за НКВД СССР (без ДТО)^б:

По греческой операции на..... 735 чел.
По немецкой – || – на..... 372 ||
По польской – || – на..... 94 ||
По латышской – || – на..... 45 ||
По румынской – || – на..... 25 ||
б-Итого^б б-на..... 1271 чел.^б

25-го февраля 1938 г.

а-а Подкresлено машинописным способом.

б-б Написано великими літерами.

б-в Подкresлено від руки.

Nr 130

25 lutego 1938, Kijów. Zestawienie statystyczne 8 Oddziału UGB NKWD USRS dla zastępcy ludowego komisarza spraw wewnętrznych USRS Aleksandra Radziwiłowskiego, dotyczące liczby osób skazanych przez NKWD ZSRS od początku „operacji polskiej”

a-b-Ściśle tajne^{b-a}

^b-Do Zastępcy] *Narkoma* Spraw Wewnętrznych USRS
Starsz[ego] majora bezpieczeństwa państw[ego]^b
^a-Tow. RADZIWIŁOWSKIEGO^a

a-b-Informacja^{b-a}

1. ^c-Od początku operacji NKWD ZSRS skazało na podstawie wyciągów z akt przedstawionych przez organy NKWD USRS 64 180 osób, w tym^c:

	^b -Łącznie ^b :	Zaliczo- nych do 1 kat[ego- rii]	Zaliczo- nych do 2 kat[ego- rii]	Na wyda- lenie poza granice ZSRS
W ramach operacji polsk[iej]	41127	33882	7245	–
– – – – niemieckiej	12185	10436	1508	241
– – – – rumuńskiej	4899	3118	1780	1
– – – – greckiej	3946	3552	392	2
– – – – łotewskiej	1420	1258	162	–
– – – – harbińskiej	603	448	155	–
^b -Razem ^b :	64180	52694	11242	244
W tym przez DTO:	2847	1615	1232	–

2. ^c-Pozostało spraw nierozpatrzonych przez NKWD ZSRS (bez DTO)^c:

W ramach operacji greckiej..... na 735 os[ób]
 – || – – || – niemieckiej..... na 372 [osoby]
 – || – – || – polskiej..... na 94 [osoby]
 – || – – || – łotewskiej..... na 45 [osób]
 – || – – || – rumuńskiej..... na 25 [osób]
^b-Razem^b ..... ^cna 1271 os[ób]^c

25 lutego 1938 r.

^{a-a} Podkreślono maszynowo.

^{b-b} Zapisano wersalikami.

^{c-c} Podkreślono odręcznie.

⁶Начальник 8 Отдела УГБ НКВД УССР
Лейтенант госбезопасности⁶
(—) МУНВЕЗ

Расчет рассылки:

1. Наркому внутрен[них] дел УССР
2. Зам[естителю] наркома внутр[енних] дел УССР
3. В делах 8 отдела УГБ НКВД

*ГДА СБУ, ф. 16, оп. 31 (1951 р.), спр. 105, арк. 198.
Оригінал, машинопис.*

^bNaczelnik 8 Oddziału UGB NKWD USRS
Lejtnant bezpieczeństwa państw[owego]^b
(—) MUNWIEZ

Rozdzielnik:

1. Dla *narkoma* spraw wewnętrz[nych] USRS
2. Dla zast[ępcy] *narkoma* spraw wewnętrz[nych] USRS
3. Do [akt] spraw 8 Oddziału UGB NKWD

HDA SBU, f. 16, op. 31 (1951 r.), spr. 105, k. 198.
Oryginał, maszynopis.

№ 131

25 лютого 1938, Київ. Цифрові зведення 3-го відділу УДБ НКВС УРСР
про хід репресивних операцій в областях

а-Сов[ершенно] секретно^а

б-Сведения^б

о ходе массовых операций с 15-го января 1938 года

№№ по пор.	б-Области ^б	По немцам		По полякам		По румынам		По латышам		По грекам		По болгарам		По иранцам		По харбинцам		По китайцам	
		арест. дел	зак. дел	арест. дел	зак. дел	арест. дел	зак. дел	арест. дел	зак. дел	арест. дел	зак. дел	арест. дел	зак. дел	арест. дел	зак. дел	арест. дел	зак. дел	арест. дел	зак. дел
1.	Донецкая	628	116	278	79	13	-	11	-	237	-	171	-	108	-	8	-	-	-
2.	Одесская	288	-	-	-	18	-	7	-	7	-	28	-	64	-	9	-	-	-
3.	Д[непро]петровск[ая]	685	-	579	-	16	-	92	-	38	-	129	-	84	-	-	-	28	-
4.	Харьковск[ая]	368	-	479	-	8	-	42	-	-	-	16	-	120	-	-	-	-	-
5.	Николаевск[ая]	265	-	183	-	27	-	3	-	2	-	-	-	12	-	6	-	2	-
6.	Киевская	119	-	456	-	10	-	-	-	6	-	9	-	116	-	3	-	-	-
7.	Полтавская	51	-	141	-	-	-	12	-	-	-	5	-	15	-	13	-	-	-
8.	Черниговская	18	-	34	-	-	-	14	-	-	-	2	-	15	-	-	-	-	-
9.	Житомирская	244	-	620	-	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
10.	Камен[ец]-Под[ольская]	4	-	206	-	15	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
11.	Винницкая	32	-	110	-	10	-	20	-	-	-	-	-	-	-	2	-	1	-

^{а-а} Вписано від руки.

^{б-б} Написано великими літерами.

Nr 131

25 lutego 1938, Kijów. Zestawienia statystyczne 3 Oddziału UGB NKWD USRS, dotyczące przebiegu operacji w poszczególnych obwodach

^a-Ścis[le] tajne^a

^b-Informacje^b

o przebiegu masowych operacji od 15 stycznia 1938 roku

Nr porz[ądkowy]	b-Obwody ^b	Dotycząca Niemców		Dotycząca Polaków		Dotycząca Rumunów		Dotycząca Łotyszów		Dotycząca Greków		Dotycząca Bułgarów		Dotycząca Irańczyków		Dotycząca harbińczyków		Dotycząca Chińczyków		
		Areszt[owano]	Sprawy zak[onczono]	Areszt[owano]	Sprawy zak[onczono]	Areszt[owano]	Sprawy zak[onczono]	Areszt[owano]	Sprawy zak[onczono]	Areszt[owano]	Sprawy zak[onczono]	Areszt[owano]	Sprawy zak[onczono]	Areszt[owano]	Sprawy zak[onczono]	Areszt[owano]	Sprawy zak[onczono]	Areszt[owano]	Sprawy zak[onczono]	
1.	Doniecki	628	116	278	79	13	13	11	237	171	108	8	8	108	84	84	8	8	8	8
2.	Odeski	288	-	-	-	18	18	7	7	28	64	9	9	64	-	-	9	-	-	-
3.	D[niepro]pietrowsk[i]	685	-	579	-	16	-	92	38	129	-	-	-	84	-	-	-	-	28	-
4.	Charkowski[i]	368	-	479	-	8	-	42	-	16	-	-	-	120	-	-	-	-	-	-
5.	Mikotajowski[i]	265	-	183	-	27	-	3	2	-	-	-	-	12	-	-	6	-	2	-
6.	Kijowski	119	-	456	-	10	-	-	6	9	-	-	-	116	-	-	3	-	-	-
7.	Połtawski	51	-	141	-	-	-	12	-	5	-	-	-	15	-	-	13	-	-	-

^{a-a} Wpisano odręcznie.

^{b-b} Zapisano wersalikami.

12.	МАССР	119	—	48	—	274	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
13.	3 отдел УГБ	25	15	23	—	3	—	3	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—
	^б -Итого ^б :	2843 ^б	131	3157	79	396	—	214	—	395 ^б	—	576 ^б	—	536	—	42	—	35

^б-Зам[еститель] начальника 3 Отдела УГБ НКВД УССР
 Майор государственной безопасности^б
 (—) САМОЙЛОВ

^а-25/П-[19]38 г.^а

ГДА СБУ, ф. 16, оп. 31 (1951 р.), спр. 105, арк. 258.
 Оригинал, машинопис.

^в У колонці помилкові числові дані.

8. Czernihowski	18	—	34	—	—	—	—	—	—	—	—	15	—	—	—	4	—
9. Żytomierski	244	—	620	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—
10. Kamień [iecko]- -pod[olski]	4	—	206	—	15	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11. Winnicki	32	—	110	—	10	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	1	—
12. MASRS	119	—	48	—	274	—	—	—	—	16	—	—	—	—	—	—	—
13. 3 Oddział UGB	25	15	23	—	3	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—
^b -Razem ^b :	2843 ^c	131	3157	79	396	—	214	—	395 ^c	—	576 ^c	—	536	42	—	35	—

^a-25/II-[19]38 r.^a

^b-Zast[ęzca] Naczelnika 3 Oddziału UGB NKWD USRS
Major bezpieczeństwa państwowego^b
(—) SAMOJŁOW

HDA SBU, f. 16, op. 31 (1951 r.), spr. 105, k. 258.
Oryginał, maszynytopis.

^c W kolumnie występują błędy.

№ 132

27 лютого 1938, Київ. Телефонограма наркома внутрішніх справ УРСР
Олександра Успенського наркома внутрішніх справ СРСР Миколі
Єжову про результати роботи по польській операції

^а-№ 1408-^а

^б-^в-Записка по проводу^б
Москва-^в НКВД

^б-ТОВ. ЕЖОВУ
ТОВ. ФРИНОВСКОМУ
ТОВ. МИНАЕВУ-^б

С 15 января по данным на 26-е февраля по польской операции на Украине арестовано 4259 человек.

В основных промышленных областях Украины Донецкой, Харьковской и Днепропетровской вскрываются ряд диверсионно-шпионских резидентур польской разведки.

^а1.-^а В Горловке (Донбасс) арестован перебежчик из Польши МИРОН-ЧУК – офицер польской армии, создавший диверсионную организацию в Горловском и других промышленных районах Донбасса, преимущественно в строительных организациях. Арестовано 12 человек, завербованных МИРОНЧУКОМ.

^а2.-^а В Ворошиловграде на заводе № 10 ликвидирована диверсионная группа, возглавляемая спецпереселенцем из пограничной полосы – агентом польской разведки КАЗИ.

По заданию разведки, КАЗИ создал повстанческую организацию среди спецпереселенцев из погранполосы, расселенных в Ровенском районе Донбасса.

^а3.-^а На химзаводе «Донсода» вскрывается диверсионная группа в 10 человек, созданная польским агентом – инженером ГАШИЦКИМ.

^а4.-^а В Харькове арестованы: инженер-строитель ОКШЕВСКИЙ – офицер польской армии, направленный в СССР польской разведкой в 1919 году.

ОКШЕВСКИЙ проник в Красную армию. В последующие годы установил связь с польскими консульствами в Харькове и Москве.

ОКШЕВСКИЙ назвал завербованных им 6 человек поляков – бывших офицеров.

^а5.-^а Служащий обувной фабрики ПОЛИОНИС – перебежчик из Польши, сотрудник Виленской дефензивы, показал, что перебросен в СССР

---

^а-^а Вписано від руки.

^б-^б Підкреслено машинописним способом.

^в-^в Написано великими літерами.

Nr 132

27 lutego 1938, Kijów. Telefonogram ludowego komisarza spraw wewnętrznych USRS Aleksandra Uspienskiego do ludowego komisarza spraw wewnętrznych ZSRS Nikołaja Jeżowa, dotyczący rezultatów „operacji polskiej”

^a-Nr 1408-^a

^{b-c}-Telefonogram-^b
Moskwa-^c NKWD

^b-Do Tow. JEŻOWA
Tow. FRINOWSKIEGO
Tow. MINAJEWA-^b

Od 15 stycznia, według danych z 26 lutego, w ramach operacji polskiej na Ukrainie aresztowano 4259 osób.

W głównych obwodach przemysłowych Ukrainy: donieckim, charkowskim i dniepropietrowskim wykrywa się szereg dywersyjno-szpiegowskich rezydentur wywiadu polskiego.

^a1.-^a W Gorłowie (Donbas) aresztowany został zbieg z Polski MIRONCZUK – oficer Wojska Polskiego, który założył organizację dywersyjną w gorłowskim i innych przemysłowych rejonach Donbasu, przede wszystkim w przedsiębiorstwach budowlanych. Aresztowano 12 osób, zwerbowanych przez MIRONCZUKA.

^a2.-^a W Woroszyłowgradzie, w zakładach nr 10 zlikwidowana została grupa dywersyjna, na której czele stał specprzesiedleńca ze strefy nadgranicznej, agent wywiadu polskiego KAZI.

Na polecenie wywiadu KAZI założył organizację powstańczą wśród specprzesiedleńców ze strefy nadgran[iczej], rozsielonych w Donbasie, w rejonie rowienieckim.

^a3.-^a W zakładach chem[icznych] „Donsoda” wykryto grupę dywersyjną, składającą się z 10 osób, założoną przez polskiego agenta inżyniera GASZYCKIEGO.

^a4.-^a W Charkowie zostali aresztowani: inżynier budowlany OKSZEWSKIJ, oficer Wojska Polskiego, skierowany do ZSRS przez wywiad polski w 1919 roku.

OKSZEWSKIJ dostał się podstępnie do Armii Czerwonej. W ostatnich latach nawiązał kontakt z konsulacjami polskimi w Charkowie i Moskwie.

OKSZEWSKIJ wymienił zwerbowanych przez niego 6 Polaków, byłych oficerów.

---

^a-^a *Wpisano odręcznie.*

^b-^b *Podkreślono maszynowo.*

^c-^c *Zapisano wersalikami.*

польской разведкой в 1924 году и назвал завербованных им одновременно 15 человек.

^{а-6.}^а Служащий обувной фабрики СПИНАЙСКИЙ – резидент польского консульства в Харькове, показывает о созданной им шпионско-диверсионной организации, осуществившей в 1937 году по заданию консульства поджог хлебозавода в Харькове.

^{а-7.}^а В Лозовском и других районах Харьковской области среди спецпереселенцев из пограничной полосы вскрыты шпионско-диверсионные группы и повстанческие формирования. Группа, руководимая агентом польской разведки, ^г«рабочим госмельницы»^г ЯНДУЛЬСКИМ, подготавливала крушение поездов.

Арестованный инструктор цеха Будянского фарфорофаянсового завода ХМЕЛЕВСКИЙ показал, что, проживая в пограничном польском национальном Мархлевском районе, он в 1919 году^г, во время польской оккупации, был завербован разведкой, по заданиям которой создал повстанческую организацию. В дальнейшем он связался с ксендзом КОБЕЦОМ¹, а после переселения из пограничной полосы, в Барвенковском и Мерефянском районах Харьковской области, связался с шпионско-диверсионной организацией, созданной ксендзом КОБЕЦОМ среди переселенцев.

В Павлоградском районе Днепропетровской области, среди спецпереселенцев из бывшего Мархлевского национального польского района, Новоград-Волынского и др. районов Правобережья Украины, вскрыта диверсионно-шпионская организация, руководимая агентом польской разведки – высланным в 1935 г. из пограничной полосы – РУЖИЦКИМ Яковом и подготавливавшая активное выступление в момент войны.

^{а-8.}^а В Днепродзержинске ликвидируется боевая террористическая группа «ПОВ», возглавлявшаяся агентом польской разведки РАГУЛИНЫМ Михаилом – б[ывшим] инструктором комбината «Запорожсталь».

В группу входили контрреволюционные кадры белого офицерства и кулачество.

Участниками группы велась подготовка осуществления террористических актов. Арестовано 30 человек.

^{а-9.}^а На заводе им. К. Либкнехта в Днепропетровске вскрывается шпионско-диверсионная группа, созданная в 1935 году польским разведчиком – мотористом завода К. Либкнехта – ВИШНЕВСКИМ Георгием Александровичем, участником троцкистско-сапроновской группы в Институте народного хозяйства в Харькове. Группа, созданная ВИШНЕВСКИМ на

---

^{г-г} Закреслено від руки.

^г Так у тексті. Польський національний район ім. Юліана Мархлевського офіційно засновано у 1925.

¹ Ймовірно йдеться про кс. Антонія Кобеця (нар. 1881), який працював на території Житомирської єпархії або його брата, кс. Войцеха Кобеця (1873–1937), з 1914 адміністратора парафії у Могильові-Подільському, потім у парафії Фельштин. Обидва заарештовані у 1929 і вислані на Соловки. *Dzwonkowski R. Losy duchowieństwa...*, с 292–294; *Влада і костьоль...*, с. 398–401.

^{a-5.-a} Urzędnik fabryki obuwia POLIONIS, zbieg z Polski, pracownik defensywy^d wileńskiej zeznał, że został przerzucony przez wywiad polski w 1924 roku i wymienił zwerbowanych przez siebie w różnym czasie 15 osób.

^{a-6.-a} Urzędnik fabryki obuwia SPINAJSKIJ, rezydent konsulatu polskiego w Charkowie, składa zeznania o założonej przez niego organizacji szpiegowsko-dywersyjnej, która w 1937 roku, na polecenie konsulatu, dokonała podpalenia zakładu piekarniczego w Charkowie.

^{a-7.-a} W łozowskim i innych rejonach obwodu charkowskiego wykryte zostały wśród specprzesiedleńców ze strefy nadgranicznej grupy szpiegowsko-dywersyjne i formacje powstańcze. Grupa kierowana przez agenta wywiadu polskiego, °robotnika młyna państw[owego]^e JANDULSKIEGO, przygotowywała niszczenie pociągów.

Aresztowany instruktor wydziału budiańskiej fabryki porcelany i fajansu CHMIELEWSKIJ zeznał, że gdy mieszkał w nadgranicznym polskim narodowym rejonie marchlewskim, w 1919 roku^f, podczas okupacji polskiej został zwerbowany przez wywiad i na jego polecenie utworzył organizację powstańczą. Później nawiązał kontakty z księdzem KOBECIEM¹, zaś po przesiedleniu ze strefy nadgranicznej, w rejonach barwienkowskim i merefiańskim obwodu charkowskiego związał się organizacją szpiegowsko-dywersyjną, założoną przez księdza KOBECIA wśród przesiedleńców.

W rejonie pawłogradzkim, obwód dnepropietrowski, wśród specprzesiedleńców z byłego polskiego narodowego rejonu marchlewskiego, nowogrodzko-wołyńskiego i in[nych] rejonów Ukrainy Prawobrzeżnej, wykryto organizację szpiegowsko-dywersyjną, kierowaną przez agenta wywiadu polskiego, wydalonego w 1935 r. ze strefy nadgranicznej RUŻYCKIEGO Jakowa i przygotowującą czynne wystąpienie w chwili [wybuchu] wojny.

^{a-8.-a} W Dnieprodzierżyńsku likwiduje się bojową, terrorystyczną grupę POW, na czele której stał agent wywiadu polskiego RAGULIN Michaił, były instruktor kombinatu „Zaporozstał”.

Grupa składała się z kontrrewolucyjnych kadr, skupiających białych oficerów i kułactwo.

Członkowie grupy czynili przygotowania do działań terrorystycznych. Aresztowano 30 osób.

^{a-9.-a} W zakładach im. K. Liebknechta w Dniepropietrowsku wykryto grupę szpiegowsko-dywersyjną, założoną w 1935 roku przez pracownika wywiadu polskiego, mechanika w zakładach [im.] K. Liebknechta WISZNIEWSKIEGO Gieorgija Aleksandrowicza, członka grupy trockistowsko-sapronowskiej

---

^d *Tak w tekście.*

^{e-e} *Przekreślono odręcznie.*

^f *Tak w tekście. Polski Rejon Narodowy im. Juliana Marchlewskiego powstał oficjalnie w 1925.*

¹ Zapewne chodzi o ks. Antoniego Kobecia (ur. 1881), pełniącego posługę kapłańską na terenach diecezji żytomierskiej lub jego brata, ks. Wojciecha Kobecia (1873–1937), od 1914 administratora parafii w Mohylowie Podolskim, a następnie parafii Felsztyn. Obydwaj aresztowani w 1929 i zesłani na Wyspy Sołowieckie. R. Dzwonkowski, *Losy duchowieństwa...*, s. 292–294; *Władza i kost'ol...*, s. 398–401.

заводе К. Либкнехта, проводила разведывательную работу и готовила диверсионные акты к началу войны.

^a10.^a Арестованный в Днепропетровске перебежчик из Польши, бывший зав[едующий] культпропом Перещепинского Райкома КП(б)У, исключенный в 1937 г. из партии – ПЕТРОВСКИЙ Михаил показал, что в 1923 году был завербован польской разведкой и со шпионско-диверсионными заданиями переброшен в СССР.

По заданию разведки он создал диверсионную группу на Электростанции в Днепропетровске. В эту группу входили перебежчики из Польши – ДОРЦ, ЩЕРБИНСКИЙ и др.

^a11.^a В Варваровском районе Николаевской области, в сельскохозяйственной коммуне им. Джон Рида, организованной в 1927 году галичанами, прибывшими в СССР из Америки в 1921–[19]23 г. г., вскрывается резидентура польской разведки, руководимая польским консульством в Москве.

Арестованные ЗАХАРКОВ Дмитрий – председатель колхоза и ТРУФЕН Николай – зав[едующий] фермой совхоза им. Кирова, быв[шие] члены компартии Америки², проникшие затем в ВКП(б) показали, что завербованы польским консульством в Москве в 1925 г., по заданию консульства создали шпионскую резидентуру для освещения оборонных заводов в Николаеве. Одновременно ими была проведена большая работа по уничтожению поголовья скота в близлежащих совхозах и колхозах и по срыву сельхозкампаний.

^a12.^a В Киеве арестован перебежчик из Польши ЗАИНЧКОВСКИЙ Франц, без определенных занятий, переброшенный разведкой в СССР в 1923 г. под видом дезертира польской пограничной охраны. В соответствии с заданием поручика польской разведки ДОМБРОВСКОГО, ЗАИНЧКОВСКИЙ создал шпионско-диверсионную группу в Сталино и в Лысянском районе Киевской области.

В 1927 году ЗАИНЧКОВСКИЙ установил связь с польским консульством в Киеве.

^aСледствие развертывается в направлении вскрытия руководящих центров польской разведывательной работы на Украине^a.

УСПЕНСКИЙ

№ .....

---

² Комуністична партія Сполучених Штатів, заснована 31 VIII 1919 Джоном Рідом.

w Instytucie Gospodarki Narodowej w Charkowie. Grupa założona przez WISZNIEWSKIEGO w zakładach [im.] K. Liebknechta prowadziła działalność wywiadowczą i przygotowywała na początek wojny akcje dywersyjne.

^{a-10.} Aresztowany w Dniepropietrowsku zbieg z Polski, były kier[ownik] *kultpropu* piereszczepińskiego *rajkomu* KP(b)U, usunięty w 1937 r. z partii, PIETROWSKIJ Michaił zeznał, że w 1923 roku został zwerbowany przez wywiad polski i przerzucony do ZSRS z zadaniami o charakterze szpiegowsko-dywersyjnym.

Na polecenie wywiadu utworzył grupę dywersyjną w Elektrowni w Dniepropietrowsku. W skład tej grupy wchodził zbiegowie z Polski – DORC, SZCZERBINSKIJ i in[ni].

^{a-11.} W rejonie warwarowskim, obwód mikołajowski, w komunie rolniczej im. Johna Reeda, zorganizowanej w 1927 roku przez Galicjan przybyłych do ZSRS z Ameryki w [atach] 1921–[19]23, wykryto rezydenturę wywiadu polskiego, kierowaną przez polski konsulat w Moskwie.

Aresztowani: ZACHARKOW Dmitrij – przewodniczący kołchozu i TRUFIEN Nikołaj – kier[ownik] fermy w sowchozie im. Kirowa, by[li] członkowie *kompattii* Ameryki², którzy później wślizgnęli się do WKP(b), zeznali, że zwerbowani zostali przez konsulat polski w Moskwie w 1925 r., na polecenie konsulatu założyli rezydenturę szpiegowską w celu spenetrowania zakładów zbrojeniowych w Mikołajowie. Jednocześnie intensywnie pracowali nad wyniszczeniem pogłowia bydła w pobliskich sowchozach i kołchozach oraz zrywaniem kampanii rol[nicznych].

^{a-12.} W Kijowie aresztowany został zbieg z Polski ZAINCZKOWSKIJ Franc, bez stałego zajęcia, przerzucony przez wywiad do ZSRS w 1923 r. „pod przykrywką” dezertera z polskiej ochrony granicznej[§]. Zgodnie z poleceniem porucznika wywiadu polskiego DOMBROWSKIEGO, ZAINCZKOWSKIJ założył grupę szpiegowsko-dywersyjną w Stalino i rejonie łysiańskim, obwód kijowski.

W 1927 roku ZAINCZKOWSKIJ nawiązał kontakt z konsulem polskim w Kijowie.

^a Śledztwo rozwijamy w kierunku wykrycia ośrodków kierujących działalnością wywiadowczą [na rzecz] Polski na Ukrainie^a.

USPIENSKIJ

nr .....

[§] Tak w tekście. Chodzi o Policję Graniczną.

² Komunistyczna Partia Stanów Zjednoczonych została założona 31 VIII 1919 przez Johna Reeda.

^вНародный комиссар внутренних дел УССР
Комиссар государственной безопасности 3 ранга^в
(—) УСПЕНСКИЙ

«^а27^а» февраля 1938 г.
г. Киев ^а№ 314/сн^а

ГДА СБУ, ф. 16, оп. 31 (1951 р.), спр. 12, арк. 39–44.

Оригінал, машинопис.

На першій сторінці документа на лівому полі наклеєна телеграфна стрічка: Передана [в] Москву 27/2–[19]38 г. 22 часа 35 мин.

Лудowy Komisarz Spraw Wewnatrznych USSR
Komisarz bezpieczeŃstwa paŃstwowego 3 rangi
(—) USPIENSKIJ

„27-а” lutego 1938 r.
m. Kijów a-nr 314/sn-a

HDA SBU, f. 16, op. 31 (1951 r.), spr. 12, k. 39–44.

Oryginał, maszynopis.

*Na pierwszej stronie, na lewym marginesie naklejona taśma telegraficzna: Przesłana [do] Moskwy 27/2–
[19]38 r. godzina 22 min[ut] 35.*

№ 133

28 лютого 1938, Київ. Довідка 8-го відділу УДБ НКВС УРСР про кількість осіб, матеріали на яких підняті з архіву та повторно порушені

^{а-б}Совершенно секретно^{-б-а}

^бЗам[естителю] наркома внутрених дел УССР
Старшему майору госбезопасности^{-б}
^атов. РАДЗИВИЛОВСКОМУ^{-а}

^{а-б}Справка^{-а}

^вО количестве к-р и а/с элементов, поднятых из архива, материалы на
которых переданы для реализации в оперативные Отделы УГБ НКВД
УССР^{-в-б}.

За время с 9 VI 1937 по 28 II 1938 г.

		^в В том числе поднято из архива за февраль месяц ^{-в}
Перебежчиков из Польши.....	2294	—
— — из Румынии.....	767	—
— — из Литвы.....	59	—
— — из Латвии.....	44	—
— — из Финляндии.....	18	—
— — из Эстонии.....	15	—
По линии ПОВ.....	234	—
По линии УВО.....	22	—
По шпионажу.....	431	195
По меньшевикам.....	784	286
По троцкистам.....	284	—
По эсерам.....	175	121
По сионистам.....	191	149
По анархистам.....	10	—
По бундовцам.....	8	—
По проч[им] а/с партиям.....	10	—
По белой к-р.....	59	33
По украинской к-р.....	167	—

^{а-а} Підкреслено машинописним способом.

^{б-б} Написано великими літерами.

^{в-в} Підкреслено від руки.

Nr 133

28 lutego 1938, Kijów. Informacja 8 Oddziału UGB NKWD USRS, dotycząca liczby osób, których zakończone sprawy wszczęto ponownie

^{a-b}Ściśle tajne^{-b-a}

^bDo Zast[ępcy] *Narkoma* Spraw Wewnętrznych USRS
Starszego majora bezpieczeństwa państw[owego]^{-b}
^aTow. RADZIWIŁOWSKIEGO^{-a}

^{a-b}Informacja^{-a}

^co liczbie elementów k-r i a/s, których [sprawy] wyciągnięto z archiwum i materiały przekazano do realizacji oddziałom operacyjnym UGB NKWD USRS^{-c-b} za okres od 9 VI 1937 do 28 II 1938 r.

		^c W tym podjęto z archiwum w miesiącu lutym ^c
Zbiegowie z Polski.....	2294	—
— — z Rumunii.....	767	—
— — z Litwy.....	59	—
— — z Łotwy.....	44	—
— — z Finlandii.....	18	—
— — z Estonii.....	15	—
W związku z POW.....	234	—
W związku z UWO.....	22	—
Za szpiegostwo.....	431	195
Mienszewicy.....	784	286
Trockiści.....	284	—
Eserowcy.....	175	121
Syjniści.....	191	149
Anarchiści.....	10	—
Bundowcy.....	8	—
W związku z in[nymi] partiami a/s.....	10	—
W związku z białą k-r.....	59	33
W związku z ukraińską k-r.....	167	—
Członkow[ie] petlurowsk[iej] organ[izacji] k-r i band.....	512	512
Łotysze.....	154	—

^{a-a} Podkreślono maszynowo.

^{b-b} Zapisano wersalikami.

^{c-c} Podkreślono odręcznie.

Участник[и] петлюровск[ой] к-р орган[изаций] и банд.....	512	512
Латыши.....	154	—
На лиц, находящихся в ИТЛ, осужден[ных] по делам ПОВ, УВО и польшпионаж (отправлены в ГУГБ НКВД СССР).....	801	—
^б -Итого ^б	^в -7039	1296 ^в

Начальник 8 Отдела УГБ НКВД УССР
Лейтенант госбезопасности
(—) МУНВЕЗ

^а-Отпечатано 3 экз.^а

1. Наркому внутрен[них] дел УССР
2. Зам[естителю] наркома внутрен[них] дел
3. В делах 8 отдела УГБ НКВД УССР

*ГДА СБУ, ф. 16, оп. 31 (1951 р.), спр. 105, арк. 197.
Оригінал, машинопис.*

[Materiały] na osoby znajdujące się w ITŁ,
skaz[ane] w sprawach POW, UWO i za szpie-
gostwo [na rzecz] Pol[ski] (odesłane do GUGB
NKWD ZSRS).....

801

—

^bRazem^b:.....

^c7039

1296^c

Naczelnik 8 Oddziału UGB NKWD USRS
Lejtnant bezpieczeństwa państw[owego]
(—) MUNWIEZ

^aOdbito w 3 egz[emplarzach]^a

1. Dla *narkoma* spraw wewnętrzz[nych] USRS
2. Dla zast[ępcy] *narkoma* spraw wewnętrzz[nych]
3. Do [akt] spraw 8 Oddziału UGB NKWD USRS

HDA SBU, f. 16, op. 31 (1951 r.), spr. 105, k. 197.

Oryginał, maszynopis.

№ 134

Лютий 1938, Київ. Список військовослужбовців КВО і ХВО, заарештованих і засуджених як членів «ПОВ»

^а-Совершенно секретно^{-а}

^а-Список^{-а}

членов «ПОВ» – военнослужащих КВО и ХВО
(арестованных и осужденных)

№№ п/п	Фамилия, имя и отчество	Должность и звание	Нацио- нальность	Примеча- ние
1.	ЕФИМЕНКО Апполон Архипович	б[ывший] к[оманди]р ди[визио]на 15 артполка, капитан	белорус	арестован
2.	ТУЗАНОВИЧ Виталий Францевич	б[ывший] курсант во- ен[но]-полит[ического] училища	поляк	арестован
3.	ВИНАРКЕВИЧ Казимир Марьянович	б[ывший] нач[альник] штаба 225 с[трелкового] п[олка], 75 с[трелковой] д[ивизии], ст. лейтенант	поляк	Осужден по 1 кате- гории
4.	ДОБРЖАНСКИЙ Николай Никифорович	б[ывший] нач[альник] штаба 224 с[трелкового] п[олка], 75 с[трелковой] д[ивизии], майор	поляк	— —
5.	КАЗИМИР Гавриил Владимирович	б[ывший] нач[альник] штаба 225 с[трелкового] п[олка], 75 с[трелковой] д[ивизии], ст. лейтенант	поляк	— —
6.	БИНЬКОВСКИЙ Антон Викентьевич	б[ывший] работник РО КВО	поляк	— —
7.	ТОПОР Иосиф Адамович	б[ывший] к[оманди]р 29 отд[еления] стройба- та, капитан	поляк	— —
8.	ГРУШЕЦКИЙ Иван Поликарпович	б[ывший] директор подс[обного] х[озяйт]ва 99 а[ртиллерийского] п[олка], 99 с[трелковой] д[ивизии]	украинец	— —

^а-^а Написано великими літерами.

Nr 134

Luty 1938, Kijów. Spis wojskowych Kijowskiego WO i Charkowskiego WO aresztowanych i skazanych za członkostwo w POW

^a-Ściśle tajne^a

^a-Spis^a

członków POW – wojskowych K[ijowskiego] WO i Ch[arkowskiego] WO
(aresztowanych i skazanych)

Nr Lp.	Nazwisko, imię i <i>otczestwo</i>	Funkcja i stopień	Narodowość	Uwagi
1.	JEFIMIENKO Appołon Archipowicz	b[yły] d[owódc]a dy[wi- zjo]nu 15 pułku art[yle- rii], kapitan	Białorusin	aresztowany
2.	TUZANOWICZ Witalij Francewicz	b[yły] kursant szkoły wojsk[owo]-polit[ycznej]	Polak	aresztowany
3.	WINARKIEWICZ Kazimir Marjanowicz	b[yły] sz[ef] sztabu 225 p[ułku] s[trzelec- kiego], 75 D[ywizji] S[trzeleckiej], st[arszy] lejtant	Polak	skazany we- dług 1 kate- gorii
4.	DOBRZANSKIJ Nikołaj Nikiforowicz	b[yły] sz[ef] sztabu 224 p[ułku] s[trzelec- kiego], 75 D[ywizji] S[trzeleckiej], major	Polak	— —
5.	KAZIMIR Gawriił Władimirowicz	b[yły] sz[ef] sztabu 225 p[ułku] s[trzelec- kiego], 75 D[ywizji] S[trzeleckiej], st[ar- szy] lejtant	Polak	— —
6.	BIŃKOWSKIJ Anton Wikientjewicz	b[yły] pracownik RO K[ijowskiego] WO	Polak	— —
7.	TOPOR Iosif Adamowicz	b[yły] d[owódc]a 29 Sa- modz[ielnego] Bat[a- lionu] Bud[owlanego], kapitan	Polak	— —

^a-^a Zapisano wersalikami.

9.	ВЕСЕЛОВСКИЙ Иван Михайлович	б[ывший] зав[едующий] складом подс[обного] х[озяйс]тва 99 а[ртиллерийского] п[олка], 99 стр[елковой] дивизии	украинец	Осужден по 1 категории
10.	КУЗМЕНСКИЙ Роман Макарович	б[ывший] капельмейстер 295 с[трелкового] п[олка], 99 с[трелковой] д[ивизии]	украинец	— —
11.	СТАДНИК Станислав Демьянович	комвзвода 295 с[трелкового] п[олка], 99 с[трелковой] д[ивизии], лейтенант	поляк	— —
12.	ЛАБУЦ Ярослав Адамович	б[ывший] зам[еститель] главбуха 123 УВСП СО КВО	литовец	— —
13.	БЕЛЯВСКИЙ Лев Игнатъевич	б[ывший] ст[арший] писарь стрелковой части 58 а[ртиллерийского] п[олка], 58 стр[елковой] дивизии	поляк	— —
14.	СВИДЕРСКИЙ Иосиф Петрович	б[ывший] нач[альник] библиотеки 134 м[еханизированной] б[ригады], 45 м[еханизированного] к[орпуса], политрук	поляк	— —
15.	ТАТАРИК Павел Иосифович	б[ывший] врач санчасти 134 м[еханизированной] б[ригады], 45 м[еханизированного] к[орпуса], военврач 3 ранга	поляк	— —
16.	СИДОРУК Эдуард Иванович	б[ывший] к[омандир] дивизиона 124 а[ртиллерийского] п[олка], капитан	поляк	— —
17.	ПЛАСКОНИС Петр Максимович	б[ывший] нач[альник] санчасти 134 м[еханизированной] б[ригады], 45 м[еханизированного] к[орпуса], военврач 3 ранга	русский	— —

8.	GRUSZECKIJ Iwan Polikarpowicz	b[yły] dyrektor gospodarst[wa] pom[ocniczego] 99 p[ułku] a[rtylerii], 99 D[ywizji] S[trzeleckiej]	Ukrainiec	Skazany według 1 kategorii
9.	WIESIEŁOWSKI Iwan Michajłowicz	b[yły] kier[ownik] magazynu g[ospodarst]wa pom[ocniczego] 99 p[ułku] a[rtylerii], 99 Dywizji Strz[eleckiej]	Ukrainiec	— —
10.	KUZMIENSKI Roman Makarowicz	b[yły] kapelmistrz 295 p[ułku] s[trzeleckiego], 99 D[ywizji] S[trzeleckiej]	Ukrainiec	— —
11.	STADNIK Stanisław Diemjanowicz	dow[ódca] plutonu 295 p[ułku] s[trzeleckiego], 99 D[ywizji] S[trzeleckiej], lejtnant	Polak	— —
12.	ŁABUC Jarosław Adamowicz	b[yły] zast[ępca] głów[nego] buch[altera] 123 UWSR SO K[ijowskiego] WO	Litwin	— —
13.	BIELAWSKI Lew Ignatjewicz	b[yły] st[arszy] pisarz jednostki strzeleckiej 58 p[ułku] a[rtylerii], 58 Dywizji Strz[eleckiej]	Polak	— —
14.	SWIDIERSKI Iosif Piotrowicz	b[yły] nacz[elnik] biblioteki 134 b[rygady] z[mechanizowanej], 45 K[orpusu] Z[mechanizowanego], <i>politruk</i>	Polak	— —
15.	TATARIK Paweł Iosifowicz	b[yły] lekarz jednostki san[itarniej] 134 b[rygady] z[mechanizowanej], 45 K[orpusu] Z[mechanizowanego], lekarz wojsk[owy] 3 rangi	Polak	— —
16.	SIDORUK Eduard Iwanowicz	b[yły] d[owódc]a dy[wizjo]nu 124 p[ułku] a[rtylerii], kapitan	Polak	— —

18.	КУЛИКОВСКИЙ Роберт Владиславович	б[ывший] к[оманди]р 65 КТАП, ст. лейтенант	поляк	Осужден по 1 кате- гории
19.	КОРЧИНСКАЯ- ПЛАСКОНИС Стефа Михайловна	жена военнотруж[ащего]	полька	— —
20.	КОРЕННОЙ Евгений Игнатъевич	б[ывший] к[оманди]р роты 133 м[еханизиро- ванной] б[ригады], 45 м[еханизированного] к[орпуса], ст. лейтенант	украинец	— —
21.	КРАВЦЕВИЧ Антон Адамович	б[ывший] к[оманди]р ди[визио]на 15 а[ртилле- рийского] п[олка], капитан	поляк	— —
22.	МОСИБРОЦКИЙ Сигизмунд Бронислав[ович]	б[ывший] нач[аль- ник] отдела кадр[ов] 114 УВСР	поляк	— —
23.	БЕРЕЗОВСКИЙ Константин Емельянов[ич]	б[ывший] нач[альник] трансп[ортного] отд[ела] 114 УВСР	поляк	— —
24.	ШУЛЬЦ Станислав Антонович	б[ывший] прораб танко- строа 114 УВСР	поляк	— —
25.	ГОРОДЕЦКИЙ Казимир Матвеевич	б[ывший] ком[андир] роты 70 с[трелкового] п[олка], 24 с[трелковой] д[ивизии], ст. лейт[е- нант]	поляк	— —
26.	МАТКОВСКИЙ Мячеслав Иванович	б[ывший] мл[адший] авиатехник 43 а[виа]б[а- зы], воентехник 2 ранга	поляк	— —
27.	СТАХОВСКИЙ Виктор Валентинович	б[ывший] ст[арший] врач 4 ж[елезно]д[орожного] полка, военврач 2 ранга	поляк	— —
28.	МИХАЛЯК Людвиг Иванович	б[ывший] нач[альник] физподготовки 9 школы летчиков	поляк	— —
29.	ЗАРЖИЦКИЙ Иосиф Александров[ич]	б[ывший] кр[асноарме]ец 14 к[авалерийской] д[ивизии]	поляк	— —

17.	PLASKONIS Piotr Maksimowicz	b[yły] dow[ódca] jednostki san[itarnej] 134 b[rygady] z[mecha- nizowanej], 45 K[orpu- su] Z[mechanizowane- go], lekarz wojsk[owy] 3 rangi	Rosjanin	Skazany według 1 kategorii
18.	KULIKOWSKIJ Robiert Władisławowicz	b[yły] d[owódc]a 65 KTAP, st[arszy] lejtant	Polak	— —
19.	KORCZINSKAJA- -PLASKONIS Stiefa Michajłowna	żona wojsk[owego]	Polka	— —
20.	KORIENNOJ Jewgienij Ignatjewicz	b[yły] d[owódc]a kom- panii 133 b[rygady] z[mechanizowanej], 45 K[orpusu] Z[mecha- nizowanego], st[arszy] lejtant	Ukrainiec	— —
21.	KRAWCEWICZ Anton Adamowicz	b[yły] d[owódc]a dy- [wizjo]nu 15 p[ułku] a[rtylerii], kapitan	Polak	— —
22.	MOSIBROCKIJ Sigmund Bronisław[owicz]	b[yły] nacz[elnik] od- działu kadr 114 UWSR	Polak	— —
23.	BIERIEZOWSKIJ Konstantin Jemieljanow[icz]	b[yły] nacz[elnik] od- dz[iału] transp[ortowe- go] 114 UWSR	Polak	— —
24.	SZULC Stanisław Antonowicz	b[yły] kier[ownik] rob[ót] <i>tankostroju</i> 114 UWSR	Polak	— —
25.	GORODIECKIJ Kazimir Matwiejewicz	b[yły] dow[ódca] kom- panii 70 p[ułku] s[trze- leckiego], 24 D[ywizji] S[trzeleckiej], st[arszy] lejt[nant]	Polak	— —
26.	MATKOWSKIJ Miaczesław Iwanowicz	b[yły] mł[odszy] technik lot[niczny] 43 b[azy] l[ot- niczej], technik wojsk[o- wy] 2 rangi	Polak	— —

30.	ГОЛУБЕВ Федор Петрович	б[ывший] пом[ощник] ком[андира] роты 153 с[трелкового] п[олка], 51 с[трелковой] д[ивизии], лейтенант	русский	Осужден по 1 категории
31.	СИДОРУК Эдуард Иванович ⁶	б[ывший] ком[андир] арт[иллерийского] д[ивизио]на 124 а[ртиллерийского] п[олка], капитан	поляк	— —
32.	ЗАВАДСКИЙ Феликс Францевич	б[ывший] политрук 58 а[ртиллерийского] п[олка], 58 с[трелковой] д[ивизии]	поляк	— —
33.	ВИТВИЦКИЙ Богослав Альбинович	б[ывший] к[омандир] эскадрона 59 к[авалерийского] п[олка], 14 к[авалерийской] д[ивизии], ст. лейтенант	поляк	— —
34.	ДУЛЬСКИЙ Мячеслав Антонович	б[ывший] полк[овой] преподав[атель] 75 а[ртиллерийского] п[олка], 75 с[трелковой] д[ивизии]	поляк	— —
35.	Трибулович Эдуард Лаврентьевич	б[ывший] нач[альник] штаба д[ивизио]на 86 а[ртиллерийского] п[олка], ст. лейт[енант]	поляк	— —
36.	КОНДУДАРЬ Вакх Порфирьевич	б[ывший] к[омандир] див[изио]на 15 арт[иллерийского] полка, ст. лейтенант	литовец	— —
37.	ГОЛУБЕВА-ГЛИНСКАЯ Мария Брониславовна	жена военнoслуж[ащего]	полька	Осуждена по 2 категор[ии]
38.	ЛЕЗГИНСКИЙ Владимир Иванович	б[ывший] нач[альник] 132 УВСР, политрук	поляк	Осужден по 1 категории
39.	КОНДРАЦКИЙ Адольф Владимирович	б[ывший] нач[альник] штаба 4 ОМБ, ст. лейтенант	поляк	— —

⁶ Так у текстi. Цю саму особу подано також пiд № 16.

27.	STACHOWSKIJ Wiktor Walentinowicz	b[yły] st[arszy] lekarz 4 p[ułku] k[olejowe- go], lekarz wojsk[owy] 2 rangi	Polak	Skazany według 1 kategorii
28.	MICHALAK Ludwig Iwanowicz	b[yły] nacz[elnik] przy- gotowania fiz[ycznego] 9 szkoły lotniczej	Polak	— —
29.	ZARZYCKIJ Iosif Aleksandrow[icz]	b[yły] żo[łnierz] 14 D[y- wizji] K[awalerii]	Polak	— —
30.	GOŁUBIEW Fiodor Piotrowicz	b[yły] pom[ocnik] dow[ódcy] kompanii 153 p[ułku] s[trzelec- kiego], 51 D[ywizji] S[trzeleckiej], lejtnant	Rosjanin	— —
31.	SIDORUK Eduard Iwanowicz ^b	b[yły] dow[ódc]a dy[wiz- jo]nu art[yleryj]skiego 124 p[ułku] a[rtylerii], kapitan	Polak	— —
32.	ZAWADSKIJ Fieliks Franczewicz	b[yły] <i>politruk</i> 58 p[uł- ku] a[rtylerii], 58 D[ywi- zji] S[trzeleckiej]	Polak	— —
33.	WITWICKIJ Bogosław Albinowicz	b[yły] d[owódc]a szwadronu 59 p[ułku] k[awalerii], 14 D[ywi- zji] K[awalerii], st[ar- szy] lejtnant	Polak	— —
34.	DULSKIJ Miaczesław Antonowicz	b[yły] wykład[owca] pułk[owy] 75 p[ułku] a[rtylerii], 75 D[ywizji] S[trzeleckiej]	Polak	— —
35.	TRIBUŁOWICZ Eduard Ławrientjewicz	b[yły] sz[ef] sztabu dy[wizjo]nu 86 p[ułku] a[rtylerii], st[arszy] lej- t[nant]	Polak	— —
36.	KONDUDAR' Bakch Porfirjewicz	b[yły] d[owódc]a dy[wiz- jo]nu 15 p[ułku] art[y- lerii], st[arszy] lejtnant	Litwin	— —

^b Tak w tekście. Ta sama osoba występuje pod nr 16.

40.	РЫХЛЕВСКИЙ Виталий Болеславов[ич]	б[ывший] ком[андир] взвода 7 прож[екторно- го] бата[льона], лей- т[енант]	поляк	Осужден по 1 кате- гории
41.	ЕГОРОВ Алексей Иванович	б[ывший] пом[ощник] нач[альника] штаба 6 к[авалерийского] п[олка], 2 к[авалерий- ской] д[ивизии], ст. лей- тенант	украинец	— —
42.	СКРОБАТ Алексей Романович	б[ывший] нач[альник] КЭЧ 18 авиапарка, воен[- ный] инж[енер] 3 р[анга]	русский	— —
43.	РАЧКОВСКИЙ Аким Петрович	б[ывший] нач[альник] финчасти 4 ж[елезно]- д[орожного] полка, тех- н[ический] инт[ендант] 3 ранга	украинец	— —
44.	КРАКОВЯК Валентин Игнатъев[ич]	б[ывший] завхоз учеб- н[ой] кузницы КВО	поляк	— —
45.	ВИЛЬЧИНСКИЙ Михаил Лукьянович	б[ывший] комендант стр[елковой] части 9 школы летчик[ов]	поляк	— —
47.	КОРЖНЕВСКИЙ Евстафий Степанов[ич]	б[ывший] мл[адший] ком[андир] 4 ОТБ	поляк	— —
48.	КУЛИЦКИЙ Валентин Михайлович	б[ывший] пом[ощник] ком[анди]ра 186 с[трел- кового] п[олка], 62 с[трел- ковой] д[ивизии], майор	поляк	— —
49.	КОНДРАЦКИЙ Адольф Владимирович ^в	б[ывший] нач[альник] штаба б[атальо]на 4 ОТБ, ст. лейтенант	поляк	— —
50.	КРИЦКИЙ Иван Казимирович	б[ывший] кр[асноарме]ец 135 стройбата	поляк	— —
51.	ЛАССКИЙ Гелярий Доминников[ич]	б[ывший] пом[ощник] к[оманди]ра д[ивизио]на 58 а[ртиллерийского] п[олка], 58 с[трелковой] д[ивизии], капитан	поляк	— —

^в Так у тексті. Цю саму особу подано під № 39.

37.	GOŁUBIEWA- -GLINSKAJA Marija Bronisławowna	żona wojskow[ego]	Polka	skazana wed- ług 2 kate- gor[ii]
38.	LEZGINSKIJ Wła- dimir Iwanowicz	b[yły] nacz[elnik] 132 UWSR, <i>politruk</i>	Polak	skazany we- dług 1 kate- gorii
39.	KONDRACKIJ Adolf Władimiro- wicz	b[yły] sz[ef] sztabu 4 OMB, st[arszy] lejt- nant	Polak	- -
40.	RYCHLEWSKIJ Witalij Bolesławow[icz]	b[yły] dow[ódca] pluto- nu 7 bata[lionu] refle- k[torów], lejt[nant]	Polak	- -
41.	JEGOROW Aleksiej Iwanowicz	b[yły] pom[ocnik] sze[fa] sztabu 6 p[ułku] k[awalerii], 2 D[ywi- zji] K[awalerii], st[ar- szy] lejt[nant]	Ukrainiec	- -
42.	SKROBAT Aleksiej Romanowicz	b[yły] dow[ódca] KECz 18 parku lot[niczego], inż[ynier] wojsk[owy] 3 r[angi]	Rosjanin	- -
43.	RACZKOWSKIJ Akim Piotrowicz	b[yły] dow[ódca] jednostki fin[ansowej] 4 p[ułku] k[olejowego], int[endent] tech[niczny] 3 rangi	Ukrainiec	- -
44.	KRAKOWIAK Walentin Ignatjew[icz]	b[yły] kier[ownik] gosp[odarczy] szkol[nej] kuźni K[ijowskiego] WO	Polak	- -
45.	WILCZINSKIJ Michaił Łukjanowicz	b[yły] komendant jednostki strz[eleckiej] 9 szkoły lotni[czej]	Polak	- -
47.	KORZNIEWSKIJ Jefstafij Stiepanow[icz]	b[yły] mł[odszy] do- w[ódca] 4 OTB	Polak	- -
48.	KULICKIJ Walentin Michajłowicz	b[yły] pom[ocnik] dow[ódca] 186 p[ułku] s[trzeleckiego], 62 D[y- wizji] S[trzeleckiej], major	Polak	- -

° Tak w tekście. Ta sama osoba występuje pod nr 39.

52.	ПЯНКОВСКИЙ Даниил Саввич	б[ывший] кр[асноарме]ец 135 стройбата	поляк	Осужден по 1 кате- гории
53.	ПЕТРОВСКИЙ Виктор Ульянович	б[ывший] кр[асноарме]ец 135 стройбата	поляк	— —
54.	СИНЬКЕВИЧ Викентий Иванович	б[ывший] портной 261 с[трелкового] п[олка], 87 с[трелковой] д[ивизии]	поляк	— —

^а-Зам[еститель] нач[альника] 5 Отдела УГБ НКВД УССР
Капитан государственной безопасности^а
(—) РАТЫНСКИЙ

« » февраля 1938 года
г. Киев

*ГДА СБУ, ф. 16, оп. 31 (1951 р.), спр. 12, арк. 49–53.
Оригінал, машинопис.*

49.	KONDRACKIJ Adolf Władimirowicz ^c	b[yły] sz[ef] sztabu b[atalio]nu 4 OTB, st[ar- szy] lejtnant	Polak	Skazany według 1 kategorii
50.	KRICKIJ Iwan Kazimirowicz	b[yły] żo[łni]erz 135 ba- t[alion]u budowlanego	Polak	— —
51.	ŁASSKIJ Gielarij Dominnikow[icz]	b[yły] pom[ocnik] d[owódc]y dy[wizjo]nu 58 p[ułku] a[rtylerii], 58 D[ywizji] S[trzelec- kiej], kapitan	Polak	— —
52.	PIANKOWSKIJ Danił Sawwicz	b[yły] żo[łni]erz Armii Czerwonej 135 bat[alio- n]u budowlanego	Polak	— —
53.	PIOTROWSKIJ Wiktor Uljanowicz	b[yły] żo[łni]erz Armii Czerwonej 135 bat[alio- n]u budowlanego	Polak	— —
54.	SIN̄KIEWICZ Wi- kientij Iwanowicz	b[yły] krawiec 261 p[ułku] s[trzeleckiego], 87 D[ywizji] S[trzelec- kiej]	Polak	— —

^aZastępca Nacz[elnika] 5 Oddziału UGB NKWD USRS
Kapitan bezpieczeństwa państwowego^a
(—) RATYNSKIJ

„ ” lutego 1938 roku
m. Kijów

*HDA SBU, f. 16, op. 31 (1951 r.), spr. 12, k. 49–53.
Oryginał, maszynopis.*

№ 135

14 березня 1938, Київ. Довідка 8-го відділу НКВС УРСР про кількість справ, нерозглянутих НКВС СРСР

^{а-б}Совершенно секретно^{-б-а}

^бЗам[естителю] наркома внутренних дел УССР
Старшему майору государствен[ной] безопасности^б
^аТов. РАДЗИВИЛОВСКОМУ^а

^{а-б}Справка^{-б-а}

1. ^вПо состоянию на 14 марта 1938 г. числится нерассмотренных справок за НКВД СССР (без ДТО)^{-в}:

По немецкой операции.....	на 323 чел.
греческой —	на 180
румынской —	на 44
латышской —	на 36
польской —	на 2
^б Итого ^{-б}	585 чел.

2. ^вКроме того, находится справок на заключении в 3-м отделе УГБ НКВД УССР^{-в}:

По польской к-р и ш/п.....	381 чел.
немецкой —	182
румынской —	101
латвийской —	64
болгарской —	57
иранской —	20
греческой —	17
японской —	1
разному —	20
белогвардейской к-р.....	50
^б Всего ^{-б}	^в 893 чел. ^{-в}

«Г-14-Г» марта 1938 г.

^бНачальник 8 Отдела УГБ НКВД УССР
Лейтенант госбезопасности^б
(—) МУНВЕЗ

^{а-а} Підкреслено машинописним способом.

^{б-б} Написано великими літерами.

^{в-в} Підкреслено від руки.

^{Г-Г} Вписано від руки.

Nr 135

14 marca 1938, Kijów. Informacja 8 Oddziału NKWD USRS, dotycząca
liczby spraw nierozpatrzonych przez NKWD ZSRS

^{a-b}Ściśle tajne^{-b-a}

^bDo Zastępcy] *Narkoma* Spraw Wewnętrznych USRS
Starszego majora bezpieczeństwa państw[ego]^{-b}
^aTow. RADZIWIŁOWSKIEGO^{-a}
^{a-b}Informacja^{-b-a}

1. ^cWedług stanu na 14 marca 1938 r. pozostało spraw nierozpatrzonych przez
NKWD ZSRS (bez DTO)^{-c}:

W ramach operacji niemieckiej.....	na 323 os[oby]
— — — — greckiej.....	na 180 [osób]
— — — — rumuńskiej.....	na 44 [osoby]
— — — — łotewskiej.....	na 36 [osób]
— — — — polskiej.....	na 2 [osoby]
^b Razem ^{-b}	585 os[ób]

2. ^cPonadto w 3 Oddziale UGB NKWD USRS znajduje się spraw czekają-
cych na decyzję^{-c}:

Za polską k-r i sz/p.....	381 os[ób]
niemiecką — —	182 [osoby]
rumuńską — —	101 [osób]
łotewską — —	64 [osoby]
bułgarską — —	57 [osób]
irańską — —	20 [osób]
grecką — —	17 [osób]
japońską — —	1 [osoba]
wszelką inną k-r i sz/p.....	20 [osób]
k-r białogwardyjską.....	50 [osób]
^b Razem ^{-b}	^c 893 os[oby] ^{-c}

„^d14^{-d}” marca 1938 r.

^bNaczelnik 8 Oddziału UGB NKWD USRS
Lejtnant bezpieczeństwa państw[owego]^{-b}
(—) MUNWIEZ

^{a-a} Podkreślono maszynowo.

^{b-b} Zapisano wersalikami.

^{c-c} Podkreślono odręcznie.

^{d-d} Wpisano odręcznie.

Отпеч[атано] 3 экз[емпляра]:

1-й Наркому внутрен[них] дел УССР

2-й Зам[естителю] наркома внутр[енних] дел УССР

3-й В делах 8 отдела УГБ НКВД УССР

ГДА СБУ, ф. 16, оп. 31 (1951 р.), спр. 105, арк. 220.

Оригінал, машинопис.

Odb[ito] w 3 egz[emplarzach]:

1 [egz.] dla *narkoma* spraw wewnętrz[nych] USRS

2 [egz.] dla zast[ępcy] *narkoma* spraw wewnętrz[nych] USRS

3 [egz.] w [aktach] spraw 8 Oddziału UGB NKWD USRS

HDA SBU, f. 16, op. 31 (1951 r.), spr. 105, k. 220.

Oryginał, maszynopis.

№ 136

20 березня 1938, Київ. Довідка 8-го відділу УДБ НКВС УРСР про рішення НКВС СРСР по справам та про кількість нерозглянутих справ

а-б-Совершенно секретно-б-а

б-Наркому внутренних дел УССР
Комиссару государственной безопасности III ранга-б
а-тов. УСПЕНСКОМУ-а

а-б-Справка-б-а

1. б-С 1-го февраля по 20 марта 1938 года получены из НКВД СССР решения по справкам на 336 человек^б.

Из них:

	б-Всего-б:	По 1 ка- т[егории]	По 2 ка- т[егории]	ВК	Дослед[ова- ние]
По польской операции	122	81	33	—	8
немецкой — —	107	104	3	—	—
греческой — —	45	35	1	—	9
латышской — —	32	8	21	1	2
румынской — —	24	8	15	—	1
харбинской — —	6	2	4	—	—
б-Итого-б:	336	238	77	1	20

б-Все-б рассмотренные дела по линии ДТО.

2. б-Числится за НКВД СССР нерассмотренных справок (без ДТО) на 1568 человек^б.

Из них:

По немецкой операции на 649 чел.

польской	— —	342	
греческой	— —	197	
румынской	— —	134	
латышской	— —	85	
иранской	— —	52	
болгарской	— —	46	

а-а Підкреслено машинописним способом.

б-б Написано великими літерами.

б-в Підкреслено від руки.

Nr 136

20 marca 1938, Kijów. Zestawienie statystyczne 8 Oddziału UGB NKWD USRS, dotyczące liczby spraw, w których NKWD ZSRS podjęło decyzje, oraz spraw jeszcze nierozpatrzonych

^{a-b}Ściśle tajne^{-b-a}

^bDo *Narkoma* Spraw Wewnętrznych USRS
Komisarza bezpieczeństwa państwowego III rangi^{-b}
^aTow. USPIENSKIEGO^{-a}

^{a-b}Informacja^{-b-a}

1. ^cW okresie od 1 lutego do 20 marca 1938 roku otrzymano z NKWD ZSRS postanowienia w sprawach na 336 osób^{-c}.

W tym:

	^b Łącznie ^{-b} :	Zaliczo- nych do 1 kat[egorii]	Zaliczo- nych do 2 kat[egorii]	WK	Dodat- kowe rozpa- trz[enie]
W ramach operacji polskiej	122	81	33	–	8
– – niemieckiej	107	104	3	–	–
– – greckiej	45	35	1	–	9
– – łotewskiej	32	8	21	1	2
– – rumuńskiej	24	8	15	–	1
– – harbińskiej	6	2	4	–	–
^b Razem ^{-b} :	336	238	77	1	20

^bWszystkie^{-b} sprawy rozpatrzone po linii DTO.

2. ^cPozostało spraw nierozpatrzonych przez NKWD ZSRS (bez DTO) na 1568 osób^{-c}.

W tym:

W ramach operacji niemieckiej..... na 649 os[ób]
– || – – || – polskiej..... na 342 [osoby]
– || – – || – greckiej..... na 197 [osób]
– || – – || – rumuńskiej..... na 134 [osoby]
– || – – || – łotewskiej..... na 85 [osób]
– || – – || – irańskiej..... na 52 [osoby]

^a-^a Podkreślono maszynowo.

^b-^b Zapisano wersalikami.

^c-^c Podkreślono odręcznie.

По белогвардейск[ой] — — 44 ||
|| разному шпионажу   19 ||

3. ^вНаходится на заключении в 3-м отделе УГБ НКВД УССР справок на 376 человек^в.

Из них:

По немецкой операции на 176 чел.

|| болгарской   — || —   100 ||
|| польской   — || —   100 ||

^бНачальник 8 Отдела УГБ НКВД УССР
Лейтенант государственной безопасности^б
(—) МУНВЕЗ

«Г-20-Г» марта 1938 г.

г. Киев

Расчет рассылки:

1-й экз. наркому внутрен[них] дел УССР

2-й || зам[естителю] наркома внутр[енних] дел УССР

3-й || в делах 8 отдела УГБ НКВД УССР

*ГДА СБУ, ф. 16, оп. 31 (1951 р.), спр. 105, арк. 230–231.
Оригінал, машинопис.*

---

^{Г-Г} Вписано від руки.

W ramach operacji bułgarskiej..... na 46 [osób]
— || — — || — białogwardyjsk[iej]..... na 44 [osoby]
w ramach innych spraw szpiegowskich.... na 19 [osób]

3. ^cW 3 Oddziale UGB NKWD USRS znajduje się spraw czekających na decyzję na 376 osób^c.

W tym:

W ramach operacji niemieckiej..... na 176 os[ób]
— || — — || — bułgarskiej..... na 100 [osób]
— || — — || — polskiej..... na 100 [osób]

^bNaczelnik 8 Oddziału UGB NKWD USRS
Lejtnant bezpieczeństwa państwowego^b
(—) MUNWIEZ

„^d-20-^d” marca 1938 r.
m. Kijów

Rozdzielnik:

1 egz. dla *narkoma* spraw wewnątrz[nych] USRS
2 egz. dla zast[ępcy] *narkoma* spraw wewnątrz[nych] USRS
3 egz. do [akt] spraw 8 Oddziału UGB NKWD USRS

HDA SBU, f. 16, op. 31 (1951 r.), spr. 105, k. 230–231.
Oryginal, maszynopis.

---

^{d-d} *Wpisano odręcznie.*

№ 137

**21 березня 1938, Київ. Витяг із довідки 8-го відділу УДБ НКВС УРСР
про кількість заарештованих, які перебувають під слідством**

^а-Совершенно секретно^{-а}

^а-Зам[естителю] наркома внутр[енних] дел УССР
Ст[аршему] майору госбезопасности^{-а}
тов. РАДЗИВИЛОВСКОМУ

^а-Сведения
О количестве арестованных, состоящих под следствием
в органах УГБ НКВД УССР^{-а}
На 21-е марта 1938 года

^а -Наименование органов ^{-а} :	^а -Всего ^{-а} арестованных	Из них: Поль[ская] к-р и шпионаж
НКВД УССР	566	60
УНКВД Д[непро]петров[ской] обл[асти]	5480	780
— — Киевск[ой] — —	4764	872
— — Донецк[ой] — —	4453	523
— — Харьков[ской] — —	3850	490
— — Одесской — —	3555	276
— — Полтавской — —	3498	306
— — Николаевск[ой] обл[асти]	3087	273
— — Житомирск[ой] — —	2677	749
— — Кам[енец]-Под[ольской] — —	2360	837
— — Черниговской — —	2005	110
— — Винницкой — —	1925	273
НКВД МАССР	1129	70
^а -Итого ^{-а} :	39349	5619

^а-Нач[альник] 8 Отдела УГБ НКВД УССР
Лейтенант госбезопасности^{-а}
(—) МУНВЕЗ

Опеч[атано] 3 экз[емпляра]
1 экз. наркому внут[ренних] дел УССР
2 || зам[естителю] наркома внут[ренних] дел УССР
3 || в делах 8 отдела УГБ НКВД

*ГДА СБУ, ф. 16, оп. 31 (1951 р.), спр. 105, арк. 201.
Оригінал, машинопис.*

Nr 137

21 marca 1938, Kijów. Wyciąg z zestawienia statystycznego 8 Oddziału UGB NKWD USRS, dotyczący liczby aresztowanych pozostających w śledztwie

^aŚcisłe tajne^a

^aDo Zast[ępcy] *Narkoma* Spraw Wewnętrznych USRS
St[arszego] majora bezpieczeństwa państw[owego]^a
Tow. RADZIWIŁOWSKIEGO

^aInformacje
o liczbie aresztowanych, pozostających w śledztwie
w organach UGB NKWD USRS^a
na dzień 21 marca 1938 roku

^a Nazwa organów ^a :	^a Łącznie ^a aresztowano	W tym Pol[ska] k-r i szpiegostwo
NKWD USRS	566	60
UNKWD obwodu d[niepro]pietrow[skiego]	5480	780
— — — — kijowsk[iego]	4764	872
— — — — donieck[iego]	4453	523
— — — — charkow[skiego]	3850	490
— — — — odeskiego	3555	276
— — — — połtawskiego	3498	306
— — — — mikołajowskiego	3087	273
— — — — żytomiersk[iego]	2677	749
— — — — kam[ieniecko]-pod[olskiego]	2360	837
— — — — czernihowskiego	2005	110
— — — — winnickiego	1925	273
NKWD MASRS	1129	70
^a Razem ^a :	39349	5619

^aNacz[elnik] 8 Oddziału UGB NKWD USRS
Lejtnant bezpieczeństwa państw[owego]^a
(—) MUNWIEZ

Od[bito] w 3 egz[emplarzach]
1 egz. dla *narkoma* spraw wew[nętrznych] USRS
2 egz. dla zast[ępcy] *narkoma* spraw wew[nętrznych] USRS
3 egz. do [akt] spraw 8 Oddziału UGB NKWD [USRS]

HDA SBU, f. 16, op. 31 (1951 r.), spr. 105, k. 201.
Oryginal, maszynopis.

^{a-a} Zapisano wersalikami.

№ 138

24 березня 1938, Харків. Телеграма начальника УНКВС по Харківській області Григорія Телешева наркому внутрішніх справ УРСР Олександрю Успенському про результати роботи по польській операції

^а-НКВД УССР^а

^а-Форма № 4^а

^а-Управление Государственной Безопасности^а

^а-2-й отдел

^{а-б}-Телеграмма^б № 910

5 отделение^а

Киев «ВЧ»^а

^б -Откуда ^б	^б -Кому ^а	Дата и время приема
^б -Из Харькова ^б	^б -Киев НКВД Тов. ^б УСПЕНСКОМУ, Тов. РАДЗИВИЛОВСКОМУ, Тов. РЕЙХМАНУ.	24.3.[19]38 г. ^б -2 часа 30 мин. ^б

Сообщаем результаты следствия [по] польской операции:

Всего арестовано на 25 марта 4524 человек, из них: осуждено 2830 (первой категории – 2518, второй – 312), передано Полтавскому облуправлению НКВД 412, убыло [по] разным причинам – 143, находится [в] различных судебных инстанциях – 108, находится справок [на] рассмотрении [в] НКВД СССР – 150, [в] производстве – 881.

1. [По] делу польской шпионско-диверсионной повстанческой организации, возглавляемой резидентами разведки АФАНАСЬЕВЫМ и ХМЕЛЕВСКИМ (арестованы, сознались). Получены показания дополнительно арестованных участников организации: арестованный ОБОДЯННИК, техник завода 183 (до ареста член ВКП(б)), показывает, что [в] пользу Польши начал работать [с] 1924 года. Проживая [в] бывшем Мархлевском районе Житомирской области, был завербован начальником цеха Мархлевского фарфорового завода РУЖИЦКИМ [в] польскую шпионскую организацию. [В] 1925 году переехал [в] Барановку Житомирской области и связался через АФАНАСЬЕВА [с] местной шпионской организацией, в последствии после переезда [в] Харьков [в] 1936 г. ОБОДЯННИК^в восстановил связь с АФАНАСЬЕВЫМ и по его поручению проводил шпионскую работу [на] заводе № 183. Называет известных ему участников организации [по] Мархлевскому [району]: КЖЧКРЕВСКОГО^г, РОГОВСКОГО, КЕНДЗЕРСКОГО; по Барановке – КРАВЧУКА, БРАВЕРМАНА, ГУБЕРМАНА и ряд других лиц.

^{а-а} Друк формуляра.

^{б-б} Написано великими літерами.

^в Так у тексті. Вище: ОБОДЯННИК.

^г Так у тексті.

Nr 138

24 marca 1938, Charków. Telegram naczelnika UNKWD obwodu charkowskiego Grigorija Tielezewa do ludowego komisarza spraw wewnętrznych USRS Aleksandra Uspienskiego, dotyczący rezultatów „operacji polskiej”

^a-NKWD USRS^a

^a-Formularz^a № 4

^a-Zarząd Bezpieczeństwa Państwowego^a

^a-2 Oddział

^{a-b}-Telegram^b nr 910

5 Wydział^a

Kijów „WCz”^a

^b -Skąd ^b	^b -Do kogo ^b	Data i czas przyjęcia
^b -Z Charkowa ^b	^b -Kijów NKWD do Tow. ^b USPIENSKIEGO	24.3.[19]38 r.
	do Tow. RADZIWIŁOWSKIEGO	^b -godzina 2
	do Tow. REJCHMANA	min[ut] 30 ^b

Informujemy o wynikach śledztwa [dotyczącego] operacji polskiej:

Łącznie aresztowaliśmy [według danych] na 25 marca 4524 osoby, w tym: skazano 2830 (zaliczonych do pierwszej kategorii – 2518, do drugiej – 312), przekazano do Połtawskiego Zarządu NKWD 412, ubyłó [z] różnych przyczyn – 143, znajduje się [w] różnych instancjach sądowych – 108, [w] NKWD ZSRS znajduje się 150 spraw rozpatrywanych; 881 w przygotowaniu.

1. Sprawa polskiej szpiegowsko-dywersyjnej organizacji powstańczej, na czele której stali rezydenci wywiadu AFANASJEW i CHMIELEWSKIJ (aresztowani, przyznali się). Otrzymano zeznania dodatkowo aresztowanych członków organizacji: aresztowany OBODIANNIK, technik w zakładach [nr] 183 (przed aresztowaniem członek WKP(b)) zeznaje, że [na] rzecz Polski zaczął pracować [w] 1924 roku. Mieszkając [w] byłym rejonie marchlewskim, obwód żytomierski, został zwerbowany [do] polskiej organizacji szpiegowskiej przez kierownika wydziału w marchlewskiej fabryce porcelany RUŻYCKIEGO. [W] 1925 roku przeniósł się do Baranowki w obwodzie żytomierskim i przez AFANASJEWĄ nawiązał łączność [z] miejscową organizacją szpiegowską, a potem, po przeprowadzeniu się [do] Charkowa [w] 1936 r. OBODIANIK^c odnowił kontakt z AFANASJEWEM i na jego polecenie prowadził działalność szpiegowską [w] zakładach nr 183. Wymienia znanych mu członków organizacji [w rejonie] marchlewskim: KŹCZ-KRIEWSKIEGO^d, ROGOWSKIEGO, KIENDZIERSKIEGO i w Baranowce – KRAWCZUKA, BRAWERMANA, GUBERMANA i szereg innych osób.

^{a-a} Druk formularza.

^{b-b} Zapisano wersalikami.

^c Tak w tekście. Wyżej: OBODIANNIK.

^d Tak w tekście.

ОБОДЯНИК сознался также [в] шпионаже [в] пользу Германии. Завербован был в 1914 году германской полицией для провокаторской работы, а в 1918 году переехал в Союз. [В] 1930 году с ОБОДЯНИКОМ связался резидент германской разведки ШЮРМАН (выехал в Германию), которого ОБОДЯНИК снабжал шпионскими материалами [по] заводу № 183. Работу с ним продолжаем.

Сын АФАНАСЬЕВА – Апполинарий, студент Психоневрологического института, сознался [в] принадлежности к организации и называет известных ему 15 участников организации, находящихся [в] Барановском районе Житомирской области. По поручению своего отца, проводил шпионскую работу и завербовал БЕРЕЗНЕРА, военнослужащего танковой части [в] Харькове, МИШИНА и РОДЗИНСКОГО, сотрудников фабрики художественных изделий (устанавливается).

ГРАНКОВСКИЙ, рабочий кондитерской фабрики «Кофок» [в] Харькове, сознался, что был [в] 1936 году завербован АФАНАСЬЕВЫМ для шпионско-диверсионной деятельности и получил от него задание отравить мышьяком и тифозными бактериями кондитерские изделия, изготавливаемые на фабрике. Как показывает ГРАНКОВСКИЙ, яд он должен был получить от АФАНАСЬЕВА. ГРАНКОВСКИЙ завербовал для шпионско-диверсионной деятельности РАДЕКА – столяра и БАРЧА – колбасника, допрос ГРАНКОВСКОГО продолжается.

Завербованный АФАНАСЬЕВЫМ [в] 1936 году СИДОРЕНКО Петр, работавший [на] Харьковском водопроводе, показывает, что получил от АФАНАСЬЕВА задание по диверсии на водопроводе по отравлению питьевой воды в военное время. Всего по настоящему делу арестовано 20 человек.

2. [По] делу вскрываемой польской националистической шпионской организации, созданной польским консульством и возглавляемой ДОЛИВО-ДОБРОВОЛЬСКИМ, поляком, дворянином (арестован), ЗАЧКЕВИЧЕМ (осужден) и ГАМУЛЬСКИМ, бывшим офицером польармии (арестовывается). Сознались арестованные участники организации: ГРОХОВСКИЙ, поляк, сапожник, дает показания о руководящей роли в организации ГАМУЛЬСКОГО и о том, что по поручению последнего проводил шпионскую работу и подготовлял диверсионные акты на военное время. Называет известных ему участников организации КУРЦЕРОВА, КОМАРНИЦКОГО и других (устанавливаются).

БАДЕР, выходец из Польши сознался, что был завербован [в] организацию ДОЛИВО-ДОБРОВОЛЬСКИМ, проводил по его поручению шпионскую деятельность. Называет 4 известных ему участника организации. Производим дополнительные аресты по делу.

3. По ранее вскрытой шпионско-диверсионной организации, возглавляемой резидентами польской разведки ПОЛИОНИСОМ, СПИНАЛЬСКИМ и ЛУЧАКОМ (арестованы, сознались). Дополнительно сознался арестованный ГЛОВАЦКИЙ, завербованный [в] организацию ЛУЧАКОМ [в] 1930 году. ГЛОВАЦКИЙ был также непосредственно связан [с] польским

OBODIANIK przyznał się także [do] szpiegostwa [na] rzecz Niemiec. Zwerbowany został w 1914 roku przez policję niemiecką do działalności prowokatorskiej, a w 1918 roku przeniósł się do Związku [Sowieckiego]. [W] 1930 roku z OBODIANIKIEM nawiązał kontakt rezydent wywiadu niemieckiego SZURMAN (wyjechał do Niemiec), którego OBODIANIK zaopatrywał w materiały szpiegowskie [dotyczące] zakładów nr 183. Pracę nad nim kontynuujemy.

Syn AFANASJEW – Appolinarij, student Instytutu Psychoneurologicznego, przyznał się [do] przynależności do organizacji i wymienił znanych mu 15 członków organizacji, znajdujących się [w] rejonie baranowskim, obwód żytomierski. Na polecenie swego ojca prowadził działalność szpiegowską i zwerbował BEREZNERA, wojskowego służącego w wojskach pancernych [w] Charkowie, MISZYNA i RODZINSKIEGO, pracowników fabryki wyrobów artystycznych (ustala się).

GRANKOWSKIJ, robotnik w fabryce wyrobów cukierniczych „Kofok” [w] Charkowie, przyznał się, że [w] 1936 roku został zwerbowany przez AFANASJEW do działalności szpiegowsko-dywersyjnej i otrzymał od niego zadanie, by zatruć arsenikiem i bakteriami tyfusu wyroby cukiernicze, przygotowywane w fabryce. Jak zeznaje GRANKOWSKIJ, truciznę miał otrzymać od AFANASJEW. GRANKOWSKIJ zwerbował do działalności szpiegowsko-dywersyjnej RADKA – stolarza i BARCZA – masarza. Przesłuchania GRANKOWSKIEGO trwają.

Zwerbowany przez AFANASJEW [w] 1936 roku SIDORIENKO Piotr, pracujący w wodociągach [w] Charkowie zeznał, że otrzymał od AFANASJEW polecenie dokonania dywersji w wodociągach, polegające na zatruciu wody pitnej na wypadek wojny. Łącznie w niniejszej sprawie aresztowano 20 osób.

2. Sprawa wykrytej polskiej nacjonalistycznej organizacji szpiegowskiej, założonej przez polski konsulat i kierowanej przez DOLIWO-DOBROWOLSKIEGO, Polaka, szlachcica (aresztowany), ZACZKIEWICZA (skazany) i GAMULSKIEGO, byłego oficera Wojska Pol[skiego] ([przeznaczony do] aresztowania). Przyznali się aresztowani członkowie organizacji: GROCHOWSKIJ, Polak, szewc, składa zeznania o kierowniczej roli w organizacji GAMULSKIEGO i o tym, że na jego polecenie prowadził działalność szpiegowską i przygotowywał akcje dywersyjne na wypadek wojny. Wymienił znanych członków organizacji: KURCEROWA, KOMARNICKIEGO i innych (ustalani).

BADER, wychodźca z Polski, przyznał się, że został zwerbowany [do] organizacji przez DOLIWE-DOBROWOLSKIEGO, prowadził na jego polecenie działalność szpiegowską. Wymienił 4 znanych mu członków organizacji. Przeprowadzamy dodatkowe aresztowania w sprawie.

3. Dawniej wykryta organizacja szpiegowsko-dywersyjna, na czele której stali rezydenci wywiadu polskiego POLIONIS, SPINALSKIJ i ŁUCZAK (aresztowani, przyznali się). Dodatkowo przyznał się aresztowany GŁOWACKIJ, zwerbowany [do] organizacji przez ŁUCZAKA [w] 1930 roku. GŁOWACKIJ miał także bezpośrednie powiązania [z] konsulem polskim [w] Charkowie i [na]

консульством [в] Харькове, [по] заданию которого создал на обувной фабрике диверсионную группу из 5 человек: МЕДНИКА, ГРАБОВСКОГО и других (устанавливаются).

4. Диверсионные группы польской разведки вскрыты также и в энергетическом хозяйстве Харькова: ТАРНОВСКИЙ, сметчик монтажно-технического треста, завербованный резидентом польской разведки ГРЕБЕЗИРСКИМ (осужден) сознался, что [по] заданию последнего создал диверсионную группу из работников треста БУНЕЦКОГО и ФЕРАПОНТОВА (устанавливаются). Группа наметала осуществление диверсионного акта на Харьковской ГЭС.

[По] сетевому управлению Харэнерго вскрыта диверсионная группа, созданная начальником службы связи сетевого управления ЧЕРНОВЫМ, [по] заданию резидента польской разведки ГАБИНСКОГО (осужден). Арестованный ЧЕРНОВ называет электро-монтеров сетевого управления ГУТНИЧЕНКО, САБЕЛЬНИКОВА и КОРЯКИНА (устанавливаются), завербованных им для диверсии. Участники группы наметали вызвать аварию [с] целью разъединения Эсхара от главной понизительной подстанции и разрушения телефонной связи на предприятиях энергетики.

5. Вскрывается шпионская сеть польской разведки во главе [с] «резидентом польского консульства» [в] Харькове КОЗАЧЕНКО, бухгалтер мебельной фабрики, арестованный, по показаниям резидент Польской разведки ГУРОВА.

КОЗАЧЕНКО показывает, что им создана шпионская сеть [в] составе: ГОДЗИШЕВСКОГО, служащего Деревообделочного завода, САВЕНКО, работника Сельэлектро, ЮРЬЕВОЙ, служащая 34 Стройконторы и ДАНИЛЕНКО, работника Галантерейной фабрики (устанавливаются). Называет явочную квартиру польского консульства у ГЕОРГИЕВСКОЙ (арестовывается), жены подполковника Белой армии, бежавшего за кордон. По показаниям ГУРОВА, арестован также агент польского консульства КОБЦЕВ, служащий комиссионного магазина, завербованный для шпионажа [в] 1924 году. КОБЦЕВ называет известных ему агентов польского консульства: служащих комиссионных магазинов ШУЛЬМАНА и КАРПЕНКО. Последний арестован и сознался, что проводил шпионскую работу по поручению польского и итальянского консульства.

Работу по польской операции развиваем. [В] ближайшие дни арестовываем до 150 человек, Нр 919.

ТЕЛЕШЕВ

*ГДА СБУ, ф. 16, оп. 31 (1951 р.), спр. 12, арк. 26–29.
Оригінал, телеграфна стрічка на бланку.*

---

¹⁻¹ Так у тексті.

jego polecenie utworzył w fabryce obuwia grupę dywersyjną [złożoną] z 5 ludzi: MIEDNIKA, GRABOWSKIEGO i innych (ustalani).

4. Grupy dywersyjne wywiadu polskiego wykryto także w gospodarce energetycznej Charkowa: TARNOWSKIJ, kosztorysant w truście montażowo-technicznym, zwerbowany przez rezydenta wywiadu pol[skiego] GRIEBIEZIRSKIEGO (skazany), przyznał się, że [na] jego polecenie utworzył grupę dywersyjną z pracowników trustu – BUNIECKIEGO i FIERAPONTOWA (ustalani). Grupa planowała akcje dywersyjne w charkowskiej GES.

[W] Zarządzie Sieci „Chareniergo” wykryto grupę dywersyjną, założoną przez naczelnika służby łączności Zarządu Sieci CZERNOWA [na] polecenie rezydenta wywiadu polskiego GABINSKIEGO (skazany). Aresztowany CZERNOW wymienił elektromonterów Zarządu Sieci GUTNICZENKĘ, SABIELNIKOWA i KORIAKINA (ustalani), zwerbowanych przez niego do działań dywersyjnych. Członkowie grupy planowali wywołać awarię [w] celu odłączenia *Eschara* od głównej podstacji obniżającej napięcie oraz zniszczenia łączności telefonicznej w przedsiębiorstwach energetycznych.

5. Ustala się sieć szpiegowską wywiadu polskiego na czele [z] ^drezydentem konsulatu polskiego^d [w] Charkowie KOZACZENKĄ, buchalterem w fabryce mebli, aresztowanym na podstawie zeznań rezydent[a] wywiadu pol[skiego] GUROWA.

KOZACZENKO zeznaje, że utworzył sieć szpiegowską [w] składzie: GODZISZEWSKIJ, urzędnik w zakładzie obróbki drewna; SAWIENKO, pracownik „Sielektro”; JURJEWAJA, urzędniczka Biura Budowlanego [nr] 34 i DANILENKO, pracownik fabryki wyrobów galanteryjnych (ustalani). Podał [adres] mieszkania kontaktowego polskiego konsulatu u GIEORGIJEWSKIEJ ([przeznaczona do] aresztowania), żony podpułkownika Białej Armii, który zbiegł za granicę. Na podstawie zeznań GUROWA aresztowany został także agent konsulatu polskiego KOBCEW, urzędnik w komisie, zwerbowany do pracy szpiegowskiej [w] 1924 roku. KOBCEW wymienił znanych mu agentów konsulatu polskiego: urzędników komisów SZULMANA i KARPIENKĘ. Ten ostatni został aresztowany i przyznał się, że prowadził działalność szpiegowską na polecenie konsulatów polskiego i włoskiego.

Prace związane z operacją polską rozwijamy. [W] najbliższych dniach dokonamy aresztowania do 150 osób. Nr 919.

TIELESZEW

HDA SBU, f. 16, op. 31 (1951 r.), spr. 12, k. 26–29.
Oryginał, taśma telegraficzna na formularzu.

^{d-d} *Tak w tekście.*

№ 139

26 березня 1938, Кам'янець-Подільській. Телефонограма начальника УНКВС по Кам'янець-Подільській області Івана Жабрєва керівництву НКВС УРСР про результати роботи по польській операції

^а-Из Каменца^а

26 III-[19]38 г. 16 час.

^а-Записка по проводу
Киев НКВД Украины^а

т. УСПЕНСКОМУ
т. РЕЙХМАНУ

[С] момента организации области, [по] III отделу [по] польской операции [на] 25 марта арестовано 5214 человек, [в] том числе [за] последнюю пятидневку – 44. В результате дальнейшего разворота следствия по линии «ПОВ» [в] направлении вскрытия центров «ПОВ» [по] ликвидации низовки добились следующих результатов:

1. Ранее арестованный [в] Проскурове зав[едующий] торфоразработками член партии ОРОХОВСКИЙ Иосиф, расширил свои показания [о] практической деятельности и организации, назвал ряд новых лиц. От одного из руководителей «ПОВ» [на] Проскуровщине бывшего пред[седателя] КК РККИ ЛЕВИЦКОГО «репрессирован» [в] Виннице, ему известно, что ЛЕВИЦКИМ [в] Каменец [с] целью активизации работы послан ГДЫНА Степан, чех, выходец из-за кордона, член партии, установлен, арестовывается [в] Волочискском районе, организацию возглавлял инженер Сахзавода ЧУЙ Иосиф, «установлен» [в] Проскурове [в] Антонинском районе, бывший райпрокурор ВИННИЧУК Казимир, «арестован», сегодня сознался.

[В] Летичевском районе учительница СВЕНТЕК арестована, созналась.

ОРОХОВСКИЙ ^б-дал две активно действующие ячейки «ПОВ» [в] Проскурове – Гречанах. Снятый по показаниям арестованного ОРОХОВСКОГО [в] Проскурове МАРЦОНЬ Бодислав, до ареста член партии, сознался [в] принадлежности [к] «ПОВ» [с] 1925 г., показав наличие центра «ПОВ» на Проскуровщине, куда входили ЛЕВИЦКИЙ, бывш[ий] пред[седатель] «КК РККИ», репрессированный ЯНЧИЦКИЙ – директор МТС – член партии, арестовывается, ШАПОВАЛОВ, бывш[ий] нач[альник] дорожного участка, бывш[ий] член партии, «арестовывается», РУЖКОВСКИЙ, парторганизатор жел[езно]дор[ожной] станции Гречаны, «арестовывается». И. ОРОХОВСКИЙ и МАРЦОНЬ утверждают, что наряду с центром «ПОВ»

^{а-а} Написано великими літерами.

^{б-б} Так у тексті. Ймовірно повинно бути: свідчив про дві активні ячейки «ПОВ» або: зрадив.

Nr 139

26 marca 1938, Kamieniec Podolski. Telefonogram naczelnika UNKWD obwodu kamieniecko-podolskiego Iwana Żabriewa do kierownictwa NKWD USRS, dotyczący rezultatów „operacji polskiej”

^a-Z Kamieńca [Podolskiego]^a

26 III-[19]38 r. godz. 16

^a-Telefonogram
Kijów NKWD Ukrainy^a

Do T[owarzysza] USPIENSKIEGO
Do T[owarzysza] REJCHMANA

[Od] czasu zorganizowania obwodu, III Oddział [w ramach] operacji polskiej aresztował do 25 marca 5214 osób, [w] tej liczbie [w ciągu] ostatnich pięciu dni – 44 [osoby]. W rezultacie dalszego rozwoju śledztwa po linii POW i ukierunkowania go na wykrycie ośrodków POW [poprzez] zlikwidowanie dołowych organizacji, osiągnęliśmy następujące wyniki:

1. Aresztowany wcześniej [w] Proskurowie kier[ownik] torfiarni, członek partii OROCHOWSKIJ Iosif uzupełnił swoje zeznania [na temat] działalności w praktyce oraz organizacji, wymienił szereg nowych osób. Od jednego z przywódców POW [na] Proskurowszczyźnie, byłego przew[odniczącego] KK RKI LEWICKIEGO, „represjonowany” [w] Winnicy, dowiedział się, że [do] Kamieńca [Podolskiego] został przez LEWICKIEGO wysłany w celu zintensyfikowania [tam] pracy HDYNA Stiepan, Czech, wychodźca z zagranicy, członek partii, ustalony, [przeznaczony do] aresztowania w rejonie wołoczyskim. Na czele organizacji stali: inżynier cukrowni CZUJ Iosif, „ustalony” [w] Proskurowie; [w] rejonie antonińskim, były prokurator rej[onowy] WINNICZUK Kazimir, „aresztowany”, dzisiaj przyznał się.

[W] rejonie latyczowskim aresztowano nauczycielkę SWIENTIEK – przyznała się.

OROCHOWSKIJ ^b-dał dwie prężnie działające komórki POW^b [w] Proskurowie [i] Hreczanach. Zatrzymany na podstawie zeznań aresztowanego OROCHOWSKIEGO [w] Proskurowie MARCOŃ Bodisław, przed aresztowaniem członek partii, przyznał się [do] przynależności [do] POW [od] 1925 r., wskazał na istnienie na Proskurowszczyźnie ośrodka POW, w skład którego wchodził LEWICKIJ, był[y] przew[odniczący] KK RKI, represjonowany JANCZICKIJ – dyrektor MTS, członek partii, [przeznaczony do] aresztowania, SZAPOWAŁOW – był[y] nacz[elnik] odcinka kol[ejowego], był[y] członek partii, [przeznaczony do] aresztowania, RUŻKOWSKIJ – *partorganizator* na stacji kol[ejowej] Hreczany, [przeznaczony

^a-^a *Zapisano wersalikami.*

^b-^b *Tak w tekście. Prawdopodobnie powinno być: złożył zeznanie (ros. dał pokazanie) o dwóch prężnie działających komórkach POW lub: wydał (zdradził).*

существовал объединенный центр польской и украинской националистическо-контрреволюционной организации, куда входили известные Вам бывший зав[едующий] Окргземууправления ЧЕБАН – арестован 4 отделом, бывш[ий] директор МТС РЯБЧИНСКИЙ «арестован», МАРЦОНЬ показывает наличие шести новых ячеек «ПОВ» [в] Проскуровском районе. Аналогичное показание о существовании на Проскуровщине блока украинских и польских организаций дает арестован[ный] член «ПОВ» рабочий Проскуровского мехзавода КРАКОВЕЦКИЙ, который показывает, что [в] центре блока стояли известные Вам бывший секретарь Окружкома ВОРОБЬЕВ, комкор ДЕМИЧЕВ и указанный выше РЯБЧИНСКИЙ, [в] данный момент наиболее серьезными фигурами являются РЯБЧИНСКИЙ и ОРОХОВСКИЙ, которые развернутых показаний пока не дают. Над общими активно работаем.

[2.] Арестованный председатель РИК'а Базалийского района ДУМАНСКИЙ [в] момент ареста член партии, сегодня дал первичное показание [о] причастности [к] «ПОВ», по поручению известного Вам «МАЙЛАНСКОГО», репрессирован Винницким УНКВД. С 1928 г. проводил работу [по] созданию [в] Базалийском, Дунаевецком, Винковецком районах повиватских^в организаций. ДУМАНСКИЙ называет свыше 20 человек организаторов сельских ячеек «ПОВ».

[3.] Ранее арестованный по Орынскому району корреспондент газеты «Серп» КАЧИНСКИЙ, расширил свои прежние показания, назвал 8 руководителей сельских организаций «ПОВ» [в] ряде районов области.

По селу Листопадовка Комсомольского р[айо]на Винницкой области КАЧИНСКИЙ называет видного из активных руководителей «ПОВ» по Подолии ГАЛИЦКОГО – работает пред[седателем] колхоза [в] Комсомольске, ориентирован [в] Виннице, называет работников газеты «Большевицкая Правда» ЯБЛОНСКОГО, руководителя «ПОВ» Проскуровщины. По Киеву КАЧИНСКИЙ называет зам[естителя] директора «Серпа» КЛЕЦА и сотрудников газеты «Глос радзецкий»¹ КАСПЕРОВИЧА и ШАЦА, костяком организации являлись местные корреспонденты газеты, руководящие низовкой.

Основное руководство организацией исходило от редактора «Серпа» ВИШНЕВСКОГО, работника газеты ПЛЯШЕКА, связанных [на] почве к-р деятельности [с] рядом работников Польбюро округов.

4. [В] Ляховецком районе вскрыта шпионская резидентура, созданная поляками в погранселах, арестованный РУДОЙ Федор – активный контрабандист, сознался в вербовке его [в] 1922 году польразведкой при содействии бывшего помещика эмигранта ТКАЧУКА.

---

^в Так у тексті. Ймовірно: пеовиатских.

¹ «Głos Radziecki» – польськомовна газета, друкована радянською владою у Києві, розповсюджувана з вересня 1939 до січня 1941 на території «західних областей СРСР».

do] aresztowania. I OROCHOWSKIJ i MARCONÍ twierdzą, że równolegle z ośrodkiem POW istniał zjednoczony ośrodek polskiej i ukraińskiej organizacji nacjonalistyczno-kontrrewolucyjnej, w skład której wchodził znani Wam: był[y] kier[ownik] Okr[ęgowego] Zarządu Ziem[skiego] CZEBAN – aresztowany przez 4 Oddział; były dyrektor MTS RIABCZINSKIJ – „aresztowany”; MARCON – zeznaje o istnieniu sześciu nowych komórek POW [w] rejonie proskurowskim. Analogiczne zeznania o istnieniu na Proskurowszczyźnie bloku ukraińskich i polskich organizacji składa aresztowan[y] członek POW, robotnik proskurowskich zakładów mech[anicznych] KRAKOWIECKIJ, który zeznaje, że [w] kierownictwie bloku byli: znani Wam były sekretarz *okrużkomu* WOROBJEW, komkor DIEMICZEW i wspomniany wyżej RIABCZINSKIJ. [W] chwili obecnej najważniejszymi figurami są RIABCZINSKIJ i OROCHOWSKIJ, którzy na razie nie składają wyczerpujących zeznań. Nad obydwoma usilnie pracujemy.

[2.] Aresztowany przewodniczący RIK rejonu bazalijskiego DUMANSKIJ, [w] chwili aresztowania członek partii, złożył dziś wstępne zeznanie [o] przynależności [do] POW na polecenie znanego Wam „MAJŁANSKIEGO”, represjonowany przez winnickie UNKWD. Od 1928 r. pracował [przy] zakładaniu [w] rejonach bazalijskim, dunajowieckim i winkowieckim powiatkich^c organizacji powstańczych. DUMANSKIJ wymienił ponad 20 osób – organizatorów wiejskich komórek POW.

[3.] Wcześniej aresztowany w rejonie oryński korespondent gazety „Sierp” KACZINSKIJ, uzupełnił swoje poprzednie zeznania, wymienił 8 przywódców wiejskich organizacji POW [w] szeregu rejonów obwodu.

Jeśli chodzi o wieś Listopadowka, r[ejo]n komsomolski, obwód winnicki, KACZINSKIJ wymienił znaczącego, jednego z aktywniejszych przywódców POW na Podolu GALICKIEGO, [który] pracuje jako przew[odniczący] kołchozu [w] Komsomolsku; poinformowano Winnicę, wymienił pracownika^d gazety „Bolszewistskaja Prawda”¹ JABŁONSKIEGO, przywódcę POW na Proskurowszczyźnie. Jeśli chodzi o Kijów, KACZINSKIJ wymienił zast[ępcę] dyrektora „Sierpa” KLECA i współpracowników gazety „Głos Radziecki”¹ KASPIEROWICZA i SZACA; trzon organizacji stanowili miejscowi korespondenci gazety, którzy kierowali organizacjami dołowymi.

Główne kierownictwo nad organizacją sprawowali redaktor „Sierpa” WISZNIEWSKIJ [i] pracownik gazety PLASZEK, którzy [na] gruncie działalności k-r mieli powiązania [z] szeregiem pracowników Biura Polskiego w okręgach.

4. [W] rejonie lachowieckim została wykryta rezydentura szpiegowska, założona przez Polaków we wsiach nadgran[icznych]. Aresztowany RUDOJ Fiodor, przedsiębiorczy przemytnik, przyznał się, że został zwerbowany [w] 1922 roku przez wywiad pol[ski] przy współudziale byłego obszarnika, emigranta TKACZUKA.

---

^c Tak w tekście. Prawdopodobnie powinno być: peowiackich.

^d Było: pracowników.

¹ „Głos Radziecki” – gazeta redagowana i wydawana w języku polskim przez władze sowieckie w Kijowie, rozprowadzana od września 1939 do stycznia 1941 na terenach „zachodnich obwodów ZSRR”.

РУДОЙ создал сетку [в] 8 человек, которая занималась разведработой, до 1937 года связь [с] разведкой осуществлялась непосредственно РУДЫМ неоднократно переправлявшегося [в] Польшу. [В] Орынском районе вскрыта шпионская сетка, заложенная работником польразведки ВИШНЕВСКИМ.

[5.] Арестованный БЕНДЕРОВСКИЙ, бывший работник паспортного стола, [в] милиции сознался [в] связи [с] разведкой через ВИШНЕВСКОГО, дал сетку [в] 9 человек, БЕНДЕРОВСКИЙ дает показания о снабжении агентов разведки ВИШНЕВСКОГО и других паспортами.

6. [В] Славутском районе вскрыта шпионская резидентура польразведорганов. Арестованный НЕССИН, контрабандист, сознался [в] вербовке [с] 1921 года польской разведкой. После продолжительного перерыва с 1935 г., разведка связалась с НЕССИНЫМ через курьера КРИВОШЕЯ, беглеца из СССР, бывшего жителя Славутского района, неоднократно переправлявшегося в СССР [по] поручению разведки. НЕССИН привлек [к] шпионской работе ряд лиц, [в] частности бывшего военнослужащего 54 мехбригады САМОЙЛЮКА, «арестован», сознался, производим аресты.

7. [В] Красиловском районе вскрыта шпионско-повстанческая организация, созданная врачом ^аКрасилова^а КУННИЦКИМ Адамом, руководимая Польшей.

Арестованный РЕЙНЕ Александр, немец, оказавшийся агентом немецкой разведки, сознался [в] принадлежности этой организации, назвал 12 человек, известных ему. Дело [на] стадии разворота.

8. По делу польберебежчика польагента ГАЧИНСКОГО (см. телеграмму [от] 20 III-[19]38 г.), бывш[его] агента «ИНО» – нами секретно снят житель Волочиска АТАМАНЮК, показавший, что в 1933 году завербован ГАЧИНСКИМ для разведработы [в] пользу Польши.

Показаниями АТАМАНЮКА устанавливается, что ГАЧИНСКИЙ [с] польской разведкой связан давно. Являясь агентом ИНО, ГАЧИНСКИЙ одновременно [по] поручению поляков проводил вербовку. Над ГАЧИНСКИМ продолжаем работать.

ЖАБРЕВ²

Верно:

*ГДА СБУ, ф. 16, оп. 31 (1951 р.), спр. 12, арк. 79–84.
Копія, машинопис.*

---

² Иван Андрійович Жабрев (1898–1939), з 1920 у ЧК; з 17 XII 1936 помічник начальника СПВ НКВС СРСР; з 20 IV 1937 начальник Гомельського міського відділу НКВС БРСР; з 7 VII 1937 начальник КРВ і помічник наркома внутрішніх справ БРСР; з 22 XI 1937 заступник наркома внутрішніх справ БРСР; з 26 II 1938 начальник УНКВС Кам'янець-Подільської обл. Заарештований 15 XI 1938, засуджений 22 II 1939 до ВМП, розстріляний 22 II 1939. *Шаповал Ю., Пристайко В., Золотарьов В. Цит. праця, с. 473–474.*

RUDOJ założył siatkę, [składającą się z] 8 ludzi, którzy zajmowali się pracą wywiad[owczą]. Do roku 1937 łączność [z] wywiadem utrzymywał bezpośrednio RUDOJ, przeprowadzający się niejednokrotnie [do] Polski. [W] rejonie oryńskim wykryta została siatka szpiegowska, założona przez pracownika wywiadu pol[skiego] WISZNIEWSKIEGO.

[5.] Aresztowany BIENDIEROWSKIJ, były pracownik biura paszportowego przyznał się [na] milicji [do] powiązań [z] wywiadem przez WISZNIEWSKIEGO, [wy]dał siatkę [składającą się z] 9 osób. BIENDIEROWSKIJ zeznaje na temat zaopatrzenia agentów wywiadu WISZNIEWSKIEGO i innych w paszporty.

6. [W] rejonie sławuckim wykryto rezydenturę szpiegowską pol[skich] służb wywiad[owczych]. Aresztowany NIESSIN, przemytnik, przyznał się, [że] został zwerbowany [w] 1921 roku przez wywiad polski. Po dłuższej przerwie, w 1935 r. wywiad nawiązał kontakt z NIESSINEM przez kuriera KRIWOSZEJA, uciekiniera z ZSRS, byłego mieszkańca rejonu sławuckiego, który nieraz przeprowadzał się do ZSRS [na] polecenie wywiadu. NIESSIN wciągnął [do] działalności szpiegowskiej szereg osób, [w] szczególności byłego wojskowego z 54 brygady zmech[anizowanej] SAMOJLUKA, „aresztowany”, przyznał się, przeprowadzamy aresztowania.

7. [W] rejonie krasielewskim wykryta została organizacja szpiegowsko-powstańcza, założona przez lekarza z ^aKrasielewa^a, KUNNICKIEGO Adama, kierowana z Polski.

Aresztowany REJNE Aleksandr, Niemiec, okazał się agentem wywiadu niemieckiego, przyznał się [do] przynależności do tej organizacji, wymienił 12 znanych mu osób. Sprawa znajduje się [w] stadium rozwoju [i] opracowania].

8. W związku ze sprawą pol[skiego] zbiega, pol[skiego] agenta GACZINSKIEGO (zob. telegram [z] 20 III-[19]38 r.), był[ego] agenta INO – zdjęliśmy po cichu mieszkańca Wołoczysk ATAMANIUKA, który zeznał, że w 1933 roku został zwerbowany przez GACZINSKIEGO do pracy wywiad[owczej] [na] rzecz Polski.

Na podstawie zeznań ATAMANIUKA ustalono, że GACZINSKIJ ma od dawna powiązania [z] wywiadem polskim. Będąc agentem INO, GACZINSKIJ jednocześnie [na] polecenie Polaków prowadził prace werbunkowe. Kontynuujemy pracę nad GACZINSKIM.

ŻABRIEW²

Za zgodność:

*HDA SBU, f. 16, op. 31 (1951 r.), spr. 12, k. 79–84.
Kopia, maszynopis.*

² Iwan Andriejewicz Żabriew (1898–1939), od 1920 w CzK; od 17 XII 1936 pom. naczelnika SPO NKWD ZSRS; od 20 IV 1937 naczelnik Homelskiego Oddziału Miejskiego NKWD BSRS; od 7 VII 1937 naczelnik KRO i pom. ludowego komisarza spraw wewnętrznych BSRS; od 22 XI 1937 zca ludowego komisarza spraw wewnętrznych BSRS; od 26 II 1938 naczelnik UNKWD obw. kamieniecko-podolskiego. Aresztowany 15 XI 1938, skazany 22 II 1939 na karę śmierci, rozstrzelany 22 II 1939. J. Szapował, W. Prystajko, W. Zołotar'ow, *op.cit.*, s. 473–474.

№ 140

3 квітня 1938, Київ. Витяг із довідки 8-го відділу УДБ НКВС УРСР про результати розгляду в особливому порядку довідок

^aСовершенно секретно^a

^aНаркому внутренних дел УССР
Комиссару государственной безопасности 3 ранга^a
тов. УСПЕНСКОМУ

^aСводка

О результатах, представленных органами НКВД УССР на рассмотрение
в особом порядке справок на арестованных по операции^a
За время с 1/II по 3 IV 1938 года

1. ^aРешения, вынесенные НКВД СССР по рассмотренным справкам^a:

	^a Всего ^a рассмо- т[рено]	1 катего- рия	2 катего- рия	Доследо- ван[ие]	На ВК и ВТ
Поляки:					
УНКВД по Харьков[ской] обл.	148	138	9	1	—
— — по Д[непро]петр[овской] обл.	82	79	2	1	—
— — по Кам[енец]-Под[ольской] обл.	60	56	4	—	—
— — по Киевск[ой] обл.	49	46	3	—	—
Олевский погранотряд	2	—	2	—	—
^a Итого ^a :	341	319	20	2	—

[...]

2. Числится за НКВД СССР нерассмотренных справок:

По немецкой операции..... на 847 чел.
 По польской — || — ..... на 371 ||
 По греческой — || — ..... на 284 ||
 По болгарской — || — ..... на 249 ||
 По румынской — || — ..... на 118 ||
 По харбинской — || — ..... на 25 ||
 По иранской — || — ..... на 14 ||
 По латышской — || — ..... на 11 ||
 По белогвардейск[ой] опер..... на 44 ||

^a-^a Написано великими літерами.

Nr 140

3 kwietnia 1938, Kijów. Wyciąg z zestawienia statystycznego 8 Oddziału UGB NKWD USRS na temat rozpatrywania w trybie specjalnym spraw dotyczących Polaków

^a-Ścisłe tajne^a

^a-Do *Narkoma* Spraw Wewnętrznych USRS
Komisarza bezpieczeństwa państwowego 3 rangi^a
Tow. USPIENSKIEGO

^a-Zestawienie

wyników spraw dotyczących aresztowanych podczas operacji, skierowanych
przez organy NKWD USRS na rozpatrzenie w trybie specjalnym^a
za okres od 1/II do 3 IV 1938 roku

1. ^a-Decyzje wydane przez NKWD ZSRS, dotyczące rozpatrywanych
spraw^a:

	^a -Łącznie ^a rozpat[rzo- no]	1 kategoria	2 kategoria	Dodatkowe [śledztwo]	Na WK i WT
Polacy:					
UNKWD obw[odu] charkow[skiego]	148	138	9	1	–
– – – – d[niepro]pietr[ow- skiego]	82	79	2	1	–
– – – – kam[ieniecko]- pod[olskiego]	60	56	4	–	–
– – – – kijowsk[iego]	49	46	3	–	–
Olewski oddział pogran[iczny]	2	–	2	–	–
^a -Razem ^a :	341	319	20	2	–

[...]

2. Pozostało spraw nierozpatrzonych przez NKWD ZSRS:

W ramach operacji niemieckiej..... na 847 os[ób]
– || – – || – polskiej..... na 371 [osób]
– || – – || – greckiej..... na 284 [osoby]
– || – – || – bułgarskiej..... na 249 [osób]

^a-^a Zapisano wersalikami.

По петлюровской опер..... на 21 ||
По разному шпионажу..... на 28 ||
^а-Итого^{-а} на 2012 человек.

3. Числится справок на заключения в 3 отделе УГБ НКВД УССР:

По польской операции..... на 197 чел.
По немецкой — || — ..... на 191 ||
По румынской — || — ..... на 78 ||
^а-Итого^{-а}..... на 466 человек.

^а-Пом[ощник] начальника 8 Отдела УГБ НКВД УССР
Лейтенант государственной безопасности^{-а}
(—) СЛАВИН¹

«^б-^з-^б» апреля 1938 года

ГДА СБУ, ф. 16, оп. 31 (1951 р.), спр. 105, арк. 81–83.
Оригінал, машинопис.

---

^б-^з Вписано від руки.

¹ Андрій Дмитрович Славін (нар. 1904), з 1929 в ОДПУ; до 1937 інспектор УНКВС Кіровської обл.; з 1937 начальник відділення Секретно-політичного відділу НКВС УРСР, з 1 X 1937 до 26 II 1938 начальник Секретно-політичного відділу УНКВС Полтавської обл.; в НКВС УРСР: з березня 1938 помічник, заступник начальника Обліково-статистичного (8) відділу; т.в.о. начальника і заступник начальника I спецвідділу; з 31 XII 1938 заступник начальника СПВ; 20 II 1939 звільнений із НКВС. Заарештований 5 IV 1939, засуджений до 4 років позбавлення волі. Золотарьов В. Олександр Успенський: особа..., с. 334.

— —	— —	rumuńskiej.....	na	118 [osób]
— —	— —	harbińskiej.....	na	25 [osób]
— —	— —	irańskiej.....	na	14 [osób]
— —	— —	łotewskiej.....	na	11 [osób]
— —	— —	białogwardyjsk[iej].....	na	44 [osoby]
— —	— —	petlurowskiej.....	na	21 [osób]
— —		innych spraw szpiegowskich.....	na	28 [osób]
^a Razem ^a			na	2012 osób

3. Pozostało w 3 Oddziale UGB NKWD USRS spraw czekających na decyzję:
W ramach operacji polskiej..... na 197 os[ób]

— —	— —	niemieckiej.....	na	191 [osób]
— —	— —	rumuńskiej.....	na	78 [osób]
^a Razem ^a			na	466 osób

^aPom[ocnik] Naczelnika 8 Oddziału UGB NKWD USRS
Lejtnant bezpieczeństwa państwowego^a
(—) SŁAWIN¹

„^{b-3-b}” kwietnia 1938 roku

HDA SBU, f. 16, op. 31 (1951 r.), spr. 105, k. 81–83.

Oryginał, maszynopis.

^{b-b} *Wpisano odręcznie.*

¹ Andriej Dmitrijewicz Sławin (ur. 1904), od 1929 w OGPU; do 1937 inspektor UNKWD obw. kirowskiego; od 1937 naczelnik wydziału SPO NKWD USRS, od 1 X 1937 do 26 II 1938 naczelnik SPO UNKWD obw. połtawskiego; w NKWD USRS: od marca 1938 pom., zca naczelnika 8 Oddziału (Ewidencyjno-Statystycznego); p.o. naczelnika i zca naczelnika 1 Oddziału Specjalnego; od 31 XII 1938 zca naczelnika SPO; 20 II 1939 zwolniony z NKWD. Aresztowany 5 IV 1939, skazany na 4 lata pozbawienia wolności. W. Zołotar'ow, *Oleksandr Uspen'skyj: osoba...*, s. 334.

№ 141
12 квітня 1938, Київ. Графік 5-го відділу УДБ НКВС УРСР
про роботу із заарештованими

^а-Совершенно секретно^{-а}

^а-Справка¹
О работе с арестованными 5 Отдела УГБ НКВД УССР^а
За 12 апреля 1938 г.

1.	КЛЕЙМАН П[омощник] нач[альника] отделения Сержант госбез[опасности]	МИШУК	С 23-00 до 3-00
2.	ЧУГУНОВ Оперуполномоч[енный] Серж[ант] госбез[опасности]	КИРИЧЕНКО	С 23-00 до 2-00
3.	ТОКМАН Нач[альник] отделения Мл. лейт[енант] госбез[опасности]	ВЕБРАС	С 24-00 до 8-00
4.	НАКОНЕЧНЫЙ Оперуполномоч[енный] Мл. лейт[енант] госбез[опасности]	ЗАМЧУК	С 24-00 до 5-30
5.	ДАЛЬСКИЙ Нач[альник] отделения ОВЧИННИКОВ следователь	ДЗЕРЖАНОВ-СКИЙ	С 6-00 до 16-00
6.	ХАРИТОНОВСКИЙ Нач[альник] отделения Ст. лейт[енант] госбез[опасности] ШМУЛЕВИЧ Оперуполномоч[енный] Сержант госбез[опасности]	ДОБАСЕВИЧ	С 3-00 до 15-00
7.	КОЗАЧЕНКО Оперуполномоч[енный] Серж[ант] госбез[опасности]	ПЛЮТО	С 3-00 до 14-00

^а-^а *Написано великими літерами.*

¹ Така звітність була щоденною, до цієї довідки додавалась інформація про результати допитів, що доповідалась керівництву НКВС УРСР.

Nr 141

12 kwietnia 1938, Kijów. Harmonogram przesłuchań w 5 Oddziale UGB NKWD USRS

^a-Ścisłe tajne^a

^a-Informacja¹
o pracy z aresztowanymi 5 Oddziału UGB NKWD USRS^a
za [dzień] 12 kwietnia 1938 r.

1.	KLEJMAN P[omocnik] nacz[elnika] wydziału Sierżant bez[pieczęstwa] państw[owego]	MISZUK	Od 23.00 do 3.00
2.	CZUGUNOW Pełnomoc[nik] oper[acyjny] Sierż[ant] bez[pieczęstwa] państw[owego]	KIRICZENKO	Od 23.00 do 2.00
3.	TOKMAN Nacz[elnik] wydziału Mł[odszy] lejtnant bez[pieczęstwa] pań- stw[owego]	WIEBRAS	Od 24.00 do 8.00
4.	NAKONIECZNYJ Pełnomoc[nik] oper[acyjny] Mł[odszy] lejtnant bez[pieczęstwa] pań- stw[owego]	ZAMCZUK	Od 24.00 do 5.30
5.	DALSKIJ Nacz[elnik] wydziału OWCZINNIKOW Śledczy	DZIERŻA- NOWSKIJ	Od 6.00 do 16.00
6.	CHARITONOWSKIJ Nacz[elnik] wydziału St[arszy] lejtnant bez[pieczęstwa] pań- stw[owego] SZMULEWICZ Pełnomoc[nik] oper[acyjny] Sierżant bez[pieczęstwa] państw[owego]	DOBASIE- WICZ	Od 3.00 do 15.00
7.	KOZACZENKO Pełnomoc[nik] oper[acyjny] Sierż[ant] bez[pieczęstwa] państw[owego]	PLUTO	Od 3.00 do 14.00

^a-^a Zapisano wersalikami.

¹ Takie raporty pisano codziennie. Dołączano do nich informację dla kierownictwa NKWD USRS nt. rezultatów przesłuchań.

8.	ВОЛЯ-ГОЙХМАН Оперуполномоч[енный] Мл. лейт[енант] госбез[опасности] РАТЫНСКИЙ Зам[еститель] нач[альника] 5 отдела Капитан госбез[опасности]	ВИШНЕВ- СКИЙ	С 8-00 до 16-00
----	--	-----------------	-----------------

^aПом[ощник] нач[альника] 5 Отдела УГБ НКВД УССР
 Ст. лейтенант госбезопасности^a
 (—) ПРЫГОВ²

ГДА СБУ, ф. 16, оп. 31 (1951 р.), спр. 86, арк. 177–178.
 Оригінал, машинопис.

² Семен Львович Пригов (нар. 1903), з 1922 у ЧК; в ОВ НКВС УРСР: до 4 I 1938 началь-
 ник відділення, потім помічник начальника відділу; з 2 VI 1938 т.в.о. заступника начальника
 Оперативного відділу НКВС УРСР; з 26 VII 1938 т.в.о. начальника 3 відділу Управління місць
 ув'язнення (УМУ) НКВС УРСР. Заарештований 1 IX 1938, засуджений у 1940 до позбавлення
 волі строком на 8 років. Після відбуття покарання знову заарештований у 1949 та засуджений до
 заслання. *Золотарьов В. Олександр Успенський: особа...*, с. 326.

8.	WOLA-GOJCHMAN Pełnomoc[nik] oper[acyjny] Mł[odszy] lejtnant bez[pieczęstwa] państw[owego] RATYNSKIJ Zastępca Nacz[elnika] 5 Oddziału Kapitan bez[pieczęstwa] państw[owego]	WISZNIEW- SKIJ	Od 8.00 do 16.00
----	---	-------------------	---------------------

^aPom[ocnik] Nacz[elnika] 5 Oddziału UGB NKWD USRS
St[arszy] lejtnant bezpieczeństwa państw[owego]^a
(—) PRYGOW²

*HDA SBU, f. 16, op. 31 (1951 r.), spr. 86, k. 177–178.
Oryginał, maszynopis.*

² Siemion Lwowicz Prygow (ur. 1903), od 1922 w CzK; w OO NKWD USRS: do 4 I 1938 naczelnik wydziału, następnie pom. naczelnika oddziału; od 2 VI 1938 p.o. zcy naczelnika oddziału operacyjnego NKWD USRS; od 26 VII 1938 p.o. naczelnika 3 Oddziału Zarządu Więziennictwa (UMU) NKWD USRS. Aresztowany 1 IX 1938, skazany w 1940 na 8 lat pozbawienia wolności. Po odbyciu kary ponownie aresztowany w 1949 i skazany na zesłanie. W. Zołotar'ow, *Oleksandr Uspenskyj: osoba...*, s. 326.

№ 142

21 квітня 1938, Харків. Телефонограма начальника УНКВС по Харківській області Григорія Телешева наркомун внутрішніх справ УРСР Олександрю Успенському щодо операції з розгрому формувань польської розвідки

^а-Из Харькова^а 2/4-[19]38 г.
4 час. 15 мин.

^а-Записка по проводу
Киев НКВД Украины^а

тов. УСПЕНСКОМУ
тов. ЛИСТЕНГУРТУ¹
тов. РАТЫНСКОМУ

Дальнейшей операцией по разгрому шпионско-диверсионных формирований польской разведки, вскрыт ряд новых псевотважких націоналістических организаций и шпионских резидентур, главным образом, в промышленности и в Красной армии.

Ряд формирований были созданы непосредственно 2-м отделом польского главштаба через эмиссаров, переброшенных на Украину, Виленской и Львовской экспозитур.

Арестованы: крупный резидент АФАНАСЬЕВ, диверсант СИДОРЕНКО, резиденты: ДОЛИВО-ДОБРОВОЛЬСКИЙ, ЯРОШ, ЦЕМНЯК и другие, показали, что ими были разработаны планы и привлечены исполнители для совершения актов бактериологической диверсии в частях Красной армии и в населенных пунктах, путем отравления питьевой воды и продуктов питания. Создавались специальные боевые группы для совершения террористических актов против руководящих партийных и советских работников. Наиболее серьезная террористическая группа, по заданию польского консульства, была создана ГОМУЛЬСКИМ⁶ (арестован). Следствием выявлен ряд переброшенных из Польши агентов, прибывших в Советский Союз под видом перебежчиков, реэмигрантов и политэмигрантов. Польский резидент ЛОПАТА (арестован) прибыл как перебежчик в 1925 году. Эмиссар Львовской экспозитуры РАКИЧ (арестован) переброшен под видом политэмигранта.

Бывший работник петлюровского министерства путей сообщения СЛИВА (арестован), переброшен Львовской экспозитурой, как реэмигрант,

---

^{а-а} *Написано великими літерами.*

⁶ *Так у тексті. У документі № 138: ГАМУЛЬСКИЙ.*

¹ Михайло Олександрович (Аронович) Лістенгурт (нар. 1903), у ЧК з 1921; з 28 V 1933 начальник ІНВ ПП ОДПУ по Північно-Кавказькому краю, Азовсько-Чорноморському краю; з 17 I 1934 помічник начальника ОВ; з 1 I 1935 заступник начальника СПВ; з 31 VIII 1936 начальник відділення СПВ НКВС СРСР; з 22 VI 1937 помічник начальника ОВ НКВС СРСР; з 17 II 1938 начальник ОВ НКВС УРСР; з 28 V 1938 заступник начальника КРВ НКВС СРСР. Заарештований 25 X 1938, розстріляний 22 X 1939. *Золотарьов В. Олександр Успенський: особа..., с. 310–311.*

Nr 142

21 kwietnia 1938, Charków. Telefonogram naczelnika UNKWD obwodu charkowskiego Grigorija Tielezewa do ludowego komisarza spraw wewnętrznych USRS Aleksandra Uspińskiego, dotyczący operacji rozbicia formacji tworzonych przez wywiad polski

^a-Z Charkowa^a 2/4-[19]38 r.
godz[ina] 4 min[ut] 15

^a-Telefonogram
Kijów NKWD Ukrainy^a

Do Tow. USPIENSKIEGO
Do Tow. LISTENGURTA¹
Do Tow. RATYNSKIEGO

Podczas późniejszej operacji rozbijania szpiegowsko-dywersyjnych formacji wywiadu polskiego wykryto szereg nowych peowiackich organizacji nacjonalistycznych i rezydentur szpiegowskich, przede wszystkim w przemyśle i Armii Czerwonej.

Szereg formacji został założony bezpośrednio przez 2 Oddział polskiego Sztabu Głów[nego] za pośrednictwem emisariuszy, których przerzuciły na Ukrainę ekspozytury wileńska i lwowska.

Aresztowani: znaczący rezydent AFANASJEW, dywersant SIDORIENKO, rezydenci: DOLIWO-DOBROWOLSKIJ, JAROSZ, CEMNIAK i inni zeznali, że opracowali plany i pozyskali wykonawców do aktów dywersji bakteriologicznej w jednostkach Armii Czerwonej i na zamieszkałych terenach, drogą zatrucia wody pitnej i produktów żywnościowych. Zakładali specjalne grupy bojowe, mające dokonywać zamachów na pracowników – [przedstawicieli] kierownictwa partyjnego i państwowego. Najpoważniejszą grupę terrorystyczną na polecenie konsulatu polskiego założył GOMULSKIJ^b (aresztowany). W śledztwie ustalono szereg przerzuconych z Polski agentów, przybyłych do Związku Sowieckiego „pod przykrywką” zbiegów, reemigrantów i emigrantów polit[ycznych]. Polski rezydent ŁOPATA (aresztowany) przybył jako zbieg w 1925 roku. Emisariusz ekspozytury lwowskiej RAKICZ (aresztowany) przerzucony został jako rzekomy emigrant polit[yczny].

Były pracownik petlurowskiego Ministerstwa Komunikacji SLIWA (aresztowany), przerzucony przez ekspozyturę lwowską jako reemigrant, prowokator

---

^{a-a} *Zapisano wersalikami.*

^b *Tak w tekście. W dokumencie nr 138: GAMULSKIJ.*

¹ Michaił Aleksandrowicz (Aronowicz) Listengurt (ur. 1903), od 1921 w CzK; od 28 V 1933 naczelnik INO PP OGPU Kraju Północnokaukaskiego oraz Kraju Azowsko-Czarnomorskiego; od 17 I 1934 pom. naczelnika OO; od 1 I 1935 zca naczelnika SPO; od 31 VIII 1936 naczelnik wydziału SPO NKWD ZSRS; od 22 VI 1937 pom. naczelnika OO NKWD ZSRS; od 17 II 1938 naczelnik OO NKWD USRS; od 28 V 1938 zca naczelnika KRO NKWD ZSRS. Aresztowany 25 X 1938, rozstrzelany 22 X 1939. W. Zołotar'ow, *Oleksandr Uspenskyj: osoba...*, s. 310–311.

провокатор дефензивы, крупный польский резидент ПОЛИОНИС, был переброшен Виленской эскпозитурой в 1923 году под видом политэмигранта.

Ликвидирован также ряд серьезных агентов среди беженцев империалистической войны, осевших на советской территории: польский резидент ДОЛИНСКИЙ, бывш[ий] мировой судья, СПИНАЛЬСКИЙ, создавший диверсионную группу на обувной фабрике. Выявлены агенты разведки, завербованные во время польской оккупации Украины.

Арестованный БЕССАРАБ, бывший белый офицер, был завербован для шпионской работы офицером польской комендатуры в 1920 году. При аналогичных обстоятельствах был завербован крупный польский резидент ХМЕЛЕВСКИЙ (арестован).

Польская разведка практиковала подставу своей агентуры нашим консульствам в других странах для их последующего внедрения в СССР.

Таким образом, был переброшен на Украину старый провокатор дефензивы РАЧКОВСКИЙ (арестован), подставленный в 1925 году советскому посольству в Париже.

Переброшенные из-за кордона агенты и пеовяки проникли на ответственную работу в партию и Красную армию, где на протяжении многих лет вели вражескую работу. Ниже сего привожу данные следствия по наиболее важным делам:

Арестованный НОВАКОВСКИЙ, бывший член ППС с 1898 года, кадровый пеовяк, признал себя виновным в причастности к пеовяцкой организации. По его показаниям вскрывается областное руководство «ПОВ» в Харькове в составе: его – НОВАКОВСКОГО, КАНАРСКОГО, бывшего директора юридического института в Харькове (осужден) и КЛЕЦА, бывшего работника Харьковского обкома партии (выехал в Киев).

Харьковский центр был связан с украинским центром «ПОВ», в лице ЛАЗОВЕРТА, бывш[его] заведующего нацменбюро ЦК КП(б)У (осужден) и САВИЦКОГО – быв[шего] секретаря польской секции при ЦК КП(б)У (выехал в Киев).

Во главе руководства «ПОВ» в Москве, по показаниям НОВАКОВСКОГО стоят: БРАТИН, в прошлом член коллегии закордонного отдела ЦК КП(б)У и ВЕЙСБЛАТ.

Пеовяцкая организация в Харькове до последнего времени вела широкую работу по насаждению шпионско-диверсионных групп в промышленности. Лично НОВАКОВСКИЙ создал также группы на важнейших оборонных предприятиях: на заводе 183 им завербованы: БУЙНЫЙ, бывш[ий] начальник цеха завода (осужден), ГАКОВ, приемщик завода (устанавливаем), ВАРВАСИНСКИЙ – исключен из партии, бывш[ий] начальник отдела механизации (осужден), БРАСЛАВСКИЙ – заведующий производством Южмонтажтреста на заводе (устанавливаем). На станкостроительном заводе: СПОЛЯНСКИЙ, исключен из партии, мастер завода (устанавливаем), на Трансвоенведе: РОМАНОВ (устанавливаем).

defensywy, znaczący polski rezydent POLIONIS, został przerzucony przez ekspozyturę wileńską w 1923 roku „pod przykrywką” emigranta polit[ycznego].

Zlikwidowano także szereg poważnych agentów spośród uciekinierów [z czasów] wojny imperialistycznej, którzy osiedli na terytorium sowieckim: polski rezydent DOLINSKIJ – był[y] sędzia cywilny [i] SPINALSKIJ, który założył grupę dywersyjną w fabryce obuwia. Ujawniono agentów wywiadu, zwerbowanych podczas polskiej okupacji Ukrainy.

Aresztowany BIESSARAB, były biały oficer, został zwerbowany do pracy szpiegowskiej przez oficera polskiej komendantury w 1920 roku. W analogicznych okolicznościach został zwerbowany znaczący polski rezydent CHMIELEWSKIJ (aresztowany).

Wywiad polski praktykował podstawianie swej agentury naszym konsulatom w innych krajach, w celu późniejszego przedostania się do ZSRS.

W taki sposób został przerzucony na Ukrainę dawny prowokator defensywy RACZKOWSKIJ (aresztowany), podstawiony w 1925 roku sowieckiej ambasadzie w Paryżu.

Przerzuceni z zagranicy agenci i peowiaci przeniknęli na odpowiedzialne [odcinki] pracy w partii i Armii Czerwonej, gdzie przez wiele lat prowadzili wrogą działalność. Poniżej przedstawiam dane ze śledztwa z najpoważniejszych spraw.

Aresztowany NOWAKOWSKI, były członek PPS od 1898 roku, kadrowy peowiak, przyznał się, że jest winny przynależności do organizacji peowiackiej. Na podstawie jego zeznań ustalane jest kierownictwo obwodowe POW w Charkowie w składzie: on sam – NOWAKOWSKI, KANARSKIJ, były dyrektor Instytutu Prawa w Charkowie (skazany) i KLEC, były pracownik charkowskiego *obkomu* partii (wyjechał do Kijowa).

Ośrodek Charkowski [POW] był powiązany z Ośrodkiem Ukraińskim POW przez osobę ŁAZOWERTA, był[ego] kierownika Biura Mniej[szości] Nar[odowych] KC KP(b)U (skazany) i SAWICKIEGO – by[łego] sekretarza sekcji polskiej przy KC KP(b)U (wyjechał do Kijowa).

Na czele kierownictwa POW w Moskwie, według zeznań NOWAKOWSKIEGO, stoją: BRATIN, dawniej członek Kolegium Oddziału Zagranicznego KC KP(b)U i WIEJSBŁAT.

Organizacja peowiacka w Charkowie do ostatniego czasu prowadziła na szeroką skalę prace nad zakładaniem grup szpiegowsko-dywersyjnych w przemyśle. NOWAKOWSKI także zakładał osobiście takie grupy w ważniejszych przedsiębiorstwach zbrojeniowych: w zakładach [nr] 183 – zostali przez niego zwerbowani: BUJNYJ, był[y] nacz[elnik] wydziału zakładów (skazany), GAKOW, magazynier zakładów (ustalamy), WARWASINSKIJ – usunięty z partii, był[y] naczelnik oddziału mechanizacji (skazany), BRASŁAWSKIJ – kierownik produkcji poł[udniowego] trustu montażowego w zakładach (ustalamy). W zakładach budowy czołgów: SPOLANSKIJ, usunięty z partii, majster w zakładach (ustalamy). W Wydz[iale] Trans[portu] Wojsk[owego]: ROMANOW (ustalamy).

Кроме того им завербованы: в физико-технологическом институте – СЕРАФИМ, мастер мастерских (устанавливаем) в историческом музее, бывш[ий] офицер ГОРВАТ (арестован), в Горсовете СОЛОВЬЕВ – бывш[ий] член КП(б)У – техник (арестован).

СОЛОВЬЕВ показывает об установлении контакта «ПОВ» с другими антисоветскими формированиями: с организацией русских эсеров, через кадрового эсера КАРДЕБАША (устанавливаем) и с боротьбистами через ЖАРИКОВА (арестовываем) и КОРОЛЕВА (устанавливаем).

Организация «ПОВ» была связана и руководилась польским консульством в Харькове через КАНАРСКОГО. Допрос НОВАКОВСКОГО форсирую.

В 4-м железнодорожном полку вскрыта шпионская группа пеоваков, созданная бывш[им] помещиком СТАХОВСКИМ – начальником санитарной службы полка (осужден). СТАХОВСКИЙ являлся агентом польской разведки с 1924 года. В последнее время по шпионской работе был связан с секретарем польского консульства в Харькове – КОЦЯТКЕВИЧЕМ.

В 1930 году СТАХОВСКИЙ был завербован в «ПОВ» СКАРБЕКОВОМ и по его поручению создал пеовацкую группу в 4-м железнодорожном полку. В группу входили:

САВИЦКИЙ² – пом[ощник] командира полка, капитан [;] КУРОВСКИЙ³ – командир паркового взвода, лейтенант (арестованы), РАЧКОВСКИЙ – начальник финансовой части полка (осужден), КУЛЬЖИНСКИЙ⁴ (арестован), СУДАК⁵ – кулак, исключен из партии и КРИВУЦКИЙ уволен из армии (арестованы).

СТАХОВСКИЙ лично и через лиц, входивших в группу, собирал шпионские сведения. Периодически он передавал материалы о вооружении, техническом оснащении мобилизационных планах 4-го жел[езно]дор[ожного] полка: о вооружении и материальной части 5 танковой бригады; о формировании артиллерийских, моторизированных и авиационных частей, о железнодорожном строительстве, производившемся 4-м железнодорожным полком и другие шпионские сведения.

Пеовацкая группа СТАХОВСКОГО готовила диверсионные акты в полку на мобилизационный период и занималась вредительством.

Ликвидирована польская резидентура в органах милиции.

Арестованный ПАСАЛЬСКИЙ, сын управляющего имением, бывший инспектор админхозотдела Харьковского областного управления милиции, являлся агентом польской разведки с 1922 года. Проживая в то

---

² Владислав Антонович Савицкий (нар. 1897), заарештований 14 III 1938, вироком Військового Трибуналу Харківського ВО від 21 IX 1939 виправданий. *ГДА СБУ, Харків, спр. 020418.*

³ Иван Петрович Куровский (нар. 1910), заарештований 14 III 1938, вироком Військового Трибуналу Харківського ВО від 21 IX 1939 виправданий. *ГДА СБУ, Харків, спр. 020418.*

⁴ Леонтий Иванович Кульжинский (нар. 1901), заарештований 18 III 1938, вироком Військового Трибуналу Харківського ВО від 21 IX 1939 виправданий. *ГДА СБУ, Харків, спр. 020418.*

⁵ Федір Лукіч Судак (нар. 1904), заарештований 14 III 1938, вироком Військового Трибуналу Харківського ВО від 21 IX 1939 виправданий. *ГДА СБУ, Харків, спр. 020418.*

Ponadto zostali przez niego zwerbowani: w Instytucie Fizyki i Technologii – SIERAFIM, majster w warsztatach (ustalamy), w muzeum historycznym – był[y] oficer GORWAT (aresztowany), w Radzie Miejs[kiej] – SOŁOWJEW – był[y] członek KP(b)U, technik (aresztowany).

SOŁOWJEW składa zeznania o nawiązaniu kontaktu POW z innymi formacjami antysowieckimi: z organizacją eserowców rosyjskich przez kadrowego eserowca KARDIEBASZA (ustalamy) oraz z borotbistami przez ŻARIKOWA ([przeznaczony do] aresztowania) i KOROLEWA (ustalamy).

Organizacja POW miała powiązania i była kierowana przez konsulat polski w Charkowie za pośrednictwem KANARSKIEGO. Podczas przesłuchania coraz bardziej naciskam na NOWAKOWSKIEGO.

W 4 pułku kolejowym wykryta została grupa szpiegowska peowiaków, założona przez był[ego] obszarnika STACHOWSKIEGO – dowódcy służby sanitarnej pułku (skazany). STACHOWSKIJ był agentem wywiadu polskiego od 1924 roku. Ostatnio, w związku z działalnością szpiegowską miał powiązania z sekretarzem konsulatu polskiego w Charkowie KOCIATKIEWICZEM.

W 1930 roku STACHOWSKIJ został zwerbowany do POW przez SKARBKA i na jego polecenie założył grupę peowiacką w 4 pułku kolejowym. W skład grupy wchodził:

SAWICKIJ² – pomocnik dowódcy pułku, kapitan; KUROWSKIJ³ – dowódca plutonu zabezpieczającego park maszyn, lejtnant (aresztowany), RACZKOWSKIJ – dowódca jednostki finansowej pułku (skazany), KULŻYNSKIJ⁴ (aresztowany), SUDAK⁵ – kułak, usunięty z partii oraz KRIWUCKIJ, zwolniony z wojska (aresztowany).

STACHOWSKIJ osobiście i przez należące do grupy osoby zbierał informacje szpiegowskie. Okresowo przekazywał materiały o uzbrojeniu, wyposażeniu technicznym, planach mobilizacyjnych 4 pułku kol[ejowego]: o uzbrojeniu i logistyce 5 brygady pancerniej; o tworzeniu jednostek artyleryjskich, zmotoryzowanych i lotniczych, o budownictwie kolejowym, prowadzonym przez 4 pułk kolejowy i inne informacje szpiegowskie.

Peowiacka grupa STACHOWSKIEGO przygotowywała akcje dywersyjne w pułku na okres mobilizacji i uprawiała szkodnictwo.

Zlikwidowana rezydentura polska w organach milicji.

Aresztowany PASALSKIJ, syn zarządcy majątku, był inspektor oddziału admin[istracyjno-]gosp[odarczego] Charkowskiego Obwodowego Zarządu Milicji, był agentem wywiadu polskiego od 1922 roku. Mieszkając wówczas

---

² Władysław Antonowicz Sawickij (ur. 1897), aresztowany 14 III 1938, wyrokiem WT Charkowskiego WO z 21 IX 1939 uniewinniony. HDA SBU, Charkiw, spr. 020418.

³ Iwan Piotrowicz Kurowski (ur. 1910), aresztowany 14 III 1938, wyrokiem WT Charkowskiego WO z 21 IX 1939 uniewinniony. HDA SBU, Charkiw, spr. 020418.

⁴ Leontij Iwanowicz Kulżynskij (ur. 1901), aresztowany 18 IV 1938, wyrokiem WT Charkowskiego WO z 21 IX 1939 uniewinniony. HDA SBU, Charkiw, spr. 020418.

⁵ Fiodor Łukicz Sudak (ur. 1904); aresztowany 14 III 1938, wyrokiem WT Charkowskiego WO z 21 IX 1939 uniewinniony. HDA SBU, Charkiw, spr. 020418.

время в пограничном селе Волочиского района, ПАСАЛЬСКИЙ неоднократно посылался агентом польской разведки САВИЦКИМ в Польшу, в качестве курьера для связи с разведкой (соответствующие органы НКВД ориентированы).

Переехав по заданию разведки в Харьков, ПАСАЛЬСКИЙ продолжал поддерживать связь с САВИЦКИМ и по его поручению проводил разведывательную работу. Для шпионской работы он привлек: ОЗЕРСКОГО и ГРОДЗИНСКОГО, бывших военнослужащих 3 полка связи (устанавливается).

ПАСАЛЬСКИЙ снабжал разведку сведениями по 3 полку связи, о работе органов Наркомсвязи на Украине: о состоянии снабжения Харьковского гарнизона и наличии мобилизационных запасов: о работе милиции, ее структуре и методах борьбы с преступностью.

Польские резидентуры вскрыты в воинских частях Харьковского гарнизона.

Следствием по делу ликвидированной пеовацкой организации, возглавлявшейся старшими польскими агентами АФАНАСЬЕВЫМ Виктором и ХМЕЛЕВСКИМ, вскрыты новые диверсионно-шпионские группы в армии. По показаниям АФАНАСЬЕВА Андриана – младшего командира РККА (сына АФАНАСЬЕВА Виктора) вскрыта диверсионно-разведывательная группа в 69 стрелковом полку. В состав группы входили завербованные АФАНАСЬЕВЫМ Андрианом: ЭЙСМОНТ, выходец из погранполосы, военфельдшер (намечен к аресту). Ему АФАНАСЬЕВ поручил, как наблюдавшему за изготовлением питания для красноармейцев, отравлять пищу. Диверсия намечалась на военное время.

БЕЛЫХ Иван – младший командир (арестован).

УСТИМЕНКО Федор – младший командир (арестован). ПРИЛИПКО – воентехник, ведающий оружейным складом (намечен к аресту). Через него АФАНАСЬЕВ имел доступ к оружию и подготовлял массовые акты порчи боеприпасов.

АФАНАСЬЕВ Андриан снабжал разведку через отца шпионскими сведениями о вооружении полка, новых видах оружия, о численности подразделений и политнастроениях начсостава и красноармейцев.

Арестованный по показаниям АФАНАСЬЕВА, ШКОДА Павел признал, что по его заданию он создал диверсионную группу на текстильной фабрике им. Кутузова, входившие в группу служащие фабрики: БАБИКОВ, КОРФ и МИЛЮКОВ (арестованы) сознались, что имели задание осуществить в военное время диверсионные акты в цехах, работающих на снабжение Красной армии.

По поручению крупного польского резидента ВЗЕНТЕКА Казимира Иосифовича, бывшего дипкурьера Наркоминдела, работающего в Москве директором импортстали, АФАНАСЬЕВ установил связь с существующим в Харькове подпольем «ПОВ», возглавляемым КАНАРСКИМ и НОВАКОВСКИМ. Они же руководили шпионской работой АФАНАСЬЕВА.

w nadgranicznej wsi rejonu wołoczyskiego, PASALSKIJ był nieraz posyłany, jako kurier, przez agenta wywiadu polskiego SAWICKIEGO do Polski w celu łączności z wywiadem (odpowiednie organy NKWD poinformowane).

Po przeniesieniu się na polecenie wywiadu do Charkowa, PASALSKIJ w dalszym ciągu podtrzymywał łączność z SAWICKIM i na jego polecenie prowadził prace wywiadowcze. Wciągnął do działalności szpiegowskiej OZIERSKIEGO i GRODZINSKIEGO, byłych wojskowych 3 pułku łączności (ustaleni).

PASALSKIJ zaopatrywał wywiad w informacje dotyczące 3 pułku łączności, o pracy organów *Narkomswiazi* na Ukrainie; o stanie zaopatrzenia garnizonu charkowskiego i istniejących zapasach mobilizacyjnych; o pracy milicji, jej strukturze i metodach walki z przestępczością.

Polskie rezydentury wykryte w jednostkach wojskowych garnizonu charkowskiego. Podczas śledztwa w sprawie zlikwidowanej organizacji peowiackiej, na czele której stali starzy polscy agenci AFANASJEW Wiktor i CHMIELEWSKIJ, wykryto nowe grupy szpiegowsko-dywersyjne w wojsku. Na podstawie zeznań AFANASJEW Andriana, podoficera RKKA (syna AFANASJEW Wiktora) wykryto grupę dywersyjno-wywiadowczą w 69 pułku strzeleckim. W skład grupy wchodziły osoby zwerbowane przez AFANASJEW Andriana: EJSMONT, wychodźca ze strefy nadgran[icznej], felczer wojsk[owy] (przeznaczony do aresztowania). AFANASJEW polecił mu, jako człowiekowi nadzorującemu przygotowywanie posiłków dla żołnierzy, zatrucie żywności. Dywersja planowana była na okres wojny.

BIEŁYCH Iwan – podoficer (aresztowany).

USTIMIENKO Fiodor – podoficer (aresztowany). PRILIPKO – technik wojsk[owy], zarządzający składem broni (przeznaczony do aresztowania). Przez niego AFANASJEW miał dostęp do broni i przygotowywał akcje niszczenia nabo[jęw] na masową skalę.

AFANASJEW Andrian za pośrednictwem ojca zaopatrywał wywiad w informacje szpiegowskie o uzbrojeniu pułku, nowych rodzajach broni, liczbie pododdziałów oraz nastrojach polit[ycznych] składu dow[ódczego] i żołnierzy.

Aresztowany na podstawie zeznań AFANASJEW, SZKODA Paweł przyznał, że na jego polecenie założył on grupę dywersyjną w fabryce tekstylnej im. Kutuzowa. Należący do grupy urzędnicy fabryki: BABIKOW, KORF i MILUKOW (aresztowani) przyznali się, że zadaniem ich było dokonywanie w czasie wojny aktów dywersji w wydziałach, pracujących na zaopatrzenie Armii Czerwonej.

Na polecenie znaczącego polskiego rezydenta WZIENTKA Kazimira Iosifowicza, byłego kuriera dyp[łomatycznego] *Narkomindielu*, który pracował w Moskwie jako dyrektor „Importstalu”, AFANASJEW nawiązał kontakt z istniejącym w Charkowie podziemiem POW z KANARSKIM i NOWAKOWSKIM na czele. To właśnie oni kierowali działalnością szpiegowską AFANASJEW.

Zlikwidowana grupa dywersyjna w szkole lotniczej [nr] 9 w Charkowie.

Aresztowany MASALSKIJ, dowódca drużyny w szkole lotniczej, został pozyskany do pracy wywiadowczej w 1936 roku przez agenta wywiadu polskiego.

Ликвидирована диверсионная группа в 9-й школе летчиков в Харькове.

Арестованный МАСАЛЬСКИЙ – командир звена школы летчиков был привлечен к разведывательной работе в 1936 году агентом польской разведки, МАСАЛЬСКИЙ создал в школе летчиков диверсионную группу, в которую вовлек военнослужащих: ЛЮБЕЦКОГО, ПУТЫНСКОГО и СОВРАЦКОГО (запрошена санкция на арест). МАСАЛЬСКИЙ передавал разведке шпионские материалы о состоянии самолетного парка, его вооружении, техническом оснащении, о личном составе и проводившемся в школе обучении испанских летчиков.

В 3-м полку связи в Харькове ликвидированы польские агенты: БЕЛЕЦКИЙ, выходец из Польши, до ареста командир роты, завербованный в 1928 г. агентом польской разведки ВАРТАШЕМ в Волочиске (Волочисский погранотряд ориентирован). ЛЕФЕБР⁶, поляк, уроженец Польши, исключенный из КП(б)У в 1932 году, до ареста начальник генераторной станции 3-го полка связи.

Привлеченный к разведывательной работе своим братом ЛЕФЕБРОМ Николаем (осужден). Вплоть до ареста они проводили активную шпионскую работу, передавая разведке сведения о мобилизационной готовности полка связи, о проводимых тактических учениях и маневрах, о вооружении, материальной части и новых формированиях РККА.

В военном училище связи арестован польский агент ФРАДИНСКИЙ, поляк, выходец из погранполосы, до ареста казначей училища, завербованный в 1931 году в Волочискском районе польским резидентом ДИКИМ (Волочисский погранотряд ориентирован). ФРАДИНСКИЙ систематически передавал польской разведке шпионские материалы. Работая в 1936 году на военном складе Нр 185 в Харькове, он передавал данные о назначении склада, хранящемся неп[рикосновенном] запасе, о состоянии охраны и личном составе. Арестованы агенты разведки РЕНКАЧИШСКИЙ. До ареста начальник военного склада Нр 291 в Харькове, интендант 3-го ранга, участник военно-фашистского заговора и ЛЬВОВ Александр, бывший офицер царской и петлюровской армий, до ареста начальник отделения квартирно-эвакуационного отдела штаба Харьковского военного округа, военный инженер 2-го ранга, проводившие разведывательную работу в пользу Польши.

Следствием по делу ликвидированной польской шпионской организации, возглавляющиеся ДОЛИВО-ДОБРОВОЛЬСКИМ, вскрыты новые диверсионно-террористические формирования.

Участник организации ГОМУЛЬСКИЙ⁶ (арестован), по заданию ДОЛИВО-ДОБРОВОЛЬСКОГО, создал террористическо-диверсионную группу. Завербованный им ГРОХОВСКИЙ (выбыл из Харькова, разыскиваем), КРИНКЕВИЧ и перебежчик ЛЕВИН (арестованы) – сапожники артели «^аПрогресс-^а» готовили террористические акты против руководителей

---

⁶ Костянтин Олександрович Лефевр, (нар. 1907), заарештований 14 III 1938; постановою Головної військової прокуратури від 29 IX 1939 справа провадженням закрита. *Державний архів Харківської області (ДАХО), спр. 014568.*

MASALSKIJ utworzył w szkole lotniczej grupę dywersyjną, do której wciągnął wojskowych: LUBIECKIEGO, PUTYNSKIEGO i SOWRACKIEGO (złożono wnioski o wydanie nakazu aresztowania). MASALSKIJ przekazywał wywiadowi materiały o stanie parku lotniczego, jego uzbrojeniu, wyekwipowaniu technicznym, kadrze i o szkoleniu hiszpańskich lotników, prowadzonym w szkole.

W 3 pułku łączności w Charkowie zlikwidowani zostali polscy agenci: BIELECKIJ, wychodźca z Polski, przed aresztowaniem dowódca kompanii, zwerbowany w 1928 r. przez agenta wywiadu polskiego WARTASZA w Wołoczyskach (wołoczyski oddział pogran[iczny] poinformowany); LEFEBR⁶, Polak, urodzony w Polsce, usunięty z KP(b)U w 1932 roku, przed aresztowaniem naczelnik stacji generatorowej 3 pułku łączności.

Wciągnięty do pracy wywiadowczej został przez swego brata LEFEBRA Niłołaja (skazany). Do ostatniej chwili przed aresztowaniem [objaj] prowadzili aktywną działalność szpiegowską, przekazując wywiadowi informacje o gotowości mobilizacyjnej pułku łączności, o prowadzonych ćwiczeniach i manewrach taktycznych, uzbrojeniu, logistyce oraz nowych formacjach RKKA.

W wojskowej szkole łączności aresztowany został polski agent FRADINSKI, Polak, wychodźca ze strefy nadgran[icznej], przed aresztowaniem kasjer szkoły, zwerbowany w 1931 roku w rejonie wołoczyskim przez rezydenta polskiego [wywiadu] DIKIEGO (wołoczyski oddział pogran[iczny] poinformowany). FRADINSKIJ przekazywał systematycznie polskiemu wywiadowi materiały szpiegowskie. Pracując w 1936 roku w magazynie wojskowym nr 185 w Charkowie, przekazywał dane o przeznaczeniu magazynu, w którym przechowywane były żel[azne] zapasy, stanie ochrony i składzie osobowym. Aresztowani zostali agenci wywiadu RIENKACZISZSKI, przed aresztowaniem naczelnik magazynu wojskowego nr 291 w Charkowie, intendent 3 rangi, członek spisku wojsko-faszystowskiego oraz LWOW Aleksandr, były oficer armii carskiej i [armii] petlurowskiej, przed aresztowaniem naczelnik wydziału oddziału kwaterowo-ewakuacyjnego sztabu Charkowskiego Okręgu Wojskowego, inżynier wojskowy 2 rangi; [objaj] prowadzili prace wywiadowcze na rzecz Polski.

Podczas śledztwa w sprawie zlikwidowanej polskiej organizacji szpiegowskiej, na czele której stał DOLIWO-DOBROWOLSKI, zostały wykryte nowe formacje dywersyjno-terrorystyczne.

Członek organizacji GOMULSKI^b (aresztowany) na polecenie DOLIWO-DOBROWOLSKIEGO założył grupę dywersyjno-terrorystyczną. Zwerbowani przez niego: GROCHOWSKI (wyjechał z Charkowa, poszukujemy), KRINKIEWICZ oraz zbieg LEWIN (aresztowani) – szewcy w artelu „^aProgriss^{-a}”, przygotowywali zamachy na kierownictwo partii i rządu. Ponadto GROCHOWSKI zwerbował PIESTRZYNSKIEGO, Polaka, masarza (aresztowany) i polecił mu utworzyć grupę z osób zatrudnionych w przedsiębiorstwach związanych z żywnością, które dokonywałyby aktów dywersji bakteriologicznej. W tym celu

---

⁶ Konstanty Lefebur (ur. 1907), aresztowany 14 III 1938; postanowieniem Głównej Prokuratury Wojskowej z 29 IX 1939 sprawę umorzono. DA Charkiwskoji Oblasti (DACHO), spr. 014568.

партии и правительства. Кроме того, ГРОХОВСКИЙ завербовал ПЕСТРЖИНСКОГО, поляка, колбасника (арестован) и поручил ему создать группу из лиц, работающих в пищевых объектах, для совершения актов бактериологической диверсии. В этих же целях ПЕСТРЖИНСКИЙ привлек СКРОВИНСКОГО (арестован), поляка, работающего в мясокомбинате и ВАНШЕВИЧА, поляка, колбасника на фабрике-кухне (устанавливаем) и поручил им отравлять колбасные изделия.

Ликвидировано ряд крупных резидентур разведки: резидент польской разведки ДОМАНОВСКИЙ Владимир, поляк, инженер-технолог Исследовательского института электросвязи, был привлечен к разведывательной работе в 1927 году секретарем польского консульства в Харькове – ЗАБЛОЦКИМ. В последующее время, до 1937 года ДОМАНОВСКИЙ осуществлял связь с разведкой через связную польского консульства – ПОПЕЛЬ (осуждена).

ДОМАНОВСКИЙ показывает о проведенной им по заданию разведки работе по насаждению шпионско-диверсионных групп в промышленности. Им завербованы: на машиностроительном заводе им. Фрунзе в Сумах КОЧЕ Иосиф, чех, подданный Чехословакии, пом[ощник] начальника литейного цеха (устанавливаем).

На Торецком заводе в Дружкове, Донбасс, СОСИНСКИЙ – поляк, старший инженер отдела капитального строительства, БРОЯКОВСКИЙ, поляк, бывший видный чиновник министерства просвещения при Гетмане, начальник технико-производственного отдела. БАННИКОВ Иван – начальник перевозочного цеха. ТРУКАЧЕВ Григорий – пом[ощник] главного механика завода (УНКВД по Донецкой области ориентировано). Группа подготавливала вывод из строя электростанции.

В Харькове: СЫРОМЯТНИКОВ – экономист Института организации производства, в прошлом ответственный работник акционерного общества (устанавливаем), КАЙДАГОРОВ Аркадий, бывший полковник (устанавливаем).

Резидент польской разведки БЕССАРАБ Лаврентий, бывший белый офицер, учитель средней школы, был завербован во время польской оккупации (1920 год) офицером Ямпольской комендатуры СТАДНИЦКИМ.

В 1920 году, по доносу БЕССАРАБА, польской комендатурой в Ямполье были расстреляны за революционную деятельность 5 человек. До дня ареста БЕССАРАБ проводил шпионскую работу. Связь с разведкой осуществлял через жителя с. Леписовки, Ямпольского района – НЕВОСЕДА, направляемого через границу в Польшу (Ямпольский погранотряд ориентирован).

БЕССАРАБ завербовал для разведывательной работы 6 учителей (устанавливаем их для ареста).

Резидент польской разведки ЛОПАТА Бронислав – галичанин, электромонтер завода им. ^аКосиора^а в 1925 году был переброшен на Украину под видом перебежчика и с целью маскировки вступил в партию. Для

PIESTRZYNSKIJ wciągnął SKROWINSKIEGO (aresztowany), Polaka, pracującego w kombinacie mięsny oraz WANSZEWICZA, Polaka, masarza w kuchni fabrycznej (ustalamy) i polecił im zatrucie wyrobów masarskich.

Zlikwidowano szereg dużych rezydentur wywiadu: rezydent polskiego wywiadu DOMANOWSKIJ Władimir, Polak, inżynier technologii w Badawczym Instytucie Łączności Elektrycznej, został wciągnięty do pracy wywiadowczej w 1927 roku przez sekretarza konsulatu polskiego w Charkowie ZABŁOCKIEGO. Ostatnio, do 1937 roku DOMANOWSKIJ utrzymywał kontakt z wywiadem przez łączniczkę konsulatu polskiego – POPIEL (skazana).

DOMANOWSKIJ zeznaje o prowadzonej przez niego, na polecenie wywiadu, pracy nad zakładaniem grup szpiegowsko-dywersyjnych w przemyśle. Zwerbowani przez niego zostali: w zakładach budowy maszyn im. Frunzego w Sumach KOCZE Iosif, Czech, obywatel Czechosłowacji, pom[ocnik] naczelnika wydziału odlewniczego (ustalamy).

W fabryce drewnianej kostki [brukowej] w Drużkowce, Donbas, SOSINSKIJ – Polak, starszy inżynier budownictwa inwestycyjnego, BROJAKOWSKIJ, Polak, były wysoki urzędnik w Ministerstwie Oświaty przy Hetmanie, naczelnik oddziału produkcji technicznej. BANNIKOW Iwan – naczelnik wydziału przewozowego, TRUKACZEW Grigorij – pom[ocnik] głównego mechanika fabryki (UNKWD obwodu donieckiego poinformowane). Grupa przygotowywała się do spowodowania awarii elektrowni.

W Charkowie: SYROMIATNIKOW – ekonomista w Instytucie Organizacji Produkcji, dawniej pracownik na kierowniczym stanowisku w towarzystwie akcyjnym (ustalamy), KAJDAGOROW Arkadij, były pułkownik (ustalamy).

Rezydent wywiadu polskiego BIESSARAB Ławrientij, były biały oficer, nauczyciel w szkole średniej, został zwerbowany podczas polskiej okupacji (1920 rok) przez oficera komendantury jampolskiej STADNICKIEGO.

W 1920 roku, wskutek doniesienia BIESSARABA, w polskiej komendanturze w Jampolu zostało rozstrzelanych 5 ludzi za działalność rewolucyjną. Do dnia aresztowania BIESSARAB prowadził działalność szpiegowską. Kontakt z wywiadem utrzymywał przez mieszkańca w[si] Lepisowka w rejonie jampolskim – NIEWOSIEDA, wyprawianego przez granicę do Polski (jampolski oddział pogran[iczny] poinformowany).

BIESSARAB zwerbował do pracy wywiadowczej 6 nauczycieli (ustalamy ich w celu aresztowania).

Rezydent wywiadu polskiego ŁOPATA Bronisław – Galicjanin, elektromonter w zakładach im. ^aKosiora^a, w 1925 roku został przerzucony na Ukrainę jako rzekomy zbieg i dla kamuflażu wstąpił do partii. Do pracy wywiadowczej zostali zwerbowani przez ŁOPATĘ: w Kijowie – MICHIEŃKO Roman, w Charkowie – SOROCZAN, pracownik wydawnictwa książkowego (ustalamy), w Bugurusłanie – MIEŻANOWSKIJ, STOLAR. SOROCZAN zwerbował KUZIENSKIEGO – piekarza w Szkole Czerwonych Dowódców⁷ w Charkowie (aresztowany).

---

⁷ Szkoła Czerwonych Dowódców w Charkowie – szkoła założona w 1920 w Charkowie jako centralna uczelnia wojskowa Ukrainy Sowieckiej. Jej zadaniem było przygotowanie ukraińskiej kadry

разведывательной работы ЛОПАТОЙ завербованы: в Киеве – МИХЕНКО Роман, в Харькове – СОРОЧАН, сотрудник Книгоиздательства (устанавливаем), в Бугуруслане – МЕЖАНОВСКИЙ, СТОЛЯР. СОРОЧАН завербовал КУЗЕНСКОГО – пекаря училища «Червоних старшин» в Харькове⁷ (арестован). ЛОПАТА совершил ряд диверсионных актов на заводе им. Косиора и вывел из строя 7 электромоторов.

Резидент польской разведки ЦЕМНЯК Ян, бывший владелец колбасной фабрики, до ареста колбасник Промартели в Мерефе, Харьковской пригородной зоны, наряду с разведывательной работой, насаждал диверсионные группы в пищевых объектах.

Из числа завербованных им 9 человек: ДОБРОЖИНСКИЙ – техник пивзавода, САВИЦКИЙ – служащий, СОЛДАТЕНКО Михаил, ТОПОЛИН (арестованы), были привлечены для диверсионной работы. ЦЕМНЯК имел задание польского консульства отравить в военное время колодцы в Мерефе.

Арестованный ШУРЯЧКОВСКИЙ Константин, садовник Харьков–Пассажи́рская, входил в ликвидированную пеовяцкую группу, созданную польским резидентом ДУШИНСКИМ (осужден).

ШУРЯЧКОВСКИЙ, наряду с другими участниками группы, занимался вредительством на транспорте и подготовкой диверсионных актов. В июле [19]37 г. он, по заданию ДУШИНСКОГО готовил крушение товарного поезда.

Польский резидент ОКШЕВСКИЙ, бывший белый офицер, служивший в польской армии, был переброшен для разведывательной работы на Украину через фронт, с заданием проникнуть в Красную армию. Пробравшись на 51 пехотные курсы Юго-западного фронта, а затем на должность начальника административно-строевой части Московского управления военно-учебных заведений, пом[ощник] нач[альника] оперативного отдела штаба 23 дивизии и 51 дивизии ОКШЕВСКИЙ, развернул активную шпионскую работу и завербовал ряд военнослужащих. В Москве он завербовал ШАБЕЛЬСКОГО Петра Петровича, бывшего начальника канцелярии Московского управления военно-учебных заведений, в прошлом гвардейского ротмистра и ЭНГЕЛЬГАРДА, офицера, бывшего инспектора кавалерии того же управления. Находясь в армии до 1924 г. ОКШЕВСКИЙ передавал разведке ценные материалы о вооружении, личном составе частей и их мобилизационных планах.

---

⁷ Школа червоних старшин – школа заснована у Харкові як центральний військовий навчальний заклад радянської України з метою підготовки української кадри командувачів Червоної армії у 1920–1938 рр. Організована під впливом концепції Лева Троцького стосовно покликання у радянських республіках місцевих Червоних армій. В жовтні 1922 з'єднана з Київською школою червоних старшин під назвою Об'єднана школа червоних старшин. З жовтня 1923 іменувалася 5-ю Об'єднаною школою червоних старшин, а з кінця 1924 – Школою червоних старшин ім. ВУЦВК.

ŁOPATA dokonał szeregu aktów dywersji w zakładach im. Kosiora i zniszczył 7 silników elektr[ycznych].

Rezydent wywiadu polskiego CEMNIAK Jan, były właściciel masarni, przed aresztowaniem masarz w artelu przem[ysłowym] w Merefie – charkowskiej strefie podmiejskiej, równoległe z działalnością wywiadowczą zajmował się zakładaniem grup dywersyjnych w obiektach związanych z żywnością.

Wśród zwerbowanych przez niego 9 ludzi [znajdują się]: DOBROŻYNSKIJ – technik w browarze, SAWICKIJ – urzędnik, SOŁDATIENKO Michaił, TOPO-LIN (aresztowani) zostali wciągnięci do działalności dywersyjnej. CEMNIAK otrzymał od konsulatu polskiego polecenie zatrucia podczas wojny studzien w Merefie.

Aresztowany SZURIACZKOWSKIJ Konstantin, ogrodnik [zamieszkały] Charków-Pasażyrskaja, wchodził w skład zlikwidowanej grupy peowiackiej, założonej przez rezydenta polskiego [wywiadu] DUSZYNSKIEGO (skazany).

SZURIACZKOWSKIJ wraz z innymi członkami grupy uprawiał szkodnictwo w transporcie i prowadził przygotowania do akcji dywersyjnych. W lipcu [19]37 r., na polecenie DUSZYNSKIEGO, przygotowywał wykolejenie pociągu towarowego.

Rezydent polskiego [wywiadu] OKSZEWSKIJ, były biały oficer, służył w Wojsku Polskim, w celu prowadzenia pracy wywiadowczej został przetrzucony przez front na Ukrainę, z poleceniem wstąpienia do Armii Czerwonej. Po dostaniu się na 51. kurs piechoty Frontu Południowo-Zachodniego, a następnie na stanowisko naczelnika jednostki administracyjno-budowlanej Moskiewskiego Zarządu Wojskowych Zakładów Naukowych, [następnie] pom[ocnika] nacz[elnika] oddziału operacyjnego sztabu 23. i 51. Dywizji, OKSZEWSKIJ rozwinął energiczną działalność szpiegowską i zwerbował szereg wojskowych. W Moskwie zwerbował on SZABIELSKIEGO Piotra Piotrowicza, byłego naczelnika kancelarii Moskiewskiego Zarządu Wojskowych Zakładów Naukowych, dawniej rotmistrza gwardii i ENGELHARDA, oficera, byłego inspektora kawalerii tegoż zarządu. Będąc w armii do 1924 r. OKSZEWSKIJ przekazywał wywiadowi cenne materiały o uzbrojeniu, składzie osobowym jednostek i ich planach mobilizacyjnych.

W roku 1925 OKSZEWSKIJ, na polecenie Polaków, dostał się do pracy w przemyśle obronnym. Pracując w fabryce dynamitu w Pietrowieńkach w Donbasie, OKSZEWSKIJ wraz z dyrektorem technicznym fabryki DONATEM założył grupę dywersyjną w składzie: FOSS – naczelnik wydziału [produkcji] dynamitu oraz SINGURSKIJ – naczelnik wydziału [produkcji] kwasu siarkowego (UNKWD obwodu donieckiego poinformowane). Łączność

---

dowódczej Armii Czerwonej. Zorganizowana pod wpływem koncepcji Lwa Trockiego, zakładającej powstanie w republikach sowieckich miejscowych Armii Czerwonych, a w październiku 1922 połączona z Kijowską Szkołą Czerwonych Dowódców w tzw. Zjednoczoną Szkołę Czerwonych Dowódców. Od października 1923 nosiła nazwę: 5 Zjednoczona Szkoła Czerwonych Dowódców, a następnie z końcem 1924 Szkoła Czerwonych Dowódców im. WUCIK.

В 1925 году ОКШЕВСКИЙ, по заданию поляков, проник на работу в оборонную промышленность. Работая на динамитном заводе в Петровеньках в Донбассе, ОКШЕВСКИЙ вместе с техническим директором завода ДОНАТОМ создал диверсионную группу в составе: ФОССА – начальника динамитного цеха и СИНГУРСКОГО – начальника серно-кислотного отдела (УНКВД по Донецкой области ориентировано). Связь с разведкой ОКШЕВСКИЙ поддерживал через чиновника польского консульства в Москве БРИКЕРА, итальянца ВЕНАТА Цезаря, проживавшего ранее в Ялте, а затем выехавшего в Москву и ШВАРЦА Михаила Михайловича, проживающего в Москве по Ямской ул. Нр 40 (Управление НКВД по Московской области ориентировано).

Наряду с разведывательной работой, ОКШЕВСКИЙ принимал активное участие в контрреволюционной деятельности РОВС'овской организации.

Резидент польской разведки ДОЛИНСКИЙ, бывший мировой судья, до ареста юрисконсульт треста «Коксохиммонтаж» был привлечен для разведывательной деятельности в 1922 году бывшим секретарем польского консульства в Харькове ЧИЖИКОМ. В дальнейшем связь с разведкой поддерживал через резидента польской разведки^в ЯНИШЕВСКОГО, инспектора Профсоюза Сахарников (разыскиваем). ДОЛИНСКИЙ передавал разведке материалы по коксохимическим заводам Украины: об их дислокации и объеме работ, о новых промышленных и оборонных предприятиях и другие шпионские сведения.

Для разведывательной работы ДОЛИНСКИЙ завербовал МАЦУЛЕВИЧА, поляка, делопроизводителя завода «Серп и Молот» (осужден), СЕДЛЕЦКОГО, поляка, бывшего мирового судью, юрисконсульта промкооперации (устанавливаем), ПАЙКОВСКОГО, поляка, служащего завода «Серп и Молот» (осужден).

ДОЛИНСКИЙ являлся также агентом германской разведки и был связан с немецким резидентом на заводе «Серп и Молот» ДАВИСКИБОМ (арестован).

Ликвидирована диверсионно-разведывательная группа, созданная ЧЕРНОВЫМ, бывшим белым, находившимся в плену в Германии, до ареста начальник службы связи сетевого управления Харэнерго.

ЧЕРНОВ создал диверсионную группу в сетевом Управлении Харэнерго, в которую завербовал: ГУТНИЧЕНКО – линейного бригадира (арестован), САБЕЛЬНИКОВА – старшего монтера (устанавливается), КОРЯКИНА – монтера (устанавливается).

Группа к началу войны должна была совершить диверсионные акты, имеющие целью изолировать электростанцию (ЭСХАР) от главной понижительной подстанции путем вывода из строя угловых матч высоковольтной линии, а также разрушить телефонную связь предприятий энергетики между собой и городом. Входивший в группу ТОМАШЕВИЧ, бывший титулярный советник, до ареста бухгалтер оборонного завода «Смычка» в Чугуеве, по поручению ЧЕРНОВА подготовлял поджог завода.

---

^в Було: польского консульства.

z wywiadem OKSZEWSKIJ utrzymywał przez urzędnika konsulatu polskiego w Moskwie BRIKIERA, Włocha WIENATA Cezaria, który mieszkał wcześniej w Jałcie, a następnie wyjechał do Moskwy, i SZWARCA Michaiła Michajłowicza, zamieszkałego w Moskwie przy ul. Jamskiej nr 40 (Zarząd NKWD obwodu moskiewskiego poinformowany).

Równoległe z pracą wywiadowczą, OKSZEWSKIJ brał czynny udział w kontrrewolucyjnej działalności organizacji ROWS.

Rezydent wywiadu polskiego DOLINSKIJ, były sędzia cywilny, przed aresztowaniem radca prawny trustu „Koksochimmontaż”, został wciągnięty do działalności wywiadowczej w 1922 roku przez byłego sekretarza konsulatu polskiego w Charkowie CZIŻYKA. Następnie łączność z wywiadem utrzymywał przez rezydenta polskiego wywiadu^d JANISZEWSKIEGO, inspektora związku zaw[odowego] cukrowników (poszukujemy). DOLINSKIJ przekazywał wywiadowi materiały na temat zakładów koksochemicznych Ukrainy, ich rozmieszczenia i całości prac, o nowych przedsiębiorstwach przemysłowych i zbrojeniowych oraz inne szpiegowskie informacje.

Do działalności wywiadowczej DOLINSKIJ zwerbował MACULEWICZA, Polaka, kancelistę w zakładach „Sierp i Młot” (skazany), SIEDLECKIEGO, Polaka, byłego sędziego cywilnego, radcę prawnego spółdzielni przem[ysłowej] (ustalamy), PAJKOWSKIEGO – Polaka, urzędnika w zakładach „Sierp i Młot” (skazany).

DOLINSKIJ jest także agentem wywiadu niemieckiego i miał powiązania z rezydentem [wywiadu] niemieckiego w zakładach „Sierp i Młot” DAWISKI-BEM (aresztowany).

Zlikwidowana została grupa dywersyjno-wywiadowcza, założona przez CZERNOWA – dawniej biały, przebywał w niewoli w Niemczech, przed aresztowaniem naczelnik służby łączności zarządu sieci „Chareniergo”.

CZERNOW założył grupę dywersyjną w zarządzie sieci „Chareniergo”, do której zwerbował: GUTNICZENKĘ – brygadzystę liniowego (aresztowany), SABIELNIKOWA – starszego montera (ustalany), KORIAKINA – montera (ustalany).

Grupa miała z początkiem wojny przeprowadzić akcje dywersyjne, których celem byłoby odłączenie elektrowni (ESChAR) od głównej stacji transformatorowej drogą zniszczenia masztów kątowych linii wysokiego napięcia oraz uszkodzenie łączności telefonicznej między przedsiębiorstwami energetyki oraz [tych przedsiębiorstw] z miastem. Należący do grupy TOMASZEWICZ, były radca tytularny, przed aresztowaniem buchalter fabryki zbrojeniowej „Smyczka” w Czugujewie, na polecenie CZERNOWA przygotowywał podpalenie fabryki.

Aresztowany były agent INO działający za granicą, RACZKOWSKIJ, Polak, legionista polski, agent defensywy od 1921 roku, przyznał się, że w 1925 roku został podstawiony naszej ambasadzie w Paryżu przez wywiad polski, w celu

---

^d *Było:* konsulatu.

Арестованный бывший закордонный агент ИНО РАЧКОВСКИЙ, поляк, польский легионер, агент дефензивы с 1921 года, признал, что в 1925 году был подставлен польской разведкой нашему посольству в Париже, в целях дезинформации и проникновения в СССР. Войдя в доверие, он по разрешению посольства, приехал в 1927 году в СССР на протяжении 10 лет до дня ареста РАЧКОВСКИЙ проводил активную разведывательную работу, для чего завербовал ряд лиц в Киеве и Харькове. Связь с разведкой поддерживал через польского резидента в Киеве ГОЛЕМБИОВСКОГО Антона (Антека).

В Париже РАЧКОВСКИЙ был завербован немцами и вел в СССР шпионскую работу также для немецкой разведки. По ряду ликвидированных антисоветских организаций следствием установлено, что они были созданы по прямым указаниям польской разведки и руководились специально присланными из-за кордона эмиссарами. Бывший начальник оперативного отдела штаба петлюровской дивизии, реэмигрант из Польши НЕДУРУБА, инженер-электрик, был завербован в 1922 г. в Польше работником советского полпредства в Варшаве МАКСИМОВИЧЕМ. По его заданию, он был переброшен на Украину для создания националистической организации и ведения шпионской работы.

НЕДУРУБА на Украине принял деятельное участие в формировании повстанческих соединений и был связан с областным повстанком в Харькове.

Поддерживая по прибытии на Украину связь с польским резидентом в Могилев-Подольске с ЛЯЛИНОЙ, к которой имел явку, а затем в Харькове с МАКСИМОВИЧЕМ (осужден), НЕДУРУБА систематически передавал им добываемые разведывательные сведения по промышленности, главным образом, по энергетике. Для разведывательной работы он привлек бывшего старшину галицийской армии ДУБРОВСКОГО (осужден).

Активный участник украинской военно-повстанческой организации СЛИВА, бывший работник петлюровского министерства путей сообщения, переброшен на Советскую Украину из Польши для антисоветской деятельности, вел также шпионскую работу в пользу Польши. СЛИВА, вплоть до 1937 года, передавал разведке ценные шпионские данные о мелиоративных работах на Левобережье Днепра, о переправах в этих районах, о Балашовском и Свердловском путепроводах в Харькове: по строительству Харьковского тракторного завода, по строительству подъездных путей к азотному и стекольному заводам в Константиновке (Донбасс), о местонахождении меди, свинца в Орском районе, о строительстве никелевого комбината. Один из руководителей подпольной сионистской организации на Украине, бывш[ий] министр по еврейским делам КРАСНЫЙ⁸, переброшенный на Украину из Польши, для антисоветской деятельности, являлся крупным агентом польской разведки. КРАСНЫЙ использовал целый ряд участников сионистской организации для сбора разведывательных сведений ^го военной промышленности в Красной армии^г.

---

⁹ Пінкас Красний (1881–1939), єврейський суспільно-політичний діяч, член «Фолкспартей»; з квітня 1918 член Президії парламенту Центральної Ради; з лютого 1919 до листопада 1920 Міністр

dezinformacji i przedostania się do ZSRS. Zdobywszy zaufanie, za pozwoleniem ambasady przyjechał w 1927 roku do ZSRS. Przez 10 lat, do dnia aresztowania RACZKOWSKIJ energicznie prowadził prace wywiadowcze, do których zwerbował szereg osób w Kijowie i Charkowie. Łączność z wywiadem utrzymywał za pośrednictwem rezydenta polskiego [wywiadu] w Kijowie GOLEMBIOWSKIEGO Antona (Antka).

W Paryżu RACZKOWSKIJ został zwerbowany przez Niemców i w ZSRS prowadził działalność szpiegowską także i dla wywiadu niemieckiego. Podczas śledztwa w sprawie szeregu likwidowanych organizacji antysowieckich ustalono, że utworzone były one według bezpośrednich wytycznych wywiadu polskiego i kierowane przez specjalnie przysłanych z zagranicy emisariuszy. Był naczelnik oddziału operacyjnego sztabu dywizji petlurowskiej, reemigrant z Polski NIEDORUBA, inżynier elektryk, został zwerbowany w 1922 r. w Polsce przez pracownika sowieckiego przedst[awicielstwa] pol[itycznego] w Warszawie MAKSIMOWICZA. Na jego polecenie został on przerzucony na Ukrainę w celu założenia organizacji nacjonalistycznej i uprawiania szpiegostwa.

Na Ukrainie NIEDORUBA wziął aktywny udział w formowaniu powstańczych jednostek połączonych i związany był z obwodowym kom[itetem] powstań[czym] w Charkowie.

Podtrzymując po przybyciu na Ukrainę łączność z rezydentem [wywiadu] polskiego w Mohylowie Podolskim – LALINA, z którym miał konspiracyjny kontakt, a następnie w Charkowie z MAKSIMOWICZEM (skazany), NIEDORUBA systematycznie przekazywał im zdobywane przez siebie informacje wywiadowcze na temat przemysłu, a przede wszystkim energetyki. Do pracy wywiadowczej wciągnął byłego podoficera Armii Halickiej DUBROWSKIEGO (skazany).

Działacz ukraińskiej wojskowej organizacji powstańczej SLIWA, były pracownik petlurowskiego Ministerstwa Komunikacji, przerzucony na Ukrainę sowiecką z Polski w celu prowadzenia działalności antysowieckiej, uprawiał także szpiegostwo na rzecz Polski. SLIWA aż do 1937 roku przekazywał wywiadowi cenne dane szpiegowskie o pracach melioracyjnych na Ukrainie Lewobrzeżnej, o przeprawach [rzecznych] w tych rejonach, o wiaduktach bałaszowskim i swierdłowskim, w Charkowie: o budowie charkowskiej fabryki traktorów, o budowie dróg dojazdowych do zakładów azotowych i huty szkła w Konstantynowce (Donbas), o miejscu występowania miedzi i ołowiu w rejonie orskim, o budowie kombinatu niklowego. Jeden z przywódców podziemnej organizacji syjonistycznej na Ukrainie, był[y] minister do spraw żydowskich KRASNYJ⁸, przerzucony na Ukrainę z Polski w celu prowadzenia działalności antysowieckiej, był ważnym agentem wywiadu polskiego. KRASNYJ wykorzystywał cały szereg członków organizacji syjonistycznej do zbierania informacji o przemyśle zbrojeniowym w Armii Czerwonej^c.

---

⁸ Pinkas Krasnyj (1881–1939), żydowski działacz społeczno-polityczny, członek „Folkspartej”; od kwietnia 1918 członek Prezydium parlamentu Centralnej Rady; od lutego 1919 do listopada 1920 minister ds. żydowskich w Dyrektoriacie, inicjator powołania nadzwyczajnej komisji państwowej ds. rozliczenia winnych pogromów żydowskich na Ukrainie. W l. 1920–1927 przebywał na emigracji; następnie powrócił do ZSRS; w 1938 aresztowany pod zarzutem kierowania „antysowiecką terrorystyczną organizacją syjonistyczną”, rozstrzelany. <http://www.eleven.co.il/article/12222>, 1 II 2010.

По шпионской работе он был связан с МАКСИМОВИЧЕМ и ШАПИРО – корреспондентом газеты «Дер Штерн» (арестованы). ШАПИРО один из руководителей сионистской организации в Харькове, являясь резидентом польской разведки^в, систематически получал от консульства денежные суммы на работу и имел у себя на связи 25 польских агентов.

Участник антисоветской эсеровской организации, бывший белый офицер ОМАРКОВ, с 1923 г. являлся агентом польской разведки.

Для шпионской работы был завербован ЛАПИНСКИМ, бывшим ветврачом 23 дивизии (устанавливаем), и передавал ему разведывательные сведения по Чугуевскому гарнизону.

Один из руководителей УСД'ековской организации в Харькове МЕРКЛИНГ, переброшенный на Украину пражским центром УСД МАЗЕПОЙ, для активизации УСД'ековского националистического подполья, наряду с выполнением этого задания, вел также разведывательную работу в пользу Польши. МЕРКЛИНГ использовал ряд участников УСД'ековской организации для получения шпионских сведений о расквартировании воинских частей, военных аэродромах, о работе промышленных предприятий, сельского хозяйства и политнастроениях армии и населения, собираемые материалы он передавал польскому консульству, а после его ликвидации, резиденту польской разведки^в в Киеве – ПЕТРИШИНУ.

Всего с начала польской операции арестовано – 4 714 человек. В том числе: перебежчиков и политэмигрантов – 597, военнопленных, дезертиров польской армии и легионеров – 85, спецпереселенцев – 1 856, бывших военнослужащих РККА – 102. Из них выявлено: членов ПОВ – 969, консульских связей – 294. Ликвидировано: шпионских резидентур 122, по ним арестовано – 357, националистических шпионско-диверсионных организаций – 53, по ним арестовано 459, диверсионно-повстанческих организации 59, по ним арестовано 806.

Операцию по разгрому польских шпионско-диверсионных формирований продолжаем. Нр 931.

ТЕЛЕШЕВ

Верно: (—)

*ГДА СБУ, ф. 16, оп. 31 (1951 р.), спр. 12, арк. 95–114.
Засвідчена копія, машинопис.*

еврейських справ в Директорії УНР, ініціатор покликання надзвичайної державної комісії у справах розрахунку осіб винних у єврейських погромах в Україні; у 1920–1927 рр. перебував в еміграції; потім повернувся до СРСР; у 1938 заарештований за обвинуваченням в керуванні «антирадянською терористичною сіоністською організацією», розстріляний у 1939. <http://www.eleven.co.il/article/12222>, 1 II 2010.

^{в-г} Так у тексті.

Na gruncie działalności szpiegowskiej związany był z MAKSIMOWICZEM i SZAPIRO – korespondentem gazety „Der Stern” (aresztowani). SZAPIRO, jeden z przywódców organizacji syjonistycznej w Charkowie, będąc rezydentem polskiego wywiadu^d, systematycznie otrzymywał z konsulatu środki pieniężne na działalność i miał na kontakcie 25 agentów polskich.

Członek antysowieckiej organizacji eserowskiej, były biały oficer OMAR-KOW, od 1923 r. był agentem wywiadu polskiego.

Do działalności szpiegowskiej został zwerbowany przez ŁAPINSKIEGO, byłego lekarza wet[erynarii] 23 Dywizji (ustalamy) i przekazywał mu informacje szpiegowskie o garnizonie czugujewskim.

Jeden z przywódców organizacji USD w Charkowie MERKLING, przerzucony na Ukrainę przez MAZEPE [z] Praskiego Ośrodka USD w celu aktywizacji uesdowskiego podziemia nacjonalistycznego, równoległe z wykonywaniem tego zadania, prowadził także prace wywiadowcze na rzecz Polski. MERKLING posługiwał się szeregiem członków organizacji USD w celu otrzymania informacji szpiegowskich o dyslokacji jednostek wojskowych, lotniskach wojskowych, pracy przedsiębiorstw przemysłowych i w rolnictwie oraz nastrojach polit[ycznych] w wojsku i wśród ludności. Zbierane materiały przekazywał do konsulatu polskiego, a po jego likwidacji rezydentowi wywiadu^d polskiego w Kijowie PIETRISZYNOWI.

Łącznie od rozpoczęcia operacji polskiej aresztowano – 4714 osób. W tym: zbiegów i emigrantów polit[ycznych] – 597, jeńców, dezertów z Wojska Polskiego i legionistów – 85, specprzesiedleńców – 1856, byłych wojskowych RKKA – 102. Z tego ujawniono: członków POW – 969, łączników konsulatu – 294. Zlikwidowano: rezydentur szpiegowskich 122, w związku z nimi aresztowano – 357 [osób]; nacjonalistycznych organizacji szpiegowsko-dywersyjnych – 53, w związku z nimi aresztowano 459 [osób]; organizacji dywersyjno-powstańczych – 59, w związku z nimi aresztowano 806 [osób].

Operację rozbijania polskich formacji szpiegowsko-dywersyjnych kontynuujemy. Nr 931.

TIELESZEW

Za zgodność: (—)

*HDA SBU, f. 16, op. 31 (1951 r.), spr. 12, k. 95–114.
Kopia uwierzytelniona, maszynopis.*

---

^{d-d} Tak w tekście.

№ 143

30 квітня 1938, Київ. Доповідна записка наркома внутрішніх справ УРСР
Олександра Успенського наркому внутрішніх справ СРСР Миколі
Єжову про ліквідацію «ПОВ» на території УРСР разом із супровідним
листом наркома внутрішніх справ УРСР Олександра
Успенського начальникам обласних управлінь НКВС
УРСР і наркому внутрішніх справ МАРСР

^{а-б}Совершенно секретно^{-б-а}

^бВсем начальникам облуправлений НКВД
Наркому внутренних дел МАССР^б

Направляю для ориентировки докладную записку № 1038/сн от 30 апреля 1938 года на имя народного комиссара внутренних дел Союза ССР – генерального комиссара государственной безопасности тов. ЕЖОВУ Н. И. о ликвидации «польской организации войсковой» на территории Украины.

Необходимо шире развернуть агентурную и оперативно-следственную работу по вскрытию и разгрому пеовацких формирований.

^бНародный комиссар внутренних дел УССР
Комиссар государственной безопасности 3-го ранга^б
УСПЕНСКИЙ

«^{в-4-в}» мая 1938 г.
№ ^в-1064/сн^в

---

^{а-б}Совершенно секретно^{-б-а}

^{а-б}Докладная записка^а
О ликвидации «Польской Организации Войсковой»
на территории Украины^б

Из показаний многочисленных арестованных участников «Польской организации войсковой» на Украине, в том числе и ее руководителей КВЯ-ТЕКА – бывшего зам[естителя] комвойск Харьковского военного округа, КОСИОРА Казимира¹ – бывшего наркома Лесной промышленности УССР,

---

^{а-а} Підкреслено машинописним способом.

^{б-б} Написано великими літерами.

^{в-в} Вписано від руки.

¹ Казимир Вікентійович Косіор (1897–1938), брат секретаря ЦК КП(б)У Станіслава Косіора; у 1916–1919 рр. член ППС, потім у ВКП(б); заступник народного комісара лісництва УСРР.

Nr 143

30 kwietnia 1938, Kijów. Raport ludowego komisarza spraw wewnętrznych USRS Aleksandra Uspienskiego dla ludowego komisarza spraw wewnętrznych ZSRS Nikołaja Jeżowa, dotyczący likwidacji POW na terytorium USRS wraz z pismem przewodnim ludowego komisarza spraw wewnętrznych USRS Aleksandra Uspienskiego, skierowanym do naczelników zarządów obwodowych NKWD USRS i ludowego komisarza spraw wewnętrznych Mołdawskiej ASRS

a-b-Ściśle tajne^{-b-a}

^b-Do wszystkich Naczelników Zarządów Obwodowych NKWD [oraz] *Narkoma* Spraw Wewnętrznych MASRS^{-b}

Przekazuję do informacji raport nr 1038/sn z 30 kwietnia 1938 roku dla ludowego komisarza spraw wewnętrznych Związku SRS, generalnego komisarza bezpieczeństwa państwowego, tow. JEŻOWA N. I. o likwidacji Polskiej Organizacji Wojskowej na terytorium Ukrainy.

Koniecznien rozszerzyć pracę agenturalną i operacyjno-śledczą nad wykryciem i rozbięciem formacji peowiackich.

^b-Ludowy Komisarz Spraw Wewnętrznych USRS
Komisarz bezpieczeństwa państwowego 3 rangi^{-b}
USPIENSKIJ

„^{c-4-c}” maja 1938 r.
nr ^c-1064/sn^c

---

a-b-Ściśle tajne^{-b-a}

^{a-b}-Raport^a
o likwidacji Polskiej Organizacji Wojskowej
na terytorium Ukrainy^{-b}

Z zeznań licznych aresztowanych członków Polskiej Organizacji Wojskowej na Ukrainie, w tym jej przywódców: KWIATKA – byłego zast[ępcy] dow[ódcy] wojsk Charkowskiego Okręgu Wojskowego, KOSIORA Kazimierza¹ – byłego

---

^{a-a} *Podkreślono maszynowo.*

^{b-b} *Zapisano wersalikami.*

^{c-c} *Wpisano odręcznie.*

¹ Kazimierz Kosior (1897–1938), brat sekretarza KC KP(b)U Stanisława Kosiora; w l. 1916–1919 członek PPS, następnie w WKP(b); zca ludowego komisarza przemysłu leśnego USRS. Aresztowany 17 IV

ГНЕЗДИНСКОГО – професора історії, директора Каменец-Подольського зооінститута, ЗАГРЕЦКОГО – врача в Одесі і других, – устанавлюється, що на Україні до самого останнього часу діяло строго організоване законспіроване пеовяцке підпольє, возглавлявшеся всеукраїнських центром, називаемым «Коменда Глувна» (главная комендатура).

Как нами устанавлено, «Польская организация войскова» существовала на Украине нелегально еще до революции (в период 1914–1917 годов). Руководилась она «комендой (комендатура) начальной» в лице видных пилсудчиков МАТУШЕВСКОГО² (ныне генерал польской армии), ГОЛУВКО³ (руководил восточным отделом польского МИД'а, убит) и СКАРБЕККОМ, связанным непосредственно с ПИЛСУДСКИМ.

После Октябрьской революции, вплоть до 1920 года «ПОВ» существовала на Украине почти легально. Приказом ПИЛСУДСКОГО Украина была разделена на 3 округа «ПОВ»: «коменда (комендатура) украинска Правобжежна» («КУП») в Киеве; «коменда украинска Левобжежна» («КУЛ») – в Харькове и «коменда украинска Черноморска» («КУЧ»), охватывавшая Черноморское побережье Украины, Крыма и Кавказа – в Одессе.

На периферии были созданы многочисленные «коменды мяста» (местные комендатуры).

В этих комендатурах были созданы отделы:

- 1) административный (выдзял администрацийны);
- 2) разведки (выдзял вывяду);
- 3) прессы и пропаганды;
- 4) связи (выдзял звензку).

Эти комендатуры имели свои штабы и канцелярии, снабжали пеовяков удостоверениями, издавали приказы, инструкции и т. д.

Сейчас мы обнаруживаем в архивах целый ряд документов и инструкций «ПОВ» по разведывательной и диверсионной работе.

Заарештований 17 IV 1938, вироком Військової Колегії при ВС СРСР від 20 VIII 1938 засуджений до вищої міри покарання, розстріляний. Реабілітований 14 IV 1956. www.memo.ru/memory/communarka/Chapt10.htm, 3 III 2010.

² Ігнатій Матушевський (10 IX 1891 – 3 VIII 1946), польський політик, дипломат, дипломований полковник; у 1917 взяв участь у процесі формування Польських Корпусів в Росії, служив у I Польському Корпусі; з квітня 1918 член ПОВ; у липні 1920 іменовані керівником Відділу II ГКВП; у 1924–1926 рр. військовий аташе у Римі; у 1926–1928 рр. директор Адміністративного Департаменту МЗС; у 1928–1929 рр. депутат РП у Будапешті; у 1929–1931 рр. Міністр скарбу. Публіцист часопису «Gazeta Polska», головний ред. газети «Polityka Narodów»; з 1939 на Заході; у 1941 прибув до США, співорганізатор Інституту Юзефа Пілсудського у Нью-Йорку, а також Національного комітету американців польського походження. Див.: *Matuszewski I. Wybór pism. Kulisy historii Polski (1941–1946), Rzeszów, 1991.*

³ Тадеуш Голувко (17 IX 1889 – 29 VIII 1931), польський політик, публіцист; у листопаді 1918 Віцеміністр пропаганди в уряді Ігнатія Дашинського; співорганізатор ПОВ; з 1930 депутат Сейму РП від імені ББВР. Вбитий членами ОУН у Трускавці. Докладніше див.: *Werschler I., Z dziejów obozu behwederskiego. Tadeusz Hołowko – życie i działalność, Warszawa, 1984.*

narkoma przemysłu leśnego USRS, GNIEZDINSKIEGO – profesora historii, dyrektora Instytutu Zoo[logii] w Kamieńcu Podolskim, ZAGRIECKIEGO – lekarza w Odessie i innych ustalono, że na Ukrainie do ostatniego czasu działało zorganizowane, ściśle zakonspirowane podziemie peowiackie, na czele którego stał ogólnoukraiński ośrodek, zwany ^dKomendą Główną^d.

Jak ustaliliśmy, Polska Organizacja Wojskowa istniała nielegalnie na Ukrainie jeszcze przed rewolucją (w latach 1914–1917). Kierowała nią ^dKomenda Naczelna^d, składająca się ze znanych piłsudczyków: MATUSZEWSKI² (obecnie generał w Wojsku Polskim), HOŁÓWKO³ (kierował Wydziałem Wschodnim polskiego MSZ, zabity) i SKARBEK – [wszyscy] związani bezpośrednio z PIŁSUDSKIM.

Po rewolucji październikowej, aż do 1920 roku POW istniała na Ukrainie prawie legalnie. Na podstawie rozkazu PIŁSUDSKIEGO Ukraina została podzielona na 3 okręgi POW: Komenda Ukraińska Prawobrzeża (KUP) w Kijowie, Komenda Ukraińska Lewobrzeża (KUL) w Charkowie i Komenda Ukraińska Czarnomorska (KUCz) – obejmowała czarnomorskie wybrzeża Ukrainy, Krymu i Kaukazu – w Odessie.

W terenie zostały utworzone liczne ^dkomendy miejskie^d.

W komendach tych zostały powołane oddziały:

- 1) administracyjny (^dWydział Administracyjny^d),
- 2) wywiadu (^dWydział Wywiadu^d),
- 3) prasy i propagandy,
- 4) łączności (^dWydział Związku^d).

Komendy te miały swoje sztaby i kancelarie, zaopatrywały peowiaków w le-gitymacje, wydawały rozkazy, instrukcje itp.

Znajdujemy obecnie w archiwach cały szereg dokumentów i instrukcji POW, dotyczących działalności wywiadowczej i dywersyjnej.

Przytaczamy cytaty z dokumentów ^dKomendy Ukraińskiej[j] Prawobrzeża^d, charakteryzujące ówczesną pracę POW:

„Rozkaz nr 77-A z 7 października 1919 r. o sytuacji pracowników pozostających na służbie KU.

1938, wyrokiem Kolegium Wojskowego przy SN ZSRS z 20 VIII 1938 skazany na karę śmierci, rozstrzelany. Zrehabilitowany 14 IV 1956. www.memo.ru/memory/communarka/Chapt10.htm, 3 III 2010.

^{d-d} *Nazwa w języku polskim zapisana cyrylicą.*

² Ignacy Matuszewski (10 IX 1891 – 3 VIII 1946), polski polityk, dyplomata, płk dypl.; w 1917 uczestniczył w formowaniu korpusów polskich w Rosji, służył w I Korpusie Polskim; od kwietnia 1918 członek POW; w lipcu 1920 mianowany szefem Oddziału II NDWP; w l. 1924–1926 attaché wojskowy w Rzymie; w l. 1926–1928 dyrektor Departamentu Administracyjnego MSZ; w l. 1928–1929 poseł RP w Budapeszcie; w l. 1929–1931 minister skarbu. Publicysta „Gazety Polskiej”, red. naczelny „Polityki Narodów”; od 1939 na emigracji; w 1941 przybył do USA, współorganizator Instytutu Józefa Piłsudskiego w Nowym Jorku oraz Komitetu Narodowego Amerykanów Polskiego Pochodzenia. Zob.: I. Matuszewski, *Wybór pism. Kulisy historii Polski (1941–1946)*, Rzeszów 1991.

³ Tadeusz Hołowko (17 IX 1889 – 29 VIII 1931), polski polityk, publicysta; w listopadzie 1918 wiceminister propagandy w rządzie Ignacego Daszyńskiego; współorganizator POW; od 1930 poseł na Sejm RP z ramienia BBWR. Zamordowany przez członków OUN w Truskawcu. Zob. szerzej: I. Werschler, *Z dziejów obozu belwederskiego. Tadeusz Hołowko – życie i działalność*, Warszawa 1984.

Приводим выдержки из документов «коменды украинске Правобжежа», характеризующие работу «ПОВ» в то время:

«Приказ № 77-А от 7 октября 1919 г. о положении сотрудников на службе К.У.

1. К.У. является государственным учреждением, непосредственно подчиненным главному командованию П. (Польши) и пользуется правами командования отдельной части войск в административном и тактическом отношении.

2. Все привлеченные посредством К.У. в разведочную службу, фактически несут действительную военную службу в П. (Польше) и числятся на службе во 2-м отделе генерального штаба» (перевод с польского).

В основном в тот период «ПОВ» проводила широкую шпионскую и повстанческую работу.

«Инструкция № 1 для осведомительных организаций „ПОВ”.

1. Осведомительная организация имеет целью:

- а) освещение состояния частей войск и военных складов;
- б) освещение состояния военного транспорта;
- в) освещение состояния технического транспорта;
- г) исследование взаимоотношений и настроений местного населения и влияние его на армию.

2. С этой целью организация:

(перевод с польского)

- а) ведет систематическую разведку при помощи непосредственного наблюдения;
- б) завязывает отношения с ответственными должностными лицами;
- в) старается раздобыть военные документальные данные;
- г) освещает события военного характера, отношение военных сфер и «населения к этим событиям и т. д. и т. д.».

В другой инструкции говорится:

«1) Разведка повстанческого движения должна выяснить источник движения, его силу, степень поддержки со стороны местного населения и, наконец, военную силу;

2) Идейные руководители политического повстанческого движения и их характеристики, характеристики атаманов, партии и политические группировки, имеющие влияние на повстанческое движение, настроение населения, поддерживающего, или отрицательно относящегося к этому движению» (перевод с польского).

После советско-польской войны, «Польска организация войскова» перестраивается, уходит в глубокое подполье и приступает к выполнению директивы ПИЛСУДСКОГО – о подготовительной работе к захвату Польшей территории Украины и Белоруссии в границах «Великой Польши» 1772 года.

---

¹ Було: главного. Так у цілому документі. Назва Головний Штаб у ВП з'явилася у 1928.

1. KU jest instytucją państwową, podlegającą bezpośrednio Naczelnemu Dowództwu P. (Polski) i posiada prawa wydzielonej jednostki wojsk w sprawach administracji i taktyki.

2. Wszyscy wciągnięci za pośrednictwem KU do służby wywiadowczej w praktyce pełnią prawdziwą służbę wojskową w P. (Polsce) i pozostają na służbie w 2 Oddziale Sztabu Generalnego^o” (przekład z [języka] polskiego).

W okresie tym POW prowadziła przede wszystkim szeroko zakrojone prace szpiegowskie i powstańcze.

„Instrukcja nr 1 dla organizacji informacyjnych POW.

1. Celem organizacji informacyjnej jest:

- a) ustalenie stanu jednostek i składów wojskowych
- b) ustalenie stanu transportu wojskowego,
- c) ustalenie stanu transportu technicznego,
- d) zbadanie wzajemnych stosunków i nastrojów miejscowej ludności i jej wpływ na wojsko.

2. W tym celu organizacja:

(przekład z [języka] polskiego)

- a) prowadzi systematycznie wywiad poprzez bezpośrednią obserwację,
- b) nawiązuje stosunki z osobami pełniącymi odpowiedzialne funkcje,
- c) stara się zdobyć udokumentowane dane wojskowe,
- d) wyjaśnia wydarzenia o charakterze wojskowym, stosunek do nich sfer wojskowych i ludności itp.”.

W innej instrukcji jest powiedziane:

„1) Wywiad [zajmujący się] ruchem powstańczym powinien ustalić źródło [tegoż] ruchu, jego siłę, w jakim stopniu wspiera go ludność miejscowa, i na koniec, siłę bojową.

2) Przywódcy ideologiczni politycznego ruchu powstańczego i ich charakterystyka, charakterystyka dowódców [oddziałów], partii i ugrupowań politycznych, mających wpływ na ruch powstańczy, nastroje wśród ludności, sprzyjające lub wrogie temu ruchowi” (przekład z [języka] polskiego).

Po wojnie sowiecko-polskiej Polska Organizacja Wojskowa ulega przebudowie, schodzi do głęboko zakonspirowanego podziemia i przystępuje do wypełniania dyrektywy PIŁSUDSKIEGO o pracy przygotowującej zabór przez Polskę terytoriów Ukrainy i Białorusi w granicach „Wielkiej Polski” z 1772 roku. Zgodnie z tą dyrektywą i na podstawie opracowanych przez polski Sztab Generalny planów wojskowo-dywersyjnych, POW rozpoczyna działania.

Schodząc do podziemia, kierownictwo [POW] wydało 21 stycznia 1921 roku ^dKomendzie Ukraińskiej[j] Prawobrzeża^d rozkaz:

---

^o Było: Głównego. Tak w całym dokumencie. Nazwa Sztab Główny funkcjonowała w WP dopiero od 1928.

В соответствии с этой директивой и по разработанным польским главным штабом военно-диверсионным планам, «ПОВ» начинает действовать.

Уходя в подполье, руководство «комендатурже украинске Правобжежа» издало 21 января 1921 года приказ:

«...Если Польше не удастся каким-нибудь образом связать с собой Украину, то придется держать на Востоке постоянную военную силу. Отсюда следует, что призванные к работе в «ПОВ», принимая во внимание трудности общего строительства молодого государства, являются для нас весьма необходимыми людьми.

Необходимо умело и бережно расходовать силы, иначе в момент активной борьбы их окажется недостаточно...».

«...Существование «КУП» является государственной необходимостью. Есть резервы, из которых «КУП» будет в состоянии пополняться.

Мы расчищаем трудами «КУП» путь к дальнейшим победам. Поэтому мы должны иметь силу воли и душевный закал еще в большей мере, чем имели наши товарищи на фронте...».

Вскоре, в связи с условиями подпольной работы, создается единый всеукраинский центр «ПОВ», называемый «Команда Глувна» (главная комендатура), действовавший до последнего времени. В состав «Команды Глувней» входили: БЕНЕВСКИЙ – полковник ^гпольской службы^г, бежал в Польшу; СКАРБЕК – бывший заведывающий Политбюро ЦК КП(б)У (осужден в 1933 году); ПОЛИТУР – бывший редактор польской газеты «Серп»; КОНЕЦКИЙ^а – бывш[ий] зам[еститель] зав[едующего] культпропом ЦК КП(б)У; ЛАЗОВЕРТ – бывший зав[едующий] Политбюро ЦК КП(б)У, затем госарбитр УССР; БЕГАЙЛО – бывший секретарь Винницкого обкома КП(б)У (все осуждены в 1937 году); КВЯТЕК – бывший зам[еститель] Комвойск ХВО (арестован) и КОСИОР Казимир – бывший нарком Лесной промышленности УССР (арестован).

Разворот операции в марте–апреле сего года по разгрому пеовяцкого подполья вскрыл многочисленные формирования «ПОВ», особенно на Правобережной Украине. Ликвидированы областные центры «ПОВ», так называемые «Коменды Окренгове» (окружные комендатуры) в Киеве, Одессе, Житомире, Каменец-Подольске, Виннице и Харькове, районные комендатуры «ПОВ» и «боювки» (боевые отряды), которые проводили диверсионную, шпионскую и повстанческую работу, а также польскую националистическую агитацию.

Всего за это время ликвидировано 49 районных комендатур «ПОВ» и 450 «боювок», по которым арестовано 8 692 участника.

Как установлено следствием, по делам арестованных участников «ПОВ», структура пеовяцкого подполья в последнее время была следующей:

---

^{г-г} Так у тексті.

^а Було: КАНЕЦКИЙ.

„...Jeśli Polsce nie uda się w jakikolwiek sposób związać ze sobą Ukrainy, to trzeba będzie utrzymać na Wschodzie stałą siłę wojskową. Wynika stąd, mając na uwadze trudności związane z ogólnym budowaniem młodego państwa, że [ludzie] powołani do pracy w POW są dla nas ludźmi absolutnie niezbędnymi.

Konieczne jest umiejętne i ostrożne dysponowanie siłami, w przeciwnym razie w chwili czynnej walki może okazać się, że nie są one wystarczające...”.

„...Istnienie KUP związane jest z żywotnymi interesami państwa. Występują rezerwy, z których będzie się uzupełniać skład KUP.

Pracą KUP torujemy drogę do dalszych zwycięstw. Dlatego musimy wykazywać się siłą woli i hartem ducha w jeszcze większym stopniu, niż nasi towarzysze na froncie...”.

Niedługo potem, w związku z warunkami pracy podziemnej, powstaje jeden ogólnoukraiński ośrodek POW, nazwany ^dKomendą Główną^d, który działał do ostatniego czasu. W skład ^dKomendy Głównej^d wchodził: BIENIEWSKI^j – pułkownik ^fsłużby polskiej^f, uciekł do Polski; SKARBK – były kierownik *politbiura* KC KP(b)U (skazany w 1933 roku); POLITUR – były redaktor polskiej gazety „Sierp”, KONIECKI^g – był[y] zast[ępcą] kier[ownika] *kulturpropu* KC KP(b)U; ŁAZOWERT – były kier[ownik] *politbiura* KC KP(b)U, następnie państw[owy] arbiter USRS; BIEGAJŁO – były sekretarz winnickiego *obkomu* KP(b)U (wszyscy skazani w 1937 roku); KWIATEK – były zast[ępcą] dow[ódcy] wojsk Ch[arkowskiego] WO (aresztowany) i KOSIOR Kazimir – były *narkom* przemysłu leśnego USRS (aresztowany).

Rozmach operacji, mającej na celu rozbitcie podziemia peowiackiego, w marcu – kwietniu bieżącego roku [doprowadził do] wykrycia licznych formacji POW, szczególnie na Ukrainie Prawobrzeżnej. Zlikwidowane zostały obwodowe ośrodki POW, tak zwane ^dkomendy okręgowe^d w Kijowie, Odessie, Żytomierzu, Kamieńcu Podolskim, Winnicy i Charkowie, rejonowe komendy POW i ^dbojówki^d (oddziały bojowe), które prowadziły działalność dywersyjną, szpiegowską i powstańczą, a także uprawiały [pro]polską agitację nacjonalistyczną.

W okresie tym zlikwidowano łącznie 49 rejonowych komend POW i 450 ^dbojówek^d i aresztowano 8692 ich członków.

Jak ustalono w śledztwie dotyczącym spraw aresztowanych członków POW, struktura podziemia peowiackiego w ostatnim czasie była następująca:

Na czele Komendy Głównej, [komend] okręgow[ych] i rejonowych stał komendant POW.

^dKomenda Główna^d składała się z następujących oddziałów:

^aSektor „A”^a – wojskowo-wywiadowczy, z KWIATKIEM na czele;

^aSektor „B”^a – agitacji i propagandy, na jego czele stali kolejno: POLITUR, KONIECKI i ŁAZOWERT;

^aSektor „C”^a – dywersyjno-powstańczy, na jego czele stali kolejno BIEGAJŁO i KOSIOR Kazimir.

---

^{f-f} Tak w tekście.

^g Było: KANIECKI.

Во главе главной, окружной и районных комендатур стоял комендант «ПОВ».

Главная комендатура («Коменда Глувна») состояла из следующих отделов:

^аСектор «А»^а – военно-разведывательный, возглавлялся КВЯТЕКОМ;

^аСектор «Б»^а – агитации и пропаганды, возглавлялся последовательно ПОЛИТУРОМ, КАНЕЦКИМ и ЛАЗОВЕРТОМ;

^аСектор «С»^а – диверсионно-повстанческий, возглавлялся последовательно БЕГАЙЛО и КОСИОРОМ Казимиром.

^аБюро техники и связи^а – поддерживавшее связь с Польшей и польскими консульствами в СССР, возглавлялось прибывшим из Польши видным пилсудчиком МИХАЙЛОВЫМ-ЛАПИНСКИМ⁴ и ЛАЗОВЕРТОМ (осуждены).

^аБюро координации^а – устанавливавшее контакт с другими антисоветскими организациями, возглавлялось рядом руководителей «ПОВ» СКАР-БЕКОМ, после его ареста, ЛАЗОВЕРТОМ и другими.

В некоторых областях центрах существовали такие же отделы, как и в главной комендатуре.

Результаты проведенной нами операции показывают, что являвшиеся низовыми опорными пунктами «ПОВ» «боевки» создавались поляками на наиболее важных стратегических железнодорожных и шоссейных путях, в Красной армии, в оборонной промышленности и во многих других отраслях народного хозяйства Украины, особенно лесной, сахарной и стекольно-фарфоровой промышленности.

В основном эти ликвидированные нами опорные пункты поляков в соответствии с планами польского главного штаба были расставлены в следующих направлениях:

- 1) Волочиск – Гречаны – Проскуров – Жмеринка – Казатин – Киев;
- 2) Олевск – Коростень – Киев;
- 3) Шепетовка – Бердичев – Казатин;
- 4) Каменец – Закупное – Ярмолинцы – Гречаны;
- 5) Жмеринка – Одесса.

Руководство «ПОВ» на протяжении многих лет внедряло свои командные кадры в КП(б)У и, используя свои возможности в ЦК КП(б)У и в обкомах, где ряд ответственных участков находился в руках пеовяков, продвигало эти кадры на руководящую работу в районы, в Красную армию, на транспорт, в промышленность и т. д. Из числа этих пеовяков, проникших в КП(б)У, формировались областные и районные комендатуры «ПОВ».

Благодаря этому, в ряде районов участники «ПОВ» захватили в свои руки партийный и советский аппараты. Так, только во время операции в Каменец-Подольской и Житомирской областях с 17 по 25 апреля с. г. в числе

---

⁴ Михайло Лапінський-Михайлов (1910–1934), член ППС-Лівиця і КПЗУ; викладач в Польському Інституті Пролетарської Культури у Києві. Заарештований у 1933, засуджений 9 III 1934 до вищої міри покарання. *Polacy na Ukrainie...*, T. 3..., c. 140–141.

^aBiuro Techniki i Łączności^a – utrzymywanie łączności z Polską i konsulatami polskimi w ZSRS; na jego czele stali: przybyły z Polski znany piłsudczyk MICHAJŁOW-ŁAPINSKI⁴ oraz ŁAZOWERT (skazani).

^aBiuro Koordynacyjne^a – ustanawianie kontaktów z innymi antysowieckimi organizacjami, na jego czele stał szereg przywódców POW – SKARBK, po jego aresztowaniu ŁAZOWERT i inni.

W niektórych ośrodkach obwodowych istniały takie same oddziały, jak i w Komendzie Głównej.

Wyniki prowadzonej przez nas operacji pokazują, że będące dołowymi punktami oporu POW ^dbojówki^d były tworzone przez Polaków [przy] najważniejszych pod względem strategicznym drogach kolejowych i samochodowych, w Armii Czerwonej i wielu innych gałęziach gospodarki narodowej Ukrainy, szczególnie w przemyśle leśnym, cukrowniczym oraz szklano-porcelanowym.

Likwidowane przez nas punkty oporu Polaków były, zgodnie z planami Sztabu Generalnego, rozmieszczone głównie w następujących kierunkach:

- 1) Wołoczyska – Hreczany – Proskurów – Żmerynka – Koziatyn – Kijów;
- 2) Olewsk – Korosteń – Kijów;
- 3) Szepetówka – Berdyczów – Koziatyn;
- 4) Kamieniec [Podolski] – Zakupnoje – Jarmolińce – Hreczany;
- 5) Żmerynka – Odessa.

Kierownictwo POW na przestrzeni wielu lat wprowadzało swoje kadry dowódcze do KP(b)U i, wykorzystując swoje możliwości w KC KP(b)U oraz *obkomach*, gdzie szereg odpowiedzialnych odcinków znajdował się w rękach peowiaków, wysuwało te kadry na kierownicze stanowiska w rejonach, Armii Czerwonej, transporcie, przemyśle itp. Z tych peowiaków, którzy przeniknęli do KP(b)U, formowało ono obwodowe i rejonowe komendy POW.

Wskutek tego w szeregu rejonów członkowie POW przechwycili aparat partyjny i państwowy. I tak, tylko podczas operacji w obwodach kamieniecko-podolskim i żytomierskim od 17 do 25 kwietnia br. wśród aresztowanych członków POW [znajdowało się] 5-ciu sekretarzy rejonowych komitetów partyjnych, 2-ch przewodniczących *rajspolkomów*, duża liczba instruktorów rejonowych komitetów partyjnych i 79-ciu kierowników rejonowych urzędów sowieckich.

W rejonach gorodeckim, wołoczyskim i niektórych innych obwodu kamieniecko-podolskiego, rejonowe komitety partyjne prawie w całości składały się z peowiaków i w istocie odziedziczyły skład rejonowych komend POW.

W śledztwie ustalono, że na czele komend obwodowych i rejonowych stali głównie peowiaci, którzy przeniknęli na odpowiedzialne [stanowiska] pracy partyjnej i państwowej, profesorowie, inżynierowie, lekarze. W składzie komend obwodowych i rejonowych ujawniliśmy i aresztowaliśmy szereg oficerów wywiadu polskiego, pozostawionych przez Polaków podczas ewakuacji z Ukrainy

---

⁴ Michał Łapiński-Michajłow (1910–1934), członek PPS-Lewicy i KPZU; wykładowca w Polskim Instytucie Kultury Proletariackiej w Kijowie. Aresztowany w 1933, skazany 9 III 1934 na karę śmierci. *Polacy na Ukrainie...*, t. 3..., s. 140–141.

арестованных участников «ПОВ» – 5 секретарей районных партийных комитетов, 2 председателя райисполкомов, большое количество инструкторов районных партийных комитетов и 79 руководителей районных советских учреждений.

В Городокском, Волочискском и в некоторых других районах Каменец-Подольской области районные партийные комитеты почти целиком состояли из пеовяков и по существу представляли собой районные комендатуры «ПОВ».

Следствием установлено, что областные и районные комендатуры в основном возглавлялись пеовьяками, проникшими на ответственную партийную и советскую работу, профессорами, инженерами, врачами. В составе областных и районных комендатур нами выявлен и арестован ряд офицеров польской разведки, оставленных поляками при эвакуации с Правобережья Украины, или же прибывших нелегально в последующие годы и являвшихся эмиссарами польского главного штаба.

Основной контингент «боювок» состоял из бывших «легионеров польской армии»^г, кулаков, костельного актива, части клерикально-настроенных поляков на селе и прочего польского националистического элемента. В «боювки» католическим духовенством вовлекались также враждебные элементы из украинцев-католиков.

Мы имеем очень много показаний, свидетельствующих о том, что «польской организацией войсковой» на Украине проводилась большая шпионская, диверсионная, повстанческая и агитационная работа.

^аПо сектору «А»^а

Созданы шпионско-диверсионные «боювки» в штабах Киевского и Харьковского военных округов, в 15, 25, 44, 46, 51, 62, 97, 99 и 100 стрелковых дивизиях; 2, 3, 24, 28 кавалерийских дивизиях и 1-м кавалерийском корпусе, 2-й бригаде ПВО, 16 и 56 авиабригадах и ряде мобокругов и военкоматов.

Участники этих «боювок» снабжали польскую разведку шпионскими материалами о состоянии всех видов боевой подготовки, техники, вооружения, снабжения и оборонного строительства округов, а также мобилизационного развертывания войск Юго-Западного фронта.

Участниками «ПОВ» в армии проводилась большая диверсионная работа в системе мобилизации, которая была направлена к тому, чтобы запутать наши мобилизационные планы и расчеты и не дать отмобилизоваться в срок второочередным и третьоочередным частям РККА.

Сектор «А» через участников «ПОВ» – командиров РККА подготовлял измену на фронте в будущей войне СССР с Польшей.

^аПо сектору «Б»^а

Проводилась широкая полонизация западной части Правобережья Украины через созданную обширную сеть польских институтов, польских

Prawobrzeżnej lub przybyłych nielegalnie w ostatnich latach i będących emisariuszami polskiego Sztabu Głównego.

Podstawowy kontyngent ^d-bojówek^d składał się z byłych ^f-legionistów Wojska Polskiego^f, kułaków, aktywu kościelnego, części Polaków o nastawieniu klerykalnym [mieszkających] na wsi oraz innego polskiego elementu nacjonalistycznego. Do ^d-bojówek^d duchowieństwo katolickie wciągało także wrogi element spośród katolików ukraińskich.

Posiadamy bardzo wiele zeznań świadczących o tym, że Polska Organizacja Wojskowa na Ukrainie prowadziła na szeroką skalę prace szpiegowskie, dywersyjne, powstańcze oraz agitacyjne.

^a-Sektor „A”^a

^dBojówki^d szpiegowsko-dywersyjne zostały założone w sztabach Kijowskiego i Charkowskiego Okręgów Wojskowych, w: 15, 25, 44, 46, 51, 62, 97, 99 i 100 Dywizjach Strzeleckich; 2, 3, 24, 28 Dywizjach Kawalerii; 1 Korpusie Kawalerii; 2 brygadzie PWO; 16 i 56 brygadach lotn[icznych] oraz w szeregu okręgów mobilizacyjnych i kom[isaria]tów wojsk[owych].

Członkowie ^d-bojówek^d zaopatrywali wywiad polski w materiały szpiegowskie o stanie wszelkiego rodzaju gotowości bojowej, techniki, uzbrojenia, zaopatrzenia i budownictwa wojskowego w okręgach, a także organizacji mobilizacji wojsk Frontu Południowo-Zachodniego.

Członkowie POW w wojsku prowadzili na szeroką skalę działania dywersyjne w dziedzinie mobilizacji, zmierzające do pogmatwania naszych planów i obliczeń związanych z mobilizacją oraz uniemożliwienia mobilizacji w [odpowiednim] terminie jednostek RKKA drugiego i trzeciego rzutu.

Sektor „A” przygotowywał, za pośrednictwem członków POW należących do kadry dowódczej RKKA, zdradę na froncie podczas przyszłej wojny ZSRS z Polską.

^a-Sektor „B”^a

Prowadzona była na szeroką skalę polonizacja zachodniej części Ukrainy Prawobrzeżnej poprzez założoną obszerną sieć polskich instytutów, polskich techników, polskich szkół, polskich klubów, polskich teatrów i innych polskich nacjonalistycznych organizacji działających pod szyldem „instytucji kulturalno-oświatowych”.

Za pośrednictwem tych instytucji prowadzona była intensywna nacjonalistyczna agitacja i propaganda wśród ludności polskiej i Ukraińców-katolików, których urabiano w duchu polskiego patriotyzmu.

W Sektorze „B” szeroko wykorzystywano sieć istniejących aż do 1933 roku kościołów katolickich i kaplic, których na Ukrainie Prawobrzeżnej było ponad 200, a także założone przez księży katolickich liczne religijne kółka różańcowe i tercjarskie, za pośrednictwem których prowadzono antysowiecką agitację i kształtowano polską ludność w duchu klerykalnym.

техникумов, польских школ, польских клубов, польских театров и прочие польские националистические организации, действовавшие под вывеской «культурно-просветительных учреждений».

Через эти учреждения проводилась значительная националистическая агитация и пропаганда среди польского населения и украинцев-католиков, которые обрабатывались в духе польского патриотизма.

Сектор «Б» широко использовал сеть существовавших вплоть до 1933 года католических костелов и каплиц, которых на Правобережье Украины насчитывалось свыше 200, а также созданные католическими ксендзами многочисленные религиозные кружки «ружанцы» и «терциары», через которые проводилась антисоветская агитация и обработка польского населения в клерикальном духе.

В религиозных кружках «ружанцы» и «терциары» польская молодежь подготавливалась к боевой работе и в последующем вводилась в состав «боювок». Как установлено следствием, часть «ружанцев» и «терциаров» нелегально перебрасывалась в Польшу, откуда они после прохождения выучки в специальных школах 2-го отдела главштаба, таким же путем возвратились обратно на Правобережье Украины для организационной диверсионно-повстанческой и шпионской работы.

Через участников «ПОВ», захвативших в свои руки нацменорганизации, сектор «Б» долгое время препятствовал закрытию костелов, несмотря на настойчивые требования колхозников.

Сектор «Б», путем подтасовки и дутых цифр о количестве польского населения, через свою агентуру в партийных и советских органах провел создание Мархлевского польского национального района и целого ряда польских национальных сельсоветов на Волини и Подолии, которые были широко использованы, как база для пеовяцкой организационной работы.

^аПо сектору «С»^а

В записке по проводу от 14 апреля я уже докладывал о ликвидированной нами крупной диверсионной организации в системе военных сообщений Киевского военного округа, подготавливавшей разрушение стратегических железнодорожных узлов Коростень – Казатин – Жмеринка, Гречаны, Шепетовка, а также мостов через реки Днепр, Южный Буг, Случ и Тетерев.

Параллельно с этим сектором «С» была создана большая сеть диверсионных групп на железнодорожном транспорте, охватившая все стратегические узлы на Правобережье.

На Юго-Западной и Одесской железных дорогах в марте–апреле м[еся]-цах ликвидированы десятки пеовяцких диверсионных «боювок», участники которых были расставлены на важнейших пунктах этих железных дорог и подготавливали крупные диверсии на период мобилизации и войны.

Сейчас участники этих «боювок» выводили из строя паровозы, били вагоны, организовывали крушения и т. п.

W religijnych kółkach różańcowych i terejarskich młodzież polska przygotowywała się do działań bojowych i następnie wprowadzana była do ^dbojówek^d. Jak ustalono w śledztwie, część [członków kółek] różańcowych i terejarskich przerzucana była nielegalnie do Polski, skąd po przejściu szkolenia w specjalnych szkołach 2 Oddziału Sztabu Głów[nego] w ten sam sposób wracała z powrotem na Ukrainę Prawobrzeżną w celu organizowania działalności dywersyjno-powstańczej i szpiegowskiej.

Poprzez członków POW, którzy przechwycili organizacje mniej[zszości] nar[odowych], Sektor „B” długo przeciwstawiał się zamknięciu kościołów, pomimo uporczywych żądań kołchoźników.

Sektor „B”, za pomocą fałszerstw i nieprawdziwych liczb dotyczących ludności polskiej, poprzez agenturę [Sektoru] w organach partyjnych i państwowych, doprowadził do utworzenia polskiego narodowego rejonu marchlewskiego i całego szeregu polskich *sielsowietów* narodowych na Wołyniu i Podolu, które szeroko wykorzystywano jako bazę do peowiackiej pracy organizacyjnej.

^aSektor „C”^a

Meldowałem już w telefonogramie z 14 kwietnia o zlikwidowanej przez nas znaczącej organizacji dywersyjnej [działającej] w sieci komunikacji wojskowej Kijowskiego Okręgu Wojskowego, przygotowującej zniszczenie strategicznych węzłów kolejowych Korosteń – Koziatyn – Żmerynka, Hreczany, Szepetówka, a także mostów przechodzących przez rzeki Dniepr, Jużnyj Bug, Słucz i Teterew.

Równoległe z sektorem „C” została utworzona duża sieć grup dywersyjnych na kolei, obejmująca wszystkie strategiczne węzły na Prawobrzeżu.

Na Kolei Południowo-Zachodniej i [Kolei] Odeskiej w m[iesią]cach marcu – kwietniu zlikwidowano dziesiątki peowiackich ^dbojówek^d dywersyjnych, których członkowie byli rozlokowani w ważniejszych punktach tych kolei i przygotowywali poważne [akcje] dywersyjne na okres mobilizacji i wojny.

Obecnie członkowie tych ^dbojówek^d niszczyli parowozy, rozbijali wagony, organizowali katastrofy [pociągów] itp.

Aresztowany na st[acji] Kolei Odeskiej Słobodka członek peowiackiej ^dbojówki^d dywersyjnej POŁTORAK przyznał się, że w l[atach] 1937–1938 zniszczył 3 parowozy.

Analogiczne akty dywersji dokonane zostały przez peowiaków w parowozowniach stacji Żmerynka, st[acji] Szepetówka, st[acji] Korosteń i wszystkich innych parowozowniach.

Na Kolei Południowo-Zachodniej w l[atach] 1937–1938 dywersyjne grupy peowiaków organizowały katastrofy pociągów pasażerskich i towarowych na st[acjach] Christinowka, Hrebinka, Owrucz, Post Wołyński i innych; dokonały podpażeń w wydziałach mechanicznym i parowozowym Kijowskich Zakładów Remontowych Wagonów i Parowozów.

Zlikwidowane zostały dywersyjne grupy POW w okręgowych składach artyleryjskich K[ijowskiego] WO nr 63 w Nieżynie i nr 64 w Kijowie, które miały być wysadzone w czasie wojny.

Арестованный на ст. Слободка Одесской железной дороги участник пео-
вляцкой диверсионной «боювки» ПОЛТОРАК – сознался в том, что в 1937–
–1938 г. г. он вывел из строя 3 паровоза.

Аналогичные диверсионные акты проведены пео-
вляками в депо станции
Жмеринка, ст. Шепетовка, ст. Коростень и всех других депо.

На Юго-Западной железной дороге в 1937–1938 г. г. диверсионными
группами пео-
вляков организованы крушения пассажирских и товарных по-
ездов на ст. ст. Христиновка, Гребенка, Овруч, Пост-Волынский и других;
совершены поджоги в механическом и паровозном цехах Киевского вагон-
но-паровозного ремонтного завода.

Ликвидированы диверсионные группы «ПОВ» на окружных артилле-
рийских складах КВО № 63 в Нежине и № 64 в Киеве, которые в военное
время должны были взорвать эти склады.

Ликвидировано много диверсионных групп, заложенных сектором «С»
в системе Наркомлеса, особенно в Олевском, Городницком, Славутском,
Старо-Константиновском, Словечанском, Антонинском, Летичевском, Жи-
томирском, Овручском и других леспромхозах Каменец-Подольской и Жи-
томирской областей.

Эти группы провели следующую диверсионную работу:

а) Создали в глубинках леса расчищенные скрытые аэродромы для
польской авиации;

б) Проводили специальные вырубki, демаскирующие железнодорож-
ные и шоссе-ные стратегические пути;

в) По указаниям польского главштаба, производили вырубку просек
с запада на восток, создавших удобства для накопления и продвижения
польских войск;

г) Не расчищали лесных массивов в зоне укрепленных районов, остав-
ляя боевые сооружения слепыми, не имеющими площади обстрела и т. д.

Большое внимание сектор «С» уделял насаждению диверсионных
групп в оборонной промышленности, в целях вывода из строя в военное
время ряда важных заводов и предприятий, работающих на оборону стра-
ны и крупных электростанций, питающих эти заводы энергией. Такие ди-
версионные группы вскрыты и ликвидированы в Днепропетровске, Харь-
кове, Запорожье, Донбассе, Одессе и других пунктах Украины.

Большое количество диверсионных групп, созданных сектором «С»,
вскрыто и ликвидировано в сахарной и стекольно-фарфоровой промыш-
ленности Житомирской, Каменец-Подольской и Винницкой областей.

Нами ликвидированы и созданные сектором «С» многочисленные
повстанческие «боювки», которые должны были принять участие в во-
оруженном выступлении и переформироваться в партизанские отряды для
действий в тылу Красной армии.

Все эти диверсионные и повстанческие «боювки» главштаба должны
были приступить к широкой разрушительной работе и повстанческим дей-
ствиям, по директиве из Польши в момент мобилизации дезорганизовать

Zlikwidowano wiele grup dywersyjnych, założonych przez Sektor „C” w sieci *Narkomlesu*, przede wszystkim w olewskim, horodnickim, sławuckim, starokonstantynowskim, słoweczzańskim, antonińskim, latyczowskim, żytomierskim, owruckim i innych *lespromchozach* obwodów kamieniecko-podolskiego i żytomierskiego.

[Członkowie tych grup] prowadzili następującą działalność dywersyjną:

a) założyli w odległych ostępach leśnych oczyszczone ukryte lotniska dla lotnictwa polskiego;

b) prowadzili specjalne wyręby, odsłaniające strategiczne drogi kolejowe i samochodowe;

c) według wytycznych polskiego Sztabu Głów[nego] wyrębowali przecinki leśne z zachodu na wschód, stanowiące udogodnienie dla gromadzenia się i przemarszu wojsk polskich;

d) nie przerzedzali masywów leśnych w strefie rejonów umocnionych, pozostawiając stanowiska ogniowe z ograniczoną widocznością.

Wiele uwagi Sektor „C” poświęcał zakładaniu dywersyjnych grup w przemyśle obronnym, w celu zakłócenia produkcji w razie wojny szeregu ważnych zakładów i przedsiębiorstw, pracujących na rzecz obronności kraju, oraz wielkich elektrowni, zaopatrujących te zakłady w energię. Takie grupy dywersyjne zostały wykryte i zlikwidowane w Dniepropietrowsku, Charkowie, Zaporozżu, Donbasie, Odessie i innych miejscach na Ukrainie.

Dużą liczbę grup dywersyjnych, założonych przez Sektor „C”, wykryto i zlikwidowano w przemyśle cukrowniczym oraz szklano-porcelanowym obwodów żytomierskiego, kamieniecko-podolskiego i winnickiego.

Zlikwidowaliśmy także założone przez Sektor „C” liczne ^dbojówki^d powstańcze, które miały wziąć udział w wystąpieniu zbrojnym i przeformować się w oddziały partyzanckie, działające na tyłach Armii Czerwonej.

Wszystkie te dywersyjne i powstańcze ^dbojówki^d Sztabu Głów[nego] miały przystąpić do szeroko zakrojonych akcji niszczycielskich i działań powstańczych; na mocy dyrektywy z Polski miały w momencie mobilizacji wprowadzać dezorganizację w wojskach RKKKA Frontu Południowo-Zachodniego, komplikować sytuację na tyłach i tym samym umożliwić wojskom polskim zajęcie nagłym atakiem Ukrainy Prawobrzeżnej.

^aBiuro Techniki^a

Regulowało pracę w zakresie łączności z konsulatami polskimi w Kijowie i Charkowie, za pośrednictwem których przekazywana była do polskiego Sztabu Głów[nego] duża ilość materiałów, zebranych przez członków POW. Za pośrednictwem konsulatów polskich Komenda Główna POW otrzymywała instrukcje i pieniądze na działalność.

Jednocześnie Biuro Techniki założyło szereg zdecentralizowanych linii łączności z Polską, które były obsługiwane przez nadgraniczne rejonowe komyndy POW. Wiele takich linii łączności zlikwidowano w rejonach: kamieniecko-

войска РККА Юго-Западного фронта, создать осложнения в тылу и тем самым дать возможность польским войскам форсированным ударом занять Правобережье Украины.

^a-По «Бюро техники»^a

Регулировалась работа по связи с польскими консульствами в Киеве и Харькове, через которые передавалось в польский главный штаб большое количество шпионских материалов, собираемых участниками «ПОВ». Через польские консульства главная комендатура «ПОВ» получала из Польши инструкции и деньги на работу.

Наряду с этим, «Бюро техники» создало ряд децентрализованных связей с Польшей, которые осуществлялись пограничными районными комендатурами «ПОВ». Много таких линий связей ликвидировано в Каменец-Подольском, Сатановском, Городокском, Волочискском, Славутском районах Каменец-Подольской области, а также в Житомирской, Винницкой и Одесской областях.

Следствием установлено, что бежавшие в Польшу ксендзы (СВИДЕРСКИЙ⁵, ШИМАНСКИЙ⁶ и другие), проводившие пеовяцкую работу в Каменец-Подольской области, поселились в пограничной полосе Польши и оттуда осуществляют связь между пеовяцким подпольем на Украине и польским главным штабом.

^a-По «Бюро координации»^a

Бюро координации регулировало связь с правотроцкистским центром на Украине, военно-фашистским заговором и антисоветской украинской националистической организацией.

Как установлено следствием, связь с правотроцкистским центром осуществлялась СКАРБЕКОМ, а затем ЛАЗОВЕРТОМ и КОСИОРОМ Казимиром через участников этого центра ПОПОВА⁷ – бывшего секретаря ЦК

---

⁵ Ймовірно Ян Свідерський (1888–1959), випускник Житомирської духовної семінарії; з 1912 до 1918 вікарій у Жмеринці; у 1918–1920 рр. викладач закону Божого у Проскурові; з 1921 до 1929 настоятель парафії Бар. У 1926 іменованій апостольським адміністратором Кам'янецької єпархії. Заарештований 18 X 1930; вироком Трійки при Колегії ОДПУ УСРР з 27 VI 1930 засуджений до вищої міри покарання, згодом заміненої на 10 років позбавлення волі. У лютому 1932 прибув до Польщі у ході обміну політичними в'язнями; працював у Луцькій єпархії; з 1939 перебував у Варшаві, з 1944 у Вроцлавській єпархії. *Dzwonkowski R. Losy duchowieństwa...*, с. 477–479.

⁶ Валер'ян Шиманський (нар. 1848), з 1920 адміністратор вірменської церкви у Кам'янець-Подільському, засуджений 2 X 1922 революційним трибуналом у Кам'янець-Подільському до вищої міри покарання, заміненої позбавленням волі. Подальша доля невідома. *Dzwonkowski R., Losy duchowieństwa...*, с. 469–470; *Влада і костьол...*, с. 433–434.

⁷ Микола Михайлович Попов (9 I 1891 – 10 II 1938), український партійний діяч, історик партії. Викладав у Комуністичному Університеті ім. Артема в Харкові а також на курсах марксизму при ЦК ВКП(б); з 1922 до 1927 керівник Відділу Агітації і Пропаганди при ЦК КП(б)У; з 1928 до 1929 керівник Відділу Агітації і Пропаганди у Московському Комітеті ВКП(б); у 1929–1933 рр. член редколегії газети «Правда»; з 1933 до 1937 секретар ЦК КП(б)У. Заарештований 17 VI 1937, розстріляний 6 II 1938. Реабілітований 22 III 1956. *Фролов М. О. Механізм компар-*

-podolskim, satanowskim, gorodeckim, wołoczyskim, sławuckim w obwodzie kamieniecko-podolskim oraz w obwodach żytomierskim, winnickim i odeskim.

W śledztwie ustalono, że zbiegli do Polski księża (ŚWIDERSKI⁵, SZYMAŃSKI⁶ i inni), którzy w obwodzie kamieniecko-podolskim zajmowali się robotą peowiacką, osiedlili się w strefie nadgranicznej w Polsce i stamtąd [pośredniczą w] utrzymywaniu łączności między podziemiem peowiackim na Ukrainie a polskim Sztabem Głów[nym].

^aBiuro Koordynacyjne^a

Biuro Koordynacyjne ustalało kontakty z ośrodkiem prawicowo-trochistowskim na Ukrainie, spiskiem wojskowo-faszystowskim i antysowiecką ukraińską organizacją nacjonalistyczną.

Jak ustalono w śledztwie, łączność z ośrodkiem prawicowo-trochistowskim utrzymywał SKARBK, a następnie ŁAZOWERT i KOSIOR Kazimir poprzez członków tego ośrodka POPOWA⁷ – byłego sekretarza KC KP(b)U [i] SZELECHIESA⁸ – byłego zast[ępcę] przewodniczącego *Sownarkomu* USRS i innych.

Znaczna część członków POW, [i jednocześnie] dowódców w RKKK, należała do spisku wojskowo-faszystowskiego, w tym tak znani peowiaci jak KWIAŁEK, KAPCEWICZ – były dowódca 58 Dywizji Strzeleckiej, RACZINSKIJ – były dowódca 2 brygady PWO, KULIKOWSKIJ – były naczelnik oddziału łączności wojskowej K[ijowskiego] WO, PROKOPCZUK – były dowódca 51 Dywizji Strzeleckiej i inni.

---

⁵ Być może Jan Świdorski (1888–1959), ksiądz, absolwent Seminarium Duchownego w Żytomierzu; od 1912 do 1918 wikariusz w Żmeryncze; w l. 1918–1920 katecheta w Proskurowie; od 1921 do 1929 proboszcz parafii Bar. W 1926 mianowany administratorem apostolskim diecezji kamienieckiej. Aresztowany 18 X 1930; wyrokiem trójki przy Kolegium OGPU USRS z 27 VI 1930 skazany na karę śmierci, zamienioną na 10 lat pozbawienia wolności. W lutym 1932 przybył do Polski w ramach wymiany więźniów politycznych; pracował w diecezji łuckiej; od 1939 przebywał w Warszawie; od 1944 w diecezji wrocławskiej. R. Dzwonkowski, *Losy duchowieństwa...*, s. 477–479.

⁶ Walerian Szymański (ur. 1848), ksiądz, od 1920 administrator kościoła ormiańskiego w Kamieńcu Podolskim, skazany 2 X 1922 przez trybunał rewolucyjny w Kamieńcu Podolskim na karę śmierci, zamienioną na karę więzienia; dalsze losy nieznane. R. Dzwonkowski, *Losy duchowieństwa...*, s. 469–470; *Władza i kost'ol...*, s. 433–434.

⁷ Nikołaj Nikołajewicz Popow (9 I 1891 – 10 II 1938), ukraiński działacz partyjny, historyk partii. Wykładał na Uniwersytecie Komunistycznym im. Artiomia w Charkowie oraz na kursach marksizmu przy KC WKP(b); od 1922 do 1927 kierownik Wydziału Agitacji i Propagandy przy KC KP(b)U; od 1928 do 1929 kierownik Wydziału Agitacji i Propagandy w Komitecie Moskiewskim WKP(b); w l. 1929–1933 członek kolegium redakcyjnego „Prawdy”; od 1933 do 1937 sekretarz KC KP(b)U. Aresztowany 17 VI 1937, rozstrzelany 6 II 1938. Zrehabilitowany 22 III 1956. M. O. Frołow, *Mechanizm kompartijno-radianskoji nomenklatury i dola ludyny: polityczna biohrafija odnoho iz keriwnykiw Ukrainy u 1920–1930-ch rr. M. M. Popowa*; http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_Gum/Npifznu/2006_20/20/frolov.pdf, 3 III 2010.

⁸ Ilja Sawielewicz Szelechies (10 III 1891 – 1 X 1938), od 1908 członek RSDRP(b); od 1921 sekretarz odpowiedzialny komitetu KP(b)U guberni mikołajowskiej; od 1924 sekretarz odpowiedzialny komitetu KP(b)U w guberni jarosławskiej; od 1926 w KC WKP(b); od 1929 do 1933 przewodniczący Zachodniego Obwodowego Komitetu Wykonawczego; od 1934 I zca przewodniczącego SNK USRS; od 23 V 1936 członek BP KC KP(b)U. Aresztowany i rozstrzelany w 1938. <http://www.mke.su/doc/SheLEKhES%20IS.html>, 3 III 2010.

КП(б)У, ШЕЛЕХЕСА⁸, бывшего зам[естителя] председателя Совнаркома УССР и других.

Значительная часть участников «ПОВ» командиров РККА входила в состав военно-фашистского заговора, в том числе такие видные пеоляки, как КВЯТЕК, КАПЦЕВИЧ – бывший командир 58 стрелковой дивизии, РАЧИНСКИЙ – бывший командир 2-й бригады ПВО, КУЛИКОВСКИЙ – бывший начальник отдела военных сообщений КВО, ПРОКОПЧУК – бывший командир 51 стрелковой дивизии и другие.

Следствием установлено, что «ПОВ» на Украине особенно крепко была связана с украинскими националистами, и в последнее время низовые звенья этих организаций на ряде участков сомкнулись и действовали совместно.

Некоторые руководящие пеоляки входили, как представители «ПОВ» в руководящие звенья антисоветского украинского националистического подполья. Так, например, КВЯТЕК входил в военный штаб «антисоветского украинского националистического центра»; БЕГАЙЛО – в Винницкий областной повстанком; КАПЦЕВИЧ, командир дивизии – в Киевский областной повстанком; ПРОКОПЧУК, командир 51 дивизии – в Одесский областной повстанком и т. д.

«ПОВ» и антисоветская украинская националистическая организация, на основе договоренности между антисоветским украинским националистическим центром и польским правительством подготавливали совместное вооруженное восстание для свержения Советской власти на Украине.

Арестованный КВЯТЕК и комендант «ПОВ» в Каменец-Подольской области ГНЕЗДИНСКИЙ показывают, что наряду с большим планом польского правительства по расширению территории Польши в границах 1772 года, который поляки рассчитывали реализовать во время войны с СССР, существовал план малой войны, разработанный польским главштабом.

В соответствии с этим планом, по директиве польского главного штаба «Польска организация войскова» вела усиленную пропаганду среди польского и украинского католического населения Каменец-Подольской области о том, что Каменец-Подольск, Проскуров и прилегающие к ним местности являются исторически польскими городами и тяготеют всеми своими экономическими и духовными интересами к Польше.

Как известно, линия границы Польши с СССР от места впадения реки Збруч в реку Днестр и вверх по реке Збруч протяженностью до 200 км,

---

тійно-радянської номенклатури і доля людини: політична біографія одного із керівників України у 1920–1930-х рр. М. М. Понова; http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_Gum/Npifznu/2006_20/20/frolov.pdf, 3 III 2010.

⁸ Ілля Савелійович Шелехес (10 III 1891 – 1 X 1938), з 1908 член РСДРП(б); з 1921 відповідальний секретар губкому КП(б)У у Миколаєві; з 1924 відповідальний секретар губкому у Ярославську; з 1926 у ЦК ВКП(б); з 1929 до 1933 голова західного обласного виконавчого комітету; з 1934 перший заступник голови СНК УСРР; з 23 V 1936 член Політбюро ЦК КП(б)У. Заарештований і розстріляний у 1938. <http://www.mke.su/doc/ShELEkhes%20IS.html>, 3 III 2010.

W śledztwie ustalono, że POW na Ukrainie szczególnie silnie związana była z nacjonalistami ukraińskimi i w ostatnim czasie podstawowe ogniwa tych organizacji na szeregu odcinków połączyły się i działały wspólnie.

Niektórzy peowiaczy z kierownictwa należeli, jako przedstawiciele POW, do kierowniczych ogniw antysowieckiego ukraińskiego podziemia nacjonalistycznego. Na przykład KWIATEK wchodził w skład wojskowego sztabu antysowieckiego ukraińskiego ośrodka nacjonalistycznego, BIEGAJŁO – [wchodził w skład] winnickiego obwodowego kom[itetu] powstań[czego], KAPCEWICZ, dowódca dywizji – [wchodził w skład] kijowskiego obwodowego kom[itetu] powstań[czego], PROKOPCZUK, dowódca 51 Dywizji [wchodził w skład] odeskiego obwodowego kom[itetu] powstań[czego] itd.

POW i antysowiecka ukraińska organizacja nacjonalistyczna, na podstawie umowy między antysowieckim ukraińskim ośrodkiem nacjonalistycznym i rządem polskim przygotowywały wspólne powstanie zbrojne w celu obalenia władzy sowieckiej na Ukrainie.

Aresztowany KWIATEK oraz komendant POW w obwodzie kamieniecko-podolskim GNIEZDINSKIJ zeznają, że obok wielkich planów rządu polskiego, zakładających rozszerzenie terytorium Polski [do] granic z 1772 roku, które Polacy zamierzali zrealizować podczas wojny z ZSRS, istniał plan wojny lokalnej, opracowany przez polski Sztab Głów[ny].

Zgodnie z tym planem, według dyrektywy polskiego Sztabu Głów[nego], Polska Organizacja Wojskowa prowadziła intensywną propagandę wśród polskiej i ukraińskiej ludności katolickiej obwodu kamieniecko-podolskiego, [głosząc, że] Kamieniec Podolski [i] Proskurów, wraz z rozciągającymi się wokół nich terenami, są miastami historycznie polskimi i zgodnie ze wszystkimi interesami ekonomicznymi i wartościami duchowymi, ciągną ku Polsce.

Jak wiadomo, linia granicy Polski z ZSRS od miejsca, gdzie Zbrucz wpada do Dniestru, i ciągnąca się w górę rzeki Zbrucz, na odcinku powyżej 200 km jest linią dawnej granicy między Austro-Węgrami i Rosją, podczas gdy cała pozostała część granicy ZSRS pozostała niezmieniona. Polacy usilnie przekonywali, zarówno w Polsce, jak i przez swą agenturę na Ukrainie, głównie w obwodzie kamieniecko-podolskim, że i ta część granicy powinna być zmieniona na rzecz zaboru Podola i przyłączenia go do Polski. W związku z tym peowiaczy przygotowywali powstanie zbrojne w obwodzie kamieniecko-podolskim. W tym celu w obwodzie kamieniecko-podolskim tworzono liczne ^dbojówki^d (oddziały) powstańcze. Tylko w ciągu ostatnich dwóch miesięcy na terytorium obwodu kamieniecko-podolskiego zlikwidowano 215 ^dbojówek^d powstańczych.

Według planów polskiego Sztabu Głównego, w chwili [wybuchu] powstania w obwodzie kamieniecko-podolskim, Polacy mieli na prośbę powstańców wprowadzić na te tereny swoje wojsko i drogą „zbrojnego plebiscytu” przyłączyć terytorium obwodu kamieniecko-podolskiego do Polski.

KWIATEK i inni członkowie POW, jak i dowódcy w RKKK zeznają, że zgodnie z tym planem pol[skiego] Sztabu Głów[nego], jeden z przywódców POW w ZSRS, DĄBAL, w 1925 roku postawił kwestię sformowania polskiego korpusu

является линией старой границы между Австро-Венгрией и Россией, в то время, когда вся остальная западная граница СССР изменена. Поляки, как в Польше, так и через свою агентуру на Украине, особенно в Каменец-Подольской области, усиленно пропагандировали о том, что и эта часть границы должна быть изменена за счет захвата Подолии и присоединения ее к Польше. В связи с этим поляки готовили вооруженное восстание в Каменец-Подольской области. Для этой цели в Каменец-Подольской области создавались многочисленные повстанческие «боювки» (отряды). Только за последние два месяца на территории Каменец-Подольской области ликвидировано 215 повстанческих «боювок».

По плану польского главного штаба, в момент восстания в Каменец-Подольской области, поляки, якобы, по просьбе восставших должны были ввести в эти местности свои войска и путем «вооруженного плебисцита» присоединить территорию Каменец-Подольской области к Польше.

КВЯТЕК и другие участники «ПОВ», командиры РККА показывают, что в соответствии с этим планом польглавштаба, один из руководителей «ПОВ» в СССР ДОМБАЛЬ в 1925 году ставил вопрос о формировании польского национального корпуса РККА с дислоцированием его в пограничной части Подолии и Волыни и комплектованием за счет местного польского населения и украинцев-католиков. Тогда же ДОМБАЛЬ предлагал перевести из Москвы в Каменец-Подольск военную школу [польских коммунардов ім.] Уншлихта. По расчетам поляков, эти воинские соединения должны были сыграть решающую роль в реализации плана малой войны.

Так как эта затея не удалась, в дальнейшем реализация этого плана была перенесена на повстанческие формирования «ПОВ», которые КВЯТЕК должен был свести перед выступлением в «крессовую (окраинную) дивизию».

По указанию КВЯТЕКА, участник антисоветской украинской националистической организации ДЕМИЧЕВ⁹, бывший командир 1-го кавалерийского корпуса, должен был под видом формирования корпуса колхозной кавалерии, создать крупный повстанческий кулак, который должен был принять участие в этом выступлении и действовать против конницы РККА, дислоцированной в Каменец-Подольской области.

За последние два м[еся]ца ликвидировано 64 повстанческих отряда, которые должны были войти в состав корпуса колхозной кавалерии.

Как показывают арестованные КВЯТЕК и ГНЕЗДИНСКИЙ, этим «локальным выступлением» польский главный штаб имел в виду продвинуть советско-польскую границу за Каменец – Проскурров – Шепетовку к линии наших укрепленных районов и превратить Каменец-Подольскую область

---

⁹ Михайло Афанасович Демичев (1885–1937), командувач дивізії, з 1920 член ВКП(б); з 1923 до 1931 командувач 1 дивізії кавалерії Червоного козацтва; з 1933 до 1937 командувач 1 корпусу кавалерії. Заарештований 9 VIII 1937, вироком Військової Колегії ВС СРСР від 19 XI 1937 засуджений до вищої міри покарання. Реабілітований 20 X 1956. <http://rkka.ru/handbook/personal/press/komdiv.htm>, 3 III 2010.

narodowego RKKA i rozlokowania go w nadgranicznej części Podola i Wołynia oraz skompletowania go z miejscowej ludności polskiej i Ukraińców-katolików. Wtedy też DĄBAL proponował przenieść z Moskwy do Kamieńca Podolskiego szkołę wojskową [polskich komunardów im.] Unszlichta. Polacy liczyli na to, że te zgrupowania wojskowe odegrają decydującą rolę w realizacji [planów dotyczących] małej wojny lokalnej.

W związku z fiaskiem tego przedsięwzięcia, w późniejszym czasie [zadanie] realizacji tego planu zostało przeniesione na powstańcze formacje POW, które KWIATEK miał przed wystąpieniem zgrupować w Dywizji^d-Kresowej^d.

W myśl dyrektywy KWIATKA, członek antysowieckiej ukraińskiej organizacji nacjonalistycznej DIEMICZEW⁹, były dowódca 1 Korpusu Kawalerii, miał pod pretekstem formowania konnicy kolchozowej utworzyć wielką powstańczą grupę uderzeniową, której zadaniem byłoby wzięcie udziału w tym wystąpieniu i prowadzenie działań przeciwko konnicy RKKA, rozmieszczonej w obwodzie kamieniecko-podolskim.

W ciągu ostatnich dwóch m[iesią]cy zlikwidowano 64 oddziały powstańcze, które miały wejść w skład korpusu kolchozowej konnicy.

Jak zeznają aresztowani KWIATEK i GNIEZDINSKIJ, poprzez to „lokalne wystąpienie” polski Sztab Główny zamierzał przesunąć granicę sowiecko-polską za [linię] Kamieniec Podolski – Proskurów – Szepetówka, w kierunku linii naszych rejonów umocnionych i przekształcić obwód kamieniecko-podolski w przyczółek w celu skoncentrowania [sił] i uderzenia na Kijów, a także realizacji wielkiego planu zaboru Ukrainy Prawobrzeżnej.

Na podstawie zeznań KWIATKA i BUTYRSKIEGO¹⁰, byłego dowódcy sztabu Kijowskiego Okręgu Wojskowego, teraz już bardzo dokładnie ustalono, że przy budowie linii rejonów umocnionych w obwodzie kamieniecko-podolskim, odciągniętej na 100 i więcej kilometrów od granicy, uprawiano szkodnictwo, zgodnie z porozumieniem Polaków z JAKIREM¹¹ i innymi przywódcami spisku wojskowo-faszystowskiego, wynikającym z omówionych wyżej planów

---

⁹ Michaił Afanasjewicz Diemiczew (1885–1937), komdiw, od 1920 członek WKP(b); od 1923 do 1931 dca 1 Dywizji Kawalerii Czerwonego Kozactwa; od 1933 do 1937 dca 1 Korpusu Kawalerii. Aresztowany 9 VIII 1937, wyrokiem Kolegium Wojskowego przy SN ZSRS z 19 XI 1937 skazany na karę śmierci. Zrehabilitowany 20 X 1956. <http://rkka.ru/handbook/personal/repress/komdiv.htm>, 3 III 2010.

¹⁰ Wasilij Pietrowicz Butyrskij (1896–1938), komdiw, od 1930 członek WKP(b), od 1930 do 1935 zca naczelnika Oddziału Operacyjnego Sztabu Ukraińskiego WO, w l. 1935–1936 zca, a w l. 1936–1937 dca sztabu Kijowskiego WO. Aresztowany 20 XI 1937, wyrokiem Kolegium Wojskowego przy SN ZSRS z 2 X 1938 skazany na karę śmierci. Zrehabilitowany 2 VII 1937. <http://rkka.ru/handbook/personal/repress/komdiv.htm>, 3 III 2010.

¹¹ Iona Emmanuilowicz Jakir (1896–1937), od 1917 w Armii Czerwonej; w 1919 dowódca 45 Dywizji Strzeleckiej oraz Południowej Grupy Wojsk 12 Armii; od 1921 do 1924 dca Krymskiego i Kijowskiego Rejonu Wojskowego oraz Kijowskiego WO; od 1925 do 1937 dca Kijowskiego WO; od 1930 do 1934 członek Rewolucyjnej Rady Wojennej ZSRS; od 1936 członek Rady Wojskowej Ludowego Komisariatu Obrony ZSRS. Aresztowany 28 V 1937 pod zarzutem udziału w „spisku wojskowym” gen. Michaiła Tuchaczewskiego, wyrokiem SN ZSRS z 21 VI 1937 skazany na karę śmierci; rozstrzelany 12 VI 1937. Zrehabilitowany 31 I 1937. <http://rkka.ru/handbook/personal/repress/kom1r.htm>, 3 III 2010; P. P. Wiczorkiewicz, *op. cit.*, *passim*.

в плацдарм для сосредоточения и удара на Киев и реализации большого плана по захвату Правобережья Украины.

Из показаний КВЯТЕКА и БУТЫРСКОГО¹⁰ – бывшего начальника штаба Киевского Военного округа, сейчас совершенно точно установлено, что линия укрепленных районов в Каменец-Подольской области, оттянутая на 100 и выше километров от границы, была построена вредительски по согласованию поляков с ЯКИРОМ¹¹ и другими руководителями военно-фашистского заговора, исходя из указанного выше плана польского главштаба по захвату Каменец-Подольской области.

Особенно поляки начали готовиться к осуществлению плана захвата Каменецчины после прихода в Германии к власти Гитлера. Поляки вместе с немцами и японцами включились в полосу малых оккупационных войн, начавшуюся с захвата японцами Манчжурии; затем захват Италией Абиссинии; подготовка к захвату Австрии и т. д.

С этого момента Польша, наряду с подготовкой к захвату Литвы, начинает особенно энергично нажимать на руководство «ПОВ» на Украине, в целях ускорения восстания на Каменецчине. Поляки рассчитали, что СССР, не желая ввязываться в большую войну, вынужден будет примириться с оккупацией поляками Каменец-Подольской области.

Операция продолжается.

⁶Народный комиссар внутренних дел УССР
Комиссар государственной безопасности 3 ранга⁶
УСПЕНСКИЙ

30 апреля 1938 г.
№ 1038/сн
г. Киев

*ГДА СБУ, ф. 16, оп. 31 (1951 р.), спр. 12, арк. 236–260.
Копія, машинопис.*

¹⁰ Василь Петрович Бутирський (1896–1938), командувач дивізії, з 1930 член ВКП(б), з 1930 до 1935 заступник начальника оперативного відділу штабу УВО, у 1935–1936 рр. заступник, а у 1936–1937 рр. начальник штабу КВО. Заарештований 20 XI 1937, вироком ВК ВС СРСР від 2 X 1938 засуджений до вищої міри покарання. Реабілітований 2 VII 1937. <http://rkka.ru/handbook/personal/repress/komdiv.htm>, 3 III 2010.

¹¹ Йона Еммануїлович Якір (1896–1937), з 1917 у Червоній армії; у 1919 командувач 45 дивізії стрільців і Південної групи військ 12 Армії; з 1921 до 1924 командувач Кримського та Київського Військових Районів та КВО; з 1925 до 1937 командувач КВО; з 1930 до 1934 член Революційної Военної Ради СРСР; з 1936 член Військової Ради Народного комісаріату оборони СРСР. Заарештований 28 V 1937 за обвинуваченням в участі у «військовій змові» ген. Михайла Тухачевського, вироком ВС СРСР від 21 VI 1937 засуджений до вищої міри покарання; розстріляний 12 VI 1937. Реабілітований 31 I 1937. <http://rkka.ru/handbook/personal/repress/kom1r.htm>, 3 III 2010; *Wieczorkiewicz P.P. Цум. праця, passim.*

polskiego Sztabu Głów[nego] dotyczących zagarnięcia obwodu kamieniecko-podolskiego.

Polacy zaczęli czynić przygotowania do realizacji planu zaboru Kamieniec-czyzny przede wszystkim po dojściu w Niemczech Hitlera do władzy. Polacy razem z Niemcami i Japończykami dołączyli do [grupy państw toczących] lokalne wojny okupacyjne, począwszy od zagarnięcia przez Japończyków Mandżurii, następnie Abisynii przez Włochy, przygotowań do zaboru Austrii itp.

Od tego czasu Polska, jednocześnie z przygotowaniami do zaboru Litwy, wywiera silną presję na kierownictwo POW na Ukrainie, by przyspieszyło powstanie na Kamienieczyźnie. Polacy przewidywali, że ZSRS, nie chcąc wplątywać się w globalny konflikt, będzie zmuszony pogodzić się z okupacją obwodu kamieniecko-podolskiego przez Polaków.

Operacja jest kontynuowana.

^bLudowy Komisarz Spraw Wewnętrznych USRS
Komisarz bezpieczeństwa państwowego 3 rangi^b
USPIENSKIJ

30 kwietnia 1938 r.
nr 1038/sn
m. Kijów

*HDA SBU, f. 16, op. 31 (1951 r.), spr. 12, k. 236–260.
Kopia, maszynopis.*

№ 144

2 червня 1938, Київ. Телефонограма наркома внутрішніх справ УРСР
Олександра Успенського до НКВС СРСР про ліквідацію резидентури
польської розвідки разом із супровідним листом начальникам
обласних управлінь НКВС

^а-Копія
Совершенно секретно^{-а}

^аВсем начальникам областных управлений НКВД^{-а}

Направляю Вам для ориентировки копию записки по проводу, посланной народному комиссару внутренних дел СССР – генеральному комиссару государственной безопасности т. ЕЖОВУ, по вскрытой УНКВД по Киевской области польской шпионской резидентуры, снабжавшей разведку партийными билетами, паспортами и другими документами.

Установлено также, что агентура иностранных разведок добывала документы (воинские билеты, паспорта и т. д.) на подпольных биржах документов. Такие биржи существуют во многих городах Украины, главным образом, в районах базаров.

До сих пор ни одно УНКВД, кроме Киевского УНКВД, каналов снабжения иностранных разведок советскими документами не вскрыло.

Нужно немедленно поднять эту линию работы иностранных разведок, в первую очередь польской, и вскрыть и ликвидировать все каналы снабжения разведок советскими документами.

При разработке и ликвидации таких резидентур разведок необходимо путем агентурных комбинаций внедриться в эти каналы работы разведок. При удачном внедрении нашей агентуры, мы сможем взять снабжение документами разведок в свои руки и выявлять агентуру противника, перебрасываемую на нашу территорию.

О ходе работы доложите.

^а-Народный комиссар внутренних дел УССР
Комиссар государственной безопасности 3 ранга^{-а}
(—) УСПЕНСКИЙ

^б-№ 1316/сн^б
«^б-3-^б» июня 1938 года

---

^а-^а Написано великими літерами.

^б-^б Вписано від руки.

Nr 144

2 czerwca 1938, Kijów. Telefonogram ludowego komisarza spraw wewnętrznych USRS Aleksandra Uspienskiego do NKWD ZSRS, dotyczący likwidacji rezydentury wywiadu polskiego wraz z pismem przewodnim skierowanym do naczelników zarządów obwodowych NKWD

^aKopia
Ścisłe tajne^a

^aDo wszystkich Naczelników zarządów obwodowych NKWD^a

Przekazuję do informacji kopię telefonogramu, wysłanego do ludowego komisarza spraw wewnętrznych ZSRS, generalnego komisarza bezpieczeństwa państwowego [owarzystwa] JEŻOWA, dotyczącego wykrytej przez UNKWD obwodu kijowskiego polskiej rezydentury szpiegowskiej, która zaopatrywała wywiad w legitymacje partyjne, paszporty i inne dokumenty.

Ustalono także, iż agentura obcych wywiadów zdobywała dokumenty (legitymacje wojskowe, paszporty itd.) na nielegalnych giełdach dokumentów. Takie giełdy istnieją w wielu miastach Ukrainy, głównie w okolicach bazarów.

Do tej pory żaden UNKWD, poza kijowskim UNKWD, nie wykrył kanałów zaopatrzenia obcych wywiadów w sowieckie dokumenty.

Należy natychmiast zająć się tym odcinkiem pracy obcych wywiadów, przede wszystkim polskiego, oraz wykryć i zlikwidować wszystkie kanały zaopatrzenia wywiadów w sowieckie dokumenty.

Podczas rozpracowywania i likwidacji takich rezydentur wywiadów konieczne jest, by za pomocą kombinacji agenturalnych nasza agentura przeniknęła na te odcinki pracy wywiadów. Jeśli naszej agenturze uda się przeniknąć, możemy przejąć zaopatrywanie wywiadów w dokumenty i ujawniać agenturę przeciwnika, przerzucaną na nasze terytorium.

Informujcie o przebiegu operacji.

^aLudowy Komisarz Spraw Wewnętrznych USRS
Komisarz bezpieczeństwa państwowego 3 rangi^a
(—) USPIENSKIJ

^bnr 1316/sn^b

„^b3-^b” czerwca 1938 roku

---

^a-^a Zapisano wersalikami.

^b-^b Wpisano odręcznie.

в-тов. ЕЖОВУ Н. И.
тов. ФРИНОВСКОМУ
тов. НИКОЛАЕВУ^{в1}

В Киевском областном управлении связи вскрыта и ликвидирована крупная диверсионно-шпионская резидентура польской разведки, возглавлявшаяся ЖУКОВСКИМ – инспектором областного управления связи. Участниками резидентуры проводилась широкая разведывательная работа и подготавливалась диверсия на военное время, путем разрушения телеграфной связи и радиоузлов.

Резидентура была связана с польской разведкой через Киевское польское консульство, а также через участников резидентуры, сопровождавших почтовые вагоны по линии Киев – Здолбуново.

Установлено, что наряду с разведывательной и диверсионной работой, участники резидентуры снабжали польскую разведку в большом количестве советскими документами – партийными билетами и паспортами, которые использовались поляками для переброски на территорию СССР своей агентуры.

Эти документы добывались из следующих источников:

Почтовые отделения гор. Киева ежедневно изымают из почтовых ящиков большое количество различных документов, похищенных ворами-карманниками вместе с ценностями, и подбрасываемые в почтовые ящики. Отсутствие учета этих документов и порядок их хранения позволяли польской агентуре похищать их и передавать в разведку.

Арестованный по этому делу ПРОТАСЮК, почтовый работник, производивший выемку почты из почтовых ящиков, показал, что по поручению завербовавшего его для работы в польской разведке ЯЦЕНКО – зам[естителя] директора центрального телеграфа (арестован), он отбирал из обнаруживаемых в почтовых ящиках документов, партийные билеты, которые передавал ЯЦЕНКО.

Арестованный ЯЦЕНКО показал, что все документы, получаемые им от ПРОТАСЮКА и других агентов польской разведки, работавших в системе связи, он передавал резиденту польской разведки ЖУКОВСКОМУ (арестован). За 1937 год ЯЦЕНКО передал ЖУКОВСКОМУ около 100 партийных

---

^{в-в} Підкреслено машинописним способом.

¹ Микола Галактонович Ніколаєв-Журід (нар. 1897), в органах ВЧК-ОДПУ з 1919; з 25 XII 1936 начальник 2 відділу ГУДБ НКВС СРСР; з 14 VI 1937 начальник 5 відділу ГУДБ НКВС СРСР; з 28 III по 29 IX 1938 начальник 3 відділу 1 Управління НКВС СРСР; з 20 IV по 28 V 1938 заступник начальника 2 Управління НКВС СРСР; з 9 VI по 29 IX 1938 заступник начальника 1 Управління НКВС СРСР; з 29 IX по 25 X 1938 начальник 3 відділу ГУДБ НКВС СРСР. Заарештований 25 X 1938, засуджений 4 II 1940 ВК ВС СРСР до ВМП, розстріляний 6 II 1940. Не реабілітований. Петров Н., Скоркин К. Цит. праця, с. 318–319.

^cDo Tow. JEŻOWA N. I.
Do Tow. FRINOWSKIEGO
Do Tow. NIKOŁAJEWA^{-cl}

W kijowskim obwodowym zarządzie łączności została wykryta i zlikwidowana znacząca dywersyjno-szpiegowska rezydentura wywiadu polskiego na czele z ŻUKOWSKIM – inspektorem obwodowego zarządu łączności. Członkowie rezydentury prowadzili na szeroką skalę prace wywiadowcze i przygotowywali na okres wojny akcje dywersyjne [polegające na] zniszczeniu łączności telegraficznej i węzłów radio[wych].

Rezydentura była związana z polskim wywiadem przez konsulat polski w Kijowie, a także członków rezydentury, którzy konwojowali wagony pocztowe na linii Kijów – Zdołbunów.

Ustalono, że równoległe z działalnością wywiadowczą i dywersyjną, członkowie rezydentury zaopatrywali wywiad polski w dużą ilość sowieckich dokumentów – legitymacji partyjnych i paszportów, które wykorzystywane były przez Polaków przy przetrzucaniu na terytorium ZSRS swej agentury.

Dokumenty te pochodziły z następujących źródeł:

Wydziały pocztowe mias[ta] Kijowa codziennie wyjmują ze skrzynek pocztowych dużą liczbę różnych dokumentów, skradzionych przez złodziei kieszonekowych wraz z rzeczami cennymi i podrzucanych do skrzynek pocztowych. Brak ewidencji tych dokumentów i sposób ich przechowywania pozwalały na wykradanie ich przez agenturę polską i przekazywanie wywiadowi.

Aresztowany w tej sprawie PROTASIUK, pracownik poczty, zajmujący się wyjmowaniem poczty ze skrzynek pocztowych, zeznał, że na polecenie JACENKI – zast[ępcy] dyrektora centralnego telegrafu (aresztowany) – który go zwerbował, wybierał ze znalezionych w skrzynkach pocztowych dokumentów legitymacje partyjne i przekazywał je JACENCE.

Aresztowany JACENKO zeznał, że wszystkie dokumenty, które otrzymywał od PROTASIUKA i innych agentów wywiadu polskiego, pracujących w branży łącznościowej, przekazywał rezydentowi wywiadu polskiego ŻUKOWSKIEMU (aresztowany). W ciągu całego roku 1937 JACENKO przekazał ŻUKOWSKIEMU około 100 legitymacji partyjnych. Za przekazane dokumenty JACENKO

---

^{c-c} Podkreślono maszynowo.

¹ Nikołaj Gałaktonowicz Nikołajew-Żurid (ur. 1897), od 1919 w WCzK-OGPU; od 25 XII 1936 naczelnik 2 Oddziału GUGB NKWD ZSRS; od 14 VI 1937 naczelnik 5 Oddziału GUGB NKWD ZSRS; od 28 III do 29 IX 1938 naczelnik 3 Oddziału 1 Zarządu NKWD ZSRS; od 20 IV do 28 V 1938 zca naczelnika 2 Zarządu NKWD ZSRS; od 9 VI do 29 IX 1938 zca naczelnika 1 Zarządu NKWD ZSRS; od 29 IX do 25 X 1938 naczelnik 3 Oddziału GUGB NKWD ZSRS. Aresztowany 25 X 1938, skazany wyrokiem Kolegium Wojskowego SN ZSRS z 4 II 1940 na karę śmierci, rozstrzelany 6 II 1940. Nie zrehabilitowany. N. Pietrow, K. Skorkin, *op.cit.*, s. 318–319.

билетов. За передаваемые документы ЯЦЕНКО получал от ЖУКОВСКОГО крупные суммы денег, которыми вознаграждал агентов, доставлявших документы.

Арестованный ЖУКОВСКИЙ показывает, что все документы направлялись им в польскую разведку через курьера связи НАШЛИНОСА, работавшего почтовым работником по сопровождению почтовых вагонов по линии Киев – Здолбуново. НАШЛИНОС разыскивается.

Следствие по делу продолжаем.

Устанавливаем такой порядок учета и хранения документов, изымаемых из почтовых ящиков, который исключал бы ^г«всякую»^г возможность их похищения.

Нр ^б-1301/сн^б

УСПЕНСКИЙ

^аНародный комиссар внутренних дел УССР
Комиссар государственной безопасности III ранга^а
(—) УСПЕНСКИЙ

«^б2-^б» июня 1938 г.
г. Киев

*ГДА СБУ, ф. 16, оп. 31 (1951 р.), спр. 12, арк. 344–347. (Супровідний лист: спр. 59, арк. 167–168).
Оригінал (супровідний лист: копія), машинопис.*

---

^{г-г} Слово закреслено від руки.

dostawał od ŻUKOWSKIEGO ogromne sumy pieniędzy, którymi wynagradzał agentów dostarczających dokumenty.

Aresztowany ŻUKOWSKI zeznaje, że wszystkie dokumenty kierował do polskiego wywiadu za pośrednictwem kuriera – łącznika NASZLINOSA, będącego pracownikiem poczty konwojującym wagony pocztowe na linii Kijów – Zdołbunów. NASZLINOS jest poszukiwany.

Śledztwo w sprawie kontynuujemy.

Ustalamy taki tryb ewidencji i przechowywania dokumentów, wyjmowanych ze skrzynek pocztowych, by wykluczyć^d wszelką^d możliwość ich wykradzenia.

nr ^b-1301/sn^b

USPIENSKIJ

^a-Ludowy Komisarz Spraw Wewnętrznych USRS
Komisarz bezpieczeństwa państwowego III rangi^a
(—) USPIENSKIJ

„^b-2-^b” czerwca 1938 r.
m. Kijów

*HDA SBU, f. 16, op. 31 (1951 r.), spr. 12, k. 344–347. (Pismo przewodnie: spr. 59, k. 167–168).
Oryginał (pismo przewodnie: kopia), maszynopis.*

---

^{d-d} Słowo odręcznie przekreślone.

№ 145

5 червня 1938, Одеса. Телефонограма начальника УНКВС по Одеській області Павла Кисельова керівництву НКВС УРСР про результати слідства у справі «ПОВ»

^а-Из Одессы-^а 5 VI-[19]38 г.
2 ч. 05 м.

^{а-б}-Записка по проводу^б
Киев-^а НКВД УССР

^б-ТОВ. УСПЕНСКОМУ
ТОВ. РАТЫНСКОМУ^б

Доношу о дальнейших результатах следствия по делу «Окренговой коменды» «Польской организации войсковой» в гор. Одессе. В последние дни дополнительно вскрыто 8 пеовяцких «боювок», три диверсионных группы «ПОВ», заложенные руководством «Окренговой коменды» на ряде предприятий города, железнодорожных станциях Котовск, Одесса–Товарная, в Радиевском и Крыжопольском районах. По полученным показаниям, дополнительно проходит до 100 человек активных членов «ПОВ», которых устанавливаем для ареста.

Следствие по делу вскрытой крупной «боювки» на заводе имени «Январского Восстания» вскрывает серьезную диверсионно-вредительскую работу «ПОВ» на этом заводе, приведшую к срыву выполнения производственной программы.

Дополнительно арестованный по этому заводу СКЛЯРЕВИЧ Александр Ефимович¹, до ареста заместитель начальника силового цеха, участник «ПОВ» с 1935 года – дал показания о заложенной им на заводе диверсионной группе, систематически разрушавшей электросиловое хозяйство завода.

Арестованный машинист этого же завода БАЧИНСКИЙ Анатолий Васильевич² – участник «боювки», руководимой ОЛЕПИНСКИМ (арестован, сознался) также дал показания о диверсионной деятельности на заводе. По заданиям руководства «Окренговой коменды», переданным ему ОЛЕПИНСКИМ, БАЧИНСКИЙ вместе с привлеченными им членами «ПОВ» на заводе вывел из строя ряд агрегатов.

---

^{а-а} *Написано великими літерами.*

^{б-б} *Підкреслено машинописним способом.*

¹ Александр Юхимович Скляревич (нар. 1900), заарештований 17 V 1938 УНКВС Одеської обл. Постановою УНКВС Одеської обл. від 9 III 1939 справу припинено, 20 III 1939 з-під варті звільнено. *ГДА СБУ, Одеса, спр. 829-П.*

² Анатолий Васильевич Бачинський (нар. 1907), заарештований 19 V 1938 УНКВС Одеської обл. Постановою УНКВС Одеської обл. від 22 IV 1939 справу припинено, 27 IV 1939 з-під варті звільнено. *ГДА СБУ, Одеса, спр. 806-П.*

Nr 145

5 czerwca 1938, Odessa. Telefonogram naczelnika UNKWD obwodu odeskiego Pawła Kisielowa do kierownictwa NKWD USRS, dotyczący wyników śledztwa w sprawie POW

^{a-}Z Odessy^a 5 VI-[19]38 r.
g[odzina] 2 m[inut] 05

^{a-b}Telefonogram^b
Kijów^a NKWD USRS

^bDo Tow. USPIENSKIEGO
Do Tow. RATYNSKIEGO^b

Donoszę o dalszych wynikach śledztwa w sprawie ^cKomendy Okręgowej^c Polskiej Organizacji Wojskowej w mieś[cie] Odessie. W ostatnich dniach dodatkowo wykryto 8 peowiackich ^cbojówek^c, trzy grupy dywersyjne POW, założone przez ^cKomendę Okręgową^c w szeregu przedsiębiorstw miasta, na stacjach kolejowych Kotowsk, Odessa-Towarnaja, w rejonach radijewskim i kryżopolskim. W otrzymanych zeznaniach występuje dodatkowo 100 osób – działacze POW, których ustalamy w celu aresztowania.

Śledztwo w sprawie wykrytej silnej ^cbojówki^c w Zakładach im. Powstania Styczniowego ujawniono poważną, prowadzoną przez POW, działalność dywersyjno-szkodniczą w tych zakładach, która doprowadziła do zerwania planów produkcyjnych.

Dodatkowo aresztowany w tych zakładach SKLARIEWICZ Aleksandr Jefimowicz¹, przed aresztowaniem zastępca naczelnika wydziału energetycznego, członek POW od 1935 roku, złożył zeznania na temat założonej przez niego w zakładach grupy dywersyjnej, która systematycznie dewastowała gospodarkę energetyczną zakładów.

Aresztowany maszynista w tychże zakładach BACZINSKIJ Anatolij Wasiljewicz², członek ^cbojówki^c dowodzonej przez OLEPINSKIEGO (aresztowany, przyznał się), także złożył zeznania o działalności dywersyjnej w zakładach. Na polecenie kierownictwa ^cKomendy Okręgowej^c, przekazane mu przez OLEPINSKIEGO, BACZINSKIJ wspólnie ze zwerbowanymi przez siebie członkami POW w zakładach zniszczyli szereg agregatów.

---

^{a-} ^a *Zapisano wersalikami.*

^{b-} ^b *Podkreślono maszynowo.*

^{c-} ^c *Nazwa w języku polskim zapisana cyrylicą.*

¹ Aleksandr Jefimowicz Sklariewicz (ur. 1900), aresztowany 17 V 1938 przez UNKWD obw. odeskiego. Postanowieniem UNKWD obw. odeskiego z 9 III 1939 sprawę umorzono, 20 III 1939 zwolniony z aresztu. HDA SBU, Odesa, spr. 829-P.

² Anatolij Wasiljewicz Bacziński (ur. 1907), aresztowany 19 V 1938 przez UNKWD obw. odeskiego. Postanowieniem UNKWD obw. odeskiego z 22 IV 1939 sprawę umorzono, 27 IV 1939 zwolniony z aresztu. HDA SBU, Odesa, spr. 806-P.

Аналогичные показания дали арестованные участники «боювки» на Январском заводе СВИДЗИНСКИЙ Павел Алексеевич³, токарь; МУРАВСКИЙ Бронислав Станиславович⁴, бригадир сборочного цеха, до ареста член КП(б)У; ЯБЛОНСКИЙ Александр Михайлович⁵, бывший белый офицер, до ареста экономист планового отдела завода.

Показаниями арестованного ПИОТРОВСКОГО Фомы Дмитриевича⁶, до ареста члена КП(б)У, рабочего службы пути Одесской железной дороги – вскрываются созданные им диверсионные группы «ПОВ» на станциях Котовск и Одесса–Товарная.

Арестованные слесарь завода «Красный Крест» КАЧКОВСКИЙ Роман Станиславович⁷, до ареста член КП(б)У, ПАЛЬЧИНСКИЙ Михаил⁸ – бригадир электростанции, член ВКП(б) – дали показания о созданных ими диверсионных пеовацких группах на консервном заводе им. Калинина, заводе «Метиз» им. Хворостина, Госвесовом заводе, Трамвайном депо, Электростанции. По этим предприятиям назвал⁹ 16 участников диверсионных групп «ПОВ». (Устанавливаем их для ареста).

Аресты проходящих по делу продолжаем.

КИСЕЛЕВ⁹

^aВерно^a:

*ГДА СБУ, ф. 16, оп. 31 (1951 р.), спр. 12, арк. 425–427.
Незасвідчена копія, машинопис.*

^a Так у тексті. Вище названі дві особи, які складають свідчення.

³ Павло Олексійович Свідзінський (нар. 1896), заарештований 17 V 1938 УНКВС Одеської обл., за рішенням Трійки УНКВС Одеської обл. протокол № 211 від 3 X 1938, розстріляний 13 X 1938 у м. Одесі. Реабілітований у 1957. *ГДА СБУ, Одеса, спр. 7127-II.*

⁴ Броніслав Станіславович Муравський (нар. 1882), заарештований 17 V 1938 УНКВС Одеської обл., за рішенням Трійки УНКВС Одеської обл. протокол № 211 від 3 X 1938, розстріляний 13 X 1938 у м. Одесі. Реабілітований у 1957. *ГДА СБУ, Одеса, спр. 7127-II.*

⁵ Олександр Михайлович Яблонський (нар. 1895), заарештований 17 V 1938 УНКВС Одеської обл., за рішенням Трійки УНКВС Одеської обл. протокол № 211 від 3 X 1938, розстріляний 13 X 1938 у м. Одесі. Реабілітований у 1957. *ГДА СБУ, Одеса, спр. 7127-II.*

⁶ Фома Дмитрович Піотровський (нар. 1897), заарештований 17 V 1938 УНКВС Одеської обл., за рішенням Трійки УНКВС Одеської обл. протокол № 211 від 3 X 1938, розстріляний 13 X 1938 у м. Одесі. Реабілітований у 1957. *ГДА СБУ, Одеса, спр. 7127-II.*

⁷ Роман Станіславович Качковський (нар. 1892), заарештований 17 V 1938 УНКВС Одеської обл., за рішенням Трійки УНКВС Одеської обл. протокол № 211 від 3 X 1938, розстріляний 13 X 1938 у м. Одесі. Реабілітований у 1957. *ГДА СБУ, Одеса, спр. 7127-II.*

⁸ Михайло Владиславович Пальчінський (нар. 1879), заарештований 17 V 1938 УНКВС Одеської обл., за рішенням Трійки УНКВС Одеської обл. протокол № 211 від 3 X 1938, розстріляний 13 X 1938 у м. Одесі. Реабілітований у 1957. *ГДА СБУ, Одеса, спр. 7127-II.*

⁹ Павло Петрович Кісельов (нар. 1903), з 1921 в органах ЧК; з серпня 1934 по 1937 начальник 3 відділення ІНВ УДБ НКВС УСРР; по 23 IX 1937 начальник 3 відділення 3 відділу УДБ НКВС УСРР; з 23 IX 1937 начальник 11 відділу УДБ НКВС УСРР; з 29 III 1938 т.в.о. начальника 12 відділу УДБ НКВС УСРР; з 28 V 1938 начальник УНКВС по Одеській обл. Заарештований 15 XI 1938, засуджений 22 II 1939 ВК ВС СРСР до ВМП, розстріляний. Не реабілітований. *Петров Н., Скоркин К. Цит. праця, с. 231.*

Analogiczne zeznania złożyli aresztowani członkowie „bojówki” w zakładach „stycznowych”: SWIDZINSKIJ Paweł Aleksiejewicz³, tokarz; MURAWSKIJ Bronisław Stanisławowicz⁴, brygadzysta w wydziale montażowym, przed aresztowaniem członek KP(b)U, JABŁONSKIJ Aleksandr Michajłowicz⁵, były biały oficer, przed aresztowaniem ekonomista oddziału planowania w zakładach.

Na podstawie zeznań aresztowanego PIOTROWSKIEGO Fomy Dmitrijewicza⁶ – przed aresztowaniem członek KP(b)U, robotnik służby drogowej Kolei Odeskiej – ujawnia się utworzone przez niego grupy dywersyjne POW na stacjach Kotowsk i Odessa-Towarnaja.

Aresztowani: ślusarz zakładów „Krasnyj Kriest” KACZKOWSKIJ Roman Stanisławowicz⁷, przed aresztowaniem członek KP(b)U, PALCZINSKIJ Michaił⁸, brygadzysta w elektrowni, członek WKP(b), złożyli zeznania na temat utworzonych przez nich dywersyjnych grup peowiackich w Fabryce Konserw im. Kalinina, Zakładach „Mietiz” im. Chworostina, Państw[owej] Fabryce Wag, zajezdni tramwajowej i elektrowni. Wymienił^d 16 członków grup dywersyjnych POW w tych przedsiębiorstwach (ustalamy ich w celu aresztowania).

Kontynuujemy aresztowania osób występujących w zeznaniach.

KISIELOW⁹

^a-Za zgodność^a:

*HDA SBU, f. 16, op. 31 (1951 r.), spr. 12, k. 425–427.
Kopia, maszynopis.*

^d *Tak w tekście. Wyżej mowa o składaniu zeznań przez dwie osoby.*

³ Paweł Aleksiejewicz Swidzinskij (ur. 1896), aresztowany 17 V 1938 przez UNKWD obw. odeskiego, decyzją trójki UNKWD obw. odeskiego (protokół nr 211 z 3 X 1938), rozstrzelany 13 X 1938 w Odessie. Zrehabilitowany w 1957. HDA SBU, Odesa, spr. 7127-P.

⁴ Bronisław Stanisławowicz Murawskij (ur. 1882), aresztowany 17 V 1938 przez UNKWD obw. odeskiego, decyzją trójki UNKWD obw. odeskiego (protokół nr 211 z 3 X 1938), rozstrzelany 13 X 1938 w Odessie. Zrehabilitowany w 1957. HDA SBU, Odesa, spr. 7127-P.

⁵ Aleksandr Michajłowicz Jabłonskij (ur. 1895), aresztowany 17 V 1938 przez UNKWD obw. odeskiego, decyzją trójki UNKWD obw. odeskiego (protokół nr 211 z 3 X 1938), rozstrzelany 13 X 1938 w Odessie. Zrehabilitowany w 1957. HDA SBU, Odesa, spr. 7127-P.

⁶ Foma Dmitrijewicz Piotrowskij (ur. 1897), aresztowany 17 V 1938 przez UNKWD obw. odeskiego, decyzją trójki UNKWD obw. odeskiego (protokół nr 211 z 3 X 1938), rozstrzelany 13 X 1938 w Odessie. Zrehabilitowany w 1957. HDA SBU, Odesa, spr. 7127-P.

⁷ Roman Stanisławowicz Kaczkowski (ur. 1892), aresztowany 17 V 1938 przez UNKWD obw. odeskiego, decyzją trójki UNKWD obw. odeskiego (protokół nr 211 z 3 X 1938), rozstrzelany 13 X 1938 w Odessie. Zrehabilitowany w 1957. HDA SBU, Odesa, spr. 7127-P.

⁸ Michaił Władisławowicz Palczinskij (ur. 1879), aresztowany 17 V 1938 przez UNKWD obw. odeskiego, decyzją trójki UNKWD obw. odeskiego (protokół nr 211 z 3 X 1938), rozstrzelany 13 X 1938 w Odessie. Zrehabilitowany w 1957. HDA SBU, Odesa, spr. 7127-P.

⁹ Paweł Piotrowicz Kisielow (ur. 1903), od 1921 w CzK; od sierpnia 1934 do 1937 naczelnik 3 Wydziału INO UGB NKWD USRS; do 23 IX 1937 naczelnik 3 Wydziału 3 Oddziału UGB NKWD USRS; od 23 IX 1937 naczelnik 11 Oddziału UGB NKWD USRS; od 29 III 1938 p.o. naczelnika 12 Oddziału UGB NKWD USRS; od 28 V 1938 naczelnik UNKWD obw. odeskiego. Aresztowany 15 XI 1938, skazany wyrokiem Kolegium Wojskowego SN ZSRS na karę śmierci, rozstrzelany. Nie zrehabilitowany. N. Pietrow, K. Skorkin, *op.cit.*, s. 231.

№ 146

9 червня 1938, Київ. Телеграма наркома внутрішніх справ УРСР
Олександра Успенського начальникам обласних управлінь НКВС
та начальникам відділів прикордонної служби про функціонування
у Тернополі курсів з підготовки розвідників

^aСовершенно секретно
В[есьма] срочно^a

^aПочто-телеграмма^a

^aНачальникам областных управлений НКВД
Начальникам пограничных отрядов НКВД^a
Копия: ^aНачальнику пограничных и
внутренних войск НКВД УССР^a

Следствием по делам задержанных агентов польской разведки, прибывших из-за кордона установлено, что в гор. Тернополе подэкспозитурой 2-го отдела польского главного штаба организованы курсы по подготовке разведчиков для подпольной работы в СССР.

Задержанный польагент АТАМАНЧУК показал, что с января по май 1938 г. он учился в Тернополе на курсах разведчиков, помещающихся по ул. Мицкевича в гостинице «Готель–Подольский» № 27. На этих курсах он изучал русский язык, структуру Красной армии, экономику приграничных областей и политический строй СССР.

АТАМАНЧУК показывает также, что на этих курсах обучается 28 человек, в том числе 6 женщин, которые в периоде июнь–август будут переброшены на нашу территорию.

В числе обучающихся на курсах АТАМАНЧУК назвал:

1. ШИПА, сына железнодорожного урядника (1 июня задержан на нашей территории);
2. ТАРЧЕВСКОГО Эдуарда, 28 лет, сына урядника;
3. ФРЕНКЕЛЯ Олика, сына технорука каменоломных карьеров;
4. МАЛИНОВСКОГО Яна, проживающего в Тернополе по ул. Бродской;
5. СТАХИВА Михаила Николаевича, сына слесаря;
6. СЕМЧИШИНУ Стефанию, происходящую из м. Козлова.

О подготовке разведчиков на этих же курсах в Тернополе показывает задержанный польагент ВАШКЕВИЧ, оказавшийся ШИПОМ.

Приказываю немедленно принять абсолютно все меры к задержанию польских разведчиков, перебрасываемых на нашу территорию.

---

^{a-a} Написано великими літерами.

Nr 146

9 czerwca 1938, Kijów. Telegram ludowego komisarza spraw wewnętrznych USRS Aleksandra Uspienskigo do naczelników zarządów obwodowych i naczelników oddziałów pogranicznych NKWD, dotyczący funkcjonowania w Tarnopolu kursów przygotowawczych dla wywiadowców

^aŚciśle tajne
N[adzwyczaj] pilne^a

^aTelegram^a

^aDo Naczelników zarządów obwodowych NKWD
Do Dowódców oddziałów pogranicznych NKWD^a
Kopia: ^ado Dowódcy Wojska Wewnętrznych
i Pogranicznych NKWD USRS^a

W wyniku śledztwa w sprawach zatrzymanych agentów polskiego wywiadu, którzy przybyli z zagranicy, ustalono, że w mieś[cie] Tarnopolu organizowane są przez placówkę 2 Oddziału polskiego Sztabu Głównego kursy dla pracowników wywiadu, przygotowujące do podziemnej pracy w ZSRS.

Zatrzymany agent pol[ski] ATAMANCZUK zeznał, że od stycznia do maja 1938 r. uczył się w Tarnopolu na kursach dla pracowników wywiadu, odbywających się przy ul. Mickiewicza nr 27 w „Hotelu Podolskim”. Na kursach tych studiował on język rosyjski, strukturę Armii Czerwonej, gospodarkę obwodów przygranicznych i ustrój polityczny ZSRS.

ATAMANCZUK zeznaje także, że na kursach tych pobiera naukę 28 osób, w tym 6 kobiet, które w okresie czerwiec – sierpień będą przerzucone na nasze terytorium.

Spośród uczących się na kursach ATAMANCZUK wymienił:

1. SZYPA, syna *uradnika* kolejowego (1 czerwca zatrzymany na naszym terytorium):

2. TARCZEWSKIEGO Eduarda, 28 lat, syna *uradnika*;
3. FRENKIELA Olika, syna kier[ownika] techni[cznego] w kamieniołomach;
4. MALINOWSKIEGO Jana, zamieszkałego w Tarnopolu przy ul. Brodzkiej;
5. STACHIWA Michała Nikolajewicza, syna ślusarza;
6. SEMCZISZYNE Stiefanię, pochodzącą z m. Kozłowa.

O przygotowaniach pracowników wywiadu na kursach w Tarnopolu zeznaje zatrzymany agent pol[ski] WASZKIEWICZ, który okazał się SZYPEM.

Rozkazuję podjąć natychmiast absolutnie wszelkie kroki, by zatrzymywać polskich pracowników wywiadu, przerzucanych na nasze terytorium.

---

^{a-a} Zapisano wersalikami.

Усилите оперативную работу в погранполосе, широко используя для поимки агентов иностранных разведок милицию и колхозный актив.

О принятых мерах донесите.

^аНародный комиссар внутренних дел УССР
Комиссар государственной безопасности 3 ранга^а
(—) УСПЕНСКИЙ

«^б9^б» июня 1938 года.

^б№ 76114^б

г. Киев

*ГДА СБУ, ф. 16, оп. 31 (1951 р.), спр. 59, арк. 164–166.
Оригінал, машинопис.*

---

^{б-б} Вписано від руки.

Zintensyfikujecie pracę operacyjną w strefie nadgranicznej, wykorzystując szeroko milicję i aktywność kołchozową do wychwywania agentów obcych wywiadów.
Informujecie o podjętych krokach.

^a-Ludowy Komisarz Spraw Wewnętrznych USRS
Komisarz bezpieczeństwa państwowego 3 rangi^a
(—) USPIENSKIJ

„^{b-9-b}” czerwca 1938 roku
^b-nr 76114^{-b}
m. Kijów

*HDA SBU, f. 16, op. 31 (1951 r.), spr. 59, k. 164–166.
Oryginał, maszynopis.*

---

^{b-b} *Wpisano odręcznie.*

№ 147

11 червня 1938, Москва. Телеграма начальника ГУДБ НКВС СРСР Михайла Фріновського керівникам НКВС союзних республік, управлiнь НКВС краiв та областей, начальникам Особливих вiддiлiв iз вказiвками у вiйськових справах

^а-НКВД УССР^{-а}

^б-Форма № 4^{-б}

^а-Управление Государственной Безопасности^{-а}

^а-12-й отдел^{-а}

^{а-в}-Телеграмма^{-в} №^{-а} 10737

5 отделение

^{а-в}-Киев^{-в} «ВЧ»^{-а}

^{а-в} -Откуда ^{-в-а}	^{а-в} -Кому ^{-в-а}
^в -Из Москвы ^{-в}	^в -НКВД союзных республик, начальникам УНКВД краев и областей, 5 Отделов УГБ УНКВД, начальникам Особых отделов военных округов, корпусов, дивизий, бригад, флотов и флотилий. г. Киев ^{-в}

Несмотря на неоднократные указания наркома, начальники Особых отделов и управлений НКВД продолжают крайне невнимательно и поверхностно относиться к вопросам получения санкций на увольнение или арест военнослужащих РККА и РККФ. Санкции спрашиваются на основе крайне недостаточных материалов. Зачастую делается только ссылка на то, что такой-то военнослужащий «проходит по показаниям», такого-то арестованного, как именно он «проходит», в чем и какими конкретными материалами изобличается, не указывается. Не сообщается также, за что арестован давший показания и в чем он уличен. В ряде случаев арестованный называет в своих показаниях военнослужащего со слов другого арестованного. Последний же не допрашивается, хотя и содержится в тюрьме того же УНКВД, которое спрашивает санкцию на арест и увольнение данного военнослужащего.

Обвинения военнослужащих во вредительстве или диверсионной деятельности в большинстве случаев спрашивающие санкцию, никакими конкретными материалами не подтверждают. Вредительство и диверсионные действия в отношении материальной части пищевого блока, действия в медико-санитарной области и т. п., как правило, не актируются.

Свидетели, которые еще до увольнения или ареста военнослужащего могли бы дать о нем и его преступлениях исчерпывающие сведения – не

^а-^а Друк формуляра.

^б-^б Підкреслений друк формуляра.

^в-^в Написано великими літерами.

Nr 147

11 czerwca 1938, Moskwa. Telegram naczelnika GUGB NKWD ZSRS Michaila Frinowskiego do republikańskich NKWD, zarządów NKWD krajów oraz obwodów, naczelników Oddziałów Specjalnych, zawierający wytyczne w sprawach wojskowych

^a-NKWD USRS^{-a}

^b-Formularz nr 4^{-b}

^a-Zarząd Bezpieczeństwa Państwowego^{-a}

^a-12 Oddział^{-a}

^{a-c}-Telegram^{-c} nr^{-a} 10737

5 Wydział

^{a-c}-Kijów^{-c} „WCz”^{-a}

^{a-c} -Skąd ^{-c-a}	^{a-c} -Dokąd ^{-c-a}
^c -Z Moskwy ^{-c}	^c -Do NKWD republik związkowych, Naczelników UNKWD krajów i obwodów, 5 oddziałów UGB UNKWD, Naczelników oddziałów specjalnych okręgów wojskowych, korpusów, dywizji, brygad, flot i flotylli. <div style="text-align: right;">m. Kijów^{-c}</div>

Pomimo nieraz wydawanych wytycznych *narkoma*, naczelnicy oddziałów specjalnych i zarządów NKWD w dalszym ciągu nadzwyczaj lekceważąco i powierzchownie traktują kwestię otrzymania sankcji na zwolnienie [z wojska] i areszt wojskowych RKKA i RKKF. Prosi się o sankcje na podstawie kompletnie niewystarczających materiałów. Częstokroć zdarza się powoływanie tylko na to, że jakiś wojskowy „występuje w zeznaniach”, jakiegoś aresztowanego, [ale] jak on właściwie „występuje”, o co się go oskarża i na podstawie jakich konkretnych materiałów, nie jest podane. Nie informuje się także, za co został aresztowany ten, który złożył zeznanie i co mu udowodniono. W szeregu przypadków osoba aresztowana wymienia w swych zeznaniach wojskowego na podstawie tego, co powiedział [o nim] inny aresztowany. Ten ostatni nie jest przesłuchiwany, choć znajduje się w więzieniu tego samego UNKWD, które prosi o nakaz aresztowania i zwolnienie danego wojskowego.

Oskarżenia wojskowych o działalność szkodniczą lub dywersyjną w większości przypadków, gdy prosi się o sankcję, nie są potwierdzone żadnymi konkretnymi materiałami. Regułą jest, że szkodnictwo i działania dywersyjne w materialnym pionie branży żywnościowej, działania w dziedzinie medyczno-sanitarnej itp. nie są stwierdzane protokołarnie.

Świadkowie, którzy jeszcze przed zwolnieniem [z wojska] lub aresztowaniem wojskowego mogliby podać wyczerpujące wiadomości na jego temat i [w sprawie] jego przestępstw, nie są przesłuchiwani. O tym, jakie materiały – śledcze

^a-^a Druk formularza.

^b-^b Druk formularza podkreślony.

^c-^c Zapisano wersalikami.

допрашиваются. О том, какие материалы – следственные или агентурные, являются основанием к аресту и насколько они достоверны, не сообщается.

Начальники УНКВД и ОО обычно спрашивают санкции на арест военнослужащих телеграфом, короткими телеграммами, содержание которых не дает возможности решить, нужен ли в действительности арест или нет, а в иных случаях, просто вызывают недоумение. Начальники ОО и УНКВД видимо не понимают того, что мотивировки описанного выше характера не могут способствовать быстрому согласованию с командованием увольнений и арестов военнослужащих. Видимо, непонятно и то, что небрежное, невнимательное отношение к подбору материалов вызывает многочисленные запросы, что, в свою очередь, также затягивает решение вопросов и идет в ущерб государственной безопасности.

«Приказываю»⁸: 1. Немедленно устранить указанные выше серьезные недочеты. 2. При спрашивании санкции на увольнение или арест военнослужащего РККА и РККФ сообщать подробные изобличающие или следственные материалы, предварительно тщательно их проверяя. 3. К справкам на арест или увольнение обязательно прилагать копии агентурных донесений и протоколов допросов арестованных, изобличающих данного военнослужащего, акты обследований и экспертиз, подтверждающих вредительскую или диверсионную деятельность подлежащего аресту, если он обвиняется во вредительстве или диверсионной деятельности, протоколы допросов свидетелей, материалы, характеризующие служебную работу подлежащего аресту или увольнению. 4. Справки подписывать начальникам Особых отделов корпусов и дивизий, или начальникам 5 отделов УГБ и утверждать соответственно, начальникам ОО округов, армий, флотов и флотилий, или начальникам УНКВД. 5. Справки на арест со всеми перечисленными выше материалами направлять в НКВД СССР почтой, за исключением тех случаев, когда обстановка требует немедленного оперативного вмешательства. Начальнику УНКВД ДВК, а также начальникам ОО ОКДВА, Забайкальского военного округа и ОО ТОФ разрешаю спрашивать санкции на арест или увольнение военнослужащих телеграфно.

ФРИНОВСКИЙ

№ 307501

11/6-[19]38 г. 10 ч. 20 м.

ГДА СБУ, ф. 16, оп. 31 (1951 р.), спр. 55, арк. 1–3.

Оригінал, телеграфна стрічка на бланку.

На першій сторінці документа зліва напис: В[есьма] срочно. 4 экз. та справа напис: Проверено 13 час.

czy agenturalne – stanowią podstawę do aresztowania i na ile są one wiarygodne, nie informuje się.

Naczelnicy UNKWD i OO zwykle proszą o nakaz aresztowania wojskowego telegraficznie [lub] w krótkich telegramach, których [lakoniczna] treść nie daje możliwości zdecydowania, czy areszt jest faktycznie potrzebny czy nie, a w innych przypadkach wywołują zwyczajną konsternację. Widocznie naczelnicy UNKWD i OO nie pojmują, że uzasadnienia [prośb o sankcje] takie, jak wyżej opisano, nie mogą sprzyjać szybkiemu uzgodnieniu z dowództwem zwolnień [z wojska] i aresztowań wojskowych. Widocznie nie pojmuje się i tego, że nie dbały, lekceważący stosunek do doboru materiałów stwarza liczne zapytania, co z kolei opóźnia rozwiązanie problemów i szkodzi bezpieczeństwu państwowemu.

°Rozkazuję^e: 1. Natychmiast usunąć wymienione wyżej poważne niedociągnięcia. 2. Przy prośbie o sankcję na zwolnienie [z wojska] i areszt wojskowego z RKKa i RKKF, obowiązkowo podawać dokładne materiały demaskujące lub śledcze po dokładnym ich wcześniejszym sprawdzeniu. 3. Do wniosków na areszt lub zwolnienie [z wojska] koniecznie dołączać kopie doniesień agenturalnych i protokołów przesłuchań aresztowanych, wykazujących winę danego wojskowego, protokoły inspekcji i ekspertyzy, potwierdzające szkodniczą bądź dywersyjną działalność osoby podlegającej aresztowaniu, o ile oskarżona jest ona o działalność szkodniczą lub dywersyjną, protokoły zeznań świadków, materiały charakteryzujące przebieg służby osoby podlegającej aresztowaniu lub zwolnieniu. 4. Wnioski mają być podpisane przez naczelników oddziałów specjalnych korpusów i dywizji lub naczelników 5-tych oddziałów UGB i zatwierdzone odpowiednio przez naczelników OO okręgów, armii, flot i flotylli lub naczelników UNKWD. 5. Wnioski na areszt wraz ze wszystkimi wymienionymi wyżej materiałami kierować do UNKWD ZSRS pocztą, za wyjątkiem tych przypadków, gdy sytuacja wymaga natychmiastowych działań operacyjnych. Naczelnikowi UNKWD DWK, a także naczelnikom OO OKDWA, Zabajkalskiego Okręgu Wojskowego i OO TOF zezwalam prosić o nakaz aresztowania lub zwolnienie wojskowych telegraficznie.

FRINOWSKIJ

nr 307501

11/6-[19]38 r. g[odzina] 10, m[inut] 20

HDA SBU, f. 16, op. 31 (1951 r.), spr. 55, k. 1–3.

Oryginał, taśma telegraficzna na formularzu.

Na pierwszej stronie dokumentu, po lewej stronie napis: N[adzwyczaj] pilne. 4 egz. zaś z prawej napis: Sprawdzono, godz. 13.

№ 148

13 червня 1938, Київ. Телефонограма наркома внутрішніх справ УРСР
Олександра Успенського керівництву НКВС СРСР стосовно арешту
польського розвідника

^{а-б}Записка по проводу^а
Москва^б НКВД СССР

^а-тов. ЕЖОВУ Н. И.
тов. ФРИНОВСКОМУ
тов. НИКОЛАЕВУ^а

11 июня 1938 года в селе Дупниках¹, Городницкого района, Житомирской области задержан польский разведчик ПЕСЯК Сигизмунд Яковлевич.

При нем обнаружены документы на имя МАРХЕВИЧА, две гранаты, револьвер системы «Наган» с патронами, компас, топографическая карта, 1500 рублей советскими деньгами и медикамент ты.

На первом допросе ПЕСЯК сознался, что является агентом 2-го отдела Польского главного штаба, окончил в Варшаве специальные курсы разведки и переброшен в СССР для шпионской и диверсионной работы.

ПЕСЯК имел задание осесть в Киеве и организовать тайную коротковолновую радиостанцию для связи с Варшавой.

Как показывает ПЕСЯК, он также являлся членом «Польской организации войсковой».

ПЕСЯК затребован в Киев.

О результатах следствия доложу.

Нр 1445/сн

УСПЕНСКИЙ

^бНародный комиссар внутренних дел УССР
Комиссар государственной безопасности 3 ранга^б
УСПЕНСКИЙ

13 июня 1938 г.

*ГДА СБУ, ф. 16, оп. 31 (1951 р.), спр. 12, арк. 380–381.
Оригінал, машинопис.*

^{а-а} Підкреслено машинописним способом.

^{б-б} Написано великими літерами.

¹ Ймовірно йдеться про Дубники.

Nr 148

13 czerwca 1938, Kijów. Telefonogram ludowego komisarza spraw wewnętrznych USRS Aleksandra Uspienskiego do kierownictwa NKWD ZSRS, dotyczący aresztowania pracownika polskiego wywiadu

^{a-b}-Telefonogram^a
Moskwa^b NKWD ZSRS

^a-Do Tow. JEŻOWA N. I.
Tow. FRINOWSKIEGO
Tow. NIKOŁAJEWA^a

11 czerwca 1938 roku we wsi Dupniki¹, rejon horodnicki, obwód żytomierski zatrzymany został pracownik polskiego wywiadu PIESIAK Sigizmund Jakowlewicz.

Znaleziono przy nim dokumenty na nazwisko MARCHIEWICZ, dwa granaty, rewolwer systemu „Nagan” z nabojami, kompas, mapę topograficzną, 1500 rubli w sowieckich pieniądzech i lekarstwa.

Podczas pierwszego przesłuchania PIESIAK przyznał się, że jest agentem 2 Oddziału polskiego Sztabu Głównego, ukończył w Warszawie specjalne kursy wywiadu i został przerzucony do ZSRS w celu prowadzenia działalności szpiegowskiej i dywersyjnej.

Zadaniem PIESIAKA było osiąść w Kijowie i zorganizować tajną radiostację krótkofalową dla łączności z Warszawą.

Jak zeznaje PIESIAK, był on także członkiem Polskiej Organizacji Wojskowej.

Żąda się [dostawienia] PIESIAKA do Kijowa.

O wynikach śledztwa zamelduję.

nr 1445/sn

USPIENSKIJ

^b-Ludowy Komisarz Spraw Wewnętrznych USRS
Komisarz bezpieczeństwa państwowego 3 rangi^b
USPIENSKIJ

13 czerwca 1938 r.

*HDA SBU, f. 16, op. 31 (1951 r.), spr. 12, k. 380–381.
Oryginał, maszynopis.*

^{a-a} Podkreślono maszynowo.

^{b-b} Zapisano wersalikami.

¹ Prawdopodobnie chodzi o Dubniki.

№ 149

21 червня 1938, Київ. Телефонограма наркома внутрішніх справ УРСР
Олександра Успенського керівництву НКВС СРСР щодо діяльності
польської розвідки в гарнізонах РСЧА

^{а-б}Записка по проводу^{б-а} в-3676^в
Москва НКВД СССР

^а-тов. ЕЖОВУ Н. И.
тов. ФРИНОВСКОМУ
тов. НИКОЛАЕВУ^а

Нами вскрыта и ликвидируется крупная шпионская резидентура польской разведки, заложенная офицером 2 отдела Польского главного штаба КУЧИНСКИМ и польским разведчиком ЦЫБУЛЬСКИМ (арестован).

Резидентура охватывала ряд пограничных гарнизонов РККА, дислоцированных в Каменец-Подольской области, а также войска Киевского гарнизона.

В резидентуру вовлекались в основном кустари (портные, сапожники, работники столовых и т. д.) из числа бывших контрабандистов, которые устраивались на работу в воинские части, или открывали мастерские в районе расположения воинских частей и таким путем проводили шпионскую работу.

Арестованный резидент польской разведки ЦЫБУЛЬСКИЙ Павел, поляк, проживавший в городе Изяславле, Каменец-Подольской области, действовавший под видом сапожника и работавший в районе военного городка, показал, что он завербован в 1920 году офицером 2 отдела Польского главного штаба КУЧИНСКИМ и по его заданиям проводил шпионскую работу и вербовки для работы в польской разведке.

По заданиям КУЧИНСКОГО, ЦЫБУЛЬСКИЙ завербовал в резидентуру 9 человек, которых расставил по гарнизонам РККА (Изяславль, Старо-Константинов и Шепетовка), где они работали в качестве портных и сапожников, завязывали знакомства среди военнослужащих и таким путем собирали шпионские материалы, передававшиеся в польскую разведку.

С 1920 по 1937 год к ЦЫБУЛЬСКОМУ для связи прибывали курьеры из Польши, через которых он получал указания и деньги и передавал шпионские материалы.

В 1937 году ЦЫБУЛЬСКИЙ получил из Польши указания направлять шпионские материалы в г. Киев к другому резиденту польской разведки

---

^{а-а} Підкреслено машинописним способом.

^{б-б} Написано великими літерами.

^{в-в} Вписано від руки.

Nr 149

21 czerwca 1938, Kijów. Telefonogram ludowego komisarza spraw wewnętrznych USRS Aleksandra Uspienskiego do kierownictwa NKWD ZSRS, dotyczący działalności wywiadu polskiego w garnizonach RKKA

^{a-b}Notatka telegraficzna^{b-a} ^cnr 3676^c
Moskwa NKWD ZSRS

^aDo Tow. JEŻOWA N. I.
Tow. FRINOWSKIEGO
Tow. NIKOŁAJEWA^a

Wykryliśmy i likwidujemy ważną rezydenturę szpiegowską polskiego wywiadu, założoną przez oficera 2 Oddziału Polskiego Sztabu Generalnego KUCZYŃSKIEGO i polskiego pracownika wywiadu CYBULSKIEGO (aresztowany).

Rezydentura ogarniała swoim zasięgiem szereg pogranicznych garnizonów RKKA, rozlokowanych w obwodzie kamieniecko-podolskim, a także wojska garnizonu kijowskiego.

W skład rezydentury wchodziłi głównie chałupnicy (krawcy, szewcy, pracownicy stołówek itp.), zajmujący się wcześniej kontrabandą, którzy zgłaszali się do pracy w jednostkach wojskowych albo otwierali swoje pracownie w rejonie stacjonowania jednostek wojskowych i w ten sposób prowadzili działalność szpiegowską.

Aresztowany rezydent polskiego wywiadu CYBULSKIJ Paweł, Polak, mieszkający w mieście Izasław, obwodu kamieniecko-podolskiego, prowadzący działalność „pod legendą” szewca i pracujący w okolicach miasteczka wojskowego, zeznał, iż został zwerbowany w 1920 roku przez oficera 2 Oddziału polskiego Sztabu Głównego KUCZYŃSKIEGO i zgodnie z otrzymanymi od niego zadaniami prowadził działalność szpiegowską i werbunkową na rzecz polskiego wywiadu.

Realizując polecenia KUCZYŃSKIEGO, CYBULSKIJ zwerbował do rezydentury 9 osób, których ulokował w różnych garnizonach RKKA (Izasław, Starokonstantynów i Szepetówka), gdzie pracując w charakterze krawców i szewców, zawiązywali znajomości wśród wojskowych i w ten sposób zbierali materiały szpiegowskie, przekazywane polskiemu wywiadowi.

Od 1920 do 1937 roku łączność z CYBULSKIM utrzymywali kurierzy przyjeżdżający z Polski, przez których otrzymał on polecenia i pieniądze oraz przekazywał materiały szpiegowskie.

W 1937 roku CYBULSKIJ otrzymał z Polski polecenie, by kierować materiały szpiegowskie do m. Kijowa, do innego rezydenta polskiego wywiadu,

---

^{a-a} *Podkreślono maszynowo.*

^{b-b} *Zapisano wersalikami.*

^{c-c} *Wpisano odręcznie.*

РУЦКОМУ, работающему портным в городе Киеве (РУЦКИЙ сегодня арестован, приступили к допросу).

Для связи с РУЦКИМ, ЦЫБУЛЬСКИЙ выделил участника шпионской резидентуры ГАЛИЦКОГО (арестован).

Арестованный ГАЛИЦКИЙ, поляк, работавший сапожником в районе расположения военного городка в Старо-Константиновке, показал, что для работы в польской разведке он завербован резидентом этой разведки ЦЫБУЛЬСКИМ.

По заданию ЦЫБУЛЬСКОГО, ГАЛИЦКИЙ собирал шпионские материалы по Старо-Константиновскому гарнизону, а также отвозил собираемые резидентурой шпионские материалы в Киев РУЦКОМУ.

С РУЦКИМ ГАЛИЦКИЙ установил связь по паролю, данному ему ЦЫБУЛЬСКИМ.

ГАЛИЦКИЙ имел поручение ЦЫБУЛЬСКОГО, в случае ареста последнего, немедленно выехать в Киев, предупредить РУЦКОГО.

Узнав, что ЦЫБУЛЬСКИЙ арестован, ГАЛИЦКИЙ пытался выехать в Киев к РУЦКОМУ, но в момент выезда, на станции Шепетовка был нами арестован.

ГАЛИЦКИЙ показывает также, что участником шпионской резидентуры РУЦКОГО является прибывший из Польши агент польской разведки МЕЛЬНИК, которого РУЦКИЙ устроил на работу в качестве сапожника в одну из воинских частей Киевского гарнизона (МЕЛЬНИКА разыскиваем).

Арестованный по этому делу ФЕЛЬДМАН Лейба Беркович, завхоз транспортной артели в Изяславле, бывший контрабандист, показал, что к шпионской работе он был привлечен польской разведкой в 1921 году жителем города Изяславля РУБИШЕМ Яковом (разыскивается), который передал его на связь ЦЫБУЛЬСКОМУ.

По заданиям ЦЫБУЛЬСКОГО, ФЕЛЬДМАН собирал шпионские материалы о состоянии пограничных гарнизонов РККА.

Арестованный участник этой же резидентуры – заведующий столовой Шепетовского горсовета ТРАХТЕНБЕРГ, бывший контрабандист, показал, что к шпионской работе он привлечен в 1921 году в гор. Изяславле бывшим крупным контрабандистом, резидентом польской разведки МАЛЬЦЕМ Максом Давыдовичем, в настоящее время проживающим в г. Москве. ТРАХТЕНБЕРГУ известно, что МАЛЬЦ, якобы, работает в органах НКВД.

По поручению МАЛЬЦА, ТРАХТЕНБЕРГ до 1925 года собирал шпионские материалы, которые передавал ему.

По показаниям ТРАХТЕНБЕРГА устанавливается, что у МАЛЬЦА Макса есть брат МАЛЬЦ Самуил Давыдович, также работающий в польской разведке, бывший помощник начальника 103 Участка военно-строительных работ, проживающий в г. Харькове (дано распоряжение об аресте).

В 1925 году ТРАХТЕНБЕРГ был передан МАЛЬЦЕМ для связи польскому резиденту ГРЕХМАН-ЯЧМЕНЕВУ, кустарю, жителю г. Изяславля (арестован), которому до 1937 года передавал собираемые им шпионские

RUCKIEGO, pracującego jako krawiec w m. Kijów (RUCKIJ dziś został aresztowany, rozpoczęto przesłuchania).

Do łączności z RUCKIM CYBULSKIJ przydzielił pracownika szpiegowskiej rezydentury GALICKIEGO (aresztowany).

Aresztowany GALICKIJ, Polak, pracujący jako szewc w okolicach miasteczka wojskowego we Starokonstantynowie, zeznał, iż do pracy w polskim wywiadzie zwerbował go rezydent tego wywiadu, CYBULSKIJ.

Wypełniając zadania CYBULSKIEGO, GALICKIJ gromadził materiały szpiegowskie dotyczące Staro-Konstantynowskiego garnizonu, a także dostarczał zbierane przez rezydenturę materiały wywiadowcze RUCKIEMU do Kijowa.

GALICKIJ nawiązał łączność z RUCKIM na hasło dane mu przez CYBULSKIEGO.

GALICKIJ otrzymał od CYBULSKIEGO polecenie, aby w przypadku jego aresztowania, natychmiast pojechać do Kijowa i uprzedzić [o tym] RUCKIEGO.

Dowiedziawszy się, że CYBULSKIJ został aresztowany, GALICKIJ próbował pojechać do Kijowa, do RUCKIEGO, ale podczas próby wyjazdu został przez nas aresztowany na stacji Szepećówka.

GALICKIJ zeznał także, iż członkiem szpiegowskiej rezydentury RUCKIEGO jest przybyły z Polski agent polskiego wywiadu MIELNIK, któremu RUCKIJ załatwił pracę w charakterze szewca w jednej z jednostek kijowskiego garnizonu (MIELNIKA poszukujemy).

Aresztowany w tej sprawie FELDMAN Lejba Berkowicz, kier[ownik] gosp[odarczy] b[azy] artelu transportowego w Izasławiu, były przemytnik, zeznał, że do pracy szpiegowskiej został zwerbowany przez polski wywiad w 1921 roku przez RUBISZA Jakuba (poszukiwany), mieszkańca m. Izasław, który przekazał go na kontakt CYBULSKIEMU.

Zgodnie z poleceniami CYBULSKIEGO, FELDMAN gromadził materiały szpiegowskie na temat stanu nadgranicznych garnizonów RCKA.

Aresztowany członek tejże rezydentury – kierownik stołówki rady miejskiej w m. Szepećówce TRACHTENBERG, były przemytnik, zeznał, iż do pracy szpiegowskiej został wciągnięty w 1921 roku w m. Izasław przez byłego liczącego się przemytnika, rezydenta polskiego wywiadu, MALCA Maksą Dawidowicza, mieszkającego aktualnie w Moskwie. TRACHTENBERG słyszał jakoby, że MALC pracuje w organach NKWD.

Na polecenie MALCA, TRACHTENBERG gromadził do 1925 roku materiały szpiegowskie, które mu przekazywał.

Na podstawie zeznań TRACHTENBERGA ustalono, iż MALC Maks posiada brata, MALCA Samuela Dawidowicza, pracującego także w polskim wywiadzie, byłego pomocnika naczelnika 103 odcinka prac budowlanych [o charakterze] wojskowym, zamieszkałego w m. Charków (nakaz aresztowania wydano).

W 1925 roku TRACHTENBERG został przez MALCA przekazany na kontakt polskiemu rezydentowi GRECHMAN-JACZMIENIOWI, chałupnikowi, mieszkańcowi m. Izasław (aresztowany), któremu do 1937 roku przekazywał gromadzone przez siebie materiały szpiegowskie, dotyczące obiektów o znaczeniu

материалы об оборонном строительстве в пограничной полосе, стратегических разработках лесов и состоянии пограничных гарнизонов РККА.

В 1937 году с ТРАХТЕНБЕРГОМ установил связь резидент польской разведки ЦЫБУЛЬСКИЙ, который поручил ему вовлечь в столовую, которой он заведывал, военнослужащих Шепетовского гарнизона, спаивать их, предоставлять кредит и таким путем собирать через них шпионские материалы и намечать людей для вербовок.

МАЛЬЦ Макс Давыдович известен нам по делу агента польской разведки ГРЕКУСА, бывшего начальника СОЧ и Изяславльского погранотделения ГПУ (умер), к которому, по данным 3 отдела 1 Управления НКВД СССР, 7-го июня направлен для связи крупный агент 2 отдела Польского главного штаба ДРЕЛИНГ Станислав.

По этому делу следствием выявлено 24 агента польской разведки, из которых 16 арестованы и сознались. Проводим дальнейшие аресты.

^гСледствие направляем на выявление прямых связей польской разведки в гарнизонах РККА^г.

Прошу Вашего распоряжения об аресте и направлении в Киев МАЛЬЦА Макса Давыдовича.

О ходе дальнейшего следствия буду докладывать.

Нр ^в-1544/сн^в

УСПЕНСКИЙ

^бНародный комиссар внутренних дел УССР
Комиссар государственной безопасности 3 ранга^б
(—) УСПЕНСКИЙ

«^в21^в» июня 1938 г.

^{б-г}Передана 21/6-[19]38 года 23 часа 20 мин.^{г-б}

*ГДА СБУ, ф. 16, оп. 31 (1951 р.), спр. 12, арк. 380–381.
Оригінал, машинопис.*

---

^{г-г} Речення викреслено від руки.

^{г-г} Наклеєна телеграфна стрічка.

obronnym wznoszonych w strefie nadgranicznej, strategicznej przecince lasów i stanu pogranicznych garnizonów RKKA.

W 1937 roku rezydent polskiego wywiadu CYBULSKIJ nawiązał kontakt z TRACHTENBERGIEM i polecił mu zaciągać do stołówki, której pracą kierował, wojskowych służących w szepetowskim garnizonie, upijać ich, udzielać kredytu i w ten sposób gromadzić [pozyskane] od nich szpiegowskie materiały oraz wskazywać ludzi zdatnych do werbunku.

MALC Maks Dawidowicz jest nam znany ze sprawy agenta polskiego wywiadu GREKUSA, byłego naczelnika SOCz i izaślawskiego pogranicznego oddziału GPU (zmarł), do którego, według danych 3 Oddziału 1 Zarządu NKWD ZSRS, 7 czerwca skierowany został na kontakt poważny agent 2 Oddziału polskiego Sztabu Głównego, DRELING Stanisław.

W tej sprawie wykryto w śledztwie 24 agentów polskiego wywiadu, z których 16 zostało aresztowanych i przyznało się [do winy]. Przeprowadzamy dalsze aresztowania.

^dW śledztwie zmierzamy do wykrycia bezpośrednich kontaktów polskiego wywiadu w garnizonach RKKA^d.

Proszę Was o wydanie rozporządzenia dotyczącego aresztowania i skierowania MALCA Maksa Dawidowicza do Kijowa.

O przebiegu dalszego śledztwa będę meldował.

nr ^c1544/sn^c

USPIENSKIJ

^bLudowy Komisarz Spraw Wewnętrznych USRS
Komisarz bezpieczeństwa państwowego 3 rangi^b
(—) USPIENSKIJ

„^c21^c” czerwca 1938 r.

^{b-e}Przekazana 21/6-[19]38 roku, godz[inie] 23 min[ut] 20^{e-b}

*HDA SBU, f. 16, op. 31 (1951 r.), spr. 12, ark. 380–381.
Oryginał, maszynopis.*

^{d-d} Zdanie wykreślono odręcznie.

^{c-e} Zapisane na naklejonej taśmie telegraficznej.

№ 150

23 червня 1938, Київ. Повідомлення начальника ОВ КВО Дмитра Гречухіна керівництву НКВС СРСР про ліквідацію «ПОВ» у частинах КВО і ХВО

^a-Совершенно секретно^a

тов. Ежову Н. И.
тов. Федорову

В частях Киевского и Харьковского военных округов нами вскрыта и ликвидируется «Польская организация войскова».

«Польская организация войскова» на Украине проводила свою деятельность под руководством бывшего секретаря ЦК КП(б)У КОСИОРА С., объединявшего все антисоветские организации Украины.

Главная комендатура «ПОВ» на Украине, руководимая КОСИОРОМ С. особое внимание уделяла созданию боевых отрядов («боювок») в воинских частях, перед которыми ставилась задача обеспечения поражения Красной армии во время войны с Польшей.

Боювки «ПОВ» существовали почти во всех воинских частях, расположенных на Украине, но, особенно, были поражены специальные воинские части – авиация, железнодорожные части и штабы войсковых соединений.

Деятельностью «ПОВ» в армии руководил военно-разведывательный сектор главной комендатуры «ПОВ» на Украине, который возглавлял бывший зам[еститель] командующего войсками Харьковского военного округа КВЯТЕК¹ (арестован).

Внедрение массовой агентуры в части РККА на Украине польский главный штаб начал осуществлять в 1920 году сразу же после окончания советско-польской войны.

Начиная с 1920 года, а также и в последующие годы польская разведка для этой цели использовывала:

1) Посылку из Польши своих агентов под видом военнопленных империалистической войны, реэмигрантов и беглецов призывного возраста якобы не желающих служить в польской армии;

---

^a-^a *Написано великими літерами.*

¹ Казимир Квяткек, справжнє ім'я і прізвище Ян Вітковський (1888–1938), поляк, з 1917 член ВКП(б), з 1918 до 1920 заступник командувача 1 Богунського полку 44 стрілецької дивізії; з 1922 до 1923 заступник командувача 44 стрілецької дивізії; з 1923 до 1924 командувач 99 стрілецької дивізії, з 1926 до 1928 командувач 44 стрілецької дивізії; з 1928 до 1930 командувач 7 стрілецької дивізії; з 1930 до 1935 командувач 46 стрілецької дивізії; з 1935 до 1936 командувач 17 стрілецького корпусу; у 1936–1937 рр. заступник командувача ВО. Заарештований 17 XII 1937, засуджений вироком ВК ВС СРСР від 25 VIII 1938 до вищої міри покарання, цього ж дня розстріляний. Реабілітований 8 IX 1956. http://www.radimich.narod.ru/UHP_26.htm, 3 III 2010.

Nr 150

23 czerwca 1938, Kijów. Meldunek naczelnika OO Kijowskiego WO Dmitrija Greczuchina dla kierownictwa NKWD ZSRS, dotyczący likwidacji POW w Kijowskim WO i Charkowskim WO

^a-Ścisłe tajne^a

Do Tow. Jeżowa N. I.
Do Tow. Fiodorowa

W oddziałach Kijowskiego i Charkowskiego Okręgów Wojskowych została przez nas wykryta i jest w trakcie likwidacji Polska Organizacja Wojskowa.

Polska Organizacja Wojskowa na Ukrainie prowadziła swoją działalność pod kierownictwem byłego sekretarza KC KP(b)U KOSIORA S., jednoczącego wszystkie antysowieckie organizacje Ukrainy.

Komenda Główna POW na Ukrainie pod dowództwem KOSIORA S. kładła szczególny nacisk na organizację oddziałów bojowych (^bbojówek^b) w jednostkach wojskowych, przed którymi postawiła zadanie doprowadzenia do klęski Armii Czerwonej podczas wojny z Polską.

^bBojówki^b POW istniały prawie we wszystkich jednostkach wojskowych, rozlokowanych na Ukrainie, ale szczególnie „zainfekowane” zostały wojskowe jednostki specjalne – lotnictwo, jednostki kolejowych [wojsk inżynieryjnych] oraz sztaby zgrupowań wojsk.

Działalnością POW w armii kierował sektor wywiadu wojskowego Komendy Głównej POW na Ukrainie, na czele którego stał KWIATEK¹ (aresztowany), były zastępcą dowodzącego wojskami Charkowskiego Okręgu Wojskowego.

Polski sztab główny rozpoczął realizację zmasowanego przenikania agentury do jednostek wojskowych RKKa na Ukrainie w 1920 roku, a więc zaraz po zakończeniu wojny sowiecko-polskiej.

Począwszy od 1920 roku, a także w latach następnych, wywiad polski wykorzystywał dla tego celu:

1) wysyłanie z Polski swoich agentów „pod przykrywką” jeńców wojennych imperialistycznej wojny, reemigrantów i zbiegów w wieku poborowym, jakoby uchylających się od służby w armii polskiej;

---

^a-^a *Zapisano wersalikami.*

^b-^b *Zapisano w języku polskim czcionką rosyjską.*

¹ Kazimierz Kwiatek właśc. Jan Witkowski (1888–1938), Polak, od 1917 członek WKP(b), od 1918 do 1920 zca dcy 1 pułku bohuńskiego 44 Dywizji Strzeleckiej; od 1922 do 1923 zca dcy 44 Dywizji Strzeleckiej; od 1923 do 1924 dca 99 Dywizji Strzeleckiej, od 1926 do 1928 dca 44 Dywizji Strzeleckiej; od 1928 do 1930 dca 7 Dywizji Strzeleckiej; od 1930 do 1935 dca 46 Dywizji Strzeleckiej; od 1935 do 1936 dca 17 Korpusu Strzeleckiego; w l. 1936–1937 zca dcy Charkowskiego WO. Aresztowany 17 XII 1937, skazany przez Kolegium Wojskowe SN ZSRS 25 VIII 1938 na karę śmierci, tego dnia rozstrzelany. Zrehabilitowany 8 IX 1956. http://www.radimich,narod,ru/UHP_26.htm, 3 III 2010.

2) Военнослужащих польской и галицийской армий осевших после советско-польской войны на Украине;

3) Внедрение в части Красной армии на Украине участников гражданских «боевок» «ПОВ»;

4) Вербовку националистически настроенных поляков и другого контрреволюционного элемента, находящегося в воинских частях.

Наряду с посылкой массовой агентуры, польский главный штаб внедрил в воинские части РККА на Украине ряд своих крупных эмиссаров с задачей насадить и организовать пеовацкое подполье в Красной армии.

С такими задачами были переброшены на Украину бывшие польские легионеры – ВИТКОВСКИЙ, впоследствии легализовавшийся под фамилией «КВЯТЕК», занимавший в последнее время должность зам[естителя] командующего ХВО и СЧЕСНУЛЕВИЧ², бывш[ий] командир 36 авиабригады.

Для создания базы пеовацких кадров в воинских частях польский главный штаб использовал все легальные возможности, через которые могла бы действовать и организованно проникать в армию его агентура.

Продвинув ряд своих участников на руководящие посты в партийном и советском аппарате Украины, руководство «ПОВ» использовало в интересах организации польские секции партийных организаций, военные школы и польские клубы.

Постепенно концентрируя свои силы, «Польска организация войскова» создала «боевки» организации почти во всех частях Красной армии на Украине, деятельностью которых руководил Украинский военный штаб «ПОВ».

По показаниям арестованного, бывшего командира 51 стрелковой дивизии ПРОКОПЧУКА³, в состав военного штаба «ПОВ» на Украине входили:

Бывший зам[еститель] командующего войсками ХВО КВЯТЕК (арестован);

Бывший начальник штаба Украинского военного округа комдив КУЧИНСКИЙ⁴ (арестован);

Бывший командир 13 стрелкового корпуса комкор ЮШКЕВИЧ⁵ (не арестован).

---

² Антон Станіславович Счеснулевич, командувач бригади, поляк. <http://rkka.ru/handbook/personal/repress/kombrig.htm>, 3 III 2010.

³ Микола Андрійович Прокопчук (1896–1938), командувач бригади, білорус; з 1929 член ВКП(б); командувач 51 стрілецької дивізії. Заарештований 2 II 1938, вироком ВК ВС СРСР від 25 IX 1938 засуджений до вищої міри покарання. Реабілітований 27 XII 1957. <http://rkka.ru/handbook/personal/repress/kombrig.htm>, 3 III 2010.

⁴ Дмитро Олександрович Кучинський (1898–1938), з 1932 до 1936 начальник Київського штабу ВО; з 1936 до 1937 голова Академії Генерального Штабу. Заарештований 20 IX 1937, засуджений вироком ВК ВС СРСР від 29 VII 1938 до вищої міри покарання, цього ж дня розстріляний. Реабілітований 4 VIII 1956. www.chat.ru/~redarm37/komdiv.htm, 3 III 2010.

⁵ Василь Олександрович Юшкевич (16 або 28 II 1897 – 15 III 1951), з 1919 член ВКП(б); з 1930 командувач і комісар 100 стрілецької дивізії; з 1936 командувач 13 корпусу стрільців, з 1936 до 1939 в Іспанії; з 1941 командувач 44 стрілецького корпусу. Під час II світової війни командував корпусами стрільців 22, 31 та 3 ударних армій. www.hrono.ru/biograf/bio_yu/yushkevich.php, 3 III 2010.

2) Wojska Polskiego i Armii Halickiej, którzy po wojnie sowiecko-polskiej osiedlili się na Ukrainie;

3) przenikanie do jednostek Armii Czerwonej na Ukrainie członków obywatelskich ^b-bojówek^b POW;

4) werbunek Polaków o poglądach nacjonalistycznych i innych k-r elementów, znajdujących się w jednostkach wojskowych.

Równocześnie z masowym wysyłaniem agentury, polski Sztab Główny umieścił w jednostkach wojskowych RKKA na Ukrainie szereg swoich ważnych emisariuszy z zadaniem zakorzenienia i zorganizowania peowiackiego podziemia w Armii Czerwonej.

Z takimi zadaniami zostali przerzuceni na Ukrainę byli polscy legioniści – WITKOWSKI, który zalegalizował się pod nazwiskiem „KWIATEK”, zajmujący w ostatnim czasie stanowisko zast[ępcy] dowódcy Ch[arkowskiego] WO i SCZESNULEWICZ², był[y] dowódca 36 brygady lotniczej.

W celu utworzenia bazy kadr peowiackich w jednostkach wojskowych polski Sztab Główny korzystał ze wszystkich legalnych możliwości, dzięki którym jego agentura mogła do armii w sposób zorganizowany przeniknąć i w niej działać.

Wysuwając szereg swoich członków na wysokie stanowiska w partyjnym i państwowym aparacie Ukrainy, kierownictwo POW wykorzystało w interesie organizacji polskie sekcje organizacji partyjnych, szkoły wojskowe i kluby polskie.

Koncentrując stopniowo swoje siły Polska Organizacja Wojskowa utworzyła ^b-bojówki^b [swojej] organizacji prawie we wszystkich jednostkach wojskowych Armii Czerwonej na Ukrainie, działalnością których kierował wojskowy ukraiński sztab POW.

Według zeznań aresztowanego, byłego dowódcy 51 Dywizji Strzeleckiej PROKOPCZUKA³, w skład wojskowego sztabu POW na Ukrainie wchodził:

Były zast[ępcą] dowódcy wojsk Ch[arkowskiego] WO KWIATEK (aresztowany);

Były szef sztabu Ukraińskiego Okręgu Wojskowego komdiw KUCZINSKI⁴ (aresztowany);

Były dowódca 13 Korpusu Strzeleckiego komkor JUSZKIEWICZ⁵ (nie został aresztowany).

---

² Anton Stanisławowicz Szesnulewicz, kombrig, Polak. <http://rkka.ru/handbook/personal/repress/kombrig.htm>, 3 III 2010.

³ Nikołaj Andrijewicz Prokopczuk (1896–1938), kombrig, Białorusin; od 1929 członek WKP(b); dowódca 51 Dywizji Strzeleckiej. Aresztowany 2 II 1938, skazany 25 IX 1938 przez Kolegium Wojskowe SN z na karę śmierci. Zrehabilitowany 27 XII 1957. <http://rkka.ru/handbook/personal/repress/kombrig.htm>, 3 III 2010.

⁴ Dimitrij Aleksandrowicz Kuczinskij (1898–1938), od 1932 do 1936 szef sztabu Kijowskiego WO; od 1936 do 1937 komendant Akademii Szt. Gen. Aresztowany 20 IX 1937, skazany 29 VII 1938 przez Kolegium Wojskowe SN ZSRS na karę śmierci, tego dnia rozstrzelany. Zrehabilitowany 4 VIII 1956. www.chat.ru/~redarm37/komdiv.htm, 3 III 2010.

⁵ Wasilij Aleksandrowicz Juskiewicz (16 lub 28 II 1897 – 15 III 1951), od 1919 członek WKP(b); od 1930 dca i komisarz 100 Dywizji Strzeleckiej; od 1936 dca 13 Korpusu Strzeleckiego, od 1936 do 1939 w Hiszpanii; od 1941 dca 44 Korpusu Strzeleckiego. Podczas II wojny światowej dowodził kolejno

По показаниям ряда арестованных участников организации известно, что работой «ПОВ» в частях Киевского и Харьковского военных округов руководили:

8 стрелковый корпус (Житомир) – начальник штаба корпуса КОСО-БУЦКИЙ, в настоящее время зам[еститель] нач[альника] штаба КВО (не арестован);

6 стрелковый корпус (Одесса) – бывший начальник штаба корпуса МАР-КЕВИЧ (устанавливается);

13 стрелковый корпус (Белая Церковь) – бывший командир корпуса ЮШКЕВИЧ (не арестован);

14 стрелковый корпус (Харьков) – бывш[ий] начальник штаба корпуса КОРЧИЦ⁶ (арестован);

51 и 96 стрелковые дивизии – бывший командир дивизии ПРОКОПЧУК (арестован);

58 стрелковая дивизия (Черкасы) – бывший командир дивизии КАП-ЦЕВИЧ⁷ (осужден).

В авиационных частях – бывший зам[еститель] командующего войска-ми КВО по авиации комкор ИНГАУНИС⁸ (осужден).

В системе военных сообщений бывший начальник отдела военных со-общений штаба КВО КУЛИКОВСКИЙ (осужден).

Военный штаб «ПОВ» на Украине был тесно связан с руководством во-енно-фашистского заговора, военным штабом украинского национали-стического центра и правотроцкистскими организациями.

Руководящий состав участников «ПОВ» в целях контролирования дей-ствий антисоветских организаций на Украине, наряду с работой, проводив-шейся ими в «ПОВ», занимал также руководящее положение и в других антисоветских формированиях.

Так, например КВЯТЕК входил в военный штаб украинского военно-националистического центра, как представитель «ПОВ»; бывший коман-дир 51 стрелковой дивизии ПРОКОПЧУК являлся участником военно-

---

⁶ Владислав Корчиц (1893–1966), генерал-полковник, з 1919 у РСЧА; з 1920 до 1921 коман-дувач курсу у Школі червоних старшин, потім командувач 49 полку піхоти; з 1929 начальник штабу 19 дивізії стрільців; з 1931 начальник штабу 14 корпусу піхоти. У період з 9 V 1938 до 12 I 1940 ув'язнений і катуваний; у 1942 командувач 182 дивізії стрільців, з 1944 начальник штабу 1 Армії, начальник Головного Штабу ГКВП та командувач 1 Армії; з 1945 до 1952 начальник Генерального Штабу ВП; з 1949 Віцеміністр національної оборони, у 1954 повернувся до СРСР. http://www.hrono.ru/biograf/bio_k/korchic.html, 3 III 2010; *Encyklopedia drugiej wojny światowej. Warszawa, 1975, c. 238.*

⁷ Григорій Антонович Капцевич (1895–1938), командувач бригади, білорус; з 1929 член ВКП(б); командувач 58 дивізії стрільців. Заарештований 13 VIII 1937, вироком ВК ВС СРСР від 17 X 1938 засуджений до вищої міри покарання. Реабілітований 18 I 1958. <http://rkka.ru/handbook/personal/repress/kombrig.htm>, 3 III 2010.

⁸ Фелікс Антонович Інгауніс (нар. 1894), з травня 1919 у Червоній армії; з 1934 до 1937 по черзі: пом. командувача БВО, пом. командувача КВО у справах авіації, командувач 2 Армії осо-бливого значення. Заарештований 29 XI 1937, розстріляний 28 VII 1938. Реабілітований 2 VI 1956. Див.: *Wieczorkiewicz P. P. Цит. праця, с. 134, 158, 914*, там Пилип.

Z zeznań szeregu aresztowanych członków organizacji wiadomo, że działalnością POW w jednostkach wojskowych Kijowskiego i Charkowskiego Okręgów Wojskowych kierowali:

8 Korpus Strzelecki (Żytomierz) – szef sztabu korpusu KOSOBUCKIJ, obecnie zast[ępcą] sz[efa] sztabu K[ijowskiego] WO (nie został aresztowany).

6 Korpus Strzelecki (Odessa) – były szef sztabu korpusu MARKIEWICZ (ustalany);

13 Korpus Strzelecki (Biała Cerkiew) – były dowódca korpusu JUSZKIEWICZ (nie został aresztowany);

14 Korpus Strzelecki (Charków) – był[y] szef sztabu korpusu KORCZYC⁶ (aresztowany);

51 i 96 Dywizje Strzeleckie – były dowódca dywizji PROKOPCZUK (aresztowany);

58 Dywizja Strzelecka (Czerkasy) – były dowódca dywizji KAPCEWICZ⁷ (skazany).

W wojskach lotniczych – były zast[ępcą] dowódcy wojsk lotniczych K[ijowskiego] WO dow[ódcą] kor[pusu] INGAUNIS⁸ (skazany).

W systemie wojsk logistycznych były dowódca oddziału logistyki sztabu, K[ijowskiego] WO KULIKOWSKIJ (skazany).

Wojskowy sztab POW na Ukrainie był ściśle związany z dowództwem spisku wojskowo-faszystowskiego, wojskowym sztabem ukraińskiego nacjonalistycznego centrum i pravicowo-trockistowskimi organizacjami.

W celu kontrolowania działalności antysowieckich organizacji na Ukrainie [wymieniony wyżej] zespół dowódców POW, równoległe z pracą prowadzoną w POW, zajmował także kierownicze stanowiska w innych antysowieckich formacjach.

I tak np. KWIATEK wchodził w skład wojskowego sztabu ukraińskiego wojskowo-nacjonalistycznego centrum jako przedstawiciel POW; były dowódca 51 Dywizji Strzeleckiej PROKOPCZUK okazał się członkiem spisku wojskowo-

---

korpusami strzeleckimi przy 22, 31 i 3 Armii Uderzeniowej. www.hrono.ru/biograf/bio_yu/yushkevich.php, 3 III 2010.

⁶ Władysław Korczyk (1893–1966), gen. broni, od 1919 w RKKA; od 1920 do 1921 dca kursu w Szkole Czerwonych Komunardów, następnie dca 49 pułku piechoty; od 1929 szef sztabu 19 Dywizji Strzeleckiej; od 1931 szef sztabu 14 Korpusu Piechoty. Więziony i torturowany w okresie od 9 V 1938 do 12 I 1940; od 1942 dca 182 Dywizji Strzeleckiej, od 1944 szef sztabu 1 Armii Polskiej w ZSRS, szef Szt. Gł. NDWP i dowódca 1 Armii WP; od 1945 do 1952 szef Szt. Gen. WP; od 1949 wiceminister obrony narodowej; w 1954 powrócił do ZSRS. http://www.hrono.ru/biograf/bio_k/korchic.html, 3 III 2010; *Encyklopedia drugiej wojny światowej*, Warszawa 1975, s. 238.

⁷ Grigorij Antonowicz Kapcewicz (1895–1938), kombrig, Białorusin; od 1929 członek WKP(b); dca 58 Dywizji Strzeleckiej. Aresztowany 13 VIII 1937, skazany 17 X 1938 przez Kolegium Wojskowe SN ZSRS na karę śmierci. Zrehabilitowany 18 I 1958. <http://rkka.ru/handbook/personal/repress/kombrig.htm>, 3 III 2010.

⁸ Fieliks Antonowicz Ingaunis (ur. 1894), od maja 1919 w Armii Czerwonej; od 1934 do 1937 kolejno: pom. dcy Białoruskiego WO, pom. dcy Kijowskiego WO do spraw lotnictwa, dca 2 Armii Specjalnego Znaczenia. Aresztowany 29 XI 1937, rozstrzelany 28 VII 1938. Zrehabilitowany 2 VI 1956. Zob.: P. P. Wieczorkiewicz, *op.cit.*, s. 134, 158, 914, tam Filip.

-фашистского заговора и украинской военно-националистической организации. Во время восстания ПРОКОПЧУК военным штабом националистического центра назначался командующим повстанческой армией на Одещине; бывший командир 58 стрелковой дивизии КАПЦЕВИЧ – участник военно-фашистского заговора; начальник военных сообщений штаба КВО КУЛИКОВСКИЙ, работавший по специальному заданию польского главного штаба, был одним из руководящих участников военно-фашистского заговора в штабе КВО.

Показаниями руководящих участников «ПОВ» установлено, что они в интересах организации использовали участников всех антисоветских организаций, существовавших на Украине.

^aВнедрение польской агентуры в РККА^a

Начиная с периода отступления германских войск с Украины и в последующие годы, поляки группами и в одиночку перебрасывали свою агентуру на Украину, которая легко проникала в части РККА.

Значительное количество их было быстро продвинуто по службе и занимало ответственные должности в частях Киевского и Харьковского военных округов.

Деятельность «ПОВ» по внедрению своей агентуры в Красную армию проводилась под непосредственным руководством Юзефа ПИЛСУДСКОГО, а после его смерти – генералом РИДЗ-СМИГЛЫ⁹.

Арестованный КВЯТЕК-ВИТКОВСКИЙ – бывш[ий] зам[еститель] командующего войсками ХВО показал, что в августе месяце 1918 года он был вызван ПИЛСУДСКИМ в штаб польских легионов и получил от него поручение перейти в Советскую Россию для связи с «Польской организацией войсковой».

По указанию ПИЛСУДСКОГО, КВЯТЕК связался на Украине с руководителем «ПОВ» СКАРБЕКОВ, а с 1929 года был связан непосредственно с верховным комендантом «ПОВ» на Украине КОСИОРОМ Станиславом.

От СКАРБЕКА КВЯТЕК получил задание организовать районные комендатуры «ПОВ» на Подолии.

---

⁹ Едвард Смігли-Ридз (1886–1941) маршал Польщі, політик; у 1912 один з організаторів Стрільської Спілки; з 1914 у 1 Бригаді Польських Легіонів; у 1917–1918 рр. головний командувач ПОВ; під час польсько-більшовицької війни у 1920 командувач ударної групи складеної із 1 дивізії піхоти Легіонів, 7 дивізії піхоти і 1 бригади кавалерії. Інспектор армії у Вільносі, потім у Варшаві. 13 V 1935 іменованій Генеральним Інспектором Збройних Сил; 10 XI 1936 іменованій маршалом Польщі; у 1937 ініціатор покликання Табору національного об'єднання (ТНО); у 1939 під час війни головний воєначальник. 18 IX 1939 переступив кордон з Румунією; у 1941 повернувся до Варшави, де незабаром помер. Див.: *Wysocki W., Wysocka M. Marszałek Edward Śmigły-Rydz. Portret naczelnego wodza. Warszawa, 2009.*

-faszystowskiego i [członkiem] ukraińskiej wojskowej organizacji nacjonalistycznej. Podczas powstania PROKOPCZUK był wyznaczony przez wojskowy sztab nacjonalistycznego centrum na dowódcę armii powstańczej na Ziemi Odeskiej; były dowódca 58 Dywizji Strzeleckiej KAPCEWICZ – członek spisku wojskowo-faszystowskiego; dowódca ds. transportu wojskowego sztabu K[ijowskiego] WO KULIKOWSKIJ, wypełniający specjalne zadania polskiego Sztabu Głównego, był jednym z przywódców spisku wojskowo-faszystowskiego w sztabie K[ijowskiego] WO.

Na podstawie zeznań przywódców POW ustalono, iż w interesie [swojej] organizacji wykorzystywali oni członków wszystkich antysowieckich organizacji, funkcjonujących na Ukrainie.

^a-Osadzenie polskiej agentury w RKKA^a

Począwszy od czasu wycofania wojsk niemieckich z Ukrainy i w latach następnych, Polacy, przerzucali grupowo i w pojedynkę, na Ukrainę swoją agenturę, która swobodnie przenikała do jednostek RKKA.

Znaczna ilość [agentów] dość szybko awansowała w służbie i zajmowała odpowiedzialne stanowiska w jednostkach Kijowskiego i Charkowskiego Okręgów Wojskowych.

Działalność POW w procesie osadzania swojej agentury w Armii Czerwonej prowadzona była pod bezpośrednim kierownictwem Józefa PIŁSUDSKIEGO, a po jego śmierci – przez generała RYDZA-ŚMIGŁEGO⁹.

Aresztowany KWIATEK-WITKOWSKI, był[y] zastępcą dowódcy wojsk Ch[arkowskiego] WO zeznał, iż w miesiącu sierpniu 1918 roku został wezwany przez PIŁSUDSKIEGO do sztabu Legionów Polskich i otrzymał od niego polecenie przejścia do Rosji sowieckiej w celu nawiązania kontaktu z „Polską Organizacją Wojskową”.

Zgodnie z poleceniem PIŁSUDSKIEGO, KWIATEK skontaktował się na Ukrainie z przywódcą POW, SKARBKIEM, a od 1929 roku związany był bezpośrednio z komendantem głównym POW na Ukrainie, KOSIOREM Stanisławem.

Od SKARBKA otrzymał KWIATEK zadanie organizowania rejonowych komend POW na Podolu.

---

⁹ Edward Rydz-Śmigły (1886–1941), marszałek Polski, polityk; w 1912 jeden z organizatorów Związku Strzeleckiego; od 1914 w I Brygadzie Legionów Polskich; w l. 1917–1918 komendant główny POW; podczas wojny polsko-bolszewickiej 1920 dowódca grupy uderzeniowej złożonej z 1 Dywizji Piechoty Legionów, 7 Dywizji Piechoty i 1 Brygady Kawalerii. Inspektor armii w Wilnie, następnie w Warszawie. 13 V 1935 mianowany Generalnym Inspektorem Sił Zbrojnych; 10 XI 1936 mianowany marszałkiem Polski; w 1937 inicjator powołania Obozu Zjednoczenia Narodowego (OZN); w 1939 podczas kampanii wrześniowej Naczelnny Wódz. 18 IX 1939 przekroczył granicę z Rumunią; w 1941 powrócił do Warszawy, gdzie wkrótce zmarł. Zob.: W. Wysocki, M. Wysocka, *Marszałek Edward Śmigły-Rydz. Portret naczelnego wodza*, Warszawa 2009.

Руководители созданных КВЯТЕКОМ комендатур «ПОВ» в свою очередь организовали ряд «боювок», которые во время советско-польской войны действовали против Красной армии.

Арестованный СЧЕСНУЛЕВИЧ показал, что в 1918 году, находясь на службе в польских частях ДОВБОР-МУСНИЦКОГО¹⁰, он был завербован в «ПОВ» и переброшен на советскую территорию с заданием проникнуть в Красную армию.

Выполняя задание польской разведки, СЧЕСНУЛЕВИЧ пробрался в военно-воздушные части РККА.

Для маскировки СЧЕСНУЛЕВИЧ вступил в коммунистическую партию и скрыл свою службу в польской армии. СЧЕСНУЛЕВИЧ проводил большую шпионскую и диверсионную работу в авиационных частях.

В период советско-польской войны польский генеральный штаб развернул уже более широкую деятельность по сколачиванию пеовяцких кадров в Красной армии.

Как установлено следствием, пеовяцкие «боювки» в тот период времени проводили работу по организации поражения частей Красной армии на Юго-Западном фронте и дезорганизации тыла.

КВЯТЕК показал, что после внедрения его в Красную армию, он получил от СКАРБЕКА задание на сбор шпионских материалов и организацию поражения частей Красной армии.

Выполняя задание СКАРБЕКА, КВЯТЕК неоднократно подставлял часть, которой он командовал, под удар польских войск.

В результате бригада, которой он командовал, почти все время терпела поражения.

Арестованный КОРЧИЦ, комбриг, начальник штаба 14 стр[елкового] корпуса, показал, что в «Польску организацию войскову» он был вовлечен еще в 1920 году КОЛЫШКО, комиссаром управления военно-учебных заведений Юго-Западного фронта.

КОРЧИЦ показывает, что в Киеве работой «ПОВ» в Красной армии руководила комендатура «ПОВ», в которую входили КОЛЫШКО, БАРАТОВ, бывший пом[ощник] комиссара управления военно-учебных заведений КВО и он, КОРЧИЦ.

Комендатура «ПОВ» проводила большую работу по организации диверсионных групп в частях Юго-Западного фронта, ставя своей целью организацию поражения Красной армии и дезорганизацию ее тылов.

---

¹⁰ Юзеф Довбур-Мусницкий (1867–1937), польский генерал-полковник, политик, повязаний із Національною демократією; під час I світової війни командував 14 полку Сибірських стрільців; організатор і командував 1 Польського Корпусу у Росії; з лютого 1918 головний воєначальник Польських збройних сил на Сході; у 1918–1919 рр. головний командував Великопольської армії під час Великопольського повстання. У 1920 пішов у відставку. Докладніше див.: *Bauer P. General Józef Dowbór-Muśnicki 1867–1937. Poznań, 1988.*

Dowódcy założonych przez KWIATKA komend POW organizowali z kolei szereg ^b-bojówek^b, które podczas wojny sowiecko-polskiej prowadziły działania przeciwko Armii Czerwonej.

Aresztowany SCZESNULEWICZ zeznał, iż w 1918 roku, służąc w polskiej jednostce DOWBORA-MUŚNICKIEGO¹⁰, został zwerbowany do POW i przetrzucony na terytorium sowieckie z zadaniem przeniknięcia w szeregi Armii Czerwonej.

Wypełniając zadanie polskiego wywiadu, SCZESNULEWICZ dostał się do wojsk powietrznych RKKA.

W celu maskowania się, SCZESNULEWICZ wstąpił do partii komunistycznej i ukrył fakt służby w Wojsku Polskim. SCZESNULEWICZ prowadził na szeroką skalę działalność szpiegowską i dywersyjną w wojskach lotniczych.

Już w latach sowiecko-polskiej wojny polski Sztab Generalny rozwinął możliwie szeroką działalność w celu wprowadzenia kadr peowiackich do Armii Czerwonej.

Jak ustalono w śledztwie, peowiackie ^b-bojówki^b prowadziły w tym czasie prace organizacyjne nad zadaniem ciosu jednostkom Armii Czerwonej na Froncie Południowo-Zachodnim i dezorganizacją tyłów.

KWIATEK zeznał, iż po tym, jak już zainstalował się w Armii Czerwonej, otrzymał od SKARBKA zadanie gromadzenia materiałów szpiegowskich i zorganizowania [działań zmierzających] do klęski jej jednostek.

Wypełniając zadania SKARBKA, KWIATEK niejednokrotnie wystawiał jednostkę, którą dowodził, na uderzenie polskich wojsk.

W rezultacie brygada, którą dowodził, prawie zawsze w tym czasie ponosiła klęski.

Aresztowany KORCZYC, kombrig, szef sztabu 14 Korpusu Strz[eleckiego], zeznał, że do Polskiej Organizacji Wojskowej został wciągnięty jeszcze w 1920 roku przez KOŁYSZKĘ, komisarza zarządu zespołu szkół wojskowych Frontu Południowo-Zachodniego.

KORCZYC zeznaje, iż w Kijowie działaniami POW w Armii Czerwonej kierowała komenda POW, w skład której wchodziłi KOŁYSZKO, BARATOW, były pom[ocnik] komisarza urzędu ds. placówek wojskowo-oświatowych K[ijowskiego] WO oraz on, KORCZYC.

Komenda POW prowadziła szeroko zakrojone działania związane z organizacją grup dywersyjnych w jednostkach Frontu Południowo-Zachodniego, stawiając sobie za cel doprowadzenie do klęski Armii Czerwonej i dezorganizację jej tyłów.

---

¹⁰ Józef Dowbór-Muśnicki (1867–1937), polski generał broni, polityk związany z Narodową Demokracją; w czasie I wojny światowej dea 14 pułku strzelców syberyjskich; organizator i dowódca I Korpusu Polskiego w Rosji; od lutego 1918 wódz naczelny Polskich Sił Zbrojnych na Wschodzie; w l. 1918–1919 naczelny dowódca armii wielkopolskiej podczas powstania wielkopolskiego. Przeniesiony do rezerwy w 1920. Zob. szerzej: P. Bauer, *General Józef Dowbór-Muśnicki 1867–1937*, Poznań 1988.

Большая работа по вербовке в «ПОВ» проводилась польской разведкой во время советско-польской войны, среди военнослужащих Красной армии поляков.

Завербованные в «ПОВ» военнопленные Красной армии – поляки, сейчас же после вербовки перебрасывались через фронт с заданием внедриться в части Красной армии, расположенные на Украине, и проводить работу по организации «боювок».

Арестованный ГРЖЕЛЬЧАК – капельмейстер 34 кавполка 26 кавдивизии, показал, что он был завербован в «ПОВ» во время пребывания в польском плену. Сразу же после вербовки ГРЖЕЛЬЧАК был переброшен на Советскую сторону вместе с офицером польской разведки КОСАРЕВСКИМ, с которым и был впоследствии связан вплоть до момента своего ареста.

Сразу же после переброски на советскую сторону ГРЖЕЛЬЧАК поступил на службу в одну из частей Красной армии под вымышленной фамилией ШИШОВ.

Наряду с вербовкой для шпионской работы военнослужащих Красной армии, находившихся в польском плену, польской разведкой при отступлении польской армии широко практиковалась вербовка агентуры среди польского населения, проживающего на территории Советской Украины.

Арестованный ЗДАНОВИЧ, старший лекпом 153 стрелкового полка 51 стр[елковой] дивизии, показал, что в 1920 году он при отступлении польских войск, был завербован для шпионской работы в пользу Польши и получил задание внедриться в Красную армию.

Выполняя задание польской разведки, ЗДАНОВИЧ добровольно вступил в Красную армию.

Впоследствии с ЗДАНОВИЧЕМ связались представители польской разведки, которым он и передавал различные шпионские материалы вплоть до момента своего ареста.

После окончания советско-польской войны, комендатурам «ПОВ», действовавшим на территории Советской России, были даны указания принять меры к использованию военнопленных поляков с последующим внедрением их в Красную армию.

Арестованный пом[ощник] командира батальона 89 стр[елкового] полка ВАЛЕР показал, что он является участником «ПОВ» с 1918 года и проводил активную работу по созданию «боювок» «ПОВ» еще проживая в г. Кракове.

В 1919 году ВАЛЕР был призван в польскую армию, участвовал в советско-польской войне и в 1920 г. попал в плен.

Находясь в плену в 39 батальоне военнопленных, ВАЛЕР связался с военнопленным поляком ПАЛЬЧАТ, руководителем «боювки» «ПОВ» батальона, от которого получил задание вступить в коммунистическую партию и остаться на территории Советской России для проведения пеоляцкой работы.

Одновременно, разведывательный отдел польского генерального штаба проводил большую вербовочную работу среди командиров РККА (преиму-

Mozolną pracę nad werbowaniem do POW Polaków, służących w Armii Czerwonej, prowadził wywiad polski podczas wojny sowiecko-polskiej.

Zwerbowani do POW jeńcy wojenni z Armii Czerwonej – Polacy, natychmiast po werbunku byli przetrzucani przez front z zadaniem zaciągnięcia się do jednostek Armii Czerwonej, stacjonujących na Ukrainie i zorganizowania w nich ^b-bojówek^b.

Aresztowany GRZELCZAK – kapelmistrz 34 pułku kaw[alerii] 26 Dywizji Kaw[alerii], zeznał, iż do POW zwerbowany był podczas pobytu w polskiej niewoli. Zaraz po werbunku GRZELCZAK został przetrzucony na stronę sowiecką razem z oficerem polskiego wywiadu KOSAREWSKIM, z którym był potem ściśle związany aż do momentu swojego aresztowania.

Zaraz po przetrzuceniu na stronę sowiecką GRZELCZAK zaciągnął się na służbę do jednej z jednostek Armii Czerwonej pod zmyślnym nazwiskiem SZYSZOW.

Jednocześnie z werbunkiem do pracy szpiegowskiej wojskowych służących w Armii Czerwonej, którzy znaleźli się w polskiej niewoli, wywiad polski, po wycofaniu się Wojska Polskiego, prowadził szeroko zakrojone działania werbunkowe agentury wśród polskiej ludności, mieszkającej na terenach Ukrainy sowieckiej.

Aresztowany ZDANOWICZ, starszy pom[ocnik] lek[arza] 153 pułku strzeleckiego 51 Dywizji Strz[eleckiej], zeznał, że w 1920 roku, podczas wycofywania się wojsk polskich, został zwerbowany do pracy szpiegowskiej na rzecz Polski i otrzymał zadanie, by zainstalować się w Armii Czerwonej.

Wypełniając zadanie polskiego wywiadu, ZDANOWICZ dobrowolnie zaciągnął się do Armii Czerwonej.

Następnie kontakt ze ZDANOWICZEM nawiązali przedstawiciele polskiego wywiadu, którym przekazywał on różne materiały szpiegowskie, aż do momentu swojego aresztowania.

Po zakończeniu wojny sowiecko-polskiej, komendom POW, działającym na terytorium Rosji sowieckiej, zostały wydane rozkazy, by wykorzystać polskich jeńców wojennych w celu osadzenia ich w Armii Czerwonej.

Aresztowany pom[ocnik] dowódcy batalionu 89 pułku strz[eleckiego] WALER zeznał, iż jest on członkiem POW od 1918 roku i prowadził aktywną działalność w organizowaniu ^b-bojówek^b POW, mieszkając jeszcze w m. Krakowie.

W 1919 roku WALER został powołany do służby w Wojsku Polskim, uczestniczył w wojnie sowiecko-polskiej i w 1920 r. dostał się do niewoli.

Znajdując się w niewoli w 39 batalionie jeńców wojennych, WALER nawiązał kontakt z polskim jeńcem PALCZATEM, dowodzącym ^b-bojówką^b POW w batalionie, który zlecił mu zadanie wstąpienia do partii komunistycznej i pozostania na terytorium Rosji sowieckiej, by prowadzić peowiacką działalność.

Jednocześnie Oddział wywiadowczy polskiego Sztabu Generalnego prowadził zakrojony na szeroką skalę werbunek wśród dowódców RKKA (głównie wśród byłych oficerów armii carskiej), znajdujących się w polskiej niewoli:

шественно среди бывших офицеров царской армии), находящихся в польском плену:

Арестованный ВИЛЕНСКИЙ, полковник, начальник артиллерии корпуса ВУЗ КВО, бывший офицер, показал, что во время советско-польской войны, он попал в плен к полякам и был завербован там для шпионской деятельности в пользу Польши комендантом лагерей русских военнопленных капитаном БЖЕЗИНСКИМ.

ВИЛЕНСКИЙ показывает, что ему известно о том, что поляками среди бывших офицеров царской армии, находившихся в польском плену, проводилась большая вербовочная работа.

ВИЛЕНСКИЙ показал, что при отправке военнопленных на территорию Советского Союза, БЖЕЗИНСКИЙ дал ему явку в гор. Минск к резиденту польской разведки ЧЕРНЕЦКОМУ.

После ряда встреч с ЧЕРНЕЦКИМ, последний передал на связь ВИЛЕНСКОМУ шпионскую сетку из 3-х командиров РККА и поручил ему проводить вербовки среди военнослужащих для шпионской работы в пользу Польши.

Впоследствии ВИЛЕНСКОМУ были переданы на связь еще ряд командиров РККА – агенты польской разведки.

Связь с ВИЛЕНСКИМ поддерживалась через специальных связных, приехавших к нему за получением материалов.

^аПодготовка пеоляцких кадров^а

В целях массового насаждения своей агентуры, расстановки ее во всех частях РККА, польской разведке удалось через руководителей «ПОВ», занимавших ответственные должности в партийных и советских организациях Украины создавать и использовать полулегальные формы объединения и обучения этих кадров.

Польская разведка в широких размерах использовала польские бюро украинских партийных организаций, в руководстве которых были участники «Польской организации войсковой».

Как одна из легальных возможностей подготовки пеоляцких кадров для Красной армии, руководством «ПОВ» на Украине была использована «Московская объединенная [военная] школа польских коммунаров», являвшаяся рассадником шпионско-диверсионных кадров.

Польская агентура, прибывающая из-за кордона и военнопленные поляки, осевшие на территории Советской Украины, при явке их в польские секции партийных организаций, направлялись на учебу в «Московскую военную школу польских коммунаров».

В эту же школу, помимо перебежчиков и военнопленных поляков, направлялась также и польская националистическая молодежь из приграничных с Польшей районов Украины.

Aresztowany WILENSKIJ, pułkownik, dowódca artylerii Korpusu WUZ K[ji-jowskiego] WO, były oficer, zeznał, że podczas wojny sowiecko-polskiej dostał się do polskiej niewoli i tam został zwerbowany do działalności szpiegowskiej na rzecz Polski, przez komendanta obozu rosyjskich jeńców wojennych, kapitana BRZEZIŃSKIEGO.

WILENSKIJ zeznaje, że jest mu wiadomo, iż Polacy, byli oficerowie armii carskiej znajdujący się w polskiej niewoli, prowadzili szeroką działalność werbunkową.

WILENSKIJ zeznał, iż podczas odprawiania jeńców wojennych na terytorium Związku Sowieckiego, BRZEZIŃSKI dał mu hasło kontaktowe, do rezydenta polskiego wywiadu, CZERNIECKIEGO w mieś[cie] Mińsku.

Po szeregu spotkań z CZERNIECKIM, ten ostatni przekazał WILENSKIEMU na kontakt siatkę szpiegowską złożoną z 3 dowódców RKKA i zlecił mu przeprowadzenie werbunku wśród służących w wojsku do działalności szpiegowskiej na rzecz Polski.

Następnie WILENSKIEMU został przekazany na kontakt szereg dowódców RKKA – agentów polskiego wywiadu.

Łączność z WILENSKIM była podtrzymywana przez specjalnych łączników, przyjeżdżających do niego w celu odebrania materiałów.

^aPrzygotowanie peowiackich kadr^a

W celu masowego osadzenia swojej agentury, umieszczenia jej we wszystkich jednostkach RKKA, polskiemu wywiadowi udało się, dzięki kierownictwu POW zajmującemu odpowiedzialne stanowiska w partyjnych i sowieckich organizacjach Ukrainy, stworzyć i wykorzystać półlegalne formy tworzenia związków i szkolenia kadr.

Wywiad polski wykorzystał w szerokim zakresie polskie biuro ukraińskich partyjnych organizacji, w zarządy których wchodził członkowie Polskiej Organizacji Wojskowej.

Jako jedną z legalnych możliwości przygotowania kadr peowiackich dla Armii Czerwonej, kierownictwo POW na Ukrainie wykorzystało moskiewską zjednoczoną szkołę [wojskową] polskich komunardów, która spełniała rolę rozsadnika kadr szpiegowsko-dyweryyjnych.

Polska agentura przybywająca zza granicy oraz polscy jeńcy wojenni, którzy osiedlili się na terytorium Ukrainy sowieckiej, podczas zgłaszania się do polskich sekcji organizacji partyjnych, kierowani byli na naukę do moskiewskiej szkoły wojskowej polskich komunardów.

Do tejsz szkoły, oprócz zbiegów i polskich jeńców wojennych, kierowana była także polska nacjonalistyczna młodzież z ukraińskich rejonów graniczących z Polską.

Absolwenci tej szkoły, w większości kierowani byli do jednostek wojskowych stacjonujących na Ukrainie.

Окончившие эту школу, в своем большинстве направлялись в воинские части, расположенные на Украине.

Арестованный ВАЛЕР показал, что после расформирования батальонов военнопленных поляков он, как член коммунистической партии, обратился за посылкой его на работу в польбюро Ленинградского Губкома ВКП(б).

От руководителя «боювки» «ПОВ» батальона военнопленных ПАЛЬЧАТА, ему было известно, что заведующий польбюро Ленинградского Губкома ВКП(б) СЛИВИНСКИЙ¹¹ – один из руководителей комендатуры «ПОВ» в Ленинграде.

После демобилизации ВАЛЕРА из батальона военнопленных, он связался с СЛИВИНСКИМ, который сказал ему, что сейчас перед «ПОВ» поставлена задача – всех военнопленных поляков направлять в военные школы с тем, чтобы впоследствии использовать их, как руководителей «ПОВ» в частях Красной армии.

СЛИВИНСКИЙ дал ВАЛЕРУ командировку в Московскую военную школу «польских коммунаров» и явку к руководителю «ПОВ» в школе – комиссару школы ПШЕБЫШЕВСКОМУ¹², сказав, что школа находится под руководством «ПОВ» и в кое направляются польская националистическая молодежь и военнопленные поляки, осевшие в Советской России.

В школе ВАЛЕР связался с ПШЕБЫШЕВСКИМ, который, в свою очередь, связал его с рядом участников «ПОВ» по школе и дал задание проводить вербовочную работу.

ВАЛЕР называет до 30 человек участников «ПОВ», известных ему за время пребывания в школе.

Арестованный ШАНТАРЬ – командир батареи 287 стр[елкового] полка 96 стр[елковой] дивизии показал, что до вступления в «ПОВ» он состоял в польском националистическом кружке. В 1923 году ШАНТАРЬ был вербован в «ПОВ» и через руководителя певяцкой организации СОКОЛОВСКОГО был направлен в Московскую военную школу «польских коммунаров».

При направлении в школу ШАНТАРЬ был проинформирован СОКОЛОВСКИМ, что школа рассчитана на подготовку певяцких кадров в армии и организована по заданию польского генерального штаба.

---

¹¹ Ймовірно Казимир Слівінський.

¹² Ймовірно Болеслав Пшибишевський (22 II 1892 – 21 VIII 1937), музикознавець, педагог, син Станіслава Пшибишевського, під час першої світової війни вивезений до Росії; з 1920 член ВКП(б), викладач Комуністичного університету національних меншин Заходу ім. Мархлевського; з 1929 до 1931 директор Московської консерваторії; у грудні 1933 висланий на будову Біломорсько-балтійського каналу. Вироком ВК від 21 VIII 1937 засуджений до вищої міри покарання, цього ж дня розстріляний. Реабілітований 15 IX 1956. <http://www.memo.ru/memory/DONSKOE/d37-8.htm>, 10 V 2010.

Aresztowany WALER zeznał, iż po rozwiązaniu batalionów polskich jeńców wojennych on, jako członek partii komunistycznej, zwrócił się [z prośbą] o skierowanie go do pracy w Biurze Pol[skim] leningradzkiego *gubkomu* WKP(b).

Od dowodzącego ^b-bojówką^b POW w batalionie jeńców wojennych PALCZATA dowiedział się, że kierownik Biura Pol[skiego] leningradzkiego *gubkomu* WKP(b) SLIWINSKI¹¹ – jest jednym z dowodzących komendy POW w Leningradzie.

Po uwolnieniu z batalionu jeńców wojennych WALER nawiązał kontakt ze SLIWINSKIM, który poinformował go, iż obecnie przed POW zostało postawione zadanie – wszystkich jeńców wojennych, Polaków, kierować do szkół wojskowych, aby w przyszłości wykorzystać ich jako dowódców POW w jednostkach Armii Czerwonej.

SLIWINSKI wystawił WALEROWI delegację do moskiewskiej szkoły wojskowej polskich komunardów i hasło kontaktowe do skomunikowania się z dowódcą POW w szkole – komisarzem szkoły PSZEBYSZEWSKIM¹² oraz oznajmił, iż szkoła znajduje się [pod kontrolą] kierownictwa POW, stąd też kieruje się tam polska młodzież nacjonalistyczna i polscy jeńcy wojenni, osiedleni w Rosji sowieckiej.

W szkole WALER nawiązał kontakt z PSZEBYSZEWSKIM, który z kolei skontaktował go z szeregiem członków POW [działających] w szkole i dał mu zadanie prowadzenia werbunku.

WALER wymienia 30 osób, członków POW, którzy byli mu znani podczas [jego] przebywania w szkole.

Aresztowany SZANTAR' – dowódca baterii 287 pułku strz[eleckiego] 96 Dywizji Strz[eleckiej] zeznał, iż do czasu wstąpienia do POW należał do polskiego koła nacjonalistycznego. W 1923 roku SZANTAR' został zwerbowany do POW i przez przywódcę peowiackiej organizacji SOKOŁOWSKIEGO, skierowany został do moskiewskiej szkoły wojskowej polskich komunardów.

W chwili kierowania do szkoły SZANTAR' został poinformowany przez SOKOŁOWSKIEGO, iż szkoła nastawiona jest na przygotowanie kadr peowiackich w wojsku i została zorganizowana na zlecenie polskiego Sztabu Generalnego.

Podczas oddelegowania SZANTAR'A do szkoły SOKOŁOWSKIJ przekazał mu kontakt na dowodzącego POW w szkole – komisarza szkoły MARTYNA, który z kolei skontaktował SZANTAR'A z szeregiem członków POW.

---

¹¹ Prawdopodobnie Kazimierz Śliwiński.

¹² Prawdopodobnie Bolesław Przybyszewski (22 II 1892 – 21 VIII 1937), muzykolog, pedagog, syn Stanisława Przybyszewskiego, podczas I wojny światowej wywieziony do Rosji; od 1920 członek WKP(b), wykładowca w Komunistycznym Uniwersytecie Mniejszości Narodowych Zachodu im. Marchlewskiego; od 1929 do 1931 dyrektor moskiewskiego konserwatorium; w grudniu 1933 zesłany na budowę Kanału Białomorsko-Bałtyckiego. Skazany 21 VIII 1937 przez Kolegium Wojskowe na karę śmierci, tego dnia rozstrzelany. Zrehabilitowany 15 IX 1956. <http://www.memo.ru/memory/DONSK-OE/d37-8.htm>, 10 V 2010.

При командировании ШАНТАРЯ в школу, ему СОКОЛОВСКИМ была дана явка к руководителю «ПОВ» в школе – комиссару школы МАРТЫНУ, который в свою очередь связал ШАНТАРЯ с рядом участников «ПОВ».

Арестованный ВОЙНО-ДАНЧИШИН – командир батареи 25 артполка, 25 стр[елковой] дивизии показал, что он в 1922 году по заданию руководителя «ПОВ» ксендза ГАНСКОГО добровольно вступил в Красную армию и был направлен для учебы в Московскую военную школу «польских коммунаров».

По прибытии в школу ВОЙНО-ДАНЧИШИН связался с организацией «ПОВ» в школе.

От одного из участников школьной организации «ПОВ» СКОРЖИНСКОГО, ВОЙНО-ДАНЧИШИНУ было известно, что деятельностью «ПОВ» в школе руководили комиссары школы ПШЕБЫШЕВСКИЙ и МАРТЫН.

От СКАРЖИНСКОГО⁶ же ВОЙНО-ДАНЧИШИНУ было известно об участии в «ПОВ» ДОМБАЛЯ.

ВОЙНО-ДАНЧИШИН называет по школе до 20 человек участников «ПОВ» – бывших курсантов и преподавателей школы, с которыми он был организационно связан.

^aОперативный план «ПОВ» и практическая
деятельность в Красной армии^a

Выполняя планы польского главного штаба, участники «ПОВ» осуществляли:

1) Насажение шпионских и диверсионно-вредительских групп в воинских частях.

2) Срыв от мобилизации частей РККА, особенно второочередных, путем насаждения специальной агентуры в мобилизационной системе Мобокругов и райвоенкоматов.

3) Передачу 2 отделу польского главного штаба шпионских материалов о воинских частях.

4) Подготовку массовой измены на фронте.

Участники «ПОВ» в Красной армии являлись командным составом повстанческих отрядов («боювок»), создаваемых по линии диверсионного повстанческого сектора главной комендатуры «ПОВ» на Украине.

В момент объявления войны участники «ПОВ», сведенные в диверсионные повстанческие группы, должны были произвести ряд диверсионных актов на военных артиллерийских складах, стратегических железнодорожных узлах и промышленных предприятиях оборонного значения.

Основная шпионская и диверсионно-вредительская деятельность проводилась в специальных частях РККА (авиация, железнодорожные части, артиллерия), а также в штабах войсковых соединений и оборонной промышленности.

---

⁶ *Вице:* СКОРЖИНСКИЙ.

Aresztowany WOJNO-DANCZISZYN – dowódca baterii 25 pułku art[ylerii] 25 Dywizji Strz[eleckiej] zeznał, iż w 1922 roku, wypełniając zadanie otrzymane od przywódcy POW, księdza HAŃSKIEGO, wstąpił dobrowolnie do Armii Czerwonej i został skierowany do nauki w moskiewskiej szkole wojskowej polskich komunardów.

Po wstąpieniu do szkoły WOJNO-DANCZISZYN związał się z organizacją POW [działającą] w szkole.

Od jednego z członków szkolnej organizacji POW, SKORŻYNSKIEGO, WOJNO-DANCZISZYN dowiedział się, iż działalnością POW w szkole kierowali komisarze szkoły, PSZEBYSZEWSKIJ i MARTYN.

Od SKARŻYNSKIEGO^c WOJNO-DANCZISZYN dowiedział się także o przynależności do POW DĄBALA.

WOJNO-DANCZISZYN wymienia 20 znanych mu ze szkoły członków POW – byłych kursantów i nauczycieli szkoły, z którymi był związany w organizacji.

^a-Operacyjny plan POW i praktyczna działalność w Armii Czerwonej^a

Wypełniając plany polskiego Sztabu Głównego, członkowie POW realizowali:

1) osadzanie szpiegowskich i dywersyjno-szkodniczych grup w jednostkach wojskowych;

2) umożliwienie mobilizacji jednostek RKKA, szczególnie pozostających w rezerwie, poprzez osadzenie specjalnej agentury w systemie mobilizacyjnym okręgów mob[ilizacyjnych] i rej[onowych] kom[endantur] woj[skowych];

3) przekazywanie 2 Oddziałowi polskiego Sztabu Głównego materiałów szpiegowskich o jednostkach wojskowych;

4) przygotowywanie aktów masowej zdrady na froncie.

Członkowie POW w Armii Czerwonej stanowili zespół dowodzenia powstańczych oddziałów (^bbojówek^b), tworzonych w ramach dywersyjnego powstańczego sektora komendantury głównej POW na Ukrainie.

W momencie ogłoszenia wojny członkowie POW, zorganizowani w dywersyjne grupy powstańcze, mieli zadanie przeprowadzić szereg aktów dywersyjii w wojskowych składach artyleryjskich, strategicznych węzłach kolejowych i przedsiębiorstwach przemysłowych o znaczeniu dla obronności.

Główna szpiegowska i dywersyjno-szkodnicza działalność prowadzona była w jednostkach specjalnych RKKA (lotnictwo, jednostki kolejowe, artyleria), a także w sztabach zgrupowań wojskowych i przemysłu obronnego.

W celu realizacji tych zadań w jednostkach wojskowych tworzone były szpiegowskie i dywersyjne grupy, częstokroć nie związane ze sobą.

---

^c Wytęej: SKORŻYNSKIJ.

Для осуществления этих целей в воинских частях создавались шпионские и диверсионные группы, зачастую не связанные между собой.

^аЖелезнодорожные части и транспорт^а

Поляками проведена большая работа на железнодорожном транспорте по созданию диверсионных групп, которые должны были разрушить основные коммуникации Юго-Западного фронта.

Арестованный бывший начальник отдела военных сообщений штаба Киевского военного округа КУЛИКОВСКИЙ (осужден) имел задание от польской разведки:

а) создать диверсионные группы для разрушения железнодорожных узлов в Жмеринке, Коростене и Казатине;

б) подготовить разрушение железнодорожных и шоссейных мостов через реки Днепр, Случ, Тетерев и Южный Буг;

в) проводить подрывную работу по срыву мобилизационной готовности железнодорожного транспорта и шоссейных дорог.

КУЛИКОВСКИМ были созданы диверсионные группы на станциях Казатин, Жмеринка, Коростень, Шепетовка, Одесса, а также в 6 железнодорожном полку, Коростенском железнодорожном батальоне и военно-транспортной службе в Бердичеве.

Уничтожение железнодорожных узлов и мостов намечалось провести в период мобилизации.

Одновременно с подготовкой диверсионных актов, КУЛИКОВСКИМ и завербованными им лицами проводилась подрывная работа на железнодорожном транспорте и строительстве шоссейно-грунтовых дорог.

КУЛИКОВСКИМ и его группой было затянута строительство стратегических железных дорог Киев–Васильков, Ново-Московск–Золотоноша и погрузочно-выгрузочных площадок на стратегических точках – Житомире, Новоград-Волынске, Курном.

При проектировании стратегических шоссейных дорог ширина их была снижена с 6 метров до 4,5, не были построены мощные подходы к погрузочным пунктам, мосты строились таким образом, что не могли выдержать современной нагрузки, дороги принимались в явно неудовлетворительном состоянии.

Арестованный пом[ощник] нач[альника] отделения отдела военных сообщений КВО ГУЗ показывает, что был завербован в диверсионную организацию своим бывшим начальником отделения КУЛЕШО (осужден).

По указаниям КУЛЕШО, ГУЗ возглавил диверсионные группы на железной дороге Жмеринского направления.

Такие же группы были созданы на железных дорогах Киевского, Коростенского, Шепетовского и Проскуровского направлений.

Polacy przeprowadzili zakrojone na szeroką skalę działania w celu stworzenia grup dywersyjnych na kolei, których zadaniem było doprowadzenie do rozpadu głównych linii komunikacyjnych Frontu Południowo-Zachodniego.

Aresztowany był dowódca oddziału transportu wojskowego sztabu Kijowskiego Okręgu Wojskowego KULIKOWSKIJ (skazany) otrzymał [następujące] zadanie od polskiego wywiadu:

a) utworzyć grupy dywersyjne w celu zniszczenia węzłów kolejowych w Żmerynce, Korosteniu i Koziatynie;

b) przygotować operację zniszczenia mostów kolejowych i drogowych na rzekach Dniepr, Słucz, Teterew i Jużnyj Bug.

c) prowadzić działalność wywrotową w celu uniemożliwienia gotowości mobilizacyjnej [w sektorze] transportu kolejowego i komunikacji drogowej.

KULIKOWSKIJ utworzył grupy dywersyjne na stacjach Koziatyn, Żmerynka, Korosteń, Szepetówka, Odessa, a także w 6 pułku kolejowym, korosteńskim batalionie kolejowym i wojskowej służbie transportowej w Berdyczowie.

Zniszczenie węzłów kolejowych i mostów zamierzano przeprowadzić w okresie mobilizacji.

Jednocześnie z przygotowaniem aktów dywersyjnych, KULIKOWSKIJ i zwerbowane przez niego osoby prowadziły działania destrukcyjne w sektorze transportu kolejowego oraz budowie dróg bitych i nieutwardzonych.

KULIKOWSKIJ i jego grupa opóźniła budowę strategicznych dróg kolejowych Kijów – Wasilkow, Nowomoskowsk – Zołotonosza i stacji załadunkowo-rozładunkowych w punktach strategicznych – Żytomierzu, Nowogrodzie Wołyńskim, Kurnem.

Przy pracach projektowych utwardzonych dróg strategicznych ich szerokość została zmniejszona z 6 metrów do 4,5 [m], zaniedbano budowy brukowanych podjazdów do punktów załadunkowych, mosty stawiano w taki sposób, by nie mogły utrzymać odpowiedniego ciężaru, drogi dopuszczane były [do użytku] w stanie wyraźnie niezadowolającym.

Aresztowany pom[ocnik] nacz[elnika] wydziału oddziału transportu wojskowego K[ijowskiego] WO, GUZ, zeznał, że został zwerbowany do organizacji dywersyjnej przez swojego byłego naczelnika wydziału, KULESZĘ (skazany).

Według zeznań KULESZY, GUZ stanął na czele grup dywersyjnych na linii kolejowej kierunku żmeryńskiego.

Takie same grupy zostały zorganizowane na liniach kolejowych kierunku kijowskiego, korosteńskiego, szepetowskiego i proskurowskiego.

Grupy te założył KULIKOWSKIJ, a kierowali nimi KULESZO [oraz] byli pom[ocnicy] nacz[elników] wydziałów WOSO K[ijowskiego] WO CHAJDUKOWSKIJ (aresztowany), LUMM (skazany) i ZAWOJSKIJ (skazany).

GUZ wymienia szereg członków grup dywersyjnych.

Na podstawie zeznań GUZA sporządzony został dokładny plan przeprowadzenia aktów dywersyjnych na czas mobilizacji.

Эти группы были созданы КУЛИКОВСКИМ и руководились КУЛЕШО, бывшими пом[ощниками] нач[альников] отделений ВОСО КВО ХАЙДУКОВСКИМ (арестован), ЛЮММОМ (осужден) и ЗАВОЙСКИМ (осужден).

ГУЗ называет ряд участников диверсионных групп.

По показаниям ГУЗА был выработан конкретный план проведения диверсионных актов в мобилизационный период.

Для разрушения железнодорожных узлов и мостов были созданы запасы взрывчатых веществ при железнодорожных частях.

Такие же показания дают арестованные пом[ощники] нач[альников] отделения ВОСО КВО, польские агенты ВОЛОДЗЬКО, СИМАКОВ и ХАЙДУКОВ.

По показаниям бывшего помощника командира 6 железнодорожного полка ПАВЛОВСКОГО (осужден), он был завербован в «ПОВ» бывшим работником Ленинградского облуправления НКВД СИНДЗИКОВСКИМ (арестован).

По заданию СИНДЗИКОВСКОГО, ПАВЛОВСКИЙ создал в полку диверсионную группу, в которую завербовал командира полка ВОЙНОВА (арестован), командира батальона ДОЛГОВА (осужден), помощника командира полка ЛЕВАЯ (осужден) и ряд других командиров.

Эта группа была также непосредственно связана и с КУЛИКОВСКИМ.

Арестованный ВОЙНОВ показал, что диверсионной группой было подготовлено разрушение железной дороги на участках Рыбница–Слободка, Тирасполь–Раздельная, Могилев–Пост Подольск, Гречаны–Шепетовка и Коростень. Группа проводила также и вредительскую работу, срывая строительство железнодорожных путей, уничтожая имущество и т. д.

Этим выводились из строя все основные железные дороги, идущие к границе Польши и Румынии.

ВОЙНОВ завербовал в диверсионную группу командира учебной роты 6 железнодорожного полка ГАЦЕНКО (не арестован), начальника штаба 6 железнодорожного батальона БАСМАНОВА (не арестован) и помощника командира батальона ВОРОЖБИЦКОГО (не арестован).

Показаниями арестованных участников диверсионной группы в отделе военных сообщений КОНОПЛЕВА – комиссара отдела военных сообщений и КРАМАРЕНКО – пом[ощник] нач[альника] отделения того же отдела, – установлено, что не репрессированные участники диверсионной группы продолжали свою деятельность до момента своего ареста.

В связи с предполагавшимися в мае месяце сего года передислоцированием частей КВО, участники диверсионной группы принимали меры к организации диверсионных актов во время следования воинских эшелонов по железной дороге.

^а-Авиационные части^а

Агентурно-следственной разработкой причин аварий в частях истребительной авиации округа установлено, что аварийность является резуль-

W celu zniszczenia węzłów kolejowych i mostów zgromadzone zostały zapasy środków wybuchowych przy odcinkach kolejowych.

Podobnie zeznają aresztowani pom[ocnicy] nacz[elników] wydziału WOSO K[ijowskiego] WO, polscy agenci WOŁODŹKO, SIMAKOW i CHAJDUKOW.

Były pomocnik dowódcy 6 pułku kolejowego PAWŁOWSKIJ (skazany) zeznał, że do POW zwerbował go były pracownik Leningradzkiego Zarządu Obw[odowego] NKWD, SINDZIKOWSKIJ (skazany).

Zgodnie z zadaniem [otrzymanym] od SINDZIKOWSKIEGO, PAWŁOWSKIJ utworzył w pułku grupę dywersyjną, do której zwerbował dowódcę pułku WOJNOWA (aresztowany), dowódcę batalionu DOŁGOWA (skazany), pomocnika dowódcy pułku LEWAJA (skazany) i szereg innych dowódców.

Grupa ta była bezpośrednio związana z KULIKOWSKIM.

Aresztowany WOJNOW zeznał, iż grupa dywersyjna przygotowała wysadzenie linii kolejowej na odcinkach: Rybnica – Słobodka, Tyraspol – Razdielnaja, Mohylów – Post Podolski, Hreczany – Szepetówka i Korosteń. Grupa prowadziła także działalność destrukcyjną, przerywając budowę linii kolejowych, niszcząc mienie, itp.

W ten sposób eliminowano z użytku wszystkie główne linie kolejowe, prowadzące do granicy z Polską i Rumunią.

WOJNOW zwerbował do grupy dywersyjnej dowódcę kompanii szkolnej 6 pułku kolejowego GACENKĘ (nie jest aresztowany), szefa sztabu 6 batalionu kolejowego BASMANOWA (nie jest aresztowany), i pomocnika dowódcy batalionu WOROŻBICKIEGO (nie jest aresztowany).

Na podstawie zeznań aresztowanych członków grupy dywersyjnej w oddziale transportu wojskowego, KONOPEWA (komisarza oddziału transportu wojskowego) i KRAMARIENKI (pom[ocnika] nacz[elnika] wydziału tego oddziału) ustalono, iż nie represjonowani członkowie grupy dywersyjnej kontynuowali swoją działalność aż do momentu swojego aresztowania.

W związku z przewidywaną w miesiącu maju tego roku dyslokacją jednostek K[ijowskiego] WO, członkowie grupy dywersyjnej rozpoczęli przygotowania do przeprowadzenia aktów dywersji podczas przemieszczenia transportów wojskowych koleją.

^aJednostki lotnicze^a

Na podstawie agenturalno-śledczego dochodzenia przeprowadzonego w sprawie przyczyn awarii w jednostkach lotnictwa myśliwskiego okręgu ustalono, iż [występujące] awarie były skutkiem działalności dywersyjno-szkodniczej agentury polskiego wywiadu, któremu udało się, poprzez swojego rezydenta INGAUNISA (byłego dowódcy WWS K[ijowskiego] WO) ulokować polskich szpiegów: SCZESNULEWICZA na stanowisko dowódcy 36 brygady lotnictwa myśliwskiego (aresztowany) i KOROLA na stanowisko dowódcy 56 brygady lotnictwa (nie jest aresztowany).

Wykonując polecenie polskiego wywiadu, INGAUNIS, SCZESNULEWICZ i KOROL przeprowadzili zakrojoną na szeroką skalę akcję wywrotową

татом диверсионно-вредительской работы агентуры польской разведки, которой удалось продвинуть через своего резидента ИНГАУНИСА – бывшего командующего ВВС КВО польских шпионов: СЧЕСНУЛЕВИЧА на должность командира 36-й истребительной авиабригады (арестован) и КОРОЛЯ на должность командира 56 авиабригады (не арестован).

Выполняя поручение польской разведки, ИНГАУНИС, СЧЕСНУЛЕВИЧ и КОРОЛЬ провели большую подрывную работу в истребительных авиабригадах КВО; дезорганизовали учебно-боевую подготовку летного состава, произвели ряд аварий и катастроф с человеческими жертвами и подготавливали на военный период поражение 36 и 56 истребительных авиабригад.

СЧЕСНУЛЕВИЧ выпускал в воздух неисправные самолеты, а в самостоятельные полеты посылал не подготовленный летный состав, заставляя его выполнять сложные летные задания, что влекло за собой аварии и катастрофы с человеческими жертвами.

Аналогичную работу проводил КОРОЛЬ в 56 авиабригаде.

СЧЕСНУЛЕВИЧ имел задание при получении сообщения пунктов ВНОС, о налете польской авиации на территорию Украины, задержать вылет с аэродрома 36-й авиабригады для того, чтобы польская авиация могла уничтожить ее материальную часть до вылета бригады.

В этих целях он сообщил польской разведке расположение оперативных аэродромов, на которых в мобилизационный период должна быть расконцентрирована 36 авиабригада.

СЧЕСНУЛЕВИЧЕМ в 36 авиабригаде была создана диверсионно-вредительская организация из руководящего состава бригады, в которую были завербованы: старший инженер бригады РОСЛЯК, кулак, дважды исключавшийся из партии за троцкистскую работу; командир эскадрильи СРЫВКИН, заговорщик и командир эскадрильи ПЕТРОВЕЦ, имеющий связь с Польшей.

Осуществляя задания СЧЕСНУЛЕВИЧА, завербованные им ПЕТРОВЕЦ и СРЫВКИН создали такую систему летной службы, при которой аварии и поломки были частым и неизбежным явлением.

^аЧасти противовоздушной обороны^а

Большая шпионско-диверсионная группа была создана «ПОВ» в частях Киевского пункта ПВО.

Бывший начальник химической службы Киевского пункта ПВО – член «ПОВ» ШПЕРКОВИЧ (осужден) по заданиям польской разведки создал диверсионную группу в частях ПВО, куда он завербовал пом[ощника] нач[альника] 1-й части штаба пункта ПВО КВАЧЕВА (осужден), командира дивизиона аэростатов заграждения КОБЫЛИНСКОГО (осужден), нач[альника] химслужбы бригады ПВО ФАЛЬКО и начальника штаба МПВО ПАСТУШЕНКО (осужден).

w brygadzie lotnictwa myśliwskiego K[ijowskiego] WO dezorganizowali zajęcia ćwiczebno-bojowe letniego kursu, doprowadzili do szeregu awarii i katastrof zakończonych ofiarami w ludziach i przygotowywali na czas wojny porażkę 36 i 56 brygady lotnictwa myśliwskiego.

SCZESNULEWICZ dopuszczał do lotu niesprawne samoloty, a do lotów samodzielnych wyznaczał nieprzygotowany [skład] letniego kursu, zmuszając go do wykonywania trudnych akrobacji powietrznych, co spowodowało awarie i katastrofy z ofiarami w ludziach.

Analogiczne działania podejmował KOROL w 56 brygadzie lot[nictwa].

SCZESNULEWICZ otrzymał zadanie, aby w momencie otrzymania meldunków z punktów WNOS o nalocie polskiego lotnictwa na terytorium Ukrainy, nie dopuścić do startu 36 brygady lotnictwa, po to, by polskie lotnictwo mogło zniszczyć jej sprzęt do [momentu] wystartowania brygady.

W tym celu przekazał on polskiemu wywiadowi położenie lotnisk operacyjnych, na które w okresie mobilizacji powinna zostać skierowana 36 brygada lot[nictwa].

SCZESNULEWICZ założył w 36 brygadzie dywersyjno-szkodniczą organizację złożoną z kadry dowódczej brygady, do której zostali zwerbowani: starszy inżynier brygady ROSLAK, kułak, dwukrotnie wykluczony z partii za działalność trockistowską; dowódca eskadry SRYWKIN, spiskowiec i dowódca eskadry PIOTROWIEC, posiadający kontakty z Polską.

Wykonując polecenia SCZESNULEWICZA, zwerbowani przez niego PIOTROWIEC i SRYWKIN ułożyli taki harmonogram letniej służby, w którym awarie i zniszczenia były zjawiskiem częstym i nieuchronnym.

^aJednostki obrony przeciwlotniczej^a

Dużą grupę szpiegowsko-dywersyjną utworzyła POW w jednostkach Kijowskiego punktu PWO.

Były naczelnik chemicznej służby Kijowskiego punktu PWO – członek POW SZPIERKOWICZ (skazany), utworzył na polecenie polskiego wywiadu grupę dywersyjną w jednostkach PWO, do której zwerbował pom[ocnika] sz[efa] 1 jednostki sztabu punktu PWO, KWACZEWA (skazany), dowódcę dywizjonu balonów zaporowych KOBYLINSKIEGO (skazany), nacz[elnika] służby chem[icznej] brygady PWO FALKĘ i szefa sztabu MPWO PASTUSZENKĘ (skazany).

Grupa ta wyznaczona była do zniszczenia przeciwhemicznych i powietrznych środków obrony Kijowa.

Jednocześnie grupa prowadziła działalność wywrotową w celu doprowadzenia do stanu nieużywalności [istotnego] wyposażenia sprzętowego artylerii przeciwlotniczej oraz środków chemicznych.

Oprócz tego, SZPIERKOWICZ stworzył grupę dywersyjną w celu unieruchomienia kijowskich elektrowni. Do grupy tej zwerbowany został sz[ef] sz[tabu] PWO kijowskiej elektrowni OBNOLENNYJ (skazany), naczelnik wydziału

Эта группа предназначалась для уничтожения противохимических и воздушных средств защиты Киева.

Наряду с этим, группой велась подрывная работа по приведению в негодность материальной части зенитной артиллерии и химмущества.

Помимо этого, ШПЕРКОВИЧ создал диверсионную группу для вывода из строя Киевских электростанций. В эту группу им были завербованы начштаба ПВО Киевской электростанции ОБНОВЛЕННЫЙ (осужден), начальник электро-турбинного цеха НАРОЧИЦКИЙ (осужден) и машинист БАРАНОВСКИЙ (осужден).

Арестованный командир батальона 5 прожекторного полка ЖАРЧИНСКИЙ показывает, что он был завербован в «ПОВ» командиром роты этого же полка РЫХЛЕВСКИМ (осужден) и получил задание создать в полку диверсионную группу.

В диверсионную группу ЖАРЧИНСКИЙ вовлек инженера полка БОРИСОВА (не арестован) и командира взвода ПЕРКОВСКОГО (не арестован).

Эта диверсионная группа привела в негодность шесть прожекторных станций.

^a«Пехотные и кавалерийские части»^a

Арестованный ПРОКОПЧУК – бывший командир 51 стрелковой дивизии показывает, что в 1933 году он был завербован в «ПОВ» бывшим зам[естителем] командующего ХВО КВЯТЕКОМ (арестован).

До этого по шпионской работе в пользу Польши он был связан с БЕГАЙЛО, входившим в руководство «ПОВ» на Винничине.

КВЯТЕК поручил ПРОКОПЧУКУ:

1) Заняться вербовкой диверсантов. Завербованные им в «ПОВ» военнослужащие должны были, как специалисты возглавить диверсионные группы из гражданских лиц.

2) Заняться подрывной работой в мобпланах для срыва от мобилизации частей в первый период войны.

3) Подготовить измену на фронте.

ПРОКОПЧУКУ известно, что диверсионные группы были созданы на железнодорожных узлах в Бердичеве, Казатине, Жмеринке и Шепетовке.

По поручению КВЯТЕКА, ПРОКОПЧУК завербовал в «ПОВ» пом[ощника] командира 288 стрелкового полка ЩЕТИНСКОГО (осужден) и начальника мастерских танкового батальона 96 стрелковой дивизии ЗЮБРОВСКОГО (арестован). ЩЕТИНСКИЙ и ЗЮБРОВСКИЙ должны были возглавить диверсионные группы на станции Жмеринка.

ПРОКОПЧУК показывает, что при переводе его в 51 стрелковую дивизию, он, по указанию КВЯТЕКА, связался с руководителем «ПОВ» в Красной армии на Одещине – бывшим начальником штаба 6 стрелкового корпуса МАРКЕВИЧЕМ (не арестован).

turbin elektrycznych NAROCZICKIJ (skazany) i maszynista BARANOWSKIJ (skazany).

Aresztowany dowódca batalionu 5 pułku reflektorów ŻARCZINSKIJ zeznał, że do POW zwerbował go dowódca kompanii tegoż pułku RYCHLEWSKIJ (skazany), z zadaniem utworzenia w pułku grupy dywersyjnej.

Do grupy dywersyjnej ŻARCZINSKIJ wciągnął inżyniera pułku BORISOWA (nie jest aresztowany) i dowódcę plutonu PIERKOWSKIEGO (nie jest aresztowany).

Wspomniana grupa dywersyjna doprowadziła do stanu nieużywalności sześć stacji reflektorów.

^aJednostki piechoty i kawalerii^a

Aresztowany PROKOPCZUK – były dowódca 51 Dywizji Strzeleckiej zeznał, że w 1933 roku został zwerbowany do POW przez byłego zast[ępcę] dowódcy Ch[arkowskiego] WO, KWIATKA (aresztowany).

Do tego czasu w pracy szpiegowskiej na rzecz Polski był on związany z BIEGAJEM, który wchodził w skład kierownictwa POW na Winniczyźnie.

KWIATEK polecił PROKOPCZUKOWI:

1) zająć się werbunkiem dywersantów – zwerbowani przez niego do POW wojskowi powinni byli, jako profesjonalści, dowodzić dywersyjnymi grupami złożonymi z osób cywilnych;

2) zająć się działalnością wywrotową w planach mob[ilizacyjnych], w celu sparaliżowania mobilizacji jednostek w pierwszym okresie działań wojennych;

3) przygotować [akty] zdrady na froncie.

PROKOPCZUKOWI wiadomo, że grupy dywersyjne zostały utworzone w węzłach kolejowych w Berdyczowie, Koziatynie, Żmerynce i Szepetówce.

Na polecenia KWIATKA, PROKOPCZUK zwerbował do POW pom[ocnika] dowódcy 288 pułku strzelców, SZCZETINSKIEGO (skazany) i naczelnika warsztatu remontowego batalionu czołgów 96 Dywizji Strzeleckiej, ZIUBROWSKIEGO (aresztowany). SZCZETINSKIJ i ZIUBROWSKIJ mieli dowodzić grupami dywersyjnymi na stacji Żmerynka.

PROKOPCZUK zeznał, że podczas przeniesienia go do 51 Dywizji Strzeleckiej, nawiązał na polecenie KWIATKA kontakt z przywódcą POW w Armii Czerwonej na Ziemi Odeskiej – byłym szefem sztabu 6 Korpusu Strzeleckiego, MARKIEWICZEM (nie jest aresztowany).

W jednostkach 51 Dywizji PROKOPCZUK utworzył grupę peowiacką, do której wciągnął sz[efa] sztabu batalionu 161 pułku strzelców WOŁOSIEWICZA (aresztowany), szefa sztabu batalionu rozpoznawczego JAKUBOWSKIEGO (aresztowany), szefa sztabu 51 pułku artylerii BIELINSKIEGO (skazany) i innych.

Poprzez zwerbowanych do POW pracowników sztabu i członków ukraińskiej organizacji nacjonalistycznej, do której PROKOPCZUK wstąpił na propozycję KWIATKA, – prowadził on działalność wywrotową poprzez komplikowanie

В частях 51 дивизии ПРОКОПЧУКОМ были созданы пеовяцкие группы, куда он вовлек нач[альника] штаба батальона 161 стрелкового полка ВОЛОСЕВИЧА (арестован), начальника штаба разведывательного батальона ЯКУБОВСКОГО (арестован), начальника штаба 51 артиллерийского полка БЕЛИНСКОГО (осужден) и других.

Через завербованных в «ПОВ» работников штаба и участников украинской националистической организации, куда ПРОКОПЧУК вошел по предложению КВЯТЕКА, – проводил вредительскую работу по запутыванию мобпланов, с целью срыва развертывания дивизии и второочередных частей в начале военных действий.

По показаниям бывш[его] начальника штаба 14 стр[елкового] корпуса КОРЧИЦА, он в 1936 году был переведен в Харьков, где по явке, полученной им от одного из руководителей «ПОВ» МИРОВИЦКОГО – комиссара 10 стр[елкового] корпуса, связался с КВЯТЕКОМ – бывшим заместителем командующего войсками КВО.

По показаниям КОРЧИЦА в Харьковскую комендатуру «ПОВ» в 1936 году входили: СТАНКОВСКИЙ – пом[ощник] нач[альника] военно-хозяйственной академии (осужден), преподаватели академии РАКУЦ (осужден), ХИЛИМСКИЙ (арестован), ПАВЛИНСКИЙ (устанавливается) и КОРЧИЦ.

Для работы по организации «боювок» в частях 14 корпуса, КОРЧИЦЕМ были завербованы в «ПОВ»: ПОПЛАВСКИЙ – помощник начальника мобчасти корпуса, ДОБРЖАНСКИЙ – начальник штаба 224 стр[елкового] полка, ЧЕЛОВСКИЙ – начальник связи 14 корпусного артполка, МАНЦЕВИЧ – начальник штаба 75 стр[елкового] полка и КУГЛЕР – пом[ощник] командира 14 корпусного артполка.

По заданию КОРЧИЦА, эти лица создали в своих частях диверсионно-повстанческие «боювки».

КОРЧИЦ показывает, что Харьковская комендатура «ПОВ» особое внимание уделяла созданию «боювок» на военных артиллерийских складах в Кременчуге, Полтаве и Балаклаве.

Участники «боювок» на артиллерийских складах получили задание взорвать склады в момент объявления войны.

По показаниям КОРЧИЦА, кроме указанных частей, вскрыт ряд «боювок» в 9 военной школе летчиков, 4 жел[езно]дор[ожном] полку и 21 батальоне местных войск, несущем охрану военных складов.

Арестованный ВАЛЛЕР^в показал, что в 1925 году, после окончания им Московской военной школы «польских коммунаров», он получил назначение в 45 стр[елковую] дивизию, где с ним связался один из руководителей «ПОВ» на Украине ДОВЖИНСКИЙ и дал ему задание на создание «боювок» в частях дивизии.

---

^в Вище: ВАЛЕР. Далі у документі подається обидві версії прізвища.

planów mob[ilizacyjnych], w celu uniemożliwienia formowania dywizji i jednostek drugiego rzutu w początkowym okresie działań wojennych.

Był[y] szef sztabu 14 Korpusu Strz[eleckiego] KORCZYC zeznał, iż w 1936 roku został przerzucony do Charkowa, gdzie na hasło otrzymane od jednego z dowódców POW, MIROWICKIEGO – komisarza 10 Korpusu Strz[eleckiego], nawiązał kontakt z KWIATKIEM – byłym zastępcą dowodzącego wojskami K[ijowskiego] WO.

Według zeznań KORCZYCA w skład komend POW w Charkowie, w 1936 roku wchodził: STANKOWSKIJ – pom[ocnik] nacz[elnika] akademii wojsko-gospodarczej (skazany), wykładowcy akademii: RAKUC (skazany), CHILIMSKIJ (aresztowany), PAWLINSKIJ (ustalany) i KORCZYC.

W celu organizowania ^bbojówek^b w jednostkach 14 Korpusu, do POW zostali zwierbowani przez KORCZYCA: POPLAWSKIJ – pomocnik szefa jednostek mob[ilizacyjnych] Korpusu, DOBRZANSKIJ – szef sztabu 224 pułku strz[elców], CZEŁOWSKIJ szef łączności 14 korpuśnego pułku artylerii, MANCEWICZ – szef sztabu 75 pułku strz[elców] i KUGLER – pom[ocnik] dowódcy 14 korpuśnego pułku art[ylerii].

Na polecenie KORCZYCA, wymienione osoby utworzyły w swoich jednostkach dywersyjno-powstańcze ^bbojówki^b.

KORCZYC zeznał, iż charkowska komenda POW zwracała szczególną uwagę na stworzenie ^bbojówek^b w wojskowych składach artyleryjskich w Krzemieńczuku, Połtawie i Bałakławie.

Członkowie ^bbojówek^b [działających] w składach artyleryjskich otrzymali polecenie wysadzenia składów w powietrze w chwili ogłoszenia wojny.

Na podstawie zeznań KORCZYCA, oprócz wymienionych jednostek, wykryty został szereg ^bbojówek^b w 9 wojskowej szkole lotników, w 4 pułku kol[ejowym] i 21 batalionie wojsk lokalnych, przeznaczonym do ochrony magazynów.

Aresztowany WALLER^d zeznał, iż w 1925 roku, po ukończeniu moskiewskiej szkoły wojskowej polskich komunardów, otrzymał przydział do 45 Dywizji Strz[eleckiej], gdzie skontaktował się z nim jeden z dowódców POW na Ukrainie DOWŻYNSKIJ i powierzył mu zadanie stworzenia ^bbojówek^b w jednostkach dywizji.

Jednocześnie DOWŻYNSKIJ skontaktował WALLERA z członkami POW w dywizji.

Jednocześnie z werbowaniem do POW dowódców – Polaków, WALER otrzymał od DOWŻYNSKIEGO zadanie – werbować do organizacji dowódców Ukraińców, o orientacji nacjonalistycznej.

Zgodnie z zeznaniami WALERA, członkowie POW, oprócz zadania rozbudowania organizacji podejmowali także działania dywersyjne, polegające na niszczeniu broni i zapasów amunicji.

---

^d Wyżej: WALER. Dalej w dokumencie obie wersje nazwiska.

Одновременно ДОВЖИНСКИЙ связал ВАЛЛЕРА с участниками «ПОВ» в дивизии.

Наряду с вербовкой в «ПОВ» командиров поляков, ВАЛЕР получил от ДОВЖИНСКОГО задание – вербовать в организацию командиров украинцев, националистически настроенных.

По показаниям ВАЛЕРА, участниками «ПОВ», помимо задач по расширению организации, проводилась также диверсионная работа, выражавшаяся в порче оружия и боеприпасов.

В своих показаниях ВАЛЛЕР называет до 50 участников «ПОВ», осевших в различных частях Киевского и Харьковского военных округов.

Арестованный ГРЖЕЛЬЧАК показал, что начиная с 1923 года, он по заданию руководства «ПОВ», создал пеовяцкие «боювки» в 133 стрелковом полку, 7-м стрелковом полку и 29 кавалерийском полку.

В 1935 году ГРЖЕЛЬЧАК получил задание демобилизоваться из армии и выехать в гор. Славуту, где поступить на службу во вновь сформированную кавалерийскую дивизию и приступить к организации пеовяцких групп.

Задание организации ГРЖЕЛЬЧАК выполнил и создал пеовяцкую группу в 104 кавполку.

Арестованный ДОМБРОВСКИЙ – пом[ощник] командира 132 стр[елкового] полка 44 дивизии показал, что он является участником «ПОВ» с 1919 года и по заданию организации был влит в Красную армию.

ДОМБРОВСКИЙ показал, что за время службы в Красной армии, им создан ряд пеовяцких групп среди польского населения и в частях Красной армии.

По работе «ПОВ» ДОМБРОВСКИЙ был связан с Житомирской комендатурой.

ДОМБРОВСКОМУ было известно о существовании диверсионных пеовяцких групп на предприятиях Житомира и железной дороге.

По заданию организации ДОМБРОВСКИЙ в военное время должен был сорвать снабжение полка боеприпасами и сдать в плен полякам тылы полка, находившиеся в его непосредственном распоряжении.

Арестованный ВОЙНО-ДАНЧИШИН показал, что после окончания Московской военной школы «польских коммунаров», он был направлен в 51 артполк, 51 стр[елковой] дивизии, где организовал «боювку».

ВОЙНО-ДАНЧИШИН был связан с участниками «ПОВ» в 51 стр[елковой] дивизии и знал о существовании там «боювки» в 51 артиллерийском полку.

Будучи переведен в 25 артполк 25 стрелковой дивизии, ВОЙНО-ДАНЧИШИН провел в полку ряд вербовок в «ПОВ» и создал пеовяцкую группу.

^aСвязь с гражданскими организациями «ПОВ»^a

Пеовяцкие группы в армии были тесно связаны с участниками «ПОВ» из гражданских лиц.

W swoich zeznaniach WALLER wymienia około 50 członków POW, którzy urządzili się w różnych jednostkach Kijowskiego i Charkowskiego Okręgów Wojskowych.

Aresztowany GRZELCZAK zeznał, iż począwszy od 1923 roku, na zlecenie kierownictwa POW utworzył peowiackie ^b-bojówki^b w 133 pułku strz[elców], 7 pułku strzelców i 29 pułku kawalerii.

W 1935 roku, GRZELCZAK otrzymał zadanie demobilizacji z armii i wyjazdu do mias[ta] Sławuty, aby tam ponownie zaciągnąć się do służby w nowo uformowanej dywizji kawalerii i przystąpić do organizacji grup peowiackich.

Zadanie zlecone przez organizację [POW] GRZELCZAK wykonał i utworzył grupę peowiacką w 104 pułku kaw[alerii].

Aresztowany DOMBROWSKIJ – pom[ocnik] dowódcy 132 pułku strz[elców] 44 Dywizji zeznał, iż jest on członkiem POW od 1919 roku i, wypełniając zadania organizacji, został wcielony do Armii Czerwonej.

DOMBROWSKIJ zeznał, iż w czasie służby w Armii Czerwonej utworzył szereg grup peowiackich wśród ludności polskiej i w jednostkach Armii Czerwonej.

W sprawach działalności POW DOMBROWSKIJ kontaktował się z komendą w Żytomierzu.

DOMBROWSKIJ wiedział o istnieniu dywersyjnych grup peowiackich w zakładach przemysłowych Żytomierza i na kolei.

Na polecenie organizacji, DOMBROWSKIJ miał zadanie, by w razie wojny przerwać zaopatrzenie pułku w amunicję i oddać w niewolę tyły pułku, które znajdowały się pod jego bezpośrednim dowództwem, Polakom.

Aresztowany WOJNO-DANCZISZYN zeznał, iż po ukończeniu moskiewskiej szkoły wojskowej polskich komunardów, został skierowany do 51 pułku art[ylerii], 51 Dywizji Strzel[eckiej], gdzie organizował ^b-bojówkę^b.

WOJNO-DANCZISZYN związany był z członkami POW w 51 Dywizji Strz[eleckiej] i wiedział o istnieniu ^b-bojówki^b w 51 pułku artylerii.

Po przeniesieniu do 25 pułku art[ylerii] 25 Dywizji Strzeleckiej, WOJNO-DANCZISZYN przeprowadził w pułku szereg werbunków do POW i założył peowiacką grupę.

^aKontakt z cywilnymi organizacjami POW^a

Peowiackie grupy w armii były ściśle związane z cywilnymi członkami POW.

Równoległe z ^b-bojówkami^b działającymi w jednostkach okręgów wykryto, na podstawie śledztwa przeprowadzonego wśród członków POW w armii, szereg dywersyjnych grup peowiackich, w przedsiębiorstwach o znaczeniu obronnym w Charkowie, Dniepropietrowsku oraz Izjum.

Aresztowany POGORZELSKIJ – dowódca batalionu saperów 75 Dywizji Strz[eleckiej] ujawnił ilość komend i ^b-bojówek^b w miastach: Łubnie, Charków, Dniepropietrowsk oraz Izjum.

Наряду с «боювками», действовавшими в частях округов, следствием через участников «ПОВ» в армии вскрыт ряд диверсионных пеовацких групп на предприятиях оборонного значения в Харькове, Днепропетровске и Изюме.

Арестованный ПОГОРЖЕЛЬСКИЙ – командир саперного батальона 75 стр[елковой] дивизии, показал о наличии комендатур и «боювок» в городах Лубны, Харькове, Днепропетровске и Изюме.

Комендатуры и «боювки» «ПОВ» в этих городах были созданы преимущественно на крупных предприятиях оборонного значения и на железнодорожных узлах.

Главной задачей участников «ПОВ», осевших на этих предприятиях и железной дороге, являлось совершение диверсионных актов в момент объявления войны.

Проведенной операцией нанесен незначительный оперативный удар по подполью «ПОВ» в частях Киевского и Харьковского военных округов.

Всего арестовано: по Киевскому военному округу – 304 человека и Харьковскому военному округу – 84 чел.

Проводящееся согласно приказа Наркома обороны увольнение из рядов РККА всех военнослужащих иностранного происхождения используем для ликвидации «ПОВ» в армии.

Протоколы допросов активных участников «ПОВ» будут высланы дополнительно.

^аНачальник Особого отдела КВО
Майор государственной безопасности^а
ГРЕЧУХИН¹³

«Г-23-Г» июня 1938 г.

№ Г-1626/сн^Г

г. Киев

ГДА СБУ, ф. 16, оп. 31 (1951 р.), спр. 12, арк. 536–590.

Копія, машинопис.

^{Г-Г} Вписано від руки.

¹³ Дмитро Дмитрович Гречухін (нар. 1903), з 1929 в органах ОДПУ; з вересня 1930 помічник начальника ЕКВ ПП ОДПУ по Іванівській промисловій обл.; з червня 1935 заступник начальника ЕКВ УДБ УНКВС Західносибірського краю (ЗСК); з 25 VII 1936 начальник ЕКВ УДБ УНКВС по ЗСК; з 23 I 1937 начальник 3 відділу УДБ УНКВС по ЗСК; з 14 VI 1937 начальник 5 відділу та помічник начальника УНКВС по ЗСК, за сумісництвом начальник ОВ УДБ НКВС Сибірського ВО; з 13 IX 1937 начальник УНКВС Красноярського краю; з 26 II 1938 начальник УНКВС Одеської обл.; з 28 V 1938 начальник ОВ УДБ Київського Особливого ВО, за сумісництвом заступник наркома внутрішніх справ УРСР; з 15 IX 1938 начальник УНКВС Ростовської обл. Заарештований 3 XII 1938, подальша доля невідома. *Шаповал Ю., Пристайко В., Золотарьов В. Цит. праця, с. 455–456.*

Komendy i ^bbojówki^b POW w tych miastach zostały utworzone głównie w ważniejszych przedsiębiorstwach o znaczeniu dla obronności i na węzłach kolejowych.

Głównym zadaniem członków POW, działających w tych przedsiębiorstwach i na kolei, było przeprowadzenie akcji dywersyjnych w momencie ogłoszenia wojny.

W trakcie przeprowadzonej operacji dokonano niewielkiego uderzenia w podziemie POW w jednostkach Kijowskiego i Charkowskiego Okręgów Wojskowych.

Aresztowano łącznie: w Kijowskim Okręgu Wojskowym – 304 osoby i Charkowskim Okręgu Wojskowym – 84 os[oby].

Przeprowadzany, zgodnie z rozkazem *narkoma* obrony, proces zwalniania z szeregów armii RKKA wszystkich wojskowych obcego pochodzenia, wykorzystamy w celu likwidacji POW w armii.

Protokoły przesłuchań aktywnych członków POW będą przesłane dodatkowo.

^a-Naczelnik Oddziału Specjalnego K[ijowskiego] WO
Major bezpieczeństwa państwowego^a
GRIECZUCHIN¹³

„^e-23^e” czerwca 1938 r.

nr ^e-1626/sn^e

m. Kijów

*HDA SBU, f. 16, op. 31 (1951 r.), spr. 12, ark. 536–590.
Kopia, maszynopis.*

---

^e-^e *Wpisano odręcznie.*

¹³ Dimitrij Dimitrijewicz Grieczuchin (ur. 1903), od 1929 w OGPU; od września 1930 pom. naczelnika EKO PP OGPU iwanowskiego obw. przemysłowego; od czerwca 1935 zca naczelnika EKO UGB UNKWD Kraju Zachodniosyberyjskiego; od 25 VII 1936 naczelnik EKO UGB UNKWD Kraju Zachodniosyberyjskiego; od 23 I 1937 naczelnik 3 Oddziału UGB UNKWD Kraju Zachodniosyberyjskiego; od 14 VI 1937 naczelnik 5 Oddziału oraz pom. naczelnika UNKWD Kraju Zachodniosyberyjskiego, jednocześnie naczelnik OO UGB NKWD Syberyjskiego WO; od 13 IX 1937 naczelnik UNKWD Kraju Krasnojarskiego; od 26 II 1938 naczelnik UNKWD obw. odeskiego, od 28 V 1938 naczelnik OO UGB Kijowskiego Specjalnego WO, jednocześnie zca *narkoma* spraw wewnętrznych USRS; od 15 IX 1938 naczelnik UNKWD obw. rostowskiego. Aresztowany 3 XII 1938, dalsze losy nieznanne. J. Szapował, W. Prystajko, W. Zołotar'ow, *op.cit.*, s. 455–456.

№ 151

29 червня 1938, Київ. Повідомлення наркома внутрішніх справ УРСР
Олександра Успенського секретарю ЦК КП(б)У Микиті Хрущову
про затримання агента польської розвідки

^{а-б}Совершенно секретно^{-б-а}

^бСекретарю ЦК КП(б)У^{-б}
^атов. ХРУЩЕВУ Н. С.^{-а}

3-го июня с. г. из поезда Баку–Шепетовка, на ст. Киев скрылся следовавший транзитом из Ирана в Польшу пассажир – польский подданный КУБАТ Францишек.

Принятыми мерами КУБАТ 5-го июня был нами задержан в районе станции Бородянка, Киевской области. При нем обнаружены 2 советских паспорта на имя БЕЛОУСОВА Сергея Ивановича и МИСЬКО Ильи Яковлевича, справки Молочанской МТС Днепропетровской области, компас, миниатюрный фотоснимок топографической карты с маршрутом, идущим от Киева к границе, а также 2800 рублей советскими деньгами.

КУБАТ сознался в том, что является агентом 2-го отдела польского главного штаба, по поручению которого прибыл для шпионской работы в СССР. Настоящая фамилия КУБАТА – ДАЛЕМБА.

До работы во 2-м отделе, являлся офицером 40 пехотного полка польской армии, дислоцированного в Львове. Последний чин – подпоручик.

До переброски в СССР ДАЛЕМБА прошел тщательную подготовку под руководством офицеров 2-го отдела польского главного штаба, которая длилась 7 месяцев. За это время ДАЛЕМБА изучил русский язык, обстановку в СССР, шифрование, тайнопись и т. д.

ДАЛЕМБА имел задание осесть в Киеве и создать крупные шпионско-диверсионные резидентуры, охватив штаб Киевского военного округа, авиационные и мотомехчасти гарнизона. В качестве объектов диверсии ДАЛЕМБЕ были указаны Окружной артиллерийский склад № 64 в Киеве и киевские электростанции.

В своей работе ДАЛЕМБА должен был опереться на уцелевших участников «Польской организации войсковой». Для этой цели ему была дана явка к одному из участников «ПОВ» – ВИТКОВСКОМУ, проживающему под Киевом.

Связь с польской разведкой ДАЛЕМБА должен был поддерживать следующими путями: тайнописью по почте; через прибывающих из Польши

---

^{а-а} Підкреслено машинописним способом.

^{б-б} Написано великими літерами.

Nr 151

29 czerwca 1938, Kijów. Meldunek ludowego komisarza spraw wewnętrznych USRS Aleksandra Uspińskiego dla sekretarza KC KP(b)U Nikity Chruszczowa, dotyczący zatrzymania agenta wywiadu polskiego

a-b-Ścisłe tajne^{b-a}

^b-Do sekretarza KC KP(b)U^b
^a-Do Tow. CHRUSZCZOWA N. S.^a

3 czerwca br. z pociągu [relacji] Baku – Szepetówka, na s[tacji] kolejowej w Kijowie [wysiadł] i ukrył się pasażer, obywatel polski, KUBAT Franciszek, który tranzytem jechał z Iranu do Polski.

W dniu 5 czerwca, stosując [właściwe] środki, zatrzymaliśmy KUBATA w okolicach stacji Borodianka w obwodzie kijowskim. Znalaziono przy nim: 2 paszporty sowieckie na nazwiska BIEŁOUSOW Siergiej Iwanowicz i MIŠKO Ilja Jakowlewicz; zaświadczenia mołoczańskiej MTS obwodu dneipropietrowskiego; kompas, miniaturowe zdjęcie mapy topograficznej z [zaznaczoną] trasą z Kijowa do granicy a także 2800 rubli w sowieckich pieniądzech.

KUBAT przyznał się, że jest agentem 2 Oddziału polskiego Sztabu Głównego, na polecenie którego przybył do ZSRS w celu prowadzenia działalności szpiegowskiej. Prawdziwe nazwisko KUBATA [brzmi:] DALEMBA.

Przed podjęciem pracy w 2 Oddziale był on oficerem 40 pułku piechoty Wojska Polskiego, stacjonującego we Lwowie. Ostatni [jego] stopień – porucznik.

Przed przerwaniem do ZSRS DALEMBA przeszedł staranne przygotowanie pod dowództwem oficerów 2 Oddziału polskiego Sztabu Głównego, które trwało 7 miesięcy. Przez ten czas DALEMBA nauczył się języka rosyjskiego, [zapoznał się] z sytuacją w ZSRS, zasadami szyfrowania, kryptografii itp.

Do zadań DALEMBY należało zamieszkanie w Kijowie, [a następnie] utworzenie tam dużych rezydentur szpiegowsko-dywersyjnych, obejmujących sztab Kijowskiego Okręgu Wojskowego, lotnictwo i zmotoryzowane [jednostki] garnizonu. Jako główne obiekty dywersji zostały wytypowane: Okręgowy Skład Artyleryjski nr 64 w Kijowie i kijowskie elektrownie.

W swej pracy DALEMBA miał oprzeć się na pozostałych [na miejscu] członkach Polskiej Organizacji Wojskowej. W tym celu DALEMBA otrzymał kontakt do jednego z członków POW – WITKOWSKIEGO, który mieszka pod Kijowem.

Łączność z wywiadem polskim DALEMBA miał utrzymywać w następujący sposób: przesyłanie tajnopisów pocztą, [kontakt] z przybywającymi z Polski kurierami; oprócz tego wywiad polski miał założyć DALEMBIE radiostację.

---

^{a-a} Podkreślono maszynowo.

^{b-b} Zapisano wersalikami.

курьеров; кроме того, ДАЛЕМБЕ польская разведка должна была установить для связи радио-рацию.

Легализоваться ДАЛЕМБА должен был по паспорту на имя БЕЛОУСОВА. Паспорт на имя МИСЬКО был дан ему для пользования на первых порах, пока он не сбрил бы бороду. На фотоснимках паспортов на имя КУБАТА и на имя МИСЬКО – ДАЛЕМБА изображен с бородой, на имя БЕЛОУСОВА – без бороды.

По указаниям ДАЛЕМБЫ, нами на 11-м километре шоссе Киев – Житомир обнаружены закопанными в земле польский заграничный паспорт на имя КУБАТА и ряд записей. Что же касается другого места – возле села Андреевки Макаровского района Киевской области, где им были закопаны вербовочные письма, то доставленный нами туда ДАЛЕМБА – обнаружить этого места не смог.

ВИТКОВСКИЙ является активным участником «Польской организации войсковой» и был нами арестован за несколько дней до появления ДАЛЕМБЫ.

ВИТКОВСКИЙ в своем участии в «ПОВ» сознался. При предъявлении ему фотографий, привезенных ДАЛЕМБОЙ, признал, что они являются теми же фотографиями, которые он послал в Польшу матери.

Предупреждение его польской разведкой о предстоящем приезде ДАЛЕМБЫ – ВИТКОВСКИЙ категорически отрицает. Эти показания ВИТКОВСКОГО совпадают с показаниями ДАЛЕМБЫ.

При проверке нами легенды Молочанского района, данной ДАЛЕМБЕ 2-м отделом польского главного штаба, установлено, что она целиком соответствует действительности.

Также установлено, что БЕЛОУСОВ, на имя которого имел паспорт ДАЛЕМБА, проживал до 1935 года в Молочанске и работал в МТС. Настоящее местонахождение БЕЛОУСОВА устанавливаем.

Направляю протокол допроса ДАЛЕМБЫ¹.

⁶Народный комиссар внутренних дел УССР⁶
(—) УСПЕНСКИЙ

^в-№ 1657/сн^в

«в-29^в» июня 1938 г.

г. Киев

*ГДА СБУ, ф. 16, оп. 31 (1951 р.), спр. 12, арк. 528–533.
Оригінал, машинопис.*

^в-^в *Вписано від руки.*

¹ У справі протокол допиту відсутній.

W celu [pełnej] legalizacji DALEMBA miał posłużyć się paszportem na nazwisko BIEŁOUSOWA. Paszport na nazwisko MIŠKO został mu wydany na okres początkowy, dopóki nie zgoli brody. Na fotografiach paszportów na nazwisko KUBAT i na nazwisko MIŠKO – DALEMBA był z brodą, na nazwisko BIEŁOUSOWA – bez brody.

Na podstawie zeznań DALEMBY znaleźliśmy, na 11 kilometrze szosy Kijów – Żytomierz, zakopany w ziemi zagraniczny paszport na nazwisko KUBAT i szereg zapisków. Jeśli chodzi o drugie miejsce – obok wsi Andriejewka, rejon makarowski, obwód kijowski, gdzie DALEMBA zakopał dokumenty dotyczące werbunku, to dowieziony tam przez nas – nie mógł tego miejsca odnaleźć.

WITKOWSKIJ jest aktywnym członkiem Polskiej Organizacji Wojskowej i został przez nas aresztowany kilka dni przed zjawieniem się DALEMBY.

WITKOWSKIJ przyznał się do swojej przynależności do POW. Po przedstawieniu mu fotografii przywiezionych przez DALEMBĘ przyznał, że są to te fotografie, które on posłał matce do Polski.

Faktowi, iż wywiad polski uprzedził go o mającym nastąpić przyjeździe DALEMBY – WITKOWSKIJ kategorycznie zaprzecza. W tym miejscu zeznania WITKOWSKIEGO zgadzają się z zeznaniami DALEMBY.

Przeprowadzona przez nas kontrola legendy dotyczącej rejonu mołoczańskiego, którą DALEMBA otrzymał od 2 Oddziału polskiego Sztabu Głównego wykazała, iż w całości odpowiada ona rzeczywistości.

Ustalono także, że BIEŁOUSOW, na nazwisko którego DALEMBA miał paszport, mieszkał do 1935 roku w Mołoczańsku i pracował w MTS. Aktualne miejsce pobytu BIEŁOUSOWA ustalamy.

Przekazuję protokół przesłuchania DALEMBY¹.

^b-Ludowy Komisarz Spraw Wewnętrznych USRS^{-b}
(—) USPIENSKIJ

^cnr 1657/sn^c

„^c29^c” czerwca 1938 r.

m. Kijów

*HDA SBU, f. 16, op. 31 (1951 r.), spr. 12, ark. 528–533.
Oryginał, maszynopis.*

---

^{c-c} *Wpisano odręcznie.*

¹ W aktach sprawy brak protokołu przesłuchania.

№ 152

1 липня 1938, Київ. Телефонограма наркома внутрішніх справ УРСР Олександра Успенського керівництву НКВС СРСР про викриття у Києві підготовки замаху на Микиту Хрущова

^а-Записка по проводу
Москва-^а НКВД СССР

тов. ЕЖОВУ Н. И.
тов. ФРИНОВСКОМУ
тов. ЖУРБЕНКО¹

В г. Киеве вскрыта террористическая шпионская организация, подготавливающая по заданию польской разведки совершение террористического акта против тов. ХРУЩЕВА.

Постовым милиционером на правительственном маршруте были задержаны двое подростков АЛАЗЬЯН Аведис и ГЛУЩЕНКО Павел, которые записывали в специальную тетрадь номера проходивших машин.

В изъятой тетради были записаны номера ряда автомашин, в том числе номер машины тов. ХРУЩЕВА.

Опрошенные нами АЛАЗЬЯН Аведис Павлович – 13 лет, ученик 4 класса трудовой школы в Киеве и ГЛУЩЕНКО Павел – 10 лет, ученик второго класса трудшколы рассказали, что записи правительственных машин они производили по поручению ГЛУЩЕНКО Ивана Никифоровича (отца Павла ГЛУЩЕНКО), работающего старшим официантом вагона-ресторана поезда Шепетовка–Баку.

В конце мая с. г. ГЛУЩЕНКО Иван, уезжая поездом в очередной служебный рейс, предложил своему сыну Павлу и через него второму подростку – АЛАЗЬЯНУ, к своему возвращению в Киев зафиксировать в тетрадь номера автомашин, проезжающих по этому маршруту.

^{а-а} *Написано великими літерами.*

¹ Олександр Спиридонович Журбенко (1903–1940), з 1922 в органах ВЧК-ОДПУ-НКВС; до листопада 1924 помічник уповноваженого комендатури ДПУ Кримської АРСР; в Повноваженому представництві ОДПУ по Криму: з листопада 1924 до березня 1926 помічник уповноваженого СВ, з березня 1926 до 15 III 1931 уповноважений, старший уповноважений СВ, з 15 III 1931 до травня 1933 помічник начальника СПВ; з жовтня 1933 до 11 XI 1933 начальник 3 відділення СПВ ПП ОДПУ по Московській обл.; з 11 XI 1933 до 10 VII 1934 начальник 4 відділення СПВ ПП ОДПУ по Московській обл.; з 13 VII 1934 начальник 4 відділення СПВ УДБ УНКВС Московської обл.; з 9 IV 1935 помічник начальника СПВ УДБ УНКВС Московської обл.; з 11 XI 1936 начальник 6 відділення СПВ ГУДБ НКВС СРСР; з 25 XII 1936 начальник 6 відділення 4 відділу ГУДБ НКВС СРСР; з 15 IV 1937 начальник 9 відділення 4 відділу ГУДБ НКВС СРСР; з квітня 1938 заступник начальника 4 відділу 1 Управління НКВС СРСР; з 28 V 1938 начальник 4 відділу 1 Управління НКВС СРСР; з 15 IX 1938 начальник УНКВС Московської обл. Заарештований 29 XI 1938, засуджений 15 II 1940 ВК ВС СРСР до ВМП, розстріляний 26 II 1940. Не реабілітований. *Петров Н., Скоркин К. Цит. праця, с. 195.*

Nr 152

1 lipca 1938, Kijów. Telefonogram ludowego komisarza spraw wewnętrznych USRS Aleksandra Uspienskiego do kierownictwa NKWD ZSRS, dotyczący wykrycia w Kijowie przygotowań do zamachu na Nikitę Chruszczowa

^a-Telefonogram
Moskwa-^a NKWD ZSRS

Do Tow. JEŻOWA N. I.
Do Tow. FRINOWSKIEGO
Do Tow. ŻURBIENKI¹

W m. Kijowie wykryto szpiegowską organizację terrorystyczną, która przygotowywała na polecenie polskiego wywiadu zamach na tow. CHRUSZCZOWA.

Stojący na posterunku przy trasie przejazdu [delegacji] rządowej milicjant zatrzymał dwóch wyrostków: AŁAZJANA Awiedisa i GŁUSZCZENKĘ Pawła, którzy zapisywali do specjalnego zeszytu numery [rejestracyjne] przejeżdżających samochodów.

W odebranych zeszycie znajdowały się zapisane numery całego szeregu samochodów, w tym numer samochodu tow. CHRUSZCZOWA.

Przepytani przez nas: AŁAZJAN Awiedis – lat 13, uczeń klasy 4 szkoły zawodowej w Kijowie i GŁUSZCZENKO Paweł – lat 10, uczeń drugiej klasy szkoły zaw[odowej] opowiedzieli, że numery rejestracyjne samochodów rządowych zapisywali na polecenie GŁUSZCZENKI Iwana Nikifrowicza (ojca Pawła GŁUSZCZENKI), który pracuje jako starszy kelner w wagonie restauracyjnym pociągu Szepetówka – Baku.

W końcu maja br. GŁUSZCZENKO Iwan, wyjeżdżając pociągiem w kolejną podróż służbową, polecił swojemu synowi Pawłowi, a przez niego drugiemu

---

^a-^a *Zapisano wersalikami.*

¹ Aleksandr Spiridonowicz Żurbienko (1903–1940), od 1922 w WCZK-OGPU-NKWD; do listopada 1924 pom. pełnomocnika komendantury GPU Krymskiej ASRS; w PP OGPU Krymu: od listopada 1924 do marca 1926 pom. pełnomocnika Tajnego Oddziału, od marca 1926 do 15 III 1931 pełnomocnik, starszy pełnomocnik Tajnego Oddziału, od 15 III 1931 do maja 1933 pom. naczelnika SPO; od października 1933 do 11 XI 1933 naczelnik 3 Wydziału SPO PP OGPU obw. moskiewskiego; od 11 XI 1933 do 10 VII 1934 naczelnik 4 Wydziału SPO PP OGPU obw. moskiewskiego; od 13 VII 1934 naczelnik 4 Wydziału SPO UGB UNKWD obw. moskiewskiego; od 9 IV 1935 pom. naczelnika SPO UGB UNKWD obw. moskiewskiego; od 11 XI 1936 naczelnik 6 Wydziału SPO GUGB NKWD ZSRS; od 25 XII 1936 naczelnik 6 Wydziału 4 Oddziału GUGB NKWD ZSRS; od 15 IV 1937 naczelnik 9 Wydziału 4 Oddziału GUGB NKWD ZSRS; od kwietnia 1938 zca naczelnika 4 Oddziału 1 Zarządu NKWD ZSRS; od 28 V 1938 naczelnik 4 Oddziału 1 Zarządu NKWD ZSRS; od 15 IX 1938 naczelnik UNKWD obw. moskiewskiego. Aresztowany 29 XI 1938, skazany 15 II 1940 przez Kolegium Wojskowe SN ZSRS na karę śmierci, rozstrzelany 26 II 1940. Nie zrehabilitowany. N. Pietrow, K. Skorkin, *op.cit.*, s. 195.

О ГЛУЩЕНКО нами были получены агентурные данные, что он резко антисоветски настроен, в прошлом служил добровольцем в армиях Врангеля и Деникина.

ГЛУЩЕНКО нами был арестован и на следствии признался, что в 1936 году он был завербован своим знакомым РЖЕЧИНСКИМ для шпионской работы в пользу Польши.

На протяжении 1937–[19]38 г. г. ГЛУЩЕНКО передавал для польской разведки через РЖЕЧИНСКОГО шпионские сведения о работе оборонных предприятий и нефтяной промышленности г. Баку, куда систематически выезжал в служебные командировки. ГЛУЩЕНКО также передавал РЖЕЧИНСКОМУ ряд шпионских сведений, которые ему удалось собрать по Донбассу.

ГЛУЩЕНКО показал, что в мае 1938 года РЖЕЧИНСКИЙ дал ему указания выяснить номера правительственных автомашин, проезжающих ежедневно по Софиевской ул[ице] к зданию ЦК КП(б)У и обратно.

РЖЕЧИНСКИЙ сообщил ему, что это необходимо для того, чтобы выследить машину секретаря ЦК КП(б)У тов. ХРУЩЕВА, против которого польская разведка, через свою агентуру на Украине готовит террористический акт.

ГЛУЩЕНКО дал согласие РЖЕЧИНСКОМУ на участие в подготовке теракта.

В связи с этим, показывает ГЛУЩЕНКО, он накануне своей очередной служебной поездки в Баку, предложил сыну, а через него другому подростку – АЛАЗЬЯНУ записать номера машин, проходящих по Софиевской улице.

РЖЕЧИНСКИЙ нами установлен и арестован.

РЖЕЧИНСКИЙ – начальник охраны фабрики «Красный резинщик», сын личного дворянина. В годы гражданской войны РЖЕЧИНСКИЙ служил в гетманской варте и позже – офицером деникинской контрразведки в Одессе.

Он показал, что с 1934 года является резидентом польской разведки и ведет активную шпионскую работу, передавая полякам ценные сведения о дислокации воинских частей РККА в приграничных районах Украины, о работе предприятий оборонной промышленности и ряд других.

По шпионской работе РЖЕЧИНСКИЙ был связан со ЗЛОЧЕВСКИМ, проживающим в Бердичеве, ему РЖЕЧИНСКИЙ передавал шпионские материалы и от него получал задания (дано указание ЗЛОЧЕВСКОГО установить и арестовать).

В частности, от ЗЛОЧЕВСКОГО им было получено задание на подготовку террористического акта против тов. ХРУЩЕВА.

ЗЛОЧЕВСКИЙ поручил РЖЕЧИНСКОМУ установить слежку за машиной тов. ХРУЩЕВА, заявив, что после того, как будет выполнена эта работа, он даст дальнейшие указания.

РЖЕЧИНСКИЙ показал, что для разведывательной работы в пользу Польши он завербовал, кроме ГЛУЩЕНКО, ВАРАКУТ – бывшего геофизика

wyrostkowi – AŁAZJANOWI, by zapisywali do zeszytu numery samochodów, które przejeżdżają tą trasą, aż do swojego powrotu z Kijowa.

Z otrzymanych danych agenturalnych dowiedzieliśmy się, że GŁUSZCZENKO ma zdecydowanie antysowieckie poglądy; w przeszłości służył jako ochotnik w armii Wrangla i Denikina.

Aresztowaliśmy GŁUSZCZENKĘ, który przyznał się podczas śledztwa, że w 1936 roku został zwerbowany przez swojego znajomego RZECZINSKIEGO do pracy szpiegowskiej na rzecz Polski.

W latach 1937–[19]38 GŁUSZCZENKO przekazywał wywiadowi polskiemu, przez RZECZINSKIEGO, materiały szpiegowskie dotyczące pracy przedsiębiorstw zbrojeniowych i przemysłu naftowego w m. Baku, dokąd systematycznie wyjeżdżał w delegacje służbowe. GŁUSZCZENKO przekazywał także RZECZINSKIEMU szereg informacji szpiegowskich, które udało mu się zebrać na temat Donbasu.

GŁUSZCZENKO zeznał, że w maju 1938 roku RZECZINSKIJ zlecił mu ustalenie numerów rejestracyjnych samochodów rządowych, które przejeżdżały codziennie ul[icą] Sofijewską do budynku KC i z powrotem.

RZECZINSKIJ oznajmił mu, iż jest to potrzebne w celu identyfikacji samochodu sekretarza KC KP(b)U, tow. CHRUSZCZOWA, na którego polski wywiad przygotowuje, poprzez swoją agenturę na Ukrainie, zamach.

GŁUSZCZENKO wyraził zgodę [na zaproponowany przez] RZECZINSKIEGO udział w przygotowaniu aktu ter[rorystycznego].

W związku z tym, jak zeznał GŁUSZCZENKO, w przeddzień swojej kolejnej podróży służbowej do Baku, polecił synowi, a przez niego drugiemu wyrostkowi – AŁAZJANOWI, zapisywać numery rejestracyjne samochodów, przejeżdżających ulicą Sofijewską.

RZECZINSKIJ został przez nas odnaleziony i aresztowany.

RZECZINSKIJ – naczelnik ochrony fabryki „Krasnyj Riezinszczyk”, syn szlachcica [z nadania]. W czasie wojny domowej RZECZINSKIJ służył w straży hetmańskiej – był oficerem kontrwywiadu denikinowskiego w Odessie.

RZECZINSKIJ zeznał, że od 1934 roku jest rezydentem polskiego wywiadu i prowadzi aktywną działalność wywiadowczą, przekazując Polakom cenne informacje o dyslokacji jednostek wojskowych RKKA w przygranicznych rejonach Ukrainy, o pracy zakładów przemysłu obronnego i szereg innych.

W działalności szpiegowskiej RZECZINSKIJ związany był ze ZŁOCZEWSKIM, mieszkającym w Berdyczowie, któremu przekazywał materiały wywiadowcze i otrzymywał od niego zadania (wydano rozkaz ustalenia i aresztowania ZŁOCZEWSKIEGO).

To właśnie ZŁOCZEWSKIJ polecił mu przygotować zamach na tow. CHRUSZCZOWA.

ZŁOCZEWSKIJ polecił RZECZINSKIEMU śledzić samochód tow. CHRUSZCZOWA, oznajmiając, iż po tym, jak wypełni to zadanie, otrzyma następne polecenia.

Украинского геологотреста, б[ывшего] лишенца, сына крупного кулака, раскулаченного в 1929 году (арестован) и ЖУРБУ – помощника начальника охраны фабрики «Красный резинщик» в г. Киеве, сын попа, б[ывшего] члена ВКП(б), исключенного при чистке в 1932 году (арестован).

Эти лица РЖЕЧИНСКИМ были намечены для использования в осуществлении теракта против тов. ХРУЩЕВА; они дали согласие на участие в совершении теракта, конкретные задания ими еще получены не были.

Следствие форсировано разворачиваем.

УСПЕНСКИЙ

^аНародный комиссар внутренних дел УССР
Комиссар государственной безопасности 3 ранга^а
УСПЕНСКИЙ

№ .....

«1» июля 1938 года

ГДА СБУ, ф. 16, оп. 31 (1951 р.), спр. 13, арк. 7–12.

Копія, машинопис.

RZECZINSKIJ zeznał, że dla pracy wywiadowczej na rzecz Polski zwerbował także, oprócz GŁUSZCZENKI, WARAKUTA – byłego geofizyka ukraińskiego trustu geologii[cznego], b[yłego] *liszeńca*, syna bogatego kułaka, rozkułaczzonego w 1929 roku (aresztowany) i ŻURBĘ – pomocnika naczelnika ochrony fabryki „Krasnyj Riezinszczyk” w m. Kijowie, syna popa, b[yłego] członka WKP(b), usuniętego podczas czystki w 1932 roku (aresztowany).

Wymienione osoby zostały przez RZECZINSKIEGO wyznaczone do przygotowania zamachu na tow. CHRUSZCZOWA; dały swoją zgodę na uczestnictwo w wykonaniu zamachu, konkretnych zadań jeszcze nie otrzymały.

Śledztwo intensywnie rozwijamy.

USPIENSKIJ

^a-Ludowy Komisarz Spraw Wewnętrznych USRS
Komisarz bezpieczeństwa państwowego 3 rangi^a
USPIENSKIJ

nr .....

„1” lipca 1938 roku

*HDA SBU, f. 16, op. 31 (1951 r.), spr. 13, ark. 7–12.
Kopia, maszynopis.*

№ 153

16 липня 1938, Київ. Повідомлення наркома внутрішніх справ УРСР Олександра Успенського керівництву НКВС СРСР про затримання польського розвідника

^a-Совершенно секретно^{-a}

^a-Народному комиссару внутренних дел СССР
Генераль[ому] Комиссару государственной безопасности^{-a}
тов. ЕЖОВУ Н. И.

^a-Зам[естителю] Наркома внутренних дел СССР
Комкору^{-a}
тов. ФРИНОВСКОМУ

^a-Нач[альнику] 3 Отдела 1 Управления НКВД СССР
Комиссару государственной безопасности 3 ранга^{-a}
тов. НИКОЛАЕВУ

10-го июня в приграничной полосе был задержан польский разведчик ЦЕСЛИК Станислав Яковлевич, переброшенный и подготовленный капитаном 2-го отдела польглавштаба НОВАЧЕКОМ¹.

При нем были обнаружены 2 гранаты, револьвер, советский паспорт на имя МАРКЕВИЧА и советские деньги.

ЦЕСЛИК прошел шестимесячный курс обучения разведработы в городе Варшаве.

Переброшен был как резидент польской разведки по городу Киеву на длительное оседание. В дальнейшем к нему предполагалось прикрепление агентуры, уже находящейся на территории СССР, для непосредственного делового руководства ее шпионско-диверсионной работой.

Для непосредственной связи с капитаном НОВАЧЕКОМ, на квартире ЦЕСЛИКА предполагалось установить радиопередатчик, причем установку должен был сделать радист – польский разведчик.

ЦЕСЛИК, по прибытии в Киев, должен был разыскать своего родного брата – Романа и при его содействии подыскать удобную для себя квартиру.

Было установлено с капитаном НОВАЧЕКОМ, что в подтверждение факта своего благополучного пребывания на Советской территории, ЦЕСЛИК

---

^a-^a *Написано великими літерами.*

¹ Стефан Вінценти Новачек (нар. 1 IX 1896), псевд. «Коринцький», капітан піхоти, влітку 1917 командуючий взводом округу ПОВ Кельце, у 1932 у II Відділі Головного Штабу, у 1926–1932 рр. ймовірно у експозитурі № 2, у 1935 у розпорядженні МВС. *Peplowski. A. Цит. праця, с. 41; RO 1932 s. 64, Lista starszeństwa oficerów piechoty 1935.*

Nr 153

16 lipca 1938, Kijów. Meldunek ludowego komisarza spraw wewnętrznych
USRS Aleksandra Uspienskiego dla kierownictwa NKWD ZSRS,
dotyczący zatrzymania pracownika wywiadu polskiego

^aŚcisłe tajne^a

^aDo Ludowego Komisarza Spraw Wewnętrznych ZSRS
Generaln[ego] Komisarza bezpieczeństwa państwowego^a
Tow. JEŻOWA N. I.

^aDo Zast[ępcy] *Narkoma* Spraw Wewnętrznych ZSRS
Komkora^a
Tow. FRINOWSKIEGO

^aDo Nacz[elnika] 3 Oddziału 1 Zarządu NKWD ZSRS
Komisarza bezpieczeństwa państwowego 3 rangi^a
Tow. NIKOŁAJEWA

10 czerwca w strefie przygranicznej zatrzymany został pracownik polskiego wywiadu CIEŚLIK Stanisław s. Jakowa, przerzucony i przygotowany przez kapitana 2 Oddziału pol[skiego] Sztabu Głów[nego] NOWACZKA¹.

Znaleziono przy nim 2 granaty, rewolwer, paszport sowiecki na nazwisko MARKIEWICZ i pieniądze sowieckie.

CIEŚLIK przeszedł sześciomiesięczny kurs szkoleniowy w mieście Warszawie [przygotowujący do] pracy wywiad[owczej].

Przerzucony został jako rezydent wywiadu polskiego na miasto Kijów na dłuższy pobyt. W dalszej przyszłości przewidziane było przydzielenie mu agencji, która już znajdowała się na terytorium ZSRS, by bezpośrednio, w ramach służby, kierował jej pracą szpiegowsko-dywerycyjną.

W celu bezpośredniej łączności z kapitanem NOWACZKIEM, przewidywano zainstalowanie w mieszkaniu CIEŚLIKA nadajnika radiowego, przy czym dokonać tego miał radiotelegrafista – pracownik polskiego wywiadu.

Po przybyciu do Kijowa, CIEŚLIK miał odszukać swego rodzonego brata Romana i przy jego pomocy znaleźć dogodną dla siebie mieszkanie.

Ustalono z kapitanem NOWACZKIEM, że CIEŚLIK, na potwierdzenie faktu, że bez problemów przebywa na terytorium sowieckim, wyśle ze stacji Korosteń do Polski kartkę pocztową o treści związanej ze sprawami rodzinnymi.

^{a-a} *Zapisano wersalikami.*

¹ Stefan Wincenty Nowaczek (ur. 1 IX 1896), ps. „Koryncki”, kpt. piech., latem 1917 dca plutonu w Obwodzie POW Kielce; w 1932 w Oddziale II Szt. Gł.; w l. 1926–1932 prawdopodobnie w ekspozyturze nr 2; w 1935 w dyspozycji MSW. A. Peplowski, *op. cit.*, s. 41; RO 1932, s. 64, *Lista starszeństwa oficerów piechoty*, 1935.

посылает со станции Коростень в Польшу почтовую открытку семейного содержания.

Через 10 дней из Киева посылает второе письмо, написанное симпатическими чернилами с сообщением о результатах встречи с братом и подыскания квартиры.

Третьим письмом ЦЕСЛИК сообщает капитану НОВАЧЕКУ свой Киевский адрес и тот пришлет к нему радиста для установки радиопередатчика и обучения ЦЕСЛИКА радиоделу.

Мы поставили перед собой задачу задержать этого польского разведчика-радиста и через него раскрыть другие радиоустановки 2-го отдела польглавштаба.

Для этого с участием ЦЕСЛИКА проводим легендирование противника, а именно:

13-го июня со станции Коростень от ЦЕСЛИКА послана почтовая открытка и 23-го июня послано второе письмо, в котором ЦЕСЛИК сообщил капитану НОВАЧЕКУ, что он привлек брата – Романа к разведывательной работе и занят подыскиванием квартиры.

В начале июля послано в Польшу третье письмо, в нем ЦЕСЛИК сообщил, что прописан на жительство в Киеве и считает квартиру брата наиболее подходящей для установки радио. Сообщил адрес и просил прислать радиста и денег.

Меры оперативного порядка к задержанию радиста приняты.

^аНародный комиссар внутренних дел УССР
Комиссар государственной безопасности 3 ранга^а
УСПЕНСКИЙ

«^б16^б» июля 1938 года
№ ^б1882/сн^б
г. Киев

*ГДА СБУ, ф. 16, оп. 31 (1951 р.), спр. 13, арк. 37–40.
Копія, машинопис.*

---

^{б-б} Вписано від руки.

Po 10 dniach miał wysłać z Kijowa drugi list, napisany atramentem sympatycznym, z informacją o rezultatach spotkania z bratem i o znalezieniu mieszkania.

W trzecim liście CIEŚLIK miał przekazać kapitanowi NOWACZKOWI swój adres kijowski, ten zaś przysłać do niego radiotelegrafistę w celu zainstalowania nadajnika radiowego i przeszkolenia CIEŚLIKA w jego obsłudze.

Postawiliśmy sobie za zadanie zatrzymać tego pracownika polskiego wywiadu – radiotelegrafistę i przez niego wykryć inne miejsca, w których znajdują się radiostacje 2 Oddziału pol[skiego] Sztabu Głów[nego].

W tym celu, przy udziale CIEŚLIKA, opracowujemy legendę dla przeciwnika, a mianowicie:

13 czerwca ze stacji Korosteń została wysłana kartka pocztowa od CIEŚLIKA, a 23 czerwca wysłano drugi list, w którym CIEŚLIK poinformował kapitana NOWACZKA, że pozyskał brata Romana do pracy wywiadowczej i zajął się szukaniem mieszkania.

Na początku lipca wysłano do Polski trzeci list. CIEŚLIK poinformował w nim, że zameldował się w Kijowie i uważa mieszkanie brata za najbardziej odpowiednie do zainstalowania radia. Podał adres i prosił o przysłanie radiotelegrafisty oraz pieniędzy.

Podjęliśmy środki związane z działaniami operacyjnymi, zmierzające do zatrzymania radiotelegrafisty.

^a-Ludowy Komisarz Spraw Wewnętrznych USRS
Komisarz bezpieczeństwa państwowego 3 rangi^a
USPIENSKIJ

„^b-16^b” lipca 1938 roku
nr ^b-1882/sn^b
m. Kijów

*HDA SBU, f. 16, op. 31 (1951 r.), spr. 13, k. 37–40.
Kopia, maszynopis.*

---

^b-^b *Wpisano odręcznie.*

№ 154

28 липня 1938, Київ. Телефонограма наркома внутрішніх справ УРСР
Олександра Успенського керівництву НКВС СРСР стосовно агента
польської розвідки

^а-Совершенно секретно^{-а}

^а-Записка по проводу
Москва^{-а} НКВД СССР

тов. ЕЖОВУ Н. И.
тов. ФРИНОВСКОМУ
тов. НИКОЛАЕВУ

В ночь на 25 июля в Орынинское районное отделение НКВД (Каменец-Подольской области) был доставлен неизвестный гр[аждани]н, явившийся в Параевский сельсовет с заявлением о том, что он перешел нелегально границу из Польши и просит направить его в милицию.

Неизвестный назвал себя КОРКИСОМ Стефаном Максимилиановичем, 1901 года рождения, уроженцем гор. Львова и сообщил, что является агентом Львовской разведки¹, перебросенным 24 июля из Польши в СССР со шпионскими заданиями.

Произведенным обыском при нем были обнаружены: паспорт серии ЕМ № 528246, выданный Орынинским отделением милиции на имя ГОЛЬДБЕРГА Сергея Иосифовича, две справки Орынинской МТС на то же имя, револьвер системы «Наган» с 32 патронами к нему, 3 флакона неизвестной жидкости, по его заявлению – с симпатическими чернилами, два пакета с неизвестным порошком, 520 рублей советскими знаками, 8 писем на еврейском языке, предназначенные для отправки их из разных мест СССР в Польшу, портфель, электрофонарь, компас и другие вещи личного обихода.

На предварительном допросе в Каменец-Подольском УНКВД КОРКИС показал, что он происходит из семьи купца, по национальности еврей, в прошлом подпоручик французского иностранного легиона, участвовал в экспедиции в Африке.

КОРКИС был завербован польской разведкой в июле 1937 года и в течение года проходил подготовку на курсах разведки во Львове, после чего перебросен в СССР на участке Каменец-Подольского погранотряда со шпионскими заданиями на Бердичев.

Добровольную явку объясняет, якобы, нежеланием работать в пользу польской разведки и предлагает свои услуги работать в пользу СССР.

---

^а-^а *Написано великими літерами.*

¹ Йдеться про Експозитуру ІІ Відділу Головного Штабу ВП № 5 у Львові.

Nr 154

28 lipca 1938, Kijów. Telefonogram ludowego komisarza spraw wewnętrznych USRS Aleksandra Uspienskiego do kierownictwa NKWD ZSRS, dotyczący agenta wywiadu polskiego

^aŚcisłe tajne^a

^aTelefonogram
Moskwa^a NKWD ZSRS

Do Tow. JEŻOWA N. I.
Do Tow. FRINOWSKIEGO
Do Tow. NIKOŁAJEWA

W nocy na 25 lipca do Orynińskiego Wydziału Rejonowego NKWD (obwód kamieniecko-podolski) został doprowadzony nieznany ob[ywate]l, który pojawił się w *sielsowiecie* parajewskim i oświadczył, że przeszedł z Polski nielegalnie przez granicę i poprosił o skierowanie go na milicję.

Nieznajomy podał, że nazywa się KORKIS Stefan s. Maksymiliana, urodzony w 1901 roku w mieś[cie] Lwowie i poinformował, że jest agentem wywiadu lwowskiego¹, którego przerzucono 24 lipca z Polski do ZSRS z zadaniami szpiegowskimi.

W wyniku przeszukania znaleziono przy nim: paszport, seria JM nr 528246 wydany przez Oryniński Wydział Milicji na nazwisko GOLDBERG Siergiej Iosifowicz, dwa zaświadczenia orynińskiej MTS na to samo nazwisko, rewolwer systemu „Nagan” z 32 nabojami, trzy fiolki z nieznaną ciecżą – według jego oświadczenia atramentem sympatycznym – dwie paczki z nieznanym proszkiem, 520 rubli w sowieckich banknotach, 8 listów w języku żydowskim, przeznaczonych do wysłania z różnych miejsc w ZSRS do Polski, portfel, latarkę elektryczną], kompas i przedmioty użytku osobistego.

Na przesłuchaniu wstępnym w kamieniecko-podolskim NKWD KORKIS zeznał, że pochodzi z rodziny kupieckiej, jest narodowości żydowskiej, dawniej podporucznik we francuskiej Legii Cudzoziemskiej, brał udział w ekspedycji w Afryce.

KORKIS został zwerbowany przez wywiad polski w lipcu 1937 roku i przez rok był szkolony na kursach wywiadu we Lwowie, po czym przerzucony do ZSRS na odcinku kamieniecko-podolskiego oddziału pogran[icznego] z zadaniami szpiegowskimi dotyczącymi Berdyczowa.

Dobrowolne zgłoszenie się wyjaśnia rzekomą niechęcią do pracy na rzecz wywiadu polskiego i proponuje swoje usługi na rzecz ZSRS.

---

^a-^a Zapisano wersalikami.

¹ Mowa o Ekspozyturze Oddziału II Szt. Gł. WP nr 5 we Lwowie.

Явку КОРКИСА рассматриваю, как попытку подставы его нам польразведкой, в целях перевербовки.

КОРКИСА переводим для дальнейшего следствия в Киев.

О результатах сообщу дополнительно.

Нр ^б-2057/сн^б

УСПЕНСКИЙ

^аНародный комиссар внутренних дел УССР
Комиссар государственной безопасности 3 ранга^а
УСПЕНСКИЙ

«^б-28-^б» июля 1938 г.

г. Киев

*ГДА СБУ, ф. 16, оп. 31 (1951 р.), спр. 13, арк. 133–135.
Копія, машинопис.*

---

^{б-б} Вписано від руки.

Uważam zgłoszenie się KORKISA za próbę podstawienia go nam przez wywiad pol[ski] w celach przewerbowania.

Przekazujemy KORKISA w celu dalszego śledztwa do Kijowa.

O wynikach poinformuję dodatkowo.

nr ^b-2057/sn-^b

USPIENSKIJ

^a-Ludowy Komisarz Spraw Wewnętrznych USRS
Komisarz bezpieczeństwa państwowego 3 rangi^a

USPIENSKIJ

„^b-28-^b” lipca 1938 r.

m. Kijów

HDA SBU, f. 16, op. 31 (1951 r.), spr. 13, k. 133–135.

Kopia, maszynopis.

---

^b-^b *Wpisano odręcznie.*

№ 155

1 серпня 1938, Київ. Цифрове зведення 1-го спеціалізу НКВС УРСР про засудження НКВС СРСР осіб в особливому порядку

^а-Сведения

Об осужденных НКВД в особом порядке по делам органов НКВД УССР
За время с 1 I по^а I VIII 1938 года

^а Области ^а	Из них:		Польск[ий] шп[ионаж]		Немецк[ий] шп[ионаж]		Румын[ский] шп[ионаж]		Греч[еский] шп[ионаж]		Латв[ийский] шп[ионаж]		Япон[ский] шп[ионаж]		Разный шпион[аж]	
	По 1-й катег[ории]	По 2-й катег[ории]	По 1-й катег[ории]	По 2-й катег[ории]	По 1-й катег[ории]	По 2-й катег[ории]	По 1-й катег[ории]	По 2-й катег[ории]	По 1-й катег[ории]	По 2-й катег[ории]	По 1-й катег[ории]	По 2-й катег[ории]	По 1-й катег[ории]	По 2-й катег[ории]	По 1-й катег[ории]	По 2-й катег[ории]
^а Всего ^а :																
Централ[ьный] апар[ат]	125	58/2	63	38	21	8/2	6	1	4	2	25	5	2	-	4	4
Киевская обл.	1274	276/9	913	134	126	109/9	21	4	28	1	162	24	6	2	18	2
Харьковск[ая] обл.	1616	151/12	920	98	328	27/11	1	-	31	4/1	327	15	10	7	-	-
Сталинская обл.	5609	821/47	536	239	1546	381/46	33	20/1	3191	121	290	50	3	7	10	3
Днепропетр[ов-ская] обл.	2285	107/13	751	62	995	13/13	38	-	182	1	274	11	17	16	28	4
Одесская обл.	641	577/6	291	257	111	13/5	17	43	150	250/1	69	10	1	1	2	3
Винницкая обл.	2419	956	2157	736	20	4	205	213	-	-	36	2	1	1	-	-
Полтавская обл.	586	223	423	183	107	28	-	-	11	1	41	9	4	2	-	-

^а-^а Написано великими літерами.

Nr 155

1 sierpnia 1938, Kijów. Zestawienie statystyczne 1 Oddziału Specjalnego NKWD USRS, dotyczące skazanych przez NKWD ZRSR w trybie specjalnym

^a-Informacje

o skazanych przez NKWD w trybie specjalnym w sprawach [znajdujących się w gestii] organów NKWD USRS za okres od 1 I do^a 1 VIII 1938 roku

^a -Obwody ^a	W tym:		Szp[iegostwo] polsk[ie]		Szp[iegostwo] niemieck[ie]		Szp[iegostwo] rumuń[skie]		Szp[iegostwo] greck[ie]		Szp[iegostwo] łotew[skie]		Szp[iegostwo] japoń[skie]		Szp[iegostwo] innych [państw]	
	Zaliczeni do 1 kateg[orii]	Zaliczeni do 2 kateg[orii]	Zaliczeni do 1 kateg[orii]	Zaliczeni do 2 kateg[orii]	Zaliczeni do 1 kateg[orii]	Zaliczeni do 2 kateg[orii]	Zaliczeni do 1 kateg[orii]	Zaliczeni do 2 kateg[orii]	Zaliczeni do 1 kateg[orii]	Zaliczeni do 2 kateg[orii]	Zaliczeni do 1 kateg[orii]	Zaliczeni do 2 kateg[orii]	Zaliczeni do 1 kateg[orii]	Zaliczeni do 2 kateg[orii]	Zaliczeni do 1 kateg[orii]	Zaliczeni do 2 kateg[orii]
^a Razem ^a :	125	58/2	63	38	21	8/2	6	1	4	2	25	5	2	-	4	4
Apar[at] central[ny]	1274	276/9	913	134	126	109/9	21	4	28	1	162	24	6	2	18	2
Obw[ód] kijowski	1616	151/12	920	98	328	27/11	1	-	31	4/1	327	15	10	7	-	-
[Obwód] charkowski	5609	821/47	536	239	1546	381/46	33	20/1	3191	121	290	50	3	7	10	3
[Obwód] stalinowski	2285	107/13	751	62	995	13/13	38	-	182	1	274	11	17	16	28	4
[Obwód] dniepropie- tr[owski]	641	577/6	291	257	111	13/5	17	43	150	250/1	69	10	1	1	2	3
Obwód odeski	2419	956	2157	736	20	4	205	213	-	-	36	2	1	1	-	-
Obwód winnicki																

Житомирська обл.	3925	3242	681/2	2750	574	492	107/2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Кам'янець-Подільська обл.	2275	2015	260	1877	180	33	1	76	73	—	—	29	5	—	1	—	—	—
Николаївська обл.	703	540	160/3	98	58	295	57/3	11	9	70	21	62	13	4	2	—	—	—
Чернігівська обл.	344	125	219	70	153	35	18	6	12	3	1	10	24	1	11	—	—	—
МАССР	445	215	230	18	27	27	36	146	151	1	4	4	8	—	—	19	—	4
^а Всього ^а :	25505	20692	4719/94	10867	2739	4136	802/91	560	526/1	3671	406/2	1328 ^б	176	49	50	81	—	20

^аПримечание^а: числителем показаны осужденные по 1 категории^б, знаменателем показаны иностранно-подданные, высланные за пределы СССР.

^аНачальник 1 Спецотдела НКВД УССР
Старший лейтенант государственной безопасности^а
(—) НАЗАРЕНКО^с

ГДА СБУ, ф. 16, оп. 31 (1951 р.), спр. 105, арк. 286.
Оригінал, машинопис.

^б У колонці помилкові числові дані.

^в Так у документі, правильно: по 2 категорії.

^с Андрій Григорович Назаренко (нар. 1903), з 1932 в УНКВС Дніпропетровської обл.; з 1935 оперуповноважений ОБ; з квітня 1937 помічник начальника відділення КРВ; з 11 IX 1937 начальник відділення КРВ НКВС УРСР; з 4 IV 1938 начальник Обліково-статистичного відділу НКВС УРСР; з 14 VIII 1938 начальник 1 спецвідділу НКВС УРСР; з 15 IX 1938 начальник 7 відділу 1 Управління НКВС УРСР. Звільнений у лютому 1939. Засуджений 5 IV 1941 ВТ військ НКВС КВО до 10 років позбавлення волі. *Золотарьов В. Олександр Успенський: особа... с. 319.*

[Obwód] połtawski	809	586	223	423	183	107	28	—	—	11	1	41	9	4	2	—	—
[Obwód] żytomierski ^[i]	3925	3242	681/2	2750	574	492	107/2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
[Obwód] kamień[iec-ko]-pod[olski]	2275	2015	260	1877	180	33	1	76	73	—	—	29	5	—	1	—	—
[Obwód] mikołajew- sk ^[i]	703	540	160/3	98	58	295	57/3	11	9	70	21	62	13	4	2	—	—
[Obwód] czernihow- sk ^[i]	344	125	219	70	153	35	18	6	12	3	1	10	24	1	11	—	—
MASRS	445	215	230	18	27	27	36	146	151	1	4	4	8	—	—	19	4
^a -Razem ^a :	25505	20692	4719/94	10867	2739	4136	802/91	560	526/1	3671	406/2	1328 ^b	176	49	50	81	20

^a-Uwaga^a: przed linią ukośną znajdują się skazani zaliczeni do 1 kategorii^c, za linią ukośną obywatele obcych państw, wysłani poza granice ZSRS.

^a-Naczelnik 1 Oddziału Spec[jalnego] NKWD USRS
Star[szy] lejtnant bezpieczeństwa państwowego^a
(—) NAZARIENKO¹

HDA SBU, f. 16, op. 31 (1951 r.), spr. 105, k. 286.
Oryginał, maszynopis.

^b Błędne dane w kolumnie.

^c Tak w tekście, powinno być: 2 kategorii.

¹ Andriej Grigorjewicz Nazarienko (ur. 1903), od 1932 w UNKWD obw. dniepropietrowskiego; od 1935 pełnomocnik operacyjny OO; od kwietnia 1937 pom. naczelnika wydziału KRO; od 11 IX 1937 naczelnik wydziału KRO NKWD USRS; od 4 IV 1938 naczelnik Oddziału Ewidencyjno-Statystycznego NKWD USRS; od 14 VIII 1938 naczelnik 1 Oddziału Specjalnego NKWD USRS; od 15 IX 1938 naczelnik 7 Oddziału 1 Zarządu NKWD USRS. Zwolniony w lutym 1939. Skazany 5 IV 1941 przez WT wojsk NKWD Kijowskiego WO na 10 lat pozbawienia wolności. Nie zrehabilitowany. W. Zolotar'ow, *Oleksandr Uspenskiy: osoba...*, s. 319.

№ 156

5 серпня 1938, Київ. Цифрове зведення 1-го спецвідділу НКВС УРСР про засуджених військовими трибуналами і спецколегіями у справах

^aСовершенно секретно^a

^aСведения

Об осужденных Военными Трибуналами и спецколлегиями по делам органов НКВД УССР
За время с 1 I по^a 1 VIII 1938 года

	Из них:		^a Всего ^a	Вредительство и диверсия		Троцкисты и правые		Украинская к-р		Польская нац. к-р		Немецкая нац. к-р		Прочая нац. к-р		Террор		a/c партии	a/c агитация	Другие преступления
	1-й катег[ории]	2-й катег[ории]		1-й катег[ории]	2-й катег[ории]	1-й катег[ории]	1-й катег[ории]	2-й катег[ории]	1-й катег[ории]	1-й катег[ории]	2-й катег[ории]	1-й катег[ории]	1-й катег[ории]	2-й катег[ории]	1-й катег[ории]	2-й катег[ории]	1-й катег[ории]	2-й катег[ории]	1-й катег[ории]	2-й катег[ории]
НКВД УССР	4	25	29	1	8	3	1	1	5	2	1	2	1	2	35	1	8	-	-	-
УНКВД Киевск. обл.	12	651	663	1	46	3	172	3	137	2	7	3	1	21	2	229	1	229	1	1
- - Житомир.	8	110	118	8	3	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	103	-	103	-	-
- - Д/Петр.	8	362	370	4	5	2	67	-	27	-	-	2	35	-	-	228	-	228	-	-
- - Николаев.	-	148	148	-	14	5	-	18	-	-	-	-	-	-	-	102	-	102	-	9

^aОбласти^a:

^{a-a} Написано великими літерами.

Nr 156
5 sierpnia 1938, Kijów. Zestawienie statystyczne 1 Oddziału Specjalnego NKWD USRS, dotyczące skazanych
przez trybunały wojskowe i kolegia specjalne przy sądach

^a-Ścisłe tajne^a

^a-Informacje

o skazanych przez trybunały wojskowe i kolegia specjalne [przy sądach] w sprawach
 [znajdujących się w gestii] organów NKWD USRS
 za okres od 1 I do^a 1 VIII 1938 roku

^a -Obwody ^a	W tym:		^a -Łącznie ^a	Szkod- nictwo i dywersja		Trockiści i prawi- cowcy		Ukraińska k-r		Polska na- c[jonalistycz- na] k-r		Nie- miecka nac[jona- listyczna] k-r		Inna nac[jona- listyczna] k-r		Terror		partie a/s		agitacja a/s		Inne przestęp- stwa		
	[Zaliczonych do]	2 kateg[oriii]		[Zaliczonych do]	1 kateg[oriii]	[Zaliczonych do]	2 kateg[oriii]	[Zaliczonych do]	1 kateg[oriii]	[Zaliczonych do]	2 kateg[oriii]	[Zaliczonych do]	1 kateg[oriii]	[Zaliczonych do]	2 kateg[oriii]	[Zaliczonych do]	2 kateg[oriii]	[Zaliczonych do]	2 kateg[oriii]	[Zaliczonych do]	2 kateg[oriii]	[Zaliczonych do]	2 kateg[oriii]	
NKWD USRS	4	25	29	1	8	3	1	1	5	1	2	2	2	2	1	2	2	2	2	2	2	2	2	8
UNKWD obw[odu] kijow- sk[iego]	2	651	663	1	46	3	137	2	7	2	3	1	1	21	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1
[UNKWD obwodu] żyto- mier[skiego]	8	110	118	3	8	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3

– – Сталиник.	724	160	564	36	90	29	140	14	11	1	8	78	70	–	1	2	11	1	116	116	
– – Винницк. обл.	195	11	184	8	1	–	42	–	18	1	6	1	5	–	–	1	2	–	95	15	
– – Полтавск.	286	–	286	–	12	–	26	–	65	–	–	–	–	–	–	–	–	–	183	–	
– – Чернигов.	209	1	208	–	5	–	6	–	17	–	6	–	1	–	–	1	7	1	165	–	
– – Харьков.	181	–	181	–	5	–	3	–	5	–	–	–	–	–	–	–	1	–	166	1	
– – Кам-Под.	78	2	76	–	2	–	26	–	–	–	–	1	6	1	–	–	–	–	40	2	
– – Одесск.	89	2	87	–	–	–	21	–	25	–	3	–	3	2	1	–	4	1	27	2	
– – Ворошиловгр. обл.	5	4	1	4	1	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	
НКВД МАССР	70	2	68	1	2	–	–	–	5	–	–	–	–	–	1	6	–	6	–	46	3
^a Итого ^a :	3165	14	2951	63	194	34	514	17	329	5	35	82	123	7	29	6	66	4	1500	157	

^aНач[альник] 1 Специального Отдела НКВД УССР
Старш[ий] лейтенант государственной безопасности^a
(–) НАЗАРЕНКО

«6-5» августа [19]38 г.

ГДА СБУ, ф. 16, оп. 31 (1951 р.), стр. 105, арк. 288.
Оригінал, машинопис.

⁶⁻⁵ Вписано від руки.

[UNKWD obwodu] d[nie- pro]p[ietr]owskiego]	370	8	362	4	5	2	67	-	27	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	228	-
[UNKWD obwodu] mikola- jowskiego]	148	-	148	-	14	-	5	-	18	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	102	9
[UNKWD obwodu] stali- nowski[iego]	724	160	564	36	90	29	140	14	11	1	8	78	70	-	1	2	11	1	116	116	116	116	116	116	116	116
[UNKWD obwodu] winnic- ki[ego]	195	1	184	8	1	-	42	-	18	1	6	1	5	-	1	2	-	-	95	15	15	15	15	15	15	15
[UNKWD obwodu] poław- ski[iego]	286	-	286	-	12	-	26	-	65	-	-	-	-	-	-	-	-	-	183	-	-	-	-	-	183	-
[UNKWD obwodu] czerni- howski[ego]	209	1	208	-	5	-	6	-	17	-	6	-	1	-	1	7	1	165	-	-	-	-	-	-	165	-
[UNKWD obwodu] charko- wski[ego]	181	-	181	-	5	-	3	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	166	1	1	1	1	1	1	166	1
[UNKWD obwodu] kam[ie- niecko]-pod[olskiego]	78	2	76	-	2	-	26	-	-	-	-	1	6	1	-	-	-	40	2	2	2	2	2	2	40	2
[UNKWD obwodu] ode- ski[ego]	89	2	87	-	-	-	21	-	25	-	3	-	3	2	1	4	1	27	2	2	2	2	2	2	27	2
[UNKWD obwodu] woro- szyłowgr[adzkiego]	5	4	1	4	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
NKWD MASRS	70	2	68	1	2	-	-	-	5	-	-	-	-	1	6	-	46	3	3	3	3	3	3	3	46	3
^a -Razem ^a :	3165	14	2951	63	194	34	514	17	329	5	35	82	123	7	29	6	66	4	1500	157	157	157	157	157	157	157

^a-Nacz[elnik] I Oddziału Specjalnego NKWD USRS
Star[szy] lejtnant bezpieczeństwa państwowego^a
(—) NAZARIENKO

^b, 5^b sierpnia [19]38 r.

HDA SBU, f. 16, op. 31 (1951 r.), spr. 105, k. 288.
Original, maszynopis.

^b-^b Wpisano odręcznie.

№ 157

5 серпня 1938, Київ. Цифрові зведення 1-го спецвідділу НКВС УРСР про кількість довідок, що знаходяться на розгляді НКВС СРСР в особливому порядку

^а-Совершенно секретно^а

^а-Сведения

О количестве справок, находящихся на рассмотрении в НКВД СССР в особом порядке по состоянию на 5-е августа^а 1938 года

^а -Области ^а :	^б -В том числе ^б :															
	^а -Всего ^а	Польск[ая] к-р и шпионаж	Немецк[ая] к-р и шпионаж	Румынск[ая] к-р и шпионаж	Болгарск[ая] к-р и шпионаж	Иранск[ая] к-р и шпионаж	Латвийск[ая] к-р и шпионаж	Японский шпионаж	Греческ[ая] к-р и шпионаж	Английск[ий] шпионаж	Чешск[ая] к-р и шпионаж	Итальян[ский] шпионаж	Французск[ий] шпионаж	Украинск[ая] к-р	Белая к-р	Разный шпионаж
НКВД УССР	131	68	27	6	1	—	6	14	—	—	4	2	1	—	1	1
УНКВД Киевск[ой] обл.	1419	942	193	60	8	87	31	32	2	11	26	4	7	—	2	14
— — Житомир[ской]	3404	2329	974	7	—	—	2	6	—	3	82	—	—	—	—	1
— — Харьков[ской]	847	259	318	12	36	98	34	47	22	2	5	2	5	—	1	6
— — Д[непро]петров[ской] обл.	4570	1107	2395	98	636	55	54	77	65	2	26	11	14	10	—	30

^{а-а} Написано великими літерами.

^{б-б} Написано в розбивку.

Nr 157

5 sierpnia 1938, Kijów. Zestawienia statystyczne 1 Oddziału Specjalnego NKWD USRS, dotyczące liczby spraw pozostających do rozpatrzenia w trybie specjalnym przez NKWD ZSRS

^a Ścisłe tajne^a

^a- Informacje

o liczbie spraw, pozostających do rozpatrzenia w trybie specjalnym przez NKWD ZSRS według stanu na 5 sierpnia^a 1938 roku

^a -Obwody ^a :	^b -W tej liczbie ^b :															
	^a -Łącznie ^a	Polsk[a] k-r i szpiegostwo	Niemieck[a] k-r i szpiegostwo	Rumuńsk[a] k-r i szpiegostwo	Bułgarsk[a] k-r i szpiegostwo	Irańsk[a] k-r i szpiegostwo	Łotewsk[a] k-r i szpiegostwo	Japońskie szpiegostwo	Greck[a] k-r i szpiegostwo	Angielsk[ie] szpiegostwo	Czesk[a] k-r i szpiegostwo	Wło[skie] szpiegostwo	Francusk[ie] szpiegostwo	Ukraińsk[a] k-r	Biała k-r	Różne szpiegostwo
NKWD USRS	131	68	27	6	1	—	6	14	—	—	4	2	1	—	1	1
UNKWD obw[odu] kijowsk[iego]	1419	942	193	60	8	87	31	32	2	11	26	4	7	—	2	14
[UNKWD obwodu] zytomier[skiego]	3404	2329	974	7	—	—	2	6	—	3	82	—	—	—	—	1
[UNKWD obwodu] charkow[skiego]	847	259	318	12	36	98	34	47	22	2	5	2	5	—	1	6
[UNKWD obwodu] d[niepro]pietro-w[skiego]	4570	1107	2395	98	636	55	54	77	65	2	26	11	14	10	—	30
[UNKWD obwodu] stalinowsk[iego]	2796	470	1294	41	266	118	20	41	507	2	14	1	3	—	2	17

^a-^a Zapisano wersalikami.

^b-^b Zapisano pismem spacjiowanym.

– – Сталинск[ой] обл.	2796	470	1294	41	266	118	20	41	507	2	14	1	3	–	2	17
– – Ворошиловгр[адской] обл.	43	15	16	–	–	1	–	2	–	–	4	2	–	–	–	3
– – Одесской	1578	283	558	144	243	62	27	61	59	37	5	34	12	1	45	7
– – Винницкой	1936	1691	40	170	1	–	12	3	–	1	11	1	1	–	–	5
– – Николаевск[ой]	392	132	197	19	8	–	9	6	4	6	1	2	2	–	–	6
– – Полтавск[ой]	778	426	142	18	9	14	10	24	5	18	6	–	1	33	63	9
– – Кам[енец]-Под[ольской] обл.	4572	4343	42	121	1	–	6	3	–	16	37	–	–	–	–	3
– – Чернигов[ской] обл.	260	149	63	1	2	13	8	12	–	1	2	–	1	–	1	6
НКВД МАССР	1024	123	249	561	56	–	–	–	–	1	9	–	–	21	4	–
^в -Итого ^в :	23750	12337	6508	1259	1267	448	219	328	644	100	232	59	37	65	119	108

^а-Нач[альник] 1 Специального Отдела НКВД УССР
Старший лейтенант государственной безопасности^а
(—) НАЗАРЕНКО

«^в5^в» августа [19]38 г.

ГДА СБУ, ф. 16, оп. 31 (1951 р.), спр. 105, арк. 292.
Оригінал, машинопис.

^в-^в Вписано від руки.

[UNKWD obwodu] woroszyłow- gr[adzkiego]	43	15	16	-	-	1	-	2	-	-	4	2	-	-	3
[UNKWD obwodu] odeskiego	1578	283	558	144	243	62	27	61	59	37	5	34	12	1	45
[UNKWD obwodu] winnickiego	1936	1691	40	170	1	-	12	3	-	1	11	1	1	-	5
[UNKWD obwodu] mikołajowsk[iego]	392	132	197	19	8	-	9	6	4	6	1	2	2	-	6
[UNKWD obwodu] poftawsk[iego]	778	426	142	18	9	14	10	24	5	18	6	-	1	33	63
[UNKWD obwodu] kam[ieniecko]- -pod[olskiego]	4572	4343	42	121	1	-	6	3	-	16	37	-	-	-	3
[UNKWD obwodu] czernihow[skiego]	260	149	63	1	2	13	8	12	-	1	2	-	1	-	6
NKWD MASRS	1024	123	249	561	56	-	-	-	-	1	9	-	-	21	4
^a -Razem ^a :	23750	12337	6508	1259	1267	448	219	328	644	100	232	59	37	65	119
															108

^a-Nacz[elnik] I Oddziału Specjalnego NKWD USRS
 Starszy lejtnant bezpieczeństwa państwowego^a
 (—) NAZARIENKO

„5-c” sierpnia [19]38 r.

HDA SBU, f. 16, op. 31 (1951 r.), spr. 105, k. 292.
 Oryginał, maszynopis.

^{c-c} Wpisano odręcznie.

№ 158

30 серпня 1938, Київ. Цифрові зведення про заарештованих і засуджених органами НКВС УРСР за період з 1 жовтня 1936 р. по 1 липня 1938 р.

^аСовершенно секретно^а

^аСводные данные

Об арестованных и осужденных органами НКВД УССР
За время с 1 октября^а 1936 года ^апо 1-е июля^а 1938 года

1. ^аСоциальный состав арестованных^а:

^аВсего^а арестовано – 253 051 человек. Из них:

Бывших кулаков.....	95395 чел.
Бывш[их] людей (помещик[ов], дворян, торговцев, жандарм- [ов] и др.).....	109380
Деклассирован[ного] элемента.....	18686
Служител[ей] религиозн[ого] культа.....	6556
Кустарей.....	2606
Дом[о]хозяек, иждивенц[ев], пенсион[еров].....	4306
Служащих.....	5030
Единоличников.....	3310
Колхозников.....	2079
Рабочих.....	1168
Красноарм[ейцев] и младш[ий] начсостав РККА, ПО и ВО НКВД.....	1367
Комсостав РККА, ПО и ВО НКВД.....	2111
Сотрудников НКВД.....	1058
Бывш[их] членов ВКП(б).....	10995
Бывш[их] членов ВЛКСМ.....	1417

2. ^аПолитическая окраска арестованных^а:

Троцкистов и правых.....	10256 чел.
Эсеров.....	2295
Меньшевиков.....	785
Анархистов.....	178
Разных (кадет[ов], монарх[истов], ТКП и др.).....	1102

Членов национал[истических] к-р организаций:

Украинских.....	38283 чел.
-----------------	------------

^{а-а} Написано великими літерами.

Nr 158

30 sierpnia 1938, Kijów. Informacja dotycząca aresztowanych i skazanych przez organy NKWD USRS za okres od 1 października 1936 r. do 1 lipca 1938 r.

^a-Ścisłe tajne^a

^a-Dane zbiorcze

o aresztowanych i skazanych przez organy NKWD USRS
za okres od 1 października 1936 roku do 1 lipca^a 1938 roku

1. ^a-Przekrój społeczny aresztowanych^a:

^a-Łącznie^a aresztowano – 253 051 osób. W tym:

Byli kułacy.....	95395 os[ób]
Byl[i] znaczący ludzie (obszarni[cy], szlachta, kupcy, żandarm[i] i in[ni]).....	109380 [osób]
Zdeklasowa[ny] element.....	18686 [osób]
Duchow[ni].....	6556 [osób]
Rzemieślnicy	2606 [osób]
Gospodynie dom[o]we, osoby pozostające na utrzym[aniu], emer[yci].....	4306 [osób]
Urzędnicy.....	5030 [osób]
Jedynolicznicy.....	3310 [osób]
Kołchoźnicy.....	2079 [osób]
Robotnicy.....	1168 [osób]
Żołn[ierze] i młod[si] ofic[erowie] RKKA, PO i WO NKWD.....	1367 [osób]
Skład dow[ódczy] RKKA, PO i WO NKWD.....	2111 [osób]
Pracownicy NKWD.....	1058 [osób]
Byl[i] członkowie WKP(b).....	10995 [osób]
Byl[i] członkowie WLKSM.....	1417 [osób]

2. ^a-Zabarwienie polityczne aresztowanych^a:

Trockiści i prawicowcy.....	10256 os[ób]
Eserowcy.....	2295 [osób]
Mienszewicy.....	785 [osób]
Anarchiści.....	178 [osób]
Różni (kadec[i], monarch[i]ści, TKP i in[ni]).....	1102 os[oby]

Członkowie nacjonal[istycznych] organizacji k-r:

---

^a-^a Zapisano wersalikami.

Армянских.....	388	
Сионистских.....	1553	
Разных.....	6710	
Фашистов.....	11130	
Церковников, сектантов.....	6319	
Белогвардейцев.....	8412	
[Итого:].....	87411	чел.

3. ^аАрестовано в порядке приказов^а №№ 00485, 00593 и др.

По польской линии.....	54011	чел.
По харбинской — —.....	960	
По немецкой — —.....	23036	
По румынской — —.....	6188	
По латышской — —.....	1995	
По греческой — —.....	5642	
По иранской — —.....	503	
По болгарской — —.....	1378	
По чешской — —.....	289	
По другим линиям.....	657	
[Итого:].....	94659	чел.

4. ^аВ порядке приказа^а № 00447

Бывших кулаков.....	51400	чел.
Уголовников.....	12780	
Проч[его] к-р элемента.....	47495	
[Итого:].....	111675	чел.

5. ^аПо характеру преступлений^а:

Польский шпионаж.....	25132	чел.
Германский — —.....	9100	
Японский — —.....	1053	
Латвийский — —.....	1630	
Румынский — —.....	4830	
Греческий — —.....	718	
Чешский — —.....	189	
Иранский — —.....	366	
Болгарский — —.....	691	
Разный — —.....	564	
Измена родине.....	1996	
Террор.....	6647	
Диверсия.....	18752	
Вредительство.....	16451	

Ukraińskich.....	38283 os[ób]
Ormiańskich.....	388 [osób]
Syjonistycznych.....	1553 os[oby]
Różnych.....	6710 os[ób]
Faszyści.....	11130 os[ób]
Ludzie cerkwi, sekciarze.....	6319 [osób]
Białogwardziści.....	8412 [osób]
[Razem:].....	87411 [osób]

3. ^aAresztowano w trybie rozkazów^a nr 00485, 00593 i in[nych]

Po linii polskiej.....	54011 os[ób]
– – harbińskiej.....	960 [osób]
– – niemieckiej.....	23036 [osób]
– – rumuńskiej.....	6188 [osób]
– – łotewskiej.....	1995 [osób]
– – greckiej.....	5642 os[oby]
– – irańskiej.....	503 [osoby]
– – bułgarskiej.....	1378 os[ób]
– – czeskiej.....	289 [osób]
Po innych liniach.....	657 [osób]
[Razem:].....	94659 os[ób]

4. ^a[Aresztowano] w trybie rozkazu^a nr 00447

Byli kułacy.....	51400 os[ób]
Kryminaliści.....	12780 [osób]
In[ny] element k-r.....	47495 [osób]
[Razem:].....	111675 os[ób]

5. ^a[Podział] według rodzaju przestępstwa^a:

Szpiegostwo polskie.....	25132 os[oby]
– – niemieckie.....	9100 os[ób]
– – japońskie.....	1053 os[oby]
– – łotewskie.....	1630 os[ób]
– – rumuńskie.....	4830 [osób]
– – greckie.....	718 [osób]
– – czeskie.....	189 [osób]
– – irańskie.....	366 [osób]
– – bułgarskie.....	691 [osób]
– – różne.....	564 o[soby]
Zdrada ojczyzny.....	1996 [osób]
Terror.....	6647 [osób]

Повстанческ[ая] к-р деятельн[ость].....	115788	
К-рагитация.....	30854	
Другие преступления.....	18290	
[Итого:].....	253051	чел.

6. ^аНациональный состав арестованных^а:

^аВсего^а арестовано – 253 051 человек, из них:

Украинцев.....	133376	чел.
Русских.....	19861	
Белорусов.....	2276	
Армян.....	513	
Узбеков.....	144	
Татар.....	210	
Евреев.....	8258	
Немцев.....	25752	
Поляков.....	45286	
Латышей.....	1789	
Литовцев.....	241	
Эстонцев.....	161	
Румын.....	1501	
Иранцев.....	452	
Китайцев.....	132	
Корейцев.....	104	
Других.....	12995	
[Итого:].....	253051	чел.

1. ^аПолитическая окраска осужденных^а:

^аВсего^а осуждено – 197 945 человек, из них:

Троцкистов.....	7148	чел.
Эсеров.....	1458	
Меньшевиков.....	364	
Анархистов.....	87	
Разных (кадет[ов], монарх[истов], ТПК и др.)	239	

Членов националистических к-р организаций:

Украинских.....	29378	чел.
Сионистских.....	569	
Разных.....	5912	
Фашистов.....	7428	
Церковников, сектантов.....	5289	
Белогвардейцев.....	4995	
[Итого:].....	62867	чел.

Dywersja.....	18752 [osoby]
Szkodnictwo.....	16451 [osób]
Powstańcz[a] działaln[ość] k-r.....	115788 [osób]
Agitacja k-r.....	30854 [osoby]
Inne przestępstwa.....	18290 [osób]
[Razem:].....	253051 os[ób]

6. ^aPrzekrój narodowościowy aresztowanych^a:

^aŁącznie^a aresztowano 253 051 osób, w tym:

Ukraińcy.....	133376 os[ób]
Rosjanie.....	19861 [osób]
Białorusini.....	2276 [osób]
Ormianie.....	513 [osób]
Uzbecy.....	144 [osoby]
Tatarzy.....	210 [osób]
Żydzi.....	8258 [osób]
Niemcy.....	25752 [osoby]
Polacy.....	45286 [osób]
Łotysze.....	1789 [osób]
Litwini.....	241 [osób]
Estończycy.....	161 [osób]
Rumuni.....	1501 [osób]
Irańczycy.....	452 [osoby]
Chińczycy.....	132 [osoby]
Koreańczycy.....	104 [osoby]
Inni.....	12995 [osób]
[Razem:].....	253051 os[ób]

1. ^aZabarwienie polityczne skazanych^a:

^aŁącznie^a skazano 197 945 osób, w tym:

Trockiści.....	7148 os[ób]
Eserowcy.....	1458 [osób]
Mienszewicy.....	364 [osoby]
Anarchiści.....	87 [osób]
Różni (kadec[i], monarch[iści], TPK i in[ni]).....	239 [osób]

Członkowie nacjonalistycznych organizacji k-r:

Ukraińskich.....	29378 os[ób]
Syjonistycznych.....	569 [osób]
Różnych.....	5912 [osób]
Faszyści.....	7428 [osób]
Ludzie cerkwi, sekciarze.....	5289 [osób]

2. ^а-Осуждено в порядке приказов^а №№ 00485, 00593 и др.

По польской линии.....	39644 чел.
По немецкой — —.....	11748
По греческой — —.....	4045
По румынской — —.....	3861
По латышской — —.....	1425
По харбинской — —.....	374
По другим — —.....	586
[Итого:].....	61683 чел.

3. ^а-Осуждено в порядке приказа^а № 00447

Бывших кулаков.....	48644 чел.
Уголовников.....	11655
Проч. к-р элемента.....	51261
[Итого:].....	111560

4. ^а-Разбивка осужденных по характеру преступлений^а:

Польский шпионаж.....	15447 чел.
Германский — —	5528
Румынский — —	2881
Латвийский — —	1063
Греческий — —	485
Японский — —	458
Разный — —	276
Измена родине.....	1517
Террор.....	5383
Диверсия.....	14044
Вредительство.....	7956
Повстанческ[ая] к-р деятел[ьность].....	100076
К-р агитация.....	23643
Другие преступления.....	19194
[Итого:].....	197945 чел.

5. ^а-Кем вынесены решения^а:

Воен[ной] Коллег[ией] Верхов[ого] Суда СССР.....	4173
Военным Трибуналом.....	2706
Спецколлегией.....	8328
Особовещанием при НКВД.....	8536
Особой Тройкой НКВД (УНКВД).....	111560
Решением наркома внутрен[них] дел и Прокур[ора] СССР по массов[ым] опер[ациям].....	61683
Линейными судами и нарсудами.....	959

Białogwardziści.....	4995 [osób]
[Razem:].....	62867 os[ób]

2. ^aSkazano w trybie rozkazów^a nr 00485, 00593 i in[nych]

Po linii polskiej.....	39644 os[ób]
– – niemieckiej.....	11748 [osób]
– – greckiej.....	4045 [osób]
– – rumuńskiej.....	3861 [osób]
– – łotewskiej.....	1425 [osób]
– – harbińskiej.....	374 [osoby]
Po innych [liniach].....	586 [osób]
[Razem:].....	61683 os[oby]

3. ^aSkazano w trybie rozkazu^a nr 00447

Byli kułacy.....	48644 os[oby]
Kryminaliści.....	11655 [osób]
In[ny] element k-r.....	51261 [osób]
[Razem:].....	111560 [osób]

4. ^aPodział skazanych według rodzaju przestępstwa^a:

Szpiegostwo polskie.....	15447 os[ób]
– – niemieckie.....	5528 [osób]
– – rumuńskie.....	2881 [osób]
– – łotewskie.....	1063 [osoby]
– – greckie.....	485 [osób]
– – japońskie.....	458 [osób]
– – różne.....	276 [osób]
Zdrada ojczyzny.....	1517 [osób]
Terror.....	5383 os[oby]
Dywersja.....	14044 [osoby]
Szkodnictwo.....	7956 os[ób]
Powstańcz[a] działal[ność] k-r.....	100076 [osób]
Agitacja k-r.....	23643 os[oby]
Inne przestępstwa.....	19194 [osoby]
[Razem:].....	197945 os[ób]

5. ^aKto wydał wyrok^a:

Koleg[ium] Wojsk[owe] Sądu Najw[yzszego] ZSRS.....	4173
Trybunał Wojskowy.....	2706
Kolegium Spec[jalne] [przy Sądzie].....	8328
Kolegium Spec[jalne] przy NKWD.....	8536
Specjalna Trójka NKWD (UNKWD).....	111560

[Итого]:..... 197945

6. ^а-Меры наказания^а:

^а-Всего^а осуждено – 197 945 человек, из них:

Высшая мера уголовн[ого] наказания – 122274 чел.

ВМУН с заменой заключения – 15 ||

Тюремного заключения:

До 25 лет.....	7 чел.
До 20	33
До 15	99
До 10	3903
До 5	215

Исправтрудлагеря:

До 25 лет.....	15 чел.
До 20	49
До 15	92
До 10	60873
До 5	5187
До 3	2762

Ссылка и высылка:

Высылка за пределы СССР.....	238 чел.
Ссылка внутри СССР.....	830
Высылка с прикреплением.....	40
Прочие меры.....	654
Освобождено.....	659

^а-Начальник 1 Спецотдела НКВД УССР
Старший лейтенант государственной безопасности^а
(—) НАЗАРЕНКО

«6-30-6» августа 1938 г.

г. Киев

ГДА СБУ, ф. 16, оп. 31 (1951 р.), спр. 55, арк. 199–204.
Оригінал, машинопис.

⁶⁻⁶ Вписано від руки.

Postanowieniem <i>narkoma</i> spraw wewnętrzz[nych] oraz Proku- rat[ora] ZSRS ds. Masow[ych] Oper[acji].....	61683
Sądy liniowe ¹ i sądy lud[owe].....	959
[Razem:].....	197945

6. ^aWysokość kar^a:

^aŁącznie^a skazano 197 945 osób, w tym:

Najwyższy wymiar kary kryminal[nej] –	122274 os[oby]
WMUN z zamianą na więzienie –	15 [osób]

[Kara] więzienia:

Do 25 lat.....	7 os[ób]
Do 20	33 [osoby]
Do 15	99 [osób]
Do 10	3903 [osoby]
Do 5	215 [osób]

Wychow[awcze] obozy pracy:

Do 25 lat.....	15 os[ób]
Do 20	49 [osób]
Do 15	92 [osoby]
Do 10	60873 [osoby]
Do 5	5187 [osób]
Do 3	2762 [osoby]

Zesłanie i wysiedlenie:

Wysiedlenie poza granice ZSRS.....	238 os[ób]
Zesłanie wewnątrz ZSRS.....	830 [osób]
Wysiedlenie z wyznaczeniem [miejsca pobytu]...	40 [osób]
Inne kary.....	654 [osoby]
Zwolniono.....	659 [osób]

^aNaczelnik 1 Oddziału Spec[jalnego] NKWD USRS
Starszy lejtnant bezpieczeństwa państwowego^a
(—) NAZARIENKO

„^b-30-^b” sierpnia 1938 r.
m. Kijów

*HDA SBU, f. 16, op. 31 (1951 r.), spr. 55, k. 199–204.
Oryginał, maszynopis.*

^b-^b *Wpisano odręcznie.*

¹ Sądy działające na kolei i w transporcie wodnym.

№ 159

3 вересня 1938, Кам'янець-Подільський. Телефонограма начальника УНКВС по Кам'янець-Подільській області Івана Жабрева наркомуну внутрішніх справ УРСР Олександрю Успенському про затримання агентів польської розвідки

Из Каменец-Подольска
3 IX-1938 года

^а-Записка по проводу^а

^а-Київ НКВД УССР^а
тов. УСПЕНСКОМУ

31 августа в 14 часов в селе Колки, Базалийского района, колхозником КОЗАЧУКОМ Андреем и председателем сельсовета ОЛЕКСЮКОМ Куприяном, задержаны и доставлены в РО НКВД два неизвестных, оказавшиеся агентами польской разведки.

Один из них назвался ОКУЛ Георгием Георгиевичем, 1900 года рождения, поляк, уроженец села Харьковцы, бывшего Новоград-Волынского уезда, житель г. Луцк (Польша), происходит из семьи бывшего управляющего имением помещика ЖУРАКОВСКОГО, в прошлом участник белопольской кампании 1920 года.

В Польше проживает с 1918 года.

Второй МАЗУР Иосиф Войцехович, 1915 года рождения, поляк, уроженец и житель села Кокоменцы¹, Скалацкого повята (Польша), крестьянин, бедняк, малограмотный, с 1927 по 1929 год служил в польской армии 54 пехотном полку в городе Тарнополь, рядовым солдатом.

При задержании у ОКУЛА обнаружено: пистолет (браунинг) бельгийского калибра 7,65 за № 53110 с 32 патронами иностранного происхождения с 2 обоймами; финский нож; план маршрута с нанесением на нем населенных пунктов; сел Лысогорки, Теофипольского района; Кульчины, Красиловского сахарного завода, М. Антонины, Базалия и другие; паспорт № 726593 серия (ЕО), выданный Проскуровской милицией на имя РОМАНЮКА Иосифа Александровича; справка, выданная Проскуровским педтехникумом на то же имя, датированная 31.7.-[19]38 года; советских денег 229 рублей, компас польского происхождения; советская почтовая открытка от Германа ГРИНХАУТА в адрес ГРИНХАУТ Брони – Тарнополь, улица Барона Гирша № 21; записная книжечка производства фабрик СССР, в которой имеются следующие записи: на первой страничке: 1) Красилов – цукроваренный завод,

^{а-а} *Написано великими літерами.*

¹ Місцевості не встановлено. Ймовірно йдеться про Кокошинці, Скалацького повіту.

Nr 159

3 września 1938, Kamieniec Podolski. Telefonogram naczelnika UNKWD obwodu kamieniecko-podolskiego Iwana Żabiewa do ludowego komisarza spraw wewnętrznych USRS Aleksandra Uspienskigo, dotyczący zatrzymania agentów wywiadu polskiego

Z Kamieńca Podolskiego
3 IX-1938 roku

^aTelefonogram^a

^aKijów NKWD USRS^a
Do Tow. USPIENSKIEGO

31 sierpnia o godzinie 14 we wsi Kołki, rejon bazalijski, kołchoźnik KOZACZUK Andriej i przewodniczący *sielsowietu* OLEKSIUK Kuprijan zatrzymali i doprowadzili do RO NKWD dwóch nieznanym, którzy okazali się agentami wywiadu polskiego.

Jeden z nich podał, że nazywa się OKUŁ Gieorgij s. Gieorgija, urodzony w 1900 roku, Polak, urodzony we wsi Charkowce, były *ujezd* nowogrodzko-wołyński, mieszkaniec m. Łucka (Polska), pochodzi z rodziny byłego zarządcy majątku obszarnika ŻURAKOWSKIEGO, w przeszłości uczestnik kampanii *bielopolskiej* z 1920 roku.

W Polsce mieszka od 1918 roku.

Drugi – MAZUR Iosif s. Wojciecha, urodzony w 1915 roku, Polak, urodzony i zamieszkały we wsi Kokomieńce¹, powiat skałacki (Polska), chłop, biedniak, słabo wykształcony, od 1927 do 1929 roku służył w Wojsku Polskim, 54 pułk piechoty, w mieście Tarnopolu jako szeregowy żołnierz.

Podczas zatrzymania znaleziono u OKUŁA: pistolet („Browning”) belgijski, kaliber 7,65 nr 53110 z 32 nabojami pochodzenia zagranicznego i 2 magazynki; nóż fiński, plan marszruty z naniesionymi miejscowościami: wieś Łysogorka, rejon teofipolski, Kulczyny, cukrownia krasilowska, M. Antoniny, Bazalija i inne; paszport nr 726593 serii (EO) wydany przez milicję proskurowską na nazwisko ROMANIUK Iosif Aleksandrowicz; zaświadczenie wydane przez proskurowskie technikum ped[agogiczne] na to samo nazwisko, datowane na 31.7.-[19]38 roku, 229 rubli w sowieckich pieniądzech, kompas wyprodukowany w Polsce; sowiecką kartkę pocztową od Giermana GRINCHAUTA zaaadresowaną: GRINCHAUT Broni, Tarnopol, ulica Barona Hirscha nr 21; notesik wyprodukowany w ZSRS, w którym znajdują się następujące zapisy: na pierwszej stronie: 1) Krasylów – zakłady przetwórstwa cukru, Akim Pietrowicz BOGAT'KO; 2) Proskurów,

---

^a-^a Zapisano wersalikami.

¹ Miejscowość nieustalona. Być może chodzi o Kokoszyńce w pow. skałackim.

Аким Петрович БОГАТЬКО; 2) Проскуров, гостиница, улица Ленина; 3) Теофиполь, Александр Иванович ПОНОМАРЕНКО; 4) сексот.

На второй страничке: 1) «Прикордонний більшевик»², Проскуров, улица 25 Октября 32, телефон 0-86. 1-32. 2) «Радянська правда» – Киев.

У МАЗУРА обнаружено: наган № 148925, Тульского оружейного завода 1916 г. и 20 штук боевых патронов заграничного происхождения, паспорт серии (ЕО) за № 727154 на имя СВИСТУНА Иосифа Петровича, выданный также Проскуровской милицией, справка Молочанской МТС, Днепропетровской области, за № 1618 на тоже имя и советских денег 90 рублей.

Кроме того, обнаружены продукты питания: хлеб, колбаса, окорок, шоколад и вещи личного обихода – полотенце, мыло, самобрейка, кисточка, зеркала, ручные часы.

Оба задержанные доставлены в УНКВД.

На первичном допросе ОКУЛ показал, что является агентом второго отдела польского главного штаба. К разведывательной работе привлечен в июне месяце сего года и до переброски в СССР проходил курсы разведчиков в г. Варшаве, под руководством инженера ОРЛОВСКОГО.

На Советскую территорию переброшен 27 VIII-[19]38 года со стражницы Козачки³, что против нашего села Лысогорка, Теофипольского района, на участке обслуживания Ямпольского п[ограничного]/о[тряда] с заданием: вербовки агентуры, разведывания и изучения погранрайонов области и на обратном следовании имел задание взорвать шоссейный мост в районе местечка Красилова.

Для выполнения настоящего диверсионного акта, польская разведка снабдила его двумя пироксилиновыми шашками и бикфордовым шнуром, которые он спрятал в пути следования на нашей территории (место перепрятывания взрывчатых веществ указывает).

Обнаруженное у них оружие разведка выдала для самозащиты.

Кроме того, им было выдано по 2 гранаты, которые они спрятали на нашей территории.

Задержанный МАЗУР являлся проводником ОКУЛА.

ОКУЛ дает показания путанные и разноречивые.

Задержанный МАЗУР на допросе показал, что он задерживался в 1934 году капитаном Тарнопольской разведки (фамилии не знает) и сержантом КУЦЫМ и использовался разведкой в качестве курьера. На Советскую территорию перебрасывался, якобы, всего 3 раза. Первый раз в 1934 году на участке села Мартыновец, Сатановского района, обслуживаемом п[ограничным]/о[трядом], с заданием посетить жительницу села Жаглевка⁴,

² Ймовірно «Прикордонний більшевик». Газету друкували українською мовою.

³ Ймовірно пост № 3 Козачки, у складі 3-го Батальйону КОПЗ «Дедеркали» 6 Полку КОПЗ «Здолбунів» у Рівному.

⁴ Ймовірно Жаглівка.

hotel, ulica Lenina; 3) Teofipol, Aleksandr Iwanowicz PONOMARIENKO; 4) taj-[ny] współpr[acownik].

Na drugiej stronicze: 1) „Prikordonnyj bolszewik”², Proskurów, ulica 25 Października 32, telefon 0-86. 1-32. 2) „Radianśka Prawda” – Kijów.

U MAZURA znaleziono: „Nagan” nr 148925 z tulskiej fabryki broni, 1916 r. i 20 sztuk ostrych nabojów wyprodukowanych za granicą, paszport serii (EO) nr 727154 na nazwisko SWISTUN Iosif Pietrowicz, wydany także przez milicję proskurowską, zaświadczenie mołoczańskiej MTS, obwód dnipropietrowski, nr 1618 na to samo nazwisko i 90 rubli w sowieckich pieniądzech.

Ponadto znaleziono żywność: chleb, kielbasę, szynkę, czekoladę i przedmioty osobiste: ręcznik, mydło, maszynkę do golenia, pędzel, lusterko, zegarek na rękę.

Obaj zatrzymani zostali doprowadzeni do UNKWD.

Na przesłuchaniu wstępnym OKUŁ zeznał, że jest agentem drugiego Oddziału polskiego Sztabu Głównego. Do pracy wywiadowczej został wciągnięty w miesiącu czerwcu bieżącego roku i do czasu przerwania go do ZSRS uczestniczył w kursach dla wywiadowców w m. Warszawie pod kierownictwem inżyniera ORŁOWSKIEGO.

Na terytorium sowieckie przerzucony został 27 VIII-[19]38 roku ze straźnicy Kozaczki³, znajdującej się naprzeciw naszej wsi Łysogorka, rejon teofipolski, na odcinku służby jampolskiego o[ddziału] p[ogranicznego] z zadaniami: werbunek agentury, rozeznanie się i zbadanie rejonów nadgranicznych w obwodzie, zaś w drodze powrotnej zadaniem jego było wysadzenie mostu drogowego w okolicach miasteczka Krasiłowa.

Do wykonania niniejszego aktu dywersji wywiad polski wyposażył go w dwie petardy i sznur Bickforda, które schował po drodze na naszym terytorium (miejsce ukrycia materiałów wybuchowych podaje).

Znaleziona u nich broń została im wydana przez wywiad w celu samoobrony.

Ponadto wydano im 2 granaty, które oni ukryli na naszym terytorium.

Zatrzymany MAZUR był przewodnikiem OKUŁA.

OKUŁ składa zagmatwane i sprzeczne ze sobą zeznania.

Zatrzymany MAZUR na przesłuchaniu zeznał, że był zatrzymywany w 1934 roku przez kapitana tarnopolskiej [placówki] wywiadowczej (nazwiska nie zna) oraz sierżanta KUCA i wykorzystywany przez wywiad jako kurier. Na terytorium sowieckie był przerzucany ponoć wszystkiego 3 razy. Pierwszy raz w 1934 roku na odcinku wsi Martynkowce, rejon satanowski, na którym służbę pełnił o[ddział] p[ograniczny] – [wtedy] zadaniem jego było odwiedzić mieszkankę wsi Żaglewka⁴, rejon satanowski, KALIMONOWĘ Gapkę i otrzymać od niej paczkę dla wywiadu polskiego.

² Prawdopodobnie „Prykordonnyj Bilzowik”. Gazeta ukazywała się w języku ukraińskim.

³ Straźnica nr 3 Kozaczki 3 Batalionu KOP „Dederkały” 6 Pułku KOP „Zdobunów” – m.p. Równe.

⁴ Prawdopodobnie Żagłówka.

Сатановского района КАЛИМОНОВУ Гапку и получить у нее пакет для польской разведки.

При переправе был задержан нашей погранохраной и доставлен в Волочискский п[ограничный]/о[тряд], где назвался ЗАРЖИЦКИМ Иосифом. Свой переход легендировал поисками работы в СССР. Отрядом был завербован и перебросен обратно в Польшу. По возвращении в Польшу, в вербовке его отрядом рассказал польской разведке.

Второй раз перебрасывался в 1935 году на том же участке, с заданием посетить жителя села Мартыновец, Сатановского района, БУЛЬВАЧА Матвея и получить от него шпионские материалы для польской разведки.

Это задание он выполнил.

Третий раз перебросен 27 VIII-[19]38 г. совместно с ОКУЛОМ в качестве проводника и пособника последнего.

Для установления действительности заданий, данных польской разведкой при переброске ОКУЛА и МАЗУРА, продолжаем активную следственную работу над ними.

В целях перепроверки показаний ОКУЛА о взрывчатых веществах и гранатах – выехал начальник 3 отдела для их розыска.

Лиц, проходящих по настоящему делу, устанавливаем.

Поручено начальнику погранотряда – майору ЗОРИНУ провести исследование причин прорыва на участке Ямпольского погранотряда.

О последующем сообщу дополнительно.

Ходатайствую о выдаче вознаграждения колхознику села Колки, Базалийского района, КОЗАЧУКУ Андрею и председателю этого сельсовета ОЛЕКСЮКУ Климу Куприяновичу⁶.

Нр 3002596

ЖАБРЕВ

^aВерно:

Начальник Секретариата НКВД УССР^a
(—) ЗАХАРОВ

ГДА СБУ, ф. 16, оп. 31 (1951 р.), спр. 13, арк. 241–247.

Засвідчена копія, машинопис.

На першій сторінці документа резолюція: Послана в ЦК т. Хрущеву и передана Троицкому. (—) Захаров.

---

⁶ Так у тексті. Вище: ОЛЕКСЮК Куприян.

Podczas przeprowadzania się został zatrzymany przez naszą ochronę pogran[iczną] i doprowadzony do wołoczyskiego o[ddziału] p[ogranicznego], gdzie powiedział, że nazywa się ZARZYCKIJ Iosif. Na temat przejścia [granicy] podał legendę o szukaniu pracy w ZSRS. Został zwerbowany przez oddział i przetrzuty z powrotem do Polski. Po powrocie do Polski opowiedział polskiemu wywiadowi o zwerbowaniu go przez oddział [pograniczny].

Po raz drugi przetrzuty był w 1935 roku na tym samym odcinku; zadaniem jego było odwiedzić mieszkańca wsi Martynkowce, rejon satanowski, BULWACZA Matwieja i otrzymać od niego materiały szpiegowskie dla wywiadu polskiego.

Zadanie to wykonał.

Po raz trzeci przetrzuty został 27 VIII-[19]38 r. razem z OKUŁEM w charakterze jego przewodnika i osoby wspomagającej.

W celu ustalenia prawdziwych poleceń, wydanych przez wywiad polski podczas przetrzutu OKUŁA i MAZURA, kontynuujemy intensywną pracę śledczą nad nimi.

Naczelnik 3 Oddziału wyjechał na poszukiwanie materiałów wybuchowych i granatów, żeby zweryfikować zeznania OKUŁA.

Ustalamy osoby występujące w niniejszej sprawie.

Dano polecenie dowódcy oddziału pogran[icznego] – majorowi ZORINOWI przeprowadzić dochodzenie w celu wyjaśnienia przyczyn istnienia wylomu na odcinku jampolskiego oddziału pogran[icznego].

O dalszych [sprawach] poinformuję dodatkowo.

Zwracam się z prośbą o wynagrodzenie kołchoźnika wsi Kołki, rejon bazalijski, KOZACZUKA Andrieja i przewodniczącego tegoż *sielsowietu* OLEKSIUKA Kłyma Kuprijanowicza^b.

nr 3002596

ŻABRIEW

^a-Za zgodność:

Naczelnik Sekretariatu NKWD USRS^a

(—) ZACHAROW

HDA SBU, f. 16, op. 31 (1951 r.), spr. 13, k. 241–247.

Kopia uwierzytelniona, maszynopis.

Na pierwszej stronie dopisano: Wysłano do KC do [owarzystwa] Chruszczowa i przekazano Troickiemu. (—) Zacharow.

---

^b *Tak w tekście. Wyżej: OLEKSIUK Kuprijan.*

№ 160

16 вересня 1938, Київ. Повідомлення наркома внутрішніх справ УРСР Олександра Успенського керівництву НКВС СРСР щодо польської агентури серед працівників НКВС УРСР

^{a-}Совершенно секретно^{-a}

^{b-}Наркомуну внутренних дел СССР
Генеральному комиссару госбезоп[асности]
г. Ежову

Зам[естителю] наркома внутренних дел Союза ССР
тов. Берия¹

Нач[альнику] 3 отдела 1 Упр[авления] НКВД СССР
Комиссару госбезоп[асности] II ранга
г. Николаеву^{-b}

Направляю протокол допроса арестованного нами, как польского агента бывшего начальника 3 отдела НКВД УССР – РАТЫНСКОГО А. М.²

---

^{a-} ^{-a} *Написано великими літерами.*

^{b-} ^{-b} *Вписано від руки.*

¹ Лаврентій Павлович Берія (1899–1953), з 1921 в органах ВЧК-ОДПУ; спочатку на керівних посадах в Азербайджанській, потім Грузинській ЧК-ДПУ; з 2 XII 1926 до 3 XII 1931 голова ДПУ Грузинської РСР; з квітня 1927 до грудня 1930 нарком внутрішніх справ Грузинської РСР; з 17 IV до 3 XII 1931 начальник ОВ ОДПУ Кавказької Червонопрапорної армії і ПП ОДПУ СРСР в ЗРФСР; голова Закавказької ДПУ; з 31 X 1931 до 31 VIII 1938 на керівній партійній роботі в Грузії; з 22 VIII до 25 XI 1938 перший заступник наркома внутрішніх справ СРСР; з 8 IX 1938 начальник 1 Управління НКВС СРСР; з 29 IX до 17 XII 1938 начальник ГУДБ НКВС СРСР; з 25 XI 1938 до 29 XII 1945 нарком внутрішніх справ СРСР, а також заступник голови РНК СРСР; з 30 VI 1941 до 4 IX 1945 член ДКО СРСР; з 16 V 1944 до 4 IX 1945 заступник голови ДКО СРСР; з 19 III 1946 до 15 III 1953 заступник голови РМ СРСР; з 5 III 1953 Міністр внутрішніх справ СРСР. Заарештований 26 VI 1953, засуджений 23 XII 1953 ВС СРСР до ВМП, цього ж дня розстріляний. Не реабілітований. *Петров Н., Скоркин К. Цит. праця, с. 106–107.*

² Аркадій Маркович Ратинський-Футер (1902–1939), спочатку працював на рядових посадах в Подільській губернській ЧК губвідділі ДПУ; з 1929 уповноважений КРВ Одеського окрвідділу ДПУ; з 1 X 1930 начальник ІНВ Одеського облвідділу ДПУ; з 4 VI 1933 начальник 2 відділення ОВ ДПУ УСРР; з 21 IV 1934 начальник СВ Дніпропетровського облвідділу ДПУ та начальник ОВ 7 стрілецького корпусу; з 11 VII 1934 начальник ОВ УДБ УНКВС Дніпропетровської обл. та начальник ОВ ГУДБ НКВС 7 стрілецького корпусу; з 22 XI 1934 начальник ОВ УДБ УНКВС Одеської обл.; з 28 I 1937 начальник 3 відділення та помічник начальника 5 відділу УДБ НКВС УРСР; з 22 IV 1937 заступник начальника 5 відділу УДБ НКВС УРСР; з 20 V 1938 начальник 3 відділу УДБ НКВС УРСР. Заарештований 23 VII 1938, засуджений 4 III 1939 ВК ВС СРСР до ВМП, цього ж дня розстріляний. Реабілітований. *Шаповал Ю., Пристайко В., Золотарьов В. Цит. праця, с. 536–537.*

Nr 160

16 września 1938, Kijów. Meldunek ludowego komisarza spraw wewnętrznych USRS Aleksandra Uspienskiego dla kierownictwa NKWD ZSRS, dotyczący polskiej agentury wśród funkcjonariuszy NKWD USRS

^a-Ścisłe tajne^a

^b-Do *Narkoma* Spraw Wewnętrznych ZSRS
Generalnego Komisarza bezp[iecieństwa] państw[owego]
T[owarzysza] Jeżowa

Do zast[ępcy] *Narkoma* Spraw Wewnętrznych Związku SRS
Tow. Berii¹

Do Naczelnika 3 Oddziału 1 Wydziału NKWD ZSRS
Komisarza bezp[iecieństwa] państw[owego] II rangi
T[owarzysza] Nikołajewa^b

Przekazuję protokół zeznań aresztowanego przez nas, jako polskiego agenta, byłego naczelnika 3 Oddziału NKWD USRS – RATYNSKIEGO A. M.²

---

^a-^a *Zapisano wersalikami.*

^b-^b *Wpisano odręcznie.*

¹ Ławrentij Pawłowicz Beria (1899–1953), od 1921 w WCzK-OGPU; początkowo na kierowniczych stanowiskach w azerbejdżańskiej, a następnie gruzińskiej CzK-GPU; od 2 XII 1926 do 3 XII 1931 przewodniczący GPU Gruzjińskiej SRS; od kwietnia 1927 do grudnia 1930 ludowy komisarz spraw wewnętrznych Gruzjińskiej SRS; od 17 IV do 3 XII 1931 naczelnik OO OGPU Kaukaskiej Armii Czerwonego Sztandaru i PP OGPU ZSRS w ZFSRS; przewodniczący zakaukaskiego GPU; od 31 X 1931 do 31 VIII 1938 na kierowniczych stanowiskach w Gruzji; od 22 VIII do 25 XI 1938 I zca ludowego komisarza spraw wewnętrznych ZSRS; od 8 IX 1938 naczelnik 1 Zarządu NKWD ZSRS; od 29 X do 17 XII 1938 naczelnik GUGB NKWD ZSRS; od 25 XI 1938 do 29 XII 1945 ludowy komisarz spraw wewnętrznych ZSRS oraz zca przewodniczącego SNK ZSRS; od 30 VI 1941 do 4 IX 1945 członek Państwowego Komitetu Obrony ZSRS; od 16 V 1944 do 4 IX 1945 zca przewodniczącego Państwowego Komitetu Obrony ZSRS; od 19 III 1946 do 15 III 1953 zca przewodniczącego Rady Ministrów ZSRS; od 5 III 1953 minister spraw wewnętrznych ZSRS. Aresztowany 26 VI 1953, skazany 23 XII 1953 przez SN ZSRS na karę śmierci, tego dnia rozstrzelany. Nie zrehabilitowany. N. Pietrow, K. Skorkin, *op.cit.*, s. 106–107.

² Arkadij Markowicz Ratynskij-Futer (1902–1939), pracownik CzK Oddziału GPU guberni podolskiej; od 1929 pełnomocnik KRO Odeskiego Oddziału Okręgowego GPU; od 1 X 1930 naczelnik INO GPU obw. odeskiego; od 4 VI 1933 naczelnik 2 Wydziału OO GPU USRS; od 21 IV 1934 naczelnik OO Oddziału GPU obw. dnipropietrowskiego i naczelnik OO 7 Korpusu Strzeleckiego; od 11 VII 1934 naczelnik OO UGB UNKWD obw. dnipropietrowskiego i naczelnik OO GUGB NKWD 7 Korpusu Strzeleckiego; od 22 XI 1934 naczelnik OO UGB UNKWD obw. odeskiego; od 28 I 1937 naczelnik 3 Wydziału i pom. naczelnika 5 Oddziału UGB NKWD USRS; od 22 IV 1937 zca naczelnika 5 Oddziału UGB NKWD USRS; od 20 V 1938 naczelnik 3 Oddziału UGB NKWD USRS. Aresztowany 23 VII 1938, skazany 4 III 1939 przez Kolegium Wojskowe SN ZSRS na karę śmierci, tego dnia rozstrzelany. Zrehabilitowany. J. Szapował, W. Prystajko, W. Zołotar'ow, *op.cit.*, s. 536–537.

РАТЫНСКИЙ показал, что он был завербован в польскую разведку в 1925 году ЛЕПЛЕВСКИМ, который, как показывает РАТЫНСКИЙ, был связан со 2 отделом польглавштаба.

Вербовке предшествовали следующие обстоятельства: работая с 1922 года на границе в качестве нач[альника] погранпоста, РАТЫНСКИЙ занимался контрабандной деятельностью: в 1924 году он был арестован и предан суду за контрабанду; ЛЕПЛЕВСКИЙ, работавший в то время начальником Подольского Губотдела ГПУ, прекратил дело РАТЫНСКОГО и на этой почве завербовал его в польскую разведку.

По заданию ЛЕПЛЕВСКОГО, в 1926 году РАТЫНСКИЙ организовал на участке Каменец-Подольского погранотряда нелегальную переправу для связи с поляками. В качестве связника-переправщика им был привлечен агент польской разведки МЕТЕЛЬНИЦКИЙ, занимавшийся одновременно контрабандной деятельностью. Через МЕТЕЛЬНИЦКОГО, РАТЫНСКИЙ в 1927 году направил для польской разведки пакет со шпионскими материалами, переданный ему ЛЕПЛЕВСКИМ и получил от польской разведки для ЛЕПЛЕВСКОГО документ, содержание которого РАТЫНСКОМУ неизвестно.

В 1927 году ЛЕПЛЕВСКИЙ передал РАТЫНСКОГО на связь бывшему начальнику иностранного отдела НКВД УССР КАРЕЛИНУ³ (арестован в 1937 году в Москве), который, по показаниям РАТЫНСКОГО, являлся резидентом польской разведки и был связан с 2 отделом польглавштаба.

КАРЕЛИН через РАТЫНСКОГО, в период 1927–1929 г. г. направлял польской разведке шпионские материалы, характеризующие состояние войск РККА Харьковского военного округа и данные об оперативных установках ОГПУ в отношении работы по польской линии.

В 1929 году РАТЫНСКИЙ был направлен КАРЕЛИНЫМ в Турцию в г. Стамбул, для установления связи с польским агентом РУБЛЕВСКИМ⁴.

Вместе с РАТЫНСКИМ для выполнения этого задания ездил бывший зам[еститель] нач[альника] ИНО ГПУ УССР (работает в данное время в Кронштадте начальником Особого отдела Балтфлота) ХОМЯКОВ⁵, который, как показывает РАТЫНСКИЙ, был связан с КАРЕЛИНЫМ по шпионской деятельности.

---

³ Володимир Петрович Карелін (нар. 1897), з 1921 у ЧК; березень–листопад 1925 начальник ІНВ Одеського губернського та окружного відділів ДПУ; з 1925 у ДПУ УСРР; до 1933 заступник начальника ОВ ДПУ; з 1933 заступник начальника ОВ та начальник ІНВ ДПУ; з 15 VII 1934 заступник начальника ОВ та начальник ІНВ УДБ НКВС УСРР; з 22 XI 1934 начальник ІНВ УДБ НКВС УСРР; з 1935 начальник ОВ УДБ НКВС Білоруської СРР; з 1937 заступник начальника 5 відділу ГУДБ НКВС УРСР. Репресований. *Шановал Ю., Пристайко В., Золотарьов В. Цит. праця, с. 485.*

⁴ Ймовірно Іван Рублевський (1900–1938), начальник штабу бригади підводних човнів Чорноморського флоту, розстріляний у 1938. *Wiczorkiewicz P. P. Цит. праця, с. 491.*

⁵ Михайло Хомяков, начальник контррозвідки Балтійського флоту. Вироком Військового Трибуналу з липня 1939 засуджений до вищої міри покарання. *Wiczorkiewicz P. P. Цит. праця, с. 192–193.*

RATYNSKIJ zeznał, iż do pracy w wywiadzie polskim zwerbował go w 1925 roku LEPLEWSKIJ, który, jak zeznaje RATYNSKIJ, był związany z 2 Oddziałem pol[skiego] Sztabu Głównego.

Werbunek poprzedziły następujące okoliczności: pracując od 1922 roku na granicy w charakterze dow[ódcy] strażnicy gran[icznej], RATYNSKIJ zajmował się działalnością przemytniczą; w 1924 roku został aresztowany i postawiony przed sądem za przemyt; LEPLEWSKIJ, który w tym czasie pełnił obowiązki dowódcy Podolskiego Oddziału Gub[ernialnego] GPU, przerwał sprawę RATYNSKIEGO i na tej podstawie zwerbował go do wywiadu polskiego.

Zgodnie z zadaniami [otrzymanymi] od LEPLEWSKIEGO, w 1926 roku, RATYNSKIJ organizował na kamieniecko-podolskim odcinku gran[icznym] nielegalną przeprawę dla łączności z Polakami. W charakterze łącznika przepraw zaangażował agenta polskiego wywiadu MIETIELNICKIEGO, który zajmował się jednocześnie działalnością przemytniczą. Z pomocą MIETIELNICKIEGO, RATYNSKIJ przekazał polskiemu wywiadowi w 1927 roku pakiet z materiałami szpiegowskimi, otrzymany od LEPLEWSKIEGO i otrzymał od wywiadu polskiego dla LEPLEWSKIEGO dokument, treści którego RATYNSKIJ nie znał.

W 1927 roku LEPLEWSKIJ przekazał RATYNSKIEGO na kontakt byłemu naczelnikowi oddziału zagranicznego NKWD USRS, KARIELINOWI³ (aresztowany w 1937 roku w Moskwie), który według zeznań RATYNSKIEGO, był rezydentem polskiego wywiadu i był związany z 2 Oddziałem pol[skiego] Sztabu Głównego].

KARIELIN, poprzez RATYNSKIEGO, w latach 1927–1929, przekazywał wywiadowi polskiemu materiały szpiegowskie, charakteryzujące stan wojsk RKKA Charkowskiego Okręgu Wojskowego i dane o wytycznych operacyjnych OGPU w pracy na polskim odcinku.

W 1929 roku RATYNSKIJ został skierowany przez KARIELINA do Turcji, do m. Sztambuł, w celu nawiązania kontaktu z polskim agentem RUBLEWSKIM⁴.

Dla wypełnienia tego zadania razem z RATYNSKIM jeździł były zast[ępcą] nacz[elnika] INO GPU USRS CHOMIAKOW⁵ (pracuje obecnie w Kronsztadzie jako naczelnik Oddziału Specjalnego Floty Bałt[yckiej]), który, jak zeznał RATYNSKIJ, związany był z KARELINEM działalnością szpiegowską.

W Sztambule RATYNSKIJ i CHOMIAKOW spotkali się z RUBLEWSKIM, z którym umówili się co do sposobów dalszego kontaktu, charakteru materiałów

---

³ Władimir Pietrowicz Karielin (ur. 1897), od 1921 w CzK; od marca do listopada 1925 naczelnik INO Oddziału GPU guberni odeskiej i Oddziału Okręgowego; od 1925 w GPU USRS; do 1933 zca naczelnika OO GPU; od 1933 zca naczelnika OO i naczelnik INO GPU; od 15 VII 1934 zca naczelnika OO i naczelnik INO UGB NKWD USRS; od 22 XI 1934 naczelnik INO UGB NKWD USRS; od 1935 naczelnik OO UGB NKWD BSRS; od 1937 zca naczelnika 5 Oddziału GUGB NKWD USRS. Represjonowany. J. Szapował, W. Prystajko, W. Zołotar'ow, *op.cit.*, s. 485.

⁴ Prawdopodobnie Iwan Rublewskij (1900–1938), szef sztabu Brygady Okrętów Podwodnych Floty Czarnomorskiej, rozstrzelany w 1938. P. P. Wiczorkiewicz, *op.cit.*, s. 491.

⁵ Michaił Chomiakow, szef kontrwywiadu Floty Bałtyckiej. Wyrokiem WT z lipca 1939 skazany na karę śmierci. P. P. Wiczorkiewicz, *op.cit.*, s. 192–193.

В Стамбуле РАТЫНСКИЙ и ХОМЯКОВ имели встречу с РУБЛЕВСКИМ, с которым договорились о способах дальнейшей связи, о характере шпионских материалов, которые должны были направляться через специальных связистов и установили пароль для связистов.

В 1930 году РАТЫНСКИЙ вторично ездил в Стамбул для связи с РУБЛЕВСКИМ, которому отвез шпионские материалы по Черноморскому побережью.

В это же время КАРЕЛИН перебросил РАТЫНСКОГО в Одессу сначала на должность уполномоченного, а затем начальника ИНО Одесского облотдела ГПУ.

После выдвижения РАТЫНСКОГО на должность начальника ИНО, КАРЕЛИН информировал его о предательской шпионской работе, проводившейся бывшим руководящим составом ИНО, и поставил перед ним задачу проведения в таком же направлении предательской работы в Одессе.

Эта предательская работа проводилась в направлении: сохранения от разгрома кадров агентуры иностранных разведок; насаждения новых кадров польской агентуры (и других иностранных разведок), внедрение агентуры противника в аппараты ИНО и в агентурную сеть наших органов; проведения глубокой разведывательной работы по заданиям иностранных разведок; выдачи противнику советской агентуры; создания переправ и других безопасных каналов связи для иностранных разведок.

Из числа бывших руководящих работников ИНО НКВД УССР, проводивших предательскую и шпионскую работу, РАТЫНСКИЙ назвал следующих: САПИРА А. В.⁶ – бывшего зам[естителя] нач[альника] ИНО (арестован); КАРИНА-ДАНИЛЕНКО⁷ – бывшего пом[ощника] нач[альника] ИНО (арестован); ПИСКАРЕВА⁸ – бывшего нач[альника] ИНО Одесского облотдела

---

⁶ Абрам Володимирович Сапір (1900–1957), з 1919 в ЧК; з 1922 помічник уповноваженого та уповноважений КРВ Одеського губвідділу ДПУ; з 1926 начальник КРВ Одеського окрвідділу ДПУ; з травня 1927 начальник КРВ Київського окрвідділу ДПУ; з грудня 1929 начальник відділення КРВ ДПУ УСРР; з травня 1931 начальник Одеського оперсектора ДПУ; з лютого 1932 начальник ОВ Одеського облвідділу ДПУ; з лютого 1933 заступник начальника Дніпропетровського облвідділу ДПУ; з липня 1934 заступник начальника УНКВС по Дніпропетровській обл.; з 11 VI 1935 начальник ІНВ УДБ УСРР; з 21 XII 1936 начальник УНКВС по Молдавській АСРР; з 13 II 1937 помічник начальника КРВ УДБ НКВС УРСР. Заарештований 21 II 1938, знаходився під слідством з березня 1938 до вересня 1939; рішенням ВТ військ НКВС КВО 23 IX 1939 визнаний невинним і звільнений з-під варті; ухвалою ВК ВС СРСР від 28 IX 1940 вирок ВТ відмінено і справу повернуто на дослідження. 12 IV 1941 винесено рішення про припинення справи. Заарештований вдруге 25 VI 1941, знаходився під слідством до серпня 1943, за рішенням Особливої наради при НКВС СРСР від 21 VIII 1943 позбавлений волі строком на 5 років, звільнений 6 IV 1945. Реабілітований. *Петров Н., Скоркин К. Цит. праця, с. 374–375.*

⁷ Сергій Тарасович Карін-Даниленко (1898–1985), з 1921 у ЧК; з 1934 помічник начальника ІНВ НКВС УСРР; з 3 I 1937 заступник начальника оперативного відділу НКВС УСРР; з 29 VII 1937 начальник відділу пожежної охорони НКВС УРСР. Заарештований 27 VIII 1937, звільнений з-під варті 22 X 1939. *Золотарьов В. Олександр Успенський: особа..., с. 300.*

⁸ Володимир Максимович Пескер-Піскарєв (29 XII 1902 – 25 VIII 1938), з 1921 у ЧК; з 1925 начальник ІНВ Одеського корабельного відділу; з 1922 до 1933 т.во. начальника ІНВ ДПУ УСРР; з 1933 до 1934 начальник ІНВ Одеського обласного відділу/УНКВС Одеської області; з 1935

szpiegowskich, które powinny być przekazywane przez specjalnych łączników i ustalili hasło dla łączników.

W 1930 roku RATYNSKIJ powtórnie jeździł do Stambułu, aby spotkać się z RUBLEWSKIM, któremu odwiózł szpiegowskie materiały dotyczące czarnomorskiego wybrzeża.

W tym samym czasie KARIELIN przeniósł RATYNSKIEGO do Odessy, najpierw na stanowisko pełnomocnika, a następnie na naczelnika INO Odeskiego Oddziału Obw[odowego] GPU.

Po mianowaniu RATYNSKIEGO na stanowisko naczelnika INO, KARIELIN przekazał mu informacje o zdradzieckiej działalności szpiegowskiej, którą prowadził były zespół dowodzący INO, i postawił mu zadanie poprowadzenia w tymże kierunku zdradzieckiej działalności w Odessie.

Ta zdradziecka działalność prowadzona była w celu: zapobieżenia likwidacji kadr agentury obcych wywiadów; stworzenia nowych kadr polskiej agentury (i innych obcych wywiadów), osadzenia agentury przeciwnika w aparacie INO i w sieci agenturalnej naszych organów; przeprowadzenia głębokiej penetracji wywiadowczej zgodnie z założeniami obcych wywiadów; wydania przeciwnikowi sowieckiej agentury; stworzenia przepraw i innych bezpiecznych kanałów łączności dla zagranicznych wywiadów.

Z grupy byłych kierowniczych pracowników INO NKWD USRS, którzy prowadzili zdradziecką i szpiegowską działalność, RATYNSKIJ wymienił następujących: SAPIRA A. W.⁶ – byłego zast[ępcę] nacz[elnika] INO (aresztowany); KARINA-DANILENKO⁷ – byłego pom[ocnika] nacz[elnika] INO (aresztowany); PISKARIEWA⁸ – byłego nacz[elnika] INO Odeskiego Oddziału Obw[odowego]

---

⁶ Abram Władimirowicz Sapir (1900–1957), od 1919 w CzK; od 1922 pom. pełnomocnika i pełnomocnik KRO Oddziału GPU guberni odeskiej; od 1926 naczelnik KRO Odeskiego Oddziału Okręgowego GPU; od maja 1927 naczelnik KRO Kijowskiego Oddziału Okręgowego GPU; od grudnia 1929 naczelnik Wydziału KRO GPU USRS; od maja 1931 naczelnik Odeskiego Sektora Operacyjnego GPU; od lutego 1932 naczelnik OO Oddziału GPU obw. odeskiego; od lutego 1933 zca naczelnika Oddziału GPU obw. dniepropietrowskiego; od lipca 1934 zca naczelnika UNKWD obw. dniepropietrowskiego; od 11 VI 1935 naczelnik INO UGB USRS; od 21 XII 1936 naczelnik UNKWD MASRS; od 13 II 1937 pom. naczelnika KRO UGB NKWD USRS. Aresztowany 21 II 1938, w śledztwie od marca 1938 do września 1939; decyzją WT wojsk NKWD Kijowskiego WO z 23 IX 1939 uniewinniony i zwolniony z aresztu; uchwałą Kolegium Wojskowego SN ZSRS z 28 IX 1940 wyrok WT skasowano i sprawę skierowano do powtórnego śledztwa. 12 IV 1941 podjęto decyzję o zaprzestaniu prowadzenia sprawy. Aresztowany ponownie 25 VI 1941, w śledztwie do sierpnia 1943, decyzją OSO przy NKWD ZSRS z 21 VIII 1943 skazany na 5 lat pozbawienia wolności. Zwolniony 6 IV 1945. Zrehabilitowany. N. Pietrow, K. Skorkin, *op.cit.*, s. 374–375.

⁷ Siergiej Tarasowicz Karin-Danilenko (1898–1985), od 1921 w CzK; od 1934 pom. naczelnika INO NKWD USRS; od 3 I 1937 zca naczelnika Oddziału Operacyjnego NKWD USRS; od 29 VII 1937 naczelnik Oddziału Ochrony Przeciwopozarowej NKWD USRS. Aresztowany 27 VIII 1937, zwolniony z aresztu 22 X 1939. W. Zołotar'ow, *Oleksandr Uspenskyj: osoba...*, s. 300.

⁸ Władimir (Maksimowicz) Pieskier-Piskariw (29 XII 1902 – 25 VIII 1938), od 1921 w CzK; od 1925 naczelnik INO Odeskiego Oddziału Okręgowego; od 1922 do 1933 p.o. naczelnika INO GPU USRS; od 1933 do 1934 naczelnik INO Odeskiego Oddziału Obwodowego/UNKWD obw. odeskiego; od 1935 naczelnik 1 Wydziału INO; w 1936 starszy lejtnant bezpieczeństwa państwowego; od stycznia 1937 naczelnik Wydziału 3 Oddziału (KRO) UGB NKWD USRS. Aresztowany 16 VIII 1937, rozstrzelany 26 IX 1938. Zrehabilitowany w 1958. http://www.hrono.info/biograf/bio_p/pesker.html, 3 III 2010.

НКВД в 1933–1936 г. г. (арестован); ХОМЯКОВА – бывшего зам[естителя] нач[альника] ИНО (не арестован); ГАРДА – бывшего оперуполномоченного ИНО (не арестован) и ранее работавших на руководящих должностях в периферийных аппаратах ИНО – САРСКОВА – бывшего начальника ИНО Тираспольского облотдела ГПУ (не арестован); ЯНКОВИЧА⁹, работавшего в последнее время зам[естителем] нач[альника] Днепропетровского УНКВД (арестован); ТИМОШЕНКО – бывшего резидента ИНО во Львове (арестован); РОГОЛЯ – бывшего зам[естителя] нач[альника] ИНО в Одессе (арестован); БОРИСОВА-ВИЛЬНЕРА¹⁰ – бывшего оперуполномоченного ИНО в Одессе (арестован).

РАТЫНСКИЙ показывает, что в качестве основных методов для шпионской и предательской деятельности ими были использованы легендарные дела, которые строились на основе подбора легендарей и закордонных агентов ИНО из числа вражеских элементов и прямых агентов иностранных разведок.

Под видом легенд насаждалась на нашей территории агентура противника, и создавались легальные каналы связи для закордонных центров иностранных разведок.

По показаниям РАТЫНСКОГО, под видом дезматериала, иностранные разведки снабжались шпионскими материалами о состоянии войск РККА и оборонной промышленности.

Наиболее серьезная шпионская работа, как показывает РАТЫНСКИЙ, проводилась им и КАРЕЛИНЫМ на базе легенд «^а-Надия^а» и «^а-Консул^а».

По делу «^а-Надия^а» осуществлялась линия связи с польской разведкой через Турцию.

По делу «^а-Консул^а» осуществлялась линия связи с польской разведкой через Румынию.

С КАРЕЛИНЫМ РАТЫНСКИЙ по шпионской деятельности был связан непосредственно до 1936 года.

После перевода КАРЕЛИНА на работе в Белоруссию в 1935 году, РАТЫНСКИЙ выезжал для встречи с КАРЕЛИНЫМ в Москву, куда для этой цели приезжал и КАРЕЛИН.

начальник 1 відділення ІНВ; у 1936 старший лейтенант державної безпеки; з січня 1937 начальник відділення 3 відділу (КРВ) УДБ НКВС УРСР. Заарештований 16 VIII 1937, розстріляний 26 IX 1938. Реабілітований у 1958. http://www.hrono.info/biograf/bio_p/pesker.html, 3 III 2010.

⁹ Семен Олександрович Янкович (1903–1938), з 1919 у ЧК; з 28 V 1935 начальник відділення ОВ УНКВС Вінницької обл.; з 2 VI 1937 помічник начальника Запорізького міськвідділу НКВС; з 22 IV 1938 заступник начальника УНКВС Дніпропетровської обл.; 22 VII 1938 відряджений до НКВС УРСР. Заарештований 25 III 1938, засуджений 2 X 1938 ВК ВС СРСР до ВМП, цього ж дня розстріляний у Києві. Не реабілітований. *Золотарьов В. Олександр Успенський: особа...*, с. 352.

¹⁰ Борис Соломонович Борисов-Вільнер (1898–1938), працював секретарем Одеського оперсектора ДПУ; з 5 X 1933 начальник відділу кадрів Харківського облвідділу ДПУ; з 10 VIII 1934 начальник відділу кадрів Дніпропетровського облвідділу ДПУ; з 8 V 1938 помічник начальника УНКВС Дніпропетровської обл.; 23 VII 1938 відкликаний до НКВС УРСР. Заарештований 25 VII 1938, засуджений 2 X 1938 ВК ВС СРСР до ВМП, цього ж дня розстріляний у Києві. Реабілітований. *Золотарьов В. ЧК-ДПУ-НКВС на Харківщині...*, с. 393.

NKWD w latach 1933–1936 (aresztowany); CHOMIAKOWA – byłego zast[ępcę] nacz[elnika] INO (pozostaje na wolności); GARDE – byłego pełnomocnika oper[acyjnego] INO (pozostaje na wolności) i pracujących wcześniej na stanowiskach kierowniczych w aparatach terenowych INO – SARSKOWA – byłego naczelnika INO Tyraspolskiego Oddziału Obw[odowego] GPU (pozostaje na wolności); JANKOWICZA⁹, pracującego w ostatnim czasie jako zast[ępcą] nacz[elnika] dniepropietrowskiego UNKWD (aresztowany); TIMOSZENKĘ – byłego rezydenta INO we Lwowie (aresztowany); ROGOLA – byłego zast[ępcę] nacz[elnika] INO w Odessie (aresztowany); BORISOWA-WILNERA¹⁰ – byłego pełnomocnika oper[acyjnego] INO w Odessie (aresztowany).

RATYNSKIJ zeznał, że główną metodą prowadzenia przez nich zdradzieckiej i szpiegowskiej działalności było używanie nieprawdziwych spraw, które realizowano dobierając właściwe legendy i zagranicznych agentów INO z grona wrogich elementów, jak i bezpośrednio agentów obcych wywiadów.

Pod postacią [właściwych] legend osadzała się na naszym terytorium agencja przeciwnika i tworzyły się legalne kanały łączności służące zagranicznym centralom obcych wywiadów.

RATYNSKIJ zeznał, iż obce wywiady otrzymywały materiały szpiegowskie o składzie wojsk RKKA i przemyśle obronnym pod pozorem materiałów dez[informujących].

Jak zeznał RATYNSKIJ, najbardziej poważną działalność szpiegowską prowadził razem z KARIELINEM w [sprawach pod] kryptonimem „^aNadija^a” i „^aKonsul^a”.

W sprawie „^aNadija^a” realizowany był kanał łączności z wywiadem polskim poprzez Turcję.

W sprawie „^aKonsul^a” realizowany był kanał łączności z wywiadem polskim poprzez Rumunię.

W działalności szpiegowskiej RATYNSKIJ związany był z KARIELINEM bezpośrednio do 1936 roku.

Po przesunięciu KARIELINA do pracy na Białoruś w 1935 roku, RATYNSKIJ wyjeżdżał na spotkania z nim do Moskwy, dokąd w tym samym celu przyjeżdżał i KARIELIN.

---

⁹ Siemion Aleksandrowicz Jankowicz (1903–1938), od 1919 w CzK; od 28 V 1935 naczelnik Wydziału OO UNKWD obw. winnickiego; od 2 VI 1937 pom. naczelnika Zaporoskiego Oddziału Miejskiego NKWD; od 22 IV 1938 zca naczelnika UNKWD obw. dniepropietrowskiego; 22 VII 1938 oddelegowany do NKWD USRS. Aresztowany 25 III 1938, skazany 2 X 1938 przez Kolegium Wojskowe SN ZSRS na karę śmierci, tego dnia rozstrzelany w Kijowie. Nie zrehabilitowany. W. Zołotar'ow, *Oleksandr Uspenskiy: osoba...*, s. 352.

¹⁰ Boris Sołomonowicz Borisow-Wilner (1898–1938), pracował jako sekretarz Odeskiego Sektora Operacyjnego GPU; od 5 X 1933 naczelnik Oddziału Kadr Charkowskiego Oddziału Obwodowego GPU; od 10 VIII 1934 naczelnik Oddziału Kadr Dniepropietrowskiego Oddziału Obwodowego GPU; od 8 V 1938 pom. naczelnika UNKWD obw. dniepropietrowskiego; 23 VII 1938 odwołany do NKWD USRS. Aresztowany 25 VII 1938, skazany 2 X 1938 przez Kolegium Wojskowe SN ZSRS na karę śmierci, tego dnia rozstrzelany w Kijowie. Zrehabilitowany. W. Zołotar'ow, *CzK-DPU-NKWS na Char'kiwszczyni...*, s. 393.

В 1935 году для переотправки шпионских материалов польской разведке РАТЫНСКИЙ, по указанию КАРЕЛИНА, установил связь с польским агентом, директором Одесского отделения «Интуриста» АНДРУШКЕВИЧЕМ (чекист запаса, ранее работал на должности начальника 8 отдела Саратовского УНКВД). Через АНДРУШКЕВИЧА, РАТЫНСКИЙ передавал польской разведке шпионские материалы, которые он собирал, пользуясь своим положением начальника Особого отдела в Одессе.

Из числа арестованных, проходящих по показаниям РАТЫНСКОГО: ПИСКАРЕВ, ЯНКОВИЧ, САПИР, РОГОЛЬ, БОРИСОВ-ВИЛЬНЕР, ШПЕРЛИНГ, ГАЛИЦКИЙ, ЗИНЬКОВСКИЙ, ШУХМАН¹¹ – сознались в своей предательской и шпионской деятельности в пользу иностранных разведок.

Прошу Вашего распоряжения об аресте и направлении нам бывших работников ИНО НКВД УССР, избличаемых РАТЫНСКИМ в шпионской деятельности: ХОМЯКОВА (начальника ОО Балтфлота), САРСКОВА (работает в Горьковском УНКВД), ОЛЕНИНА (работает в НКВД СССР в Москве).

Остальные предатели и шпионы, проходящие по показаниям РАТЫНСКОГО, нами устанавливаются.

Допрос РАТЫНСКОГО продолжаем.

О дальнейших результатах следствия буду докладывать.

^aНародный комиссар внутренних дел УССР
Комиссар государственной безопасности 3 ранга^a
УСПЕНСКИЙ

«6-16-6» сентября 1938 г.

№ 6-2631/сн⁶

г. Киев

*ГДА СБУ, ф. 16, оп. 31 (1951 р.), спр. 13, арк. 250–258.
Копія, машинопис.*

---

¹¹ Григорій Абрамович Шухман (?), до січня 1937 заступник начальника ОВ НКВС Молдавської АСРР; з 1 X 1937 очолював КРВ НКВС Молдавської АСРР; з 27 VII 1938 начальник відділення 3 відділу управління місць ув'язнення НКВС УРСР. *Золотарьов В. Олександр Успенський: особа..., с. 351.*

W 1935 roku, w celu przesłania materiałów szpiegowskich polskiemu wywiadowi, RATYNSKIJ na polecenie KARIELINA nawiązał łączność z polskim agentem, dyrektorem odeskiego wydziału „Inturistu” ANDRUSZKIEWICZEM (czekista rezerwy, pracował wcześniej na stanowisku naczelnika 8 Oddziału Saratowskiego UNKWD). Poprzez ANDRUSZKIEWICZA, RATYNSKIJ przekazywał polskiemu wywiadowi materiały szpiegowskie, które sam zbierał, wykorzystując swoje stanowisko naczelnika Oddziału Specjalnego w Odessie.

Z grupy aresztowanych, którzy przewinęli się w zeznaniach RATYNSKIEGO, do swojej zdradzieckiej i szpiegowskiej działalności na rzecz obcych wywiadów przyznali się: PISKARIEW, JANKOWICZ, SAPIR, ROGOL, BORISOW-WILNIER, SZPERLING, GALICKIJ, ZIŃKOWSKIJ, SZUCHMAN¹¹.

Zwracam się z prośbą o wydanie przez Was decyzji o aresztowaniu i skierowaniu do nas byłych pracowników INO NKWD USRS, zdemaskowanych przez RATYNSKIEGO za działalność szpiegowską: CHOMIAKOWA (dowódcę s[pecialnego] o[ddziału] Floty Bałt[yckiej]), SARSKOWA (pracuje w gorkowskim UNKWD), OLENINA (pracuje w NKWD ZSRS w Moskwie).

Ustalamy pozostałych zdrajców i szpiegów przewijających się w zeznaniach RATYNSKIEGO.

Przesłuchania RATYNSKIEGO kontynuujemy.

O dalszych rezultatach śledztwa będę informować.

^a-Ludowy Komisarz Spraw Wewnętrznych USRS
Komisarz bezpieczeństwa państwowego 3 rangi^a
USPIENSKIJ

„^b-16^b” września 1938 r.
nr ^b-2631/sn^b
m. Kijów

*HDA SBU, f. 16, op. 31 (1951 r.), spr. 13, k. 250–258.
Kopia, maszynopis.*

---

¹¹ Grigorij Abramowicz Szuchman (?), do stycznia 1937 zca naczelnika OO NKWD MASRS; od 1 X 1937 stanął na czele KRO NKWD MASRS; od 27 VII 1938 naczelnik Wydziału 3 Oddziału Zarządu Więziennictwa NKWD USRS. W. Zołotar'ow, *Oleksandr Uspenskyj: osoba...*, s. 351.

№ 161

17 вересня 1938, Москва. Наказ наркома внутрішніх справ СРСР Миколи Єжова № 00606 про створення особливих трійок для розгляду справ на осіб, заарештованих у ході виконання наказу НКВС СРСР № 00485

^{а-1} экз.^{-а}

^{б-в}Сов[ершенно] секретно^{-в-б} 67

^{в-г}Приказ^{-г}

Народного Комиссара внутренних дел Союза^в ССР
за 1938 год

№ 00606

^{б-в}Содержание^{-в-б}: об образовании Особых троек для рассмотрения дел арестованных в порядке приказов НКВД ССР № 00485 и др.

№ 00606. 17 сентября 1938 г., гор. Москва.

1. В целях быстрее рассмотрения следственных дел на лиц, арестованных в порядке приказов НКВД СССР №№ 00485, 00439 и 00539 1937 г. и №№ 302 и 326 1938 г., создать при управлениях НКВД краев и областей Особые тройки, на которые и возложить рассмотрение указанных дел.

2. Особые тройки образовать в составе: первого секретаря обкома, крайкома ВКП(б) или ЦК нацкомпартии, начальника соответствующего управления НКВД и прокурора области, края, республики.

В Украинской и Казахской ССР и Дальневосточном крае Особые тройки образовать по областям.

3. Особые тройки рассматривают дела в отношении лиц, арестованных только до 1 августа 1938 г., и заканчивают работу в двухмесячный срок.

4. Дела на всех лиц указанных нац[иональных] к[онтр]-р[еволюционных] контингентов, арестованных после 1 августа 1938 г., направить для рассмотрения в соответствующие судебные органы по подсудности (военные трибуналы, линейные и областные суды, Военную коллегия Верховного суда), а также на Особое совещание НКВД СССР.

---

^{а-а} Вписано від руки.

^{б-б} Підкреслено машинописним способом.

^{в-в} Написано великими літерами.

^{г-г} Написано в розбивку.

Nr 161
17 września 1938, Moskwa. Rozkaz ludowego
komisarza spraw wewnętrznych ZSRS Nikołaja Jeżowa
nr 00606 w sprawie utworzenia specjalnych trójek do rozpatrzenia
spraw na osoby, aresztowane zgodnie z rozkazem NKWD ZSRS nr 00485

^{a-1} egz.^{-a}

^{b-c} Ścis[le] tajne^{-c-b} 67

^{c-d} Rozkaz^{-d}
Ludowego Komisarza Spraw Wewnętrznych Związku^c SRS
z 1938 roku

nr 00606

^{b-c} Temat^{-c-b}: O tworzeniu specjalnych trójek w celu rozpatrzenia spraw aresztowa-
nych na podstawie rozkazów NKWD SRS nr 00485 i in[nych].

nr 00606. 17 września 1938 r., mias[to] Moskwa.

1. W celu szybszego rozpatrywania spraw śledczych [założonych] na osoby, aresztowane na podstawie rozkazów NKWD ZSRS nr 00485, nr 00439 i nr 00539 z 1937 r. oraz nr 302 i nr 326 z 1938 r., [nakazuje] powołać przy zarządach NKWD krajów i obwodów specjalne trójki i złożyć na nie [obowiązek] rozpatrzenia wymienionych spraw.

2. Specjalne trójki tworzyć w [następującym] składzie: pierwszy sekretarz *obkomu*, *krajkomu* WKP(b) lub KC *nackompartii*, naczelnik właściwego zarządu NKWD i prokurator obwodu, kraju, republiki.

W Ukraińskiej i Kazachskiej SRS oraz Kraju Dalekowschodnim specjalne trójki stworzyć w obwodach.

3. Specjalne trójki rozpatrują sprawy dotyczące osób aresztowanych tylko do 1 sierpnia 1938 r. i na wykonanie swojej pracy mają okres dwóch miesięcy.

4. Sprawy [dotyczące] wszystkich osób [należących] do grup nar[odowych] i k[ontr]-r[ewolucyjnych], aresztowanych po 1 sierpnia 1938 r., kierować do rozpatrzenia przez właściwe organy sądowe według kompetencji (trybunały wojenne, sądy liniowe i obwodowe, Kolegium Wojskowe Sądu Najwyższego), a także przez Kolegium Specjalne przy NKWD ZSRS.

---

^{a-a} Zapisano odręcznie.

^{b-b} Podkreślono maszynowo.

^{c-c} Zapisano wersalikami.

^{d-d} Zapisano pismem spacjiowanym.

5. Особые тройки не рассматривают дел на иностранных подданных. Эти дела подлежат направлению в 3 отдел 1 управления НКВД СССР для рассмотрения в Центре и направления по подсудности.

6. Особые тройки рассматривают дела УНКВД (НКВД), а также ДТО НКВД и третьих отделов лагерей НКВД, находящихся в месте расположения соответствующих УНКВД (НКВД).

7. Особые тройки выносят приговора в соответствии с приказом НКВД № 00485 от 25 августа 1937 г. по первой и второй категориям, а также возвращают дела на следствие и выносят решения об освобождении обвиняемых из-под стражи, если в делах нет достаточных материалов для осуждения обвиняемых.

8. Решения Особых троек по первой категории приводить в исполнение ^внемедленно^в.

9. Особые тройки ведут протоколы своих заседаний, в которые записывают вынесенные ими решения в отношении каждого осужденного. ^гПо каждой национальной линии (польской, немецкой, латышской и т. д.) ведутся отдельные протоколы^г. Протоколы подписываются в 2-х экземплярах всем составом тройки. Один экземпляр протокола направлять в 1 специальный отдел НКВД СССР.

10. К следственным делам приобщаются выписки из протокола в отношении каждого осужденного в отдельности. По исполнению приговоров как по первой, так и по второй категориям, дела немедленно направлять в 1 специальный отдел НКВД СССР.

^вНародный комиссар внутренних дел союза ССР
Генеральный комиссар государственной безопасности^в
^гЕЖОВ^г

Верно:
Ст[арший] инспектор отделения кодификации
АХУ НКВД СССР (—)

ГДА СБУ, ф. 9, спр. 672, арк. 161–163.

Засвідчена копія, машинопис.

На документі резолюція: т. Поясову та напис: Читал. 22/ІХ-[19]38. (—).

---

^{г-г} Підкреслено від руки.

5. Specjalne trójki nie rozpatrują spraw dotyczących osób będących obywatelami państw obcych. Sprawy takie podlegają przekazaniu do 3 Oddziału, 1 Zarządu NKWD ZSRS, do rozpatrzenia w Centrum i skierowania [dalej] według kompetencji sądu.

6. Specjalne trójki rozpatrują sprawy UNKWD (NKWD), a także DTO NKWD i trzech wydziałów łagrów NKWD, znajdujących się w miejscu rozmieszczenia właściwych UNKWD (NKWD).

7. Specjalne trójki wydają wyroki, zgodnie z rozkazem NKWD nr 00485 z 25 sierpnia 1937 r., pierwszej i drugiej kategorii, a także zwracają sprawy do uzupełnienia [śledztwa] oraz podejmują postanowienia o uwolnieniu oskarżonych spod strażnicy, jeśli w sprawach nie ma dostatecznych materiałów do skazania zatrzymanych.

8. Postanowienia specjalnych trójek [zasądających] pierwszą kategorię należy realizować ^cnatchmiast^c.

9. Specjalne trójki prowadzą protokoły swoich posiedzeń, w których zapisują podjęte przez siebie decyzje w stosunku do każdego skazanego. ^cW śledztwach skierowanych przeciwko narodowościom (polskiej, niemieckiej, łotewskiej itd.) prowadzi się oddzielne protokoły^c. Protokoły podpisuje cały skład trójki w ilości 2 egzemplarzy. Jeden egzemplarz protokołu kierować do 1 Wydziału Specjalnego NKWD ZSRS.

10. Do spraw śledczych dołącza się wypisy z protokołu w stosunku do każdego skazanego oddzielnie. Po wykonaniu wyroków, zarówno pierwszej jak i drugiej kategorii, sprawy natchmiast kierować do 1 Wydziału Specjalnego NKWD ZSRS.

^cLudowy Komisarz Spraw Wewnętrznych Związku SRS
Generalny Komisarz bezpieczeństwa państwowego^c
^dJEŹOW^d

Za zgodność:

St[arszy] Inspektor Wydziału Kodyfikacji
AChU NKWD ZSRS (—)

HDA SBU, f. 9, spr. 672, k. 161–163.

Kopia uwierzytelniona, maszynopis.

Na dokumencie dekretacja: dla t[owarzysza] Pojasowa oraz napis: Czytałem. 22/IX-[19]38. (—).

---

^{c-c} Podkreślono odręcznie.

№ 162

21 вересня 1938, Москва. Циркуляр заступника наркома внутрішніх справ СРСР із додатковою вказівкою щодо порядку застосування наказу № 00606

^{а-б}Сов[ершенно] секретно^{-б-а}

^аЦиркуляр
Народного комиссара внутренних дел Союза^а ССР
за 1938 год

№ 189. ^{а-б}Содержание^{-б-а}: разъяснение о применении приказа НКВД СССР № 00606-1938 г.

№ 189. 21 сентября 1938 г., гор. Москва

^аВсем наркомам внутренних дел союзных и автономных республик, начальникам Управлений НКВД краев и областей, начальникам областных Управлений НКВД Украинской и Казахской ССР и ДВК^{-а}

В дополнение к приказу Народного комиссара внутренних дел Союза ССР № 00606 от 17 сентября 1938 г.,

^аРазъясняется^а:

1. Рассмотрению Особых троек на местах подлежат дела в отношении лиц, арестованных в порядке приказов НКВД СССР №№ 00485, 00439 и 00593 – 1937 г. и №№ 202 и 326 – 1938 г., а также в порядке директив, посланных на места в дополнение и развитие этих приказов: № 49990 от 30/XI-[19]37 г. (латышская операция), № 50215 от 11/XII-[19]37 г. (греческая операция) и т. д. Иначе говоря, в отношении всех лиц польской, немецкой, латышской, эстонской, финской, болгарской, македонской, греческой, румынской, иранской, афганской и китайской национальностей, а также харбинцев и участников белогвардейских организаций (РОВС, БРП, РФП),

---

^{а-а} *Написано великими літерами.*

^{б-б} *Підкреслено машинописним способом.*

¹ Російська Фашистська Партія (РФП) – заснована 26 V 1931 у Харбіні російськими білими емігрантами; у 1934 об'єдналась із Російською Фашистською Організацією. РФП очолював Костянтин Родзаєвський; у Маньчжурській державі налічувала близько 12 тис. членів. Діячі партії проводили антикомуністичну пропаганду, висували націоналістичні та антисемітські гасла, беручи за зразок італійський фашизм; з 1932 партія співпрацювала з японцями у військових питаннях. Пресовими органами партії були газети «Наша дорога» і «Народ». Завершила діяльність у серпні 1945 після вступу Червоної армії на території Маньчжурської держави.

Nr 162

21 września 1938, Moskwa. Okólnik zastępcy ludowego komisarza spraw wewnętrznych ZSRS z dodatkowymi wytycznymi do rozkazu nr 00606

^{a-b}Ścis[le] tajne^{b-a}

^a-Okólnik

Ludowego Komisarza Spraw Wewnętrznych Związku^a SRS
z 1938 roku

nr 189. ^{a-b}Treść^{b-a}: wyjaśnienie, w jaki sposób [realizować] rozkaz NKWD ZSRS nr 00606 [z] 1938 r.

nr 189. 21 września 1938 r., mias[to] Moskwa

^a-Do wszystkich *Narkomów* Spraw Wewnętrznych republik sowieckich i autonomicznych, Naczelników Zarządów NKWD krajów i obwodów, Naczelników Zarządów Obwodowych NKWD Ukraińskiej i Kazachskiej SRS oraz DWK^a

W uzupełnieniu do rozkazu Ludowego Komisarza Spraw Wewnętrznych Związku SRS nr 00606 z 17 września 1938 r.,

^a-wyjaśnia się^a:

1. Rozpatrzeniu przez specjalne trójki w terenie podlegają sprawy osób aresztowanych w trybie ustalonym przez rozkazy NKWD ZSRS nr 00485, 00439 i 00593 [z] 1937 r. i nr 202 oraz [nr] 326 [z] 1938 r. a także w trybie ustalonym przez dyrektywy wysłane w teren jako uzupełnienie i rozwinięcie tych rozkazów: nr 49990 z 30/XI-[19]37 r. (operacja łotewska), nr 50215 z 11/XII-[19]37 r. (operacja grecka) itp. Inaczej mówiąc, odnosi się to do wszystkich osób narodowości polskiej, niemieckiej, łotewskiej, estońskiej, fińskiej, bułgarskiej, macedońskiej, greckiej, rumuńskiej, irańskiej, afgańskiej i chińskiej, a także harbińczyków oraz członków organizacji białogwardyjskich (ROWS, BRP, RFP¹), aresztowanych

---

^{a-a} *Zapisano wersalikami.*

^{b-b} *Podkreślono maszynowo.*

¹ Rosyjska Partia Faszystowska (RFP) – utworzona 26 V 1931 w Harbinie przez rosyjskich białych emigrantów; w 1934 połączyła się z Rosyjską Organizacją Faszystowską. Na czele partii stał Konstantin Rodzejewskij; na terytorium Mandżukuo liczyła ok. 12 tys. członków. Działacze partii prowadzili propagandę antykomunistyczną, głosili hasła nacjonalistyczne i antysemickie, wzorując się na faszyzmie włoskim; od 1932 współpracowano w dziedzinie wojskowej z Japończykami. Organami prasowymi partii były gazety „Nasza droga” i „Naród”. Partia zakończyła działalność w sierpniu 1945 po wkroczeniu Armii Czerwonej do Mandżukuo.

арестованных до 1 августа 1938 г. и изблеченных в шпионской, диверсионной, террористической и иной антисоветской деятельности.

2. Наряду с делами на иностранных подданных, которые Особые тройки не имеют права рассматривать, Особые тройки не выносят приговоров: а) по делам на инженеров, профессоров, врачей и т. п. специалистов высокой квалификации; б) по делам на работников органов и войск НКВД и в) по делам на б[ывших] военнослужащих армии и флота, коим присвоены специальные военные звания². Дела на этих лиц направлять по подсудности в военные трибуналы, линейные и областные суды, военную коллегияу Верховсуда СССР и на Особое совещание при НКВД.

^{а-б-}Примечание^{-б-а}: дела на военнослужащих РККА и РККФ, коим к моменту ареста не были присвоены специальные военные звания, Особые тройки рассматривают в общем порядке.

3. Кроме приговоров по первой и второй категориям, а также решений о возвращении дел на доследование и об освобождении обвиняемых из-под стражи с прекращением дел, Особые тройки могут выносить приговора о заключении в исправтудлагерь на срок до 5-ти лет, о высылке в определенные пункты СССР, об отдаче под гласный надзор по месту жительства обвиняемого и об освобождении из-под стражи с зачетом в наказание срока предварительного заключения.

4. Протоколы с решениями Особых троек должны содержать: на левой стороне листа – основные установочные данные (фамилия, имя и отчество, год и место рождения, национальность, гражданство, партийность, последняя должность до ареста) и краткое изложение обвинительного материала; на правой стороне листа – приговор или решение об освобождении из-под стражи, прекращении дела, возвращении дела на доследование, передаче в соответствующую судебную инстанцию и т. п.

5. К следственным делам, направляемым по исполнению приговоров Особой тройки в центр, необходимо прилагать: по делам на лиц, осужденных по первой категории – справку о приведении приговора в исполнение и один экземпляр учетной карточки по форме № 1: по делам на лиц, осужденных по второй категории – два экземпляра учетной карточки.

6. Управления (НКВД) представляют в 1 спецотдел НКВД цифровые сведения о работе Особых троек по прилагаемой форме. Сведения составляются отдельно: за время по 30 сентября включительно, за время с 1-го по 31-е октября и за оставшийся срок. По окончании работы Особых троек составляется общая итоговая сводка по этой же форме.

---

² Спеціальні звания а також військові звания урегулюовано відповідно: для кадров командувачів ГУДБ НКВС СРСР за ухвалою ЦВК та РНК СРСР № 20/2256 від 7 X 1935; для військових які служили у внутрішніх та прикордонних військах НКВС СРСР за розпорядженням РНК № 2250 від 7 X 1935. Нові звания оголошено 10 X 1935 наказом народного комісара внутрішніх справ № 319. Крім того у додатку до ухвали № 20/2256 від 7 X 1935 ЦВК та РНК прийняв рішення № 2542 з 26 XI 1935 про введення звания: Генеральний комісар державної безпеки. http://rkka.ru/uniform/terms/zvania_nkvd.htm, 19 III 2010.

przed 1 sierpnia 1938 r., których szpiegowska, dywersyjna, terrorystyczna i innego rodzaju antysowiecka działalność została zdemaskowana.

2. Obok spraw, których specjalne trójki nie mają prawa rozpatrywać, [tj.] spraw dotyczących obywateli innych państw, specjalne trójki nie wydają wyroków: a) w sprawach dotyczących inżynierów, profesorów, lekarzy itp. wysoko wykwalifikowanych specjalistów; b) w sprawach dotyczących pracowników organów i wojsk NKWD i c) w sprawach dotyczących b[yłych] żołnierzy armii i floty, którym nadano specjalne [i] wojskowe stopnie². Sprawy tych osób kierować według właściwości do trybunałów wojskowych, sądów liniowych i obwodowych, Kolegium Wojskowego przy Sądzie Najw[yższym] ZSRS i do Kolegium Specjalnego przy NKWD.

^{a-b}-Uwaga^{b-a}: Sprawy dotyczące żołnierzy RKKA i RKKF, którym do chwili aresztowania nie nadano specjalnych [i] wojskowych stopni, są rozpatrywane przez specjalne trójki w trybie normalnym.

3. Poza wyrokami [na osoby zaliczone do] pierwszej i drugiej kategorii, a także [poza] postanowieniami o zwróceniu spraw do ponownego zbadania i o zwolnieniu oskarżonych z więzienia z [jednoczesnym] odstąpieniem od [rozpatrywania] sprawy, specjalne trójki mogą wydawać wyroki osadzenia w popraw[czym] obozie prac[y] na okres do 5 lat, zesłania w określone miejsca ZSRS, oddania pod jawny nadzór w miejscu zamieszkania oskarżonego i o zwolnieniu z więzienia, zaliczając do czasu odbycia kary okres wstępnego aresztu.

4. Protokoły z postanowieniami specjalnych trójek powinny zawierać: po lewej stronie arkusza – podstawowe dane personalne (nazwisko, imię i *otczestwo*, rok i miejsce urodzenia, narodowość, obywatelstwo, przynależność do partii, ostatnia praca przed aresztowaniem) oraz krótkie streszczenie materiału oskarżycielskiego; po prawej stronie arkusza – wyrok lub postanowienie o zwolnieniu z więzienia, zawieszeniu sprawy, zwróceniu sprawy do ponownego zbadania, przekazaniu do odpowiedniej instancji sądowej itp.

5. Do spraw śledczych, kierowanych po wykonaniu wyroku wydanego przez specjalne trójki do [organów] centralnych koniecznie dołączyć: do spraw osób skazanych, zaliczonych do pierwszej kategorii – informację o wykonaniu wyroku i jeden egzemplarz karty ewidencyjnej według wzoru nr 1; do spraw osób skazanych, zaliczonych do drugiej kategorii – dwa egzemplarze karty ewidencyjnej.

6. Zarządy (NKWD) przedstawią w 1 Oddziale Spec[jalnym] NKWD dane liczbowe dotyczące pracy specjalnych trójek według załączonego wzoru. Informacje zestawiać oddzielnie: za okres do 30 września włącznie, za okres

---

² Stopnie specjalne oraz stopnie wojskowe wprowadzono odpowiednio: dla kadry dowódczej GUGB NKWD ZSRS uchwałą CIK i SNK ZSRS nr 20/2256 z 7 X 1935; dla wojskowych służących w wojskach wewnętrznych i pogranicznych NKWD ZSRS zarządzeniem SNK nr 2250 z 7 X 1935. Nowe stopnie ogłoszono 10 X 1935 rozkazem Ludowego Komisarza Spraw Wewnętrznych nr 319. Ponadto w uzupełnieniu do uchwały nr 20/2256 z 7 X 1935 CIK i SNK powziął uchwałę nr 2542 z 26 XI 1935 o wprowadzeniu stopnia: generalny komisarz bezpieczeństwa państwowego. http://rkka.ru/uniform/terms/zvania_nkvd.htm, 19 III 2010.

7. С приказом Наркома № 00606 и настоящим циркуляром ознакомить секретарей обкомов, крайкомов ВКП(б) и ЦК нацкомпартий и прокуроров, состоящих в составе Особых троек.

^а-Приложение^{-а}: форма сведений³.

^а-Заместитель Народного комиссара внутренних дел Союза ССР
Комиссар государственной безопасности 1 ранга^{-а}
БЕРИЯ

Верно: ст. инспектор отделения кодификации
АО АХУ НКВД СССР (—)

*ГДА СБУ, ф. 9, спр. 619, арк. 84–86.
Засвідчена копія, машинопис на бланку.*

---

³ Не друкється.

od 1 do 31 października i za pozostały czas. Po zakończeniu pracy specjalnych trójek sporządzić ogólne podsumowujące zestawienie według tegoż wzoru.

7. Z rozkazem *Narkoma* nr 00606 i niniejszym okólnikiem zaznajomić sekretarzy *obkomów*, *krajkomów* WKP(b) i KC nar[odowych] partii kom[unistycznych] oraz prokuratorów, wchodzących w skład specjalnych trójek.

^a-Załącznik^a: wzór [dla sporządzenia] informacji³.

^a-Zastępca Ludowego Komisarza Spraw Wewnętrznych Związku SRS
Komisarz bezpieczeństwa państwowego 1 rangi^a
BERIA

Za zgodność: St[arszy] Inspektor Wydziału Kodyfikacji
AO AChU NKWD ZSRS (—)

HDA SBU, f. 9, spr. 619, k. 84–86.

Kopia uwierzytelniona, maszynopis na blankiecie firmowym.

---

³ Nie publikuje się.

№ 163

1 жовтня 1938, Москва. Наказ наркома внутрішніх справ СРСР про порядок виклику засуджених із в'язниць і таборів

^а-Секретно^{-а}

^{а-б}-Приказ^{-б-а}

Народного комиссара внутренних дел Союза ССР
за 1938 год

^{а-б}-Содержание^{-б-а}: № 0194. О порядке вызова осужденных из тюрем и лагерей № 0194. 1-го октября 1938 г., гор. Москва

За последнее время резко повысилось количество вызовов органами НКВД осужденных, отбывающих наказание в тюрьмах и лагерях. Начальники органов НКВД не всегда учитывают сложность и дороговизну доставки заключенных и нередко требуют доставки в их распоряжение осужденных без достаточных оснований.

^а-Приказываю^{-а}:

1. Впредь вызовы осужденных из тюрем и лагерей НКВД производить с санкции Народного комиссара внутренних дел Союза ССР и его заместителей. Право возбуждения ходатайств о вызове осужденных предоставить начальникам управлений и отделов НКВД СССР, Наркомам внутренних дел союзных и автономных республик и начальникам краевых (областных) управлений НКВД. Ходатайства представлять через 1 Специальный отдел НКВД СССР.

2. Начальникам органов НКВД возбуждать ходатайства о вызове осужденных, отбывающих наказание в тюрьмах и лагерях, только при наличии оперативных соображений и для развертывания конкретных агентурно-следственных разработок.

3. Вновь поступающие агентурные и следственные материалы, изобличающие отбывающих наказание осужденных в преступлениях, своевременно не вскрытых, передавать по принадлежности начальникам Тюремного отдела НКВД и 3 отдела ГУЛАГ'а НКВД, для производства следствия и предания виновных суду по месту содержания заключенных.

4. При необходимости допросить осужденных по отдельным вопросам, возникающим в процессе следствия по новым делам, давать соответствующие задания начальникам тюрем и 3 отделов управлений лагерями НКВД по месту содержания осужденных.

---

^{а-а} *Написано великими літерами.*

^{б-б} *Написано в розбивку.*

Nr 163
1 października 1938, Moskwa. Rozkaz ludowego komisarza
spraw wewnętrznych ZSRS, dotyczący trybu wzywania
skazanych z więzień i obozów

^aTajne^a

^{a-b}Rozkaz^{b-a}

Ludowego Komisarza Spraw Wewnętrznych Związku SRS
z 1938 roku

^{a-b}Treść^{b-a}: Nr 0194. Tryb wzywania skazanych z więzień i obozów
Nr 0194. 1 października 1938 r., mias[to] Moskwa

W ostatnim czasie bardzo wzrosła liczba wezwań przez organy NKWD skazanych, odbywających kary w więzieniach i obozach. Naczelnicy organów NKWD nie zawsze uwzględniają trudności i wysokie koszty związane z dostawieniem więźniów i nierzadko żądają przysłania [ich] do swej dyspozycji bez dostatecznych podstaw.

^aRozkazuję^a:

1. Odtąd wezwania skazanych z więzień i obozów NKWD dokonywać z polecenia Ludowego Komisarza Spraw Wewnętrznych Związku SRS i jego zastępców. Prawo składania wniosków o dostawienie skazanych pozostawić [w gestii] naczelników zarządów i oddziałów NKWD ZSRS, *narkomów* spraw wewnętrznych republik sowieckich i autonomicznych oraz naczelników krajowych (obwodowych) zarządów NKWD. Podania składać za pośrednictwem 1 Oddziału Specjalnego NKWD ZSRS.

2. Naczelnicy organów NKWD mogą składać wnioski o dostawienie skazanych, odbywających kary w więzieniach i obozach tylko wtedy, gdy występują względy operacyjne i w celu rozwinięcia konkretnych rozpracowań agenturalno-śledczych.

3. Nowo wpływające materiały agenturalne i śledcze, które stanowią dowód, że skazani odbywający karę popełnili przestępstwo wcześniej nie wykryte, przekazywać według właściwości naczelnikom oddziałów więziennych NKWD i 3 Oddziału GUŁAG NKWD w celu przeprowadzenia śledztwa i postawienia winnych przed sądem zgodnie z miejscem przetrzymywania więźnia.

4. W razie konieczności przesłuchiwać skazanych na temat poszczególnych kwestii, pojawiających się w trakcie śledztwa w nowych sprawach [i] przekazywać stosowne zadania naczelnikom więzień i 3-ch Oddziałów Zarządów Obozów NKWD w miejscu przetrzymywania skazanych.

---

^{a-a} Zapisano wersalikami.

^{b-b} Zapisano pismem spacyjowanym.

5. Начальникам Тюремного отдела и ГУЛАГ'а НКВД выполнять требования о вызове и доставке осужденных только по заданиям 1 Специальной отдела НКВД СССР.

Заместитель Народного комиссара внутренних дел СССР
Комиссар государственной безопасности 1-го ранга
БЕРИЯ

*ГДА СБУ, ф. 9, спр. 672, арк. 171–171 зв.
Друкарський примірник.*

5. Naczelnicy oddziału więziennego GUŁAG-u NKWD mogą spełniać żądanie wezwania i dostawienia skazanych tylko na polecenie 1 Oddziału Specjalnego NKWD ZSRS.

Zastępca Ludowego Komisarza Spraw Wewnętrznych ZSRS
Komisarz bezpieczeństwa państwowego 1 rangi
BERIA

*HDA SBU, f. 9, spr. 672, k. 171–171 v.
Druk.*

№ 164

1 жовтня 1938, Київ. Повідомлення наркома внутрішніх справ УРСР Олександра Успенського керівництву НКВС СРСР про німецьку і польську агентуру в системі «Интуриста»

^аСовершенно секретно^а

тов. БЕРИЯ Л. П.
тов. НИКОЛАЕВУ

О вскрытой немецкой и польской агентуре в системе «Интуриста»

В системе Киевского отделения «Интуриста» вскрыта шпионская сеть немецкой и польской разведок.

Арестованный ФАЙНЕР Маркус Зельманович, зав[едующий] отделом обслуживания «Интуриста» показал, что он, работая в 1924 году в «Русско-Канадско-Американском пароходном обществе» («^аРусскап^а») был завербован в немецкую разведку представителем голландского пароходного общества БЕККЕРОМ, с которым он был связан по работе («^аРусскапа^а»).

По заданию БЕККЕРА, ФАЙНЕР вел шпионскую работу до 1930 года, до момента его (БЕККЕРА) отъезда за границу.

В 1934 году с ФАЙНЕРОМ, который в это время работал в Киеве в системе «Интуриста», установил связь представитель немецкой разведки БЕРГ, датчанин, прибывший в Киев из Парижа, как преподаватель пения, в Киевскую консерваторию.

ФАЙНЕР передал БЕРГУ ряд шпионских материалов о военно-стратегических сооружениях в гор. Киеве.

В 1935 году БЕРГ выехал за границу, предупредив ФАЙНЕРА, что к нему за шпионскими материалами придет из-за границы и свяжется от его имени представитель немецкой разведки.

В 1936 году с ФАЙНЕРОМ установил связь агент немецкой разведки ПУЛЕЙ, прибывший в Киев под видом интуриста с английским паспортом. ФАЙНЕР передал ему шпионские материалы и оказал содействие в фотографировании ряда военно-стратегических объектов.

В 1937 г. ФАЙНЕР был завербован в польскую разведку бывшим управляющим Киевского отделения «Интурист» КУСТЕРОМ (осужден в 1937 году, развернутых показаний не дал).

После ареста КУСТЕРА в 1937 году с ФАЙНЕРОМ установил связь вице-консул польского консульства в г. Киеве КОХ Адам¹, который явился

^а-^а *Написано великими літерами.*

¹ Адам Кох (нар. 30 VII 1904), у 1936–1938 рр. у Генконсульстві РП у Києві, згодом радник у Персональному Департаменті МЗС. *Rocznik służby zagranicznej RP...*, с. 201.

Nr 164

1 października 1938, Kijów. Meldunek ludowego komisarza spraw wewnętrznych USRS Aleksandra Uspienskiego dla kierownictwa NKWD ZSRS, dotyczący niemieckiej i polskiej agentury w kijowskim „Inturyscie”

^aŚcisłe tajne^a

Do Tow. BERII Ł. P.
Do Tow. NIKOŁAJEWA

O wykrytej niemieckiej i polskiej agenturze w systemie „Inturistu”

W systemie kijowskiego wydziału „Inturistu” wykryta została szpiegowska sieć wywiadów niemieckiego i polskiego.

Aresztowany FAJNER Markus Zielmanowicz, kier[ujący] oddziałem obsługi „Inturistu” zeznał, iż pracując w 1924 roku w „Rosyjsko-Kanadyjsko-Amerykańskim towarzystwie okrętowym” („^aRusskap^a”) został zwerbowany do [pracy] w niemieckim wywiadzie, przez przedstawiciela holenderskiego towarzystwa okrętowego BEKKERA, z którym był związany przez pracę w „^aRusskapie^a”.

Zgodnie z zadaniami [otrzymanymi] od BEKKERA, FAJNER prowadził działalność szpiegowską do 1930 roku, do momentu jego (BEKKERA) wyjazdu za granicę.

W 1934 roku łączność z FAJNEREM, który w tym czasie pracował w Kijowie w sieci „Inturistu”, nawiązał przedstawiciel niemieckiego wywiadu BERG, Duńczyk, który przyjechał do Kijowa z Paryża, jako nauczyciel śpiewu w kijowskim konserwatorium.

FAJNER przekazał BERGOWI szereg szpiegowskich materiałów o wojskowo-strategicznych zabudowaniach w mie[s]cie Kijowie.

W 1935 roku BERG wyjechał za granicę, uprzedzając FAJNERA, iż po materiały szpiegowskie przybędzie do niego z za granicy, i w jego imieniu nawiąże [z nim] kontakt, przedstawiciel wywiadu niemieckiego.

W 1936 roku łączność z FAJNEREM nawiązał agent niemieckiego wywiadu PULEJ, który przybył do Kijowa jako rzekomy zagr[aniczny] turysta z angielskim paszportem. FAJNER przekazał mu materiały szpiegowskie i uczestniczył [w] fotografowaniu szeregu wojskowo-strategicznych obiektów.

W 1937 r. FAJNER został zwerbowany [do pracy] w wywiadzie polskim przez byłego kierownika kijowskiego wydziału „Inturistu”, KUSTERA (skazany w 1937 roku, szczegółowych wyjaśnień nie udzielił).

---

^a-^a Zapisano wersalikami.

в «Интурист» и связался с ФАЙНЕРОМ, под предлогом получения железнодорожных билетов.

Шпионские материалы, по договоренности с КОХОМ, ФАЙНЕР передавал ему через курьера польского консульства ВОЛЬСКОГО, приносившего в «Интурист» корреспонденцию по вопросам бытового обслуживания сотрудников консульства.

Через ВОЛЬСКОГО КОХ передавал ФАЙНЕРУ указания по шпионской работе и денежное вознаграждение за передаваемые материалы.

ФАЙНЕР передал КОХУ ряд шпионских материалов о расположении частей Киевского гарнизона, о месторасположении военных аэродромов в районе Житомира и Ржищева и информировал его об образе жизни ответственных работников, проживавших в гостинице «Континенталь».

В 1938 году с ФАЙНЕРОМ установил шпионскую связь заместитель Киевского отделения «Интурист» БАРИНОВ, бывший белый офицер (арестован, показаний не дал), который использовал ФАЙНЕРА для шпионской связи с польским консульством.

По показаниям ФАЙНЕРА, БАРИНОВ руководил сетью польских агентов, работавших в системе «Интуриста», из числа которых ФАЙНЕР назвал служащих «Интуриста»: СЕМЕНОВА, РАЧИНСКОГО, БОРОВСКОГО (арестованы, сознались).

Следствие продолжаем под углом полного вскрытия и ликвидации шпионской агентуры в системе «Интуриста».

^аНародный комиссар внутренних дел УССР
Комиссар государственной безопасности 3 ранга^а
УСПЕНСКИЙ

№ 6-2798/сн^б
«6-1^б» 6-октября^б 1938 г.
г. Киев

*ГДА СБУ, ф. 16, оп. 31 (1951 р.), спр. 13, арк. 273–276.
Копія, машинопис.*

---

^{б-б} Вписано від руки.

Po aresztowaniu KUSTERA w 1937 roku, łączność z FAJNEREM nawiązał wice-konsul polskiego konsulatu w m. Kijowie, KOCH Adam¹, który pojawił się w „Inturisie” i skontaktował się z FAJNEREM, pod pozorem odebrania biletów kolejowych.

Materiały szpiegowskie przekazywał KOCHOWI, zgodnie z umową, przez kuriera polskiego konsulatu WOLSKIEGO, który przynosił do „Inturistu” korespondencję w sprawach zaopatrzenia gospodarczego pracowników konsulatu.

Poprzez WOLSKIEGO KOCH przekazywał FAJNEROWI zadania [dotyczące] działalności szpiegowskiej i wynagrodzenie pieniężne za otrzymane materiały.

FAJNER przekazał KOCHOWI szereg materiałów szpiegowskich o rozlokowaniu jednostek kijowskiego garnizonu, o miejscu położenia lotnisk wojskowych w okolicach Żytomierza i Rżyszczewa oraz informował go o stylu życia odpowiedzialnych pracowników, mieszkających w hotelu „Kontinental”.

W 1938 roku szpiegowski kontakt z FAJNEREM nawiązał zastępca kijowskiego oddziału „Inturistu” BARINOW, były biały oficer (aresztowany, zeznań nie złożył), który posłużył się FAJNEREM w celu nawiązania kontaktu szpiegowskiego z konsulem polskim.

Według zeznań FAJNERA, BARINOW kierował siecią polskich agentów, pracujących w sieci „Inturist”, z grona których FAJNER wymienił urzędników „Inturistu” SIEMIENOWA, RACZINSKIEGO, BOROWSKIEGO (aresztowani, przyznali się).

Śledztwo kontynuujemy pod kątem pełnego wykrycia i likwidacji agentury szpiegowskiej w systemie „Inturistu”.

^a-Ludowy Komisarz Spraw Wewnętrznych USRS
Komisarz bezpieczeństwa państwowego 3 rangi^a
USPIENSKIJ

nr ^b-2798/sn^b

„^b-1^b”^b-października^b 1938 r.

m. Kijów

*HDA SBU, f. 16, op. 31 (1951 r.), spr. 13, k. 273–276.
Kopia, maszynopis.*

---

^b-^b *Wpisano odręcznie.*

¹ Adam Koch (ur. 30 VII 1904), w l. 1936–1938 w Konsulacie Generalnym w Kijowie, następnie radca w Departamencie Personalnym MSZ. *Rocznik służby zagranicznej RP...*, s. 201.

№ 165

4 жовтня 1938, Київ. Повідомлення наркома внутрішніх справ УРСР
Олександра Успенського заступнику наркома внутрішніх справ
СРСР Лаврентію Берія щодо агентурної справи «Хамелеон»

^а-Совершенно секретно^а

^б-Зам[естителю] наркома внутр[енних] дел СССР
т. БЕРИЯ^б

^а-Начальнику 3 Отдела 1 Управления НКВД СССР
Комиссару государственной безопасности 3 ранга^а
тов. НИКОЛАЕВУ

^б-По делу «Хамелеон»
«Глос Радзецкий»^б

Направляю агентурное сообщение агента [...] на разрабатываемую группу работников редакции польской газеты «Глос Радзецкий» (агентурное дело «^а-Хамелеон^а»).

В состав группы входят поляки-националисты, связанные между собой на протяжении большого промежутка времени, начиная с совместной учебы в польских ВУЗ'ах.

Актив группы состоит из следующих лиц:

ТЕРЛЕЦКИЙ Николай – поляк, ответственный секретарь редакции;

ВИЛЬГЕЛЬМИ Владислав – поляк, сменный секретарь редакции, жена его арестована и осуждена, как агент польской разведки;

ШАЛАЦКИЙ Станислав – поляк, резко выраженный националист, работает в Культотделе редакции;

ТХОРЖЕВСКАЯ Наталия – полька, корректор, проходит по показаниям СВИДЗИНСКОГО (арестован в начале 1938 года), как участница «ПОВ»;

КОЧАРОВСКИЙ Альберт – поляк, сменный секретарь редакции;

ПРИЛЬ – поляк, зав[едующий] сельхозотделом;

ЗАИНЧКОВСКИЙ – поляк, заместитель заведующего промышленным отделом;

ОРМАН – еврей, уроженец Польши, заведующий редакцией.

Из донесения [...] видно, что группа ведет антисоветскую, националистическую работу среди поляков г. Киева и организационно расширяет свое влияние на периферию, делая ставку на антисоветские элементы, высланные из погранполосы и расселены в тыловых областях УССР.

---

^{а-а} *Написано великими літерами.*

^{б-б} *Вписано від руки.*

Nr 165
4 października 1938, Kijów. Meldunek
ludowego komisarza spraw wewnętrznych USRS Aleksandra
Uspienskiego dla zastępcy ludowego komisarza spraw wewnętrznych
ZSRS Ławrentija Berii, dotyczący sprawy agenturalnej „Chameleon”

a-Ścisłe tajne^a

b-Do Zast[ępcy] *Narkoma* Spraw Wewnę[trzných] ZSRS
Tow. BERII^b

a-Do Naczelnika 3 Oddziału 1 Zarządu NKWD ZSRS
Komisarza bezpieczeństwa państwowego 3 rangi^a
Tow. NIKOŁAJEWA

b-W sprawie „Chameleon”
„Głos Radziecki”^b

Przekazuję [Wam] agenturalne doniesienie agenta [...] na rozpracowywaną grupę pracowników redakcji polskiej gazety „Głos Radziecki” (sprawa agenturalna „Chameleon”).

W skład grupy wchodzi Polacy-nacjonałiści, związani ze sobą na przestrzeni długiego okresu czasu, począwszy od wspólnej nauki w polskich wyższych uczelniach.

Aktyw grupy składa się z następujących osób:

TIERLECKIJ Nikołaj – Polak, sekretarz organizacyjny redakcji;

WILGELMI Władysław – Polak, sekretarz zmianowy redakcji, jego żona [została] aresztowana i skazana jako agent polskiego wywiadu;

SZAŁACKIJ Stanisław – Polak, zdecydowanie wyrazisty nacjonalista, pracuje w wydziale kult[ury] redakcji;

TCHORZEWSKAJA Natalia – Polka, korektorka, występuje w zeznaniach SWIDZINSKIEGO (aresztowana na początku 1938 roku) jako uczestniczka POW;

KOCZAROWSKIJ Albert – Polak, sekretarz zmianowy redakcji;

PRIL – Polak, kier[ownik] wydziału rol[niczo]-gosp[odarczego];

ZAINCZKOWSKIJ – Polak, zastępca kierownika wydziału przemysłowego;

ORMAN – Żyd, urodzony w Polsce, kierownik redakcji.

Z doniesienia [...] wynika, iż grupa prowadzi antysowiecką, nacjonalistyczną działalność wśród Polaków m. Kijowa i w zorganizowany [sposób] rozszerza

---

^{a-a} Zapisano wersalikami.

^{b-b} Wpisano odręcznie.

По агентурным данным, группа связана с польским консульством в г. Киеве и завязывает в шпионских целях связи среди военнослужащих Киевского гарнизона.

Сообщение [...] о наличии в редакции «Глос Радзецкий» антисоветской националистической группы подтверждается данными агента [...].

Разработку ведем в направлении вскрытия организационных связей группы на периферии, в РККА и тщательной проработки связей с польским консульством.

Фигурирующий в донесении [...] бывш[ий] редактор «Глос Радзецкий» ВИШНЕВСКИЙ, арестован в начале 1938 года, дело на него закончено как участника «ПОВ» и находится на рассмотрении Военной коллегии Верховного суда.

В связи с донесением [...], дело на него возвращается для дополнительного следствия.

^aНародный комиссар внутренних дел УССР
Комиссар государственной безопасности 3 ранга^a
УСПЕНСКИЙ

№ 6-2835/сн^б

«6-4-6» октября 1938 г.

г. Киев

Разослано:

1 – зам[естителю] наркома вну[тренних] дел СССР – т. БЕРИЯ

2 – нач[альнику] 3 отд[ела] 1 Управл[ения] НКВД СССР – т. НИКОЛАЕВУ

3 – в делах Секретариата НКВД УССР

4 – в делах 3 отдела 1 Управл[ения] НКВД УССР

ГДА СБУ, ф. 16, оп. 31 (1951 р.), спр. 13, арк. 277–279.

Копія, машинопис.

swoje wpływy na peryferie, stawiając na antysowieckie elementy, przesiedlone z pasa przygranicznego i rozmieszczone w obwodach [leżących] w głębi USRS.

Jak wynika z danych agenturalnych, grupa [ta] jest związana z konsulem polskim w m. Kijowie i nawiązuje w celach szpiegowskich kontakty z wojskowymi [służącymi w] kijowskim garnizonie.

Informacje [...] o istnieniu w redakcji „Głosu Radzieckiego” antysowieckiej, nacjonalistycznej grupy potwierdzają dane [przekazane] przez agenta [...].

Rozpracowanie prowadzimy w kierunku wykrycia organizacyjnych kontaktów grupy na peryferiach, w RKKK i dokładnego przestudiowania kontaktów z konsulem polskim.

Wymieniony w doniesieniu [...] był[y] redaktor „Głosu Radzieckiego” WISZNIEWSKI, został aresztowany na początku 1938 roku, jego sprawa została zakończona, jako uczestnika POW i znajduje się na wokandzie Kolegium Wojskowego Sądu Najw[yzszego].

W związku z doniesieniem [...], jego sprawa wraca w celu uzupełnienia śledztwa.

^aLudowy Komisarz Spraw Wewnętrznych USRS
Komisarz bezpieczeństwa państwowego 3 rangi^a
USPIENSKIJ

nr ^b2835/sn^b

„^b4-^b” października 1938 r.

m. Kijów

Przesłano:

- 1 – zast[ępcy] *narkoma* spraw wew[nętrzných] ZSRS – t[owarzyszowi] BERII
- 2 – nacz[elnikowi] 3 Oddz[iału] 1 Zarz[ądu] NKWD ZSRS – t[owarzyszowi] NIKOŁAJEWOWI
- 3 – w [aktach] spraw Sekretariatu NKWD USRS
- 4 – w [aktach] spraw 3 Oddziału 1 Zarz[ądu] NKWD USRS

HDA SBU, f. 16, op. 31 (1951 r.), spr. 13, k. 277–279.

Kopia, maszynopis.

№ 166

4 жовтня 1938, Київ. Витяг із оперативного зведення про викриття антирадянських формувань в УРСР

^а-Зам[естителю] народного комиссара внутренних дел СССР
Комиссару государственной безопасности 1 ранга^а

^б-тов. БЕРИЯ Л. П.^б

^а-Оперативная сводка

О вскрытых шпионско-диверсионных антисоветских формирований на
Украине^а

Всеми органами УГБ НКВД на Украине за время с ^в-23/IX^в по ^в-3/X^в
вскрыто:

1. 4 шпионско-диверсионных немецких группы с 13 участниками.
  2. 12 шпионско-диверсионно-повстанческих польских групп с 40 участниками.
  3. Одна шпионско-диверсионная румынская группа с 16 участниками.
  4. Одна шпионско-диверсионно-японская группа с 3 участниками.
  5. Одно право-троцкистское к-р формирование с 5 участниками.
  6. Два к-р вредительско-диверсионных формирований с 8 участниками.
  7. 5 украинских националистических к-р формирований с 15 участниками.
  8. Одно белогвардейско-монархическое к-р формирование с 8 участниками.
  9. Два еврейских националистических к-р формирований с 5 участниками.
  10. 5 церковно-сектантских к-р формирований с 28 участниками.
  11. 3 молодежных к-р формирования с 9 участниками.
- Всего нами арестовано 237 человек.

[...]

^{а-б}-Польская линия^{б-а}

^б-3 отделом НКВД УССР^б выявлено:

1. Шпионская сеть в Киевском отделении «Интуриста», созданная вице-консулом польского генерального консульства в Киеве КОХОМ,

---

^{а-а} *Написано великими літерами.*

^{б-б} *Підкреслено машинописним способом.*

^{в-в} *Вписано від руки.*

Nr 166
4 października 1938, Kijów. Wyciąg z meldunku operacyjnego,
dotyczącego wykrytych w USRS grup antysowieckich

^{a-}Do Zast[ępcy] Ludowego Komisarza Spraw Wewnętrznych ZSRS
Komisarza bezpieczeństwa państwowego 1 rangi^a

^{b-}Tow. BERII Ł. P.^b

^{a-}Komunikat operacyjny
O wykrytych szpiegowsko-dywersyjnych antysowieckich formacjach
na Ukrainie^a

W okresie od ^{c-}23/IX^c do ^{c-}3/X^c wszystkie organa UGB NKWD na Ukrainie wykryły:

1. 4 szpiegowsko-dywersyjne grupy niemieckie [złożone] z 13 członków;
  2. 12 szpiegowsko-dywersyjno-powstańczych grup polskich [złożonych] z 40 członków;
  3. Jedną szpiegowsko-dywersyjną grupę rumuńską [złożoną] z 16 członków;
  4. Jedną szpiegowsko-dywersyjną grupę japońską [złożoną] z 3 członków;
  5. Jedną prawicowo-trockistowską k-r formację [złożoną] z 5 członków;
  6. Dwie k-r szkodniczo-dywersyjne formacje [złożone] z 8 członków;
  7. 5 ukraińskich nacjonalistycznych k-r formacji [złożonych] z 15 członków;
  8. Jedną białogwardyjsko-monarchistyczną formację [złożoną] z 8 członków;
  9. Dwie żydowskie nacjonalistyczne k-r formacje [złożone] z 5 członków;
  10. 5 cerkiewno-sekciarskich k-r formacji [złożonych] z 28 członków;
  11. 3 młodzieżowe k-r formacje [złożone] z 9 uczestników.
- Ogółem aresztowaliśmy 237 osób.

[...]

^{a-b-}Odcinek polski^{b-a}

^{b-3} Oddział NKWD USRS^b ujawnił:

1. Siatkę szpiegowską w kijowskim wydziale „Inturistu”, założoną przez wice-konsula polskiego konsulatu generalnego w Kijowie, KOCHA, która dostarczała pol[skiemu] wywiadowi obszerne materiały szpiegowskie o jednostkach RKKA w Kijowie.

---

^{a- -a} *Zapisano wersalikami.*

^{b- -b} *Podkreślono maszynowo.*

^{c- -c} *Wpisano odręcznie.*

снабжавшая польскую разведку обширными шпионскими материалами о частях РККА в Киеве.

2. Агенты польской разведки ФАЙНЕР и КАМИНСКИЙ, а также созданная ими шпионская сетка из трех человек, нами арестована.

3. Шпионская сеть, созданная секретарем польского консульства в Киеве ЗАЛЕСКИМ, при посредстве агронома Наркомсовхозов УССР ВИЛЬСКОГО.

ВИЛЬСКИЙ и завербованные им разведчики, снабжающие поляков шпионскими материалами по оборонным предприятиям и военному строительству, нами арестованы.

⁶Житомирским УНКВД⁶ ликвидированы:

1. В Народичском районе диверсионно-повстанческая группа, руководимая ТРИПОЛЬСКИМ, сыном помещика, связанного с польским командованием.

ТРИПОЛЬСКИЙ и выявленные участники группы арестованы.

2. В Житомире арестована группа членов «ПОВ» в составе 5 человек, проводившая активную повстанческую и шпионскую деятельность.

3. В Городницком районе вскрыта диверсионно-разведывательная резидентура, заложенная польским агентом НАГОРНИЮКОМ и руководимая Сарновской подэкспозитурой.

НАГОРНИЮК и весь состав этой резидентуры (4 человека) нами арестованы.

4. В Чеповичском районе вскрыта группа членов «ПОВ», формировавшая повстанческие кадры в приграничной полосе.

Арестовано 5 участников группы.

5. В Чудновском районе вскрыта польская повстанческая к-р группировка. 3 активных участника группы арестованы.

⁶Каменец-Подольским УНКВД⁶ вскрыты:

1. Крупная шпионская сеть, заложенная 2 отделом польглавштаба на территории Каменец-Подольской области.

Арестованный референт вербовочного отделения польглавштаба, перебросенный из Польши, ОКУЛ-РОМАНИЮК выдал известных ему 10 шпионов. Подвергнуто аресту 6 человек.

2. В Смотричском районе к-р повстанческая группа, подготовившая в связи с возможностью войны СССР с Польшей, список советского актива, подлежащего выдаче польским властям. Арестовано 2 участника группы.

3. 1-го октября с. г. при попытке прорваться за кордон, задержан агент польской разведки Сарновской экспозитуры ЗМАЧИНСКИЙ, приезжавший для связи со шпионской сетью в Городницком и Дзержинском районах. По делу арестовано 3 человека.

2. Agentów polskiego wywiadu: FAJNERA i KAMINSKIEGO, a także założoną przez nich siatkę [składającą się] z trzech osób, którzy zostali przez nas aresztowani.

3. Siatkę szpiegowską, założoną przez sekretarza konsulatu polskiego w Kijowie, ZALESKIEGO, przy wsparciu WILSKIEGO, agronoma lud[owego] kom[isariatu] sowchozów USRS.

WILSKIJ i zwerbowani przez niego wywiadowcy, dostarczający Polakom materiały szpiegowskie dotyczące zakładów o znaczeniu dla obronności i budownictwa wojskowego, zostali przez nas aresztowani.

^bżytomierskie UNKWD^b zlikwidowało:

1. W rejonie narodyckim grupę dywersyjno-powstańczą, dowodzoną przez TRIPOLSKIEGO, syna właściciela ziemskiego, związanego z polskim dowództwem.

TRIPOLSKIJ i ujawnieni członkowie grupy zostali aresztowani.

2. W Żytomierzu aresztowano grupę członków POW w składzie 5 osób, prowadzącą aktywną działalność powstańczą i szpiegowską.

3. W rejonie horodnickim wykryto rezydenturę dywersyjno-wywiadowczą, założoną przez polskiego agenta NAGORNIUKA i kierowaną przez sarnowską podekspozyturę.

NAGORNIUK i cały skład tej rezydentury (4 osoby) zostali przez nas aresztowani.

4. W rejonie czapowickim wykryto grupę członków POW, która zorganizowała powstańcze kadry w pasie przygranicznym.

Aresztowano 5 członków grupy.

5. W rejonie czudnowskim wykryto polskie k-r ugrupowanie powstańcze. 3 aktywnych członków grupy zostało aresztowanych.

^bUNKWD w Kamieńcu Podolskim^b wykryło:

1. Dużą siatkę szpiegowską, założoną przez 2 Oddział pol[skiego] Sztabu Gł[ównego] na terytorium obwodu kamieniecko-podolskiego.

Aresztowany referent wydziału werbunkowego pol[skiego] Sztabu Gł[ównego], przerzucony z Polski, OKUŁ-ROMANIUK, wydał znanych mu 10 szpiegów. Aresztem ukarano 6 osób.

2. W rejonie smotryckim [wykryto] k-r grupę powstańczą, która w związku z możliwością wojny ZSRS z Polską, przygotowała wykaz sowieckiego aktywu, podlegającego wydaniu władzom polskim. Aresztowano 2 członków grupy.

3. 1 października br. podczas próby przedarcia się przez granicę, został zatrzymany agent polskiego wywiadu sarnowskiej ekspozytury, ZMACZINSKIJ, przyjeżdżający w celach łączności z siatką szpiegowską do rejonów horodnickiego i dierzżyńskiego. W sprawie aresztowano 3 osoby.

^бВинницким УНКВД^б вскрыта диверсионно-шпионская группа, готовившая ряд диверсионных актов в момент начала войны между Польшей и Советским Союзом. Выявленные участники группы подвергнуты аресту.

За антисоветскую деятельность и пораженческую агитацию органами НКВД арестовано 29 поляков.

[...]

^аНародный комиссар внутренних дел УССР
Комиссар государственной безопасности 3 ранга^а
УСПЕНСКИЙ

«^в4^в» октября 1938 г.

№ ^в2832/сн^в

г. Киев

*ГДА СБУ, ф. 16, оп. 31 (1951 р.), спр. 13, арк. 228–244.
Копія, машинопис.*

^bWinnickie UNKWD^b wykryło dywersyjno-szpiegowską grupę, przygotowującą szereg aktów dywersyjnych na moment rozpoczęcia wojny między Polską a Związkiem Sowieckim. Ujawnieni członkowie grupy zostali aresztowani.

Za działalność antysowiecką i agitację defetystyczną organy NKWD aresztowały 29 Polaków.

[...]

^aLudowy Komisarz Spraw Wewnętrznych USRS
Komisarz bezpieczeństwa państwowego 3 rangi^a
USPIENSKIJ

„^{c-4-c}” października 1938 r.
nr ^c2832/sn^c
m. Kijów

*HDA SBU, f. 16, op. 31 (1951 r.), spr. 13, k. 228–244.
Kopia, maszynopis.*

№ 167

7 жовтня 1938, Київ. Повідомлення наркома внутрішніх справ УРСР Олександра Успенського заступнику наркома внутрішніх справ СРСР Лаврентію Берія про ліквідацію «ПОВ» у Харківській області

^aСовершенно секретно^a

^aЗам[естителю] Народного комиссара внутренних дел СССР
Комиссару государственной безопасности 1 ранга^a
тов. БЕРИЯ Л. П.

УНКВД Харьковской области вскрыто и ликвидируется формирование «ПОВ» среди польской молодежи – бывших воспитанников польского детдома в Харькове.

Организация создана активным пеоляком ЗАХОМ Адамом – зав[едующим] польским детдомом, уроженцем Польши, членом КП(б)У.

ЗАХ арестован и сознался в том, что завербован в «ПОВ» в 1931 г. бывшим учителем польской школы – руководителем «боювки» ХМЕЛЕВСКИМ (арестован в 1937 году и направлен в 3 отдел НКВД СССР).

По заданию ХМЕЛЕВСКОГО ЗАХ создал молодежную «боювку» «ПОВ», завербовав воспитанников детдома ЗАЛЕВСКОГО Виктора, ЗАЛЕВСКОГО Зенона, КВАНИСЕВИЧА Романа, ВАСИЛЕВИЧА Виктора и ХРАНОВСКОГО Яна – все в возрасте от 17 до 20 лет (арестованы).

Участники организации восстанавливали связи с бывшими воспитанниками детдома и создавали в учебных заведениях и на заводах Харькова шпионско-диверсионные, повстанческие группы.

Формирование «ПОВ» среди польской молодежи проводилось путем вербовки в так называемый «Польский легион», предназначенный для активных действий в тылу РККА в военное время.

Участники молодежной организации по заданию ЗАХА проводили шпионскую работу, собирая сведения о работе объектов оборонной промышленности.

Восстанавливая связи с бывшими воспитанниками польского детдома, ЗАЛЕВСКИЙ Зенон, ЗАЛЕВСКИЙ Виктор и другие завербовали в «Польский легион» КОРЧИНСКОГО – студента Транспортного института, ШИЖАНСКОГО – студента Энергоинститута, ВОНСОВИЧА Александра – токаря завода № 183, ПЕРНАТОВИЧА – курсанта Харьковского аэроклуба и ряд других, которым, в свою очередь, поручали вербовать польскую молодежь.

---

^a-^a *Написано великими літерами.*

Nr 167

7 października 1938, Kijów. Meldunek ludowego komisarza spraw wewnętrznych USRS Aleksandra Uspienskiego dla zastępcy ludowego komisarza spraw wewnętrznych ZSRS Ławrentija Berii, dotyczący likwidacji POW w obwodzie charkowskim

^aŚcisłe tajne^a

^aDo Zast[ępcy] Ludowego Komisarza Spraw Wewnętrznych ZSRS
Komisarza bezpieczeństwa państwowego I rangi^a
Tow. BERII Ł. P.

UNKWD obwodu charkowskiego wykryło, i jest w trakcie likwidacji, formacji POW [działającej] wśród polskiej młodzieży – byłych wychowanków polskiego domu dziec[ka] w Charkowie.

Organizacja została założona przez aktywnego peowiaka, ZACHA Adama – kier[ownika] polskiego domu dziec[ka], urodzonego w Polsce, członka KP(b)U.

ZACH został aresztowany i przyznał się, iż do POW został zwerbowany w 1931 r., przez byłego nauczyciela polskiej szkoły – przywódcę „bojówki”, CHMIELEWSKIEGO (aresztowany w 1937 roku i skierowany do 3 Oddziału NKWD ZSRS).

Na polecenie CHMIELEWSKIEGO ZACH stworzył młodzieżową^b bojówkę^b POW, zwerbawszy [do niej] wychowanków domu dziec[ka], ZALEWSKIEGO Wiktora, ZALEWSKIEGO Zenona, KWANISIEWICZA Romana, WASILEWICZA Wiktora i CHRANOWSKIEGO Jana – wszyscy w wieku od 17 do 20 lat (aresztowani).

Uczestnicy organizacji odnawiali kontakty z byłymi wychowankami domu dziec[ka] i zakładali w szkołach i w zakładach Charkowa szpiegowsko-dywersyjne grupy powstańcze.

Organizowanie POW wśród polskiej młodzieży odbywało się drogą werbunku do tzw. „Polskiego Legionu”, którego zadaniem było prowadzenie aktywnych działań na tyłach RKKA w okresie wojny.

Członkowie organizacji młodzieżowej prowadzili na polecenie ZACHA działalność szpiegowską, zbierając informacje o pracy zakładów przemysłu obronnego.

Odnawiając kontakty z byłymi wychowankami polskiego domu dziec[ka], ZALEWSKIJ Zenon, ZALEWSKIJ Wiktor i inni, zwerbowali do „Polskiego Legionu”: KORCZINSKIEGO – studenta Instytutu Transportu; SZYŻANSKIEGO – studenta Instytutu Energet[ycznego]; WONSOWICZA Aleksandra – tokarza

---

^{a-a} Zapisano wersalikami.

^{b-b} W oryginale zapisano cyrylicą w języku polskim.

ЗАЛЕВСКИЙ Зенон и ЗАЛЕВСКИЙ Виктор имели также задание ЗАХА создавать пеовяцкие группы среди бывших учеников старших классов польской средней школы, и с этой целью приступили к налаживанию связей со своими бывшими соучениками.

По делу арестованы 8 человек.

Следствие продолжается в направлении вскрытия и ликвидации пеовяцких кадров среди польской молодежи.

^аНародный комиссар внутренних дел УССР
Комиссар государственной безопасности 3 ранга^а
УСПЕНСКИЙ

«^б-7-^б» октября 1938 г.

№ ^б-2850/сн^б

г. Киев

Разослано:

1 экз. т. БЕРИЯ Л. П.

2 экз. т. НИКОЛАЕВУ

3 экз. в дело

*ГДА СБУ, ф. 16, оп. 31 (1951 р.), спр. 13, арк. 238–240.
Копія, машинопис.*

---

^{б-б} Вписано від руки.

w zakładach nr 183; PIERNATOWICZA – kursanta charkowskiego aeroklubu i szereg innych, którym z kolei polecali werbować polską młodzież.

ZALEWSKIJ Zenon i ZALEWSKIJ Wiktor otrzymali także od ZACHA zadanie tworzenia grup peowiackich wśród byłych uczniów starszych klas polskiej szkoły średniej i w tym celu przystąpili do odnowienia kontaktów ze swoimi byłymi kolegami szkolnymi.

W sprawie aresztowano 8 osób.

Śledztwo jest kontynuowane pod kątem wykrycia i likwidacji peowiackich kadr pośród polskiej młodzieży.

^aLudowy Komisarz Spraw Wewnętrznych USRS
Komisarz bezpieczeństwa państwowego 3 rangi^a
USPIENSKIJ

„^c7^c” października 1938 r.

nr ^c2850/sn^c

m. Kijów

Przesłano:

1 egz. t[owarzyszowi] BERII Ł. P.

2 egz. t[owarzyszowi] NIKOŁAJEWOWI

3 egz. w [akta] sprawy

HDA SBU, f. 16, op. 31 (1951 r.), spr. 13, k. 238–240.

Kopia, maszynopis.

---

^{c-c} *Wpisano odręcznie.*

№ 168

10 жовтня 1938, Київ. Повідомлення наркома внутрішніх справ УРСР
Олександра Успенського керівництву НКВС СРСР щодо викриття
по Житомирській області антирадянських формувань

^а-Совершенно секретно^а

^б-Зам[естителю] наркома НКВД СССР
т. Берия^б

^а-Начальнику II Отдела Главного Управления
государственной безопасности НКВД СССР
Старшему майору государственной безопасности^а
тов. КОБУЛОВУ Б. З.

Житомирским УНКВД агентурным путем вскрывается польская анти-советская националистическая группировка церковников, именующая себя «Польский священный союз».

Эта группировка возглавляется бывшим служителем костела БЕРЕЖИЦКИМ и бывшей настоятельницей костела Екатериной (фамилия устанавливается).

Группировка «Польский священный союз» в Житомире существует с 1929 года и в большинстве состоит из монашек, прибывших в 1918–1919 г. г. из Варшавского монастыря.

В состав ее входят:

БЕРЕЖИЦКИЙ – бывш[ий] служитель костела, в данное время работает в аптеке Красного Креста в г. Житомире.

Екатерина (фамилия устанавливается) – бывш[ая] настоятельница монастыря в г. Варшаве.

ПЕТРУШАНСКАЯ Патрунелия – игуменша польского костела.

КАМИНСКАЯ Зоя – сестра ксендза ЯХНЕВИЧА, бежавшего в 1929 году из ссылки нелегально в Польшу. Проживает в г. Варшаве.

БРАТКОВСКАЯ София, НОВИЦКАЯ Зося, ЛЮЦИНСКАЯ, БОЛЬБИНА, Бронислава, Камилия, Антонина и друг[ие].

Участники группы проводят среди польского населения активную антисоветскую националистическую работу, распространяя провокационные и пораженческие слухи.

Проводят нелегальные совещания, к которым привлекаются польские националистические кадры.

---

^{а-а} *Написано великими літерами.*

^{б-б} *Вписано від руки.*

Nr 168

10 października 1938, Kijów. Meldunek ludowego komisarza spraw wewnętrznych USRS Aleksandra Uspińskiego dla kierownictwa NKWD ZSRS, dotyczący wykrycia organizacji antysowieckich w obwodzie żytomierskim

^aŚcisłe tajne^a

^bDo Zast[ępcy] *Narkoma* NKWD ZSRS
Tow. Berii^b

^aDo Naczelnika II Oddziału Głównego Zarządu
Bezpieczeństwa Państwowego NKWD ZSRS
Starszego majora bezpieczeństwa państwowego^a
Tow. KOBUŁOWA B. Z.

Żytomierskie UNKWD rozpracowuje aktualnie drogą agenturalną polskie antysowieckie nacjonalistyczne ugrupowanie działaczy kościelnych, nazywające siebie „Polski Święty Związek”.

Ugrupowaniem tym kieruje BIERIEŻYCKIJ – były posługujący w kościele i Jekaterina – była przełożona kościoła (nazwisko jest ustalane).

Ugrupowanie „Polski święty związek” istnieje w Żytomierzu od 1929 roku i składa się w większości z zakonnic, które w latach 1918–1919 przybyły [tutaj] z warszawskiego zakonu.

W jego skład wchodzi :

BIERIEŻYCKIJ – był[y] posługujący w kościele, obecnie pracuje w aptece Czerwonego Krzyża w m. Żytomierz;

Jekaterina (nazwisko jest ustalane) – był[a] przełożona zakonu w m. Warszawie;

PIETRUSZANSKAJA Patrunelija – przeorysza polskiego kościoła;

KAMINSKAJA Zoja – siostra księdza JACHNIEWICZA, który w 1929 roku zbiegł nielegalnie z zesłania do Polski. Mieszka w m. Warszawie;

BRATKOWSKAJA Sofija, NOWICKAJA Zosia, LUCINSKAJA, BOLBINA, Bronisława, Kamilija, Antonina i inn[i].

Członkowie grupy prowadzą wśród polskiej ludności aktywną antysowiecką działalność nacjonalistyczną, rozpowszechniając prowokacyjne i defetystyczne pogłoski.

Prowadzą nielegalne spotkania, na które wprowadzają polskie nacjonalistyczne kadry.

---

^a-^a Zapisano wersalikami.

^b-^b Wpisano odręcznie.

КАМИНСКАЯ, працююча викладачкою в польській школі, виховує дітей в антирадянському націоналістичному дусі.

Разом з іншими учасниками групи вона підтримує письмову зв'язь з родичами, що проживають в Польщі, і отримує від них матеріальну допомогу.

Встановлюємо зв'язь цієї групування з польськими розвідувальними органами. В найближчий час плануємо арешти керівного складу групування.

б-Нарком НКВД УРСР
УСПЕНСКИЙ^б

а-И.О. Начальника IV Отдела НКВД УРСР
Ст. лейтенант государственной безопасности^а
ПАВЛЫЧЕВ¹

№ б-2996/сн^б
«б-10-б» октября 1938 г.

*ГДА СБУ, ф. 16, оп. 31 (1951 р.), спр. 13, арк. 283–285.
Копія, машинопис.*

---

¹ Леонід Михайлович Павличев (1908–1941), з 1931 в ОДПУ; до 1938 на рядових посадах в УНКВС Горьківської обл.; з 20 I 1938 начальник відділення, помічник начальника СПВ НКВС УРСР; з 28 VII 1938 заступник начальника УНКВС Київської обл.; з жовтня 1938 начальник СПВ (IV відділу) НКВС УРСР; з липня 1940 начальник мобілізаційного відділу Управління шосейних доріг НКВС УРСР. Заарештований у лютому 1941, засуджений 15 VIII 1941 до 10 років позбавлення волі, невдовзі табори замінили фронтом. Загинув на фронті. *Золотарьов В. Олександр Успенський: особа..., с. 322.*

KAMINSKAJA, która pracuje jako nauczycielka w polskiej szkole, wychowuje dzieci w antysowieckim, nacjonalistycznym duchu.

Razem z innymi członkami grupy podtrzymuje korespondencyjny kontakt z krewnymi, którzy mieszkają w Polsce i otrzymuje od nich pomoc materialną.

Ustalamy kontakty tego ugrupowania z polskimi organami wywiadowczymi. W najbliższym czasie zamierzamy dokonać aresztowania [osób] z kierowniczego składu ugrupowania.

^b-*Narkom* NKWD USRS
USPIENSKIJ^b

^a-p.o. Naczelnika IV Oddziału NKWD USRS
St[arszy] lejtnant bezpieczeństwa państwowego^a
PAWŁYCZEW¹

nr ^b-2996/sn^b
„^b-10^b” października 1938 r.

HDA SBU, f. 16, op. 31 (1951 r.), spr. 13, k. 283–285.
Kopia, maszynopis.

---

¹ Leonid Michajłowicz Pawłyczew (1908–1941), od 1931 w OGPU; do 1938 pracownik UNKWD obw. gorkowskiego; od 20 I 1938 naczelnik wydziału, pom. naczelnika SPO NKWD USRS; od 28 VII 1938 zca naczelnika UNKWD obw. kijowskiego; od października 1938 naczelnik SPO (IV Oddziału) NKWD USRS; od lipca 1940 naczelnik Oddziału Mobilizacyjnego Zarządu Dróg NKWD USRS. Aresztowany w lutym 1941, skazany 15 VIII 1941 na 10 lat pozbawienia wolności, wkrótce odesłany na front, gdzie zginął. W. Zołotar'ow, *Oleksandr Uspenskyj: osoba...*, s. 322.

№ 169

26 листопада 1938, Москва. Наказ наркома внутрішніх справ СРСР Лаврентія Берія про порядок здійснення постанови РНК СРСР і ЦК ВКП(б) від 17 листопада 1938 р.

^аСов[ершенно] секретно^{-а}

^аПриказ^{-а}

Народного Комиссара Внутренних Дел Союза ССР
за 1938 год

^аСодержание^{-а}:

№ 00762. О порядке осуществления постановления СНК СССР и ЦК ВКП(б) от 17 ноября 1938 года.

№ 00762. 26-го ноября 1938 г., гор. Москва.

Постановление СНК СССР и ЦК ВКП(б) от 17 ноября 1938 г. «Об арестах, прокурорском надзоре и ведении следствия» вскрывает серьезные недостатки и извращения в работе органов НКВД и прокуратуры и указывает пути подъема работы нашей советской разведки в деле окончательного разгрома врагов народа и очистки нашей страны от шпионско-диверсионной агентуры иностранных разведок, от всех предателей и изменников родины.

Правильное проведение в жизнь этого постановления, требующее от всех работников НКВД Центра и его местных органов дружной, энергичной и самоотверженной работы, приведет к коренному улучшению агентурно-осведомительной и следственной работы, к решительному исправлению и устранению имевших место в работе НКВД ошибок и извращений.

В целях обеспечения неуклонного проведения в жизнь постановления СНК СССР и ЦК ВКП(б) от 17 ноября 1938 года обязываются все органы НКВД при осуществлении этого постановления руководствоваться следующими указаниями:

1. Немедленно прекратить производство каких-либо массовых операций по арестам и выселению, понимая под массовыми операциями групповые аресты или выселение без дифференцированного подхода к каждому из арестованных или выселяемых лиц, и предварительно всестороннего рассмотрения всех имеющихся на него обвинительных материалов.

2. Аресты производить в строго индивидуальном порядке, вынося на каждое подлежащее аресту лицо специальное постановление, в котором должна быть подробно и конкретно обоснована необходимость производства ареста. Отменить практику составления так называемых справок

---

^а-^а *Написано великими літерами.*

Nr 169
26 listopada 1938, Moskwa. Rozkaz ludowego komisarza
spraw wewnętrznych ZSRS Ławrentija Berii, dotyczący trybu
wykonania orzeczenia SNK ZSRS i KC WKP(b) z 17 listopada 1938 r.

^{a-}Ścis[le] tajne^{a-}

^{a-}Rozkaz^{a-}

Ludowego Komisarza Spraw Wewnętrznych Związku SRS
z 1938 roku

^{a-}Treść^{a-}:

Nr 00762. O porządku wprowadzenia [w życie] Uchwały SNK ZSRS i KC WKP(b) z 17 listopada 1938 roku.

Nr 00762. 26 listopada 1938 r., mias[to] Moskwa.

Uchwała SNK ZSRS i KC WKP(b) z 17 listopada 1938 r. „O aresztowaniach, nadzorze prokuratorskim i prowadzeniu śledztwa” obnaża poważne nieprawidłowości i wypaczenia w pracy organów NKWD i prokuratury oraz wskazuje drogi podźwignięcia działań naszego sowieckiego wywiadu w sprawie ostatecznego rozgromienia wrogów ludu i oczyszczenia naszego państwa ze szpiegowsko-dywerysyjnej agentury zagranicznych wywiadów, ze wszystkich sprzedawczyków i zdrajców ojczyzny.

Prawidłowe wprowadzenie w życie tej uchwały, wymagające od wszystkich pracowników NKWD [organów] centralnych i jego lokalnych organów zgodnego, energicznego i pełnego samozaparcia wysiłku, doprowadzi do istotnego podniesienia jakości pracy agenturalno-informacyjnej i śledczej, oraz do zdecydowanego poprawienia i usunięcia błędów i wypaczeń, które miały miejsce w pracy NKWD.

W celach zabezpieczenia trwałego wprowadzenia w życie uchwały SNK ZSRS i KC WKP(b) z 17 listopada 1938 roku zobowiązuje się wszystkie organy NKWD, aby w trakcie realizacji tej uchwały, kierowały się następującymi dyrektywami:

1. Natychmiast przerwać przygotowanie jakichkolwiek operacji masowych aresztowań i wysiedleń, rozumiejąc pod masowymi operacjami aresztowania grupowe lub wysiedlenia bez zróżnicowanego podejścia do każdej aresztowanej lub wysiedlanej osoby i wstępnego wszechstronnego rozpatrzenia wszystkich posiadanych na nią materiałów obciążających.

2. Aresztowania przeprowadzać zachowując absolutnie porządek indywidualny, przygotowując na każdą aresztowaną osobę specjalny nakaz, który powinien [zawierać] szczegółowe i konkretne uzasadnienie konieczności zastosowania

---

^{a-}^{a-} *Zapisano wersalikami.*

или меморандумов на арест. Аресты должны быть предварительно согласованы с прокурором.

3. Начальники районных и городских отделений НКВД для производства ареста предварительно представляют начальникам соответствующих УНКВД или НКВД союзных и автономных республик мотивированное постановление и получают санкцию на арест.

4. Производство арестов в районах без предварительной санкции вышестоящих органов НКВД допускать лишь в исключительных случаях, когда есть опасение, что подлежащий аресту может скрыться или замести следы своего преступления или в случае, если преступник застигнут на месте преступления. О каждом таком аресте начальник районного или городского отделения НКВД немедленно извещает вышестоящий орган.

Примечание: 1) Районные отделения НКВД, расположенные в местностях, отдаленных от областных, краевых или республиканских центров (список прилагается¹), имеют право производства арестов по согласованию с районным прокурором, без предварительной санкции, но с последующим немедленным извещением вышестоящих органов НКВД о произведенном аресте.

2) Органы РК милиции производят аресты по своей линии по постановлению начальника районного или городского отделения РК милиции и с санкции районного прокурора.

5. Задержание лиц органами НКВД и РК милиции производится в строгом соответствии со ст. ст. 100, 103 и 104 Уголовно-процессуального кодекса РСФСР или соответствующими статьями уголовно-процессуальных кодексов других союзных республик с последующим должным оформлением ареста или освобождением задержанного в 48-часовой срок.

6. Считать утратившими силу приказы, циркуляры и распоряжения НКВД СССР:

№ 00439 от 25 июля 1937 г. – оперативный приказ

№ 00447 от 30 июля 1937 года

№ 00485 от 11 августа 1937 года

№ 00593 от 20 сентября 1937 года

№ 49990 от 30 ноября 1937 года

№ 50215 от 11 декабря 1937 года

№ С-74 от 13 января 1938 года

№ 202 от 29 января 1938 года

№ 326 от 16 февраля 1938 года

№ 00606 от 17 сентября 1938 года

№ 189 от 21 сентября 1938 года

и в соответствии с п. п. 1 и 2 Постановления СНК СССР и ЦК ВКП(б) от 17 ноября 1938 года отменить ныне действующие приказы, циркуляры и распоряжения НКВД СССР:

---

¹ Не друкуются.

sankcji aresztu. Odejść od praktyki przygotowywania tak zwanej *sprawki* lub *memorandum* na areszt. Aresztowania powinny być wstępnie uzgodnione z prokuratorem.

3. Naczelnicy rejonowych i miejskich wydziałów NKWD zgłaszają wstępnie naczelnikom właściwych UNKWD lub NKWD związków i autonomicznych republik zamiar zastosowania aresztu [składając] umotywowane postanowienie i otrzymują nakaz aresztowania.

4. Przeprowadzanie aresztowań w rejonach bez wstępnego uzgodnienia [tej] sankcji z wyższymi organami NKWD dopuszczać tylko w przypadkach wyjątkowych, gdy zachodzi niebezpieczeństwo, iż podlegający aresztowaniu może się ukryć lub zatrzeć ślady swojego przestępstwa lub w przypadku, gdy przestępca został schwytany na miejscu podczas popełniania przestępstwa. O każdym takim aresztowaniu naczelnik rejonowego lub miejskiego oddziału NKWD natychmiast zawiadamia wyżej stojący organ.

Uwaga: 1) Rejonowe wydziały NKWD, położone w miejscowościach oddalonych od obwodowych, krajowych lub republikańskich centrów (wykaz w załączniku¹), mają prawo przeprowadzenia aresztowania po uzgodnieniu z prokuratorem rejonowym, bez [wystawienia] wcześniej nakazu [aresztowania], ale z konsekwencją natychmiastowego powiadomienia stojących wyżej organów NKWD o przeprowadzonym aresztowaniu.

2) Organy RK milicji przeprowadzają aresztowania w swoim zakresie na podstawie postanowienia naczelnika rejonowego lub miejskiego wydziału RK milicji i na podstawie nakazu prokuratora rejonowego.

5. Zatrzymanie osób przez organa NKWD i RK milicji przeprowadza się ściśle na podstawie art. 100, 103 i 104 kodeksu postępowania karnego RFSRS lub na podstawie właściwych artykułów kodeksów postępowania karnego innych republik związkowych, z następstwami: koniecznym uprawomocnieniem aresztowania lub zwolnieniem zatrzymanego w ciągu 48 godzin.

6. Tracą moc rozkazy, okólniki i rozporządzenia NKWD ZSRS:

nr 00439 z 25 lipca 1937 r. – rozkaz operacyjny

nr 00447 z 30 lipca 1937 roku

nr 00485 z 11 sierpnia 1937 roku

nr 00593 z 20 września 1937 roku

nr 49990 z 30 listopada 1937 roku

nr 50215 z 11 grudnia 1937 roku

nr S-74 z 13 stycznia 1938 roku

nr 202 z 29 stycznia 1938 roku

nr 326 z 16 lutego 1938 roku

nr 00606 z 17 września 1938 roku

nr 189 z 21 września 1938 roku

oraz zgodnie z p[unktami] 1 i 2 Uchwały SNK ZSRS i KC WKP(b) z 17 listopada 1938 roku zmienić rozkazy, okólniki i rozporządzenia NKWD ZSRS:

---

¹ Nie publikuje się.

№ 00486 от 15 августа 1937 года
№ 00693 от 23 октября 1937 года
№ 234 от февраля 1938 года
№ С-835 от 31 марта 1938 года
№ 63 от 31 марта 1938 года
№ 860 от 23 апреля 1938 года
№ 00319 от 21 мая 1938 года.

7. При разрешении вопроса о направлении законченных следствием дел руководствоваться следующим:

а) все дела, как правило, направлять через прокурора на рассмотрение суда в соответствии с законами о подсудности;

б) на Особое совещание при НКВД СССР направлять дела с заключением прокурора в случаях, когда имеются в деле обстоятельства, препятствующие передаче дела в суд (опасность расшифровки ценного агента, невозможность в судебном порядке использовать доказательства, изобличающие виновность арестованного в то время, как виновность арестованного несомненна и т. д.). Максимально сократить количество дел, направляемых на Особое совещание, подвергая эти дела тщательному отбору.

8. Установить, что дела, направляемые на Особое совещание при НКВД СССР, оформляются в полном соответствии с уголовно-процессуальными кодексами, в частности со статьей 206 УПК РСФСР и соответствующими статьями УПК других союзных республик о предъявлении подследственному после окончания следствия всего следственного материала.

Примечание: агентурные материалы в следственные дела не подшиваются, а хранятся особо, в отдельном деле и подследственному не предъявляются.

9. Установить, что дела, направляемые на Особое совещание, докладываются на заседании Особого совещания лично народными комиссарами внутренних дел союзных и автономных республик и начальниками краевых и областных УНКВД или их заместителями.

Обязать начальников соответствующих отделов и управлений НКВД СССР присутствовать при обсуждении дел на Особом совещании при НКВД СССР.

10. Организовать при Особом совещании секретариат, на который возложить предварительную проверку и подготовку к заседанию дел, направляемых на Особое совещание.

Утвердить положение о секретариате Особого совещания при НКВД СССР, структуру и штаты (прилагается).

11. Следственные дела на иностранно подданных расследуются на местах соответствующими органами НКВД и, как правило, через прокурора направляются в суды, в соответствии с действующими приказами НКВД об арестах и порядке ведения дел иностранно-подданных.

Дела об иностранно-подданных направлять на Особое совещание при НКВД СССР лишь в исключительных случаях.

nr 00486 z 15 sierpnia 1937 roku
nr 00693 z 23 października 1937 roku
nr 234 z lutego 1938 roku
nr S-835 z 31 marca 1938 roku
nr 63 z 31 marca 1938 roku
nr 860 z 23 kwietnia 1938 roku
nr 00319 z 21 maja 1938 roku.

7. Przy podejmowaniu decyzji w sprawie kierowania [dalej] zakończonych śledztwem spraw należy się stosować do następujących [wytycznych]:

a) wszystkie sprawy, zgodnie z praktyką, kierować przez prokuratora na rozpatrzenie przez sąd zgodnie z ustawami [określającymi] odpowiedzialność sądową;

b) na Kolegium Specjalne przy NKWD ZSRS kierować sprawy z wnioskiem od prokuratora w tych przypadkach, gdy w sprawie znajdują się okoliczności, stanowiące przeszkodę dla przekazania sprawy do sądu (niebezpieczeństwo rozszyfrowania cennego agenta, niemożliwość wykorzystania w przewodzie sądowym dowodów, dowodzenie winy oskarżonego w [przypadku], gdy jego wina jest oczywista, itp.). Maksymalnie zmniejszyć ilość spraw kierowanych na Kolegium Specjalne, poddając je dokładnej selekcji.

8. Zarządzić, aby sprawy, kierowane na Kolegium Specjalne przy NKWD ZSRS, przygotowywane były całkowicie w zgodzie z kodeksami postępowania karnego, szczególnie z paragrafem 206 KPK RFSRS i w zgodzie z odpowiednimi artykułami KPK innych republik związkowych, o przedstawieniu pozostającemu pod śledztwem całego materiału zebranego podczas śledztwa, po zakończeniu dochodzenia.

Uwaga: materiałów agenturalnych i spraw śledczych nie doszywać [do spraw], ale przechowywać je osobno, w oddzielnej teczce i nie przedstawiać ich pozostającemu pod śledztwem.

9. Zarządzić, aby sprawy kierowane na Kolegium Specjalne, były przedstawiane na Kolegium Specjalnym osobiście przez ludowych komisarzy spraw wewnętrznych związkowych i autonomicznych republik oraz przez naczelników krajowych i obwodowych UNKWD lub ich zastępców.

Zobowiązać naczelników właściwych oddziałów i zarządów NKWD ZSRS do uczestnictwa w rozpatrywaniu spraw, podczas Kolegium Specjalnego przy NKWD ZSRS.

10. Powołać sekretariat przy Kolegium Specjalnym, którego zadaniem będzie wstępne przeglądnięcie i przygotowanie na posiedzenie spraw kierowanych na Kolegium Specjalne.

Zatwierdzić regulamin sekretariatu Kolegium Specjalnego przy NKWD ZSRS, strukturę i etaty (w załączeniu).

11. Sprawy śledcze przeciwko obywatelom państw obcych rozpatrują na miejscu właściwe organa NKWD oraz, zgodnie z prawem, kierują je do sądu przez prokuratora, zgodnie z obowiązującymi rozkazami NKWD o aresztowaniu i porządku prowadzenia spraw obywateli państw obcych.

Примечание: пункт 5 приказа НКВД СССР за № 00606 1938 г. о представлении всех дел на иностранно-подданных в 3 отдел ГУГБ НКВД СССР отменен п. 6 настоящего приказа.

12. В отношении советских граждан, посещающих иностранные посольства и консульства, практиковать задержание и выяснение личности задержанных. Задержание не должно длиться больше 48 часов, в течение которых при наличии компрометирующих материалов, необходимо оформлять арест задержанных, с точным соблюдением соответствующих статей УПК, или освободить их, если нет необходимых оснований для ареста.

13. Все следственные дела, находящиеся ныне в производстве в органах НКВД, должны оформляться и в дальнейшем направляться в суды или на Особое совещание при НКВД СССР с точным соблюдением соответствующих статей Постановления СНК, СССР и ЦК ВКП(б) от 17 ноября 1938 года и настоящего приказа.

Всем народным комиссарам внутренних дел союзных и автономных республик и начальникам областных и краевых УНКВД немедленно разработать конкретный план и сроки направления на рассмотрение ныне имеющихся следственных дел и приступить к их осуществлению.

Для обеспечения окончания этой работы в установленные сроки, в случае необходимости, создать специальные группы квалифицированных работников оперативных отделов.

О принятых мероприятиях доложить НКВД СССР и каждую декаду информировать НКВД СССР о ходе выполнения настоящего пункта приказа.

14. Рассмотрению в установленном пунктом 13 настоящего приказа порядке подлежат также те следственные дела, которые уже были рассмотрены на Особом совещании или на тройках при НКВД и УНКВД и милиции, но по которым приговор еще не приведен в исполнение. Дела на этих лиц возвращаются в соответствующие НКВД и УНКВД и отделы НКВД СССР для доследования и дальнейшего направления в соответствии с постановлением СНК СССР и ЦК ВКП(б) от 17 ноября 1938 года.

15. Отменить практику продления наказания находящимся в ссылке и лагерях. Лица, отбывшие установленный для них срок наказания, освобождаются. Если в отношении лиц, отбывающих наказание, получены новые компрометирующие материалы за время их нахождения в лагере, то дела на них должны возбуждаться вновь, с точным соблюдением постановления СНК СССР и ЦК ВКП(б) от 17 ноября 1938 года.

16. Снабдить весь состав оперативных работников НКВД Центра и на местах экземплярами уголовных кодексов и уголовно-процессуальных кодексов.

Заместителю начальника Первого Спецотдела НКВД СССР тов. ПЕТРОВУ в декадный срок договориться с центральным юридическим издательством, а также с издательствами национальных республик о выделении (или переиздании) необходимого количества экземпляров УК и УПК.

Sprawy obywateli państw obcych kierować do rozpatrzenia na Kolegium Specjalne przy NKWD ZSRS tylko w przypadkach wyjątkowych.

Uwaga: punkt 5 rozkazu NKWD ZSRS nr 00606 [z] 1938 r. o przesłaniu wszystkich spraw na obywateli państw obcych do 3 Oddziału GUGB NKWD ZSRS jest odwołany przez p. 6 niniejszego rozkazu.

12. W stosunku do obywateli sowieckich, którzy odwiedzają ambasady i konsulaty zagraniczne, praktykować zatrzymanie i ustalać ich tożsamość. Zatrzymanie nie powinno trwać dłużej, niż 48 godzin, w czasie których z pomocą materiałów kompromitujących należy koniecznie przeprowadzić formalności [legalizujące] aresztowanie zatrzymanych, z dokładnym zachowaniem właściwych paragrafów KPK, albo wypuścić ich, jeśli nie znaleziono wymaganych podstaw do aresztowania.

13. Wszystkie sprawy śledcze, które znajdują się obecnie w toku w organach NKWD, powinny być formalnie przygotowywane, a następnie kierowane do sądów na Kolegium Specjalne przy NKWD ZSRS z dokładnym zachowaniem właściwych paragrafów Uchwały SNK ZSRS i KC WKP(b) z 17 listopada 1938 roku oraz tego rozkazu.

Wszyscy ludowi komisarze spraw wewnętrznych związkowych i autonomicznych republik oraz naczelnicy obwodowych i krajowych UNKWD mają natychmiast przygotować konkretny plan i terminarz skierowania do rozpatrzenia [wszystkich] prowadzonych obecnie spraw śledczych i przystąpić do jego realizacji.

W celu zabezpieczenia zakończenia tych prac w zaplanowanym terminie należy, jeśli to będzie konieczne, powołać specjalne grupy wykwalifikowanych pracowników oddziałów operacyjnych.

O podjętych przedsięwzięciach meldować NKWD ZSRS i co dziesięć dni informować NKWD ZSRS o stopniu realizacji tego punktu rozkazu.

14. Rozpatrzeniu w porządku ustanowionym w punkcie 13 tego rozkazu podlegają także sprawy śledcze już rozpatrzone na Kolegium Specjalnym lub na trójkach przy NKWD, UNKWD i milicji, w których wyrok nie został jeszcze wykonany. Sprawy na te osoby wracają do właściwych [organów] NKWD, UNKWD i oddziałów NKWD ZSRS w celu uzupełnienia śledztwa, a następnie dalszego skierowania zgodnie z uchwałą SNK ZSRS i KC WKP(b) z 17 listopada 1938 roku.

15. Uchylić praktykę przedłużania kary [osób] znajdujących się na zesłaniu lub w łagrach. Osoby, które odbyły zasądzonej im czas kary, należy uwolnić. Jeśli w stosunku do osób, które odbyły zasądzoną karę, otrzymano w czasie odbywania przez nich kary w łagrze nowe kompromitujące materiały, to sprawy przeciwko nim powinny być wznowione, z dokładnym zachowaniem uchwały SNK ZSRS i KC WKP(b) z 17 listopada 1938 roku.

16. Zaopatrzyć cały zespół pracowników operacyjnych NKWD Centrali i w miejscach w egzemplarze kodeksów karnych i kodeksów postępowania karnego.

Zastępca naczelnika Pierwszego Spec[jalnego] Oddziału NKWD ZSRS, tow. PIETROW, ma w ciągu 10 dni porozumieć się z centralnym wydawnictwem

17. Предложить лично народным комиссарам внутренних дел союзных и автономных республик и начальникам областных и краевых УНКВД по получении настоящего приказа провести, с вызовом начальников районных и городских отделений НКВД, специальные совещания оперативных работников НКВД, на которых зачитать Постановление СНК СССР и ЦК ВКП(б) от 17 ноября 1938 года, приказы за №№ 00701 и 00702 от 23 октября 1938 года и настоящий приказ, и дать необходимые разъяснения.

Аналогичные совещания должны быть проведены в аппаратах районных и городских отделений НКВД лично начальниками этих отделений.

18. О порядке развертывания агентурно-осведомительной работы указания будут даны дополнительно.

Неуклонно осуществляя постановление СНК СССР и ЦК ВКП(б) от 17 ноября 1938⁶ года, органы НКВД, под руководством Партии и Правительства должны добиться скорейшего и решительного устранения всех недостатков и извращений в своей работе и коренного улучшения организации дальнейшей борьбы за полный разгром всех врагов народа, за очистку нашей родины от шпионско-диверсионной агентуры иностранных разведок, обеспечив тем дальнейшие успехи социалистического строительства.

Народный комиссар внутренних дел Союза ССР
БЕРИЯ

^а-Сов[ершенно] секретно^{-а}

^а-^в-Положение^{-в-а}

^а-О Секретариате Особого совещания при Народном Комиссаре Внутренних Дел Союза ССР^{-а}

На Секретариат Особого совещания при Народном комиссаре внутренних дел Союза ССР возлагается подготовка следственных дел к рассмотрению в Особом совещании, организация заседаний последнего и составление протоколов заседаний.

В соответствии с этим Секретариат Особого совещания:

1. Проверяет правильность оформления следственного дела, в соответствии с постановлением СНК СССР и ЦК ВКП(б) от 17 ноября 1938 года.

2. Регулирует поступление дел на Особое совещание и проверяет подсудность представленных дел Особому совещанию.

3. Знакомится с содержанием материалов дела, проверяет соответствие Обвинительного заключения этим материалам, составляет краткую справку по делу о подсудности его Особому совещанию и правильности оформления и представляет на заключение прокурору.

---

⁶ Було: 1936.

^{в-в} Написано в розбивку.

prawniczym, a także z wydawnictwami republik narodowych w sprawie przydziału (lub powtórnego wydania) koniecznej ilości egzemplarzy KK i KPK.

17. Ludowi komisarze spraw wewnętrznych republik związkowych i autonomicznych oraz naczelnicy obwodowych i krajowych UNKWD, po otrzymaniu tego rozkazu, mają osobiście przeprowadzić specjalne zebrania pracowników operacyjnych NKWD, z udziałem naczelników rejonowych i miejskich wydziałów NKWD, w celu odczytania Uchwały SNK ZSRS i KC WKP(b) z 17 listopada 1938 roku, rozkazu nr 00701 i nr 00702 z 23 października 1938 roku oraz tego rozkazu i udzielenia koniecznych wyjaśnień.

Analogiczne zebrania powinny zostać przeprowadzone w rejonowych i miejskich aparatach NKWD osobiście przez naczelników tych wydziałów.

18. Rozkazy dotyczące uaktywnienia pracy agenturalno-informacyjnej zostaną wydane dodatkowo.

Organy NKWD, konsekwentnie realizując Uchwałę SNK ZSRS i KC WKP(b) z 17 listopada 1938^b roku, pod przywództwem Partii i Rządu powinny szybko i stanowczo doprowadzić do likwidacji wszystkich błędów i wypaczeń w swojej pracy i gruntownie ulepszyć organizację dalszej walki o pełne zniszczenie wszystkich wrogów ludu, o oczyszczenie naszej ojczyzny ze szpiegowsko-dywersyjnej agentury obcych wywiadów, zabezpieczając w ten sposób dalsze osiągnięcia budownictwa socjalistycznego.

Ludowy Komisarz Spraw Wewnętrznych Związku SRS
BERIA

^a-Ścis[le] tajne^a

^{a-c}Regulamin^{-c-a}

^a-Sekretariatu Kolegium Specjalnego przy Ludowym Komisarzu Spraw Wewnętrznych Związku SRS^a

Sekretariat Kolegium Specjalnego przy Ludowym Komisarzu Spraw Wewnętrznych Związku SRS ma obowiązek przygotować do rozpatrzenia na Kolegium Specjalnym sprawy śledcze, zorganizować posiedzenie i sporządzić protokoły z posiedzeń.

Stosownie [do swoich obowiązków] sekretariat Kolegium Specjalnego:

1. Sprawdza czy sprawa śledcza jest formalnie prawidłowo przygotowana zgodnie z uchwałą SNK ZSRS i KC WKP(b) z 17 listopada 1938 roku;
2. Reguluje dopuszczanie spraw na Kolegium Specjalne i sprawdza czy sprawy te podlegają rozpatrzeniu przez Kolegium Specjalne;
3. Zapoznaje się z materiałami sprawy, sprawdza zgodność aktu oskarżenia z zawartością materiałów, przygotowuje krótką informację [potwierdzającą

---

^b Było: 1936.

^{c-c} Zapisano pismem spacjiowanym.

4. Подготавливает заседания Особого совещания, составляет повестку заседания, извещает соответствующие НКВД и УНКВД о заседаниях Особого совещания, регистрирует поставленные на рассмотрение Особого совещания дела в 1-м Спецотделе НКВД.

5. Составляет протоколы заседаний Особого совещания и передает выписки из протоколов и рассмотренные дела в 1-й Спецотдел НКВД СССР для исполнения.

6. Контроль за исполнением решения Особого совещания.

В соответствии с указанными задачами Секретариат Особого совещания при Народном комиссаре состоит из 2 отделений:

На 1-е отделение возлагается:

проверка поступающих на рассмотрение Особого совещания следственных дел, ознакомление с материалами дела и составление заключений по делам (п. п. 1, 2, 3 настоящего положения).

На 2-е отделение –

организация заседаний Особого совещания, оформление протоколов заседаний и передача выписок и дел в 1 Спецотдел и контроль исполнения (п. п. 4–6 положения).

Примечание: оперативные сотрудники Секретариата, составляющие заключения по делам, присутствуют при рассмотрении этих дел в Особом совещании.

Приложение: штат секретариата Особого совещания².

*ГДА СБУ, ф. 9, спр. 8, арк. 152–154, 155 зв. 156.
Копія, машинопис.*

---

² Не друкється.

zasadność] sądenia przed Kolegium Specjalnym i prawidłowe sporządzenie dokumentacji oraz przedkłada prokuratorowi sprawę do rozpatrzenia;

4. Przygotowuje zebrania Kolegium Specjalnego, układa porządek obrad, zawiadamia właściwe organy NKWD i UNKWD o posiedzeniach Kolegium Specjalnego, rejestruje postanowienia o skierowaniu spraw do rozpatrzenia przez Kolegium Specjalne w 1 Oddziale Spec[jalnym] NKWD;

5. Sporządza protokół zebrań Kolegium Specjalnego oraz przekazuje wypisy z protokołów i sprawy [już] rozpatrzone do 1 Oddziału Spec[jalnego] NKWD ZSRS w celu wykonania;

6. Kontroluje wykonanie postanowień Kolegium Specjalnego.

Stosownie do nałożonych zadań sekretariat posiedzenia specjalnego przy ludowym komisarzu składa się z 2 wydziałów:

Wydział 1-wszy zobowiązany jest do:

sprawdzenia spraw śledczych składanych do rozpatrzenia przez Kolegium Specjalne, zapoznania z materiałami sprawy i przygotowania wniosków do spraw (p[unkty]: 1, 2, 3 tego regulaminu).

Wydział 2-gi zobowiązany jest do –

organizacji zebrań Kolegium Specjalnego, sporządzania protokołów z zebrań i przekazywanie wyciągów i spraw do 1 Oddziału Spec[jalnego] oraz kontroli za wykonaniem [postanowień] (p[unkty] 4–6 regulaminu).

Uwaga: pracownicy operacyjni sekretariatu, którzy przygotowują wnioski do spraw, biorą udział przy rozpatrywaniu tych spraw na Kolegium Specjalnym.

Załącznik: etaty sekretariatu Kolegium Specjalnego².

HDA SBU, f. 9, spr. 8, k. 152–154, 155 v.–156.

Kopia, maszynopis.

---

² Nie publikuje się.

№ 170

10 грудня 1938, Житомир. Доповідна записка т.в.о. начальника
УНКВС по Житомирській області Івана Дарагана т.в.о.
наркома внутрішніх справ УРСР Василю Осокіну
про кількість арештованих та очікуваний
термін закінчення справ

НКВД УССР

^аЖитомирское областное Управление^а

II-ой Отдел

^аСовершенно секретно^а

^аВИО. Народного комиссара внутренних дел УССР^а

Комдиву
т. ОСОКИНУ¹

г. Киев

^аДокладная записка^а
по следствию

Согласно Вашего требования, представляю план проведения следствия по Житомирской области.

По Житомирской области насчитывается 1382 арестованных (кроме арестованных особых отделов).

По составу преступления таковые распределяются:

участники укр[аинской] повстанческ[ой] организации.....	585 чел.
за а-с. агитацию и вредительст[во] в с[ельском] хоз[яйстве].....	462 "
участники право-троцкистской организации.....	95 "
сионисты.....	18 "
меньшевики и бундовцы.....	11 "
церковная контрреволюция.....	26 "
перебежчики с Польши.....	50 "
по шпионским делам.....	21 "
участники «ПОВ».....	54 "
— — — нем[ецко]-фашистских организаций.....	16 "
дела на быв[ших] сотрудников по разн[ым] видам пре- ст[уплений].....	44 "
	1382 чел.

^{а-а} Написано великими літерами.

¹ Василь Васильович Осокін (1894–1960) командувач дивізії, з березня 1938 командувач прикордонних та внутрішніх військ НКВС УРСР; у 1939–1940 рр. командувач прикордонних військ НКВС Київського округу (ген. лейтенант – 1940). *Петров Н., Скоркин К. Цит. праця, с. 326–327.*

Nr 170

**10 grudnia 1938, Żytomierz. Raport p.o. naczelnika UNKWD obwodu
żytomierskiego Iwana Daragana dla p.o. ludowego komisarza spraw
wewnętrznych USRS Wasylija Osokina, dotyczący liczby
aresztowanych i przewidywanego terminu
zakończenia śledztw**

NKWD USRS
^aŻytomierski Zarząd Obwodowy^a
II Oddział

^aŚcisłe tajne^a

^aDo p.o. Ludowego Komisarza Spraw Wewnętrznych USRS^a
Komdiwa
Tow. OSOKINA¹

m. Kijów

^aRaport pisemny^a
dotyczący śledztwa

Zgodnie z Waszym poleceniem, przedstawiam [Wam] zestawienie prowadzo-
nych śledztw w obwodzie żytomierskim.

Według obliczeń w obwodzie żytomierskim jest 1382 aresztowanych (oprócz
aresztowanych przez Oddziały Specjalne).

W zależności od rodzaju przestępstwa przedstawia się to następująco:

Członkowie ukr[aińskiej] organizacji powstańcz[ej].....	585 os[ób]
Agitacja a-s i szkodnic[two] w gos[podarce] rol[nej].....	462 [osoby]
Członkowie prawicowo-trockistowskich organizacji.....	95 [osób]
Syjniści.....	18 [osób]
Mienszewicy i bundowcy.....	11 [osób]
Cerkiewna kontrrewolucja.....	26 [osób]
Uciekinierzy z Polski.....	50 [osób]
Sprawy za szpiegostwo.....	21 [osób]
Członkowie POW.....	54 [osoby]
[Członkowie] niem[iecko]-faszystowskich organizacji.....	16 [osób]
Sprawy na był[ych] współpracowników według róż[nego] rodzaju przest[ępstw].....	44 [osoby]
	1382 os[oby]

^{a-a} Zapisano wersalikami.

¹ Wasilij Wasiljewicz Osokin (1894–1960), komdiw, od marca 1938 dca wojsk pogranicznych i wewnętrznych NKWD USRS; w l. 1939–1940 dca wojsk pogranicznych NKWD okręgu kijowskiego (gen. lej. – 1940). N. Pietrow, K. Skorkin, *op. cit.*, s. 326–327.

Из общего количества вышеуказанных арестованных – 1195 чел., дела на коих в свое время были закончены и направлены на Особое Совещание и Военную Коллегию, возвращенные согласно приказа НКВС СССР для доследования.

Организованная нами проверка данных показала, что все дела требуют коренной следственной переделки. Для этой цели выделена оперативная группа лучших следователей, которые проверяют дела и по каждому следственному делу дают подробный анализ недостатков дела и конкретные указания для дальнейшего ведения следствия.

Фактически по всем делам придется в большинстве случаев заново передопрашивать обвиняемых, свидетелей, провести очные ставки и [оформить] документацию.

Одновременно мною созданы следственные группы по всем районам, где насчитывается большое количество арестованных, требующих проведения следствия.

Таких следственных групп с разным количеством в них следователей (в зависимости от количества арестованных) организовано по 25-ти районам. Следственные группы составлены из лучших следователей оперативного состава НКВД.

По предварительным данным, следственные дела можно будет направить в следующие судебные инстанции:

В областной суд	–	1220	обвин[яемых]
Военный Трибунал	–	87	– –
Трибунал войск НКВД	–	44	– –
На Особое Совещание	–	31	– –

Сроки окончания следствия ориентировочно намечено к 1–15 февраля 1939 г., исходя из расчета окончания ежедневно по области следственных дел примерно на 30 человек.

^а-В.И.О. Нач[альника] УНКВД по Житомирской области^а
Ст. лейтенант госбезопасности
(—) ДАРАГАН

Z ogólnej liczby wyżej wymienionych aresztowanych, sprawy 1195 os[ób], które w swoim czasie zostały zakończone i skierowane na Kolegium Specjalne i Kolegium Wojskowe, zostały zwrócone zgodnie z rozkazem NKWD ZSRS w celu uzupełnienia śledztwa.

Zorganizowana przez nas analiza danych wykazała, że wszystkie sprawy potrzebują głębokiego śledczego przepracowania. W tym celu została wydzielona [specjalna] grupa operacyjna wysokiej specjalizacji śledczych, którzy sprawdzają sprawy i dla każdej sprawy śledczej przygotowują szczegółową analizę występujących braków oraz udzielają konkretnych wskazówek w jaki sposób dalej prowadzić śledztwo.

W rzeczywistości, w przypadku większości spraw trzeba będzie jeszcze raz przesłuchiwać oskarżonych [i] świadków, przeprowadzać konfrontacje i [stworzyć] dokumentację.

Jednocześnie osobiście stworzyłem grupy śledcze, we wszystkich tych rejonach, gdzie występuje duża ilość aresztowanych wymagająca przeprowadzenia śledztwa.

Takie grupy śledcze, z różną ilością [pracowników] śledczych (w zależności od ilości aresztowanych), powołano w 25 rejonach. Grupy śledcze składają się z bardzo dobrych śledczych, należących do składu operacyjnego NKWD.

Według wstępnych danych, sprawy śledcze będzie można skierować do następujących instancji sądowych:

- do sądu obwodowego – 1220 oskar[żonych]
- || Trybunału Wojskowego – 87 [oskarżonych]
- || Trybunału wojsk NKWD – 44 [oskarżonych]
- na Kolegium Specjalne – 31 [oskarżonych]

Czas zakończenia śledztwa zaplanowano orientacyjnie w okresie 1–15 luty 1939 r., [kierując się] założeniem, iż w obwodzie przygotowuje się codziennie [w sposób kompletny] spraw śledczych na ok. 30 osób.

^ap.o. Nacz[elnika] UNKWD obwodu żytomierskiego^a
St[arszy] lejtnant bezpieczeństwa państw[owego]
(—) DARAGAN

БОРОТЪБА З Т.ЗВ. ПОЛЪСЪКИМ ШПИГУНСТВОМ

WALKA Z TZW. POLSKIM SZPIEGOSTWEM

№ 171

26 лютого 1939, Вінниця. Довідка 3-го відділу УДБ УНКВС по Вінницькій області у справі резидентури польської розвідки на території Вінницької і Кам'янець-Подільської областей разом із списком репресованих осіб

а-б-Совершенно секретно^{б-а}

б-Справка^б

По делу вскрытой резидентуры польской разведки
на территории Винницкой и Каменец-Под[ольской] обл[астей]

На территории Винницкой и Каменец-Под[ольской] областей действовала разветвленная резидентура польской разведки, заложенная в 1925 году польским разведчиком, офицером 2 отдела польгенштаба^в – МАТУСЕВИЧЕМ, через своего брата, проживавшего в гор. Винница – МАТУСЕВИЧА Ивана Ивановича¹ (осужден по 1 категории в 1937 году).

На протяжении времени с 1925 по 1938 г. эта резидентура постепенно разрасталась, насадила своих агентов в ряде районов Винницкой, Каменец-Подольской областей и частично в Москве и Киеве.

Показаниями арестованных и материалами следствия установлено, что названная диверсионно-шпионская резидентура к 1938 году сумела проникнуть в такие областные руководящие организации как – облисполком, УНКВД по Винницкой области, УРКМ, облфинотдел, облкинофототрест и ряд других.

Участники резидентуры пробрались также в авиационные части Винницкого гарнизона, военно-морской Черноморский флот и в штаб 17 стрелкового корпуса, расположенный в гор. Виннице.

Из облисполкома черпались сведения о мобилизационных планах и проводимых режимных мероприятиях и спецстроительстве в погранрайонах области.

По воинским частям собирались и передавались польской разведке шпионские материалы о дислокации, численности и вооружении как Винницкого, так и других гарнизонов, расположенных на территории Винницкой области.

Участники шпионской резидентуры – сотрудники УНКВД ПИНЕЛИС и КУЧЕР снабжали польскую разведку совершенно секретными материалами о проводимых агентурно-оперативных мероприятиях УГБ по разгрому

---

^{а-а} Підкреслено машинописним способом.

^{б-б} Написано великими літерами.

^в Було: польглавштаба.

¹ Іван Іванович Матусевич, за рішенням Двійки НКВС СРСР, протокол № 532 від 13 XII 1937, розстріляний 21 XII 1937 у м. Вінниці. ГДА СБУ, Вінниця, спр. 23/244.

Nr 171

26 lutego 1939, Winnica. Informacja 3 Oddziału UGB UNKWD obwodu winnickiego, dotycząca rezydentury wywiadu polskiego na terenie obwodów winnickiego i kamieniecko-podolskiego wraz ze spisem osób represjonowanych

a-b-Ścisłe tajne^{b-a}

^b-Informacja^b

w sprawie wykrytej rezydentury polskiego wywiadu na terytorium obw[odów] winnickiego i kamieniecko-pod[olskiego]

Na terytorium obwodów winnickiego i kamieniecko-pod[olskiego] działała rezydentura wywiadowcza polskiego wywiadu, założona w 1925 roku przez polskiego wywiadowcę, oficera 2 Oddziału polskiego Sztabu Gen[eralnego]^c, MATUSIEWICZA, poprzez swojego brata, mieszkającego w mieś[cie] Winnica, MATUSIEWICZA Iwana Iwanowicza¹ (skazany według 1 kategorii w 1937 roku).

Na przestrzeni czasu, od 1925 do 1938 r., rezydentura ta stopniowo się rozrastała i osadziła swoich agentów w szeregu rejonów obwodów winnickiego i kamieniecko-podolskiego oraz częściowo w Moskwie i Kijowie.

Na podstawie zeznań aresztowanych i [zebranych] materiałów śledztwa ustalono, że wymieniona rezydentura dywersyjno-spiegowska do 1938 roku zdołała przeniknąć do takich obwodowych organizacji kierowniczych jak: *oblispolkom*, UNKWD obwodu winnickiego, URKM, obw[odowy] oddział fin[ansowy], *oblkinofototriest* i szereg innych.

Członkowie rezydentury przeniknęli także do jednostek lotniczych garnizonu winnickiego, Floty Czarnomorskiej i do sztabu 17 Korpusu Strzeleckiego, stacjonującego w mieś[cie] Winnica.

Z *oblispolkomu* uzyskiwali informacje o planach mobilizacyjnych i przeprowadzanych operacjach taktycznych oraz budowie spec[jalnej] infrastruktury wojskowej w pogr[anicznych] rejonach obwodu.

W jednostkach wojskowych zbierano i przekazywano wywiadowi polskiemu materiały szpiegowskie o dyslokacji, liczebności i uzbrojeniu zarówno [garnizonu] winnickiego, jak również innych garnizonów, znajdujących się na terytorium obwodu winnickiego.

Członkowie rezydentury szpiegowskiej, pracownicy UNKWD, PINELIS i KUCZER, przekazywali wywiadowi polskiemu ściśle tajne materiały o prowadzonych agenturalno-operacyjnych działaniach UGB dotyczących likwidacji k-r podziemia na Winniczyźnie, informowali o funkcjonującym

^{a-a} Podkreślono maszynowo.

^{b-b} Zapisano wersalikami.

^c Było: Sztabu Gł[ównego].

¹ Iwan Iwanowicz Matusiewicz, decyzją dwójki NKWD ZSRS (protokół nr 532 z 13 XII 1937), rozstrzelany 21 XII 1937 w Winnicy. HDA SBU, Winnycia, spr. 23/244.

к-р подполья на Винничине, информировали о существовавшем упрощенном порядке рассмотрения дел на шпионов, о работе Тройки и т. д.

Агентами польской разведки собрано и передано ряд секретных материалов о состоянии Черноморского флота.

Ликвидированная резидентура вплоть до последнего времени была непосредственно связана с польской разведкой через нелегально прибывавших агентов – связистов ее, один из которых – МИЧЕКОВСКИЙ-АТАМАНЧУК задержан нами в конце мая 1938 года на территории Винницкой области.

Резидентура имела 4 явочные квартиры, которые вскрыты и ликвидированы следствием.

Всего по указанному делу арестовано 20 ч[еловек], из них сознались 17.

В сентябре месяце 1938 года дело на 18 ч[еловек] рассмотрено Особой Тройкой при УНКВД по Винницкой области и все осуждены по первой категории.

Дело быв[шей] сотрудницы УНКВД ПИНЕЛИС 5-го октября 1938 года рассмотрено Военной Коллегией Верховного суда СССР, которой она осуждена по первой категории.

Одно дело прекращено за смертью обвиняемого.

^{а-б}Приложение^{-б-а}: список лиц, проходящих по делу.

^бВрид. Нач[альника] 3 Отдела УГБ УНКВД
Лейтенант госбезопасности^{-б}
(—) ПОРТНОЙ

^бПом[ощник] Нач[альника] Отделения 3 Отдела
Мл. лейтенант госбезопасности^{-б}
(—) ШИГОРИН

^а26.II-1939 г.^{-а}

г. Винница

^{а-б}Совершенно секретно^{-б-а}

^бСписок

лиц, репрессированных по делу польской
диверсионно-шпионской резидентуры^{-б}

№№ п/п	Фамилия, имя и отчество	Год рождения	Место службы и должность	^б Примечание ^{-б}
1.	ФРИДМАН Федор Михайлович	1894 г.	Референт облкинофототреста	Осужд[ен] Особ[ой] Тройкой УНКВД по Вин[ниц- кой] обл. по 1 кат[его- рии]

uproszczonym porządku rozpatrywania spraw [prowadzonych] przeciwko szpiegom, o pracy trójki itd.

Agenci wywiadu pol[skiego] zgromadzili i przekazali szereg tajnych materiałów, dotyczących stanu Floty Czarnomorskiej.

Zlikwidowana rezydentura aż do ostatniego momentu utrzymywała bezpośrednią łączność z wywiadem polskim poprzez nielegalnie przyjeżdżających agentów, jej łączników, spośród których jeden – MICZEKOWSKIJ-ATAMAN-CZUK został przez nas zatrzymany w końcu maja 1938 roku na terytorium obwodu winnickiego.

Rezydentura posiadała 4 lokale kontaktowe, które zostały wykryte i dzięki prowadzonemu śledztwu zlikwidowane.

Ogółem, w wymienionej sprawie, aresztowano 20 o[sób], spośród których 17 przyznało się [do winy].

W miesiącu wrześniu 1938 roku, sprawę dotyczącą 18 o[sób] rozpatrzyła specjalna trójka przy UNKWD obwodu winnickiego i wszyscy zostali osądzeni według pierwszej kategorii.

Sprawę by[łej] pracownicy UNKWD, PINIELIS, 5 października 1938 roku, rozpatrzyło Kolegium Wojskowe Sądu Najwyższego ZSRS i skazało ją według pierwszej kategorii.

Jednej sprawy nie dokończono z powodu śmierci oskarżonego.

^{a-b}-Załącznik^{b-a}: lista osób występujących w sprawie.

^bp.o. Nacz[elnika] 3 Oddziału UGB UNKWD
Lejtnant bezpieczeństwa państw[owego]^b
(—) PORTNOJ

^bPom[ocnik] Nacz[elnika] Wydziału 3 Oddziału
Mł[odszy] lejtnant bezpieczeństwa państw[owego]^b
(—) SZYGORIN

^a-26.II-1939 r.^a
m. Winnica

^{a-b}-Ściśle tajne^{b-a}

^b-Lista osób,
skazanych w sprawie polskiej
dywersyjno-szpiegowskiej rezydentury^b

Lp.	Nazwisko, imię, <i>otczestwo</i>	Rok urodzenia	Miejsce służby i stanowisko	^b -Uwagi ^b
1.	FRIDMAN Fiodor Michajłowicz	1894 r.	Referent <i>obłkinofototriestu</i>	Skaza[ny] przez spec[jalną] trójkę UNKWD obw[odu] win[nickiego] według I kat[egorii]

2.	ТОРМАН Эдуард Эмильевич	1895 г.	Зав[едующий] магазином Облкинофототреста	тоже
3.	ШМУЛЕНСОН Иосиф Львович	1897 г.	Электромонтер Винстройтреста	тоже
4.	МАНДЕЛЬБЛАТ Иосиф Львович	1902 г.	Зав[едующий] плановым отделом облкинофототреста	тоже
5.	КАЧКОВСКИЙ Юрий Павлович	1889 г.	Инспектор облкинофототреста	тоже
6.	ГОДЗЕВИЧ Петр Яковлевич	1909 г.	Мастер звукомонтажного бюро фототреста	тоже
7.	ЧАГАЙДА Владимир Георгиевич	1906 г.	Пом[ощник] секретаря Виноблисполкома	тоже
8.	ШТЕЙНГАРДТ Сруль Мордкович	1900 г.	Инспектор Облкинофототреста	тоже
9.	ДОМБРОВСКАЯ Елена Викентьевна	1888 г.	Домохозяйка	тоже
10.	БОРИШКЕВИЧ Владимир Петрович	1911 г.	Киномеханик Жмеринского кино	тоже
11.	ВЕСЕЛОВСКИЙ Венедикт Даниилович	1875 г.	Инспектор облфинотдела	тоже
12.	ПУЗИЕНКО Константин Ефимович	1901 г.	Киномеханик Облкинофототреста	тоже
13.	КУЧЕР Григорий Семенович	1910 г.	Полотер УНКВД	тоже
14.	ИЛЬНИЦКИЙ Порфирий Назарович	1900 г.	Инспектор облфинотд[ела]	тоже
15.	МАТУСЕВИЧ Галина Карловна	1909 г.	Вышивальщица «Художэкспорт» в Виннице	тоже
16.	КИТНОВСКИЙ Серафим Сергеевич	1906 г.	Инспектор Барск[ого] РФО	тоже

2.	TORMAN Eduard Emiljewicz	1895 r.	Kier[ownik] sklepu <i>oblkinofototriestu</i>	także
3.	SZMULENSON Iosif Lwowicz	1897 r.	Elektromonter win[nickiego] trustu bud[owlanego]	także
4.	MANDELBLAT Iosif Lwowicz	1902 r.	Kier[ownik] oddziału planowania <i>oblkinofototriestu</i>	także
5.	KACZKOWSKIJ Jurij Pawłowicz	1889 r.	Inspektor <i>oblkinofototriestu</i>	także
6.	GODZIEWICZ Piotr Jakowlewicz	1909 r.	Mistrz biura udźwiękowania <i>fototriestu</i>	także
7.	CZAGAJDA Władimir Georgijewicz	1906 r.	Pom[ocnik] sekretarza win[nickiego] obw[odowego] kom[itetu] wyk[onawczego]	także
8.	SZTEJNGARDT Sruł Mordkowicz	1900 r.	Inspektor <i>oblkinofototriestu</i>	także
9.	DOMBROWSKAJA Jelena Wikientjewna	1888 r.	Gospodyni domowa	także
10.	BORISZKIEWICZ Władimir Piotrowicz	1911 r.	Kinomechanik kina żmeryńskiego	także
11.	WIESIEŁOWSKIJ Wiedenikt Daniłowicz	1875 r.	Inspektor <i>oblfinotdiełu</i>	także
12.	PUZIJENKO Konstantin Jefimowicz	1901 r.	Kinomechanik <i>oblkinofototriestu</i>	także
13.	KUCZER Grigorij Siemionowicz	1910 r.	Froter UNKWD	także
14.	ILNICKIJ Porfirij Nazarovicz	1900 r.	Inspektor <i>oblfinotdiełu</i>	także
15.	MATUSIEWICZ Galina Karłowna	1909 r.	Hafciarka <i>Chudożeksportu</i> w Winnicy	także
16.	KITNOWSKIJ Serafim Siergiejewicz	1906 r.	Inspektor Bar[skiego] <i>raffinotdiełu</i>	także
17.	ZABŁOCKAJA-FIŁATOWA Antonina Aleksandrow[na]	1913 r.	Sekretarz 5 Oddziału Sądu Lud[owego] w Winnicy	także
18.	MAC El Szmulewicz	1900 r.	Gł[ówny] księg[owy] <i>oblkinofototriestu</i>	także

17.	ЗАБЛОЦКАЯ- -ФИЛАТОВА Антонина Александров[на]	1913 г.	Секретарь 5 участка Нарсуда в Виннице	тоже
18.	МАЦ Эль Шмулевич	1900 г.	Главбух Облкинофототреста	тоже
19.	ПИНЕЛИС Раиса Викторовна	1911 г.	Машинистка УНКВД	Осуждена 5.X-1938 г. В/К по 1-й категории
20.	ТРУБЕЦКИЙ Михаил Яковлевич	1891 г.	Быв[ший] актер, проживал в м. Летичев, Каменец- Под[ольской] области	умер

⁶Пом[ощник] Нач[альника] Отделения 3 Отдела УГБ
Мл. лейтенант госбезопасности⁶
(—) ШИГОРИН

^а-26.II-1939 года^а
г. Винница

ГДА СБУ, ф. 16, оп. 32 (1951 р.), спр. 2, арк. 278–282.
Оригінал, машинопис.

19.	PINELIS Raisa Wiktorowna	1911 r.	Maszynistka UNKWD	Skazana 5 X-1938 r. przez K[olegium W[ojskowe] według 1 kategorii
20.	TRUBIECKIJ Michaił Jakowlewicz	1891 r.	By[ły] aktor, miesz- kał w m. Latyczów, obwodu kamienic- ko-pod[olskiego]	zmarł

^bPom[ocnik] Nacz[elnika] Wydziału 3 Oddziału UGB
Mł[odszy] lejtnant bezpieczeństwa państw[owego]^b
(—) SZYROGIN

^a26.II-1939 roku^a
m. Winnica

*HDA SBU, f. 16, op. 32 (1951 r.), spr. 2, k. 278–282.
Oryginał, maszynopis.*

№ 172

15 березня 1939, Київ. Вказівка заступника наркома внутрішніх справ УРСР Миколи Горлинського начальнику УНКВС по Київській області Миколі Романчуку про оперативну розробку перебіжчиків із Польщі

^а-Копія 1108/сн^{-а}

^а-На контроль^{-а}

^б-Совершенно секретно
Вручить немедленно^{-б}

^б-Начальнику Управления НКВД
Капитану госбезопасности^{-б}
тов. РОМАНЧУКУ¹
г. Киев

По показанням содержащегося у нас под стражей агента польской разведки МУЛЯКА-ЯЦКОВСКОГО Юрия Ивановича на территории Киевской области в 1923–1925 г. г. осела группа галичан – перебежчиков из Польши весьма подозрительных по шпионажу:

1. СИЛЕЦКИЙ Ксенофонт Иванович, 50 лет, урож[енец] гор. Новый Самбор² (Польша), поручик австрийской армии, бывший начальник полевого госпиталя 8-й бригады 3-го корпуса галицийской армии. При отступлении галицийских частей с Украины эмигрировал в Германию, куда при невыясненных обстоятельствах возвратился в СССР.

Женат на дочери графа Толстого из гор. Тулы, работает зав[едующим] мед[ицинской] амбулаторией в с. Романовке, около станции Кожанка, ЮЗЖД.

2. КУЛИНИЧ Авксентий, 1902 года, уроженец с. Волчухи, Львовской губ[ернии]^в (Польша), галичанин, перебежчик, прибыл на территорию СССР в 1924 году, проживает в одном из районов Киевской области.

^а-^а *Вписано від руки.*

^б-^б *Написано великими літерами.*

^в *Так у тексті. В той час не існувала львівська губерня.*

¹ Микола Данилович Романчук (1908–1974), з 15 I 1939 до 28 III 1941 начальник УНКВС Київської обл.; з вересня до грудня 1941 начальник загороджувального загону військ НКВС з охорони тилу Південно-Західного фронту; з грудня 1941 до лютого 1942 співробітник НКВС УРСР; з лютого до серпня 1942 начальник оперативної групи ОВ НКВС 37 Армії; з серпня 1942 до 29 XI 1945 заступник начальника по кадрам Норильського комбінату НКВС; з 29 XI 1945 до лютого 1948 заступник начальника по таборах Управління будівництва № 2 НКВС; з лютого 1948 до лютого 1951 начальник табірної відділення для військовополонених № 62, м. Київ; з лютого до квітня 1951 начальник промислової ВТК № 35 УМВС Київської обл.; з квітня до серпня 1951 начальник відділу кадрів Управління міліції УМДБ Київської обл.; з травня 1954 до січня 1960 – начальник господарського відділення УКДБ Київської обл. *Петров Н., Скоркин К. Цит. праця, с. 365.*

² Ймовірно йдеться про Самбір.

Nr 172

15 marca 1939, Kijów. Wytyczne zastępcy ludowego komisarza spraw wewnętrznych USRS Nikołaja Gorlinskiego dla naczelnika UNKWD obwodu kijowskiego Nikołaja Romanczuka, dotyczące rozpracowania operacyjnego uciekinierów z Polski

^a-Kopia 1108/sn^a

^a-Do kontroli^a

^b-Ściśle tajne

Doręczyć natychmiast^b

^b-Do Naczelnika Zarządu NKWD

Kapitana bezpieczeństwa państw[owego]^b

Tow. ROMANCZUKA¹

m. Kijów

Według zeznań znajdującego się u nas w areszcie agenta wywiadu polskiego, MULAKA-JACKOWSKIEGO Jurija Iwanowicza, na terytorium obwodu kijowskiego, w latach 1923–1925, zamieszkała grupa Galicjan, uciekinierów z Polski, nader podejrzanych o szpiegostwo:

1. SILECKIJ Ksenofont s. Jana, lat 50, urodz[ony] w mieś[cie] Nowy Sambor² (Polska), porucznik armii austriackiej, były komendant szpitala polowego 8 brygady, 3 Korpusu Armii Halickiej. Po wycofaniu się oddziałów halickich z Ukrainy emigrował do Niemiec, skąd w niewyjaśnionych okolicznościach powrócił do ZSRS.

Ożenił się z córką grafa Tołstoja z mias[ta] Tuły, pracuje jako kier[ownik] ambulatorium med[ycznego] we w[si] Romanowka, koło stacji Kozanka, [należącej do] P[ołudniowo] Z[achodniej] K[olei].

2. KULINICZ Awksientij, urodzony w 1902 roku, we w[si] Wołczuchy, gu[b[ernia] lwowska^c (Polska), Galicjanin, uciekinier, przybył na terytorium ZSRS w 1924 roku, mieszka w jednym z rejonów obwodu kijowskiego.

---

^a-^a *Wpisano odręcznie.*

^b-^b *Zapisano wersalikami.*

^c *Tak w tekście. W tym czasie nie istniała gubernia lwowska.*

¹ Nikołaj Daniłowicz Romanczuk (1908–1974), od 15 I 1939 do 28 III 1941 naczelnik UNKWD obw. kijowskiego; od września do grudnia 1941 dea oddziału zaporowego wojsk NKWD tyłów Frontu Południowo-Zachodniego; od grudnia 1941 do lutego 1942 pracownik NKWD USRS; od lutego do sierpnia 1942 naczelnik grupy operacyjnej OO NKWD 37 Armii; od sierpnia 1942 do 29 XI 1945 zca naczelnika kadr kombinatu norylskiego NKWD; od 29 XI 1945 do lutego 1948 zca naczelnika obozów Zarządu Budownictwa nr 2 NKWD; od lutego 1948 do lutego 1951 naczelnik Wydziału obozów dla jeńców wojennych nr 62, m. Kijów; od lutego do kwietnia 1951 naczelnik przemysłowego WTK nr 35 UMWD obw. kijowskiego; od kwietnia do sierpnia 1951 naczelnik Oddziału Kadr Zarządu Milicji UMGB obw. kijowskiego; od maja 1954 do stycznia 1960 – naczelnik Wydziału Gospodarczego UKGB obw. kijowskiego. N. Pietrow, K. Skorkin, *op.cit.*, s. 365.

² Prawdopodobnie mowa o Samborze.

3. КОЧМАРИК Федор, 1901 года рождения, урож[енец] с. Рудки, Львовского воеводства (Польша), галичанин – перебежчик, прибыл на территорию СССР в 1923 году, в 1937 году работал в тресте ресторанов и буфетов ЮЗЖД в гор. Киеве.

4. ОРЛОВСКИЙ (имя и отчество неизвестно), 45 лет, галичанин, служил в австрийской и галицийской армиях, прибыл нелегально в СССР из Чехословакии в 1926 году.

ОРЛОВСКИЙ был членом ВКП(б), якобы состоял в компартии Чехословакии, в 1935 г. при проверке партдокументов был исключен из партии.

Находился в дружеских отношениях с агентом польразведки МУЛЯК-ЯЦКОВСКИМ и МАРТЫНОВИЧЕМ (осужден).

В 1937 году работал в ДУРП'е в качестве счетовода.

5. СТЕПАНЮК (имя и отчество неизвестно), 1895 года рождения, уроженец Польши, в 1924 году, якобы, в порядке обмена прибыл из Польши в СССР.

В 1937 году работал на одной из Нефтебаз в гор. Киеве.

6. БУХАЙ Владимир Васильевич, 1890 г. рождения, галичанин, офицер австрийской армии, с высшим образованием, когда прибыл в СССР неизвестно, работает в Облместпроме гор. Киева.

Всех перечисленных выше лиц необходимо установить и приступить к их активной разработке.

О результатах проведенной работы сообщите к 1/IV-1939 года.

⁶-Зам[еститель] Наркома внутренних дел УССР
Капитан госбезопасности⁶
ГОРЛИНСКИЙ³

«^а-15-^а» марта 1939 г.

№ ^а-1108/сн^а

г. Киев

Разослано:

1-й экз. – адресату

2-й экз. – в дело секр[етария]та

3-й экз. – в дело отдела

*ГДА СБУ, ф. 16, оп. 32 (1951 р.), спр. 2, арк. 290–292.
Копія, машинопис.*

³ Микола Дмитрович Горлинський (1907–1965), у 1938–1940 рр. заступник народного комісара внутрішніх справ УРСР, у 1941–1942 рр. начальник 3-го Управління НКВС СРСР, у 1953–1954 рр. начальник 5-го Управління МВС СРСР (генерал-лейтенант), у 1954 понижений у посаді. *Разведка и контрразведка в лицах. Энциклопедический словарь российских спецслужб / Автор-сост. А. Диенко. Москва, 2002, с. 125.*

3. KOCZMARIK Fiodor, urodzony w 1901 roku we w[si] Rudki, województwo lwowskie (Polska), Galicjanin-uciekiniar, przybył na terytorium ZSRS w 1923 roku, w 1937 roku pracował w truście [zrzeszającym] restauracji i bufety P[ołudniowo] Z[achodniej] K[olei] w mie[ście] Kijowie.

4. ORŁOWSKIJ (imię oraz imię ojca nieznane), lat 45, Galicjanin, służył w armiach austriackiej i halickiej, przybył nielegalnie do ZSRS z Czechosłowacji w 1926 roku.

ORŁOWSKIJ był członkiem WKP(b), należał jakoby do Kom[unistycznej] Partii Czechosłowacji, w 1935 r., podczas weryfikacji part[yjnych] dokumentów, został wykluczony z partii.

Pozostawał w przyjacielskich stosunkach z agentem wywiadu pol[skiego] MULAK-JACKOWSKIM i MARTYNOWICZEM (skazany).

W 1937 roku pracował w DURP-ie w charakterze rachmistrza.

5. STIEPANIUK (imię oraz imię ojca nieznane), urodzony w 1895 roku w Polsce, w 1924 roku przybył z Polski do ZSRS, jakoby w ramach wymiany.

W 1937 roku pracował na jednej z baz naft[owych] w mie[ście] Kijowie.

6. BUCHAJ Władimir Wasiljewicz, urodzony w 1890 r., Galicjanin, oficer armii austriackiej, wykształcenie wyższe, data przybycia do ZSRS nieznana, pracuje w *Obłmiestpromie* mias[ta] Kijowa.

Wszystkie wymienione wyżej osoby należy koniecznie zlokalizować i przystąpić do aktywnego rozpracowania.

O rezultatach prowadzonych działań poinformować do 1 IV-1939 roku.

^b-Zast[ępcza] Narkoma Spraw Wewnętrznych USRS
Kapitan bezpieczeństwa państw[owego]^b
GORLINSKIJ³

„^a-15-^a” marca 1939 r.

nr ^a-1108/sn^a

m. Kijów

Otrzymują:

1 egz[emplarz] – adresat

2 egz[emplarz] – sekr[etariat]

3 egz[emplarz] – oddział

HDA SBU, f. 16, op. 32 (1951 r.), spr. 2, k. 290–292.

Kopia, maszynopis.

³ Nikołaj Dmitrjewicz Gorlinskij (1907–1965), w l. 1938–1940 zca ludowego komisarza spraw wewnętrznych USRS, w l. 1941–1942 naczelnik 3 Zarządu NKWD ZSRS, w l. 1953–1954 naczelnik 5 Zarządu MWD ZSRS (generał-lejtnant), w 1954 zdegradowany. *Razwiedka i kontrrazwiedka w licach. Encyklopedyczny słownik rosyjskich służb/Awtor-sost. A. Dijenko*, Moskwa 2002, s. 125.

№ 173

21 травня 1939, Київ. Вказівка заступника наркома внутрішніх справ УРСР Амаяка Кобулова начальнику УНКВС по Кам'янець- -Подільській області Олексію Михайлову про реалізацію агентурної справи «Осині гнізда»

^{а-б}-Совершенно секретно^{-б-а}

^б-Начальнику УНКВД по Каменец-Подольской обл[асти]
Капитану государственной безопасности^{-б}

^а-тов. МИХАЙЛОВУ¹
г. Каменец-Подольск

По аг[ентурному] делу «^б-Осиные гнезда^{-б}»^{-а}

В целях более быстрого и полного вскрытия шпионской резидентуры польской разведки в г. Каменец-Подольске, немедленно арестуйте ШИМАНСКУЮ Евгению Александровну и УНДЕРКО Казимира Казимировича.

Проведение этой операции поручите квалифицированным оперативным работникам, заострив их внимание на производство тщательного обыска, с целью обнаружения условных записей, шифров, адресов, потайных мест для хранения писем, ядов и оружия. Учítывая, что ШИМАНСКАЯ и УНДЕРКО часто по ночам не бывают дома, в день операции необходимо сделать точную их установку и только после этого подготовить их арест.

Следствие по ликвидации аг[ентурного] дела «Осиные гнезда» ведите в направлении вскрытия глубоко законспирированной резидентуры польской разведки, участники которой имеют продолжительный опыт шпионской работы и имеют широкие связи со своими единомышленниками.

При допросах ШИМАНСКОЙ и УНДЕРКО, прежде, чем ставить перед ними вопрос по существу их ареста, тщательно выясните их прошлое, их связи закордоном и в СССР, характер этих связей, а также причины и обстоятельства, при которых ШИМАНСКАЯ уходила в Польшу в 1927 г.

Одновременно с этим, путем командирования оперработника в г. Олевск, задокументируйте факт нелегального ухода за границу

---

^{а-а} Підкреслено машинописним способом.

^{б-б} Написано великими літерами.

¹ Олексій Никифорович Михайлов (нар. 1905), з 1939 в органах НКВС; до цього працював в партійних органах; з 8 I 1939 начальник УНКВС Кам'янець-Подільської обл.; з грудня 1939 до липня 1941 начальник УНКВС-УНКДБ Станіславської обл.; в роки війни в Особливих відділах Управління контррозвідки СМЕРШ; з 5 VII 1943 заступник наркома Узбецької РСР; з березня 1944 до серпня 1946 начальник УНКДБ-УМДБ Станіславської обл. *Петров Н., Скоркин К. Цит. праця, с. 304.*

Nr 173

21 maja 1939, Kijów. Wytyczne zastępcy ludowego komisarza spraw wewnętrznych USRS Amajaka Kobułowa dla naczelnika UNKWD obwodu kamieniecko-podolskiego Aleksieja Michajłowa, dotyczące sprawy agenturalnej „Osinyje Gniozda”

^{a-b}Ściśle tajne^{-b-a}

^bDo Naczelnika UNKWD obw[odu] kamieniecko-podolskiego
Kapitana bezpieczeństwa państw[owego]^{-b}

^aTow. MICHAJŁOW¹
m. Kamieniec Podolski

W sprawie ag[enturalnej] ^b„Osinyje gniozda”^{-b^a}

W celu szybszego i pełnego wykrycia rezydentury szpiegowskiej wywiadu polskiego w m. Kamieniec Podolski, natychmiast aresztujcie SZYMANSKĄ Jewgienię Aleksandrownę i UNDIERKO Kazimira Kazimirowicza.

Do przeprowadzenia tej operacji wyznaczcie wykwalifikowanych pracowników operacyjnych, zwracając im uwagę na staranność dokonania rewizji, w celu odnalezienia umownych zapisów, szyfrów, adresów, tajnych skrytek dla przechowywania listów, trucizny i broni. Biorąc pod uwagę, iż SZYMANSKAJA i UNDIERKO w nocy często nie przebywają w domu, w dniu operacji koniecznie ustalić [gdzie się znajdują] i dopiero po tym przygotować ich aresztowanie.

Śledztwo dotyczące likwidacji sprawy ag[enturalnej] „Osinyje gniozda” prowadźcie pod kątem wykrycia głęboko zakonspirowanej rezydentury wywiadu polskiego, której członkowie mają długoletnie doświadczenie w działalności szpiegowskiej i utrzymują szerokie kontakty ze swoimi zwolennikami.

W trakcie przesłuchiwania SZYMANSKIEJ i UNDIERKI, zanim zostanie im postawiony zarzut [formułujący] istotę ich aresztowania, [należy] dokładnie wyjaśnić ich przeszłość, związki [jakie mają] za granicą i w ZSRS, charakter tych kontaktów, a także przyczyny i okoliczności, w których SZYMANSKAJA uciekała do Polski w 1927 r.

Jednocześnie z tym, oddelegujcie pracownika oper[acyjnego] do m. Olewsk, aby udokumentował fakt nielegalnej ucieczki za granicę SZYMANSKIEJ w rejonie olewskiej strażnicy gran[icznej] i przechwycenia [znajdujących się] przy niej tajnych dokumentów [wojsk] ochrony pogran[icza].

---

^{a-a} Podkreślono maszynowo.

^{b-b} Zapisano wersalikami.

¹ Aleksij Nikiforowicz Michajłow (ur. 1905), od 1939 w NKWD; do tego czasu w organach partyjnych; od 8 I 1939 naczelnik UNKWD obw. kamieniecko-podolskiego; od grudnia 1939 do lipca 1941 naczelnik UNKWD-UNKGB obw. stanisławskiego; podczas wojny w OO Zarządu Kontrwywiadu Smiersz; od 5 VII 1943 zca ludowego komisarza Uzbeckiej SRS; od marca 1944 do sierpnia 1946 naczelnik UNKGB-UMGB obw. stanisławskiego. N. Pietrow, K. Skorkin, *op.cit.*, s. 304.

ШИМАНСКОЙ в районе Олевской погранзаставы и похищения ею при этом секретных документов погранохраны.

При первоначальной фиксации связей ШИМАНСКОЙ и УНДЕРКО ни в коем случае не допускайте «подсказывания» им известных нам их связей и других фигурантов аг[ентурного] дела «Осиные гнезда».

Во всех случаях скрывтия ШИМАНСКОЙ и УНДЕРКО того или иного фигуранта дела фиксируйте в протоколах, в порядке их изобличения, постепенно вводя в дело новую известную нам связь.

Показания ШИМАНСКОЙ и УНДЕРКО о характере связей с нашей агентурой, работавшей по этому делу, фиксируйте только после тщательной проверки правдивости этих показаний и с таким расчетом, чтобы ценную агентуру можно было бы вывести из дела без опасения ее расшифровки.

Особый упор при ведении следствия сделайте на выявление путей связей (легальных или нелегальных) ШИМАНСКОЙ и УНДЕРКО с родственниками и знакомыми, проживающими в Польше.

В процессе допросов УНДЕРКО, подберите все имеющиеся на него компрометирующие материалы и используйте их для его изобличения в шпионской деятельности. При ведении следствия примите меры к недопущению какого бы то ни было общения между ШИМАНСКОЙ и УНДЕРКО и оставшимися на свободе другими фигурантами дела.

Путем сопоставления противоречивых показаний ШИМАНСКОЙ и УНДЕРКО об их связях в СССР и Польше изобличите последнего в двойничестве и предательстве.

При разработке оставшихся на свободе фигурантов аг[ентурного] дела «Осиные гнезда», мобилизуйте агентуру, работающую по этому делу, дав ей указание, тщательно фиксировать все посещения друг друга, связей ШИМАНСКОЙ и УНДЕРКО и разговоры, связанные с их арестом.

Одновременно с этим обеспечьте ПК всех «Д», идущих от фигурантов аг[ентурного] дела и к ним.

Агента [...], как пользующегося доверием у мужа ШИМАНСКОЙ – ГАЛУШКИНА, направить на разработку последнего и на выявление его мероприятий в связи с арестом жены.

Через агентуру обеспечьте своевременную информацию о выездах из Каменец-Подольска лиц, проходящих по аг[ентурному] делу «Осиные гнезда».

О ходе следствия информируйте каждые 5 дней путем высылки копий протоколов допроса ШИМАНСКОЙ и УНДЕРКО.

⁶-Зам[еститель] Народного комиссара внутренних дел УССР
Майор государственной безопасности⁶

Na etapie początkowego rozpoznawania kontaktów SZYMANSKIEJ i UNDIERKI w żadnym wypadku nie dopuście do „podpowiadania” im znanych nam [już] związków, jakie występują między nimi i innymi figurantami sprawy ag[enturalnej] „Osinyje gniozda”.

Wszystkie przypadki, kiedy SZYMANSKAJA i UNDIERKO będą ukrywać tego lub innego figuranta w sprawie, [starannie] zanotujcie w protokołach, zachowując kolejność ich demaskowania i wprowadzając w sprawę jeden po drugim każdy nowopoznany kontakt.

Zeznania SZYMANSKIEJ i UNDIERKI dotyczące kontaktów z naszą agenturą, która była zaangażowana w tę sprawę, odnotowujcie tylko po dokładnym sprawdzeniu [ich] prawdziwości i w taki sposób, aby cennych agentów można było wyłączyć ze sprawy, bez obawy, że zostaną rozszyfrowani.

Szczególny nacisk podczas prowadzenia śledztwa postawcie na wykrycie kanałów łączności (legalnych lub nielegalnych) SZYMANSKIEJ i UNDIERKI ze swoimi krewnymi i znajomymi, mieszkającymi w Polsce.

W trakcie przesłuchań UNDIERKI, dobierzcie wszystkie posiadane na niego materiały kompromitujące w taki sposób, aby wykorzystać je w celu zdemaskowania działalności szpiegowskiej. Podczas prowadzenia śledztwa podejmijcie [właściwe] środki, aby nie dopuścić do jakichkolwiek kontaktów między SZYMANSKĄ i UNDIERKĄ i pozostałymi na wolności innymi figurantami sprawy.

Używając metody konfrontacji sprzecznych zeznań SZYMANSKIEJ i UNDIERKI dotyczących ich kontaktów w ZSRS i w Polsce, zdemaskujcie tego ostatniego jako podwójnego agenta i zdrajcę.

Podczas rozpracowywania pozostałych na wolności figurantów sprawy ag[enturalnej] „Osinyje gniozda”, mobilizujcie agenturę, która pracuje nad tą sprawą, polecając jej dokładnie odnotowywać wszystkie [przypadki] wzajemnych odwiedzin, kontaktów SZYMANSKIEJ i UNDIERKI oraz rozmowy związane z ich aresztowaniem.

Jednocześnie z tym zabezpieczcie [drogą] PK wszystkie „D”, przesyłane od figurantów sprawy ag[enturalnej] i do nich.

Agenta [...], cieszącego się zaufaniem męża SZYMANSKIEJ – GAŁUSZKI-NA, skierować do rozpracowania tego ostatniego oraz do uzyskania wiadomości o jego działaniach [podejmowanych] w związku z aresztowaniem żony.

Posługując się agenturą, zorganizujcie systematyczną informację dotyczącą wyjazdów z Kamieńca Podolskiego osób występujących w sprawie ag[enturalnej] „Osinyje gniozda”.

O przebiegu śledztwa meldujcie co 5 dni, wysyłając kopie protokołów przesłuchań SZYMANSKIEJ i UNDIERKI.

^bZast[ępcą] Ludowego Komisarza Spraw Wewnętrznych USRS
Major bezpieczeństwa państwowego^b

№ ^в-2088/сн^в

«^в-21-^в» мая 1939 г.

^а-г. Киев^а

^а-Разослано^а:

экз. № 1 – адресату

экз. № 2 – в деле секретариата

экз. № 3 – в деле 3 отдела

ГДА СБУ, ф. 16, оп. 32 (1951 р.), спр. 2, арк. 304–307.

Копія, машинопис.

---

² Амаяк Захарович Кобулов (1909 – 26 II 1955), з 1928 в органах ДПУ-НКВС; з 1929 уповноважений, старший уповноважений ЕКВ ПП ОДПУ по ЗСФРР; з 10 VII 1934 оперативний уповноважений ЕКВ УДБ НКВС ЗСФРР; з грудня 1934 начальник 1 відділення ЕКВ УДБ УНКВС Грузинської СРР; з 20 XII 1935 начальник 4 відділення ЕКВ УДБ УНКВС Грузинської СРР; з 17 I 1937 начальник 3 відділення 4 відділу УДБ НКВС Грузинської РСР; з 7 III 1937 начальник 2 відділення 1 відділу УДБ НКВС Грузинської РСР; з 15 VIII 1937 до 7 XII 1938 начальник Ахалцихського, Гагринського райвідділів НКВС; з жовтня до грудня 1938 т.в.о. наркома внутрішніх справ Абхазької АРСР; з 7 XII 1938 до 2 IX 1939 перший заступник наркома внутрішніх справ УРСР; з вересня 1939 до червня 1941 радник ПП СРСР у Німеччині; з 20 VII 1941 нарком ДБ Узбецької РСР; з 31 VII 1941 нарком внутрішніх справ Узбецької РСР; з 18 I 1945 начальник оперативного відділу, перший заступник начальника Головного управління у справах військовополонених і інтернованих НКВС-МВС СРСР; з 8 VI 1951 до 5 III 1953 перший заступник начальника Головного управління таборів, начальник Управління у справах військовополонених і інтернованих МВС СРСР; з 9 V до 27 VI 1953 заступник начальника контрольної інспекції при МВС СРСР. Заарештований 27 VI 1953, засуджений 1 X 1954 Військовою колегією ВС СРСР до вищої міри покарання, розстріляний 26 II 1955. Не реабілітований. *Петров Н., Скоркин К. Цит. праця, с. 233–234.*

^в-^в *Вписано від руки.*

nr ^{c-c}2088/sn^c
„^{c-c}21-^{c7}” maja 1939 r.
^am. Kijów^a

^aOtrzymują^a:
1 egz[emplarz] nr 1 – adresat
2 egz[emplarz] nr 2 – sekretariat
3 egz[emplarz] nr 3 – do sprawy 3 Oddziału

HDA SBU, f. 16, op. 32 (1951 r.), spr. 2, k. 304–307.
Kopia, maszynopis.

---

^{c-c} *Wpisano odręcznie.*

² Amajak Zacharowicz Kobułow (1909 – 26 II 1955), od 1928 w GPU-NKWD; od 1929 pełnomocnik, starszy pełnomocnik EKO pełnomocnego przedstawiciela OGPU ZFSRS; od 10 VII 1934 pełnomocnik operacyjny EKO UGB NKWD ZFSRS; od grudnia 1934 naczelnik 1 Wydziału EKO UGB UNKWD Gruzjińskiej SRS; od 20 XII 1935 naczelnik 4 Wydziału EKO UGB UNKWD Gruzjińskiej SRS; od 17 I 1937 naczelnik 3 Wydziału 4 Oddziału UGB NKWD Gruzjińskiej SRS; od 7 III 1937 naczelnik 2 Wydziału 1 Oddziału UGB NKWD Gruzjińskiej SRS; od 15 VIII 1937 do 7 XII 1938 naczelnik achałcyńskiego, gagrińskiego RO NKWD; od października do grudnia 1938 p.o. ludowego komisarza spraw wewnętrznych Abchaskiej ASRS; od 7 XII 1938 do 2 IX 1939 I zca ludowego komisarza spraw wewnętrznych USRS; od września 1939 do czerwca 1941 doradca pełnomocnego przedstawiciela ZSRS w Niemczech; od 20 VII 1941 ludowy komisarz bezp. państw. Uzbeckiej SRS; od 31 VII 1941 ludowy komisarz spraw wewnętrznych Uzbeckiej SRS; od 18 I 1945 naczelnik Oddziału Operacyjnego, I zca naczelnika Zarządu Głównego ds. jeńców wojennych i internowanych NKWD-MWD ZSRS; od 8 VI 1951 do 5 III 1953 I zca naczelnika GUŁAGu, naczelnik Zarządu ds. jeńców wojennych i internowanych MWD ZSRS; od 9 V do 27 VI 1953 zca naczelnika inspekcji kontroli przy MWD ZSRS. Aresztowany 27 VI 1953, skazany 1 X 1954 przez Kolegium Wojskowe SN ZSRS na karę śmierci, rozstrzelany 26 II 1955. Nie zrehabilitowany. N. Pietrow, K. Skorkin, *op.cit.*, s. 233–234.

IV
СЛІДЧІ МАТЕРІАЛИ (1938)

IV
MATERIAŁY ŚLEDICZE (1938)

№ 174

12 червня 1938, Київ. Інформація за результатами слідства у справі стосовно Е. Вишневського

^a-Совершенно секретно^a

Допросили:

Зам[еститель] нач[альника] 5 отдела
УГБ НКВД УССР
Капитан госбезопасности
РАТЫНСКИЙ

Арестованный:

ВИШНЕВСКИЙ Э. С.
– бывший зам[еститель]
редактора польской газе-
ты «Глос Радзецкий»

Пом[ощник] нач[альника] 8 отделения 5 отдела
Мл. лейтенант госбезопасности
ВОЛЯ-ГОЙХМАН

ВИШНЕВСКИЙ Э. С., поляк, сын офицера царской и белой армий, сознался в том, что является участником «ПОВ» с 1924 года.

В «ПОВ» был завербован своим отцом ВИШНЕВСКИМ Станиславом Романовичем (умер), одним из руководителей «Польской организации войсковой» в Хмельникском р[айо]не, Винницкой области.

Показаниями ВИШНЕВСКОГО вскрывается наличие пеовяцких шпионско-диверсионных групп:

1) на Ждановском сахарном заводе, возглавлявшейся ВИШНЕВСКОЙ Марией (арестована); САДОВСКИМ – бухгалтер; ЛУЧИЦКИМ – конторщик; ЗЕЛИНСКИМ – конторщик (устанавливаются).

2) в Держанувке, Хмельникского района, возглавлявшейся ЛАЕВСКИМ, КУБАШЕВСКИМ – в прошлом кулаки (устанавливаются).

В 1936 году ВИШНЕВСКИЙ установил организационную связь с организацией «ПОВ» в г. Киеве в лице РЖЕПИНСКОГО – зав[едующего] культурным отделом редакции «Глос Радзецкий» (арестован) и РАДИНА – уполномоч[енного] Главлита (арестован).

В начале 1937 года РАДИН связал ВИШНЕВСКОГО по линии работы «ПОВ» с ПОПОВЫМ – бывшим секретарем ЦК КП(б)У, под руководством которого ВИШНЕВСКИЙ проводил подрывную работу.

ВИШНЕВСКИЙ также сознался в том, что как участник «ПОВ» проводил шпионскую работу в пользу польских разведывательных органов.

ГДА СБУ, ф. 16, оп. 31 (1951 р.), спр. 86, арк. 164–165.
Копія, машинопис.

^a-^a Написано великими літерами.

Nr 174

12 czerwca 1938, Kijów. Informacja zawierająca wyniki śledztwa w sprawie E. Wiszniewskiego

^a-Ściśle tajne^a

Przesłuchali:
Zast[ępcą] Nacz[elnika] 5 Oddziału UGB NKWD
USRS
kapitan bezpieczeństwa państw[owego]
RATYNSKIJ

Aresztowany:
WISZNIEWSKIJ E. S.
– były zast[ępcą] re-
daktora polskiej gazety
„Głos Radziecki”

Pom[ocnik] Nacz[elnika] 8 Wydziału 5 Oddziału,
mł[odszy] lejtnant bezpieczeństwa państw[owego],
WOLA-GOJCHMAN

WISZNIEWSKIJ E. S., Polak, syn oficera armii carskiej i białej, przyznał się do członkostwa w POW od 1924 roku.

Do POW został zwerbowany przez swego ojca, WISZNIEWSKIEGO Stanisława Romanowicza (zmarł), jednego z przywódców Polskiej Organizacji Wojsowej w r[ejo]nie chmielnikowskim, obwód winnicki.

Zeznania WISZNIEWSKIEGO ujawniają istnienie peowiackich grup szpiegowsko-dywersyjnych:

1) w cukrowni żdanowskiej, na czele z WISZNIEWSKĄ Mariją (aresztowana), SADOWSKIM – buchalter, ŁUCZICKIM – pracownik biurowy, ZIELIŃSKIM – pracownik biurowy (ustaleni).

2) w Dierżanowce, rejon chmielnikowski, na czele z ŁAJEWSKIM, KUBASZEWSKIM – dawniej kułacy (ustaleni).

W 1936 roku WISZNIEWSKIJ nawiązał organizacyjny kontakt z organizacją POW w m. Kijowie w osobach RZEPINSKIEGO – kier[ownika] działu kulturalnego redakcji „Głos Radziecki” (aresztowany) i RADINA – pełnomoc[niką] *Gławlitu* (aresztowany).

Na początku 1937 roku RADIN skontaktował WISZNIEWSKIEGO w związku z działalnością POW z POPOWEM – byłym sekretarzem KC KP(b)U, pod kierownictwem którego WISZNIEWSKIJ prowadził działalność wywrotową.

WISZNIEWSKIJ zeznał także, że jako członek POW uprawiał szpiegostwo na rzecz polskich służb wywiadowczych.

*HDA SBU, f. 16, op. 31 (1951 r.), spr. 86, k. 164–165.
Kopia, maszynopis.*

---

^a-^a Zapisano wersalikami.

№ 175

12 червня 1938, Київ. Інформація за результатами слідства у справі стосовно Дзержановського

^a-Совершенно секретно^a

Арестованный:
ДЗЕРЖАНОВСКИЙ (поляк) – быв-
ш[ий] зав[едующий] Лесострои-
тельной партии Всесоюзной Лесоу-
строительной Конторы «Леспроект»

Допросили:
Нач[альник] отделения 5 отдела
УГБ
ДАЛЬСКИЙ

Оперуполномоченный 5 отдела УГБ
ОВЧИННИКОВ

ДЗЕРЖАНОВСКИЙ (поляк) сознался в том, что он с 1934 года являлся участником антисоветской «Польской организации войсковой» (ПОВ), в которую был завербован вначале КОТВИЦКИМ Антоном (поляк), геодезистом лесостроительной конторы «Леспроект».

Дав согласие на участие в «ПОВ», ДЗЕРЖАНОВСКИЙ принял от КОТВИЦКОГО задание – вербовать новых участников, производить расчистку в лесных массивах просек, с таким расчетом, чтобы в случае войны с Польшей, способствовать продвижению польских войск на территорию Украины.

Выполняя задания КОТВИЦКОГО, ДЗЕРЖАНОВСКИЙ завербовал в антисоветскую «Польскую организацию войсковую»:

БАРБАРИЧА Максима Андреевича (поляк), сотрудника Всесоюзной Лесостроительной конторы «Леспроект».

По заданию КОТВИЦКОГО в соответствии с наступательными планами Польглавштаба⁶, ДЗЕРЖАНОВСКИЙ произвел пробивку и расчистку просек в направлении с запада на восток и с севера на юг в лесах Верхне-Дубиканского лесхоза, в Мотовиловском лесничестве Фастовского лесхоза, Киевской области и в Середино-Будском и Глуховском лесхозах Черниговской области.

ДЗЕРЖАНОВСКИЙ руководителями «ПОВ» на Украине называет КОССИОРА – зам[естителя] Наркомлеса УССР и МАЗАВИЦКОГО – старшего инженера Управления лесоохраны и лесонасаждения.

ГДА СБУ, ф. 16, оп. 31 (1951 р.), спр. 86, арк. 166–167.
Копія, машинопис.

^a-^a Написано великими літерами.

⁶ Було: Польгенштаба.

Nr 175
12 czerwca 1938, Kijów. Informacja zawierająca wyniki
śledztwa w sprawie Dzierżanowskiego

^a-Ścisłe tajne^a

Aresztowani:	Przesłuchali:
DZIERŻANOWSKIJ (Polak) – był[y]	Nacz[elnik] wydziału 5 Oddziału UGB
kier[ownik] zespołu gospodarki leśnej	DALSKIJ
Wszeczwiązkowego Biura Gospodar-	
ki Leśnej „Lesprojekt”	Pełnomocnik oper[acyjny] 5 Oddziału
	UGB OWCZINNIKOW

DZIERŻANOWSKIJ (Polak) przyznał się, że od 1934 roku był członkiem antysowieckiej Polskiej Organizacji Wojskowej (POW), do której został zwerbowany na początku przez KOTWICKIEGO Antona (Polak), geodetę w biurze gospodarki leśnej „Lesprojekt”.

Po wyrażeniu zgody na członkostwo w POW DZIERŻANOWSKIJ przyjął od KOTWICKIEGO polecenie – werbunek nowych członków [oraz] wycinanie w masywach leśnych przecinek w taki sposób, by na wypadek wojny z Polską ułatwić przemarsz wojsk polskich na terytorium Ukrainy.

Wypełniając polecenia KOTWICKIEGO, DZIERŻANOWSKIJ zwerbował do antysowieckiej Polskiej Organizacji Wojskowej:

BARBARICZA Maksima Andriejewicza (Polak), pracownika Wszeczwiązkowego Biura Gospodarki Leśnej „Lesprojekt”.

Na polecenie KOTWICKIEGO, zgodnie z ofensywnymi planami pol[skiego] Sztabu Głównego^b, DZIERŻANOWSKIJ prowadził przecinanie i oczyszczanie przecinek [leśnych] w kierunku z zachodu na wschód i z północy na południe w lasach wierchnie-dubikańskiego *leschozu*, w leśnictwie motowiłowskim *leschozu* faustowskiego, obwód kijowski oraz w *leschozach* seredyno-budskim i głuchowskim, obwód czernihowski.

DZIERŻANOWSKIJ jako przywódców POW na Ukrainie wymienia KO-SIORA – zast[ępcę] *Narkomlesa* USRS i MAZAWICKIEGO – starszego inżyniera Zarządu Ochrony Lasów i Zalesienia.

HDA SBU, f. 16, op. 31 (1951 r.), spr. 86, k. 166–167.
Kopia, maszynopis.

---

^a-^a *Zapisano wersalikami.*

^b *Było: Gen[eralnego].*

№ 176
22 червня 1938, Житомир. Обвинувальний висновок
у справі Єрофія Ценцелевича та інших

«^а-Утверждаю^а»

^б-Зам[еститель]^б ^а-нач[альника] УНКВД по Житомирской обл[асти]

Капитан госбезопасности^а

(—) ВЯТКИН^{в1}

«^б-29-^б», ^б-7-^б 1938 года

^{а-г}-Обвинительное заключение^г

^г-По делу^г участников

«Польской организации войсковой^а» (ПОВ)

III-м Отделом Управления Государственной Безопасности Народного Комиссариата Внутренних дел по Житомирской области вскрыт и ликвидирован Волинский центр (так называемая «Коменда Окренгова» – Окружная комендатура) польской, контрреволюционной, военно-повстанческой, фашистской организации, именованная – «^а-Польской организацией войсковой^а» (ПОВ).

В состав центра «ПОВ» – входили: ФОЙНА – директор польской средней школы г. Житомира – польский агент, ЗАБРОДСКИЙ – эмиссар, поручик разведывательной службы поль. ген. штаба, КЛЮЧКО-БЕК – б[ывший] член КП(б)У – лесничий и др.

Волинским центром ПОВ были в ряде районов созданы районные комендатуры и диверсионно-повстанческие отряды – (боевки), в задание которых входило:

Подготовка и поднятие вооруженного восстания в тылу Красной армии в момент нападения на Советский Союз фашистских государств.

---

^{а-а} *Написано великими літерами.*

^{б-б} *Вписано від руки.*

^в *Замість Вяткіна розписався його заступник, підпис незбірливий.*

^{г-г} *Підкреслено машинописним способом.*

^{г-г} *Написано в розбивку*

¹ Григорій Матвійович Вяткін (1900–1939), з 1923 в органах ДПУ-НКВС; з лютого до грудня 1924 співробітник Новомиколаївського губвідділу ДПУ; з грудня 1924 до серпня 1931 співробітник ДПУ у Томську; з серпня 1931 до травня 1933 співробітник ДПУ у Нижньоудинську; з травня до жовтня 1933 співробітник ДПУ у Томську; з жовтня 1933 до 10 VII 1934 співробітник ПП ОДПУ по Західносибірському краю; співробітник УНКВС Західносибірського краю (10 VII 1934–?); до 23 I 1937 начальник 3 відділення 6 відділу УДБ УНКВС Західносибірського краю; з 23 I до 27 VII 1937 заступник начальника 6 відділу УДБ УНКВС Західносибірського краю; з липня 1937 до 26 II 1938 начальник 6 відділення 6 відділу ГУДБ НКВС СРСР; з 26 II до 16 XI 1938 начальник УНКВС УРСР Житомирської обл. Заарештований 16 XI 1938, засуджений 22 II 1939 Військовою колегією ВС СРСР до вищої міри покарання, розстріляний. Не реабілітований. Шаповал Ю., Пристайко В., Золотарьов В. *Цит. праця, с. 448.*

Nr 176
22 czerwca 1938, Żytomierz. Akt oskarżenia przeciwko
Jerofiejowi Cencelewiczowi i innym

„^{a-}Zatwierdzam^{-a}”

^{b-}Zast[ępcą]^{-b} ^{a-}Nacz[elnika] UNKWD Obwodu Żytomierskiego
Kapitan bezpieczeństwa państw[owego]^{-a}

(—) WIATKIN^{c1}

„^{b-}29^{-b}” ^{b-7-b} 1938 roku

^{a-d-}Akt oskarżenia^{-d}
^{e-}w sprawie^{-e} członków
^{a-}Polskiej Organizacji Wojskowej^{-a} (POW)

III Oddział Zarządu Bezpieczeństwa Państwowego Ludowego Komisariatu Spraw Wewnętrznych Obwodu Żytomierskiego wykrył i zlikwidował Ośrodek Wołyński (tak zwana ^{f-}Komenda Okręgowa^{-f}) polskiej kontrrewolucyjnej wojsko-wo-powstańczej organizacji faszystowskiej o nazwie Polska Organizacja Wojskowa (POW).

W skład ośrodka POW wchodził: FOJNA – dyrektor polskiej szkoły średniej w m. Żytomierzu, agent polski; ZABRODSKIJ – emisariusz, porucznik służby wywiadowczej pol[skiego] Sztabu Gen[eralnego]; KŁOCZKO-BIEK – b[yły] członek KP(b)U, leśniczy i in[ni].

Ośrodek Wołyński POW utworzył w szeregu rejonów komendy rejonowe i oddziały dywersyjno-powstańcze (bojówki), do zadań których należało:

Przygotowanie i wywołanie powstania zbrojnego na tyłach Armii Czerwonej w chwili najazdu na Związek Sowiecki państw faszystowskich.

---

^{a--a} *Zapisano wersalikami.*

^{b--b} *Wpisano odręcznie.*

^c *Za Wiatkina podpisał jego zca, podpis nieczytelny.*

^{d--d} *Podkreślono maszynowo.*

^{e--e} *Zapisano pismem spacjiowanym.*

^{f--f} *Zapisano cyrylicą w języku polskim.*

¹ Grigorij Matwijowicz Wiatkin (1900–1939), od 1923 w GPU-NKWD; od lutego do grudnia 1924 pracownik Oddziału GPU guberni nowomikołajowskiej; od grudnia 1924 do sierpnia 1931 pracownik GPU w Tomsku; od sierpnia 1931 do maja 1933 pracownik GPU w Niznieudyńsku; od maja do października 1933 pracownik GPU w Tomsku; od października 1933 do 10 VII 1934 pracownik PP OGPU Kraju Zachodniosyberyjskiego; pracownik UNKWD Kraju Zachodniosyberyjskiego (10 VII 1934–?); do 23 I 1937 naczelnik 3 Wydziału 6 Oddziału UGB UNKWD Kraju Zachodniosyberyjskiego; od 23 I do 27 VII 1937 zca naczelnika 6 Oddziału UGB UNKWD Kraju Zachodniosyberyjskiego; od lipca 1937 do 26 II 1938 naczelnik 6 Wydziału 6 Oddziału GUGB NKWD ZSRS; od 26 II do 16 XI 1938 naczelnik UNKWD USRS obw. żytomierskiego. Aresztowany 16 XI 1938, skazany 22 II 1939 przez Kolegium Wojskowe SN ZSRS na karę śmierci, rozstrzelany. Nie zrehabilitowany. J. Szapował, W. Prystajko, W. Zołotar'ow, *op.cit.*, s. 448.

Подготовка к совершению диверсионных актов, крушение воинских подвижных составов, взрыв железнодорожных мостов, поджог мостов, расположенных на шоссе на дорогах, отравление хлеба, диверсия на почто-телеграфных, электростанциях, в промышленности и сельском хозяйстве.

Одной из таких комендатур – центром ПОВ была создана в Новоград-Волынском районе, в руководстве которой находились пеоляки – ЦЕНЦЕЛЕВИЧ – быв[ший] учитель Тесновской школы и СОБОЛЕВСКИЙ – быв[ший] учитель с. Тупальцы и др.

Районной комендатурой в ряде сел Новоград-Волынского р[айо]на были созданы диверсионно-повстанческие отряды (боювки) «ПОВ», активными участниками которых являлись привлеченные по настоящему делу в качестве обвиняемых:

1. ЦЕНЦЕЛЕВИЧ Ерофей Феофанович, 1895 г. рождения, урож[енец] Польши, житель с. Тесновки Н[овоград-]Волынского р[айо]на. Беспартийный. До ареста – учитель нижесредней школы с. Тесновки,

в том, что:

а) С 1923 г. состоял в «^аПольской организации войсковой^а».

б) С 1937 г. являлся одним из руководителей комендатуры «ПОВ» в Н[овоград-]Волынском р[айо]не.

в) Создавал и направлял контрреволюционную деятельность диверсионно-повстанческих отрядов, в задачи которых входило: поднятие восстания, совершение диверсионных актов на транспорте с началом войны.

г) Являлся агентом польской разведки и проводил шпионско-разведывательную работу в СССР в пользу поляков,

т. е. в совершении преступлений, предусмотренных ст. ст. 54-1 п. «а», 54-2 и 54-11 УК УССР.

^а«Виновным себя признал^а».

2. СОБОЛЕВСКИЙ Болеслав Владиславович, 1911 г. рождения, урож[енец] Красноармейского р[айо]на, жит[ель] с. Тупальцы Н[овоград-]Волынского р[айо]на. Поляк, гр[аждани]н СССР. Беспартийный. До ареста – учитель с. Тупальцы.

а) С 1933 г. по день ареста являлся участником «^аПольской организации войсковой^а», в состав которой был вовлечен ЭЙСМОНТОМ.

б) Состоял в руководстве диверсионно-повстанческого отряда, в который вовлек 11 человек и руководил их контрреволюционной деятельностью.

в) В момент военных действий, по заданию организации, должен был совершить ряд диверсионных актов, взорвать электростанцию в г. Н[овоград-]Волынске и проч.

г) Лично вовлек в данную организацию 17 человек,

т. е. в преступлениях, предусмотренных ст. ст. 54-2 и 54-11 УК УССР.

^а«Виновным себя признал^а».

Przygotowanie akcji dywersyjnych, wykolejanie pociągów wojskowych, wysadzanie mostów kolejowych i podpalanie mostów łączących drogi bite, zatrucie zboża, [organizowanie] dywersji na poczcie i telegrafii, w elektrowniach, przemyśle i rolnictwie.

Jedną z takich komend została założona przez ośrodek POW w rejonie nowogrodzko-wołyńskim; w skład jej kierownictwa wchodziły powiacy: CENCELEWICZ – by[ły] nauczyciel tiesnowskiej szkoły i SOBOLEWSKIJ – by[ły] nauczyciel [we] w[si] Tupalce i in[ni].

Komenda rejonowa założyła w szeregu wsi r[ejo]nu nowogrodzko-wołyńskiego oddziały dywersyjno-powstańcze (bojówki) POW, których aktywnymi członkami byli włączeni do niniejszej sprawy jako oskarżeni:

1. CENCELEWICZ Jerofiej s. Fieofana, urodzony w 1895 r. w Polsce, mieszkaniec w[si] Tiesnowka w r[ejo]nie n[owogrodzko]-wołyńskim, bezpartyjny, przed aresztowaniem nauczyciel szkoły niższo-średniej we w[si] Tiesnowka,

o to, że:

a) Od 1923 r. należał do ^aPolskiej Organizacji Wojskowej^a.

b) Od 1937 r. był jednym z kierowników komendy POW w r[ejo]nie n[owogrodzko]-wołyńskim.

c) Tworzył i nadawał kierunek kontrrewolucyjnej działalności oddziałów dywersyjno-powstańczych, których zadaniem było: wszczęcie powstania i dokonywanie aktów dywersji w transporcie w momencie wybuchu wojny.

d) Był agentem wywiadu polskiego i prowadził działalność szpiegowsko-wywiadowczą w ZSRS na rzecz Polaków,

tj. o dokonanie przestępstw przewidzianych w art. 54-1 p. „a”, 54-2 i 54-11 KK USRS.

^aDo winy się przyznał^a.

2. SOBOLEWSKIJ Bolesław Władysławowicz, urodzony w 1911 r. w r[ejo]nie krasnoarmiejskim, mieszkaniec w[si] Tupalce, r[ejo]nu n[owogrodzko]-wołyńskiego, Polak, ob[ywate]l ZSRS, bezpartyjny, przed aresztowaniem nauczyciel we w[si] Tupalce,

[o to, że:]

a) Od 1933 r. do dnia aresztowania był członkiem ^aPolskiej Organizacji Wojskowej^a, do której został wciągnięty przez EJSMONTA.

b) Był w kierownictwie oddziału dywersyjno-powstańczego, do którego wciągnął 11 osób oraz kierował ich działalnością kontrrewolucyjną.

c) W chwili [rozpoczęcia] działań wojennych miał, na polecenie organizacji, dokonać szeregu aktów dywersji, wysadzić elektrownię w m. N[owogrodzie] Wołyńskim i in[ne].

d) Osobiście wciągnął do danej organizacji 17 osób,

tj. o przestępstwa przewidziane w art. 54-2 i 54-11 KK USRS.

^aDo winy się przyznał^a.

3. БОЧКОВСКИЙ Леон Антонович, 1909 г. рождения, урож[енец] и жит[ель] с. Полияновки Н[овоград-]Волынского р[айо]на. Поляк, гр[ажданст]ва СССР, б/п, до ареста – пасечник колхоза.

а) С 1937 г. по день ареста являлся участником «^аПольской организации войсковой^а», в которую был вовлечен РЕБЧЕВСКИМ П. И.

б) По заданию организации, на случай войны, должен был с оружием в руках принимать активное участие в тылу Красной армии – вооруженном восстании для борьбы с Советской властью.

в) Среди населения проводил контрреволюционную работу по втягиванию антисоветского элемента для борьбы с соввластью,

т. е. в совершении преступлений, предусмотренн[ых] ст. ст. 54-2 и 54-11 УК УССР.

^а«Виновным себя признал^а».

4. КИЛЬНЕВИЧ Иван ^аИосифович^а, 1898 г. рожден[ия], урож[енец] с. Довгино (Литва), житель с. Федоровки Н[овоград-]Волынского р[айо]на. Литовец, гр[ажданст]ва СССР. До ареста – сторож колхоза.

а) С 1936 г. по день ареста являлся участником «^аПольской организации войсковой^а», куда был вовлечен САВИЦКИМ.

б) По заданию организации проводил среди населения контрреволюционную работу, подготавливая антисоветский элемент для борьбы с Советской властью.

в) Лично вовлек в данную организацию БОЧКОВСКОГО Франца.

г) На случай войны должен был принять участие в вооруженном восстании в свержении Советской власти,

т. е. в совершении преступлений, предусмотренн[ых] ст. ст. 54-2 и 54-11 УК УССР.

^а«Виновным себя признал^а».

5. ЕНДЖИЕВСКИЙ Григорий Митрофанович, 1893 г. рождения, урож[енец] и жит[ель] с. Суслы Н[овоград-]Волынского р[айо]на. Поляк, гр[ажданст]ва СССР. Беспартийный. В прошлом активный соколовец. До ареста – колхозник.

а) С 1932 г. по день ареста являлся активным участником «^аПольской организации войсковой^а», в которую был вовлечен ЯНКОВСКИМ Б.

б) По заданию организации, путем соответствующей антисоветской обработки, подготавливал повстанческие кадры для борьбы с Советской властью.

в) На случай войны, по заданию организации, должен был уничтожить деревянный мост между г. Н[овоград-]Волынском – Шепетовка.

г) В военное время должен был принять активное участие в вооруженном восстании в тылу Красной армии для борьбы с Советской властью,

т. е. в совершении преступлений, предусмотренн[ых] ст. ст. 54-2 и 54-11 УК УССР.

3. BOCZKOWSKIJ Leon Antonowicz, urodzony w 1909 r. we w[si] Polijanowka, r[ejo]n n[owogrodzko]-wołyński i zam[ieszkały] tamże, Polak ob[ywate]lstwa ZSRS, b/p, przed aresztowaniem pasiecznik w kołchozie,

[o to, że:]

a) Od 1937 r. do dnia aresztowania był członkiem ^aPolskiej Organizacji Wojskowej^a, do której został wciągnięty przez RIEBCZEWSKIEGO P. I.

b) Na polecenie organizacji miał, w wypadku [wybuchu] wojny, wziąć z bronią w rękę czynny udział, na tyłach Armii Czerwonej, w powstaniu zbrojnym – w walce z władzą sowiecką.

c) Wśród ludności prowadził działalność kontrrewolucyjną, polegającą na wciąganiu elementu antysowieckiego do walki z władzą sow[iecką].

tj. o popełnienie przestępstw, przewidzian[ych] w art. 54-2 i 54-11 KK USRS.

^aDo winy się przyznał^a.

4. KILNIEWICZ Iwan ^aIosifowicz^a, urodz[ony] w 1898 r. we w[si] Dowgino (Litwa), mieszkaniec w[si] Fiodorowka, r[ejo]n n[owogrodzko]-wołyński, Litwin, ob[ywate]lstwa ZSRS, przed aresztowaniem – stróż w kołchozie,

[o to, że:]

a) Od 1936 r. do dnia aresztowania był członkiem ^aPolskiej Organizacji Wojskowej^a, do której został wciągnięty przez SAWICKIEGO.

b) Na polecenie organizacji prowadził wśród ludności działalność kontrrewolucyjną, przygotowując element antysowiecki do walki z władzą sowiecką.

c) Osobiście wciągnął do danej organizacji BOCZKOWSKIEGO Franca.

d) Na wypadek wojny miał wziąć udział w powstaniu zbrojnym – w obaleniu władzy sowieckiej,

tj. o popełnienie przestępstw, przewidzian[ych] w art. 54-2 i 54-11 KK USRS.

^aDo winy się przyznał^a.

5. JENDŻYJEWSKIJ Grigorij Mitrofanowicz, urodzony w 1893 r. we w[si] Susły, r[ejo]n n[owogrodzko]-wołyński, Polak, ob[ywate]lstwa ZSRS, bezpartyjny, dawniej aktywny sokołowczyk, przed aresztowaniem – kołchożnik.

[o to, że:]

a) Od 1932 r. do dnia aresztowania był aktywnym członkiem ^aPolskiej Organizacji Wojskowej^a, do której został wciągnięty przez JANKOWSKIEGO B.

b) Na polecenie organizacji, poprzez odpowiednie urabianie w duchu antysowieckim, przygotowywał kadry powstańcze do walki z władzą sowiecką.

c) W razie wojny miał zniszczyć, na polecenie organizacji, drewniany most między m. N[owogrodem] Wołyńskim a Szepetówką.

d) W czasie wojny miał wziąć czynny udział w powstaniu zbrojnym na tyłach Armii Czerwonej – w walce z władzą sowiecką,

tj. o popełnienie przestępstw, przewidzian[ych] w art. 54-2 i 54-11 KK USRS.

^аВиновным себя признал^а.

6. ТЕТЕРА Василий Фаддеевич, 1876 г. рождения, урож[енец] и жит[ель] с. Федоровки Н[овоград-]Волынского р[айо]на. Поляк, гр[ажданст]ва СССР, б/п, кулак. До ареста – колхозник.

а) С 1936 г. по день ареста являлся участником «^аПольской организации войсковой^а», в которую был вовлечен САВИЦКИМ И. П.

б) По заданию организации, путем соответствующей антисоветской обработки, подготавливал повстанческие кадры для борьбы с Советской властью.

в) На военный период должен был совершать диверсионные акты в повреждении жел[езно]дор[ожных] путей и шоссейных мостов,

г. е. в совершении преступлений, предусмотренн[ых] ст. ст. 54-2 и 54-11 УК УССР.

^аВиновным себя признал^а.

7. ЛЕВИЦКИЙ Семен Матвеевич, 1903 г. рожден[ия], урож[енец] и жит[ель] с. Суслы Н[овоград-]Волынского р[айо]на, поляк, гр[ажданст]ва СССР, б/п, до ареста работал в колхозе конюхом.

а) С 1935 г. по день ареста являлся активным участником «^аПольской организации войсковой^а», в которую был вовлечен ПОЛЯКОВСКИМ Г. М.

б) По заданию организации проводил контрреволюционную работу среди населения, внедряя патриотические чувства фашистской Польше и подготавливал антисоветский элемент для борьбы с соввластью.

в) По заданию организации совершал диверсионные акты по уничтожению конского поголовья, в результате которого было уничтожено 5 колхозных лошадей,

г. е. в совершении преступлений, предусмотренн[ых] ст. ст. 54-2, 54-9 и 54-11 УК УССР.

^аВиновным себя признал^а.

8. ТРАЙБЕРТ Альберт Карлович, 1896 г. рожден[ия], урож[енец] и жит[ель] с. Н. Александровки Н[овоград-]Волынского р[айо]на. Немец, гр[ажданст]ва СССР, б/п, кулак, до ареста работал в колхозе.

а) С 1936 г. по день ареста являлся активным участником «^аПольской организации войсковой^а», в которую был вовлечен КИНОМ Г.

б) По заданию организации проводил контрреволюционную, националистическую работу, подготавливая антисоветский элемент для борьбы с соввластью.

в) На случай войны должен был совершать диверсионные акты и разрушать мосты, имеющие стратегическое значение.

г) По заданию организации проводил вредительскую работу в колхозе, в результате которой, во время скирдования хлеба, сгноил до 400 копен хлеба, чем вызвал недовольство колхозных масс и причинил убытки колхозу,

^aDo winy się przyznał^a.

6. TIETIERA Wasilij Faddiejewicz, urodzony w 1876 r. we w[si] Fiodorowka, r[ejo]n n[owogrodzko]-wołyński i zam[ieszkały] tamże, Polak, ob[ywate]lst[wa] ZSRS, b/p, kułak, przed aresztowaniem – kołchoźnik.

[o to, że:]

a) Od 1936 r. do dnia aresztowania był członkiem ^aPolskiej Organizacji Wojskowej^a, do której został wciągnięty przez SAWICKIEGO I. P.

b) Na polecenie organizacji, poprzez odpowiednie urabianie w duchu antysowieckim, przygotowywał kadry powstańcze do walki z władzą sowiecką.

c) W okresie wojny miał dokonywać aktów dywersji polegających na niszczeniu torów kolejowych i mostów drogowych.

tj. o popełnienie przestępstw, przewidzian[ych] w art. 54-2 i 54-11 KK USRS.

^aDo winy się przyznał^a.

7. LEWICKIJ Siemion Matwiejewicz, urodz[ony] w 1903 r. we w[si] Susły, r[ejo]n n[owogrodzko]-wołyński i zam[ieszkały] tamże, Polak, ob[ywate]lst[wa] ZSRS, b/p, przed aresztowaniem pracował w kołchozie jako koniuch.

[o to, że:]

a) Od 1935 r. do dnia aresztowania był aktywnym członkiem ^aPolskiej Organizacji Wojskowej^a, do której został wciągnięty przez POLAKOWSKIEGO G. M.

b) Na polecenie organizacji prowadził działalność kontrrewolucyjną wśród ludności, zaszczeniając uczucia patriotyczne wobec faszystowskiej Polski i przygotowywał element antysowiecki do walki z władzą sow[iecką].

c) Na polecenie organizacji dokonywał aktów dywersji, polegających na niszczeniu pogłowia końskiego, w wyniku czego padło 5 koni kołchozowych,

tj. o popełnienie przestępstw, przewidzian[ych] w art. 54-2, 54-9 i 54-11 KK USRS.

^aDo winy się przyznał^a.

8. TRAJBERT Albiert Karłowicz, urodz[ony] w 1896 r. we w[si] N[owaja] Aleksandrowka, r[ejo]n n[owogrodzko]-wołyński i zam[ieszkały] tamże, Niemiec, ob[ywate]lst[wa] ZSRS, b/p, kułak, przed aresztowaniem pracował w kołchozie,

[o to, że:]

a) Od 1936 r. do dnia aresztowania był aktywnym członkiem ^aPolskiej Organizacji Wojskowej^a, do której został wciągnięty przez KINA G.

b) Na polecenie organizacji prowadził działalność kontrrewolucyjną i nacjonalistyczną, przygotowując element antysowiecki do walki z władzą sow[iecką].

c) Na wypadek wojny miał dokonywać aktów dywersji i niszczyć mosty, mające znaczenie strategiczne.

т. е. в совершении преступлений, предусмотренн[ых] ст. ст. 54-2, 54-9 и 54-11 УК УССР.

^а«Виновным себя признал»^а.

9. ЖИГАДЛЮ Феликс Станиславович, 1903 г. рождения, урож[енец] и жит[ель] с. Дзикунки Н[овоград-]Волынского р[айо]на, поляк, гр[ажданст]ва СССР. Беспартийный. До ареста – колхозник.

а) С 1937 г. по день ареста являлся активным участником «^аПольской организации войсковой^а», в состав которой был вовлечен ТЫМИНСКИМ.

б) По указанию организации проводил среди польского населения контрреволюционную, националистическую работу, подготавливая из лиц антисоветски настроенные повстанческие кадры.

в) Создал повстанческий отряд в числе 6-ти человек – МАШЕВСКОГО и друг[их], которыми руководил их контрреволюционной деятельностью,

т. е. в совершении преступлений, предусмотренн[ых] ст. ст. 54-2 и 54-11 УК УССР.

^а«Виновным себя признал»^а.

10. БАЙКОВСКИЙ Франц Иосифович, 1908 г. рождения, урож[енец] и жит[ель] с. Тесновки Н[овоград-]Волынского р[айо]на. Поляк, гр[ажданст]ва СССР, б/п, до ареста работал в колхозе.

а) С 1936 года по день ареста являлся участником «^аПольской организации войсковой^а», в состав которой был вовлечен ЦЕНЦЕЛЕВИЧЕМ Е. Ф.

б) По заданию организации, путем соответствующей антисоветской обработки, подготавливал из лиц антисоветски настроенных, повстанческие кадры для борьбы с Советской властью.

в) На военное время должен был принять участие в вооруженном восстании в тылу Красной армии для свержения Советской власти,

т. е. в совершении преступлений, предусмотренн[ых] ст. ст. 54-2 и 54-11 УК УССР.

^а«Виновным себя признал»^а.

11. ВЕСЕЛЬСКИЙ Мечеслав Станиславович, 1904 г. рождения, урож[енец] с. Полияновки, житель с. Н. Зелена Н[овоград-]Волынского р[айо]на. Поляк, гр[ажданст]ва СССР, б/п. До ареста работал в колхозе.

а) С 1936 г. по день ареста являлся участником «^аПольской организации войсковой^а», в состав которой был вовлечен КОРОПОМ Игнатием.

б) На случай войны должен был принять участие в вооруженном восстании в тылу Красной армии для борьбы с соввластью.

в) По заданию организации, на военный период, должен был совершить диверсионный акт по уничтожению конского поголовья колхоза,

т. е. в совершении преступлений, предусмотренн[ых] ст. ст. 54-2 и 54-11 УК УССР.

^а«Виновным себя признал»^а.

d) Na polecenie organizacji uprawiał w kolchozie szkodnictwo, przez co doprowadził podczas stertowania zboża do zgnicia prawie 400 kop zboża, przez co wywołał niezadowolenie mas oraz wyrządził szkody kolchozowe.

tj. o popełnienie przestępstw, przewidzian[ych] w art. 54-2, 54-9 i 54-11 KK USRS.

^aDo winy się przyznał^a.

9. ŻYGADŁO Fieliks Stanisławowicz, urodzony w 1903 r. we w[si] Dzikunka, r[ejo]n n[owogrodzko]-wołyński i zam[ieszkały] tamże, Polak, ob[ywate]lstw[a] ZSRS, bezpartyjny, przed aresztowaniem – kolchoźnik,

[o to, że:]

a) Od 1937 r. do dnia aresztowania był aktywnym członkiem ^aPolskiej Organizacji Wojskowej^a, w skład której został wciągnięty przez TYMINSKIEGO.

b) Według wytycznych organizacji prowadził wśród ludności polskiej działalność kontrrewolucyjną i nacjonalistyczną, przygotowując spośród osób o antysowieckich poglądach kadry powstańcze.

c) Utworzył oddział powstańczy, składający się z 6 osób – MASZEWSKIEGO i in[nych] i kierował ich kontrrewolucyjną działalnością,

tj. o popełnienie przestępstw, przewidzian[ych] w art. 54-2 i 54-11 KK USRS.

^aDo winy się przyznał^a.

10. BAJKOWSKIJ Franc Iosifowicz, urodzony w 1908 r. we w[si] Tiesnowka, r[ejo]n n[owogrodzko]-wołyński i zam[ieszkały] tamże, Polak, ob[ywate]lstw[a] ZSRS, b/p, przed aresztowaniem pracował w kolchozie,

[o to, że:]

a) Od 1936 roku do dnia aresztowania był członkiem ^aPolskiej Organizacji Wojskowej^a, w skład której został wciągnięty przez CENCELEWICZA J. F.

b) Na polecenie organizacji, drogą odpowiedniej „obróbki” antysowieckiej przygotowywał z osób o antysowieckich poglądach kadry powstańcze do walki z władzą sowiecką.

c) Podczas wojny miał wziąć udział w powstaniu zbrojnym na tyłach Armii Czerwonej, w celu obalenia władzy sowieckiej,

tj. o popełnienie przestępstw, przewidzian[ych] w art. 54-2 i 54-11 KK USRS.

^aDo winy się przyznał^a.

11. WIESIELSKIJ Mieczesław Stanisławowicz, urodzony w 1904 r. we w[si] Polijanowka, mieszkaniec w[si] N. Zielona, r[ejo]n n[owogrodzko]-wołyński, Polak, ob[ywate]lstw[a] ZSRS, b/p, przed aresztowaniem pracował w kolchozie,

[o to, że:]

a) Od 1936 r. do dnia aresztowania był członkiem ^aPolskiej Organizacji Wojskowej^a, w skład której został wciągnięty przez KOROPA Ignatija.

b) Na wypadek wojny miał wziąć udział w powstaniu zbrojnym na tyłach Armii Czerwonej – w walce z władzą sow[iet]ecką].

12. КОТВИЦКИЙ Франц Адольфович, 1906 г. рожден[ия], урож[енец] Эмильчинского р[айо]на, житель с. Майстров Н[овоград-]Волынского р[айо]на. Поляк, гр[ажданст]ва СССР, кулак, б/п, до ареста – грузчик лесо-участка.

а) С 1937 г. по день ареста являлся участником «^аПольской организации войсковой^а», в состав которой был вовлечен КУЛАКОВСКИМ Иосифом.

б) Среди населения проводил контрреволюционную, националистическую работу по созданию из лиц антисоветски настроенных, повстанческих кадров.

в) Лично вовлек в данную организацию 2-х человек,

т. е. в совершении преступлений, предусмотренн[ых] ст. ст. 54-2 и 54-11 УК УССР.

^аВиновным себя признал^а.

13. МАДЕЦКИЙ Станислав Иванович, 1892 г. рожден[ия], урож[енец] и жит[ель] с. Староселье Н[овоград-]Волынского р[айо]на. Поляк, гр[ажданст]ва СССР, б/п, в прошлом участник политбанды СОКОЛОВСКОГО. До ареста – сторож школы.

а) С 1936 г. по день ареста являлся участником «^аПольской организации войсковой^а», в которую был вовлечен ФРАНЧУКОМ.

б) Среди населения проводил контрреволюционную, националистическую работу по созданию из антисоветских лиц повстанческие кадры.

в) На случай войны должен был принять участие в вооруженном восстании в тылу Красной армии, совершая диверсионные акты по заданию организации,

т. е. в совершении преступлений, предусмотренн[ых] ст. ст. 54-2 и 54-11 УК УССР.

^аВиновным себя признал^а.

14. БУЧИНСКИЙ Иосиф Францевич, 1909 г. рожден[ия], урож[енец] и жит[ель] с. Суслы Н[овоград-]Волынского р[айо]на. Поляк, гр[ажданст]ва СССР, б/п. До ареста – колхозник.

а) С 1936 г. по день ареста являлся участником «^аПольской организации войсковой^а», в состав которой был вовлечен ПОЛЯКОВСКИМ.

б) Проводил контрреволюционную работу среди польского населения, подготавливая повстанческие кадры из лиц антисоветски настроенных.

в) На случай войны, по заданию организации, должен был принять участие в вооруженном восстании для свержения Советской власти,

т. е. в совершении преступлений, предусмотренн[ых] ст. ст. 54-2 и 54-11 УК УССР.

^аВиновным себя признал^а.

c) Na polecenie organizacji, miał w okresie wojny dokonać aktu dywersji, polegającego na zniszczeniu kolchozowego pogłowia końskiego,

tj. o popełnienie przestępstw, przewidzian[ych] w art. 54-2 i 54-11 KK USRS.

^aDo winy się przyznał^a.

12. KOTWICKIJ Franc Adolfowicz, urodz[ony] w 1906 r. w r[ejo]nie emilczyńskim, mieszkaniec w[si] Majstrow, r[ejo]n n[owogrodzko]-wołyński, Polak, ob[ywate]lst]wa ZSRS, kułak, b/p, przed aresztowaniem – tragarz na odcinku leś[nym],

[o to, że:]

a) Od 1937 r. do dnia aresztowania był członkiem ^aPolskiej Organizacji Wojskowej^a, w skład której został wciągnięty przez KUŁAKOWSKIEGO Iosifa.

b) Wśród ludności prowadził działalność kontrrewolucyjną i nacjonalistyczną, tworząc z osób o poglądach antysowieckich powstańcze kadry.

c) Osobiście wciągnął do danej organizacji 2 os[oby],

tj. o popełnienie przestępstw, przewidzian[ych] w art. 54-2 i 54-11 KK USRS.

^aDo winy się przyznał^a.

13. MADIECKIJ Stanisław Iwanowicz, urodz[ony] w 1892 r. we w[si] Starosielje, r[ejo]n n[owogrodzko]-wołyński i zam[ieszka]ły tamże, Polak, ob[ywate]lst]wa ZSRS, b/p, dawniej członek bandy polit[ycznej] SOKOŁOWSKIEGO, przed aresztowaniem – stróż w szkole,

[o to, że:]

a) Od 1936 r. do dnia aresztowania był członkiem ^aPolskiej Organizacji Wojskowej^a, do której został wciągnięty przez FRANCZUKA.

b) Wśród ludności prowadził działalność kontrrewolucyjną i nacjonalistyczną polegającą na tworzeniu z osób [o nastawieniu] antysowieckim kadr powstańczych.

c) Na wypadek wojny miał wziąć udział w powstaniu zbrojnym na tyłach Armii Czerwonej, dokonując na polecenie organizacji aktów dywersji,

tj. o popełnienie przestępstw, przewidzian[ych] w art. 54-2 i 54-11 KK USRS.

^aDo winy się przyznał^a.

14. BUCZINSKIJ Iosif Francewicz, urodz[ony] w 1909 r. we w[si] Susły, r[ejo]n n[owogrodzko]-wołyński i zam[ieszka]ły tamże, Polak, ob[ywate]lst]wa ZSRS, b/p, przed aresztowaniem – kolchoźnik,

[o to, że:]

a) Od 1936 r. do dnia aresztowania był członkiem ^aPolskiej Organizacji Wojskowej^a, w skład której został wciągnięty przez POLAKOWSKIEGO.

b) Prowadził działalność kontrrewolucyjną wśród ludności polskiej, przygotowując [i tworząc] kadry powstańcze z osób o nastawieniu antysowieckim.

15. КУХАРСКИЙ Юлиан Иосифович, 1892 г. рожден[ия], урож[енец] и жит[ель] с. Суслы Н[овоград-]Волынского р[айо]на, поляк, гр[ажданст]ва СССР, б/п. До ареста – колхозник.

а) С 1936 г. по день ареста являлся участником «^аПольской организации войсковой^а», в которую был вовлечен ПОЛЯКОВСКИМ.

б) Среди населения внедрял патриотические чувства и любовь к фашистской Польше, создавая повстанческие кадры из лиц антисоветски настроенных.

в) По заданию организации проводил вредительское скирдование хлеба во время уборочной кампании, в результате чего было сгноено 4 скирды колхозного хлеба,

г. е. в совершении преступлений, предусмотренн[ых] ст. ст. 54-2, 54-9 и 54-11 УК УССР.

^а«Виновным себя признал^а».

16. БОЧКОВСКИЙ Константин Антонович, 1897 г. рожден[ия], урож[енец] и жит[ель] с. Поляновки Н[овоград-]Волынского р[айо]на. Поляк, гр[ажданст]ва СССР, б/п. До ареста – зав[едующий] колхозной фермой.

а) С 1937 г. по день ареста являлся участником «^аПольской организации войсковой^а», в которую был вовлечен РЯБЧЕВСКИМ.

б) На случай войны, в момент вооруженного восстания, должен был принять в нем активное участие.

в) Проводил вредительскую деятельность в колхозе с целью выведения и уничтожения колхозного скота на ферме.

г) Среди населения проводил контрреволюционную работу, прививая патриотические чувства к фашистской Польше,

г. е. в совершении преступлений, предусмотренн[ых] ст. ст. 54-2, 54-11 УК УССР.

^г«Сознался^г».

17. ЯСЕНЕВИЧ Иван Александрович, 1905 г. рожден[ия], урож[енец] и жит[ель] с. Суслы Н[овоград-]Волынского р[айо]на. Поляк, гр[ажданст]ва СССР. Беспартийный. До ареста – колхозник.

а) С 1936 г. по день ареста являлся участником «^аПольской организации войсковой^а», в которую был вовлечен ПОЛЯКОВСКИМ.

б) По заданию организации проводил среди населения контрреволюционную, националистическую работу, подготавливая антисоветский элемент для борьбы с соввластью.

в) Лично привлек в данную организацию ОЛЬШЕВСКОГО П. И.,

г. е. в совершении преступлений, предусмотренн[ых] ст. ст. 54-2 и 54-11 УК УССР.

^а«Виновным себя признал^а».

c) W razie wojny, na polecenie organizacji miał wziąć udział w powstaniu zbrojnym w celu obalenia władzy sowieckiej,

tj. o popełnienie przestępstw, przewidzian[ych] w art. 54-2 i 54-11 KK USRS.

^aDo winy się przyznał^a.

15. KUCHARSKIJ Julian Iosifowicz, urodz[ony] w 1892 r. we w[si] Susły, r[ejo]n n[owogrodzko]-wołyński i zam[ieszkały] tamże, Polak, ob[ywate]lstw[wa] ZSRS, b/p, przed aresztowaniem – kołchoźnik,

[o to, że:]

a) Od 1936 r. do dnia aresztowania był członkiem ^aPolskiej Organizacji Wojskowej^a, do której został wciągnięty przez POLAKOWSKIEGO.

b) Wśród ludności zaszczepiał uczucia patriotyczne i miłość do faszystowskiej Polski, tworząc kadry powstańcze z osób o nastawieniu antysowieckim.

c) Na polecenie organizacji prowadził szkodnicze działania przy stertowaniu zboża w czasie kampanii żniwnej, w wyniku czego zgniły 4 sterty kołchozowego zboża,

tj. o popełnienie przestępstw, przewidzian[ych] w art. 54-2, 54-9 i 54-11 KK USRS.

^aDo winy się przyznał^a.

16. BOCZKOWSKIJ Konstantin Antonowicz, urodz[ony] w 1897 r. we w[si] Polijanowka, r[ejo]n n[owogrodzko]-wołyński i zam[ieszkały] tamże, Polak, ob[ywate]lstw[wa] ZSRS, b/p, przed aresztowaniem – kier[ownik] fermy kołchozowej,

[o to, że:]

a) Od 1937 r. do dnia aresztowania był członkiem ^aPolskiej Organizacji Wojskowej^a, do której został wciągnięty przez RIABCZEWSKIEGO.

b) Na wypadek wojny, w chwili [wybuchu] powstania zbrojnego, miał wziąć w nim aktywny udział.

c) Uprawiał w kołchozie szkodnictwo, mając na celu osłabienie i wyniszczenie bydła kołchozowego na fermie.

d) Prowadził wśród ludności działalność kontrrewolucyjną, zaszczepiając uczucia patriotyczne do faszystowskiej Polski,

tj. o popełnienie przestępstw, przewidzian[ych] w art. 54-2, 54-11 KK USRS.

^cPrzyznał się^c.

17. JASIENIEWICZ Iwan Aleksandrowicz, urodz[ony] w 1905 r. we w[si] Susły, r[ejo]n n[owogrodzko]-wołyński, Polak, ob[ywate]lstw[wa] ZSRS, bezpartyjny, przed aresztowaniem – kołchoźnik,

[o to, że:]

a) Od 1936 r. do dnia aresztowania był członkiem ^aPolskiej Organizacji Wojskowej^a, do której został wciągnięty przez POLAKOWSKIEGO.

b) Na polecenie organizacji prowadził wśród ludności działalność kontrrewolucyjną i nacjonalistyczną, przygotowując element antysowiecki do walki z władzą sow[iecką].

18. ВОЙЦЕХОВСКИЙ Иван Павлович, 1886 г. рожден[ия], урож[енец] с. Немелянки, жит[ель] г. Н[овоград-]Волынска, поляк, гр[ажданст]ва СССР, б/п. До ареста – чернорабочий узкоколейки Леспромхоза.

а) С 1937 г. по день ареста являлся участником «^аПольской организации войсковой^а», в состав которой был вовлечен ВОЙНАЛОВИЧЕМ Леонтием.

б) По заданию организации должен был совершать диверсионные акты стратегических объектов, выводя из строя паровозы, создавая крушения подъездных составов.

в) На случай войны – принимать участие в вооруженном восстании в тылу Красной армии, всемерно способствуя белопольской армии,

т. е. в совершении преступлен[ий], предусмотренн[ых] ст. ст. 54-2 и 54-11 УК УССР.

^аСознался^а.

19. РЯБЧЕВСКИЙ Каспер Иосифович, 1894 г. рожден[ия], урож[енец] Радомысльского р[айо]на, житель г. Н[овоград-]Волынска. Поляк, гр[ажданст]ва СССР. Беспартийный. До ареста – учитель нижесредней школы.

а) С 1932 г. по день ареста являлся участником «^аПольской организации войсковой^а», в состав которой был вовлечен ДЛУЖЕВСКИМ.

б) Среди населения и учительской молодежи проводил контрреволюционную, националистическую работу по созданию кадров из лиц антисоветски настроенных.

в) Лично вовлек в данную организацию 3-х человек,

т. е. в совершении преступлений, предусмотренн[ых] ст. ст. 54-2 и 54-11 УК УССР.

^аВиновным себя признал^а.

20. СЛИВИНСКИЙ Владимир Семенович, 1916 г. рожден[ия], урож[енец] и жит[ель] с. Майстрова Н[овоград-]Волинского р[айо]на. Украинец, гр[ажданст]ва СССР, беспартийный. До ареста – колхозник.

а) С 1937 г. по день ареста являлся участником «^аПольской организации войсковой^а», в состав которой был вовлечен ЛЕВКОВИЧЕМ А. И.

б) По заданию организации, на военное время, должен был принять активное участие в вооруженном восстании против Советской власти.

в) Среди населения проводил контрреволюционную, националистическую работу, внедряя патриотические чувства и любовь к фашистской Польше,

т. е. в совершении преступлений, предусмотренн[ых] ст. ст. 54-2 и 54-11 УК УССР.

^аВиновным себя признал^а.

21. ЛОСЬ Василий Трофимович, 1891 г. рожден[ия], урож[енец] Н[овоград-]Волинского р[айо]на, житель с. Юзефовки Барановского р[айо]на.

c) Osobiście wciągnął do danej organizacji OLSZEWSKIEGO P. I.,
tj. o popełnienie przestępstw, przewidzian[ych] w art. 54-2 i 54-11 KK
USRS.

^aDo winy się przyznał^a.

18. WOJCECHOWSKIJ Iwan Pawłowicz, urodz[ony] w 1886 r. we w[si] Niemie-
lanka, mieszk[aniec] m. N[owogrodu] Wołyńskiego, Polak, ob[ywate]l[st]wa ZSRS,
b/p, przed aresztowaniem – robotnik kolejki wąskotorowej w *lespromchozie*,

[o to, że:]

a) Od 1937 r. do dnia aresztowania był członkiem ^aPolskiej Organizacji Woj-
skowej^a, w skład której został wciągnięty przez WOJNAŁOWICZA Leontija.

b) Na polecenie organizacji miał dokonywać aktów dywersji na obiektach
strategicznych, powodując niezdatność do użytku parowozów i wykolejanie skła-
dów kolejowych.

c) Na wypadek wojny – miał wziąć udział w powstaniu zbrojnym na tyłach
Armii Czerwonej, wszelkimi sposobami wspomagać wojsko *bielopskie*,

tj. o popełnienie przestęp[stw], przewidzian[ych] w art. 54-2 i 54-11 KK
USRS.

^aPrzyznał się^a.

19. RIABCZEWSKIJ Kaspier Iosifowicz, urodz[ony] w 1894 r. w r[ejo]nie
radomskim, mieszkaniec m. N[owogrodu] Wołyńskiego, Polak, ob[ywate]l[st]wa
ZSRS, bezpartyjny, przed aresztowaniem – nauczyciel w szkole niższo-średniej.

a) Od 1932 r. do dnia aresztowania był członkiem ^aPolskiej Organizacji Woj-
skowej^a, w skład której został wciągnięty przez DŁUŻEWSKIEGO.

b) Wśród ludności i młodzieży nauczycielskiej prowadził działalność kontr-
rewolucyjną i nacjonalistyczną, tworząc kadry z osób o nastawieniu antyso-
wieckim.

c) Osobiście wciągnął do danej organizacji 3 osoby,

tj. o popełnienie przestępstw, przewidzian[ych] w art. 54-2 i 54-11 KK USRS.

^aDo winy się przyznał^a.

20. SLIWINSKIJ Władimir Siemionowicz, urodz[ony] w 1916 r. we w[si]
Majstrow, r[ejo]n n[owogrodzko]-wołyński i zam[ieszka]ły tamże, Ukrainiec,
ob[ywate]l[st]wa ZSRS, bezpartyjny, przed aresztowaniem – kołchoźnik,

[o to, że:]

a) Od 1937 r. do dnia aresztowania był członkiem ^aPolskiej Organizacji Woj-
skowej^a, w skład której został wciągnięty przez LEWKOWICZA A. I.

b) Na polecenie organizacji miał w czasie wojny wziąć czynny udział w po-
wstaniu zbrojnym przeciwko władzy sowieckiej.

c) Wśród ludności prowadził działalność kontrrewolucyjną i nacjonalistycz-
ną, zaszczepiając uczucia patriotyczne i miłość do faszystowskiej Polski,

tj. o popełnienie przestępstw, przewidzian[ych] w art. 54-2 i 54-11 KK USRS.

^aDo winy się przyznał^a.

Украинец, гр[ажданст]ва СССР. Исключен из КП(б)У в 1938 г. До ареста – учитель.

а) С 1937 г. по день ареста являлся участником «^аПольской организации войсковой^а», в которую был вовлечен ЛЕЩИНСКИМ.

б) По заданию организации проводил среди учащейся польской молодежи контрреволюционно-националистическую работу, сколачивая анти-советский элемент для борьбы с соввластью.

в) Лично вовлек в данную организацию – 3 человека, которыми руководил их контрреволюционной деятельностью,

т. е. в совершении преступлений, предусмотренн[ых] ст. ст. 54-2 и 54-11 УК УССР.

^аВиновным себя признал^а.

22. ВОЙТКОВСКИЙ Константин Иосифович, 1906 г. рождения, урож[енец] и жит[ель] с. Поляновки Н[овоград-]Волынского р[айо]на. Поляк, гр[ажданст]ва СССР, б/п. До ареста работал в колхозе.

а) С 1937 года по день ареста являлся участником «^аПольской организации войсковой^а», в состав которой был вовлечен ЗАХАРУНОМ Ф. С.

б) Путем соответствующей обработки, по заданию организации, подготавливал из антисоветского элемента повстанческие кадры для борьбы с Советской властью.

в) На случай войны должен был принять участие в вооруженном восстании для свержения соввласти,

т. е. в совершении преступлений, предусмотренн[ых] ст. ст. 54-2 и 54-11 УК УССР.

^аВиновным себя признал^а.

23. СЫЧЕВСКИЙ Александр Павлович, 1901 г. рожден[ия], урож[енец] и жит[ель] с. Тесновки Н[овоград-]Волынского р[айо]на, поляк, гр[ажданст]ва СССР, б/п. До ареста – колхозник.

а) С 1937 года по день ареста являлся участником «^аПольской организации войсковой^а», в состав которой был вовлечен ЦЕНЦЕЛЕВИЧЕМ.

б) По заданию организации проводил контрреволюционную работу среди населения, подготавливая антисоветский элемент для борьбы с соввластью.

в) Лично вовлек в данную организацию 3 человека – ДОБРАНСКОГО и друг[их], которыми руководил их контрреволюционной деятельностью.

г) На случай войны должен был с оружием в руках выступить в тылу Красной армии для борьбы с Советской властью,

т. е. в совершении преступлений, предусмотренн[ых] ст. ст. 54-2 и 54-11 УК УССР.

^аВиновным себя признал^а.

21. ŁOŚ Wasilij Trofimowicz, urodz[ony] w 1891 r. w r[ejo]nie n[owogrodzko]-wołyńskim, mieszkaniec w[si] Juziefowka, r[ejo]n baranowski. Ukraińiec, ob[ywate]lstw[wa] ZSRS, usunięty z KP(b)U w 1938 r., przed aresztowaniem – nauczyciel,

[o to, że:]

a) Od 1937 r. do dnia aresztowania był członkiem ^aPolskiej Organizacji Wojskowej^a, do której został wciągnięty przez LESZCZINSKIEGO.

b) Na polecenie organizacji prowadził wśród uczącej się polskiej młodzieży działalność kontrrewolucyjno-nacjonalistyczną, gromadząc element antysowiecki do walki z władzą sow[iecką].

c) Osobiście wciągnął do danej organizacji 3 osoby i kierował ich kontrrewolucyjną działalnością,

tj. o popełnienie przestępstw, przewidzian[ych] w art. 54-2 i 54-11 KK USRS.

^aDo winy się przyznał^a.

22. WOJTKOWSKIJ Konstantin Iosifowicz, urodzony w 1906 r. we w[si] Polijanowka, r[ejo]n n[owogrodzko]-wołyński i zam[ieszkały] tamże, Polak, ob[ywate]lstw[wa] ZSRS, b/p, przed aresztowaniem pracował w kołchozie,

[o to, że:]

a) Od 1937 roku do dnia aresztowania był członkiem ^aPolskiej Organizacji Wojskowej^a, w skład której został wciągnięty przez ZACHARUNA F. S.

b) Poprzez odpowiednie urabianie elementu antysowieckiego, na polecenie organizacji przygotowywał [i tworzył z niego] kadry powstańcze do walki z władzą sowiecką.

c) Na wypadek wojny miał wziąć udział w powstaniu zbrojnym, [którego] celem miało być obalenie władzy sow[ieckiej],

tj. o popełnienie przestępstw, przewidzian[ych] w art. 54-2 i 54-11 KK USRS.

^aDo winy się przyznał^a.

23. SYCZEWSKIJ Aleksandr Pawłowicz, urodz[ony] w 1901 r. we w[si] Tiesnowka, r[ejo]n n[owogrodzko]-wołyński i zam[ieszkały] tamże, Polak, ob[ywate]lstw[wa] ZSRS, b/p, przed aresztowaniem – kołchoźnik,

[o to, że:]

a) Od 1937 roku do dnia aresztowania był członkiem ^aPolskiej Organizacji Wojskowej^a, w skład której został wciągnięty przez CENCELEWICZA.

b) Na polecenie organizacji prowadził działalność kontrrewolucyjną wśród ludności, przygotowując element antysowiecki do walki z władzą sow[iecką].

c) Osobiście wciągnął do danej organizacji 3 osoby – DOBRANSKIEGO i in[nych] oraz kierował ich działalnością kontrrewolucyjną.

d) Na wypadek wojny miał wystąpić z bronią w rękę na tyłach Armii Czerwonej przeciwko władzy sowieckiej,

24. КАПУСТИНСКИЙ Иван Станиславович, 1895 г. рожден[ия], урож[енец] и жит[ель] с. Суслы Н[овоград-]Волынского р[айо]на, поляк, гр[ажданст]ва СССР, б/п. До ареста – колхозник.

а) С 1936 г. по день ареста являлся участником «^аПольской организации войсковой^а», в которую был вовлечен ПОЛЯКОВСКИМ.

б) Проводил среди населения контрреволюционную работу, прививая националистические чувства и любовь к фашистской Польше.

в) По заданию организации, на случай войны, должен был принять активное участие в вооруженном восстании в свержении Советской власти.

г) На военный период должен был совершать диверсионные акты в тылу Красной армии, объектов стратегического значения, выводя из строя телефонную связь и шоссейные мосты,

т. е. в совершении преступлений, предусмотренн[ых] ст. ст. 54-2 и 54-11 УК УССР.

^аВиновным себя признал^а.

25. ШЕМУЛЬСКИЙ Франц Иванович, 1885 г. рожден[ия], урож[енец] Польши, житель г. Н[овоград-]Волынска, поляк, гр[ажданст]ва СССР, беспартийный. До ареста – слесарь-инструментальщик мастерских Леспромпхоза.

а) С 1933 г. по день ареста являлся активным участником «^аПольской организации войсковой^а», в которую был вовлечен ГОНЧАРЕНКО.

б) По заданию организации, на случай войны, должен был с оружием в руках принимать участие в вооруженном восстании в тылу Красной армии для борьбы с соввластью.

в) Являлся агентом польразведорганов и проводил на территории СССР шпионско-разведывательную деятельность в пользу Польши,

т. е. в совершении преступлений, предусмотренн[ых] ст. ст. 54-1 п. «а», 54-2 и 54-11 УК УССР.

^аВиновным себя признал^а.

26. МАРЧЕВСКИЙ Франц Владиславович, 1905 г. рожден[ия], урож[енец] и жит[ель] с. Суслы Н[овоград-]Волынского р[айо]на. Поляк, гр[ажданст]ва СССР, беспартийный. До ареста – колхозник.

а) С 1937 г. по день ареста являлся участником «^аПольской организации войсковой^а», в состав которой был вовлечен ПОЛЯКОВСКИМ.

б) Среди населения проводил контрреволюционную, националистическую работу, подготавливая антисоветский элемент для борьбы с Советской властью.

в) На военный период, по заданию организации, должен был осуществить ряд диверсионных актов по уничтожению телефонной связи и шоссейных мостов,

т. е. в совершении преступлений, предусмотренн[ых] ст. ст. 54-2 и 54-11 УК УССР.

tj. o popełnienie przestępstw, przewidzian[ych] w art. 54-2 i 54-11 KK USRS.

^aDo winy się przyznał^a.

24. KAPUSTINSKIJ Iwan Stanisławowicz, urodz[ony] w 1895 r. we w[si] Susły, r[ejo]n n[owogrodzko]-wołyński i zam[ieszkały] tamże, Polak, ob[ywatele]st]wa ZSRS, b/p, przed aresztowaniem – kolchoźnik,

[o to, że:]

a) Od 1936 r. do dnia aresztowania był członkiem ^aPolskiej Organizacji Wojskowej^a, do której został wciągnięty przez POLAKOWSKIEGO.

b) Prowadził wśród ludności działalność kontrrewolucyjną, zaszczepiając uczucia nacjonalistyczne i miłość do faszystowskiej Polski.

c) Na polecenie organizacji miał w razie wojny wziąć czynny udział w powstaniu zbrojnym, którego celem było obalenie władzy sowieckiej.

d) Podczas wojny miał dokonywać aktów dywersji w obiektach o znaczeniu strategicznym na tyłach Armii Czerwonej, niszcząc sieć telefoniczną i mosty drogowe,

tj. o popełnienie przestępstw, przewidzian[ych] w art. 54-2 i 54-11 KK USRS.

^aDo winy się przyznał^a.

25. SZEMULSKI Franc s. Iwana, urodz[ony] w 1885 r. w Polsce, mieszkaniec m. N[owogrodu] Wołyńskiego, Polak, ob[ywatele]st]wa ZSRS, bezpartyjny, przed aresztowaniem ślusarz narzędziowiec w warsztacie *lespromchozu*,

[o to, że:]

a) Od 1933 r. do dnia aresztowania był aktywnym członkiem ^aPolskiej Organizacji Wojskowej^a, do której został wciągnięty przez GONCZARIENKĘ.

b) Na polecenie organizacji miał w razie wojny wziąć udział z bronią w ręku w powstaniu zbrojnym na tyłach Armii Czerwonej, walcząc z władzą sowiecką].

c) Był agentem pol[skich] służb wywiad[owczych] i prowadził na terytorium ZSRS działalność szpiegowsko-wywiadowczą na rzecz Polski,

tj. o popełnienie przestępstw, przewidzian[ych] w art. 54-1 p. „a”, 54-2 i 54-11 KK USRS.

^aDo winy się przyznał^a.

26. MARCZEWSKIJ Franc Władisławowicz, urodz[ony] w 1905 r. we w[si] Susły, r[ejo]n n[owogrodzko]-wołyński i zam[ieszkały] tamże, Polak, ob[ywatele]st]wa ZSRS, bezpartyjny, przed aresztowaniem – kolchoźnik,

[o to, że:]

a) Od 1937 r. do dnia aresztowania był członkiem ^aPolskiej Organizacji Wojskowej^a, w skład której został wciągnięty przez POLAKOWSKIEGO.

b) Wśród ludności prowadził działalność kontrrewolucyjną i nacjonalistyczną, przygotowując element antysowiecki do walki z władzą sowiecką.

^аВиновным себя признал^а.

27. СВИНЦИЦКИЙ Франц Иванович, 1903 г. рожден[ия], урож[енец] и жит[ель] с. Полияновки Н[овоград-]Волынского р[айо]на, поляк, гр[ажданст]ва СССР, б/п. До ареста – колхозник.

а) С 1936 г. по день ареста являлся участником «^аПольской организации войсковой^а», в состав которой был вовлечен ЛИСОВСКИМ Леонардом.

б) Среди польского населения проводил контрреволюционную деятельность, прививая патриотические чувства и любовь к фашистской Польше.

в) Подготавливал из лиц антисоветски настроенных повстанческие кадры для борьбы с соввластью,

г. е. в совершении преступлений, предусмотренн[ых] ст. ст. 54-2 и 54-11 УК УССР.

^аВиновным себя признал^а.

28. ЗАРУЦКИЙ Карл Францевич, 1896 г. рожден[ия], урож[енец] и жит[ель] с. Полияновки Нов[оград-]Волынского р[айо]на. Поляк, гр[ажданст]ва СССР, б/п. До ареста – колхозник.

а) С 1936 г. по день ареста являлся участником «^аПольской организации войсковой^а», в состав которой был вовлечен ОЛЫШЕВСКИМ.

б) Обработывал население в антисоветском духе, создавая повстанческие кадры для борьбы с Советской властью.

в) Лично вовлек в данную организацию 2 человека, которыми руководил их контрреволюционной деятельностью,

г. е. в совершении преступлений, предусмотренных ст. ст. 54-2 и 54-11 УК УССР.

^аВиновным себя признал^а.

29. ВИСЛИНСКИЙ Феликс Адольфович, 1911 г. рожден[ия], урож[енец] с. Катериновки Эмильчинского р[айо]на, жит[ель] с. Чижовки Н[овоград-]Волынского р[айо]на. Поляк, гр[ажданст]ва СССР, беспартийный. До ареста – лесник Н[овоград-]Волынского Лесхоза.

а) С 1936 г. являлся участником «^аПольской организации войсковой^а», в состав которой был вовлечен ЛИВЕНТОВСКИМ.

б) Являлся агентом польразведорганов и проводил на территории СССР шпионско-разведывательную работу в пользу Польши.

в) На военный период имел задание совершать диверсионные акты по взрыву военных сооружений в тылу Красной армии,

г. е. в совершении преступлений, предусмотренн[ых] ст. ст. 54-2 и 54-11 УК УССР.

^аВиновным себя признал^а.

30. БОЧКОВСКИЙ Велислав Ипполитович, 1911 г. рожден[ия], урож[енец] и жит[ель] с. Полияновки Н[овоград-]Волынского р[айо]на, поляк,

c) W okresie wojny miał na polecenie organizacji dokonać szeregu aktów dywersji, [tj.] niszczyć linie telefoniczne i mosty drogowe,
tj. o popełnienie przestępstw, przewidzian[ych] w art. 54-2 i 54-11 KK USRS.

^aDo winy się przyznał^a.

27. SWINCYCKIJ Franc Iwanowicz, urodz[ony] w 1903 r. we w[si] Polijanowka, r[ejo]n n[owogrodzko]-wołyński i zam[ieszkały] tamże, Polak, ob[ywate]lstw[ostwa] ZSRS, b/p, przed aresztowaniem – kolchoźnik,

[o to, że:]

a) Od 1936 r. do dnia aresztowania był członkiem ^aPolskiej Organizacji Wojskowej^a, w skład której został wciągnięty przez LISOWSKIEGO Leonarda.

b) Wśród ludności polskiej prowadził działalność kontrrewolucyjną, zaszczepiając uczucia patriotyczne i miłość do faszystowskiej Polski.

c) Przygotowywał z osób o nastawieniu antysowieckim kadry powstańcze do walki z władzą sow[iet]ecką,

tj. o popełnienie przestępstw, przewidzian[ych] w art. 54-2 i 54-11 KK USRS.

^aDo winy się przyznał^a.

28. ZARUCKIJ Karł Francewicz, urodz[ony] w 1896 r. we w[si] Polijanowka, r[ejo]n n[owogrodzko]-wołyński i zam[ieszkały] tamże, Polak, ob[ywate]lstw[ostwa] ZSRS, b/p, przed aresztowaniem – kolchoźnik,

[o to, że:]

a) Od 1936 r. do dnia aresztowania był członkiem ^aPolskiej Organizacji Wojskowej^a, w skład której został wciągnięty przez OLSZEWSKIEGO.

b) Urabiał ludność w duchu antysowieckim, tworząc kadry powstańcze do walki z władzą sowiecką.

c) Osobiście wciągnął do danej organizacji 2 osoby i kierował ich kontrrewolucyjną działalnością,

tj. o popełnienie przestępstw, przewidzianych w art. 54-2 i 54-11 KK USRS.

^aDo winy się przyznał^a.

29. WISLINSKIJ Fieliks Adolfowicz, urodz[ony] w 1911 r. we w[si] Katerinowka, r[ejo]n emilczyński, zam[ieszkały] we w[si] Czyżowka, r[ejo]n n[owogrodzko]-wołyński, Polak, ob[ywate]lstw[ostwa] ZSRS, bezpartyjny, przed aresztowaniem leśnik w *leschozie* n[owogrodzko]-wołyńskim,

[o to, że:]

a) Od 1936 r. był członkiem ^aPolskiej Organizacji Wojskowej^a, w skład której został wciągnięty przez LIWIENTOWSKIEGO.

b) Był agentem pol[skich] służb wywiad[owczych] i prowadził na terytorium ZSRS działalność szpiegowsko-wywiadowczą na rzecz Polski.

c) Na okres wojny zadaniem jego było dokonywanie aktów dywersji, polegających na wysadzaniu budynków wojskowych na tyłach Armii Czerwonej,

tj. o popełnienie przestępstw, przewidzian[ych] w art. 54-2 i 54-11 KK USRS.

гр[ажданст]ва СССР, беспартийный. До ареста работал машинистом Бронницкой МТС.

а) С 1936 года являлся участником «^аПольской организации войсковой^а», в состав которой был вовлечен ЗАХАРУКОМ^а.

б) По заданию организации, среди польской молодежи проводил контрреволюционно-националистическую работу, подготавливая антисоветский элемент для борьбы с Советской властью.

в) Состоял в повстанческом отряде «боювки»,

т. е. в совершении преступлений, предусмотренн[ых] ст. ст. 54-2 и 54-11 УК УССР.

^аВиновным себя признал^а.

31. РУДНИЦКИЙ Антон Иванович, 1900 г. рожден[ия], урож[енец] и жит[ель] с. Полияновки Н[овоград-]Волынского р[айо]на. Поляк, гр[ажданст]ва СССР, беспартийный. До ареста – продавец кооперации.

а) С 1935 г. являлся участником «^аПольской организации войсковой^а», в которую был вовлечен ЛИСОВСКИМ.

б) Среди населения проводил контрреволюционную, националистическую работу, обрабатывая антисоветский элемент для борьбы с Советской властью.

в) Лично вовлек в данную организацию 3-х человек,

т. е. в совершении преступлений, предусмотренн[ых] ст. ст. 54-2 и 54-11 УК УССР.

^аВиновным себя признал^а.

32. ВОЙНАРОВСКИЙ Сигизмунд Францевич, 1890 г. рождения, урож[енец] и жит[ель] с. Полияновки Н[овоград-]Волынского р[айо]на. Поляк, гр[ажданст]ва СССР, б/п. До ареста – машинист электростанции в г. Н[овоград-]Волынске.

а) С 1935 г. являлся участником «^аПольской организации войсковой^а», в состав которой был вовлечен БЕНЧАЕВСКИМ Феликсом.

б) По заданию организации, на военный период, должен был совершить диверсионный акт и вывести из строя агрегаты электростанции.

в) Среди населения проводил пораженческую агитацию, восхваляя строй и порядки фашистской Польши,

т. е. в совершении преступлений, предусмотренн[ых] ст. ст. 54-2 и 54-11 УК УССР.

^аВиновным себя признал^а.

33. ЗАБРОДСКИЙ Адам Иванович, 1901 г. рожден[ия], урож[енец] Володарск-Волынского р[айо]на, житель с. Тесновки Н[овоград-]Волынского р[айо]на. Поляк, гр[ажданст]ва СССР, б/п, из кулаков, без определенных занятий.

---

² Так у тексті. На 1582 с.: ЗАХАРУН.

^aDo winy się przyznał^a.

30. BOCZKOWSKIJ Wielisław Ippolitowicz, urodz[ony] w 1911 r. we w[si] Polijanowka, r[ejo]n n[owogrodzko]-wołyński i zam[ieszkały] tamże, Polak, ob[ywate]lst]wa ZSRS, bezpartyjny, przed aresztowaniem pracował jako maszynista w bronickiej MTS,

[o to, że:]

a) Od 1936 roku był członkiem ^aPolskiej Organizacji Wojskowej^a, w skład której został wciągnięty przez ZACHARUKA^g.

b) Na polecenie organizacji prowadził działalność kontrrewolucyjno-nacjonalistyczną wśród młodzieży polskiej, przygotowując element antysowiecki do walki z władzą sowiecką.

c) Wchodził w skład oddziału powstańczego ^fbojówki^f.

tj. o popełnienie przestępstw, przewidzian[ych] w art. 54-2 i 54-11 KK USRS.

^aDo winy się przyznał^a.

31. RUDNICKIJ Anton Iwanowicz, urodz[ony] w 1900 r. we w[si] Polijanowka, r[ejo]n n[owogrodzko]-wołyński i zam[ieszkały] tamże, Polak, ob[ywate]lst]wa ZSRS, bezpartyjny, przed aresztowaniem – sprzedawca w spółdzielni.

[o to, że:]

a) Od 1935 r. był członkiem ^aPolskiej Organizacji Wojskowej^a, do której został wciągnięty przez LISOWSKIEGO.

b) Wśród ludności prowadził działalność kontrrewolucyjną i nacjonalistyczną, nakłaniając element antysowiecki do walki z władzą sowiecką.

c) Osobiście wciągnął do danej organizacji 3 osoby,

tj. o popełnienie przestępstw, przewidzian[ych] w art. 54-2 i 54-11 KK USRS.

^aDo winy się przyznał^a.

32. WOJNAROWSKIJ Sigizmund Franczewicz, urodzony w 1890 r. we w[si] Polijanowka, r[ejo]n n[owogrodzko]-wołyński i zam[ieszkały] tamże, Polak, ob[ywate]lst]wa ZSRS, b/p, przed aresztowaniem – maszynista w elektrowni w m. N[owogrodzie] Wołyńskim,

[o to, że:]

a) Od 1935 r. był członkiem ^aPolskiej Organizacji Wojskowej^a, w skład której został wciągnięty BIENCZAJEWSKIEGO Fieliksa.

b) Na polecenie organizacji miał w czasie wojny dokonać aktu dywersji i zniszczyć agregaty elektrowni.

c) Wśród ludności prowadził defetystyczną agitację, wychwalając ustrój i organizację faszystowskiej Polski,

---

^g Tak w tekście. Na s. 1583: ZACHARUN.

а) С 1933 года являлся участником «^аПольской организации войсковой^а», в состав которой был вовлечен ТАЛЬКО.

б) По заданию организации совершал диверсионные акты – поджоги лесов.

в) В данную организацию лично вовлек 1 человека – ПАВЛОВСКОГО,

т. е. в совершении преступлений, предусмотренн[ых] ст. ст. 54-2 и 54-11 УК УССР.

^аВиновным себя признал^а.

34. КОТВИЦКИЙ Владислав Доминикович, 1900 г. рожден[ия], урож[енец] Эмильчинского р[айо]на, житель г. Н[овоград-]Волынска. Поляк, гр[ажданст]ва СССР, б/п. До ареста работал токарем на з[аво]де им. СТАЛИНА, б[ывший] кулак.

а) С 1934 г. являлся участником «^аПольской организации войсковой^а», в которую был вовлечен САВИЦКИМ.

б) Создал повстанческий отряд в числе 7-ми человек, которыми руководил их контрреволюционной деятельностью.

в) Среди населения проводил контрреволюционную работу по созданию, из лиц антисоветски настроенных, повстанческих кадров,

т. е. в совершении преступлений, предусмотренн[ых] ст. ст. 54-2 и 54-11 УК УССР.

^аВиновным себя признал^а.

35. БУЧИНСКИЙ Василий Францевич, 1903 г. рожден[ия], урож[енец] и жит[ель] с. Тесновки Н[овоград-]Волынского р[айо]на. Поляк, гр[ажданст]ва СССР, беспартийный. До ареста – колхозник.

а) С 1936 г. являлся участником «^аПольской организации войсковой^а», в состав которой был вовлечен ЦЕНЦЕЛЕВИЧЕМ.

б) Среди населения проводил контрреволюционную работу, восхваляя фашистский строй и порядки Польши.

в) Среди населения проводил агитацию пораженческого характера,

т. е. в совершении преступлений, предусмотренных ст. ст. 54-2 и 54-11 УК УССР.

^аВиновным себя признал^а.

36. НЕВИНЦЛОВСКИЙ Альфонс Генрихович, 1896 г. рожден[ия], урож[енец] и жит[ель] с. Ивановки Н[овоград-]Волынского р[айо]на. Поляк, гр[ажданст]ва СССР. Беспартийный. Кулак, до ареста работал на жел[езно]-дор[ожном] эксплуатационном участке.

а) С 1937 г. являлся участником «^аПольской организации войсковой^а», в состав которой был вовлечен ОСТРОВСКИМ Иваном.

б) Среди населения проводил контрреволюционную работу по созданию из лиц антисоветски настроенных повстанческие кадры.

tj. o popełnienie przestępstw, przewidzian[ych] w art. 54-2 i 54-11 KK USRS.

^aDo winy się przyznał^a.

33. ZABRODSKIJ Adam Iwanowicz, urodz[ony] w 1901 r. w r[ejo]nie wołodarsko-wołyńskim, mieszkaniec w[si] Tiesnowka, r[ejo]n n[owogrodzko]-wołyński Polak, ob[ywate]lstw[ostwa] ZSRS, b/p, [pochodzi] z kułaków, bez stałego zajęcia, [o to, że:]

a) Od 1933 roku był członkiem ^aPolskiej Organizacji Wojskowej^a, w skład której został wciągnięty przez TALKE.

b) Na polecenie organizacji dokonywał aktów dywersji – powodował pożary lasów.

c) Do danej organizacji osobiście wciągnął 1 osobę – PAWŁOWSKIEGO, tj. o popełnienie przestępstw, przewidzian[ych] w art. 54-2 i 54-11 KK USRS. ^aDo winy się przyznał^a.

34. KOTWICKIJ Władisław Dominikowicz, urodz[ony] w 1900 r. w r[ejo]nie emilczyńskim, mieszkaniec m. N[owogrodu] Wołyńskiego, Polak, ob[ywate]lstw[ostwa] ZSRS, b/p, przed aresztowaniem pracował jako tokarz w z[akł]adach im. Stalina, b[yły] kułak,

[o to, że:]

a) Od 1934 r. był członkiem ^aPolskiej Organizacji Wojskowej^a, do której został wciągnięty przez SAWICKIEGO.

b) Założył oddział powstańczy, liczący 7 osób oraz kierował ich działalnością kontrrewolucyjną.

c) Wśród ludności prowadził działalność kontrrewolucyjną, polegającą na tworzeniu kadr powstańczych z osób o nastawieniu antysowieckim,

tj. o popełnienie przestępstw, przewidzian[ych] w art. 54-2 i 54-11 KK USRS. ^aDo winy się przyznał^a.

35. BUCZINSKIJ Wasilij Francewicz, urodz[ony] w 1903 r. we w[si] Tiesnowka, r[ejo]n n[owogrodzko]-wołyński i zam[ieszka]ły tamże, Polak, ob[ywate]lstw[ostwa] ZSRS, bezpartyjny, przed aresztowaniem – kołchoźnik,

[o to, że:]

a) Od 1936 r. był członkiem ^aPolskiej Organizacji Wojskowej^a, w skład której został wciągnięty przez CENCELEWICZA.

b) Wśród ludności prowadził działalność kontrrewolucyjną, wychwalając panujące w Polsce ustroj faszystowski i system.

c) Wśród ludności prowadził agitację o charakterze defetystycznym, tj. o popełnienie przestępstw, przewidzianych w art. 54-2 i 54-11 KK USRS. ^aDo winy się przyznał^a.

36. NIEWINCŁOWSKIJ Alfons Gienrichowicz, urodz[ony] w 1896 r. we w[si] Iwanowka, r[ejo]n n[owogrodzko]-wołyński i zam[ieszka]ły tamże, Polak,

в) Лично вовлек в данную организацию 2 человека,
т. е. в совершении преступлений, предусмотренных ст. ст. 54-2 и 54-11
УК УССР.

^а«Виновным себя признал»^а.

37. ОЛЬШЕВСКИЙ Антон Михайлович, 1889 г. рожден[ия], урож[енец] и жит[ель] с. Суслы Н[овоград-]Волынского р[айо]на, поляк, гр[ажданст]ва СССР, б/п, до ареста – колхозник.

а) С 1933 г. являлся участником «^аПольской организации войсковой^а», в состав которой был вовлечен СТРЕЛЬЦОВЫМ.

б) Среди населения проводил контрреволюционную, националистическую работу, подготавливая антисоветский элемент для вооруженной борьбы с Советской властью.

в) На военный период получил задание совершать диверсионные акты по уничтожению телефонных проводов и взрывы шоссежных мостов,

т. е. в совершении преступлений, предусмотренн[ых] ст. ст. 54-2 и 54-11
УК УССР.

^а«Виновным себя признал»^а.

38. ОЛЬШЕВСКИЙ Франц Иванович, 1902 г. рожден[ия], урож[енец] и жит[ель] с. Суслы Н[овоград-]Волынского р[айо]на, поляк, гр[ажданст]ва СССР, б/п. До ареста – колхозник.

а) С 1935 г. являлся участником «^аПольской организации войсковой^а», в которую был вовлечен ПОЛЯКОВСКИМ.

б) По заданию организации проводил контрреволюционную работу среди польского населения, подготавливая из антисоветских лиц повстанческие кадры для вооруженной борьбы с Советской властью.

в) Лично вовлек в данную организацию 3-х человек – БУЧИНСКОГО И. и друг[их], которыми руководил их контрреволюционной деятельностью,

т. е. в совершении преступлений, предусмотренн[ых] ст. ст. 54-2 и 54-11
УК УССР.

^а«Виновным себя признал»^а.

39. ЛЕВКОВИЧ Иван Станиславович, 1906 г. рожден[ия], урож[енец] и жит[ель] с. Майстрова Н[овоград-]Волынского р[айо]на, поляк, гр[ажданст]ва СССР, б/п. Из кулаков. До ареста – чернорабочий мастерских «^аУкр-шляхлес^а».

а) С 1937 г. являлся участником «^аПольской организации войсковой^а», в состав которой был вовлечен СЛИВИНСКИМ.

б) Среди польского населения проводил контрреволюционную работу, восхваляя фашистский строй Польши,

т. е. в совершении преступлений, предусмотренн[ых] ст. ст. 54-2 и 54-11
УК УССР.

^а«Виновным себя признал»^а.

ob[ywate]lstw[a] ZSRS, bezpartyjny, kułak, przed aresztowaniem pracował na odcinku eksploatacyjnym na kolei,

[o to, że:]

a) Od 1937 r. był członkiem ^aPolskiej Organizacji Wojskowej^a, w skład której został wciągnięty przez OSTROWSKIEGO Iwana.

b) Wśród ludności prowadził działalność kontrrewolucyjną, tworząc z osób o nastawieniu antysocjalistycznym kadry powstańcze.

c) Osobiście wciągnął do danej organizacji 2 osoby,

tj. o popełnienie przestępstw, przewidzianych w art. 54-2 i 54-11 KK USRS.

^aDo winy się przyznał^a.

37. OLSZEWSKIJ Anton Michajłowicz, urodz[ony] w 1889 r. we w[si] Susły, r[ejo]n n[owogrodzko]-wołyński i zam[ieszkały] tamże, Polak, ob[ywate]lstw[a] ZSRS, b/p, przed aresztowaniem – kołchoźnik,

[o to, że:]

a) Od 1933 r. był członkiem ^aPolskiej Organizacji Wojskowej^a, w skład której został wciągnięty przez STRIELCOWA.

b) Wśród ludności prowadził działalność kontrrewolucyjną i nacjonalistyczną, przygotowując element antysowiecki do zbrojnej walki z władzą sowiecką.

c) Otrzymał zadanie, by w czasie wojny dokonywać aktów dywersji, polegających na niszczeniu przewodów telefonicznych i wysadzaniu mostów drogowych,

tj. o popełnienie przestępstw, przewidzian[ych] w art. 54-2 i 54-11 KK USRS.

^aDo winy się przyznał^a.

38. OLSZEWSKIJ Franc Iwanowicz, urodz[ony] w 1902 r. we w[si] Susły, r[ejo]n n[owogrodzko]-wołyński i zam[ieszkały] tamże, Polak, ob[ywate]lstw[a] ZSRS, b/p, przed aresztowaniem – kołchoźnik,

[o to, że:]

a) Od 1935 r. był członkiem ^aPolskiej Organizacji Wojskowej^a, do której został wciągnięty przez POLAKOWSKIEGO.

b) Na polecenie organizacji prowadził działalność kontrrewolucyjną wśród ludności polskiej, przygotowując z osób [o nastawieniu] antysowieckim kadry powstańcze do walki zbrojnej z władzą sowiecką.

c) Osobiście wciągnął do danej organizacji 3 osoby – BUCZINSKIEGO I. i inn[ych] oraz kierował ich działalnością kontrrewolucyjną,

tj. o popełnienie przestępstw, przewidzian[ych] w art. 54-2 i 54-11 KK USRS.

^aDo winy się przyznał^a.

39. LEWKOWICZ Iwan Stanisławowicz, urodz[ony] w 1906 r. we w[si] Majstrow, r[ejo]n n[owogrodzko]-wołyński i zam[ieszkały] tamże, Polak, ob[ywate]lstw[a] ZSRS, b/p, [pochodzi] z kułaków, przed aresztowaniem – robotnik w warsztacie „^aUkrszlachles^a”,

[o to, że:]

40. БУЧИНСКИЙ Франц Викторович, 1895 г. рожден[ия], урож[енец] и жит[ель] с. Слободки Н[овоград-]Волынского р[айо]на, поляк, гр[ажданст]ва СССР. Беспартийный. В прошлом участник политбанды СОКОЛОВСКОГО. До ареста – сторож школы.

а) С 1936 г. являлся участником «^аПольской организации войсковой^а», в которую был вовлечен БУЧИНСКИМ А.

б) По заданию организации, среди польского населения, проводил контрреволюционно-националистическую работу, озлобляя их против Советской власти,

т. е. в совершении преступлений, предусмотренн[ых] ст. ст. 54-2 и 54-11 УК УССР.

^аВиновным себя признал^а.

41. СУХОВЕЦКИЙ Иван Иосифович, 1895 г. рожден[ия], урож[енец] с. Сербовки Барашевского р[айо]на, жит[ель] Н. Зелена Н[овоград-]Волынского р[айо]на. Поляк, гр[ажданст]ва СССР, б/п. До ареста – сторож магазина.

а) С 1936 г. являлся участником «^аПольской организации войсковой^а», в состав которой был вовлечен ШУЛЬЦОМ.

б) По заданию организации проводил контрреволюционную, националистическую работу среди населения, подготавливая из лиц антисоветски настроенных повстанческие кадры для борьбы с Советской властью,

т. е. в совершении преступлений, предусмотренн[ых] ст. ст. 54-2 и 54-11 УК УССР.

^аВиновным себя признал^а.

42. ЛЕВКОВИЧ Франц Станиславович, 1909 г. рожден[ия], урож[енец] и житель г. Н[овоград-]Волынска, поляк, гр[ажданст]ва СССР, из кулаков. До ареста – слесарь узкоколейки Леспромхоза.

а) С 1937 г. являлся участником «^аПольской организации войсковой^а», в которую был вовлечен ЛЕВКОВИЧЕМ П.

б) По заданию организации обрабатывал из лиц антисоветски настроенных для борьбы с Советской властью.

в) Лично вовлек в данную организацию 2-х человек,

т. е. в совершении преступлений, предусмотренн[ых] ст. ст. 54-2 и 54-11 УК УССР.

^аВиновным себя признал^а.

43. СЛИВИНСКИЙ Николай Иванович, 1894 г. рожден[ия], урож[енец] и жит[ель] с. Майстрово Н[овоград-]Волынского р[айо]на. Поляк, гр[ажданст]ва СССР, б/п. До ареста работал чернорабочим на узкоколейке Леспромхоза.

а) С 1937 г. являлся участником «^аПольской организации войсковой^а», в состав которой был вовлечен ГОРОБЕЦ.

a) Od 1937 r. był członkiem ^aPolskiej Organizacji Wojskowej^a, w skład której został wciągnięty przez SLIWINSKIEGO.

b) Prowadził działalność kontrrewolucyjną wśród ludności polskiej, wychwalając faszystowski ustrój Polski,

tj. o popełnienie przestępstw, przewidzian[ych] w art. 54-2 i 54-11 KK USRS.

^aDo winy się przyznał^a.

40. BUCZINSKIJ Franc Wiktorowicz, urodz[ony] w 1895 r. we w[si] Słobodka, r[ejo]n n[owogrodzko]-wołyński i zam[ieszkały] tamże, Polak, ob[ywate]lstw[ostwa] ZSRS, bezpartyjny, dawniej członek bandy politycznej] SOKOŁOWSKIEGO, przed aresztowaniem – stróż w szkole,

[o to, że:]

a) Od 1936 r. był członkiem ^aPolskiej Organizacji Wojskowej^a, do której został wciągnięty przez BUCZINSKIEGO A.

b) Na polecenie organizacji, prowadził wśród ludności polskiej działalność kontrrewolucyjno-nacjonalistyczną, wywołując w nich złość na władzę sowiecką,

tj. o popełnienie przestępstw, przewidzian[ych] w art. 54-2 i 54-11 KK USRS.

^aDo winy się przyznał^a.

41. SUCHOWIECKIJ Iwan Iosifowicz, urodz[ony] w 1895 r. we w[si] Sierbowka, r[ejo]n baraszewski, mieszk[aniec] [wsi] N. Zielona, r[ejo]n n[owogrodzko]-wołyński, Polak, ob[ywate]lstw[ostwa] ZSRS, b/p, przed aresztowaniem – stróż w sklepie.

[o to, że:]

a) Od 1936 r. był członkiem ^aPolskiej Organizacji Wojskowej^a, w skład której został wciągnięty przez SZULCA.

b) Na polecenie organizacji prowadził działalność kontrrewolucyjną i nacjonalistyczną wśród ludności, przygotowując z osób o nastawieniu antysowieckim kadry powstańcze do walki z władzą sowiecką,

tj. o popełnienie przestępstw, przewidzian[ych] w art. 54-2 i 54-11 KK USRS.

^aDo winy się przyznał^a.

42. LEWKOWICZ Franc Stanisławowicz, urodz[ony] w 1909 r. w m. N[owogrodzie] Wołyńskim i zam[ieszkały] tamże, Polak, ob[ywate]lstw[ostwa] ZSRS, [pochodzi] z kułaków, przed aresztowaniem – ślusarz przy kolejce wąskotorowej w *lespromchozie*,

[o to, że:]

a) Od 1937 r. był członkiem ^aPolskiej Organizacji Wojskowej^a, do której został wciągnięty przez LEWKOWICZA P.

b) Na polecenie organizacji nakłaniał osoby o nastawieniu antysowieckim do walki z władzą sowiecką.

c) Osobiście wciągnął do danej organizacji 2 osoby,

б) Среди населения внедрял патриотические чувства и симпатии к фашистской Польше,
т. е. в совершении преступлений, предусмотренных ст. ст. 54-2 и 54-11 УК УССР.

44. ЛИСОВСКИЙ Франц Иванович, 1909 г. рождения, урож[енец] и жит[ель] с. Поляновки Н[овоград-]Волынского р[айо]на. Поляк, гр[ажданст]ва СССР. Беспартийный. До ареста – машинист колхозной мельницы.

а) С 1934 года являлся участником «^аПольской организации войсковой^а», в состав которой был вовлечен ЗАХАРУКОМ.

б) По заданию организации должен был осуществить поджог колхозных построек и совершить аварию в машинном отделении колхозной мельницы.

в) Среди населения проводил антисоветскую, пораженческого характера, агитацию, подготавливая антисоветский элемент для борьбы с Советской властью,

т. е. в совершении преступлений, предусмотренн[ых] ст. ст. 54-2 и 54-11 УК УССР.

^аВиновным себя признал^а.

45. ВЕСЕЛЬСКИЙ Антон Феликсович, 1912 г. рожден[ия], урож[енец] и жит[ель] с. Поляновки Н[овоград-]Волынского р[айо]на. Поляк, гр[ажданст]ва СССР. Беспартийный, до ареста – колхозник.

а) С 1935 г. являлся участником «^аПольской организации войсковой^а», в состав которой был вовлечен РУДНИЦКИМ.

б) Среди населения проводил контрреволюционную работу, подготавливая лиц антисоветски настроенных для борьбы с Советской властью,

т. е. в совершении преступлений, предусмотренн[ых] ст. ст. 54-2 и 54-11 УК УССР.

^аВиновным себя признал^а.

46. СЛИВИНСКИЙ Константин Иванович, 1897 г. рожден[ия], урож[енец] и жит[ель] с. Майстров Н[овоград-]Волынского р[айо]на. Поляк, гр[ажданст]ва СССР, беспартийный. В прошлом политбандит, контрабандист. До ареста – колхозник.

а) С 1937 года являлся участником «^аПольской организации войсковой^а», в состав которой был вовлечен ШАЛАШИНСКИМ.

б) Среди населения проводил контрреволюционную работу по сколачиванию из лиц антисоветски настроенных повстанческие кадры.

в) Лично вовлек в данную организацию 3-х человек,

т. е. в совершении преступлений, предусмотренн[ых] ст. ст. 54-2 и 54-11 УК УССР.

^аВиновным себя признал^а.

tj. o popełnienie przestępstw, przewidzian[ych] w art. 54-2 i 54-11 KK USRS.
^aDo winy się przyznał^a.

43. SLIWINSKIJ Nikołaj Iwanowicz, urodz[ony] w 1894 r. we w[si] Majstrow, r[ejo]n n[owogrodzko]-wołyński i zam[ieszkały] tamże, Polak, ob[ywate]lstw[wa] ZSRS, b/p, przed aresztowaniem pracował jako robotnik przy kolejce wąskotorowej w *lespromchozie*,

[o to, że:]

a) Od 1937 r. był członkiem ^aPolskiej Organizacji Wojskowej^a, w skład której został wciągnięty przez GOROBCA.

b) Wpajał ludności uczucia patriotyczne i sympatie dla faszystowskiej Polski, tj. o popełnienie przestępstw, przewidzianych w art. 54-2 i 54-11 KK USRS.

44. LISOWSKIJ Franc Iwanowicz, urodz[ony] w 1909 r. we w[si] Polijanowka, r[ejo]n n[owogrodzko]-wołyński i zam[ieszkały] tamże, Polak, ob[ywate]lstw[wa] ZSRS, bezpartyjny, przed aresztowaniem – maszynista w kołchozowym młynie,

[o to, że:]

a) Od 1934 roku był członkiem ^aPolskiej Organizacji Wojskowej^a, w skład której został wciągnięty przez ZACHARUKA.

b) Na polecenie organizacji miał podpalić zabudowania kołchozowe i spowodować awarię w maszynowni kołchozowego młyna.

c) Wśród ludności prowadził antysowiecką agitację o charakterze defetystycznym, przygotowując element antysowiecki do walki z władzą sowiecką,

tj. o popełnienie przestępstw, przewidzian[ych] w art. 54-2 i 54-11 KK USRS.
^aDo winy się przyznał^a.

45. WIESIELSKIJ Anton Fieliksowicz, urodz[ony] w 1912 r. we w[si] Polijanowka, r[ejo]n n[owogrodzko]-wołyński i zam[ieszkały] tamże, Polak, ob[ywate]lstw[wa] ZSRS, bezpartyjny, przed aresztowaniem – kołchoźnik,

[o to, że:]

a) Od 1935 r. był członkiem ^aPolskiej Organizacji Wojskowej^a, w skład której został wciągnięty przez RUDNICKIEGO.

b) Wśród ludności prowadził działalność kontrrewolucyjną, przygotowując osoby o nastawieniu antysowieckim do walki z władzą sowiecką,

tj. o popełnienie przestępstw, przewidzian[ych] w art. 54-2 i 54-11 KK USRS.
^aDo winy się przyznał^a.

46. SLIWINSKIJ Konstantin Iwanowicz, urodz[ony] w 1897 r. we w[si] Majstrow, r[ejo]n n[owogrodzko]-wołyński i zam[ieszkały] tamże, Polak, ob[ywate]lstw[wa] ZSRS, bezpartyjny, dawniej przestępca polit[yczny], przemytnik, przed aresztowaniem – kołchoźnik,

[o to, że:]

47. ГРОДСКИЙ Марьян Карлович, 1907 г. рождения, урож[енец] Польши, житель г. Н[овоград-]Волинска, поляк, гр[ажданст]ва СССР, беспартийный, из кулаков. До ареста работал слесарем электростанции.

а) С 1933 года являлся участником «^аПольской организации войсковой^а», в которую был вовлечен ГАВРОНСКИМ.

б) Среди населения проводил контрреволюционную работу, подготавливая из лиц антисоветски настроенных повстанческие кадры для борьбы с соввластью.

в) Лично вовлек в данную организацию 4 человека – КОВНАЦКОГО и друг[их], которыми руководил их контрреволюционной деятельностью.

г) Проводил разложенческую работу среди рабочих з[аво]да им. СТАЛИНА, направленную на срыв выполнения производственных планов,

т. е. в совершении преступлений, предусмотренн[ых] ст. ст. 54-2 и 54-11 УК УССР.

^аВиновным себя признал^а.

48. РОЗБИЦКИЙ Кароль Валентинович, 1889 г. рожден[ия], урож[енец] и жит[ель] с. Тесновка Н[овоград-]Волинского р[айо]на, поляк, гр[ажданст]ва СССР, б/п, до ареста – колхозник.

а) С 1937 г. являлся участником «^аПольской организации войсковой^а», в состав которой был вовлечен ЦЕНЦЕЛЕВИЧЕМ.

б) Проводил контрреволюционно-националистическую работу среди польского населения, подготавливая антисоветский элемент для борьбы с соввластью.

в) Лично вовлек в данную организацию 3-х человек, которыми руководил их контрреволюционной деятельностью,

т. е. в совершении преступлений, предусмотренн[ых] ст. ст. 54-2 и 54-11 УК УССР.

^аВиновным себя признал^а.

49. ЕНЖИЕВСКИЙ Иван Митрофанович, 1906 г. рожден[ия], урож[енец] и жит[ель] с. Суслы Н[овоград-]Волинского р[айо]на. Поляк, гр[ажданст]ва СССР, б/п. До ареста – колхозник.

а) С 1936 г. являлся участником «^аПольской организации войсковой^а», в состав которой был вовлечен ОЛЬШЕВСКИМ.

б) Среди польского населения проводил контрреволюционную работу по созданию повстанческих кадров из лиц антисоветски настроенных.

в) Лично вовлек в данную организацию 3-х человек – ЕНЖИЕВСКОГО Николая и друг., которыми руководил их контрреволюционной деятельностью,

т. е. в совершении преступлений, предусмотренн[ых] ст. ст. 54-2 и 54-11 УК УССР.

^аВиновным себя признал^а.

a) Od 1937 roku był członkiem ^aPolskiej Organizacji Wojskowej^a, w skład której został wciągnięty przez SZALAŚZYNSKIEGO.

b) Wśród ludności prowadził działalność kontrrewolucyjną, klejąc z osób o nastawieniu antysowieckim kadry powstańcze.

c) Osobiście wciągnął do danej organizacji 3 osoby,

tj. o popełnienie przestępstw, przewidzian[ych] w art. 54-2 i 54-11 KK USRS.

^aDo winy się przyznał^a.

47. GRODSKI Marian s. Karola, urodz[ony] w 1907 r. w Polsce, mieszkaniec m. N[owogrodu] Wołyńskiego, Polak, ob[ywatelst]wa ZSRS, bezpartyjny, [pochodzi] z kulaków, przed aresztowaniem pracował jako ślusarz w elektrowni.

[o to, że:]

a) Od 1933 roku był członkiem ^aPolskiej Organizacji Wojskowej^a, do której został wciągnięty przez GAWROŃSKIEGO.

b) Wśród ludności prowadził działalność kontrrewolucyjną, przygotowując z osób o nastawieniu antysowieckim kadry powstańcze do walki z władzą sow[iecką].

c) Osobiście wciągnął do danej organizacji 4 osoby – KOWNACKIEGO i in[n]ych oraz kierował ich działalnością kontrrewolucyjną.

d) Wprowadzał demoralizację wśród robotników z[akład]ów im. Stalina, ukierunkowaną na zerwanie planów produkcyjnych,

tj. o popełnienie przestępstw, przewidzian[ych] w art. 54-2 i 54-11 KK USRS.

^aDo winy się przyznał^a.

48. ROZBICKIJ Karol Walentinowicz, 1889 r. we w[si] Tiesnowka, r[ejo]n n[owogrodzko]-wołyński i zam[ieszkały] tamże, Polak, ob[ywatelst]wa ZSRS, b/p, przed aresztowaniem – kołchoźnik,

[o to, że:]

a) Od 1937 r. był członkiem ^aPolskiej Organizacji Wojskowej^a, w skład której został wciągnięty przez CENCELEWICZA.

b) Prowadził wśród ludności polskiej działalność kontrrewolucyjno-nacjonalistyczną, przygotowując element antysowiecki do walki z władzą sow[iecką].

c) Osobiście wciągnął do danej organizacji 3 osoby i kierował ich działalnością kontrrewolucyjną,

tj. o popełnienie przestępstw, przewidzian[ych] w art. 54-2 i 54-11 KK USRS.

^aDo winy się przyznał^a.

49. JENŻYJEWSKIJ Iwan Mitrofanowicz, urodz[ony] w 1906 r. we w[si] Susły, r[ejo]n n[owogrodzko]-wołyński i zam[ieszkały] tamże, Polak, ob[ywatelst]wa ZSRS, b/p, przed aresztowaniem – kołchoźnik,

[o to, że:]

50. ОЛЬШЕВСКИЙ Мартын Людвилович, 1885 г. рождения, урож[енец] и жит[ель] с. Майстрово Н[овоград-]Волынского р[айо]на. Поляк, гр[ажданст]ва СССР. Быв[ший] кулак, до ареста – колхозник.

а) С 1935 г. являлся участником «^аПольской организации войсковой^а», в состав которой был вовлечен ШИШНЕВСКИМ.

б) Среди населения проводил контрреволюционную работу по втягиванию антисоветских лиц для борьбы с соввластью.

в) Лично вовлек в данную организацию 2-х человек, которыми руководил их контрреволюционной деятельностью,

т. е. в совершении преступлений, предусмотренн[ых] ст. ст. 54-2 и 54-11 УК УССР.

^аВиновным себя признал^а.

51. ТЫМИНСКИЙ Иосиф Людвилович, 1885 г. рождения, урож[енец] и жит[ель] с. Суслы Н[овоград-]Волынского р[айо]на, поляк, гр[ажданст]ва СССР, б/п, до ареста – колхозник.

а) С 1936 года являлся участником «^аПольской организации войсковой^а», в состав которой был вовлечен ПОСНЯКОВЫМ.

б) По заданию организации проводил диверсионно-вредительскую работу в колхозе по уничтожению тягловой силы, а также вредительства, во время сеноуборки, сгноил большое количество фуража.

в) Среди польского населения внедрял патриотические чувства и любовь к фашистской Польше,

т. е. в совершении преступлений, предусмотренных ст. ст. 54-2 и 54-11 УК УССР.

^аВиновным себя признал^а.

52. ГОРЛИНСКИЙ Марцин Марцинович, 1899 г. рожден[ия], урож[енец] и жит[ель] с. Гульск Н[овоград-]Волынского р[айо]на. Поляк, гр[ажданст]ва СССР, беспартийный. До ареста – колхозник.

а) На военный период имел задание – совершить диверсионный акт – взрыв моста через р. Случ в с. Гульск и вывести из строя телефонную связь.

б) По заданию организации совершил диверсионный акт – уничтожение 20 голов колхозных свиноматок.

в) Среди польского населения внедрял патриотические чувства и любовь к фашистской Польше,

т. е. в совершении преступлений, предусмотренных ст. ст. 54-2 и 54-11 УК УССР.

^аВиновным себя признал^а.

53. ОЛЬШЕВСКИЙ Иван Францевич, 1909 г. рожден[ия], урож[енец] и жит[ель] с. Суслы Н[овоград-]Волынского р[айо]на, поляк, гр[ажданст]ва СССР. До ареста – колхозник.

a) Od 1936 r. był członkiem ^aPolskiej Organizacji Wojskowej^a, w skład której został wciągnięty przez OLSZEWSKIEGO.

b) Wśród ludności polskiej prowadził działalność kontrrewolucyjną, polegającą na tworzeniu kadr powstańczych z osób o nastawieniu antysowieckim.

c) Osobiście wciągnął do danej organizacji 3 osoby – JENŻYJEWSKIEGO Nikołaja i inn[ych] oraz kierował ich działalnością kontrrewolucyjną,

tj. o popełnienie przestępstw, przewidzian[ych] w art. 54-2 i 54-11 KK USRS.

^aDo winy się przyznał^a.

50. OLSZEWSKIJ Martyn Ludwikowicz, urodz[ony] w 1885 r. we w[si] Majstrow, r[ejo]n n[owogrodzko]-wołyński i zam[ieszkały] tamże, Polak, ob[ywate]lstw ZSRS, był[y] kułak, przed aresztowaniem – kołchoźnik.

[o to, że:]

a) Od 1935 r. był członkiem ^aPolskiej Organizacji Wojskowej^a, w skład której został wciągnięty przez SZYSZNIIEWSKIEGO.

b) Wśród ludności prowadził działalność kontrrewolucyjną, wciągając osoby [o nastawieniu] antysowieckim do walki z władzą sow[iecką].

c) Osobiście wciągnął do danej organizacji 2 osoby i kierował ich działalnością kontrrewolucyjną,

tj. o popełnienie przestępstw, przewidzian[ych] w art. 54-2 i 54-11 KK USRS.

^aDo winy się przyznał^a.

51. TYMINSKIJ Iosif Ludwikowicz, urodzony w 1885 r. we w[si] Susły, r[ejo]n n[owogrodzko]-wołyński i zam[ieszkały] tamże, Polak, ob[ywate]lstw ZSRS, b/p, przed aresztowaniem – kołchoźnik,

[o to, że:]

a) Od 1936 roku był członkiem ^aPolskiej Organizacji Wojskowej^a, w skład której został wciągnięty przez POSNIAKOWA.

b) Na polecenie organizacji prowadził działalność dywersyjno-szkodniczą w kołchozie, polegającą na niszczeniu siły pociągowej, a także uprawiał szkodnictwo – podczas zbierania siana doprowadził do zgnicia dużej ilości furazu.

c) Zaszczepiał wśród ludności polskiej uczucia patriotyczne i miłość do fašystowskiej Polski,

tj. o popełnienie przestępstw, przewidzianych w art. 54-2 i 54-11 KK USRS.

^aDo winy się przyznał^a.

52. GORLINSKIJ Marcyn Marcynowicz, urodz[ony] w 1899 r. we w[si] Gulsk, r[ejo]n n[owogrodzko]-wołyński i zam[ieszkały] tamże, Polak, ob[ywate]lstw ZSRS, bezpartyjny, przed aresztowaniem – kołchoźnik,

[o to, że:]

a) Zadaniem jego na okres wojny było dokonanie aktu dywersji – wysadzenie mostu na [rzece] Słucz we w[si] Gulsk i zniszczenie sieci telefonicznej.

а) С 1936 г. являлся участником «^аПольской организации войсковой^а», в состав которой был вовлечен ПОЛЯКОВСКИМ.

б) Лично вовлек в данную организацию 3-х человек – СЕДЛЕЦКОГО и друг., которыми руководил их контрреволюционной деятельностью.

в) По заданию организации систематически проводил диверсионно-вредительскую работу по уничтожению тягловой силы в колхозе – вывод из строя с[ельско]х[озяйственных] машин и подрыв труддисциплины,

т. е. в совершении преступлений, предусмотренных ст. ст. 54-2 и 54-11 УК УССР.

^аВиновным себя признал^а.

54. ШЕРЕМЕТА-ПОНЬКЕВИЧ Виктор Карлович, 1899 г. рожден[ия], урож[енец] с. Понинки Полонского р[айо]на, жит[ель] с. Чижовки Н[овоград-]Волынского р[айо]на. Поляк, гр[ажданств]а СССР, исключен из ВКП(б) в 1938 г. До ареста – директор Чижовецкой бум[ажной] фабрики.

а) С 1936 г. являлся участником «^аПольской организации войсковой^а», куда был вовлечен ШЕРЕМЕТОЙ В. Н.

б) По заданию организации должен был совершить диверсионный акт – взрыв Чижовецкой бумфабрики на военный период.

в) Систематически проводил вредительскую работу на Чижовецкой бумфабрике, в результате которой систематически не выполнялись производственные планы.

г) Создал повстанческий отряд в числе 3-х человек – КУЛАГИНА и друг[их], которыми руководил их диверсионной работой на ф[абри]ке,

т. е. в совершении преступлений, предусмотренных ст. ст. 54-2 и 54-11 УК УССР.

^аВиновным себя признал^а.

55. ЗАГАЦКИЙ Доминик Феликсович, 1910 г. рождения, урож[енец] и жит[ель] с. Полияновки Н[овоград-]Волынского р[айо]на, поляк, гр[ажданств]а СССР, беспартийный. До ареста – колхозник.

а) С 1936 г. являлся участником «^аПольской организации войсковой^а», в состав которой был вовлечен ОЛИШЕВИЧЕМ.

б) Среди польского населения проводил контрреволюционную работу, внедряя патриотические чувства и преданность фашистской Польше.

в) Лично вовлек в данную организацию СИЛЕЦКОГО Павла.

г) По заданию организации проводил вредительский сев в колхозе, а также довел до истощения тягловую силу, которая осталась непригодной на период весенней посевной кампании,

т. е. в совершении преступлений, предусмотренных ст. ст. 54-2 и 54-11 УК УССР.

^аВиновным себя признал^а.

b) Na polecenie organizacji dokonał aktu dywersji – spowodował, że padło 20 kolchozowych macior.

c) Zaszczepiał wśród ludności polskiej uczucia patriotyczne i miłość do faszystowskiej Polski,

tj. o popełnienie przestępstw, przewidzianych w art. 54-2 i 54-11 KK USRS.

^aDo winy się przyznał^a.

53. OLSZEWSKIJ Iwan Francewicz, urodz[ony] w 1909 r. we w[si] Susły, r[ejo]n n[owogrodzko]-wołyński i zam[ieszkały] tamże, Polak, ob[ywatelst]wa ZSRS, przed aresztowaniem – kolchoźnik,

[o to, że:]

a) Od 1936 r. był członkiem ^aPolskiej Organizacji Wojskowej^a, w skład której został wciągnięty przez POLAKOWSKIEGO.

b) Osobiście wciągnął do danej organizacji 3 osoby – SIEDLECKIEGO i in[n]ych oraz kierował ich działalnością kontrrewolucyjną.

c) Na polecenie organizacji systematycznie prowadził działania dywersyjno-szkodnicze, niszcząc siłę pociągową w kolchozie, psując maszyny r[olnicze] i podrywając dyscyplinę prac[y],

tj. o popełnienie przestępstw, przewidzianych w art. 54-2 i 54-11 KK USRS.

^aDo winy się przyznał^a.

54. SZERIEMIETA-POŃKIEWICZ Wiktor Karłowicz, urodz[ony] w 1899 r. we w[si] Poninka, r[ejo]n połoński, mieszk[aniec] w[si] Czyżowka, r[ejo]n n[owogrodzko]-wołyński, Polak, ob[ywatelst]wa ZSRS, usunięty z WKP(b) w 1938 r. przed aresztowaniem – dyrektor czyżowskiej fabryki pap[ieru],

[o to, że:]

a) Od 1936 r. był członkiem ^aPolskiej Organizacji Wojskowej^a, do której został wciągnięty przez SZERIEMIETĘ W. N.

b) Na polecenie organizacji miał podczas wojny dokonać aktu dywersji – wysadzić czyżowską fabrykę pap[ieru].

c) Systematycznie uprawiał szkodnictwo w czyżowskiej fabryce pap[ieru], w wyniku czego stale nie wykonywano planów produkcyjnych.

d) Założył oddział powstańczy liczący 3 osoby – KUŁAGIN i in[ni] oraz kierował ich działalnością dywersyjną w f[abry]ce,

tj. o popełnienie przestępstw, przewidzianych w art. 54-2 i 54-11 KK USRS.

^aDo winy się przyznał^a.

55. ZAGACKIJ Dominik Fieliksowicz, urodzony w 1910 r. we w[si] Polijanówka, r[ejo]n n[owogrodzko]-wołyński i zam[ieszkały] tamże, Polak, ob[ywatelst]wa ZSRS, bezpartyjny, przed aresztowaniem – kolchoźnik,

[o to, że:]

a) Od 1936 r. był członkiem ^aPolskiej Organizacji Wojskowej^a, w skład której został wciągnięty przez OLISZEWICZA.

56. ЛЕВИЦКИЙ Станислав Иосифович, 1893 г. рождения, урож[енец] и жит[ель] с. Суслы Н[овоград-]Волынского р[айо]на, поляк, гр[ажданст]ва СССР, беспартийный, б[ывший] кулак. До ареста – без определенных занятий.

а) С 1936 г. являлся участником «^аПольской организации войсковой^а», в состав которой был вовлечен ПОЛЯКОВСКИМ.

б) Проводил национал-фашистскую пропаганду среди польского населения.

в) Занимался вредительской работой в колхозе, направленной на выведение из строя конского поголовья колхоза.

г) Разлагал трудовую дисциплину среди колхозников в целях развала колхоза,

т. е. в совершении преступлений, предусмотренных ст. ст. 54-2 и 54-11 УК УССР.

^аВиновным себя признал^а.

57. БОРЕЦКИЙ Адольф Францевич, 1896 г. рожден[ия], урож[енец] с. Кошелевки Красноармейского р[айо]на, жит[ель] с. Вырубы Н[овоград-]Волынского р[айо]на. Поляк, гр[ажданст]ва СССР, б[ывший] кулак, до ареста – колхозник.

а) С 1936 г. являлся участником «^аПольской организации войсковой^а», в состав которой был вовлечен ЦАЛКО Домиником.

б) По заданию организации вывел из строя трактор.

в) Систематически проводил вредительскую работу по расхищению с[ельско]х[озийственного] инвентаря и уничтожение колхозных посевов и льна.

г) Среди польского населения проводил национал-фашистскую работу, разлагая труддисциплину в колхозе,

т. е. в совершении преступлений, предусмотренных ст. ст. 54-2 и 54-11 УК УССР.

^аВиновным себя признал^а.

58. ОЛЬШЕВСКИЙ Иван Людвигович, 1914 г. рождения, урож[енец] и жит[ель] с. Суслы Н[овоград-]Волынского р[айо]на. Поляк, гр[ажданст]ва СССР, беспартийный. До ареста – колхозник.

а) С 1936 г. являлся участником «^аПольской организации войсковой^а», в состав которой был вовлечен ОЛЬШЕВСКИМ Францем.

б) По заданию организации проводил диверсионную работу по уничтожению тягловой силы в колхозе.

в) Систематически занимался расхищением колхозного фуража и с[ельско]х[озийственного] инвентаря.

г) Среди населения проводил национал-фашистскую пропаганду,

т. е. в совершении преступлений, предусмотренн[ых] ст. ст. 54-2 и 54-11 УК УССР.

^аВиновным себя признал^а.

b) Wśród ludności polskiej prowadził działalność kontrrewolucyjną, zaszczerpiając w niej uczucia patriotyczne i wierność faszystowskiej Polsce.

c) Osobiście wciągnął do danej organizacji SILECKIEGO Pawła.

d) Na polecenie organizacji uprawiał szkodnictwo przy zasiewach w kołchozie, a także doprowadził do wycięczenia siły pociągowej, która pozostała nieużyteczna podczas wiosennej kampanii siewnej,

tj. o popełnienie przestępstw, przewidzianych w art. 54-2 i 54-11 KK USRS.

^aDo winy się przyznał^a.

56. LEWICKIJ Stanisław Iosifowicz, urodzony w 1893 r. we w[si] Susły, r[ejo]n n[owogrodzko]-wołyński i zam[ieszkały] tamże, Polak, ob[ywate]l[st]wa ZSRS, bezpartyjny, b[yły] kułak, przed aresztowaniem – bez stałego zajęcia,

[o to, że:]

a) Od 1936 r. był członkiem ^aPolskiej Organizacji Wojskowej^a, w skład której został wciągnięty przez POLAKOWSKIEGO.

b) Prowadził propagandę nacjonal[istyczno]-faszystowską wśród ludności polskiej.

c) Zajmował się działalnością szkodniczą w kołchozie, ukierunkowaną na zniszczenie kołchozowego pogłowia końskiego.

d) Rozluźniał dyscyplinę pracy wśród kołchoźników w celu zrujnowania kołchozu,

tj. o popełnienie przestępstw, przewidzianych w art. 54-2 i 54-11 KK USRS.

^aDo winy się przyznał^a.

57. BORIECKIJ Adolf Franczewicz, urodz[ony] w 1896 r. we w[si] Koszelewka, r[ejo]n krasnoarmiejski, mieszk[aniec] w[si] Wyruby, r[ejo]n n[owogrodzko]-wołyński, Polak, ob[ywate]l[st]wa ZSRS, b[yły] kułak, przed aresztowaniem – kołchoźnik,

[o to, że:]

a) Od 1936 r. był członkiem ^aPolskiej Organizacji Wojskowej^a, w skład której został wciągnięty przez CAŁKĘ Dominika.

b) Na polecenie organizacji zepsuł traktor.

c) Systematycznie uprawiał szkodnictwo, polegające na roztrwonieniu inwentarza r[olniczego] i zniszczeniu kołchozowego [ziarna na] zasiew oraz lnu.

d) Wśród ludności polskiej prowadził działalność nacjonal[istyczno]-faszystowską, rozluźniając dyscyplinę prac[y] w kołchozie,

tj. o popełnienie przestępstw, przewidzianych w art. 54-2 i 54-11 KK USRS.

^aDo winy się przyznał^a.

58. OLSZEWSKIJ Iwan Ludwikowicz, urodzony w 1914 r. we w[si] Susły, r[ejo]n n[owogrodzko]-wołyński i zam[ieszkały] tamże, Polak, ob[ywate]l[st]wa ZSRS, bezpartyjny, przed aresztowaniem – kołchoźnik,

[o to, że:]

59. ДИЯКЕВИЧ Владимир Григорьевич, 1908 г. рожден[ия], урож[енец] Польши, житель г. Н[овоград-]Волынска, поляк, гр[ажданст]ва СССР, исключен из КП(б)У в 1938 г. До ареста – пом[ощник] директора Н[овоград-]Волынского хлебзавода.

а) С 1936 г. являлся участником «^аПольской организации войсковой^а», в состав которой был вовлечен РОЗАЛЬСКИМ.

б) Лично вовлек в данную организацию КОТВИЦКОГО Иосифа и ОСТРОВСКОГО Михаила, которыми руководил их диверсионной деятельностью на хлебзаводе.

в) По заданию организации, с целью срыва производственных планов, систематически проводил вредительскую работу, выпуская недоброкачественную продукцию хлеба.

г) Среди польского населения проводил контрреволюционную работу по сколачиванию повстанческих кадров из лиц антисоветски настроенных для борьбы с Советской властью,

т. е. в совершении преступлений, предусмотренн[ых] ст. ст. 54-2 и 54-11 УК УССР.

^аВиновным себя признал^а.

60. КАРПИНСКАЯ Анна Ивановна, 1909 г. рождения, урож[енка] и жит[ельница] с. Суслы Н[овоград-]Волынского р[айо]на, поляка, гр[ажданст]ва СССР, б/п, до ареста – колхозница.

а) С 1936 года являлась членом «^аПольской организации войсковой^а», в состав которой была вовлечена ПОЛЯКОВСКИМ.

б) Систематически занималась вредительством в колхозе, производя недоброкачественную продукцию льна-волокна.

в) Проводила контрреволюционную работу среди женщин, доказывая невыгодность пребывания в колхозе, восхваляя строй фашисткой Польши, где проживает ее брат, с которым поддерживала письменную связь,

т. е. в совершении преступлений, предусмотренн[ых] ст. ст. 54-2 и 54-11 УК УССР.

^аВиновной себя признала^а.

61. ЕВТУШЕНКО Петр Нестерович, 1898 г. рождения, урож[енец] и жит[ель] г. Н[овоград-]Волынска, украинец, гр[ажданст]ва СССР, беспартийный. В прошлом активный петлюровец. До ареста работал секретарем Гор[одского] финотдела.

а) С 1936 г. являлся участником «^аПольской организации войсковой^а», в состав которой был вовлечен ПАШКОВСКИМ.

б) По заданию организации, в момент войны Польши против СССР, должен был руководить повстанческим отрядом в тылу Красной армии и совершать диверсионные акты по уничтожению шоссейных мостов и выводить из строя телефонные линии.

a) Od 1936 r. był członkiem ^a-Polskiej Organizacji Wojskowej^a, w skład której został wciągnięty przez OLSZEWSKIEGO Franca.

b) Na polecenie organizacji prowadził działalność dywersyjną, polegającą na niszczeniu siły pociągowej w kołchozie.

c) Systematycznie trwonił kołchozowy furaz i inwentarz r[olniczy].

d) Prowadził wśród ludności propagandę nacjonal[istyczno]-faszystowską, tj. o popełnienie przestępstw, przewidzian[ych] w art. 54-2 i 54-11 KK USRS.

^a-Do winy się przyznał^a.

59. DIJAKIEWICZ Władimir s. Grigorija, urodz[ony] w 1908 r. w Polsce, mieszkaniec m. N[owogrodu] Wołyńskiego, Polak, ob[ywatel]stwa ZSRS, usunięty z KP(b)U w 1938 r., przed aresztowaniem – pom[ocnik] dyrektora zakładów piekarniczych w N[owogrodzie] Wołyńskim,

[o to, że:]

a) Od 1936 r. był członkiem ^a-Polskiej Organizacji Wojskowej^a, w skład której został wciągnięty przez ROZAŁSKIEGO.

b) Osobiście wciągnął do danej organizacji KOTWICKIEGO Iosifa i OSTROWSKIEGO Michaiła oraz kierował ich działalnością dywersyjną w zakładach piekarniczych.

c) Na polecenie organizacji, celem zerwania planów produkcyjnych, systematycznie uprawiał szkodnictwo, wypuszczając chleb o złej jakości.

d) Wśród ludności polskiej prowadził działalność kontrrewolucyjną, klecąc kadry powstańcze z osób o nastawieniu antysowieckim do walki z władzą sowiecką,

tj. o popełnienie przestępstw, przewidzian[ych] w art. 54-2 i 54-11 KK USRS.

^a-Do winy się przyznał^a.

60. KARPINSKAJA Anna Iwanowna, urodzona w 1909 r. we w[si] Susły, r[e-jo]n n[owogrodzko]-wołyński i zam[ieszkała] tamże, Polka, ob[ywatel]ka ZSRS, b/p, przed aresztowaniem – kołchoźnica,

[o to, że:]

a) Od 1936 roku była członkiem ^a-Polskiej Organizacji Wojskowej^a, w skład której została wciągnięta przez POLAKOWSKIEGO.

b) Systematycznie uprawiała szkodnictwo w kołchozie, produkując włókna lnu złej jakości.

c) Prowadziła działalność kontrrewolucyjną wśród kobiet, wykazując, jak niekorzystne jest pozostawanie w kołchozie [oraz] wychwalając ustrój faszystowskiej Polski, gdzie mieszka jej brat, z którym utrzymuje kontakt listowny,

tj. o popełnienie przestępstw, przewidzian[ych] w art. 54-2 i 54-11 KK USRS.

^a-Do winy się przyznała^a.

61. JEWUSZENKO Piotr Niestierowicz, urodzony w 1898 r. w m. N[owogrodzie] Wołyńskim i zam[ieszkały] tamże, Ukraińiec, ob[ywatel]stwa ZSRS,

в) Среди польского населения проводил контрреволюционную работу по сколачиванию повстанческих кадров из лиц антисоветски настроенных для борьбы с Советской властью.

г) Лично вовлек в данную организацию СИКОРСКОГО,

т. е. в совершении преступлений, предусмотренных ст. ст. 54-2 и 54-11 УК УССР.

^а«Виновным себя признал»^а.

62. ОЛЬШЕВСКИЙ Николай Михайлович, 1887 г. рождения, урож[енец] и жит[ель] с. Суслы Н[овоград-]Волынского р[айо]на, поляк, гр[ажданст]ва СССР, б/п, в прошлом участник политбанды СОКОЛОВСКОГО. До ареста – колхозник.

а) С 1936 г. являлся участником «^аПольской организации войсковой^а», в состав которой был вовлечен СТРЕЛЬЦОВЫМ.

б) По заданию организации, на военный период, имел задание совершать диверсионные акты по взрыву мостов, шоссежных дорог – Шепетовка–Коростень и выводить из строя телефонную связь.

в) Среди населения проводил национал-фашистскую работу,

т. е. в совершении преступлений, предусмотренных ст. ст. 54-2 и 54-11 УК УССР.

^а«Виновным себя признал»^а.

63. БЕЛЕЦКИЙ Мартын Францевич, 1896 г. рожден[ия], урож[енец] и житель Крапивни Н[овоград-]Волынского р[айо]на. Поляк, гр[ажданст]ва СССР, б/п, до ареста работал в колхозе.

а) С 1935 г. являлся участником «^аПольской организации войсковой^а», в которую был вовлечен ПАШКОВСКИМ.

б) Среди польского населения проводил контрреволюционно-националистическую работу, озлобляя их против Советской власти.

в) По заданию организации проводил диверсионно-вредительскую работу по уничтожению тягловой силы в колхозе,

т. е. в совершении преступлений, предусмотренных ст. ст. 54-2 и 54-11 УК УССР.

^а«Виновным себя признал»^а.

64. ВЕСЕЛЬСКИЙ Герон Григорьевич, 1904 г. рожд[ения], урож[енец] и жит[ель] с. Полияновки Н[овоград-]Волынского р[айо]на, поляк, гр[ажданст]ва СССР. Беспартийный. До ареста – бригадир колхоза.

а) С 1935 года состоял участником «^аПольской организации войсковой^а», в состав которой был вовлечен ЗАХАРУКОМ.

б) По заданию организации проводил вредительскую работу в колхозе по уменьшению урожайности, а также во время скирдования погноил большое количество колхозного хлеба.

в) Среди населения проводил национал-фашистскую работу,

bezpartyjny. W przeszłości aktywny petlurowiec. Przed aresztowaniem pracował jako sekretarz Miejs[kiego] *finotdielu*.

[o to, że:]

a) Od 1936 r. był członkiem ^a-Polskiej Organizacji Wojskowej^a, w skład której został wciągnięty przez PASZKOWSKIEGO.

b) Na polecenie organizacji w chwili [rozpoczęcia] przez Polskę wojny przeciw ZSRS miał dowodzić oddziałem powstańczym na tyłach Armii Czerwonej i dokonywać aktów dywersji polegających na niszczeniu mostów drogowych i linii telefonicznych.

c) Wśród ludności polskiej prowadził działalność kontrrewolucyjną, kładąc z osób o nastawieniu antysowieckim kadry powstańcze do walki z władzą sowiecką.

d) Osobiście wciągnął do danej organizacji SIKORSKIEGO,

tj. o popełnienie przestępstw, przewidzianych w art. 54-2 i 54-11 KK USRS.

^aDo winy się przyznał^a.

62. OLSZEWSKIJ Nikołaj Michajłowicz, urodzony w 1887 r. we w[si] Susły, r[ejo]n n[owogrodzko]-wołyński i zam[ieszkały] tamże, Polak, ob[ywate]l[st]wa ZSRS, b/p, w przeszłości członek bandy polit[ycznej] SOKOŁOWSKIEGO, przed aresztowaniem – kołchoźnik.

[o to, że:]

a) Od 1936 r. był członkiem ^a-Polskiej Organizacji Wojskowej^a, w skład której został wciągnięty przez STRIELCOWA.

b) Na polecenie organizacji w okresie wojny zadaniem jego było dokonywanie aktów dywersji, polegających na wysadzeniu mostów i dróg Szepetówka – Korosteń oraz uszkodzeniu łączności telefonicznej.

c) Wśród ludności prowadził działalność nacjonal[istyczno]-faszystowską,

tj. o popełnienie przestępstw, przewidzianych w art. 54-2 i 54-11 KK USRS.

^aDo winy się przyznał^a.

63. BIELECKIJ Martyn Franczewicz, urodz[ony] w 1896 r. w Krapiwni, r[ejo]n n[owogrodzko]-wołyński i zamieszkały tamże, Polak, ob[ywate]l[st]wa ZSRS, b/p, przed aresztowaniem pracował w kołchozie,

[o to, że:]

a) Od 1935 r. był członkiem ^a-Polskiej Organizacji Wojskowej^a, do której został wciągnięty przez PASZKOWSKIEGO.

b) Wśród ludności polskiej prowadził działalność kontrrewolucyjno-nacjonalistyczną, jątrząc ją przeciwko władzy sowieckiej.

c) Na polecenie organizacji prowadził działalność dywersyjno-szkodniczą, niszcząc siłę pociągową w kołchozie,

tj. o popełnienie przestępstw, przewidzianych w art. 54-2 i 54-11 KK USRS.

^aDo winy się przyznał^a.

т. е. в совершении преступлений, предусмотренных ст. ст. 54-2 и 54-11 УК УССР.

^аСознался^а.

65. ЛИСОВСКИЙ Франц Иосифович, 1914 г. рожден[ия], урож[енец] и жит[ель] с. Поляновки Н[овоград-]Волынского р[айо]на. Поляк, гр[ажданст]ва СССР, б/п, до ареста – кладовщик колхоза.

а) С 1937 г. являлся участником «^аПольской организации войсковой^а», в состав которой был вовлечен РЯБЧЕВСКИМ.

б) Среди населения проводил контрреволюционную работу пораженческого характера.

в) Создавал из лиц антисоветски настроенных повстанческие кадры для борьбы с Советской властью.

г) Лично вовлек в данную организацию ВЕСЕЛЬСКОГО А.,

т. е. в совершении преступлений, предусмотренн[ых] ст. ст. 54-2 и 54-11 УК УССР.

^аВиновным себя признал^а.

66. КАПУСТИНСКИЙ Иван Станиславович, 1889 г. рожден[ия], урож[енец] и жит[ель] с. Суслы Н[овоград-]Волынского р[айо]на. Поляк, гр[ажданст]ва СССР. Беспартийный. До ареста – колхозник.

а) С 1936 г. являлся участником «^аПольской организации войсковой^а», в состав которой был вовлечен ПОЛЯКОВСКИМ.

б) По заданию организации, на военный период должен был совершать диверсионные акты по взрыву мостов, жел[езно]дор[ожного] полотна и др[угие] стратегические объекты.

в) Лично вовлек в данную организацию 2 человека – САРНИЦКОГО и друг., которыми руководил их контрреволюционной работой,

т. е. в совершении преступлений, предусмотренн[ых] ст. ст. 54-2 и 54-11 УК УССР.

^аСознался^а.

67. КАЛИНОВСКИЙ Степан Августович, 1899 г. рожден[ия], урож[енец] и жит[ель] г. Н[овоград-]Волынска, поляк, гр[ажданст]ва СССР, беспартийный. До ареста – кустарь-одиночка – сапожник. Политбандит.

а) С 1936 г. являлся участником «^аПольской организации войсковой^а», в состав которой был вовлечен БЕЛЯКОМ.

б) Проводил к-р националистическую работу в пользу польского населения, подготавливая антисоветский элемент для борьбы с соввластью.

в) Лично вовлек в данную организацию ШАФРАНСКОГО А., которым руководил его контрреволюционной деятельностью.

г) Проводил к-р национал-фашистскую работу,

т. е. в совершении преступлений, предусмотренных ст. ст. 54-2 и 54-11 УК УССР.

64. WIESIELSKIJ Gieron Grigorjewicz, ur[odzony] w 1904 r. we w[si] Polijanowka, r[ejo]n n[owogrodzko]-wołyński i zam[ieszkały] tamże, Polak, ob[ywate]lstw[wa] ZSRS. Bezpartyjny, przed aresztowaniem – brygadzysta w kolchozie,
[o to, że:]

a) Od 1935 roku był członkiem ^aPolskiej Organizacji Wojskowej^a, w skład której został wciągnięty przez ZACHARUKA.

b) Na polecenie organizacji uprawiał w kolchozie szkodnictwo, polegające na zmniejszaniu zbiorów, a także podczas stertowania doprowadził do zgnicia dużej ilości kolchozowego zboża.

c) Wśród ludności prowadził działalność nacjonal[istyczno]-faszystowską, tj. o popełnienie przestępstw, przewidzianych w art. 54-2 i 54-11 KK USRS.
^aPrzyznał się^a.

65. LISOWSKIJ Franc Iosifowicz, urodz[ony] w 1914 r. we w[si] Polijanowka, r[ejo]n n[owogrodzko]-wołyński i zam[ieszkały] tamże, Polak, ob[ywate]lstw[wa] ZSRS, b/p, Przed aresztowaniem – magazynier w kolchozie.

[o to, że:]

a) Od 1937 r. był członkiem ^aPolskiej Organizacji Wojskowej^a, w skład której został wciągnięty przez RIABCZEWSKIEGO.

b) Wśród ludności prowadził działalność kontrrewolucyjną o charakterze defetystycznym.

c) Tworzył z osób o nastawieniu antysowieckim kadry powstańcze do walki z władzą sowiecką.

d) Osobiście wciągnął do danej organizacji WIESIELSKIEGO A., tj. o popełnienie przestępstw, przewidzian[ych] w art. 54-2 i 54-11 KK USRS.
^aDo winy się przyznał^a.

66. KAPUSTINSKIJ Iwan Stanisławowicz, urodz[ony] w 1889 r. we w[si] Susły, r[ejo]n n[owogrodzko]-wołyński i zam[ieszkały] tamże, Polak, ob[ywate]lstw[wa] ZSRS. Bezpartyjny, przed aresztowaniem – kolchoźnik,

[o to, że:]

a) Od 1936 r. był członkiem ^aPolskiej Organizacji Wojskowej^a, w skład której został wciągnięty przez POLAKOWSKIEGO.

b) Na polecenie organizacji miał w czasie wojny dokonywać aktów dywersji, wysadzając mosty, torowiska i in[ne] obiekty strategiczne.

c) Osobiście wciągnął do danej organizacji 2 osoby – SARNICKIEGO i in[nego] oraz kierował ich działalnością kontrrewolucyjną,

tj. o popełnienie przestępstw, przewidzian[ych] w art. 54-2 i 54-11 KK USRS.

^aPrzyznał się^a.

67. KALINOWSKIJ Stiepan Awgustowicz, urodz[ony] w 1899 r. w m. N[owogrodzie] Wołyńskim i zam[ieszkały] tamże, Polak, ob[ywate]lstw[wa] ZSRS,

^аВиновным себя признал^а.

68. БЕЛЕЦКИЙ Станислав Францевич, 1892 г. рождения, урож[енец] с. Крапивня Н[овоград-]Волынского р[айо]на, проживал там же. Поляк, гр[ажданст]ва СССР. Б/п, до ареста – колхозник.

а) С 1936 г. состоял участником «^аПольской организации войсковой^а», в состав которой был привлечен ГАМОЙ С.

б) Дискредитировал проводимые мероприятия партии и правительства.

в) Проводил контрреволюционную работу пораженческого характера.

г) Восхвалял фашистский строй Польши, проводя национал-фашистскую работу,

т. е. в совершении преступлений, предусмотренных ст. ст. 54-2, 54-10 и 54-11 УК УССР.

^аВиновным себя признал^а.

69. РУДЯКОВСКИЙ Семен Иосифович (Шимон), 1890 г. рождения, урож[енец] и жит[ель] с. Суслы Н[овоград-]Волынского р[айо]на. Поляк, гр[ажданст]ва СССР, б/п. До ареста – колхозник.

а) Являлся участником контрреволюционной, диверсионно-повстанческой организации «ПОВ», в состав которой был вовлечен ПОЛЯКОВСКИМ.

б) В данную организацию вовлек БОВСУНОВСКОГО Иосифа, ЛЕВИЦКОГО Франца друг[их], которыми руководил их контрреволюционной, вредительской деятельностью.

в) По заданию организации совершал диверсионные акты по уничтожению конского поголовья и выведение из строя сельскохозяйственного инвентаря,

т. е. в преступлениях, предусмотренных ст. ст. 54-2, 54-10 и 54-11 УК УССР.

^аВиновным себя признал^а.

70. ШУЛЯКОВСКИЙ Иван Моисеевич, 1878 г. рождения, урож[енец] и жит[ель] с. Тесновки Н[овоград-]Волынского р[айо]на, украинец, гр[ажданст]ва СССР, б/п. В прошлом участник банды СОКОЛОВСКОГО и ПЕТЛЮРЫ, кулак, до ареста – колхозник.

а) С 1936 г. являлся участником «^аПольской организации войсковой^а», в состав которой был вовлечен ЗАБРОДСКИМ А.

б) По заданию организации совершал диверсионные акты – поджоги лесов и колхозного льна.

в) Среди населения проводил полонизаторскую работу, восхваляя фашистский строй Польши,

т. е. в совершении преступлений, предусмотренных ст. ст. 54-2, 54-10, 54-11 УК УССР.

bezpartyjny, przed aresztowaniem – samodzielny rzemieślnik – szewc, bandyta polit[yczny],

[o to, że:]

a) Od 1936 r. był członkiem ^a-Polskiej Organizacji Wojskowej^a, w skład której został wciągnięty przez BIELAKA.

b) Prowadził k-r działalność nacjonalistyczną na rzecz polskiej ludności, przygotowując element antysowiecki do walki z władzą sow[iecką].

c) Osobiście wciągnął do danej organizacji SZAFRANSKIEGO A. i kierował jego działalnością kontrrewolucyjną.

d) Prowadził k-r działalność nacjonal[istyczno]-faszystowską,

tj. o popełnienie przestępstw, przewidzianych w art. 54-2 i 54-11 KK USRS.

^aDo winy się przyznał^a.

68. BIELECKIJ Stanisław Francewicz, urodz[ony] w 1892 r. we w[si] Krapivnia, r[ejo]n n[owogrodzko]-wołyński i zam[ieszkały] tamże, Polak, ob[ywatel]stwa ZSRS, b/p, przed aresztowaniem – kolchoźnik,

[o to, że:]

a) Od 1936 r. był członkiem ^a-Polskiej Organizacji Wojskowej^a, w skład której został wciągnięty przez GAMOJA S.

b) Dyskredytował przedsięwzięcia partii i rządu.

c) Prowadził działalność kontrrewolucyjną o charakterze defetystycznym.

d) Wychwalał faszystowski ustrój Polski, prowadząc działalność nacjonal[istyczno]-faszystowską,

tj. o popełnienie przestępstw, przewidzianych w art. 54-2, 54-10 i 54-11 KK USRS.

^aDo winy się przyznał^a.

69. RUDIAKOWSKIJ Siemion Iosifowicz (Szymon), urodzony w 1890 r. we w[si] Susły, r[ejo]n n[owogrodzko]-wołyński i zam[ieszkały] tamże, Polak, ob[ywatel]stwa ZSRS, b/p, przed aresztowaniem – kolchoźnik,

[o to, że:]

a) Był członkiem kontrrewolucyjnej, dywersyjno-powstańczej organizacji POW, w skład której został wciągnięty przez POLAKOWSKIEGO.

b) Do danej organizacji wciągnął BOWSUNOWSKIEGO Iosifa, LEWICKIEGO Franca i inn[y]ch oraz kierował ich działalnością kontrrewolucyjną i szkodniczą.

c) Na polecenie organizacji dokonywał aktów dywersji, niszcząc pogłowie końskie i psując inwentarz rolniczy,

tj. o popełnienie przestępstw, przewidzianych w art. 54-2, 54-10, 54-11 KK USRS.

^aDo winy się przyznał^a.

70. SZULAKOWSKIJ Iwan Moisiejewicz, urodzony w 1878 r. we w[si] Tiesnowka, r[ejo]n n[owogrodzko]-wołyński i zam[ieszkały] tamże, Ukrainiec,

^аВиновным себя признал^а.

71. БАРЧУК Макар Иванович, 1897 г. рождения, урож[енец] Польши, житель с. Кануны Н[овоград-]Волынского р[айо]на, украинец, гр[ажданст]ва СССР. Беспартийный. До ареста – колхозник.

а) Являлся участником «^аПольской организации войсковой^а», в состав которой был вовлечен ЗАПОЛЬСКИМ.

б) Являясь агентом польразведки, совершал нелегальные ходки в сторону Польши, куда сообщал сведения шпионского характера.

в) Среди населения проводил контрреволюционную, националистическую работу по вовлечению антисоветского элемента для вооруженной борьбы против Советской власти.

г) Лично вовлек в данную организацию ЗАПАВЛОВСКОГО Петра, т. е. в совершении преступлений, предусмотренных ст. ст. 54-2, 54-10, 54-11 УК УССР.

Виновным себя признал^а.

72. ОСТРОВСКИЙ Феликс Петрович, 1907 г. рождения, урож[енец] и жит[ель] с. Суслы Н[овоград-]Волынского р[айо]на, поляк, гр[ажданст]ва СССР, б/п. До ареста – продавец кооперации.

а) Являлся участником «^аПольской организации войсковой^а», в состав которой был вовлечен ПОЛЯКОВСКИМ.

б) По заданию организации совершал диверсионные акты по уничтожению тягловой силы и выведения из строя сельхозинвентаря.

в) Среди населения восхвалял фашистский строй Польши, внедряя пораженческие тенденции.

г) Проводил вредительский сев в колхозе с целью понижения урожайности,

т. е. в совершении преступлений, предусмотренных ст. ст. 54-2, 54-10, 54-11 УК УССР.

^аВиновным себя признал^а.

73. ОСАДЧУК Ольга Федоровна^а, 1890 г. рождения, урож[енка] с. Тесновки, жит[ельница] с. Романовки Н[овоград-]Волынского р[айо]на. Немка, гр[ажданст]ва СССР, б/п. До ареста – санитарка Райбольницы.

а) Являлась участницей «^аПольской организации войсковой^а», в состав которой была вовлечена ФЕСЬКОВЫМ.

б) Используя свое служебное положение санитарки, умышленно дезинфицировала хирургические инструменты, в результате чего при различных операциях имело место заражения и смертности.

в) Работая в детяслях поваром, готовила детям недоброкачественную пищу, в результате чего болели дети и были случаи смертности,

---

^а *Навпроти прізвища від руки написано: Матеріали из дела изъять.*

ob[ywate]l[st]wa ZSRS, b/p. W przeszłości członek bandy SOKOŁOWSKIEGO i PETLURY, kułak, przed aresztowaniem – kolchoźnik,

[o to, że:]

a) Od 1936 r. był członkiem ^aPolskiej Organizacji Wojskowej^a, w skład której został wciągnięty przez ZABRODSKIEGO A.

b) Na polecenie organizacji dokonywał aktów dywersji – podpaleń lasów i lnu kolchozowego.

c) Wśród ludności prowadził działalność polonizacyjną, wychwalając faszystowski ustrój Polski,

tj. o popełnienie przestępstw, przewidzianych w art. 54-2, 54-10, 54-11 KK USRS.

^aDo winy się przyznał^a.

71. BARCZUK Makar s. Iwana, urodzony w 1897 r. w Polsce, mieszkaniec we w[si] Kanuny, r[ejo]n n[owogrodzko]-wołyński, Ukrainiec, ob[ywate]l[st]wa ZSRS, bezpartyjny, przed aresztowaniem – kolchoźnik,

[o to, że:]

a) Był członkiem ^aPolskiej Organizacji Wojskowej^a, w skład której został wciągnięty przez ZAPOLSKIEGO.

b) Będąc agentem wywiadu pol[skiego], dokonywał nielegalnych przejść na stronę polską, gdzie przekazywał wiadomości o charakterze szpiegowskim.

c) Wśród ludności prowadził działalność kontrrewolucyjną i nacjonalistyczną, wciągając element antysowiecki do walki zbrojnej przeciw władzy sowieckiej.

d) Osobiście wciągnął do danej organizacji ZAPAWŁOWSKIEGO Piotra,

tj. o popełnienie przestępstw, przewidzianych w art. 54-2, 54-10, 54-11 KK USRS.

^aDo winy się przyznał^a.

72. OSTROWSKIJ Fieliks Pietrowicz, urodzony w 1907 r. we w[si] Susły, r[ejo]n n[owogrodzko]-wołyński i zam[ieszkały] tamże, Polak, ob[ywate]l[st]wa ZSRS, b/p, przed aresztowaniem – sprzedawca w spółdzielni.

[o to, że:]

a) Był członkiem ^aPolskiej Organizacji Wojskowej^a, w skład której został wciągnięty przez POLAKOWSKIEGO.

b) Na polecenie organizacji dokonywał aktów dywersji, wyniszczając siłę pociągową i czyniąc inwentarz roln[iczy] niezdatnym do użytku.

c) Wśród ludności wychwalał faszystowski ustrój Polski, zaszczepiając defetystyczne nastroje.

d) Uprawiał szkodnictwo podczas zasiewów, mając na celu obniżenie plonów.

tj. o popełnienie przestępstw, przewidzianych w art. 54-2, 54-10, 54-11 KK USRS.

^aDo winy się przyznał^a.

т. е. в совершении преступлений, предусмотренных ст. ст. 54-2, 54-10, 54-11 УК УССР.

^аВиновной себя признала^а.

74. БОЧКОВСКАЯ Антонина Тимофеевна, 1897 г. рождения, урож[енка] и жит[ельница] с. Федоровки Н[овоград-]Волынского р[айо]на. Польшка, гр[ажданст]ва СССР, б/п. До ареста – колхозница. В прошлом – контрабандистка.

а) Являлась членом «^аПольской организации войсковой^а», в состав которой была вовлечена САВИЦКИМ.

б) Проводила вредительскую работу в колхозе с целью понижения урожайности.

в) Обработывала население в контрреволюционно-националистическом направлении, восхваляя фашистский строй Польши и дискредитируя проводимые мероприятия партии и правительства,

т. е. в совершении преступлений, предусмотренных ст. ст. 54-2, 54-10, 54-11 УК УССР.

^аВиновной себя признала^а.

75. ЛЯСОЦКИЙ Иосиф Войцехович, 1895 г. рождения, урож[енец] с. Елизаветовки, жит[ель] с. Сл. Чернецкой Н[овоград-]Волынского р[айо]на, поляк, гр[ажданст]ва СССР, б/п. Быв[ший] контрабандист, участник политбанды СОКОЛОВСКОГО. До ареста – колхозник.

а) С 1929 г. являлся участником «^аПольской организации войсковой^а», в состав которой был вовлечен БЕЛЯКОМ Петром.

б) Лично вовлек в данную организацию ЛЯСОЦКИХ Франца, Иосифа, Михаила, которыми руководил их диверсионно-вредительской деятельностью.

в) Организовал массовый выход из колхоза, который впоследствии развалил и уничтожил вследствие проводимой диверсионно-вредительской работы,

т. е. в совершении преступлений, предусмотренных ст. ст. 54-2, 54-10, 54-11 УК УССР.

^аВиновным себя признал^а.

76. ЛЯСОЦКИЙ Иван Войцехович, 1899 г. рождения, урож[енец] с. Елизавет[овки], жит[ель] с. Сл. Чернецкой Н[овоград-]Волынского р[айо]на. Поляк, гр[ажданст]ва СССР, беспартийный. В прошлом – участник политбанды СОКОЛОВСКОГО. До ареста – колхозник.

а) Являлся участником «^аПольской организации войсковой^а», в состав которой был вовлечен БЕЛЯКОМ.

б) Обработывал антисоветский элемент для повстанческих целей.

в) Лично вовлек в данную организацию 2-х человек, которыми руководил их контрреволюционной деятельностью.

73. OSADCZUK Olga Fiodorowna^h, urodzona w 1890 r. we w[si] Tiesnowka, zam[ieszkała] we w[si] Romanowka, r[ejo]n n[owogrodzko]-wołyński. Niemka, ob[ywate]l[st]wa ZSRS, b/p, przed aresztowaniem – sanitariuszka w szpitalu re-j[onowym],

[o to, że:]

a) Była członkinią ^aPolskiej Organizacji Wojskowej^a, w skład której została wciągnięta przez FIEŠKOWA.

b) Wykorzystując stanowisko służbowe sanitariuszki celowo nie dezynfekowała instrumentów chirurgicznych, w wyniku czego podczas różnych operacji dochodziło do wypadków zakażeń i śmierci.

c) Pracując w żłobku jako kucharka, przygotowywała dzieciom jedzenie złej jakości, w wyniku czego dzieci chorowały i miały miejsce przypadki śmierci.

tj. o popełnienie przestępstw, przewidzianych w art. 54-2, 54-10, 54-11 KK USRS.

^aDo winy się przyznała^a.

74. BOCZKOWSKAJA Antonina Timofiejewna, urodzona w 1897 r. we w[si] Fiodorowka, r[ejo]n n[owogrodzko]-wołyński i zam[ieszkała] tamże. Polka, ob[ywate]l[st]wa ZSRS, b/p, przed aresztowaniem – kołchoźnica, w przeszłości – przemysłnik,

[o to, że:]

a) Była członkiem ^aPolskiej Organizacji Wojskowej^a, w skład której została wciągnięta przez SAWICKIEGO.

b) Prowadziła szkodniczą działalność w kołchozie, mając na celu obniżenie plonów.

c) Urabiała ludność w duchu kontrrewolucyjno-nacjonalistycznym, wychwalając faszystowski ustrój Polski i dyskredytując przedsięwzięcia partii i rządu,

tj. o popełnienie przestępstw, przewidzianych w art. 54-2, 54-10, 54-11 KK USRS.

^aDo winy się przyznała^a.

75. LASOCKIJ Iosif Wojcechowicz, urodzony w 1895 r. we w[si] Jelizawietowka, zam[ieszkały] we w[si] S[ł]oboda] Czernieckaja, r[ejo]n n[owogrodzko]-wołyński, Polak, ob[ywate]l[st]wa ZSRS, b/p, był[y] przemysłnik, członek bandy politycznej] SOKOŁOWSKIEGO, przed aresztowaniem – kołchoźnik,

[o to, że:]

a) Od 1929 r. był członkiem ^aPolskiej Organizacji Wojskowej^a, w skład której został wciągnięty przez BIELAKA Piotra.

b) Osobiście wciągnął do danej organizacji LASOCKICH Franca, Iosifa, Michaiła i kierował ich działalnością dywersyjno-szkodniczą.

c) Zorganizował masowe odchodzenie z kołchozu, który potem zrujnował i zniszczył wskutek działalności dywersyjno-szkodniczej,

---

^h Obok nazwiska napisano odręcznie: materiały ze sprawy zabrać.

г) Среди населения проводил контрреволюционную, национал-фашистскую работу, внедряя пораженческие тенденции,
т. е. в совершении преступлений, предусмотренных ст. ст. 54-2, 54-10, 54-11 УК УССР.

^аВиновным себя признал^а.

77. ЛОНСКИЙ Николай Матвеевич, 1906 г. рождения, урож[енец] с. Старченки Красноармейского р[айо]на. Житель с. Сл. Чернецкой Н[овоград-]Волынского р[айо]на. Украинец, гр[ажданст]ва СССР, б/п. Кулак – раскулаченный. До ареста – колхозник.

а) С 1935 г. являлся участником «^аПольской организации войсковой^а», в состав которой был вовлечен МОКРЕЦКИМ.

б) Среди населения проводил полонизаторскую работу по вовлечению антисоветских лиц для борьбы с Советской властью.

в) Проводил вредительскую работу в колхозе по уничтожению тягловой силы в колхозе,

т. е. в совершении преступлений, предусмотренных ст. ст. 54-2, 54-10, 54-11 УК УССР.

^аВиновным себя признал^а.

78. КАРДИНСКИЙ Иосиф Иванович, 1913 г. рождения, урож[енец] и жит[ель] с. Сл. Чернецкой Н[овоград-]Волынского р[айо]на. Поляк, гр[ажданст]ва СССР, б/п. До ареста – ремонтный рабочий ж[елезно]д[орожной] станции Н[овоград-]Волыnsk.

а) Являлся участником «^аПольской организации войсковой^а», в состав которой был вовлечен ХОРОНЖЕВСКИМ Антоном.

б) Проводил контрреволюционную, националистическую пропаганду, внедряя пораженческие тенденции.

в) На военный период должен был совершить по заданию организации ряд диверсионных актов на ж[елезно]д[орожном] транспорте,

т. е. в совершении преступлений, предусмотренных ст. ст. 54-2, 54-10, 54-11 УК УССР.

^аВиновным себя признал^а.

79. МАЛИНОВСКИЙ Франц Якубович, 1913 г. рождения, урож[енец] с. Сл. Чернецкой Н[овоград-]Волынского р[айо]на, жит[ель] с. Владынь Н[овоград-]Волынского р[айо]на, поляк, гр[ажданст]ва СССР, б/п. До ареста – стрелочник ж[елезно]д[орожной] станции Н[овоград-]Волыnsk.

а) С 1934 г. являлся участником «^аПольской организации войсковой^а», в состав которой был вовлечен ЛЕВАНДОВСКИМ Николаем.

б) Среди населения внедрял национальные чувства и патриотизм к фашистской Польше, дискредитируя проводимые мероприятия партии и Советской власти.

tj. o popełnienie przestępstw, przewidzianych w art. 54-2, 54-10, 54-11 KK
USRS.

^aDo winy się przyznał^a.

76. LASOCKIJ Iwan Wojcechowicz, urodz[ony] w 1899 r. We w[si] Jelizawiet[owka], zam[ieszkały] we w[si] Sł[oboda] Czernieckaja, r[ejo]n n[owogrodzko]-wołyński, Polak, ob[ywate]l[st]wa ZSRS, bezpartyjny, w przeszłości – członek bandy polit[ycznej] SOKOŁOWSKIEGO, przed aresztowaniem – kołchoźnik,

[o to, że:]

a) Był członkiem ^aPolskiej Organizacji Wojskowej^a, w skład której został wciągnięty przez BIELAKA.

b) Urabiał element antysowiecki w celach powstańczych.

c) Osobiście wciągnął do danej organizacji 2 osoby i kierował ich działalnością kontrrewolucyjną.

d) Wśród ludności prowadził kontrrewolucyjną działalność nacjonal[istyczno]-faszystowską, zaszczepiając nastroje defetystyczne,

tj. o popełnienie przestępstw, przewidzianych w art. 54-2, 54-10, 54-11 KK
USRS.

^aDo winy się przyznał^a.

77. ŁONSKIJ Nikołaj Matwiejewicz, urodzony w 1906 r. we w[si] Starczenka, r[ejo]n krasnoarmiejski, mieszkaniec w[si] Sł[oboda] Czernieckaja, r[ejo]n n[owogrodzko]-wołyński, Ukraińiec, ob[ywate]l[st]wa ZSRS, b/p, kułak – rozkułaczony, przed aresztowaniem – kołchoźnik,

[o to, że:]

a) Od 1935 r. był członkiem ^aPolskiej Organizacji Wojskowej^a, w skład której został wciągnięty przez MOKRIECKIEGO.

b) Wśród ludności prowadził działalność polonizacyjną, wciągając osoby o nastawieniu antysowieckim do walki z władzą sowiecką.

c) Uprawiał szkodnictwo w kołchozie, wyniszczając kołchozową siłę pociągową.

tj. o popełnienie przestępstw, przewidzianych w art. 54-2, 54-10, 54-11 KK
USRS.

^aDo winy się przyznał^a.

78. KARDINSKIJ Iosif Iwanowicz, urodzony w 1913 r. we w[si] Sł[oboda] Czernieckaja, r[ejo]n n[owogrodzko]-wołyński i zam[ieszkały] tamże, Polak, ob[ywate]l[st]wa ZSRS, b/p, przed aresztowaniem – robotnik prac remontowych stacji k[olejowej] N[owogród] Wołyński,

[o to, że:]

a) Był członkiem ^aPolskiej Organizacji Wojskowej^a, w skład której został wciągnięty przez CHORONŻEWSKIEGO Antona.

b) Uprawiał propagandę kontrrewolucyjną i nacjonalistyczną, wprowadzając defetystyczne nastroje.

в) На военный период должен был осуществить по заданию организации ряд диверсионных актов на ж[елезно]д[орожном] транспорте, т. е. в совершении преступлений, предусмотренных ст. ст. 54-2, 54-10, 54-11 УК УССР.

^а«Виновным себя признал»^а.

80. ЗАЛЕВСКИЙ Франц Францевич, 1905 г. рождения, урож[енец] и жит[ель] с. Бронники Н[овоград-]Волынского р[айо]на. Украинец, гр[ажданст]ва СССР. Беспартийный. До ареста работал грабарем Чижовской бумфабрики. (Поляк – скрыл национальность).

а) Являлся участником «^аПольской организации войсковой^а», в состав которой был вовлечен НЕЙМАНОМ.

б) Посещал нелегальные собрания, на которых обсуждались методы борьбы с Советской властью.

в) Среди населения проводил контрреволюционно-националистическую пропаганду, восхваляя фашистский строй Польши.

г) Среди населения проводил разлагательскую работу с целью развала колхоза,

то есть в преступлениях, предусмотренных ст. ст. 54-2, 54-10, 54-11 УК УССР.

^а«Виновным себя признал»^а.

На основании изложенного и руководствуясь приказом НКВД СССР № 00485, настоящее следственное дело подлежит направлению на рассмотрение НКВД СССР.

^{а-б}Справка^{-б-а}: Обвиняемые содержатся под стражей в тюрьме НКВД гор. Житомира.

Вещественных доказательств по делу не имеется.

Личные документы обвиняемых находятся при деле.

Обвинительное заключение составлено 22 июня 1938 года в гор. Житомире.

^аНачальник III Отделения 3 Отдела УГБ УНКВД^{-а}
Сержант госбезопасности
(—) БАСАЙ

«Согласен»

^аНачальник 3 Отдела УГБ УНКВД^{-а}

Ст. Лейтенант госбезопасности

ФЕДОРОВ²

---

² Михайло Єрмолайович Федоров (1900–1940), до 22 XI 1937 інспектор при начальникові УНКВС Оренбурзької обл., з 22 XI 1937 начальник відділення СПВ УНКВС Київської обл.; до 14 III 1938 начальник відділення апарату особливоуповноваженого НКВС УРСР; з 14 III 1938

c) W okresie wojennym miał dokonać, na polecenie organizacji, szeregu aktów dywersji na k[olei],

tj. o popełnienie przestępstw, przewidzianych w art. 54-2, 54-10, 54-11 KK USRS.

^aDo winy się przyznał^a.

79. MALINOWSKIJ Franc Jakubowicz, urodzony w 1913 r. we w[si] Sł[oboda] Czernieckaja, r[ejo]n n[owogrodzko]-wołyński, mieszk[aniec] w[si] Władyn, r[ejo]n n[owogrodzko]-wołyński, Polak, ob[ywate]lstw[wa] ZSRS, b/p, przed aresztowaniem – zwrotniczy na stacji k[olejowej] N[owogród] Wołyński,

[o to, że:]

a) Od 1934 r. był członkiem ^aPolskiej Organizacji Wojskowej^a, w skład której został wciągnięty przez LEWANDOWSKIEGO Nikolaja.

b) Zaszczepiał ludności uczucia nacjonalistyczne i patriotyzm w stosunku do Polski faszystowskiej, dyskredytując przedsięwzięcia partii i władzy sowieckiej.

c) W okresie wojny miał dokonać, na polecenie organizacji, szeregu aktów dywersji na k[olei],

tj. o popełnienie przestępstw, przewidzianych w art. 54-2, 54-10, 54-11 KK USRS.

^aDo winy się przyznał^a.

80. ZALEWSKIJ Franc Francewicz, urodzony w 1905 r. we w[si] Bronniki, r[ejo]n n[owogrodzko]-wołyński i zam[ieszkały] tamże, Ukrainiec, ob[ywate]lstw[wa] ZSRS, bezpartyjny, przed aresztowaniem pracował jako kopacz w czyżowskiej fabryce pap[ieru]. (Polak – ukrył narodowość),

[o to, że:]

a) Był członkiem ^aPolskiej Organizacji Wojskowej^a, w skład której został wciągnięty przez NEJMANA.

b) Uczęszczał na nielegalne zebrania, na których omawiano metody walki z władzą sowiecką.

c) Wśród ludności uprawiał propagandę kontrrewolucyjno-nacjonalistyczną, wychwalając faszystowski ustrój Polski.

d) Wywierał na ludzi demoralizujący wpływ, mając na celu upadek kołchozu, to jest o przestępstwa, przewidziane w art. 54-2, 54-10, 54-11 KK USRS.

^aDo winy się przyznał^a.

Na podstawie [wyżej] przedstawionego i kierując się rozkazem NKWD ZSRS nr 00485, niniejszą sprawę śledczą należy skierować na rozpatrzenie przez NKWD ZSRS.

^{a-b}Informacja^{b-a}: oskarżeni przetrzymywani są w więzieniu NKWD miast[ta] Żytomierza.

Dowodów rzeczowych w sprawie nie ma.

Dokumenty osobiste oskarżonych znajdują się w [aktach] sprawy.

Akt oskarżenia sporządzono 22 czerwca 1938 roku w mieś[cie] Żytomierzu.

^а-Справка^а

1. Арестованные, проходящие по настоящему делу № _____ в количестве 80 человек, содержатся под стражей в тюрьме НКВД г. Житомира.
2. Вещественных доказательств по делу не имеется.
3. Личные документы обвиняемых находятся при деле том № _____.

^а-Начальник Отделения III Отдела УГБ УНКВД^а
Сержант госбезопасности
(—) БАСАЙ

*ГДА СБУ, ф. 13, спр. 3, арк. 1–60.
Оригінал, машинопис.*

начальник 3 відділу УНКВС Житомирської обл. Заарештований 8 I 1939 НКВС УРСР, засуджений 13–23 IV 1940 Військовим трибуналом військ НКВС Київського округу до позбавлення волі строком на 10 років. Ухвалою ВК ВС СРСР від 26 VII 1940 вирок Військового трибуналу відмінено із-за м'якості покарання і повернуто на новий розгляд до того ж суду в іншому складі. 27–29 IX 1940 Військовий трибунал військ НКВС засудив Федорова до вищої міри покарання, ВК ВС СРСР від 18 X 1940 вирок залишила в силі, розстріляний 4 XI 1940. Не реабілітований.
ГДА СБУ, Житомир, спр. 32460.

^aNaczelnik III Wydziału 3 Oddziału UGB UNKWD^a
Sierżant bezpieczeństwa państw[owego]
(—) BASAJ

„Wyrażam zgodę”

^aNaczelnik 3 Oddziału UGB UNKWD^a
St[arszy] lejtnant bezpieczeństwa państw[owego]
FIODOROW²

^aInformacja^a

1. Aresztowani, występujący w niniejszej sprawie nr _____ w liczbie 80 osób, przetrzymywani są w więzieniu NKWD m. Żytomierza.
2. Dowodów rzeczowych w sprawie nie ma.
3. Dokumenty osobiste oskarżonych znajdują się w[aktach] sprawy, tom nr _____.

^aNaczelnik Wydziału III Oddziału UGB UNKWD^a
Sierżant bezpieczeństwa państw[owego]
(—) BASAJ

HDA SBU, f. 13, spr. 3, k. 1–60.
Oryginał, maszynopis.

---

² Michaił Jermolajowicz Fiodorow (1900–1940), do 22 XI 1937 inspektor przy naczelniku UNKWD obw. orenburskiego, od 22 XI 1937 naczelnik Wydziału SPO UNKWD obw. kijowskiego; do 14 III 1938 naczelnik wydziału aparatu specjalnego pełnomocnika NKWD USRS; od 14 III 1938 naczelnik 3 Oddziału UNKWD obw. żytomierskiego. Aresztowany 8 I 1939 przez NKWD USRS, sądzony w dn. 13–23 IV 1940 przez WT Wojsk NKWD okręgu kijowskiego i skazany na 10 lat pozbawienia wolności. Decyzją Kolegium Wojskowego SN ZSRS z 26 VII 1940 sprawę skierowano do ponownego rozpatrzenia. W dn. 27–29 IX 1940 WT Wojsk NKWD skazał Fiodorowa na karę śmierci, Kolegium Wojskowe SN ZSRS z 18 X 1940 wyrok utrzymał w mocy; rozstrzelany 4 XI 1940. Nie zrehabilitowany. HDA SBU, Żytomyr, spr. 32460.

У

ЗЛОВЖИВАННЯ У РЕПРЕСИВНОМУ АПАРАТІ

V
NADUŻYCIA W APARACIE REPRESJI

№ 177

24 листопада 1938, Житомир.

**Рапорт т.в.о. начальника 1-го спецвідділу УДБ УНКВС
по Житомирській області Миколи Зуба т.в.о. начальника УНКВС
по Житомирській області Івана Дарагану про роботу Трійки при УНКВС**

а-б-Совершенно секретно^{б-а}

Врид. нач[альника] 1 спецотд[ела] УГБ УНКВД
Мл. лейтенант госбезопасности
Н. ЗУБ¹

^{б-}Врид нач[альника] УНКВД ПО по Житомирской области
Старшему лейтенанту госбезопасности^{б-}
^{а-}ТОВ. ДАРАГАНУ^а

^{б-}Рапорт^{б-}

Примерно 16 – 17 сентября 1938 г. была получена из НКВД УССР шифр-телеграмма по вопросу организации Особой Тройки при УНКВД, для упрощенного слушания дел.

В этот же день я был вызван быв[шим] нач[альником] УНКВД, впоследствии арестованным, как враг народа ВЯТКИНЫМ, который в присутствии первого секретаря обкома Партии тов. ^{в-}ДИДЕНКО^{в-}, приказал мне здесь же ознакомиться ^{в-}с текстом телеграммы^{в-} и доложить свои соображения и план по технике оформления дел, протоколов и отчетностей, т. к. на меня он возлагает секретарскую работу по Тройке.

Свои соображения и план работы Тройки я представил через 2 часа с требованием мобилизации необходимого количества оперработников по оформлению протоколов и дел, причем по плану надлежало, ^{в-}после каждого заседания готовые протоколы представлять составу Тройки на подпись и дела для слушания на Тройке должны были проходить через 1 спецотд[ел] УГБ УНКВД^{в-}.

---

^{а-а} Підкреслено машинописним способом.

^{б-б} Написано великими літерами.

^{в-в} Підкреслено від руки.

¹ Микола Андрійович Зуб (нар. 1902), з 1921 в органах ДПУ-НКВС; у 1938 т.в.о. начальника 1 спецвідділу УДБ УНКВС Житомирської обл. Заарештований 8 I 1939 НКВС УРСР, засуджений 13–23 IV 1940 Військовим трибуналом військ НКВС Київського округу до позбавлення волі строком на 5 років, ухвалою ВК ВС СРСР від 26 VII 1940 вирок залишено в силі. Не реабілітований. ГДА СБУ, Житомир, спр. 32460.

Nr 177

24 listopada 1938, Żytomierz. Raport p.o. naczelnika 1 Oddziału Specjalnego UGB UNKWD obwodu żytomierskiego Nikołaja Zuba dla p.o. naczelnika UNKWD obwodu żytomierskiego Iwana Daragana, dotyczący pracy trójki przy UNKWD

a-b-Ścisłe tajne^{b-a}

p.o. Nacz[elnika] 1 Oddz[iału] Spec[jalnego] UGB UNKWD
Mł[odszy] lejtnant bezpieczeństwa państw[owego]
N. ZUB¹

^bDo p.o. Nacz[elnika] UNKWD PO obwodu żytomierskiego
Starszego lejtnanta bezpieczeństwa państw[owego]^b
^aTow. DARAGANA^a

^bRaport^b

Około 16 – 17 września 1938 r. otrzymano z NKWD USRS zaszyfrowany telegram w sprawie zorganizowania specjalnej trójki przy UNKWD, żeby usprawieni rozpatrywanie spraw.

Tego samego dnia wezwał mnie by[ły] nacz[elnik] UNKWD (później aresztowany jako wróg narodu) WIATKIN, który w obecności pierwszego sekretarza *obkomu* partii tow. ^cDIDIENKI^c rozkazał mi zapoznać się na miejscu ^cz tekstem telegramu^c i przedstawić swoją opinię oraz plan dotyczący trybu załatwiania spraw, protokołów i sprawozdań, ponieważ przeznacza mnie do pracy sekretarza przy trójce.

Swoją opinię i plan pracy trójki przedstawiłem po 2 godzinach z żądaniem mobilizacji niezbędnej liczby pracowników oper[acyjnych] do opracowania protokołów i spraw, przy czym według planu należało, ^cpo każdym posiedzeniu, gotowe protokoły przedstawić składowi trójki do podpisu i sprawy do rozpatrzenia przez trójkę powinny przechodzić przez 1 Oddz[iał] Spec[jalny] UGB UNKWD^c.

Plan ten został zatwierdzony i w obecności wszystkich naczelników oddziałów WIATKIN zaczął dobierać pracowników, którzy mieli mi pomóc w opracowaniu protokołów i spraw śledczych.

---

^{a-a} Podkreślono maszynowo.

^{b-b} Zapisano wersalikami.

^{c-c} Podkreślono odręcznie.

¹ Nikołaj Andriejewicz Zub (ur. 1902), od 1921 w GPU-NKWD; w 1938 p.o. naczelnika 1 Oddziału Specjalnego UGB UNKWD obw. żytomierskiego. Aresztowany 8 I 1939 przez NKWD USRS, sądzony w dn. 13–23 IV 1940 przez WT Wojsk NKWD okręgu kijowskiego i skazany na 5 lat pozbawienia wolności, decyzją Kolegium Wojskowego SN ZSRS z 26 VII 1940 wyrok utrzymano w mocy. Nie zrehabilitowany. HDA SBU, Żytomyr, spr. 32460.

План этот был утвержден и в присутствии всех начальников отделов ВЯТКИН стал подбирать работников в помощь мне по оформлению протоколов и следственных дел.

В первый же день заседания Тройки предоставленный мною план работы был нарушен самим же ВЯТКИНЫМ.

^вДела представлялись на заседание Тройки непосредственно докладчиком тов. МАНЬКО², без предварительного просмотра их 1-м спецотд[елом]. Я, как секретарь Тройки на заседании, как первом, так и последующих, не присутствовал^в.

ВЯТКИН распорядился так: «Дела вы просмотрите и после заседания. На заседании Тройки вы не нужны, а когда это будет необходимо, то вас вызову».

После первого же заседания особой Тройки (это было 20 IX-[19]38 г.) ВЯТКИН вызвал ^вменя в кабинет и приказал по его^в пометкам на альбомных справках составить шифртелеграмму в НКВД УССР с цифровыми данными об осужденных на Тройке, а также, не ожидая окончательного оформления протоколов, выписать предписание (по этим же самым пометкам о решении) коменданту для исполнения. Протоколы, мол, после оформите.

Будучи вторично в кабинете ВЯТКИНА, для подписи предписания, выписанного на имя коменданта, я стал просить его выделить вместо меня работника – на операцию по приведению в исполнение решений Тройки, т. к. считал свое присутствие и руководство техникой по оформлению протоколов Тройки необходимым, тем более, что телеграммой предусматривалось представление цифровых данных сейчас же, после каждого заседания. Тут же мною было высказано ВЯТКИНУ мое сомнение в части правильности такой постановки работы.

ВЯТКИН после такого моего заявления выругал меня, а когда с моей стороны была проявлена некоторая настойчивость по вопросу работы Тройки, ВЯТКИН заявил: «Если вы еще мне будете здесь умничать и не выполнять моих распоряжений, то из вас я завтра же сделаю арестанта». Такие заявления со стороны ВЯТКИНА были высказаны не только мне, [но] и моему инспектору тов. СТОЛЯРЕНКО.

После такого разговора, мне тут же было приказано ВЯТКИНЫМ ^вруководство по оформлению протоколов передать немедленно начальнику 3 отдела УГБ – ст. лейтенанту госбезопасности т. ФЕДОРОВУ, а самому

---

¹ Данило Иванович Манько (1909–1940), з жовтня 1931 в органах ДПУ-НКВС; до 1933 помічник оперуповноваженого СПВ Краматорського міського відділу ДПУ; з 1933 заступник начальника політичного відділу по роботі УДБ Калинівського і Бугського бурякорадгоспів УНКВС Київської обл., з 1936 оперуповноважений 3 відділу УДБ УНКВС Житомирської обл., з 1938 заступник начальника 3 відділу УДБ УНКВС Житомирської обл. Заарештований 8 I 1939 НКВС УРСР, засуджений 13–23 IV 1940 Військовим трибуналом військ НКВС Київського округу до вищої міри покарання, ВК ВС СРСР від 26 VII 1940 вирок залишено в силі, розстріляний 24 VIII 1940. Не реабілітований. *ГДА СБУ, Житомир, спр. 32460.*

Pierwszego dnia posiedzenia trójki przedstawiony przeze mnie plan pracy został naruszony przez samego WIATKINA.

°Sprawy przedstawiał na posiedzeniach trójki bezpośrednio referent tow. MAŃKO², bez uprzedniego sprawdzenia ich przez 1 Oddz[iał] Spec[jalny]. Ja, jako sekretarz trójki, nie byłem obecny ani na pierwszym, ani na następnych posiedzeniach°.

WIATKIN zarządził tak: „Ze sprawami zapoznacie się i po posiedzeniu. Wasza obecność na posiedzeniach trójki nie jest konieczna, a jeżeli okaże się to niezbędne, to Was wezwę”.

Po pierwszym posiedzeniu specjalnej trójki (było to 20 IX-[19]38 r.) WIATKIN wezwał °mnie do gabinetu i rozkazał, abym sporządził, na podstawie jego° notatek na albumach, zaszyfrowany telegram do NKWD USRS z danymi liczbowymi dotyczącymi osób skazanych przez trójkę, a także, nie czekając na zakończenie opracowania protokołów, wypisać zlecenie (na podstawie tych samych notatek dotyczących decyzji [trójki]) komendantowi do wykonania. Protokoły miałem jakoby opracować później.

Będąc drugi raz w gabinecie WIATKINA po podpis na zleceniu dla komendanta, poprosiłem go o przydzielenie na moje miejsce pracownika do zadań związanych z wykonywaniem decyzji trójki, ponieważ uznałem mój udział i kierowanie pracami nad opracowaniem protokołów trójki za niezbędne, tym bardziej, że przewidziano przekazywanie danych liczbowych drogą telegraficzną po każdym posiedzeniu. W związku z tym przedstawiłem WIATKINOWI swoje wątpliwości co do poprawności takich zasad pracy.

Z powodu mojej uwagi WIATKIN zwymyślał mnie, a kiedy zacząłem bardziej naciskać w sprawie pracy trójki, WIATKIN oznajmił: „Jeśli znów będziecie mnie pouczać i nie będziecie wypełniać moich poleceń, to jutro Was aresztuję”. Takie słowa ze strony WIATKINA padły nie tylko pod moim adresem, [ale] również mojego inspektora, tow. STOLARIENKI.

Po tej rozmowie WIATKIN nakazał mi bezwzględnie przekazać °kierownictwo nad opracowaniem protokołów naczelnikowi 3 Oddziału UGB, st[arszemu] lejtnantowi bezpieczeństwa państw[owego] t[owarzyszowi] FIODOROWOWI, a ja miałem kierować operacjami° dotyczącymi wypełniania decyzji trójki, co też i uczyniłem.

Od tej pory do moich obowiązków należało otrzymywanie zleceń od 3 Oddziału (od tow. GRICYKA), odbieranie z więzienia na rozstrzelanie skazanych w aresztach (Żytomierz – Berdyczów), porównanie danych personalnych

---

² Danił Iwanowicz Mańko (1909–1940), od października 1931 w GPU-NKWD; do 1933 pom. pełnomocnika operacyjnego SPO Kramatorskiego Oddziału Miejskiego GPU; od 1933 zca naczelnika Oddziału Politycznego UGB UNKWD obw. kijowskiego ds. kalinowskiego i bugskiego sowchozu buraczanego, od 1936 pełnomocnik operacyjny 3 Oddziału UGB UNKWD obw. żytomierskiego, od 1938 zca naczelnika 3 Oddziału UGB UNKWD obw. żytomierskiego. Aresztowany 8 I 1939 przez NKWD USRS, skazany w dn. 13–23 IV 1940 przez WT Wojsk NKWD okręgu kijowskiego na karę śmierci, decyzją Kolegium Wojskowego SN ZSRS z 26 VII 1940 wyrok utrzymano w mocy, rozstrzelany 24 VIII 1940. Nie zrehabilitowany. HDA SBU, Żytomyr, spr. 32460.

руководить операциями^в по выполнению решений Тройки, что и было мною выполнено.

С тех пор, на моей обязанности было получение предписаний от 3-го отдела (у тов. ГРИЦЫКА), отбор осужденных в местах заключения (Житомир – Бердичев) и сверка установочных данных осужденных, с данными, указанными в предписаниях, присутствовать и следить за приведением в исполнение решений, а также составление актов.

Имея ввиду неправильную установку ВЯТКИНА с самого начала работы Тройки, по решениям которой ежедневно проходило до 350–500 чел. осужденных по первой категории, а также требования ВЯТКИНА, чтобы решения приводить в исполнение немедленно после заседания, ясно, что 3 отдел при наличии только 4-х машинисток, не в состоянии был печатать в первую очередь протоколы, т. к. по распоряжению ВЯТКИНА печатались сначала предписания (по отметкам ВЯТКИНА на альбомных справках или обвинительных заключениях).

Так было приказано бывшим начальником УНКВД, ныне врагом народа – ВЯТКИНЫМ, что, мол, протоколы оформить можно и потом, а надо быстрее приводить в исполнение решения Тройки, а кто был против такой установки – тот, по мнению ВЯТКИНА, являлся врагом.

Я считал такое распоряжение ВЯТКИНА в части работы Тройки – условно неправильным, такое же мнение в беседе со мной высказал и тов. ФЕДОРОВ, ^воднако возражать приказу ВЯТКИНА никто не смел^в.

Такая, в корне неправильная установка, данная ВЯТКИНЫМ по работе Особой Тройки, привели к тому, что на день его ареста из 13 протоколов Тройки, ^восталось 6 протоколов, не подписанными еще составом Тройки на 2178 человек^в осужденных. Из них не приведены в исполнение решения Тройки над 20 осужденными, которых в момент отбора осужденных в местной тюрьме не оказалось. В том же количестве – 2 чел. были отставлены, ^водин из-за^в расхождения в установочных данных ^ви второй^в – по распоряжению ВЯТКИНА.

17 IV-[19]38 г. Коростеньским ГО НКВД, как активный участник к-р повстанческой организации – был арестован быв[ший] нач[альник] Коростеньской милиции ^вСКРИПНИК^в Василий Мефодьевич, на которого следственное дело № 105323 было передано для окончания следствия 4-му отделу, в частности, нач[альнику] отделения – мл. лейтенанту госбезопасности тов. МАЛУКЕ.

В сентябре м[еся]це числа 21 – 22, зашел ко мне тов. МАЛУКА³ с делом СКРИПНИКА (дело было уже закончено, с обвинительным заключением

---

³ Данило Йосипович Малука (1903–1940), з 1928 в органах ДПУ-НКВС, до жовтня 1937 начальник відділення 4 відділу Коростеньського окрвідділу НКВС, потім начальник 2 відділення 4 відділу УДБ УНКВС Житомирської обл. Заарештований 17 XII 1938 НКВС УРСР, засуджений 13–23 IV 1940 Військовим трибуналом військ НКВС Київського округу до вищої міри покарання, ухвалою ВК ВС СРСР від 26 VII 1940 вирок Військового трибуналу залишено в силі, розстріляний 28 VIII 1940. Не реабілітований. *ГДА СБУ, Житомир, спр. 32460.*

skazanych z danymi znajdującymi się w aktach sprawy, uczestniczenie i nadzór nad wykonywaniem decyzji, a także kompletowanie dokumentów.

Mam na myśli niewłaściwe podejście WIATKINA od samego początku pracy w trójce do decyzji, na podstawie których codziennie przewijało się do 350–500 os[ób] skazanych [zaliczonych] do pierwszej kategorii, a także żądania WIATKINA, żeby decyzje [trójki] wykonywać niezwłocznie po zakończeniu posiedzenia. Jasne, że 3 Oddział, w którym pracowały tylko 4 maszynistki, nie był w stanie w pierwszej kolejności przepisywać na maszynie protokołów, ponieważ, zgodnie z rozporządzeniem WIATKINA, pisano najpierw zlecenia (na podstawie adnotacji WIATKINA w albumach lub na aktach oskarżenia).

Zgodnie z rozkazem byłego naczelnika UNKWD, obecnie wroga narodu, WIATKINA, protokoły opracowywać można było niby i w późniejszym terminie, zaś decyzje trójki musiały być natychmiast wykonane, a kto był przeciw takiemu porządkowi – ten, według WIATKINA, był wrogiem.

Takie rozporządzenie WIATKINA, w części dotyczącej pracy trójki uznałem za bezsprzecznie niewłaściwe; tak samo uważał i tow. FIODOROW, „jednak nikt nie śmiał sprzeciwić się rozkazowi WIATKINA”.

Tego typu, w zarodku niewłaściwe, zasady pracy specjalnej trójki, wprowadzone przez WIATKINA, doprowadziły do tego, że w dniu jego aresztowania z 13 protokołów trójki, „pozostało 6 protokołów, dotyczących 2178 osób” skazanych, „nie podpisanych jeszcze przez skład trójki”. Spośród nich nie wykonano decyzji trójki w stosunku do 20 skazanych, których w momencie, gdy mieli być zabrani, w areszcie nie było. W tej liczbie 2 os[oby] zostały odesłane: „jeden z powodu” rozbieżności w danych personalnych “i drugi” – na podstawie decyzji WIATKINA.

17 IV-[19]38 r. korosteński GO NKWD aresztował jako aktywnego członka k-r organizacji powstańczej – był[ego] nacz[elnika] korosteńskiej milicji “SKRIPNIKA” Wasilija Miefodjewicza, którego akta śledcze nr 105323 przekazano do 4 Oddziału, nacz[elnikowi] oddziału, mł[odszemu] lejtnantowi bezpieczeństwa państw[owego] tow. MAŁUCE³, w celu zakończenia śledztwa.

W m[iesią]cu wrześniu w dniach 21 – 22, przyszedł do mnie tow. MAŁUKA ze sprawą SKRIPNIKA (sprawa była już zakończona, z aktem oskarżenia i podlegała rozpatrzeniu przez trójkę) i oznajmił: „Jest polecenie majora, żeby tę sprawę jako pierwszej kategorii włączyć do ostatniego protokołu trójki (która odbyła się w maju 1938 r.) i opracować akt o wykonaniu wyroku” (akt powinien zostać podpisany przeze mnie i komendanta tow. LULKOWA).

Na moje pytanie: „W jaki sposób to zrobić i gdzie znajduje się aresztowany?”, tow. MAŁUKA, odpowiedział: „Nie wiem”.

---

³ Daniil Iosifowicz Małuka (1903–1940), od 1928 w GPU-NKWD, do października 1937 naczelnik wydziału 4 Oddziału Korosteńskiego Oddziału Okręgowego NKWD, następnie naczelnik 2 Wydziału 4 Oddziału UGB UNKWD obw. żytomiarskiego. Aresztowany 17 XII 1938 NKWD USRS, sądzony w dn. 13–23 IV 1940 przez WT Wojsk NKWD okręgu kijowskiego i skazany na karę śmierci, uchwałą Kolegium Wojskowego SN ZSRS z 26 VII 1940 wyrok WT utrzymano w mocy, rozstrzelany 28 VIII 1940. Nie zrehabilitowany. HDA SBU, Żytomyr, spr. 32460.

и подлежало рассмотрению на Тройке) и заявил: «Есть распоряжение майора, это дело включить в последний протокол Тройки (которая была в мае 1938 г.) по первой категории и оформить актом о приведении в исполнение приговора» (акт должны были подписать я и комендант т. ЛЮЛЬКОВ).

На мой вопрос: «А как же это можно сделать, и где арестованный?», т. МАЛУКА заявил: «Не знаю».

Усомнившись в подлинности такого распоряжения, я зашел по этому вопросу в кабинет ВЯТКИНА, который, будучи раздражен моим вопросом, ^ввыругал меня и предложил немедленно выписать предписание на СКРИПНИКА по решению майской Тройки, а акт о приведении решения над ним, чтобы я подписал вместе с комендантом т. ЛЮЛЬКОВЫМ. Из протокола же вырвать последний лист (уже подписанный), перепечатать его снова, добавив в протокол дело на СКРИПНИКА, после чего протокол представить ему для подписи при окончании работы Тройки.

Мною было выписано предписание по указанию ВЯТКИНА, однако акт я не составил, вследствие того, что я фактически не видел и не знал, куда именно делся арестованный СКРИПНИК.

Уже потом тов. МАЛУКА сообщил мне, что СКРИПНИК умер и, якобы, имеется акт^в.

Докладывая изложенное выше, прошу Ваших указаний.

^бВрид. нач[альника] 1 спецотд[ела] УГБ УНКВД
Мл. лейтенант госбезопасности^б
(—) ЗУБ

24 XI-[19]38 г.

Mając wątpliwości, czy rzeczywiście takie zarządzenie miało miejsce, poszedłem do gabinetu WIATKINA, który zdenerwował się moim pytaniem, ^człazał mnie i nakazał bezzwłocznie wypisać nakaz dotyczący SKRIPNIKA związany z majową decyzją trójki, a akt o wykonaniu decyzji podpisać razem z komendantem tow. LULKOWEM. Z protokołu miałem wyrwać ostatni arkusz (już podpisany), przepisać go na nowo, dołączyć do protokołu sprawę SKRIPNIKA, po czym protokół przedstawić mu do podpisu pod koniec pracy trójki.

Wypisałem więc nakaz zgodnie z poleceniem WIATKINA, jednak aktu [o wykonaniu wyroku] nie sporządziłem, ponieważ faktycznie nie widziałem i nie wiedziałem, gdzie podział się aresztowany SKRIPNIK.

Dopiero później tow. MAŁUKA oznajmił mi, że SKRIPNIK umarł i jakoby, istnieje akt^c.

Zawiadamiając o powyższym, proszę o Wasze wytyczne.

^bp.o. Nacz[elnika] 1 Oddzi[ału] Spec[jalnego] UGB UNKWD
Mł[odszy] lejtnant bezpieczeństwa państw[owego]^b
(—) ZUB

24 XI-[19]38 r.

*HDA SBU, Żytomyr, spr. 18842-OF, t. 1, k. 504–508.
Oryginał, maszynopis.*

№ 178

25 листопада 1938, Вінниця. Витяг із протоколу оперативної наради
УНКВС по Вінницькій області

^{а-б-в}Протокол^{в-а}

Оперативного совещания оперативного состава Управления НКВД
и работников НКВД по Винницкой области^б

^а25 ноября 1938 года^а

^{а-б}Присутствовали^{б-а}

Начальник УНКВД УССР по Винницкой области
Майор государственной безопасности
^а-тов. КОРАБЛЕВ^{а1}

Секретарь Винницкого обкома КП(б)У
^а-тов. МИЩЕНКО^а

Зам[еститель] нач[альника] УНКВД УССР по Винницкой области
Ст. лейтенант государственной безопасности
^а-тов. ПРИШИВЦЫН^{а2}

Областной прокурор
^а-тов. ТЕРНИВСКИЙ^а

---

^{а-а} Підкреслено машинописним способом.

^{б-б} Написано великими літерами.

^{в-в} Написано в розбивку.

¹ Іван Михайлович Корабльов (нар. 1899), з 1921 в органах ВЧК-ДПУ; працював в економічному відділі Саморського губвідділу ДПУ – ПП ОДПУ по Середньоволзькому краю: з 15 IV 1928 уповноважений, з 1 II 1930 старший уповноважений, з 1 III 1930 начальник відділення, з 1 IV 1932 помічник начальника відділу; в УНКВС Ленінградської обл.: з 27 III 1935 начальник відділення економічного відділу, з листопада 1936 начальник відділення КРВ, з 1 IX 1937 помічник начальника КРВ; з 3 III 1938 до 14 I 1939 начальник УНКВС Вінницької обл.; з 25 V 1939 до 15 VIII 1940 заступник начальника Архангельського табору НКВС СРСР. Заарештований 27 VI 1940, засуджений 6 V 1941 Військовим трибуналом військ НКВС Київського ВО до 10 років позбавлення волі. Передав справи новому начальнику УНКВС Вінницької обл., намагався застрелитись, внаслідок двох пострілів тяжко поранив себе, у залишеній записці пояснив, що вирішив покінчити з собою із-за вираженої йому недовіри, зазначив, що надіслав листа Сталіну. Із висновку слідчого НКВС СРСР від 16 V 1940 «...за необґрунтовані арешти і фальсифікацію слідчих справ заарештувати і притягнути до кримінальної відповідальності». *Петров Н., Скоркин К. Цит. праця, с. 242–243.*

² Антон Якович Пришивцин (нар. 1905), з 1927 в органах ДПУ; з 26 XII 1935 помічник начальника відділення, а з 1937 начальник відділення СПВ УНКВС Донецької обл.; з 5 VI 1938 начальник СПВ, а з 7 IX 1938 заступник начальника УНКВС Вінницької обл.; з 7 IX 1939 звільнений у запас; у 1941 перебував під слідством, виправданий. *Золотарьов В. Олександр Успенський: особа..., с. 326–327.*

Nr 178
25 listopada 1938, Winnica. Wyciąg z protokołu narady operacyjnej
UNKWD obwodu winnickiego

a-b-c-Protokół^{c-a}

posiedzenia operacyjnego składu operacyjnego Zarządu NKWD i pracowników
NKWD obwodu winnickiego^b

a-25 listopada 1938 roku^a

a-b-Uczestniczyli^{b--a}

Naczelnik UNKWD USRS obwodu winnickiego
Major bezpieczeństwa państwowego
a-Tow. KORABLOW^{a1}

Sekretarz winnickiego *obkomu* KP(b)U
a-Tow. MISZCZENKO^a

Zast[ępcą] Nacz[elnika] UNKWD USRS obwodu winnickiego
St[arszy] lejtnant bezpieczeństwa państwowego
a-Tow. PRISZYWCYN^{a2}

Prokurator obwodowy
a-Tow. TIERNIWSKIJ^a

---

^{a--a} *Podkreślono maszynowo.*

^{b--b} *Zapisano wersalikami.*

^{c--c} *Zapisano pismem spacjowanym.*

¹ Iwan Michajłowicz Korablow (ur. 1899), od 1921 WCzK-GPU; pracował w EKO Oddziału GPU guberni samarskiej – PP OGPU Kraju Środkowowółżańskiego: od 15 IV 1928 pełnomocnik, od 1 II 1930 starszy pełnomocnik, od 1 III 1930 naczelnik wydziału, od 1 IV 1932 pom. naczelnika Oddziału; w UNKWD obw. leningradzkiego: od 27 III 1935 naczelnik wydziału EKO, od listopada 1936 naczelnik wydziału KRO, od 1 IX 1937 pom. naczelnika KRO; od 3 III 1938 do 14 I 1939 naczelnik UNKWD obw. winnickiego; od 25 V 1939 do 15 VIII 1940 zca naczelnika obozu NKWD ZSRS w Archangielsku. Aresztowany 27 VI 1940, skazany 6 V 1941 przez WT Kijowskiego WO na 10 lat pozbawienia wolności. Przekazał sprawy nowemu naczelnikowi UNKWD obw. winnickiego, próbował się zastrzelić, na skutek dwóch strzałów ciężko ranny, w pozostawionej notatce wyjaśnił, że postanowił popełnić samobójstwo ponieważ utracono do niego zaufanie, nadmienił, że wysłał pismo do Stalina. Z wniosku śledczego NKWD ZSRS z 16 V 1940: „z powodu nieuzasadnionych aresztów i fałszowania spraw śledczych aresztować i pociągnąć do odpowiedzialności karnej”. N. Pietrow, K. Skorokin, *op.cit.*, s. 242–243.

² Anton Jakowicz Priszycyn (ur. 1905), od 1927 w GPU; od 26 XII 1935 pom. naczelnika wydziału, a od 1937 naczelnik wydziału Tajnego Oddziału Politycznego UNKWD obw. donieckiego; od 5 VI 1938 naczelnik SPO, a od 7 IX 1938 zca naczelnika UNKWD obw. winnickiego; od 7 IX 1939 w rezerwie; w 1941 toczyło się przeciwko niemu śledztwo, uniewinniony. W. Zołotar'ow, *Oleksandr Uspenskyj: osoba...*, s. 326–327.

Пом[ощник] нач[альника] УНКВД УССР по Винницкой области
Ст. лейтенант государственной безопасности
а-тов. БУТЕНКО^{-а}

Зам[еститель] нач[альника] УНКВД по Винницкой области по УРКМ –
капитан милиции
а-тов. ВЕРЕВКА^{-а}

Зам[еститель] нач[альника] УРКМ по Винницкой области –
капитан милиции
а-тов. КОМАРОВ^{-а}

Врид. нач[альника] IV отдела УГБ УНКВД –
мл. лейтенант государственной безопасности
а-тов. МАЙСТРУК^{-а}

Врид. нач[альника] IX отдела УГБ УНКВД –
сержант государственной безопасности
а-тов. РЕДЕР^{-а}

Врид. нач[альника] XI отдела УГБ УНКВД –
мл. лейтенант государственной безопасности
а-тов. ФЕДОРОВ^{-а}

Нач[альник] 1 спецотделения УГБ УНКВД –
сержант государственной безопасности
а-тов. ПЕРЕПЕЛЯК^{-а3}

Врид. нач[альника] VI отдела УГБ УНКВД –
лейтенант государственной безопасности
а-тов. НАЗАРЕНКО^{-а}
б-и^{-б}

Оперативного состава УНКВД по Винницкой области – а-149 чел.^{-а}

а-б-Повестка дня:^{-б-а}

Проработка постановления СНК СССР и ЦК ВКП(б) от 17 ноября 1938
года № П-4387^{-а} «О прокурорском надзоре, арестах и ведении следствия».
(Зачитывает тов. ВЕРЕВКА)

Оперативное совещание проводит:^{-а}

б-Начальник Управления НКВД УССР по Винницкой области

---

³ Михайло Иванович Перепеляк (нар. 1907), працював в УНКВС Вінницької обл.: з 1938 начальник 1 спецвідділу, згодом заступник начальника УНКВС з кадрів. *Золотарьов В. Олександр Успенський: особа..., с. 323.*

Pom[ocnik] Nacz[elnika] UNKWD USRS obwodu winnickiego
St[arszy] lejtnant bezpieczeństwa państwowego
a-Tow. BUTIENKO^a

Zast[ępca] Nacz[elnika] UNKWD obwodu winnickiego URKM –
Kapitan milicji
a-Tow. WIERIOWKA^a

Zast[ępca] Nacz[elnika] URKM obwodu winnickiego –
Kapitan milicji
a-Tow. KOMAROW^a

p.o. Nacz[elnika] IV Oddziału UGB UNKWD –
Mł[odszy] lejtnant bezpieczeństwa państwowego
a-Tow. MAJSTRUK^a

p.o. Nacz[elnika] IX Oddziału UGB UNKWD –
Sierżant bezpieczeństwa państwowego
a-Tow. REDER^a

p.o. Nacz[elnika] XI Oddziału UGB UNKWD –
Mł[odszy] lejtnant bezpieczeństwa państwowego
a-Tow. FIODOROW^a

Nacz[elnik] 1 Oddziału Spec[jalnego] UGB UNKWD –
Sierżant bezpieczeństwa państwowego
a-Tow. PIERIEPIELAK^{a3}

p.o. Nacz[elnika] VI Oddziału UGB UNKWD –
Lejtnant bezpieczeństwa państwowego
a-Tow. NAZARIENKO^a

^b-oraz^b

Skład operacyjny UNKWD obwodu winnickiego – ^a-149 os[ób]^a

^{a-b}Porządek dnia^{b-a}

Omówienie uchwały SNK ZSRS i KC WKP(b) z 17 listopada 1938 roku
nr P-4387 ^a „O zastosowaniu prokuratorskiego nadzoru, aresztowaniach i pro-
wadzeniu śledztwa”.

(Odczytuje Tow. WIERIOWKA)

Posiedzenie operacyjne prowadzi:^a

---

³ Michaił Iwanowicz Pieriepielak (ur. 1907), funkcjonariusz UNKWD obw. winnickiego: od 1938 naczelnik 1 Oddziału Specjalnego, następnie zca naczelnika UNKWD ds. kadr. W. Zołotar'ow, *Oleksandr Uspenskiy: osoba...*, s. 323.

Майор государственной безопасности ^а-тов. КОРАБЛЕВ^а

^а-тов. КОРАБЛЕВ:^а

Прежде чем перейти к обсуждению важнейшего постановления Партии и Правительства, хочу заострить внимание присутствующих на всех недочетах, имеющихся в работе органов НКВД по Винницкой области.

На совещании, состоявшемся 19/IX-с. г. в ЦК КП(б)У было вскрыто очень много грубейших извращений и ошибок, допущенных органами НКВД в агентурно-оперативной и следственной работе.

Отдельные начальники Управлений НКВД и их заместители несколько не поняли существа постановления и говорили несурезицу.

На совещании были также неверные выступления начальников УНКВД, зам[еститель] нач[альника] УНКВД по Николаевской области заявил, что арестованные в количестве до 2000 чел. подвергались избиению. Такое же положение и по Одесской области (до 1500 чел., якобы, подвергались избиению).

Секретарь ЦК КП(б)У тов. ХРУЩЕВ, очень резко выступал по этому вопросу, заявил, что за такую неправильную линию надо виновных предавать суду.

Отдельные случаи избиения арестованных были и у Винницкой области, далее тов. КОРАБЛЕВ останавливается на тех извращениях, которые имели место у нас.

По вопросу агентурной работы было вскрыто ряд серьезных недочетов. Так, например: в Днепропетровском УНКВД имел место случай, когда по одному агентурному донесению агента подлежала аресту целая группа участников к-р организации, в последствие, как установлено при проверке, оказалось, что это была дезинформация.

Агентурная работа является исключительно важнейшим участком работы и надо к ней подходить серьезно и глубоко-продумано.

У нас имеются случаи необоснованных арестов, как, например: по Жмеринскому РО НКВД (нач[альник] РО тов. ЧАЛКОВ) был арестован ПРОЦЕНКО, просидевший под стражей более 3-х месяцев и ему даже не было предъявлено обвинение, впоследствии ПРОЦЕНКО освобожден.

По линии 3-го отдела УГБ УНКВД был арестован – КОВАЛЬЧУК, прошедший по показанию одного только арестованного – САМУТИНА, впоследствии – КОВАЛЬЧУК был освобожден из-за отсутствия состава преступления. Этот факт свидетельствует о безответственном отношении к арестам со стороны некоторых работников УГБ УНКВД.

Подобные факты имели место в Могилев-Подольском горотделе НКВД, Станиславчикском райотделении НКВД и др[угих] районах области. Характерно отметить, что в Станиславчикском райотделении практиковали допросы «штатных» свидетелей по делам арестованных, впоследствии эти свидетели отказывались от своих показаний и обвиняемые из-под стражи освобождались.

^bNaczelnik Zarządu NKWD USRS obwodu winnickiego
Major bezpieczeństwa państwowego ^aTow. KORABLOW^{-a}

^aTow. KORABLOW^{-a}

Zanim przejdziemy do omówienia ważnej uchwały Partii i Rządu, chcę zwrócić uwagę obecnych na wszystkie niedociągnięcia, występujące w pracy organów NKWD obwodu winnickiego.

Na posiedzeniu, które odbyło się 19/IX br. w KC KP(b)U, ujawniona została duża ilość poważnych błędów i wypaczeń, których dopuścili się organa NKWD w pracy agenturalno-operacyjnej i śledczej.

Poszczególni naczelnicy zarządów NKWD i ich zastępcy w pewnym stopniu nie zrozumieli istoty postanowienia i pletli bzdury.

Na posiedzeniu miały miejsce także nieprawdziwe wystąpienia naczelników UNKWD. Zast[ępcą] nacz[elnika] UNKWD obwodu mikołajowskiego oznajmił, że ok. 2000 aresztowanych os[ób] zostało pobitych. Podobnie było w obwodzie odeskim (do 1500 os[ób] było jakoby pobitych).

Sekretarz KC KP(b)U tow. CHRUSZCZOW bardzo ostro występował w tej sprawie oznajmiając, iż za takie nieprawidłowe postępowanie należy winnych oddać pod sąd.

Sporadyczne wypadki bicia aresztowanych były także w obwodzie winnickim, następnie tow. KORABLOW zatrzymuje się na tych wypaczeniach, które miały miejsce u nas.

W pracy agenturalnej wykryto szereg poważnych niedociągnięć. Dla przykładu: w dniepropietrowskim UNKWD miał miejsce przypadek, gdy na podstawie agenturalnego doniesienia agenta aresztowano całą grupę członków k-r organizacji; jak później [jednak] ustalono podczas sprawdzenia, okazało się, że była to dezinformacja.

Praca agenturalna jest wyjątkowo ważnym obszarem działania i należy podchodzić do niej poważnie, po głębokim przemyśleniu.

Zdarzają się u nas przypadki bezpodstawnych aresztowań, przykładowo: w zmeryńskim RO NKWD (nacz[elnikiem] RO [jest] tow. CZĄŁKOW) aresztowany został PROCENKO, przesiedział w areszcie ponad 3 miesiące i nie zostały mu przedstawione nawet zarzuty, w konsekwencji PROCENKO został zwolniony.

Po linii 3 Oddziału UGB UNKWD został aresztowany KOWALCZUK, występujący w zeznaniach tylko jednego aresztowanego – SAMUTINA, następnie KOWALCZUK został zwolniony z powodu braku znamion przestępstwa. Fakt ten świadczy o nieodpowiedzialnym stosunku do aresztowań ze strony niektórych pracowników UGB UNKWD.

Podobne fakty miały miejsce w Mohylowsko-Podolskim Miej[skim] Oddziale NKWD, Stanisławczykowskim Oddziale Rej[onowym] i in[nych] rejonach obwodu. Należy zauważyć, iż w Stanisławczykowskim Oddziale Rej[onowym] praktykowano przesłuchania „etatowych” świadków w sprawach aresztowanych, wskutek czego świadkowie ci odwoływali swoje zeznania i oskarżenia byli zwalniani z aresztu.

Кроме того, в Липовецком райотделении НКВД (б[ывший] нач[альник] РО тов. ЗЛОБИН), допускались побои арестованных (избили обвиняемого КРАСНОСЕЛЬСКОГО).

Перехожу к вопросу об агентурной работе. На этом участке работы у нас имеется ряд серьезных недочетов, которые надо немедленно изжить. Что особо-важное это то, что мы все вместе с Вами до сих пор еще не включились как следует в агентурную работу, забыли о том, что агентурная работа является основным стержнем вскрытия глубокого к-р подполья.

[...]

Теперь несколько слов о перестройке в нашей агентурной работе. По линии 3-го отдела имеется агентурная разработка «^бТризуб-^б», часть лиц, проходящих по разработке, уже репрессировано, часть находится на свободе. Сама разработка хранится в архиве, и форсирование ее прекратили, а между тем по разработке проходит румынский агент ЛЕЩЕНКО, который для наших органов представляет большой интерес, но благодаря тому, что своевременно не были приняты меры, – румынский шпион ЛЕЩЕНКО скрылся (по Ободовке).

Это очень характерный пример, как не надо работать, пример нашей расхлябанности и недисциплинированности.

Аналогичный факт имеется и в Могилев-Подольском районе, где в результате халатности начальника горотдела НКВД тов. АРТЕМЧУКА, с территории района скрылся шпион.

Постановление СНК СССР и ЦК ВКП(б) обязывает всех нас удесятерить нашу работу и в первую очередь агентурную, не допускать ранее имевшихся у нас перегибов.

Повторяю, что все указания, отмеченные в постановлении СНК СССР и ЦК ВКП(б) по агентурно-оперативной и следственной работе должны быть нами выполнены точно и безоговорочно.

^аТов. ТЕРНИВСКИЙ^а (Областной Прокурор Вин[ницкой] обл[асти]).

Центральный Комитет нашей Коммунистической Партии Совнарком Союза в постановлении от 17/XI-1938 г. записали об огромной работе, проведенной органами НКВД по разгрому врагов народа, которые проводили контрреволюционную работу на подрыв нашего социалистического строительства, на подрыв мощи нашей социалистической родины.

[...]

ЦК ВКП(б) и наше правительство отмечают эту большую работу, призывают нас и дальше быть бдительными, выявлять врагов народа, ведя с ними беспощадную борьбу при более совершенных методах. ЦК ВКП(б) и Совнарком Союза – товарищ СТАЛИН и товарищ МОЛОТОВ⁴ на

---

⁴ Вячеслав Михайлович Молотов (1890–1986) з 1906 у СДРПР, з 1916 член російського бюро ЦК СДРПР(б), з 1926 член Політбюро; у 1930–1941 рр. голова СНК; з 1929 голова Комінтерну; з травня 1939 народний комісар закордонних справ СРСР. Після війни поступово відсторонений

Oprócz tego w Lipowieckim Oddziale Rej[onowym] NKWD (b[ły] naczel[nik] RO tow. ZŁOBIN) dopuszczano bicie aresztowanych (pobito oskarżonego KRASNOSIELSKIEGO).

Przechodzę do problemu pracy agenturalnej. Na tym polu pracy mamy cały szereg nieprawidłowości, które należy niezwłocznie usunąć. Co jest szczególnie ważne, to właśnie to, że my wszyscy do tej pory nie zaangażowaliśmy się, jak należy, w pracę agenturalną, zapomnieliśmy o tym, że praca agenturalna jest podstawą wykrycia głębokiego k-r podziemia.

[...]

Teraz trochę słów o przebudowie naszej pracy agenturalnej. Po linii 3 Oddziału prowadzone jest agenturalne rozpracowanie „^bTrizub^b”; część osób wymienionych w rozpracowaniu już zatrzymano, część znajduje się na wolności. [Aktą] rozpracowania znajdują się w archiwum, a jego kontynuacja została wstrzymana; tymczasem w rozpracowaniu pojawia się rumuński agent – LESZCZENKO, który przedstawia dla naszych organów dużą wartość, ale skutkiem tego, że w swoim czasie nie podjęto odpowiednich kroków, rumuński szpieg LESZCZENKO, ukrył się ([sprawa dotyczy wsi] Obodowka).

To bardzo charakterystyczny przykład – jak nie należy pracować, przykład naszego rozprężenia i braku zdyscyplinowania.

Analogiczny fakt miał miejsce w rejonie mohylowsko-podolskim, gdzie w rezultacie niedbalstwa naczelnika miej[skiego] oddziału NKWD, tow. ARTIOM-CZUKA, szpieg zniknął z terytorium rejonu.

Postanowienie SNK ZSRS i KC WKP(b) zobowiązuje nas wszystkich do zwielokrotnienia wysiłków – w pierwszej kolejności w pracy agenturalnej, oraz niedopuszczenia do mających wcześniej u nas miejsce wypaczeń.

Powtarzam, iż wszystkie polecenia, znajdujące się w postanowieniu SNK ZSRS i KC WKP(b), dotyczące pracy agenturalno-operacyjnej i śledczej, powinny być przez nas wypełnione dokładnie i bezdyskusyjnie.

^aTow. TIERNIWSKIJ^a (prokurator obwodowy obw[odu] win[nickiego]).

Komitet Centralny naszej Partii Komunistycznej, *Sownarkom* Związku [Sowieckiego] w uchwale z dnia 17/XI-1938 r. zwrócił uwagę na ogrom pracy, wykonanej przez organy NKWD w operacji zniszczenia wrogów narodu, którzy prowadzili kontrewołucyjną działalność [obliczoną] na zerwanie budownictwa socjalistycznego, na nadwyższenie potęgi naszej socjalistycznej ojczyzny.

[...]

KC WKP(b) i nasz rząd doceniają ten ogromny wysiłek, wzywają nas, abyśmy pozostali czujni, ujawniali wrogów narodu, prowadzili z nimi bezkompromisową walkę, stosując bardziej udoskonalone metody. KC WKP(b) i *Sownarkom* Związku [Sowieckiego] – towarzysz STALIN i towarzysz MOŁOTOW⁴ –

---

⁴ Władysław Michajłowicz Mołotow (1890–1986), od 1906 w SDPRR, od 1916 członek rosyjskiego biura KC SDPRR(b), od 1926 członek BP; w l. 1930–1941 przewodniczący SNK; od 1929 przewodniczący Kominternu; od maja 1939 ludowy komisarz spraw zagranicznych ZSRS. Po wojnie stopniowo

допущенные грубейшие извращения в этой огромной работе указывают, что враги народа, пробравшиеся в органы НКВД, в органы прокуратуры, проводили свою враждебную работу, как это отмечено в постановлении ЦК ВКП(б) и Совнаркома Союза. Пробравшиеся враги народа в органы НКВД и органы Прокуратуры, в центральных аппаратах, так и на местах, создавали дела на преданных людей советской власти, отводя удар от своих враждебных бандитских к-р элементов.

Товарищи. Обсуждаем величайший документ – постановление, подписанное товарищем СТАЛИНЫМ и товарищем МОЛОТОВЫМ, и должны со всей большевистской прямоотой сказать, что указанные извращения относятся непосредственно и к нашей области. В органах НКВД, органах Прокуратуры нашей области были выявлены и разоблачены враги народа, они натворили немало вреда.

Упрощенное ведение следствия приводило к грубейшим нарушениям наших социалистических законов. У нас были случаи необоснованных арестов. В Липовецком районе производили аресты на партсобрании, в этом же районе были случаи избияния арестованных, в этом деле принимал участие нач[альник] РО НКВД – ЗЛОБИН и когда прокурор хотел проверить этот случай, его не допустили в камеру. Были незаконные аресты в Бершадском и Погребищенском районах со стороны начальников раймилиции БЕЗВЕРХИЙ и КИРИЧЕНКО, эти нач[альники] раймилиции грубо нарушили нашу Сталинскую Конституцию – наш основной закон.

В Бершадском районе было возбуждено уголовное дело против нескольких граждан, члены партии МИЦЕЛЬ и МУРАХОВСКИЙ, обвинявшихся в к-р преступлении, по делу расследование проводилось преступно. Несмотря на то, что обвиняемые отрицали предъявленное им обвинение и к тому же допрошенные свидетели ничего конкретного по делу не давали, однако уполномоченный РО НКВД – ГОЛЬШТЕЙН старался доказать виновность обвиняемого. Дело было представлено с обвинительным заключением, обвиняемые сидели несколько месяцев в тюрьме, в результате дело было прекращено, а люди из-под стражи освобождены.

В Шаргородском районе, Райотделением НКВД был представлен материал на санкцию об аресте гр[ажд]н ПИСЬМЕННОГО, БАЙДАЦКОГО и ВЕРГЕЛЕСА, обвинявшихся в террористическом акте, материал был совершенно не обоснован, однако райпрокурор – ЛЕСНИЧЕВСКИЙ материала не проверил, а по сути проштамповал арест. В результате было проверено и установлено, что никакого террористического акта в действиях обвиняемых не было, в лучшем случае было хулиганство, люди из-под стражи были освобождены.

від влади; у 1953–1955 рр. Міністр закордонних справ СРСР; у 1957 посол в Монголії; у 1960–1961 рр. керівник постійної радянської місії при Міжнародному агентстві атомної енергії у Відні. У 1961 виключений із комуністичної партії.

wskazują na poważne wynaturzenia popełnione w tej pracy; [wskazują], że wrogowie ludu przedostawszy się w organa NKWD, w organa prokuratury, prowadzili [tam] swoją wrogą działalność – jak o tym wspomniano w uchwale KC WKP(b) i *Sownarkomu* Związku [Sowieckiego]. To wrogowie ludu, którzy przedostali się do organów NKWD i organów prokuratury, do aparatów [zarówno] centralnych jak i miejscowych, zakładali sprawy na ludzi oddanych władzy sowieckiej, odwracając uderzenie od naszych wrogich, bandyckich k-r elementów.

Towarzysze. Omawiamy wielki dokument – uchwałę, podpisaną przez towarzysza STALINA i towarzysza MOŁOTOWA, i powinniśmy z całą bolszewicką otwartością powiedzieć, iż wskazane wypaczenia odnoszą się bezpośrednio do naszego obwodu. W organach NKWD, w organach prokuratury naszego obwodu zostali wykryci i zdemaskowani wrogowie ludu; oni narobili dużo złego.

Uproszczenie procedur śledczych prowadziło do poważnych naruszeń naszych socjalistycznych praw. Zdarzały się u nas przypadki bezpodstawnych aresztowań. W rejonie lipowieckim aresztowania przeprowadzano na zebraniach part[yjnych], w rejonie tym zdarzały się wypadki bicia aresztowanych; brał w tym udział nacz[elnik] RO NKWD – ZŁOBIN, i kiedy prokurator chciał dokonać kontroli tego przypadku, nie został dopuszczony do celi. W bezprawnych aresztowaniach, które miały miejsce w rejonach bierszadzki i pohrebyszczeński, brali udział naczelnicy milicji rej[onowej] – BIEZWIERCHIJ i KIRICZENKO; ci nacz[elnicy] milicji rej[onowej] poważnie naruszyli naszą Stalinowską Konstytucję – nasze podstawowe prawo.

W rejonie bierszadzki wszczęte zostało postępowanie karne przeciwko kilku obywatelom; członkowie partii MICEL i MURACHOWSKIJ, oskarżeni o k-r działalność – w sprawie tej śledztwo prowadzono w sposób przestępczy. Nie zważając na to, iż oskarżeni zaprzeczali przedstawionym im zarzutom, a także przesłuchiwani do tego świadkowie niczego konkretnego w tej sprawie nie zeznali, pełnomocnik RO NKWD – GOLSZTEJN starał się wykazać winę oskarżonego. Sprawa została sformułowana z aktem oskarżenia, oskarżeni siedzieli parę miesięcy w więzieniu; w rezultacie sprawę zawieszono, a ludzi zwolniono z aresztu.

W rejonie szargorodzkim, Oddział Rej[onowy] NKWD przedstawił materiał na sankcję aresztu wobec ob[ywatel]i: PIŚMIENNEGO, BAJDACKIEGO i WERGELESA, którzy oskarżeni zostali o akt terroru; materiał był absolutnie bezpodstawny, jednakże prokurator rej[onowy] – LESNICZEWSKIJ, materiału nie przejrzał, a ze względu na [tytuł sprawy] areszt zatwierdził. W końcu sprawdzono i ustalono, że żadnego aktu terroru w działaniach oskarżonych nie było; w najlepszym przypadku można było dopatrzeć się chuligaństwa, ludzie zostali zwolnieni z aresztu.

24 czerwca 1938 r. aresztowana została ob[ywatel]ka KOBZINA Wiera, lat 17, oskarżona o to, że jakoby zbierała podpisy pod oszczerczym podaniem

---

odsuwany od władzy; w l. 1953–1955 minister spraw zagranicznych ZSRS; w 1957 ambasador w Mongolii; w l. 1960–1961 szef stałej misji sowieckiej przy Międzynarodowej Agencji Energii Atomowej w Wiedniu. W 1961 wykluczony z partii komunistycznej.

24 июня 1938 г. была арестована гр-ка КОБЗИНА Вера, 17 лет, обвинялась в том, что она собирала подписи, якобы под клеветническим заявлением на имя руководителей Партии Правительства, об освобождении и пересмотре дела ее отца, осужденного за контрреволюционную деятельность. Ее действия квалифицировали как антисоветская контрреволюционная агитация. Основания для ареста не было.

По гор. Виннице был задержан гр-н ТЕРЕЩЕНКО Василий Платонович, член КП(б)У, были составлены материалы, избличавшие его в антисоветских разговорах, арест был санкционирован мной, однако через несколько дней было установлено, что никаких антисоветских разговоров ТЕРЕЩЕНКО не проводил. Это было исправлено через несколько дней, а член партии, который утверждал об антисоветских разговорах со стороны ТЕРЕЩЕНКА, привлечен к строгой партийной ответственности. Этот случай является возмутительным случаем.

В постановлении ЦК ВКП(б) и Совнаркома Союза указано о том, что допрос обвиняемых по делам проводился на протяжении долгого времени – месяцами, протоколы не составлялись и только лишь после нескольких допросов и разговоров составлялись общие протоколы. В протоколы допроса не все записывалось то, о чем говорил обвиняемый, не проводилась документация дела. Извращение следствия имело место и в нашей работе, – это грубейшее нарушение наших социалистических законов процессуальных норм использовали враги народа.

Безответственное отношение к ведению следствия, нарушение процессуальных норм при ведении следствия, необоснованные аресты, враги народа, пробравшиеся в органы НКВД и Прокуратуры – пользовались в своих целях.

Указанные нарушения законов, безусловно, есть следствием того, что в практической работе зачастую существовала семейственность, не было большевистской принципиальности, т. е. тогда, когда практический работник нарушает законы, его нужно потянуть в партийную организацию и спросить, почему он нарушает наши советские законы и политику нашей партии. При такой постановке работы, мы, безусловно, избежали бы тех нарушений, которые имели место в нашей работе и об этом говорится в постановлении ЦК ВКП(б) и Совнаркома Союза.

Нужно со всей прямотой сказать, что органы Прокуратуры недостаточно осуществляли надзор за следствием, не принимали решительных мер к устранению недостатков. Выступая сегодня на этом совещании по обсуждению этого величайшего документа, я, как Прокурорский работник, в указанных недочетах также виновен потому, что не выявлял нарушения в деле, т. е. проглядевший нарушение прокурор, по сути, проштамповал дело.

Постановлением ЦК ВКП(б) и СНК Союза требуют от нас решительно и немедленно перестроить работу. Строго и неуклонно выполнять наши социалистические законы. Расследование дел должно проходить

skierowanym do kierownictwa Partii i Rządu, dotyczącym uwolnienia i weryfikacji sprawy jej ojca, skazanego za kontrrewolucyjną działalność. Jej działania zostały zakwalifikowane jako antysowiecka i kontrrewolucyjna agitacja. Podstawy do aresztowania nie było.

W mieście Winnica zatrzymany został obywatel TIERIESZCZENKO Wasilij Platonowicz, członek KP(b)U, zebrano materiały demaskujące jego antysowieckie rozmowy, areszt został przeze mnie zatwierdzony, jednakże w ciągu kilkunastu następnych dni ustalono, iż TIERIESZCZENKO żadnych antysowieckich rozmów nie prowadził. Zostało to skorygowane w ciągu następnych dni, a członek partii, który przekonywał o [prowadzeniu przez] TIERIESZCZENKĘ antysowieckich rozmów, został pociągnięty do surowej partyjnej odpowiedzialności. Jest to przypadek skandaliczny.

W uchwale KC WKP(b) i *Sownarkomu* Związku [Sowieckiego] była mowa o tym, że przesłuchanie oskarżonych w sprawach odbywa się przez długi okres – miesiącami; protokoły nie były spisywane i dopiero po kilku przesłuchaniach i rozmowach sporządzane były ogólne protokoły. Do protokołów przesłuchań nie zapisywano wszystkiego, co mówił oskarżony, nie prowadzono dokumentacji sprawy. Wypaczanie śledztwa miało miejsce także i w naszej pracy – [i właśnie] to poważne naruszenie naszych socjalistycznych praw, norm procesowych, wykorzystywali wrogowie ludu.

Nieodpowiedzialny stosunek do prowadzonego śledztwa, naruszanie norm proceduralnych podczas prowadzenia śledztwa, bezpodstawne aresztowania – wrogowie ludu, którzy przedostali się do organów NKWD i prokuratury, wykorzystywali w swoich celach.

Wymienione naruszenia prawa są bezwzględnie świadectwem tego, że często w bezpośredniej pracy uprawiano kumoterstwo, nie zachowano bolszewickich pryncypiów; tzn. wtedy, gdy w praktyce pracownik narusza prawo, należy go wezwać do organizacji partyjnej i zapytać, dlaczego nie zachowuje on naszych sowieckich praw i polityki naszej partii. Przy takiej organizacji pracy, w sposób oczywisty uniknęlibyśmy złamania prawa, które miało miejsce w naszych działaniach i o których mówi się w uchwale KC WKP(b) i *Sownarkomu* Związku [Sowieckiego].

Z całą otwartością należy powiedzieć, że organy prokuratury sprawowały niedostateczną kontrolę nad śledztwem, nie podejmowały wystarczających działań, aby usunąć nieprawidłowości. Występując dzisiaj na tym zebraniu, w sprawie omówienia tego wielkiego dokumentu, jestem – jako pracownik prokuratury – także winny występowania wymienionych niedociągnięć, ponieważ nie odnalazłem błędów w sprawie, tzn. przegapiłem naruszenia, w gruncie rzeczy potraktowałem sprawę rutynowo.

W swojej uchwale, KC WKP(b) i SNK Związku [Sowieckiego] wymaga od nas zdecydowanej i natychmiastowej restrukturyzacji naszej pracy. Dokładnie i bez uników powinniśmy stosować się do naszego sowieckiego prawa. Każde śledztwo powinno być prowadzone zgodnie z wymaganiami art[ykułów]

в соответствии с требованиями ст. ст. процессуального кодекса. Нужно также сказать, что наши практические работники недостаточно знают, а зачастую совсем не знают уголовного и процессуального права. Это обязывает нас в кратчайший срок освоить уголовный и процессуальный кодексы.

Центральный Комитет нашей Партии и наше Правительство в своем постановлении очень крепко предупреждают работников НКВД, работников Прокуратуры, что за малейшее нарушение наших социалистических законов, виновные будут привлечены к строжайшей, судебной ответственности.

Я думаю, товарищи, что все мы здесь присутствующие члены партии и беспартийные большевики, постановление Партии и Правительства будем выполнять и обязаны выполнять по партийному, по-большевистски с тем, чтобы немедленно искоренить все те извращения, о которых указывают ЦК ВКП(б) и Совнарком Союза и мы их безусловно искореним при том условии, если мы вооружимся указанным постановлением в повседневной нашей практической работе.

^аТов. МИЩЕНКО:^а Секретарь обкома КП(б)У.

Проводимое наше совещание вызвано, в результате получения политического документа – постановления СНК СССР и ЦК ВКП(б), который для нас – коммунистов и чекистов обязателен. Постановление с полной ясностью указывает о всех недочетах вскрытых в работе органов НКВД и Прокуратуры. Нужно всем не только прочесть постановление, но и изучить абсолютно подробно.

Мы имеем ряд постановлений и решений ЦК ВКП(б), но эти постановления зачитываются, а после, через некоторое время их забываем, и в связи с этим делаем политические ошибки в нашей практической работе. Правда, в настоящее время органы НКВД комплектуются новыми кадрами, которые, не зная установок в чекистской работе, допускают ряд ошибок и извращений. Всем Вам должно быть ясно, что допускать ошибки в агентурно-оперативной работе органов НКВД исключительно опасно, т. к. органы НКВД решают судьбу людей, и допущенная ошибка иногда является неоправимой. Все это делается потому, что мы с Вами забыли, что являемся членами партии, и решения высших партийных органов для нас всех являются обязательными. У Вас, видимо, ведомственная дисциплина стоит выше партийной дисциплины, а это очень плохо. Если это поймут все наши работники, то не будут ожидать приказа об отведении специального дня для парт. учебы, как это было сказано одним из работников района.

На местах имеют место факты, когда секретари райпарткомов извращают положение о взаимоотношениях с начальниками РО НКВД и обратно, есть случаи, когда начальники органов НКВД, являющиеся членами районных партийных комитетов, не всегда являются на заседания РПК. Эти явления надо изжить и работу строго контактировать. Знакомить секретарей РПК с агентурной работой нельзя, [но] нужно строить работу в полном контакте,

kodeksu postępowania karnego. Należy także powiedzieć, iż nasi [prowadzący] praktycznie [sprawę] pracownicy znają w sposób niedostateczny, a często w ogóle nie znają, prawa karnego i procesowego. Zobowiązuje nas to do zapoznania się z kodeksem karnym i procesowym w jak najkrótszym czasie.

W swojej uchwale Komitet Centralny naszej Partii i nasz Rząd bardzo silnie przestrzegają pracowników NKWD [i] pracowników prokuratury, że za najmniejsze naruszenie naszego socjalistycznego prawodawstwa, winni zostaną pociągnięci do surowej odpowiedzialności sądowej.

Myślę, Towarzysze, że my wszyscy tutaj zebrani członkowie partii i bezpartyjni bolszewicy, [zgodnie z] uchwałą Partii i Rządu będziemy wypełniać i jesteśmy zobowiązani wypełnić po partyjnemu, po bolszewicku to, żeby natychmiast wykorzeń wszystkie te wypaczenia, które wymieniają KC WKP(b) i *Sownarkom* Związku [Sowieckiego], i my je bezwzględnie wykorzemy, pod tym warunkiem, że uzbroimy się w wymienioną uchwałę [przy wypełnianiu] naszej codziennej praktycznej pracy.

^aTow. MISZCZENKO:^a Sekretarz *obkomu* KP(b)U.

Prowadzone przez nas zebranie odbywa się z powodu otrzymania politycznego dokumentu – uchwały SNK ZSRS i KC WKP(b), które dla nas, komunistów i czekistów jest obowiązujące. Dokument ten w pełnym świetle ukazuje wszystkie nieprawidłowości wykryte w pracy organów NKWD i prokuratury. Wszyscy powinni nie tylko zapoznać się z rozporządzeniem, ale absolutnie szczegółowo je przestudiować.

Mamy cały szereg uchwał i decyzji KC WKP(b); ale uchwały te czyta się, a potem, po pewnym czasie, zapominamy je i w związku z tym popełniamy błędy polityczne w naszej praktycznej pracy. Prawda, obecnie organy NKWD uzupełniane są nowymi kadrami, które, nie znając zasad pracy czekisty, dopuszczają się wielu błędów i wypaczeń. Dla wszystkich Was powinno być oczywiste, że popełnianie błędów w pracy agenturalno-operacyjnej organów NKWD jest wyjątkowo niebezpieczne, ponieważ organy te decydują o losie ludzi, a popełniony błąd jest niekiedy nie do naprawienia. Wszystko to czyni się dlatego, że my, razem z Wami, zapomnieliśmy, iż jesteśmy członkami partii i postanowienia najwyższych władz partyjnych obowiązują nas wszystkich. U Was widocznie dyscyplina resortowa stoi wyżej, niż dyscyplina partyjna, a to bardzo źle. Jeśli zrozumieją to wszyscy nasi pracownicy, to nie będą czekać na rozkaz o wprowadzeniu specjalnego dnia dla part[yjnej] nauki, jak to powiedział jeden z pracowników rejonu.

W terenie mają miejsce fakty, gdy sekretarze *rajjpartkomów* wypaczają przepisy o wzajemnych stosunkach z naczelnikami RO NKWD i na odwrót, są przypadki, kiedy naczelnicy organów NKWD, którzy są członkami rejonowych komitetów partyjnych nie zawsze są obecni na posiedzeniach RPK. Takie przypadki należy wykluczyć, a pracę poważnie koordynować. Zapoznawać sekretarzy RPK z pracą agenturalną nie wolno, [ale] pracę należy organizować, [utrzymując] ścisły kontakt; jednak nikt nie dał prawa sekretarzom RPK osobiście rozporządzać pracownikami NKWD i dawać im polecenia, przynoszące uszczerbek podstawowej

однако никто не дал права секретарям РПК лично распоряжаться работниками НКВД и давать им поручения в ущерб основной чекистской работе и в такой же мере нач[альникам] РО НКВД распоряжаться кадрами РПК.

Здесь отдельные товарищи неправильно указывали на то, что, якобы, органы НКВД проводили заготовку овощей, это неверно, т. к. органы НКВД не являются заготовительным аппаратом. Органы НКВД, безусловно, оказали соответствующую помощь в проведении этого исключительно важного политического мероприятия Правительства.

В решении ясно указано, что все допущенные ошибки в части ведения следствия, надо немедленно изжить и начать оформлять дела в соответствии и имеющимся указаниями в приказах по ведомственной линии.

Высказались – ^а18 чел.^а

^аТов. КОРАБЛЕВ:^а

В своих выступлениях многие из товарищей повторяются и потому продолжать прения считаю нецелесообразно.

По возвращении к местам работы, нужно всем начальникам РО НКВД и оперсоставу провести инструктаж агентуры с тем, чтобы вся агентура была направлена на поимку шпиона ЛЕЩЕНКО, представляющего из себя серьезного румынского разведчика. Особо подчеркиваю необходимость проведения этих мероприятий в районах пограничной зоны.

Отдельные товарищи высказывались в свете постановления СНК СССР и ЦК ВКП(б) правильно.

В части отсутствия кадров должен сказать, что положение тяжелое не только у нас, но и в центре. Этот вопрос разрешается за счет мобилизации лучших членов ВКП(б) и комсомольцев по линии партийных и комсомольских организаций. Сейчас положение с набором людей для работы в органах НКВД обстоит совершенно иначе, чем раньше. Прием, увольнение и перемещение чекистских кадров производится только по согласованию с обкомом КП(б)У.

Еще раз заостряю внимание всех начальников Райотделений НКВД и оперативный состав области, что первостепенной нашей задачей на сегодняшний день является поднять и оформить все агентурные материалы. Нужно понять, что без достаточных материалов арестовывать нельзя.

[...]

^бСекретарь УНКВД УССР по Винницкой области
Сержант государственной безопасности^б
(—) РАССИЙ

pracy czekisty i w takiej samej mierze nacz[elnikom] RO NKWD [nie wolno] dysponować kadrami RPK.

Niektórzy towarzysze fałszywie wskazywali tutaj, że jakoby organy NKWD zajmowały się skupem jarzyn, to nieprawda, ponieważ organy NKWD nie są aparatem gromadzącym zapasy. Organy NKWD bezwzględnie okazały odpowiednią pomoc w przeprowadzeniu tego niezwykle ważnego politycznie przedsięwzięcia Rządu.

W uchwale napisano wyraźnie, że wszystkie dopuszczone błędy w zakresie prowadzenia śledztwa należy natychmiast wykorzenić i rozpocząć realizację spraw zgodnie z obowiązującymi dyrektywami zawartymi w rozkazach wydanych przez resort.

Wypowiedziało się – ^a18 os[ób]^a.

^aTow. KORABŁOW:^a

W swoich wystąpieniach wielu towarzyszy powtarza się i dlatego dalszą debatę uważam za niecelową.

Po powrocie na swoje miejsca pracy wszyscy naczelnicy RO NKWD i zespoły oper[acyjne] powinny przeprowadzić szkolenie agentury, kierując całą swoją uwagę na schwytanie szpiega LESZCZENKI, który jest znaczącym rumuńskim wywiadowcą. Szczególnie podkreślam konieczność przeprowadzenia tych działań w rejonach nadgranicznych.

Poszczególni towarzysze prawidłowo wypowiedzieli się w świetle uchwały SNK ZSRS i KC WKP(b).

W sprawie braku kadr muszę powiedzieć, że sytuacja jest trudna nie tylko u nas, ale także w centrum. Problem ten rozwiązuje się drogą mobilizacji lepszych członków WKP(b) i komsomolców z partyjnych i komsomolskich organizacji. Obecnie sytuacja z naborem kadr do pracy w organach NKWD jest zupełnie inna niż wcześniej. Przyjęcia, zwolnienia i rotacja kadr czekistów dokonują się wyłącznie po uzgodnieniu z *obkomem* KP(b)U.

Jeszcze raz zwracam uwagę wszystkim naczelnikom wydziałów rej[onowych] NKWD i operacyjnemu kierownictwu obwodu, że zadaniem pierwszoplanowym na dzień obecny jest podjęcie i opracowanie wszystkich agenturalnych materiałów. Należy zrozumieć, iż bez wystarczających materiałów [dowodowych] nie wolno przeprowadzać aresztowań.

[...]

^bSekretarz UNKWD USRS obwodu winnickiego
Sierżant bezpieczeństwa państwowego^b
(—) RASSIJ

№ 179
13 грудня 1938, Житомир. Витяг із протоколу допиту
свідка Наума Мордушенка

а-б-Протокол^{б-а}

Гор. Житомир, 13 декабря 1938 года. Военный Прокурор ПВВ НКВД УССР, военный юрист 1-го ранга МОРОЗОВ, допросил в качестве свидетеля:

МОРДУШЕНКО Наума Моисеевича,
1895 г. рождения, главного врача Жи-
томирской тюрьмы, беспартийного, не
судился. Гор. Житомир, Ипподромная
ул[ица] № 9.

Предупрежденный об ответственности за ложное показание, показал:

Я работаю главным врачом тюрьмы промколонии¹ гор. Житомира. Мне известны следующие случаи смертей заключенных, причины которых не исследованы.

Летом 1938 года, в дежурную комнату тюрьмы, комендант областного управления НКВД – ^{в-}ТИМОШЕНКО привез одного заключенного, фамилию которого я не знаю, и пригласил меня констатировать смерть, я спросил у ТИМОШЕНКО, при каких обстоятельствах последовала смерть, на это он мне ответил, что заключенный на ходу выпрыгнул из машины, и разбился. Я осмотрел заключенного и констатировал, что смерть наступила от повреждения черепа. Об этом я составил акт и передал бывш[ему] нач[альнику] тюрьмы ГЛУЗМАНУ. При этом, как привезли заключенного, присутствовал бывш[ий] нач[альник] тюрьмы ГЛУЗМАН, кажется, был его заместитель – ШЕМПЕР, дежурный по тюрьме и др[угие] надзиратели, фамилии которых я не помню^в.

^{б-}Вопрос^{б-}: Вы не считали необходимым вскрытие трупа?

^{б-}Ответ^{б-}: Причины смерти были ясны и я считал не нужным вскрытие трупа.

^{б-}Вопрос^{б-}: Вам было ясно и то, каким орудием причинена смерть?

^{б-}Ответ^{б-}: Нет.

^{б-}Вопрос^{б-}: Почему же Вы считали излишним вскрытие?

^{б-}Ответ^{б-}: По-видимому, по своей оплошности.

---

^{а-а} Підкреслено машинописним способом.

^{б-б} Написано великими літерами.

^{в-в} Підкреслено від руки.

¹ «Промышленная колония» (рос.) – місце відбування покарання у якому в'язнів використовували до роботи на промислових заводах.

Nr 179
13 grudnia 1938, Żytomierz. Fragmenty z protokołu przesłuchania
świadka Nauma Morduszenki

a-b-Protokół^{b-a}

Mias[to] Żytomierz, 13 grudnia 1938 roku. Prokurator Wojskowy PWW NKWD USRS, prawnik wojskowy 1 rangi MOROZOW, przesłuchał w charakterze świadka:

MORDUSZENKĘ Nauma Moisiejowicza, urodzonego w 1895 r., głównego lekarza więzienia żytomierskiego, bezpartyjnego, niekaranego. Mias[to] Żytomierz, ul. Ippodromnaja nr 9.

Uprzedzony o odpowiedzialności za składanie fałszywych zeznań, zeznał:

Pracuję jako główny lekarz w więzieniu *promkolonii*¹ w mieście Żytomierz. Wiadomo mi o następujących przypadkach zgonów więźniów, których przyczyny nie zostały wyjaśnione.

Latem 1938 roku komendant Zarządu Obwodowego NKWD ^cTIMOSZENKO przywiózł do dyżurki więziennej [ciało] pewnego więźnia, którego nazwiska nie znam i polecił mi stwierdzić zgon. Zapytałem TIMOSZENKĘ, w jakich okolicznościach nastąpiła śmierć, na co on mi odpowiedział, że więzień wyskoczył z samochodu podczas jazdy i potłukł się. Obejrzałem ciało więźnia i stwierdziłem, że śmierć nastąpiła na skutek urazu czaszki. Zgodnie z tym wystawiłem akt [zgonu] i przekazałem go był[emu] nacz[elnikowi] więzienia GLUZMANOWI. Podczas gdy przywieziono [ciało] więźnia obecni byli: był[y] nacz[elnik] więzienia GLUZMAN, zdaje się, jego zastępca – SZEMPER, dyżurny więzienia oraz in[ni] strażnicy więzienni, których nazwisk nie pamiętam^c.

^b-Pytanie^b: Dlaczego nie uznaliście za niezbędne przeprowadzenie sekcji zwłok?

^b-Odpowiedź^b: Przyczyny śmierci były jasne i uznałem, że sekcja zwłok nie była konieczna.

^b-Pytanie^b: Czy jasne było dla Was również i to, jakim narzędziem zadano śmierć?

^b-Odpowiedź^b: Nie.

^b-Pytanie^b: Z jakiego powodu uznaliście sekcję zwłok za niepotrzebną?

---

^{a-a} Podkreślono maszynowo.

^{b-b} Zapisano wersalikami.

^{c-c} Podkreślono odręcznie.

¹ *Promyszlennaja kolonija* (ros.) – miejsce odbywania kary, w którym osadzeni byli wykorzystywani do pracy w zakładach przemysłowych.

[...]

⁶Вопрос⁶: Вы осматривали весь труп, т. е. раздевали его?

⁶Ответ⁶: Нет. Одежду я не снимал, а ограничился осмотром лица и голы. Были ли повреждения на друг[их] частях тела, я не знаю.

⁶Вопрос⁶: Ваши действия по осмотру трупа и констатация причины смерти были правильными?

⁶Ответ⁶: Нет, неправильными. Я должен был осмотреть весь труп.

⁶Вопрос⁶: В Вашей практике были и другие подобные осмотры трупов?

⁶Ответ⁶: Подобных случаев не было.

⁶Вопрос⁶: А какие были?

⁶Ответ⁶: В конце 19[3]7 года, в тюремную больницу был доставлен заключенный ^вКЛИНШТЕЙН, говорили, что это главный инженер^в фарфорового завода, по всему телу у него были большие кровоподтеки, повышенная температура, истощен и тяжело дышал. ^вЯ доложил бывш[ему] нач[альнику] тюрьмы ГЛУЗМАНУ^в. С кем он говорил по этому вопросу, я не знаю, но через несколько дней последовало ^враспоряжение – перевести КЛИНШТЕЙНА^в в спецкорпус. В спецкорпусе КЛИНШТЕЙН пробыл несколько дней. Больницы в спецкорпусе нет и ему в спецкорпусе медицинскую помощь оказывал лекпом ТАЛЬКО, а также врачи. Через несколько дней КЛИНШТЕЙН снова был привезен в тюремную больницу, где через пару дней скончался.

Вскрытие трупа не производилось, потому что причина смерти была ясна – отек легких.

⁶Вопрос⁶: Вследствие чего появился у него отек легких?

⁶Ответ⁶: Думаю, что вследствие кровоизлияния от побоев.

⁶Вопрос⁶: Вы не уверены в том, что смерть наступила от побоев?

⁶Ответ⁶: Уверен в том, что смерть наступила в результате побоев.

⁶Вопрос⁶: Вам больной жаловался, что его избивали?

⁶Ответ⁶: Да, говорил, что его избивали на допросе.

⁶Вопрос⁶: Кто его избивал?

⁶Ответ⁶: Я его не спрашивал и он мне не говорил.

[...]

⁶Вопрос⁶: Какие Вам еще известны случаи смерти заключенных в результате побоев?

⁶Ответ⁶: Мне известно еще два случая смерти заключенных при допросах, но в результате ли побоев – не знаю.

⁶Вопрос⁶: Какие это случаи?

⁶Ответ⁶: Примерно в августе или сентябре м[еся]це 1938 г., в Житомирскую тюрьму я был приглашен в одну из комнат, где производился допрос. В этой комнате я застал начальника тюрьмы МАЛАХОВА, доктора ФЕЛЬДМАНА, дежурную сестру, кажется СИДОРЧУК и следователя, фамилию которого не знаю.

Осмотрев труп, и не обнаружив никаких следов насилия, я велел отправить этот труп в морг для вскрытия. Фамилию заключенного я не помню.

^bОТВЕТ^b: Widocznie z powodu mojego przeoczenia.

[...]

^bPytanie^b: Czy oglądaliście całe zwłoki, tzn. czy je rozebraliście?

^bOdpowiedź^b: Nie. Ubrania nie zdjąłem, ograniczyłem się tylko do obejrzenia twarzy i głowy. Czy były jakieś inne uszkodzenia na pozostał[ych] częściach ciała, tego nie wiem.

^bPytanie^b: Czy uważacie, że Wasze postępowanie w związku z oględzinami zwłok i stwierdzeniem przyczyny zgonu było prawidłowe?

^bOdpowiedź^b: Nie, było niewłaściwe. Powiniennem być obejrzyć całe zwłoki.

^bPytanie^b: Czy w Waszej praktyce zdarzyły się inne przypadki dokonywania oględzin zwłok w ten sposób?

^bOdpowiedź^b: Nie, podobnych przypadków nie było.

^bPytanie^b: A jakie były?

^bOdpowiedź^b: Pod koniec 19[3]7 roku, do szpitala więziennego został dostawiony więzień ^cKLINSZTEJN, mówiono, że to główny inżynier^c w fabryce porcelany. Całe jego ciało pokrywały duże krwiaki, miał podwyższoną temperaturę, był wyczerpany i ciężko oddychał. ^cZameldowałem [o tym] był[emu] nacz[elnikowi] więzienia GLUZMANOWI^c. Z kim on na ten temat rozmawiał, nie wiem, ale za kilka dni przyszło ^cpołączenie przewiezienia KLINSZTEJNA^c do korpusu spec[jalnego]. W korpusie spec[jalnym] KLINSZTEJN przebywał kilka dni. W korpusie spec[jalnym] nie było szpitala i pomocy medycznej w korpusie spec[jalnym] udzielali mu pom[ocnik] lek[arza] TALKO oraz lekarze. Po kilku dniach KLINSZTEJNA znów przywieziono do szpitala więziennego, gdzie po paru dniach zmarł.

Sekcji zwłok nie dokonano, ponieważ przyczyna zgonu była jasna – obrzęk płuc.

^bPytanie^b: W następstwie czego pojawił się u niego obrzęk płuc?

^bOdpowiedź^b: Myślę, że w następstwie wylewu krwi spowodowanego biciem.

^bPytanie^b: Nie macie pewności, że śmierć nastąpiła od pobicia?

^bOdpowiedź^b: Jestem pewien, że śmierć nastąpiła w rezultacie pobicia.

^bPytanie^b: Czy on Wam się żalił, że go bito?

^bOdpowiedź^b: Tak. Mówił, że go bili na przesłuchaniu.

^bPytanie^b: Kto go bił?

^bOdpowiedź^b: Nie pytałem się go i on również mi nie mówił.

[...]

^bPytanie^b: O jakich jeszcze wiecie przypadkach śmierci więźniów w wyniku pobicia?

^bOdpowiedź^b: Wiadome są mi jeszcze dwa przypadki śmierci więźniów podczas przesłuchań, ale czy w rezultacie pobicia – tego nie wiem.

^bPytanie^b: Jakie to przypadki?

^bOdpowiedź^b: Mniej więcej w m[iesią]cu sierpniu czy we wrześniu 1938 r., w więzieniu żytomierskim zawołano mnie do jednego z pokojów, gdzie odbywało się przesłuchanie. W pokoju zastałem naczelnika więzienia MAŁACHOWA,

Акт вскрытия я получил. В наряде актов его также нет. Очевидно, он находится в делах тюрьмы.

Второй случай имел место также, примерно, в сентябре м[еся]це в комнате, где производился допрос, внезапно скончался заключенный. Фамилию коего не помню. Когда я пришел в комнату, где находился труп, там уже была доктор ФЕЛЬДМАН^г. Нет, я поправляюсь, я труп увидел в больнице, а в комнате допроса не был. Я констатировал, что никаких кровоизлияний нигде не было, кроме кровоподтека на лбу, и так как мышцы сердца у трупа были дряблые, я после вскрытия дал заключение, что заключенный умер от паралича сердца.

^бВопрос^б: Вам еще известны случаи подобных или аналогичных смертей, о которых вы показывали выше?

^бОтвет^б: Нет. Мне больше случаев скоропостижных смертей неизвестно.

^бВопрос^б: Известны ли Вам случаи тяжелых повреждений, нанесенных заключенным и их причины?

^бОтвет^б: Мне известен один случай, когда у заключенного был обнаружен перелом ребер. Фамилию этого заключенного я сейчас не помню. Этот заключенный мне сказал, что это повреждение есть результат побоев. Кто его бил, он не говорил. При осмотре этого больного было установлено: много кровоподтеков, ссадин и перелом ребер, что убедило меня в том, что он действительно был избит. Фамилию его я вам назову дополнительно.

^бВопрос^б: Были ли случаи, чтобы заключенные были тяжело избиты?

^бОтвет^б: Да, таких случаев было много и я Вам представлю несколько копий историй болезни и, в частности, заключенного ШПИЛЬБЕРГА.

^бВопрос^б: Были ли случаи составления актов о смерти заключенных, которых Вы не видели?

^бОтвет^б: Примерно, в июле месяце с. г. я осматривал одного заключенного, фамилию которого не помню. Этот заключенный был болен, у него был тяжелый сердечный припадок. ^бПримерно через месяц после осмотра этого больного, ко мне обратился ГЛУЗМАН и сказал мне, что тот заключенный, которого я осматривал, умер и просил меня подписать акт. На протяжении двух – трех недель я отказывался подписывать этот акт осмотра, так как труп я не видел и не знал действительных причин смерти, но под влиянием ГЛУЗМАНА я, в конце концов, акт этот подписал. Этот акт был подписан также лекпомом из тюрпода, фамилии его я не знаю. Где этот акт, я не знаю. В нарядах больницы этого акта нет^б.

^бВопрос^б: Были ли подобные обращения к Вам ГЛУЗМАНА, кроме указанного?

^бОтвет^б: Нет, подобных обращений не было.

^бВопрос^б: Возможно, были обращения подобные, по которым Вы ему отказывали?

---

^г Так у текстi. Вище прiзвище «ФЕЛЬДМАН» записано у чоловічому родi.

doktora FELDMANA, siostrę dyżurną, najprawdopodobniej [o nazwisku] SIDORCZUK i śledczego, nazwiska którego nie znam.

Obejrzałem zwłoki, nie stwierdziłem żadnych śladów użycia przemocy fizycznej i nakazałem przewieźć zwłoki do kostnicy w celu wykonania sekcji. Nazwiska więźnia nie pamiętam. Dokument sekcji zwłok otrzymałem. W służbowym zbiorze dokumentów go nie ma. Widocznie, znajduje się on w aktach spraw więziennych.

Także drugi przypadek miał miejsce mniej więcej w m[iesią]cu wrześniu. W pokoju, gdzie odbywało się przesłuchanie, nagle zmarł więzień. Nazwiska jego nie pamiętam. Kiedy przyszedłem do pomieszczenia, gdzie znajdowały się zwłoki, była tam już doktor FELDMAN^d. Nie, chciałbym sprostować: zwłoki zobaczyłem w szpitalu, a w pokoju przesłuchań nie byłem. Stwierdziłem, że nie było żadnych wylewów krwi, poza krwakiem na głowie, a ponieważ mięśnie serca u zmarłego były zwiotczałe, po [zakończeniu] sekcji zwłok wyciągnąłem wniosek, że więzień zmarł z powodu paraliżu serca.

^bPytanie^b: Czy są Wam jeszcze znane podobne przypadki śmierci lub analogiczne do tych, o których powiedzieliście wyżej?

^bOdpowiedź^b: Nie. Nie wiadomo mi nic więcej o przypadkach nagłych śmierci.

^bPytanie^b: Czy wiadome są Wam przypadki ciężkich uszkodzeń ciała więźniów oraz ich przyczyny?

^bOdpowiedź^b: Wiadomo mi o jednym przypadku, kiedy u więźnia stwierdzono złamane żebra. Nazwiska tego więźnia teraz nie pamiętam. Więzień ten powiedział mi, że jego uraz to rezultat pobicia. Kto go bił, nie powiedział. Podczas oględzin tego chorego ustalono dużo krwiaków, zadrapania i złamanie żeber, co upewniło mnie, że on faktycznie był bity. Jego nazwisko podam Wam później.

^bPytanie^b: Czy były przypadki, ciężkich pobić więźniów?

^bOdpowiedź^b: Tak, takich przypadków było wiele i przedstawię Wam kilka odpisów historii choroby, w szczególności, [dotyczących] więźnia SZPILBERGA.

^bPytanie^b: Czy były przypadki wystawienia aktów zgonu więźniów, których [zwłok] nie widzieliście?

^bOdpowiedź^b: Najprawdopodobniej w lipcu br. badałem jednego więźnia, którego nazwiska nie pamiętam. Więzień ten był chory, jego serce było już w ciężkim stanie. ^cMniej więcej po miesiącu od zbadania tego chorego zwrócił się do mnie GLUZMAN i powiedział, że ten więzień, którego badałem, zmarł i poprosił, abym wystawił mu akt [zgonu]. Przez dwa – trzy tygodnie odmawiałem podpisania aktu oględzin, ponieważ nie widziałem zwłok i nie znałem faktycznych przyczyn śmierci, ale w końcu, pod wpływem GLUZMANA, akt ten podpisałem. Ten akt został również podpisany przez pom[ocnika] lek[arza] z *tiurpodu*, nazwiska którego nie znam. Gdzie jest ten akt [zgonu], nie wiem. W zbiorach szpitala tego aktu nie ma^c.

---

^d Tak w tekście. Wyżej nazwisko „Feldman” odmienione jest w rodzaju męskim.

^б-Ответ^б: Нет, повторяю, подобных обращений со стороны ГЛУЗМАНА не было.

^б-Вопрос^б: В историях болезни Вы фиксировали заявления заключенных о том, что травмы или повреждения у них являются результатом побоев?

^б-Ответ^б: Нет, я этого не фиксировал.

^б-Вопрос^б: Почему?

^б-Ответ^б: ^в-Я получил категорические указания от бывш[его] начальника тюрьмы ГЛУЗМАНА не фиксировать жалобы заключенных на действия следователей в том случае, когда они заявляли, что их избивали, а фиксировать только то, что я обнаруживаю при осмотре, что я и делал^в.

Прочитано, верно записано с моих слов

МОРДУШЕНКО

^б-Допросил: Военный прокурор ПВВ НКВД УССР
военный юрист 1 ранга^б
МОРОЗОВ

Верно:

зам[еститель] нач[альника] отделения III отдела НКВД УССР (—)

ГДА СБУ, Житомир, спр. 32460-ОФ, т. 2, арк. 389–393.

Засвідчена копія, машинопис.

Документ завірено круглою печаткою з написом всередині: Управл[іння] НКВС по Житомир[ській] обл[асті]. Нар. Ком. Внутрішніх справ УРСР, та російською мовою відповідно.

^bPytanie^b: Czy GLUZMAN zwracał się do Was w podobnych sprawach, poza podaną [wyżej]?

^bOdpowiedź^b: Nie, w podobnych sprawach [GLUZMAN] nie zwracał się.

^bPytanie^b: A może zwracano się o coś, czego spełnienia odmówiliście?

^bOdpowiedź^b: Nie, powtarzam, GLUZMAN w podobnych sprawach nie zwracał się.

^bPytanie^b: Czy w historiach choroby notowaliście oświadczenia więźniów o tym, że ich urazy i rany na ciele są rezultatem pobicia?

^bOdpowiedź^b: Nie, nie notowałem tego.

^bPytanie^b: Dlaczego?

^bOdpowiedź^b: ^cOtrzymałem kategoryczny zakaz od był[ego] naczelnika więzienia GLUZMANA, aby nie notować skarg więźniów dotyczących działania śledczych, także kiedy mówili, że byli bici, a notować tylko to, co stwierdziłem podczas badania, co też czyniłem^c.

Przeczytano, zapisano zgodnie z moim zeznaniem

MORDUSZENKO

^bPrzesłuchał: Prokurator Wojskowy PWW NKWD USRS

Prawnik wojskowy 1 rangi^b

MOROZOW

Za zgodność:

Zast[ępcą] Nacz[elnika] Wydziału III Oddziału NKWD USRS (—)

HDA SBU, Żytomyr, spr. 32460-OF, t. 2, k. 389–393.

Kopia uwierzytelniona, maszynopis.

Pod tekstem okrągła pieczęć z napisem w językach rosyjskim i ukraińskim: Zarz[ąd] NKWD obw[odu] żytomier[skiego] Lud[owy] Kom[isariat] Spraw Wewnętrznych USRS.

№ 180

14 грудня 1938, Київ. Витяг із протоколу закритих партійних зборів
парторганізації УДБ УНКВС по Київській області

^аПротокол^а № .....

^аОбщого закрытого партійного собрания Парторганизации УГБ
Киевского Областного Управления НКВД^а
^бОт 14-го декабря 1938 года^б

^аПрисутствует^а: членов партии — 58 челов.
канд[идатов] в чл[ены] КП(б)У — 8 — || —
Присутствуют члены и кандидаты партии не взявшиеся на учет — 17 — || —

^аПрезидиум^а: тов. КАРАФЕЛОВ
тов. КЛЕЙМАН
тов. СИДОРЕНКО (зав. отд. Г/К)

^{а-б}Повестка дня^{б-а}:

1. Доклад секретаря парткома о постановлении ЦК ВКП(б) и СНК СССР от 17-го ноября 1938 года об арестах, прокурорском надзоре и задачи партторганизации.

(Докладчик т. МЕДВЕДЕВ).

^{а-б}Слушали^{б-а}:

1. тов. МЕДВЕДЕВ зачитывает постановление СНК СССР и ЦК ВКП(б) от 17-го ноября 1938 года, затем в докладе остановился на фактах, имеющих место в областном аппарате НКВД нарушений, требующих реагирования со стороны партийной организации.

Слепое доверие врагу УСПЕНСКОМУ, дало возможность ему скрыться.

Метод руководства в области заключался в том, чтобы запугать репрессированием, наличием компрометирующих материалов, оголение аппарата.

На поставленный однажды вопрос т. ДОЛГУШЕВУ¹ о комплектовании штата, тов. ДОЛГУШЕВ ответил: «Такой разговор и постановка вопроса есть вражеская».

^{а-а} *Написано великими літерами.*

^{б-б} *Підкреслено машинописним способом.*

¹ Олексій Романович Долгушев (нар. 1902), з 1929 в органах ОДПУ-НКВС; з 26 XI 1936 помічник начальника 5 відділення 5 відділу УДБ НКВС Дніпропетровської обл.; в УДБ НКВС УРСР: з 4 VI 1937 помічник начальника 6 відділення 5 відділу; з 23 X 1937 т.в.о. начальника 5 відділення 5 відділу; з 24 II 1938 т.в.о. начальника, начальник 1 відділу (охорона членів

Nr 180

14 grudnia 1938, Kijów. Fragmenty z protokołu zamkniętego zebrania organizacji partyjnej UGB UNKWD obwodu kijowskiego

^aProtokół^a nr .....

^aogólnego zamkniętego zebrania partyjnego organizacji part[yjnej] UGB
Kijowskiego Zarządu Obwodowego NKWD^a
^b-z 14 grudnia 1938 roku^b

^aObecnych^a: członków partii – 58 os[ób]
kan[dydatów] na czł[onków] KP(b)U – 8 – || –
Obecni członkowie i kandydaci do partii spoza organizacji – 17 – || –

^aPrezydium^a: Tow. KARAFIEŁOW
Tow. KLEJMAN
Tow. SIDORIENKO (kier[ownik] oddz[iału] G/K)

^{a-b}Porządek dnia^{a-b}:

1. Odczyt sekretarza *partkomu* na temat uchwały KC WKP(b) i SNK ZSRS z 17 listopada 1938 roku o aresztowaniach, nadzorze prokuratorskim i zadaniach organizacji part[yjnych].

(Prelegent T[owarszysz] MIEDWIEDIEW).

^{a-b}Wysłuchano^{b-a}:

1. Tow. MIEDWIEDIEW przedstawił uchwałę SNK ZSRS i KC WKP(b) z 17 listopada 1938 roku, a następnie w referacie zatrzymał się na faktach naruszenia prawa, które miały miejsce w obwodowym aparacie NKWD, wymagających reakcji ze strony organizacji partyjnej.

Ślepe zaufanie do wroga USPIENSKIEGO sprawiło, że zdążył się ukryć.

Metoda kierownictwa w obwodzie sprowadza się do tego, żeby zastraszyć represjami, ilością materiałów kompromitujących, odsłonięciem [wykroczeń] aparatu.

Na postawione kiedyś t[owarszyszowi] DOŁGUSZEWOWI¹ pytanie w kwestii uzupełnienia etatów, tow. DOŁGUSZEW odpowiedział: „Taka rozmowa i takie postawienie problemu jest wrogie”.

---

^{a-a} Zapisano wersalikami.

^{b-b} Podkreślono maszynowo.

¹ Aleksiej Romanowicz Dołguszew (ur. 1902), od 1929 w OGPU-NKWD; od 26 XI 1936 pom. naczelnika 5 Wydziału 5 Oddziału UGB NKWD obw. dniepropietrowskiego; w UGB NKWD USRS: od 4 VI 1937 pom. naczelnika 6 Wydziału 5 Oddziału; od 23 X 1937 p.o. naczelnika 5 Wydziału 5 Oddziału; od 24 II 1938 p.o. naczelnika, naczelnik 1 Oddziału (ochrona członków BP KC KP(b)U oraz rządu USRS); od 28 V 1938 naczelnik UNKWD obw. kijowskiego, usunięty ze stanowiska 15 I 1939. Aresztowany w 1939; dalsze losy nieznanne. J. Szapował, W. Prystajko, W. Zołotar'ow, *op.cit.*, s. 462.

В наших органах еще остались такие элементы, которых не должно быть в наших органах.

Задача партийной организации, путем критики и самокритики вскрыть глубже недостатки и вражеские элементы работы, в целях их выкорчевания из практики работы органов НКВД.

^{а-б}Высказались^{-б-а}:

^б-тов. БЕРМАН^б:

тов. МЕДВЕДЕВ не заострил достаточного внимания на вскрытие всех вражеских дел в органах НКВД.

Взять хотя бы укоренившиеся методы ведения следствия при упрощенном производстве. Взять хотя бы теперешнее молчание тов. ДОЛГУШЕВА, разве он рассказал о методах работы врага УСПЕНСКОГО, мне известно, что в Житомирской и Черниговской областях это вскрыто, а ведь тов. ДОЛГУШЕВ получал установки прямо от УСПЕНСКОГО.

Разве не видали начальники отделов и руководство Управления вопиющих безобразий с арестами и ведением следствия, приведу пример: арестован как посещающий польское консульство КОРБУТ.

КОРБУТ по совету культработника написал заявление на одного анти-советского типа – поляка и имел в виду подать это заявление в органы НКВД, но ему в приемной у нас же вместо правильного адреса, дали адрес, где помещается польское консульство. КОРБУТ, не зная по неграмотности, пошел по указанному адресу и попал в польское консульство. По выходе из консульства, его арестовали с заявлением в руках, не захотев разобраться, порвав заявление, которое было в руках КОРБУТА.

Дело вел КОВАЛЕНКО, который сфабриковал показания шпионского содержания, дело, конечно, кончилось теперь прекращением, попадись оно на Тройку, его бы судили по 1-й категории.

Надо указать, что дела, которые велись опергруппой, сплошная фальсификация, это знают все работники Облуправления, знают и начальники, знает парторганизация, но таких дел никто не пытался разбирать и ликвидировать вовремя.

Я хочу указать на проводимую практику т. ДОЛГУШЕВЫМ, в частности, запугивания работников НКВД, ругань, аресты по приказу, даже до установок РЕВЫ – отдела кадров не принимать евреев в органы НКВД, т. ДОЛГУШЕВ обращался исключительно грубо с начальниками отделов, а еще хуже с рядовыми работниками, от ДОЛГУШЕВА перенимали начальники отделов, а отсюда запугивание, отсутствие критики и партийности при проведении дел.

[...]

Політбюро ЦК КП(б)У та уряду УРСР); з 28 V 1938 начальник УНКВС Київської обл., усунутий з посади 15 I 1939. Заарештований у 1939, подальша доля невідома. Шаповал Ю., Пристайко В., Золотарьов В. *Цит. праця*, с. 462.

W naszych organach pozostały jeszcze takie elementy, których nie powinno być w naszych organach.

Zadanie organizacji partyjnej: drogą krytyki i samokrytyki dokładniej wykrywać niedociągnięcia i wrogie elementy pracy, w celu ich wykorzenienia z praktyki pracy organów NKWD.

^{a-b}Wypowiadali się^{-b-a}:

^bTow. BERMAN^{-b}:

Tow. MIEDWIEDIEW nie poświęcił dostatecznej uwagi wykryciu wszystkich wrogich spraw w organach NKWD.

Wziąwszy chociażby zakorzenione metody prowadzenia śledztwa przy zastosowaniu uproszczonej [procedury]. Wziąwszy choćby obecne milczenie tow. DOŁGUSZEWA – czy opowiedział on o metodach pracy wroga USPIENSKIEGO? Wiadomo mi, że w obwodach żytomierskim i czernihowskim zostało to wykryte, a przecież tow. DOŁGUSZEW otrzymywał wytyczne bezpośrednio od USPIENSKIEGO.

Czyżby nie widzieli naczelnicy oddziałów i kierownictwo Zarządu wołających o pomstę do nieba skandali przy aresztowaniach i prowadzeniu śledztwa; podam przykład: aresztowany jako [osoba] odwiedzająca polski konsulat, KORBUT.

KORBUT, kierując się radą pracownika kul[tury], napisał donos na antysowieckiego typu – Polaka i miał zamiar złożyć to doniesienie do organów NKWD, ale podano mu u nas w sekretariacie zamiast prawidłowego adresu, adres polskiego konsulatu. KORBUT, z braku orientacji, poszedł pod wskazany adres i trafił do polskiego konsulatu. Gdy wychodził z konsulatu, aresztowano go z doniesieniem w rękę; nie chcąc [niczego] sprawdzić, porwa[no] doniesienie, które KORBUT miał w rękach.

Sprawę prowadził KOWALENKO, który sfabrykował zeznania o charakterze szpiegowskim; sprawa oczywiście teraz zakończona umorzeniem; trafiając na trójkę sędziłiby go z 1 kategorii.

Trzeba stwierdzić, że sprawy prowadzone przez grupę oper[acyjną] to całkowita falsyfikacja; wiedzą o tym wszyscy pracownicy Zarządu Obw[odowego], wiedzą naczelnicy, wie o tym organizacja part[yjna], ale spraw tych nikt nie chciał rozpoznać i zakończyć we właściwym czasie.

Chcę wskazać na praktyki, które stosował t[owarzysz] DOŁGUSZEW, w szczególności zastraszanie pracowników NKWD, przeklinanie, aresztowania na rozkaz, aż do wytycznych RIEWY – oddziały kadr [miały] nie przyjmować Żydów do organów NKWD. T[owarzysz] DOŁGUSZEW wyjątkowo chamsko zwracał się do naczelników oddziałów, a jeszcze gorzej do szeregowych pracowników; [ten styl] przejmowali od DOŁGUSZEWA naczelnicy oddziałów; stąd wynikało zastraszanie, brak krytyki i podejścia partyjnego podczas prowadzenia spraw.

[...]

^bTow. WARAKOW^{-b}:

Komitet partyjny i naczelnicy nie mobilizują składu operacyjnego do wykrycia i wykorzenienia wrogich metod w pracy.

^б-тов. ВАРАКОВ^б:

Партийный комитет и начальники не мобилизывают оперативный состав на вскрытие и выкорчевывание вражеских методов в работе.

Я считаю, что все мы и во многом виноваты, плохо нас контролировали и много хвалили через прессу, виновата в этом и парторганизация.

Разве секрет для кого-либо, что мы сами смеялись над собой, даже жаргон выработали – вместо «организация» называли «гарнизация» – это только одно говорило, что в следствии есть ненормальности.

Установка УСПЕНСКОГО – дать организации.

Через 10 дней нами ведь всеми осуществлена. Посыпались организации, целые соединения, которых, по сути, не было, особенно это было по группам Черкаassy, Б. Церковь, мы этими делами с самого начала начали портить и испортили молодых чекистов.

Почему это так, почему молчали? Этому было причина, сколько выслали из Украины чекистских кадров, ведь своих же товарищей по резолюции УСПЕНСКОГО без оснований арестовывали и «мотали», так писал УСПЕНСКИЙ «арестовать и размотать», ну, и боясь как бы самого не размотали, не за даром ходили и спрашивали: «Ты еще здесь? Тебя не отправили куда-либо?».

[...]

^{а-б}-Стенограмма^{б-а}

от 14-го декабря 1938 года.

^а-Председатель^{-а} тов. КЛЕЙМАН

^а-Председатель^{-а}:

Будем продолжать нашу работу.

На нашем собрании присутствует секретарь Горкома партии тов. СЕРДЮК. Есть предложение избрать тов. СЕРДЮКА в президиум. Кто за это предложение? Кто против? (принимается).

Слово имеет тов. ЦИРУЛЬНИЦКИЙ².

^б-тов. ЦИРУЛЬНИЦКИЙ^б:

Я считал, что секретарь парткомитета, выступая по существу постановления Центрального комитета партии и Совета народных комиссаров об ошибках и искривлениях в наших органах и о мероприятиях по исправлению этих ошибок, – выступит вместе с тем и как оперативный работник, как ответственный оперативный работник, прекрасно знающий, как мы проводили работу и назовет ряд конкретных фактов этой, по существу, вражеской деятельности. Этого тов. МЕДВЕДЕВ не сделал.

[...]

---

² Михайло Михайлович Цирульницький (?), до 20 IV 1938 секретар УНКВС Київської обл., потім помічник начальника КРВ відділу УНКВС Київської обл. *Золотарьов В. Олександр Успенський: особа..., с. 345.*

Uważam, że my wszyscy, i to w dużym stopniu, jesteście winni, źle nas kontrolowano i dużo chwalono w prasie, jest temu winna także organizacja part[yjna].

Czy to sekret dla kogokolwiek, że my sami śmialiśmy się z siebie, nawet wypracowaliśmy własny żargon, zamiast „organizacja” mówiliśmy „garnizacja” już samo to wskazywało, że w śledztwie są patologie.

Wytyczne USPIENSKIEGO – dostarczyć organizacji.

W ciągu 10 dni przez nas wszystkich zostało to zrealizowane. Posypały się organizacje, całe zgrupowania, których w gruncie rzeczy nie było; szczególnie ujawniło się to w przypadku grup Czerkasy i B[iała] Cerkiew; tymi sprawami od samego początku zaczęliśmy niszczyć i zniszczyliśmy młodych czekistów.

Dlaczego tak się stało, dlaczego milczeliśmy? Była tego przyczyna; ile wysłali z Ukrainy kadr czekistów; w końcu swoich [własnych] towarzyszy według rezolucji USPIENSKIEGO bez żadnych podstaw aresztowali i „wrabiali”, tak pisał USPIENSKIJ: „aresztować i rozkręcić” [sprawę], no, i ja się boję, żeby mnie samego nie rozkręcili, nie darmo chodzili i pytali: „Ty jeszcze tutaj? Ciebie jeszcze gdzieś nie wysłali?”.

[...]

^{a-b}Stenogram^{-b-a}

z 14 grudnia 1938 roku.

^aPrzewodniczący^a tow. KLEJMAN

^aPrzewodniczący^a:

Będziemy kontynuować naszą pracę.

Na naszym spotkaniu jest obecny sekretarz *gorkomu* partii, tow. SIERDIUK. Pada propozycja, aby tow. SIERDIUKA wybrać do prezydium. Kto jest za propozycją? Kto jest przeciw? (przyjęto).

Do głosu dochodzi tow. CYRULNICKIJ³.

^bTow. CYRULNICKIJ^b:

Oczekiwałem, że sekretarz komitetu part[yjnego], występując w sprawie uchwały Komitetu Centralnego Partii i Rady Komisarzy Ludowych o błędach i wypaczeniach w naszych organach i o krokach podjętych w sprawie naprawienia tych błędów, wystąpi tu także jako pracownik operacyjny, jako odpowiedzialny pracownik operacyjny, doskonale wiedzący, w jaki sposób prowadziliśmy pracę i wymieni szereg konkretnych związanych z nią faktów, które w istocie [były] działalnością wrogą. Tego tow. MIEDWIEDIEW nie uczynił.

[...]

Ja na przykład nie przypuszczam w żadnym przypadku, żeby KC partii i nasz rząd dawał nam wytyczne, abyśmy stosowali metody faszystowskie podczas śledztwa. KC takich dyrektyw nie dawał, KC o tych faszystowskich metodach, które były stosowane w naszych organach, nie wiedział.

---

² Chodzi o „wrobienie” w fikcyjną sprawę, niesłuszne oskarżenie.

³ Michaił Michajłowicz Cyrulnickij (?), do 20 IV 1938 sekretarz UNKWD obw. kijowskiego, następnie pom. naczelnika KRO UNKWD obw. kijowskiego. W. Zołotar'ow, *Oleksandr Uspenskyj: osoba...*, s. 345.

Я, например не допускаю ни в каком случае, чтобы ЦК партии и наше правительство дало бы нам указания на то, чтобы мы применяли фашистские методы в деле следствия. ЦК таких директив не давал, ЦК о тех фашистских методах, которые применялись в наших органах, не знал.

Я могу привести вам один пример: недавно из тюрьмы на имя тов. ХРУЩЕВА проникло заявление от арестованного БУШЛЕРА из Умани. Это заявление направляется тов. ХРУЩЕВЫМ тов. ДОЛГУШЕВУ с резолюцией: «Немедленно расследовать и доложить мне».

Это было 19-го ноября. Этот факт, кстати сказать, до сих пор не расследован. Только позавчера, кажется, в Умань выехал работник.

О чем это говорит, товарищи? В этом заявлении речь идет об издевательствах над арестованным, буквально об инквизиции, которая применялась над этим арестованным. Тов. ХРУЩЕВ не знает о таких методах ведения следствия и поэтому он предложил немедленно расследовать и доложить. А разве это единичный случай? Разве для нас это Америка?

Или возьмите другой факт: один арестованный в Белой Церкви написал жалобу на имя т. ЕЖОВА, о том, что по отношению к нему применялись самые зверские методы при допросах. Секретариат т. ЕЖОВА направляет это заявление в областное управление НКВД для расследования и требует сообщить результаты по существу этого заявления. Это заявление попадает к тов. ПАВЛЫЧЕВУ и тов. ПАВЛЫЧЕВ вместо того, чтобы предложить какие-нибудь мероприятия по существу этого заявления пишет на своем служебном бланке: «Особоуполномоченному ПОЛИЦУКУ. Расследуйте, каким образом это заявление вышло из тюрьмы».

Он не пишет по существу того, что пишет арестованный, а интересуется, каким образом это заявление вышло из тюрьмы. А мне известно, что в тюрьмах у нас есть специальные ящики с надписями и арестованный имеет полное право куда угодно писать жалобы о неправильных действиях органов следствия и никто не имеет права задерживать эти заявления. Они должны направляться по адресу. А резолюция т. ПАВЛЫЧЕВА говорит: «Ты никакой Америки не открыл, а вот для нас Америка, каким образом это письмо вышло из тюрьмы».

Многие товарищи, которые выступали, указывают ряд конкретных фактов искривления, которые у нас проводились. Я не знаю, есть ли это только искривления или это есть определенная вражеская работа, которая проводилась в наших рядах. Центральный комитет партии в своем постановлении говорит об этом, что, несмотря на то, что органы НКВД провели большую работу по разгрому врагов, все же мы допустили целый ряд искривлений, в результате того, что в наши ряды проникли враги.

Я тут же хочу привести один пример для того, чтобы товарищи разобрались, есть ли это в нашем областном управлении просто искривление или это есть вражеская работа. Был у нас такой арестованный БРЯНЦЕВ – пом[ощник] нач[альника] городской пожарной команды. Этот БРЯНЦЕВ был арестован в июне месяце. БРЯНЦЕВ на допросе показал, что он является

Mogę podać Wam jeden przykład: niedawno do tow. CHRUSZCZOWA przyszło z więzienia podanie od aresztowanego BUSZLERA z Humania. Tow. CHRUSZCZOW skierował to podanie do tow. DOŁGUSZEWA z poleceniem: „Natychniast przeprowadzić dochodzenie i zameldować mi”.

Miało to miejsce 19 listopada. Sprawa ta, nawiasem mówiąc, do dzisiaj nie została rozpatrzona. Dopiero przedwczoraj, wydaje się, pojechał do Humania pracownik.

Co to znaczy, towarzysze? Zjawisko to wskazuje na znęcanie się nad aresztowanym, dosłownie na inkwizycję, którą zastosowano wobec tego aresztowanego. Tow. CHRUSZCZOW nie wie o takich metodach prowadzenia śledztwa i dlatego polecił natychmiast [sprawę] rozpatrzeć i zameldować. A czy to tylko jedyny przypadek? Czyżby dla nas to Ameryka?

Albo weźcie drugi fakt: jeden z aresztowanych w Białej Cerkwi napisał skargę do tow. JEŻOWA o tym, że stosowano wobec niego podczas przesłuchania najokrutniejsze metody. Sekretariat tow. JEŻOWA kieruje to doniesienie do zarządu obwodowego NKWD w celu rozpatrzenia i domaga się powiadomienia o rezultatach zbadania istoty sprawy. Podanie otrzymuje tow. PAWŁYCZEW i tow. PAWŁYCZEW, zamiast podjąć jakieś działania wyjaśniające sprawę, pisze na swoim blankiecie służbowym: „Do specjalnego pełnomocnika POLISZCZUKA. Przeprowadźcie śledztwo, w jaki sposób podanie to przesłano z więzienia”.

On nie pisze w sprawie wyjaśnienia problemu, który [przedstawia] aresztowany, ale interesuje go, w jaki sposób skarga ta wyszła z więzienia. A ja wiem, że w naszych więzieniach są specjalne skrzynki z gotowymi kopertami i aresztowany posiada pełne prawo, gdzie tylko chce, pisać skargi o nieprawidłowym postępowaniu organów śledczych; i nikt nie ma prawa zatrzymywać tych podań. One powinny zostać wysłane na wskazany adres. A konkluzja [towarzysza] PAWŁYCZEWA mówi: „Ty żadnej Ameryki nie odkryłeś, a dla nas odkryciem Ameryki jest kwestia, w jaki sposób to podanie wyszło z więzienia”.

Wielu występujących towarzyszy ukazuje szereg konkretnych faktów wypaczeń, które miały u nas miejsce. Nie wiem, czy są to tylko wypaczenia, czy jest to konkretna wroga działalność prowadzona w naszych szeregach. Komitet Centralny Partii mówi w swojej uchwale o tym, iż, niezależnie od tego, że organy NKWD przeprowadziły ogromną operację zniszczenia wrogów, to wszyscy [funkcjonariusze] dopuścili się szeregu wypaczeń, ponieważ w nasze szeregi przeniknęli wrogowie.

Chcę tutaj przytoczyć jeden przykład po to, żeby towarzysze zorientowali się, czy w naszym zarządzie obwodowym są to po prostu tylko wypaczenia, czy jest to wroga działalność. Był u nas taki aresztowany, BRIANCEW, pom[ocnik] nacz[elnika] miejskiej komendy straży pożarnej. Ten BRIANCEW został aresztowany w miesiącu czerwcu. Podczas przesłuchania BRIANCEW zeznał, że jest członkiem organizacji szpiegowskiej, do której został zwerbowany w Szostce. I tenże BRIANCEW mówi w swoich zeznaniach o tym, że jest on także członkiem ukraińskiej organizacji nacjonalistycznej, do której zwerbował go KAPUSTIN, były naczelnik oddziału pożarniczego naszego zarządu obwodowego, i jako członka tej organizacji wskazuje nacz[elnika] UPO – DOBKĘ.

участником шпионской организации, в которую он был завербован в Шостке. И этот же БРЯНЦЕВ говорит в своих показаниях о том, что он является также участником украинской националистической организации, в которую он был завербован КАПУСТИНЫМ – бывшим начальником пожарного отдела нашего областного управления, и как участника этой организации он называет ДОБКО – нач[альника] УПО.

Получив эти показания, я пошел к товарищу ДОЛГУШЕВУ: как быть, мы получили показания на двух работников, работающих в нашей системе. Т. ДОЛГУШЕВ предложил проверить, не липа ли это со стороны БРЯНЦЕВА. Правильно, поговорили с БРЯНЦЕВЫМ, БРЯНЦЕВ настаивает на том, что он завербован КАПУСТИНЫМ и что ему известен и ДОБКО со слов КАПУСТИНА, как участник организации и на эти показаниях стоит крепко.

В конце концов, эти показания были записаны и поскольку эти показания были подвержены сомнению, БРЯНЦЕВА смертным боем били, чтобы он отказался, а БРЯНЦЕВ говорил: «Убейте, я не откажусь, мои показания правильные».

Когда вопрос стал об аресте, арестовать не дали возможности и заявили, что УСПЕНСКИЙ хорошего мнения о КАПУСТИНЕ как о работнике и трогать его не нужно. Тогда для нас заявление УСПЕНСКОГО о том, что нельзя арестовать, было законом.

В результате в августе была составлена повестка для Тройки, где представилось дело БРЯНЦЕВА, в повестке было указано о том, что он завербован КАПУСТИНЫМ и что участником этой организации является ДОБКО. Дело возвратили и заявили, что КАПУСТИНА и ДОБКО надо изъять из повестки и составить другую повестку. Составили другую повестку, в которой уже отсутствовали эти показания БРЯНЦЕВА и БРЯНЦЕВА Тройка приговорила по 1-й категории.

Я спрашиваю, если мы не верим показаниям БРЯНЦЕВА, почему мы БРЯНЦЕВА расстреляли, если мы верим показаниям БРЯНЦЕВА, почему не арестовали КАПУСТИНА, а КАПУСТИН после этой шумихи, был отправлен в Ворошиловград на ту же должность, а ДОБКО по каким-то причинам был переведен на должность зам[естителя] нач[альника] УПВО, и до сих пор эти люди работают.

Вот тут давайте разберемся, что тут есть. Тов. ДОЛГУШЕВ на последнем парткомитете заявил, что он до сих пор не верит показаниям БРЯНЦЕВА, что показания БРЯНЦЕВА – это липа. А я заявляю, что я показаниям БРЯНЦЕВА верю и в подтверждение того, что показаниям БРЯНЦЕВА можно верить – БРЯНЦЕВА расстреляли и БРЯНЦЕВА били смертным боем, чтобы он отказался от показаний, но БРЯНЦЕВ не отказался.

Тов. ДОЛГУШЕВ еще сказал такую вещь, что мы по одному показанию не можем арестовывать. Правильно, но мы арестовывали и без показаний и даже без ленточки. Мы сажали и по липовым справкам (ХАЛЕМКОГО и САГАЛОВА). Мы сейчас кричим: УСПЕНСКИЙ накладывал резолюции

Otrzymałszy te zeznania, poszedłem do towarzysza DOŁGUSZEWA: co robić?, jesteśmy w posiadaniu zeznań [obciążających] dwóch funkcjonariuszy, pracujących w naszym systemie. T[owarzysz] DOŁGUSZEW zaproponował, aby sprawdzić, czy osoby te nie są tylko wymysłem BRIANCEWA. Prawidłowo, porozmawialiśmy z BRIANCEWEM, BRIANCEW obstał przy swoim, że zwerbował go KAPUSTIN i że ze słów KAPUSTINA znany jest mu DOBKO, jako członek organizacji, i tych zeznań mocno się trzyma.

W końcu jego zeznania zostały spisane, a ponieważ były one przyjęte z niedowierzaniem, BRIANCEWA bito bez opamiętania, żeby odwołał swoje zeznania, a BRIANCEW mówił: „Zabijcie mnie, ale się nie wyprę, moje zeznania są prawdziwe”.

Kiedy pojawił się problem aresztowania, nie zezwolili na areszt, ale oznajmili, że USPIENSKIJ ma dobrą opinię o KAPUSTINIE jako funkcjonariuszu i tknąć go nie wolno. Wtedy dla nas oświadczenie USPIENSKIEGO, że nie wolno aresztować, było prawem.

Ostatecznie w sierpniu został przygotowany materiał dowodowy dla trójki, w którym przedstawiono sprawę BRIANCEWA; dokumentacja zawierała fakty stwierdzające, że zwerbował go KAPUSTIN, a członkiem tej organizacji jest DOBKO. Sprawę zwrócili i oznajmili, że KAPUSTINA i DOBKĘ należy wyłączyć z materiału dowodowego i przygotować nową dokumentację. Przygotowali nową dokumentację, z której usunięto te zeznania BRIANCEWA i trójka skazała BRIANCEWA z 1 kategorii.

Pytam się, jeśli nie wierzymy zeznaniom BRIANCEWA, to dlaczego żeśmy BRIANCEWA rozstrzelali; jeśli wierzymy zeznaniom BRIANCEWA, to dlaczego nie aresztowaliśmy KAPUSTINA; a KAPUSTIN po tym skandalu został przeniesiony do Woroszyłowgradu na takie samo stanowisko, zaś DOBKO z jakichś przyczyn został przeniesiony na stanowisko zast[ępcy] nacz[elnika] UPWO, i do tej pory ludzie ci tam pracują.

Tak więc zobaczymy, co my tu mamy. Tow. DOŁGUSZEW na ostatnim [posiedzeniu] komitetu part[yjnego] oświadczył, że on do tej pory nie wierzy zeznaniom BRIANCEWA, że zeznania BRIANCEWA to lipa. A ja oświadczam, że zeznaniom BRIANCEWA wierzę, a dowodem tego, że zeznaniom BRIANCEWA można wierzyć [są fakty] – BRIANCEWA rozstrzelali, BRIANCEWA bili bez litości, żeby odwołał swoje zeznania, ale BRIANCEW ich nie odwołał.

Tow. DOŁGUSZEW powiedział jeszcze taką rzecz, że nie możemy aresztować na podstawie jednego zeznania. To prawda, ale aresztowaliśmy także bez [złożonych] zeznań, a nawet bez *lentoczki*⁴. Zamykaliśmy [ludzi] na podstawie sfingowanych materiałów (CHALEMKIEGO i SAGAŁOWA). Krzyczymy teraz: USPIENSKIJ wydawał rozporządzenia – aresztować i przesłuchiwać z zastosowaniem tortur. To swojego rodzaju trik ze strony USPIENSKIEGO. A kto podsuwał USPIENSKIEMU te materiały? To nie USPIENSKIJ żądał materiałów

---

⁴ W praktyce działań NKWD: taśma telegraficzna z nazwiskiem i decyzją, na podstawie której należało wskazać osobę poddać represjom, nawet gdyby zebrane materiały świadczyły o jej niewinności.

– арестовать и допросить с пристрастием. Это своего рода трюк со стороны УСПЕНСКОГО. А кто подсовывал УСПЕНСКОМУ эти материалы? Не УСПЕНСКИЙ требовал материалы на САГАЛОВА, на НИРЕНШТЕЙНА, на КОЛБАСЕНКО, на МИХАЙЛОВА. Не УСПЕНСКИЙ требовал, а АКИМОВ составлял справки. А когда стоит вопрос о необходимости освобождения, то тут начинают жаться. Ко мне попало дело НИРЕНШТЕЙНА. Я с ним возился месяц и пришел к заключению, что НИРЕНШТЕЙНА надо освободить – нет материалов. Я к СПЕКТОРУ³: Марк Борисович, надо решить с НИРЕНШТЕЙНОМ, нечего его держать.

– Еще раз попробуйте.

– Три раза пробовал, ничего не получалось.

– Пишите справку для Наркома.

Пишу справку. Справка застряла. Затем дело перешло к тов. СТРОЙЛОВУ. Он выносит решение об освобождении, а НИРЕНШТЕЙН до сих пор не освобожден. На него до сих пор не собрано никаких материалов, по которым его можно было бы отдать под суд и не будет этих материалов, потому что их нет.

Это я говорю о делах, которые имеются на бывших сотрудников.

Как мы допрашивали этих сотрудников при наличии материалов и без наличия материалов. Ведь умертвили же мы одного арестованного из бывших сотрудников, от которого ничего собственно не добились, и который ничего не дал. Как следует назвать этот факт?

На парткоме пытались доказать, что, мол, хорошо, у тебя арестованный после побоев не умер, а вот там он отдал богу душу, тебе повезло. Как сказать не знаю, кому повезло.

Мы все это делали, а вот все-таки нами кто-то руководил. Все-таки кто-то в таком духе нас воспитывал, преподносили нам такого рода методы следствия.

А сейчас мы получили уже после всего дела осужденных, получили дела из Особого совещания – кучу дел. После этого постановления Центрального Комитета Партии мы то должны по-людски разобраться, что мы делаем и что мы делали, разобраться с тем, что у нас есть.

Вот ЖУТОВУ я даю 70 дел, 70 человек и говорю, к 1-му января закончите эти дела. Это было, примерно 5-го числа. Тов. ЖУТОВ – начальник отделения, один человек в отделении. У него еще есть ФЕЛЬДМАН. Так что же он за три недели переварит 70 человек и разберется в них?

А потом, почему такой срок? Потому что надо представить в Наркомат сведения, в какие сроки сколько дел мы закончили. Получается, что мы

---

³ Марк Борисович Спектор (1903–1985), з 1935 начальник відділення СПВ УНКВС Дніпропетровської обл.; з 8 V 1937 заступник начальника 4 відділу УНКВС Харківської обл.; з 4 VIII 1937 начальник 4 відділу, а з 22 X 1937 заступник начальника УНКВС Одеської обл.; з квітня 1938 начальник 3 відділу УДБ НКВС УРСР; з 26 V 1938 заступник начальника УНКВС Київської обл.; 28 VII 1938 відряджений до НКВС СРСР; у 1946 пішов на пенсію. *Золотарьов В. ЧК-ДПУ-НКВС на Харківщині..., с. 440.*

na SAGAŁOWA, na NIRENSZTEJNA, na KOŁBASIENKĘ, na MICHAJŁOWA. [To] nie USPIENSKIJ żądał, ale AKIMOW przygotowywał informacje. A kiedy dochodzi do konieczności uwolnienia, to wtedy zaczynają się wahać. Trafiła do mnie sprawa NIRENSZTEJNA. Borykałem się z nią miesiąc i doszedłem do wniosku, że NIRENSZTEJNA należy wypuścić – nie ma żadnych materiałów. Mówię do SPEKTORA⁵: „Marku Borisowiczu, trzeba podjąć decyzję w sprawie NIRENSZTEJNA, po co go trzymać.

– Spróbujcie jeszcze raz.

– Trzy razy próbowałem, nic nie znalazłem.

– Piszcie informację dla *narkoma*”.

Piszę notatkę. Notatka utknęła. W końcu sprawa poszła do tow. STROJŁOWA. On podejmuje decyzję o uwolnieniu, a NIRENSZTEJN do tej pory nie został zwolniony. Do tej pory nie zebrano na niego żadnych materiałów, na podstawie których można byłoby go oddać pod sąd i żadnych materiałów nie będzie, ponieważ ich nie ma.

Mówię tu o sprawach, które dotyczą byłych funkcjonariuszy.

A jak prowadziliśmy przesłuchania tych funkcjonariuszy [zarówno w przypadku] posiadania materiałów, jak i ich braku. Przecież doprowadziliśmy do śmierci jednego z aresztowanych byłych funkcjonariuszy, z którego nic szczególnego nie wyciągnęliśmy, i który nam nic nie dał. Jak należy nazwać taki fakt?

W czasie [posiedzenia] komitetu part[yjnego] staraliśmy się udowodnić, że ni by to dobrze; u ciebie aresztowany po pobiciu nie umarł, a u nas wyzionął ducha, tzn. tobie się udało. Jak to powiedzieć, nie wiem, komu się [tak naprawdę] udało?

Myśmy wszyscy tak postępowali, ale przecież ktoś nami kierował. Ale przecież ktoś nas w takim duchu wychowywał, że wpajano nam takie metody śledztwa.

A obecnie dostaliśmy, już po wszystkim, sprawy skazanych, dostaliśmy sprawy z Kolegium Specjalnego – całą stertę spraw. Po tej uchwale Komitetu Centralnego Partii powinniśmy wyjaśnić po ludzku [z tego], co robimy i co robiliśmy, wyjaśnić to, co u nas jest.

Oto daję ŻUTOWOWI 70 spraw, 70 ludzi i mówię: „Do 1 stycznia zakończcie te sprawy”. To było, mniej więcej, dnia 5 [tego miesiąca]. Tow. ŻUTOW, naczelnik wydziału, jeden człowiek w wydziale. Ma on jeszcze FELDMANA. To co, czy może on za trzy tygodnie rozpatrzyć sprawy 70 ludzi i mieć o nich pojęcie?

A dalej, dlaczego takie terminy? Dlatego, że należy przedstawić dla *Narkomatu* sprawozdanie, w jakim czasie i ile spraw zakończyliśmy. Wychodzi na to, że my nie naprawiamy błędów, których się dopuściliśmy, wytkniętych [nam] przez Komitet Centralny, ale że znowu je powtarzamy. I znowu okazuje się,

---

⁵ Mark Borisowicz Spektor (1903–1985), od 1935 naczelnik wydziału SPO UNKWD obw. dnipropietrowskiego; od 8 V 1937 zca naczelnika 4 Oddziału UNKWD obw. charkowskiego; od 4 VIII 1937 naczelnik 4 Oddziału, a od 22 X 1937 zca naczelnika UNKWD obw. odeskiego; od kwietnia 1938 naczelnik 3 Oddziału UGB NKWD USRS; od 26 V 1938 zca naczelnika UNKWD obw. kijowskiego; 28 VII 1938 oddelegowany do NKWD ZSRS; od 1946 na emeryturze. W. Zołotar'ow, *CzK-DPU-NKWS na Charkiwszczyni...*, s. 440.

не исправляем ошибки, которые мы допустили, отмеченные Центральным Комитетом, а что мы опять повторяем. И получается опять, что мы не разберемся с теми делами, которые у нас есть, а мы будем опять ломать дрова и возможно в обратную сторону.

Вот возьмите сейчас у нас больше освобождают, чем мы заканчиваем по подсудности. Тут надо посмотреть...

^{а-б}Председатель ^{-б-а}: Регламент тов. ЦИРУЛЬНИЦКОГО истек. Кто за то, чтобы продлить на 5-ть минут? Кто против? (два).

^бтов. ЦИРУЛЬНИЦКИЙ ^{-б}:

Для того чтобы мы опять после указаний Центрального Комитета не наломали дров с этими делами, я считаю, что нельзя устанавливать таких сроков, которые нам сейчас преподносят. Мы должны разобраться, мы не должны затягивать дела, но во всяком случае надо делать с толком. Если мы должны разобраться с человеком в течение месяца, то мы не можем этого сделать в течение трех дней.

Ряду областей возвратили следственные дела и нам вернули. На наше счастье, как говорит тов. ДОЛГУШЕВ, нам вернули только 550 дел, а вот Днепропетровской области, допустим, возвратили 3 – 4 тысячи дел и тов. ДОЛГУШЕВ, улыбаясь, заявляет, что нашей области все-таки повезло, и это повторил несколько раз.

Я не знаю, кому повезло нашей области, или допустим, Днепропетровской, которая получила больше дел. Что нам сейчас придется меньше возиться – это правильно, а кто больше ошибок натворил – мы или Днепропетровск – это другой вопрос. Я считаю, что там, где больше получили дел, там будет меньше ошибок, потому что там будет возможность их исправить, а у нас по большому количеству дел мы не имеем возможности исправлять ошибки потому, что мы на тот свет отправили людей – тут уж не разберешься. Я думаю, что, может быть, были среди них люди, которых на тот свет не следовало отправлять.

Можно без стеснения сказать, – мы отправили на тот свет таких людей, которых не надо было отправлять, и вот нам поэтому теперь легче разобраться.

[..]

^{а-б}Председатель ^{-б-а}: Слово имеет тов. РОТШТЕЙН⁴.

^бтов. РОТШТЕЙН ^{-б-а}:

---

⁴ Яків Юхимович Ротштейн (нар. 1906), з 1931 у ДПУ; у 1934 уповноважений ДТВ ОДПУ Південної залізниці; до 7 VI 1938 оперуповноважений 4 відділення УНКВС Харківської обл.; з 9 XII 1938 начальник відділення 4 відділу УНКВС Київської обл. *Золотарьов В. ЧК-ДПУ-НКВС на Харківщині...*, с. 434.

że nie zdążymy z rozpatrzeniem tych spraw, które mamy, ale znowu przeciągniemy strunę, prawdopodobnie w drugą stronę.

Proszę, co dzieje się obecnie, my więcej [ludzi] zwalniamy, niż kończymy spraw dochodzeniowych. Trzeba się temu przyjrzeć...

^{a-b}Przewodniczący^{b-a}: Wyznaczony czas tow. CYRULNICKIEGO minął. Kto jest za tym, aby przedłużyć [czas] o 5 minut? Kto przeciw ? (dwa).

^bTow. CYRULNICKIJ^b:

Abyśmy znowu, po uchwale Komitetu Centralnego, nie doprowadzili do przeciągnięcia struny w tych sprawach uważam, że nie wolno wyznaczać takich terminów, które się nam proponuje. Powinniśmy [te sprawy] załatwić, nie powinniśmy ich przeciągać, ale przede wszystkim trzeba działać skutecznie. Jeśli mamy załatwić sprawę człowieka w ciągu miesiąca, to nie możemy tego zrobić w ciągu trzech dni.

Sprawy śledcze zostały odesłane do szeregu obwodów, także i naszego. Na nasze szczęście, jak mówi tow. DOŁGUSZEW, nam zwrócili tylko 550 spraw, a oto obwodowi dnipro-pietrowskiemu zwrócili, przypuścmy, 3 – 4 tysiące spraw i tow. DOŁGUSZEW, uśmiechając się oświadcza, że naszemu obwodowi mimo to powiodło się, i powtórzył to kilka razy.

Nie wiem komu się powiodło, naszemu obwodowi czy przypuścmy dnipro-pietrowskiemu, który otrzymał więcej spraw. Że nam przyjdzie się teraz mniej wozić – to oczywiste, a kto więcej błędów popełnił – my czy Dniepropietrowsk – to inna sprawa. Uważam, że tam, gdzie zwrócono więcej spraw, tam będzie mniej błędów dlatego, że tam będzie możliwość ich poprawienia, a u nas w większości spraw nie można naprawić błędu, ponieważ myśmy już [tych] ludzi wyprawili na tamten świat – tych spraw już nie rozpatrzymy [ich spraw ponownie]. Myślę, że prawdopodobnie byli pośród nich ludzie, których na tamten świat nie należało wyprawiać.

Można powiedzieć bez ogródek – wyprawiliśmy na tamten świat takich ludzi, których nie należało wyprawiać, i właśnie dlatego teraz będzie nam łatwiej zorientować się [w sprawach].

[...]

^{a-b}Przewodniczący^{b-a}: Głos ma teraz tow. ROTSZTEJN⁶.

^bTow. ROTSZTEJN^b:

Towarzysze, nie jest tajemnicą dla nas wszystkich, że nasze organy, szczególnie w ostatnim czasie, mniej więcej przez rok, półtora, zostały uzupełnione

---

⁶ Jakow Jefimowicz Rotsztejn (ur. 1906), od 1931 w GPU; w 1934 pełnomocnik DTO OGPU Kolei Południowej; do 7 VI 1938 pełnomocnik operacyjny 4 Wydziału UNKWD obw. charkowskiego; od 9 XII 1938 naczelnik wydziału 4 Oddziału UNKWD obw. kijowskiego. W. Zołotar'ow, *CzK-DPU-NKWS na Charkiwszczyni...*, s. 434.

Товарищи, для всех нас не секрет, что наши органы, в особенности за последнее время, примерно за год–полтора, пополнялись новыми кадрами – комсомольцами, коммунистами, – людьми, которые не соприкасались раньше с оперативной работой и, которые вообще были далеки в некотором отношении от наших органов.

Сейчас этот новый народ влился к нам, полон желаний работать. Что же получается? Вместо того, чтобы их с первого же момента взять в соответствующее окружение со стороны «стариков», было проявлено к ним формальное отношение. Мы этих молодых людей окунули в оперативную работу, причем не с той стороны, с которой следовало бы.

Ведь это же не секрет, что мы молодых людей, пришедших к нам в органы, впервые не учили работать оперативному делу, а учили избивать арестованных, требуя признания своей вины. Это была неправильная ориентация.

Ведь это же, как говорится, горькая правда, не скроешь. Сейчас поздно бить себя в грудь и говорить, что мы натворили немало бед благодаря тому, что нами руководили «руководители» на подобие БАЛИЦКОГО, ЛЕПЛЕВ-СКОГО, УСПЕНСКОГО, которые давали нам установки контрреволюционного порядка.

Мы добивались от арестованных показаний, в большинстве случаев палкой, кулаком и, в результате, в полусознательном состоянии люди, подчас невинные, давали показания, лежа на полу, подписывали протоколы о своей причастности к контрреволюционной организации.

Я скажу из опыта Харьковского областного управления, где мне пришлось поработать. Мне дали арестованных: ШАПОВАЛОВА и САМОХВАЛОВА – двух студентов, один 1909 года рождения, другой – 1908 года рождения. На этих людей была справка: будучи в комсомоле в 1927 году по одному разу посетили квартиру, в которой собирались комсомольцы и зачитывали какой-то троцкистский документ, вот вся справка. Людей арестовали. И что вы думаете? Они успели просидеть по году и два месяца до того, как попали ко мне – молодые люди, сорванные с 5-го курса технологического института, люди, которые могли бы принести пользу нашей Советской стране, которая так нуждается в преданных технических кадрах.

Они год и два месяца просидели в тюрьме по чьей воле? По вражьей воле. И когда я изрядно поработал с ними, но без мордобоя, я убедился, что эти люди не заслуживают того, чтобы быть осужденными. Я пришел и говорю: «Тов. ЗАМКОВ⁵, эти ребята должны быть освобождены, нет веских данных содержать их под стражей. Они в 1928 году, будучи комсомольцами, один раз посетили квартиру, и прослушали какой-то троцкистский документ. Это не может служить причиной, чтобы их осудить». В ответ на это

---

⁵ Авраам (Абрам) Ілліч Замков (Заманський) (нар. 1898); у 1932 помічник Харківського обласного прокурора; працював у СПВ УНКВС Харківської обл.: з квітня 1933 уповноважений, оперуповноважений; до 1 IX 1937 помічник начальника 3 відділу; з потім начальник відділу; 19 VII 1938 відряджений до НКВС СРСР. *Золотарьов В. ЧК-ДПУ-НКВС на Харківщині...*, с. 408.

nowymi kadrami – komsomolcami, komunistami, ludźmi, którzy nie zetknęli się wcześniej z pracą operacyjną i którzy w ogóle nie pozostawali w żadnych stosunkach z naszymi organami.

Obecnie ten nowy naród zasilił [nasze organy], pełen zapału do pracy. I co z tego mamy? Zamiast otoczyć ich od pierwszego momentu właściwą opieką przez „starszych”, odnoszono się do nich formalnie. Myśmy tych młodych ludzi wrzucili do pracy operacyjnej, przy czym nie w taki sposób, jak należało.

Przecież nie jest tajemnicą, że młodych ludzi, którzy dopiero co przyszli do naszych organów, na początku nie uczyliśmy pracy operacyjnej, tylko uczyliśmy bicia aresztowanych tak, aby przyznali się do winy. To był zły kierunek.

Przecież to jest, jak mówią, gorzka prawda, nie ukryjesz jej. Teraz już za późno bić się w piersi i mówić, żeśmy narobili niemało biedy przez to, że rządili nami „kierownicy” na podobieństwo BALICKIEGO, LEPLAWSKIEGO, USPIENSKIEGO, którzy wydawali nam dyrektywy o charakterze kontrrewolucyjnym.

Wydobywaliśmy zeznania z aresztowanych w większości przypadków pałąką, pięścią; w rezultacie od ludzi znajdujących się w półświadomości, czasami niewinnych, którzy zeznawali leżąc na podłodze [i] podpisywali protokoły o swojej przynależności do kontrrewolucyjnej organizacji.

Przytoczę przykład z doświadczeń Charkowskiego Zarządu Obwodowego, gdzie przyszło mi pracować. Dali mi aresztowanych: SZAPOWAŁOWA i SAMOCHWAŁOWA – dwóch studentów, jeden urodzony w 1909 roku, drugi urodzony w 1908 roku. Była na ich temat informacja: będąc w komsomole, w 1927 roku, odwiedzili raz mieszkanie, w którym zbierali się komsomolcy i zgłębiali jakiś trockistowski dokument, oto cała informacja. Ludzi aresztowali. I co Wy myślicie? Oni zdążyli odsiedzieć rok i dwa miesiące, zanim trafili do mnie – młodzi ludzie, wyrwani z 5-tego roku instytutu technologicznego; ludzie, którzy mogli przynieść pożytek naszemu sowieckiemu państwu, tak bardzo potrzebującemu zaangażowanych kadr technicznych.

Oni rok i dwa miesiące przesiedzieli w więzieniu; za czyją sprawę? Za sprawę wroga. I kiedy solidnie z nimi popracowałem, ale bez mordobicia, przekonałem się, że ludzie ci nie zasługują na to, żeby ich skazać. Przyszedłem i mówię: „Tow[arzyszu] ZAMKOW⁷, ci ludzie powinni być uwolnieni, nie ma poważnych zarzutów, aby ich trzymać w areszcie. Oni w 1928 roku, będąc komsomolcami, odwiedzili jeden raz mieszkanie i wysłuchali [czytania] jakiegoś trockistowskiego dokumentu. To nie może być powodem skazania”. W odpowiedzi na to, „ortodoksyjny” ZAMKOW powiedział mi: „To wybij [z nich] zeznania, jesteś oportunistą”. I tak, z piętnem oportunisty, wyjechałem do Kijowa. A ci niewinni ludzie zostali w więzieniu.

---

⁷ Awraam (Abram) Iljicz Zamkow lub Zamanskij (ur. 1898), w 1932 pom. charkowskiego prokuratora obwodowego; następnie w SPO UNKWD obw. charkowskiego: od kwietnia 1933 jako pełnomocnik, pełnomocnik operacyjny; do 1 IX 1937 pom. naczelnika 3 Oddziału, następnie naczelnik Oddziału; 19 VII 1938 oddelegowany do NKWD ZSRS. W. Zołotar'ow, *CzK-DPU-NKWS na Charkiwsczynie...*, s. 408.

«ортодокс» – ЗАМКОВ мне ответил: «А ты добейся показаний, ты оппортунист». Я так и уехал в Киев с именем оппортунист. А эти невинные люди остались сидеть в тюрьме.

Я три раза писал об их освобождении, но СИМХОВИЧ⁶ – начальник IV-го отдела говорил: «Пойдите к ФЕДОРОВУ⁷». ФЕДОРОВ говорит: «Пойдите к СИМХОВИЧУ». Потом говорит: «Оставьте постановление у меня, вы не так разобрались в этом деле, как это требуется, мы дадим более молодому работнику, чем вы, и он разберется».

А это делала парторганизация УГБ в Харькове, и здесь – плелись в обозе. Я здесь пять месяцев и партийной работы не вижу, над нами не работают. Мы чекисты, и только. Парткомитет, как будто бы единодушно избранный нами, не работал. Партийную работу, такую, как требуется, в каждой парторганизации не проводил, все шло самотеком.

[...]

⁶-тов. КАРАФЕЛОВ⁶:

Товарищи, постановление Центрального Комитета и Совнаркома Союза ложит конец всем тем безобразиям, извращениям, которые имели место в работе наших органов.

Все эти извращения, товарищи, как указано в постановлении Центрального Комитета, как мы сами убедились на своем опыте, исключительно исходили, благодаря тому, что в наших органах на протяжении ряда лет засели враги, которые направляли свой удар против невинных людей. Они нас направляли, вернее, использовали нашу работу на то, что мы честных людей зачастую обвиняли абсолютно напрасно. У нас имеется ряд фактов, о которых товарищи сегодня говорили и в этой части мы должны сделать для себя соответствующие выводы – большой урок в дальнейшей работе.

Сегодня в своем докладе секретарь партийного комитета тов. МЕДВЕДЕВ очень мало говорил об этих извращениях, очень мало, товарищи он задал тон всей нашей парторганизации, чтобы со всей силой обрушиться на эти безобразия, которые имели место в нашей работе.

Ведь возьмите, товарищи, как мы работали? Допросы, если это сейчас проанализировать, составлялись по определенному стандарту, по определенному вопроснику. Писали не то, что говорил арестованный, а то, что хотелось следователю очень часто. Я знаю такие факты, что т. ЗАЛЕССКИЙ,

---

⁶ Абрам Михайлович Сімхович (1902–1940), з 27 VIII 1934 очолював секретно-політичні відділи УНКВС Вінницької обл., з 8 VIII 1937 Харківської обл. З 1938 начальник оперчекістського відділу ГУТАБ НКВС СРСР. Заарештований 6 III 1939, розстріляний 27 II 1940. *Золотарьов В. Олександр Успенський: особа..., с. 334.*

⁷ Федір Самойлович Федоров-Берков (нар. 1900), з квітня 1937 заступник начальника СПВ УНКВС Одеської обл.; з 12 VIII 1937 заступник начальника СПВ УНКВС Харківської обл.; з 2 VI 1938 т.в.о. помічника начальника КРВ НКВС УРСР; 28 VII 1938 відряджений до НКВС СРСР, де до арешту обіймав посаду інспектора ГУТАБ НКВС СРСР. Засуджений 8 III 1940 до позбавлення волі строком на 10 років. *Золотарьов В. Олександр Успенський: особа..., с. 342.*

Pisałem trzy razy w sprawie ich uwolnienia, ale SIMCHOWICZ⁸ – naczelnik IV Oddziału mówił: „Idźcie do FIODOROWA⁹”. FIODOROW mówi: „Idźcie do SIMCHOWICZA”. Potem mówi: „Zostawcie u mnie [Waszą] decyzję, rozpatrzyć sprawę nie tak, jak trzeba, damy ją młodszemu od Was funkcjonariuszowi i on ją załatwi [prawidłowo]”.

A robiła to organizacja part[yjna] UGB w Charkowie, tutaj – także wlekli się w ogonie. Jestem tutaj pięć miesięcy i pracy partyjnej nie widzę, nikt nad nami nie pracuje. Jesteśmy tylko czekistami. Komitet part[yjny], prawie zgodnie przez nas wybrany, nie pracował. Pracy partyjnej takiej, jaka jest potrzebna, nie prowadzili w żadnej organizacji, wszystko szło na żywioł.

[...]

^b-Tow. KARAFIEŁOW^b:

Towarzysze, uchwała Komitetu Centralnego i *Sownarkomu* Związku [Sowieckiego] kładzie kres wszystkim tym skandalom, wypaczeniom, które miały miejsce w pracy naszych organów.

Wszystkie te wypaczenia, Towarzysze, jak napisano w uchwale Komitetu Centralnego, jak sami przekonałiśmy się na podstawie własnego doświadczenia, wynikały głównie z faktu, że w naszych organach, na przestrzeni wielu lat, zasiadali wrogowie, którzy kierowali swoje ciosy przeciwko niewinnym ludziom. Oni nami kierowali, a dokładniej, wykorzystywali naszą pracę po to, żebyśmy często obwiniali uczciwych ludzi [i to] całkowicie na próżno. Dysponujemy szeregiem faktów, o których dzisiaj mówili towarzysze, i w tym zakresie powinniśmy wyciągnąć właściwe wnioski dla siebie – wielką lekcję dla dalszej pracy.

Sekretarz komitetu partyjnego tow. MIEDWIEDIEW, w swoim dzisiejszym wykładzie mówił bardzo mało o tych wypaczeniach, bardzo mało; Towarzysze, on nadał ton naszej part[yjnej] organizacji, żeby z całą siłą oburzyć się na te skandale, które miały miejsce w naszej pracy.

Weźcie pod uwagę, Towarzysze, jak myśmy pracowali? Przesłuchania, jeśli poddać je teraz dokładnej analizie, odbywały się według zamierzonego schematu, według ułożonego zestawu pytań. Pisaliśmy nie to, co mówił aresztowany, ale to, co bardzo często chciał [usłyszeć] śledczy. Znam takie fakty, kiedy t[owarzysz] ZALESSKIJ, t[owarzysz] ANTOSZKO, w swoim czasie, dzielili się ze mną [uwagami] o pracy, dziwili się, co to za dyrektywy [wydaje] zast[ępcą] naczelnika obwodu SPEKTOR. Przynosisz protokół przesłuchania z zeznaniami

---

⁸ Abram Michajłowicz Simchowicz (1902–1940), od 27 VIII 1934 stał na czele Tajnego Oddziału Politycznego UNKWD obw. winnickiego, a od 8 VIII 1937 obw. charkowskiego; od 1938 naczelnik Czekistowskiego Oddziału Operacyjnego GUŁag NKWD ZSRS. Aresztowany 6 III 1939, rozstrzelany 27 II 1940. W. Zołotar'ow, *Oleksandr Uspenskiy: osoba...*, s. 334.

⁹ Fiodor Samojłowicz Fiodorow-Berkow (ur. 1900), od kwietnia 1937 zca naczelnika SPO UNKWD obw. odeskiego; od 12 VIII 1937 zca naczelnika SPO UNKWD obw. charkowskiego; od 2 VI 1938 p.o. pom. naczelnika KRO NKWD USRS; 28 VII 1938 oddelegowany do NKWD ZSRS, gdzie do czasu aresztowania był inspektorem GUŁAG NKWD ZSRS. 8 III 1940 skazany na 10 lat pozbawienia wolności. W. Zołotar'ow, *Oleksandr Uspenskiy: osoba...*, s. 342.

т. АНТОШКО в свое время делились со мной по работе, удивлялись, что это за установка зам[естителя] начальника области СПЕКТОРА. Приносишь протокол допроса, где даются показания обвиняемым, который говорит, что меня завербовал такой-то, я проводил такую-то работу. СПЕКТОР говорит – пишите, что завербовал не такой-то, а такой-то, что в этом протоколе обязательно должен быть террор, а без этого протокол никуда не годится. Такие установки, товарищи, давались и выполнялись отдельными товарищами.

Как мы подбирали свидетелей по делам. Это же позор. Мы сами себя дискредитировали. Есть сознание арестованного и никаких документов, никаких свидетельских показаний. И вот начинаются розыски свидетелей. Разъезжаю по городу, по парторганизациям, по производствам, вызывают секретарей парторганизаций, Председателей завкомов, начальников спецчастей. Обязательно подбери свидетелей – это враг, по этому делу нужны свидетели.

Почему это делалось? Потому, что арестовывали людей по поверхностным материалам и не могли доводить дела до определенного конца. Поэтому приходилось прибегать к такому методу работы.

Это только потому, что мы поверхностно подходили к вопросу ареста ряда лиц. Не могли доказать преступления, довести дело до конца и прибегали к розыску свидетелей по городу.

Самый метод работы в отделе. Если ты поработал ночь и на утро в своем рапорте не указал, что у тебя имеется сознание – ты не работник. Тебя уже прорабатывают на оперативных совещаниях. Ты не смел говорить, что в этом деле не видишь серьезного состава преступления, что нет материалов в деле. Нет, это серьезный арестованный. Вы с ним плохо работаете. Надо поработать покрепче и тогда показания будут. Он вам даст и шпионскую линию и повстанческую, какую хотите.

Я помню, как т. ЗАЛЕССКИЙ на одном из оперативных совещаний заявил, что не верит в дело ЧАПЧАЯ, которое вел КОГАН, впоследствии арестованный, как враг народа. Он заявил: «Я в это дело не верю, и это дело вести не буду. Пусть ведет тот, кто его начал». Выступил КОРКУНОВ⁸ и заявил, что это неверие в такое дело, которое уже насчитывает организацию в 500 человек молодежи, что нужно ЛУПЕНКО – партийному организатору немедленно ставить вопрос о ЗАЛЕССКОМ.

Все, кто присутствовал на этом оперативном совещании, об этом знают. А если присмотреться к КОРКУНОВУ, кто он такой? Это сын крупного кулака, брата которого были у Колчака⁹. Такие справки о нем дают, и этот

---

⁸ Григорій Іванович Коркунов (1904–1940), з 1928 у ДПУ; до 8 VIII 1937 начальник відділення 4 відділу УДБ НКВС УРСР; потім начальник 6 відділення 4 відділу УДБ НКВС УРСР; з 4 III 1938 т.в.о. начальника 4 відділу УДБ УНКВС Київської обл.; з 22 III 1938 начальник 4 відділу УДБ УНКВС Київської обл.; з 25 VI 1938 т.в.о. начальника УНКВС Ворошиловградської обл. Заарештований 5 VI 1939, засуджений 24 VII 1940 до ВМП, розстріляний 5 IX 1940. *Золотарьов В. Олександр Успенський: особа...*, с. 305.

⁹ Йдеться про армію, що боролася під командуванням російського адмірала Олександра Колчака під час громадянської війни у Росії у 1918–1920 рр.

oskarżonego, który mówi, że zwerbował go taki a taki, że prowadził taką a taką działalność. SPEKTOR mówi – piszcicie, że zwerbował go nie ten, ale tamten; że w tym protokole powinien być obowiązkowo [wymieniony] terror, bez tego protokół nic nie jest warty. Takie dyrektywy, Towarzysze, były dawane i wypełniali je różni towarzysze.

Jak wybieraliśmy świadków do spraw? Przecież to hańba. Myśmy się sami dyskredytowali. Jest przyznanie się aresztowanego i żadnych dokumentów, żadnych zeznań świadków. I oto zaczyna się poszukiwanie świadków. Jadą na miasto, do organizacji part[yjnych], do zakładów, wzywają sekretarzy organizacji part[yjnych], przewodniczących kom[itetów] zak[ładowych], naczelników spec[jalnych] jednostek. Obowiązkowo dobierz świadków – to wróg, w tej sprawie konieczni są świadkowie.

Dlaczego tak się działo? Dlatego, że aresztowali ludzi na podstawie niewystarczających materiałów i nie mogli doprowadzić sprawy do wymaganego końca. Dlatego uciekali się do takich metod pracy.

To tylko dlatego, że podchodziliśmy do sprawy aresztowania szeregu osób w sposób powierzchowny. Nie mogliśmy udowodnić przestępstwa, doprowadzić sprawy do końca, więc uciekaliśmy się do poszukiwania świadków na mieście.

Główna metoda pracy w oddziale. Jeśli pracowałeś całą noc i do rana w swoim raporcie nie wykazałeś, że masz przyznanie się [do winy] – to nie jesteś funkcjonariuszem. Ciebie już obrabiają na zebraniach operacyjnych. Ty nie miałeś odwagi powiedzieć, że w tej sprawie nie widzisz poważnego znamiona przestępstwa, że nie ma w sprawie materiałów. Nie, to ważny aresztowany. Wy z nim źle pracujecie. Trzeba popracować mocniej, to wtedy zeznania będą. On przyzna się Wam do szpiegostwa i [działalności] powstańczej, do jakiej tylko chcecie.

Przypominam sobie jak [towarzysz] ZALESSKIJ na jednym z zebranych operacyjnych oświadczył, że nie wierzy w sprawę CZAPCZAJA, którą prowadził KOGAN, aresztowany w końcu jako wróg ludu. On oświadczył: „Ja w tę sprawę nie wierzę i sprawy tej prowadzić nie będę. Niech prowadzi ją ten, kto ją rozpoczął”. Wystąpił KORKUNOW¹⁰ i oświadczył, że ta niewiara w taką sprawę, w której [zatrzymano] już 500 młodych uczestników organizacji [coś oznacza]; trzeba, żeby ŁUPIENCE, partyjnemu organizatorowi, natychmiast postawić pytanie w sprawie ZALESSKIEGO.

Wszyscy, którzy uczestniczyli w zebraniu operacyjnym, wiedzą o tym. A jeśli przyjrzeć się KORKUNOWOWI, to kim on jest? On jest synem bogatego kulaka, którego bracia służyli u Kołczaka¹¹. Takie informacje o nim mamy, i ten

---

¹⁰ Grigorij Iwanowicz Korkunow (1904–1940), od 1928 w GPU; do 8 VIII 1937 naczelnik wydziału 4 Oddziału UGB NKWD USRS, następnie naczelnik 6 Wydziału 4 Oddziału UGB NKWD USRS; od 4 III 1938 p.o. naczelnika 4 Oddziału UGB UNKWD obw. kijowskiego; od 22 III 1938 naczelnik 4 Oddziału UGB UNKWD obw. kijowskiego; od 25 VI 1938 p.o. naczelnika UNKWD obw. woroszyłowgradzkiego. Aresztowany 5 VI 1939, skazany 24 VII 1940 na karę śmierci, rozstrzelany 5 IX 1940. W. Zołotar'ow, *Oleksandr Uspenskyj: osoba...*, s. 305.

¹¹ Chodzi o armię walczącą w wojnie domowej w Rosji, w l. 1918–1920 dowodzoną przez adm. rosyjskiego Aleksandra Kołczaka.

человек почему-то всякими неправдами вырастает в начальника Ворошиловградского областного отдела.

(Голос: УСПЕНСКИЙ выдвинул).

По этому вопросу, если не ошибаюсь, т. ЗАЛЕССКИЙ обращался к тов. ДОЛГУШЕВУ: «По-моему, тут что-то есть, на него имеются такие-то материалы», он получил ответ: «Откуда вам известно? Я это знаю». – «Ну ладно, можете идти».

И вот КОРКУНОВ, кажется, и по сей день работает начальником облуправления НКВД в Ворошиловграде.

[...]

^{а-б}Председатель^{-б-а}: Слово имеет тов. ЛУПЕНКО.

^бтов. ЛУПЕНКО^{-б}:

[...]

У нас имеется много случаев, когда мы били не тех, кого нужно, вернее попадали под удар и невинные люди. Работая на оперативной работе, мы естественно чувствовали, что в ближайшее время должны быть какие-то изменения в работе органов НКВД.

Например, вопросы об арестах. Мы понимаем, что в определенный период времени нужно было нанести решительный удар по вражеским гнездам, выкорчевать эти вражеские гнезда, но выкорчевать правильно, по-большевистски, бить там, где следует. Был у нас такой зам[еститель] нач[альника] отдела КАНЕВСКИЙ, затем начальником 4-го отдела был СОКОЛОВ. Он часто собирал совещания оперативных работников в части репрессий и ареста.

Например, меня лично вызвали и говорят, ты – ЛУПЕНКО должен предоставить на арест по своему отделению 75 человек. Я говорю – у меня нет такого учета, и я не могу набрать таких людей. Он говорит – вам приказано, должны выполнить. Выходишь и чухаешься. Я, как коммунист и чекист считал, что такая установка неправильная, но, с другой стороны, мыслишь себе, может быть, если такая ориентировка, нас же не посвящают. Раз вызывает зам[еститель] начальника отдела, значит, мы должны выполнять и метаться по шкафам и делали зачастую грубые ошибки в части репрессий.

О ленточках. Нас предупреждал начальник отдела КОРКУНОВ, МЕДВЕДЕВ, КАНЕВСКИЙ о том, что если мы обнаружим в отделении ленточки, на которых будет резолюция «арестовать» и человек не посажен, мы Вас арестуем, а у нас были ленточки без подтверждения материалов, на которых писали красным или синим карандашом «арестовать», и когда они попадали, думаешь, нет материалов, если арестуешь – будешь отвечать, не выполнишь – тоже будешь отвечать.

człowiek, jakimiś różnymi drogami, dochodzi do [funkcji] naczelnika Woroszyłowgradzkiego Oddziału Obwodowego.

(Głos [z sali]: USPIENSKIJ awansował).

W tej sprawie, jeśli się nie mylę, t[owarzysz] ZALESSKIJ zwracał się do tow. DOŁGUSZEWA: „Według mnie, coś w tym jest, są na niego jakieś materiały”; on otrzymał odpowiedź: „A Wy skąd to wiecie? Ja to wiem”. – „No dobrze, możecie odejść”.

I proszę, KORKUNOW chyba do dzisiaj pracuje jako naczelnik Zarządu Obwodowego NKWD w Woroszyłowgradzie.

[...]

^{a-b}Przewodniczący^{b-a}: Głos zabierze tow. ŁUPIENKO.

^bTow. ŁUPIENKO^b:

[...]

Mamy wiele przypadków, kiedy biliśmy nie tych, których trzeba, a ściślej mówiąc, pobici zostali także ludzie niewinni. Zajmując się pracą operacyjną, w sposób naturalny czuliśmy, że w najbliższym czasie powinno dojść do jakichś zmian w pracy organów NKWD.

Na przykład w sprawie aresztowań. Rozumiemy, że w określonym przedziale czasowym, trzeba było dokonać zdecydowanego uderzenia w gniazda wroga, wykorzenić te gniazda wroga, ale wykarczować je prawidłowo, po bolszewicku, bić tam, gdzie należy. Był u nas taki zast[ępcą] naczel[nika] oddziału KANIEWSKIJ, potem naczelnikiem 4 Oddziału był SOKOŁOW. On często organizował zebrania pracowników operacyjnych, dotyczące represji i aresztowań.

Na przykład, mnie osobiście wezwali i mówią: „Ty, ŁUPIENKO, powinieneś dostawić do aresztu przez swój wydział 75 osób”. Ja mówię: „Nie mam tylu i nie mam skąd wziąć takich ludzi”. On mówi: „Otrzymaliście rozkaz, powinieneście wypełnić”. Wychodzisz i próbujesz dojść do siebie. Ja, komunista i czekista uważałem, że takie postawienie sprawy nie jest w porządku, ale z drugiej strony, myślisz sobie, może być, jeśli jest takie zarządzenie, nam [przecież wszystkiego] nie wyjaśniają. Skoro zast[ępcą] naczelnika oddziału wzywa, to znaczy, że powinniśmy wykonać i miotać się po szafach, więc zbyt często popełnialiśmy poważne pomyłki w sferze [stosowania] represji.

W sprawie *lentoczek*. Naczelnicy oddziałów: KORKUNOW, MIEDWIEDIEW, KANIEWSKIJ, uprzedzali nas, że jeśli znajdziemy w wydziale *lentoczki*, na których będzie decyzja: „aresztować”, a wskazana osoba nie została aresztowana, to my aresztujemy Was; a myśmy mieli *lentoczki* bez potwierdzających materiałów, na których pisali czerwonym lub granatowym ołówkiem „aresztować”, i kiedy się trafiły, to myślisz: nie ma materiałów, jeśli aresztujesz – będziesz odpowiadać, nie wypełnisz – także będziesz odpowiadać.

В свете решений Совнаркома видно, что эта вражеская работа проводилась с тем, чтобы бить не по тем людям, которые проводили вражескую деятельность.

О порядке ведения самого следствия.

С нас требовали, что если протокол арестованного даешь, где указано, что он является участником организации, проводил какую-то контрреволюционную подрывную работу на том или ином участке, и если даешь без диверсии, террора, шпионажа – эти протоколы браковались. Естественно, что в практике своей работы мы знаем, что многие были и участниками организации, и шпионами, и террористами, но это не значит, что так должно быть всегда. Естественно, что тут зачастую – по заказу делалось.

Второе – в части правильного ведения протокола. У нас были специальные писаки протоколов по заказам. СМОЛЬНЫЙ в 4-м отделе, выдающаяся фигура и говорили, что если он уйдет из 4-го отдела, то вся работа упадет. Если говорили, что нужно получить какие-то показания, то на утро такие показания были.

О КОГАНЕ – я рядом с ним работал. Работаем ночью с большим напряжением, до 6 часов утра. Крепко с врагами работаем, когда чувствуешь, что это враг, но не всегда получались сознания, а КОГАН на утро две справки представляет о сознании арестованных. Как впоследствии выяснилось, что КОГАН зачастую фабриковал сознания арестованных, о чем говорили и на совещании, где КУПЫРИН говорил, что надо ЛУПЕНКО в этом не верить. Передали мне одного арестованного, следователем которого являлся КОГАН и напечатанный протокол. КОГАН говорит, этот протокол он подпишет. Я вызвал арестованного и он говорит, что понятия не имеет о таких показаниях. КОГАН взял у меня протокол, и у него арестованный подписал протокол под сильным нажимом.

У нас была такая система, что люди извращали работу не по-партийному, не по-большевистски, не по-чекистски работали и были на должной высоте.

Кто помнит узкое совещание, которое проводил СПЕКТОР и приводил примеры, что КОГАН за две недели закончил 120 следственных дел, а меня СПЕКТОР упрекал в том, что свидетели не дают показаний и в содействии вызова свидетелей для подтверждения антисоветской деятельности одного арестованного. Был арестован сионист, но нельзя было достать свидетельских показаний. Я стал докладывать целый ряд дел СПЕКТОРУ по сионистам, я особенно хочу заострить внимание на СПЕКТОРЕ. Докладываю, что часть арестованных были сионистами, по 1923/[19]24 г. г., потом декларировал свой отход от сионистского движения и ничем не подтверждается следствие, что он до последнего времени проводил враждебную деятельность. Он говорит: «Я вам приказываю не писать, по какой год он был в сионистской организации». Я говорю: «Позвольте, если он в 1923 году был сионистом, а мы знаем, что некоторые сионистские течения были до

W świetle decyzji *Sownarkomu* widać, że ta wroga działalność prowadzona była w taki sposób, żeby uderzyć nie w tych ludzi, którzy uprawiali wrogą działalność.

W sprawie trybu prowadzenia śledztwa.

Żądano od nas, że jeśli [od]dajesz protokół aresztowanego, gdzie jest napisane, iż jest on członkiem organizacji, [albo] iż prowadził taką a taką kontrrewolucyjną wywrotową działalność na tym lub na tamym terenie, ale oddajesz [protokół] bez [zapisu, iż jest to] dywersja, terror, szpiegostwo – takie protokoły poddawano brakowaniu. Naturalnie, co wiemy z praktyki naszej pracy, wielu było członkami organizacji, i [jednocześnie] szpiegami, i terrorystami, ale nie znaczy to, że tak powinno być zawsze. Oczywiście, było to zbyt często, a więc działo się na zamówienie.

Po drugie, w sprawie prawidłowego prowadzenia protokołu. Mieliśmy specjalnych pisarzy protokołów na zamówienie, [np.] SMOLNYJ – pracownik 4 Oddziału, wybitna figura i mówili, że jeśli on odejdzie z 4 Oddziału, to cała praca upadnie. Jeśli mówili, że konieczne są takie a takie zeznania, to na jutro takie zeznania były.

Co do KOGANA – pracowałem razem z nim. Pracujemy nocą w ogromnym napięciu, do 6 rano. Ostro pracujemy z wrogami – [szczególnie wtedy,] kiedy czujesz, że to wróg, ale nie zawsze uzyskiwaliśmy zeznania, a tu KOGAN na rano przedstawia dwa oświadczenia o przyznaniu się do winy. Jak się później okazało, to KOGAN bardzo często fabrykował zeznania aresztowanych, o czym mówili na zebraniu, kiedy KUPYRIN mówił, żeby ŁUPIENCE w to nie wierzyć. Przekazali mi jednego aresztowanego, którego przesłuchiwał KOGAN i napisany protokół. KOGAN mówi, że on podpisze ten protokół. Wezwałem aresztowanego a on mówi, że o tych zeznaniach nie ma pojęcia. KOGAN wziął ode mnie protokół i u niego, pod silną presją, aresztowany protokół podpisał.

Mieliśmy taki system, że ludzie wypaczali sens pracy, [wykonywali pracę] nie po linii partyjnej, nie po bolszewicku, nie jak na czekistę [przystało] i byli na wysokich stanowiskach.

Kto pamięta zebranie w ścisłym gronie, które prowadził SPEKTOR i podawali przykłady, że KOGAN w dwa tygodnie zakończył 120 spraw śledczych; a mnie SPEKTOR zarzucał, że świadkowie nie zeznają i aby nakłonić wzywanych świadków do składania [zeznań] potwierdzających antysowiecką działalność, jednego z nich aresztowano. Aresztowano syjonistę, ale nie sposób było wydobyć [z niego] obciążających zeznań. Zacząłem referować SPEKTOROWI cały szereg spraw dotyczących syjonistów; [tutaj] chcę szczególnie skupić uwagę na SPEKTORZE. Referuję, że część aresztowanych była syjonistami, aż do 1923 – [19]24 r., a potem [ten a ten] deklarował swoje odejście z ruchu syjonistycznego i w śledztwie nic nie potwierdza, że on prowadził wrogą działalność aż do ostatniej chwili. On mówi: „Rozkazuję Wam nie pisać, do którego roku on był w organizacji syjonistycznej”. Ja mówię: „Pozwólcie, jeśli on w 1923 roku był syjonistą, a my wiemy, że niektóre ruchy syjonistyczne były do wskazanego okresu czasu legalne, to znaczy, że trzeba [wyraźnie] rozgraniczać, kiedy to było”. On mówi: „Piszcie, że on jest członkiem

известного времени легальные, значит, тут надо разграничивать, когда это было». Он говорит: «Пишите, что он участник сионистской организации, не указывая годов». Я заявил, что таких протоколов не могу писать, но такие вражеские установки давались.

Тут затрагивал [вопрос] тов. КАРАФЕЛОВ в части сбора свидетельских показаний. Мы часто неправильно арестовывали и неправильно вели следствие. СПЕКТОР, когда говорил, что помогал вызывать свидетелей, я ему сказал, что вызвал 30 человек, и никто не подтверждает вражеской, анти-советской деятельности отдельных арестованных. Он вызвал ШИКА и дал ему задание вызвать свидетелей – корреспондентов «Известия», а арестованный работал корреспондентом и я сам допрошу. И далее СПЕКТОР приказывал, что нужно вызвать свидетелей, пусть они три дня ходят по коридору и тогда они дадут показания. Я СПЕКТОРУ ответил, что не буду этого делать. Вызвали свидетелей, ходили сутки в коридоре и лишь тогда из-за страха дали показания на арестованных.

Я не буду ручаться, что эти люди знали или не знали о вражеской деятельности, но я говорю о системе работы, от которой надо отказаться, о которой предупреждает ЦК ВКП(б) и Совнарком своим постановлением.

[...]

Теперь другой вопрос в части заявлений от арестованных. Я когда-то говорил с т. ЛОСЕВЫМ. Почему задерживаются заявления арестованных. Они адресуются Наркому ЕЖОВУ, адресуются тов. СТАЛИНУ. Кто имеет право задерживать? Я, как коммунист, себе представляю, что если от кого бы то ни было поступает заявление на имя тов. СТАЛИНА – кто имеет право задерживать. Какое бы ни было заявление, оно должно пойти по адресу, а у нас почему-то задерживается.

[...]

⁶-тов. СТРОИЛОВ⁶:

[...]

Товарищи, я коротенько остановлюсь о делах бывших сотрудников. Если здесь говорили, что были извращения с арестами граждан, то и наши бывшие чекисты, некоторые, несомненно, арестовывались невинно. За последнее время имеется ряд освобождений.

Я хочу товарищи, здесь привести пример, как составлялись справки на арест сотрудников, в частности справки, которые составлялись в отделе кадров, и эти справки, несомненно, боком вылезли для некоторых наших сотрудников. И прав т. ЛОСЕВ, который здесь заявил, что работники кадров больше бы говорили о тех безобразиях, которые они совершали, они о них ничего не сказали.

Этот вопрос выпячиваю потому, что сейчас предстоит чистка аппарата органов НКВД. Отделу кадров надо посерьезнее составлять справки для областного комитета партии и в ЦК партии, а не такие, как например:

organizacji syjonistycznej, nie podając okresu”. Oświadczyłem, że takich protokołów pisać nie mogę, ale takie wrogie polecenia były wydawane.

Tow. KARAFIEŁOW poruszał tutaj [problem], dotyczący kwestii zbierania zeznań świadków. Myśmy często nieprawidłowo dokonywali aresztowań i nieprawidłowo prowadzili śledztwa. SPEKTOR, kiedy mówił, że pomagał wzywać świadków, to odpowiedziałem, że wezwałem 30 osób i nikt nie potwierdza wrogiej, antysowieckiej działalności poszczególnych aresztowanych. On wezwał SZYKA i dał mu zadanie wezwać świadków – korespondentów „Izwestii”, a aresztowany pracował jako korespondent, i ja sam przesłucham. I jeszcze SPEKTOR nakazywał, że trzeba wezwać świadków, niech trzy dni pochodzą po korytarzu, to wtedy złożą zeznania. Odpowiedziałem SPEKTOROWI, że nie będę tego robić. Wezwali świadków, pochodzili dobę w korytarzu i dopiero wtedy, ze strachu złożyli zeznania na aresztowanych.

Nie będę ręczyć, czy ludzie ci wiedzieli, czy też nie wiedzieli o wrogiej działalności, ale mówię o systemie pracy, od którego należy odejść, przed którym przestrzega KC WKP(b) i *Sownarkom* w swojej uchwale.

[...]

Teraz drugi problem, dotyczący podań [pisanych przez] aresztowanych. Rozmawiałem kiedyś z [towarzyszem] ŁOSIEWEM. Dlaczego zatrzymuje się podania [pisane przez] aresztowanych? One są adresowane do *narkoma* JEŻOWA, są adresowane do tow. STALINA. Kto ma prawo je zatrzymywać? Ktokolwiek by nie wysyłał podania do tow. STALINA, to ja, jako komunista, zastanawiam się, kto ma prawo zatrzymywać [takie] podanie. Jakie by podanie nie było, ono powinno być przekazane na [wskazany] adres, a u nas z jakiegoś powodu jest ono zatrzymywane.

[...]

^bTow. STROIŁOW^b:

[...]

Towarzysze, ja tylko króciutko zatrzymam się przy sprawach byłych funkcjonariuszy. Jeśli tutaj mówiono, że w sprawach aresztów obywateli były wypaczenia, to i nasi byli czekaści, niektórzy, bez wątplenia zostali niewinnie aresztowani. W ostatnim czasie mieliśmy w [tej kwestii] cały szereg zwolnień.

Chcę towarzysze, przytoczyć tutaj przykład, w jaki sposób były przygotowywane wnioski na areszt, a szczególnie wnioski, które przygotowywano w oddziale kadr, i wnioski te bez wątplenia wyszły bokiem naszym niektórym funkcjonariuszom. T[owarzysz] ŁOSIEW ma rację, oświadczając tutaj, że pracownicy kadr powinni więcej mówić o tych skandalach, których oni się dopuszczali; a oni niczego o nich nie powiedzieli.

Sprawę tę akcentuję dlatego, że obecnie prowadzona jest czystka aparatu organów NKWD. Oddział Kadr powinien bardziej odpowiedzialnie przygotowywać wnioski dla obwodowego komitetu partii i KC partii, a nie takie, jak na przykład:

Вот справка составлена на бывшего начальника райотделения МИХАЙЛОВА отделом кадров КИСЕЛЕВСКИМ, что в этой справке КИСЕЛЕВСКИЙ указывает, что МИХАЙЛОВ (читает справку о МИХАЙЛОВЕ, составленную КИСЕЛЕВСКИМ), что еще нужно для этой справки, ничего, арестовать человека по этой справке и в результате МИХАЙЛОВ был арестован.

Впоследствии выяснилось, что МИХАЙЛОВ родился в Одессе, был в армии, работал в Ленинграде, был членом Ленинградского городского совета и, что МИХАЙЛОВ в жизни своей в Польше не был. С 1927 года МИХАЙЛОВ работал в органах НКВД. Товарищи, эти справки составлял КИСЕЛЕВСКИЙ неправильно – фиктивные.

Подрабатывали так материал, чтобы ближе придвинуть далеких родственников, которые находятся за границей. Вместо двоюродных братьев или дяди – писали, что родной брат был в Германии, а иногда писали, что он сам был в Германии и т. д.

(Голос: Расскажи о МОЖЕЙКО).

Ну о МОЖЕЙКО, он сам сын торговца, жена МОЖЕЙКО тоже дочь крупного торговца. При допросе я его не бил, только сказал: «Признавайся, шпионская морда». Потом подошел к нему, вижу, он умер. А ведь вы все знаете, он был больной туберкулезом (читал справку о МОЖЕЙКО).

Теперь о САГАЛОВЕ (читает справку о САГАЛОВЕ).

Оказывается, этот ШТЕЙНБЕРГ никакого отношения к САГАЛОВУ не имеет, абсолютно никаких родственников не имеет. Совершенно посторонний человек влез к нему в личное дело. Установили, что этот «родственник» является польским агентом и он осужден. Конечно, падает подозрение и на САГАЛОВА.

(Голос: Кем подписана эта справка).

ТАЛАЛАЕВСКИМ.

Такая справка, конечно, пользы не приносит. Мы в этих делах разобрались и этих лиц освободили. Но я хочу еще раз сказать о том, что в отделе кадров сидят коммунисты и составляют такие неверные справки на своих же чекистов.

(Тов. ШАМРИЛО: освободить – это полдела. В решении ЦК и Совнаркома говорится: привлекать к судебной ответственности людей, которые неправильно арестовывали или по чьей вине неправильно арестованы).

Справки составлялись бездумно, не по-партийному, не по-большевистски.

Oto wniosek przygotowany wobec byłego naczelnika Wydziału Rej[onowego] MICHAJŁOWA, przez [pracownika] Oddziału Kadr KISIELEWSKIEGO; we wniosku tym KISIELEWSKIJ wykazuje, że MICHAJŁOW (czyta wniosek na MICHAJŁOWA, przygotowany przez KISIELEWSKIEGO) [...] czego więcej trzeba, żeby aresztować – nic; aby aresztować człowieka [na podstawie] takiego wniosku i w rezultacie MICHAJŁOW został aresztowany.

W końcu wyjaśniło się, że MICHAJŁOW urodził się w Odessie, był w wojsku, pracował w Leningradzie, był członkiem Leningradzkiej Rady Miejskiej i że MICHAJŁOW w ciągu całego swojego życia nie był w Polsce. Od 1927 roku MICHAJŁOW pracował w organach NKWD. Towarzysze, wnioski te KISIELEWSKIJ przygotowywał nieprawidłowo – [to wnioski] fikcyjne.

Materiały przerabiali w taki sposób, żeby wykazać bliższy związek z dalekimi krewnymi, którzy są za granicą. Zamiast kuzynów lub wuja – pisali, że to rodzony brat był w Niemczech, a czasami pisali, że to on sam był w Niemczech itd.

(Głos [z sali]: Opowiedz o MOŻEJCE).

Cóż, MOŻEJKO, on sam syn kupca, żona MOŻEJKI także córka bogatego kupca. Podczas przesłuchania ja go nie biłem, tylko powiedziałem: „Przyznaj się, szpiegowska mordo”. Potem podszedłem do niego, widzę, on umarł. A przecież Wy wszyscy wiecie, że on był chory na gruźlicę (czytał informacje o MOŻEJCE).

Teraz o SAGAŁOWIE (czyta informacje o SAGAŁOWIE).

Okazuje się, że ten SZTEJNBERG w żaden sposób nie jest związany z SAGAŁOWEM, w ogóle nie ma żadnych krewnych. Całkiem obcy człowiek włączył do jego akt sprawy. Ustalili, że ten „krewny” jest polskim agentem i został skazany. Oczywiście, podejrzenie pada na SAGAŁOWA.

(Głos [z sali]: Kto podpisał wniosek?).

TAŁAŁAJEWSKIJ.

Taki wniosek oczywiście korzyści nie przynosi. Myśmy te sprawy rozpatrzyli i osoby te uwolniliśmy. Ale chcę jeszcze raz powiedzieć, że w dziale kadr siedzą komuniści i przygotowują takie kłamliwe wnioski na swoich przecież czekistów.

(Tow. SZAMRIŁO: Uwolnić – to [dopiero] połowa sprawy. W decyzji KC i Sownarkomu mówi się: pociągnąć do odpowiedzialności sądowej ludzi, którzy nieprawidłowo dokonywali aresztowań albo z winy których były takie aresztowania).

Wnioski wystawiano bezrozumnie, niezgodnie z zasadami partii, nie po bolszewicku.

(Tutaj przyszła notatka: Niech STROIŁOW opowie o MOŻEJCE).

O MOŻEJCE mówi się [teraz] bardzo dużo. Jak stoi sprawa z MOŻEJKĄ. Chcę scharakteryzować osobę MOŻEJKI: „Urodzony na Łotwie, w armii carskiej porucznik... (czyta), przez rząd carski był nagrodzony dwukrotnie orderem.

(Здесь поступила записка: пусть СТРОИЛОВ расскажет о МОЖЕЙКО).

О МОЖЕЙКО идет очень много разговоров. Как обстоит [дело] с МОЖЕЙКО. Я хочу охарактеризовать лицо МОЖЕЙКО: «Уроженец Латвии, в царской армии поручик... (зачитывает) царским правительством был награжден дважды орденом. В 1935 году МОЖЕЙКО лишь принял Совгражданство. В анкетах и других документах писал по-разному, то он поляк, то белорус, то русский, а оказался латыш. Мать МОЖЕЙКО с 1923 года получила от латышского консула визу на въезд за границу. Брат МОЖЕЙКО – Адольф, с 1937 года арестован как шпион».

Но, как видно, партийное собрание интересуется не лицо МОЖЕЙКО. Здесь партийное собрание интересуется, при каких обстоятельствах умер МОЖЕЙКО. Для Вас все известно о том, что он был больным человеком – туберкулез горла и абсолютно не разговаривал. Его дело вел тов. БЕЛОВ – допрашивал раз пять. Об этом имеются записи в протоколе. Затем было доложено т. ПАВЛЫЧЕВУ о том, что МОЖЕЙКО показаний не дает.

Тов. ПАВЛЫЧЕВ совместно со мной согласовал вопрос с тов. ДОЛГУШЕВЫМ. ДОЛГУШЕВ сказал: «Допросить его покрепче». Но как покрепче, вы знаете, т. е., короче говоря, всыпать. Причем т. ДОЛГУШЕВ предупредил ПАВЛЫЧЕВА: «Вы его особенно крепко не допрашивайте, потому что он задохнется. Он еле-еле говорит».

Тов. ПАВЛЫЧЕВ пришел ко мне в кабинет. Мы взяли МОЖЕЙКО в «комнату смеха», как она называлась. Только туда зашли, и вот хотите верьте, хотите – нет, т. ПАВЛЫЧЕВ ударил его два раза. Потом говорит: «Ну его к черту, он еще сдохнет».

Я тогда взял МОЖЕЙКО к себе на допрос, минут 30 еще допрашивал его, тов. БЕЛОВ приходил ко мне в кабинет, видел, как я с ним беседовал. МОЖЕЙКО сел в кресло. Я его допрашиваю, он ничего не отвечает. Я думаю: «Ну, просто человек устал, или притворяется». Я ему говорю: «Ты не притворяйся, давай показания, шпионская морда».

Он опять молчит. БЕЛОВ сидит как раз у меня на диване. Я подхожу к стулу, говорю: «Ты будешь давать показания?». Он опять головой так. БЕЛОВ подходит к МОЖЕЙКО: «Будешь давать показания?». Потом говорит: «Подозрительно».

Ну, посмотрим – он уже готов. Я подробно рассказываю, как это дело обстояло.

Что я сделал? Позвонил т. ПАВЛЫЧЕВУ на квартиру. Это было приблизительно в 5 или 6 часов. Говорю о том, что такое-то происшествие. Он сказал: «Вызовите начальника тюрьмы, пусть он его уберет». Его убрали.

[...]

⁶тов. МАРЧЕНКО⁶:

Товарищи, постановление Совнаркома и ЦК ВКП(б) совершенно правильно осветило положение в области следственной и агентурной работы.

Dopiero w 1935 roku MOŻEJKO przyjął sow[ieckie] obywatelstwo. W ankietach i innych dokumentach pisał różnie, że jest Polakiem, Białorusinem, Rosjaninem, a okazało się, że to Łotysz. Matka MOŻEJKI w 1923 roku otrzymała wizę od łotewskiego konsula na wjazd za granicę. Brat MOŻEJKI, Adolf, w 1937 roku został aresztowany jako szpieg^b.

Ale, jak widać, zebranie partyjne nie interesuje się [samą] osobą MOŻEJKI. Tutaj zebranie partyjne interesuje się tym, w jakich okolicznościach MOŻEJKO umarł. Wszystkim Wam było wiadomo, że on był chorym człowiekiem – gruźlica gardła i w ogóle nie mówił. Jego sprawę prowadził tow. BIEŁOW, przesłuchiwał go pięć razy. Są o tym zapisy w protokole. Następnie zameldowano t[owarzyszowi] PAWŁYCZEWOWI, że MOŻEJKO niczego nie zeznaje.

Tow. PAWŁYCZEW, wspólnie ze mną, omówił ten problem z tow. DOŁGUSZEWEM. DOŁGUSZEW powiedział: „Przesłuchać go mocniej”. A jak mocniej – Wy wiecie, tj., krótko mówiąc, spuścić lanie. Przy czym t[owarzysz] DOŁGUSZEW uprzedził PAWŁYCZEWĄ: „Wy go szczególnie mocno nie przesłuchujcie, ponieważ się udusi. On ledwo, ledwo mówi”.

Tow. PAWŁYCZEW przyszedł do mnie do gabinetu. Wzięliśmy MOŻEJKĘ do „pokoju śmiechu”, jak go nazywano. Tylko żeśmy weszli, i cóż, chcecie – wierzcie, chcecie – nie wierzcie, t[owarzysz] PAWŁYCZEW uderzył go dwa razy. Potem mówi: „No, czort z nim, on jeszcze zdechnie”.

Wziąłem wtedy MOŻEJKĘ do siebie na przesłuchanie, przesłuchiwałem go jeszcze 30 minut, tow. BIEŁOW przychodził do mnie do gabinetu, widział, jak z nim rozmawiałem. MOŻEJKO usiadł na krześle. Przesłuchuję go, on nic nie odpowiada. Myślę: „Cóż, po prostu człowiek jest zmęczony lub udaje”. Mówię do niego: „Ty nie udawaj, składaj zeznania, szpiegowska mordó”.

On znowu milczy. BIEŁOW siedzi u mnie akurat na kanapie. Podchodzę do stołu, mówię: „Będziesz składać zeznania?”. On znowu głową [ ] tak. BIEŁOW podchodzi do MOŻEJKI: „Będziesz składać zeznania?”. Potem mówi: „Podejrzane”.

No, patrzmy – on już gotowy. Opowiadam szczegółowo, jak to było naprawdę.

Co ja zrobiłem? Zadzwoiłem do t[owarzysza] PAWŁYCZEWĄ do domu. To było w przybliżeniu około godziny 5 lub 6. Mówię o tym, że [zaszedł] taki przypadek. On powiedział: „Wezwijcie naczelnika więzienia, niech on go zabierze”. Zabrali go.

[...]

^bTow. MARCZENKO^b:

Towarzysze, uchwała *Sownarkomu* i KC WKP(b) wyjątkowo słusznie opisała stan faktyczny w dziedzinie pracy śledczej i agenturalnej.

W uchwale ukazano, że na równi z sukcesami, [które osiągnięto w operacji] rozbicia gniazd wroga na Ukrainie, popełnione zostały poważne błędy w praktyce pracy śledczej.

В постановлении указано, что наряду с успехами по разгрому вражеских гнезд на Украине, были допущены грубейшие ошибки в практике следственной работы.

[...] Внезапно ко мне приезжает начальник 4-го отдела ТРУШКИН¹⁰ (он сейчас работает в Николаеве) с заданием: арестовать в течение 48-ми часов 200 человек – контрольная цифра.

Я отказался, заявив, что будем арестовывать только тех, на которых есть проверенные материалы. Он звонит по телефону зам[естителю] нач[альника] Управления ШИРОКОМУ¹¹, что я отказываюсь арестовывать людей. ШИРОКИЙ дает по телефону распоряжение ТРУШКИНУ, чтобы он сам приступил к аресту. Я не выполнил распоряжения об аресте 200 человек. Арестовал только тех, которых следовало арестовать.

Был второй возмутительный недопустимый случай, когда меня пытались заставить доложить на тройку 30 человек, из которых некоторые еще не были даже допрошены.

(Голос: авансом).

Да, не было свидетельских показаний, и мне предложили доложить на тройку. Я отказался, и меня чуть ли не обвинили в уклоне – оппортунист и т. д., у меня это дело забрали и поручили некоему МИХАЙЛОВУ доложить. Докладывали, и, конечно, дело провалилось потому, что там не было даже показаний самих обвиняемых. Пришлось сказать на ухо Прокурору, что нет показаний и отложили [это дело].

[...]

⁶-тов. БОЙКО⁶:

[...]

Разрешите несколько задержать ваше внимание на Полтавской области потому, что я считаю, что то, что здесь сегодня будет записано, будет достоинством Центрального Комитета. В Полтаве я больше сталкивался с фактами бахвальства, липогонства, марафета и тиранства со стороны начальника областного управления ВОЛКОВА¹².

---

¹⁰ Яків Лук'янович Трушкін (нар. 1900), працював у СПВ УНКВС Чернігівської обл.; з квітня 1935 начальник відділення, з квітня 1938 заступник начальника відділення, з 28 V 1938 начальник СПВ УНКВС Миколаївської обл. Заарештований 3 VIII 1939, засуджений 23 III 1941 до ВМП. *Золотарьов В. Олександр Успенський: особа..., с. 340.*

¹¹ Іван Тарасович Широкий (Майський) (1903–1938), з 1927 у ДПУ; в УНКВС Чернігівської обл.: з 4 X 1935 начальник 5 відділення ОВ; з 5 III 1938 т.в.о. заступника начальника Управління; з 20 V 1938 нарком внутрішніх справ Молдавської АРСР. Заарештований 27 IX 1938, помер під час слідства. *Золотарьов В. Олександр Успенський: особа..., с. 349.*

¹² Олександр Олександрович Волков (1898–1941), з 1921 у ЧК; з 20 III 1936 начальник СПВ УДБ УНКВС по Азовсько-Чорноморському краю, згодом начальник 4 відділу УДБ УНКВС Дніпропетровської обл. Заарештований 26 VI 1937, звільнений через 3 місяці; з 26 XI 1937 начальник 4 відділу УДБ УНКВС по Київській обл.; з 26 II 1938 начальник УНКВС Полтавської

[...] Niespodziewanie przyjeżdża do mnie naczelnik 4 Oddziału TRUSZKIN¹² (pracuje obecnie w Mikołajowie) z zadaniem: w ciągu 48 godzin aresztować 200 osób – kontrolna liczba.

Odmówiłem, oświadczywszy, że będziemy aresztować tylko tych, na których są sprawdzone materiały. On dzwoni do zast[ępcy] nacz[elnika] Zarządu, SZYROKIEGO¹³, że ja odmawiam aresztowania ludzi. SZYROKIJ telefonicznie wydaje TRUSZKINOWI zarządzenie, żeby on sam przystąpił do aresztowań. Ja nie wykonałem rozporządzenia o aresztowaniu 200 ludzi. Dokonywałem aresztowań tylko tych, których należało aresztować.

Był [jeszcze] drugi skandaliczny, niedopuszczalny przypadek, kiedy próbowali mnie zmusić do przekazania na trójkę 30 osób, z których niektórzy nie byli jeszcze przesłuchani.

(Głos [z sali]: Awansem).

Tak, nie było zeznań świadków, a mnie zlecili przekazać na trójkę. Odmówiłem i niewiele brakowało, a oskarżyliby mnie o odchylenie – oportunistą, itd.; zabrali mi tę sprawę i zlecili niejakiemu MICHAJŁOWOWI, żeby ją przedłożył. Przekazano i oczywiście sprawa padła, ponieważ nie było w niej nawet zeznań samych oskarżonych. Trzeba było powiedzieć na ucho prokuratorowi, że nie ma zeznań i odłożyli [tę sprawę].

[...]

^b-Tow. BOJKO^{-b}:

[...]

Pozwólcie zatrzymać trochę swoją uwagę na obwodzie połtawskim, dlatego że, jak uważam, coś, co tutaj będzie dzisiaj zapisane, będzie wkładem Komitetu Centralnego. W Połtawie stykałem się więcej z faktami chępliwości, fabrykowania spraw, draństwa i tyranii ze strony WOLKOWA¹⁴, naczelnika Zarządu Obwodowego.

WOLKOW, od momentu przybycia do obwodu połtawskiego, modelowo terroryzował funkcjonariuszy. Pierwszym zadaniem, które sobie postawił, było

---

¹² Jakow Łukjanowicz Truszkin (ur. 1900), pracował w SPO UNKWD obw. czernihowskiego; od kwietnia 1935 naczelnik wydziału, od kwietnia 1938 zca naczelnika wydziału, od 28 V 1938 naczelnik SPO UNKWD obw. mikołajowskiego. Aresztowany 3 VIII 1939, skazany 23 III 1941 na karę śmierci. W. Zołotar'ow, *Oleksandr Uspen'skij: osoba...*, s. 340.

¹³ Iwan Tarasowicz Szyrokij (Majskij) (1903–1938), od 1927 w GPU; w UNKWD obw. czernihowskiego: od 4 X 1935 naczelnik 5 Wydziału OO; od 5 III 1938 p.o. zcy naczelnika Zarządu; od 20 V 1938 ludowy komisarz spraw wewnętrznych MASRS. Aresztowany 27 IX 1938, zmarł podczas śledztwa. W. Zołotar'ow, *Oleksandr Uspen'skij: osoba...*, s. 349.

¹⁴ Aleksandr Aleksandrowicz Wołkow (1898–1941), od 1921 w CzK; od 20 III 1936 naczelnik SPO UGB UNKWD Kraju Azowsko-Czarnomorskiego, następnie naczelnik 4 Oddziału UGB UNKWD obw. dnipropietrowskiego. Aresztowany 26 VI 1937, zwolniony po 3 miesiącach; od 26 XI 1937 naczelnik 4 Oddziału UGB UNKWD obw. kijowskiego; od 26 II 1938 naczelnik UNKWD obw. połtawskiego. Aresztowany 8 III 1939, skazany 20 VII 1941 na karę śmierci, rozstrzelany 16 X 1941 w Moskwie. J. Szapował, W. Prystajko, W. Zołotar'ow, *op.cit.*, s. 446–447.

ВОЛКОВ с момента прибытия в Полтавскую область, форменным образом терроризировал сотрудников. Первой своей задачей он поставил, конечно, составление справок. Никто не спорит о том, что в наших органах нужно очищаться и очищаться, но дело в том, что ВОЛКОВ посадил целый ряд невинных работников, которые сидят уже около года, показаний не дают. Конечно, их придется освободить или они, наверное, уже освобождены.

ВОЛКОВ был самый первый застрельщик липовых протоколов. Он сам по трое суток сидел в кабинете без арестованных и писал протоколы по 60–80 стр[аниц] (смех).

Больше того, масса арестованных сидит в Кременчуге, а он пишет протокол в Полтаве и говорит, так учитеесь работать. Нет, – говорю, – я буду писать так, как арестованный говорит, и как мне партийная совесть подсказывает. Ну, – говорит, – тогда Вы не знаете стиля в работе.

Почему я это говорю? Я говорю это потому, что я из практики знаю серьезного арестованного, который мог бы вскрыть нам вражеское подполье (петлюровское подполье), он направлял по ложному пути.

Я имею [в виду], товарищи, арестованного в Кременчуге ШАМРО-ВОВК, махровый петлюровец, близко стоявший к петлюровскому министерству внутренних дел, он насадил полосу повстанческих организаций в Винницкой области, в Полтавской области, в частности, в б[ывшем] Кременчугском округе. Скажите, пожалуйста, хоть десятый процент этого подполья, которое он заложил, было вскрыто? Не было, а люди, которых он даже не знает, проходят у него по показаниям, как участники организации.

Этот ШАМРО-ВОВК в свое время в Казатине от благодарных евреев подвел Петлюре белую лошадь. Он начал давать мне показания, действительно о том подполье, которое было заложено, и немедленно он был взят у меня, потому что штаб повстанческой дивизии должен быть в Полтаве, а не в Кременчуге. Как так, повстанческий штаб в Кременчуге? Когда насаждали людей, ВОЛКОВ решил, что в Полтаве будет дивизия, а Кременчугу дадим два отдельных полка (смех). Для того, чтобы дать дивизию и два отдельных полка, нужно хотя бы относительно довести до мирного времени численность этой дивизии, значит, нужно людей и брали людей по списку – бедняков, середняков. Был перегиб в этом отношении.

[..]

Дальше, товарищи, как строилась работа по вскрытию ПОВ'ских организаций? По телефону меня спросили: «Сколько у Вас сидит поляков в Кременчуге?» Я говорю: «Столько-то, причем 45% дали показания как шпионы». Он говорит: «Ничего подобного. У нас в Полтаве вскрыта коменда, а Вы стройте боювки». Я говорю: «Они дали показания по шпионажу», и это действительно были шпионы. Не знаете стиля работы, вкуса работы

обл. Заарештований 8 III 1939, засуджений 20 VII 1941 до ВМП, розстріляний 16 X 1941 у Москві. Шаповал Ю., Пристайко В., Золотарьов В. *Цит. праця*, с. 446–447.

oczywiście przygotowanie wniosków. Dla wszystkich jest oczywiste, że w naszych organach trzeba się nieustannie oczyszczać, ale problem w tym, że WOŁKOW posadził cały szereg funkcjonariuszy, którzy siedzą już około roku, nie złożąwszy zeznań. Oczywiście, trzeba będzie ich uwolnić albo zapewne zostali już zwolnieni.

WOŁKOW był największym twórcą lipnych protokołów. Samotnie, po trzy doby siedział w gabinecie bez aresztantów i pisał protokoły, po 60–80 ka[rt] (śmiej).

Więcej nawet, cała masa aresztowanych siedzi w Krzemieńczuku, a on protokół pisze w Połtawie i mówi: tak się pracuje, uczcie się. Nie – mówię – ja będę pisać tak, jak mówi aresztowany i jak mi podpowiada sumienie partyjne. No cóż – mówi – w takim razie Wy nie macie [właściwego] stylu pracy.

Dlaczego to mówię? Mówię to dlatego, że z praktyki znam [jednego] ważnego aresztowanego, który mógłby ujawnić nam wrogie podziemie (podziemie petlurowskie), a on kierował [sprawy] fałszywym tropem.

Mam [na myśli], towarzysze, aresztowanego w Krzemieńczuku SZAMROWOWKA, skrajnego petlurowca, który był blisko petlurowskiego ministerstwa spraw wewnętrznych; założył on [cały] szereg organizacji powstańczych w obwodzie winnickim, w obwodzie połtawskim, a szczególnie w b[yłym] okręgu krzemieńczuckim. Powiedźcie, proszę, czy choć dziesięć procent tego podziemia, które on założył, zostało wykryte? Nie zostało, a ludzie, których on nawet nie zna, pojawiają się w jego zeznaniach jako członkowie organizacji.

W swoim czasie w Koziatynie, wspomniany SZAMROWOWK przyprowa-
dził Petlurze od wdzięcznych Żydów białą klacz. Kiedy zaczął [już] zeznawać właśnie o tym podziemiu, które założył, natychmiast mi go zabrano, ponieważ sztab dywizji powstańczej powinien być w Połtawie, a nie w Krzemieńczuku. No bo, jakże to tak, sztab powstańczy w Krzemieńczuku? Kiedy wsadzali do więzienia ludzi, WOŁKOW postanowił, że w Połtawie będzie dywizja, a do Krzemieńczuka prześlemy dwa oddzielne pułki (śmiej). Do tego, żeby mieć dywizję i dwa oddzielne pułki, trzeba chociaż w przybliżeniu doprowadzić do czasów pokoju liczebny stan dywizji, to znaczy, potrzebni są ludzie; dlatego brali ludzi według spisu – biedniaków, średniaków. Było przegięcie w tej kwestii.

[..]

Dalej, towarzysze, [a] jak prowadzono pracę nad wykryciem peowiackich organizacji? Zapytał mnie przez telefon: „Ilu Polaków siedzi u Was w Krzemieńczuku?”. Ja mówię: „Tyle i tyle, przy czym 45% złożyło zeznania jako szpiedzy”. On mówi: „Nic podobnego. U nas w Połtawie wykryto komendę, a Wy szykujcie bojówki”. Ja mówię: „Oni złożyli zeznania w sprawie szpiegostwa” i rzeczywiście to byli szpiedzy. „Nie macie stylu pracy, nie rozumiecie ducha pracy”. Ja tych bojówek nie wyszykowałem, więc oni sami je stworzyli, uważali, że ja tego zrobić nie potrafię.

[..]

Były dyrektywy w tym kierunku, żeby żadnego aresztowanego nie zwalniać. Spotkałem się z tym tutaj i w Połtawie. W Krzemieńczuku zwolniłem 67 biedniaków

не понимаете. Этих боювок я не строил, и они построили сами, считали, что я не способен на это.

[...]

Была установка насчет того, чтобы ни одного арестованного не освободить. С этим я здесь столкнулся, и столкнулся в Полтаве. В Кременчуге я освободил 67 бедняков и середняков, взятых по списку. На меня было заведено за это следственное дело. Наверно оно сюда придет, но я знаю, что я сделал правильно – освободил честных, ни в чем неповинных колхозников, бедняков, середняков. Никакие они не члены организации, если они такими где-либо и прошли.

Такое положение было и здесь. Посадили, значит, освободить нельзя. Здесь на оперативном совещании приводили пример с арестованным СОЙФЕРТИСОМ. В свое время по ленточке, как говорят, был арестован член партии СОЙФЕРТИС.

(Голос: по устному приказанию).

Ну да, а 2-й отдел ленточку дал. Бились, бились над ним, свидетелей искали – нет. Докладывается дело раз, докладывается два, три раза, десятки раз докладывается. Следовательно или я приходили с мнением освободить. Нет, как так освободить, нужно добыть показания, во что бы то ни стало. Это было при ПАВЛЫЧЕВЕ. Допрашивали свидетелей, соседей, людей, которые знают его с места рождения, все характеризуют с самой положительной стороны – член партии, активист, сам рабочий. Но как же так освободить, когда мы его арестовали.

Затем я уже настолько надоел ПАВЛЫЧЕВУ, что он заявил: «Ну, что ж посидит еще месяц». Я говорю: «Он же сидит два с половиной месяца». «Ну, что ж, посидит еще месяц». Я говорю: «Так нельзя решать». «Ну, хорошо, оставьте мне дело, я посмотрю».

И так смотрел еще месяц. В конечном итоге, пришлось освободить.

[...]

⁶-тов. АБРАМЗОН⁶:

Трудно, товарищи, сказать, чем бы все это кончилось, если бы не подоспело постановление Центрального Комитета и Совнаркома [...].

Я приведу целый ряд примеров. Ведь, товарищи, я около 6-ти месяцев работал в следственной группе в Проскурове, которой также руководили зам[еститель] нач[альника] УНКВД по Каменец-Подольской области КРУТОВ¹³, ныне нач[альник] отдела кадров НКВД УССР, где ставленник

---

⁶ Було: ЖАБРОВ.

¹³ Роман Васильович Крутов (1903–1987), з 1932 у ДПУ; з 15 I 1938 начальник відділення КРВ НКВС УРСР; з 4 III 1938 заступник начальника УНКВС Кам'янець-Подільської обл.; з 29 VIII 1938 начальник відділу кадрів НКВС УРСР; з 11 III 1939 заступник начальника УНКВС

i średniaków, wziętych według spisu. [W odwet] za to wszczęto przeciwko mnie sprawę śledczą. Na pewno ona za mną tu przyjdzie, ale ja wiem, że postąpiłem prawidłowo – uwolniłem uczciwych, niczemu niewinnych kolchoźników, biedniaków, średniaków. Oni nie są żadnymi członkami organizacji, jeśli nawet jako tacy pojawiali się [w sprawach].

Taka sama sytuacja była także tutaj. Jeśli uwięzili, to znaczy: wypuszczać nie wolno. Tutaj, na naradzie operacyjnej podawali przykład z aresztowanym SOJFERTISEM. W swoim czasie został aresztowany, jak mówią, na podstawie *lentoczki*, członek partii SOJFERTIS.

(Głos [z sali]: Na ustny rozkaz).

No tak, ale 2 Oddział *lentoczkę* dał. Bili, katowali go, szukali świadków – nie [znaleźli]. Referowano sprawę jeden raz, referowano drugi, trzeci, dziesiątki razy referowano. Śledczy, a także ja sam doszliśmy do wniosku, że należy zwolnić. Nie, no bo jak to zwolnić, trzeba [przecież] wydobyć zeznania, cokolwiek by się nie stało. Tak było za PAWŁYCZEWA. Przesłuchiwali świadków, sąsiadów, ludzi, którzy znali go z miejsca urodzenia, wszyscy charakteryzują go z jak najlepszej strony – członek partii, aktywista, sam [pracuje jako] robotnik. Ale jak go zwolnić, jeśli myśmy go już aresztowali.

W końcu już tak [zalażłem za skórę] PAWŁYCZEWOWI, że ten stwierdził: „Rozumiem, że on posiedzi jeszcze miesiąc”. Ja mówię: „On siedzi już dwa i pół miesiąca”. [On:] „Rozumiem, że on posiedzi jeszcze miesiąc”. Ja na to: „Tak nie można podejmować decyzji”. [On:] „No dobrze, zostawcie mi sprawę, ja sam zobaczę”.

I tak rozpatrywał sprawę jeszcze miesiąc. W rezultacie, musieliśmy zwolnić.
[...]

^bTow. ABRAMZON^b:

Towarzysze, trudno powiedzieć, czym by się to wszystko skończyło, gdyby nie nadeszła uchwała Komitetu Centralnego Partii i *Sownarkomu* [...].

Przytoczę cały szereg przykładów. Przecież, Towarzysze, przez około 6 miesięcy pracowałem w grupie śledczej w Proskurowie, którą także kierował zast[ępcą] nacz[elnika] UNKWD w obwodzie kamieniecko-podolskim, KRUTOW¹⁵, obecnie nacz[elnik] Oddziału Kadr NKWD USRS, gdzie – postawiony przez USPIENSKIEGO, ŻABRIEW^c, były naczelnik UNKWD w kamieniecko-podolskim obwodzie, ^doświadczył na naradzie, że nasze organy powinny pozbywać się wszystkich, którzy posiadają „ogony” [mają zaległości], że skład

---

^c Było: ŻABROW.

^{d-d} Podkreślono odręcznie.

¹⁵ Roman Wasyliewicz Krutow (1903–1987), od 1932 w GPU; od 15 I 1938 naczelnik wydziału KRON NKWD USRS; od 4 III 1938 zca naczelnika UNKWD obw. kamieniecko-podolskiego; od 29 VIII 1938 naczelnik Oddziału Kadr NKWD USRS; od 11 III 1939 zca naczelnika UNKWD obw. mikołajowskiego; od 6 IX 1939 naczelnik UNKWD obw. wołyńskiego, a od 1 XII 1939 obw. rówieńskiego. W. Zołotar'ow, *Oleksandr Uspenskyj: osoba...*, s. 306–307.

УСПЕНСКОГО – ЖАБРЕВ^в, бывший начальник УНКВД по Каменец-Подольской области ^гзаявил на совещании, что наши органы должны избавиться от всех, у кого имеются «хвосты», что личный состав чекистов должен отказаться от всего – забыть семью, личные интересы^г.

В кабинет начальника следственной группы был приглашен техник, который рисовал о количестве выявленных по районам повстанческих отрядов, боювок и коменд – диаграммы и каждый день в 6 часов утра были совещания, и каждый следователь должен был принести схему. Хотя я не чертежник, но должен был также давать схему о выявленных мной боювках и комендах. Каждое утро диаграмма разбухала.

Наряду с выявлением действительных врагов народа, подчас арестовывали невинных, коих осудили и по 1-й категории.

Там буквально очищали села и каждый ст[арший] следователь должен был обязательно дать за сутки 8–10–12 «расколов». На одной диаграмме не поместилось, и начали вторую диаграмму, и до того запутались, что получилось, что кругом нас повстанцы (смех).

Каждого повстанца допрашивали, причем обязательно должна была быть диверсия и каждый повстанец дает однообразные показания, что он получил задание взорвать мост такой-то. Каждую ночь получали показания, что 15–20 человек должны взорвать один и тот же мост. Конечно, при таких «упрощенческих» методах допроса враги, пробравшиеся в органы НКВД, проводили вражескую работу нашими же руками.

[...]

^б-тов. КУПКО^б:

[...]

Теперь хочу сказать об арестах, которые производились. Я и сам их производил и был свидетелем.

(Голос: и был диспетчером).

И был диспетчером, и анкеты заполнял, всю черновую работу выполнял вплоть до перевозки в тюрьму.

Бросается в глаза эта знаменитая «мартовская операция». Было так. Вызывает БАБИЧ¹⁴ меня и еще несколько человек, в том числе и РАКИТУ и передает: «Нарком приказал за сегодня и завтра арестовать 500 белых и украинских офицеров. Нужно вскрыть офицерские организации на Украине, ибо в Москве уже вскрыты, а мы здесь задних пасем. Поэтому нарком

Миколаївської обл.; з 6 IX 1939 начальник УНКВС Волинської обл., а з 1 XII 1939 Рівненської обл. *Золотарьов В. Олександр Успенський: особа...*, с. 306–307.

^{г-г} Підкреслено від руки.

¹⁴ Ісай Якович Бабіч (1902–9 XII 1948), з 1920 у ЧК; з 1931 начальник СПВ Харківського, Вінницького ДПУ, УНКВС Одеської обл., потім Київської обл.; з 4 VIII 1937 заступник начальника УНКВС Київської обл.; з 29 XII 1937 т.в.о. начальника УНКВС Київської обл.; з 26 II 1938 заступник начальника УНКВС Київської обл.; у березні 1938 відряджений до НКВС СРСР, помер у Москві. *Шаповал Ю., Пристайко В., Золотарьов В. Цит. праця*, с. 434–435.

osobowy czekistów powinien wyrzec się wszystkiego – zapomnieć o rodzinie i sprawach osobistych^d.

Do gabinetu naczelnika grupy śledczej zaproszono technika, który rysował diagramy przedstawiające ilości ujawnionych w rejonach powstańczych grup, bojówek i komend i codziennie o 6 rano zwoływano narady, na które każdy śledczy miał przynieść [swój] schemat. Chociaż nie jestem rysownikiem, musiałem także przedstawiać grafik ujawnionych przeze mnie bojówek i komend. Codziennie rano diagram rozrastał się.

Równocześnie z ujawnieniem prawdziwych wrogów ludu, aresztowano niewinnych, których osądzono także według 1 kategorii.

Tam dosłownie czyszczono wsie i każdy st[arszy] śledczy musiał obowiązkowo ujawnić 8–10–12 „rozłamowców” na dobę. Na jednym z diagramów [dane już] się nie mieściły, więc zaczęto drugi i pogubiono się do tego stopnia, że okazało się, iż dookoła nas są sami powstańcy (śmiej).

Przesłuchiwano każdego powstańca, przy czym obowiązkowo musiała być dywersja, a każdy powstaniec dawał identyczne zeznania, że otrzymał zadanie wysadzenia takiego a takiego mostu. Każdej nocy uzyskiwano zeznania, że 15–20 osób miało wysadzić ten sam most. Oczywiście, przy takich „uproszczonych” metodach przesłuchania, wrogowie, którzy przeniknęli do organów NKWD, prowadzili wrogą działalność naszymi własnymi rękami.

[...]

^b-Tow. KUPKO^b:

[...]

Teraz chcę powiedzieć [trochę] o aresztowaniach, które miały miejsce. Sam je przeprowadzałem i byłem naocznym świadkiem.

(Głos [z sali]: I był dyspozytorem).

I byłem dyspozytorem, i druki wypełniałem, robiłem całą czarną robotę, aż do odwiezienia [aresztowanych] do więzienia.

W oczy rzuca się słynna „operacja marcowa”. Otóż było tak. Mnie i jeszcze kilku innych funkcjonariuszy wzywa BABICZ¹⁶, w tym także i RAKITĘ i przekazuje: „*Narkom* rozkazał, aby dzisiaj i jutro aresztować 500 białych i ukraińskich oficerów. Trzeba wykryć organizacje oficerskie na Ukrainie, jako że w Moskwie już je wykryto, a my tutaj jesteśmy na szarym końcu. Dlatego *narkom* wydał rozkaz, żeby w ciągu dnia – dwóch aresztować 500 osób”. Cóż robić, rozkaz to rozkaz. Poszliśmy do PŁOSKINA, on zajmuje się białymi oficerami – dawaj wykaz. On miał wszystkiego tylko 50 formularzy, a potrzebnych było 500. Skąd

¹⁶ Isaj Jakowicz Babicz (ur. 1902 – 9 XII 1948), od 1920 w CzK; od 1931 naczelnik SPO charkowskiego, winnickiego GPU, UNKWD obw. odeskiego, następnie obw. kijowskiego; od 4 VIII 1937 zca naczelnika UNKWD obw. kijowskiego; od 29 XII 1937 p.o. naczelnika UNKWD obw. kijowskiego; od 26 II 1938 zca naczelnika UNKWD obw. kijowskiego; w marcu 1938 oddelegowany do NKWD ZSRS, zmarł w Moskwie. J. Szapował, W. Prystajko, W. Zołotar'ow, *op.cit.*, s. 434–435.

дал задание за день–два дня арестовать 500 человек». Ну что ж, есть. Пошли к ПЛОСКИНУ, он белыми офицерами заворачивает – давай учет. У него всего было 50 формуляров, а нужно 500. Где же взять? АЛЪТЗИЦЕР подсказывает, что в УСО имеются списки 1922–1923 г. г. Это списки широкие, на типографской бумаге, со всеми данными. На основании этих списков, мы составили списки для наркома, а нарком писал, арестовать, арестовать.

И получилось, что неизвестно, из каких документов составлены эти списки. Мы арестовывали людей по ошибке. Например, ПЕТРОВ Иван Иванович, а он офицером никогда не был. Или жена полковника, а она от роду батрачка. У нее просто совпали фамилия, имя и отчество с женой какого-то полковника. Эти люди потом сидели по несколько месяцев, передавались от следователя к следователю, своевременно не освобождались.

Это получалось именно в результате боязни, т. ДОЛГУШЕВ говорил на оперативных совещаниях неверие в дела, у кого «хвост», неверие в деле – будут помнить.

Как тут быть? Если придешь и скажешь, что услышишь: «Ты не веришь, а ну же парень держи „хвост”» (смех). Я лично так понимал, и не только я, а и другие.

(гов. ДОЛГУШЕВ: А как же освобождали, человек 200 освободили).

Постепенно, а чтобы сразу с большевистской смелостью довести до конца – этого не было. У нас были сотрудники ХАЛЕМСКИЙ[†] и САГАЛОВ. Бывший зам[еститель] нач[альника] ТРОИЦКИЙ говорил об арестованных: «Нужно их как-то оформить». Оформили, оформили – ничего не выходит. Тогда «знаменитый» следователь ГОТКИС пишет обвинительное заключение: установлено, что САГАЛОВУ было известно о шпионской деятельности его родственников по жене.

Я говорю ГОТКИСУ: «Зачем же дело САГАЛОВА посылаете на Особое совещание, когда установлено, что он знал о шпионской деятельности. Это же дело Трибунала». Он отвечает: «Так нужно сделать». Подписывает и дает на утверждение начальнику области или заместителю.

Я считаю это нечестным, непартийным поступком. В деле этого нет, а говорят – нужно так сделать. Я считаю, это в корне неправильным. Так можно сфабриковать [по] лицу.

[...]

[†]тов. КУПЫРИН^б:

Товарищи, ясно, что после такого решения, как постановление ЦК партии и Совнаркома коммунисты и чекисты Киевского облуправления, несомненно, поведут решительную борьбу с классовым врагом и с той расхлябанностью, с теми извращениями, которые имели место в наших органах.

[...]

[†] Вице: ХАЛЕМСКИЙ.

wziąć pozostałych? ALTZICER podpowiada, że w USO posiadają wykazy z lat 1922–1923. To rozległe wykazy, na papierze z typografii, ze wszystkimi danymi. Na podstawie tych wykazów przygotowaliśmy spisy dla *narkoma*, a *narkom* pisał: aresztować, aresztować.

[W rezultacie] okazało się, że nie wiadomo na podstawie jakich dokumentów spisy te zostały przygotowane. Przy aresztowaniach popełniliśmy błędy. Na przykład PIETROW Iwan Iwanowicz, on nigdy oficerem nie był. Albo żona pułkownika, ona od urodzenia jest robotnicą rolną. W jej przypadku nazwisko, imię i *otczestwo* zgadzało się po prostu z [danymi] żony jakiegoś tam pułkownika. Ludzie ci siedzieli potem [w więzieniu] po kilka miesięcy, przekazywani od śledczego do śledczego [i] nie zwalniano ich we właściwym czasie.

Działo się to właśnie z powodu lęku. T[owarzysz] DOŁGUSZEW wykazywał na naradach operacyjnych błędy w sprawach, kto pozostaje w tyle, [kto ma] sprawę źle [rozpoznaną] – będą pamiętać.

Jak tu pracować? Jeśli przyjdiesz i powiesz [że dużo błędów], co usłyszysz?: „Tobie [się coś nie zgadza], a weźże się chłopie za swoje zaległości” (śmiej). [Mówię], jak to osobiście rozumiałem, i nie tylko ja, ale także i inni.

(Tow. DOŁGUSZEW: A jakże, zwalniali, 200 ludzi zwolnili).

Stopniowo, ale żeby od razu z bolszewicką śmiałością doprowadzić [sprawę] do końca – to się nie zdarzało. Byli u nas pracownicy CHALEMSKIJ^c i SAGAŁOW. Były zast[ępcą] nacz[elnika] TROICKIJ mówił o aresztowanych: „Trzeba ich jakoś formalnie opracować”. Opisywali, szufladkowali – nic nie wychodzi. Wtedy „znamienity” śledczy GOTKIS pisze akt oskarżenia: „Ustalono, że SAGAŁOW wiedział o działalności szpiegowskiej krewnych swojej żony”.

Mówię do GOTKISA: „Dlaczego sprawę SAGAŁOWA przekazujecie na Kolegium Specjalne, jeśli ustalono, że wiedział on o działalności szpiegowskiej. To przecież sprawa Trybunału”. On odpowiada: „Tak trzeba zrobić”. Podpisuje i daje do zatwierdzenia naczelnikowi obwodu lub zastępcy.

Uważam, że takie postępowanie jest nieuczciwe [i] niepartyjne. W sprawie tego nie ma, a mówią – trzeba tak zrobić. Uważam, że jest to nieprawidłowe [już] w samej istocie. W ten sposób można sfabrykować [sprawę] na konkretną osobę.
[...]

^bTow. KUPYRIN^b:

Towarzysze, jest oczywiste, że po takim rozporządzeniu, jak uchwała KC partii i *Sownarkomu*, komuniści i czekiści Kijowskiego Zarządu Obw[odowego] bez wątpienia poprowadzą zdecydowaną walkę z wrogiem klasowym; i to w sposób tak samo zdemoralizowany, z tymi samymi wypaczeniami, które miały miejsce w naszych organach.
[...]

---

^c *Wyżej*: CHALEMKIJ.

Я хочу остановиться на работе Тройки. Что меня возмущает? Арестованных били, это не новость. Всем было известно, что били все, не бил только тот, кто работал в канцелярии и в буфете, а кто соприкасался с арестованными – все били. Почему у нас большевиков-коммунистов в то время не хватило духа поставить этот вопрос[?]. Если бы мы поставили этот вопрос в ЦК, мы бы, конечно, много выиграли и меньше было бы ошибок. Я присутствовал на Военной Коллегии, людей приготавливали за минуту и часто можно ударить арестованного по харе, а в составе Военной Коллегии военные юристы всех рангов. Были и шершавые дела, но на Военную Коллегию мы давали заклятых врагов. Некоторые показывали, что зубов не было, но это не смущало прокурора на это неправильное действие, но все знали, что враг народа УСПЕНСКИЙ задавал тон. Очередность пропущения на ВК, как готовить арестованных на ВК – но из этой технической работы получалось совершенно другое, или подготовка на Тройку. Что было на Тройке? Присутствовал секретарь обкома т. ЧЕРЕПИН. Как проходила работа? Если что-нибудь сомнительное в деле – допросить и через час доставить дело на Тройку.

Такой был метод рассмотрения дел. Явно, что тут работа проходила с большими дефектами. Сейчас это для нас стало ясно.

Сейчас приведу такой факт. Допрашивают арестованного. Он дает показания, называет участников организации, в которой он состоял, но почему-то после его показаний не арестовывают, а арестовывают после того, как ВК выносит приговор. А потом в две минуты справки и через час арестовывают по его показаниям.

[...]

^{а-б}Преседатель ^{-б-а}: На этом объявляю партсобрание закрытым.

^аПредседатель собрания^{-а}:

^аЧлены президиума^{-а}:

ГДА СБУ, ф. 16, оп. 31 (1951 г.), спр. 95, арк. 1–405.

Копия, машинопис.

Chcę się zatrzymać na pracy trójki. Co mnie oburza? Aresztowanych bito, to nie nowość. Wszystkim było wiadomo, że bili wszyscy; nie bił tylko ten, kto pracował w kancelarii i w bufecie, a kto [tylko] miał kontakt z aresztowanymi – wszyscy bili. Dlaczego nam, bolszewikom-komunistom zabrakło w tym czasie odwagi zająć się tym problemem? Jeśli poruszylibyśmy ten problem w KC, wtedy, oczywiście, dużo byśmy wygrali i byłoby mniej błędów. Byłem obecny na [zebraniu] Kolegium Wojskowego, ludzi przygotowywano w ciągu minuty i często można było uderzyć aresztowanego po łbie, a w składzie Kolegium Wojskowego byli prawnicy wojskowi wszystkich stopni. Zdarzały się sprawy brutalne, ale na Kolegium Wojskowe dawaliśmy [przecież] sprawy zawziętych wrogów. Niektórzy pokazywali, że nie mają zębów, ale to nie budziło niepokoju prokuratora co do nieprawidłowości działania; wszyscy wiedzieli, że to wróg ludu, USPIENSKIJ, nadawał ton. Kolejność przedstawiania na K[olegium] W[ojskowe], jak przygotowywać aresztowanych na K[olegium] W[ojskowe] – z tej technicznej organizacji pracy wychodziło coś całkiem innego. Albo przygotowanie do trójki. Co było na trójce? Obecny był sekretarz komitetu obw[odowego], t[owarzysz] CZERIEPIN. W jaki sposób przebiegała praca? Jeśli w sprawie było coś wątpliwego – przesłuchać i po godzinie przedstawić sprawę [do rozpatrzenia] przez trójkę.

Taka była metoda rozpatrywania spraw. Oczywiście, że taka praca miała ogromne defekty. Teraz staje się to dla nas jasne.

Obecnie przytoczę następujący fakt. Przesłuchują aresztowanego. On zeznaje i wymienia członków organizacji, do której należał, ale, nie wiadomo dlaczego, po złożeniu przez niego zeznań nikogo nie aresztują, tylko dopiero wtedy, kiedy K[olegium] W[ojskowe] wyda wyrok skazujący. Wtedy w dwie minuty piszą nakazy i w ciągu godziny dokonują aresztowań na podstawie jego zeznań.

[...]

^{a-b}Przewodniczący^{b-a}: Na tym zebranie part[yjne] ogłaszam za zamknięte.

^aPrzewodniczący zebrania^a:

^aCzłonkowie prezydium^a:

№ 181

15 грудня 1938, Житомир. Пояснення заступника начальника 3-го відділу УНКВС по Житомирській області Данила Манька

^а-Манько^{-а}

^б-Объяснение^{-б}

По сути поставленных Вами вопросов о порядке слушания следственных дел на Тройке при Житомирском областном управлении НКВД – сообщаю:

Согласно договоренности с начальником 3-го отдела УГБ НКВД, старшим лейтенантом госбезопасности т. ФЕДОРОВЫМ и последующим распоряжением бывш[его] нач[альника] УНКВД ВЯТКИНА, все дела, подлежащие слушанию на Тройке по области, по линии 3-го отдела докладывал я.

20-го сентября с. г. состоялось первое заседание Тройки, на которое ВЯТКИНЫМ было предложено доложить 400 дел (было доложено 350).

Дела слушались до последних 2-х заседаний – 12 и 13 протоколы, которые первоначально были включены в альбом в соответствии с приказом 00485. Альбомы были возвращены Москвой через 1-й спецотдел УНКВД в 3 отдел.

На первом заседании Тройки присутствовали: 2-й секретарь Житомирского обкома ГРЕЧУХА¹, областной прокурор РАСПУТЬКО, председательствовал ВЯТКИН.

^в-В начале заседания ВЯТКИНЫМ было предложено мне зачитать обвинительное заключение по делу, после чего, я приступил непосредственно к докладу дел^в.

Доложил по справкам примерно на 40–50 человек, затем ВЯТКИН предложил мне ^в-прекратить докладывать дела^в, а члены Тройки лично просматривали, розданные им на руки альбомы и сами выносили решение.

На этом заседании отметки на справках о мере наказания выносил ВЯТКИН лично. Члены Тройки ^в-ГРЕЧУХА^в и РАСПУТЬКО на справках совершенно ^в-никаких отметок^в не делали, а только просматривали справки.

В последующих заседаниях тов. ГРЕЧУХА принимал участие еще раз, где также никаких отметок не делал на справках, а приговор проставлял ВЯТКИН.

Правда, ВЯТКИН предварительно сделал сообщение, если, кто из членов Тройки не согласен с вынесением приговора к ВМН, то должен об этом заявить для обсуждения.

---

^а-^а *Вписано від руки.*

^б-^б *Написано великими літерами.*

^в-^в *Підкреслено від руки.*

¹ Михайло Сергійович Гречуха (1902–1976), з 1938 другий, згодом перший секретар Житомирського обкому КП(б)У; у 1939–1941 рр. у Політбюро ЦК КП(б)У; у 1954–1961 рр. заступник голови Ради Міністрів УРСР.

Nr 181
15 grudnia 1938, Żytomierz. Wyjaśnienia zastępcy naczelnika
3 Oddziału UNKWD obwodu żytomierskiego Daniła Mańki

a-Mańko^a
b-Wyjaśnienie^b

W związku z postawionymi przez Was pytaniami [w sprawie] trybu rozpatrywania spraw śledczych przez trójkę przy Żytomierskim Zarządzie Obwodowym NKWD – informuję:

Zgodnie z umową z naczelnikiem 3 Oddziału UGB NKWD, starszym lejtnantem bezpieczeństwa państw[owego] t[owarzyszem] FIODOROWEM i idącym w ślad za tym zarządzeniem był[ego] nacz[elnika] UNKWD WIATKINA, wszystkie sprawy w obwodzie będące w gestii 3 Oddziału, podlegające rozpatrywaniu przez trójkę, referowałem ja.

20 września br. zebrało się pierwsze posiedzenie trójki, na które WIATKIN polecił przedłożyć 400 spraw (przedłożono 350).

Sprawy rozpatrywano do ostatnich 2 posiedzeń – 12. i 13. protokoły, zostały pierwotnie włączone do albumu zgodnie z rozkazem 00485. Albumy przekazano z Moskwy przez 1 Oddział Spec[jalny] UNKWD do 3 Oddziału.

Na pierwszym posiedzeniu trójki obecni byli: 2 sekretarz żytomierskiego *obkomu* GRIECZUCHA¹, prokurator obwodowy RASPUT'KO; przewodniczył WIATKIN.

^cNa początku posiedzenia WIATKIN polecił mi przeczytać akt oskarżenia, po czym przystąpiłem bezpośrednio do referowania spraw^c.

Zreferowałem sprawy dotyczące w przybliżeniu 40 – 50 osób, następnie WIATKIN polecił mi ^cprzerwać referowanie spraw^c, a członkowie trójki osobiście przeglądali rozdane im do rąk albumy i sami podejmowali decyzje.

Na tym posiedzeniu WIATKIN osobiście nanosił na sprawach uwagi dotyczące wymiaru kary. Członkowie trójki ^cGRIECZUCHA^c i RASPUT'KO ^cżadnych adnotacji^c nie robili, a tylko przeglądali sprawy.

Na kolejnych posiedzeniach tow. GRIECZUCHA znowu uczestniczył, [jednak] również żadnych adnotacji [streszczeniach] spraw nie robił, a wyrok[i] nanosił WIATKIN.

Prawdą jest, [że] WIATKIN uprzednio poinformował, że jeśli któryś z członków trójki nie zgadza się z WMN, powinien o tym powiedzieć w celu przedyskutowania.

---

^a-^a *Zapisano odręcznie.*

^b-^b *Zapisano wersalikami.*

^c-^c *Podkreślono odręcznie.*

¹ Michaił Siergiejewicz Grieczucha (1902–1976), od 1938 II, potem I sekretarz Komitetu KP(b)U obw. żytomierskiego, w l. 1939–1941 w BP KC KP(b)U, w l. 1954–1961 zca przewodniczącego RM USRS.

Из ^в350 дел^в члены Тройки РАСПУТЬКО и ГРЕЧУХА, примерно на ^в6–9^в справках останавливались, высказывали сомнение, после чего ВЯТКИНЫМ было предложено мне зачитать выдержки из протоколов обвиняемых, после чего приходили к решению.

В последующих заседаниях, за исключением последнего, присутствовал секретарь обкома ДИДЕНКО², который в основном, совместно с ВЯТКИНЫМ проставляли на справках альбомов или обвинительных заключений – решения.

^вРешения проставлялись буквой «Р», никаких подписей дополнительных не ставилось^в.

Были также факты, когда Тройка заседала в полном составе (ДИДЕНКО, РАСПУТЬКО и ВЯТКИН) – решения же проставлял на справках ДИДЕНКО, прокурор же только лишь читал справки. ВЯТКИН ^вже принимал по делам работников^в областного аппарата, или подписывал приносимую почту, после чего включался в работу Тройки.

Было одно заседание, точно какое, не помню, когда прокурор не присутствовал, присутствовал ДИДЕНКО, было рассмотрено, примерно 350 дел, после ВЯТКИН предложил мне поехать к прокурору на квартиру с альбомами и дать их прокурору на просмотр (дела рассматривались из Бердичевской опергруппы).

На второй или третий день, я ^всовместно с начальником^в отделения ^в3 отдела ГРИЦЫКОМ^в поехал на квартиру к РАСПУТЬКО и вручил ему, согласно распоряжения ВЯТКИНА, альбомы, но так как РАСПУТЬКО попросил меня оставить дела у него на квартире, обещав заняться ими вечером, на что я самостоятельно не решился, а позвонил в присутствии прокурора и ГРИЦЫКА ВЯТКИНУ и спросил, как быть, ВЯТКИН ответил: «Альбомы на квартире не оставлять, а прокурор после выздоровления приедет в управление и тогда их рассмотрит».

Дня через 2 или 3 после этого случая, меня ВЯТКИН вызвал к себе в кабинет, где я застал сидящего у него прокурора РАСПУТЬКО и в присутствии которого, ВЯТКИН предложил занести альбомы, которые рассматривались без участия прокурора и дать РАСПУТЬКО ознакомиться, что мною и было сделано.

Просмотрев, примерно ^воколо 150 справок^в, после этого приехал ДИДЕНКО и началось заседание Тройки, на которой рассматривались другие дела^г.

Из числа Бердичевских дел ВЯТКИН, примерно около 150 – 200 дел, рассматривал лично и лично выносил решения, после чего через несколько дней, на последующем заседании Тройки, эти же дела просматривал

^г Навпроти абзацу зліва написано від руки: а остальные.

² М. А. Діденко, з лютого 1938 до травня 1938 перший секретар організаційного Бюро ЦК КП(б)У житомирської області; з травня 1938 до грудня 1938 перший секретар обкому КП(б)У у Житомирі. <http://whp.057.narod.ru/jitom.htm>, 3 III 2010.

Z 350 spraw^c, w około 6–9^c [przypadkach] członkowie trójki RASPUT'KO i GRIECZUCHA wstrzymali się, mieli wątpliwości, po czym WIATKIN polecił mi przeczytać fragmenty z protokołów [przesłuchań] oskarżonych, następnie podjęli decyzję.

Podczas następných posiedzeń, za wyjątkiem ostatniego, obecny był sekretarz *obkomu* DIDIENKO², który głównie, wspólnie z WIATKINEM, nanosił decyzje na [streszczeniach] lub na aktach oskarżenia.

^cDecyzje nanosili za pomocą litery „R”, żadnych dodatkowych podpisów nie czyniono^c.

Zdarzały się również przypadki, kiedy trójka obradowała w pełnym składzie (DIDIENKO, RASPUT'KO i WIATKIN) – decyzje [wtedy] nanosił na [streszczeniach] spraw DIDIENKO, prokurator jedynie czytał je. WIATKIN ^cprzyjmował w sprawach pracowników^c aparatu obwodowego lub podpisywał przyniesioną pocztę, po czym włączał się w prace trójki.

Miało miejsce jedno posiedzenie, dokładnie które, nie pamiętam. Nie było na nim prokuratora, był obecny DIDIENKO. Rozpatrzono [wówczas] około 350 spraw, po czym WIATKIN polecił mi pojechać do mieszkania prokuratora z albumami i dać je prokuratorowi do przejrzania (sprawy rozpatrywane z berdyczowskiej grupy oper[acyjnej]).

Na drugi albo trzeci dzień, ^crazem z naczelnikiem^c wydziału ^c3 Oddziału GRICYKIEM^c pojechałem do mieszkania RASPUT'KI i wręczyłem mu, zgodnie z poleceniem WIATKINA, albumy. Jednak RASPUT'KO poprosił mnie o pozostawienie spraw u niego w mieszkaniu i obiecał zająć się nimi wieczorem. Nie podjąłem samodzielnie decyzji, tylko zadzwoniłem w obecności prokuratora i GRICYKA do WIATKINA i zapytałem się jak mam postąpić, WIATKIN odpowiedział: „Albumów w mieszkaniu nie zostawiać, a prokurator, gdy wyzdrowieje, przyjedzie do Zarządu i wtedy je rozpatrzy”.

Mniej więcej 2 lub 3 dni po tym zdarzeniu, WIATKIN wezwał mnie do swego gabinetu, gdzie zastałem siedzącego prokuratora RASPUT'KE, w którego obecności WIATKIN kazał [mi] przynieść albumy, rozpatrzone bez udziału prokuratora i dać je RASPUT'CE w celu zaznajomienia się, co też uczyniłem.

[Ten] przejrzał mniej więcej, ^cokoło 150 [streszczeń] spraw^c, po czym przyjechał DIDIENKO i rozpoczęło się posiedzenie trójki, na którym rozpatrywano inne sprawy^d.

Z [całej] liczby spraw berdyczowskich WIATKIN rozpatrzył osobiście i osobiście podjął decyzję w około 150 – 200 sprawach, po czym po kilku dniach, na następnym posiedzeniu trójki, te same sprawy rozpatrywał DIDIENKO i czynił na [streszczeniach] spraw stosowne adnotacje, tzn. stawiał literę „R”.

^d Po lewej stronie akapitu zapisano odręcznie: a inni.

² M. A. Didienko, od lutego do maja 1938 I sekretarz Biura Organizacyjnego KC KP(b)U obw. żytomierskiego; od maja do grudnia 1938 I sekretarz Komitetu Obwodowego KP(b)U w Żytomierzu. <http://whp.057.narod.ru/jitom.htm>, 3 III 2010.

ДИДЕНКО и делал на справках соответствующие отметки, т. е. проставлял букву «Р».

^вНа последнем заседании Тройки присутствовал ВЯТКИН и РАСПУТЬКО, дела докладывал по линии 3 отдела^в я, по линии 4-го отдела – начальник отделения IV отдела – МАЛУКА и 2 или 3 дела по линии VI отдела – докладывал начальник 6 отдела АНФИЛОВ.

Дела предварительно прокурором не просматривались, а докладывались по обвинительным заключениям, на которых ВЯТКИН проставлял решения Тройки.

Все дела по линии 3-го отдела по области, которые были включены, в соответствии с приказом № 00485 в альбомы, предварительно рассматривались прокурором перед посылкой их в Москву, и на каждой справке была соответствующая подпись прокурора и начальника управления.

Из числа оставшихся дел, не доложенных на Тройку – 12 дел, в том числе 2 дела: дело обвиняемых КАРЕНО и РАПАЕВА, ВЯТКИНЫМ было представлено решение – буква «Р», однако дела в протокол заседания Тройки и в предписание не были включены. Почему именно, мне ^в«неизвестно»^в.

Система последующего оформления протоколов и предписаний была такова:

После заседания Тройки, дела передавались ^бв штаб^б, который был специально организован, где выписывались карточки и проверялись дела (техническое оформление). Альбомы же с отметками, сразу же после решения Тройки, сдавались ^вв группу^в, которая писала по справкам протоколы.

После первого заседания Тройки, дела мною были сданы начальнику 1-го спецотдела тов. ЗУБУ, который первоначально возглавлял штаб, в последующем же сдавались альбомы или обвинительные заключения с решениями Тройки нач[альнику] отделения 3-го ^в«отдела ГРИЦЫКУ»^в, который распределял между оперативными работниками для печатания протоколов, а дела сдавали в штаб.

Все предписания на приведение приговоров в исполнение получал начальник 1-го спецотдела тов. ЗУБ непосредственно ^ву тов. ГРИЦЫКА^в и давал их на утверждение ВЯТКИНУ.

Должен оговориться, на последнем заседании Тройки, ВЯТКИН в присутствии прокурора РАСПУТЬКО и меня, звонил ДИДЕНКО и сообщил ему по телефону, что начинается заседание, и его ждут. Поговорив по телефону минут 5, ВЯТКИН, обращаясь к РАСПУТЬКО, сказал: «ДИДЕНКО на заседании присутствовать не будет, так как ему не здоровится и он, ДИДЕНКО, не возражает, ^вчтобы заседание проводили без него, а протокол он подпишет впоследствии»^в».

По затронутому вопросу по делу КАРЕНА, мне известно, что дело велось в Новоград-Волынке, следствие проводил лейтенант госбезопасности ВОЛЬСКИЙ, которому первоначально КАРЕН^г дал показания о своей

---

^г Так у текстi. Вище: КАРЕНО.

°Na ostatnim posiedzeniu trójki obecny był WIATKIN i RASPUT'KO, sprawy po linii 3 Oddziału° referowałem ja, po linii 4 Oddziału – naczelnik wydziału IV Oddziału – MAŁUKA i 2 czy 3 sprawy po linii VI Oddziału – referował naczelnik 6 Oddziału ANFIŁOW.

Sprawy nie były wstępnie rozpatrywane przez prokuratora, a załatwiano je [na podstawie] aktów oskarżenia, na których WIATKIN wpisywał decyzje trójki.

Wszystkie sprawy po linii 3 Oddziału w obwodzie, które były włączone do albumów, zgodnie z rozkazem nr 00485, były wstępnie rozpatrywane przez prokuratora przed wysłaniem ich do Moskwy, i na każdym [streszczeniu] sprawy znajdowały się odpowiednie podpisy prokuratora i naczelnika Zarządu.

Liczba pozostałych spraw, które nie zostały przedstawione na trójce – 12 spraw, w tym na 2 sprawach: oskarżonego KARENO i RAPAJEWA, WIATKIN wpisał decyzję – literę „R”, jednak sprawy nie zostały włączone do protokołu posiedzenia trójki i do polecenia nie zostały wprowadzone. Dlaczego właśnie tak, °nie wiem°.

System późniejszego opracowania protokołów i [pisemnych] poleceń był następujący:

Po zakończeniu posiedzenia trójki, sprawy były przekazywane ^bdo^b specjalnie zorganizowanego ^bsztabu^b, gdzie wypisywano karty i sprawdzano sprawy (opracowanie techniczne). Albumy już z adnotacjami, od razu po wydaniu decyzji przez trójkę, oddawane były °grupie°, która sporządzała protokoły na podstawie [streszczeń] spraw.

Po pierwszym posiedzeniu trójki oddałem sprawy naczelnikowi 1 Oddziału Spec[jalnego] tow. ZUBOWI, który początkowo dowodził sztabem, w późniejszych przypadkach zdawano albumy lub akty oskarżenia wraz z decyzjami trójki nacz[elnikowi] Wydziału 3 °Oddziału GRICYKOWI°, który rozdzielał [je] pomiędzy pracowników operacyjnych w celu przepisania na maszynie protokołów, a sprawy oddawano do sztabu.

Wszystkie polecenia, dotyczące przygotowania i wykonania wyroków, otrzymywał naczelnik 1 Oddziału Spec[jalnego] tow. ZUB bezpośrednio °u tow. GRICYKA° i przedstawiał je do zatwierdzenia WIATKINOWI.

Powinienem wspomnieć, [że] na ostatnim posiedzeniu trójki WIATKIN w obecności prokuratora RASPUT'KI i mojej, zadzwonił do DIDIENKI i poinformował go przez telefon, że zaczyna się posiedzenie i czekają na niego. Porozmawiawszy przez telefon 5 minut, WIATKIN zwrócił się do RASPUT'KI: „DIDIENKO nie będzie obecny na posiedzeniu, źle się czuje i nie ma nic przeciwko temu, °żeby posiedzenie odbyło się bez niego, a protokół podpisze później°”.

Poruszając kwestię dotyczącą sprawy KARENA, wiadomo mi, że sprawa toczyła się w Nowogrodzie Wołyńskim, śledztwo prowadził lejtnant bezpieczeństwa państw[owego] WOLSKIJ, któremu początkowo KAREN° zeznał o swojej przynależności do organizacji pravicowo-trockistowskiej, jednak później

---

° Tak w tekście. Wyżej: KARENO.

принадлежности к правотроцкистской организации, но впоследствии приехал в Новоград-Волыньск ВЯТКИН и велел передопросить КАРЕНА по линии «ПОВ».

ВЯТКИН 4 или 5 раз в присутствии начальников отделов т. т. ФЕДОРОВА и ЛЕСНОВА, требовал доложить это дело на Тройку, но таковое не было доложено, вследствие того, что дело на КАРЕНА не было разыскано. Впоследствии КАРЕН был передпрошен мл. лейтенантом госбезопасности т. БРАНДТОМ, которому дал показания о своей принадлежности к польским разведывательным органам.

Копия первоначального допроса КАРЕНА, где он дал показания о своей принадлежности к «ПОВ», а также, что он является руководителем комендатуры, была найдена в Городницком райотделении НКВД и в настоящее время хранится в 3 отделе.

Вот, примерно, все основные вопросы, связанные с извращением и неправильным ведением Тройки. Возможно, упущены кое-какие детали, о которых постараюсь вспомнить и дополнить.

(—) МАНЬКО

15 декабря 1938 года
гор. Житомир

*ГДА СБУ, Житомир, спр. 18842-ОФ, т. 1, арк. 325–331.
Оригінал, машинопис*

do Nowogrodu Wołyńskiego przyjechał WIATKIN i nakazał przesłuchać KARENA w związku z POW.

WIATKIN 4 czy 5 razy w obecności naczelników oddziałów, t[owarzyszy] FIODOROWA i LESNOWA, żądał, [ażeby] przedstawić tę sprawę trójce, ale tego nie uczyniono, ponieważ sprawa KARENA nie została odnaleziona. W następstwie tego KAREN został przesłuchany przez mł[odsze]go lejtnanta bezpieczeństwa państw[owego]. t[owarzysza] BRANDTA, któremu zeznał o swojej przynależności do polskich służb wywiadowczych.

Kopia pierwszego [protokołu] przesłuchania KARENA, w którym zeznał o swojej przynależności do POW, a także, że jest on dowódcą komendy, została odnaleziona w Horodnickim Wydziale Rej[onowym] NKWD i obecnie jest przechowywana w 3 Oddziale.

Oto mniej więcej wszystkie najważniejsze kwestie, związane z wypaczeniami i niewłaściwym kierowaniem trójką. Możliwe, [że] pominięto pewne detale, o których postaram się przypomnieć i dopowiedzieć.

(—) MAŃKO

15 grudnia 1938 roku
mias[to] Żytomierz

№ 182

16 грудня 1938, Житомир. Постанова військового прокурора прикордонних і внутрішніх військ УРСР Морозова про прийняття запобіжної міри стосовно Данила Малуки, Фелікса Ігнатенка та Данила Левченка

^аПостановление^а

гор. Житомир, декабрия «16» дня 1938 г.

Военный прокурор Пограничных и Внутренних Войск УССР военный юрист 1-го ранга МОРОЗОВ, рассмотрев материалы расследования об убийстве заключенного СКРЫПНИКА В. М.^в

^аНашел^а:

27-го апреля 1938 г. Коростенским горотделом НКВД был арестован бывший начальник Коростенской гормилиции СКРЫПНИК Василий Мефодиевич и этапирован в Житомирское УНКВД.

В ночь на 26 июня 1938 г. СКРЫПНИК был вызван на допрос начальником 3-го отделения IV отдела УНКВД мл. лейтенантом госбезопасности МАЛУКА Д. И., который избил СКРЫПНИКА до ^бтакой степени^б, что, вернувшись в камеру, СКРЫПНИК в тот же день скончался.

Спустя некоторое время, ИГНАТЕНКО, ЛЕВЧЕНКО¹, при содействии лепкома внутренней тюрьмы ГНЕНОЙ, в тех же целях, составили фиктивный акт о том, что СКРЫПНИК скончался от паралича сердца.

По указанию бывш[его] начальника УНКВД ВЯТКИНА, уже после смерти СКРЫПНИКА, дело о нем было проведено по протоколу заседания Тройки, как осужденного к ВМН.

Принимая во внимание, что МАЛУКА, ИГНАТЕНКО, ЛЕВЧЕНКО избличаются в совершении и иных преступлений, что оставление их на свободе может повлиять на ход следствия, —

^аПостановил^а:

Мерой пресечения в отношении МАЛУКИ Даниила, 1903 г. рождения, члена ВКП(б); ИГНАТЕНКО Фелікса — кандидата в члены ВКП(б) и ЛЕВЧЕНКО Даниила Власовича, 1911 г. рождения, беспартийного, — избрать содержание под стражей.

^{а-в} *Написано великими літерами.*

^{б-б} *Вписано від руки.*

^в *Так у тексті. У документі № 177: СКРІПНИК.*

¹ Данило Власович Левченко (нар. 1911) — з 1936 в органах НКВС; перебував на посаді наглядача, старшого наглядача внутрішньої тюрми УДБ УНКВС Житомирської обл. Заарештований 17 XII 1938 прокурором прикордонних і внутрішніх військ, засуджений 27 VI — 4 VII 1939 в'язною сесією Військового трибуналу військ НКВС Київського округу до позбавлення волі строком на 2 роки 6 місяців; ухвалою ВК ВС СРСР від 25 VII 1939 міру покарання йому рахувати умовно, з виправним строком 2 роки, з-під варті звільнений. Не реабілітований. *ГДА СБУ, Житомир, спр. 32460.*

Nr 182

16 grudnia 1938, Żytomierz. Postanowienie wojskowego prokuratora Wojsk Pogranicznych i Wewnętrznych USRS Morozowa o aresztowaniu Danila Małuki, Fieliksa Ignatienki oraz Danila Lewczenki

^a-Postanowienie^a
mias[to] Żytomierz, dnia „16” grudnia 1938 r.

Prokurator wojskowy Wojsk Pogranicznych i Wewnętrznych USRS, prawnik wojskowy 1 rangi MOROZOW, po rozpatrzeniu materiałów śledztwa w sprawie zabójstwa więźnia SKRYPNIK W. M.^c

^a-ustalił^a:

27 kwietnia 1938 r. przez Korosteński Oddział Mie[jski] NKWD został aresztowany były naczelnik korosteńskiej milicji miej[skiej] SKRYPNIK Wasylj Miefodijewicz i przekazany do żytomierskiego UNKWD.

W nocy na 26 czerwca 1938 r. SKRYPNIK został wezwany na przesłuchanie przez naczelnika 3 Wydziału IV Oddziału UNKWD, mł[odsze]go lejtnanta bezpieczeństwa państw[owego] MAŁUKĘ D. I., który pobił SKRYPNIKA do ^b-takiego stopnia^b, że po powrocie do celi SKRYPNIK tego samego dnia zmarł.

Po niejakiem czasie IGNATIENKO [i] LEWCZENKO¹ przy udziale pom[ocnika] lek[arza] więzienia wewnętrznego GNIENNEJ, umyślnie wypisali fikcyjny akt [zgonu] informujący, że SKRYPNIK zmarł z powodu paraliżu serca.

Z polecenia był[ego] naczelnika UNKWD WIATKINA, już po śmierci SKRYPNIKA, sprawę jego wprowadzono do protokołu posiedzenia trójki, jako skazanego na WMN.

Biorąc pod uwagę, że MAŁUKA, IGNATIENKO [i] LEWCZENKO podejrzewani są o popełnienie innych przestępstw, a pozostawienie ich na wolności może wpłynąć na tok śledztwa –

^a-postanowił^a:

Jako środek prewencyjny w stosunku do MAŁUKI Danila, urodzonego w 1903 r., członka WKP(b), IGNATIENKI Fieliksa – kandydata na członka WKP(b) i LEWCZENKI Danila Własowicza, urodzonego w 1911 r., bezpartyjnego – [zastosować] nadzór więzienny.

---

^{a-a} *Zapisano wersalikami.*

^{b-b} *Dopisano odręcznie.*

^c *Tak w tekście. W dok. nr 177: SKRYPNIK.*

¹ Daniil Własowicz Lewczenko (ur. 1911), od 1936 w NKWD; przebywał na stanowisku strażnika, następnie starszego strażnika wewnętrznego więzienia UGB UNKWD obw. żytomierskiego. Aresztowany 17 XII 1938 przez prokuratora Wojsk Pogranicznych i Wewnętrznych, sądzony w dn. 27 VI – 4 VII 1939 podczas sesji wyjazdowej WT Wojsk NKWD okręgu kijowskiego i skazany na 2 lata i 6 m-cy pozbawienia wolności; decyzją Kolegium Wojskowego SN ZSRS z 25 VII 1939 wyrok zamieniono na karę w zawieszaniu na 2 lata, zwolniony z aresztu. Nie zrehabilitowany. HDA SBU, Żytomyr, spr. 32460.

Копию постановления направить начальнику Житомирского УНКВД для сведения и ареста указанных лиц.

Копию постановления направить Главному Военному прокурору РККА для последующей санкции ареста МАЛУКИ.

Военный прокурор Пограничных и Внутренних Войск [НКВД] УССР
военный юрист 1 ранга
(—) МОРОЗОВ

*ГДА СБУ, Житомир, спр. 18842-ОФ, т. 1, арк. 81–82.
Оригінал, машинопис.*

Kopię postanowienia przesłać naczelnikowi żytomierskiego UNKWD do wiadomości oraz w celu aresztowania wymienionych osób.

Kopię postanowienia przesłać Głównemu Prokuratorowi Wojskowemu RKKA w celu sankcji aresztu MAŁUKI.

Prokurator Wojskowy Wojsk Pogranicznych i Wewnętrznych [NKWD] USRS
Prawnik wojskowy 1 rangi
(—) MOROZOW

*HDA SBU, Żytomyr, spr. 18842-OF, t. 1, k. 81–82.
Oryginał, maszynopis.*

№ 183

17 грудня 1938, Житомир. Рапорт 3-го відділу УДБ НКВС УРСР
заступнику наркома внутрішніх справ УРСР Амаяку Кобулову
щодо злочинної діяльності УНКВС по Житомирській області

^а-Совершенно секретно^а

^а-Зам[естителю] Народного комиссара внутренних дел УССР
Старшему лейтенанту госбезопасности^а
тов. КОБУЛОВУ^б

Оперуполномоченного 3-го отдела УГБ НКВД УССР –
сержанта госбезопасности т. ГОЛУБЧИКОВА

Рапорт

По Вашему приказанию 15 декабря 1938 г. я прибыл в Житомирское УНКВД и приступил к выполнению возложенных на меня оперативных заданий.

При ознакомлении с материалами, имеющимися в распоряжении Военного Прокурора Пограничных и Внутренних войск [НКВД] УССР – Военного юриста 1-го ранга тов. МОРОЗОВА, выяснил наличие нарушений и грубейших извращений революционной законности в практике следственной работы – аппарата УНКВД Житомирской области (убийства арестованных при допросе, мародерство, липачество и т. п.).

Действовавшая Особая Тройка при УНКВД под председательством ВЯТКИНА выносила решения по неподсудным ей делам на командиров РККА, инженеров, агрономов, учителей и т. п., рассматривала ряд дел без всякого материала следствия и дела давно умерших и убитых при допросах обвиняемых.

Приступив к следствию я выяснил ряд фактов, когда отдельные работники, сознательно выполняя волю врага народа ВЯТКИНА, убивали при допросах арестованных, фабриковали дела для Тройки, затем всячески старались замести следы (Дело СКРЫПНИКА, ПАРЧЕВСКОГО и друг[ие]).

Материалами следствия устанавливаются конкретные виновники: нач[альник] 3 отдела УНКВД – ст. лейтенант госбезопасности – ФЕДОРОВ; зам[еститель] нач[альника] 3-го отдела УГБ УНКВД – сержант госбезопасности – МАНЬКО; вр. нач[альника] 1-го спецотделения^в УНКВД – мл. лейтенант госбезопасности – тов. ЗУБ; нач[альник] отделения IV отдела

---

^а-^а *Написано великими літерами.*

^б Було: КАБУЛОВУ.

^в Так у тексті.

Nr 183

17 grudnia 1938, Żytomierz. Raport 3 Oddziału UGB NKWD USRS dla zastępcy ludowego komisarza spraw wewnętrznych USRS Amajaka Kobułowa, dotyczący działalności aparatu UNKWD obwodu żytomierskiego

^aŚcisłe tajne^a

^aDo Zast[ępcy] Ludowego Komisarza Spraw Wewnętrznych USRS
Starszego lejtnanta bezpieczeństwa państw[owego]^a
Tow. KOBUŁOWA^b

Do Pełnomocnika Oper[acyjnego] 3 Oddziału UGB NKWD USRS –
Sierżanta bezpieczeństwa państw[owego]
T[owarzysza] GOŁUBCZIKOWA

Raport

Zgodnie z Waszym rozkazem, 15 grudnia 1938 r. przybyłem do żytomierskiego UNKWD i przystąpiłem do wypełnienia nałożonych na mnie zadań operacyjnych.

Podczas zapoznawania się z materiałami, wykazanymi w rozporządzeniu Prokuratora Wojskowego Wojsk Pogranicznych i Wewnętrznych [NKWD] USRS, prawnika wojskowego 1 stopnia, tow. MOROZOWA, ustaliłem ilość naruszeń i poważnych wypaczeń rewolucyjnej praworządności w praktyce prowadzenia postępowań śledczych aparatu UNKWD obwodu żytomierskiego (zabijanie aresztowanych podczas przesłuchań, spekulacja, fabrykowanie materiałów śledczych itp.).

Działająca pod przewodnictwem WIATKINA specjalna trójka przy UNKWD podejmowała decyzje w niepodlegających jej [kompetencji] sprawach, na dowódców RKKK, inżynierów, agronomów, nauczycieli itp., rozpatrywała szereg spraw bez jakichkolwiek materiałów śledczych i sprawy oskarżonych, którzy już wcześniej zmarli lub zostali zabici podczas przesłuchania.

Rozpoczynając śledztwo, ustaliłem szereg faktów, kiedy poszczególni pracownicy świadomie wypełniali wolę wroga narodu WIATKINA, mordowali aresztowanych podczas przesłuchań, fabrykowali sprawy dla trójki, a następnie wszystkimi możliwymi środkami starali się zatrzeć ślady (sprawa SKRYPNIKA, PARCZEWSKIEGO i inn[ych]).

Materiały śledztwa wskazują, że winne są następujące osoby: nacz[elnik] 3 Oddziału UNKWD, st[arszy] lejtnant bezpieczeństwa państw[owego] FIODOROW; zast[ępcą] nacz[elnika] 3 Oddziału UGB UNKWD, sierżant

---

^a-^a Zapisano wersalikami.

^b Było: KABUŁOWA.

УГБ УНКВД – мл. лейтенант госбезопасности – МАЛУКА; начальник внутренней тюрьмы – ИГНАТЕНКО; ст[арший] надзиратель внутренней тюрьмы – ЛЕВЧЕНКО и ряд других, справки на которых будут Вам высланы дополнительно.

Одновременно с моим рапортом Прокурор тов. МОРОЗОВ направляет на Ваше имя сообщение, в котором изложено фактическое положение по имеющимся материалам.

Руководствуясь этим, я не останавливаюсь на конкретных фактах и считаю необходимым Вас информировать в ходе следствия и допроса арестованных Прокурором: МАЛУКИ, ИГНАТЕНКО и ЛЕВЧЕНКО.

Дело на МАЛУКУ, ИГНАТЕНКО и ЛЕВЧЕНКО мною принято к своему производству.

Прошу ^аВаших^а указаний.

^аОперуполномоченный 3 Отдела УГБ НКВД УССР^а
Сержант госбезопасности
(—) ГОЛУБЧИКОВ

17 XII [19]38 г.
г. Житомир

*ГДА СБУ, ф. 16, оп. 31 (1951 р.), спр. 37, арк. 209–217.
Оригінал, машинопис.*

bezpieczeństwa państw[owego] MAŃKO; p.o. nacz[elnika] I Wydziału^c Spec[jalnego] UNKWD, mł[odszy] lejtnant bezpieczeństwa państw[owego] tow. ZUB; nacz[elnik] wydziału IV Oddziału UGB UNKWD, mł[odszy] lejtnant bezpieczeństwa państw[owego] MAŁUKA; naczelnik więzienia wewnętrznego IGNATIENKO; st[arszy] strażnik więzienia wewnętrznego LEWCZENKO i szereg innych, co do których informacje zostaną Wam przekazane dodatkowo.

Jednocześnie z moim raportem prokurator tow. MOROZOW kieruje do Was pismo, w którym przedstawiono stan faktyczny [śledztwa] w oparciu o posiadane materiały.

Kierując [dochodzeniem], nie zatrzymuję się [tylko] na konkretnych faktach ale uważam za konieczne informować Was o przebiegu śledztwa i [rezultacie] przesłuchań MAŁUKI, IGNATIENKI i LEWCZENKI, aresztowanych przez prokuratora.

Sprawy [założone] na MAŁUKĘ, IGNATIENKĘ i LEWCZENKĘ zostały [już] przeze mnie przejęte i osobiście je poprowadzę.

Proszę ^aWas^a o wytyczne.

^aPełnomocnik Oper[acyjny] 3 Oddziału UGB NKWD USRS^a
Sierżant bezpieczeństwa państw[owego]
(—) GOŁUBCZIKOW

17 XII [19]38 r.
m. Żytomierz

*HDA SBU, f. 16, op. 31 (1951 r.), spr. 37, k. 209–217.
Oryginał, maszynopis.*

---

^c Tak w tekście.

№ 184

17 грудня 1938, Житомир. Лист військового прокурора прикордонних і внутрішніх військ УРСР Морозова Прокурору СРСР Андрію Вишинському про результати розслідування у справі Григорія Вяткіна

^aСовершенно секретно^a

^aПрокурору союзам ССР тов. ВЫШИНСКОМУ
Через Главного Военного Прокурора РККА
армвоенюриста тов. РОЗОВСКОГО¹

Копия: И. О. Наркома внутренних дел УССР
Ст. Лейтенанту госбезопасности
тов. КОБУЛОВУ⁶

Расследованием по делу о вражеской деятельности бывшего начальника Житомирского УНКВД ВЯТКИНА устанавливается:

За время с 27 сентября по 3 ноября 1938 г. составлены 6 протоколов заседаний Тройки УНКВД, а именно:

Протокол № 8 от 27 IX	осуждены по 1 кат[егории]	374 ч., по 2 – 1 ч.
Протокол № 9 от 28 IX	– –	– – 442 ч., – – 9 ч.
Протокол № 10 от 3 X	– –	– – 338 ч., – – 1 ч.
Протокол № 11 от 4 X	– –	– – 352 ч., – – 7 ч.
Протокол № 12 от 7 X	– –	– – 329 ч., – – 3 ч.
Протокол № 13 от 3 XI	– –	– – 299 ч., – – 21 ч.

Ни один из этих протоколов не подписан: ни составом Тройки, ни Секретарем.

Состав Тройки: Председатель – начальник УНКВД ВЯТКИН (арестован и этапирован в НКВД СССР); члены: секретарь Житомирского обкома КП(б)У тов. ДИДЕНКО (выведен из состава Бюро обкома вследствие политического недоверия ему ЦК КП(б)У. По информации и. о. начальника УНКВД тов. ДАРАГАНА² – одним из мотивов устранения ДИДЕНКО от работы

^a-^a *Написано великими літерами.*

⁶ Було: КАБУЛОВУ.

¹ Наум Саулевич Розовський (1898–1942) військовий юрист армії, з 1917 у РСДРП(б), з 1935 заступник Головного Військового Прокурора РСЧА, з 1936 до 1938 Головний Військовий Прокурор РСЧА. Заарештований у 1939, засуджений 16 VI 1941 до 10 років позбавлення волі. Помер у таборі. <http://rkka.ru/handbook/personal/repress/armvyr.htm>, 3 III 2010; <http://hrono.ru/biograf/rozovski.html>, 3 III 2010.

² Іван Андрійович Дараган (нар. 1901), з 1936 начальник Нікопольського міськвідділу УНКВС Дніпропетровської обл.; з 22 III 1938 начальник Дніпродзержинського міськвідділу

Nr 184

17 grudnia 1938, Żytomierz. Pismo wojskowego prokuratora Wojsk Pogranicznych i Wewnętrznych USRS dla Prokuratora ZSRS Andrieja Wyszynskiego, dotyczące wyników śledztwa w sprawie Grigorija Wiatkina

^a-Ścisłe tajne^a

^a-[Do] Prokuratora Związku^a SRS Tow. WYSZYNSKIEGO
[Drogą służbową] przez Głównego Prokuratora Wojskowego RKKA
Prawnika woj[skowego] arm[i] tow. ROZOWSKIEGO¹

Kopia: p.o Narkoma Spraw Wewnętrznych USRS
St[arszy] lejtnant bezpieczeństwa państw[owego]
Tow. KOBUŁOW^b

Na podstawie śledztwa przeprowadzonego w sprawie wrogiej działalności byłego naczelnika żytomierskiego UNKWD WIATKINA, ustalono [co następuje]:

W okresie od 27 września do 3 listopada 1938 r. przygotowano 6 protokołów posiedzenia trójki UNKWD, a mianowicie:

Protokół nr 8 z 27 IX skazani wg 1 kat[egorii]	374 os., wg 2 [kategorii] –	1 os.
Protokół nr 9 z 28 IX	– –	442 os. – – – 9 os.
Protokół nr 10 z 3 X	– –	338 os. – – – 1 os.
Protokół nr 11 z 4 X	– –	352 os. – – – 7 os.
Protokół nr 12 z 7 X	– –	329 os. – – – 3 os.
Protokół nr 13 z 3 XI	– –	299 os. – – – 21 os.

Żaden z wyszczególnionych protokołów nie został podpisany: ani przez skład trójki, ani przez sekretarza.

Skład trójki: przewodniczący – naczelnik UNKWD WIATKIN (aresztowany i przekazany do NKWD ZSRS); członkowie: sekretarz żytomierskiego *obkomu* tow. DIDIENKO (usunięty ze składu Biura *obkomu* z powodu utraty politycznego zaufania przez KC KP(b)U. Według informacji [otrzymanych od] p.o. naczelnika UNKWD tow. DARAGANA² – jednym z motywów usunięcia DIDIENKI

^{a-a} Zapisano wersalikami.

^b Było: KABUŁOW.

¹ Naum Saulewicz Rozowski (1898–1942), prawnik wojskowy armii; od 1917 w RSDRP(b); od 1935 zca głównego prokuratora wojskowego RKKA; od 1936 do 1938 główny prokurator wojskowy RKKA. Aresztowany w 1939, skazany 16 VI 1941 na 10 lat pozbawienia wolności. Zmarł w łagrze. <http://rkka.ru/handbook/personal/repress/armvyr.htm>, 3 III 2010; <http://hrono.ru/biograf/rozovski.html>, 3 III 2010.

² Iwan Andriejewicz Daragan (ur. 1901), od 1936 naczelnik Nikopolskiego Oddziału Miejskiego UNKWD obw. dnipropietrowskiego; od 22 III 1938 naczelnik Dnieprodzierżyńskiego Oddziału Miejskiego UNKWD obw. dnipropietrowskiego; od 23 VII 1938 zca naczelnika UNKWD obw. dnipropietrowskiego; w grudniu 1938 p.o. naczelnika UNKWD obw. żytomierskiego, skazany 27 V 1941 na 10 lat pozbawienia wolności. W. Zołotar'ow, *Oleksandr Uspenskyj: osoba...*, s. 287.

секретаря обкома – его близкая связь с ВЯТКИНЫМ и нахождение под влиянием последнего); Житомирский областной Прокурор тов. РАСПУТЬКО.

Секретарь Тройки – и. о. начальник 1-го спецотделения УНКВД – мл. лейтенант госбезопасности ЗУБ.

Докладчик по всем делам – зам[еститель] нач[альника] 3 отдела УГБ УНКВД – сержант государственной безопасности тов. МАНЬКО.

В заседании от 3 XI с. г. протокол № 13 в качестве докладчика по делам IV Отдела был начальник 2-го отделения IV Отдела – мл. лейтенант госбезопасности тов. МАЛУКА.

Допрошенный секретарь Тройки ЗУБ утверждает, что в заседаниях он, фактически, участия не принимал, ибо не был допущен к участию в заседаниях Тройки ВЯТКИНЫМ.

Оформление протоколов заседаний Тройки: их составление, а также составление предписаний на исполнение решений Тройки – производил «Штаб Тройки» (начальник 3-го Отдела УГБ – ст. лейтенант госбезопасности тов. ФЕДОРОВ и начальник отделения 3-го Отдела УНКВД – сержант государственной безопасности ГРИЦЫК).

По объяснениям присутствовавших на заседаниях Тройки докладчиков: МАНЬКО и МАЛУКА заседание протекало так:

Всем членам Тройки раздавались альбомы, либо папки с копиями обвинительных заключений. Докладчики дел не докладывали, а каждый из членов Тройки читал справки и обвинительные заключения самостоятельно. ВЯТКИН на обвинительных заключениях писал карандашом букву «Р», что означало «расстрелять»; никаких подписей под этой буквой никто из членов Тройки не ставил. ДИДЕНКО иногда делал заметки на документах в своей папке, а РАСПУТЬКО и отметок никаких не делал. Делами никто не интересовался и в них заглядывали в исключительно и единичных случаях.

Докладчикам решения Тройки не объявлялись, а папка ВЯТКИНА с отметками (буква «Р») передавалась в 3-й отдел УГБ УНКВД (штаб Тройки), где на основании этих отметок и составлялся протокол заседания Тройки.

Установлены случаи заседаний Тройки в отсутствии одного или даже двух членов. Так, например: дела рассматривал ВЯТКИН с РАСПУТЬКО в отсутствии ДИДЕНКО; либо ВЯТКИН и ДИДЕНКО в отсутствии РАСПУТЬКО; либо ВЯТКИН лично без ДИДЕНКО и без РАСПУТЬКО.

Осмотром протоколов заседаний обнаружен ряд записей, по своей неточности исключающих возможность исполнения решений Тройки.

Установлены десятки случаев расхождений в именах, отчествах, фамилиях, возрасте и т. п. осужденных; несмотря на это, решения Тройки приводились в исполнение лицами, коим это было поручено (и. о. нач[альника] 1-го спецотделения ЗУБ и комендант УНКВД – лейтенант госбезопасности

УНКВС Дніпропетровської обл.; з 23 VII 1938 заступник начальника УНКВС Дніпропетровської обл.; у грудні 1938 т.в.о. начальника УНКВС Житомирської обл, засуджений 27 V 1941 на 10 років позбавлення волі. *Золотарьов В. Олександр Успенський: особа...*, с. 287.

ze stanowiska sekretarza *obkomu* były jego bliskie związki z WIATKINEM i pozostawanie pod wpływem tego ostatniego), żytomierski prokurator obwodowy, tow. RASPUT'KO.

Sekretarz trójki – p.o. naczelnik 1 Wydziału Spec[jalnego] UNKWD, mł[odszy] lejtnant bezpieczeństwa państw[owego], ZUB.

Referent we wszystkich sprawach – zast[ępcą] nacz[elnika] 2 Oddziału UGB UNKWD, sierżant bezpieczeństwa państwowego, tow. MAŃKO.

Na posiedzeniu w dniu 3 XI br., protokół nr 13, w charakterze referenta spraw IV Oddziału występował naczelnik 2 Wydziału IV Oddziału – mł[odszy] lejtnant bezpieczeństwa państw[owego], tow. MAŁUKA.

Przesłuchiwany sekretarz trójki ZUB twierdzi, że w zebraniach trójki fizycznie nie uczestniczył, ponieważ WIATKIN nie dopuszczał go do udziału w posiedzeniach.

Przygotowanie protokołów z posiedzeń trójki: zestawienie, a także sformułowanie zarządzeń do wykonania postanowień trójki – wykonywał „sztab trójki” (naczelnik 3 Oddziału UGB, st[arszy] lejtnant bezpieczeństwa państw[owego], tow. FIODOROW i naczelnik wydziału 3 Oddziału UNKWD, sierżant bezpieczeństwa państwowego GRICYK).

Według wyjaśnień obecnych na posiedzeniach trójki referentów: MAŃKI i MAŁUKI posiedzenie przebiegało w następujący sposób:

Wszyscy członkowie trójki otrzymywali albumy, albo też teczki z kopiami aktów oskarżenia. Referenci spraw nie przedstawiali [ich], ale każdy z członków trójki czytał [zebrane] [streszczenia] spraw i akty oskarżenia samodzielnie. WIATKIN pisał ołówkiem na aktach oskarżenia literę „R”, co oznaczało „rozstrzelać”; żadnych podpisów pod tą literą nikt z członków trójki nie stawiał. Czasami DIDIENKO robił notatki na dokumentach w swojej teczce, a RASPUT'KO nie robił nawet uwag. Sprawami nikt się nie interesował, zaglądano do nich wyjątkowo i [to jeszcze] w pojedynczych przypadkach.

Referentów nie informowano o postanowieniach trójki, a teczkę WIATKINA z adnotacjami (litera „R”) przekazywano do 3 Oddziału UGB UNKWD („sztab trójki”), gdzie na podstawie tych adnotacji formułowano protokół posiedzenia trójki.

Stwierdzono przypadki posiedzeń trójki przy braku jednego albo nawet dwóch członków. Tak np. sprawy rozpatrywał WIATKIN z RASPUT'KĄ przy nieobecności DIDIENKI; albo WIATKIN i DIDIENKO przy nieobecności RASPUT'KI; albo WIATKIN osobiście bez DIDIENKI i bez RASPUT'KI.

Kontrola protokołów posiedzeń ujawniła szereg zapisów, które wskutek swej niedokładności wykluczały możliwość wykonania postanowień trójki.

Stwierdzono dziesiątki przypadków rozbieżności w imionach, *otczestwach*, nazwiskach, wieku skazanych i inne; mimo to postanowienia trójki były wykonywane przez osoby, którym zostały zlecone (p.o. nacz[elnika] 1 Wydziału Spec[jalnego] ZUB i komendant UNKWD, lejtnant bezpieczeństwa państw[owego] tow. LULKOW). Osoby te dokonywały w tych dokumentach samowolnie poprawek, „usuając tę nieścisłość”. Skutki tych poprawek sprawdzane są w toku [prowadzonego] śledztwa.

тов. ЛЮЛЬКОВ). Эти лица самовольно производили в документах исправления, «устраняя эту неточность». Результаты этих исправлений проверяются следствием.

Есть и более разительные случаи: в протоколе от 28 сентября 1938 г. под № 289 записан СВИНЦИЦКИЙ Франц Августович. Решение Тройки о СВИНЦИЦКОМ в протоколе не записано. Из акта о приведении в исполнение решений Тройки от 4 X 1938 г. видно, что СВИНЦИЦКИЙ расстрелян.

Такой же факт установлен и по протоколу № 11 от 4 октября с. г. в отношении ТЫЧИНСКОГО Иосифа Константиновича.

Установлен ряд случаев, когда лица осуждались к расстрелу, и после выполнения решений Тройки – снова осуждались к расстрелу.

Например, по протоколу от 28 сентября 1938 г. осужден по 1-й категории ШТЕК Александр Фортунатович, 2-го октября 1938 г. решение Тройки приведено в исполнение, а в протоколе от 3 октября тот же ШТЕК снова осужден по 1-й категории.

4-го октября 1938 г. по акту об исполнении решений Тройки значится, что ДЗЮБИНСКИЙ Клементий Иосифович, осужденный 28 сентября 1938 г. расстрелян, а 7 октября он снова осуждается к ВМН.

Больше того, установлен ряд случаев, что в одном и том же протоколе одно и то же лицо осуждается два раза.

Установлено несколько случаев, когда решения Тройки не приведены в исполнение, а лица, осужденные к ВМН, неизвестно где находятся.

7 октября с. г. по протоколу заседания Тройки осужден к ВМН – ИВАШКЕВИЧ Владимир Леонтьевич – рай[онный] прокурор Янушпольского района. Акта о приведении приговора в исполнение нет. Следствие выясняет, где находится ИВАШКЕВИЧ.

Того же числа решением Тройки осуждены:

ВИТКОВСКИЙ Антон Иосифович, 1893 г. рождения и

ВИТКОВСКИЙ Антон Иосифович, 1890 г. рождения.

Судя по времени вовлечения этих лиц в к.р. организацию, по фамилиям лиц их вербовавшим, речь идет о двух однофамильцах. В акте о приведении решения в исполнение указано, что один из них расстрелян, а о другом помечено, что он ошибочно внесен в акт. Где находится второй ВИТКОВСКИЙ, будет проверено следствием.

Установлены случаи рассмотрения на заседаниях Тройки незаконченных следственных дел.

Так, в производстве Особого Отдела имелось дело по обвинению начальника Финчасти Житомирского Военного Госпиталя – СЕНЬКЕВИЧА и начальника вещ[ественного] довольствия того же госпиталя ЛУКЪЯНОВИЧА. 1-го декабря Особый Отдел возбуждает ходатайство о продлении срока содержания под стражей ЛУКЪЯНОВИЧА до 1-го января 1939 г., в то время, как 3.XI.1938 г. они осуждены Тройкой и расстреляны.

Zdarzają się jeszcze bardziej rażące przypadki: w protokole z 28 września 1938 r. pod nr. 289 występuje SWINCYCKIJ Franc Awgustowicz. Postanowienia trójki co do SWINCYCKIEGO w protokole nie ma. Z akt wykonania postanowień trójki z 4 X 1938 r. wynika, że SWINCYCKIJ został rozstrzelany.

Podobny fakt stwierdzono w protokole nr 11 z 4 października br. w przypadku TYCZINSKIEGO Iosifa Konstantinowicza.

Stwierdzono szereg przypadków, kiedy osoby skazano na rozstrzelanie, a po wykonaniu postanowień trójki – znowu skazywano na rozstrzelanie.

Na przykład, zgodnie z protokołem z 28 września 1938 r., skazany został według 1 kategorii SZTIEK Aleksandr Fortunatowicz; 2 października 1938 r. postanowienie trójki wykonano, a w protokole z 3 października ten sam SZTIEK został znowu skazany według 1 kategorii.

W akcie o wykonaniu postanowień trójki z 4 października 1938 r. odnotowano, że DZIUBINSKIJ Klemientij Iosifowicz, skazany 28 września 1938 r., został rozstrzelany, a 7 października został znowu skazany na WMN.

Mało tego, stwierdzono szereg przypadków, że w jednym i tym samym protokole jedna i ta sama osoba skazywana jest dwa razy.

Zanotowano parę przypadków, gdzie postanowienia trójki nie zostały wykonane, a osoby skazane na WMN, nie wiadomo gdzie się znajdują.

Według protokołu posiedzenia trójki z dnia 7 października br. skazany został na WMN IWASZKIEWICZ Władimir Leontjewicz, prokurator rej[onowy] rejonu januszpolskiego. Aktu wykonania wyroku nie ma. Śledztwo wyjaśnia, gdzie znajduje się IWASZKIEWICZ.

Tego samego dnia postanowieniem trójki zostali skazani:

WITKOWSKIJ Anton Iosifowicz, urodzony w 1893 r. i

WITKOWSKIJ Anton Iosifowicz, urodzony w 1890 r.

Sądząc po czasie wciągnięcia tych osób do k-r organizacji, po nazwiskach osób, które ich werbowwały, sprawa dotyczy dwóch osób o tym samym nazwisku. W akcie wykonania postanowienia trójki odnotowano, że jeden z nich został rozstrzelany, a o drugim napisano, że został umieszczony w akcie przez pomyłkę. Śledztwo wyjaśni, gdzie znajduje się drugi WITKOWSKIJ.

Stwierdzono przypadki rozpatrywania na posiedzeniach trójki niezakończonych spraw śledczych.

I tak, Oddział Specjalny prowadził sprawę oskarżonych: naczelnika Wydziału Fin[ansowego] Żytomierskiego Szpitala Wojskowego, SIENKIEWICZA i naczelnika zaopatrzenia mat[eriałowego] tegoż szpitala ŁUKJANOWICZA. Dnia 1 grudnia Oddział Specjalny wystosował prośbę o wydłużenie okresu tymczasowego aresztu ŁUKJANOWICZA do 1 stycznia 1939 r., chociaż w tym czasie, 3 XI 1938 r., zostali oni skazani przez trójkę i rozstrzelani.

Oczywiście w celu ukrycia przez trójkę [procederu] przejmowania [przez nią] do rozpatrzenia spraw niewątpliwie jej niepodlegających – dyplomowanych wojskowych – w protokole posiedzenia i innych dokumentach, w rubryce dotyczącej pracy, którą oskarżeni wypełniali do momentu aresztowania, pisano: „mieszkaniec mias[ta] Żytomierza”.

Очевидно для того, чтобы скрыть факт принятия Тройкой к своему производству явно неподсудных ей дел об аттестованных военнослужащих в протоколе заседания и в других документах вместо указания о работе, которую обвиняемые выполняли до дня ареста, пишется: «житель гор. Житомира».

Начальник Особого Отдела утверждает, что он не знал о том, что эти дела рассмотрены Тройкой и высказывает крайнее удивление, каким образом Тройка сумела рассмотреть дела без дел.

Таких записей, которые не дают возможность определить род занятий осужденных до дня ареста, только в одном протоколе № 13 имеется свыше пятидесяти. Социальное лицо осужденных из протоколов заседаний не видно. Все покрыто общей фразой: работал в колхозе, работал на заводе и т. п.

За этими неопределенными записями, по всей вероятности, кроется ряд преступных действий.

Нужно признать, что в ряде случаев даже не скрывались явные беззакония и с особой циничной наглостью это беззаконие выпирает из самих записей в протоколах.

В протоколе № 13 имеется ряд записей об осуждении к ВМН аттестованных лиц начсостава (заведомо неподсудных Тройке).

Привожу наиболее яркие факты:

ТУРОВСКИЙ Антон Павлович, командир 132 стрелкового полка;

КОВАЛЬ Иван Афанасьевич, командир роты 131 стрелкового полка;

ГОРЧИНСКИЙ Феликс Эдуардович – пилот и ряд других лиц начсостава осуждены к расстрелу и расстреляны.

Не могу не привести и следующие факты: только по протоколу № 13 осуждены:

Учителей	– 10 чел.
Техников	– 5
Агрономов	– 3
Врачей	– 3
Инженеров	– 3
Друг[их] специал[истов]	– 4 (землеустроитель, лесничий, плановик, экономист).

Это приведены данные без расшифровки лиц, подпадающих под рубрику «житель города Житомира»; «без определенных занятий»; «работал на заводе» и т.п.

Подобных фактов чрезмерно много и просто невозможно в этом донесении всех их осветить.

Из бесед с работниками Областного аппарата, да и материалами расследования устанавливается, что избиения арестованных в Житомирском Облуправлении НКВД носили массовый и если не сплошной характер.

Naczelnik Oddziału Specjalnego zapewnia, że on nie wiedział, iż sprawy te zostały rozpatrzone przez trójkę i wyraża swoje najwyższe zdumienie, w jaki sposób trójka potrafiła rozpatrywać sprawy bez [dokładnego wglądu w akta] spraw.

Podobnych zapisów, które nie dają możliwości ustalenia charakteru pracy skazanych do momentu ich aresztowania, tylko w jednym protokole nr 13 znajduje się ponad pięćdziesiąt. [Na podstawie] protokołów posiedzeń nie da się [także] ustalić pochodzenia społecznego skazanych. Wszystko ukryto pod ogólnymi sformułowaniami: pracował w kołchozie, pracował w fabryce itp.

Za tymi nieokreślonymi zapisami, według wszelkiego prawdopodobieństwa, kryje się cały szereg przestępczych działań.

Trzeba przyznać, że w szeregu przypadków nawet nie ukrywano oczywistego bezprawia i ze szczególnie cyniczną jaskrawością bezprawie to wyziera z samych zapisów w protokołach.

W protokole nr 13 znajduje się cały szereg zapisów o skazaniu na WMN dyplomowanych członków kadry dow[ódzkiej] (w sposób oczywisty nie podlegającej osądzeniu przez trójkę).

Przytaczam najbardziej jaskrawe fakty:

TUROWSKIJ Anton Pawłowicz, dowódca 132 pułku strzeleckiego;

KOWAL Iwan Afanasjewicz, dowódca kompanii 131 pułku strzeleckiego;

GORCZINSKIJ Fieliks Eduardowicz – pilot i szereg innych osób z kadry dow[ódzkiej], skazanych na rozstrzelanie i rozstrzelanych.

Nie mogą nie przytoczyć także następujących faktów: tylko według protokołu nr 13 zostało skazanych:

nauczycieli	– 10 os[ób]
techników	– 5 [osób]
agronomów	– 3 [osoby]
lekarzy	– 3 [osoby]
inżynierów	– 3 [osoby]
in[nych] specjal[istów]	– 4 [osoby] (odpowiedzialny za zagospodarowanie terenu, leśniczy, planista, ekonomista).

To tylko przytoczone dane, bez rozszyfrowania osób, podpadających pod rubrykę „mieszkaniec miasta Żytomierza”; „bez określonego zajęcia”; „pracował w fabryce” itp.

Podobnych faktów jest nadzwyczaj dużo i po prostu nie jest możliwe w tym raporcie ich wszystkich opisać.

Z rozmów z pracownikami aparatu obwodowego, a nawet [na podstawie] materiałów śledczych da się ustalić, że [przypadki] bicia aresztowanych w Żytomierskim Zarządzie Obw[odowym] NKWD miały charakter masowy, jeśli nie absolutnie podstawowy. Przypadki dotkliwych pobić, a nawet zabójstw są ustalane. Zabitych i zmarłych [w śledztwie] notowano w protokołach trójki ze wsteczną datą, jako skazanych na WMN. Wyroki skazujące i rozstrzelania realizowano

Устанавливаются случаи жутких избиений и даже убийств. Убитых и умерших проводили по протоколам Тройки задним числом, как осужденных к ВМН. Осуждение и расстрелы производились в самом поспешном порядке и самыми недопустимыми и безобразными способами.

Наряду с этим в Облуправлении были развиты мародерство («официального» и неофициального порядка), антисемитизм и т. п.

Все указанные мною факты и обстоятельства приводят меня к выводу, что к руководству Житомирского Облуправления пробралась шайка врагов, искалечившая своей вражеской деятельностью немало невинных людей. Добиваясь недопустимыми и противозаконными методами признания арестованными своей вины (характерно отметить, что почти 100% арестованных сознались), они спешили расстрелять и часто заведомо невинных людей, чтобы этим самым все концы пустить в воду, – нет, мол, людей, некому будет жаловаться.

Мною арестованы: начальник 2-го Отделения IV Отдела УГБ УНКВД – мл. лейтенант госбезопасности МАЛУКА, начальник внутренней тюрьмы ИГНАТЕНКО, старший по корпусу ЛЕВЧЕНКО.

Копию постановления, в коем излагается содержание их преступления, при этом прилагаю.

Ряд аналогичных дел находится в стадии расследования. Факты еще недостаточно уточнены.

Считаю необходимым предать суду:

1. Бывшего секретаря обкома – ДИДЕНКО;
2. Областного Прокурора – РАСПУТЬКО

за преступное отношение к выполнению исключительных полномочий, возложенных на них партией и правительством;

3. Начальника 3-го Отдела УГБ УНКВД по Житомирской области ФЕДОРОВА, как основного соучастника ВЯТКИНА; за организацию практически враждебной работы, выразившейся в представлении на Тройку ряда искусственно созданных дел, проведение по протоколам Тройки умерших и убитых арестованных; представление на Тройку явно неподсудных дел и т. п.

4. Зам. начальника 3-го Отдела УГБ УНКВД – сержанта государственной безопасности МАНЬКО, основного докладчика этих дел и активного соучастника ВЯТКИНА и ФЕДОРОВА.

5. И. О. начальника 1-го Спецотделения УГБ УНКВД – мл. лейтенанта госбезопасности ЗУБА за соучастие в составлении фиктивных протоколов заседаний Тройки, фиктивных актов об исполнении решений Тройки на заведомо умерших людей и т. п.

6. Команданта УНКВД – лейтенанта госбезопасности ЛЮЛЬКОВА за те же преступные действия.

7. Начальника отделения 3-го Отдела сержанта госбезопасности – ГРИЦЫКА, одного из руководителей «Штаба Тройки» и практического исполнителя по оформлению указанных подложных документов.

w możliwie jak najszybszym terminie, stosując najbardziej niedopuszczalne i skandaliczne metody.

Jednocześnie w zarządzie obwodowym rozwijało się spekulancтво (oficjalne i nieoficjalne), antysemityzm itp.

Wszystkie przytoczone przeze mnie fakty i okoliczności skłaniają mnie do [wyprowadzenia] wniosku, że do kierownictwa Żytomierskiego Zarządu Obwodowego przedostała się szajka wrogów, która swoją wrogą działalnością wyraziła krzywdę wielu niewinnym ludziom. Niedopuszczalnymi i sprzecznymi z prawem metodami wydobywali [oni] z aresztowanych przyznanie się do winy (charakterystyczne jest, co należy podkreślić, że prawie 100% aresztowanych przyznało się), spieszyli się z rozstrzeliwaniem i [to] często jawnie niewinnych ludzi, aby w ten sposób ukrećić łeb sprawie – otóż, powiada, nie będzie się już kto miał poskarżyć.

Osobiście aresztowałem: naczelnika 2 Wydziału IV Oddziału UGB UNKWD – mł[odszego] lejtnanta bezpieczeństwa państw[owego] MAŁUKE, naczelnika wewnętrznego więzienia IGNATIENKE, starszego w korpusie [NKWD] LEWCZENKE.

Kopię postanowienia, w którym przedstawiony jest zakres ich przestępstw, dołączam [do raportu].

Szereg analogicznych spraw znajduje się w stadium śledztwa. [Poszczególne] fakty nie zostały jeszcze dostatecznie uściśnione.

Uważam za konieczne oddać pod sąd:

1. Byłego sekretarza *obkomu* – DIDIENKE;

2. Prokuratora obwodowego – RASPUT'KE

za [działania z naruszeniem prawa] podczas wypełniania uprawnień nadzwyczajnych, nałożonych na nich przez partię i rząd;

3. Naczelnika 3 Oddziału UGB UNKWD w obwodzie żytomierskim FIODOROWA, jako głównego współnika WIATKINA; za praktyczne zorganizowanie wrogiej działalności, polegającej na przekazaniu do rozpatrzenia przez trójkę szeregu spreparowanych spraw, wprowadzanie do protokołów trójki zmarłych i zabitych aresztowanych, przekazanie na trójkę spraw w sposób oczywisty niepodlegających jej [kompetencji] itp.

4. Zast[ępcę] naczelnika 3 Oddziału UGB UNKWD, sierżanta bezpieczeństwa państwowego MAŃKE, głównego referenta tych spraw i aktywnego współnika WIATKINA i FIODOROWA.

5. P.o. naczelnika 1 Wydziału Spec[jalnego] UGB UNKWD, mł[odszego] lejtnanta bezpieczeństwa państw[owego] ZUBA, za współudział w przygotowaniu fikcyjnych protokołów posiedzeń trójki, fikcyjnych aktów wykonania postanowień trójki na ewidentnie nieżyjących już ludziach itp.

6. Komendanta UNKWD, lejtnanta bezpieczeństwa państw[owego] LULKOWA za te [same] działania przestępcze.

7. Naczelnika wydziału 3 Oddziału, sierżanta bezpieczeństwa państw[owego], GRICYKA, jednego z kierowników „sztabu trójki” i faktycznego wykonawcę wspomnianych spreparowanych dokumentów.

Прошу Вашей санкции на арест указанных сотрудников УНКВД и указаний по затронутым вопросам.

^а-Военный прокурор погран[ичных] и внутренних войск [НКВД] УССР
Военный юрист 1 ранга^а
(—) МОРОЗОВ

17 XII 1938 г.
г. Житомир
^в-№ 1712/38^в

*ГДА СБУ, ф. 16, оп. 31 (1951 р.), спр. 37, арк. 209–217.
Оригінал, машинопис.*

---

^{в-в} Вписано від руки.

Proszę, abyście wydali nakaz aresztowania wyżej wymienionych pracowników UNKWD i wydali polecenia co do dalszego postępowania w przedstawionych sprawach.

^a-Prokurator Wojskowy Wojsk Pogran[icznych] i Wewnętrznych [NKWD] USRS

Prawnik wojskowy 1 rangi^a

(—) MOROZOW

17 XII 1938 r.

m. Żytomierz

^cnr 1712/38^c

HDA SBU, f. 16, op. 31 (1951 r.), spr. 37, k. 209–217.

Oryginal, maszynopis.

---

^{c-c} *Wpisano odręcznie.*

№ 185

23 грудня 1938, Житомир. Пояснення начальника 3-го відділу УНКВС по Житомирській області Михайла Федорова

^а-Федоров^а

^б-Об'яснение^б

Оперативно-следственная работа УНКВД по Житомирской области была организована быв[шим] нач[альником] УНКВД, врагом ВЯТКИНЫМ по кустам; было организовано 4 следственных группы – Житомирская след-группа, которую возглавлял я, Бердичевская – возглавлял в течение месяца быв[ший] мой заместитель КРУГЛЯК (ныне арестован), после КРУГЛЯКА возглавлял нач[альник] ГО НКВД т. БЕЛОЦЕРКОВСКИЙ; Новоград-Во-лынская группа – возглавлял нач[альник] 6-го отдела РЕМОВ, позднее нач[альник] отделения ВОЛЬСКИЙ; Коростенская – возглавлял быв[ший] нач[альник] 4 отдела ЛУКЬЯНОВ.

В конце июня м[еся]ца с. г. Коростенская, Новоград-Волынская опера-тивно-следственные группы были ликвидированы и все дела этих групп, для окончания переданы в 3-й отдел. Бердичевская оперследгруппа про-должала существовать до окончания всех следственных дел.

Начальники оперследственных групп непосредственно были подчине-ны быв[шему] нач[альнику] УНКВД ВЯТКИНУ и всю оперативно-след-ственную работу проводили самостоятельно.

Все законченные следственные дела готовились для отсылки в НКВД СССР для негласного рассмотрения по альбомным справкам. К 1-му августа все дела были представлены для просмотра в НКВД УССР, где после проверки их, дела были возвращены обратно, а альбомы направ-лены в Москву.

Подготовка дел в УНКВД проходила следующим порядком:

На основании следственных материалов составлялась на каждого про-ходящего по делу справка, после чего справки и дела просматривались ра-ботниками областной прокуратуры (заместитель областного прокурора по спецделам т. ЧЕРКЕЗ и др.), военным прокурором т. КУРДИНОВСКИМ. Материалы справок сличались с материалами следствия, при возникнове-нии сомнений, вызывались отдельные арестованные для проверки, после чего дела были направлены в НКВД УССР – это по делам, находившимся в 3-м отделе УНКВД.

Следственные дела Бердичевской оперследгруппы просматривались в Бердичеве и в УНКВД присылались на подпись только справки, начальник

---

^а-^а Вписано від руки.

^б-^б Написано великими літерами.

Nr 185

23 grudnia 1938, Żytomierz. Wyjaśnienie naczelnika 3 Oddziału UNKWD obwodu żytomierskiego Michaiła Fiodorowa

^a-Fiodorow^a

^b-Wyjaśnienie^b

Praca operacyjno-śledcza UNKWD obwodu żytomierskiego została zorganizowana w *kustach* przez był[ego] nacz[elnika] UNKWD, wroga WIATKINA. Utworzono 4 grupy śledcze: żytomierska grupa śled[cza], którą dowodziłem ja; berdyczowska, [którą] dowodził przez miesiąc mój był[y] zastępca KRUGLAK (obecnie aresztowany), a po KRUGLAKU dowództwo sprawował nacz[elnik] GO NKWD t[owarzysz] BIEŁOCERKOWSKIJ; grupa nowogrodzko-wołyńska, którą dowodził nacz[elnik] 6 Oddziału RIEMOW, następnie nacz[elnik] wydziału WOLSKIJ oraz [grupa] korosteńska, którą dowodził był[y] nacz[elnik] 4 Oddziału ŁUKJANOW.

Pod koniec m[iesią]ca czerwca br. korosteńska i nowogrodzko-wołyńska grupy operacyjno-śledcze zostały zlikwidowane, a wszystkie sprawy tych grup zostały przekazane celem ich zakończenia do 3 Oddziału. Berdyczowska grupa oper[acyjno]-śled[cza] przetrwała do czasu zakończenia wszystkich spraw śledczych.

Naczelnicy grup operacyjno-śledczych bezpośrednio podlegali był[emu] nacz[elnikowi] UNKWD WIATKINOWI i całą pracę operacyjno-śledczą prowadzili samodzielnie.

Wszystkie zakończone sprawy śledcze przygotowywano do wysyłki do NKWD USRS celem tajnego rozpatrzenia albumów [zawierających streszczenia] spraw. Do 1 sierpnia wszystkie sprawy przedstawiano do przeglądu NKWD USRS, skąd po sprawdzeniu zwracano je, natomiast albumy przekazano do Moskwy.

Przygotowanie spraw w UNKWD odbywało się w następujący sposób:

Na podstawie materiałów śledczych tworzone w stosunku do każdej osoby przechodzącej w sprawie [streszczenie] sprawy, po czym [streszczenia] spraw i sprawy były rozpatrywane przez pracowników prokuratury obwodowej (zastępca prokuratora obwodowego do spraw spec[jalnych] t[owarzysz] CZERKIEZ i in[ni]) oraz prokuratora wojskowego, t[owarzysza] KURDINOWSKIEGO. [Streszczenia] spraw porównywano z materiałami śledztwa, a w przypadku pojawiających się wątpliwości wzywano niektórych aresztowanych w celu wyjaśnienia. Następnie sprawy były przekazywane do NKWD USRS – tyle, jeśli chodzi o sprawy, znajdujące się w 3 Oddziale UNKWD.

---

^a-^a Wpisano odręcznie.

^b-^b Zapisano wersalikami.

оперследгруппы т. БЕЛОЦЕРКОВСКИЙ непосредственно ездил доклады-вать все Бердичевские дела в НКВД УССР.

Как известно, отправленные в НКВД СССР альбомы были возвра-щены с предложением рассмотреть их на Тройке, когда начала работать Тройка УНКВД, на заседание Тройки приносились дела, членам Тройки давались альбомы, по которым членами Тройки выносилось решение, ставя букву «Р» или сроки. Букву «Р» ставил, со слов МАНЬКО, ВЯТКИН и ДИДЕНКО. В отдельных случаях докладывающий зачитывал материал следствия.

Тройка работала в составе быв[шего] нач[альника] УНКВД ВЯТКИНА, первого секретаря обкома ДИДЕНКО, раз или 2 был второй секретарь обкома т. ГРЕЧУХА, обл[астной] прокурор РАСПУТЬКО и докладывающий.

Решение Тройки никем не фиксировалось, 1-й спецотдел, в функции которого входило оформлять решение Тройки, секретаря Тройки не пред-ставлял. За решение Тройки 1-й спецотдел считал отметки на альбомах. Нач[альник] 1 спецотдела т. ЗУБ выписывал предписания и выполнял ре-шения.

По поручению быв[шего] нач[альника] УНКВД ВЯТКИНА, мной было выделено в распоряжение начальника 1-го спецотдела т. ЗУБ четыре ма-шинистки и 4 оперативных работника для составления протоколов. Про-токолы писались на основании альбомных справок, каких-либо злоупо-треблений при составлении протоколов быть не могло потому, что они писались с проверенных альбомных справок и обвинительных заклю-чений. Протоколы писали т. т. ПРИВИН, ГРИЦЫК, МОЛДОВАНСКИЙ и ЖАБОТИНСКИЙ.

Протоколы писались ^вс самого начала после того, как было вынесено первое «решение»^в, я обратил на это внимание начальника 1-го спецотдела т. ЗУБ, он мне ответил: «Решение Тройки есть я и выполняю его по прика-занию майора». Об этом я говорил и быв[шему] нач[альнику] УНКВД ВЯТ-КИНУ, который мне ответил: «ЗУБ – начальник 1 спецотдела, у него есть инструкции и он знает, что делает, и вы в его дела не ввязывайтесь».

Члены Тройки тт. ДИДЕНКО и РАСПУТЬКО, как мне известно со слов т. МАНЬКО, в отношении приведения приговоров в исполнение, ^втакже ре-шали приводить их до составления протоколов^в.

Последние протоколы были составлены за 2 дня до ареста ВЯТКИНА, почему они не были подписаны, мне неизвестно.

В отношении включения умерших в предписание, об этом мне неиз-вестно. Могло получиться так: дела были закончены еще в июле и начале августа, до последней Тройки прошло много времени, за этот период вре-мени, возможно, были умершие, которые прошли раньше по альбомным справкам, которые направлялись в НКВД СССР, а по возвращении альбо-мов в УНКВД, по этим справкам о том, или ином умершем обвиняемом

---

^{в-в} Підкреслено від руки.

Sprawy śledcze prowadzone przez berdyczowską grupę oper[acyjno]-śled[czą] rozpatrywano w Berdyczowie, a do podpisu do UNKWD przysyłano tylko [streszczenia] spraw. Naczelnik grupy oper[acyjno]-śled[czej] t[owarzysz] BIEŁOCERKOWSKIJ osobiście jeździł celem zreferowania wszystkich berdyczowskich spraw, do NKWD USRS.

Jak wiadomo, albumy wysłane do NKWD ZSRS zwracano z nakazem przedłożenia ich do rozpatrzenia na posiedzeniu trójki. Kiedy zaczęła pracę trójka UNKWD, [streszczenia] spraw przynoszono na jej posiedzenia. Członkom trójki przekazywano albumy, na podstawie których wpisywali oni decyzje, pisząc literę „R” lub terminy. Literę „R” stawiali według tego, co powiedzieli MAŃKO, WIATKIN i DIDIENKO. W wyjątkowych przypadkach referent czytał materiał śledztwa.

Trójka pracowała w składzie: był[y] nacz[elnik] UNKWD WIATKIN, pierwszy sekretarz *obkomu* DIDIENKO, raz lub dwa razy był [obecny] drugi sekretarz *obkomu* t[owarzysz] GRIECZUCHA, prokurator obw[odowy] RASPUT'KO i referent.

Decyzji trójki nikt nie notował. 1 Oddział Spec[jalny], do którego obowiązków należało odnotowanie decyzji trójki, nie wytypował sekretarza trójki. 1 Oddział Spec[jalny] za decyzje trójki uznawał adnotacje na albumach. Nacz[elnik] 1 Oddziału Spec[jalnego] t[owarzysz] ZUB wypisywał polecenia i realizował decyzje.

Z polecenia był[ego] nacz[elnika] UNKWD WIATKINA przydzieliłem do dyspozycji naczelnika 1 Oddziału Spec[jalnego] t[owarzysza] ZUBA cztery maszyniski i 4 pracowników operacyjnych do sporządzania protokołów. Protokoły pisano na podstawie albumów zawierających [streszczenia] spraw. Jakichkolwiek nadużyć przy sporządzaniu protokołów być nie mogło, ponieważ sporządzano je na podstawie sprawdzonych albumów zawierających [streszczenia] spraw i aktów oskarżenia. Protokoły pisali t[owarzysze]: PRIWIN, GRICYK, MOŁDOWANSKIJ i ŻABOTINSKIJ.

Protokoły pisano ^cna samym początku, zaraz po podjęciu pierwszej „decyzji”^c. Zwróciłem na to uwagę naczelnikowi 1 Oddziału Spec[jalnego], t[owarzyszowi] ZUBOWI, który mi odpowiedział: „Decyzja trójki jest i wypełniam ją zgodnie z poleceniem majora”. Mówiłem o tym [także] był[emu] nacz[elnikowi] UNKWD WIATKINOWI, który [z kolei] odpowiedział: „ZUB [jest] naczelnikiem 1 Oddziału Spec[jalnego], posiada instrukcje i wie, co robi, a Wy w jego sprawy się nie wtrącajcie”.

Członkowie trójki, t[owarzysze] DIDIENKO i RASPUT'KO, z tego co mi wiadomo ze słów t[owarzysza] MAŃKI, w sprawie wykonywania wyroków, ^ctakże decydowali o wykonywaniu jeszcze przed sporządzeniem protokołu^c.

Ostatnie protokoły zostały sporządzone na 2 dni przed aresztowaniem WIATKINA, nie wiem dlaczego nie zostały podpisane.

---

^{c-c} Podkreślono odręcznie.

докладывалось на Тройке и он, естественно, прошел по протоколу и попал в предписание, эти обстоятельства должны были выявляться нач[альником] 1 спецотдела т. ЗУБ при приведении приговоров в исполнение и вкладывать в дела справки о смерти. В акт о расстреле попасть не могли.

Можно ли считать состоявшимся решение Тройки, при отсутствии подписанных протоколов, ^вя считаю, что нет, не знаю, какие есть на сей счет инструкции у нач[альника] 1 спецотдела т. ЗУБ?^в

Конкретными виновниками в приведении приговоров в исполнение без подписанных протоколов является быв[ший] нач[альник] УНКВД ВЯТКИН, члены Тройки – быв[ший] 1-й секретарь обкома КП(б)У т. ДИДЕНКО, облпрокурор т. РАСПУТЬКО и нач[альник] 1 спецотдела т. ЗУБ.

О роли ЗУБА, МАНЬКО и ГРИЦЫКА в делах Тройки:

тов. ЗУБ, являясь нач[альником] 1 спецотдела, непосредственно отвечал за оформление и пропущенных через Тройку дел и по приведению приговоров в исполнение.

т. МАНЬКО – быв[шим] нач[альником] УНКВД ВЯТКИНЫМ был выделен для доклада на Тройку всех дел.

т. ГРИЦЫК выполнял только техническую работу по составлению протоколов и по заданию т. ЗУБ писал предписания, предписания писали и друг[ие] т. т. МОЛДАВАНСКИЙ^г, ПРИВИН, которые работали в этой группе.

^вНач[альник] 3 Отдела УГБ УНКВД
Старший лейтенант госбезопасности^в
(—) ФЕДОРОВ

«^а-23-^а» декабря 1938 г.

г. Житомир

*ГДА СБУ, Житомир, спр. 18842-ОФ, т. 1, арк. 236–240.
Оригінал, машинопис.*

---

^г Так у текстi. Вище: МОЛДОВАНСКИЙ.

Nic mi nie wiadomo o [przypadkach] wprowadzania [osób] zmarłych do spisów. Mogło zdarzyć się tak: sprawy zakończono jeszcze w lipcu czy na początku sierpnia, [więc] do posiedzenia ostatniej trójki minęło wiele czasu. Możliwe, że w tym okresie zdarzyły się wypadki śmierci [osób], które figurowały wcześniej w albumach zawierających [streszczenia] spraw, wysłanych do NKWD ZSRS. Po zwróceniu albumów do UNKWD, [streszczenie] sprawy tego czy innego oskarżonego, który zmarł, było przedstawiane na trójce i faktycznie pojawiał się w protokole i trafiał do [któregoś] polecenia. Takie okoliczności powinny zostać ujawnione przez nacz[elnika] 1 Oddziału Spec[jalnego], t[owarzysza] ZUBA podczas czynności związanych z wykonaniem wyroku i włączone do akt spraw o śmierci. Nie miały prawa znaleźć się w akcie rozstrzelania.

Czy można było uznać za prawomocne decyzje trójki, bez podpisanych protokołów, ^c uważam, że nie; nie wiem, co na ten temat mówią instrukcje [znajdujące się] u nacz[elnika] 1 Oddziału Spec[jalnego], t[owarzysza] ZUBA?^c

Bezpośrednio winnymi wykonywaniu wyroków bez podpisanych protokołów są: był[y] nacz[elnik] UNKWD WIATKIN, członkowie trójki – był[y] 1 sekretarz *obkomu* KP(b)U, t[owarzysz] DIDIENKO, prokurator obw[odowy], t[owarzysz] RASPUT'KO i nacz[elnik] 1 Oddziału Spec[jalnego], t[owarzysz] ZUB.

Rola ZUBA, MAŃKI i GRICYKA w działalności trójki [tak się przedstawiała]:

Tow. ZUB, jako nacz[elnik] 1 Oddziału Spec[jalnego], bezpośrednio odpowiadał za opracowanie spraw, które przeszły przez trójkę, i nadzorował czynności związane z wykonywaniem wyroków.

Tow. MAŃKO został przydzielony przez był[ego] nacz[elnika] UNKWD WIATKINA do referowania na posiedzeniach trójki wszystkich spraw.

Tow. GRICYK wykonywał tylko prace techniczne przy sporządzaniu protokołów i, zgodnie z poleceniem t[owarzysza] ZUBA, pisał polecenia. Polecenia pisali również inn[i] t[owarzysze] pracujący w tej grupie: MOŁDAWANSKIJ^d, PRIWIN.

^bNacz[elnik] 3 Oddziału UGB UNKWD
Starszy lejtnant bezpieczeństwa państw[owego]^b
(—) FIODOROW

„^a23-^a” grudnia 1938 r.
m. Żytomierz

*HDA SBU, Żytomyr, spr. 18842-OF, t. 1, k. 236–240.
Oryginał, maszynopis.*

^d Tak w tekście. Wyżej: MOŁDOWANSKIJ.

№ 186

30 грудня 1938, Житомир. Протокол допиту Данила Малуки

^{а-б}Протокол дополнительного допроса^{б-а}
Обвиняемого МАЛУКА
^аот 30 XII 1938 г.^а

Допрос производил Военный прокурор ПВВ УССР – военный юрист 1-го ранга МОРОЗОВ в городе Житомире. Допрос начат в 14 час. 15 минут.

^бВопрос^б: Расскажите, как дела 2 отделения, которым Вы руководили, попали на рассмотрение Тройки УНКВД? Каков был процесс подготовки дел на Тройку и каков был процесс их рассмотрения?

^бОтвет^б: Примерно, в октябре месяце с. г., начальник IV отдела УНКВД ЛЕСНОВ и оперуполномоченные ГОЙХМАН и МЕДНИКОВ поехали в Москву и повезли с собой на рассмотрение Особого Совещания дела, примерно, на 500 арестованных. Эти дела вела следгруппа под моим руководством.

Дела эти страдали рядом недостатков. Недостатки эти были весьма существенные. В делах не было постановлений о продлении срока содержания под стражей. Не было во многих делах постановлений о привлечении в качестве обвиняемых. По делам не было предъявлено следствие обвиняемым. ^вВ самих показаниях были существенные недочеты и резкие расхождения, и при том доказательная сторона в большинстве дел была мало обоснована и доказана^в.

Для подготовки этих дел на Особое Совещание ЛЕСНОВ дал трехдневный срок, объяснив при этом следующее: «ВЯТКИН звонил из Киева, что будто бы Особое Совещание ликвидируется и поэтому нужно торопиться с направлением дел на Особое Совещание, ибо если не успеем, то придется эти дела посылать на рассмотрение гласного суда», при этом ЛЕСНОВ добавил: «Обвиняемые будут на судах отказываться, многих били, это будет дискредитировать следствие и поэтому дела со всеми их ^внедостатками нужно направить на Особое Совещание»^в.

По предложению ЛУКЪЯНОВА были на шапирографе отпечатаны больше тысячи трафаретных постановлений о продлении срока содержания под стражей, и в каждое дело вкладывалось такое количество постановлений, которое было необходимо для того, чтобы скрыть незаконное содержание обвиняемых под стражей. Вполне естественно, что эти постановления никуда не посылали, и никаких ходатайств о продлении срока

---

^{а-а} Підкреслено машинописним способом.

^{б-б} Написано великими літерами.

^{в-в} Підкреслено від руки.

Nr 186
30 grudnia 1938, Żytomierz. Protokół przesłuchania Daniła Małuki

a-b-Protokół przesłuchania uzupełniającego^{b-a}
oskarżonego MAŁUKI
a-z 30 XII 1938 r.^a

Przesłuchanie prowadził prokurator wojskowy PWW USRS – prawnik wojskowy 1 rangi MOROZOW w mieście Żytomierzu. Przesłuchanie rozpoczęło o godz[inie] 14 min[ut] 15.

^b-Pytanie^b: Opowiedzcie, w jaki sposób sprawy 2 Wydziału, którym kierowaliście, znalazły się na posiedzeniach trójki UNKWD? W jaki sposób przebiegał proces przygotowania spraw na trójkę i jaki był tryb ich rozpatrywania?

^b-Odpowiedź^b: Mniej więcej, w miesiącu październiku br. naczelnik IV Oddziału UNKWD LESNOW oraz pełnomocnicy oper[acyjni] GOJCHMAN i MIEDNIKOW pojechali do Moskwy i wzięli ze sobą w celu rozpatrzenia przez Kolegium Specjalne sprawy dotyczące mniej więcej 500 aresztowanych. Sprawy te prowadziła grupa śled[cza] pod moim kierownictwem.

Wspomniane sprawy miały wiele niedociągnięć. Niedociągnięcia te były bardzo istotne. W sprawach nie było nakazów przedłużenia okresu przetrzymywania w areszcie. W wielu sprawach nie było postanowień o postawieniu w stan oskarżenia. Podczas prowadzenia spraw oskarżonym nie [udzielano informacji] o materiale zebrany podczas śledztwa. ^cW samych zeznaniach były istotne niedociągnięcia i rażące rozbieżności, a do tego strona dowodowa była w większości spraw w słabym stopniu udokumentowana i udowodniona^c.

LESNOW dał trzy dni czasu na przygotowanie tych spraw do skierowania na Kolegium Specjalne, wyjaśniając przy tym co następuje: „WIATKIN dzwonił z Kijowa, że Kolegium Specjalne zostanie zlikwidowane i dlatego należy się spieszyć z przekazaniem spraw na Kolegium Specjalne; jeśli bowiem nie zdążymy, to sprawy te przyjdzie nam przekazywać do rozpatrzenia przez sąd jawny”; przy tym LESNOW dodał: „Oskarżeni będą się w sądach wypierać, wielu z nich bito, wszystko to będzie dyskredytować śledztwo i dlatego sprawy, ze wszystkimi ich ^cniedociągnięciami, trzeba skierować na Kolegium Specjalne”^c.

Zgodnie z propozycją ŁUKJANOWA wydrukowano na szapirografie ponad tysiąc szablonowych nakazów przedłużenia czasu tymczasowego aresztowania i w każdą sprawę wkładano taką ilość nakazów, jaka była potrzebna do tego, aby ukryć bezprawne przetrzymywanie oskarżonych w areszcie. Jest zupełnie oczywiste, że nakazy te nie były nigdzie wysyłane i żadne wnioski o przedłużenie

---

^a-^a Podkreślono maszynowo.

^b-^b Zapisano wersalikami.

^c-^c Podkreślono odręcznie.

содержания под стражей ни перед кем не возбуждалось. Форму трафарета составил я. ЛЕСНОВ скорректировал и я передал их печатать на стеклограф.

По распоряжению ЛЕСНОВА я создал техническую группу по оформлению этих дел из оперативных сотрудников, которые не умели еще вести следствие: КАЩУКА, КАРАСЯ, РАСПУТНОГО, им на помощь были даны следующие лица: секретарь Андрушевского РО НКВД – БОГУН, Луганского РО НКВД – АСТАХОВ и Чудновского РО. Эти лица подшивали дела и по моему указанию они устранили все недочеты в деле: ^вони заполняли трафареты о продлении срока содержания под стражей^в и потом вшивали в дело. После того, как дела были подшиты, они переходили в так называемую стадию подписей.

Дела на подпись поступали ко мне, дел я всех не читал. В отдельных случаях, и то, далеко не по всем делам, я читал показания обвиняемых. Подписав обвинительные заключения и постановления, которые не были подписаны начальником отдела, я сортировал эти дела, т. е. откладывал дела, где нет подписей следователей, вызывал кого-либо из оперуполномоченных и давал ему подписывать эти постановления. Он их, понятно, подписывал, не читал дела и, подчас, не знал его. Иногда я подписывал одной подписью за начальника IV отдела и за следователя. Для подписи я привлекал уполномоченных ГОЙФМАНА, ГОЛЬЦМАНА и ДМИТРЕНКО. После подписи мною постановлений и обвинительных заключений – я дела носил к ЛЕСНОВУ, который подписывал те же документы за начальника УНКВД. ЛЕСНОВ не читал ни дел, ни обвинительных заключений, а подряд подписывал все, что не было подписано.

Естественно, что в таких случаях следователи подчас подписывали документы, датированные задолго до поступления этих следователей на работу в органы УНКВД вообще.

Среди дел, которые направлялись на Особое Совещание – были и такие, где арестованные содержались под стражей ^впо году без допросов и вот параллельно с подшивкой дел в тюрьме работала оперативная группа^в по допросам обвиняемых, на оперативном совещании, созванном ЛЕСНОВЫМ, он установил для каждого следователя норму 5 – 8 «расколов» в день, т. е. каждый следователь должен был добиться 5 – 8 признаний в день.

Естественно, чтобы выполнить эти нормы – следователи прибегали к массовому избиению арестованных, добиваясь от них этими методами признаний. В этом избиении иногда участвовал и я.

Точно назвать фамилии арестованных, которых я избивал на допросах в тюрьме, или когда я помогал следователям избивать их, арестованных, – я не могу, но вспоминаю, например, что я избивал арестованных у следователя ФЕРЕНС, ГОЙФМАН, ДМИТРЕНКО и СМЕРНОВА.

Составление обвинительных заключений поручено было следователям ГОЙФМАН, НЕДБАЙЛО, КАЩУК и ДМИТРЕНКО. Они же составляли и повестки на Особое Совещание.

czasu aresztowania nie były do nikogo kierowane. Tekst szablonu ułożyłem osobiście. LESNOW dokonał korekty i [wtedy] ja przekazałem go do druku na hektograf.

Zgodnie z rozporządzeniem LESNOWA utworzyłem z pracowników operacyjnych, którzy nie umieli jeszcze prowadzić śledztwa: KASZCZUKA, KARASIA, RASPUTNEGO, grupę techniczną w celu przygotowania dokumentacji spraw; do pomocy przydzielono im następujące osoby: sekretarza andruszowskiego RO NKWD – BOGUNA, ługińskiego RO NKWD – ASTACHOWA i czudnowskiego RO. Pracownicy ci zszywali [akta] spraw i na moje polecenie korygowali wszystkie niedociągnięcia w sprawie: °wypełniali wnioski o przedłużenie czasu aresztowania° i następnie wszywali do akt. Po tym, gdy [akta] sprawy zostały zszyte, przechodziły do tzw. stadium podpisywania.

Sprawy do podpisu przychodziły do mnie, wszystkich spraw nie czytałem. W niektórych przypadkach, i to bardzo nielicznych, czytałem zeznania oskarżonych. Podpisawszy akty oskarżenia i postanowienia, które nie były podpisane przez naczelnika oddziału, sortowałem sprawy, tzn. odkładałem te sprawy, w których nie było podpisu śledczych, wzywałem któregoś z pełnomocników oper[acyjnych] i dawałem mu te postanowienia do podpisu. Oczywiście on je podpisywał; sprawy nie czytał, a niekiedy [w ogóle] nie znał. Zdarzało się, że [za] jednym zamachem podpisywałem za naczelnika IV Oddziału i za śledczego. Do podpisywania zatrudniałem osoby uprawnione: GOJFMANA, GOLCMANA i DMITRIENKĘ. Kiedy podpisałem nakazy [aresztowania] i akty oskarżenia, odnosiłem sprawy do LESNOWA, który podpisywał te właśnie dokumenty za naczelnika UNKWD. LESNOW nie czytał ani spraw, ani aktów oskarżenia, jednak podpisywał pod rząd wszystko, co nie było podpisane.

Oczywiście w takich przypadkach [zdarzało się], że śledczy często podpisywali dokumenty antydatowane na okres długo przedtem, niż oni sami w ogóle zostali przyjęci do pracy w NKWD.

Wśród spraw, które były kierowane na Kolegium Specjalne, znajdowały się i takie, w których aresztowani pozostawali w areszcie °przez okres jednego roku bez przesłuchania jednocześnie ze zszywaniem spraw, pracowała w więzieniu grupa operacyjna° przesłuchująca oskarżonych; LESNOW zwołał naradę operacyjną, na której ustalił normę dla każdego śledczego, od 5 do 8 „rozłamów” na dzień, tzn. każdy śledczy powinien doprowadzić dziennie do 5 – 8 [przypadków] [oskarżonych] i przyznania się do winy.

Oczywiście, żeby zachować te normy, śledczy uciekali się do masowego bicia aresztowanych, aby wymusić tymi metodami przyznanie do winy. Ja także uczestniczyłem czasami w tym biciu.

Wymienić dokładnie po nazwisku aresztowanych, których biłem podczas przesłuchań w więzieniu albo kiedy pomagałem śledczym w biciu tychże aresztowanych, nie potrafię, ale pamiętam, na przykład, że biłem aresztowanych [podczas przesłuchań] u śledczych FERENSA, GOJFMANA, DMITRIENKI i SMIRNOWA.

Обвинительное заключение составлялось также по трафарету, дела глубоко не изучались. Поверхностно знакомились с показаниями обвиняемых, чтобы выяснить, когда и кем он вербовался, подсчитывалось количество допрошенных свидетелей и, не читая их показания, следователи писали в обвинительном заключении: «Завербован тогда то тем то, уличается показаниями стольких то свидетелей».

Подписывались обвинительные заключения также, как и другие постановления, о которых я уже показывал. В таком виде ^вза три дня было закончено свыше 1000 дел^в по IV отделу, из них примерно 500 по моей опергруппе и свыше 500 по Бердичевской опергруппе, которой руководил ЛУКЬЯНОВ и как я уже показывал, дела эти ЛЕСНОВ отвез в Москву докладывать на Особое Совещание. Часть из этих дел, не принятых к рассмотрению Особого Совещания, впоследствии была ^врассмотрена на Тройке^в.

Допрос прерван в 16 час. 40 минут. Прочитано, верно

МАЛУКА

^бДопросил:
Военный прокурор ПВВ УССР
военный юрист 1 ранга^б
МОРОЗОВ

^гс подл[инным] верно^г (—)

*ГДА СБУ, Житомир, спр. 18842-ОФ, т. 1, арк. 475–477.
Засвідчена копія, машинопис.*

---

^{г-г} Вписано від руки.

Przygotowanie aktów oskarżenia zostało zlecone śledczym: GOJFMANOWI, NIEDBAJLE, KASZCZUKOWI i DMITRIENCE. Oni także przygotowali wezwania na [posiedzenia] Kolegium Specjalnego.

Akt oskarżenia przygotowywany był również według szablonu, w sprawy nie zagłębiano się. Powierzchnie zapoznawano się z zeznaniami oskarżonych, aby ustalić, kiedy i kto dokonał werbunku, przeliczano ilość przesłuchanych świadków i, nie czytając ich zeznań, śledczy pisali w akcie oskarżenia: „Zwerbowany wtedy, przez tego, ustalono na podstawie zeznań tylu świadków”.

Podpisywane były zarówno akty oskarżenia, jak również inne postanowienia, o których już zeznawałem. Takim sposobem, ^cw ciągu trzech dni zostało zakończonych ponad 1000 spraw^c w IV Oddziale, wśród nich mniej więcej 500 przez moją grupę oper[acyjną] i ponad 500 przez berdyczowską grupę oper[acyjną], którą dowodził ŁUKJANOW i, jak już zeznałem, sprawy te LESNOW odwiózł do Moskwy, aby je przedłożyć na Kolegium Specjalnym. Część z tych spraw, nie przyjętych do rozpatrzenia na Kolegium Specjalnym, została później ^crozpatrzona przez trójkę^c.

Przesłuchanie przerwano o godz. 16 minut 40. Przeczytałem, [zeznania] zgodne [z prawdą].

MAŁUKA

^bPrzesłuchał:

Prokurator Wojskowy PWW USRS

Prawnik wojskowy 1 rangi^b

MOROZOW

^dZgodne z oryg[inałem]^d (—)

*HDA SBU, Żytomyr, spr. 18842-OF, t. 1, k. 475–477.
Kopia uwierzytelniona, maszynopis.*

---

^{d-d} *Wpisano odręcznie.*

№ 187

1938, б.м.в. Інформація Матвія Леснова-Ізраїлева помічнику Прокурора РСЧА СРСР щодо роботи 4-го відділу УНКВС по Житомирській області

^а-Пом[ощнику] прокурора РККА СССР^а
^б-Тов. ШУЛЬЦУ^б

По Вашему предложению сообщая Вам данные о работе по вскрытию контрреволюционного подполья среди партизан.

Примерно в мае месяце сего года бывш[ий] начальник управления НКВД, ныне разоблаченный враг народа ВЯТКИН, приехал из Киева с оперативного совещания начальников управлений, проводившееся также врагом народа – быв[шим] наркомом НКВД УССР УСПЕНСКИМ.

ВЯТКИН сообщил, что на Украине вскрыт центр контрреволюционного подполья среди бывш[их] ^в-партизан^в с большими филиалами по ряду областей, в том числе по Житомирской области.

Проинформировав, ВЯТКИН создал специальную группу следователей для работы по вскрытию данного контрреволюционного подполья. Во главе группы поставил МАЛУКУ, в группу были включены: ВОЛЬСКИЙ, ГОЛЬЦМАН (бывш[ий] начальник Лугинского райотделения НКВД) и один особист из Коростеня (фамилию его забыл, последнее время работал он заместителем начальника Особого отдела).

Установка ВЯТКИНЫМ была дана следующая: восстановить все учеты бывш[их] партизан, выявить, какие имеются на них компрометирующие материалы и в зависимости от полученных материалов, произвести аресты лиц из числа партизан, на которых имеются достаточные компрометирующие данные. При этом указал, что аресты производить только с его ведома и санкции.

Одновременно ВЯТКИН предложил пересмотреть всех арестованных по всем отделам и выявить, кто из них являлся в прошлом партизаном и их допрашивать в плоскости выявления возможной их причастности к контрреволюционному партизанскому подполью.

Передавая установки, полученные им на оперативном совещании в Наркомате, ВЯТКИН указал, что в процессе следствия в Киеве установлено, что участники контрреволюционного подполья создали крупные базы оружия для восстания.

Базы оружия создавались в Осоавиахиме и по линии Разведупр'а и б[ывшего] Особого отдела НКВД СССР, т. е. работниками Разведупр'а и Особого

---

^а-^а *Написано великими літерами.*

^б-^б *Підкреслено машинописним способом.*

^в-^в *Підкреслено від руки.*

Nr 187

1938, b.m.w. Informacja Matwieja Lesnowa-Izrailewa dla pomocnika Prokuratora RKKA ZSRS, dotycząca pracy 4 Oddziału UNKWD obwodu żytomierskiego

^a-Do pom[ocnika] prokuratora RKKA ZSRS^{-a}
^b-tow. SZULCA^{-b}

Zgodnie z Waszym poleceniem przekazuję Wam dane o działaniach podjętych w sprawie wykrycia podziemia kontrrewolucyjnego wśród partyzantów.

Mniej więcej w miesiącu maju br. był[y] naczelnik zarządu NKWD, zdemaskowany teraz wróg narodu WIATKIN, przyjechał z Kijowa z zebrania operacyjnego naczelników zarządów, które prowadził także wróg narodu – był[y] *narkom* NKWD USRS USPIENSKIJ.

WIATKIN poinformował, że na Ukrainie wykryty został ośrodek kontrrewolucyjnego podziemia wśród był[ych] ^cpartyzantów^c, który posiadał duże filie w wielu obwodach, w tym [także] w obwodzie żytomierskim.

Po udzieleniu informacji WIATKIN stworzył specjalną grupę śledczych do prowadzenia działań nad wykryciem danego kontrrewolucyjnego podziemia. Na czele grupy postawił MAŁUKE, a do grupy zostali włączeni: WOLSKIJ, GOLCMAN (był[y] naczelnik Ługińskiego Wydziału Rejonowego NKWD) i jeden z [pracowników] specjalnych [kontrywiadu wojskowego] z Korostenia (jego nazwiska zapomniałem, w ostatnim czasie pracował jako zastępca naczelnika Oddziału Specjalnego).

Wyznaczone przez WIATKINA [zadania] były następujące: odtworzyć wszystkie wykazy by[łych] partyzantów, znaleźć wszystkie materiały kompromitujące, jakie na nich zgromadzono, i w zależności od zebranych materiałów dokonać aresztowania tych osób z grupy partyzantów, na których znajdzie się wystarczająca ilość obciążających informacji. Do tego zarządził, aby aresztowań dokonywać tylko za jego wiedzą i pozwoleniem.

Jednocześnie WIATKIN zaproponował, aby przyjrzeć się wszystkim [już] aresztowanym we wszystkich oddziałach i wyjaśnić, kto z nich należał w przeszłości do partyzantów oraz przesłuchać ich pod kątem ujawnienia możliwej przynależności do kontrrewolucyjnego partyzanckiego podziemia.

Przekazując wytyczne, które otrzymał na zebraniu operacyjnym w *Narkomacie*, WIATKIN wskazał, iż podczas śledztwa prowadzonego w Kijowie ustalono, że członkowie podziemia kontrrewolucyjnego przygotowali duże składy broni w celu [przeprowadzenia] powstania.

---

^a-^a *Zapisano wersalikami.*

^b-^b *Podkreślono maszynowo.*

^c-^c *Podkreślono odręcznie.*

отдела – были созданы партизанские отряды, якобы, для диверсионной деятельности, в случае захвата нашей территории поляками в тылу противника, а в действительности, ставили своей целью подготовку восстания против Советской власти.

ВЯТКИН указал на необходимость изъятия оружия у бывш[их] партизан и выявления тайных складов оружия.

Изъятие оружия предлагалось производить через партийный актив.

На этот счет, а также по работе среди быв[ших] партизан, была дана специальная директива ЦК КП(б)У обкомам партии, а последними, райкомам партии.

Мне было поручена ВЯТКИНЫМ работа по розыску тайных складов оружия и изъятия боевого оружия у бывш[их] красных партизан.

По договоренности с обкомом для этой цели были выделены ответственные работники и им было поручено путем проведения индивидуальной массово-воспитательной работы добиваться добровольной сдачи оружия бывш[ими] партизанами.

Я лично инструктировал, выделенных уполномоченных и поддерживал с ними связь. Им же было предложено в процессе общения с партизанами и сельским активом устанавливать политическое лицо бывш[их] партизан.

Должен заметить, что результаты по изъятию оружия были весьма слабые. К тому же времени из Киева прибыли ориентировки по вскрытому контрреволюционному подполью среди партизан, протоколы допросов руководителей центра и указания по вскрытию подполья.

Ориентировки НКВД УССР были присланы в форме копии докладных записок, направляемых в НКВД СССР тов. ЕЖОВУ и друг[им] руководящим работникам.

Кроме ориентировок, были присланы персональные указания на арест ряда лиц из числа быв[ших] партизан, проходящих по указаниям руководителей центра.

На основании этих указаний, были арестованы несколько человек. Я лично помню, что были арестованы: ГАЙДУКОВ, председатель Осоавиахима в Овруче и ГРИЦЮК, кажется председатель колхоза, в отношении других лиц я не помню, об этом лучше должен знать МАЛУКА.

Впоследствии оба арестованные ГАЙДУКОВ и ГРИЦЮК дали показания, подтверждающие наличие подполья и участия их в нем.

Кроме того, я выезжал на районы в Овруч и Коростень, где по ориентировкам (Киева) НКВД УССР, должны были находиться тайные склады оружия. Там для розыска тайников я привлек бывш[их] красных партизан: ПОРХОМЧУКА, директора Овручского леспромхоза, который участвовал^в в свое время в создании этих складов оружия вместе с бывш[ими] работниками Особого отдела НКВД УССР^в.

Во всех этих местах оружия не было обнаружено, в большинстве мест оказались пустые ямы, как оказалось потом, оружие было выкопано в конце

Składy broni utworzono w *Osoawiachimie* i po linii *Razwiedupru* oraz byłego Oddziału Specjalnego NKWD ZSRS, tzn. pracownicy *Razwiedupru* i Oddziału Specjalnego stworzyli oddziały partyzanckie, jakoby dla działalności dywersyjnej na tyłach przeciwnika w przypadku zajęcia naszego terytorium przez Polaków, a w istocie stawiali sobie za cel przygotowanie powstania przeciwko władzy sowieckiej.

WIATKIN wskazał na konieczność przejęcia broni od był[ych] partyzantów [co wiąże się z jednoczesnym] ujawnieniem tajnych składów uzbrojenia.

Przejęcie broni proponowano przeprowadzić poprzez aktyw partyjny.

W tej sprawie, a także w sprawie pracy wśród był[ych] partyzantów, została wydana specjalna dyrektywa KC KP(b)U *obkomom* partii, a te ostatnie [wydały ją] *rajkomom* partii.

WIATKIN polecił mi odszukać tajne składki uzbrojenia i przejąć broń bojową od był[ych] czerwonych partyzantów.

Na podstawie umowy z *obkomem* wydzielono w tym celu odpowiedzialnych pracowników, którym zlecono przeprowadzenie indywidualnej działalności wychowawczej wśród mas, aby tą drogą doprowadzić do dobrowolnego oddania broni przez był[ych] partyzantów.

Osobiście szkoliłem wyznaczonych pełnomocników i utrzymywałem z nimi kontakt. Ich zadaniem było ustalenie podczas kontaktów z partyzantami i aktywnym wiejskim politycznym oblicza był[ych] partyzantów.

Chciałbym zauważyć, że rezultaty w przejmowaniu broni były znikome. Do tego czasu przysły z Kijowa informacje dotyczące wykrytego podziemia kontrrewolucyjnego wśród partyzantów, protokoły zeznań przywódców ośrodka [podziemia] oraz instrukcje dotyczące ujawnienia podziemia.

Informacje NKWD USRS zostały przysłane w formie kopii raportów, które kierowane były do NKWD ZSRS na ręce tow. JEŻOWA i inn[ych] pracowników na kierowniczych stanowiskach.

Oprócz tych informacji przesłane zostały indywidualne nakazy aresztowania wielu osób z grona był[ych] partyzantów, którzy pojawiali się w zeznaniach kadry kierowniczej ośrodka [podziemia].

Na podstawie tych zeznań zostało aresztowanych kilku ludzi. Pamiętam osobiście, że zostali aresztowani: GAJDUKOW, przewodniczący *Osoawiachimu* w Owruczu, i GRICIUK, jak mi się wydaje przewodniczący kołchozu; co do innych osób nie pamiętam, powinien to lepiej wiedzieć MAŁUKA.

W konsekwencji obydwaj aresztowani, GAJDUKOW i GRICIUK, złożyli zeznania potwierdzające istnienie podziemia i swoją przynależność do niego.

Oprócz tego wyjeżdżałem do rejonów w Owruczu i Korosteniu, gdzie zgodnie z otrzymanymi (z Kijowa) od NKWD USRS informacjami powinny znajdować się tajne magazyny uzbrojenia. Już tam na miejscu pozyskałem do poszukiwań był[ych] czerwonych partyzantów: PORCHOMCZUKA, dyrektora owruckiego *lespromchozu*, który uczestniczył^c w swoim czasie w tworzeniu tych magazynów uzbrojenia razem z był[ymi] pracownikami Oddziału Specjalnego NKWD USRS^c.

1937 года теми же сотрудниками, которые создавали ямы, и оружие направлено через Райотделение в НКВД в Киев.

К тому времени стали прибывать из Райотделений сведения о бывш[их] партизанах с наличием на ряд лиц компрометирующих материалов, изложенных в докладных записках Райотделений.

Я упустил, что после приезда ВЯТКИНА из Киева, им было созвано оперативное совещание отдельных начальников Райотделений НКВД, которых он инструктировал по вопросам вскрытия подполья среди красных партизан.

По получении из районов списков бывш[их] красных партизан с компрометирующими данными, я и МАЛУКА просматривали эти списки и давали свои соображения, кого следует арестовать для доклада ВЯТКИНУ.

Исходили при этом из наличия компрометирующих материалов, как в прошлом, так и в настоящее время, подозреваемые по шпионажу, так как по ориентировкам НКВД УССР – подполье контрревол[юционеров] среди партизан было связано с польским генеральным штабом и проводило активную шпионско-диверсионную деятельность.

Кого арестовали по этим спискам, я не помню, но это легко проверить по учету арестованных 1-го «спецотдела». Списки партизан с нашими отметками прилагаю¹.

В отношении следствия?

Я лично непосредственно следствием не занимался. Арестованных допрашивали МАЛУКА, ВОЛЬСКИЙ, ГОЛЬЦМАН и указанный выше особист.

Какие были нарушения по следствию по вскрытию данного подполья?

Первое – это то, что не было данных у следователей о состоянии данного подполья, таким образом, арестованные допрашивались только на основе, довольно куцых ориентировок НКВД УССР, что не давало возможности проверить, насколько правдиво дает показания обвиняемый.

Второе – то, что применяли незаконные методы следствия, т. е. избивали арестованных, особенно в требовании выдачи тайных складов оружия. Производилось это по разрешению ВЯТКИНА.

Должен упомянуть, что ВЯТКИН в отношении методов допросов, ввел такой порядок, что каждый следователь должен был ему лично докладывать следственные дела, а он давал указания, как допрашивать, т. е. к кому применять незаконные методы допроса.

То же самое было и в данном случае. Особенно усердствовал в незаконных методах допроса «ГОЛЬЦМАН». Я лично неоднократно, как непосредственно ГОЛЬЦМАНУ, так и МАЛУКЕ указывал на недопустимое поведение ГОЛЬЦМАНА.

---

¹ Список у справи відсутній.

We wszystkich [przeszukanych] miejscach żadnej broni nie znaleziono, w większości tych miejsc były [tylko] puste jamy; jak się okazało później uzbrojenie zostało wykopane w końcu 1937 roku przez tych samych pracowników, którzy wykonali te jamy, a broń przekazano poprzez wydział rej[onowy] do NKWD w Kijowie.

W tym czasie z wydziałów rej[onowych] zaczęły przychodzić wiadomości o był[ych] partyzantach oraz kompromitujące materiały na wielu z nich, które zawarte były w raportach wydziałów rej[onowych].

Zapomniałem dodać, że WIATKIN po przyjeździe z Kijowa zwołał naradę operacyjną poszczególnych naczelników wydziałów rej[onowych] NKWD i przeprowadził instruktaż dotyczący problemu wykrycia podziemia wśród czerwonych partyzantów.

Po otrzymaniu z rejonów listy był[ych] czerwonych partyzantów razem z kompromitującymi ich danymi ja i MAŁUKA przeglądaliśmy te spisy i w ramach raportu na ręce WIATKINA dzielił się swoimi uwagami, kogo należy aresztować.

Braliśmy pod uwagę [głównie] ilość materiałów kompromitujących, zarówno z przeszłości, jak i [te zebrane] w czasie obecnym podejrzanych o szpiegostwo, ponieważ zgodnie z informacjami NKWD USRS podziemie kontrrewol[ucjonistów] pośród partyzantów związane było z polskim Sztabem Generalnym i prowadziło aktywną działalność szpiegowsko-dywersyjną.

Kto został aresztowany na podstawie tych spisów, tego nie pamiętam, ale to bardzo łatwo sprawdzić, zaglądając do wykazu aresztowanych przez 1° Oddział Spec[jalny]^o. Spisy partyzantów z naszymi uwagami dołączam¹.

W stosunku do śledztwa?

Osobiście i bezpośrednio nie zajmowałem się śledztwem. Aresztowanych przesłuchiwali: MAŁUKA, WOLSKIJ, GOLCMAN i wspomniany wyżej pracownik specjalnego oddziału kontrwywiadu wojskowego.

Jakie były niedociągnięcia w śledztwie dotyczącym wykrycia danego podziemia?

Po pierwsze – śledczy nie mieli informacji o stanie danego podziemia, w ten sposób aresztowani byli przesłuchiвани tylko na podstawie mizernych danych NKWD USRS, co nie dawało możliwości sprawdzenia, w jakim stopniu zeznania oskarżonych są prawdziwe.

Po drugie – stosowano bezprawne metody śledztwa, tzn. bito aresztowanych, szczególnie wtedy, kiedy żądano wydania ukrytych składów broni. Działo się to za pozwoleniem WIATKINA.

Powinienem wspomnieć, że WIATKIN w stosunku do metod przesłuchania wprowadził taki porządek, że każdy śledczy zobowiązany był do osobistego referowania spraw śledczych, a on dawał wskazówki, jak przesłuchiwać, tzn. wobec kogo stosować bezprawne metody przesłuchiwania.

---

¹ Nie publikuje się.

^{а-б}Теперь перехожу к изложению работы 4-го отдела^{б-а}:

Относительно убийств арестованных, в 4 отделе было два случая убийств арестованных. Один случай имел место непосредственно у МАЛУКИ с арестованным СКРИПНИКОМ. Второй случай у бывш[его] оперуполномоченного 4-го отдела ^вКАМРАЗА^в (сейчас работает он в Киевском областном управлении), фамилию второго арестованного я не помню.

КАМРАЗ работал в отделении МАЛУКИ.

Как это получилось? Только в результате той системы, которая существовала в областном управлении, установленная врагом народа ВЯТКИНЫМ.

ВЯТКИН, как я указывал выше, давал следователям санкцию на избивание арестованных.

Как МАЛУКА, так и КАМРАЗ, допрашивали данных арестованных, по разрешению ВЯТКИНА, били данных арестованных, впоследствии чего последние скончались.

У КАМРАЗА, кажется во время допроса у МАЛУКИ, на второй день умер арестованный в камере.

Я лично в обоих случаях не присутствовал. Однако, узнав об этих случаях, вызывал МАЛУКУ и КАМРАЗА, их по этому вопросу спрашивал. Также выяснял обстоятельства через других работников 4-го отдела, в частности, у ДЕЙНЕГИ и тов. ШИЛЮ, которые работали по соседству в другом кабинете, а затем сейчас же доложил об этом ВЯТКИНУ – это точно, но, кажется, и бывш[ему] зам[естителю] начальника управления ЛУКЬЯНОВУ. Считал, что ВЯТКИН примет соответствующие меры.

Что касается других фактов извращения в нарушении революционной законности и злоупотреблений, то ^внельзя выделять обособленно 4-й отдел, а нужно его брать в общей системе вражеской работы в областной администрации^в.

Остановлюсь на следующих фактах:

1. ^вАресты, производимые по спискам, без наличия компрометирующих материалов^в, как только приехал на Украину, – враг народа – УСПЕНСКИЙ, он созвал начальников областных управлений, тогда еще был начальником управления ЯКУШЕВ, как он их инструктировал, я не знаю, знаю, что ЯКУШЕВ по приезде из Киева, созвал областное совещание всего оперативного состава, дал установки УСПЕНСКОГО о том, что установлено, что на Украине существует не вскрытое подполье, которое необходимо как можно быстрее ликвидировать, не помню точно, кажется, назвал украинское военно-повстанческое подполье – и, что УСПЕНСКИЙ предложил поехать по селам, собрать на учет бывших политбандитов, петлюровцев, участников «УПА» и друг[их] лиц с прошлым.

Составить оперативные листы, привести их в область, где будет дана санкция на арест. Причем было указано, что сведения брать каким угодно способом, как агентурным, так и официальным порядком.

Tak samo było i w tym przypadku. Szczególną gorliwością w stosowaniu bezprawnych metod przesłuchania wykazywał się °GOLCMAN°c. Osobiście i niejednokrotnie zwracałem uwagę na niedopuszczalne zachowanie GOLCMANA, [mówiłem o tym] bezpośrednio zarówno GOLCMANOWI, jak i MAŁUCE.

^{a-b}Teraz przechodzę do zreferowania pracy 4 Oddziału^{b-a}:

Co do zabójstw aresztowanych, w 4 Oddziale były dwa przypadki zabójstwa aresztowanych. Jeden przypadek miał miejsce bezpośrednio u MAŁUKI i dotyczył aresztowanego SKRIPNIKA. Drugi przypadek miał miejsce u był[ego] pełnomocnika oper[acyjnego] 4 Oddziału °KAMRAZA°c (obecnie pracuje on w Kijowskim Zarządzie Obwodowym), nazwiska drugiego aresztowanego nie pamiętam.

KAMRAZ pracował w wydziale MAŁUKI.

Jak to się stało? Wyłącznie w rezultacie tego systemu, który istniał w Zarządzie Obwodowym, a który wprowadził wróg narodu WIATKIN.

WIATKIN, jak już wyżej powiedziałem, pozwalał śledczym na bicie aresztowanych.

Zarówno MAŁUKA jak i KAMRAZ przesłuchiwali aresztowanych za pozwoleniem WIATKINA, bili wspomnianych aresztowanych, wskutek czego ci tracili życie.

Wydaje się, że KAMRAZOWI aresztowany zmarł podczas przesłuchania, a MAŁUCE na drugi dzień w celi.

Osobiście nie byłem obecny ani przy jednym, ani przy drugim wypadku. Kiedy jednak dowiedziałem się o tych przypadkach, wezwałem do siebie MAŁUKĘ i KAMRAZA i wypytywałem ich w tej sprawie. Okoliczności [śmierci aresztowanych] wyjaśniałem także przez innych pracowników 4 Oddziału, w szczególności [zasięgnąłem informacji] u DIEJNIEGI i tow. SZYŁY, którzy pracowali po sąsiedzku w drugim gabinecie, więc zaraz donieśli o tym WIATKINOWI, to na pewno; ale chyba [donieśli] także do był[ego] zast[ępcy] naczelnika Zarządu ŁUKJANOWA. Uważałem, że WIATKIN podejmie właściwe kroki.

Co się tyczy innych faktów wypaczeń rewolucyjnej praworządności i nadużyć, to °nie można traktować 4 Oddziału w sposób odosobniony, ale trzeba go rozpatrywać łącznie w całym systemie wrogiej działalności w Zarządzie Obwodowym°c.

Zatrzymam się na następujących faktach:

1. °Aresztowania, przeprowadzane według list, bez posiadania materiałów kompromitujących°c. Jak tylko na Ukrainę przyjechał wróg narodu USPIENSKIJ, wezwał [zaraz] naczelników zarządów obwodowych (wtedy jeszcze naczelnikiem zarządu był JAKUSZEW). W jaki sposób przeprowadzał instruktaż – nie wiem, wiem [tylko], że JAKUSZEW po przyjeździe do Kijowa zwołał posiedzenie obwodowe całego składu operacyjnego, przekazał ustalenia USPIENSKIEGO dotyczące istnienia na Ukrainie nie wykrytego podziemia, które należy możliwie jak najszybciej zlikwidować; nie pamiętam dokładnie, wydaje mi się, że wymienił ukraińskie wojskowo-powstańcze podziemie. USPIENSKIJ zaproponował,

Работники районных отделений разъехались, собрали поверхностно учеты и составив оперативные листы, приехали в область за санкцией.

Работники областного управления получили по несколько районов и тут же давали санкцию на арест – только на основании одной характеристики начальника райотделения.

^вСанкцию на аресты давали: ЯКУШЕВ, бывший его заместитель ГРИШИН, начальники отделов: МАСЛОВСКИЙ, ЛУКЪЯНОВ, ВОЛЬСКИЙ, МАНЬКО, СТУКАНОВСКИЙ и еще ряд лиц, которых не помню, в том числе и я^в.

Бесспорно, что тут было допущено много ошибок.

2. По приезде ВЯТКИНА, последний создал вскоре оперативные следственные группы: в Бердичеве, в Коростене, в Новоград-Волыньске.

В Бердичеве – одновременно возглавляли оперативно-следственную группу ВАДИС, впоследствии нынешний начальник горотдела БЕЛОЦЕРКОВСКИЙ.

В Коростене – бывш[ий] начальник горотдела ГИЛИС, затем ЛУКЪЯНОВ. В Новоград-Волыньске – бывш[ий] начальник 6-го отдела РЕМОВ.

Созданию этих оперативно-следственных групп предшествовал приезд в Житомир УСПЕНСКОГО, который провел с начальниками оперативно-следственных групп совещание, содержание и характер этого совещания я не знаю, так как на нем не присутствовал.

Оперативно-следственным группам была предоставлена полная самостоятельность в разрешении вопросов ареста, ведения следствия, окончания следствия и т. д.

В этих следствен[ных] группах также были допущены ряд искривлений, необоснованные аресты, незаконные методы допросов и т. п.

В Житомире опер[ативно]-след[ственной] группой руководил ВЯТКИН.

Были ли в 4 отделе такие же ошибки? Бесспорно, были. Так, вначале, по распоряжению ВЯТКИНА, аресты производились по недостаточно обоснованным материалам, маленьким агентурным сообщениям, старым учетам и т. д.

Затем уже аресты производились по показаниям, сознавшихся в участии в организациях арестованных. Наряду с арестами в большинстве случаев действительных врагов, активных врагов (по вскрытым нами право-троцкистскому подполью, эсеровского подполья, сионистского, Украинской военно-повстанческой организации и друг[им]) ^вбесспорно были случаи необоснованных арестов, имевших место благодаря не критическому отношению к показаниям обвиняемых, следователями, н[ачальни]ками отделений и, в первую очередь, мною. Моя вина, что я лично не перепроверял показания путем передопроса арестованных, а положился на следователей и начальников отделений^в.

Но было ли это сделано мною сознательно, конечно, нет. Я лично неоднократно на совещаниях отдела, неоднократно предупреждал, чтобы

żeby przejechać się po wsiach, sporządzić listę byłych bandytów polit[ycznych], petlurowców, członków UPA i inn[ych] osób z przeszłością [przestępczą].

[Następnie nakazał] sporządzić listy operacyjne, przywieźć je do obwodu, gdzie miał zostać wydany nakaz aresztowania. Jednocześnie powiedziano, że zeznania należy wydobyc dowolną metodą, czy to drogą agenturalną, czy też drogą oficjalną.

Pracownicy wydziałów rejonowych rozjechali się [w teren], w sposób powierzchowny zebrali dane i ułożywszy listy operacyjne, przyjechali do obwodu po nakazy aresztowania.

Pracownikom Zarządu Obwodowego przydzielono po kilka rejonów i zaraz rozpoczęli wydawanie nakazów aresztowania – tylko na podstawie jednej charakterystyki naczelnika wydziału rej[onowego].

°Nakazy aresztowania wydawali: JAKUSZEW, jego były zastępca GRI-SZYN; naczelnicy oddziałów: MASŁOWSKIJ, ŁUKJANOW, WOLSKIJ, MAŃKO, STUKANOWSKIJ i jeszcze szereg osób, których nie pamiętam, w tym także i ja°.

Bezspornie, popełniono przy tym wiele błędów.

2. WIATKIN wkrótce po przyjeździe utworzył śledcze grupy operacyjne w Berdyczowie, Korosteniu [i] Nowogrodzie Wołyńskim.

W Berdyczowie – w różnym okresie grupą operacyjno-śledczą kierował WADIS, a następnie obecny naczelnik Oddziału Miej[skiego] – BIEŁOCERKOWSKIJ.

W Korosteniu – by[ły] naczelnik Oddziału Miej[skiego] GILIS, a następnie ŁUKJANOW. W Nowogrodzie Wołyńskim by[ły] naczelnik 6 Oddziału RIEMOW.

Utworzenie tych grup operacyjno-śledczych poprzedził przyjazd do Żytomierza USPIENSKIEGO, który odbył z naczelnikami grup operacyjno-śledczych naradę; treści oraz charakteru tego zebrania nie znam, ponieważ nie brałem w nim udziału.

Grupom operacyjno-śledczym pozostawiono pełną samodzielność w podejmowaniu decyzji w sprawie aresztowania, prowadzenia śledztwa, zakończenia śledztwa itd.

W tych grupach [operacyjno-]śledcz[ych] dopuszczono się także szeregu wypaczeń, bezpodstawnych aresztowań, bezprawnych metod przesłuchań itp.

W Żytomierzu grupą oper[acyjno]-śled[czą] dowodził WIATKIN.

Czy w 4 Oddziale zdarzały się takie błędy? Bez wątplenia były. Na samym początku, zgodnie z zarządzeniem WIATKINA, aresztowania przeprowadzano na podstawie niedostatecznie udokumentowanych materiałów, drobnych agenturalnych doniesień, starych rejestrów itd.

Następnie aresztowań dokonywano na podstawie zeznań tych aresztowanych, którzy przyznali się do członkostwa w organizacjach. Jednocześnie z aresztowaniami w większości przypadków prawdziwych wrogów, aktywnych wrogów (wykryliśmy podziemie prawicowo-trockistowskie, podziemie eserowskie, syjonistyczne, ukraińską organizację wojskowo-powstańczą i inn[e]) °na pewno

критически подходили к показаниям, чтобы до ареста проверяли, что это за человек, который подлежит аресту, его работу, является ли она вражеской и т. д.

Как доказательство этому, задолго до ареста врага ВЯТКИНА, были мною разосланы райотделениям, примерно до 200 выписок из протоколов допроса на проходящих лиц, как участников организации, которые вызывали у меня сомнение.

Эти выписки разосланы большинству Райотделений с подробными указаниями, как эти материалы проверить, как агентурно разработать, проходящих лиц, которые подлежали аресту.

3. Производство следствия.

^вСледствие проводилось с нарушениями УПК^в. Почему это имело место? Потому что ВЯТКИН все время вводил всех, в том числе и меня, в заблуждение. Он, ВЯТКИН, инструктировал в такой форме, что ЦК партии и тов. ЕЖОВ для быстрой расправы с врагами разрешил упрощенный метод следствия, только чтобы было установлено, что он враг. При этом, как факт, ссылался на организацию Троек на местах и в Москве.

И действительно, все аресты производились по указаниям ВЯТКИНА с расчетом пропуска дел на Тройку, за исключением право-троцкистского подполья.

В июне месяце ВЯТКИН ликвидировал оперативно-следственные группы в Коростене и Нов[оград]-Волынске и все арестованные, которые были ими в массовом количестве арестованы, попали в областное управление.

В результате в 4 отделе (без Бердичевской опер[ативно]-след[ственной] группы) оказалось около 800 арестованных, следователей было вместе с командированными от 15 до 20 человек, исключительно молодые товарищи, недавно пришедшие в органы. С такой большой нагрузкой, понятно, справиться мы никак не могли.

К тому, понятно стало сейчас, с вражеской целью, десятки раз менялись указания Центра о том, что в какие судебные инстанции должны направляться дела и каждый раз давались жесткие сроки окончания их. Бесспорно, все вышеизложенное отразилось на качестве следствия.

Хочу подчеркнуть такой факт, что в последний раз было приказано за 5 – 6 дней все дела приготовить для Особого Совещания.

^вИзбиения арестованных при допросах: такие факты были во всем областном управлении, в том числе и в 4 отделе^в. Культивировалось это ВЯТКИНЫМ, им же разрешался этот вопрос, к кому из арестованных применять. Следователи ходили к нему за санкцией.

В массовом и извращенном виде это производилось в третьем отделе.

Применял ли я лично? Применял в единичных случаях и то, только по распоряжению ВЯТКИНА и в отношении явных установленных врагов.

Так я применял физические методы в допросе с обвиняемым ПОСТОЕВЫМ, руководителем Волынского националистического центра,

zdarzały się przypadki aresztów bezpodstawnych, mających miejsce z powodu mało krytycznego stosunku śledczych, n[aczelnik]ów wydziałów, a w pierwszej kolejności mojego, do zeznań oskarżonych. To moja wina, że osobiście nie sprawdziłem zeznań oskarżonych metodą ponownego przesłuchania aresztowanych, a polegałem [tylko na pracy] śledczych i naczelników wydziałów^c.

Ale czy było to przeze mnie robione świadomie? Na pewno nie. Osobiście i niejednokrotnie na zebraniach oddziału częstokroć uprzedzałem, żeby krytycznie podchodzili do zeznań, żeby [jeszcze] przed aresztowaniem sprawdzali: co to za człowiek, który podlega aresztowaniu; jaka jest jego działalność, czy ma ona wrogi charakter itd.

Na potwierdzenie tego [przytoczę fakt, że] na długo przed aresztowaniem wroga WIATKINA rozesłałem do wydziałów rej[onowych] około 200 wypisów z protokołów przesłuchań na osoby pojawiające się [w zeznaniach] jako członkowie organizacji, które wzbudziły u mnie wątpliwości.

Uwagi te zostały rozesłane do większości wydziałów rej[onowych] z dokładnymi dyrektywami, w jaki sposób materiały te przeglądać [oraz] w jaki sposób rozpracować agenturalnie występujące [tam] osoby, które należało aresztować.

3. Przebieg śledztwa.

^cŚledztwo prowadzono z naruszeniem KPK^c. Dlaczego miało to miejsce? Dlatego, że WIATKIN wszystkich przez cały czas, w tym także i mnie, wprowadzał w błąd. WIATKIN osobiście prowadził instruktaż w takiej formie, że KC partii i tow. JEŻOW w celu szybszego rozprawienia się z wrogami zgadzali się na uproszczone metody śledztwa; [najważniejsze] żeby tylko ustalić, że [oskarżony] jest wrogiem. Przy tym powoływał się na fakt organizacji trójek w terenie i Moskwie.

I rzeczywiście, wszystkich aresztowań dokonywano na polecenie WIATKINA z zamiarem przedłożenia spraw do rozpatrzenia przez trójkę, z wyjątkiem podziemia pravicowo-trockistowskiego.

W miesiącu czerwcu WIATKIN zlikwidował operacyjno-śledcze grupy w Korosteniu i Now[ogrodzie] Wołyńskim i wszystkich aresztowanych przez nich w dużej ilości [ludzi] przekazano do Zarządu Obwodowego.

W rezultacie w 4 Oddziale (bez berdyczowskiej grupy oper[acyjno]-śled[czej]) znalazło się około 800 aresztowanych, [a tymczasem] śledczych razem z kierownictwem było od 15 do 20 ludzi, [i to jeszcze] wyjątkowo młodych towarzyszy, którzy niedawno wstąpili do organów. Jest oczywiste, że z takim dużym obciążeniem nie mogliśmy sobie dać rady.

Do tego [jeszcze], co stało się zrozumiałe obecnie, we wrogim celu, rozkazy organów centralnych dotyczące organów sądowniczych, do których powinny być sprawy kierowane, zmieniały się dziesiątki razy i za każdym razem dawano krańcowo krótkie terminy ich zakończenia.

Pragnę podkreślić następujący fakt, że ostatnim razem wydano rozkaz, aby w ciągu 5 – 6 dni wszystkie sprawy przygotować [do przedstawienia] na Kolegium Specjalne.

изобличенного, сознавшегося, применил для того, чтобы добиться наличия оружия, о чем утверждали другие обвиняемые, проходящие по одному делу.

С обвиняемым ВОЙТЕРОЙ – активный участник троцкистской и лево-эсеровской организации, достаточно до того разоблаченного, осужденного Военной коллегией.

К руководителю эсеровского подполья ЮРЬЕВУ-БЫКУ, также сознавшемуся до того и изобличенного, но скрывший факт наличия контрреволюционной литературы, полученной для эсеровского подполья из Киевского центра.
«Эти случаи были в марте и в апреле месяце».

В отношении других обвиняемых, которых я лично допрашивал: ЖУЧЕНКО, КОСАРЕВ, ПАЛАМАРЧУК и друг[их] обвиняемых, никаких физических методов не применял.

Что касается указания аппарату в этом отношении, прошу вызвать и допросить: т. т. ПРИВИНА, НЫРКО, ЖЕЛДАКА, ФЕРЕНСА, КУЗЬМЕНКОВА – они подтвердят, что я, как в личных указаниях, так и на оперативных совещаниях, запрещал применять физические методы при допросах.

Я указывал на необходимость настойчивого допроса, но не с применением физических методов.

4. Подготовка следственных дел на Особое Совещание.

Дела готовились в двух местах – в Житомире и в Бердичеве оперативно-следственной группой.

За всю работу Бердичевской оперативно-следственной группы, ответственность должны нести т. БЕЛОЦЕРКОВСКИЙ и бывш[ий] зам[еститель] нач[альника] УНКВД тов. ЛУКЬЯНОВ.

Тов. ЛУКЬЯНОВ был туда прикреплен, там руководил следствием, утверждал дела, и готовые дела были привезены в канун отъезда в Москву для доклада.

Сейчас, при проверке этих дел, устанавливается, что именно в тех делах имеется очень много ошибок, нарушений и т. п.

Как ставился вопрос относительно Особого Совещания? ВЯТКИН информировал, что в виду наличия на Украине в аппаратах НКВД большого количества арестованных для Тройки, что судебные инстанции не смогут справиться с заслушиванием такого количества след[ственных] дел, – отсюда имеется договоренность с НКВД СССР, с тов. ЕЖОВЫМ о том, что эти дела будут пропущены Особым Совещанием, с учетом проведенного упрощенного следствия.

Когда мы приехали в Москву, вначале до постановления ЦК и СНК от 17/XI – дела в основном так и пропускались Киевского областного управления и друг[их] управлений, т. е. такие дела, как и наши.

Наши же дела просматривали прокуроры и также большинство дел, из числа просмотренных, они пропустили на Особое Совещание.

Кроме того, до отправки след[ственных] дел в Москву – все дела просматривались и пропускались группой прокуроров под руководством областного прокурора «по спецделам ЧЕРКЕЗА».

°Bicie aresztowanych podczas przesłuchań: takie fakty miały miejsce w całym Zarządzie Obwodowym, w tym także w 4 Oddziale°. Kultywował to WIATKIN, on decydował o tym, wobec którego aresztowanego stosować [bicie]. Śledczy zwracali się [właśnie] do niego o sankcję.

Masowo i w sposób wypaczony działo się to w Trzecim Oddziale.

Czy ja osobiście stosowałem przemoc? Stosowałem ją w pojedynczych przypadkach, tylko na polecenie WIATKINA i wobec ustalonych w sposób niewątpliwy wrogów.

Tak więc stosowałem środki fizycznego przymusu podczas przesłuchania w stosunku do oskarżonego POSTOJEWA, kierującego wołyńską centralą nacjonalistyczną, zdemaskowanego, który przyznał się do winy, w celu uzyskania informacji co do ilości broni, o której zeznawali inni oskarżeni występujący w jednej ze spraw.

Potem wobec oskarżonego WOJTIERA, aktywnego członka trockistowskiej i peowiackiej organizacji, zdemaskowanego wcześniej w wystarczający sposób, skazanego przez Kolegium Wojskowe.

Następnie wobec kierującego eserowskim podziemiem JURJEWA-BYKA, który także przyznał się do tego i został zdemaskowany, ale ukrył fakt istnienia kontrrewolucyjnej literatury otrzymanej dla podziemia eserowskiego z kijowskiej centrali.

°Wypadki te miały miejsce w miesiącu marcu i kwietniu°.

W stosunku do innych oskarżonych, których osobiście przesłuchiwałem: ŻUCZENKI, KOSARIEWA, PAŁAMARCZUKA i inn[ych] oskarżonych, żadnych metod fizycznego przymusu nie stosowałem.

Co się tyczy poleceń danych [w tej kwestii] aparatowi, to proszę wezwać i przesłuchać [owarzysty]: PRIWINA, NYRKO, ŻELDAKA, FERENSA, KUŻMIENKOWA – oni potwierdzą, że ja zarówno w poleceniach wydanych osobiście, jak i na zebraniach operacyjnych, zabraniałem stosowania metod przemocy fizycznej podczas przesłuchania.

Wskazywałem na potrzebę niestępliwiej [formy] przesłuchania, ale bez stosowania metod przymusu fizycznego.

4. Przygotowanie spraw śledczych na Kolegium Specjalne.

Sprawy były przygotowywane przez grupy operacyjno-śledcze w dwóch miejscach – w Żytomierzu i w Berdyczowie.

Za całość pracy berdyczowskiej grupy operacyjno-śledczej, odpowiedzialność powinni ponieść [owarzyst] BIEŁOCERKOWSKIJ i b[yły] zastępcą] naczel[nika] UNKWD tow. ŁUKJANOW.

Tow. ŁUKJANOW był tam oddelegowany, na miejscu kierował śledztwem, zatwierdzał [zakończenie] spraw, a gotowe sprawy były przywożone w przeddzień wyjazdu do Moskwy w celu [ich] zreferowania.

Obecnie, podczas przeglądania tych spraw ustala się, że właśnie w tych sprawach występuje bardzo dużo błędów, naruszeń [prawa] itp.

Jak postawiony został problem dotyczący Kolegium Specjalnego? WIATKIN informował, że z powodu występowania w aparatach NKWD na Ukrainie dużej

5. О работе Тройки.

Тройка рассматривала дела по шпионажу, в основном дела третьего отдела. По линии 4-го отдела ВЯТКИН дал распоряжение пересмотреть дела и проходящих по шпионажу – представить на Тройку.

Эту работу непосредственно провел МАЛУКА, я лично в тот период времени был в Москве. Там, в Москве, мы также просматривали часть дел и на шпионов, вернули областному управлению. Эту работу вместе со мной проводили т. т. ГОЙХМАН и МЕДНИКОВ. Дела были направлены на действительных шпионов.

Дела на Тройке докладывал лично МАЛУКА. Кто присутствовал на Тройке, когда он докладывал дела, я не знаю.

Я помню только такой случай, что перед самыми Октябрьскими торжествами ВЯТКИН предложил срочно в течение суток доложить оставшиеся дела на Тройку, которые им были отмечены. При этом усиленно торопил, так как ^востался один день работы Тройки^в.

МАЛУКА подготовил дела и, не показав их мне, докладывал их на Тройке.

Мною эти дела не были даже подписаны. Я к этому времени снова выехал в Москву по вызову отдела кадров и вернулся 20 ноября уже после ареста ВЯТКИНА.

Зашел ко мне МАЛУКА в один из последующих дней и сказал, что последнюю партию дел, которые он уже доложил на Тройке, ^вне подписаны обвинительные заключения ни мною, ни ВЯТКИНЫМ в свое время^в.

Так как эти дела нужно сдать в 1-й спецотдел на хранение, а 1-й спецотдел не принимает без подписанных обвинительных заключений, предложил, чтобы я подписал обвинительные заключения, а затем он понесет подписать ДАРАГАНУ. ^вЯ сделал, конечно, большую ошибку, что эти обвинительные заключения подписал, даже не читая дел, исходил, что обвиняемые уже осуждены^в.

Таких дел мною было подписано около 10 или 20. Это было, по-моему, в конце ноября месяца.

Вообще же, как сейчас выявляется, работа Тройки была построена повражески, все делалось наспех. На самой Тройке – члены Тройки, как секретарь обкома, так и Областной прокурор, не проверяли материалов, не брали на выдержку передопроса арестованных и т. д.

В заключение хочу сказать о себе.

Почему я так слепо доверился ВЯТКИНУ и не смог ранее вскрыть вражескую работу ВЯТКИНА? Потому, что ВЯТКИН приехал работать на Украину, после вскрытия предыдущего вражеского руководства в Наркомате. Приехал вместе с тов. ЕЖОВЫМ. Я в нем видел тогда крепкого, стойкого большевика, лично проверенного тов. ЕЖОВЫМ и ЦК партии.

ВЯТКИН же внедрял нам, что ЦК партии и тов. ЕЖОВ, как нарком НКВД СССР, дали прямую установку восполнить тот пробел, что предшествующее вражеское руководство – БАЛИЦКИЙ и ЛЕПЛЕВСКИЙ упустило,

ilości aresztowanych dla trójki, [oraz] że [poszczególne] organa sądowe nie mogą nadążyć z przesłuchiowaniem takiej ilości spraw śled[czych], powstała umowa z NKWD ZSRS, z tow. JEŻOWEM, że sprawy te zostaną przedstawione na Kolegium Specjalnym, na podstawie przeprowadzonego uproszczonego śledztwa.

Kiedy przyjechaliśmy do Moskwy, z początku (aż do uchwały KC i SNK z 17/XI) sprawy głównie w ten sposób były rozpatrywane, [zarówno] przez Kijowski Zarząd Obwodowy [jak] i inn[e] zarządy, tzn. podobne sprawy jak i nasze.

Nasze sprawy rozpatrywali prokuratorzy i także większość spraw, z liczby rozpatrzonych, skierowali na Kolegium Specjalne.

Oprócz tego, do momentu odesłania spraw śled[czych] do Moskwy, wszystkie sprawy były rozpatrywane i kierowane [dalej] przez grupę prokuratorów, pod kierownictwem Prokuratora Obwodowego °d/s Specjalnych CZERKIEZA°.

5. O pracy trójki.

Trójka rozpatrywała sprawy dotyczące szpiegostwa, głównie sprawy Oddziału Trzeciego. Po linii 4 Oddziału WIATKIN wydał zarządzenie, aby przejrzeć sprawy i [osoby] występujące [w sprawach] o szpiegostwo – przedstawić do rozpatrzenia przez trójkę.

Pracę tę wykonał bezpośrednio MAŁUKA, ja osobiście byłem w tym czasie w Moskwie. Tam, w Moskwie, myśmy także rozpatrywali część spraw i [te dotyczące] szpiegostwa zwróciliśmy do Zarządu Obwodowego. Pracę tę wykonywali razem ze mną t[owarzysze] GOJCHMAN i MIEDNIKOW. Sprawy [te] były ukierunkowane na prawdziwych szpiegów.

Sprawy na trójce referował osobiście MAŁUKA. Nie wiem, kto był obecny na posiedzeniach trójki, kiedy on je przedstawiał.

Pamiętam tylko taki przypadek, kiedy przed samym świętem październikowym WIATKIN zaproponował, aby szybko, w ciągu doby przedstawić na trójkę pozostałe sprawy, które on wyznaczył. Przy tym [jednocześnie] niezwykle się spieszył, ponieważ °został jeden dzień pracy trójki°.

MAŁUKA przygotował sprawy i nie pokazał mi ich, referował je na trójce.

Ja tych spraw nawet nie podpisywałem. W tym czasie wyjechałem znowu do Moskwy, wezwany przez oddział kadr i wróciłem 20 listopada, już po aresztowaniu WIATKINA.

W któryś z następnych dni przyszedł do mnie MAŁUKA i powiedział, że w ostatniej partii spraw, którą on przedstawił już na trójce, °ani ja, ani WIATKIN nie podpisaliśmy aktów oskarżenia we właściwym czasie°.

Ponieważ sprawy te należy oddać do 1 Oddziału Spec[jalnego] na przechowanie, a 1 Oddział Spec[jalny] nie przyjmuje [spraw] bez podpisanych aktów oskarżenia, zaproponował, żebym podpisał akty oskarżenia, a wtedy on zaniesie je do podpisu do DARAGANA. °Popełniłem [wtedy] oczywiście wielki błąd, że akty oskarżenia podpisałem, nie czytając nawet spraw, wyszedłem [bowiem] z założenia, że oskarżeni są już skazani°.

Takich spraw podpisałem około 10 lub 20. To było, według mnie, w końcu miesiąca listopada.

не вскрывали подполья, запустили, а сейчас стоит задача восполнить это и для этой цели ЦК партии разрешило упрощенный способ расправы с врагами, что т. ЕЖОВ разрешил по его усмотрению применять все методы следствия.

Я, как и большинство других лиц в аппарате это воспринял и слепо ему доверял. Это является основой моих ошибок в работе.

В отношении работы по вскрытию контрреволюционного подполья среди бывш[их] красных партизан, дополнительно сообщаю, что я упустил – ВЯТКИН по приезде из НКВД СССР, информировал о том, что в Киеве установлено, что одной из деятельностей подполья было использование государственных средств в контрревол[юционных] целях, в частности, с лицами, работавшими в инвалидной кооперации, в Собезе и др[угих] торговых единицах.

С этой целью ВЯТКИН предложил создать ревизионные комиссии и проверить хозяйственную деятельность ряда областных организаций: Собез, инвалидную кооперацию и друг[ие] с тем, что где будет выявлено наличие крупных хищений, там можно предполагать наличие подполья.

МАЛУКА занимался этим делом, создал при помощи Облисполкома ревизионные комиссии, которые производили финансовую ревизию.

Работа эта затянулась и не была закончена, материалы ревизии не были использованы.

ЛЕСНОВ

Г-С подл[инным] верно Г (—)

*ГДА СБУ, Житомир, спр. 18842-ОФ, т. 1, арк. 412–422.
Засвідчена копія, машинопис.*

Г-Г Вписано від руки.

W gruncie rzeczy, jak teraz wychodzi na jaw, praca trójki zorganizowana była w sposób wrogi, wszystko działo się pospiesznie. Na [posiedzeniach] samej trójki – członkowie trójki, zarówno sekretarz *obkomu*, jak i prokurator obwodowy, nie przeglądali materiałów, nie wzywali w celu powtórnego przesłuchania aresztowanych itd.

Na zakończenie chcę powiedzieć o sobie.

Dlaczego tak ślepo uwierzyłem WIATKINOWI i nie mogłem wcześniej wykryć wrogiej działalności WIATKINA? Dlatego, że WIATKIN przyjechał do pracy na Ukrainę po ujawnieniu wcześniej wrogiego kierownictwa w *Narkomacie*. Przyjechał razem z tow. JEŻOWEM. Widziałem w nim wtedy silnego, niezachwianego bolszewika, osobiście sprawdzonego przez tow. JEŻOWA i KC partii.

To przecież WIATKIN wszczepił w nas, że KC partii i tow. JEŻOW, jako *narkom* NKWD ZSRS, wydali bezpośrednie polecenie zapełnić występujące [w postępowaniu] luki; że to wcześniejsze wrogie kierownictwo – BALICKIJ i LEPLEWSKIJ zmarnowało [skuteczność pracy], nie ujawniało podziemia, zaniedbało, a teraz postawiono zadanie, aby to wypełnić i w tym celu KC partii zezwolił na uproszczony sposób rozprawienia się z wrogami; że t[owarzysz] JEŻOW zezwolił na to, aby [zgodnie] z jego punktem widzenia, stosować wszystkie metody śledztwa.

Podobnie jak większość innych osób w aparacie, ja także przyjąłem ten punkt widzenia i ślepo wierzyłem. To stało się podstawą moich błędów w pracy.

Co do pracy nad wykryciem kontrrewolucyjnego podziemia wśród był[ych] czerwonych partyzantów chciałbym dodać w uzupełnieniu to, o czym zapomniałem – WIATKIN po przyjeździe z NKWD ZSRS poinformował, że w Kijowie ustalono, iż jednym [ze sposobów] działalności podziemia było wykorzystanie środków państwowych do celów kontrrewolucyjnych, a w szczególności osób pracujących w *Sobiezie* i w in[nych] jednostkach handlowych.

W tym celu WIATKIN zaproponował, aby stworzyć komisje rewizyjne i skontrolować działalność gospodarczą szeregu organizacji obwodowych: *Sobież*, kooperacje dla inwalidów i inn[e], zakładając, że tam gdzie wykryje się dużą ilość poważnych zniszczeń, tam przypuszczalnie obecne jest podziemie.

MAŁUKA zajmował się tą sprawą, stworzył przy pomocy ob[wodowego] kom[itetu] wyk[onawczego] komisje rewizyjne, które przeprowadzały kontrole finansowe.

Działalność ta przeciągnęła się i nie została zakończona, materiały z rewizji nie zostały wykorzystane.

LESNOW

^{d-d}Za zgodność z oryg[inałem]^d (—)

HDA SBU, Żytomyr, spr. 18842-OF, t. 1, k. 412–422.
Kopia uwierzytelniona, maszynopis.

---

^{d-d} Wpisano odręcznie.

№ 188
Кінець 1938 – початок 1939, б.м.в. Протокол допиту
свідка Никанора Храпача

^а-Протокол^а
допроса свидетеля ^б-ХРАПАЧА Никонора^б Григорьевича

1909 г. рождения, члена ВКП(б), оперуполномоченный 3-го отдела УГБ УНКВД по Житомирской области, проживает в гор. Житомире, ул. Парижской Коммуны № 16.

Допрос произвел оперуполномоченный ОО НКВД в/с 5698 – мл. лейтенант госбезопасности БУЧКО.

Предупрежденный за ложные показания показал:

До работы в органах НКВД, я работал на заводе № 185 секретарем парторганизации одного из отделов. В сентябре месяце 1938 года я был мобилизован для работы в органах НКВД и получил назначение на должность оперуполномоченного УГБ УНКВД по Житомирской области. В Житомир прибыл 22-го сентября 1938 года, и был назначен оперуполномоченным 2-го отделения 3-го отдела УГБ УНКВД. Начальником отделения в то время был сержант госбезопасности ГРИЦЫК, зам[естителем] начотдела МАНЬКО и начальником отдела ФЕДОРОВ.

В тот же день, когда я прибыл, мне ГРИЦЫК дал арестованного по фамилии САХАЦКОГО, обвинявшегося в шпионаже в пользу Польши, и предложил мне его допросить, дав мне одновременно соответствующие указания по части техники допроса, оформления протокола и т. д. Проработав с этим арестованным дня 3 – 4, я получил от него показания и оформил дело на Тройку. После этого, я был послан для работы в следственную группу 3-го отдела, руководил которой сержант госбезопасности ФРАНЦ. Здесь мне было поручено следствие по РОВС'овцам. В числе арестованных РОВС'овцев, мне был дан арестованный ^б-ГЛУЩЕНКО Степан Васильевич^б, 1884 г. рождения, бухгалтер лесного склада. По поводу этого арестованного ФРАНЦ мне заявил, что его с повиака нужно передопросить на РОВС'овца.

Просмотрев следственное дело ГЛУЩЕНКО, я в нем обнаружил два протокола допроса, из которых в одном ГЛУЩЕНКО дал показания, ^бчто он является участником ПОВ, а во втором протоколе – что является участником украинской националистической к-р организации^б. Один из этих двух протоколов был подписан следователем ^б-СТЕПАНЧУКОМ^б, а второй протокол

---

^{а-а} *Написано великими літерами.*

^{б-б} *Підкреслено від руки.*

Nr 188
Koniec 1938 – początek 1939, b.m.w. Protokół przesłuchania
świadka Nikanora Chrapacza

^a-Protokół^a
przesłuchania świadka ^b-CHRAPACZA Nikonora^b Grigorjewicza

urodzonego w 1909 r., członka WKP(b), pełnomocnika oper[acyjnego] 3 Oddziału UGB UNKWD obwodu żytomierskiego, zamieszkałego w mieś[cie] Żytomierz, ul. Paryżskiej Kommuny nr 16.

Przesłuchanie przeprowadził Pełnomocnik oper[acyjny] OO NKWD w/s 5698 – mł[odszy] lejtnant bezpieczeństwa państw[owego] BUCZKO.

Uprzedzony o odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywych zeznań [oskarżony] zeznał:

Przed wstąpieniem do służby w organach NKWD pracowałem w zakładach nr 185 jako sekretarz organizacji part[yjnej] jednego z oddziałów. W miesiącu wrześniu 1938 roku zostałem zmobilizowany do pracy w organach NKWD i wyznaczony na stanowisko pełnomocnika oper[acyjnego] UGB UNKWD obwodu żytomierskiego. Do Żytomierza przybyłem 22 września 1938 roku i wyznaczono mnie na stanowisko pełnomocnika oper[acyjnego] 2 Wydziału 3 Oddziału UGB UNKWD. Naczelnikiem Wydziału był w tym czasie sierżant bezpieczeństwa państw[owego] GRICYK, zast[ępcą] nacz[elnika] Oddziału MAŃKO i naczelnikiem Oddziału FIODOROW.

W pierwszym dniu mojej pracy GRICYK przekazał mi aresztowanego o nazwisku SACHACKIJ, oskarżonego o szpiegostwo na rzecz Polski, i polecił mi przesłuchać go, udzielając jednocześnie właściwych wskazówek co do techniki przesłuchania, wypełnienia protokołu itd. Popracowałem z tym aresztowanym przez 3 – 4 dni, otrzymałem od niego zeznania i przygotowałem sprawę na trójkę. Następnie skierowano mnie do pracy w grupie śledczej 3 Oddziału, którą kierował sierżant bezpieczeństwa państw[owego] FRANC. Tutaj polecono mi śledztwo w sprawie członków ROWS. Z grupy aresztowanych członków ROWS dano mi aresztowanego ^b-GŁUSZCZENKĘ Stiepana Wasiljewicza^b, urodzonego w 1884 r., pracującego jako księgowy w składzie drzewnym. W sprawie tego aresztowanego FRANC mi oświadczył, że drogą ponownego przesłuchania trzeba go z peowiaka przerobić na członka ROWS.

Po przejrzeniu sprawy śledczej GŁUSZCZENKI znalazłem w niej dwa protokoły przesłuchania; w pierwszym GŁUSZCZENKO zeznał, ^b-że jest on członkiem POW, a w drugim protokole, że jest członkiem ukraińskiej nacjonalistycznej

---

^a-^a Zapisano wersalikami.

^b-^b Podkreślono odręcznie.

– не помню, кем был подписан. Давая мне такое указание, ФРАНЦ заявил, что последнее исходит от зам[естителя] начальника III отдела ⁶МАНЬКО⁶.

Когда я вызвал ГЛУЩЕНКО на допрос, то он в первый день не дал мне никаких показаний, несмотря на то, что я ему задавал целый ряд наводящих вопросов, взятых мною из других протоколов и ориентировок по РОВС'овской линии.

Будучи вызван на допрос на другой день, ГЛУЩЕНКО дал показания, что является участником РОВС'овской организации. Я написал протокол допроса, который прежде, чем дать его подписать ГЛУЩЕНКО, понес на просмотр ФРАНЦУ. Просмотрев протокол, ФРАНЦ заявил, что последний слабоват, можно было бы лучше его написать, но все же пропустить можно. Когда я вернулся от ФРАНЦА и стал зачитывать протокол, ГЛУЩЕНКО для того, чтобы он его подписал, ⁶то последний категорически отказался подписывать⁶, заявляя, что протокол записан так, как он говорил, но то, что ⁶он сказал, не соответствует действительности – оно им выдумано⁶.

Тут же ГЛУЩЕНКО заявил, что он и так взял на себя все виды контрреволюции, так что с него хватит. Так как я не мог убедить ГЛУЩЕНКО, подписать протокол, то арестованного взял ФРАНЦ, который сказал, что он заставит ГЛУЩЕНКО подписать протокол. Как работал ФРАНЦ с ГЛУЩЕНКО, я не знаю, во всяком случае мне известно, что последний был оформлен на ⁶Тройку, как повиак⁶.

У меня в производстве также было дело ⁶СОРОЧИНСКОГО⁶, обвинявшегося в участии в ПОВ. В деле, за исключением постановлений, никаких материалов на СОРОЧИНСКОГО не было. СОРОЧИНСКИЙ – колхозник, старик 60 лет. Учитывая все вместе взятое, я написал справку об освобождении СОРОЧИНСКОГО из-под стражи и передал ее вместе с делом – младшему лейтенанту госбезопасности ⁶ГАЛАЕВУ⁶.

ГАЛАЕВ принял у меня это дело и обещал доложить его начальнику отдела. В действительности же в тот же день передал дело пом[ощнику] оперуполномоченного ХАРИТОНОВУ, который через несколько часов получил показания от СОРОЧИНСКОГО, как участника ПОВ и оформил дело на Тройку.

⁶Протокол СОРОЧИНСКОГО был скопирован ХАРИТОНОВЫМ из протокола одного из руководителей ПОВ⁶.

Позже на совещании ГАЛАЕВ приводил ХАРИТОНОВА в пример, заявляя, что с СОРОЧИНСКИМ возились: СТЕПАНЧУК и ХРАПАЧ и ничего не могли сделать, ⁶а ХАРИТОНОВ за полтора часа дело оформил⁶.

Вообще должен отметить, что в управлении была создана такая обстановка, когда об освобождении кого-либо из арестованных не могло быть и речи.

Заместитель начальника III отдела МАНЬКО на совещании в присутствии начальника отдела ФЕДОРОВА, предупредил, что об освобождении кого-либо из арестованных не может быть и речи, что все арестованные

k-r organizacji^b. Jeden z tych protokołów podpisał śledczy ^bSTIEPANCZUK^{-b} a drugi protokół nie pamiętam kto. Dając mi to polecenie, FRANC oświadczył, że ostatni [protokół] pochodzi od zast[ępcy] naczelnika III Oddziału ^bMAŃKI^{-b}.

Kiedy wezwałem GŁUSZCZENKĘ na przesłuchanie, to pierwszego dnia nie złożył on żadnych zeznań, mimo iż zadawałem mu wiele pytań naprowadzających, które zaczerpnąłem z innych protokołów i wskazówek dotyczących [działalności] ROWS.

Wezwany następnego dnia na przesłuchanie GŁUSZCZENKO złożył zeznania, iż jest członkiem ROWS. Napisałem protokół przesłuchania, który zaniósłem pokazać FRANCOWI, zanim [jeszcze] dałem go GŁUSZCZENCE do podpisania. Przeczytawszy protokół, FRANC oświadczył, że jest on słaby, można by go napisać lepiej, ale można go [ostatecznie] zaakceptować. Kiedy wróciłem od FRANCA i zacząłem czytać protokół GŁUSZCZENCE, żeby go podpisał, ^bten ostatni kategorycznie odmówił podpisu^b, oświadczając, że protokół jest zapisany [wprawdzie] tak, jak on mówił, ale to, ^bco powiedział, nie odpowiada rzeczywistości, ponieważ on to wszystko wymyślił^b.

Następnie GŁUSZCZENKO znowu oświadczył, że on i tak wziął na siebie wszystkie rodzaje kontrrewolucji, tak że to już wystarczy. Ponieważ nie mogłem przekonać GŁUSZCZENKI, żeby podpisał protokół, to aresztowanego przejął FRANC, który powiedział, że zmusi GŁUSZCZENKĘ do podpisania protokołu. W jaki sposób FRANC pracował z GŁUSZCZENKĄ, tego nie wiem, w każdym razie wiadomo mi, że ten ostatni został przedstawiony na ^btrójkę jako peowiak^b.

Prowadziłem także sprawę ^bSOROCZINSKIEGO^{-b}, oskarżonego o przynależność do POW. W aktach sprawy, za wyjątkiem postanowień, nie było żadnych materiałów na SOROCZINSKIEGO. SOROCZINSKIJ – pracownik kolchozu, starszy człowiek w wieku 60 lat. Wziąwszy wszystko pod uwagę, napisałem wniosek o zwolnienie SOROCZINSKIEGO z aresztu i przekazałem go razem ze sprawą młodszemu lejtnantowi bezpieczeństwa państw[owego] ^bGALAJEWOWI^{-b}.

GALAJEW przyjął ode mnie tę sprawę i obiecał przedłożyć ją naczelnikowi oddziału. W rzeczywistości tego samego dnia przekazał sprawę pom[ocnikowi] pełnomocnika oper[acyjnego] CHARITONOWOWI, który w ciągu kilku godzin wydobyl zeznania od SOROCZINSKIEGO, że ten jest członkiem POW i przygotował sprawę na trójkę.

^bCHARITONOW skopiował protokół SOROCZINSKIEGO z protokołu jednego z członków kierownictwa POW^{-b}.

Później, na zebraniu, GALAJEW stawiał CHARITONOWA jako przykład, oświadczając, że STIEPANCZUK i CHRAPACZ wozili się z SOROCZINSKIM i niczego nie mogli wykazać, ^ba CHARITONOW wyjaśnił sprawę w półtora godziny^b.

Przede wszystkim powinienem wyjaśnić, że w organach kierowniczych stworzone były takie warunki, że o uwolnieniu kogokolwiek z aresztowanych nie mogło być nawet mowy.

Zastępca naczelnika III Oddziału MAŃKO na zebraniu w obecności naczelnika oddziału FIODOROWA przestrzegł, że o zwolnieniu kogokolwiek

должны быть оформлены, что если у кого-либо из следователей останутся арестованные, то могут их брать себе на квартиру.

Аналогичные заявления делал и начальник следственной группы БРАНДТ. Помню, как приехав от бывшего начальника УНКВД ВЯТКИНА в тюрьму, БРАНДТ созвал всех следователей и заявил:

«Майор передал, что у кого из следователей нет показаний, тот пусть кашей манной кормит арестованных, но показания чтобы были».

В то время оформляли на Тройку военных. Попутно с этим необходимо остановиться на вопросе оформления дел на Тройку военных. Помню, что мне попало дело МАТВЕЮКА – зав[едующего] продкладом военного госпиталя. Когда я стал знакомиться с делом, то в анкете арестованного МАТВЕЮКА увидел, что он имеет звание интенданта 2-го ранга. Я доложил дело БРАНДТ, последний очень удивился, несколько замялся и сказал, чтобы я дело оформлял на Трибунал.

Поскольку МАТВЕЮК от своих показаний отказывался и не подтверждал их, я обратился к оперуполномоченному 8 с. к. МАРКИТАНУ за помощью собрать свидетельские показания на МАТВЕЮКА. МАРКИТАН пообещал мне и тут же спросил меня, почему я не оформляю МАТВЕЮКА на Тройку? Я ответил, что МАТВЕЮК имеет военное звание, а поэтому не может быть оформлен на Тройку. На это МАРКИТАН заявил, что МАНЬКО говорил, ^б что в общей массе могут пройти через Тройку и военные со званием^б.

В связи с тем, что вскоре после этого я уехал в Харьков за семьей, дело передал БРАНДТУ, а поэтому не знаю, как было закончено дело МАТВЕЮКА.

^а-Вопрос^а: Какое содержание вкладывалось в слово «оформить» дело?

^а-Ответ^а: ^б-Это значило, что, не вдаваясь в виновность арестованного добиваться любой ценой показаний и представить дело на рассмотрение Тройки^б.

Записано верно, мною прочитано.

ХРАПАЧ

^а-Допросил^а:

Оперуполномоченный ОО НКВД В/С 5698

Мл. лейтенант госбезопасности

(—) БУЧКО

z aresztowanych nie może być nawet mowy, że na wszystkich aresztowanych należy założyć sprawę; że jeśli u któregośkolwiek śledczego aresztowani zostaną [bez sprawy], to mogą ich sobie wziąć do mieszkania.

Podobne oświadczenia składał także naczelnik grupy śledczej BRANDT. Pamiętam, jak BRANDT, przyjechawszy do więzienia od byłego naczelnika UNKWD WIATKINA, wezwał wszystkich śledczych i oświadczył:

„Major przekazał, że jeśli któryś ze śledczych nie ma zeznań, to niech karmi aresztowanych nawet kaszą manną, byleby tylko zeznania były”.

W tym czasie przygotowywali na trójkę wojskowych. Przy tej okazji należy zatrzymać się przy zagadnieniu przygotowywania spraw dotyczących wojskowych na posiedzenia trójki. Pamiętam, że przypadła mi sprawa MATWIEJUKA, sz[efa] magazynu żyw[ności] szpitala wojskowego. Kiedy zacząłem wgłębiać się w sprawę, to w ankiecie aresztowanego MATWIEJUKA zobaczyłem, że posiada stopień intendenta 2 rangi. Przedstawiłem sprawę BRANDTOWI. Ten bardzo się zdziwił, trochę zawahał i powiedział, żebym sprawę przygotował do Trybunału [Wojskowego].

Ponieważ MATWIEJUK wyparł się swoich zeznań i nie potwierdzał ich, zwróciłem się o pomoc do pełnomocnika oper[acyjnego] 8 K[orpusu] S[trzeleckiego] MARKITANA, aby zebrał zeznania świadków przeciwko MATWIEJUKOWI. MARKITAN obiecał mi [pomóc] i zaraz zapytał, dlaczego nie przygotowuję MATWIEJUKA na [posiedzenie] trójki? Odpowiedziałem, że MATWIEJUK posiada stopień wojskowy i dlatego nie może być kierowany na trójkę. Na to MARKITAN oświadczył, że MANKO mówił, ^b iż w ogólnej masie mogą przejść przez trójkę także [aresztowani] ze stopniem wojskowym^b.

W związku z tym, że wkrótce potem wyjechałem do Charkowa do rodziny, przekazałem sprawę BRANDTOWI; stąd też nie wiem, w jaki sposób sprawa MATWIEJUKA się zakończyła.

^aPytanie^a: Jakie znaczenie zawierało słowo „przygotować” sprawę?

^aOdpowiedź^a: ^bOznaczało to, że nie zajmując się winą oskarżonego, należało za każdą cenę wydobyć zeznania i skierować sprawę na rozpatrzenie przez trójkę^b.

Spisano zgodnie z moimi zeznaniami, przeczytałem.

CHRAPACZ

^aPrzesłuchał^a:

Pełnomocnik Oper[acyjny] OO NKWD W/S 5698
Mł[odszy] lejtnant bezpieczeństwa państw[owego]
(—) BUCZKO

№ 189

2 січня 1939, Житомир. Протокол допиту Федора Желдака

^{а-б}Протокол^{б-а}

допроса помощника оперуполномоченного 2-го отделения 2 отдела
ЖЕЛДАКА Федора Яковлевича, который показал:

Приблизительно в сентябре месяце 1938 г., когда из Москвы из Особого Сопещания были возвращены дела: ГАЙДУКОВА, БАРЫШНИКОВА и других не рассмотренными, то уже при Облуправлении начала работать Тройка.

МАЛУКА тогда мне поручил пересмотреть все дела, которые еще не посылались в Москву на Особосопещание, но подготавливались для этой цели, по некоторым делам уже были составлены обвинительные заключения для направления на Особое Сопещание.

Цель пересмотра дел, по распоряжению МАЛУКИ, заключалась в том, чтобы дела на арестованных, которые родились в Польше или занимались контрабандой, в Москву не посылать, оставить их в Областном управлении, арестованных дополнительно допросить, добиться показаний от них о шпионской деятельности, после чего пропустить эти дела через Тройку. Кто из сотрудников проверял со мною эти дела – не помню, кажется, КАЩУК или ДМИТРЕНКО.

Таких дел мы отобрали много, точно сказать сколько, не могу. Дополнительное производство следствия по этим делам было поручено ДМИТРЕНКО, КЛИМОВУ – сотруднику Олевского Р/О, КРИНИЦКОМУ и мне.

С целью добиться от этих арестованных показаний о шпионской деятельности – МАЛУКА предложил мне и всем перечисленным мною лицам, в случае заперательства «дать арестованным в морду». В основном, «на шпионаж колол» ДМИТРЕНКО, который бил арестованных. Я всего допросил 2-х арестованных, фамилии которых не помню, но я их не бил.

Дела были мною переданы МАЛУКЕ потому, что эти люди понятия не имели о польской границе. МАЛУКА, забирая у меня эти дела, сказал, что передаст ДМИТРЕНКО, а тот их допросит на шпионаж.

После того, как арестованные по отобраным делам были дополнительно допрошены на шпионаж, МАЛУКА перед тем, как предоставить по этим делам обвинительные заключения, поручил мне и другим работникам, исправить дату в «протоколе предъявления следствия», который был предъявлен арестованному до того, как его вторично стали допрашивать по шпионажу.

---

^{а-а} Підкреслено машинописним способом.

^{б-б} Написано великими літерами.

Nr 189

2 stycznia 1939, Żytomierz. Protokół przesłuchania Fiodora Żeldaka

^{a-b}Protokół^{b-a}

przesłuchania pomocnika pełnomocnika oper[acyjnego] 2 Wydziału 2 Oddziału
ŻELDAKA Fiodora Jakowlewicza, który zeznał:

Gdzieś w miesiącu wrześniu 1938 r., kiedy z Moskwy wróciły z Kolegium Specjalnego nierozpatrzone sprawy GAJDUKOWA, BARYSZNIKOWA i innych, to już [wtedy] przy Zarządzie Obw[odowym] zaczęła pracować trójka.

Wtedy MAŁUKA polecił mi powtórnie rozpatrzyć wszystkie sprawy, które jeszcze nie zostały przesłane do Moskwy na Kolegium Spec[jalne], ale były do tego przygotowywane; w niektórych sprawach przygotowano już akty oskarżenia z zamiarem skierowania na Kolegium Specjalne.

MAŁUKA zlecił mi powtórne rozpatrzenie spraw po to, aby spraw na aresztowanych, którzy urodzili się w Polsce lub zajmowali się kontrabandą, nie wysyłać do Moskwy ale zostawić je w Zarządzie Obwodowym; tutaj aresztowanych uzupełniająco przesłuchać, wydobyć z nich zeznania o działalności szpiegowskiej, a następnie przepuścić te sprawy przez trójkę. Który z pracowników weryfikował ze mną te sprawy – nie pamiętam, wydaje mi się, że był to KASZCZUK lub DMITRIENKO.

Takich spraw wybraliśmy dużo, ile ich było dokładnie, nie umiem powiedzieć. Uzupełniająco przeprowadzenie śledztwa w tych sprawach zostało zlecone DMITRIENCE, KLIMOWOWI, pracownikowi olewskiego RO, KRINICKIEMU i mnie.

W celu wydobywania od tych aresztowanych zeznań o działalności szpiegowskiej MAŁUKA zaproponował mi oraz wszystkim wymienionym przeze mnie osobom, aby w przypadku wypierania się „dać aresztowanym w mordę”. Głównie „szpiegostwo wykuwał” DMITRIENKO, który bił aresztowanych. Ja [natomiast] przesłuchałem tylko 2 aresztowanych, których nazwisk nie pamiętam, ale ich nie biłem.

Przekazałem sprawy MAŁUCE dlatego, że ludzie ci nie mieli żadnego pojęcia o polskiej granicy. MAŁUKA, odbierając ode mnie te sprawy powiedział, że przekazuje je DMITRIENCE, a ten przesłucha ich w sprawie o szpiegostwo.

Po tym, jak aresztowani w wybranych [przez nas] sprawach zostali uzupełniająco przesłuchani w sprawie o szpiegostwo, MAŁUKA zlecił mi oraz innym pracownikom, abyśmy jeszcze przed tym, zanim przedstawimy oskarżonym w tych sprawach akty oskarżenia, poprawili datę w „protokole okazania [materiałów] śledztwa”, który został pokazany aresztowanemu przed tym, zanim powtórnie zaczęto go przesłuchiwać w sprawie o szpiegostwo.

---

^{a-a} Podkreślono maszynowo.

^{b-b} Zapisano wersalikami.

Таким образом, мною была исправлена дата на протоколах предъявления следствия по 10–12 делам. Арестованному вторично дополнительное следствие по его делу не предъявлялось.

В частности, по делу № 144139 – «КОВЕНСКОГО»^в Романа Евдокимовича, мною зачеркнута в протоколе дата «15 августа» и исправлена на «27 сентября», о чем мною была сделана специальная оговорка на протоколе. СТОЛЯРЕНКО из спецотделения мне говорил, что подобные исправления с соответствующей оговоркой допустимы.

Необходимость в том, чтобы переделать дату по делу КОВЕНСКОГО явилась вследствие того, что 15-го августа 1938 г. ему предъявлялся материал, как участник а/с организации. После этого КОВЕНСКИЙ 27 сентября 1938 г. допрашивался дополнительно по шпионажу уполномоченным ДМИТРЕНКО.

По этим мотивам исправлялась дата и в других делах.

Предъявленные мне при допросе: постановление о начатии производства по делу КОВЕНСКОГО от 20 апреля 1938 г. (л. д. 1) и по этому же делу постановление об избрании меры пресечения от того же 20 IV действительно подписаны мною при следующих обстоятельствах: уже после решения Тройки по этому делу и приведения решения в исполнение, когда нужно было это дело сдать в архив в 1 спецотделение, мне МАЛУКА предложил подписать эти постановления за него, а он подписал за ЛЕСНОВА. Я подписал несколько таких дел. Эти постановления написаны РАСПУТНЫМ, ныне уволенным из органов.

По поводу составления подобных документов могу показать следующее: было много случаев, что по многим делам терялись документы, оформляющие арест арестованного, как-то: постановление об избрании меры пресечения, о начатии следствия и т. д., преимущественно, это имело место с делами, которые поступали из районов, с групповыми делами, которые разъединялись на одиночки и проч[ее].

Тогда МАЛУКА создал, как он это называл «контору» в составе: КАЩУКА, РАСПУТНОГО, КАРАСЯ и АСТАХОВА и других. Руководил этими делами КАЩУК, которого МАЛУКА называл «заведующим конторой». Все дела передавались КАЩУКУ, который устанавливал, чего не хватает и поручал составить новые документы, которые, как правило, фабриковались задним числом.

Эта же «контора» составляла постановления о продлении срока содержания под стражей.

Эти документы составлялись по трафарету в хронологическом порядке, перед оформлением дела для направления в Особое Совещание составлялись они по несколько экземпляров, в зависимости от срока, фактического содержания под стражей арестованного, по одному экземпляру приобщались к делу и никуда больше не посылались.

---

^{в-в} Підкреслено від руки.

W ten sposób poprawiłem datę na protokołach okazania [materiałów] śledztwa w 10 – 12 sprawach. Osobie aresztowanej powtórnie, uzupełniające [materiały] śledztwa w jej sprawie nie były okazywane.

Szczególnie, w sprawie nr 144139 – °KOWIENSKIEGO° Romana Jewdokimowicza, zamazałem w protokole datę „15 sierpnia”, a wpisałem datę „27 września”, co specjalnie odnotowałem w protokole w postaci zastrzeżenia. STOLARIENKO z [1] Wydziału Spec[jalnego] powiedział mi, że podobne poprawki z odpowiednim [pisemnym] zastrzeżeniem są dopuszczalne.

Konieczność poprawienia daty w sprawie KOWIENSKIEGO wynikała w trakcie śledztwa z tego powodu, że 15 sierpnia 1938 r. okazano mu materiał [śledczy] jako członkowi a[nty]s[owieckiej] organizacji. Później KOWIENSKIJ przesłuchiwany był dodatkowo 27 września 1938 r. w sprawie szpiegostwa, przez pełnomocnika DMITRIENKĘ.

Z tego samego powodu poprawiana była data w innych protokołach.

Przedstawione mi podczas przesłuchania postanowienie o rozpoczęciu przygotowania sprawy KOWIENSKIEGO z 20 kwietnia 1938 r. (k.s. 1) i w tej samej sprawie postanowienie o zastosowaniu środka prewencyjnego z tegoż samego dnia, 20 IV, rzeczywiście podpisałem przy następujących okolicznościach: [było to] już po postanowieniu trójki w tej sprawie i [po] wykonaniu [tego] postanowienia, kiedy sprawę należało oddać do archiwum 1 Wydziału Spec[jalnego]; wtedy MAŁUKA polecił mi podpisać te postanowienia za niego, a on podpisał za LESNOWA. Podpisałem wiele takich spraw. Postanowienia te napisał RASPUTNYJ, zwolniony obecnie z organów.

O przyczynach przygotowania podobnych dokumentów mogę zeznać, co następuje: zdarzało się wiele przypadków, kiedy w wielu sprawach ginęły dokumenty dotyczące [zastosowania] aresztu wobec aresztowanego, jak: postanowienie o zastosowaniu środka prewencyjnego, [postanowienie] o rozpoczęciu śledztwa itd. W sposób szczególny zdarzało się to w przypadku spraw, które przychodziły z rejonów; spraw grupowych, które rozdzielano na pojedyncze i inn[ych].

Wtedy MAŁUKA utworzył, jak on to nazwał, „kantór”, w składzie: KASZCZUK, RASPUTNYJ, KARASZ, ASTACHOW i inni. Sprawami kierował KASZCZUK, którego MAŁUKA nazwał „kierownikiem kantoru”. Wszystkie sprawy były przekazywane KASZCZUKOWI, który ustalał, czego brakuje, i zlecał przygotowanie nowych dokumentów, które zgodnie z zasadą były fabrykowane z datą wsteczną.

Ten właśnie „kantór” wydawał postanowienia o przedłużeniu czasu aresztowania.

Dokumenty te wypisywane były według szablonu w porządku chronologicznym. Przed przygotowywaniem sprawy do odesłania na Kolegium Specjalne wypisywane były w kilkunastu egzemplarzach, w zależności od faktycznego czasu przetrzymywania w areszcie aresztowanego, po jednym egzemplarzu dołączano do sprawy i nigdzie więcej nie były posyłane.

°° Podkreślono odręcznie.

Добавляю, что нами было отобрано дел 35 – 40 на уроженцев Польши и контрабандистов.

Я помню, что среди этих дел было одно дело, фамилию обвиняемого не помню, где по постановлению РО и Прокурора – этот обвиняемый значится арестованным в феврале, а исправлено на апрель. Когда я это показал МАЛУКЕ, он сказал, что это исправил КАЩУК.

Прочитано – ЖЕЛДАК

Допросил:
Военный следователь
Военный юрист 3 ранга
ДВОРЕНКО

«С подл[инным] верно» (—)

*ГДА СБУ, Житомир, спр. 18842-ОФ, т. 2, арк. 321–323.
Засвідчена копія, машинопис.*

---

¹⁻¹ Вписано від руки.

Dodam, że udało się nam wycofać 35 – 40 spraw, dotyczących osób urodzonych w Polsce i [zatrzymanych] za kontrabandę.

Pamiętam, że pośród nich była jedna sprawa, nazwiska oskarżonego nie pamiętam, gdzie zgodnie z postanowieniem RO i prokuratora, poprawiono datę aresztowania oskarżonego z lutego na kwiecień. Kiedy pokazałem to MAŁUCE, ten powiedział, że to poprawił KASZCZUK.

Przeczytałem – ŻEŁDAK

Przesłuchał:
Śledczy Wojskowy
Wojskowy prawnik 3 rangi
DWORIENKO

^{d-d}Za zgodność z oryg[inałem]^d (—)

*HDA SBU, Żytomyr, spr. 18842-OF, t. 2, k. 321–323.
Kopia uwierzytelniona, maszynopis.*

---

^{d-d} *Wpisano odręcznie.*

№ 190

4 січня 1939, Житомир. Протокол допиту Матрени Гненної

^{а-б}Протокол допроса^{б-а}
ГНЕННОЙ Матрены Сергеевны
^аот 4 января 1939 года^а

1917 года рождения, уроженка с. Адамовка, Чигиринского района, Киевской области, из крестьян, служащая, беспартийная, украинка, гр-[ажданка] СССР. Фельдшер внутренней тюрьмы УНКВД по Житомирской области. гор. Житомир, Ленина № 25, кв. 15.

Будучи предупреждена об ответственности за ложные показания, по существу дела показала следующее:

Фельдшером внутренней тюрьмы я работаю с 20 марта 1938 г. С момента поступления на работу, я оказалась в непосредственном подчинении начальника тюрьмы ИГНАТЕНКО. В мою обязанность входило лечение больных арестованных, содержащихся в тюрьме и, кроме того, выполнение обязанностей счетовода. За время моей работы я, как фельдшер, принимала участие в осмотрах трупов умерших при внутренней тюрьме арестованных.

Соприкасаясь непосредственно с фактами смерти арестованных в тюрьме, я знаю, что были случаи, когда ^варестованные умирали в результате непосильных и тяжелых побоев при допросах. По предложению ИГНАТЕНКО я, как фельдшер, составляла и подписывала акты медицинского осмотра трупов, давая заключения не в соответствии с фактическими причинами смерти, а придумывали вместе с ИГНАТЕНКО ту или иную болезнь, якобы, послужившую причиной смерти^в.

Как например: в начале апреля м[еся]ца, точно не помню какого числа, умер в камере внутренней тюрьмы арестованный ^вПАСТУШЕНКО^в. В течение нескольких дней до смерти ^вПАСТУШЕНКО^в находился у меня на лечении по случаю болезни руки и ног. На правой руке у него между пальцами была какая-то ссадина, от которой пошла опухоль и в изгибе локтя образовался нарыв, а на ноги он не мог вставать, так как они были покрыты сплошными синяками, свидетельствующими о побоях. В качестве лечения ног я применяла растирание и массаж, но это действовало плохо. Когда я спросила у ИГНАТЕНКО, чем объяснить болезнь ног у ПАСТУШЕНКО, тот мне ответил, что, якобы, он прыгнул с парашюта и получил ушиб. В скором времени ПАСТУШЕНКО умер и по предложению ИГНАТЕНКО, я осмотрела труп и, составив акт с заключением, что смерть наступила вследствие заражения крови.

---

^{а-а} Підкреслено машинописним способом.

^{б-б} Написано великими літерами.

^{в-в} Підкреслено від руки.

Nr 190

4 stycznia 1939, Żytomierz. Protokół przesłuchania Matrieny Gniennej

^{a-b}Protokół przesłuchania^{-b-a}
GNIENNEJ Matrieny Siergiejewny
^{a-z}4 stycznia 1939 roku^a

urodzonej w 1917 roku, we w[si] Adamowka, rejon czechryński, obwód kijowski, chłopki, pozostającej w służbie, bezpartyjnej, Ukrainki, ob[ywatelki] ZSRS. Felczer więzienia wewnętrznego UNKWD obwodu żytomierskiego. Mias[to] Żytomierz, [ul.] Lenina nr 25, m. 15.

Pouczona o odpowiedzialności za fałszywe zeznania, [obywatelka] zeznała w sprawie co następuje:

Jako felczer więzienia wewnętrznego pracuję od 20 marca 1938 r. Od chwili podjęcia pracy podlegam w niej bezpośrednio naczelnikowi więzienia IGNA-TIENCIE. Do moich zadań należało leczenie aresztowanych przetrzymywanych w więzieniu oraz, oprócz tego, pełnienie obowiązków rachmistrza. W okresie mojej pracy brałam udział, jako felczer, w oględzinach zwłok [tych] aresztowanych, którzy zmarli w więzieniu wewnętrznym.

Spotykając się bezpośrednio z [zaistniałymi] w więzieniu faktami śmierci aresztowanych wiem, że były przypadki, kiedy ^caresztowani umierali w rezultacie nadmiernego i ciężkiego pobicia podczas przesłuchania. Na polecenie IGNA-TIENKI, jako felczer, przygotowywałam i podpisywałam protokoły lekarskich oględzin zwłok, wydając orzeczenia niezgodne z faktycznymi przyczynami śmierci; wspólnie [natomiast] z IGNATIENKĄ wymyślaliśmy tę lub inną chorobę, która jakoby stanowiła przyczynę śmierci^c.

Na przykład: na początku m[iesią]ca kwietnia, daty dokładnie nie pamiętam, zmarł w celi więzienia wewnętrznego aresztowany ^cPASTUSZENKO^c. Kilkanaście dni przed śmiercią ^cPASTUSZENKI^c leczyłam go na schorzenia ręki i nóg. Między palcami prawej ręki miał zadraśnięcie, od którego zrobiła się opuchlizna, i w zgięciu łokcia powstał wrzód, a na nogach nie mógł ustać, ponieważ były pokryte w całości siniakami, które świadczyły o pobiciu. W procesie leczenia nóg zastosowałam nacieranie i masaż, ale nie dawało to rezultatów. Kiedy zapytałam IGNATIENKĘ, w jaki sposób wyjaśnić chorobę nóg u PASTUSZENKI, ten mi odpowiedział, że on jakoby skoczył na spadochronie i potłukł się. Bardzo szybko PASTUSZENKO zmarł i na polecenie IGNATIENKI dokonałam oględzin zwłok oraz sporządziłam akt zgonu z orzeczeniem, że śmierć nastąpiła na skutek zakażenia krwi. Pisząc ten akt, miałam wątpliwości co do słuszności postawionej

---

^a-^a Podkreślono maszynowo.

^b-^b Zapisano wersalikami.

^c-^c Podkreślono odręcznie.

Составляя этот акт, я сомневалась в правильности установленного диагноза и спросила ИГНАТЕНКО, чтобы он вызвал врача из тюрьмы для вскрытия трупа и тщательного исследования причины смерти. ^вИГНАТЕНКО со мной не согласился и сказал: «Пусть останется так, как сделали, больше ничего не требуется»^в. Я с ним на этом согласилась.

Летом 1938 г., также не помню даты, умер в тюрьме арестованный ПОРЖИЦКИЙ. До смерти за несколько дней ^вя лечила его от нанесенных ему тяжелых побоев и требовала, чтобы ИГНАТЕНКО направил его в тюремную больницу^в. На мои требования ИГНАТЕНКО обещал отправить, но тянул день ото дня до тех пор, пока не последовала смерть ПОРЖИЦКОГО. Было ясно, что ^всмерть наступила в результате избиения^в, это можно было легко определить по телу ПОРЖИЦКОГО, – оно было покрыто сплошными синяками и опухольями, будучи живым, он не мог самостоятельно поворачиваться. После смерти, ^впо предложению ИГНАТЕНКО, я составила акт и дала заключение, что смерть ПОРЖИЦКОГО последовала от воспаления легких. При составлении акта, присутствовали ИГНАТЕНКО^в и следователь, его фамилии не помню, я предлагала записать в акт, что у него был заворот кишок, что могло подтверждаться имевшимися на животе опухольями и вздутием, но ИГНАТЕНКО и следователь сказали, что лучше записать ^в«воспаление легких». Под их влиянием я и записала, что умер от крупозного воспаления легких^в.

В этом же году, месяц и число не помню, летом ^вИГНАТЕНКО предложил мне подписать акт осмотра СКРИПНИКА, якобы содержащегося во внутренней тюрьме, но я стала отказываться^в от подписи этого акта, т. к. не видела СКРИПНИКА совершенно ни живого, ни мертвого. На мой отказ, ^вИГНАТЕНКО заявил, что: «Вы, фельдшер, и обязаны акт подписать». После некоторого упорства, под влиянием ИГНАТЕНКО, я акт подписала^в.

Следующий случай смерти арестованного был тоже летом 1938 г. Арестованный умер на моих глазах, фамилии этого арестованного я не знаю, помню, что следователь его был, кажется, НЕДБАЙЛО. Этот случай произошел так: я кончила работу и уже собиралась уходить домой, но в этот момент меня встретил дежурный по тюрьме, кто точно, не помню, и сообщил, что в камере умирает арестованный. Я пошла немедленно в эту камеру и увидела, что действительно, среди пола лежит человек. Когда я прощупала пульс, то пульса уже не было. Я пробовала вспрыскивать комфор, но уже было поздно, смерть наступила. После этого, тут же труп убрали из камеры в отдельную комнату и составили акт, что этот арестованный умер от рака желудка и пищевода, тогда, как фактически такого диагноза не было. Осмотр трупа производился в присутствии ИГНАТЕНКО и дежурного, фамилии которого не знаю.

Нет, это было не так, я сейчас вспомнила, что акт о смерти составлялся спустя несколько дней, причем ко мне в комнату, где я занимаюсь, заходил следователь НЕДБАЙЛО с заготовленным актом, в котором было написано «воспаление легких». Я с этим не согласилась и сказала, что с таким диагнозом я акта не подпишу, а нужно будет указать «разрыв сердца» или «сердечный

diagnozy i poprosiłam IGNATIENKĘ, żeby wezwał z więzienia lekarza w celu przeprowadzenia sekcji zwłok i dokładnego ustalenia przyczyny śmierci. °IGNATIENKO nie zgodził się ze mną i powiedział: „Niech zostanie tak, jak zrobiliśmy, więcej nic nie trzeba”°. Wtedy ja [także] wyraziłam zgodę.

Latem 1938 r., daty także nie pamiętam, zmarł w więzieniu aresztowany PORZYCKIJ. Kilkanaście dni przed śmiercią °leczyłam go z odniesionych [przez niego] ciężkich urazów, które nastąpiły w skutek pobicia, i zażądałam, aby IGNATIENKO skierował go do szpitala więziennego°. Na moje żądania IGNATIENKO obiecał [go tam] odesłać, ale przeciągał to z dnia na dzień, dopóki PORZYCKIJ nie umarł. Było jasne, że °śmierć nastąpiła na skutek pobicia°, co można było łatwo stwierdzić na podstawie oględzin ciała PORZYCKIEGO – całkowicie pokryte było siniakami i opuchlizną, a kiedy jeszcze żył, nie mógł samodzielnie odwrócić się [na drugi bok]. Po [jego] śmierci, °na polecenie IGNATIENKI, wystawiłam akt zgonu z orzeczeniem, iż śmierć PORZYCKIEGO nastąpiła na skutek zapalenia płuc. Podczas wypisywania aktu obecny był IGNATIENKO° i śledczy, jego nazwiska nie pamiętam; proponowałam, aby w akcie napisać, że miał on skręt kiszek, co potwierdzać mogły znajdujące się na brzuchu opuchlizny i wzdęcia, ale IGNATIENKO i śledczy powiedzieli, że lepiej zapisać °„zapalenie płuc”°. Pod ich wpływem napisałam, że umarł [on] z powodu krupowego zapalenia płuc°.

W tym samym roku, miesiąca i daty dziennej nie pamiętam, w lecie, °IGNATIENKO polecił mi podpisać protokół oględzin SKRIPNIKA, przetrzymywanego ponoć w więzieniu wewnętrznym; ja wzbraniałam się° od podpisania tego protokołu, ponieważ faktycznie nie widziałam SKRIPNIKA ani żywego, ani martwego. Na moją odmowę °IGNATIENKO oświadczył: „Jesteście felczerem, macie obowiązek protokół podpisać”. Upierając się jeszcze jakiś czas, pod naciskiem IGNATIENKI podpisałam wreszcie protokół°.

Następny przypadek śmierci aresztowanego miał miejsce także latem 1938 r. Aresztowany umarł na moich oczach, nazwiska aresztowanego nie znam, pamiętam, że jego śledczym był chyba NIEDBAJŁO. Wydarzyło się wtedy, co następuje: kończyłam pracę i wybierałam się już do domu; w tym jednak momencie spotkał mnie dyżurny więzienia, kto to był dokładnie, nie pamiętam, i oznajmił, że w celi umiera aresztowany. Natychmiast poszłam do tej celi i zobaczyłam, że rzeczywiście na środku podłogi leży człowiek. Kiedy próbowałam wyczuć puls, to już go nie było. Próbowałam ocucić [go] przy pomocy kamfory, ale było za późno, śmierć już nastąpiła. Zaraz potem zwłoki te wynieśli z celi do osobnego pomieszczenia i wydali akt, że aresztowany zmarł na raka przełyku i żołądka, chociaż tak naprawdę takiej diagnozy nie było. Oględziny zwłok odbywały się w obecności IGNATIENKI i dyżurnego, którego nazwiska nie znam.

Nie, to nie było tak; przypomniałam sobie teraz, że akt zgonu wydany był kilka dni później, przy czym do pokoju, gdzie pracuję, przyszedł śledczy NIEDBAJŁO z przygotowanym aktem, w którym było napisane „zapalenie płuc”. Nie zgodziłam się z tym i powiedziałam, że z taką diagnozą ja aktu nie podpiszę; trzeba by było napisać „udar serca” lub „atak serca”, ponieważ śmierć nastąpiła szybko, co nie może się wydarzyć przy zapaleniu płuc. NIEDBAJŁO sprzeciwił

шок», так как смерть наступила быстро, чего не может быть при воспалении легких. НЕДБАЙЛО мне возразил, что такого акта составлять нельзя,^в видя, что не докажу своей точки зрения, согласилась и акт подписала^{вг}.

^бВопрос^б: Уточните, от чего умер указанный Вами арестованный?

^бОтвет^б: Судя по наступлению смерти в течение нескольких секунд, я предполагала, что он умер от разрыва сердца или сердечного шока. Утром, когда я принимала больных и осматривала камеры, то этот арестованный был здоров. Утверждать этого точно не могу, так как вскрытия трупа не было, и ^вв диагнозе я сама сомневалась^в. Возможно, что были побои, но, осматривая полость живота и грудь, я этого не заметила, поэтому не могу утверждать, что он умер от побоев.

^бВопрос^б: Продолжайте показания о других случаях смерти арестованных во внутренней тюрьме.

^бОтвет^б: Еще был случай смерти арестованного КРУК, который умер от воспаления легких, так как я в течение 8-ми дней за ним наблюдала и диагноз хорошо проверила, он был правилен. КРУКА я также просила отправить в тюремную больницу, ^вно ИГНАТЕНКО мне заявил: «Пусть умирает, его дело закончено и он нам больше не нужен»^в. В акте диагноз я поставила правильный. Избивали ли КРУКА на допросе, я не знаю.

Считаю необходимым сообщить следствию, что меня ИГНАТЕНКО строго предупредил, чтобы я о случаях смерти арестованных в тюрьме никому из сотрудников управления не говорила, а то донесется это до начальника управления, тогда будет неприятность. В тот день, когда умер арестованный, следователем которого был НЕДБАЙЛО, я высказала удивление, почему он так скоропостижно умер, когда несколько часов до этого я его видела вполне здоровым. Мне на это никто из присутствовавших – ни ИГНАТЕНКО, ни дежурный ничего не ответили, а на следующий день ко мне в комнату вошел ^вИГНАТЕНКО и сказал: «Чтобы я от Вас больше таких разговоров не слышал, говорить Вы можете только со мной наедине, а в присутствии других, этого не разрешается»^в.

Записанное с моих слов правильно и мною прочитано, в чем и расписываюсь.

ГНЕННАЯ

^бДопросил^б:

Зам[еститель] нач[альника] отделения III отдела УГБ НКВД УССР

Сержант госбезоп[асности]

(—) ГОЛУБЧИКОВ

ГДА СБУ, Житомир, спр. 32460-ОФ, т. 2, арк. 503–506.

Оригінал, машинопис.

Документ завірено круглою печаткою з написом всередині: Управл[іння] НКВС по Житомир[ській] обл[асті]. Нар[одний] Ком[ісаріат] внутрішніх справ УРСР та російською мовою відповідно.

^г Зліва на полі напис від руки: боялась.

mi się [mówiąc], że takiego aktu wydawać nie wolno; ^cwidząc, że nie udowodnię swojego punktu widzenia, zgodziłam się i akt podpisałam^{cd}.

^bPytanie^b: Uściślijcie, z jakiego powodu zmarł wymieniony przez Was aresztowany?

^bOdpowiedź^b: Sądząc po symptomach śmierci, która nastąpiła w ciągu kilku sekund, przypuszczałam, że zmarł on na skutek udaru serca lub ataku serca. Rano, kiedy przyjmowałam chorych i obchodziłam cele, ten aresztowany był zdrowy. Udowodnić tego dokładnie nie mogę, ponieważ sekcji zwłok nie było i dlatego ^csama miałam wątpliwości co do diagnozy^c. Możliwe, że były pobicia, ale dokonując oględzin brzucha i piersi, niczego nie zauważyłam, dlatego nie mogę twierdzić, że zmarł on z powodu bicia.

^bPytanie^b: Kontynuujcie zeznania o innych przypadkach śmierci aresztowanych [które miały miejsce] w więzieniu wewnętrznym.

^bOdpowiedź^b: Był jeszcze przypadek śmierci aresztowanego KRUKA, który zmarł na zapalenie płuc; przez 8 dni miałam go pod kontrolą i jestem pewna, że diagnozę postawiłam prawidłowo. Prosiłam także, żeby KRUKA przenieść do szpitala więziennego, ^cale IGNATIENKO oświadczył mi: „Niech umiera, jego sprawa jest zakończona i więcej go nie potrzebujemy”^c. W akcie [zgonu] diagnozę sformułowałam zgodnie z prawdą. Czy KRUK był bity podczas przesłuchań, tego nie wiem.

Uważam za konieczne złożyć oświadczenie [na potrzeby] śledztwa, że IGNATIENKO surowo mnie uprzedzał, abym o przypadkach śmierci aresztowanych w więzieniu nie mówiła żadnemu z pracowników Zarządu, bo jeśli przedostanie się to do naczelnika Zarządu, wtedy będą nieprzyjemności. W tym dniu, kiedy zmarł aresztowany, którego śledczym był NIEDBAJŁO, wyraziłam zdziwienie, dlaczego on tak nagle zmarł, jeśli kilka godzin wcześniej przed śmiercią widziałam go całkiem zdrowego. Nikt spośród obecnych [przy tym], ani IGNATIENKO, ani dyżurny, na to mi nie odpowiedział, a na następny dzień przyszedł do mojego pokoju ^cIGNATIENKO i powiedział: „Żebym ja więcej u Was takich wypowiedzi nie słyszał; mówić to Wy możecie tylko ze mną i na osobności, a w obecności innych [osób] jest to zabronione”^c.

[Protokół] spisano zgodnie z moimi zeznaniami, przeczytałam go i podpisuję.

GNIENNAJA

^bPrzesłuchał^b:

Zast[ępc]a nacz[elnika] Wydziału III Oddziału UGB NKWD USRS
Sierżant bezp[ieczeństwa] państw[owego]
(—) GOŁUBCZIKOW

HDA SBU, Żytomyr, spr. 32460-OF, t. 2, k. 503–506.

Oryginał, maszynopis.

Dokument uwierzytelniono okrągłą pieczęcią z napisem w językach ukraińskim i rosyjskim: Zarz[ąd] NKWD obw[odu] żytomier[skiego]. Lud[owy] Kom[isariat] Spraw Wewnętrznych USRS.

^d Przy wierszu, na lewym marginesie dopisano odręcznie: bałam się.

№ 191

8 січня 1939, Житомир. Постанова помічника Головного Прокурора РСЧА та Флоту про прийняття запобіжної міри стосовно Миколи Зуба

^а-Постановление^а

1939 года, января «8» дня, гор. Житомир

Помощник Главного Военного Прокурора РККА и Флота – военный юрист 1 ранга ШУЛЬЦАНН, рассмотрев материалы расследования в отношении и.о. нач[альника] 1-го спецотделения УГБ УНКВД по Житомирской области – мл. лейтенанта госбезопасности ЗУБА Николая Андреевича,

^а-Нашел^а:

ЗУБ совместно с комендантом ЛЮЛЬКОВЫМ приводили в исполнение решения Тройки по всем делам, по предписаниям, составленным до оформления протоколов заседаний, которые к моменту приведения ЗУБОМ решений в исполнение, фактически не были составлены и никем не подписаны.

По предписаниям за №№ 8, 9, 10, 11, 12, 13 – ЗУБОМ совместно с комендантом ЛЮЛЬКОВЫМ расстреляно 2133 человека, на которых протоколы заседаний Тройки и решения по этим делам на сегодняшний день никем не подписаны.

Расхождения в предписаниях в именах, отчествах, место рождения и проч[ее], осужденных – ЗУБ и ЛЮЛЬКОВ исправляли без просмотра следственных документов и этих лиц расстреливали. Расстрелял осужденную ЛУПАЩЕНКО, 1915 г. рождения, на 9-м месяце беременности.

Расстреляли СВЕНЦИЦКОГО, ТЫЧИНСКОГО, ЕНЬКО – при отсутствии в протоколе решения Тройки.

Как нач[альник] 1-го спецотделения способствовал сокрытию случаев убийств арестованных на допросах, путем оформления представленных ему фиктивных дел на убитых, пропуская эти дела через Тройку и указывая этих лиц в актах, как расстрелянных по решениям.

Допускал со стороны отдельных лиц избиения и издевательства над осужденными в момент их расстрела.

По предписаниям за №№ 1, 2, 3, 4, 5, 6, и 7, ЗУБОМ расстреляно 2021 человек, на которых протоколы заседаний Тройки составлялись и подписывались спустя длительное время – после расстрела.

Принимая во внимание, что действия ЗУБА предусмотрены ст. 54-7 УК УССР и, что оставление его на свободе может повлиять на ход следствия,

^а-Постановил^а:

Мерой пресечения в отношении ЗУБА Николая Андреевича, 1902 г. рождения, беспартийного, избрать ^а-содержание под стражей^а.

---

^а-^а *Написано великими літерами.*

Nr 191
8 stycznia 1939, Żytomierz. Postanowienie pomocnika
Głównego Prokuratora RKKA i Floty o aresztowaniu
Nikołaja Zuba

a-Postanowienie^a
1939 roku, dnia „8” stycznia, mias[to] Żytomierz

Pomocnik głównego prokuratora wojskowego RKKA i Floty, prawnik wojskowy 1 rangi SZULCANN, po analizie materiałów śledztwa dotyczącego p.o. nacz[elnika] 1 Wydziału Spec[jalnego] UGB UNKWD obwodu żytomierskiego mł[odsze]go lejtnanta bezpieczeństwa państw[owego] ZUBA Nikołaja Andriejewicza,

a-Ustaliłem^a:

ZUB wspólnie z komendantem LULKOWEM wykonywali postanowienia trójki odnoszące się do wszystkich [tych] spraw [oraz] nakazów, które zostały wydane zanim je formalnie zatwierdzono w protokołach posiedzeń, [a więc] które w momencie wykonania przez ZUBA postanowień, faktycznie nie były sporządzone i nikt ich nie podpisał.

Zgodnie z nakazami nr 8, 9, 10, 11, 12, 13 ZUB razem z komendantem LULKOWEM rozstrzelali 2133 osoby, co do których protokoły z posiedzeń trójki i postanowienia w ich sprawach do dzisiejszego dnia nie zostały przez nikogo podpisane.

Sprzeczności [zachodzące] w nakazach – w imionach, *otczestwach*, miejscach urodzenia i inn[ych] danych skazanych ZUB i LULKOW poprawiali bez sprawdzenia w dokumentach śledczych i osoby te rozstrzelali. Rozstrzelał skazaną LUPASZCZENKO, ur. w 1915 roku, w 9 miesiącu ciąży.

Rozstrzelali SWIENCICKIEGO, TYCZINSKIEGO, JEŃKĘ – chociaż w protokole nie było postanowienia trójki.

Jako nacz[elnik] 1 Wydziału Spec[jalnego] brał udział w ukrywaniu przypadków zabójstw podczas przesłuchań, drogą uwierzytelnienia dostarczonych mu fikcyjnych dokumentów dotyczących zabitych, przepuszczając te sprawy przez trójkę i ukazując te osoby w aktach jako rozstrzelane na podstawie decyzji.

Dopuszczał osoby postronne do bicia i znęcania się nad aresztowanymi w momencie ich rozstrzeliwania.

Zgodnie z nakazami nr 1, 2, 3, 4, 5, 6, i 7 ZUB rozstrzelał 2021 osób, na które protokoły z posiedzeń trójki sporządzano i podpisywano w znacznie późniejszym czasie, [już] po rozstrzelaniu.

Biorąc pod uwagę, że działalność ZUBA przewidziana jest w art. 54-7 KK USRS, oraz że pozostawienie go na wolności może wpłynąć na dalszy przebieg śledztwa,

---

^{a-a} Zapisano wersalikami.

Копию настоящего постановления направить начальнику УНКВД по Житомирской области – для сведения и ареста.

Пом[ощник] Главного Военного Прокурора РККА и Флота
Военный юрист 1 ранга
(—) ШУЛЬЦАНН

ГДА СБУ, Житомир, спр. 18842-ОФ, т. 1, арк. 91–91 зв.

Оригінал, машинопис.

Документ завірено круглою печаткою з написом всередині: Управл[іння] НКВС по Житомир[ській] обл[асті]. Нар[одний] Ком[ісаріат] внутрішніх справ УРСР та російською мовою відповідно.

^apostanowiłem^a:

jako środek zapobiegawczy w stosunku do ZUBA Nikołaja Andriejewicza, ur. w 1902 r., bezpartyjnego, zastosować ^aosadzenie w areszcie^a.

Kopię tego postanowienia skierować do naczelnika UNKWD obwodu żytomierskiego w celu powiadomienia i [dokonania] aresztowania.

Pom[ocnik] Głównego Prokuratora Wojskowego RKKK i Floty
Prawnik wojskowy 1 rangi
(—) SZULCANN

HDA SBU, Żytomyr, spr. 18842-OF, t. 1, k. 91–91 v.

Oryginal, maszynopis.

Na dokumencie okrągła pieczęć z napisem: Zarz[ąd] NKWD obw[odu] żytomier[skiego]. Lud[owy] Kom[isariat] Spraw Wewnętrznych USRS w językach rosyjskim i ukraińskim.

№ 192

9 січня 1939, Житомир. Протокол допиту Михайла Глузмана

^{а-б}Протокол допроса^{б-а}
обвиняемого ГЛУЗМАНА Михаила Захаровича
^аот 9-го января 1939 г.^а

ГЛУЗМАН Михаил Захарович, 1903 г. рождения, уроженец с. Сальково, Хачеватского района, Одесской области, еврей, гр[аждани]н СССР, женат, б[ывший] член ВКП(б), исключен в 1938 г., житель г. Житомира, [ул.] Ипподромная № 9, до ареста – нач[альник] ОМЗ УНКВД по Житомирской области.

^бВопрос^б: Сообщите следствию об известных Вам фактах мародерства со стороны отдельных сотрудников УНКВД по Ж[итомирской] о[бласти]?

^бОтвет^б: В 1937 г., после начала операции, проводимой комендатурой УНКВД по Ж[итомирской] о[бласти], я был приглашен к начальнику облуправления НКВД ЯКУШЕВУ, который мне велел заключенных, этапиремых в УГБ, отправлять после производства с ними полного расчета, выдавая им на руки хранящиеся в кассе тюрьмы их деньги и ценности.

В октябре месяце 1937 г. мною были отправлены в УГБ три–четыре партии заключенных, с которыми был произведен расчет в соответствии полученной установки.

Присутствуя в комендатуре во время операции, я убедился в том, что в тюрьме УНКВД деньги и ценности у приговоренных отбирают без будь какого учета и системы и что эти деньги расхищаются.

Об этом я заявил ЯКУШЕВУ, который мне велел в дальнейшем деньги на руки не выдавать заключенным, а составлять ведомость, в которой предложить заключенным расписаться в получении денег без фактической выдачи таковых, в результате чего всю причитавшуюся сумму по ведомости передавать коменданту ТИМОШЕНКО, принимавшего заключенных, или доставить в УНКВД – нач[альнику] АХО НОВОСЕЛЬЦЕВУ, что мною и выполнялось. Сколько было составлено подобных ведомостей, я сейчас не помню.

Будучи осведомлен, что в УГБ остается большое количество одежды от расстрелянных, ^вя договорился с ЯКУШЕВЫМ о продаже этой одежды тюрьме для этапиремых на Север заключенных^в. Коменданты

---

^{а-а} Підкреслено машинописним способом.

^{б-б} Написано великими літерами.

^{в-в} Підкреслено від руки.

Nr 192

9 stycznia 1939, Żytomierz. Protokół przesłuchania Michaiła Gluzmana

^{a-b}Protokół przesłuchania^{-b-a}

Oskarżonego GLUZMANA Michaiła Zacharowicza

^{a-z} [dnia] 9 stycznia 1939 r.^{-a}

GLUZMAN Michaił Zacharowicz, urodzony w 1903 r., we wsi Salkowo, rejon chaczewacki, obwód odeski, Żyd, ob[ywate]l ZSRS, żonaty, b[yły] członek WKP(b), wykluczony [z partii] w 1938 r., zamieszkały w m. Żytomierz, [ul.] Ippodromnaja nr 9, do czasu aresztowania [pracujący] jako nacz[elnik] OMZ UNKWD obwodu żytomierskiego.

^bPytanie^{-b}: Opowiedzcie [nam] o znanych Wam przypadkach spekulantwa ze strony poszczególnych pracowników UNKWD o[bwodu] ż[ytomierskiego].

^bOdpowiedź^{-b}: W 1937 r., po rozpoczęciu operacji, którą prowadziła komendantura UNKWD obw[odu] ż[ytomierskiego], zostałem poproszony do naczelnika Zarządu Obw[odowego] NKWD JAKUSZEWA, który nakazał mi, abym więźniów przesyłanych do UGB odprawiał [dopiero] po pełnym rozliczeniu, wydając im zdeponowane przez nich w kasie pieniądze i cenne przedmioty.

W miesiącu październiku 1937 r. odprawiłem do UGB trzy lub cztery grupy uwięzionych, z którymi przeprowadzono rozliczenie zgodnie z otrzymanymi dyrektywami.

Będąc obecny w komendanturze podczas operacji, przekonałem się, że w *tiurpodzie* UNKWD pieniądze i cenne przedmioty skazanych odbierane są bez jakiegokolwiek ewidencji i systemu [kontroli] oraz że pieniądze te są rozkradane.

Zameldowałem o tym JAKUSZEWOWI, który na przyszłość nakazał mi nie oddawać pieniędzy uwięzionym, tylko ułożyć listę i zaproponować uwięzionym, aby podpisali się na niej, potwierdzając ich odbiór bez faktycznego zwrotu; w rezultacie całą należącą się im sumę według listy [miałem] przekazywać komendantowi TIMOSZENCE, który przyjmował uwięzionych, lub dostarczyć do UNKWD nacz[elnikowi] ACHO NOWOSIELCOWOWI, co wykonałem. Ile zostało sporządzonych podobnych list, teraz już nie pamiętam.

Wiedząc o tym, że w UGB pozostaje duża ilość odzieży pochodzącej od rozstrzelanych, ^cdogadałem się z JAKUSZEWEM w sprawie sprzedaży tej odzieży dla więzienia, w którym osadzeni byli więźniowie przeznaczeni do wysyłki na Północ^c. Komendanci TIMOSZENKO, LULKOW dostarczyli do więzienia

---

^{a-a} Podkreślono maszynowo.

^{b-b} Zapisano wersalikami.

^{c-c} Podkreślono odręcznie.

ТИМОШЕНКО, ЛЮЛЬКОВ доставили в тюрьму несколько машин одежды, которая принималась комиссией из следующих работников тюрьмы: нач[альником] ХОЗ'а ЕВТУШЕНКО, нач[альником] финчасти ВИНОКУРОВА и кладовщиком МАЛОРАЦКИМ. Этой комиссией составлялись акты о приемке одежды, оценивали ее, и по этим актам одежда приходовалась потому, что от дачи счетов комендатура УНКВД отказалась.

Деньги за одежду, по предложению ЯКУШЕВА и нач[альника] АХО были внесены наличными и сданы НОВОСЕЛЬЦЕВУ всего тысяч 40 – 50. За эти деньги от НОВОСЕЛЬЦЕВА мы получили расписку, от дачи которой он сперва отказывался.

«ЛЮЛЬКОВ и ТИМОШЕНКО неоднократно от меня требовали ускорить производство расчета за поступившую в тюрьму одежду. Они меня предупреждали, что вся бригада обозлена на меня, почему я торможу оплатой за вещи, потому что вырученные деньги предназначены бригаде»^в.

После прекращения мною приема одежды расстрелянных, ко мне неоднократно обращались ЛЮЛЬКОВ и ИГНАТЕНКО с просьбой принять от них одну–две машины одежды расстрелянных и выдать им деньги, в которых они, якобы, сильно нуждались. От выполнения их просьбы я категорически отказался.

В апреле и мае месяцах 1938 г. я работал на следствии в 3-м отделе УНКВД по Ж[итомирской] о[бласти], куда я был мобилизован совместно со всем 3-им отделением ОМЗ'а, которые занимались оформлением протоколов допроса по заявлениям, отобранным от арестованных.

Однажды, находясь в столовой при отделе, ко мне обратился особоуполномоченный ГОЛУБЕВ и сказал: «Идем, посмотрим, как МАНЬКО проводит конференцию».

Я – ГЛУЗМАН, ГОЛУБЕВ и нач[альник] ОК КОРОТЧЕНКО зашли в кабинет МАНЬКО. ГОЛУБЕВ обратился к МАНЬКО с вопросом: «Ну, что у тебя конференция?». Он ответил: «Только окончилась. Сейчас будет новая» и позвонил в тюрьпод, чтобы ему доставили 15 человек арестованных.

Когда доставили арестованных, он им заявил: «Тут присутствует Прокурор и комиссия. Вы будете рассказывать о своей контрреволюционной деятельности».

И тут же МАНЬКО отдал распоряжение всем арестованным снять брюки, а первым трем лечь на пол. Сам МАНЬКО взял одну плетку, лежавшую у него на столе, вторую он достал из ящика стола и вручил ее ГОЛУБЕВУ, а третью плетку он взял в соседней комнате, фамилию следователя я не помню. Эту плетку он дал КОРОТЧЕНКО. Все трое плетками избивали арестованных. Остальных 12 человек МАНЬКО заставил кричать тем временем: «Я гитлеровец, фашист, получал 15 раз гитлеровские марки».

После окончания избияния первых трех, он спрашивал арестованных: «Кто хочет давать показания?». Все, как один, поднимали руки. Тогда их усаживали за столы и давали бумагу, чтобы они лично писали показания.

kilkanaście samochodów odzieży, którą przyjmowała komisja złożona z następujących pracowników więzienia: nacz[elnika] CHOZ-u JEWUSZENKI, nacz[elnika] działu fin[ansowego] WINOKUROWA i magazyniera MAŁORACKIEGO. Komisja ta sporządzała akty o przyjęciu odzieży, dokonywała [jej] oceny, i na podstawie tych dokumentów odzież była rejestrowana jako przychód, ponieważ komendantura UNKWD nie chciała wystawiać rachunku.

Pieniądze za odzież, zgodnie z propozycją JAKUSZEWA i nacz[elnika] ACHO, zostały wypłacone NOWOSIELCOWOWI w gotówce, w sumie 40 – 50 tysięcy [rubli]. Za [wypłacone] pieniądze otrzymaliśmy od NOWOSIELCOWA pokwitowanie, którego początkowo nie chciał on wystawić.

°LULKOW i TIMOSZENKO niejednokrotnie wymagali ode mnie, abym przyspieszył rozliczanie za odzież, która została dostarczona do więzienia. Ostrzegali mnie, że cała brygada jest na mnie zła, [nie rozumie] dlaczego zatrzymuję zapłatę za odzież, jeśli uzyskane pieniądze należą się brygadzie°.

Kiedy przestałem przyjmować odzież po rozstrzelanych, LULKOW i IGNA-TIENKO zwracali się do mnie wielokrotnie z prośbą, abym przyjął od nich dwa, trzy samochody odzieży po rozstrzelanych i przekazał im pieniądze, których jakoby bardzo potrzebowali. Spełnienia ich prośby kategorycznie odmówiłem.

W miesiącach kwietniu i maju 1938 r. pracowałem przy śledztwie w 3 Oddziale UNKWD o[bwodu] ż[ytomierskiego], gdzie zostałem zmobilizowany razem z całym 3 Wydziałem OMZ-u, który zajmował się sporządzeniem protokołów przesłuchań na podstawie oświadczeń odebranych od aresztowanych.

Pewnego dnia, kiedy znajdowałem się w stołówce oddziałowej, zwrócił się do mnie pełnomocnik spec[jalny] GOŁUBIEW i powiedział: „Chodźmy, zobaczymy, jak MAŃKO prowadzi konferencję”.

Ja – GLUZMAN, GOŁUBIEW i nacz[elnik] OK KOROTCZENKO weszliśmy do gabinetu MAŃKI. GOŁUBIEW zwrócił się MAŃKO i zapytał: „No jak tam, masz konferencję?”. On odpowiedział: „Właśnie się skończyła. Zaraz będzie następna” i zadzwonił do *tiurpodu*, żeby mu przywieźli 15 aresztowanych.

Kiedy dostarczyli aresztowanych, on im oświadczył: „Obecny jest tutaj prokurator i komisja. Wy będziecie [przed nimi] opowiadać o swojej kontrrewolucyjnej działalności”.

Następnie MAŃKO nakazał wszystkim aresztowanym zdjąć spodnie, a pierwszym trzem położyć się na podłodze. Sam MAŃKO wziął jeden bicz leżący u niego na stole, drugi wyjął z szuflady od stołu i wręczył go GOŁUBIEWOWI, a trzeci bicz przyniósł z sąsiedniego pokoju, nazwiska [tamtego] śledczego nie pamiętam. Ten bicz dał KOROTCZENCE. Cała trójka biła aresztowanych. Pozostałych 12 ludzi MAŃKO zmusił do wykrzykiwania w tym czasie: „Jestem hitlerowcem, faszystą, dostawałem 15 razy hitlerowskie marki”.

Po zakończeniu bicia pierwszych trzech pytał aresztowanych: „Kto chce złożyć zeznania?”. Wszyscy, jak jeden mąż, podnosili ręce. Wtedy sadzał ich za stoły i dawał arkusze papieru, żeby osobiście pisali zeznania.

W ten sposób, po odebraniu tych protokołów od aresztowanych, oni przywoływali kolejnych 15 ludzi i wszystko powtarzało się od początku.

Таким образом, после отбора этих протоколов у арестованных, они смеялись следующей очередью в 15 человек, и все повторялось сызнова.

Однажды при такой «конференции» зашел ВЯТКИН и нач[альник] 3-го отдела ФЕДОРОВ. В моем присутствии ВЯТКИН спросил МАНЬКО: «Ну, как конференция?». Тот ответил, что все в порядке и они вышли. Я также ушел, не ожидая начала «конференции».

ВЯТКИН особенно отмечал при оперработниках выдающиеся успехи МАНЬКО и его методы «допроса».

В мае месяце 1938 г. ВЯТКИНЫМ был устроен банкет у себя на квартире, на котором участвовали: ЛЮЛЬКОВ, МАНЬКО, ЛЕСНОВ, АНФИЛОВ, НОВОСЕЛЬЦЕВ, ФЕДОРОВ, я – ГЛУЗМАН; из обкома ВКП(б) ДИДЕНКО, САЕНКО и другие; на этом банкете ВЯТКИН поднял тост за выдающегося чекиста, растущего, умеющего устраивать «конференции» и т. д.

МАНЬКО, будучи польщен похвалой ВЯТКИНА, заявил мне: «Как хорошо работать под руководством такого большевика, чекиста, как ВЯТКИН, он только подал тон, а там все пошло и прекрасные результаты в работе».

ВЯТКИН на банкете не обошел и «выдающегося чекиста» МАЛУКИ, хотя тот на банкете не был, а находился в командировке.

МАЛУКА в своих методах допроса не отошел далеко от МАНЬКО. Его излюбленным методом было заставлять заключенных держать в руках оголенные провода с током электрическим.

Войдя случайно в кабинет МАЛУКИ в июне месяце 1938 г., я застал одного заключенного, которого МАЛУКА и еще два человека заставляли держать в руках оголенные электрические провода. Этот человек весь посинел, то ли от силы, то ли от перепуга. Кто были те остальные лица, которые, помимо МАЛУКИ пытали заключенного, я не рассмотрел, и вышел из кабинета.

Подобным «методам допроса» показал пример ВЯТКИН. В своих показаниях от 12 XII 1938 г. я изложил об избиениях ВЯТКИНЫМ задержанного нами железнодорожника, арест которого никем оформлен не был, и прокурором не санкционирован.

Как мне стало известно от ГИЛИСА, через дней 5–6, после избиения этого рабочего, он умер от побоев, но его после уже оформили, как проходящего по групповому следственному делу и осудили по Тройке после его смерти, чтобы скрыть следы убийства.

Подобные случаи не единичны были в 1937–1938 г. г.

⁶Вопрос⁶: Откуда Вам стало известно, что случаи убийств во время допроса имели место и чем это можно подтвердить?

⁶Ответ⁶: Меня вызвал к себе ВЯТКИН и заявил: «Ребята допрашивали несколько человек, они большие враги, а показаний давать не хотят, их добили. Несмотря на то, что они враги, все же их надо оформить, составьте вместе с врачом акт о их смерти в тюрьме от разрыва сердца или другой болезни».

Pewnego razu podczas takiej „konferencji” wszedł WIATKIN i nacz[elnik] 3 Oddziału FIODOROW. W mojej obecności WIATKIN zapytał MAŃKE: „No, jak tam konferencja?”. Ten odpowiedział, że wszystko jest w porządku i oni wyszli. Ja także wyszedłem, nie czekając rozpoczęcia „konferencji”.

WIATKIN, szczególnie w obecności pracowników oper[acyjnych], podkreślał wybitne osiągnięcia MAŃKI i jego metody „przesłuchania”.

W miesiącu maju 1938 r., WIATKIN wydał u siebie w domu bankiet, w którym brali udział: LULKOW, MAŃKO, LESNOW, ANFIŁOW, NOWOSIELCEW, FIODOROW, ja – GLUZMAN; z *obkomu* WKP(b) DIDIENKO, SAJENKO i inni; na tym przyjęciu WIATKIN wznosił toast za wybitnego czekistę, pnącego się do góry, umiającego prowadzić „konferencje” itd.

MAŃKO, pochlebiony pochwałą WIATKINA, zwrócił się do mnie: „Jak dobrze pracować pod przewodnictwem takiego bolszewika, czekisty, jak WIATKIN; on tylko nadał ton i zaraz wszystko poszło [tak jak trzeba], i w pracy piękne rezultaty”.

WIATKIN podczas przyjęcia nie zapomniał o „wybitnym czekistcie” MAŁUCE, chociaż tego na bankiecie nie było, gdyż znajdował się w delegacji.

MAŁUKA w swoich metodach przesłuchania nie odszedł daleko od MAŃKI. Jego ulubioną metodą było zmuszanie uwięzionych do trzymania w rękach przewodów elektrycznych pozbawionych izolacji.

Kiedyś, w miesiącu czerwcu 1938 r., wszedłem przypadkowo do gabinetu MAŁUKI i zastałem [tam] jednego więźnia, którego MAŁUKA i jeszcze dwóch ludzi zmuszali do trzymania w rękach przewodów elektrycznych bez izolacji. Człowiek ten był cały siny, albo od prądu, albo ze strachu. Kim byli pozostali ludzie, którzy oprócz MAŁUKI torturowali uwięzionego, tego nie rozpoznałem i wyszedłem z gabinetu.

Podobnym „metodom przesłuchania” dał przykład WIATKIN. W swoich zeznaniach, które złożyłem 12 XII 1938 r. informowałem, że WIATKIN bił kolejarza, którego zatrzymaliśmy bez [wymaganego] nakazu aresztowania i sankcji prokuratora.

Dowiedziałem się później od GILISA, że jakieś 5 – 6 dni po pobiciu tego robotnika [kolejowego], że zmarł on [właśnie] z tego powodu; zarejestrowali go więc jako włączonego do śledztwa w sprawie grupowej i osadzili na trójce już po śmierci, żeby ukryć ślady zabójstwa.

Podobne przypadki, i to nie jedyne, miały miejsce w latach 1937–1938.

^bPytanie^b: Skąd dowiedzieliście się, że podczas przesłuchań miały miejsce przypadki zabójstw i czym można to potwierdzić?

^bOdpowiedź^b: Wezwał mnie do siebie WIATKIN i oznajmił: „[Nasi] chłopcy przesłuchiwali kilkunastu ludzi; to wielcy wrogowie a zeznawać nie chcieli, to ich zabili. Chociaż to wrogowie, to protokół trzeba napisać, sporządźcie razem z lekarzem akty zgonu, że zmarli w więzieniu na udar serca albo na inną chorobę”.

Lekarz MORDUSZENKO kategorycznie odmówił wykonania tego rozporządzenia. Kiedy oznajmiłem to WIATKINOWI, on polecił, abym go zwolnił.

Врач МОРДУШЕНКО от выполнения этого распоряжения категорически отказался. Когда я сообщил ВЯТКИНУ об этом, он велел мне его уволить.

В больнице тюрьмы работала врачом жена Прокурора ЛАНЦБЕРГ на протяжении 8–10 лет, она не имела ни одного взыскания по работе.

ВЯТКИН считал неудобным, что жена Прокурора осматривает заключенных, поступающих в больницу избитыми после допроса, то он мне предложил ее уволить.

Я, в свою очередь, предложил ШЕМПЕРУ подыскать специальную причину к ее увольнению. Он за опоздание на 10 минут наложил на нее взыскание – строгий выговор с предупреждением. Я в то время работал уже нач[альником] ОМЗ^а. Она обратилась ко мне с жалобой на действия нач[альника] тюрьмы ШЕМПЕРА. Я воспользовался случаем и заявил, что если ей не нравятся наши порядки, то могу ее уволить, предложив ей подать заявление об увольнении.

Распоряжение ВЯТКИНА о составлении актов на умерших от избиений, что они, якобы, умерли от разных болезней, нами выполнялось только в части тех заключенных, которые были избиты в процессе следствия в тюрьме, где они и числились содержанием и там же умирали после побоев. Таких случаев было несколько. Фамилии этих заключенных я не помню. Установить это можно, если сверить акты смертных случаев с датами поступлений этих заключенных в больницу и пребыванием их до этого на допросе.

⁶Вопрос⁶: Как часто Вы заставляли врача составлять акты о смерти заключенных, умерших вне тюрьмы, без фактического осмотра врачом трупа, о смерти которого составлялся акт?

⁶Ответ⁶: Таких случаев, чтобы я предлагал врачу составлять акт о смерти заключенных вне тюрьмы, без осмотра трупа, у меня не было.

⁶Вопрос⁶: Вы говорите неправду. Вам зачитывается выдержка из показаний врача тюрьмы МОРДУШЕНКО Наума Моисеевича¹:

«...Примерно через месяц после осмотра мною больного, у которого был сердечный приступ, ко мне обратился ГЛУЗМАН и сказал, что этот заключенный умер и просил меня подписать акт. На протяжении двух–трех недель я отказывался подписывать этот акт осмотра, так как труп я не видел и не знал действительных причин смерти, но под влиянием ГЛУЗМАНА я, в конце концов, акт этот подписал, где этот акт, я не знаю. В нарядах больницы этого акта нет»...

Намерены ли Вы сейчас увиливать от правдивого ответа по существу?

⁶Ответ⁶: Показания доктора МОРДУШЕНКО я отрицаю, никаких актов я не брал о смерти заключенных, которых он не осматривал и не констатировал причину смерти. Заявление его, что 2–3 недели я требовал акт, пока он согласился его дать – неправдивы.

---

¹ Див. документ № 179.

W szpitalu więziennym, na przestrzeni 8–10 lat, pracowała jako lekarz żona prokuratora ŁANCBIERGA, w pracy nie miała ani jednej nagany.

WIATKIN uważał za niewygodne, że żona prokuratora dokonuje oględzin uwięzionych, którzy trafiają do szpitala pobici podczas przesłuchań, więc sugerował mi, abym ją zwolnił.

Ja, ze swojej strony, zaproponowałem SZEMPEROWI, aby znalazł szczególną przyczynę w celu jej zwolnienia. Wtedy on, za 10 minutowe spóźnienie do pracy, nałożył na nią karę – srogą naganę z ostrzeżeniem. W tym czasie pracowałem już jako nacz[elnik] OMZ-u. Wtedy ona zwróciła się do mnie ze skargą na nacz[elnika] więzienia SZEMPERA. Wykorzystałem tę okoliczność i oświadczyłem, że jeśli nie podobają się jej nasze porządki, to mogę ją zwolnić i zaproponowałem jej, aby złożyła podanie o zwolnienie.

Zarządzenie WIATKINA dotyczące sporządzania aktów zgonu zmarłych w wyniku pobicia, że oni, jakoby, zmarli w wyniku różnych chorób, wypełnialiśmy tylko w przypadku tych uwięzionych, których bito podczas śledztwa [prowadzonego] w więzieniu, [a więc] byli zaliczeni do przetrzymywanych [w nim] i tamże umierali po pobiciu. Takich przypadków było kilkanaście. Nazwisk tych uwięzionych nie pamiętam. Można to ustalić, porównując akty zgonu uwięzionych z datami przyjęcia ich do szpitala i poddawania ich w tym czasie przesłuchaniu.

^bPytanie^b: Jak często zmuszaliście lekarza, aby sporządzał akty zgonu uwięzionych, którzy zmarli w więzieniu, bez faktycznych oględzin przez lekarza zwłok tej [osoby], której akt zgonu był sporządzany?

^bOdpowiedź^b: Takich przypadków, kiedy ja proponowałem lekarzowi bez oględzin zwłok sporządzić akt zgonu uwięzionych, którzy zmarli w więzieniu, nie było.

^bPytanie^b: Mówicie nieprawdę. Odczytuję Wam fragment z zeznań lekarza więziennego MORDUSZENKI Nauma Moisiejewicza¹:

„...Mniej więcej po miesiącu od zbadania przeze mnie chorego, u którego był atak serca, zwrócił się do mnie GLUZMAN i powiedział, że ten więzień, którego badałem, zmarł i poprosił, abym wystawił mu akt [zgonu]. Przez dwa – trzy tygodnie odmawiałem podpisania aktu oględzin, ponieważ nie widziałem zwłok i nie znałem faktycznych przyczyn śmierci, ale w końcu, pod wpływem GLUZMANA, akt ten podpisałem; gdzie ten akt, nie wiem. W zbiorach szpitala tego aktu nie ma...”.

Czy zamierzacie teraz uchylać się od prawdziwej odpowiedzi na postawione pytanie?

^bOdpowiedź^b: Zeznaniom doktora MORDUSZENKI zaprzeczam, żadnych aktów o śmierci uwięzionych, których [zwłok] on nie oglądał i nie badał przyczyn [ich] śmierci, od niego nie brałem. Jego oświadczenie, że przez 2–3 tygodnie żądałem od niego aktu, dopóki on zgodził się go wreszcie wydać, jest niezgodne z prawdą.

---

¹ Zob. dokument nr 179.

^бВопрос^б: А заявление доктора МОРДУШЕНКО, что Вами был от него получен акт на доставленный в тюрьму летом 1938 г. труп заключенного, умершего, по заявлению ТИМОШЕНКО, коменданта УНКВД, якобы, от ушиба, полученного при падении с машины, пытаюсь бежать, тоже неправдивое?

^бОтвет^б: Подобный факт имел место. ^вТИМОШЕНКО, ЛЮЛЬКОВ, КОНДРАЦКИЙ, БЛАНК летом 1938 г. доставили в тюрьму труп заключенного, фамилию которого я не знаю, в тюрьме он не числился. Этот труп был весь в кровоподтеках и ссадинах, как на теле, так и на лице. На требование ТИМОШЕНКО принять его в тюрьму, как живого заключенного я отказался и пригласил врача МОРДУШЕНКО, констатировали смерть заключенного – акт составили, что заключенный умер от повреждения черепа^в.

Акт посредством коменданта ТИМОШЕНКО был мною переслан в УНКВД. В тюрьме никаких следов, подтверждающих настоящий случай, я не оставил.

^бВопрос^б: Продолжайте свои показания о фактах мародерства, имевших место во время операции, проводимой комендатурой УНКВД в 1937–1938 г. г.?

^бОтвет^б: Мне приходилось наблюдать такие факты, что ^вТИМОШЕНКО, ИГНАТЕНКО, ЛЮЛЬКОВ, БЛАНК, КОНДРАЦКИЙ расхищали самые ценные вещи расстрелянных: кожаные пальто, хромовые сапоги, меховые куртки, драповые шинели и др.^в.

Помимо этого, ИГНАТЕНКО и член бригады СОСНОВ занимались извлечением в целях наживы золотых зубов и коронок со рта расстрелянных. Для этой цели они во время операции держали при себе клещи или плоскогубцы, с помощью которых они зубы вырывали.

Я лично присутствовал один раз при том, как СОСНОВ и ИГНАТЕНКО вырывали зубы вместе с челюстями и складывали их в карман к себе. Оба они были тогда сильно запачканы в крови.

До приезда ВЯТКИНА приговоренных расстреливали. ВЯТКИН нашел более упрощенный метод: сразу связывали большие партии по 100 и больше человек, выводили их всех вместе и потом ИГНАТЕНКО, ЛЮЛЬКОВ, ЛЕБЕДЕВ и другие железным ломом или деревянной булавой били их по голове и, таким образом, убивали.

Таким методом приводить в исполнение приговор я лично видел раза четыре, а многое мне рассказывал КОРОТЧЕНКО.

После моего ареста ЛЮЛЬКОВ и ИГНАТЕНКО неоднократно инсценировали мне расстрел.

В августе месяце 1938 г. числа 3–4, ИГНАТЕНКО, по пути от зам[естителя] нач[альника] УНКВД ЛУКЪЯНОВА взамен того, чтобы отвести меня в тюрьму обычным путем, отвел меня через ход, ведущий в гараж, где приводят приговоры в исполнение. По пути он ко мне приставал с вопросом: «Буду ли давать показания?». Довел меня до самого гаража, после чего вернулся обратно и оправил в тюрьму.

^bPytanie^b: A oświadczenie doktora MORDUSZENKI, że otrzymaliście od niego akt [zgonu] uwiecznionego, którego zwłoki przywieziono do więzienia w lecie 1938 r., a który zmarł, według oświadczenia TIMOSZENKI – komendanta NKWD, jakoby z powodu potłuczenia spowodowanego upadkiem z samochodu podczas próby ucieczki, także jest nieprawdziwe?

^bOdpowiedź^b: Podobny fakt miał miejsce. ^cTIMOSZENKO, LULKOW, KONDRACKIJ, BŁANK latem 1938 r. przywieźli do więzienia zwłoki uwiecznionego, nazwiska którego nie znam, w więzieniu nie był rejestrowany. Zwłoki pokryte były krwiami i zadrapaniami [znajdującymi się] zarówno na [powierzchni] ciała, jak i na twarzy. TIMOSZENKO zażądał, aby przyjąć go do więzienia jako żywego więźnia, na co nie wyraziłem zgody i poprosiłem lekarza MORDUSZENKĘ; aby [ten] stwierdził śmierć więźnia, wystawił akt [zgonu] i orzekł, że zmarł on na skutek urazu czaszki^c.

Za pośrednictwem komendanta TIMOSZENKI przesłałem ten akt do NKWD. W więzieniu nie zostawiłem żadnych śladów potwierdzających ten przypadek.

^bPytanie^b: Kontynuujcie swoje zeznania dotyczące faktów spekulactwa, które miały miejsce podczas operacji prowadzonej przez komendanturę NKWD w latach 1937–1938?

^bOdpowiedź^b: Miałem okazję zaobserwować takie fakty, kiedy ^cTIMOSZENKO, IGNATIENKO, LULKOW, BŁANK, KONDRACKIJ rozkradali najcenniejsze rzeczy [należące] do rozstrzelanych: skórzane płaszcze, buty chromowe, futrzane kurtki, flauszowe szynele i in[ne]^c.

Oprócz tego, IGNATIENKO i członek brygady SOSNOW, zajmowali się usuwaniem złotych zębów i koronek z ust rozstrzelanych w celu wzbogacenia się. Stąd też, podczas trwania całej operacji, zawsze posiadali przy sobie kleszcze lub kombinerki, przy pomocy których wyrywali zęby.

Osobiście byłem obecny jeden raz przy tym, jak SOSNOW i IGNATIENKO wyrywali zęby razem ze szczękami i wkładali je sobie do kieszeni. Obydwaj wtedy byli bardzo umazani krwią.

Do przyjazdu WIATKINA skazanych rozstrzelowali. WIATKIN znalazł bardziej uproszczoną metodę: za jednym razem wiązali duże partie, po 100 i więcej ludzi, wyprowadzali ich wszystkich razem, i potem IGNATIENKO, LULKOW, LEBIEDIEW i inni bili ich po głowie żelaznym łomem lub drewnianą maczugą i w ten sposób zabijali.

Wykonanie wyroku tym sposobem widziałem osobiście cztery razy, a dużo opowiadał mi [o tym] KOROTCZENKO.

Kiedy zostałem aresztowany, LULKOW i IGNATIENKO wielokrotnie inscenizowali moje rozstrzelanie.

W miesiącu sierpniu 1938 r., dnia 3–4, IGNATIENKO, w drodze od zast[ępcy] nacz[elnika] UNKWD ŁUKJANOWA, zamiast odprowadzić mnie do *tiurpodu* zwykłą drogą, poprowadził mnie przejściem, które wiodło przez garaż, gdzie wykonują wyroki na skazanych. Po drodze przyczepił się do mnie z pytaniem:

В августе месяце 1938 г. 28-го дня, как только я прибыл тюремкой из тюрьмы, ИГНАТЕНКО подошел ко мне, схватил за руку выше локтя, предложил вещи оставить в машине и отвел в гараж, где в тот момент приводили приговора в исполнение. В гараже ИГНАТЕНКО и ЛЮЛЬКОВ мне задали вопрос: «Жить хочешь или нет? Будешь давать показания?». Когда я им ответил: «Я даю показания», они меня отвезли обратно в кабину тюрьпода.

Подготовку к операции ИГНАТЕНКО и ЛЮЛЬКОВ проводили в коридоре тюрьпода. Сидящие в камерах тюрьпода, через щели в дверях наблюдали за тем, как связывали руки, обыскивали, раздевали и т. д. В камере после этого делились впечатлениями. Через щели в дверях камеры №№ 1, 6, 9 и др. свободно можно было наблюдать весь процесс подготовки к приведению приговоров в исполнение.

Подтвердить это могут арестованные, содержащиеся в тюрьпode: ПОПОВ, БЕРКУТА, МИХАЙЛЕНКО, ЛУЧЕЗАРСКИЙ, ФИШЕР и другие.

Имел место случай вызова из камеры арестованных для расстрела, после чего мы связывали руки, подводили к столику к руководителю операции, для сверки установочных данных. В случае расхождения установочных данных подобным арестованным развязывали руки и отправляли их обратно до выяснения в ту же камеру.

В подобных случаях все пережитое и виденное этим арестованным становится достоянием всей камеры.

О том, что такие факты имели место, могут подтвердить арестованные, содержащиеся в тюрьпode УНКВД: ХОТИМСКИЙ, МИХАЙЛЕНКО, БЕРКУТА и другие.

ВЯТКИН мне категорически запретил во время моей работы нач[альником] тюрьмы и нач[альником] ОМЗ'а, без его ведома пропускать в тюрьму Прокурора и давать ему свидания с заключенными.

Несмотря на наличие директивы, что заключенные имеют право обращаться непосредственно с заявлениями к наркому, Прокурору Республики и вождю народа СТАЛИНУ, ВЯТКИН мне запретил, без его ведома, ни одного заявления не отправлять и вообще бумаги для заявлений не давать.

По имеющимся директивам, в случае объявления голодовки заключенными или группой заключенных, нач[альник] тюрьмы обязан на 2-й день донести нач[альнику] ОМЗ'а и на 3-й день, если голодовку заключенные не отменяют – сообщать наркому.

Вопреки этим директивам, ВЯТКИН категорически запретил куда бы то ни было сообщать о случаях голодовки, и лично с этими заключенными также не разговаривал.

⁶Вопрос⁶: Почему Вы упорно умалчиваете о всех преступлениях, совершенных Вами лично?

⁶Ответ⁶: Признаю себя виновным в том, что под руководством ЯКУШЕВА и ВЯТКИНА мною совершены следующие преступления:

„Czy będę zeznawał?”. Doprowadził mnie do samego garażu, po czym wrócił z powrotem i odprawił do *tiurpodu*.

W miesiącu sierpniu 1938 r., 28 dnia, jak tylko przywieziono mnie więźniarką z więzienia, IGNATIENKO podszedł do mnie, chwycił za rękę powyżej łokcia, nakazał rzeczy zostawić w samochodzie i zaprowadził mnie do garażu, gdzie w tym czasie wykonywano wyroki. W garażu IGNATIENKO i LULKOW zadali mi pytanie: „Chcesz żyć czy [też] nie? Będziesz zeznawał?”. Kiedy im odpowiedziałem: „Ja zeznaję”, odwieźli mnie z powrotem do gabinetu *tiurpodu*.

Przygotowanie do operacji IGNATIENKO i LULKOW prowadzili w korytarzu *tiurpodu*. Osadzeni w celach *tiurpodu* obserwowali przez szczeliny w drzwiach, jak związywali ręce, obszukiwali, rozbierali itd. Potem w celi dzielili się wrażeniami. Przez szczeliny w drzwiach celi nr 1, 6, 9 i in[nych] można było swobodnie obserwować cały proces przygotowania do wykonania wyroków.

Mogą to potwierdzić aresztowani, przetrzymywani w *tiurpodzie*: POPOW, BIERKUTA, MICHAJLENKO, ŁUCZEZARSKIJ, FISZER i inni.

Miał miejsce przypadek wyprowadzenia z celi aresztowanych w celu rozstrzelania; po czym związywaliśmy im ręce, prowadziliśmy do stolika, do kierującego akcją w celu sprawdzenia danych identyfikacyjnych. W przypadku rozbieżności, [zachodzących] w danych identyfikacyjnych aresztowanych rozwiązywaliśmy takim ręce i odprawialiśmy ich z powrotem do wyjaśnienia, do tej samej celi.

W takich przypadkach wszystko, co przeżył i widział aresztowany, staje się doświadczeniem wszystkich [znajdujących się] w celi.

To, że takie fakty miały miejsce, mogą potwierdzić aresztowani, którzy znajdują się w *tiurpodzie* UNKWD: CHOTIMSKIJ, MICHAJLENKO, BIERKUTA i inni.

Kiedy pracowałem jako nacz[elnik] więzienia i nacz[elnik] OMZ'-u WIATKIN kategorycznie zabronił mi bez jego zezwolenia wpuszczać do więzienia prokuratora i zezwalać mu na widzenia z uwięzionymi.

Nie zważając na funkcjonowanie dyrektywy [stanowiącej], że uwięzieni mają prawo bezpośrednio zwracać się z podaniem do *narkoma*, prokuratora republiki i wodza narodu STALINA, WIATKIN zabronił mi, bez jego wiedzy, wysyłać jakiegokolwiek podania, a papieru do napisania podania w ogóle nie wydawać.

Według obowiązujących przepisów, w przypadku rozpoczęcia przez uwięzionych lub grupę uwięzionych głódówki, nacz[elnik] więzienia jest zobowiązany na 2 dzień donieść o tym nacz[elnikowi] OMZ'u, a na 3 dzień, jeśli więźniowie głódówki nie przerwali – powiadomić *narkoma*.

Wbrew tym nakazom WIATKIN kategorycznie zabronił powiadamiać kogośkolwiek o przypadkach głódówki, jak i również z tymi więźniami osobiście nie rozmawiał.

^bPytanie^b: Dlaczego uporczywie milczycie w sprawie wszystkich przestępstw, które popełnialiście osobiście?

^bOdpowiedź^b: Przyznaję się do winy w tym, że pod kierownictwem JAKUSZEWA i WIATKINA popełniłem następujące przestępstwa:

1. Принимал одежду расстрелянных для этаплируемых заключенных тюрьмой, произведя расчет за эту одежду наличными деньгами, чем нарушал финансовую дисциплину.

2. Совместно с врачом МОРДУШЕНКО составлял акты и оформлял умерших в тюрьме подследственных заключенных от нанесенных им при допросе побоев, как умерших естественной смертью.

3. Не сигнализировал о известных мне фактах избиений и пыток со стороны отдельных следователей и руководства облуправления во главе с ВЯТКИНЫМ.

4. Составлял ведомости, на которых приговоренные расписывались в получении причитающихся им денег и ценностей, без фактического получения таковых; деньги заключенных мною сдавались нач[альнику] АХО НОВОСЕЛЬЦЕВУ или коменданту ТИМОШЕНКО. Квитанции у этих приговоренных к ВМН оставались на руках у последних.

Несколько этапов приговоренных мною было отправлено в УГБ, с которыми был произведен полный расчет. Деньги и ценности им были розданы на руки и отбирались в комендатуре перед расстрелом; большая часть из них расхищалась членами бригады.

⁶Вопрос⁶: Расскажите об установленной Вами в тюрьме системе обезличивания и отбора у заключенных их личных вещей, одежды и ценностей?

⁶Ответ⁶: Никакой системы обезличивания вещей в тюрьме не существовало. При поступлении арестованных на все сданные чемоданы или мешки с вещами выдаются квитанции и описи содержимого в чемодане или вещевом мешке. Такое же положение с ценностями и деньгами. Дежурный все сдает кладовщику.

⁶Вопрос⁶: Вы продолжаете говорить неправду. Вам зачитывается выдержка из показаний ШЕМПЕРА Иосифа Викторовича от 27 XII 1938 г., уличающего Вас в этом:

«...По приказанию ГЛУЗМАНА при поступлении арестованных в тюрьму с них снимали верхнюю теплую одежду, кожаную, пальто и т. д., складывали на кучу, обезличивая, без учета у кого что взято, после чего все сгружали на чердак... что расхищалось.

...ГЛУЗМАН заявил, что их все равно расстреляют»...

Следствие предлагает Вам прекратить запирательство и дать правдивые показания по существу.

⁶Ответ⁶: Показания ШЕМПЕРА я категорически отрицаю и считаю, что он обвиняет меня в том, что совершал сам, а именно: летом 1938 г. прибыл большой этап из Коростеня в количестве 800 человек.

Придя во двор тюрьмы, я застал такую картину, где заключенные снимали всю верхнюю одежду и складывали без учета на кучу, не получая квитанции.

1. Przyjmowałem [na rzecz] więzienia odzież [pozostałą po] rozstrzelanych, [przeznaczoną] dla więźniów skazanych na wywóz, prowadząc rozliczenia za tą odzież gotówką, przez co złamałem dyscyplinę finansową.

2. Wspólnie z lekarzem MORDUSZENKĄ wypisywałem akty zgonu i klasyfikowałem [aresztowanych], wobec których prowadzono śledztwo i którzy zmarli w więzieniu na skutek pobicia dokonanego w trakcie przesłuchań, jako zmarłych śmiercią naturalną.

3. Nie zgłaszałem znanych mi faktów pobicia i tortur stosowanych przez poszczególnych śledczych i kierownictwo zarządu obw[odowego] z WIATKINEM na czele.

4. Przygotowywałem listy, na których skazani podpisywali się, [potwierdzając] otrzymanie należących do nich pieniędzy i przedmiotów wartościowych, chociaż faktycznie ich nie otrzymali; pieniądze więźniów przekazywałem nacz[elnikowi] ACHO NOWOSIELCEWOWI lub komendantowi TIMOSZENCE. Pokwitowania, które posiadali skazani na WMN pozostawały w rękach tych ostatnich.

Z wieloma grupami skazanych, które odprowadziłem osobiście do UGB, przeprowadzono pełne rozliczenie. Pieniądze i cenne przedmioty zostały im wydane a następnie odebrane w komendanturze przed rozstrzelaniem; większa ich część była rozkradana przez członków brygady.

^bPytanie^b: Opowiedzcie o systemie pozbawiania więźniów ich własności prywatnej, odbierania im przedmiotów osobistych, odzieży i przedmiotów wartościowych, który zaprowadziliście w więzieniu?

^bOdpowiedź^b: Żadnego systemu pozbawiania [uwięzionych] własności prywatnej w więzieniu nie było. Po przybyciu aresztowanych [do więzienia] na wszystkie oddane przez nich walizki lub worki z rzeczami wydawano pokwitowania z wykazem znajdującej się w nich zawartości. To samo dotyczyło przedmiotów wartościowych i pieniędzy. Dyżurny wszystko oddawał magazynierowi.

^bPytanie^b: Wy w dalszym ciągu mówicie nieprawdę. Zostaje Wam odczytany fragment zeznań SZEMPERA Iosifa Wiktorowicza z 27 XII 1938 r., zarzucający Wam coś przeciwnego:

„...Na rozkaz GLUZMANA po przybyciu aresztowanych do więzienia zdejmowano z nich wierzchnią ciepłą odzież, kozuchy, płaszcze itd. i składano na stertę; pozbawiano własności bez wykazu, co, komu zostało odebrane, po czym wszystko ładowano na strych... i rozkradano.

...GLUZMAN oświadczył, że wszyscy i tak zostaną rozstrzelani”...

Proponujemy Wam, abyście przestali się wypierać i złożyli szczere zeznania w tej sprawie.

^bOdpowiedź^b: Zeznaniom SZEMPERA stanowczo zaprzeczam i uważam, że obciąża mnie w tym, czego sam się dopuszczał, a dokładnie: w lecie 1938 r. przybyła duża grupa z Korostenia w ilości 800 osób.

Kiedy wszedłem na dziedziniec więzienia zastałem taki obraz: więźniowie zdejmowali całą wierzchnią odzież i składali bez spisywania na stertę, nie otrzymując pokwitowań.

Тогда же ШЕМПЕР мне заявил, что среди отобранной одежды имеются 3 кожаных пальто, и он мне предложил эти пальто присвоить, т. е. взять себе одно пальто, ему дать одно и третье оставить пока в кладовой.

Я ему категорически запретил это делать и об этом доложил ЛУКЬЯНОВУ.

^бВопрос^б: Какие вещи систематически перепродавались Вами с помощью разных лиц?

^бОтвет^б: Абсолютно никаких вещей я не продавал никому и никого для этой цели не привлекал.

Изложенное записано с моих слов верно, мною лично прочитано, в чем я и подписываюсь.

Допросил:

нач[альник] отделения ОО В/С 5698

Сержант госбезопасности

(—) КУТЕР

ГДА СБУ, Житомир, спр. 32460-ОФ, т. 4, арк. 42–48.

Оригінал, машинопис.

Документ завірено круглою печаткою з написом всередині: Управл[іння] НКВС по Житомир[ській] обл[асті]. Нар[одний] Ком[ісаріат] внутрішніх справ УРСР та російською мовою відповідно.

Wtedy SZEMPER oznajmił mi, że wśród odebranej odzieży znajdują się 3 płaszcze skórzane i zaproponował mi przywłaszczenie tych płaszczy, tzn. abym wziął sobie jeden, drugi weźmie on, a trzeci pozostawić na razie w magazynie.

Kategorycznie zabroniłem tego robić i zameldowałem o tym ŁUKJANOWOWI.

^b-Pytanie-^b: Jakie rzeczy systematycznie sprzedawaliście z pomocą różnych osób?

^b-Odpowiedź-^b: Absolutnie żadnych rzeczy nikomu nie sprzedawałem i nikt do tego celu nie angażowałem.

Protokół, spisany na podstawie moich słów zgodnie z prawdą, przeczytałem co potwierdzam podpisem.

Przesłuchał:

Nacz[elnik] wydziału OO W/S 5698

Sierżant bezpieczeństwa państw[owego]

(—) KUTER

HDA SBU, Żytomyr, spr. 32460-OF, t. 4, k. 42–48.

Oryginał, maszynopis.

Na dokumencie okrągła pieczęć z napisem: Zarz[ąd] NKWD obw[odu] zytomier[skiego]. Lud[owy] Kom[isariat] Spraw Wewnętrznych USRS w językach ukraińskim i rosyjskim.

№ 193

13 січня 1939, б.м.в. Протокол допиту Василя Распутька

^а-Протокол допроса^а

1939 года, января месяца 13 дня. Я, и.о. зам[естителя] особуполномоченного НКВД УССР – ПРОНИН, допросил в качестве обвиняемого РАСПУТЬКО^б Василия Дмитриевича, 1898 года рождения, урож[енца] Рудник Калинина, Горловского района, Сталинской области, местожительство г. Житомир, ул. Карла Маркса 39, кв. 8, украинца, гражданина СССР, из крестьян-середняков.

По соцположению до революции рабочий, работал подручным слесарем и слесарем на руднике им. тов. Калинина, после революции служащий. Б[ывший] обл[астной] прокурор по Житомирской области УССР.

Образование низшее, окончил 4 группы средней школы в 1926/[19]28 г. г., окончил юридические курсы 8 мес. в г. Харькове (УССР). Состоял в рядах ВКП(б) с апреля 1920 года. В других партиях не состоял, в оппозициях не участвовал. До и после революции под судом и следствием не был. Наград не имеет. На военном учете в Житомирском Военкомате, 5-я категория – политрук роты. В Красной Армии служил добровольцем с ноября 1918 по март 1920 года.

В белых и др[угих] к-р армиях не служил, в бандах не участвовал. Показания обвиняемого РАСПУТЬКО Василия Дмитриевича.

^а-Вопрос^а: Сколько было заседаний судебных Троек в УНКВД г. Житомира, без участия члена Тройки ДИДЕНКО?

^а-Ответ^а: ^в-Заседаний Тройки без участия ДИДЕНКО было 3 или 4 в октябре и начале ноября 1938 года^в.

На этих заседаниях я, вместе с б[ывшим] нач[альником] УНКВД ВЯТКИНЫМ, познакомились со следственными делами и рассматривали таковые, по делам решений не принимали, а только определяли, какие дела послать на Особ[ое] совещание и какие дела оставить на Тройку, какие дела нужно еще доследовать.

Было два случая в октябре 1938 года, когда ВЯТКИН вызывал меня на заседание Тройки и я прибывал в УНКВД, за отсутствием ДИДЕНКО, заседание откладывалось.

^а-Вопрос^а: Почему ДИДЕНКО не являлся на заседание Тройки?

^а-Ответ^а: Я этим вопросом не интересовался и не знаю, почему ДИДЕНКО не являлся несколько раз на заседание Тройки.

---

^а-^а Написано великими літерами.

^б Було: РОСПУТЬКО.

^в-^в Підкреслено від руки.

Nr 193

13 stycznia 1939, b.m.w. Protokół przesłuchania Wasilija Rasput'ki

^aProtokół przesłuchania^a

Dnia 13 stycznia, 1939 roku. Ja, p.o. zast[ępcy] spec[jalnego] pełnomocnika NKWD USRS, PRONIN, przesłuchałem w charakterze oskarżonego RASPUT'KĘ^b Wasilija Dmitriewicza, ur[odzonego] w 1898 roku, w Rudniku Kalininie, rejon gorłowski, obwód stalinowski, zamieszkałego w m. Żytomierz, ul. Karola Marksa 39, m. 8, Ukraińca, obywatela ZSRS, [wywodzącego się] ze średniego chłopstwa.

Według pochodzenia społ[ecznego], do rewolucji był robotnikiem, pracował jako pomocnik ślusarza i ślusarz w kopalni rudy im. tow. Kalinina; po rewolucji urzędnik. B[yły] obw[odowy] prokurator obwodu żytomierskiego USRS.

Wykształcenie niższe: ukończył 4 klasy szkoły średniej w latach 1926/[19]28, ukończył 8 mies[ęczny] kurs prawniczy w m. Charkowie (USRS). W szeregach WKP(b) od kwietnia 1920 roku. Do innych partii nie należał, w opozycji nie działał. Przed i po rewolucji nie był aresztowany ani karany. Odznaczeń nie posiada. Pozostaje w ewidencji wojskowej żytomierskiej Kom[andy] Uzupełnień, kategoria 5 – politrak kompanii. W Armii Czerwonej służył ochotniczo od listopada 1918 do marca 1920 roku.

U białych i in[nych] k-r armiach nie służył, do band nie należał.

Zeznania oskarżonego RASPUT'KI Wasilija Dmitriewicza.

^aPytanie^a: Ile było posiedzeń sądowych trójek w UNKWD m. Żytomierza, bez udziału członka trójki DIDIENKI?

^aOdpowiedź^a: ^cPosiedzeń trójki bez udziału DIDIENKI było 3 lub 4, w październiku i na początku listopada 1938 roku^c.

Na posiedzeniach tych ja razem z b[ylým] nacz[elnikiem] UNKWD WIATKINEM zapoznawaliśmy się ze sprawami śledczymi i rozpatrywaliśmy je, ale w sprawach [tych] nie wydawaliśmy wyroków, tylko określaliśmy, które sprawy przesyłać na Kolegium Spec[jalne], które sprawy zostawić na trójkę, śledztwo których spraw jeszcze uzupełnić.

Były dwa przypadki w październiku 1938 roku, kiedy WIATKIN wezwał mnie na posiedzenie trójki, i przybyłem do NKWD, [gdy] w związku z nieobecnością DIDIENKI posiedzenie zostało odłożone.

^aPytanie^a: Dlaczego DIDIENKO nie zjawiał się na posiedzeniach trójki?

^aOdpowiedź^a: Sprawa ta mnie nie interesowała i nie wiem, dlaczego DIDIENKO nie zjawiał się wiele razy na posiedzeniach trójki.

---

^a-^a Zapisano wersalikami.

^b Było: ROSPUT'KĘ.

^c-^c Podkreślono odręcznie.

^аВопрос^а: Говорили ли вы с ДИДЕНКО о том, что состоялось заседание Тройки без него?

^аОтвет^а: Нет, об этом разговоров у меня с ДИДЕНКО не было.

^аВопрос^а: Сколько заседаний Тройки было без вашего участия, был ли на этих заседаниях ДИДЕНКО?

^аОтвет^а: О заседаниях судебной Тройки, которые состоялись без меня, я этого не знаю, а также был ли на таковых ДИДЕНКО, для меня неизвестно.

^аВопрос^а: Когда и где вы встречались последний раз перед арестом с ДИДЕНКО?

^аОтвет^а: Последний раз я виделся с ДИДЕНКО 14 декабря 1938 года на пленуме обкома партии в г. Житомире и больше я его не видел.

^аВопрос^а: Что вы говорили о работе судебной Тройки с ДИДЕНКО?

^аОтвет^а: ^вНа последней встрече с ДИДЕНКО 14 декабря 1938 года я ничего о работе Тройки не говорил с ним, а на пленуме КП(б)У в Житомире 20 или 25 ноября 1938 года, я говорил с ДИДЕНКО о том, что в УНКВД имеется 3 или 4 протокола заседания судебной Тройки, по которым были приняты решения, а протоколы не подписаны, т. е. протоколы не подписаны вовремя, то так пусть и остаются не подписанными^в.

^аВопрос^а: И так протоколы оставили не подписанными?

^аОтвет^а: ^вДа, около пяти протоколов заседаний Тройки, по которым с участием меня и ДИДЕНКО было принято решение, но протоколы мною не подписаны, эти протоколы заседаний за октябрь месяц 1938 года^в.

^аВопрос^а: Почему же вы не оформляли по решениям Тройки документов?

^аОтвет^а: Потому, что ВЯТКИН заявлял, что аппарат по тех[ническим] условиям не успевал оформлять протоколы, конечно, это явление было ненормальное.

Протокол записан с моих слов верно и мною прочитан, в чем расписался.

^гРАСПУТЬКО^г

^аДопросил:

Зам[еститель] особуполномоченного НКВД УССР

Мл. лейтенант госбезопасности^а

(—) ПРОНИН

*ГДА СБУ, Житомир, спр. 18842-ОФ, т. 1, арк. 182–185.
Оригінал, машинопис.*

---

^{г-г} Вписано від руки.

^aPytanie^a: Czy rozmawialiście z DIDIENKĄ o tym, że posiedzenie trójki odbyło się bez niego?

^aOdpowiedź^a: Nie, nie prowadziłem z DIDIENKĄ [żadnych] rozmów na ten temat.

^aPytanie^a: Ile posiedzeń trójki odbyło się bez Waszego uczestnictwa, czy na tych posiedzeniach był DIDIENKO?

^aOdpowiedź^a: Co do [ilości] posiedzeń sądowej trójki, które odbyły się beze mnie nic mi nie wiadomo, a także czy był na takich DIDIENKO, tego nie wiem.

^aPytanie^a: Kiedy i gdzie spotkaliście się po raz ostatni z DIDIENKĄ przed aresztowaniem?

^aOdpowiedź^a: Ostatni raz widziałem się z DIDIENKĄ 14 grudnia 1938 roku na plenum *obkomu* partii w m. Żytomierzu i więcej go nie widziałem.

^aPytanie^a: Co mówiliście DIDIENCE o pracy sądowej trójki?

^aOdpowiedź^a: ^cNa ostatnim spotkaniu z DIDIENKĄ 14 grudnia 1938 roku niczego o pracy trójki mu nie mówiłem, a na plenum KP(b)U w Żytomierzu, 20 lub 25 listopada 1938 roku, rozmawiałem z DIDIENKĄ o tym, że w UNKWD są 3 lub 4 protokoły posiedzenia sądowej trójki, w których zostały podjęte postanowienia, a protokoły nie zostały podpisane, tzn. protokoły nie zostały podpisane we właściwym czasie; to niech już tak zostaną niepodpisane^c.

^aPytanie^a: W konsekwencji, protokoły nie zostały podpisane?

^aOdpowiedź^a: ^cTak, około pięciu protokołów posiedzeń trójki, w których podjęto postanowienia z uczestnictwem moim i DIDIENKI; ale protokołów tych nie podpisałem, to były protokoły posiedzeń za miesiąc październik 1938 roku^c.

^aPytanie^a: Dlaczego nie wystawialiście dokumentów z postanowień trójki?

^aOdpowiedź^a: Dlatego, że WIATKIN oświadczył, iż aparat [administracyjny] z przyczyn technicznych nie nadaje przygotowywać protokołów, oczywiście, ten zwyczaj – to było nienormalne.

Protokół, spisany na podstawie moich słów zgodnie z prawdą, przeczytałem co potwierdzam podpisem.

^dRASPUT'KO^d

^aPrzesłuchał^a:

^aZa[stępca] spec[jalnego] pełnomocnika NKWD USRS

Mł[odszy] lejtnant bezpieczeństwa państw[owego]^a

(—) PRONIN

HDA SBU, Żytomyr, spr. 18842-OF, t. 1, k. 182–185.

Oryginał, maszynopis.

---

^{d-d} *Wpisano odręcznie.*

^{а-б}Протокол допроса^{б-а}

свидетеля ГОЛУБЕВА Сергея Алексеевича, 1908 г. рождения, уроженца Ивановской области, Гусевского района, д. Александровка, жителя гор. Житомира, дом № 8, ул. III Интернационала, начальника 2-го отдела УНКВД в резерве, члена ВКП(б) с 1930 г. (исключен первичной партией).

^аот 15 января 1939 года^а

^бВопрос^б: При коллективных допросах, проводимых пом[ощником] нач[альника] 3-го отдела МАНЬКО, Вы присутствовали когда-либо?

^бОтвет^б: Летом 1938 г. я – ГОЛУБЕВ, б[ывший] нач[альник] ОК – КОРОТЧЕНКО и б[ывший] нач[альник] тюрьмы ГЛУЗМАН, вместе зашли в кабинет к МАНЬКО с целью посмотреть проводимые им «конференции», как называли коллективные допросы все сотрудники.

МАНЬКО при нас вызвал группу арестованных немцев, точно сколько человек, я не помню, но не меньше 6–7 человек.

МАНЬКО обратился к этим заключенным с вопросом, думают ли они давать показания? При этом у него лежала на столе плетка.

Не получив положительного ответа, он обратился к присутствовавшему ^вГЛУЗМАНУ с вопросом: «Тов. Прокурор, можно начинать?». ГЛУЗМАН ответил: «Да, начинайте»^в.

Поочередно плеткой МАНЬКО, КОРОТЧЕНКО, ^вя – ГОЛУБЕВ^в, били этих заключенных. У меня с рук плетку взял ГЛУЗМАН, который заявил: «Хватит тебе, дай мне плетку», и он этой же плеткой избивал одного из заключенных.

После чего все присутствовавшие арестованные изъявили согласие дать показания.

При оформлении с ними протоколов я не присутствовал, а вышел.

Больше ничего добавить к изложенному не могу. Все зафиксированное с моих слов верно, мною прочитано, в чем и расписываюсь.

ГОЛУБЕВ

Допросил:

---

^{а-а} Підкреслено машинописним способом.

^{б-б} Написано великими літерами.

^{в-в} Підкреслено від руки.

Nr 194
15 stycznia 1939, Żytomierz. Protokół przesłuchania
świadka Siergieja Gołubiewa

a-b-Protokół przesłuchania^{b-a}

świadka GOŁUBIEWA Siergieja Aleksiejewicza,
urodzonego w 1908 r., w obwodzie iwanowskim,
rejon gusiewski, we w[si] Aleksandrowka, zamiesz-
kałego w mieś[cie] Żytomierz, dom nr 8, ul. 3 Inter-
nacyjna, naczelnika 2 Oddziału UNKWD w rezer-
wie, członka WKP(b) od 1930 r. (wykluczony przez
podstawową organizację part[yjną]).

a-z 15 stycznia 1939 roku^a

^bPytanie^b: Czy byliście kiedykolwiek obecni na wspólnych przesłuchaniach,
które prowadził pom[ocnik] nacz[elnika] 3 Oddziału MAŃKO?

^bOdpowiedź^b: Latem 1938 r., ja – GOŁUBIEW, b[yły] nacz[elnik] OK – KO-
ROTCZENKO i b[yły] nacz[elnik] więzienia GLUZMAN, weszliśmy razem do
gabinetu MAŃKI w celu przyjrzenia się prowadzonym przez niego „konferen-
cjom”, jak nazywali wspólne przesłuchania wszyscy pracownicy.

MAŃKO wezwał przy nas grupę aresztowanych Niemców, dokładnie ilu ich
było nie pamiętam, ale nie mniej niż 6–7 osób.

MAŃKO zwrócił się do uwięzionych z pytaniem, czy mają oni zamiar skła-
dać zeznania? Przy tym u niego na stole leżał pejcz.

Nie otrzymawszy zadowolającej odpowiedzi, zwrócił się do obecnego ^cGLU-
ZMANA z pytaniem: „Tow. Prokuratorze, można zaczynać?”. GLUZMAN odpo-
wiedział: „Tak, zaczynajcie”^c.

Po kolei MAŃKO, KOROTCZENKO, ^cja – GOŁUBIEW^c, biliśmy pejczem
tych więźniów. Mój pejcz wyjął mi z rąk GLUZMAN, oznajmiając: „Wystarczy
ci, daj mi pejcz” i on tymże pejczem bił jednego z więźniów.

Po tym [biciu] wszyscy obecni aresztowani wyrazili zgodę na złożenie zeznań.

Podczas sporządzania z nimi protokołów nie byłem obecny, ale wyszedłem.

Więcej niczego do zeznań dodać nie mogę. Wszystko zanotowano dokładnie
tak, jak mówiłem, co osobiście przeczytałem i [potwierdzam] podpisem.

GOŁUBIEW

Przesłuchał:
pom[ocnik] nacz[elnika] wydziału OO W/S 5698

---

^{a-a} Podkreślono maszynowo.

^{b-b} Zapisano wersalikami.

^{c-c} Podkreślono odręcznie.

пом[ощник] нач[альника] отделения ОО В/С 5698
Сержант госбезопасности
КУТЕР

г-Верно:
Оперуполномоченный ОО В/С 4817
(—) ЯРКИН^г

ГДА СБУ, Житомир, спр. 32460-ОФ, т. 2, арк. 376.

Засвідчена копія, машинопис.

Документ завірено круглою печаткою з написом всередині: Управл[іння] НКВС по Житомир[ській] обл[асті]. Нар[одний] Ком[ісаріат] внутрішніх справ УРСР та російською мовою відповідно.

---

^{г-г} *Вписано від руки.*

Sierżant bezpieczeństwa państw[owego]
KUTER

^d-Za zgodność:

Pełnomocnik oper[acyjny] OO W/S 4817

(—) JARKIN^d

HDA SBU, Żytomyr, spr. 32460-OF, t. 2, k. 376.

Kopia uwierzytelniona, maszynopis.

*Na dokumencie pieczęć z napisem: Zarz[ąd] NKWD obw[odu] żytomier[skiego]. Lud[owy] Kom[isariat]
Spraw Wewnętrznych USRS w językach ukraińskim i rosyjskim.*

---

^{d-d} *Wpisano odręcznie.*

№ 195

15 січня 1939, Житомир. Протокол допиту свідка Софії Фельдман

^а-Протокол^а

гор. Житомир, 15-го января 1939 г.

Оперуполномоченный ОО В/С 4817 ЯРКИН, в качестве свидетеля допросил:

ФЕЛЬДМАН Софья Захаровна, 1905 г. рождения, уроженка Володарск-Волынска, Житомирской области, по национальности еврейка, подданство СССР, из семьи служащего. Работает зам[естителем] главного врача больницы городской тюрьмы. Проживает по адресу: г. Житомир, Кудрявцева переулок № 14, кв. № 1.

Об ответственности за ложное показание по ст. 89 УК УССР – предупреждена:

^а-Вопрос^а: Следствию известно, что за период 1937–1938 г. г. в тюрьме были случаи неестественных смертей заключенных. Расскажите подробно об этом.

^а-Ответ^а: В больнице тюрьмы я работаю с 16 октября 1937 г. в должности: сначала ординатором, а в настоящее время зав[едующей] отделением зам[естителя] главврача.

По существу поставленного вопроса я могу сказать следующее:

Осенью 1937 г. и в начале 1938 г. ^б-были случаи массовых побоев заключенных^б, которые доставлялись частично в больницу тюрьмы. Больные – ^б-побитые поступали^б из Новоград-Волынска, из Барановского района, Красноармейского района, ^б-а также из облуправления НКВД^б.

В конце 1937 г. бывшим нач[альником] тюрьмы ^б-ГЛУЗМАНОМ мне и главврачу была дана установка о том, чтобы в истории болезни не фиксировать моментов побоев, а писать только общее состояние больного^б.

Мною лично была заведена история болезни на поступившего по поводу тяжелых побоев, 4-го декабря 1937 г. на бывш[его] главного инженера Барановского фарфорового завода КЛИКШТЕЙНА^в Илью Борисовича, где были подробно описаны элементы побоев: ^б-были большие кровоизлияния на ногах, бедрах, на груди^б. Смерть последовала от отека легких 9-го декабря 1937 г.

---

^а-^а *Написано великими літерами.*

^б-^б *Підкреслено від руки.*

^в *Так у тексті. У документі № 179: КЛИНШТЕЙН.*

Nr 195

15 stycznia 1939, Żytomierz. Protokół przesłuchania świadka Sofji Feldman

^a-Protokół^a

mias[to] Żytomierz, 15 stycznia 1939 r.

Pełnomocnik oper[acyjny] OO W/S 4817 JARKIN, w charakterze świadka przesłuchał:

FELDMAN Sofja Zacharowna, urodzona w 1905 r. w Wołodarsku Wołyńskim, obwód żytomierski, narodowości żydowskiej, obywatelka ZSRS, [pochodząca] z rodziny urzędniczej. Pracuje jako zast[ępcą] głównego doktora szpitala miejskiego więzienia. Adres zamieszkania: m. Żytomierz, Pierieułok Kudriawcowa nr 14, m. nr 1.

Uprzedzona o odpowiedzialności za składanie fałszywych zeznań zgodnie z art. 89 KK USRS:

^a-Pytanie^a: Śledztwo wykazało, że w latach 1937–1938 zdarzały się w więzieniu przypadki nienaturalnej śmierci więźniów. Opowiedzcie o tym dokładnie.

^a-Odpowiedź^a: W szpitalu więziennym pracuję od 16 października 1937 r. na stanowisku: najpierw ordynatora, a obecnie kier[ownika] wydziału zast[ępcy] głów[nego] doktora.

Co do istoty postawionego pytania mogę powiedzieć, co następuje:

Jesienią 1937 r. i w początkach 1938 r. ^b-były przypadki licznych pobic^b [więźniów], których pewna ilość trafiła do więziennego szpitala. Chorzy – ^b-pobici trafiali^b [do nas] z Nowogrodu Wołyńskiego, z rejonu baranowskiego, z rejonu krasnoarmiejskiego, ^b-a także z zarządu obw[odowego] NKWD^b.

W końcu 1937 r. były nacz[elnik] więzienia ^b-GLUZMAN nakazał mnie oraz gł[ównemu] doktorowi, żebyśmy w historii choroby nie rejestrowali przypadków pobic^b, ale opisali tylko ogólny stan zdrowia chorego^b.

Osobiście założyłam historię choroby pacjenta, był[ego] głównego inżyniera baranowskiej fabryki porcelany, KLIKSZTEJNA^c Ilję Borisowicza, który 4 grudnia 1937 r. trafił [do szpitala] z powodu ciężkich urazów [po pobicu], w której szczególnie opisałam ślady pobicia: ^b-były to rozległe krwawe rany na nogach, biodrach, na piersi^b. Śmierć nastąpiła na skutek obrzęku płuc 9 grudnia 1937 r.

Po mojej relacji, ^b-GLUZMAN, przeczytawszy historię choroby, polecił ją przepisać w taki sposób, aby nie były w niej odnotowane dane o pobicu, ale

---

^a-^a *Zapisano wersalikami.*

^b-^b *Podkreślono odręcznie.*

^c *Tak w tekście. W dokumencie nr 179: KLINSZTEJN.*

После моего доклада, ^бГЛУЗМАН, прочитав историю болезни, велел переписать, и чтобы в ней не были отражены элементы побоев, а указано общее состояние больного^б. После моего ответа о том, что я должна писать действительность, он сказал, что люди, нанешие побои, понесут соответствующее наказание, а в истории болезни не обязательно писать об этом.

Не взирая на это, я сохранила оригинал истории болезни, ^бкоторую спрятала в секретной папке, параллельно с этим, завела новую историю болезни^б.

Эти истории болезни переданы Военному Прокурору по требованию.

8-го июля 1938 г. меня вызвали для оказания скорой помощи в комнату № 3 тюрьмы, где производился допрос четырьмя следователями. По прибытию, я застала заключенного ЭДЕЛЬЯ Густава без сознания, пульс был нитевидный. Мною было произведено искусственное дыхание, вспрыскивание канфоры, через 10 минут он скончался от паралича сердца.

^бЯ предложила ГЛУЗМАНУ, что необходимо сделать вскрытие, поскольку смерть наступила внезапно, на что он ответил, что заключенный числится за облуправлением и вопрос будет согласован с ВЯТКИНЫМ^б.

Кроме этого, мне известны следующие случаи тяжелых побоев заключенных:

1. Заключенный ШЕВЧУК Роман (бывший директор 21 школы), поступил в больницу с тяжелыми побоями, на почве которых образовалась флегмона на бедре, вскрывал флегмону главврач – хирург МОРДУШЕНКО, который вел историю болезни.

2. Арестованный ШПИЛЬБЕРГ Эммануил был доставлен с тяжелыми побоями на груди, ногах. Историю болезни вел МОРДУШЕНКО и доктор ЛАЦЗБЕРГ.

В ноябре 1937 г. из тюрьмопод УНКВД в больницу тюрьмы был доставлен в тяжелом состоянии арестованный (фамилию не помню), у которого в результате побоев образовалась гангрена (омертвление тканей ягодиц).

Через несколько дней его снова вызвали в УНКВД, больной был в тяжелом состоянии, с высокой температурой. История болезни велась МОРДУШЕНКО.

На заявления медперсонала о невозможности следования тяжелого больного, бывший нач[альник] тюрьмы ^бГЛУЗМАН настаивал выдавать больного, независимо от состояния^б.

^аВопрос^а: На каждого умершего в больнице тюрьмы составлялись акты?

^аОтвет^а: Акты составлялись с указанием причины смерти и хранятся в архиве.

^аВопрос^а: Кто выдавал документы на умерших в тюрьмоде, Вам известно?

^аОтвет^а: Кто выдавал документы на умерших в тюрьмоде я не знаю, ибо мы не обслуживали тюрьмопод.

^аВопрос^а: Чем Вы еще можете дополнить Ваши показания?

tylko ogólny stan zdrowia chorego^b. Kiedy odpowiedziałam, że powinnam pisać to, co odpowiada rzeczywistości, on oznajmił, że ludzie, którzy dopuścili się pobicia, poniosą stosowną karę, ale nie jest konieczne, aby w historii choroby o tym pisać.

Nie zważając na to, zachowałam oryginał z historią choroby, ^bktóry ukryłam w tajnej teczce; równoległe z tym zaprowadziłam nową historię choroby^b.

[Obydwie] historie choroby zostały przekazane zgodnie z żądaniem prokuratorowi wojskowemu.

Dnia 8 lipca 1938 r. zostałam wezwana w celu okazania natychmiastowej pomocy w więzieniu do pokoju nr 3, gdzie czterech śledczych prowadziło przesłuchanie. Kiedy się tam zjawiłam, zastałam więźnia EDIELA Gustawa bez przytomności, puls był ledwo wyczuwalny. Wykonałam sztuczne oddychanie, cucenie kamforą, w ciągu 10 minut zmarł z powodu paraliżu serca.

^bOznajmiłam GLUZMANOWI, że trzeba przeprowadzić sekcję, ponieważ śmierć nastąpiła niespodziewanie, na co on odpowiedział, że więzień był zarejestrowany w zarządzie obw[odowym] i sprawa będzie uzgadniana z WIATKINEM^b.

Oprócz tego znane mi są następujące przypadki ciężkich pobic więźniów:

1. Więzień SZEWCZUK Roman (były dyrektor szkoły [nr] 21), trafił do szpitala z ciężkimi oznakami pobicia, w wyniku których wywiązała się ropienica na biodrze, ropień otwierał gł[ówny] lekarz, chirurg MORDUSZENKO, który prowadził historię choroby.

2. Aresztowany SZPILBERG Emmanuil został przywieziony z ciężkimi urazami po pobiciu na piersi, nogach. Historię choroby prowadził MORDUSZENKO i doktor ŁACZBERG.

W miesiącu listopadzie 1937 r. z *tiurpodu* NKWD przywieziony został do szpitala więziennego w stanie ciężkim aresztowany (nazwiska nie pamiętam), u którego w rezultacie pobicia wdała się gangrena (martwica tkanek pośladków).

Po kilkunastu dniach wezwano go znowu do NKWD, chory był w stanie ciężkim, miał wysoką temperaturę. Historię choroby prowadził [doktor] MORDUSZENKO.

Na uwagi personelu med[ycznego] o niemożliwości wznowienia śledztwa [z powodu] ciężkiego [stanu zdrowia] chorego, były nacz[elnik] więzienia ^bGLUZMAN nalegał, aby wydawać chorego niezależnie od stanu [zdrowia]^b.

^aPytanie^a: Czy w każdym [przypadku], kiedy ktoś zmarł w szpitalu więziennym, wystawiane były akty [zgonu]?

^aOdpowiedź^a: Akty [zgonu] wystawiane były z określeniem przyczyny śmierci i są przechowywane w archiwum.

^aPytanie^a: Czy wiecie, kto wydawał dokumenty dotyczące zmarłych w *tiurpodzie*?

^aOdpowiedź^a: Nie wiem, kto wydawał dokumenty dotyczące zmarłych w *tiurpodzie*, ponieważ *tiurpod* nam nie podlegał.

^aPytanie^a: Możecie jeszcze czymś uzupełnić swoje zeznania?

^а«Ответ^а: Вскрытие трупов мы производили только в случаях неясности причин смерти и когда смерть наступала внезапно. В других случаях, когда больные были под длительным наблюдением, диагноз был выяснен – вскрытия не производили из-за отсутствия возможностей.

Изложенное с моих ответов правильно, мне прочитано, в чем и подписываюсь.

ФЕЛЬДМАН

Допросил:
Оперуполномоченный ООВ/С 4817
ЯРКИН

^г«Верно: (—) ЯРКИН^г»

ГДА СБУ, Житомир, спр. 32460-ОФ, т. 2, арк. 394–395.

Засвідчена копія, машинопис.

Документ завірено круглою печаткою з написом всередині: Управл[іння] НКВС по Житомир[ській] обл[асті]. Нар[одний] Ком[ісаріат] внутрішніх справ УРСР та російською мовою відповідно.

---

^{г-г} *Вписано від руки.*

^a-Odpowiedź^a: Sekcję zwłok przeprowadzaliśmy tylko w przypadkach niejasnych przyczyn śmierci i kiedy śmierć nastąpiła niespodziewanie. W innych przypadkach, kiedy chorzy pozostawali pod długą obserwacją, diagnoza była jasna, sekcje nie były przeprowadzane z powodu braku możliwości.

[Protokół], spisany na podstawie moich odpowiedzi zgodnie z prawdą, przeczytałam, co potwierdzam podpisem.

FELDMAN

Przesłuchał:

Pełnomocnik oper[acyjny] OOW/S 4817

JARKIN

^d-Za zgodność: (—) JARKIN^d

HDA SBU, Żytomyr, spr. 32460-OF, t. 2, k. 394–395.

Kopia uwierzytelniona, maszynopis.

Na dokumencie okrągła pieczęć z napisem: Zarz[ąd] NKWD obw[odu] zytomier[skiego]. Lud[owy] Kom[isariat] Spraw Wewnętrznych USRS, w językach ukraińskim i rosyjskim.

---

^{d-d} *Wpisano odręcznie.*

№ 196

16 січня 1939, б.м.в. Протокол допиту Матвія Лєснова-Ізраїлєва

^а-Протокол допроса^а

1939 года, января 16 дня. Я, Военный Прокурор ПВВ УССР, юрист 1 ранга МОРОЗОВ и зам[еститель] особуполномоченного НКВД УССР ПРОНИН, допросили в качестве подозреваемого

ЛЕСНОВА-ИЗРАИЛЕВА Матвея Эммануиловича, 1905 года рождения, урож[енца] г. Киева, еврея, гр[ажданина] СССР, быв[шего] нач[альника] 4 отд[ела] УНКВД, Житомир, служащего. Образование низшее, бывший член КП(б)У с 1928 г., под судом и следствием не был, в белых не служил, в бандах не участвовал.

Показания обвиняемого ЛЕСНОВА-ИЗРАИЛЕВА М. Э. 16 января 1939 г. Допрос начат в 12 часов.

Я работал до ареста начальником 4 отдела Житомирского УНКВД с июня м[еся]ца 1938 г., до этого с октября м[еся]ца 1937 г. я работал в том же отделе заместителем начальника отдела. В конце августа м[еся]ца и начале сентября 1938 г., по распоряжению б[ывшего] начальника УНКВД ВЯТКИ-НА, я выехал с делами в НКВД СССР, для доклада Особому Совещанию. Всего на Особое Совещание я повез докладывать 670 дел. Распоряжение о выезде в Москву для доклада дел Особому Совещанию я получил примерно за 8–10 дней до выезда.

подавляющее большинство дел было в зачаточном состоянии. В некоторых делах были протоколы допросов свидетелей и обвиняемых. Во многих делах не было и показаний обвиняемых. ^бВ делах не было поставлено о начатии следствия, о привлечении в качестве обвиняемых, о продлении сроков содержания под стражей и т. п., и арестованные содержались под стражей по 8–10 месяцев, а то и по году, и больше.

Я организовал следственную группу под руководством МАЛУКИ, установил срок, примерно в 8 дней для окончания этих дел. Была выделена одновременно техническая группа по оформлению этих же дел.

Как работала следственная группа, я не знаю и ее работу не контролировал^б. МАЛУКА мне ежедневно докладывал, сколько допрошено арестованных и сколько созналось.

---

^{а-а} *Написано великими літерами.*

^{б-б} *Підкреслено від руки.*

Nr 196
16 stycznia 1939, b.m.w. Protokół przesłuchania
Matwieja Lesnowa-Izrailewa

^aProtokół przesłuchania^a

1939 rok, styczeń, dnia 16. Ja, prokurator wojskowy PWW USRS, prawnik 1 rangi MOROZOW i zast[ępcą] spec[jalnego] pełnomocnika NKWD USRS PRONIN, przesłuchaliśmy w charakterze podejrzanego

LESNOWA-IZRAILEWA Matwieja Emmanuiłowicza, urodzonego w 1905 roku w m. Kijowie, Żyda, ob[ywatela] ZSRS, by[ego] nacz[elnika] 4 od[ziału] UNKWD, Żytomierz, urzędnika. Wykształcenie podstawowe, był członek KP(b)U od 1928 r., nie był aresztowany ani karany, w [armii] białych nie służył, do band nie należał.

Zeznania oskarżonego LESNOWA-IZRAILEWA M. E. [z] 16 stycznia 1939 r. Przesłuchanie rozpoczęło o godz. 12.00.

Do momentu aresztowania, od m[iesią]ca czerwca 1938 r., pracowałem jako naczelnik 4 Oddziału Żytomierskiego UNKWD; wcześniej, od m[iesią]ca października 1937 r. pracowałem w tymże oddziale jako zastępca naczelnika oddziału. W końcu m[iesią]ca sierpnia, na początku września 1938 r., zgodnie z zarządzeniem b[yłego] naczelnika UNKWD WIATKINA, wyjechałem do NKWD ZSRS w celu przedłożenia spraw na Kolegium Specjalnym. Ogółem na Kolegium Specjalne zawiozłem do przedstawienia 670 spraw. Zarządzenie o wyjeździe do Moskwy w celu przedłożenia spraw na Kolegium Specjalnym otrzymałem jakieś 8–10 dni przed [terminem] wyjazdu.

Przytłaczająca większość spraw była w stadium początkowym. W niektórych sprawach znajdowały się protokoły przesłuchań świadków i oskarżonych. W wielu sprawach nie było także zeznań oskarżonych. ^bW sprawach nie było zawiadomień o rozpoczęciu śledztwa, o postawieniu w stan oskarżenia, o przedłużeniu terminu pozostawania w areszcie itp., i aresztowani pozostawali w areszcie po 8–10 miesięcy, a nawet po roku i więcej.

Zorganizowałem grupę śledczą pod kierownictwem MAŁUKI, ustaliłem termin, jakieś 8 dni na zakończenie tych spraw. Jednocześnie została wydzielona grupa techniczna w celu uzupełnienia strony formalnej tychże spraw.

---

^a-^a Zapisano wersalikami.

^b-^b Podkreślono odręcznie.

⁶Техническая группа составляла все постановления, которых не доставало в делах. Постановления эти составлялись по моему указанию задними числами, и эти постановления, как и обвинительные заключения подписывались следователями, МАЛУКОЙ и мною⁶.

Вполне естественно, что дел было много и я, подписывая все постановления и обвинительные заключения, их не читал, а подписывал подряд.

Таким образом, не будучи знаком с этими делами, я выехал для доклада их Особому Совещанию. В Москву вместе со мной поехали сотрудники 4-го отдела МЕДНИКОВ и ГОЙХМАН. В Москве мы также не ознакомились с этими делами, а ждали очереди, когда будут рассматриваться дела Житомирской области.

В Москве мы пробыли 3–4 дня и получили указания выехать обратно в Житомир, где мы должны были получить извещение о времени приезда для доклада. Вернувшись в Житомир, я приступил к подготовке остальных дел на рассмотрение Особого Совещания. ⁶Подготовка этих дел носила такой же характер, как и подготовка предыдущих дел, т. е. массовые подлоги в постановлениях прибывавших к делу⁶.

Вторично я выехал в Москву 9 или 10 октября 1938 г., захватив с собой примерно 500 дел. Таким образом, всего на Особое Совещание мы отвезли 1200 с лишним дел. В Москве я пробыл до 25 октября, где мы сидели и просматривали дела. При осмотре дел я, МЕДНИКОВ и ГОЙХМАН установили, что среди привезенных нами дел есть много сомнительных дел и их отложили.

25.X-[19]38 г. я вернулся в Житомир, а вместо меня в Москву выехал зам[еститель] нач[альника] 4-го отдела РЕЗНИЧЕНКО с сотрудниками ПРИВИНЫМ и КАЩУКОМ.

Из дел, которые находились на рассмотрении Особого Совещания, часть возвращено представителем Наркомата УССР для направления на Тройку. Дел 5–6 вернул ГОЙХМАН также для направления на Тройку. Это были дела о шпионах. Других дел на Тройку не направляли из возвращенных из Особого Совещания. Кроме отвезенных на Особое Совещание дел у МАЛУКИ осталось примерно свыше сотни дел, из которых часть должна была быть направлена на рассмотрение Особого Совещания, а часть на Тройку. ⁶Сколько всего дел прошло на заседании Тройки по IV отделу, которым я руководил, я не знаю⁶.

На основе изложенного, ⁶я признаю себя виновным в том, что, будучи начальником IV отдела УНКВД, я не руководил следствием по 2 отделен[ию] 4 отдела, где сосредоточены были подавляющее большинство дел 4 отдела. Я дал неправильные указания об оформлении постановлений по делам задним числом, т. е. о массовых подлогах. Я подписывал постановления и обвинительные заключения по делам, направленных на Особое Совещание, не читая этих постановлений и обвинительных заключений, а также и дел. Я после ареста ВЯТКИНА подписал обвинительные заключения, которые еще до ареста были просмотрены Тройкой и по которым

W jaki sposób pracowała grupa śledcza, nie wiem; nie kontrolowałem także jej pracy^b. MAŁUKA składał mi codziennie raport, ilu aresztowanych przesłuchano oraz ilu się przyznało.

^bGrupa techniczna sporządzała wszystkie postanowienia, których brakowało w sprawach. Decyzje te sporządzane były na moje polecenie ze wstecznym datowaniem i zarówno postanowienia, jak i akty oskarżenia podpisywali śledczy, MAŁUKA i ja^b.

Zupełnie oczywiste, że spraw było dużo; kiedy więc podpisywałem wszystkie postanowienia i wnioski oskarżycielskie, to ich nie czytałem, tylko podpisywałem pod rząd.

W ten sposób wyjechałem w celu przedstawienia ich na Kolegium Specjalnym, nie będąc zaznajomiony ze sprawami. Do Moskwy pojechali razem ze mną pracownicy 4 Oddziału MIEDNIKOW i GOJCHMAN. W Moskwie także nie zapoznaliśmy się z tymi sprawami, tylko czekaliśmy na [swoją] kolej, kiedy będą rozpatrywane sprawy obwodu żytomierskiego.

W Moskwie byliśmy jakieś 3–4 dni i dostaliśmy polecenie, aby jechać z powrotem do Żytomierza, gdzie powinniśmy otrzymać powiadomienie o terminie przyjazdu w celu przedstawienia spraw. Po powrocie do Żytomierza przystąpiłem do przygotowania pozostałych spraw do rozpatrzenia na Kolegium Specjalnym. ^bPrzygotowanie tych spraw miało podobny charakter, jak przygotowanie spraw wcześniejszych, tzn. masowe fałszerstwa w postanowieniach, które były dołączane do sprawy^b.

Po raz drugi wyjechałem do Moskwy 9 lub 10 października 1938 r., wzięwszy ze sobą jakieś 500 spraw. W ten sposób ogółem na Kolegium Specjalne, odwieźliśmy ponad 1200 spraw. W Moskwie pozostałem do 25 października, gdzie [w tym czasie] siedzieliśmy i przeglądaliśmy sprawy. Podczas przeglądania spraw ja, MIEDNIKOW i GOJCHMAN stwierdziliśmy, że wśród przywiezionych przez nas spraw jest spora ilość spraw wątpliwych, więc żeśmy je odłożyli.

Dnia 25 X-[19]38 r. wróciłem do Żytomierza, a na moje miejsce pojechał do Moskwy zast[ępcą] nacz[elnika] 4 Oddziału RIEZNICZENKO z pracownikami PRIWINEM i KASZCZUKIEM.

Ze spraw, które były przeznaczone do rozpatrzenia przez Kolegium Specjalne, część została zwrócona przez przewodniczącego *Narkomatu* USRS do skierowania na trójkę. Około 5–6 spraw zwrócił GOJCHMAN, także do skierowania na trójkę. Były to sprawy o szpiegach. Innych spraw, które zwrócono z Kolegium Specjalnego, na trójkę nie kierowali. Oprócz spraw odwiezionych na Kolegium Specjalne MAŁUCE zostało jakieś ponad sto spraw, z których część powinna była być skierowana do rozpatrzenia przez Kolegium Specjalne, a część przez trójkę. ^bIle ogółem spraw z IV Oddziału, którym kierowałem, zostało rozpatrzonych przez trójkę, tego nie wiem^b.

Na podstawie tego, co przedstawiłem, ^bprzyznaję się do winy w tym, że będąc naczelnikiem IV Oddziału UNKWD, nie kierowałem śledztwem po linii 2 wydz[iału] 4 Oddziału, gdzie zgromadzona była zdecydowana większość spraw 4 Oddziału. Wydałem niewłaściwe rozkazy dotyczące formalnego opracowania

арестованные были осуждены к расстрелу, не читая ни дел, ни обвинительных заключений.

В этом, я считаю, заключаются основные моменты моей преступной деятельности и бездеятельности^б.

Допрос окончен [в] 14 ч. 30 м.

Протокол мне прочитан, записано верно. (подпись)

Ознакомившись с протоколом допроса, хочу добавить, что в числе отвезенных дел на Особое Совещание, были дела Бердичевской опер[ативно]-след[ственной] группы, которой руководил БЕЛОЦЕРКОВСКИЙ и ЛУКБЯНОВ – б[ывший] зам[еститель] начальника Управления и их утвердил на Особое Совещание, около 300 следственных дел.

(подпись)

^а-Допросили^а:

^в-Верно: Зам[еститель] особуполн[омоченного] НКВД УССР (—)^в

ГДА СБУ, Житомир, спр. 18842-ОФ, т. 1, арк. 437–441.

Засвідчена копія, машинопис.

---

^{в-в} Вписано від руки.

z datą wsteczną postanowień do spraw, czyli masowego ich fałszowania. Podpisywałem postanowienia i akty oskarżenia [dołączane] do spraw kierowanych na Kolegia Specjalne, nie czytając tych postanowień i aktów oskarżenia, a także spraw. Po aresztowaniu WIATKINA podpisałem akty oskarżenia [w sprawach], które [wcześniej], jeszcze przed aresztowaniem były rozpatrzone przez trójkę i na podstawie których aresztowani zostali skazani na rozstrzelanie, nie czytając ani tych spraw, ani aktów oskarżenia.

W tym właśnie, moim zdaniem, wyraża się głównie przestępczy charakter zarówno mojej działalności, jak i mojej bezczynności^b.

Przesłuchanie zakończono [o] godz. 14 min. 30.

Protokół przeczytałem, jest napisany zgodnie z moimi [zeznaniem].
(podpis)

Zapoznawszy się z protokołem przesłuchania, pragnę uzupełnić, że w liczbie spraw odwiezionych na Kolegium Specjalne były sprawy grupy oper[acyjno]-śled[czej] z Berdyczowa, którą dowodzili BIEŁOCERKOWSKIJ i ŁUKJANOW, b[yli] zast[ępcą] Zarządu, i [sprawy te] zatwierdziłem [do skierowania] na Kolegium Specjalne, [w ilości] około 300 spraw śledczych.

(podpis)

^a-Przesłuchał^a:

^c-Za zgodność: Zast[ępcą] spec[jalnego] pełnom[ocnika]
NKWD USRS (—)^c

*HDA SBU, Żytomyr, spr. 18842-OF, t. 1, k. 437-441.
Kopia uwierzytelniona, maszynopis.*

---

^{c-c} Wpisano odręcznie.

№ 197
18 січня 1939, Київ. Постанова НКВС УРСР
у справі Михайла Федорова

^а-Постановление^а

г. Киев, 18.I-1939 года, я, зам[еститель] особоуполномоченного НКВД УССР, мл. лейтенант госбезопасности ПРОНИН, рассмотрев следственный материал о гр[аждани]не ФЕДОРОВЕ Михаиле Ермолаевиче, 1900 года рождения, уроженца г. Сызрань, быв[шего] нач[альника] 3 отдела УНКВД, Житомир –

^а-Нашел^а:

Произведенными следственными действиями установлено: что он, будучи начальником III-го отдела УНКВД, Житомир, давал явно преступные указания своим подчиненным об аресте лиц по спискам спецчастей предприятий, при отсутствии материалов в УНКВД о их к-р деятельности. ФЕДОРОВ устанавливал лимиты для отделений своего отдела, не считаясь с наличием данных в отделениях для арестов, устанавливал 3-х дневный срок для окончания следдел по арестованным и передачи таковых на рассмотрение суд[ебной] Тройке, заведомо зная об отсутствии доказательств, чем понудил подчиненных ему лиц на массовые незаконные меры допросов.

ФЕДОРОВ допустил в III отделе УГБ УНКВД методы групповых допросов обвиняемых в 10–15 человек, с избиванием одного из арестованных, в целях воздействия на других и получения показаний и, таким образом, создавал фиктивные групповые следдела, выписывая обвинительные заключения на 150–300 человек обвиняемых, создав видимость вскрытия крупных подпольных к-р организаций.

ФЕДОРОВ, изменяя после допросов показания обвиняемых и в измененном виде, с прибавлением в эти протоколы вымышленных фактов, копии протоколов направлял в центр.

Будучи начальником штаба Тройки УНКВД, ФЕДОРОВ преступно халатно относился к оформлению решений Тройки и составлению протоколов заседаний Тройки, допустил при этом, что предписания об исполнении решений Тройки выписывались до подписи протоколов заседаний.

Предписания эти не проверялись и не контролировались ФЕДОРОВЫМ, в результате такой преступной деятельности, приведены в исполнение решения Тройки осужденных к ВМН свыше 2000 арестованных,

---

^а-^а *Написано великими літерами.*

Nr 197
18 stycznia 1939, Kijów. Postanowienie NKWD USRS
w sprawie Michaiła Fiodorowa

a-Postanowienie^a

M[iasto] Kijów, 18 I-1939 roku, ja, zast[ępcą] spec[jalnego] pełnomocnika NKWD USRS, mł[odszy] lejtnant bezpieczeństwa państw[owego] PRONIN, po zapoznaniu się z materiałami śledczymi dotyczącymi ob[ywate]la FIODOROWA Michaiła Jermołajowicza, urodzonego w 1900 roku w m. Syzrań, by[łego] naucz[elnika] 3 Oddziału UNKWD, Żytomierz,

a-Ustaliłem^a:

Na podstawie przeprowadzonego postępowania śledczego ustalono co następuje: [wyżej wymieniony], będąc naczelnikiem III Oddziału UNKWD w Żytomierzu, dawał swoim podwładnym, rozkazy aresztowania osób występujących w spisach jednostek spec[jalnych] zakładów przemysłowych, na które NKWD nie posiadało żadnych materiałów [stwierdzających] ich k-r działalność, co jest oczywistym przestępstwem. FIODOROW ustanawiał limity dla wydziałów swojego oddziału; nie licząc się z ilością [zebranych] przez wydziały [dokonujące] aresztowań informacji, ustanawiał 3-dniowe terminy dla zakończenia spraw śled[czych] dotyczących aresztowanych i przekazania ich do rozpatrzenia przez sąd[ową] trójkę, z góry wiedząc, że nie ma [żadnych] dowodów, przez co zmusił swoich podwładnych do masowego stosowania nieprawnych metod przesłuchania.

FIODOROW dopuścił do stosowania w III Oddziale UGB UNKWD metod grupowego przesłuchiwania oskarżonych w ilości 10–15 osób, [stosując metodę] pobicia jednego z aresztowanych w celu podziałania na pozostałych i uzyskania zeznań i w ten sposób, wypisując wnioski oskarżycielskie na 150–300 osób oskarżonych, tworzył wizję wykrycia dużych podziemnych k-r organizacji.

FIODOROW, zmieniając po przesłuchaniach zeznania oskarżonych i wprowadzając [do tych protokołów] zmyślane fakty, kierował kopie protokołów w [tak] zmienionej formie do centrali.

Będąc naczelnikiem sztabu trójki UNKWD, FIODOROW niedbale i z łamaniem prawa odnosił się do formalnego sposobu przygotowania postanowień trójki i sporządzania protokołów z posiedzeń trójki; dopuścił przy tym do tego, że rozkazy o wykonaniu postanowień trójki wypisywane były przed podpisaniem protokołów posiedzeń.

FIODOROW nie przeglądał i nie kontrolował tych rozkazów. W rezultacie tych niezgodnych z prawem działań wykonano postanowienia trójki – wyroki orzekające karę WMN na ponad 2000 osób, zanim protokoły trójki zostały

---

^{a-a} Zapisano wersalikami.

до подписания протоколов Тройки и свыше 2000 арестованных, протоколы на коих остались не подписанными и поныне.

На основании изложенного, руководствуясь ст. ст. 126 и 127 УПК УССР, привлечь ФЕДОРОВА Михаила Ермолаевича в качестве обвиняемого, предъявив ему обвинение по ст. 206-17 п. «б».

Копию настоящего постановления направить прокурору ПВВ УССР.

^а-Зам[еститель] особоуполномоченного НКВД УССР
Мл. лейтенант госбезопасности^а
(—) ПРОНИН

^а-Утверждаю^а:

^а-Врид. Наркома внутренних дел УССР
Майор госуд[арственной] безопасности^а
(—) КОБУЛОВ

Постановление мне объявлено «^б-19-^б» января 1939 г.

(—) М. ФЕДОРОВ

*ГДА СБУ, Житомир, спр. 18842-ОФ, т. 1, арк. 234–235.
Оригінал, машинопис.*

---

^{б-б} Вписано від руки.

podpisane, oraz na ponad 2000 aresztowanych, na których protokoły nie zostały podpisane do dnia dzisiejszego.

Na podstawie przedstawionych wyżej [faktów], powołując się na art. 126 i art. 127 KPK USRS [postanawiam] FIODOROWA Michaiła Jermołajowicza postawić w stan oskarżenia, przedstawiając mu oskarżenie z art. 206-17 p. „b”.

Kopię tego postanowienia skierować do prokuratora PWW USRS.

^{a-}Zast[ępc]a Pełnomocnika Spec[jalnego] NKWD USRS
Mł[odszy] lejtnant bezpieczeństwa państw[owego]^a
(—) PRONIN

^{a-}Zatwierdzam:

p.o. *Narkoma* Spraw Wewnętrznych USRS
Major bezp[iecieństwa] państw[owego]^a
(—) KOBUŁOW

Postanowienie przedstawiono mi „^{b-19-b}” stycznia 1939 r.
(—) M. FIODOROW

HDA SBU, Żytomyr, spr. 18842-OF, t. 1, k. 234–235.
Oryginał, maszynopis.

---

^{b-b} *Wpisano odręcznie.*

№ 198
19 січня 1939, Київ. Постанова НКВС УРСР
у справі Матвія Леснова-Ізраїлєва

«^аУтверждаю»

Врид Наркома внутренних дел УССР
Майор государственной безопасности^а

(—) КОБУЛОВ
«^б19-^б» января 1939 г.

^аПостановление^а

г. Киев, января «19» дня, 1939 года

Я, зам[еститель] особоуполномоченного НКВД УССР, мл. лейтенант госбезопасности ПРОНИН, рассмотрев следственный материал о гр[аждани]не ЛЕСНОВЕ-ИЗРАИЛЕВЕ Матвее Эммануиловиче, 1905 г. рождения, уроженце г. Киева, б[ывшего] нач[альника] 4-го отдела УНКВД, г. Житомир.

^аНашел^а:

Произведенными следственными действиями установлено, что ЛЕСНОВ-ИЗРАИЛЕВ, будучи начальником 4-го отдела УНКВД по Житомирской области, производил аресты без наличия уличающих данных о принадлежности арестовываемых к к-р организациям, излагая в справках, что эти лица являются участниками к-р организаций.

Создавал искусственно групповые дела, не располагая следственными данными о принадлежности арестованных к одной к-р организации.

Практиковал и допускал массовые нарушения и применения незаконных методов допросов обвиняемых, проводившихся сотрудниками 4-го отдела, в частности, сам принимал участие в избииении арестованных, которые от избийений умерли (СКРИПНИК, ДЖУРИНСКИЙ и друг[ие]).

Через МАЛУКУ организовал оформление дела СКРИПНИКА и ДЖУРИНСКОГО – осуждения по 1-й категории, после того, как они были убиты.

Совместно с МАЛУКОЙ практиковал передпросы обвиняемых, добиваясь незаконными методами от них показаний о шпионской деятельности, при отсутствии об этом каких-либо данных, с целью создания дел, подсудных Тройке.

Организовал совместно с МАЛУКОЙ массовые подлоги по делам, а именно: составление постановлений о привлечении в качестве обвиняемых – задним числом на основании протоколов допроса обвиняемых.

Постановления об избрании меры пресечения, начатия следствия, продлении срока содержания под стражей, как правило, составлял задними числами, в целях сокрытия незаконного содержания арестованных под стражей.

Nr 198
19 stycznia 1939, Kijów. Postanowienie NKWD USRS
w sprawie Matwieja Lesnowa-Izrailewa

„^aZatwierdzam”

p.o. *Narkoma* Spraw Wewnętrznych USRS

Major Bezpieczeństwa Państw[owego]^a

(—) KOBUŁOW

„^b19^{b7}” stycznia 1939 r.

^aPostanowienie^a

m. Kijów, dnia „19” stycznia, 1939 roku

Ja, zast[ępc]a spec[jalnego] pełnomocnika NKWD USRS, mł[odszy] lejtnant bezpieczeństwa państw[owego] PRONIN, po zapoznaniu się z materiałami śledczymi dotyczącymi ob[ywate]la LESNOWA-IZRAILEWA Matwieja Emmanułowicza, urodzonego w 1905 r. w m. Kijowie, b[yłego] nacz[elnika] 4 Oddziału UNKWD m. Żytomierz.

^aUstaliłem^a:

Na podstawie przeprowadzonego postępowania śledczego ustalono co następuje: LESNOW-IZRAILEW, będąc naczelnikiem 4 Oddziału UNKWD obwodu żytomierskiego, przeprowadzał aresztowania bez wystarczającej ilości materiałów dowodowych o przynależności aresztowanych do k-r organizacji, podając w informacjach, że osoby te są członkami k-r organizacji.

Nie dysponując danymi śledczymi o przynależności aresztowanych do jednej z k-r organizacji, tworzył w sposób sztuczny sprawy grupowe.

Praktykował i dopuszczał do nagminnego łamania prawa oraz stosowania niezgodnych z prawem metod przesłuchiwanie oskarżonych przez pracowników 4 Oddziału, a także on sam brał udział w biciu aresztowanych, którzy na skutek pobicia zmarli (SKRIPNIK, DŻURINSKIJ i inn[i]).

Wykorzystując MAŁUKĘ, zorganizował sporządzenie sprawy SKRIPNIKA i DŻURINSKIEGO jako skazanych według 1 kategorii już po tym, jak zostali zabici.

Razem z MAŁUKĄ stosował powtórne przesłuchanie oskarżonych i używając metod niezgodnych z prawem, domagał się od nich zeznań dotyczących działalności szpiegowskiej, celem sfabrykowania spraw, które podlegają rozpatrzeniu przez trójkę, chociaż nie posiadał na ten temat żadnych danych.

Wspólnie z MAŁUKĄ nagminnie podkładał dokumenty [występujące] w sprawach, a mianowicie: na podstawie protokołów przesłuchań oskarżonych wypisywał z datą wsteczną decyzje o postawieniu w stan oskarżenia.

Postanowienia o zastosowaniu środka zapobiegawczego, o rozpoczęciu śledztwa, o przedłużeniu okresu pozostawiania w areszcie, regularnie datował

Устанавливал незаконные нормы для следователей – добиться 5–8 признаний в день, чем толкал их на совершение вопиющих нарушений.

Не знакомился с делами и обвинительными заключениями, которые он подписывал, как нач[альник] отдела.

Уже после ареста ВЯТКИНА подписал обвинительное заключение по делам, которые были рассмотрены задолго до этого Тройкой и арестованные уже были расстреляны.

На основании вышеизложенного и руководствуясь ст. ст. 126 и 127 УК УССР – привлечь гр. ЛЕСНОВА-ИЗРАИЛЕВА Матвея Эммануиловича в качестве обвиняемого, т. е. в преступлении, предусмотренном ст. 206–17 п. «б» УК УССР.

Копию настоящего постановления направить Военному Прокурору ПО и ВО НКВД УССР.

^аИ.О. Зам[естителя] особоуполномоченного НКВД УССР
Мл. лейтенант госбезопасности^а
(—) ПРОНИН

Постановление мне объявлено «^б19^б» января 1939 г.
(—) ЛЕСНОВ-ИЗРАИЛЕВ

*ГДА СБУ, Житомир, спр. 18842-ОФ, т. 1, арк. 409–411.
Оригінал, машинопис.*

wstecz, w celu ukrycia faktów bezprawnego przetrzymywania aresztowanych w areszcie.

Ustalał niezgodne z prawem normy dla śledczych – uzyskać 5–8 [przypadków] przyznania się do winy w ciągu dnia, przez co popychał ich do popełnienia wołających o pomstę do nieba nadużyć.

Jako nacz[elnik] oddziału podpisywał sprawy i wnioski oskarżycielskie bez zapoznania się z ich treścią.

Już po aresztowaniu WIATKINA podpisał wnioski oskarżycielskie w sprawach, które zostały rozpatrzone do tego czasu przez trójkę, i aresztowani zostali już rozstrzelani.

Na podstawie przedstawionych wyżej [faktów], powołując się na art. 126 i art. 127 KK USRS [postanawiam] ob. LESNOWA-IZRAILEWA Matwieja Emmanuiłowicza postawić w stan oskarżenia, zarzucając mu popełnienie przestępstwa przewidzianego w art. 206–17 p. „b” KK USRS.

Kopię tego postanowienia skierować do prokuratora wojskowego PO i WO NKWD USRS.

^ap.o. Zast[ępcy] Spec[jalnego] Pełnomocnika NKWD USRS
Mł[odszy] lejtnant bezpieczeństwa państw[owego]^a
(—) PRONIN

Postanowienie przedstawiono mi „^b19-^{b7}” stycznia 1939 r.
(—) LESNOW-IZRAILEW

*HDA SBU, Żytomyr, spr. 18842-OF, t. 1, k. 409–411.
Oryginał, maszynopis.*

№ 199

19 січня 1939, б.м.в. Протокол допиту Данила Манька

^а-Протокол допроса^а
^а-Обвиняемого МАНЬКО Даниила Ивановича^а
от 19 января 1939 года

Допроса начат в 16 ч.

^а-Вопрос^а: Признаете себя виновным в предъявленном вам обвинении?

^а-Ответ^а: Признаю себя виновным в том:

1. Что являлся докладчиком след[ственных] дел на суд[ебную] Тройку по УНКВД, Житомир, т. е. след[ственных] дел III отдела, я не знакомился с материалами следствия и не знал таковых, а докладывал по альбомам и обвинительным заключениям, кроме следственных дел по немецкой линии.

2. Проставлял с ВЯТКИНЫМ на альбомных справках букву «Р», без участия членов судебной Тройки, на основании чего, эти лица оформлялись по протоколам заседания Тройки, как осужденные к высшей мере наказания и приговора приводились в исполнение.

3. В избииении арестованных, и практиковал избиеение арестованного в присутствии группы допрашиваемых, а также вводил арестованного в группу арестованных, которых на допросах были избиты, это делал с целью их признания, как участников к-р организации.

4. Создавал искусственно групповые дела из одиночек, не располагая материалами об их связях по к-р деятельности, это я делал по распоряжению ФЕДОРОВА и по его же указанию я давал распоряжения подчиненным мне лицам передопрашивать арестованных, под углом их участия в к-р организациях.

^а-Вопрос^а: Вы единолично проставляли на альбомных справках и обвинительных заключениях букву «Р»? На основании чего эти лица расстреливались?

^а-Ответ^а: Буква «Р» единолично я не проставлял, а проставлял на альбомах только по указанию ВЯТКИНА на копиях альбомов и обвинительных заключениях, после решения Тройки.

^а-Вопрос^а: Следствием установлено, что вы докладывали дела на заседаниях Тройки на лиц, умерших в заключении. Признаете ли это?

^а-Ответ^а: Возможно, что такие лица по альбомным справкам были, но я этого не знал.

^а-Вопрос^а: Вы устанавливали лимиты на арест лиц, без компрометирующих материалов и об окончании следствия в три дня?

---

^а-^а *Написано великими літерами.*

Nr 199

19 stycznia 1939, b.m.w. Protokół przesłuchania Daniła Mańki

^a-Protokół przesłuchania^a

^a-Oskarżonego MAŃKI Daniła Iwanowicza^a

z [dnia] 19 stycznia 1939 roku

Przesłuchanie rozpoczęło o godz. 16.[00].

^a-Pytanie^a: Czy przyznajecie się do postawionych Wam zarzutów?

^a-Odpowiedź^a: Przyznaję się do winy w tym, że:

1. Byłem referentem spraw śled[czych] kierowanych na posiedzenie sąd[owej] trójki UNKWD w Żytomierzu, tzn. spraw śled[czych] III Oddziału; nie zapoznawałem się z materiałami śledztwa i nie znałem się na nich, a [tylko] referowałem [je] według [przygotowanych] albumów i wniosków oskarżycielskich, oprócz spraw śledczych po linii niemieckiej.

2. Razem z WIATKINEM stawiałem na albumach literę „R”, bez udziału [przy tym] członków sądowej trójki, na podstawie czego w protokołach posiedzeń trójki osoby te formalnie zaliczano do skazanych na najwyższy wymiar kary i wyroki wykonywano.

3. Biłem aresztowanych i praktykowałem bicie aresztowanego w obecności grupy przesłuchiwanym, a także wprowadzałem aresztowanego do grupy aresztowanych, którzy byli bici podczas przesłuchania, czyniłem to w tym celu, aby przyznali się do winy jako członkowie k-r organizacji.

4. Ze spraw pojedynczych tworzyłem sztucznie sprawy grupowe, nie dysponując materiałami, które mówiły o ich związku z k-r działalnością; czyniłem to na polecenie FIODOROWA i także na jego rozkaz wydawałem polecenia moim podwładnym, aby dokonali powtórnych przesłuchań aresztowanych pod kątem ich udziału w k-r organizacjach.

^a-Pytanie^a: Czy literę „R” stawialiście na albumach i wnioskach oskarżycielskich na własną rękę? Czy na tej podstawie te osoby zostały rozstrzelane?

^a-Odpowiedź^a: Literę „R” na własną rękę nie stawiałem, a stawiałem ją na albumach tylko na polecenie WIATKINA; na kopiach albumów i wnioskach oskarżycielskich [stawiałem] po osądzeniu przez trójkę.

^a-Pytanie^a: W śledztwie ustalono, że na posiedzeniach trójki referowaliście sprawy, które dotyczyły osób zmarłych podczas przebywania w więzieniu. Przyznajecie się do tego?

^a-Odpowiedź^a: Możliwe, że osoby takie występowały w albumach, ale ja o tym nic nie wiedziałem.

^a-Pytanie^a: Czy to Wy ustalaliście limity aresztowania osób bez materiałów kompromitujących i [termin] ukończenia śledztwa w trzy dni?

---

^a-^a Zapisano wersalikami.

^а-Ответ^а: Устанавливал количество ареста только перед 1-м маем, но с наличием объективных данных: его соц[иальное] положение (кулак, раскулаченный и т. д.), срок ведения следствия в три дня я устанавливал по указанию ФЕДОРОВА, как нач[альника] III отдела.

^а-Вопрос^а: Понуждали вы подчиненных вам по службе работников писать обвинительные заключения по делам, с которыми они не были знакомы?

^а-Ответ^а: Да, такие действия были, но это было по указанию ФЕДОРОВА, писали ЖАБОТИНСКИЙ, ФРАНЦ, ГРИЦЫК и др[угие].

^а-Вопрос^а: Вы понуждали подчиненных вам лиц на получение незаконных показаний от лиц, на которых не было доказательств и было распоряжение ФЕДОРОВА освободить таковых?

^а-Ответ^а: Распоряжения ФЕДОРОВА об освобождении лиц я никогда не получал. Но по распоряжению ВЯТКИНА и ФЕДОРОВА, я давал указания подчиненным, чтобы допрашивали лиц и разбирались с ними, такие лица арестованы были по 1-му отделению с санкцией ФЕДОРОВА, и таких лиц было около 90 человек.

^а-Вопрос^а: Вы составляли фиктивную справку на арест БРОНШТЕЙН-КУРИЛО?

^а-Ответ^а: Справка на БРОНШТЕЙН-КУРИЛО составлялись мною и КУРАВСКИМ по распоряжению б[ывшего] зам[естителя] нач[альника] УНКВД – ГРИШИНА, это распоряжение получил я. Эта справка составлялась по материалам следствия ее мужа и дочери.

Допрос окончен 17 ч. 18 м.

Протокол записан с моих слов верно и прочитан мною. (подпись)

^а-Допросил:

Зам[еститель] особоуполномоченного НКВД УССР^а

(—) ПРОНИН

^a-Odpowiedź^a: Ilość aresztowań ustalałem tylko przed 1 maja, ale [zawsze] przy posiadaniu obiektywnych informacji: jego pochodzenie społ[eczne] (kułak, rozkułaczony itd.); termin przeprowadzenia śledztwa w ciągu trzech dni ustalałem na rozkaz FIODOROWA jako nacz[elnika] III Oddziału.

^a-Pytanie^a: Czy zmuszaliście podlegających Wam w stosunku służbowym pracowników do pisania wniosków oskarżycielskich w sprawach, z którymi się nie zapoznali?

^a-Odpowiedź^a: Tak, takie przypadki były, ale tylko na polecenie FIODOROWA; pisali ŻABOTINSKI, FRANC, GRICYK i in[ni].

^a-Pytanie^a: Czy zmuszaliście podległe Wam osoby do wydobywania bezprawnych zeznań od osób, na które nie było dowodów [winy], a było polecenie FIODOROWA, aby takie [osoby] uwolnić?

^a-Odpowiedź^a: Nigdy nie otrzymałem od FIODOROWA polecenia, aby kogoś uwolnić. Ale z rozkazu WIATKINA i FIODOROWA wydawałem polecenia podwładnym, aby przesłuchiwali osoby i zajęli się nimi; takie osoby zostały aresztowane przez 1 wydział na podstawie sankcji [wydanej przez] FIODOROWA i takich osób było około 90.

^a-Pytanie^a: Czy to Wy przygotowaliście fikcyjną notatkę w celu aresztowania BRONSZTEJN-KURIŁO?

^a-Odpowiedź^a: Informacje dotyczące BRONSZTEJN-KURIŁO przygotowałem ja i KURAWSKI na polecenie b[yłego] zast[ępcy] nacz[elnika] UNKWD GRISZYNA; polecenie to otrzymałem ja. Informacje te pochodziły z materiałów śledczych jej męża i córki.

Przesłuchanie zakończono o godz. 17 minut 18.

Protokół, napisany zgodnie z moimi [zeznaniem] przeczytałem. (podpis)

^a-Przesłuchał:

Zast[ępcą] Spec[jalnego] Pełnomocnika NKWD USRS^a

(—) PRONIN

№ 200

19 лютого 1939, б.м.в. Особисті свідчення Григорія Басая

^{а-б}Личные показания^{б-а}

^бСержанта государственной безопасности^б
БАСАЙ Григория Моисеевича от 19 февраля 1939 г.

Будучи предупрежденным по ст. 89 УК УССР показываю:

В УНКВД по Житомирской области я работал с октября 1937 года по июль м[еся]ц 1938 года включительно, т. е. до перевода меня на работу в НКВД УССР.

В период с апреля по июль 1938 года исполнял обязанности начальника отделения 3-го отдела УГБ УНКВД.

О преступной деятельности бывшего вражеского руководства УНКВД по Житомирской области мне известно следующее:

С приходом на работу начальника УНКВД – врага народа ВЯТКИНА и несколько позже, начальника 3 отдела – врага ФЕДОРОВА (оба ставленники врага народа УСПЕНСКОГО), начался разворот т. н. массовой операции по разгрому к-р националистического подполья, в процессе которой грубо извращалась революционная законность.

В соответствии с указаниями врага УСПЕНСКОГО, на майском оперативном совещании в Житомире, ВЯТКИНЫМ были созданы кустовые оперативно-следственные группы в Житомире, Новоград-Волыньске, Бердичеве и Коростене.

Начальником Житомирской оперследгруппы был назначен ФЕДОРОВ, а его заместителем МАНЬКО.

^аО производстве незаконных арестов^а.

После выезда из Житомира УСПЕНСКОГО, ВЯТКИН вызвал меня к себе в кабинет, где был ФЕДОРОВ и потребовал списки членов партии – поляков по национальности.

Так как таких списков в 3 отделе не было, ВЯТКИН обругал меня матерщиной и позвонил секретарю обкома КП(б)У ДИДЕНКО.

Обращаясь по телефону к ДИДЕНКО от имени УСПЕНСКОГО, ВЯТКИН попросил его взять с собой поляков-коммунистов, с указанием возраста, места работы, занимаемой должности и подвезти к нему в УНКВД для совместного решения весьма срочного и важного мероприятия по ним.

---

^{а-а} Підкреслено машинописним способом.

^{б-б} Написано великими літерами.

Nr 200

19 lutego 1939, b.m.w. Własnoręcznie spisane zeznania Grigorija Basaja

^{a-b}Zeznania własne^{b-a}

^b-sierżanta bezpieczeństwa państwowego^b

BASAJA Grigorija Moisiejewicza z 19 lutego 1939 r.

Uprowadzony o [odpowiedzialności karnej] z art. 89 KK USRS zeznaję, [co następuje]:

W UNKWD obwodu żytomierskiego pracowałem od października 1937 roku do m[iesiąca] lipca 1938 roku włącznie, tzn. aż do przeniesienia mnie do pracy w NKWD USRS.

W okresie od kwietnia do lipca 1938 roku pełniłem obowiązki naczelnika wydziału 3 Oddziału UGB UNKWD.

O przestępczej działalności byłego, wrogiego kierownictwa UNKWD obwodu żytomierskiego wiem, co następuje:

Wraz z objęciem przez wroga narodu, WIATKINA, stanowiska naczelnika UNKWD, a nieco później, przez wroga FIODOROWA [stanowiska] naczelnika 3 Oddziału, (obaj protegowani wroga narodu USPIENSKIEGO), nastąpił rozruch tzw. masowej operacji rozbicia k-r podziemia nacjonalistycznego, w trakcie której było poważnie naruszane prawo rewolucyjne.

Zgodnie z rozkazami wroga USPIENSKIEGO na majowym zebraniu operacyjnym w Żytomierzu, WIATKIN powołał półlegalne grupy operacyjne w Żytomierzu, Nowogrodzie Wołyńskim, Berdyczowie i Korosteniu.

Na naczelnika żytomierskiej grupy oper[acyjno-]śled[czej] został wyznaczony FIODOROW, a na jego zastępcę – MAŃKO.

^a-O przeprowadzaniu niezgodnych z prawem aresztowań^a.

Po wyjeździe USPIENSKIEGO z Żytomierza, WIATKIN wezwał mnie do siebie, do swojego gabinetu, gdzie był FIODOROW, i zażądał spisów członków partii narodowości polskiej.

Ponieważ takich spisów w 3 Oddziale nie było, WIATKIN obrzucił mnie [najgorszymi] przekleństwami i zadzwonił do sekretarza *obkomu* KP(b)U DIDIENKI.

Rozmawiając telefonicznie z DIDIENKĄ, WIATKIN w imieniu USPIENSKIEGO poprosił go, aby zabrał ze sobą [spis] Polaków-komunistów, zawierający [podstawowe dane, tj.] wiek, miejsce pracy, zajmowane stanowisko, i przyjechał do niego, do UNKWD, w celu wspólnego podjęcia wobec nich niezwykle szybkich i ważnych działań.

---

^{a-a} Podkreślono maszynowo.

^{b-b} Zapisano wersalikami.

В тот же день вечером ФЕДОРОВ передал мне список членов партии – поляков по области с отметками на нем птичками – V, кто подлежит аресту, и предложил составить справки на арест этих лиц, как участников «ПОВ».

Я спросил ФЕДОРОВА, кем делались отметки на подлежащих аресту членов партии и на каком основании, на что ФЕДОРОВ ответил: «Какое тебе дело – отметки делал начальник Управления ВЯТКИН и секретарь обкома КП(б)У ДИДЕНКО в моем присутствии. Все намеченные к аресту являются повцами и по приказанию ВЯТКИНА сегодня же должны быть арестованы».

ФЕДОРОВЫМ было продиктовано содержание справки на арест, примерно так: «Такой-то (перечисляется фамилия, имя и отчество, возраст, место службы и должность, национальность) является участником «ПОВ» и подлежит аресту».

По таким справкам, подписанным ВЯТКИНЫМ и ФЕДОРОВЫМ, было арестовано в Житомире до 20 человек членов партии – поляков по национальности, без каких-либо других для ареста оснований.

В числе арестованных, помню, были ^вГОЛОВИНСКИЙ Михаил^в – инструктор обкома комсомола, его сестра – ^вГОЛОВИНСКАЯ Валентина^в, работала в ресторане, НИКИТИН – секретарь РПК, кажется, Брусиловского района и ряд других, фамилий которых не помню.

Со слов ФЕДОРОВА мне известно, что на аресте ГОЛОВИНСКИХ настаивал секретарь обкома ДИДЕНКО, которому они являлись подозрительными по шпионажу.

Всего по списку поляков-коммунистов было намечено к аресту по области до 60-ти человек.

ФЕДОРОВЫМ была составлена специальная директива на имя нач[альников] оперследгрупп о производстве одновременной ^воперации по аресту членов партии поляков, по всей области^в.

Эта директива, почему-то не была послана и распоряжение об аресте, намеченных по списку лиц ФЕДОРОВЫМ, а затем по его поручению секретарем 3 отдела МЕЛЬНИК, передавалась по телефону.

Этот список с отметками на нем о подлежащих аресту лицах, должен находиться в делах 1-го отделения 3 отдела УНКВД.

^вФЕДОРОВ почти ежедневно на приеме и на проводимых им оперативных совещаниях, требовал произвести арест всех проживающих в Житомире поляков и немцев^в.

Я докладывал ФЕДОРОВУ, что все имевшиеся в отделении агентурные материалы на поль[ский] к-р элемент, в процессе операции реализованы.

Произведены также аресты лиц, проходящих по показаниям разоблаченных врагов и других оснований, для производства новых арестов – нет.

ФЕДОРОВ в злобном тоне с руганью матерщиной, обозвал меня оппортунистом и предложил найти и дать ему списки, представленные

---

^{в-в} Підкреслено від руки.

Tego samego dnia wieczorem FIODOROW przekazał mi spis członków partii, Polaków z obwodu, z zaznaczonymi na nim „ptaszkami” – V, [które oznaczały] kogo aresztować i polecił przygotować wnioski aresztowania tych osób jako członków POW.

Zapytałem FIODOROWA, kto robił adnotacje członków partii, [typując ich] do aresztowania i na jakiej podstawie, na co FIODOROW odpowiedział: „Co cię to obchodzi – adnotacje robił naczelnik Zarządu WIATKIN i sekretarz *obkomu* KP(b)U DIDIENKO w mojej obecności. Wszyscy wyznaczeni do aresztowania są peowiakami i na rozkaz WIATKINA jeszcze dzisiaj powinni zostać aresztowani”.

FIODOROW podyktował treść wniosku o aresztowanie mniej więcej tak: „Taki a taki (wymienia się nazwisko, imię, imię ojca, wiek, miejsce służby i stanowisko, narodowość) jest członkiem POW i podlega aresztowaniu”.

Na podstawie takich wniosków, które podpisał WIATKIN i FIODOROW, w Żytomierzu zostało aresztowanych około 20 osób, członków partii, narodowości polskiej, bez jakichkolwiek innych podstaw uzasadniających areszt.

W liczbie aresztowanych, pamiętam, był °GOŁOWINSKIJ Michaił° – instruktor *obkomu* komsomołu, jego siostra °GOŁOWINSKAJA Walentina°, pracowała w restauracji, NIKITIN – sekretarz RPK, wydaje mi się, rejonu brusiłowskiego, i szereg innych, nazwisk których nie pamiętam.

Ze słów FIODOROWA wiem, że w sprawie aresztowania GOŁOWINSKICH naciskał sekretarz *obkomu* DIDIENKO, który podejrzewał ich o szpiegostwo.

Ogółem, według spisu Polaków-komunistów, w obwodzie wyznaczono do aresztowania około 60 osób.

FIODOROW przygotował specjalną dyrektywę do nacz[elnika] oper[acyjnych] grup śled[czych] o przeprowadzeniu jednoczesnej °operacji aresztowania członków partii, Polaków, na terytorium całego obwodu°.

Dyrektywa ta, nie wiadomo z jakiego powodu, nie została wysłana i rozporządzenie o aresztowaniu zaznaczonych w spisie osób FIODOROW, a następnie na jego polecenie sekretarz 3 Oddziału MIELNIK przekazywali telefonicznie.

Spis ten, z naniesionymi adnotacjami o wytypowanych do aresztowania osobach, powinien znajdować się w sprawach 1 Wydziału, 3 Oddziału UNKWD.

°FIODOROW, prawie codziennie, podczas urzędowania i prowadzonych przez niego zebraniach operacyjnych, żądał przeprowadzenia aresztowań wszystkich mieszkających w Żytomierzu Polaków i Niemców°.

Referowałem FIODOROWOWI, że wszystkie materiały agenturalne dotyczące pol[skiego] elementu k-r, które były w posiadaniu wydziału, zostały wykorzystane w trakcie operacji.

Przeprowadzono także aresztowania osób, które pojawiały się w zeznaniach zdemaskowanych wrogów i innych. Podstaw dla przeprowadzenia nowych aresztowań nie ma.

°-° Podkreślono odręcznie.

спецчастями предприятий г. Житомира на работающих там поляков и он найдет и покажет, кого нужно арестовывать.

Указанные выше списки по Житомирскому Лесхозу, Хлебзаводу, Электростанции и Водопроводу мною были взяты в Промышленном отделении 3 отдела и переданы ФЕДОРОВУ.

^аРассмотрев эти списки, ФЕДОРОВ^в красным и других цветов карандашом сделал на них отметки (обвел кольцом или ставил ^вптички – V, или надпись – арестовать)^в против лиц, подлежащих аресту. Возвратив списки, мне предложил поручить оперуполномоченным составить справки на арест этих лиц, как участников «ПОВ».

Справки на производство ареста по спискам составлялись оперуполномоченными – ТОМИН, ЖАБОТИНСКИЙ, КУРОВСКИЙ и подписывались ВЯТКИНЫМ или его заместителем ЛУКЪЯНОВЫМ и ФЕДОРОВЫМ.

Списки спецчастей по перечисленным выше промышленным объектам затем были забраны МАНЬКО, который писал на них отметки ^в«арестовать» против лиц немецкой национальности.

В тех случаях, когда прокурор отказывался давать санкции на арест, ФЕДОРОВ и МАНЬКО ставали на путь обмана его и делали подлоги в справках на арест^в.

Со слов ФЕДОРОВА мне известно, что МАНЬКО представил справку прокурору на арест 19 человек немцев и, пользуясь тем, что прокурор накладывал резолюцию «арест поименованных в справке лиц – санкционирую», дописывал в справку еще по 100 человек.

ФЕДОРОВ, как бы шутя, предлагал мне следовать в этом примере МАНЬКО, от чего я категорически отказался, заявив, что это преступно.

^аОб извращениях методов допроса^а.

ВЯТКИН и ФЕДОРОВ не хотели и слушать об окончании следственных дел на одиночек или группу лиц, избличенных в к-р деятельности.

^вОба они проводили линию на создание единой не существующей на деле польской, немецкой, РОВС'овской и других окрасок к-р организации^в.

Подтверждающим это обстоятельство фактом является то, что ФЕДОРОВЫМ были забраны со штаба Тройки УНКВД, ^вранее законченные дела^в на одиночек и группы лиц по польской и немецкой к-р и переданы следователям для переоформления их, т. е. ^впередопроса обвиняемых, как участников «ПОВ» или фашистских штурмовых отрядов^в.

ФЕДОРОВ распорядился объединить следственные дела на арестованных поляков, работавших до ареста в системе того или иного объекта в одно дело, распределить дела между следователями и ^вдопрашивать арестованных в принадлежности их к «ПОВ»^в, существующей на данном объекте (Лесхоз, Хлебзавод и др.), т. е. вести следствие так, чтобы это была единая организация «ПОВ».

ФЕДОРОВ почти ежедневно созывал совещания следователей у себя в кабинете и выезжал в тюрьму, где требовал от следователей представления

FIODOROW złowrogim tonem i używając wymyślnych przekleństw, nazwał mnie oportunistą i polecił odnaleźć i przedłożyć mu spisy, które przygotowały jednostki spec[jalnej] przedsiębiorstw Żytomierza dotyczące pracujących tam Polaków i on znajdzie, i pokaże, kogo należy aresztować.

Wymienione wyżej spisy żytomierskiego *leschozu*, zakładu piekarniczego, elektrowni i *wodoprowodu* zabrałem z Wydziału Przemysłowego 3 Oddziału i przekazałem FIODOROWOWI.

°FIODOROW, zapoznawszy się z tymi spisami^c, zarówno ołówkiem czerwonym jak i używając innych kolorów, postawił na nich znaki (otoczył obwódką lub postawił „ptaszki” – V, albo napisał – aresztować)^c przy osobach, które należało aresztować. Zwróciwszy mi spisy, polecił, abym nakazał pełnomocnikom oper[acyjnym] przygotować wnioski na areszt tych osób jako członków POW.

Wnioski na areszt według spisów przygotowywali pełnomocnicy oper[acyjni] – TOMIN, ŻABOTINSKIJ, KUROWSKIJ, a podpisywał je WIATKIN lub jego zastępcy ŁUKJANOW i FIODOROW.

Następnie spisy z jednostek spec[jalnych] wyżej wymienionych przedsiębiorstw zabrał MAŃKO, który pisał na nich uwagi °„aresztować” przy osobach narodowości niemieckiej.

W tych przypadkach, kiedy prokurator odmawiał wydania nakazu aresztowania, FIODOROW i MAŃKO wchodzili na drogę kłamstwa i fałszowali wnioski o areszt^c.

Ze słów FIODOROWA wiem, że MAŃKO przedstawił wniosek prokuratorowi o aresztowanie 19 osób, Niemców i wykorzystując to, że prokurator dołączał swoją uwagę o treści: „areszt wymienionych we wniosku osób – zatwierdzam”, dopisywał [potem] we wniosku jeszcze ponad 100 osób.

FIODOROW, jakby żartując, proponował mi, abym naśladował w tym względzie MAŃKĘ, czego kategorycznie odmówiłem, oświadczając, że to przestępstwo.

^aO wypaczeniach w metodach przesłuchania^a.

WIATKIN i FIODOROW nie chcieli nawet słyszeć o zakończeniu spraw śledczych dotyczących pojedynczych osób lub grupy osób, zdemaskowanych w k-r działalności.

°Obydwaj szli po linii stworzenia wspólnej, w rzeczywistości nieistniejącej, polskiej, niemieckiej, ROWS-owskiej i innych maści, k-r organizacji^c.

Faktem potwierdzającym tę okoliczność było to, że FIODOROW zabrał ze sztabu trójki UNKWD °zakończone wcześniej sprawy^c [działalności] k-r pojedynczych osób i grup osób narodowości polskiej i niemieckiej i przekazał je śledczym w celu ich przepracowania, tzn. °powtórnego przesłuchania oskarżonych jako członków POW lub faszystowskich oddziałów szturmowych^c.

FIODOROW polecił złączyć sprawy śledcze dotyczące aresztowanych Polaków, którzy przed aresztowaniem pracowali na tym lub innym obiekcie, w jedną sprawę, rozdzielić sprawy pomiędzy śledczych i °przesłuchiwać aresztowanych pod kątem ich przynależności do POW istniejącej w danym obiekcie (*leschoz*,

ему^в не менее 4–5 признаний арестованных об их участии в «ПОВ» в сутки^в. При чем показания одного арестованного обязательно должны перекрываться показаниями другого.

На этих же совещаниях и в личных беседах со следователями ФЕДОРОВЫМ давались установки^в «не стесняться и записывать в протокол побольше поляков, которых называет арестованный – все равно они являются участниками „ПОВ”»^в.

Для достижения указанной цели, ФЕДОРОВ предлагал следователям не миндальничать с арестованными и добиваться от них признаний любыми путями, ^вне останавливаясь перед применением физических методов воздействия^в.

Указания ФЕДОРОВА подкреплялись ВЯТКИНЫМ на совещаниях оперследгруппы УНКВД и как закон, беспрекословно выполнялись следователями.

Передовиком в выполнении установленных ФЕДОРОВЫМ «норм признаний»^в арестованных был МАНЬКО^в.

МАНЬКО почти систематически практиковал групповые (по 10–15 и больше человек) допросы арестованных в одной комнате, при чем арестованные, не давшие «нужных» следствию показаний, ^вподвергались избиению на глазах других арестованных^в.

Много стоило здоровья добиться у ФЕДОРОВА согласия на освобождение ни в чем невинных людей, оговоренных врагами, либо арестованных без всяких на то оснований.

Я неоднократно ставил вопрос перед ФЕДОРОВЫМ об освобождении указанных выше – ^вГОЛОВИНСКОГО Михаила и его сестры Валентины, ЛИСИЧЕНКО Людмилы^в, НИКИТИНА и целый ряд других, фамилий которых сейчас не помню.

ФЕДОРОВ распорядился дела на ГОЛОВИНСКОГО и НИКИТИНА передать в 4-й отдел. Остальных велел допрашивать следователям по линии шпионажа или принадлежности к «ПОВ», не взирая на отсутствие каких-либо для этого улик.

Так, следдела на не сознавшихся ГОЛОВИНСКУЮ, МАРТЫНЮК, ПОТАЙЧУК и ряд других лиц, мною были переданы незаконченными мл. лейтенанту госбезопасности ^вт. ЛЕПИХИНУ^в.

Если ФЕДОРОВ с трудом давал согласие на освобождение кого-либо из-под стражи, то против этого был ВЯТКИН и, зачастую, приходилось обходить ВЯТКИНА и давать дела на подпись его заместителю ЛУКЬЯНОВУ.

О случаях смерти арестованных по польской к-р показать ничего не могу, так как за мою бытность в Житомире таковых не было.

О враждебной практике ВЯТКИНА и ФЕДОРОВА в Житомире, я докладывал вр. Наркома, комдиву тов. ОСОКИНУ, после первого оперативного совещания в ноябре 1938 г., состоявшегося через несколько дней после бегства врага УСПЕНСКОГО.

zakład piekarniczy i in[ne]), tzn. prowadzić śledztwo tak, żeby to była jedna organizacja POW.

FIODOROW prawie codziennie zwoływał zebrania śledczych u siebie w gabinecie i wyjeżdżał do więzienia, gdzie żądał od śledczych, aby dostarczali mu ^cnie mniej niż 4–5 [przypadków] na dobę takich aresztowanych, którzy przyznali się do członkostwa w POW^c. Przy czym zeznania jednego z aresztowanych powinny obowiązkowo pokrywać się z zeznaniami drugiego.

Na tych zebraniach i w osobistych rozmowach ze śledczymi FIODOROW dawał polecenia, ^c„by nie krępować się i zapisywać do protokołu więcej Polaków, których wymienia aresztowany – wszystko jedno, [czy] oni są członkami POW”^c.

W celu osiągnięcia wyznaczonego celu FIODOROW proponował śledczym, żeby nie cackali się z aresztowanymi, ale stosując dowolne środki, dochodzili przyznania do winy, ^cnie wzbraniając się użyć fizycznych środków oddziaływania^c.

Na zebraniach śled[czej] grupy oper[acyjnej] UNKWD rozkazy FIODOROWA potwierdzał WIATKIN i jak prawo były bez zająknięcia wykonywane przez śledczych.

Przodownikiem w wypełnianiu ustalonych przez FIODOROWA „norm przyznawania się do winy” ^caresztowanych był MAŃKO^c.

MAŃKO prawie systematycznie stosował grupowe (po 10–15 osób i więcej) przesłuchania aresztowanych w jednym pokoju, przy czym aresztowani, którzy nie złożyli „potrzebnych” w śledztwie zeznań, ^cpoddawani byli biciu na oczach pozostałych aresztowanych^c.

Wystarać się u FIODOROWA o zgodę na zwolnienie w niczym niewinnych ludzi zaliczonych do wrogów lub aresztowanych zupełnie bezpodstawnie, kosztowało dużo zdrowia.

Niejednokrotnie stawiałem FIODOROWOWI sprawę uwolnienia wymienionych wyżej [osób] – ^cGOŁOWINSKIEGO Michała i jego siostry Walentyny, LISICZENKO Ludmiły^c, NIKITINA i wielu innych, nazwisk, których teraz nie pamiętam.

FIODOROW zarządził, aby sprawy GOŁOWINSKIEGO i NIKITINA przekazać do 4 Oddziału. Pozostałych polecił przesłuchiwać śledczym pod kątem szpiegostwa lub przynależności do POW, nie bacząc na brak jakichkolwiek do tego poszlak.

W ten sposób, sprawy śled[cze] osób, które nie przyznały się do winy, GOŁOWINSKIEGO, MARTYNIUKA, POTAJCZUKA i innych osób przekazałem jako niezakończzone mł[odszemu] lejtnantowi bezpieczeństwa państw[owego], ^ct[owarzyszowi] LEPICHINOWI^c.

Jeśli FIODOROW z trudem wyrażał zgodę na zwolnienie kogokolwiek z aresztu, to WIATKIN był [całkowicie] temu przeciwny, stąd też przychodziło często obchodzić WIATKINA i przekazywać sprawy do podpisania jego zastępcy ŁUKJANOWOWI.

^вДобавляю, что ФЕДОРОВ и МАНЬКО за Житомирские дела ожидали награды орденом Союза, и получили значки «Почетного чекиста»^в.

Показания написал собственноручно, в чем и расписываюсь.

(—) БАСАЙ

^гДопросил:

Зам[еститель] особоуполномоченного НКВД УССР

Мл. лейтенант госбезоп[асности]^г

(—) ПРОНИН

ГДА СБУ, Житомир, спр. 18842-ОФ, т. 2, арк. 22–32.

Оригінал, машинопис.

---

^{г-г} *Вписано від руки.*

O przypadkach śmierci aresztowanych w sprawie polskiej k-r zeznać niczego nie mogę, ponieważ podczas mojego pobytu w Żytomierzu takich nie było.

O wrogich praktykach WIATKINA i FIODOROWA w Żytomierzu składałem sprawozdanie p.o. *Narkoma* komdiwowi tow. OSOKINOWI po pierwszym operacyjnym zebraniu w listopadzie 1938 r., które odbyło się kilkanaście dni po ucieczce wroga USPIENSKIEGO.

^cUzupełniam, że FIODOROW i MAŃKO oczekiwali, iż za sprawy żytomierskie zostaną nagrodzeni orderem Związku [Sowieckiego] i otrzymają odznaki „Pocztowyj Czekist”^c.

Zeznania napisałem własnoręcznie, co potwierdzam podpisem.

(—) BASAJ

^dPrzesłuchał:

Zast[ępcą] spec[jalnego] pełnomocnika NKWD USRS

Mł[odszy] lejtnant bezpiecz[ęństwa] państw[owego]^d

(—) PRONIN

HDA SBU, Żytomyr, spr. 18842-OF, t. 2, k. 22–32.

Oryginał, maszynopis.

---

^{d-d} *Wpisano odręcznie.*

№ 201

20 лютого 1939, б.м.в. Протокол допиту Данила Манька

^аПротокол допроса^а
обвиняемого МАНЬКО Данила Ивановича

20 февраля 1939 г.

Допрос начат в 22 ч. 45 м.

^аВопрос^а: Назовите лиц, арестованных по спискам предприятий без наличия компрометирующих материалов?

^аОтвет^а: Арестов по спискам без наличия компрометирующих материалов производилось в УНКВД, Житомир, очень много, фамилии я их не помню. Знаю, что немцы арестовывались по объектам Леспромхоз – 18 чел., Хлебозавод – 2 ч., по заводу им. СТАЛИНА – 11 чел. примерно и, кажется, по Водопроводу.

Поляки арестовывались по Леспромхозу, Электростанции, сколько именно, не знаю, так как это относилось к 1-му отделению 3-го отдела, ибо до конца августа месяца 1938 года я ничего общего к арестованным по польской линии не имел.

^аВопрос^а: Вы давали указания следователям выписывать справки на немцев с вымышленными именами, возрастом и отчеством, когда требовали у прокурора санкции на арест?

^аОтвет^а: Да, признаю себя виновным, что я действительно сам лично указывал в справках на арест вымышленные имена, отчества и возраст на немцев, на которых не было полных установочных данных ^б(только отчество и возраст)^б.

Такие указания я давал следователям, когда выписывались справки на арест, как-то: БЕЛОЗЕРЦЕВУ – пом[ощнику] нач[альника] отделения.

^аВопрос^а: Вы указывали в справках на немцев «Мазурик»?

^аОтвет^а: «Мазурик» это означало как уроженцы Восточной Пруссии и не имеющие отчества. Это слово я применил и к немцам.

^аВопрос^а: Соблюдали ли вы точный учет арестованных и следственных дел по ним, по линии 3 отдела УГБ в 1938 году в бытность вас зам[естителем] нач[альника] отдела?

^аОтвет^а: Точного учета арестованных и след[ственных] дел по линии 3-го отдела УГБ УНКВД не было.

^аВопрос^а: А как же вы осуществляли контроль по след[ственным] делам арестованных?

---

^{а-а} Написано великими літерами.

^{б-б} Дописано від руки.

Nr 201

20 lutego 1939, b.m.w. Protokół przesłuchania Daniła Mańki

^aProtokół przesłuchania^a
oskarżonego MAŃKI Daniła Iwanowicza

20 lutego 1939 r.

Przesłuchanie rozpoczęło o godz. 22 min. 45

^aPytanie^a: Wymieńcie osoby, aresztowane na podstawie spisów z przedsiębiorstw, na które nie było materiałów kompromitujących.

^aOdpowiedź^a: Aresztowań [osób], według spisów i bez materiałów kompromitujących, w żytomierskim UNKWD było bardzo dużo; ich nazwisk nie pamiętam. Wiem, że Niemców aresztowano na obiektach: *lespromchoz* – 18 os[ób], zakład piekarniczy – 2 o[soby], w zakładach im. Stalina – 11 os[ób] mniej więcej i, wydaje mi się, w *wodoprowodzie*.

Polaków aresztowano w *lespromchozie*, elektrowni, ilu dokładnie, nie wiem, ponieważ odnosiło się to do 1 Wydziału 3 Oddziału, a także do końca miesiąca sierpnia 1938 roku nie miałem niczego wspólnego z aresztowanymi na odcinku polskim.

^aPytanie^a: Czy to Wy dawaliście śledczym rozkazy, aby wypisywali wnioski na Niemców ze zmyślonymi personaliami, wiekiem, *otczestwami*, kiedy żądaliście od prokuratora nakazu aresztowania?

^aOdpowiedź^a: Tak, przyznaję się do tego, że rzeczywiście osobiście wpisywałem do wniosków na areszt zmyślane imiona, *otczestwa* i wiek, dotyczące Niemców, co do których nie zostały ustalone pełne dane, ^b(tylko *otczestwa* i wiek)^b.

Polecenia takie dawałem śledczym, kiedy były wypisywane wnioski na areszt, jak [choćby] BIEŁOZIERCEWOWI – pom[ocnikowi] nacz[elnika] wydziału.

^aPytanie^a: Czy to Wy pisaliście we wnioskach dotyczących Niemców [słowo] „Mazurik”?

^aOdpowiedź^a: „Mazurik” oznaczało urodzonych we Wschodnich Prusach i nieposiadających *otczestwa* ojca. Słowa tego używałem w stosunku do Niemców.

^aPytanie^a: Czy wypełnialiście [obowiązek] dokładnego prowadzenia rejestru aresztowanych i spraw śledczych ich dotyczących w pracy 3 Oddziału UGB w 1938 roku, kiedy byliście zast[ępcą] nacz[elnika] oddziału?

^aOdpowiedź^a: Dokładnego rejestru aresztowanych i spraw śled[czych] w pracy 3 Oddziału UGB UNKWD nie było.

---

^{a-a} Zapisano wersalikami.

^{b-b} Dopisano odręcznie.

^аОтвет^а: Контроля по след[ственным] делам, как с моей стороны, так и нач[альника] отдела ФЕДОРОВА не было полного.

^аВопрос^а: Скажите, как вы получили по справке санкцию прокурора на арест 19 человек, а дописали потом еще 100 человек?

^аОтвет^а: Такого подлога я не делал, помню, что такой разговор был в кабинете ФЕДОРОВА, когда я получил санкцию от прокурора в виде резолюции на первом листе, эту санкцию дал областной прокурор РАСПУТЬКО^в в июне месяце 1938 года.

Заходя в кабинет ФЕДОРОВА, я еще шутя, смеялся и говорил: «Теперь можно дописывать сколько хочешь в список». При таком разговоре присутствовал БАСАЙ.

^аВопрос^а: Вы утверждаете, что отметки в списках предприятия Леспромхоза, в виде кружков карандашом делал БАСАЙ на поляков?

^аОтвет^а: Да, я лично видел, как он, БАСАЙ отмечал по списку поляков кружками карандашом, а я писал слово «арестовать».

Протокол записан с моих слов верно и прочитан мною.

МАНЬКО

Допрос окончен в 1 час. 40 мин.

^аДопросил:

Зам[еститель] особоуполномоченного НКВД УССР

Мл. лейтенант госбезопасности^а

(—) ПРОНИН

ГДА СБУ, Житомир, спр. 18842-ОФ, т. 1, арк. 400–403.

Оригінал, машинопис.

---

^в Було: РОСПУТЬКО.

^aPytanie^a: To w jaki sposób prowadziliście kontrolę spraw śled[czych] aresztowanych [przez Was osób]?

^aOdpowiedź^a: Pełnej kontroli spraw śled[czych] aresztowanych [osób], zarówno z mojej strony, jak i ze strony nacz[elnika] oddziału FIODOROWA, nie było.

^aPytanie^a: Powiedźcie, w jaki sposób otrzymaliście na podstawie wniosku nakaz aresztowania od prokuratora 19 osób, a później dopisaliście jeszcze 100 osób?

^aOdpowiedź^a: Takiego fałszerstwa nie robiłem; pamiętam, że taka rozmowa miała miejsce w gabinecie FIODOROWA, kiedy otrzymałem nakaz od prokuratora w postaci rezolucji na jednej karcie; nakaz ten dał obwodowy prokurator RASPUT'KO^c w miesiącu czerwcu 1938 roku.

Wchodząc do gabinetu FIODOROWA, żartując, śmiałem się i mówiłem: „Teraz można do spisu dopisywać ile chcesz”. Przy rozmowie tej był obecny BASAJ.

^aPytanie^a: Czy potwierdzacie [fakt], że znaczki w spisach przedsiębiorstwa *lespromchoz*, w postaci kółek przy Polakach robił ołówkiem BASAJ?

^aOdpowiedź^a: Tak, widziałem na własne oczy, jak on, BASAJ, oznaczał w spisie ołówkiem kółkami [nazwiska] Polaków, a ja pisałem słowo „aresztować”.

Protokół, sporządzony zgodnie z moimi [zeznaniem] przeczytałem.

MAŃKO

Przesłuchanie zakończono o godz. 1 min. 40.

^aPrzesłuchał:

Zast[ępcą] Spec[jalnego] Pełnomocnika NKWD USRS

Mł[odszy] lejtnant bezpieczeństwa państw[owego]^a

(—) PRONIN

HDA SBU, Żytomyr, spr. 18842-OF, t. 1, k. 400–403.

Oryginał, maszynopis.

---

^c Było: ROSPUT'KO.

^{а-б}Протокол допроса^{б-а}
обвиняемого ВЯТКИНА Григория Матвеевича

ВЯТКИН Г. М., 1900 г. р., уроженец Омской области, Абадского района, дер. Вяткино. Сейчас арестован по обвинению по ст. 58-1-а и 58-11 ст. УК РСФСР. До ареста – начальник УНКВД по Житомирской области. Допрос произведен в гор. Москве 21/II–1939 г.

^аВопрос^а: Вы в какой должности работали до ареста?

^аОтвет^а: До ареста я работал в должности начальника УНКВД Житомирской области.

^аВопрос^а: Вы были председателем Тройки УНКВД?

^аОтвет^а: Да, я был председателем Тройки УНКВД Житомирской области.

^аВопрос^а: Расскажите, как практически Тройка УНКВД Житомирской области проводила свою работу?

^аОтвет^а: Заседание Тройки УНКВД обычно начиналось с того, что членам Тройки раздавались альбомы. Каждый из членов Тройки рассматривал справки, имевшиеся в альбомах, и на них либо делал, либо не делал своих отметок.

Я лично на всех справках своего альбома делал следующие отметки: буква «Р», которая означала, что обвиняемый подлежит расстрелу и надпись «5 лет», либо иной срок, что означало количество лет ИТЛ, к каким осужден данный обвиняемый.

ГРЕЧУХА, как член Тройки участвовал в заседаниях Тройки два раза. Первый раз ГРЕЧУХА участвовал на первом заседании Тройки, а второй раз, точно указать даты заседания, в которой участвовал ГРЕЧУХА, я не могу. Делал ли ГРЕЧУХА отметки в своих альбомах, я не помню.

ДИДЕНКО как член Тройки принимал участие в остальных заседаниях Тройки. ДИДЕНКО, как правило, делал пометки в своих альбомах.

РАСПУТЬКО^в принимал участие в заседаниях Тройки как прокурор. Делал ли РАСПУТЬКО^в пометки в своих альбомах, я точно не помню.

^аВопрос^а: Докладывались ли дела на заседаниях Тройки и велся ли протокол этого заседания?

---

^{а-а} Підкреслено машинописним способом.

^{б-б} Написано великими літерами.

^в Було: РОСПУТЬКО.

^{г-г} Підкреслено від руки.

Nr 202

21 lutego 1939, Moskwa. Protokół przesłuchania Grigorija Wiatkina

^{a-b}Protokół przesłuchania^{-b-a}
oskarżonego WIATKINA Grigorija Matwiejewicza

WIATKIN G. M., ur. w 1900 r. w obwodzie omskim, rejon abadski, wios[ka] Wiatkino. Obecnie aresztowany na podstawie oskarżenia z art. 58 p. 1 i art. 58 p. 11 KK RFSRS. Do czasu aresztowania: nacelnik UNKWD obwodu żytomierskiego. Przesłuchanie przeprowadzono w m. Moskwie 21 II-1939 r.

^aPytanie^{-a}: Na jakim stanowisku pracowaliście do [momentu] aresztowania?

^aOdpowiedź^{-a}: Do [momentu] aresztowania pracowałem na stanowisku naczelnika UNKWD obwodu żytomierskiego.

^aPytanie^{-a}: Czy byliście przewodniczącym trójki UNKWD?

^aOdpowiedź^{-a}: Tak, byłem przewodniczącym trójki UNKWD obwodu żytomierskiego.

^aPytanie^{-a}: Opowiedzcie, w jaki sposób trójka UNKWD obwodu żytomierskiego prowadziła praktycznie swoją pracę?

^aOdpowiedź^{-a}: Posiedzenie trójki UNKWD zaczynało się zwykle od tego, że członkom trójki rozdawano albumy. Każdy z członków trójki rozpatrywał wnioski zawarte w albumach i na nich, albo robił swoje uwagi, albo nie robił.

Osobiście na wszystkich wnioskach swojego albumu robiłem następujące uwagi: litera „R”, która oznaczała, że oskarżony podlega rozstrzelaniu i napis „5 lat”, lub inny okres, co oznaczało ilość lat ITŁ, na jaki został osądzony konkretny oskarżony.

GRIECZUCHA jako członek trójki uczestniczył w posiedzeniach trójki dwa razy. Pierwszy raz GRIECZUCHA uczestniczył w pierwszym posiedzeniu trójki, a drugi raz, wskazać dokładnej daty posiedzenia, w którym uczestniczył GRIECZUCHA, nie mogę. Czy GRIECZUCHA robił uwagi na swoich albumach, tego nie pamiętam.

DIDIENKO jako członek trójki brał udział w ostatnich posiedzeniach trójki. DIDIENKO, jak było przyjęte, robił uwagi w swoich albumach.

RASPUT'KO^c brał udział w posiedzeniach trójki jako prokurator. Czy RASPUT'KO^c robił w swoich albumach uwagi, tego dokładnie nie pamiętam.

^aPytanie^{-a}: Czy przedstawiano sprawy na posiedzeniach trójki i czy prowadzono protokół takiego posiedzenia?

---

^a-^a Podkreślono maszynowo.

^b-^b Zapisano wersalikami.

^c Było: ROSPUT'KO.

^а«Ответ^а: ^г«Как правило, протокол на заседаниях Тройки не велся. После заседания Тройки на основании моих пометок составлялась телеграмма в Наркомат и предписание об исполнении решений Тройки, и лишь после исполнения решения составлялся протокол заседания и подписывался членами Тройки. Дела на заседании Тройки не докладывались. Каждый из членов Тройки читал свои альбомные справки и, в исключительных случаях, когда возникала необходимость, обращались к докладчику, и он зачитывал или докладывал интересующие нас данные^г».

^а«Вопрос^а: Выходит, что решения Тройки проводились в исполнение до составления протокола заседания Тройки и до подписи его?»

^а«Ответ^а: ^г«Да. Так было в действительности: еще до составления протокола и до подписи его решения приводились в исполнение^г».

^а«Вопрос^а: А члены Тройки знали о том, что обвиняемые расстреливаются при отсутствии официального и оформленного решения Тройки?»

^а«Ответ^а: Да, об этом знали и РАСПУТЬКО и ДИДЕНКО. На одном из первых заседаний Тройки я им объявил, что решения Тройки о расстреле будут мною приводиться в исполнение в течение 24-х часов после состоявшегося заседания, не ожидая оформления протоколов и их подписи. ^г«РАСПУТЬКО и ДИДЕНКО согласились с этим и заявили мне, что потом они протокол заседания подпишут^г. ДИДЕНКО вообще к вопросам рассмотрения дел в Тройке относился как-то поверхностно. Помню, однажды, когда я его приглашал на очередное заседание Тройки, он мне ответил: «^г«Чего с ними канителиться, составить протокол, расстрелять их всех, а потом подпишем^г»».

ДИДЕНКО сам присутствовал два раза при исполнении решений Тройки еще до подписи протоколов, так что он не мог не знать о том, что обвиняемые расстреливаются до составления и подписания протокола заседания.

Что касается РАСПУТЬКО, то помимо того, что я ему объявил на одном из заседаний Тройки о том, что обвиняемые будут расстреливаться до составления протоколов, я, для убедительности могу привести следующие факты: в заседаниях Тройки УНКВД были осуждены по первой категории бывш[ие] Райпрокурор Янушпольского района ИВАШКЕВИЧ и председатель одного из сельсоветов Олевского района ПАВЛЕНКО. Когда ИВАШКЕВИЧ и ПАВЛЕНКО были осуждены к расстрелу, РАСПУТЬКО возражал против осуждения их к расстрелу и потребовал приостановления исполнения решения. Я заявил РАСПУТЬКО, что они подлежат расстрелу в течение 24-х часов, но что по его требованию я приостанавливаю решение Тройки. Следовательно, и на этот раз РАСПУТЬКО я снова повторил, что после заседания Тройки обвиняемые расстреливаются в течение 24-х часов, не ожидая оформления протоколов и тот факт, что РАСПУТЬКО требовал приостановления решения Тройки, бесспорно, только подтверждает, что он знал, что обвиняемые расстреливаются немедленно, не ожидая оформления протокола и подписи его членами Тройки.

^aOdpowiedź^a: ^dTak jak było przyjęte protokołu na posiedzeniach trójki nie prowadzono. Po posiedzeniu trójki, na podstawie moich uwag, przygotowywano telegram do *Narkomatu* i polecenie w sprawie wykonania postanowień trójki, i dopiero po wykonaniu postanowienia [trójki] przygotowywano protokół posiedzenia, który podpisywali członkowie trójki. Spraw na posiedzeniach trójki nie referowano. Każdy z członków trójki czytał [przygotowane dla niego] wnioski [zebrane] w albumach i w wyjątkowych przypadkach, kiedy wynikała konieczność, zwracali się do referenta, i on czytał lub referował interesujące nas dane^d.

^aPytanie^a: Wychodzi na to, że postanowienia trójki wykonywano, zanim przygotowano protokół z posiedzenia trójki i zanim go podpisano?

^aOdpowiedź^a: ^dTak. Tak było rzeczywiście: jeszcze zanim przygotowano protokół i zanim go podpisano, to jego postanowienia wprowadzano w życie^d.

^aPytanie^a: A czy członkowie trójki wiedzieli o tym, że oskarżonych rozstrzeluje się bez oficjalnego i formalnego [dokumentu] postanowienia trójki?

^aOdpowiedź^a: Tak, wiedzieli o tym i RASPUT'KO i DIDIENKO. Na jednym z pierwszych posiedzeń trójki oznajmiono im, że decyzje trójki o rozstrzelaniu będą przeze mnie wykonywane w ciągu 24 godzin po odbytym posiedzeniu, bez oczekiwania na formalny [dokument] protokołu i ich podpisy. ^dRASPUT'KO i DIDIENKO zgodzili się z tym i oświadczyli mi, że oni później protokół posiedzenia podpiszą^d. DIDIENKO w ogóle do problemu rozpatrywania spraw na trójce odnosił się jakoś tak powierzchownie. Pamiętam, kiedyś, gdy go zapraszałem na kolejne posiedzenie trójki, odpowiedział mi: „^dPo co się z nimi guzdrać, napisać protokół, rozstrzelać ich wszystkich, a potem podpiszemy^d”.

DIDIENKO sam był obecny dwa razy podczas wykonywania postanowień trójki, zanim jeszcze podpisano protokoły, tak więc on nie mógł nie wiedzieć o tym, że oskarżonych rozstrzeluje się, zanim protokół z posiedzenia jest formalnie gotowy i podpisany.

Co się tyczy RASPUT'KI, to oprócz tego, że na jednym z posiedzeń trójki powiedziałem mu o tym, że oskarżeni będą rozstrzeliwani, zanim zostaną przygotowane protokoły, mogę, w celu przekonania przytoczyć następujące fakty: na posiedzeniach trójki UNKWD skazani zostali na karę pierwszej kategorii – był[y] prokurator rej[onowy] rejonu januszpolskiego IWASZKIEWICZ i był[y] przewodniczący jednej z rad wiej[skich] rejonu olewskiego PAWLENKO. Kiedy IWASZKIEWICZ i PAWLENKO zostali skazani na rozstrzelanie, RASPUT'KO był przeciwko skazaniu ich na rozstrzelanie i zażądał powstrzymania wykonania postanowienia. Oświadczyłem RASPUT'CE, że podlegają oni rozstrzelaniu w ciągu 24 godzin, ale na jego żądanie ja powstrzymuję decyzję trójki. W konsekwencji i tym razem znowu powtórzyłem RASPUT'CE, że po posiedzeniu trójki oskarżonych rozstrzeluje się w przeciągu 24 godzin, nie czekając na formalne przygotowanie protokołów; i ten właśnie fakt, że RASPUT'KO żądał zatrzymania decyzji trójki, bezsprzecznie tylko potwierdza, że on wiedział, iż oskarżonych

---

^{d-d} Podkreślono odręcznie.

^аВопрос^а: Когда были подписаны протоколы заседания Тройки УНКВД № 1–17?

^аОтвет^а: Когда именно и через сколько дней подписывались протоколы после состоявшегося заседания, я не помню. Но точно утверждаю, во-первых, что все протоколы подписаны значительно позднее после приведения в исполнение решений Тройки и, во-вторых, протоколы эти подписывались по несколько номеров сразу. То есть, решения приведены были в исполнение на основании подписанных мною предписаний, составленных по отметкам на альбомах, потом составлялись протоколы, собирались по несколько номеров этих протоколов, а затем уже эти несколько отпечатанных протоколов на одном из заседаний Тройки давались на подпись членам Тройки.

^аВопрос^а: Протоколы эти кем-либо из подписывавших читались или сверялись с пометками или заметками?

^аОтвет^а: Нет. Ни я, ни ДИДЕНКО и ни РАСПУТЬКО протоколов не читали, а просто подписывали их. При подписи протоколов никаких альбомов для сверки и проверки не представлялось и никто из членов Тройки никакой сверкой не занимался.

Протокол подписывал я, передавал его ДИДЕНКО, который сидел с правой стороны, а тот, подписав его, передавал сидевшему против него РАСПУТЬКО. РАСПУТЬКО здесь же подписывал протокол и отдавал его присутствовавшему здесь же МАНЬКО. Точно таким же образом продолжались подписи и последующих протоколов. После подписи всех представленных протоколов, а их бывало по 3 и по 4, мы приступали к очередному заседанию.

^аВопрос^а: Кому Вы поручили оформление протоколов заседания Тройки, т. е. их составление и представление на подпись членам Тройки?

^аОтвет^а: Составление протоколов я поручил III отделу УНКВД в лице его руководителя – начальника отдела ФЕДОРОВА. Составление же предписаний на основании пометок на альбомных справках я поручил ЗУБУ.

^аВопрос^а: Сколько у Вас было заседаний в незаконном составе Тройки, т. е. когда в заседании принимали участие только два или один член Тройки?

^аОтвет^а: Не помню, какого числа в октябре м[еся]це я позвонил на квартиру РАСПУТЬКО. По телефону я ему передал, что Киев торопит с рассмотрением дел по Тройке, что так как он болен и не может участвовать в заседании Тройки, то не возражает ли он против рассмотрения дел без него с тем, чтобы впоследствии ему были направлены альбомы для просмотра и согласования. РАСПУТЬКО согласие свое дал, чтобы дела были просмотрены без него, а он впоследствии просмотрит альбомы и подпишет протокол заседания.

Точно не помню, на второй или на третий день после рассмотрения этих дел без участия РАСПУТЬКО, альбомы были доставлены ему на квартиру. Доставлял эти альбомы МАНЬКО. Из квартиры РАСПУТЬКО мне позвонил по телефону МАНЬКО и заявил, что РАСПУТЬКО не может сейчас просмотреть альбомы и просит оставить альбомы у него на квартире. Я запретил

rozstrzeliwuje się natychmiast, nie czekając na sporządzenie protokołu i podpisanie go przez członków trójki.

^aPytanie^a: Kiedy zostały podpisane protokoły posiedzeń trójki UNKWD nr 1-17?

^aOdpowiedź^a: Kiedy dokładnie i po ilu dniach podpisywane były protokoły po odbytych posiedzeniach, tego nie pamiętam. Ale dokładnie jestem pewien: po pierwsze, że wszystkie protokoły zostały podpisane znacząco później, po wykonaniu postanowień trójki, i po drugie, że protokoły te były podpisywane po kilkanaście numerów na raz. To znaczy, postanowienia zostały wykonane na podstawie podpisanych przeze mnie poleceń, przygotowanych na podstawie uwag, które zaznaczyłem w albumach; potem sporządzano protokoły, zbierano po kilkanaście numerów tych protokołów, a następnie tych kilka napisanych protokołów, na jednym posiedzeniu trójki dawano do podpisu członkom trójki.

^aPytanie^a: Czy ktoś z podpisujących protokoły członków [trójki] czytał je lub porównywał z uwagami lub znakami?

^aOdpowiedź^a: Nie. Ani ja, ani DIDIENKO i ani RASPUT'KO nie czytaliśmy protokołów, ale po prostu podpisywaliśmy je. Podczas podpisywania protokołów żadnych albumów w celu porównania i sprawdzenia nie przedstawiano [do wglądu] i nikt z członków trójki takimi sprawdzeniami się nie zajmował.

Protokół podpisywałem ja, przekazywałem go DIDIENCE, który siedział po prawej stronie, a ten, podpisawszy go, przekazywał siedzącemu naprzeciw niego RASPUT'CE. RASPUT'KO od razu na miejscu podpisywał protokół i przekazywał go obecnemu tam MAŃCE. Dokładnie w taki sam sposób składane były podpisy na kolejnych protokołach. Po podpisaniu wszystkich przedstawionych protokołów, a ich było po 3 i po 4, przystępowaliśmy do następnego posiedzenia.

^aPytanie^a: Komu zleciście formalne przygotowanie protokołów posiedzenia trójki, tzn. ich napisanie i przedstawienie do podpisu przez członków trójki?

^aOdpowiedź^a: Przygotowanie protokołów zleciłem III Oddziałowi UNKWD w osobie jego kierownika – naczelnika oddziału FIODOROWA. Przygotowanie natomiast poleceń na podstawie uwag zrobionych na wnioskach w albumach zleciłem ZUBOWI.

^aPytanie^a: Ile mieliście posiedzeń trójki z naruszeniem prawa co do jej składu, tzn. kiedy w posiedzeniu brało udział tylko dwóch albo jeden członek trójki?

^aOdpowiedź^a: Nie pamiętam, którego dokładnie dnia miesiąca października zadzwoniłem do mieszkania RASPUT'KI. Telefonicznie przekazałem mu, że Kijów naciska w sprawie rozpatrywania spraw przez trójkę, a ponieważ on jest chory i nie może brać udziału w rozpatrywaniu spraw na posiedzeniu trójki, czy nie byłby przeciw, aby sprawy rozpatrywać bez niego, z zastrzeżeniem, że albumy zostaną do niego później skierowane w celu zapoznania się z ich treścią i dokonania właściwych uzgodnień. RASPUT'KO zgodził się, aby sprawy rozpatrywać bez niego, on zaś później przejrzy albumy i podpisze protokół posiedzenia.

Dokładnie nie pamiętam, na drugi lub trzeci dzień po rozpatrzeniu tych spraw bez udziału RASPUT'KI, albumy zostały mu dostarczone do mieszkania.

оставлять альбомы на квартире и велел передать РАСПУТЬКО, что когда он выздоровеет, то придет в Облуправление и там просмотрит альбомы.

МАНЬКО вернулся в Облуправление и привез альбомы, а РАСПУТЬКО впоследствии на очередном заседании Тройки знакомился с этими альбомами до начала заседания. Просмотрел ли он все эти альбомы до начала заседания, я не помню и не знаю.

^аВопрос^а: Следствием установлено, что это так называемое заседание Тройки состоялось 3 и 4 октября, протоколы № 10 и 11, что предписание об исполнении решения Тройки Вами подписано 4/Х, а акт об исполнении этих же «решений» датирован также 4/Х. Выходит, что РАСПУТЬКО просматривал эти альбомы уже после исполнения этих «решений»?

^аОтвет^а: Я сейчас дат не помню. Но если следствием это установлено на основании осмотра документов, то я этого не оспариваю.

^аВопрос^а: Кто из других членов Тройки участвовал при рассмотрении этих дел 3 и 4 октября 1938 года?

^аОтвет^а: Очевидно, участвовал либо ГРЕЧУХА, либо ДИДЕНКО.

^аВопрос^а: А это Вы точно помните?

^аОтвет^а: Точно я не помню, и сказать точно этого я не могу.

^аВопрос^а: Следствием установлено, что это так называемое заседание проводили Вы единолично без участия кого-либо из членов Тройки. Вы это подтверждаете?

^аОтвет^а: Нет, я это отрицаю.

^аВопрос^а: Тогда укажите, кто присутствовал на этом заседании из членов Тройки, если Вы отрицаете факты бесспорно установленные следствием?

^аОтвет^а: Не помню, кто из членов Тройки присутствовал на этом заседании. Так как РАСПУТЬКО не было, то я допускаю, что был либо ДИДЕНКО, либо ГРЕЧУХА.

^аВопрос^а: А еще такие незаконные заседания имели место?

^аОтвет^а: Да, последнее заседание Тройки проведено было с участием только Облпрокурора РАСПУТЬКО. Еще до заседания я говорил с ДИДЕНКО и приглашал его на заседание. Разговор этот, насколько мне помнится, имел место в кабинете ДИДЕНКО. ДИДЕНКО мне ответил буквально следующее: «Чего с этой сволочью возиться. Рассматривайте без меня, а я протокол подпишу».

Я пригласил на заседание РАСПУТЬКО и в своем кабинете объявил ему, что ДИДЕНКО на заседании не будет, и просил рассмотреть дела без него, а он, ДИДЕНКО, потом протокол подпишет. РАСПУТЬКО согласился, и я приступил вместе с ним без участия 3-го члена Тройки к рассмотрению дел. За этот вечер мы просмотрели дел триста.

Так как осталась часть дел неоконченных у МАЛУКИ и, кажется, у АН-ФИЛОВА, я договорился с РАСПУТЬКО, что дела эти будут приведены в порядок за ночь, и что утром мы закончим рассмотрением эти дела.

На следующий день примерно часов в 12 дня пришел РАСПУТЬКО, и я с ним вдвоем рассмотрели эти остальные дела.

Albumy te dostarczał MAŃKO. MAŃKO zadzwonił do mnie z mieszkania RASPUT'KI i oświadczył, że RASPUT'KO nie może teraz rozpatrzeć albumów i prosi, aby albumy zostawić u niego w mieszkaniu. Zabroniłem pozostawiać albumy w mieszkaniu i poleciłem RASPUT'CE przekazać, że kiedy wyzdrowieje, to przyjdzie do zarządu obwodowego i tam albumy rozpatrzy.

MAŃKO wrócił do zarządu obwodowego i przywiózł albumy; w konsekwencji RASPUT'KO na kolejnym posiedzeniu trójki zapoznawał się z tymi albumami przed rozpoczęciem posiedzenia. Czy przejrzał on wszystkie te albumy do rozpoczęcia posiedzenia, tego nie pamiętam i nie wiem.

^aPytanie^a: W śledztwie ustalono, że to tak zwane posiedzenie trójki miało miejsce 3 i 4 października, protokoły nr 10 i 11, oraz że nakaz realizacji postanowienia trójki podpisaliście 4/X a akt wykonania tychże „postanowień” datowany jest także na 4/X. Wychodzi na to, że RASPUT'KO przeglądał te albumy po wykonaniu tych „postanowień”?

^aOdpowiedź^a: W tej chwili dat nie pamiętam. Ale jeśli w śledztwie, na podstawie przeglądu dokumentacji tak ustalono, to ja tego nie kwestionuję.

^aPytanie^a: Kto z pozostałych członków trójki brał udział w rozpatrywaniu tych spraw 3 i 4 października 1938 roku?

^aOdpowiedź^a: Niewątpliwie brał w tym udział albo GRIECZUCHA, albo DIDIENKO.

^aPytanie^a: Czy dokładnie to pamiętacie?

^aOdpowiedź^a: Dokładnie nie pamiętam i dokładnie twierdzić tego nie mogę.

^aPytanie^a: W śledztwie ustalono, że tak zwane posiedzenie [trójki] prowadziliście jednoosobowo bez udziału kogokolwiek z członków trójki. Czy potwierdzacie to?

^aOdpowiedź^a: Nie, ja temu zaprzeczam.

^aPytanie^a: W takim razie powiedzcie, kto uczestniczył na tym posiedzeniu z członków trójki, jeśli Wy zaprzeczacie faktom, które w sposób oczywisty ustalono w śledztwie.

^aOdpowiedź^a: Nie pamiętam, kto z członków trójki uczestniczył w tym posiedzeniu. Ponieważ nie było RASPUT'KI to przypuszczam, że [obecny] był albo DIDIENKO albo GRIECZUCHA.

^aPytanie^a: A czy miały jeszcze miejsce inne posiedzenia z naruszeniem prawa?

^aOdpowiedź^a: Tak, ostatnie posiedzenie trójki przeprowadzono tylko z uczestnictwem prokuratora obw[odowego] RASPUT'KI. Jeszcze przed posiedzeniem rozmawiałem z DIDIENKĄ i zapraszałem go na posiedzenie. Rozmowa ta, o ile ją pamiętam, miała miejsce w gabinecie DIDIENKI. DIDIENKO odpowiedział mi dosłownie tak: „Po co się z tą swoločą tak wozić. Rozpatrujcie beze mnie, a ja protokół podpiszę”.

Zaprosiłem na posiedzenie RASPUT'KĘ i w swoim gabinecie oznajmiłem mu, że DIDIENKI nie będzie na posiedzeniu i [że] prosił [on], aby sprawy rozpatrzył bez niego, a on, DIDIENKO, potem podpisze protokół. RASPUT'KO

Ни ДИДЕНКО, ни ГРЕЧУХА в этом заседании не участвовали. После заседания при встрече с ДИДЕНКО я его информировал, что я вместе с РАСПУТЬКО рассмотрели ряд дел. ДИДЕНКО ответил, что он подпишет протокол.

^а«Вопрос^а: А ДИДЕНКО утверждает, что заявил Вам, что заседание было незаконное, что он требовал повторно собраться и пересмотреть эти дела и требовал не приводить в исполнение решения. Было это так?»

^а«Ответ^а: Нет. ДИДЕНКО врет. ДИДЕНКО, как я уже показывал, вообще по-мальчишески относился к рассмотрению дел. ДИДЕНКО говорил: «^гЧего терять время на эту сволочь, составить протокол и расстрелять^г». При осмотре альбомов он поверхностно знакомился со справками, и то и дело черкал букву «Р». Не было ни одного случая, чтобы ДИДЕНКО потребовал применения «5 лет» или вообще тюремного наказания.

^а«Вопрос^а: А РАСПУТЬКО утверждает, будто бы он отказался от участия в последнем заседании из-за отсутствия ДИДЕНКО. Верно это или нет?»

^а«Ответ^а: Я категорически утверждаю, что как в ночном заседании, так и в утреннем заседании, РАСПУТЬКО со мною рассматривал и решал дела по Тройке. Это могут подтвердить докладчики МАНЬКО, МАЛУКА и АНФИЛОВ.

^а«Вопрос^а: Что это было за последнее заседание, отраженное в протоколе № 13 от 3/ХІ-[19]38 г. и какие дела на этих заседаниях рассматривались?»

^а«Ответ^а: Это то заседание, о котором я выше указывал, где участвовал я и РАСПУТЬКО. На этом заседании рассматривались так называемые хвосты. Это были дела, которые очень долго находились в УНКВД. Эти дела заканчивались следствием в процессе работы Тройки и пропущены были в последнем заседании.

^а«Вопрос^а: С делами, которые рассмотрены были в заседании Тройки от 3/ХІ-38 г., прокурор РАСПУТЬКО знакомился до заседания или во время заседания?»

^а«Ответ^а: Нет, РАСПУТЬКО с делами этими не знакомился, ему давали один экземпляр обвинительного заключения, и на этом основании он выносил решение.

^а«Вопрос^а: Следствием установлено, что и обвинительные заключения по всем этим делам не были никем подписаны. Следовательно, решение принималось на основании не подписанных и не утвержденных обвинительных заключений?»

^а«Ответ^а: В последнем заседании по некоторым делам, какое именно количество, я не помню, не были подписаны и утверждены обвинительные заключения. Эти дела были рассмотрены на основании этих не подписанных обвинительных заключений. Я считал, что эти обвинительные заключения будут подписаны после заседания Тройки.

^а«Вопрос^а: А были ли такие дела, какие Вы рассмотрели единолично без РАСПУТЬКО и без ДИДЕНКО?»

zgodził się [na to] i ja, razem z nim, bez udziału 3 członka trójki, przystąpiłem do rozpatrywania spraw. W ten wieczór rozpatrzyliśmy trzysta spraw.

Ponieważ u MAŁUKI została część niedokończonych spraw i, wydaje mi się, u ANFIŁOWA, porozumiałem się z RASPUT'KĄ, że sprawy te zostaną doprowadzone do porządku przez noc i że jutro my zakończymy rozpatrywanie tych spraw.

Na następny dzień, gdzieś około 12 godziny, przyszedł RASPUT'KO i razem rozpatrzyliśmy te pozostałe sprawy.

Ani DIDIENKO, ani GRIECZUCHA w posiedzeniu tym nie uczestniczyli. Po posiedzeniu, podczas spotkania z DIDIENKĄ poinformowałem go, że razem z RASPUT'KĄ rozpatrzyliśmy szereg spraw. DIDIENKO oświadczył, że on protokół podpisze.

^aPytanie^a: A DIDIENKO twierdzi, iż zgłosił Wam, że posiedzenie było bezprawne; że on żądał, aby zebrać się powtórnie i jeszcze raz rozpatrzeć te sprawy oraz żądał, aby nie wykonywać postanowienia. Czy tak było?

^aOdpowiedź^a: Nie. DIDIENKO kłamie. DIDIENKO, jak już zeznałem, w ogóle w sposób nieodpowiedzialny odnosił się do rozpatrywania spraw. DIDIENKO mówił: „^dPo co tracić czas na tą swołocz, napisać protokół i rozstrzelać^d”. Podczas przeglądania albumów on zaznajamiał się z [zawartymi w nich] informacjami powierzchownie, to przy tej to przy tamtej sprawie stawiał literę „R”. Nie było ani jednego przypadku, żeby DIDIENKO żądał kary „5 lat” lub w ogóle kary więzienia.

^aPytanie^a: A RASPUT'KO twierdzi, że on jakoby odmówił uczestnictwa w ostatnim posiedzeniu z powodu nieobecności DIDIENKI. Czy to prawda, czy też nie?

^aOdpowiedź^a: Kategorycznie twierdzą, że zarówno w posiedzeniu nocnym, jak i w posiedzeniu porannym RASPUT'KO razem ze mną rozpatrywał sprawy i wydawał wyroki [na posiedzeniach] trójki. Mogą to potwierdzić referenci MAŃKO, MAŁUKA i ANFIŁOW.

^aPytanie^a: Co to było za ostatnie posiedzenie, zarejestrowane w protokole nr 13 z dnia 3/XI-[19]38 r. i jakie sprawy na tych posiedzeniach były rozpatrywane?

^aOdpowiedź^a: To było to posiedzenie, o którym już wyżej mówiłem, w którym uczestniczyłem ja i RASPUT'KO. Na tym posiedzeniu rozpatrywane były tzw. ogony. To były sprawy, które bardzo długo znajdowały się w UNKWD. Rozpatrywanie spraw przez trójkę kończyło procedurę śledczą tych spraw i podnoszono je na ostatnim posiedzeniu.

^aPytanie^a: Ze sprawami, które były rozpatrywane podczas posiedzenia w dniu 3/XI-[19]38 r., prokurator RASPUT'KO zapoznawał się przed posiedzeniem czy podczas posiedzenia?

^aOdpowiedź^a: Nie, RASPUT'KO z tymi sprawami się nie zapoznawał; dawał mu jeden egzemplarz aktu oskarżenia i na tej podstawie on wydawał wyrok.

^а«Ответ^а: Да. На этом последнем заседании, уже после ухода РАСПУТЬКО ко мне явился кто-то из сотрудников УНКВД, кто именно не помню, но, кажется, МАЛУКА. Он мне доложил, что у него остались не рассмотренными 11 дел на 11 арестованных. Я просмотрел эти дела и велел провести по протоколу заседания Тройки.

^а«Вопрос^а: А как же Вы рассчитывали на это будут реагировать ДИДЕНКО и РАСПУТЬКО, которым придется подписывать этот протокол?

^а«Ответ^а: ^г«Я был уверен, что они со мною согласятся. В крайнем случае, если бы РАСПУТЬКО стал возражать, то ДИДЕНКО был бы на моей стороне, и нас было бы большинство^г.

^а«Вопрос^а: Каким образом ГРИНКЕВИЧ и КАНЮКА, снятые с заседания Тройки, снова были осуждены?

^а«Ответ^а: ГРИНКЕВИЧ и второй, кажется, КАНЮКА, проходили по делу РОВС, сначала их дела были сняты с рассмотрения Тройки, так как запросили Киев. Получив из Наркомата ответ, что они подсудны Тройке, их дела были рассмотрены на очередном заседании и они снова были осуждены Тройкой по первой категории.

^а«Вопрос^а: Расскажите об известном Вам случаях арестов, которые производились по спискам при отсутствии в Житомирском УНКВД компрометирующих материалов на этих лиц?

^а«Ответ^а: В конце апреля или начале мая месяца 1938 года в Житомир приехал УСПЕНСКИЙ. ^г«Вместе с УСПЕНСКИМ я поехал в обком к ДИДЕНКО. УСПЕНСКИЙ коротко проинформировал ДИДЕНКО, что по имеющимся у него данным, большинство коммунистов-поляков являются агентами польской разведки и насажены с целью организации ПОВ. Из этого УСПЕНСКИЙ сделал вывод, что нужно всех коммунистов-поляков арестовать и, в первую очередь, тех, которые находятся на руководящей работе^г.

После отъезда УСПЕНСКОГО, ДИДЕНКО, на основании просмотра личных карточек членов партии, дал мне несколько фамилий коммунистов руководящих работников.

^г«Вместе с ДИДЕНКО^г я выехал в Барановский район, где арестовали пред[седателя] РИК^а и заврайздравом. Эти лица были арестованы на основании тех фамилий, которые мне дал ДИДЕНКО.

^г«На этом основании я поручил ФЕДОРОВУ получить из обкома списки всех коммунистов-поляков и немцев, просмотреть, какие имеются на них материалы и, в зависимости от этих материалов, развернуть операцию.

ДИДЕНКО мне сказал, что он дал указания Особому сектору, чтобы требуемые списки были изготовлены.

Как были получены эти списки и как были реализованы материалы на лиц, проходящих по этим спискам, я точно не помню^г.

^а«Вопрос^а: Расскажите, что Вы знаете о ФЕДОРОВЕ?

^а«Ответ^а: ФЕДОРОВА я знаю со слов УСПЕНСКОГО, когда ФЕДОРОВ был командирован для работы в УНКВД Житомирской области,

^aPytanie^a: W śledztwie ustalono, że nikt nie podpisał także aktów oskarżenia we wszystkich tych sprawach. Zatem wyrok był wydawany na podstawie niepodpisanych i niezatwierdzonych aktów oskarżenia?

^aOdpowiedź^a: Na ostatnim posiedzeniu, w niektórych sprawach, o jaką ilość dokładnie chodzi, tego nie pamiętam, akty oskarżenia nie były podpisane i zatwierdzone. Sprawy te zostały rozpatrzone na podstawie tych niepodpisanych aktów oskarżenia. Uważałem, że te wnioski oskarżycielskie zostaną podpisane po posiedzeniu trójki.

^aPytanie^a: A czy były takie sprawy, które rozpatrywaliście jednoosobowo bez [udziału] RASPUT'KI i bez DIDIENKI?

^aOdpowiedź^a: Tak. Na tym ostatnim posiedzeniu, już po wyjściu RASPUT'KI przyszedł do mnie któryś z pracowników UNKWD, dokładnie kto tego nie pamiętam, ale, wydaje mi się, że to był MAŁUKA. Zameldował mi, że pozostało jeszcze do rozpatrzenia [przez trójkę] 11 spraw na 11 aresztowanych. Rozpatrzyłem te sprawy i poleciłem włączyć je do protokołu posiedzenia trójki.

^aPytanie^a: A na jaką reakcję DIDIENKI i RASPUT'KI liczyliście, [kiedy się dowiedzą], że przyjdzie im podpisywać ten protokół?

^aOdpowiedź^a: ^dByłem przekonany, że oni zgodzą się ze mną. W ostateczności, gdyby RASPUT'KO zaczął się sprzeciwiać, to DIDIENKO byłby po mojej stronie i stanowilibyśmy większość^d.

^aPytanie^a: W jaki sposób GRINKIEWICZ i KANIUKA, zdjęci z posiedzenia trójki, zostali znowu skazani?

^aOdpowiedź^a: GRINKIEWICZ i drugi, wydaje mi się, że KANIUKA, występowali w sprawie ROWS-u; początkowo ich sprawy były zdjęte z rozpatrywania przez trójkę, ponieważ skierowano zapytanie do Kijowa. Otrzymawszy z *Narkomatu* odpowiedź, że podlegają oni rozpatrzeniu przez trójkę, ich sprawy zostały rozpatrzone na kolejnym posiedzeniu i trójka znowu skazała ich na karę pierwszej kategorii.

^aPytanie^a: Opowiedzcie o znanych Wam przypadkach aresztowań osób na podstawie spisów, w stosunku do których żytomierskie UNKWD nie posiadało materiałów kompromitujących?

^aOdpowiedź^a: W końcu kwietnia lub z początkiem miesiąca maja 1938 roku, przyjechał do Żytomierza USPIENSKIJ. ^dRazem z USPIENSKIM pojechałem do *obkomu*, do DIDIENKI. USPIENSKIJ poinformował krótko DIDIENKĘ, że według znajdujących się u niego danych większość komunistów-Polaków to agenci wywiadu polskiego, osadzeni w celu zorganizowania POW. USPIENSKIJ wyciągnął z tego wnioski, że wszystkich komunistów-Polaków trzeba aresztować, a w pierwszej kolejności tych, którzy pracują na kierowniczych stanowiskach^d.

Po wyjeździe USPIENSKIEGO DIDIENKO przekazał mi na podstawie przeglądu osobistych kart [informacyjnych] członków partii kilka nazwisk komunistów na stanowiskach kierowniczych.

^dRazem z DIDIENKĄ^d wyjechałem do rejonu baranowskiego, gdzie aresztowaliśmy przewod[niczącego] RIK-u i kier[ownika] rej[onowych] służb

то УСПЕНСКИЙ мне сказал, что ФЕДОРОВ работал вместе с ним в Оренбурге и он, УСПЕНСКИЙ, рекомендует его как проверенного человека и с хорошей стороны.

Протокол мною прочитан, записано верно с моих слов.

ВЯТКИН

^бДопросил:

Военный прокурор погран[ичных] и Внутр[енних] войск
Киевского округа^б
МОРОЗОВ

^гС подлинным верно: (—) ПРОНИН^г

*ГДА СБУ, Житомир, спр. 18842-ОФ, т. 2, арк. 1–14.
Засвідчена копія, машинопис.*

---

^{г-г} *Написано від руки.*

medycznych. Osoby te zostały aresztowane na podstawie tych nazwisk, które dał mi DIDIENKO.

^dNa tej podstawie poleciłem FIODOROWOWI, aby odebrał z *obkomu* spisy wszystkich komunistów-Polaków i Niemców, zobaczył, jakie zgromadzono na nich materiały i w zależności od [treści] tych materiałów rozwinął operację.

DIDIENKO powiedział mi, że wydał polecenia sektorowi specjalnemu, aby przygotował wymagane spisy.

W jaki sposób przygotowano te spisy i w jaki sposób wykorzystano materiały dotyczące osób, występujących w tych spisach, dokładnie nie pamiętam^d.

^aPytanie^a: Opowiedzcie, co wiecie o FIODOROWIE?

^aOdpowiedź^a: FIODOROWA znam ze słów USPIENSKIEGO. Kiedy FIODOROW został delegowany do pracy jako naczelnik UNKWD obwodu żytomierskiego, to USPIENSKIJ powiedział mi, że FIODOROW pracował razem z nim w Orenburgu i on, USPIENSKIJ, rekomenduje go jako człowieka sprawdzonego i z dobrej strony.

Protokół, sporządzony dokładnie na podstawie moich zeznań, przeczytałem.
WIATKIN

^bPrzesłuchał:

Prokurator Wojskowy Wojsk Wew[nętrznych] i Pogr[anicznych]
Okręgu Kijowskiego^b
MOROZOW

^cZa zgodność: (—) PRONIN^c

*HDA SBU, Żytomyr, spr. 18842-OF, t. 2, k. 1–14.
Kopia uwierzytelniona, maszynopis.*

---

^{c-c} Wpisano odręcznie.

№ 203

28 лютого 1939, б.м.в. Протокол допиту Максима Діденка

^{а-б}Протокол допроса^{б-а}
обвиняемого ДИДЕНКО Максима Авксентьевича

^аот 28 февраля 1939 г.^а
Допрос начат в 13 часов

^бВопрос^б: В чем Вы признаете себя виновным по предъявленному Вам обвинению?

^бОтвет^б: ^вПризнаю себя виновным в том, что я, как секретарь Обкома КП(б)У по Житомирской области и член суд[ебной] Тройки при УНКВД, Житомир, не оправдал доверия партии.

Будучи членом суд[ебной] Тройки, не обеспечил политический контроль в работе судтройки, доверился обл[астному] прокурору РАСПУТЬКО^г и быв[шему] нач[альнику] УНКВД ВЯТКИНУ.

Как я, так и РАСПУТЬКО не рассматривали следственных дел при вынесении приговоров обвиняемым.

Допустил выполнение приговоров судтройки до оформления протоколов заседания и подписи их.

Подписывал протоколы заседания судтройки, не читая их содержания и не сверяя со сделанными отметками в альбомах при рассмотрении.

Подписал несколько протоколов заседания тройки сразу, после того, как приговора по ним давно были выполнены.

Допустил незаконное заседание Тройки в составе двух лиц, ВЯТКИНА и РАСПУТЬКО, и когда мне об этом стало известно, со слов ВЯТКИНА, я не принял мер к привлечению их к ответственности за это^г.

Мною не подписано должно быть 4 протокола заседания Тройки и один протокол, на котором заседал ГРЕЧУХА, всего пять протоколов^в.

^бВопрос^б: Сколько же протоколов заседаний судтройки вы подписали?

^бОтвет^б: ^вМною подписано протоколов заседаний^в тройки 4, т. е. № 2, 3, 4 и 5, и один протокол не подписан ГРЕЧУХОЙ, я этот протокол отложил и предложил подписать ГРЕЧУХЕ, насколько я твердо помню, это был протокол № 1, считая в порядке заседания Тройки.

---

^{а-а} Підкреслено машинописним способом.

^{б-б} Написано великими літерами.

^{в-в} Підкреслено від руки.

^г Було: РОСПУТЬКО. Подібно у цілому документі.

^г Біля абзацу помітка і знизу аркуша дописано від руки: Дополню, что я не допустил незаконного заседания судтройки, ибо не знал о таковом, и никто мне об этом не говорил, а узнал я только на 2-й день о таковом (Диденко).

Nr 203

28 lutego 1939, b.m.w. Protokół przesłuchania Maksima Dиденki

^{a-b}Protokół przesłuchania^{-b-a}
oskarżonego DIDIENKI Maksima Awksientjewicza

^{a-z} [dnia] 28 lutego 1939 r.^{-a}
Przesłuchanie rozpoczęło o godz. 13.00

^bPytanie^{-b}: Do których zarzutów, znajdujących się w przedstawionym Wam oskarżeniu, przyznajecie się?

^bOdpowiedź^{-b}: ^cPrzyznaję się do tego, że ja jako sekretarz *obkomu* KP(b)U obwodu żytomierskiego i członek sąd[owej] trójki przy UNKWD w Żytomierzu zawiodłem zaufanie partii.

Będąc członkiem sąd[owej] trójki, zaniedbałem polityczną kontrolę w pracy sąd[owej] trójki, zaufałem zbytnio prokuratorowi RASPUT'CE^d i by[łemu] na-cz[elnikowi] UNKWD WIATKINOWI.

Zarówno ja, jak i RASPUT'KO nie rozpatrywaliśmy spraw śledczych podczas wydawania wyroków.

Dopuszciliśmy do wykonania wyroków trójki sąd[owej], zanim zakończono procedurę wypisywania protokołów posiedzeń i [zanim] je podpisano.

Podpisywałem protokoły posiedzeń trójki sąd[owej], nie czytając ich treści, a podczas rozpatrywania nie porównywałem z uwagami zrobionymi w albumach.

Podpisywałem wiele posiedzeń trójki naraz po tym, jak zawarte w nich wyroki zostały dawno wykonane.

Dopuszciliśmy do niezgodnych z prawem posiedzeń trójki w składzie dwóch osób, WIATKINA i RASPUT'KI, [a] kiedy się o tym dowiedziałem od WIATKINA, nie zastosowałem właściwych środków, aby pociągnąć ich za to do odpowiedzialności^e.

Nie powinienem był podpisywać 4 protokołów posiedzeń trójki i jednego protokołu [posiedzenia], w którym brał udział GRIECZUCHA, czyli w sumie pięciu protokołów^e.

^bPytanie^{-b}: Ile protokołów trójki sąd[owej] podpisaliście?

^bOdpowiedź^{-b}: ^cPodpisałem 4 protokoły posiedzeń^c trójki, tzn. nr 2, 3, 4 i 5, oraz jeden protokół nie podpisany przez GRIECZUCHE; protokół ten odłożyłem

---

^{a-a} Podkreślono maszynowo.

^{b-b} Zapisano wersalikami.

^{c-c} Podkreślono odręcznie.

^d Było: ROSPUT'CE. Podobnie w całym dokumencie.

^e Obok akapitu zaznaczenie i u dołu strony dopisano odręcznie: Chcę uzupełnić, że nie ponoszę winy za niezgodne z prawem posiedzenie sądowej trójki; albo nie wiedziałem o takowym, albo nikt mi o tym nie mówił, a dowiedziałem się o tym dopiero na 2 dzień (Didienko).

Протокол заседания Тройки от 23/IX-[19]38 г. я не подписывал, так как 23/IX-[19]38 года я был в командировке и на заседании Тройки не участвовал.

Упомянутые протоколы заседания Тройки мною подписывались одновременно в один вечер. При этом присутствовал докладчик дел МАНЬКО.

Со слов ГОЛУБЕВА мне стало известно, что один протокол заседания Тройки вместе с альбомами МАНЬКО и еще кто-то носили на подпись РАСПУТЬКО на квартиру, это подтвердил ГРЕЧУХА.

^бВопрос^б: ^вСледствием установлено, что Вами лично подписано 6 протоколов заседаний судтройки, почему вы скрываете это?

^бОтвет^б: Я твердо не помню, по-моему, я должен [был] подписать только 4–5 протоколов и больше, кажется, я не подписывал^в.

^бВопрос^б: Значит, вы не утверждаете, что подписали только 4 протокола?

^бОтвет^б: ^вДа, твердо я не утверждаю, знаю, что подписал 4–5 протоколов Тройки^в.

^бВопрос^б: Как вы допустили рассмотрение следдел неподсудных судтройке?

^бОтвет^б: Рассмотрение дел неподсудных Тройке я не помню, знаю, что одно дело неподсудное Тройке было снято, а два дела были рассмотрены, помню, что обвиняемые проходили как участники к-р организации, т. е. наоборот, одно дело рассмотрено, а два были сняты.

^бВопрос^б: Что за дела были сняты и рассмотрены, назовите фамилии обвиняемых?

^бОтвет^б: Фамилии назвать не могу, так как не помню.

^бВопрос^б: Был ли УСПЕНСКИЙ у вас в обкоме, с кем и когда в 1938 году?

^бОтвет^б: Да, помню, что УСПЕНСКИЙ приезжал в обком КП(б)У, Житомир, т. е. он приезжал в УНКВД и заходил ко мне, с ним же был тогда же ВЯТКИН, они зашли без спроса, побыли две–три минуты и ушли, месяца не помню, но знаю, что это было перед уборочной кампанией.

^бВопрос: Что вы говорили с УСПЕНСКИМ в обкоме?

^бОтвет^б: УСПЕНСКИЙ сказал, что проездом решил посмотреть, где помещается обком КП(б)У в Житомире, а также сказал мне, что «мнение ЦК, вы отстааете с уборочной, нажмите», я ответил: «Постараемся обеспечить в срок уборку».

После чего, ничего не говоря, УСПЕНСКИЙ с ВЯТКИНЫМ ушел, я же остался в кабинете.

^бВопрос^б: Ездили ли вы с ВЯТКИНЫМ, после посещения обкома УСПЕНСКИМ, и куда?

^бОтвет^б: ^вВсего вместе с ВЯТКИНЫМ я ездил в районы три раза. 1-й раз в Попельню, по вопросу Заготзерно. 2-й раз в Олевский и Городницкий р[айо]ны и 3-й раз [в] Овруч, Базар и Радомысльский р[айо]н, и еще одного района я не помню. Эти выезды были за все мое время работы в Житомире^в.

i zaproponowałem GRIECZUCHOWI, aby go podpisał, o ile dobrze pamiętam, to był protokół nr 1, licząc według porządku posiedzeń trójki.

Protokołu posiedzenia trójki z 23/IX-[19]38 r. nie podpisywałem, ponieważ 23/IX-[19]38 roku byłem na delegacji i w posiedzeniu trójki nie brałem udziału.

Wspomniane protokoły posiedzenia trójki podpisywałem jednocześnie w jeden wieczór. Był przy tym obecny referent spraw MAŃKO.

Z tego, co mówił GOŁUBIEW, dowiedziałem się, że jeden protokół posiedzenia trójki wraz z albumami MAŃKO i ktoś jeszcze nosił w celu podpisania, do mieszkania RASPUT'KI; potwierdził to GRIECZUCHA.

^bPytanie-^b: ^cW śledztwie ustalono, że podpisaliście osobiście 6 protokołów posiedzeń trójki sąd[owej], dlaczego to ukrywacie?

^bOdpowiedź-^b: Dokładnie nie pamiętam, według mnie powinienem [był] podpisać tylko 4–5 protokołów; i więcej, wydaje mi się, że nie podpisałem^c.

^bPytanie-^b: Znaczy, nie twierdzicie, że podpisaliście tylko 4 protokoły?

^bOdpowiedź-^b: Ależ nie twierzę tego stanowczo, wiem, że podpisałem 4–5 protokołów trójki^b.

^bPytanie-^b: Jak się to stało, że dopuściliście rozpatrywanie spraw śled[czych], które nie podlegały trójce sąd[owej]?

^bOdpowiedź-^b: Nie pamiętam rozpatrywania spraw śled[czych], które nie podlegały trójce sąd[owej], wiem, że jedna sprawa niepodlegająca trójce została zdjęta, a dwie sprawy zostały rozpatrzone; pamiętam, że oskarżeni występowali [w nich] jako członkowie k-r organizacji, tzn. odwrotnie, jedna sprawa została rozpatrzona, a dwie zostały zdjęte.

^bPytanie-^b: Które sprawy zostały zdjęte, a które rozpatrzone, wymieńcie nazwiska oskarżonych?

^bOdpowiedź-^b: Nazwisk wymienić nie mogę, ponieważ nie pamiętam.

^bPytanie-^b: Czy USPIENSKIJ był u Was w *obkomie*, z kim i kiedy w 1938 roku?

^bOdpowiedź-^b: Tak, pamiętam, że USPIENSKIJ przyjeżdżał do *obkomu* KP(b)U [w] Żytomierzu, tzn. on przyjeżdżał do UNKWD i wchodził do mnie, z nim był wtedy także WIATKIN, oni weszli bez pytania, pobyli dwie-trzy minuty i wyszli, miesiąca nie pamiętam, ale wiem, że było to przed [jesienną] kampanią zbioru plonów.

^bPytanie-^b: O czym rozmawialiście z USPIENSKIM w *obkomie*?

^bOdpowiedź-^b: USPIENSKIJ powiedział, że przejeżdżając postanowił popatrzyć, gdzie znajduje się *obkom* KP(b)U w Żytomierzu, a także powiedział mi, że „pogląd KC jest taki, że pozostajecie w tyle ze zbiorami, przyciśnijcie”, a ja odpowiedziałem: „postaramy się zabezpieczyć zbiory na czas”.

Po tym, nic nie mówiąc, USPIENSKIJ razem z WIATKINEM wyszedł, a ja zostałem w gabinecie.

^bPytanie-^b: Czy jeździliście [gdzieś] z WIATKINEM, po odwiedzinach USPIENSKIEGO w *obkomie* i dokąd?

^bOdpowiedź-^b: ^cOgółem razem z WIATKINEM jeździłem do rejonów trzy razy. 1 raz do Popielni, w sprawie *zagotzierna*. 2-gi raz do r[ejon]u olewskiego

^б-Вопрос^б: В Барановском районе вы были с ВЯТКИНЫМ?

^б-Ответ^б: ^в-Да, были, в период подготовки выборов парторганизации, при освобождении секретаря РПК, фамилии я не помню.

Секретарь РПК был освобожден с работы за связь с бывш[им] секретарем РПК ДРАГА, арестованным. Помню, был тогда же арестован ВЯТКИНЫМ пред[седатель] РИК'а, БАРАНОВКИ, как участник к-р организации^в.

^б-Вопрос^б: Требовал ли ВЯТКИН у вас списки на коммунистов-поляков и немцев по учету обкома?

^б-Ответ^б: ^в-Я помню, что ВЯТКИН вел со мной разговор о списках на коммунистов, не помню для чего, но, кажется, для какой-то сверки учетных данных, и я сказал ВЯТКИНУ, чтобы он обратился в Особый Сектор или учет обкома^в.

^б-Вопрос^б: Следствием установлено, что ВЯТКИН получил список на коммунистов в обкоме, по которому с вашей санкцией производил арест поляков. Вы подтверждаете это?

^б-Ответ^б: Дачу списков на коммунистов из обкома ВЯТКИНУ, а также санкции на арест по этому списку коммунистов я не помню.

Протокол записан с моих слов верно и мною прочитан.

ДИДЕНКО

Допрос окончен в 17 ч. 15 м.

^б-Допросил:

Зам[еститель] особоуполномоченного НКВД УССР

Мл. лейтенант госбезопасности^б

(—) ПРОНИН

ГДА СБУ, Житомир, спр. 18842-ОФ, т. 1, арк. 162–167.

Оригінал, машинопис.

i horodnickiego i 3-ci raz [do] Owrucza, Bazaru i r[ejon]u radomyskiego i jeszcze jednego rejonu, którego nie pamiętam. To były moje wyjazdy za wszystkie lata pracy w Żytomierzu^b.

^b-Pytanie^b: Czy w rejonie baranowskim byliście z WIATKINEM?

^b-Odpowiedź^b: ^b-Tak, byliśmy, w okresie przygotowywania wyborów do organizacji partyjnej, przy zwolnieniu sekretarza RPK, nazwiska jego nie pamiętam.

Sekretarz RPK został zwolniony z pracy z powodu związków z był[ym] sekretarzem RPK DRAGĄ, aresztowanym. Pamiętam, WIATKIN aresztował także przew[odniczącego] RIK BARANOWKĘ, jako członka k-r organizacji^c.

^b-Pytanie^b: Czy WIATKIN żądał od Was spisów komunistów-Polaków i Niemców pozostających w ewidencji *obkomu*?

^b-Odpowiedź^b: ^c-Pamiętam, że WIATKIN prowadził ze mną rozmowę o spisach komunistów, nie pamiętam po co, ale, wydaje mi się, że w celu sprawdzenia zbiorczych danych i odpowiedziałem WIATKINOWI, żeby w tej sprawie zwrócił się do Sekcji Specjalnej lub do [Wydziału] Statystyczno-Sprawozdawczego *obkomu*^c.

^b-Pytanie^b: W śledztwie ustalono, że WIATKIN otrzymał spis komunistów w *obkomie*, na podstawie którego, a także na podstawie Waszego nakazu przeprowadzał aresztowania Polaków. Czy potwierdzacie to?

^b-Odpowiedź^b: Faktu przekazania WIATKINOWI spisów komunistów z *obkomu* a także wydania nakazów aresztowania na podstawie tego spisu komunistów nie pamiętam.

Protokół sporządzony dokładnie na podstawie moich zeznań przeczytałem.

DIDIENKO

Przesłuchanie ukończono o godz. 17 m[in.] 15.

^b-Przesłuchał:

Zast[ępcą] Spec[jalnego] Pełnomocnika NKWD USRS

Mł[odszy] lejtnant bezpieczeństwa państw[owego]^b

(—) PRONIN

WYKAZ SKRÓTÓW

a/a	– (<i>łac.</i>) do akt
AAN	– Archiwum Akt Nowych
ACHO	– (<i>ros.</i>) Oddział Administracyjno-Gospodarczy
ACHU	– (<i>ros.</i>) Zarząd Administracyjno-Gospodarczy
adm.	– admirał
AK	– Armia Krajowa
AO	– (<i>ros.</i>) Oddział Administracyjny
art.	– artykuł
a/s; a-s	– (<i>ros.</i>) antysowiecki
ASP	– Akademia Sztuk Pięknych
ASRS	– Autonomiczna Socjalistyczna Republika Sowiecka
ATZ	– (skrót nierozwiązany)
b.	– były
BBWR	– Bezpartyjny Blok Współpracy z Rządem
bezp.	– bezpieczeństwo
bezp. państw.	– bezpieczeństwa państwowego
b.m.w.	– brak miejsca wydania
b/p	– bezpartyjny
BP	– bezpieczeństwa państwowego
BP	– Biuro Polityczne
br.	– bieżący rok
BRP	– (<i>ros.</i>) Bractwo Ruskiej Prawdy
BS	– (<i>ros.</i>) brygada wsparcia
BSRS	– Białoruska Socjalistyczna Republika Sowiecka
c.	– córka
CDAHOU	– (<i>ukr.</i>) Centralne Państwowe Archiwum Organizacji Społecznych Ukrainy
<i>Centrospirit</i>	– (<i>ros.</i>) Centralny Zarząd Państwowego Monopolu Spirytusowego Ludowego Komisariatu Finansów ZSRS
ChEMZ	– (<i>ros.</i>) Charkowska Fabryka Maszyn Elektrycznych
ChETZ	– (skrót nierozwiązany)
CHOZ	– (<i>ros.</i>) Oddział Gospodarczy
ChTZ	– (<i>ros.</i>) Charkowski Zakład Produkcji Traktorów
<i>Chudożeksport</i>	– (<i>ros.</i>) przedsiębiorstwo eksportujące wyroby artystyczne
CIK	– (<i>ros.</i>) Centralny Komitet Wykonawczy
CK	– (<i>ros.</i>) Komitet Centralny
CKK	– (<i>ros.</i>) Centralna Komisja Kontroli
ckm	– ciężki karabin maszynowy
cm	– centymetr
CPK	– (<i>ros.</i>) cechowy komitet partyjny (?)
CSR	– Republika Czechosłowacka

c.w.	– ciężkie więzienie
CWK	– (ros.) Centralny Komitet Wykonawczy
CWZ	– Centralny Wydział Zawodowy
cz.	– część
CzK	– (ros.) Komisja Nadzwyczajna
czł.	– członek
„D”	– (ros.) dokumenty
DA	– (ukr.) archiwum państwowe
DACHO	– (ukr.) Archiwum Państwowe Obwodu Charkowskiego
dca	– dowódca
Dep.	– departament
diec.	– diecezja
DK	– dywizja kawalerii
DKO	– (ukr.) Państwowy Komitet Obrony
dn.	– dnia
dok.	– dokument
Donbas	– Basen Doniecki (region)
dot.	– dotyczy
DP	– dywizja piechoty
DP	– (ang.) obozy dla uchodźców (<i>displaced persons</i>)
DPU	– (ukr.) Państwowy Zarząd Polityczny
DS	– dywizja strzelecka
ds.; d/s	– do spraw
DTO	– (ros.) Oddział Drogowo-Transportowy
DTW	– (ukr.) Oddział Drogowo-Transportowy
DTZ	– (ros.) Dniepropietrowski Zakład Produkcji Rur
DURP	– (ros.) Dnieprowski Zarząd Żeglugi Rzecznej Statków Parowych
DWK	– (ros.) Kraj Dalekowschodni
dyr.	– dyrektor
egz.	– egzemplarz
EKO	– (ros.) Oddział Ekonomiczny
EKU	– (ros.) Zarząd Ekonomiczny
<i>Eschar</i> ; ESCHAR	– (ros.) elektrownia w Charkowie
f.	– (ros., ukr.) zespół archiwalny
<i>finotdiel</i>	– (ros.) oddział finansowy
<i>fototriest</i>	– (ros.) trust fotograficzny
FPK	– Francuska Partia Komunistyczna
FZU	– (ros.) szkoła fabryczno-zakładowa
GARF	– (ros.) Archiwum Państwowe Federacji Rosyjskiej
gen.	– generał
gen. lejtn.	– generał lejtnant
gen. mjr.	– generał major
gen. piech.	– generał piechoty

GES	– (ros.) hydroelektrownia
GEU	– (ros.) Główny Zarząd Ekonomiczny
<i>Giprokoks</i>	– (ros.) Państwowy Instytut Projektowania Przedsiębiorstw Przemysłu Chemicznego
G/K	– (ros.) komitet miejski
Gł.	– główny
<i>Gławkożbuwprom</i>	– (ros.) Główne Zakłady Produkcji Obuwia Skórzanego
<i>Gławlit</i>	– (ros.) Główny Zarząd do spraw Literatury i Wydawnictw
<i>Gławspirt</i>	– (ros.) Główny Zarząd Państwowego Monopolu Spirytusowego Ludowego Komisariatu Finansów ZSRS
GO	– (ros.) oddział miejski
godz.	– godzina
<i>gorkom</i>	– (ros.) komitet miejski
<i>gorkomchoz</i>	– (ros.) miejski oddział gospodarki komunalnej
<i>gorparkom</i>	– (ros.) miejski komitet partyjny
<i>GorPO</i>	– (ros.) Miejskie Towarzystwo Konsumentów
<i>Gosbank</i>	– (ros.) Bank Państwowy
<i>Gosgieosjomka</i>	– (ros.) Główny Zarząd Państwowej Fotografii i Kartografii (?)
<i>Gossjomka</i>	– (skrót nierozwiązany)
GPU	– (ros.) Państwowy Zarząd Polityczny
GRES	– (ros.) państwowa rejonowa elektrownia
gub.	– gubernia
<i>gubkom</i>	– (ros.) komitet gubernialny
<i>Gubotdiel</i>	– (ros.) Oddział Gubernialny
GUGB	– (ros.) Główny Zarząd Bezpieczeństwa Publicznego
GUGSK	– (ros.) Główny Zarząd Państwowej Fotografii i Kartografii
GULag	– (ros.) Główny Zarząd Obozów
GUPO	– (ros.) Główny Zarząd Ochrony Pogranicznej
GUPWO	– (ros.) Główny Zarząd Ochrony Pogranicznej i Wewnętrznej
GUPWW	– (ros.) Główny Zarząd Wojsk Wewnętrznych i Ochrony Pogranicznej
<i>GUSzosDor</i>	– (ros.) Główny Zarząd Dróg
GUTAB	– (ukr.) Główny Zarząd Obozów
GZP WP	– Główny Zarząd Polityczny Wojska Polskiego
GZP-W WP	– Główny Zarząd Polityczno-Wychowawczy Wojska Polskiego
h.	– herbu
HDA SBU	– (ukr.) Wydzielone Archiwum Państwowe Służby Bezpieczeństwa Ukrainy
IKKI	– (ros.) Komitet Wykonawczy Międzynarodówki Komunistycznej
im.	– imienia

INO	– (ros.) Oddział do spraw Obcokrajowców
IRSD	– (ros.) Międzynarodowa Rewolucyjna Socjaldemokracja
ISO	– (ros.) Oddział Inżynieryjno-Budowlany
itd.	– i tak dalej
ITŁ	– (ros.) Poprawczy Obóz Pracy
itp.	– i tym podobne
ITR	– (ros.) kadra inżynieryjno-techniczna
k.	– karta
KA	– korpus armijny
Karlag	– (ros.) Karagandzkie Obozy Pracy
kaw.	– kawalerii
KC	– Komitet Centralny
KD	– komitet dzielnicowy
KECz	– (skrót nierozwiązany)
KGB	– (ros.) Komitet Bezpieczeństwa Państwowego
KIM	– (ros.) Komunistyczna Międzynarodówka Młodzieży
KK	– kodeks karny
KK RKI	– (ros.) Kontrolna Komisja Inspekcji Robotniczo-Chłopskiej
KK, k/k	– korpus kawalerii
km	– kilometr
KO	– komitet okręgowy
komandarm	– (ros.) dowódca armii (odpowiednik generała armii)
kombrig	– (ros.) dowódca brygady (odpowiednik generała brygady)
komdiw	– (ros.) dowódca dywizji
Komintern	– (ros.) Międzynarodówka Komunistyczna
komkor	– (ros.) dowódca korpusu (odpowiednik generała pułkownika/broni)
<i>kommunchoz</i>	– (ros.) [oddział] gospodarki komunalnej
<i>komnab</i>	– (ros.) dowództwo nabrzeża
<i>kompartia</i>	– (ros.) partia komunistyczna
Komsomoł	– (ros.) Wszechzwiązkowy Leninowski Komunistyczny Związek Młodzieży
KOO	– (ros.) Kijowski Oddział Obwodowy
KOP	– Korpus Ochrony Pogranicza
KOU	– (ros.) Kijowski Zarząd Obwodowy [NKWD]
<i>Kożobuprom</i>	– (ros.) zakład produkcji obuwia skórzanego
KP	– Korpus Polski
KP	– komunistyczna partia
KP(b)	– Komunistyczna Partia (bolszewików)
KP(b)B	– Komunistyczna Partia (bolszewików) Białorusi
KP(b)U	– Komunistyczna Partia (bolszewików) Ukrainy
KPD	– (niem.) Komunistyczna Partia Niemiec
KPGW	– Komunistyczna Partia Galicji Wschodniej

KPK	– kodeks postępowania karnego
KPP	– Komunistyczna Partia Polski
KPRP	– Komunistyczna Partia Robotnicza Polski
kpt.	– kapitan
kpt. mar.	– kapitan marynarki
kpt. piech.	– kapitan piechoty
KPZB	– Komunistyczna Partia Zachodniej Białorusi
KPZR	– Komunistyczna Partia Związku Radzieckiego
KPZU	– Komunistyczna Partia Zachodniej Ukrainy
k-r	– kontrrewolucyjny
<i>krajkom</i>	– (ros.) komitet krajowy
KRES	– (ros.) Kijowska Rejonowa Elektrownia
KRO	– (ros.) Oddział Kontrwywiadu
krypt.	– kryptonim
k.s.	– karta sprawy
KS	– korpus strzelecki
ks.	– ksiądz
KSM	– (ros.) Komunistyczny Związek Młodzieży
KTAP	– (ros.) korpuśny pułk artylerii ciężkiej
KU	– Komenda Ukraińska (POW)
KUCz	– Komenda Ukraińska Czarnomorska (POW)
KUL	– Komenda Ukraińska Lewobrzeża (POW)
<i>Kultprop</i>	– (ros.) Oddział Kultury i Propagandy
KUP	– Komenda Ukraińska Prawobrzeża (POW)
KW	– Komitet Wykonawczy
KZmech	– korpus zmechanizowany
KZMP	– Komunistyczny Związek Młodzieży Polskiej
KZMZU	– Komunistyczny Związek Młodzieży Zachodniej Ukrainy
l.	– lata
<i>Legpromstroj</i>	– (ros.) Państwowy Republikański Budowlano-Montażowy Trust Ministerstwa Przemysłu Lekkiego
lejt.	– lejtnant
<i>leschoz</i>	– (ros.) gospodarstwo leśne
<i>lespromchoz</i>	– (ros.) gospodarstwo leśno-przemysłowe
l.p.	– liczba porządkowa
ŁKSM	– (ros.) Leninowski Komunistyczny Związek Młodzieży
ŁKSMU	– (ros.) Leninowski Komunistyczny Związek Młodzieży Ukrainy
m.	– miasto
m.	– miejscowość
m.	– mieszkanie
MASRS	– Mołdawska Autonomiczna Socjalistyczna Republika Sowiecka
<i>Maszynostroj</i>	– (ros.) zakład produkcji maszyn

MGB	– (ros.) Ministerstwo Bezpieczeństwa Państwowego
m.in.	– między innymi
mjr	– major
M/K	– (ros.) korpus zmechanizowany
MK	– Międzynarodówka Komunistyczna
MKK	– Międzynarodowa Komisja Kontroli
mm	– milimetr
MOPR	– (ros.) Międzynarodowa Organizacja Pomocy Rewolucjonistom
m.p.	– miejsce postoju
MPWO	– (ros.) miejscowa obrona przeciwlotnicza
MR	– (skrót nierozwiązany)
MSW	– Ministerstwo Spraw Wewnętrznych
MSWojsk.	– Ministerstwo Spraw Wojskowych
MSZ	– Ministerstwo Spraw Zagranicznych
MTM	– (ros.) warsztat maszyn rolniczych
MTS	– (ros.) ośrodek maszyn rolniczych
MWD	– (ros.) Ministerstwo Spraw Wewnętrznych
<i>nackompartia</i>	– (ros.) narodowa partia komunistyczna
<i>narkom</i>	– (ros.) ludowy komisarz
<i>Narkomat</i>	– (ros.) Ludowy Komisariat
<i>Narkomindiel</i>	– (ros.) Ludowy Komisariat Spraw Zagranicznych
<i>Narkomles</i>	– (ros.) Ludowy Komisariat Przemysłu Leśnego
<i>Narkompiszczeprom</i>	– (ros.) Ludowy Komisariat Przemysłu Spożywczego
<i>Narkomsnab</i>	– (ros.) Ludowy Komisariat Zaopatrzenia
<i>Narkomswiaż</i>	– (ros.) Ludowy Komisariat Łączności
<i>Narkomtiażprom</i>	– (ros.) Ludowy Komisariat Przemysłu Ciężkiego
<i>Narkomziem</i>	– (ros.) Ludowy Komisariat Rolnictwa
<i>narobraz</i>	– (ros.) [wydział] oświaty ludowej
<i>narsud</i>	– (ros.) sąd ludowy
NDWP	– Naczelne Dowództwo Wojska Polskiego
NKID	– (ros.) Ludowy Komisariat Spraw Zagranicznych
NKP	– (ros.) Ludowy Komisariat Oświaty
NKPS	– (ros.) Ludowy Komisariat Dróg Komunikacyjnych
NKWD	– (ros.) Ludowy Komisariat Spraw Wewnętrznych
NKWS	– (ukr.) Ludowy Komisariat Spraw Wewnętrznych
np.	– na przykład
Nr, nr	– numer
nt.	– na temat
<i>obkom</i>	– (ros.) komitet obwodowy
<i>oblfinotdiel</i>	– (ros.) obwodowy oddział finansowy
<i>oblispolkom;</i>	– (ros.) obwodowy komitet wykonawczy
<i>oblkinofototriest</i>	– (ros.) obwodowy trust kinematografii i fotografii
<i>Obłmiestprom</i>	– (ros.) Obwodowy Zarząd Przemysłu Lokalnego

<i>Oblpotriebsojuz</i>	– (ros.) Obwodowy Związek Stowarzyszeń Spożywczych
<i>obltranstriest</i>	– (ros.) obwodowy trust transportowy
<i>OblZU</i>	– (ros.) Obwodowy Urząd Ziemski
obw.	– obwód
Oddz.	– Oddział
ODTO	– (ros.) Wydział Oddziału Drogowo-Transportowego
OES	– Oddział Ewidencyjno-Statystyczny
OGPU	– (ros.) Zjednoczony Państwowy Zarząd Polityczny
OGU	– (ros.) Odeski Państwowy Uniwersytet
ok.	– około
OK	– (ros.) Komitet Okręgowy
OK	– (ros.) oddział kadr
OKDWA	– (ros.) Specjalna Dalekowschodnia Armia Czerwonego Sztandaru
<i>Okrispolkom</i>	– (ros.) Okręgowy Komitet Wykonawczy
<i>okrnarobraz</i>	– (ros.) okręgowy [wydział] oświaty ludowej
<i>okrONO</i>	– (ros.) okręgowy [wydział] oświaty ludowej
<i>okrużkom</i>	– (ros.) komitet okręgowy
OMB	– (ros.) samodzielny batalion zmotoryzowany
OMZ	– (ros.) Lokalny Oddział Więziennictwa
OO	– (ros.) Oddział Specjalny
OOW/S	– (skrót nierozwiązany)
op.cit.	– (łac.) dzieło cytowane
op.	– (ukr.) inwentarz
OPK	– (ros.) Towarzystwo Kooperacji Spożywców
OPO	– (ros.) Oddział Ochrony Pogranicznej
oprac.	– opracowanie
org.	– organizacja
ORS	– (ros.) Oddział Zaopatrzenia Robotniczego
oryg.	– oryginał
ORZZ	– Okręgowa Rada Związków Zawodowych
OSO	– (ros.) Kolegium Specjalne
OSO, <i>Osoawiachim</i>	– (ros.) Towarzystwo Wspierania Obrony, Budownictwa Lotniczego i Chemicznego
<i>Oszosdor</i>	– (ros.) Oddział Dróg Komunikacyjnych
OTB	– (ros.) samodzielny batalion czołgów <i>lub</i> samodzielny batalion transportowy
OTK	– (ros.) Oddział Kontroli Technicznej
OUN	– Organizacja Ukraińskich Nacjonalistów
OZ	– okręgowy zarząd
OZN	– Obóz Zjednoczenia Narodowego
p.	– punkt
pan	– pułk artylerii najcięższej
państw.	– państwowy

<i>partorg</i>	– (ros.) organizacja partyjna
<i>partorganizator</i>	– (ros.) organizator partyjny
PK	– (ros.) perlustracja korespondencji
PKU	– powiatowa komisja uzupełnień
płk	– pułkownik
PNW	– (ros.) Partia Wolności Ludu
p.o.	– pełniący obowiązki
PO	– Oddział Pograniczny
pol.	– polski
<i>politbiuro</i>	– (ros., ukr.) Biuro Polityczne
<i>politbojec</i>	– (ros.) bojownik polityczny
politruk	– (ros.) kierownik polityczny
<i>polrejon</i>	– (ros.) polski rejon narodowy
poł.	– połowa
pom.	– pomocnik
por.	– porównaj
por.	– porucznik
por. art.	– porucznik artylerii
POW	– Polska Organizacja Wojskowa
pow.	– powiat
p.p., p/p	– (ros.) oryginał podpisał
PP	– Pełnomocne Przedstawicielstwo
pp	– pułk piechoty
ppor. rez. kaw.	– podporucznik rezerwy kawalerii
ppor. rez. mar.	– podporucznik rezerwy marynarki
ppor. rez. piech.	– podporucznik rezerwy piechoty
PPR	– Polska Partia Robotnicza
PPS	– Polska Partia Socjalistyczna
PPS-WRN	– Polska Partia Socjalistyczna-Wolność Równość Niepodległość
<i>promkolonia</i>	– (ros.) kolonia przemysłowa (obóz)
PRZ	– (ros.) zakład naprawy parowozów
ps.	– pseudonim
psk	– pułk strzelców konnych
PSL	– Polskie Stronnictwo Ludowe
PSR	– Partia Socjalistów-Rewolucjonistów
pw.	– pod wezwaniem
PWO	– (ros.) Obrona Przeciwlotnicza
PWW	– (ros.) Pograniczne i Wewnętrzne Wojska
PZPR	– Polska Zjednoczona Partia Robotnicza
r.	– rok
<i>rabfak</i>	– (ros.) fakultet robotniczy
<i>rajfnotdiel</i>	– (ros.) rejonowy oddział finansowy
<i>rajFO</i>	– (ros.) rejonowy oddział finansowy

<i>rajispolkom</i>	– (ros.) rejonowy komitet wykonawczy
<i>rajkom</i>	– (ros.) rejonowy komitet partii
<i>rajnarobraz</i>	– (ros.) rejonowy [wydział] oświaty ludowej
<i>rajONO</i>	– (ros.) rejonowy [wydział] oświaty ludowej
<i>rajpartkom</i>	– (ros.) rejonowy komitet partii
<i>rajpartkomitiet</i>	– (ros.) rejonowy komitet partii
<i>rajpotriebsojuz</i>	– (ros.) rejonowy związek towarzystw konsumentów
<i>rajprofsowiet</i>	– (ros.) rejonowa rada związków zawodowych
<i>rajsnab</i>	– (ros.) rejonowy oddział zaopatrzenia
<i>rajUNGO</i>	– (ros.) rejonowy zarząd gospodarstwa państwowego
<i>rajwnutorg</i>	– (ros.) rejonowa organizacja wewnętrzna
<i>rajzagotzierno</i>	– (ros.) rejonowy punkt skupu zboża
<i>rajzdrawotdiel</i>	– (ros.) rejonowy oddział ochrony zdrowia
<i>rajziemotdiel</i>	– (ros.) Rejonowy Oddział Rolniczy
<i>Razwiedupr</i>	– (ros.) Zarząd Wywiadu
red.	– redakcja
rej.	– rejon
rez.	– rezerwy
RFP	– Rosyjska Partia Faszystowska
RFSRS	– Rosyjska Federacyjna Socjalistyczna Republika Radziecka
<i>riewkom</i>	– (ros.) komitet rewolucyjny
RIK	– (ros.) rejonowy komitet wykonawczy
RKF	– (ros.) Robotniczo-Chłopska Flota
RKKA	– (ros.) Robotniczo-Chłopska Czerwona Armia
RKKF	– (ros.) Robotniczo-Chłopska Czerwona Flota
RKM, RK Milicja	– (ros.) Robotniczo-Chłopska Milicja
RKP(b)	– (ros.) Rosyjska Komunistyczna Partia (bolszewików)
RO	– (ros.) oddział rejonowy
RO	– Rocznik Oficerski
ROR	– Rocznik Oficerów Rezerwy
ros.	– rosyjski
ROWS	– (ros.) Rosyjski Związek Ogólnowojskowy
RP	– Rzeczpospolita Polska
RPK	– (ros.) rejonowy komitet partii
rr.	– (ukr.) lata
RSDRP	– Rosyjska Socjaldemokratyczna Partia Robotnicza
RSDRP(b)	– Rosyjska Socjaldemokratyczna Partia Robotnicza (bolszewików)
rtm.	– rotmistrz
RU	– (ros.) zarząd rejonowy
rub.	– rubel
s.	– strona
s.	– syn

SBSK	– Samodzielna Brygada Strzelców Karpackich
SBU	– (<i>ukr.</i>) Służba Bezpieczeństwa Ukrainy
SD	– Socjaldemokracja
SDKPiL	– Socjaldemokracja Królestwa Polskiego i Litwy
SDPRR	– Socjaldemokratyczna Partia Robotnicza Rosji
SED	– Socjalistyczna Partia Jedności Niemiec
sekr.	– sekretarz
Sel-Rob	– Ukraińskie Włościańsko-Robotnicze Zjednoczenie Socjalistyczne
Sel-Sojuz	– Ukraińskie Zjednoczenie Socjalistycznego Związku Włościańskiego
SG	– Sztab Główny
<i>sielchoznab</i>	– (<i>ros.</i>) biuro zaopatrzenia gospodarstwa wiejskiego
<i>sielsowiet</i>	– (<i>ros.</i>) rada wiejska
<i>Siewdongres</i>	– (<i>ros.</i>) Północnodoniecka Państwowa Rejonowa Elektrownia
<i>Siewwostlag</i>	– (<i>ros.</i>) Północno-Wschodni Obóz Pracy
s/k	– (<i>ros.</i>) korpus specjalny [NKWD]
s/k	– (<i>ros.</i>) korpus strzelecki
SN	– Sąd Najwyższy
SNK	– (<i>ros.</i>) Rada Komisarzy Ludowych
SO	– (<i>ros.</i>) oddział budowlany
<i>Sobiez</i>	– (<i>ros.</i>) oddział zabezpieczenia socjalnego
SOCz	– (<i>ros.</i>) Tajna Jednostka Operacyjna
<i>sojuzkulttorg</i>	– (<i>ros.</i>) Związek Handlu Towarami Kultury
SOU	– (<i>ros.</i>) Tajny Zarząd Operacyjny
<i>Sownarkom</i>	– (<i>ros.</i>) Rada Komisarzy Ludowych
SPD	– Socjaldemokratyczna Partia Niemiec
specprzesiedlenie	– (<i>ros.</i>) specjalny przesiedlenie
SPO	– (<i>ros.</i>) Tajny Oddział Polityczny
spr.	– sprawa
SR	– socjaliści-rewolucjoniści
SRS	– Socjalistyczna Republika Sowiecka
s/s	– (<i>ros.</i>) tajny współpracownik
SSR	– (<i>ros.</i>) Socjalistyczna Republika Sowiecka
SSSR	– (<i>ros.</i>) Związek Socjalistycznych Republik Radzieckich
st.	– starszy
str.	– strona
<i>strojbatalion</i>	– (<i>ros.</i>) batalion budowlany
SUHwF	– (<i>ukr.</i>) Związek Obywateli Ukraińskich we Francji
SWU	– (<i>ukr.</i>) Związek Wyzwolenia Ukrainy
<i>Syblag</i>	– (<i>ros.</i>) Syberyjskie Obozy Pracy
sz/p; szp.	– (<i>ros.</i>) polskie szpiegostwo
Szt.	– sztab

Szt. Gen.	– Sztab Generalny
Szt. Gł.	– Sztab Główny
<i>SzterGRES</i>	– (ros.) Państwowa Rejonowa Elektrownia w Szterówce
św.	– święty
t.	– tom
<i>tankostroj</i>	– (ros.) zakład budowy czołgów
<i>tiurpod</i>	– (ros.) więzienie w podziemiach
tj.	– to jest
TKP	– (ros.) Chłopska Partia Pracy
TO	– (ros.) Oddział Transportu
TOF	– (ros.) Flota Oceanu Spokojnego
<i>Torgport</i>	– (ros.) port handlowy
tow.	– towarzysz
tr.	– tego roku
tys.	– tysiąc
tzn.	– to znaczy
tzw.	– tak zwany
UGB	– (ros.) Zarząd Bezpieczeństwa Państwowego
UHA	– Ukraińska Armia Halicka
UKGB	– (ros.) Zarząd Komisariatu Bezpieczeństwa Państwowego
UKP	– (ukr.) Ukraińska Partia Komunistyczna
UKP(b)	– (ukr.) Ukraińska Partia Komunistyczna (bolszewików)
ukr.	– ukraiński
<i>Ukrğlawmias</i>	– (ros.) Ukraiński Główny Zarząd Przemysłu Mięsnego
<i>Ukrzagotkoń</i>	– (ros.) Wszzechukraińskie Biuro Skupu Koni
ul.	– ulica
UMWD	– (ros.) Zarząd Ministerstwa Spraw Wewnętrznych
UMGB	– (ros.) Zarząd Ministerstwa Bezpieczeństwa Państwowego
UMU	– (ukr.) Zarząd Więziennictwa
UNKGB	– (ros.) Zarząd Ludowego Komisariatu Bezpieczeństwa Państwowego
UNKWD	– (ros.) Zarząd Ludowego Komisariatu Spraw Wewnętrznych
UNR	– (ros.) Zarząd Naczelnika Robót
UPA	– (ukr.) Ukraińska Powstańcza Armia
UPO	– (ros.) Zarząd Ochrony Przeciwożarowej
<i>Upolkomzag</i>	– (ros.) Pełnomocny Komitet Skupu Państwowego
UPSR	– Ukraińska Partia Socjalistów-Rewolucjonistów
UPWO	– (ros.) Zarząd Ochrony Pogranicznej i Wewnętrznej
ur.	– urodzony
URKM	– (ros.) Zarząd Robotniczo-Chłopskiej Milicji
URL	– Ukraińska Republika Ludowa
USA	– (ang.) Stany Zjednoczone Ameryki
USD	– (ros.) Ukraińska Socjaldemokracja

USDP	– (<i>ukr.</i>) Ukraińska Partia Socjaldemokratyczna
USDRP	– Ukraińska Socjaldemokratyczna Partia Robotnicza
USO	– (<i>ros.</i>) Zarząd Organów Sądowych
USPD	– (<i>niem.</i>) Niezależna Socjaldemokratyczna Partia Niemiec
USRS	– Ukraińska Socjalistyczna Republika Sowiecka
USS	– (<i>ukr.</i>) Legion Ukraińskich Strzelców Siczowych
<i>Uszosdor</i>	– (<i>ros.</i>) Zarząd Dróg Komunikacyjnych
UWO	– (<i>ukr.</i>) Ukraińska Wojskowa Organizacja
UWSR	– (<i>ros.</i>) Zarząd Robót Wojskowo-Budowlanych
v.	– (<i>łac.</i>) odwrotna strona karty
WCIK	– (<i>ros.</i>) Wszechrosyjski Centralny Komitet Wykonawczy
WCSPS	– (<i>ros.</i>) Wszechzwiązkowa Centralna Rada Związków Zawodowych
„WCz”	– (<i>ros.</i>) łączność o wysokiej częstotliwości
WCzK	– (<i>ros.</i>) Wszechrosyjska Komisja Nadzwyczajna
wg	– według
WK	– (<i>ros.</i>) Kolegium Wojskowe
WKP(b)	– (<i>ros.</i>) Wszechzwiązkowa Komunistyczna Partia (bolszewików)
WKR	– Warszawski Komitet Robotniczy
w/s; W/S	– (skrót nierozwiązany)
właśc.	– właściwie
WŁKSM	– (<i>ros.</i>) Wszechzwiązkowy Leninowski Komunistyczny Związek Młodzieży
WM	– Wolne Miasto [Gdańsk]
WMN	– (<i>ros.</i>) najwyższy wymiar kary
WMUN	– (<i>ros.</i>) najwyższy wymiar kary kryminalnej
WNOS	– (<i>ros.</i>) punkt obserwacji powietrznej i łączności alarmowej
WO	– (<i>ros.</i>) Okręg Wojskowy
WO	– (<i>ros.</i>) wojska wewnętrzne
<i>Wodoprowod</i>	– (<i>ros.</i>) zakład instalacji wodnej
woj.	– województwo
WOSO	– (<i>ros.</i>) Służba Transportu Wojskowego
WP	– (<i>ros.</i>) prokurator wojskowy
WP	– Wojsko Polskie
WRN	– Wojewódzka Rada Narodowa
WT	– Trybunał Wojskowy
WTK	– (<i>ukr.</i>) poprawcza kolonia pracy
WTUZ	– (<i>ros.</i>) Wyższy Techniczny Zakład Naukowy
WTUZ	– (<i>ros.</i>) Wyższa Szkoła Techniczna
WUAN	– Wszechukraińska Akademia Nauk
WUCIK	– (<i>ros.</i>) Wszechukraiński Centralny Komitet Wykonawczy
WUCzK	– (<i>ros.</i>) Wszechukraińska Komisja Nadzwyczajna
WUCzK	– (<i>ros.</i>) Wszechzwiązkowa Komisja Nadzwyczajna

WUSPP	– Wszechukraiński Związek Pisarzy Proletariackich
WUZ	– <i>(ros.)</i> szkoła wyższa
Wydz.	– Wydział
<i>Zagotskot</i>	– <i>(ros.)</i> punkt skupu bydła, skup bydła
<i>Zagotzierno</i>	– <i>(ros.)</i> punkt skupu zboża, skup zboża
zca	– zastępca
ZFSRS	– Zakaukaska Federacyjna Socjalistyczna Republika Sowiecka
zm.	– zmarł
ZMK	– Związek Młodzieży Komunistycznej
zob.	– zobacz
ZPMiW	– Związek Proletariatu Miast i Wsi
ZSRR, ZSSR	– Związek Socjalistycznych Republik Radzieckich
ZSRS	– Związek Socjalistycznych Republik Sowieckich
<i>ZuGRES</i>	– <i>(ros.)</i> Zujewska Państwowa Rejonowa Elektrownia
ZURL	– Zachodnioukraińska Republika Ludowa

СПИСОК СКОРОЧЕНЬ

авиабаза	– (рос.) авіаційна база
авиабригада	– (рос.) бригада авіації
авиазавод	– (рос.) авіаційний завод
авиапарк	– (рос.) авіаційний парк
авиатехник	– (рос.) авіаційний технік
Агітпроп	– (рос.) Відділ агітації і пропаганди
Адмінвідділ	– адміністративний відділ
АК	– (поль.) Армія Крайова
АК	– корпус армії
АМССР	– (рос.) Автономна Молдавська Соціалістична Радянська Республіка
АНА	– Архів Нових Актів
АО	– (рос.) адміністративний відділ
арк.	– аркуш
АРСР	– Автономна Радянська Соціалістична Республіка
артполігон	– (рос.) артилерійський полігон
артполк	– (рос.) полк артилерії
артсклад	– (рос.) склад артилерії
А. С., а.с., а/с, а-с	– (рос.) антирадянський
АССР	– (рос.) Автономна Радянська Соціалістична Республіка
АХО	– (рос.) Адміністративно-господарський відділ
АХУ	– (рос.) Адміністративно-господарське управління
б.	– (рос.) колишній
Балтфлот	– (рос.) Балтійський флот
ББВР	– (поль.) Безпартійний блок співпраці з урядом
БВО	– (рос.) Білоруський військовий округ
бл.	– близько
б.м.в.	– без місця виготовлення
боепитание	– (рос.) військове забезпечення
боеприпасы	– (рос.) військова амуніція
б/п	– безпартійний
бригвоенюрист	– (рос.) військовий юрист бригади
БРП	– (рос.) Братство Руської (Російської) правди
БРСР	– Білоруська Радянська Соціалістична Республіка
БС	– (рос.) бригада сприяння
БССР	– (рос.) Білоруська Радянська Соціалістична Республіка
буракорадгосп	– радянське господарство виробництва цукрових буряків
быв., бывш.	– (рос.) колишній

wg (вг)	– (поль.) відносно
Верхсуд	– (рос.) Верховний суд
ветврач	– (рос.) лікар ветеринарії
ветфельшер	– (рос.) фельдшер ветеринарії
вещдок	– (рос.) доказовий матеріал
виконком	– (рос.) виконавчий комітет
Виноблисполком	– (рос.) Вінницький обласний виконавчий комітет
Винстройтрест	– (рос.) Вінницький будівельний трест
ВИО	– (рос.) тимчасово виконуючий обов'язки
ВК, В/К	– (рос.) Військова колегія
ВК ВС СРСР	– Військова колегія Верховного суду СРСР
ВККІ	– (рос.) Виконавчий комітет комуністичного інтернаціоналу
ВКП(б)	– (рос.) Всесоюзна комуністична партія (більшовиків)
ВЛКСМ	– (рос.) Всесоюзна Ленінська комуністична спілка молоді
WM (ВМ)	– (поль.) Вільне Місто [Гданськ]
ВМН	– (рос.) вища міра покарання
ВМП	– вища міра покарання
ВМУН	– (рос.) вища міра кримінального покарання
внудел	– (рос.) внутрішні справи
ВО	– Військовий округ
ВО	– (рос.) внутрішня охорона
Водстройтрест	– (рос.) Трест будівництва водної системи
военаэродром	– (рос.) військовий аеродром
военврач	– (рос.) військовий лікар
военколегия	– (рос.) військова колегія
военкомат	– (рос.) військовий комісаріат
военпред	– (рос.) військовий представник
воентехник	– (рос.) військовий технік
Воентрибунал	– (рос.) Військовий трибунал
Военфельдшер	– (рос.) військовий фельдшер
ВОСО	– (рос.) служба військового транспорту
ВП	– (поль.) Польське військо
ВП КВО	– (рос.) Військовий прокурор Київського військового округу
Вр.	– (рос.) тимчасово
врид.	– (рос.) тимчасово виконуючий обов'язки
ВС	– Верховний суд
ВТ	– Військовий трибунал
ВТК	– виправно-трудова колонія
ВТТ	– виправно-трудова табір
ВТУЗ	– (рос.) вищий технічний навчальний заклад

ВУАН	– Всеукраїнська академія наук
ВУЗ	– (рос.) вищий навчальний заклад
ВУСПП	– Всеукраїнська спілка пролетарських письменників
ВУЦВК	– Всеукраїнський центральний виконавчий комітет
ВУЦИК	– (рос.) Всеукраїнський центральний виконавчий комітет
ВУЧК	– (рос.) Всеукраїнська надзвичайна комісія
ВЦВК	– Всесоюзний центральний виконавчий комітет
ВЦСПС	– (рос.) Всесоюзна центральна рада професійних спілок
«ВЧ»	– (рос.) високочастотний зв'язок
ВЧК	– (рос.) Всесоюзна надзвичайна комісія
г.	– (рос.) місто
г., г.г., гг.	– (рос.) рік, роки
гал.	– (рос.) Галицький
Галбюро	– (рос.) Галицьке бюро
ГАРФ	– (рос.) Державний архів Російської Федерації
ГДА СБУ	– Галузевий державний архів Служби безпеки України
Гидрошляхтрест	– (рос.) Державний трест водних шляхів
Гипрококс	– (рос.) Державний інститут по проектуванню підприємств хімічної промисловості
ГЕКУ	– (рос.) Головне економічне управління
ген. лейт.	– (рос.) генерал-лейтенант
Генконсульство	– Генеральне консульство
Генштаб	– (рос.) Генеральний Штаб
Геологотрест	– (рос.) Геологічний трест
Г/К	– (рос.) міський комітет
ГКВП	– Головна Команда Польського Війська
главбух	– (рос.) головний бухгалтер
Главкожобупром	– (рос.) Головний завод виробу шкіряного взуття
Главлит	– (рос.) Головне управління у справах літератури та видавництв
Главспирт	– (рос.) Головне управління спиртної і лікєро-горілкової промисловості
Главштаб	– (рос.) Головний Штаб
ГО НКВД	– (рос.) міський відділ, відділення НКВС
Головміліція	– Головна міліція
Горпартком	– (рос.) міський партійний комітет
гор.	– (рос.) місто
Горком	– (рос.) міський комітет
Горкомхоз	– (рос.) Міський відділ комунального господарства
Гормилиция	– (рос.) міська міліція
горнарком	– (рос.) міський відділ народного комісаріату

горотдел	– (рос.) міський відділ
ГорПО	– (рос.) Міське товариство споживачів
горрайотдел	– (рос.) міський районний відділ
Госарбитр	– (рос.) державний арбітр
Госбанк	– (рос.) державний банк
госбезопасность	– (рос.) державна безпека
Госгеосъёмка	– (рос.) Головне управління державної зйомки і картографії (?)
гособязательство	– (рос.) державне зобов'язання
Госуниверситет	– (рос.) державний університет
ГПУ	– (рос.) Державне політичне управління
гр., гр-н , гражд.	– (рос.) громадянин
ГРЭС	– (рос.) Державна районна електростанція
губ.	– (рос.) губернія
губвідділ	– губернський відділ
губком	– (рос.) губернський комітет
губотдел	– (рос.) губернський відділ
губревтрибунал	– губернський революційний трибунал
Губсуд	– (рос.) губернський суд
губЧК	– (рос.) Губернська надзвичайна комісія
ГУГБ	– (рос.) Головне управління державної безпеки
ГУГСК	– (рос.) Головне управління державної зйомки і картографії
ГУДБ	– Головне управління державної безпеки
ГУЛАГ	– (рос.) Головне управління виправно-трудових таборів, трудових поселень і місць ув'язнення
ГУПВВ	– (рос.) Головне управління прикордонних і внутрішніх військ
ГУПВО	– (рос.) Головне управління прикордонної і внутрішньої охорони
ГУПО	– (рос.) Головне управління прикордонної охорони
ГУТАБ	– Головне управління виправно-трудових таборів, трудових поселень і місць ув'язнення
ГУШОСДОР	– (рос.) Головне управління шосейних доріг
ГШ	– Головний або Генеральний Штаб
ГЭС	– (рос.) гідроелектростанція
«Д»	– (рос.) документи
ДА	– Державний архів
Дальбуд	– Головне управління будівництва на Далекій півночі
ДАХО	– Державний архів Харківської області
ДБ	– державна безпека
ДВК	– (рос.) Далекосхідний край
дд.	– (рос.) справи
детдом	– (рос.) дитячий будинок

див.	– дивись
дивер.	– (рос.) диверсія
дезматеріал	– (рос.) дезинформаційний матеріал
держбезпека	– державна безпека
ДК	– дивізія кавалерії
ДКО	– Державний комітет оборони
док.	– документ
Донобласть	– Донецька область
ДП	– (анг.) табори для переміщених осіб (<i>displaced persons</i>)
ДП	– дивізія піхоти
ДПУ	– Державне політичне управління
др., друг.	– (рос.) інші
ДТВ	– Дорожньо-транспортний відділ
ДТЗ	– (рос.) Дніпропетровський трубопрокатний завод
ДТО	– (рос.) Дорожньо-транспортний відділ
ДУРП	– (рос.) Дніпровське управління річкового пароплавання
ЕКВ	– Економічний відділ
ЕКО	– (рос.) Економічний відділ
ЕКУ	– Економічне управління
ж/д, ж. д., жел. дор.	– (рос.) залізниця, залізничний
Жилсоюз	– (рос.) Житлова кооперативна спілка
зав.	– завод
зав.	– (рос.) завідуючий
заврайздрав	– (рос.) завідуючий районним відділом охорони здоров'я
зав. хим.	– (рос.) хімічний завод
завхоз	– (рос.) завідуючий господарським сектором
Заготзерно	– (рос.) заготівля зерна
Заготконтора	– (рос.) заготівельна контора
Заготскот	– (рос.) заготівля худоби
заготскотбаза	– (рос.) база заготівлі худоби
заг. ред.	– загальна редакція
Загранбюро	– (рос.) Закордонне бюро
загранплавание	– (рос.) закордонні морські рейси
Закордот	– (рос.) закордонний відділ ЦК КП(б)У
закрбота	– (рос.) закордонна діяльність
зам.	– (рос.) заступник
зам. нач.	– (рос.) заступник начальника
зам. пред.	– (рос.) заступник голови
зб.	– збірник
зв.	– зворот (аркуша)
зерносовхоз	– (рос.) радянське зернове господарство

злот.	– (рос.) польський злотий
ЗРФСР	– Закавказька Радянська Федеративна Соціалістична Республіка
ЗСК	– Західносибірський край
ZSRR (ЗСПР)	– (поль.) Союз Радянських Соціалістичних Республік
ZSRS (ЗСПС)	– (поль.) Союз Радянських Соціалістичних Республік
ЗуГРЭС	– (рос.) Зуєвська державна районна електростанція
ЗУНР	– Західноукраїнська Народна Республіка
ИККИ	– (рос.) Виконавчий комітет комуністичного інтернаціоналу
им.	– (рос.) імені
ИНО	– (рос.) Іноземний відділ
иноподданий	– (рос.) громадянин іншої держави
иноспециалист	– (рос.) закордонний фахівець
И. О.	– (рос.) виконуючий обов'язки
ИСО	– (рос.) Інженерно-будівельний відділ
Исправтрудлагер	– (рос.) Виправно-трудова табір
и т.д.	– (рос.) і так далі
ИТЛ	– (рос.) Виправно-трудова табір
и. т.п.	– (рос.) і тим подібне
ИТР	– (рос.) Інженерно-технічні робітники
ім.	– імені
ИНВ	– Іноземний відділ
ИРСД	– Інтернаціональна Революційна Соціал-Демократія
ИТЛ	– Виправно-трудова табір
ИККИ	– Виконавчий комітет комуністичного інтернаціоналу
кав.	– кавалерія
кавдивизия	– (рос.) кавалерійська дивізія
Кавкорпус	– (рос.) кавалерійський корпус
Кавполк	– (рос.) кавалерійський полк
каптенармус	– (рос.) квартирмейстер полку
Карлаг	– (рос.) Карагандинський виправно-трудова табір
кат.	– (рос.) категорія
кв.	– (рос.) квартира
КВО	– (рос.) Київський військовий округ
КДБ	– Комітет державної безпеки
КГБ	– (рос.) Комітет державної безпеки
КИМ	– (рос.) Комуністичний інтернаціонал молоді
КК, к/к	– (рос.) кавалерійський корпус
КК РКИ	– (рос.) Контрольна комісія Робітничо-селянської інспекції
КК	– кримінальний кодекс
км	– кілометр

кожзавод	– (рос.) шкіряний завод
Кожобупром	– (рос.) завод виробництва шкіряного взуття
колхоз	– (рос.) колективне господарство
колхозферма	– (рос.) ферма колективного господарства
ком.	– комуністичний
командарм	– (рос.) командувач армії
комбриг	– (рос.) командувач бригади
комвойск	– (рос.) командуючий війська
Комвуз	– (рос.) Комуністичний вищий навчальний заклад
комдив	– (рос.) командувач дивізії
комзвод	– (рос.) командувач взводу
Коминтерн	– (рос.) Комуністичний інтернаціонал
Комінтерн	– Комуністичний інтернаціонал
комкор	– (рос.) командувач корпусу
комкурс	– (рос.) курси комуністичної підготовки
Коммунхоз	– (рос.) Відділ комунального господарства
комнаб	– (рос.) набережне командування
Компартия	– (рос.) комуністична партія
Комсомол	– (рос.) Всесоюзна Ленінська комуністична спілка молоді
комунхоз	– (рос.) комунальне господарство
конартполк	– (рос.) полк кінної артилерії
консквартира	– (рос.) конспіративна квартира
концлагер	– (рос.) концентраційний табір
КОО ГПУ	– (рос.) Київський окружний відділ ДПУ
КОП, КОПЗ	– (поль.) Корпус охорони прикордонної зони
КОУ	– (рос.) Київське обласне управління [НКВС]
КП	– комуністична партія
КП(б)	– Комуністична партія (більшовиків)
КП(б)Б	– Комуністична партія (більшовиків) Білорусії
КП(б)У	– Комуністична партія (більшовиків) України
КПО	– (рос.) Каменецький прикордонний відділ
КПЗБ	– Комуністична партія Західної Білорусії
КПЗУ	– Комуністична партія Західної України
КПН	– Комуністична партія Німеччини
КПП	– Комуністична партія Польщі
КПРП	– (поль.) Комуністична робітничка партія Польщі
КПСГ	– Комуністична партія Східної Галичини
к-р, к-рев.	– (рос.) контрреволюція, контрреволюційний
крайком	– (рос.) крайовий комітет
Крестинтерн	– (рос.) селянський інтернаціонал
КРО, КРВ	– (рос.) Контррозвідувальний відділ
КРЭС	– (рос.) Київська районна електростанція
ks. (кс.)	– (поль.) ксьондз

кс.	– ксьондз
КС	– стрілецький корпус
КСМЗУ	– Комуністична спілка молоді Західної України
КСМ	– Комуністична спілка молоді
КСМП	– Комуністична спілка польської молоді
КТАП	– (рос.) корпусний полк важкої артилерії
К. У.	– (рос.) Українська команда («ПОВ»)
КУЛ	– (рос.) Українська лівобережна команда («ПОВ»)
Культотдел	– (рос.) Відділ культури
Культпроп	– (рос.) Відділ культури і пропаганди
Культработник	– (рос.) працівник культури
КУП	– (рос.) Українська правобережна команда («ПОВ»)
КУЧ	– (рос.) Українська чорноморська команда («ПОВ»)
ЛВО	– (рос.) Ленінградський військовий округ
Легпромстрой	– (рос.) Державний республіканський будівельно-монтажний трест Міністерства легкої промисловості РСФСР
л. д.	– (рос.) аркуш справи
лекпом	– (рос.) помічник лікаря
лесоучасток	– (рос.) лісова ділянка
Леспромхоз	– (рос.) лісове промислове господарство
лесхоз	– (рос.) лісове господарство
Лісовідділ	– Відділ лісівництва
лісохімпромрада	– рада лісової та хімічної промисловості
ЛКСМ	– Ленінська комуністична спілка молоді
ЛКСМУ	– Ленінська комуністична спілка молоді України
м.	– хвилина
м.	– місто
м.	– місцевість
МАРСР	– Молдавська Автономна Радянська Соціалістична Республіка
МАССР	– (рос.) Молдавська Автономна Радянська Соціалістична Республіка
Машинострой	– (рос.) машинобудівельний завод
МВ	– міський відділ
МВС	– Міністерство внутрішніх справ
МВСіА РП	– (поль.) Міністерство внутрішніх справ і адміністрації Республіки Польща
МДБ	– Міністерство державної безпеки
мес.	– (рос.) місяць
мин.	– хвилина
М/К	– (рос.) механізований корпус
Мехбригада	– (рос.) механізована бригада
МЗС	– Міністерство закордонних справ

МИД	– (рос.) Міністерство закордонних справ
м. ін.	– між іншим
міськвідділ	– міський відділ
міськом	– міський комітет
мл.	– (рос.) молодший
мм	– міліметр
мобдокумент	– (рос.) мобілізаційний документ
мобзапас	– (рос.) запаси на період мобілізації
мобокруг	– (рос.) мобілізаційний округ
мобперіод	– (рос.) період мобілізації
МОПР	– (рос.) Міжнародна організація допомоги революціонерам
Морлёт	– (рос.) морський льотчик
мотомехчасть	– (рос.) мотомеханізована частина
МТМ	– (рос.) Машинно-тракторна майстерня
МТС	– (рос.) Машинно-тракторна станція
м-ц	– (рос.) місяць
нар.	– народився, народжений
Нарком, Нар. Ком.	– (рос.) Народний комісар
Наркомат	– (рос.) Народний комісаріат
Наркомзем	– (рос.) Народний комісаріат землеробства
Наркомлес	– (рос.) Народний комісаріат лісництва
Наркомпищепром	– (рос.) Народний комісаріат продовольчої промисловості
Наркомсв'язь	– (рос.) Народний комісаріат зв'язку
Наркомснаб	– (рос.) Народний комісаріат постачання
Наркомтяжпром	– (рос.) Народний комісаріат важкої промисловості
Наробраз	– (рос.) [Відділ] народної освіти
нарсуд	– (рос.) народний суд
нац.	– національність, націоналістичний
нацкомпартия	– (рос.) національна комуністична партія
нацмен	– (рос.) інспектор у справах національних меншин
нацменінструктор	– інструктор у справах національних меншин
нацменсектор	– сектор національних меншин
нацменшість	– національна меншість
нацпаспорт	– (рос.) національний паспорт
нацсостав	– (рос.) національний склад
нач.	– начальник
начарт	– (рос.) начальник артилерії
начсостав	– (рос.) начальницький склад
Нефтебаза	– (рос.) нафтова база
НКВД	– (рос.) Народний комісаріат внутрішніх справ
НКВС	– Народний комісаріат внутрішніх справ
НКИД	– (рос.) Народний комісаріат закордонних справ

НКП	– (рос.) Народний комісаріат освіти
НКПС	– (рос.) Народний комісаріат шляхів сполучення
Нр, НР	– номер
обком	– обласний комітет
обл.	– область
облвідділ	– Обласний відділ
ОблЗУ	– (рос.) Обласне земельне управління
Облсполком	– (рос.) обласний виконавчий комітет
обкинофототрест	– (рос.) обласний трест кінематографії і фотографії
облместпром	– (рос.) обласне управління місцевої промисловості
облотдел	– (рос.) обласний відділ
Облпотребсоюз	– (рос.) Обласна споживча спілка
облсуд	– (рос.) обласний суд
облтранстрест	– (рос.) обласний транспортний трест
облтройка	– (рос.) обласна Трійка
облуправление	– (рос.) обласне управління
облуправління	– (рос.) обласне управління
облЧК	– (рос.) Обласна надзвичайна комісія
облфинотдел	– (рос.) обласний фінансовий відділ
ОВ	– Особливий відділ
ОГИЗ	– (рос.) Об'єднане державне видавництво
Огнесклад	– (рос.) склад амуніції
ОГПУ	– (рос.) Об'єднане державне політичне управління
ОГУ	– (рос.) Одеський державний університет
ОДПУ	– Об'єднане державне політичне управління
ОДТО	– (рос.) Відділення дорожньо-транспортного відділу
ОКДВА	– (рос.) Особлива Червонопрапорна Далекосхідна армія
ОК	– (рос.) Відділ кадрів
ОК КПП	– Окружний комітет КПП
окрвідділ	– Окружний відділ
окрвідділення	– Окружне відділення
Окрземуправление	– (рос.) Окружне земне управління
окрисполком	– (рос.) Окружний виконавчий комітет
Окрнаробраз	– (рос.) Окружний відділ народної освіти
ОкрОНО	– (рос.) Окружний відділ народної освіти
окротдел	– (рос.) окружний відділ
окрсуд	– окружний суд
окружком	– окружний комітет
ОКС	– (рос.) Відділ кооперативного постачання
ОМБ	– (рос.) окремих моторизований батальйон
ОМЗ	– (рос.) Відділ місць ув'язнення
ОО	– (рос.) Особливий відділ
оп.	– опис

опер.	– (рос.) оперативний
опергруппа	– (рос.) оперативна група
оперод	– (рос.) оперативний відділ
оперприказ	– (рос.) оперативний наказ
оперработник	– (рос.) оперативний працівник
оперсводка	– (рос.) оперативне зведення
оперсекретарь	– (рос.) оперативний секретар
оперсектор	– оперативний сектор
оперсостав	– (рос.) оперативний колектив
оперуповноважений	– оперативний уповноважений
оперуполномоченный	– (рос.) оперативний уповноважений
ОПК	– (рос.) Товариство споживчої кооперації
ОПО НКВД	– (рос.) Загін прикордонної охорони НКВС
опрац.	– опрацювання
оргбюро	– (рос.) організаційне бюро
оргвідділ	– організаційний відділ
оргінструктор	– організаційний інструктор
оргкомітет	– організаційний комітет
ОРС	– (рос.) Відділ робітничого постачання
ОСВ	– Обліково-статистичний відділ
ОСО	– (рос.) Особлива нарада
Осоавиахим, ОСО	– (рос.) Товариство сприяння обороні, авіаційному і хімічному будівництву
Особсовещание	– (рос.) Особлива нарада
ОТБ	– (рос.) самостійний батальйон танків або самостійний транспортний батальйон
отд.	– (рос.) відділ
отдел.	– (рос.) відділ, відділення
ОТК	– (рос.) Відділ технічного контролю
отп.	– (рос.) відбито, надруковано
ОУН	– Організація Українських націоналістів
ОШОСДОР	– (рос.) Відділ шосейний доріг
п.	– пункт
парт.	– партійний
партактив	– (рос.) партійний актив
партбилет	– (рос.) партійний квиток
партвидав	– (рос.) партійне видавництво
партгруппа	– (рос.) партійна група
партдокумент	– (рос.) партійний документ
партиздат	– (рос.) партійне видавництва
партколега	– (рос.) партійний колега
партколлегия	– (рос.) партійна колегія
парткомитет	– (рос.) партійний комітет
парткомитет	– партійний комітет

парторг	– (рос.) партійний організатор
парторганизатор	– (рос.) партійний організатор
парторганизация	– (рос.) партійна організація
парторганы	– (рос.) партійні органи
парработник	– (рос.) партійний працівник
партсобрание	– (рос.) партійні збори
партстаж	– (рос.) партійний стаж
партячейка	– (рос.) партійна ячейка
ПВВ	– (рос.) Прокуратура внутрішніх військ
ПВО	– (рос.) протиповітряна оборона
ПГШ, П.Г.Ш.	– (рос.) Польський Головний Штаб
Пединститут	– (рос.) Педагогічний інститут
Педтехникум	– (рос.) Педагогічний технікум
ПК	– (рос.) перлюстрація кореспонденції
ПНВ	– Партія народної волі
ПО	– (рос.) прикордонна охорона
П/О,	– (рос.) прикордонний загін
POW (ПОВ)	– (поль.) Польська військова організація
ПОВ	– Польська військова організація
повстанком	– (рос.) повстанський комітет
погр.; погран.	– (рос.) прикордонний
погранзаства	– (рос.) прикордонна застава
погранотряд	– (рос.) прикордонний загін
погранохрана	– (рос.) прикордонна охорона
погранполоса	– (рос.) прикордонна смуга
погранпост	– (рос.) прикордонний пост
Погранразведпункт	– (рос.) прикордонний розвідувальний пункт
погранрайон	– (рос.) прикордонний район
Погранрежим	– (рос.) прикордонний режим
полит.	– (рос.) політичний
политбандит	– (рос.) політичний бандит
политбанда	– (рос.) політична банда
Политбюро	– (рос.) Політичне бюро
политзключенный	– (рос.) політичний в'язень
политобмен	– (рос.) політичний обмін
политодел	– (рос.) політичний відділ
политпартия	– (рос.) політична партія
политполиця	– (рос.) політична поліція
политреферент	– (рос.) політичний референт
политрозыск	– (рос.) політичний розшук
политсостава	– (рос.) політичний склад
политрук	– (рос.) політичний керівник
политэмигрант	– (рос.) політичний емігрант
политбоець	– (рос.) політичний боєць

Політбюро	– Політичне бюро
політвідділ	– політичний відділ
політкомісар	– політичний комісар
полпредство	– (рос.) політичне представництво
Поль.	– польський
Поль. нац. к-р,	– (рос.) польська націоналістична контрреволюція
Польнац. к-р	
польагент	– (рос.) польський агент
польагентура	– польська агентура
Польармія	– (рос.) польська армія
Польбюро	– (рос.) Польське бюро
Польвлада	– (рос.) польська влада
Польгенштаб	– (рос.) польський Генеральний Штаб
Польгенконсульство	– (рос.) польське генеральне консульство
Польглавштаб	– (рос.) польський Головний Штаб
Польграниця	– (рос.) польський кордон
Польдефензива	– (рос.) польська дефензива
Польконсульство	– (рос.) польське консульство
Польлегионер	– (рос.) польський легіонер
польмолодеж	– (рос.) польська молодь
польнацменбюро	– (рос.) польське бюро у справах національних меншин
польоргани	– (рос.) польські [розвідувальні] органи
Польпедінститут	– (рос.) польський педагогічний інститут
польперебежчик	– (рос.) польський перебіжчик
польработа	– (рос.) польська діяльність
польразведка	– (рос.) польська розвідка
польразведорганы	– (рос.) польські розвідувальні органи
польразведчик	– (рос.) польський розвідник
польрайон	– (рос.) польський національний район
польрезидентура	– (рос.) польська резидентура
польсекция	– (рос.) польська секція
польсторона	– (рос.) польська сторона
польшкола	– (рос.) польська школа
пом.	– (рос.) помічник
пор.	– поручник
ПОРП	– Польська об'єднана робітничка партія
п. п.	– пункти
п. п., п/п	– (рос.) оригінал підписав
пп	– полк піхоти
п/п	– (рос.) порядкове число
ПП	– (рос.) повноважний представник
ППР	– (поль.) Польська робітничка партія
ППС	– (поль.) Польська соціалістична партія

ППС-ВРН	– (поль.) Польська соціалістична партія-Свобода рівність самостійність
пр.	– (рос.) інше
приг.	– (рос.) прикордонний
прим.	– примітка
пред.	– (рос.) голова
предсельсовета	– (рос.) голова сільської ради
ПРЗ	– (рос.) Паровозоремонтний завод
промартель	– (рос.) промислова артіля
промколонія	– (рос.) промислова виправна колонія
промкооперація	– (рос.) промисловий кооператив
проммилиця	– (рос.) промислова міліція
промпредприятие	– (рос.) промислове підприємство
Промтовар	– (рос.) промислові товари
Профінтерн	– (рос.) Червоний інтернаціонал професійних спілок
профорганизация	– (рос.) професійна організація
профсоюз	– (рос.) професійна спілка
профспілка	– професійна спілка
проч.	– (рос.) інше
псевд.	– псевдонім
ПСЛ	– (поль.) Польська селянська партія
ПСР	– Партія соціалістів-революціонерів
р.	– рубель
р., рр.	– рік, роки
Рабфак	– (рос.) Робітничий факультет
радгосп	– радянське господарство (соціалістичне державне сільськогосподарське підприємство)
разведздание	– (рос.) розвідувальне завдання
разведкурс	– (рос.) курс із розвідувальної підготовки
разведотдел	– (рос.) розвідувальний відділ
разведорганы	– (рос.) розвідувальні органи
разведп्लяцувка	– (рос.) розвідувальний осередок
разведпункт	– (рос.) розвідувальний пункт
Разведупр	– (рос.) розвідувальне управління
райвідділ	– районний відділ
райвідділення	– районне відділення
Райвнutorг	– (рос.) Районний відділ внутрішньої торгівлі
Райзаготзерно	– (рос.) Районна державна контора із заготівлі зерна
Райздравотдел	– (рос.) Районний відділ охорони здоров'я
райземотдел	– (рос.) Районний земельний відділ
Райисполком	– (рос.) Районний виконавчий комітет
Райком	– (рос.) районний комітет
Раймилиця	– (рос.) районна міліція
Райнаробраз	– (рос.) Районний відділ народної освіти

райОНО	– (рос.) Районний відділ народної освіти
райотдел	– (рос.) районний відділ
райотделение	– (рос.) районне відділення
райпарт	– (рос.) районний партійний комітет
райпартком	– (рос.) районний партійний комітет
райпарткомитет	– (рос.) районний партійний комітет
Райпотребсоюз	– (рос.) Районна споживча спілка
райпрокурор	– (рос.) районний прокурор
Райпрофсовет	– (рос.) Районна рада професійних спілок
Райснаб	– (рос.) Районний відділ постачання
РайУНГО	– (рос.) Районне управління народного господарства
Райфинотдел	– (рос.) Районний фінансовий відділ
РайФО	– (рос.) Районний фінансовий відділ
РВ НКВС	– районний відділ НКВС
ревком	– (рос.) революційний комітет
ред.	– редакція
РЗС	– Російська загальновійськова спілка
РИК	– (рос.) Районний виконавчий комітет
РКИ	– (рос.) Робітничо-селянська інспекція
РККА,	– (рос.) Робітничо-селянська Червона армія
РККФ	– (рос.) Робітничо-селянський Червоний флот
РК Милиція	– (рос.) Робітничо-селянська міліція
РКП(б)	– Російська комуністична партія (більшовиків)
РКФ	– (рос.) Робітничо-селянський флот
РМ	– рада міністрів
р-н	– район
РНК	– Рада народних комісарів
РО	– (поль.) Офіцерський щорічник
РО	– (рос.) районний відділ, відділення
РОВС	– (рос.) Російська загальновійськова спілка
Рос.	– російський
РР (РП)	– (поль.) Республіка Польща
РПК	– районний партійний комітет
РСДРП	– Російська соціал-демократична робітничка партія
РСР	– Радянська Соціалістична Республіка
РСФСР, РРФСР,	– (рос.) Російська Радянська Федеративна Соціаліс-
РСФРР	– тична Республіка
РСЧА	– Робітничо-селянська Червона армія
РУ	– (рос.) Районне управління
руб., рубл.	– (рос.) рубель
Рудоуправление	– (рос.) управління рудної промисловості
румармия	– (рос.) румунська армія
румвласть	– (рос.) румунська влада
румразведка	– (рос.) румунська розвідка

румразведорганы	– (рос.) румунські розвідувальні органи
румсторона	– (рос.) румунська сторона
РФО	– (рос.) районний фінансовий відділ
РФП	– (рос.) Російська фашистська партія
рыбсовхоз	– (рос.) рибне радянське господарство
с.	– сторінка
с., с. с.	– село, села
Сахаротрест	– (рос.) Трест з виробництва цукру
Сахзавод	– (рос.) Цукровий завод
Сахпромышленность	– (рос.) цукрова промисловість
СБУ	– Служба безпеки України
св.	– святий
СВ	– Секретний відділ
Свеклозаготпункт	– (рос.) пункт заготівлі цукрових буряків
свеклосовхоз	– (рос.) радянське господарство по вирощуванню буряка
св. кн.	– (рос.) святлейший князь
СВУ	– Спілка визволення України
с. г., с/г, с/года	– (рос.) цього року
СДКПіЛ	– (поль.) Соціал-демократія Польського королівства і Литви
СД партія	– Соціал-демократична партія
СДРПР(б)	– Соціал-демократична робітничка партія Росії (більшовиків)
Сиблаг	– сибірські табори
СЕВДОНГРЕС	– (рос.) Північно-Донецька державна районна електростанція
сексот	– (рос.) секретний співпрацівник
сельактивист	– (рос.) партійний селянський активіст
сельотдел	– (рос.) Сільський відділ
Сель-роб	– Українське селянсько-робітниче соціалістичне об'єднання
сельсовет	– (рос.) сільська рада
Сель-союз	– Український союз соціалістичної селянської спілки
Сельхозинститут	– (рос.) Інститут сільського господарства
Сельхозкампания	– (рос.) сільськогосподарська кампанія
сельхозотдел	– (рос.) сільськогосподарський відділ
Сельхозснаб	– (рос.) Бюро постачання сільського господарства
СЄПН	– Соціалістична Єдина Партія Німеччини
с/к	– (рос.) спеціальний корпус [НКВС]
с/к	– (рос.) стрілецький корпус
следдело	– (рос.) слідча справа
см	– сантиметр
см.	– (рос.) дивись

с.м.т.	– селище міського типу
СНК	– (рос.) Рада народних комісарів
СО	– (рос.) будівельний відділ
сов.	– (рос.) радянський
совапарат	– (рос.) радянський апарат
соввласть	– (рос.) радянська влада
совзнак	– (рос.) радянський банкнот
Совнарком	– (рос.) Рада народних комісарів
совпартапарат	– (рос.) радянський партійний апарат
совпаспорт	– (рос.) радянський паспорт
совпогранохрана	– (рос.) радянська прикордонна охорона
сов. секретно	– (рос.) цілком таємно
совсторона	– (рос.) радянська сторона
совтерритория	– (рос.) радянська територія
совхоз	– (рос.) радянське господарство
СОЧ	– Секретно-оперативна частина
СОУ	– Секретно-оперативне управління
соцположение	– (рос.) соціальне походження
Союзкультторг	– (рос.) Спілка по торгівлі товарами культурного призначення
СПВ	– Секретно-політичний відділ
спиритзавод	– (рос.) спиртний завод
Спиритотрест	– (рос.) спиртний трест
спец.	– спеціальний
спецвідділ	– спеціальний відділ
спецколлегия	– (рос.) спеціальна колегія
спецкорпус	– (рос.) спеціальний корпус
спецотдел	– (рос.) спеціальний відділ
спецпереселенец	– (рос.) спеціальний переселенець
спецпоселенние	– (рос.) спеціальне поселення
спецсводка	– (рос.) спеціальне зведення
спецсообщение	– (рос.) спеціальний рапорт
спецстроительство	– (рос.) спеціальна військова інфраструктура
спеццех	– (рос.) спеціальний цех
СПМіС	– Союз пролетаріату міст і сіл
СПН	– Соціалістична партія Німеччини
СПО	– (рос.) Секретно-політичний відділ
спр.	– справа
СРР	– Соціалістична Радянська Республіка
СРСР	– Союз Радянських Соціалістичних Республік
с/с	– (рос.) тасмний співробітник
ССР	– Радянська Соціалістична Республіка
СССР	– (рос.) Союз Радянських Соціалістичних Республік
ст. пом.	– (рос.) старший помічник

ст.	– станція
ст.	– старший
ст. ст.	– статті
стат-таблиця	– (рос.) статистична таблиця
стеклозавод	– (рос.) завод з виробництва скла
стройбат	– (рос.) будівельний батальйон
стройбатальон	– (рос.) будівельний батальйон
стройконтора	– (рос.) будівельна контора
стройучастка	– (рос.) будівельна діляниця
СУГуФ	– Союз Українських громадян у Франції
США	– Сполучені Штати Америки
Т.	– том
т., т. т.	– (рос.) товариш, товариши
танкоострой	– (рос.) завод будови танків
ТВ	– Транспортний відділ
т.в.о.	– тимчасово виконуючий обов'язки
т. г.	– (рос.) поточного року
т. д.	– (рос.) так далі
т. зв.	– так званий
т. е.	– (рос.) тобто
теракт	– (рос.) терористичний акт
тис.	– тисяча
т. к.	– (рос.) так як
ТКП	– (рос.) Трудова селянська партія
ТНО	– Табір національного об'єднання
ТО	– (рос.) Транспортний відділ
тов.	– товариш
Торгпорт	– (рос.) торгівельний порт
точн.	– точніше
ТОФ	– (рос.) Тихоокеанський флот
т. п.	– тому подібне
трудлагер	– (рос.) трудовий табір
тыс.	– (рос.) тисяча
УВО	– Українська військова організація
УВО	– Український військовий округ
УВСР	– (рос.) Управління військово-будівельних робіт
УГА	– Українська Галицька Армія
УГБ	– (рос.) Управління державної безпеки
угрозыск	– (рос.) карний розшук
УДБ	– Управління державної безпеки
УК	– (рос.) кримінальний кодекс
УКДБ	– Управління комітету державної безпеки
УКП	– Українська комуністична партія
УКП(б)	– Українська комуністична партія (більшовиків)

Укр., укр.	– український
украинские СД	– (рос.) Українські соціалісти-демократи
украинские СР	– (рос.) Українські соціалісти-революціонери
укрглавмяс	– (рос.) Українське головне управління м'ясної промисловості
Укрзаготконь	– (рос.) Весукраїнська контора по заготівлі коней
укрепрайон	– (рос.) укріплений район
ул.	– (рос.) вулиця
УМВС	– Управління міністерства внутрішніх справ
УМДБ	– Управління міністерства державної безпеки
УМУ	– Управління місць ув'язнення
УНКВД	– (рос.) Управління народного комісаріату внутрішніх справ
УНКВС	– Управління народного комісаріату внутрішніх справ
УНКДБ	– Управління народного комісаріату державної безпеки
УНР	– Українська Народна Республіка
УНР	– (рос.) Управління начальника робіт
УПА	– Українська повстанська армія
УПВО	– Управління прикордонної і внутрішньої охорони
УПК	– (рос.) кримінально-процесуальний кодекс
УПО	– (рос.) Управління пожежної охорони
уполкомзаг	– (рос.) уповноважений комітету заготівлі
уполнаркоминдел	– (рос.) уповноважений Народного комісаріату закордонних справ
УПСР	– Українська партія соціалістів-революціонерів
УРКМ	– (рос.) Управління робітничо-селянської міліції
урож., ур.	– (рос.) уродженець
УСД	– (рос.) Українська соціал-демократична партія
УСДРП	– Українська соціал-демократична робітничка партія
УРСР	– Українська Радянська Соціалістична Республіка
УСРР	– Українська Соціалістична Радянська Республіка
УСС	– Українські Січові Стрільці
УССР	– (рос.) Українська Радянська Соціалістична Республіка
у. т. ч.	– у тому числі
УШОСДОР, Ушосдор	– (рос.) Управління шосейних доріг
УШОСТРОЙЛАГ	– (рос.) Управління таборів будівництва шосейних доріг
ф.	– фонд
ФЗУ	– Фабрично-заводське училище
Физподготовка	– (рос.) фізична підготовка
Финотдел	– (рос.) фінансовий відділ
фототрест	– (рос.) фотографічний трест

х.	– (рос.) хутір
ХВО	– Харківський військовий округ
ХЭМЗ	– (рос.) Харьковский Электромеханический Завод
Химзавод	– (рос.) хімічний завод
химрота	– (рос.) хімічна рота
Хлебозавод	– (рос.) завод з виробництва хліба
ХОЗ	– (рос.) господарський відділ
хоздовольство	– (рос.) господарське забезпечення
ХТЗ	– Харківський тракторний завод
Художэкспорт	– (рос.) підприємство що експортувало художні ви- роби
хут.	– (рос.) хутір
ЦВК	– Центральний виконавчий комітет
ЦДАГОУ	– Центральний державний архів громадських об'єд- нань України
Центроспирт	– (рос.) Центральне управління спиртною і лікєро-го- рілчаною промисловості
ЦИК	– (рос.) Центральний виконавчий комітет
цит.	– цитований
ЦК	– Центральний комітет
ЦКК	– Центральна контрольна комісія
цкм	– важкий станковий кулемет
ЦПВ КПЗУ	– Центральний професійний відділ КПЗУ
ЦПК	– (рос.) Цеховий партійний комітет (?)
Сз. (Ч.)	– (поль.) частина
Ч.	– частина
ч., час.	– (рос.) година
ч., чел.	– (рос.) осіб
ЧК	– (рос.) Надзвичайна комісія
ЧСР	– Чехословацька Республіка
Ш. П., ШП, ш.п., ш/п	– (рос.) шпигунство
шт.	– штук
ШТЕРГРЕС	– (рос.) Штерівська державна районна електростанція
экз.	– (рос.) примірник
Електромортрест	– (рос.) Електричний морський трест
Енергоинститут	– (рос.) Енергетичний інститут
Эсхар	– (рос.) Харківська електростанція
ЮЗЖД	– (рос.) південно-західна залізниця
юрисконсульт	– (рос.) юридичний консультант

INDEKS NAZWISK

- Ablow Władimir (Ałbow, Obłow) 201, 503, 505, 525, 527
 Abram Riejngold 1243
 Abramowicz Władimir 539
 Abramzon 1693
 Acechowskij 1127
 Adamowicz 935
 Afanasjew Andrian 1337
 Afanasjew Appolinarij 1313
 Afanasjew Wiktor 1311, 1313, 1331, 1337
 Agranow Jakow (Szmajewicz, Szewieliewicz Jankiel) 781, 783
 Aik Ernest 409
 Akimow 1669
 Aksieniczuk 629
 Akułow Iwan 79
 „Aleksander” zob. Stein-Krajewski Władysław
 Aleksandrowskij Michaił 133, 135, 155
 Alfer Pawieł 201
 „Alfred” zob. Berkowicz Oskar, Antoni
 Altzicer 1697
 Ałazjan Awiedis 1437, 1439
 Ałbow zob. Ablow Władimir
 Amfiteatrow Aleksandr 99
Amons Andrij 53
 Andriejew 953, 955
 Andriejew Grigorij 997
 Andruszkiewicz 1487
 „Andrzej” zob. Iwanienko Hryhorij
 Anfiłow 1705, 1785, 1851
 Angielczyk Czesława 509, 511
 „Antoni Marwicz” zob. Wolniewicz Marian
 Antoniuk Iosif 413, 415, 563
 Antonowycz Dmytro 547
 Antoszek 1675
 Apanasiewicz 1209
 Apel I. 891
Applebaum Ann 47
 Applebaum Ann 47
 Archangielskij 489
 Archirejskij Dmytro 49
 Ariestowa Anna 637
 Artiomczuk 1641
 Artiomczuk Afanasij 455, 457
 Artiomczuk Iwan 455, 457, 501, 513
 Artiomczuk Pawieł 117
 Artuzow Artur 69
Artyzow Andriej 53
 Astachow 1737, 1767
 Atamanczuk, Miczekowskij-Atamanczuk 1385, 1545
 Atamaniuk 1321
 Auzen 571
 Azrailew 317
 Babiarz 387
 Babickij M. 345
 Babicz Isaj 1695
 Babij Makar 667, 669
 Babikow 1337
 Babkin zob. Jakuszew Ławrentij
 Bacziński Anatolij 1381
 Baczyński Julian 597
 Baczyński Władysław 371, 577
 Bader 1313
Bagdasarian Wardan 47
 Bajdackij 1643
 Bajkałow 1123
 Bajkowskij Franc 1575
 Bakunowskij 1117
 Bal Aleksander 1023
 Balcerik Wikientij 825, 827
 Balickij Wsiewołod, Balićkij, Balickij Vsewołod, Balitzkij Wsewołod 51, 79, 81, 87, 97, 101, 103, 121, 157, 163–169, 249, 251, 799–805, 1673, 1757
 Balulis 395
 Bałandiuk 127
 Bannikow Iwan 1341
 Bańkowski 245
 „Baraba” zob. Iwanienko Hryhorij
 Barabanow Michaił 953, 955
 Baran Sofja 193
 Baran 935
 Baranowa 935
 Baranowka 1861
 Baranowskij 1425
 Baranowskij Mark 469
 Baranowskij Stiefan 1255
 Barański 67
 Baratow 1409
 Barbaricz Maksim 1565
 Barbusse Henri 889
 Barcz 1313
 Barczuk Makar 1615
 Bardasz („Karol Micewicz”) 365
 Barinow 1505
 Baron Gierman 207, 209
 Bartosz 597

Barumbarum 903
 Barysznikow 1765
 Basaj Grigorij 1621, 1623, 1829, 1837, 1841
 Basmanow 1421
 Bazalewskij Siemion 201
 Bazilewicz-Galczewski 127
Bazan Oleh 49, 53, 57
 Bazan Oleh 49
 Bej Fedor, Biej Fiodor („Orłowski”, „Orlenko”, „Fedż”) 885
 Bejze Adolf 409
 Bekker 1503
 Berezner 1313
 Berg 1503
 Berger 567
 Bergman Iwan 1243
 Beria Ławrientij 85, 87, 1479, 1497, 1501, 1503, 1507–1511, 1517–1521, 1525, 1533
 Berkowicz Oskar, Antoni (Kowalczuk Anton, „Alfred”, „Wiktor”, „Zygmunt”) 147
 Berman 1661
 Berman Bronisław zob. Stasiak Wiktor
 Berman Iwan 1233
 Berman Wiktor zob. Stasiak Wiktor
 Biednariewski Waclaw 641–645
 Biedricki Fiodor 657
 Biedricki Konstantin 657
 Biedrzycki Waclaw 737
 Biegajło 561, 575, 1357, 1369, 1425
 Biegański Bolesław 141, 161
 Bielak Piotr 1611, 1617
 Bielawskij 1133
 Bielawskij Lew 1291
 Bielczak Jakow 199
 Bieleckaja Tamara 295, 433
 Bieleckij 1339
 Bieleckij Martyn 1609
 Bieleckij Stanisław 1613
 Bielinskij 1425
 Bielinskij 643
 Bielskij Lew, Bielskij (Lewin Abram) 187, 277, 403, 607, 1071
 Bielkowski 653
 Bielocerkowskij 1729, 1731, 1749, 1753, 1815
 Białorus, Białorus 173, 481, 551, 569, 1195
 Bielousow Siergiej 201
 Bielousow Siergiej zob. Dalemba
 Bielow 1687
 Biełoziercew 1839
 Bielych Iwan 1337
 Bienczajewski Fieliks 1589
 Biendierowskij 1321
 Bieniediuk Wasilij 113
 Bieniewskij 1357
 Bierieziuk 373
 Bieriezowski 237
 Bieriezowskij Konstantin 1293
 Bieriezowskij Naum 211
 Bierieżnoj 1057
 Bierieżyckij 1521
 Bierkuta 1791
 Biernadskij 389
 Biessarab Ławrientij 1333, 1341
 Bieuszsko 247
 Biezwierchij 1643
 Bilczuk Jefim 1235, 1243
 Biliwko Stanisław 891
 Billen Michaił, Mychajło 383, 395
Bilokiń Serhij 49
 Biłokiń Serhij 49
Binner Rolf 45, 55, 71, 73
 Binner Rolf 55
 Bińkowskij Anton 1289
 Birer 1135
 Birko Piotr 587
 Birnbaum 343, 565
 Bitniewskij 1229
 Blizniczenko 1131
 Bluman Wiktor 133
 Błaczenko (Błanczenko) 173, 481, 1195
 Błagich 493
 Błakytynj Wasyl 545
 Błank 1789
 Błoch 343
 Bobko Stiepan (Bobkow) 671, 673
Bobrownicka Maria 59
 „Bobrowski” zob. Sobolewskij Piotr
 Boczkowskaja Antonina 1617
 Boczkowskij Franc 1571
 Boczkowskij Konstantin 1579
 Boczkowskij Leon 1571
 Boczkowskij Wielisław 1587
 Bodiak 509
 Bogat'ko Akim 1473
 Bogdaniec 659
 Bogrin 1265
 Boguckij N. 351, 353
 Bogun 1737
 Bogusiewicz Franc 193
 Bogusławski Stefan („Kasztelan”) 809
 Boguszewskij Tadiusz 425
 Bohackij Pawło 1125
 „Bohun” zob. Hoszowski Adrian
 Bojczenko Ołeksandr 141
 Bojko 1191, 1193
 Bojko 1243
 Bojko 1689
 Bojko 223

Bojko 483
 Bojkowski Franc 421
 Bolbina 1521
 Bondar Paweł 675
 Bondar' W. 521
 Bondarczuk D. 1011
 Bondarienko Aleksiej 585
 Bonisiewicz 937
Bordiugow Gienadij 55
 Bordiugow Gienadij 55
 Borieckij Adolf 1605
 Boriejko 1189, 1191
 Boriejko Chariton 429, 501, 511, 513
 Boriewicz Sofija 629
 Borisienok Stiepan 587
 Borisow 1425
 Borisow-Wilner Boris 1485, 1487
 Boriszkievicz Władimir 1547
 Borocki 655
 „Borowski” zob. Stein-Krajewski Władysław
 Borowski 1505
 Borszczak I. 373
 Borszczewski 631, 669
 Botezad 1117
 Botwinik 1265
 Bowsunowski Iosif 1613
 Bowsunowski Aleksandr 485
 Bożul Wiktor 447, 449
 Brandenburg 1127
 Brandt 1707, 1763
 Branicka 481
 Brasławskij 1333
 Bratin 1333
 Bratkowskaja Sofija 1521
 Brawerman 1311
 Briancew 1665, 1667
 Briedienko 567
 Briesław Siemion 585
 Brieżzowski Anton 551
 Brikier 1345
 „Bril” zob. Furier W.
 Briń Paweł 201
Briuchanow Boris 51
 Briuchanow Boris 51
 Briwa 247
 Brojakowski 1341
 Brokan Ferdinand 193
 „Bronisław” zob. Kurowskij Wiktor
 „Bronisław” zob. Stein-Krajewski Władysław
 Bronsztejn-Kuriło 1827
 Bryksa Iwan-Wasilij 495, 497
 Brzenowski 539
 Brzeziński 1413
 Brzezowski Julian 229
 Brzeżicki 657
 Brzozowski 315
 Bublik Grigorij 121
 Buchaj Władimir 1553
 Buczinskij A. 1595
 Buczinskij Franc 1595
 Buczinskij Iosif 1577, 1593
 Buczinskij Wasilij 1591
 Buczko 1759, 1763
 Budkiewicz Andriej 549
 Buj Stiepan 585
 Bujar 237
 Bujnyj 1333
 Bulwacz Matwiej 1477
 Bułajewskij Iwan 129
 Bułajewskij Piotr 129
 Bułak-Bałachowicz Stanisław 77, 531, 1207
 Bułhakow Anatolij 125
 Buniecki 1315
 Bura Piotr 651
 Burcew Władimir 99
 Burdyga Artiom 131
 Burdyga Natalja 131
 Burg-Piowarczyk Anton 787, 799, 815, 825
 Burianski 207
 Burlakow Dmitrij 585
 Burmistenko 1251
 Buszler 1665
 Buszynskij W. 533
 Butienko 1637
 Butuzowowie 99
 Butyrskij Wasilij 1371
 Buza A. 521, 523
 Bykadorow 1207
 Bżezowski P. 347

Cabanowski Marek 1207
 Cabienko 673
 Cal-Calko Wikientij 271
 Całko Dominik 1605
 Cemniak Jan 1331, 1343
 Cencelewicz Jerofiej 1567, 1569, 1575, 1583,
 1591, 1599
 Cerr 331
 Cesaruk Ignacy 301, 425, 427, 1191
 Chaczaturjaniec 653
 Chaimik 595
 Chainskij Karp 293, 407, 409, 1193, 1195
 Chainskij Piotr 83, 863, 865
 Chajdukow 1421
 Chajdukowski 1419
 Chajemski 463
 Chalemskij (Chalemkij) 1667, 1697
 Chaniewicz S. 349, 393, 507, 517, 519

Charczenko 445
 Charczenko Gawriił 485
 Charitonow 1761
 Charitonowskij 1229, 1327
Chaustow Wołodymyr 47, 79
 Chaustow Wołodymyr 47
 Chilimskij 1427
 Chimienko Nikołaj 585
Chlewniuk Oleg 47
 Chlewniuk Oleg 47
 Chmielewski Justin 445
 Chmielewskij 1279, 1311, 1333, 1337, 1517
 Chocianowskij Piotr 271, 469
 Chodakowski Iwan 417, 419
 Chołodniak 1187
 Choma 267
 Chomiak 677
 Chomiakow Michaił 1481, 1485, 1487
 Choronżewski Anton 1619
 Chorzewski (Charzewski) 1005
 Chotimskij 1791
 Chranowskij Jan 1517
 Chrapacz Nikanor 1759–1763
 Chrapun 893, 909, 971, 993, 1009
 Chruszczow Nikita 45, 1433, 1437–1441, 1477, 1639, 1665
 Chrystiuk Pawło 545
 Chudoj 267, 333, 505
 Chwila Andriej (Olintier Andriej) 1123
Ciesielski Stanisław 61
 Ciesielski Stanisław 61
 Cieślík Roman 1445
 Cieślík Stanisław (Markiewicz) 1443, 1445
 Ciocha 445
 Ciupa 349, 381, 383
Conquest Robert 45
 Conquest Robert 45
 Cop 557
 Cwietkow 949, 951
 Cwiluk Semen 51
Cwiluk Semen 51
 Cybienio A. 345
 Cybulskij Pawieł 1395–1399
 Cycariew 345
 Cycero 511
 Cyrulnickij Michaił 1663, 1671
 Cyzman Fridrich 451
 Cyzman Gustaw 273, 451
 Cyzman Wieniamin 451
 Czagajda Władimir 1547
 Czajkowskij Wiktor 195
 Czalkow 1639
 Czapczaj 1677
 Czapskij Władimir 201
 Czarkowski Michał zob. Sytnik Jakow
 Czarniecka 935
 Czarnieckaja Żeniew'jewa (Czarniewska) 511
 Czauski 815, 819
 Czeban 1319
 Czełowskij 1427
 Czemieskij Iszaak zob. Masłow Arkadij
Czencow Wiktor 49, 55
 Czencow Wiktor 49
 Czepielinskij 495
Czerczenko J. 53
 Czerdak Moisiej 847
 Czerienkiewicz 1023, 1031
 Czeriepin 1699
 Czerkież 1729, 1755
 Czerniawskij 1125
 Czerniecki 1413
 Czernieckij Michaił 319
 Czernienko 387
 „Czerniuk” zob. Lipiński Andrzej
 Czerno 1123
 Czernogriebiel Aleksander 967–973
 Czernow 1315, 1345
Czeruszew N. 53
 Czerwinskij Eduard 477
 Czerwinskij Stiepan 477
 Czerwoniuk 117
 Czesniewski 629
 Czetakow A. 587
 Czistosierdow 1135
 Cziż 1243
 Cziżyk 1345
 Czmoła Iwan 887
 Czornij 99
 Czudajewicz I. 1017
 Czudajewicz W. 1017
 Czugunow 1327
 Czuj Iosif 1317
 Czumaj Maksym 113
Czyrko Bogdan 55
 Czyrko Bogdan 55
 Czyrski Franciszek 665
 Dajbarski Klemens 657, 659
 Dalemba (Kubat Franciszek, Biełousow Siergiej, Miško Ilja) 1433, 1435
 Dalmer Gustaw 1033–1037
 Dalskij 1327, 1565
 Daniczowskij Bronisław 591, 593
 Danilczenko 1129
 Danilczuk Michaił 441
 Danilenko 1315
 Danilewicz Boris 295, 433
Danyluk Jurij 57

Danyluk Jurij 57
Danylenko Wiktor 49
 Danylenko Wiktor 47
 Daragan Iwan 1537, 1539, 1627, 1717, 1755
 Daszkewycz Roman 887
 Daszyński Ignacy 1353
 Dawidowska Dora, Dawydowska 369, 503, 525
 Dawiskib 1345
 Dąbał Tomasz („Niezlomny”, „Tomasz”, „Włodzimierz Tęgoborski”) 165, 167, 265, 313, 391, 575, 791, 799, 801, 805, 821, 827, 1369, 1371, 1417
 Denikin 445
 Derkacz 239
 Dermond Emilia 645
 Deselberg 327
Deutscher Izaak 45
 Deutscher Izaak 45
 Didienko Maksim 1627, 1703, 1705, 1717, 1719, 1725, 1731, 1733, 1785, 1797, 1799, 1829, 1831, 1843–1857, 1861
 Didienko Władimir 327
 Didkowskij Izrael 317
 Diechtiarienko Piotr 445
 Diejniega 1747
 Diejniega 951
 Diejniega Nikołaj 949, 951
 Diembickij A. 501, 513
 Diembrowski 311
 Diemczeno Stiepan 593
 Diemczuk 1243
 Diemczuk Miefodij 373
 Diemiczew Michaił 1319, 1371
 Diemidowicz Jegor 551
 Dieminski Czesław 387, 391, 523, 575
 Diepta J. 355
 Dieriewianko I. 1017
 Dietinko Moisiej 793, 897
 Dijakiewicz Władimir 1607
Dijenko A. 1553
 Dikij 1339
 Djaczenko Jemielian 491
 Dłużewskij 1581
 Dmitrienko 1737, 1765, 1767
 Dmitrienko Siemion 443
 „Dnieprow” zob. Ługowoj Ilja
 Dobasiewicz 1327
 Dobko 1665, 1667
 Dobranski 1583
 Dobrochowskij Bolesław 477
 Dobrowolski 445
 Dobrowolskij Timofiej 651
 Dobrożynskij 1343
 Dobrzański Nikołaj 1289, 1427
 Dobrzański zob. Sosnowski Ignacy
 Dodylew Aleksandr 585
 Dolinskij 1333, 1345
 Doliwo-Dobrowolskij 1313, 1331, 1339
 Dołgij Iwan 109, 111
 Dołgow 1421
 Dołguszew Aleksiej 1659, 1661, 1665, 1667, 1671, 1679, 1687, 1697
 Domanowskij Władimir 1341
 Dombrowskaja Jelena 1547
 Dombrowski 1281
 Dombrowski 525
 Dombrowskij 489, 1429
 Dombrowskij 267
 Dombrowskij 941
 Dominczak Władimir 201
Dominiczak Henryk 105
 Domosiuk-Kuczewskij 571
 „Domski” zob. Sztajn (Stein)-Kamieński Henryk
 Donat 1343
 Dorc 1281
 Doroszew-Tarasiewicz Łuka 273, 451, 453
 Dorosz-Marinus 267
 Dowbór-Muśnicki Józef 1409
 Dowżynskij 1427
 Draga 1861
 Dranczuk Grigorij 647, 649
 Dranczuk Nikołaj 647, 649
 Dreling Stanisław 1399
 Dreling Weronika 193
 „Drescher”, „Dreszer” zob. Krajkowskij Pantelejmon
 Drienczik Stanisław 471, 473
 Drozd Adam (Kulań Michaił) 653
 Drozdowskij Konstantin 195
 Drużko Iosif 551
 Drzewieckij Bronisław 645, 647
 Dubicki Matwiej zob. Jaworski Matwiej
 Dubikow Gawriło 657
 Dubina Stiepan 1255
 Dubniak 593
 Dubnicki Matwiej zob. Jaworski Matwiej
 Dubnickij 349, 507, 549
 Dubrowskij 1347
 Dulskij Miaczesław 1295
 Duma 495
 Dumanskij 1319
 Dunin-Marcinkiewicz 333
 Durdełło Mychajło 113
 Durnowow 489
 Duszynskij 1343
 Du-temir-bej 329
 Dworak 451, 453

Dworienko 1769
 Dylewskij 531
 Dziedź Marija 1253
 Dzierżanowski 85, 1327, 1565
 Dzierżyński Feliks 69
 Dzierwickij Sigizmund 267, 301, 463
 Dziuba 593
Dziuba Iwan 49
 Dziuba Iwan 49
 Dziubinskij Klemientij 1721
Dzwonkowski Roman 59, 61, 299, 313, 337, 339, 353, 363, 381, 471, 479, 505, 511, 549, 577, 665, 675, 1279, 1367
 Dzwonkowski Roman 59, 61
 Dżurinskij 1821
 Dżygota Konstantin 115, 117
 Dżyrin Dawid 583, 587, 635, 637

Eberle Jakow 639
 Ediel Gustaw 1807
 Eisler Elfriede zob. Fischer Ruth
 Ejsmont 1337, 1569
 Ejszyszek (Epszyszek, Epyszyniek) 387, 517
Ellman Michael 45, 71
 Ellman Michael 43, 45
 Endik Julian 649
 Endrzejczik 517
 Engelhardt Eugen, Engelherdt von 531, 1343
 Epszyszek zob. Ejszyszek
 Epyszyniek zob. Ejszyszek
 Ernt 209

Fajner Markus 1503, 1505, 1513
 Falin 483
 Falk 811
 Falko 1423
 Farina W. 521
 Fastow 637
 „Fedź” zob. Bej Fedor, Biej Fiodor
 Feldman 1669
 Feldman Lejba 1397
 Feldman Sofja 1655, 1805, 1809
 Ferens 1737, 1753
 Fester-Wrublewskij 265, 391
 Fidyk Jerzy zob. Zadružny Jerzy
 Fidyk Stanisław zob. Zadružny Jerzy
 Fiedin I. 491, 493
 Fiedin Stiepan 201
 Fierapontow 1315
 Fieśkow 1615
 Fikowicz 245
 Filipas 1265
 Filipowicz Anton 193
 Filipowicz 551

Filippow Wiktor (Tkaczuk Janek) 409, 411
 Filippowskij 351
 Finszwał, Finszwald 333, 505, 533
 Fiodorczuk 677
 Fiodorow 1265, 1267
 Fiodorow 1401
 Fiodorow Michaił, Mychajło 1623, 1629, 1631, 1637, 1701, 1707, 1713, 1719, 1725, 1729, 1733, 1759, 1761, 1785, 1817, 1819, 1825–1837, 1841, 1847, 1855
 Fiodorow Nikołaj 191, 323, 341
 Fiodorow-Berkow Fiodor 1675
 Fiodorowicz 1191
 Fischer Ruth (Eisler Elfriede) 207
 Fiszer 1791
 Fiszer 595
 Fiszer Josif, Iosif 1113, 1139, 1149
 Foglewicz 351
 Fojna 1567
 Folk („Janek”) 805, 811
 Fomicz Fiodor 659, 661
 Fomin 477
 Fornalski Jan 469, 471, 501, 515
 Foss 1343
 Fradinskij 1339
 Franc 1579, 1761, 1827
 „Franc” zob. Lisowski Anton
 Franczuk 1577
 Franko Iwan 887
 Franko Petro 887
 Frenkiel Olik 1385
 Fridman Fiodor 1545
 Frinowskij Michaił 81, 171, 213, 263, 839, 875, 1207, 1277, 1377, 1389–1395, 1437, 1443, 1447
 Frizendorf Sonia 719, 757, 767, 769
Frołow M. 1367
 Furier W. („Bril”) 885
 Furman Dionizy 411
 Furman Iwan (Pietrienko Nikołaj, Stiepaniuk Riszard) 409, 411

Gabinski 1315
 Gacenko 1421
 Gaczinskij 1321
 Gadiecki 119
 Gajdukow 1743, 1765
 Gajur 935
 Gakow 1333
 Galickij 1319
 Galickij 79
 Galinajtis 549
 „Galma” zob. Zdziarski Mirosław
 Galpierin 385

Galwina 433
 Gałajew 1761
 Gałat Iosif (Gałata) 665
 Gałuszkin 1557
 Gamoj S. 1613
 Gamulskij (Gomulskij) 1313, 1331, 1339
 Ganowskij Gwidon 645, 647
 Garda 1485
 Garwoj 1131
 Gaszycki 1277
 Gaszyński Leonard 505, 529
 Gawak Iosif 655
 Gawak Nikołaj 655
 Gawin Czesław 201, 647
 Gawriłow 391
 Gawronski 1599
 Gelfart Samson 331
 „Gerasim” zob. Krajkowski Pantelejmon
 Gerdt 1181
 Gerlich Jurij 629
 Gersztejn L. 343
 Getty Arch 47
 Gieduszko Rafał 381, 395
 Gieluk 1125
 Giembarowskij Dmitrij 631, 633
 Giembażewskaja 935
 Giembieluk Fiodor 131
 Giembieluk Józefa 131
 Giembieluk Piotr 131
 Georgijewskaja 1315
 Gierasimczuk 525
 Gierman 389
 Gietmanczuk 429
 Gilis 1749, 1785
 Ginczuk 1187
 Ginzburg 437, 567
 Gizer zob. Wizer Hans
 Glasser Władimir 639
 Glejzer (Glejz) 903, 907
 Gleszczinskij Aleksander 417, 419
 Gluzman Michaił 1229, 1651–1657, 1781–1787,
 1793, 1801, 1805, 1807
 Gładkij Jefim 537
 Gładuniak 205
 Gławackij 461
 Głaz 935
 Głowacki Wacław, Głowackij-Świętochowski
 797, 799, 813, 825
 Głowackij 1313
 Głubokowskij 569
 Głuszczenko Iwan 1437–1441
 Głuszczenko Paweł 1437
 Głuszczenko Stiepan 1759, 1761
 Gniennaja Matriena 1709, 1771, 1775
 Gniezdinskij 1353, 1369, 1371
 Gnoński 773
 Gocaniuk-Marczenko 563
 Godlewskij Stanisław 599
 Godziewicz Piotr 1547
 Godziszewskij 1315
 Gojchman (Wola-Gojchman) 1329, 1563, 1735,
 1755, 1813
 Gojzman 1737, 1739
 Goleman 557, 1737, 1741, 1745, 1747
 Goldberg Siergiej zob. Korkis Stefan
 Goldenberg 353
 Goldenwer 595
 Golembiowskij Anton, Antek 1347
 Golembiowskij Mieczysław 193
 Golembiowskij Robiert 193
 Golsztejn 1643
 Gołowinscy 1831
 Gołowinskaja Walentina 1831, 1835
 Gołowinskij Michaił 1831, 1835
 Gołubczikow 1713, 1715, 1755
 Gołubiew Fiodor 1295
 Gołubiew Siergiej 1783, 1801, 1859
 Gołubiewa-Glinskaja Marija 1297
 Gołubowicz 223
 Gomulskij zob. Gamulskij
 Gonczarienko 1585
 Gondek Kazimierz 1005
 Gongalo Tieofil 1255
 Gorajewskij 531
Gorbaniuk Julia 61
 Gorbaniuk Julia 61
 Gorbasienko Piotr 201
 Gorbatiuk Tichon 677
 Gorbatow Aleksandr 533
 Gorczinskij Feliks 1723
 Gorieckij 529, 531, 565
 Gorinski 205
 Gorlinskij 537
 Gorlinskij Marcyn 1601
 Gorlinskij Nikołaj 1551, 1553
 Gornowska 947
 Gorobiec 1597
 Gorobiec Fiodor 669, 671
 Gorodieckij 505
 Gorodieckij Kazimir 1293
 Gorwat 1335
 Gotkis 1697
 Goworko 1135
 Grabicz Maciej 997
 Grabowieckij 245
 Grabowskij 1315
 Grabowskij Adam 127, 129
 Grabowskij Anton 649

Grabowskij Julian 549
 „Grabski” zob. Kuszko Eugeniusz
 Gradowskij 489, 491
 Grankowskij 1313
 Granowski 345
 Grechman-Jaczmieniow 1397
 Grekus 1399
 Gricaj Nikołaj („Miron”) 885
 Gricak Siemion 669
 Griciuk 1743
 Griculak (Iwanienko Josif) 149, 807
 Gricuniuk Stanisław (Griceniuk Stanisław) 631, 673
 Gricyk 1629, 1703, 1705, 1719, 1725, 1731, 1733, 1759, 1827
Griechow W. 53
 Grieczucha Michaił 1701, 1703, 1731, 1843, 1849, 1851, 1857, 1859
 Grieczuchin Dimitrij (Greczuchin) 1401, 1431
 Grigorjew 489
 Grigorowicz Josif 199, 353, 535
 Grinberg Michał 301, 303, 463
 Grinchaut Broni 1473
 Grinchaut Gierman 1473
 Griniewicz Franc 201
 Grinkiewicz 1853
 Grinowieckij Iwan 129
 Griszczenko Iwan 585
 Griszczuk W. 347
 Griszko 1123
 Griskowicz Jakow 429
 Griszyn Grigorij (Szenkman) 341, 1241, 1749, 1827
 Griwa Akim 447, 449
 Griwa Andriej 447
 Grochowskij 1313
 Grodski Marian 1599
 Grodzinskij 1337
 Gross-Lipper Leokadija 193
 Gruszeckij Iwan 1291
 Gruszko 1179
 Grzanko zob. Gzanko Józef
 „Grzech” zob. Kowalski Władysław
 „Grzegorz” zob. Kowalski Władysław
 „Grzegorzewski” zob. Grzelszczak Franciszek
 Grzelszczak (Szyszow) 1411, 1429
 Grzelszczak Franciszek („Marcin Grzegorzewski”, „Grzegorzewski”) 799
 Gubaj Iwan 633
 Guberman 1311
 Gubko Stiepan 421
 Gujscy 363, 565
 Gujskij Kazimir 199
 Gujskij Michaił 199, 363
 Guk 939
 Gulimow Fiodor 229
 Gulka Iosif 643
 Gułkow Władimir 675
 Gumieniuk Zacharij 673
 Gurow 1315
 Gurskij Bronisław 317
 Gusariescu 509, 903
 Gutman Adolf 587
 Gutniczenko 1315, 1345
 Guz 1419
 Guzow 1243
 Gzanko Józef 371
 Gzewniak W. 523
 Haller Józef 789, 813
 Hański Stanisław 675, 1417
 Hdyna Stiepan 1317
Hedeler Wladislaw 51
 Heitke Reinhard 271
 Herc, Hercen, Hercow 759, 761
Herling-Grudziński Gustaw 45
 „Herman” zob. Kuszko Eugeniusz
 Hitler Adolf 1255, 1373
Holzer Jerzy 113, 267, 963
 Hołówko Tadeusz 1353
Hołub A. 51
 Hołub A. 51
 Hoszowski Adrian („Bohun”, „Łemko”, „Zachar”) 881–885, 895
 Hruszewskij Mychajło 545
 „Hrycenko” zob. Iwanienko Hryhorij
Hryciuk Grzegorz 61
 Hryciuk Grzegorz 61
 Hryńko Hryhorij 545
 Idiesis Grigorij 271, 295, 415, 417
 Ignatienko 173, 481, 569, 1195
 Ignatienko Fieliks 1241, 1709, 1715, 1725, 1771, 1773, 1775, 1783, 1789, 1791
 Ignatiuk 421, 423, 563
 Ignatowicz 641
Ilić M. 49
Iljenko I. 53
 Ilnickij Porfirij 1547
 Ingaunis 1405, 1421
 Insarow-Polak Emanuel (Emanuił) 613, 621, 633, 679, 975, 987
 Iodziewicz-Rogowskaja Jelena 641
 Iodziewicz-Stiepanowa Anna 641
 Iozef Stiepan 667
 Iszczenko 453
 Iśkow Mikołaj 597
 Iwachowicz 245

Iwanczenko 597
 Iwanenko Walentyn 49
Iwanenko Walentyn 51
 Iwanienko Hryhorij (Hryć) („Andrzej”, „Baraba”, „Hrycenko”) 807–811, 821, 885, 887
 Iwanienko Józef zob. Griculak
 „Iwanienko” zob. Kuljer Michaił
 Iwankowskij 599
 Iwanow 659
Iwanow Mikołaj 57, 61 63, 139
 Iwanow Mikołaj 61, 63
 Iwaszkiewicz Władimir 1721, 1845
 Iwinskij Franc 595
Iwkin W. 365
 Iwojłow 1009

Jabłonowski Marek 167
 Jabłonskij 1319
 Jabłonskij Aleksandr 1383
 Jabłonskij Anton 1191
 Jacenko 1377
 Jachniewicz 1521
 Jackowskaja 245
Jackowski Jan Maria 63
 Jacun Afanasij 677, 679
 Jacun Michaił 677
 Jacyszyn Stefan 493, 495
 Jagielnicki 939
 Jagmin Stanisław 955
 Jakimienko 1243
 Jakir Iona 1371
 Jakowczuk 563, 573
Jakowlew Aleksander 47
 Jakowlew Aleksander 47
 Jakowlew Jewgienij 635
 „Jakowlew” 409
 Jakubczik 657
 Jakubow Aleksandr 193
 Jakubowskij 1425
 Jakusiewicz Adolf 193
 Jakuszew Ławrientij (Babkin) 85, 1051, 1057, 1183, 1203, 1227, 1231, 1235, 1251, 1261, 1747, 1749, 1781, 1783, 1791
 Jakuszewski 675
 „Jan Andrzejewski” zob. Pawłowski Tadeusz
 Jancowskij Anton 557
 Janczickij 1317
 Jandulski 1279
 „Janek” zob. Folk
 Janickij Franc 461
 Janickij Karł zob. Katucki Michał
 Janickij Konstantin 461
 Janik 849, 855
 Janiszewskij 1345

 Jankowicz Siemion 1485, 1487, 1571
 Jankowski B. 1571
 „Jankowski” zob. Stasiak Wiktor
 Janoszka 555
 Janowski 655
 Janowski Kazimir 539
 Janowskij 1209
Jansen Mark 51
 Jansen Mark 51
 Jariemczuk-Wierbickij 439
 Jarkin 1803, 1805, 1809
 Jarockij Jurij 459
 Jarosz 1331
 Jarosz N. 1017
 Jarowienko 1243
 Jarozalski-Rozalski 447
Jarski Jerzy 167
 Jarzemskij 301
 Jasieniewicz Iwan 1579
 Jasiński Bruno (Zysman Wiktor) 63, 825
Jasiewicz Krzysztof 63
 Jastrzemski 317
 Jasznin 1129
 Jaworskaja 315
 Jaworski 445
Jaworski Krzysztof 63, 165, 827
 Jaworski Krzysztof 63
 Jaworski Matwiej (Dubnicki, Dubicki, „Matiusza-Zielenyj”) 153, 155, 563, 789, 795, 799, 807–813, 821, 885, 887
 Jefimienko Appolon 1289
 Jegorow Aleksandr 1267
 Jegorow Aleksiej 1297
 Jelisawietska 511
 Jendżyjak Aleksander 1023
 Jendżyjewskij Grigorij 1571
 Jenżyjewski Nikolałaj 1599
 Jenżyjewskij Iwan 1599
 Jeńko 1777
 Jериemiczew Nikolałaj 199
 Jериemieniuk 525
 Jериemienko 1229
 Jerieszczuk Władimir 439
 Jermoszczyn Isaak 201
 Jerofiejew 1009
Jewdokimow Jefim 69
 Jewdokimow Jefim 69
 Jewtodjew 569
 Jewtuch 525
Jewtuch Wołodymyr 55
 Jewtuch Wołodymyr 55
 Jewtuszek Jewgienij 585
 Jewtuszenko 1783
 Jewtuszenko Piotr 1607

Jewtuszkó 395
 Jezierski 1019
 Jeżów Nikołaj 43, 51, 55, 63, 67, 71, 73, 81–85, 171, 187, 219, 257, 263, 279, 283, 289, 309, 343, 375, 399, 509, 543, 559, 603, 607, 611, 615, 621, 623, 681, 683, 695, 701, 703, 839, 875, 973, 985, 1011, 1027, 1115, 1207, 1215–1219, 1263–1267, 1277, 1351, 1375, 1377, 1393, 1395, 1401, 1437, 1443, 1447, 1479, 1489, 1491, 1665, 1683, 1743, 1751, 1755, 1757
 Juckiewicz P. 1017, 1019
 Judenicz Nikołaj 531
Junge Mark 45, 55, 71, 73
 Junge Mark 55
 „Jurczenko” zob. Popiel Włodymyr
 Jurjewaja 1315
 Jurjew-Byk 1753
 Jurkiewicz Iwan 453, 455, 503, 515
 Jurszo 515, 517
 Juszkiewicz Michał 567
 Juszkiewicz Wasilij 1403, 1405

 Kacnelson Zinowij 231, 235, 241, 247, 787
 Kaczinskij 1319
 Kaczkowski Jurij 1547
 Kaczkowski Roman 1383
 Kaczurowskij Fiodor (Sierotiuł) 983, 985, 989, 1011
 Kaganowicz 845
 Kajdagorow Arkadij 1341
 Kalimonowa Gapka 1475
 Kalinowski Adam 159, 161
 Kalinowskij 317
 Kalinowskij Stiefan 1611
 Kalużnyj 981
Kamenetsky I. 53
 Kamienskij 219
 „Kamil” zob. Słowackij-Świętochowski Seweryn
 Kaminskaja Zoja 1521, 1523
 Kaminskij 1513
 Kamiński 555
 Kamraz 1747
 Kanarskij 1333–1337
 Kaniewskij 1679
 Kaniuka 1853
 Kapcewicz Grigorij 1367, 1369, 1405, 1407
 Kapiteczak Jurij 383, 519
 Kapłun Jefim 927
 Kapusta Danił 635
 Kapustiak 935
 Kapustianskij 665
 Kapustiański 345

 Kapustin 1665, 1667
 Kapustinskij Iwan 1585, 1611
 Karafielow 1659, 1675, 1683
 Karaś 1737, 1767
 Karczewska 773
 Kardiebasz 1335
 Kardinskij Iosif 1619
 Kardysz Wojcech 599
 Karielin Władimir 1481–1487
 Karen (Kareno) 1705, 1707
 Kariewicz 245
 Karin F. 69
 Karin-Danilenko Siergiej 1483
 Karłowski 827
 Karnasiewicz 245
 „Karol Micewicz” zob. Bardasz
 Karpienko 1315
 Karpinskaja Anna 1607
 Karpinskij 533, 535
 Karpuszyn 1131
 Karski zob. Kulik Nikołaj
 Karszo-Siedlewski Jan („Mikado”) 565, 567, 719, 773
 Karwa B. 503, 527, 529
 Karwowski (Korwowski) 995–1007
 Kasianiuk Wasilij, Kasjaniuk 539, 557
 Kasjanow Georgij 47
 Kasperska Julia (Trzaska Julia) 755
 Kasperski Jan 755
 Kasperski Stefan Stanisław (Ran Albert) 83, 709–715, 723–727, 731, 735, 737, 745, 747, 751, 755, 759, 763–769, 773, 775, 779–783
 Kaspierowicz 1319
 Kastiuk I. 521
 Kaszczuk 1737, 1739, 1765–1769, 1813
 „Kasztelan” zob. Bogusławski Stefan
 Kaszubskij Michaił zob. Koszubskij Michaił
Kaśjanow Georgij 49
 Katowski Anton 673
 Katucki Iwan 653
 Katucki Michał (Janickij Karł) 653
 Kazi 1277
 Kazimir Gawriił 1289
 Kazimirczuk 113
 Kazmirczuk 651
 Kiendzierskij 1311
 Kiereński Aleksandr 531
 Kierszkowskij 351
 Kierszkowskij 561
 Kilniewicz Iwan 1571
 Kim Siergiej 593
 Kinitiuł 563
 Kiriczenko 1327
 Kiriczenko 1643

Kirnożyński 557
Kisiel Iwan 127
Kisiel Maksim 127
Kisielenko 525
Kisielewskaja 935
Kisielewskij 1685
Kisielewskij Iosif 237
Kisielow Paweł 1381, 1383
Kitaj 993
„Kitajec” 317
Kitnowskij Serafim 1547
Klausen 909, 981
Klec 1319, 1333
Kleer-Heine Stanisław 141
Klejman 1327, 1659, 1663
Klemborg 333
Klemczyński Zygmunt 479
Klepko Kazimir 195
Klew Andriej 337
Kliksztejn Ilja (Klinsztejn) 1805
Klimantowicz Aleksandr 199
Klimaszewskij Sigizmund 195
Klimczuk Iwan 1185, 1187
Klimienko Gieorgij 345, 567
Klimow 1765
„Klin” zob. Ługowoj Ilja
Klinsztejn zob. Kliksztejn Ilja
Kłoczko-Biek 1567
Kłubko 497
Knap 561
Knyszek Jelena 583
Kobcew 1315
Kobeć Antoni 1279
Kobeć Wojciech 1279
Kobulski 995
Kobułow Amajak 1555, 1559, 1713, 1717,
1819, 1821
Kobułow Bogdan 1521
Kobyłańska Olha 1125
Kobyliński 1423
Kobzina Wiera 1643
Koch Adam 1505, 1511
Kochaniewicz 429, 513, 1189, 1191
Kochanowski S. 1017, 1019
Kociatkiewicz 1335
Koczarski Albert 1507
Kocze Iosif 1341
Koczewskij 561
Koczik W. 133
Koczmarik Fiodor 1553
Koczubej Nikołaj 903–907
Kogan 1677, 1681
Kogan 637
Kogut 385, 519
Kokin Serhij 53
Kokołan 489
Kolesnikow S. 1017
Kołbasienko 1669
Kończak Aleksander 1677
Kołodinskij 641
Kołomienskaja Jadwiga 191
Kołwysinski Leon 551
Kołyżsko 1409
Komar Jefim 129
Komarnicki 1313
Komarow 1637
Kondrackij 1789
Kondrackij Adolf 1297
Kondračkyj A. 55
Kondratiuk 525
Kondudar' Bakch 1295
Koniecki 889
Koniecki Josif, Józef (Rozin Leon) 145, 161,
205, 1357
Kononczuk Michaił (Miszcuk Iwan) 293, 405,
407
Kononowicz 453
Konoplew 1421
Konowalec Jewhen 111, 885
Końkow 827
Kopanski Lew 933–941
Kopczinskij Anton 439, 441
Kopyciak Iosif 649
Korabłow Iwan 1635, 1639, 1649
Korbut 1661
Korczałow 539
Korczewskij M. 521
Korczinskaja-Plaskonis Stiefa 1293
Korczinskij 1517
Korczy Władysław 1405, 1409, 1427
Kordyk Franc 479
Korf 1337
Koriakin 1315, 1345
Korieckij 201
Koriennoj Jewgienij 1293
Korień Ignatij 453
Korkis Stefan (Goldberg Siergiej) 1447, 1449
Korkunow Grigorij 1677, 1679
Korniejczuk Fiodor 115
Korniew Marek, Mark (Korniew-Kapielus) 309,
321, 1175, 1181
Korniol Mojżesz 153
Kornożycki 539
Korol 1421, 1423
Korolew 1335
Korop Ignatij 1575
Korotzenko 1783, 1789, 1801
Korsak 1243

Korwowski zob. Karwowski
 „Koryncki” zob. Nowaczek Stefan
 Korzniewskij Jefstafij 1297
 Korzun Aleksandr 469
 „Kosar” zob. Zajączkowski Miron
 Kosarewski 1411
 Kosariew 1753
 Kosianczuk Aleksiej 677
 Kosior Kazimierz 87, 1351, 1357, 1367, 1565
 Kosior Stanisław 81, 87, 97, 223, 231, 237, 241,
 249, 945, 1123, 1401, 1407
 Kosobuckij 1405
 Kosowska 667
Kossowski Piotr 75
 Kossowski Piotr 75
 Kostieckaja Jadwiga 935
 Kostiecki Iwan 435
 Kostienko 1135
 Kostiu 537
Kostiuk Hryhorij 49
 Kostiuk Hryhorij 49
 Kostiuk Kirył 419
 Koszelko 245
 Koszubskij Michaił (Kaszubskij) 295, 433
 Kotlinski 525
 Kotnisz Eduard 337
 Kotowicz 1133
 Kotwicki Anton 1565
 Kotwicki Iosif 1607
 Kotwickij Franc 1577
 Kotwickij Władisław 1591
 Kotynskij 503
 Kowal Iwan 1723
 Kowalczuk 1639
 Kowalczuk Anatolij 587
 Kowalczuk Anton zob. Berkowicz Oskar, An-
 toni
 Kowalczuk Bolesław 933–941
 Kowalczuk I. 1019
 Kowalczuk Janek 991
 Kowalczuk Paraskowieja 1255
 Kowalczuk S. 1017
 Kowalczuk Wasilij 131
 Kowalenko 1243, 1661
 Kowalew 1123
 Kowalew 827
 Kowalewski Emil 963
Kowalewski Mikołaj 59
 Kowalewskij Mychajło 545
 Kowaliw Lewko 545
 Kowalski 633
 Kowalski Władysław („Grzech”, „Grzegorz”,
 „Ślusarski”) 789, 791, 799, 801–805, 819,
 823
 Kowienskij Roman 1767
 Kownacki 1599
Kowtun Hryhorij 57
 Kowtun Hryhorij 57
 Kozaczenko 1315, 1327
 Kozaczinskaja Anna 89, 635
 Kozaczuk Andriej 1473, 1477
 Kozaczuk Grigorij 415
 Kozar' Iwan 657
 Kozar' Iwan 891
 Koziarskij Konstantin 635
 Kozickij Ludwig 597
 Kozluk Trefon 117
 Kozłowski Aleksandr 193
 Kozłowski Konstantin 637
 Kozoriez 493
 Kozubowskij 1125
Krahel Tadeusz 363
 Krajkowskij Pantelejmon („Dreszer”, „Dre-
 scher”, „Gerasim”, „Wuszer”) 807, 809
 Krakowiak Walentin 1297
 Krakowieckij 1319
 Kramarienko 1421
 Krasnogorodski 345
 Krasnosielskij 1641
 Krasnoszczek Anton 447
 Krasnow Piotr 99
 Krasnyj Pinkas 1347
 Krasowskij Władisław 129
 Krauze 667
 Krawcewicz Anton 1293
 Krawcow Józef 105, 107
 Krawczenko 1123
 Krawczuk 1311
 Krawczuk Iwan 201
 Krawczuk Ludwig 201, 367
 Krawczuk Semen 463–467
 Krawczuk Władimir (Staszenko) 153, 155
 Krickij Iwan 1299
 Krientowskij Piotr 911, 913, 923, 929
 Krigenbrik 641
 Krikent Edmund 207, 209
 Krikliwyj Piotr 127
 Kriłyk Osip (Wasylkiw, „Wasilkow”) 207, 807,
 811–815, 821, 883–887
 Krinicki 1765
 Krinkiewicz 1339
 Krippier 387
 Kriwec Jefim 205, 209, 379, 397, 537, 539,
 549, 551, 555, 557
 Kriwitanin 551
 Kriwoszej 1321
 Kriwuckij 1335
 Krolik 389

Krotiuk Iharion 445
Krotofil Maciej 153
 Królikiewicz 371
 Królikowski Stanisław 819
 „Kruczin” 207
 Kruglak 1729
 Kruk 1775
 Krupko 1127
 Kruszelnicki 493
 Krut'ko Nikołaj 345
 Krut'ko Paweł 345
 Krutow Roman 1693
Kryśka-Karski Tadeusz 813
 Kryweńczyk Wiktor („Przewalski”) 471
 Kryżow 429
 Krzyściak Helena (Piasiacka) 755
Kubacka-Jasiecka Dorota 61
 Kubaszewskij 1563
 Kubat Franciszek zob. Dalemba
 Kubert Iwan 483
 Kubiak Bronisław 551
Kubiak Hieronim 61
 Kubickij I. 347
 Kubrak 415
 Kuc 1475
 Kuca 1123
 Kuch Andriej 129
 Kucharskij Julian 1579
 Kuczer Grigorij 1543, 1547
 Kuczinskij 489
 Kuczinskij Dimitrij 1403
 Kuczkowskaja Jelena 663, 665
 Kuczman Nikołaj (Kuczma) 267, 273
 Kuczyński 1395
Kuczyński Antoni 59, 61
 Kuczyński Antoni 61
 Kufel 643
 Kugler 1427
 Kula Leopold („Lis”) 77
 Kulczycki Stanisław, Kulczyckij 47
Kulczyckij Stanisław 49
 Kulesza 571
 Kuleszo 1419
 Kulickij Walentin 1297
 Kulik Nikołaj (Karski) 151, 155
 Kulikowski I. 1017
 Kulikowskij 1367, 1405, 1407, 1419, 1421
 Kulikowskij Ludwíg 645, 647
 Kulikowskij Robiert 1199, 1293
 Kulikowski-Olski Jan 67, 69
 Kulincz Awksientij 1551
 Kulino-Kulinowskij Stiepan 369, 503, 525
 Kuliszenko 659
 Kuljer Michaił („Iwanienko”) 109
 Kulżynskij Leontij 1335
 Kułagin 1603
 Kułak 525
 Kułakowski Iosif 1577
 Kułan Michaił zob. Drozd Adam
Kumaniew W. 53
 Kunicki 557
 Kunnickij Adam 1321
 Kupezak Janusz 59
Kupezak Janusz 59
 Kupiec Fiodor 125, 127
 Kupyrin 1681, 1697
 Kurawskij 1827
 Kurcerow 1313
 Kurczicki 329
 Kurczinska 511
 Kurdinowskij 1729
 Kuriek Franc 551
 Kurkiewicz Iwan 201
 Kurnicki Piotr („Napoleon Nalewajko”) 85, 947–955
Kuromiya Hiroaki 47
 Kuromiya Hiroaki 47
 Kurowskaja Marina 443
 Kurowskij 1833
 Kurowskij Iwan 1335
 Kurowskij Mieczesław 631, 673
 Kurowskij Wiktor („Bronisław”) 441, 443
 Kurskij Władimir 171, 839
 Kurzawa 677
 Kustier 1503, 1505
 „Kusz” zob. Miziernik Andriej
 Kuszewicz Aleksandra 295, 433
 Kuszko Eugeniusz („Grabski”, „Herman”, „Marian”) 891
 Kusznir Aleksandr („Newski”) 655
 Kusznir Jewdokija 125, 127
 Kusznir Michaił 125, 127
 Kusznir Wieniamin 845
 Kuszniriuk 795, 823, 849, 855
 Kuter 1795, 1803
 Kutiek 809
 Kutiszenko Paweł 447
 Kuzienskij 1341
 Kuzmienskij Roman 1291
 Kuźma Roman zob. Turiański Roman
 Kuźmicz Leontij 639
 Kuźmienko Jefrem 373
 Kuźmienkow 1753
 Kuźmin 1191
 Kuźmin Aleksandr 299, 301, 429
 Kuźminskij Piotr 669
 Kuźminskij Walentin (Walerian) 673
 Kwaczew 1423

Kwanisiewicz Roman 1517
 Kwacszuk Wasilij 555
 Kwaśniewski Zygmunt 481, 565, 577, 931–941
 Kwiatek Kazimierz, Kwiatek-Witkowski zob. Witkowski Jan
 Kwiatkowski 367
 Kwitko Siemion 191
 Kżczkriewskij 1311

 Lagowiec Aleksandr (Legowiec Aleksandr) 385, 393, 519, 521
 Lalina 1347
 Lange Teodor 83, 271, 409, 563, 869, 871, 875
 Laskowska 721
 Lasockij Franc 1617
 Lasockij Iosif 1617
 Lasockij Iwan 1617
 Lasockij Michaił 1617
 Lebediew 1789
 Lebedinska 505
 Lebkichler 809
 Ledóchowska Joanna 303
 Lefebr Konstanty 1339
 Lefebr Nikołaj 1339
 Legkaja Marija 113
 Legowiec Aleksandr zob. Lagowiec Aleksandr
 Leński-Leszczyński Julian, Leński 207, 821
 Leopold Danił (Rojtman) 257, 1017, 1019
 Lepichinow 1835
 Leplewskij Izraił 51, 83, 87, 171, 175–181, 187–191, 195, 199, 203, 205, 219, 223, 285, 289, 309, 355, 357, 379, 399, 501, 507, 535, 537, 549, 555, 559, 581, 583, 591, 603, 607–615, 619–627, 635, 639, 663, 681–685, 695, 703, 705, 839, 859, 865, 871, 875, 945, 973, 975, 985, 987, 1011, 1013, 1175, 1265, 1481, 1673, 1757
 Lesik Kondrat 445, 447
 Leskowskij Iwan 373
 Lesniczewskij 1643
 Lesnow-Izrailew Matwiej 1229, 1707, 1735–1741, 1757, 1767, 1785, 1811, 1821, 1823
 Leszczenko 1125, 1641, 1649
 Leszczynski 1583
 Leszczyński 467
 Leszczyński zob. Leński-Leszczyński Julian
 Leszer Giernich 551
 Leuchtenberg Georgij 99
 Leusow 569
 Lewaj 1421
 Lewandowski Nikołaj 1621
 Lewandowski-Konopadski 411
 Lewczenko Danił 1709, 1715, 1725

 Lewicki Władysław (Wolfson Jakow) 85, 959, 961, 967–973
 Lewickij 1317
 Lewickij 367
 Lewickij 575
 Lewickij Anton 201
 Lewickij Franc 1613
 Lewickij Siemion 1573
 Lewickij Stanisław 1605
 Lewin 1339
 Lewin Abram zob. Bielskij Lew
 Lewkowicz 419
 Lewkowicz A. 1581
 Lewkowicz Franc 1595
 Lewkowicz Iwan 1593
 Lewkowicz P. 1595
 Lezginskij Władimir 1297
 Lichowski Bronisław 471
 Liebknecht Karl 149
 Liniew Grigorij 427
 Liniewicz Antoni 353
 Lipienko (Lipienko-Kurtiak) 265, 267, 563
 Lipińska Bronisława 89, 635
 Lipiński Andrzej („Czerniuk”) 363, 563, 573
Lipiński Jerzy 917, 919
Lipiński Waclaw 75
Lipowska-Teutsch Anna 61
 Lipskij Ignatij 195
 „Lis” zob. Kula Leopold
 Lisiczenko Ludmiła 1835
 Lisiewicz Paweł 201
 Lisniak 1127
 Lisowski 645
 Lisowski Leonard 1587, 1589
 Lisowskij („Polesik”) 1199
 Lisowskij Anton („Franc”) 467, 469, 577
 Lisowskij Florian 119
 Lisowskij Franc 1597
 Lisowskij Franc 1611
 Lisowskij Witalij 481
 Listengurt Michaił 1331
 Litwinow 447
 Litwinow Dmitrij 201
 Liwen Anatolij 99
 Liwientowski 1587
 Lizoń Bob 955
 Lizoń Maria 947, 955
 Lubarskij 219
 Lubczenko 567
 Lubczenko Panas 545
 Lubczyński Feliks 503, 525, 629
 Lubiecki 1339
 Lubiński I. 347
 Lucinskaja 1521

Luksemburg Róża 149
 Lulkow 1241, 1631, 1633, 1719, 1725, 1777,
 1781, 1783, 1785, 1789, 1791
 Lumm 1419
 Lwow Aleksandr 1339

 Łabuc Jarosław 1291
 Łach Ilja 295, 297, 435
 Łaczberg 1807
 Ładyga Jan (Ładygo) 433
 Łaguta Mykoła 1121–1125
 Łajewskij 1563
 Łamboj 641
 Łancbiery 1787
 Łańcucki Stanisław 819
 Łapinskij 1349
 Łapiński-Michajłow Michał zob. Michajłow-
 -Łapinskij Michał
 Łapskier 1267
 Łapuga Iwan 429, 513
 Łasskij Gielarij 1299
 Łatyh Michaił 539
 Ławrecki Jan 337, 339, 937
 Ławrowicz 651
 Łazowert Samuel 351, 511, 561, 577, 1333,
 1357, 1359, 1367
 Łazybnik-Bojczuk Antonina 127
 „Łemko” zob. Hoszowski Adrian
 Łoboda T. 1121, 1123
 Loganowski Mieczysław 67
 Lognienko 1129
 „Łom” zob. Popiel Wołodymyr
 Łominadze Wissarion 205, 207
 Łonski 317
 Łonskij Nikołaj 1619
 Łonskij Wiktor 429
 Łopata Bronisław 1331, 1341, 1343
 Łopuszanskij 219
 Łosiew 1683
 Łosinski Eduard, Łosinskij 195
 Łoszyčkyj Ołeksandr 57
 Łoszyčkyj Ołeksandr 57
 Łoś Wasilij 1581
 Lotockij 1187
 Lotockij 395
 Łozinskaja-Wykowa Anna 585
 Łozinskij Nikołaj 201
 Łoziński Mieczysław 63
 Łoziński Mieczysław 63
 Łozowskij Iosif 389, 643
 Łozyčkyj W. 97
 Łuckiewicz Marek 463
 Łuczak 1313
 Łuczezarskij 1791

 Łuczickij 1563
 Łučkyj J. 55
 Ługowoj 849
 Ługowoj Ilja (Własienko, Procenko „Klin”,
 „Dnieprow”) 85, 571, 903, 907, 909, 977–
 –981
 Łukjanczuk Wasilij 537
 Łukjanow 1729, 1735, 1739, 1747, 1749, 1753,
 1789, 1795, 1815, 1833, 1835
 Łukjanowicz 1721
 Łuniew-Minc Zinowij, Łuniew 183, 275, 861,
 865, 873
 Łupaszczenko 1777
 Łupienko 1677, 1679, 1681
 Łupienko 333
 Łurje 317
 Łurje W. 133
 Łutaj Maja 57
 Łutaj Maja 57
 Łychołobowa Zoja 55
 Łychołobowa Zoja 55
 Łysak-Mielnik 567
 Łysakowskaja 245
 Łytwyn T. 53

 Mac El 1547
 Maculewicz 1345
 Macuriewicz 301
 Macyjewski Ł. 503, 515
 Macztienko 833, 837
 Maczugowskij Wiktor 583
 Madieckij Stanisław 1577
 Magdiuk Leonid 587
 Maj 153
 Maj Czesław 141
 Maj Stanisław 141, 159, 161
 Majer 1125
 Majewski Waclaw 1005
 Majewskij Aleksandr 273, 433, 435
 Majewskij Piotr 195
 „Majłanskij” 1319
 Majskij zob. Szyrokij Iwan
 Majstierinskij 811
 Majstruk 1637
 Majzel 511
 Makarczuk 1255
 Makariewicz 563
 Makiejew Iwan 591
 Makiwka Stepan 113
 Makoszko Pantielejmon 627, 629
 Makowieckij Sierafim 201
 Makowski Jerzy 67
 Maksimowicz 465, 1347, 1349
 Maksimowicz Karł (Sawrycz Karł) 821

Malc Maks 1397, 1399
 Malc Samuel 1397
 Malec Gielarij 641
 Malewicz Anielija 459
 Malewicz Sofija 459
 Malinowski 503, 525
 Malinowskij Franc 1385
 Malinowskij Jan 1619
 Malinowskij Riczard 477
 Malutin W. 311
 Małachow 1654
 Małorackij 1783
 Małuka Danił 1631, 1633, 1705, 1709, 1715,
 1719, 1725, 1739, 1743–1747, 1755, 1757,
 1765–1769, 1785, 1811, 1813, 1821, 1851,
 1853
 Mamon Paweł 417
 Mancewicz 1427
 Mandelbłat Iosif 1547
 Manoli 329
 Mańko Danił, Danyło 87, 1629, 1701, 1707,
 1715, 1719, 1725, 1731, 1733, 1749, 1759–
 –1763, 1783, 1785, 1801, 1825, 1829–1841,
 1847–1851, 1859
 Marawskij Timofiej 193
 Marchiel 387
 Marchiewicz 1393
 Marchlewski Julian 69, 821
 „Marcin Grzegorzewski” zob. Grzelszczak
 Franciszek
 Marcoń Bodisław 1317, 1319
 Marcynkiewicz 425
 Marzenko 1687
 Marczewski 653
 Marczewskij Franc 1585
 Marczinskij Andriej 935
 „Marian” zob. Kuszko Eugeniusz
 Markiewicz 555
 Markiewicz zob. Cieślík Stanisław
 Markitan 1763
 Markitan 677
 Markowicz Nikołaj 199
 Markow-Mačkow Wasyl 495, 497
 Markowskij Ludwig 453
 Marnuca Filipp 1133
 Martenson 349
Martin Terry 45, 71
 Martinson 557
 Martos Borys 547
 Martyn 1415, 1417
 Martyniuk 1835
 Martyniuk Siemion 677
 Martynowicz 1533
 Masalskij 1337, 1339
 Masimowicz 1347
 Maskier Michaił 593, 595
 Masłow Arkadij (Czemierinskij Isaak) 207
 Masłowski 1229, 1749
 Maszewskij 1575
 Matieusz Anastasij 629, 631, 669
 Matieusz Iwan 669
 Matijewskij zob. Matyjewskij Witold
 „Matusza-Zielenyj” zob. Jaworski Matwiej
 Matkowskij Miaczesław 1293
 Matusiewicz 1543
 Matusiewicz Galina 1547
 Matusiewicz Iwan 1543
Matuszewski Ignacy 1353
 Matuszewski Ignacy 1353
 Matwiejew 569
 Matwiejuk 1763
 Matyjewskij Witold, Matijewskij 207, 387, 575
 Matysz 1209
 Mazawickij 1565
 Mazepa 1349
 Mazo Salomon 237, 239
 Mazur Iosif (Swistun Iosif, Zarzyckij Iosif)
 1473–1477
 Mazurik 597
Meglicka Maria 799
 Mehring Franz 149
Melnyk Z. 53
 Merkling 1349
 Messing Stanisław 67
 Metz 667
 Micel 1643
 Michajlenko 1253
 Michajlenko 1791
 Michajłow Aleksij 1555, 1669, 1685, 1689
 Michajłow-Lapinskij Michał (Łapiński-Michaj-
 łow) 1359
 Michajłowski 505, 531
 Michajłowski M. 517
 Michajłow-Swiridow Aleksander 125
 Michalak Ludwig 1295
 Michalec Agiej 127
Michalska Małgorzata 59
 Michielew 411
 Michielewa 411
 Michienko Roman 1341
 Michnowski 669
 Miczekowskij-Atamanczuk zob. Atamanczuk
 Miechnowski 631
 Miechow Iwan 195
 Miednik 1315
 Miednikow 1735, 1755, 1813
 Miedrzynskij 1199
 Miedwied Filip 67

Miedwiediew 1659–1663, 1675, 1679
Miedwiediew Roj 45
 Miedwiediew Roj 45
 Mielnik 1397
 Mielnik 1831
 Mielnik 389
 Mielnik Michaił zob. Polech Konstantin
 Mienżynskij W. 69
 „Miessler” 1243
 Mieszczinskij Stanisław 371
 Mielielica 331, 533
 Mielielnickij 1481
 Mieżanowski 1341
 „Mikado” zob. Karszo-Siedlewski Jan
 Mikojan Anastas 797
 Mikula 445
Milbach W. 53
 Milewska Marija 301, 459, 461
 Miller 211, 633, 679
 Miller Anton 639, 641
 Milukow 1337
 Miłkowskij W. 311
 Miłoszewski Zdzisław 121–125
 Minajew 1207, 1277
 Minajew-Cykanowski (Minajew) Aleksandr
 177, 265, 501, 619, 875, 973, 1011
 Mirato Janina 191
 „Miron” zob. Gricaj Nikoła
 Mironczuk 1277
 Mironiec 1123
 Mironow Nikoła 483
 Miroszniczenko 1199
 Mirosznikow Piotr 201
 Mirowickij 1427
 Mirski 245
 „Mirski” zob. Zdziarski Mirosław
 Mirskij Iwan 195
 Mirski-Zdziarski zob. Zdziarski Mirosław
 Misiewicz 425
 Misinkiewicz Leonid 49
 Miszczenko 1635, 1647
 Miszczuk Iwan zob. Kononczuk Michaił
 Miszczyszyn Kirił, Miszyszen 669
 Miszuk 1327
 Miszyn 1313
 Miszyszen zob. Miszczyszyn Kirił
 Miško Ilja zob. Dalemba
 Miškow Dmitrij 271, 295, 415
Mitrokhin Vasilij 1201
Mitzner P. 267
 Miziernik Andriej („Kusz”) 487, 489, 1021–
 –1027, 1031
 Miziewicz Władisław 391
 Moczar 1125
 Modiejskij Antonij 85, 943, 945, 957
 Mokriecki 1619
 Mołdowanskij, Mołdawanskij 1731, 1733
 Mołodiecki Adolf 651
 Mołotow Wiaczesław 1641, 1643
 Monaczin 243
 Morawski Nikoła 371
 Mordier Szejwach 627, 629
 Morduszenko Naum 87, 1651, 1657, 1685–
 –1689, 1793, 1807
 Morowski 799
 Moroz Roman 127
 Morozow 1651, 1657, 1709, 1713, 1715, 1727,
 1735, 1739, 1811, 1855
 Morozow 389
 Morozow I. 545, 685, 693
 Morozowska 935
 Morozowska Wanda 195
 Morzak 641
 Mosibroczkij Sigizmund 1293
 Mosiejczuk Dionisij 413
 Mosiejczuk Foma (Sawowicz) 413, 415
 Mostowy 593
Moszkowski W. 263
 Motuzow Boris 421
Mozochin O. 73
 Mozarowskij Stiefan 1233, 1241, 1243
 Mozejko 1685, 1687
 Mozejko Adolf 1687
 Mrozowski 265
 Mrozkiewicz Stefan 121–125
 Mruz Bronisław 201
 Mruz Leontij 201
 Mudryj Diemjan 639
 Mudryj Stiepan 639
 Muklewicz 1119, 1121
 Mulak-Jackowskij Jurij 1551, 1553
 Munwicz Łazar 1061, 1065, 1075, 1081, 1087,
 1091, 1097, 1103, 1111, 1147, 1155, 1161,
 1167, 1173, 1205, 1211, 1213, 1221, 1223,
 1239, 1271, 1287, 1301, 1307, 1309
 Murachowskij 1643
 Murawiw 1119
 Murawskij Bronisław 1383
 Murlan 1127
Musijenko O. 53
 Muszynskij 631, 669
 Muśnicki Wasyl 267, 437
 Mychajłyczenko Hnat 545
 Mykytienko Iwan 1123
Myszkowski A. 315, 351, 823
 Nagniebiza Aleksiej 985, 987
 Nagorniuk 1513

Nagorskij Ambrozij (Nieczerskij) 1133
Nagy Stanisław 61
 Nagy Stanisław 61
 Nakoniecznyj 1327
 Nakostienko Rostisław 121–125
 „Nal Niger” zob. Zaleski Wiktor
Nalecz Tomasz 75, 135
 „Napoleon Nalewajko” zob. Kurnicki Piotr
 „Narcyz Napieralski” zob. Stpczyński Aleksan-
 der
 Naroczickij 1425
 Naskręcki Kazimierz, Naskrienski 511
 Naszlinos 1379
 „Nata” 891
 Naumczik 549
 Nawrockij Stanisław 933–941
 Nazarienko 173, 481, 569
 Nazarienko Andriej 1453, 1457, 1461, 1471,
 1637
 Nazaruk 569, 581
 Naziembło Józef 639
 Nej 1119
 Nejman Ernst 447, 449, 1035, 1187, 1189, 1621
 Nesterczuk Antoni 655
 Neveu Pie-Éugène 363, 503, 527, 577, 639, 641,
 933, 935, 939
 „Newski” zob. Kuszniur Aleksandr
 Nieczerskij zob. Nagorskij Ambrozij
 Niecziporuk Andriej 415
 Niedbajło 1773, 1775
 Niedopytalski 1207
 Nedoruba 1347
 Niedwieciekaja 1029
 Niedzielski Antoni 663
 Niedzwieckij 389
 Niemirowski 423
 Niessin 1321
 Niestierczuk Michaił 419
 Niestierow 1123, 1125
 Niestieruk Danił 423
 Niewiadomski 393
 Niewiedomskij I. 521, 549
 Niewinłowskij Alfons 1591
 Niewosied 1341
 „Niezlomny” zob. Dąbal Tomasz
 Nikitin 1831, 1835
 Nikitiuk I. 353, 533
 Nikodon 349
 Nikolskij A. 587
Nikolskij Wołodymyr 51, 53, 55, 57, 71
 Nikolskij Wołodymyr 51, 55
 Nikolajew-Żuridikołaj (Nikołajewikołaj)
 1377, 1479, 1393, 1395, 1443, 1447, 1479,
 1503, 1507, 1509, 1519
 Nirensztejn 1669
 Niuniek 463
 Nogajew Andrzej 273
 Nosan 451
 Nowaczek Stefan Wincenty („Koryncki”) 1443,
 1445
 Nowakowski 1333, 1335, 1337
 Nowickaja Zosia 1521
 Nowicki 471
 Nowicki Adolf 643
 Nowicki Donat 665
 Nowicki Stanisław 963–971
 Nowickij 389
 Nowickij Kazimir 647
 Nowickij Michaił 595
Nowogródzki E. 353
 Nowosielcow 1781, 1783, 1785, 1793
 Nyrko 1753
 Obłow zob. Abłow Władimir
 Obnowlennyj 1423
 Obodianik (Obodiannik) 1311, 1313
Ochotin N. 55
 Ochrym N. 373
 Odenbach-Namiestnikowa Zoja 191
 Ogoń-Doganowski Iwan 509, 901
 Ogoń-Doganowski Michaił („Siergiej”) 83, 85,
 509, 571, 899–903, 909, 979
 Oks 1035
 Okszewskij 1277, 1343, 1345
 Okuł Georgij (Romaniuk Iosif) 1473, 1475,
 1477, 1513
 Olanowski 245
 Olchowski 237
 Olejnik 245
 Olejnik 659
 Oleksiuk Kuprijan, Kłym 1473, 1477
 Olepinskij 1381
 Olifier Iwan 677
 Olinier Andriej zob. Chwila Andriej 1123
 Oliszewicz 1603
 Olszewski 1587, 1599
 Olszewski P. I. 1579
 Olszewskij Anton 1593
 Olszewskij Franc 1593, 1605
 Olszewskij Iwan Franczewicz 1601
 Olszewskij Iwan Ludwikowicz 1605
 Olszewskij Martyn 1601
 Olszewskij Nikołaj 1609
 Ołdakowski Eugeniusz 139, 159, 161, 205, 301
 Ołesa Ołeksandr 1125
 Omarkow 1349
 Oniskiewicz 269
 Opolska Ludwiga 989

Opolskij Janko 989, 991, 1013
 Ordżonikidze Grigorij (Sergo) 365
 Ordżychowski Kazimir 673
 Oriechow Wasilij 491, 493
 Oriesznikow A. 713
 „Orlenko” zob. Bej Fedor, Biej Fiodor
 Orłow Michaił 637
 Orłowski 1475
 Orłowski 373
 Orłowski 651
 Orłowski Gieorgij 637
 Orłowski W. 979
 „Orłowski” zob. Bej Fedor, Biej Fiodor
 Orłowski 1553
 Orłowski-Goroszczyk (Orłowski) Wasilij 563, 571
 Orman 1507
 Orochowski Iosif 1317, 1319
 Orzynskij 245
 Orzechowski 631
 Osadczuk Olga 1615
 Osadczuk Paweł 651
 Osiecki 407, 865, 1193, 1195
 Osinski 1027
 Osmołowski A. 723, 729, 735
 Osmołowski Wiktor 713, 723, 729, 735, 745, 753, 765, 771, 777, 779
 Osokin Wasylj 1537, 1837
 Ostaszkiewicz 551
 Ostrinski 237
 Ostromirski 655
 Ostrowski Iwan 1591
 Ostrowski Michaił 1607
 Ostrowskij 501
 Ostrowskij 593, 595
 Ostrowskij Fieliks 1615
 Ostrowskij Siemion 301, 463
 Oswald 237
 Owczinnikow 1327, 1565
 Owierczuk Mykoła (Owierieczuk) 441, 503, 515
 Oziembło 387
 Ozierski 1337

 Packe Emil 1243
 Pacuk 1019
Paczkowski Andrzej 63, 77, 137
 Paczkowski Andrzej 63
 Paguta Teofil 365, 563, 573
 Pajas Stanisław 431
 Pajkowskij 1345
 Palcariek 315
 Palczat 1411, 1415
 Palczewski 437

 Palczewskij Anton 425
 Palczinskij Michaił 1383
Paleczny Tadeusz 61
 Palijew 493
 Paluch zob. Polech Konstantin
 Pałamarczuk 1753
 Pałys 265
 Pancechowski Fieliks 599, 601
Panczenko P. 55
 Pancziszew Władimir 111, 113
 Pankowski Władysław 595
 Paranczak Andriej 373, 505, 527
 Parandowski Adam 463, 501, 513
 Parczewski 1713
 Parfieniuk Archip 1185, 1187
 Pasalskij 1335, 1337
 Pasiecznik Wasilij 129
 Pastuszenko 1423, 1771
 Paszczuk S. 529
 Paszkowski 1607, 1609
 Paszkowskij 1123
 Paško Jakow zob. Sytnik Jakow
 Patlachow 949, 951
 Patrac Adolf 439, 441
 Pawielski 643
 Pawlak 595
 Pawlenko 1845
 Pawlickij Stiepan 371, 597, 599
 Pawliczek 389
 Pawlik Nikołaj 891
 Pawlinskij 1427
 Pawliszyn Pantelejmon 295, 417
Pawlukow Aleksiej 51
 Pawlukow Aleksiej 51
 „Pawło” 373
 Pawłow 1257
 Pawłowski 1591
 Pawłowski Tadeusz („Jan Andrzejewski”) 363
 Pawłowski 1421
 Pawłyeczew Leonid 1523, 1665, 1687, 1693
Peplowski Andrzej 83, 363, 567, 711, 737, 775, 903, 1443
 Petlura Semen 445, 547, 981, 1615, 1691
 Petrenko Mykoła zob. Furman Iwan
 Piankowskij Danił 1299
 Piasiacka Helena zob. Krzyściak Helena
 Piatak 245
 Piatakow 1119
 Piatnica 99
 Pieck Wilhelm 149
 Pieczenow (Pietienow) 539, 553, 557
 Piekarskaja 955
 Pienkała 935
 Pieriepielak Mychajło 1637

Pieriepielica 453
 Pierkowskij 1425
 Piernatowicz 1519
 Pierwak 645
 Piesiak Sigizmund 1393
 Pieskier-Piskariew Władimir zob. Piskariew
 Piestrzynskij 1339, 1341
 Pietienow zob. Pieczenow
 Pietkiewicz Adolf, Piedkiewicz 299, 479
 Pietrienko 1135
 Pietrienko Jekatierina 635
 Pietrienko Nikołaj zob. Furman Iwan
 Pietriszin-Krasowskij 99
 Pietriszyn 1349
 Pietrow 1531
 Pietrow 385
 Pietrow Iwan 1697
Pietrow Nikita (Petrov Nikita) 51, 55, 63, 65, 67, 69, 71, 171–175, 187, 263, 321, 625, 713, 783, 1051, 1141, 1377, 1383, 1437, 1479, 1483, 1537, 1551, 1555, 1559, 1635
 Pietrow Nikita 51, 63
 Pietrowna Zoja 769
 Pietrowskaja E. 343
 Pietrowskij Michaił 1281
 Pietrowskij Wiktor 1299
 Pietruszanskaja Patrunelija 1521
 Pilar Roman 67, 69
 Pilipiak 553
 Pilipienko 659
 Pilkowski 557
 Piłłuskij Z. 343, 345
 Piłsudski Józef 73, 75, 149, 157, 167, 813
 Pinelis Raisa (Pinielis) 1543, 1545, 1549
 Piniński Artur 303
 Piniński Władysław 303, 459
 Pinski Janek 449
 Piontkiewicz 643
 Piotrowiec 1423
 Piotrowski 353
 Piotrowski Adolf 343, 561, 565, 567
 Piotrowski Grigorij 1035
 Piotrowski Marian 509, 903, 907
 Piotrowskij 631, 669
 Piotrowskij Foma 1383
 Piotrowskij Kazimir 395
 Piotuch Jelena 121–125
Pipes Richard 145
 Pirmacz Ambrosij 425
 Pirogow Maksim 483
 Piskariew (Pieskier-Piskariew Władimir) 1483, 1487
 Piszczuk A. 523
 Piśmiennyj 1643
 Piśmierow W. 587
 Piz'o 887
 Plaszek 1319
 Płażek Iosif 461, 513, 515
 Pleśniak 657
 Pluto 1327
 Płachow Dionisij 583
 Płaskonis Piotr 1293
 Pławinskaja 339
 Pławinskij Iosif 339
 Pławinskij Nikołaj 297, 475, 477
 Płochich 893, 897
 Płociński Eugeniusz Seweryn 655
 Płoskin 1695
 Pochaluk Władimir 537
 Podgurska 651
Podkur Roman 49
 Podkur Roman 49
 Podleżański Antoni 659
 Podlipnyj A. 347
 Pogorielec 677
 Pogorzelskij 1429
 Pogriebniak Anna (Asja) 583
 Pojasow 1491
 Pojmanskij 795
 Polakowskij G. 1573, 1577, 1579, 1585, 1593, 1603–1607, 1611–1615
Polanskij Aleksiej 51
 Polanskij Aleksiej 51
 Polanskij Iosif 191
 Polech Konstantin (Mielnik Michaił, Polech) 83, 293, 405, 857, 859
 „Polesik” zob. Lisowskij
 Polikowskij 425
 Polinkiewicz 299
 Polionis 1279, 1313, 1333
 Poliszczuk 1665
 Poliszczuk 491
 Poliszczuk 655
 Poliszczuk Iwan 539
 Politur 1357
 Politur-Radzikowski Henryk, Politur-Radziejowski, Politur-Radzinowski 137, 623, 645
 Poluch Iwan 449
 Położ Mychajło 545
 Połtorak 1263, 1265, 1363
 Pominalnik Nestor 1119
 Poniatowski 1199
 Poniatowskij 505, 529
 Ponomarienko 807
 Ponomarienko Aleksandr 1475
 Popiel 1341
 Popiel Wołodymyr („Łom”, „Jurczenko”) 811
 Popławski 243

Popławskij 1427
 Popławskij 517
 Popow 1791
 Popow 345
 Popow Nikołaj 79, 883, 1367, 1563
 Popow Władimir 955
 Popowa Inka 955
 Popowa Lidia 1117
 Popowicz Georgij 193
Popowycz Myrosław 49
 Popowycz Myrosław 49
 Porchniewski 629
 Porchomczuk 1743
 Porsz Mykoła 547
 Portnoj 1545
 Portnowski 433, 435
 Porzyckij 1773
 Posniakow 1601
 Postojew 1753
 Postołowskij Michaił („Walter”) 885
 Postyszew Pawieł 81, 97, 121, 231, 237, 241, 249
 Potajczuk 1835
Potocki Robert 59
 Potocki Robert 59
 Potocki Władysław 363, 639
 Potrac zob. Patrac Adolf
 Potriebiejko 653
Potyrała Bolesław 1267
 Pozdienko zob. Pozdieno Josif
 Pozdieno Josif (Pozdienko) 199, 363, 503, 527
 Prawdycz Franc 201
 Prester F. 523
 Prichod'ko Nikołaj 545, 627, 633, 663, 679
 Pril 1507
 Prilipko 1337
 Priszczepa Andriej 117
 Priszczepa Iwan 117
 Priszczepa Jewdokija 117
 Priszywczyn Anton 1635
 Priwin 1731, 1733, 1753, 1813
 Procek 557
 Procenko 1639
 Procenko zob. Ługowoj Ilja
 Prokopczuk Nikołaj 1367, 1369, 1403–1407, 1425
 Pronin 1797, 1799, 1811, 1817–1823, 1827, 1837, 1841, 1855, 1861
 Proppe Georgij 665, 667
 Protasiuk 1377
 Próchniak Edward („Sewer”) 825, 827
 Prusski Iwan 105, 107
 Prygow Siemion 1329
Prystajko Wołodymyr 51, 63, 65, 69, 101, 133, 177, 183, 191, 197, 199, 209, 235, 239, 257, 263, 277, 545, 589, 617, 847, 859, 1121, 1237, 1321, 1431, 1479, 1481, 1567, 1659, 1689, 1695
 Prystupa Tomasz 465
 Przegodskij Stanisław 273, 451
 „Przewalski” zob. Kryweńczyk Wiktor
 Przewrocki 659
 Przybyszewski Bolesław (Pszebyszewski) 1415, 1417
 Przysiecki Jan 339
 Pszebyszewski zob. Przybyszewski Bolesław
 Pszedlanskij Kazimir 511
 Pszenicznij 795
Pszennikow O. 53
 Pszeworskij 809
 Pszybyszewski 265
 Ptaszynskij Pawieł 191
 Ptaszyński Stanisław 461, 501, 513
 Puchalskij Walerjan 445
 Pugacz 957
 Pugakow Wasilij 1255
 Pulej 1503
 Puszkariew 563
 Putiernoga Ignatij 761
 Putynski 1339
 Puzijenko Konstantin 1547
 Pyłypenko Serhij 883
 Pysz Siemion 201
 Pyszny 651
 Rachimbach Józef 595
 Raczinskij 1367
 Raczinskij 1505
 Raczkowskij Akim 1297, 1333, 1335, 1345, 1347
 Raczyńska zob. Zdzienicka Zofia
 Radek 1313
 Radin 1563
 Radionow 1123, 1125
 Radulewicz Siemion 423
Radziejowski Janusz 207, 807, 811, 821, 885
 Radzikowski 353
 Radziszewskij 505
 Radziwiłowskij Aleksandr, Izraił 1237, 1269, 1285, 1301, 1309, 1311
Radziwinowicz Waclaw 63
 Rafalski 591
Rafalskij Oleg 55
 Rafalskij Oleg 55
 Ragulin Michaił 1279
 Rajkiewicz Osip 193
 Rakicz 1331
 Rakita 185, 275, 1695
 Rakuc 1427

Rakus Feliks 125
 Ran Albert zob. Kasperski Stefan Stanisław
 Rapajew 1705
 Rapoport 929
 Rasput'ko Wasilij 1701–1705, 1719, 1725,
 1731, 1737, 1797, 1799, 1841, 1843–1853,
 1857, 1859
 Rasputnyj 1737, 1767
 Rassij 1649
 Ratkiewicz Józef 297, 437
 Ratynskij-Futer, Ratynskij Arkadij 1329, 1331,
 1381, 1479–1487, 1563
 Rawa Alfred 317
 Rawicz-Rusieckaja Marija 319
 Reder 1637
 Reed John 1281
 Rejchman Lew 859, 865, 1311, 1317
 Rejne Aleksandr 1321
 Rejnert Uljan 127
 Remsztrem 595
Repryncew W. 55, 79
 Riabczewskij Kaspier 1579, 1581, 1611
 Riabczynskij 1319
 Ribinska 511
 Riebczewskij P. 1571
 Riedźko Filipp 453, 455
 Riemow 1229, 1729, 1749
 Rienkacziszskij 1339
 Rieszet'ko 345
 Riewa 1661
 Riewuckij Siemion 429, 431, 1189
 Riezniczenko 1813
Rieznikow I. 53
 Rittensporn Gabor 47
 Rodak 267
 Rodieniec Józef (Rodiniec) 443, 445
 Rodkiewicz 533
 Rodzejewskij Konstantin 1493
 Rodzinskij 1313
 Rogalski 593
Roginskij A. 55, 67, 71
 Rogol 1485, 1487
 Rogol Mark 617, 701
Rogovin Vadim 45
 Rogowskij 1311
 Rogulskij 425
 Rojtman zob. Leopold Danił
Rokicki Jarosław 61
 Roland Romain 889
 Roman 645
 Romanczuk Nikolaј 1551
 Romaniuk Iosif zob. Okuł Gieorgij
 Romanow 1333
 Romanskij 575
 Romanskij Witold 393, 575
 Rosenbach Jakob (Rozejnbach) 523, 549
 Rosenzweig 365
 Roslak 1209
 Roslak 1423
 Rostieckij Kazimir 439
 Rotsztejn Jakow 1671
 Rowinskij Pawiel 1243
 Rozalski 1607
 Rozanow Aleksander 79
 Rozbickij Karol 1599
 Roze 209
 Rozejnbach Jakob zob. Rosenbach Jakob
 Rozenbusz Samuel zob. Weber Samuel
 Rozin 807
 Rozin Leon zob. Koniecki Josif, Józef
 Rozin Wilgielm 1243
 Rozowskij Naum 1717
Roztalnyj Witalij 51
 Roztalnyj Witalij 51
 Rozumiek Marija 995
 Rozumiek Sofija 995
 Rozumowicz Nikolaј 297, 477
 Rożek 99
 Rożek Stiepan 431, 433
 Różyckij 349
 Różyckij I. 353
 Ru Anton 663
 Rubisz Jakub 1397
 Rublewski 1481, 1483
 „Rublewski” 1019
 Rublewskij Iwan 1481
Rublow Oleksandr 53, 55, 63, 79
 Rublow Oleksandr 63
 Ruckij 1397
 Rudiakowskij Siemion 1613
 Rudkowskij Michaił 637
 Rudkowskij Piotr 199
 Rudnicka Ustina 467
 Rudnickij Anton 1589, 1597
 Rudoj Fiodor 1319, 1321
 Rudomino 561
 Rutkowski 429
 Rużkowskij 1317
 Rużyckij 1311
 Rużyckij Iosif 913–921
 Rużyckij Jakow 1279
 Rybinskij 349
 Rybnicki Stefan 151
 Rychlewskij 1425
 Rychlewskij Witalij 1296
 Rydz Edward, Rydz-Śmigły Edward („Śmigły”)
 75, 135, 1407
 Rykow 571, 901

Rykowski Ignatij 1235, 1243
 Rynkiewicz Bogusław 201
 Ryszka 569
 Ryżow Michaił 625
 Ryżuk Fiodor 1255
 Rzczekowski Iosif 549
 Rzczekowski Ł. 521
 Rzekowski Leopold 551
Rzepecki Tadeusz 465
Rzepecki Witold 465
 Rzepinskij 1563
 Rzczinskij 1439, 1441

 Sabański 335
 Sabielnikow 1315, 1345
 Sachackij 1759
 Sachniewicz Wiktor 427
 Sacziwko Anatolij 329, 331
 Sacziwko Anton 329
 Sadowskij 1563
 Sadowskij M. 523
 Sagajdak 1127
 Sagałow 1667, 1669, 1685, 1697
 Saguckaja 567
 Sajenko 1785
 Samarski 651
 Sambor 935
 Samiło Konstantin 381, 393, 395, 573
 Samochwałow 1673
 Samojluk 1321
 Samojłow-Biesidskij Samuel, Samuil 537, 549,
 555, 793, 829, 897, 941, 981, 1275
 Samosenko Aleksander 577
Samuelson Leonard 47
 Samuelson Leonard 47
 Samutin 1639
 Sapir Abram 1483, 1487
 Sapuncow Iwan 587
 Sarnickij 1611
 Sarskow 1485, 1487
 Saulewicz Jan 139, 623
 Sawczak Wasilij 597, 647, 649
 Sawczenko 563
 Sawczuk Grigorij 413, 415
 Sawczuk Nadieżda 121
 Sawczuk Siergiej 301, 429, 501, 513
 Sawickaja Marija 935
 Sawicki 477
 Sawickij 1333
 Sawickij 1343
 Sawickij I. 1571, 1573, 1591, 1617
 Sawickij Michaił 551
 Sawickij Władysław 1335, 1337
 Sawienko 1315

 Sawinkow Borys 69, 531
 Sawowicz zob. Mosiejczuk Foma
 Sawrycz Karl zob. Maksimowicz Karl
 Sawwin Pawieł 927, 929
Schapowal Jurij 51
 Schönfeld Alois zob. Szenfeld Alojzy
 Szesnulewicz Anton 1403, 1409, 1421, 1423
Sebag-Montefiore Simon 43
 Sebag-Montefiore Simon 43
 Semcziszyn Stiefanija 1385
 Serdiuk Ołeksandr 547
 „Sewer” zob. Próchniak Edward
 Sewriuk O. 373
 Sidler 367
 Sidorczuk 1655
 Sidorienko Piotr 1313, 1331
 Sidorienko 1659
 Sidoruk Eduard 1291, 1295
 Siedlecki Michał 143
 Siedleckij 1345
 Siedleckij 1603
 Siedleż E. 525
 Siekanowicz 297, 477
 Sielanik Jefim 551
 Siemczuk Michaił 111
 Siemczuk Timofiej 111
 Siemioniuł 649
 Siemionow 1135, 1505
 Siemionowa 637
 Siendzikowskaja Marija 567, 937, 939, 953,
 955
 Siendzikowski Karl 567
 Sieniuk 657
 Sieńkiewicz 1721
 Sieracinski 367
 Sierafim 1335
 Sierdiuk 1663
 „Siergiej” zob. Ogoń-Doganowski Michaił
 Sieriednicki 299
 Sierno 1127
 Sierotiuk zob. Kaczurowskij Fiodor
 Sierpo 493
 Sikorskij 1609
 Sikorskij 219
 Sikorskij 245
 Sikorskij 593
 Sikorskij Iwan 583
 Sileckij Ksenofont 1551
 Sileckij Pawieł 1603
 Simakow 1421
 Simchowicz Abram 1675
 Simonienko Makar 439
Simonij N. 47
 Sindzikowski 1421

Singurskij 1343
 Siniakow 297, 475
 Sińkiewicz Wikientij 1299
 Sirotkin 311
 Siska Christian zob. Zyško Krystian
 Siwkow Piotr 111, 113
 Siziemskij Aleksandr 191
 Skakowskij Karol 675
 Skakowskij Paweł 675
 Skakowskij Stanisław 675
 Skakowskij 561, 573
Skalski Teofil 61
 Skalski Teofil 61, 313, 511
 Skarbak-Szacki Bolesław, Skarbak 69, 135, 137,
 351, 645, 1353, 1357, 1359, 1367
 Skarżynskij zob. Skorżynskij
 Sklar 1127
 Sklariewicz Aleksandr 1381
 Skomski 131
Skorkin K. 69, 171, 173, 175, 187, 263, 321,
 625, 713, 783, 1051, 1141, 1377, 1383, 1437,
 1479, 1483, 1537, 1551, 1555, 1559, 1635
 Skorniewski 561
 Skorobogataja Wasilisa 127
 Skorupskaja 247
 Skorżynskij (Skarżynskij) 1417
 Skrypnik Wasilij (Skrypnik Wasylj) 1631, 1633,
 1709, 1713, 1745, 1747, 1773, 1821
 Skrobat Aleksiej 1297
 Skrowinskij 1341
 Skrypnickij Aleksander 325, 327
 Skrypnik 993
 Skrypnik Safron 439
 Skrypnik Wasylj zob. Skrypnik Wasilij
 Skrypnik Mykoła 807
 Skwierczinskij 629
 Skwirecki Wincenty 381, 393, 565, 575, 577
 Skworcow 335
 Skworcow 953
 Sledzinskij A. 519
 Sledzinskij E. 507, 519
 Sledzynski Gienrich 549
 Slepoczuk 1243
 Slezinskaja 245
 Slipko Janina 585
 Slisarienko Grigorij 585
 Sliwa 1331, 1347
 Sliwinskij Iwan 455, 515
 Sliwinskij Konstantin 1597
 Sliwinskij Nikołaj 1595
 Sliwinskij Władimir 1581, 1593
 Sliwinskij zob. Śliwiński Kazimierz
 Sławin Andriej 1325
 Sławinska 637
 Słobodzian Jan 643
 Słobodzian W. 643
 Słomczinski 299
 Słominskij Aleksandr 131
 Słominskij Gilarij 131
 Słominskij Leontij 131
 Słowackij-Świętochowski Seweryn („Zgrzyt”,
 „Kamil”) 83, 561, 785–795, 801–805, 809–
 –819, 825, 827
 Smierieczinskij (Smierczinskij) 505, 529
 Smirnow 327
 Smirnow 1123
 Smirnow 1737
 Smirnow Paweł 927
Smolij Walerij 49
 Smolij Walerij 49
 Smolnyj 1681
 Smołowicz 795, 823, 1023, 1031
 Smulscy 327, 329
 Smulskij Antoni 329
 Smulskij Gienrich 327
 Smulskij Stanisław 329
 Smulskij Waclaw 329
 Smulskij Wawrzyniec 329
 Snacki 137
 „Snag Resiw” zob. Wizer Hans
 Sniegowoj 1125
 Sobczak Iwan 143
 Sobolewskij Bolesław 1569
 Sobolewskij Piotr („Bobrowski”) 441, 443
 Sochacki 267, 371
 Sochacki Stefan 389, 645
 Socziwko Antoni 267
 Sogołum 1209
 Sojczuk Aleksandr 659
 Sojfertis 1693
 Sokal Kazimir 201
 Sokol 363
 Sokolin Dmitrij 711
 Sokolinskij Dawid 199, 357, 377, 591, 601, 639,
 661
 Sokolskij 1023
 Sokołow 1129
 Sokołow 1679
 Sokołow-Kreczetow Siergiej 99
 Sokołowska-Leszczinska 511
 Sokołowski 1415
 Sokołowski 1577, 1595, 1609, 1613, 1617
 Sokołowski 243
 Sołdatienko Michaił 1343
 Sołowjew 1335
 Sołtys Franc 667
Solżenicyn Aleksander, Solzhenitsyn Alexander
 45

Sołżenicyn Aleksander, Solzhenitsyn Alexander 45
 Somko 997, 999
 Sommer Rudolf 667
 Soroczan 1341
 Soroczinskij 1761
 Sosinskij 1341
 Sosnow 1789
 Sosnowicz Janusz 149, 151, 161
 Sosnowski Ignacy (Dobrzański, „Świerszcz”) 69
 Sosnowskij 267
 Sosnowskij Celestin 449
 Sosnowskij Cezarij 449
 Sosnowskij Ludwig 449
Sotnyk O. 53
 Sowa 935
Sowa Andrzej Leon 105, 111
 Sowracki 1339
 Spektor Mark 1669, 1675, 1677, 1681, 1683
 Spinajskij zob. Spinalskij
 Spinalskij (Spinajskij) 1279, 1313, 1333
 Spiwak-Poniatowski 633
 Spolanskij 1333
Srebrakowski Aleksander 61
 Srebrakowski Aleksander 61
 Strywkin 1423
Stachiewicz Julian 75
 Stachiw Michaił 1385
 Stachowskij Wiktor 1295, 1335
 Stadnickij 1341
 Stadnik Stanisław 1291
 Stalin Józef 43–53, 65, 71, 73, 79, 207, 597, 1265, 1635, 1641, 1643, 1683, 1791
 „Stanisławskij” zob. Szyszkiewicz Stanisław
 Staniuk S. G. 345
 Stankiewicz 1029
 Stankiewicz 535
 Stankowskij 1427
 Starikow Anatolij 201
 Starowojtow 827
Starowojtowa O. 53
 Stasiak Wiktor (Berman Wiktor, Berman Bronisław, „Jankowski”, „Stasiek”, „Wiktor”) 79, 147, 161, 787, 799, 807, 817, 819
 Stasiak-Koniecki 69
 „Stasiek” zob. Stasiak Wiktor
 Staszenko zob. Krawczuk Władimir
 Staszewskij Josif 551
 „Staszka” 891
 Staunic-Opperput O. 69
 Stefani 665, 667
Stefanowski Roman 135, 149
 Stein-Krajewski Władysław („Aleksander”, „Bronisław”, „Borowski”) 799
Stepień Stanisław 63, 137, 141, 821
 Stepień Stanisław 63
 Stiebnowskij 219
 Stielingowskij Edmund 647
 Stieluk Stiepan 495
 Stiemilewskij 641
 Stiempułkowskij Bronisław 647
 Stiepanczuk 1761
 Stiepaniuk 1187
 Stiepaniuk 1553
 Stiepaniuk Ryszard zob. Furman Iwan
 Stiepanow 1119
 Stiepanow 597
Stiepanow A. 55
 Stiepanow Michaił 277, 279, 283, 537, 547, 549, 555, 1051
 Stiernik 353, 535
 Stolarienko 1629, 1767
 Stolar 1341
 Stoniaszek 663
 Storoż 239
 Stpczyński Aleksander („Narcyz Napieralski”) 775
 Strese Georg 667
 Strielcow 1593, 1609
 Strielkowskij Iosif 271, 469
 Strojłow, Stroiłow 1669, 1683, 1685
 Strokacz Timofiej 843
Stroński Henryk, Stronśkij 57–63
 Stroński Henryk 57–63
 Strucynskij 425
 Strukow 525
 Stryżelskij Waczesław 913–921
 Studzinskij Sigizmund 335
 Stukanowskij 1749
 Stus 651
 Stuzynski 653
 Styjko 887
 Styrne Władimir 195, 203, 265, 269
 Subocz Wasilij 657
Suchanek Lucjan 59
 Suchickij 1131
 Suchoj Siemion 193
 Suchowieckij Iwan 1265
 Sudak Fiodor 1335
 Suduł 551
Sujecki Janusz 353
 Suetow Trofim 555
Suleja Włodzimierz 157
 Sulima 389
Suwieniow O. 53
 Swiatskaja 935
 Swiderskij Iosif 1291
 Swidzinskij 1507

Swidzinskij Paweł 1383
 Swiencicki 1777
 Swientiek 1317
 Swincyckij 243
 Swincyckij 425
 Swincyckij Franc 1587, 1721
 Swiontek 365, 563, 577, 581
 Swirskaja Jelena 331
 Swistun Iosif zob. Mazur Iosif
 Switalskij 345
 Sworowski Józef 479
 Syczewicz 1209
 Syczewskij Aleksandr 1583
Sydorenko O. 53
 Syrcow Siergiej 207
 Syromiatnikow 1341
 Sytnik Jakow („Zaleski”, Paško Jakow, Czar-
 kowski Michał) 983, 985, 995, 999, 1009–
 –1013
 Szabielskij Piotr 1343
 Szabliowski Nikon (Nikołaj) 411, 503, 515
 Szabliowski Jewgienij 441
 Szac 1319
 Szafranskij A. 1611
 Szagurskij Aleksandr 937
 Szajko Nikołaj 201
 Szalackij Stanisław 1507
 Szalaszynskij 1597
 Szaltyjak 519
 Szamriło 1685
 Szamro-Wowk 1691
 Szandert 1135
 Szandurskij B. 351
 Szantar' 1199, 1415
 Szapiro 1349
*Szapował Jurij (Shapoval Yuri, Schapowal Ju-
 rij)* 47–53, 63, 65, 69, 101, 133, 177, 183,
 191, 197, 199, 209, 235, 239, 257, 263, 277,
 545, 589, 617, 847, 859, 1121, 1237, 1321,
 1431, 1479, 1481, 1567, 1659, 1689, 1695
 Szapował Jurij 49, 51
 Szapował Mykyta 1125
 Szapowałow 1317
 Szapowałow 1673
 Szarow-Szawier Nikołaj (Szarow) 181, 183,
 285, 287, 289, 307, 399, 499, 615, 617, 695,
 701, 865, 871, 1265
 Szatob 111
 Szatunow Aleksandr 201
Szczegóła Hieronim 1267
 Szczepkowskaja Sofija 629
 Szczerbina 1121
 Szczerbinskij 1281
 Szczesniak 391
 Szczetbo-Gawicz 551
 Szczetinskij 1425
 Szebrowskij 245
 Szechter Chawa 585
 Szelechies Ilja 1367
 Szelewicka 647
 Szellenberg Paweł 637
 Szemper Iosif 1651, 1787, 1793, 1795
 Szemulski Franc 1585
 Szenfeld Alojzy (Schönfeld Alois) 339, 937
 Szenkman zob. Griszyn Grigorij
 Szepielenko 693
 Szeremieta W. 1603
 Szeremieta-Pońkiewicz Wiktor 1603
 Szerszeniewicz Władimir 201
 Szerszniewicz 505, 527
 Szerżeniewicz zob. Szerszniewicz
 Szewczik Fiodor 199
 Szewczuk Roman 1807
 Szewieliewicz zob. Agranow Jakow
 Szkaraba 569
 Szkoda Paweł 1337
 Szkoda W. 519
 Szkutienko Afanasij 659
 Szleszynskij Władimir 195
 Szmajewicz zob. Agranow Jakow
 Szmidt Karol 313, 315
 Szmidt Ludwik 313, 315
 Szmidt Rubin 1233, 1243
 Szmidt-Dobierskij 561
 Szmulenson Iosif 1547
 Szmulewicz 1327
 Szokura Iosif 423
 Szostak 575
 Szostak F. 353
Szoszkow Jewgienij 51
 Szoszkow Jewgienij 51
 Szperling Emmanuił 321, 971, 1487
 Szpierzchowicz 1423
 Szpilberg Emmanuił 1655, 1807
 Szpilewoj Iwan 1231, 1243
 Szpiń Marija 1253
 Szramko 935
 Sztajn (Stein)-Kamieński Henryk („Domski”)
 315
 Sztajura Anton 367
 Szejnbach Leopold 417
 Szejnberg 1685
 Szejngardt Sruł 1547
 Sztiek Aleksandr 1721
 Sztolc 207
 Sztyl 1127
 Suchman Grigorij 1487
 Szudrak 115

Szulakowskij Iwan 1613
 Szulc 1595
 Szulc 1741
 Szulc Oskar 341
 Szulc Stanisław 1293
 Szulcann 1777, 1779
 Szulgin 1125
 Szulman 1315
 Szumskij Romuald 195
 Szumśkyj Ołeksandr, Szumskij 545, 821, 883
 Szuriazkowskij Konstantin 1343
 Szurman 1313
 Szurowskij Aleksandr 195
 Szustickij 519
 Szwarz Michał 1345
 Szwarow 1129
 Szwedowski Paweł 439, 441
 Szwiec Jefim 129
 Szwiec Matwiej 129
 Szwied 1189, 1191
 Szwied Uljan 299, 429, 431, 513
 Szwiedow 389
 Szwydki Andriej 677
 Szybinskij Anatolij 191
 Szychiewicz Władisław 427
 Szydłowski Stanisław 421
 Szydłowski Karł 327, 329
 Szygorin 1545
 Szyk 1683
 Szyło 1747
 Szymanskaja Jewgienija 1555, 1557
 Szymanski Dionisij 937
 Szymański Walerian 1367
 Szyp (Waszkiewicz) 1385
 Szyrba Nikołaj 891
 Szyrogin 1549
 Szrokij Iwan (Majskij) 1689
 Szyszkiewicz Stanisław („Stanisławskij”) 361, 367, 503, 527, 529, 599, 601
 Szyszniowski 1601
 Szyszow zob. Grzelczak
Szytiuk Mykoła 51, 55
 Szytiuk Mykoła 51, 55
 Szyżanskij 1517

 Śliwiński Kazimierz (Sliwinskij) 143, 153, 1415
 „Ślusarski” zob. Kowalski Władysław
 „Śmigły” zob. Rydz (Rydz-Śmigły) Edward
 Świdorski Jan 1367

Tabacznik Dmytro 51, 53
 Tabacznik Dmytro 51
 Tagancew S. 69

 Talko 1591
 Talko 1653
 Talko-Tyczina Siewost'an 1187
 Tałalajewski 1685
 Tanciura 1023
 Taradziejewicz 361
 Tarasiuk Sawa 419
 Tarczewskij Eduard 1385
 Tarnowski 1315
 Tatarik Paweł 1291
 Tawłuj 1181
 Tchorżewskaja Natalia 1507
 Tejtenbaum 593
 Teodor Józef 137, 315, 519
 Terlickij 1129
 Thurston Robert 45
 Ticholaz Stiepan 985, 987
 Tielezew Grigorij 1311, 1315, 1331, 1349
 Tieradzinskij 361
 Tieriefienko Wasilij 201
 Tierieszczenko Wasilij 1645
 Tierieszczuk Nikołaj 1255
 Tierleckij Nikołaj 1507
 Tierniowski 1635, 1641
 Tietiera Wasilij 1573
 Timofiejew-Jablonski 331
 Timoszenko 1485, 1651, 1781, 1783, 1789, 1793
 Timoszkow 1025
 Tiszczenko zob. Zajonczkowskaja-Tiszczenko Dina
 Titkow Piotr 539
 Tjutjunnyk Jurko 77
 Tkaczenko Mykoła 547
 Tkaczuk 1319
 Tkaczuk Janek zob. Filippow Wiktor
 Tokariew 489
 Tokarski Ludwik 273
 „Tokarski” zob. Zdziarski Mirosław
 Tokman 1327
 Tolarienok Jewstafij 551
 Tołstoj 1551
 „Tomasz” zob. Dąbal Tomasz
 Tomaszewicz 1345
 Tomaszewskaja Ołena 935
 Tomaszewski 327, 389, 507, 519
 Tomaszewski 799
 Tomaszewskij Romuald 193
 Tomin 1833
 Tomkowicz 371
 Tomusiak 239
 Topolin 1343
 Topor Iosif 1289
 Torman Eduard 1547

Torzecki Ryszard 111, 113
 Trachtenberg 1397, 1399
 Tracz Zinowij 107, 109
 Trajbert Albiert 1573
 Tribiel 645
 Tribulowicz Eduard 1295
 Triegubienko Nikołaj 587
 Trilisskij Aleksiej (Łukicz) 1121–1125
 Tripolskij 1513
 Triszniewskaja 245
 Trocki Franciszek 665
 Trocki Lew 1343
 Troickij 1477, 1697
 Trojan Gieorgij 201
 Trojanowski 223
Trońko Peter 49, 57
 Trońko Peter 57
 Trubieckij Michaił 1549
 Trufien Nikołaj 1281
 Trukaczew Grigorij 1341
 Truszkin Jakow 1689
 Trzaska zob. Kasperska Julia
 Tuchaczewski Michaił 67, 69
Tucker Robert 45
 Tucker Robert 45
 Tuczewskij 1243
 Tumin Aleksandr 193
 Turiański Roman (Kuzma Roman) 807, 811, 883
 Turkiewicz 593
 Turolowski 551
 Turowski 827
 Turowskij Anton 1723
 Tutakowski Sigizmund 143, 153
 Tuzanowicz Witalij 1289
 Tyczinski 1777
 Tyczinski Iosif 1721
 Tyczyna Pawło 1125
 Tyć Karol 443
 Tyć Stanisław 443
 Tyć Teofil 443
 Tymczuk 347
 Tyminskij Iosif 1575, 1601
 Tymkow 887
 Tysowski Oleksandr 887
 Udowyczenko Oleksandr 445

Ulam Adam 45
 Ulam Adam 45
 Ulatowska 511
 Ulmer Woldiemar 263
 Ułanowski Bierko 583
 Ułanski Jakow 929
 Undierko Kazimir 1555, 1557

Unger Konstantin 195
 Unszlicht Józef 69, 821
 Urfa 533
 Urjasz Jan 737–743, 747, 751, 755, 757
 Uroda 239
 Ursuł 1125
 Uspienskij Aleksandr (Uspenskyj Ołeksandr) 51, 87, 1205–1211, 1215, 1219, 1221, 1227, 1241, 1247, 1249, 1277, 1281, 1283, 1305, 1311, 1317, 1323, 1331, 1351, 1373, 1375, 1379, 1381, 1385, 1387, 1393–1399, 1433–1437, 1441–1449, 1473, 1479, 1487, 1503, 1505–1509, 1515–1523, 1659–1663, 1667, 1669, 1673, 1679, 1693, 1699, 1741, 1747, 1749, 1829, 1837, 1853, 1855, 1859
 Ustimienko 1127
 Ustimienko Fiodor 1337
 Ustinowicz 371

Wachowicz Michaił 421, 423
 Wadis 1749
 Wadzinskij 1199
 Wagner 561
 Wagner Adam, Wagner 641
 Wajncetel 641
 Wajsberg 387
 Wakulicz Iwan 485
 Walczak 205, 207, 387, 389
 Waler, Waller 1411, 1415, 1427
Walewander Edward 61
 Walinski 311
 Walnicki Kyrył 113
 „Walter” zob. Postołowski Michaił
 Wanach 935
 Wanagas Paweł 119
 Wandałowski Osip 193
 Wanszewicz 1341
 Warakow 1661
 Warakut 1441
 Wardo Iwan 193
 Warpachowicz Nikołaj 1231
 Warpachowicz Wasilij 1231, 1243
 Wartasza 1339
 Warwasinskij 1333
 Wasilewicz Wiktor 1517
 Wasiljew 1187
 Wasiljew 953
 „Wasilkow” zob. Kriłyk Osip
 Wasłow 527
 Wasman 641
Wasyljew Walerij 49, 53
 Wasyljew Walerij 49
 Wasylkiw zob. Kriłyk Osip
 Waszczenko 1119

Waszkiewicz zob. Szyp
Wawrykiewicz Małgorzata 61
 Weber Samuel (Rozenbusz Samuel) 151
 Wejdmann Alwina 417, 419
 Wejs 519, 549
 Wenzel 475, 477
 Werber 335
 Wereszczynski 569
 Wergeles 1643
Werschler I. 1352
Werth Nicolas 47
 Werth Nicolas 47
 Wiałoszycki Flor 647
 Wiatkin Grigorij 87, 1567, 1627–1633, 1701–
 –1709, 1713, 1717, 1719, 1725, 1729–1735,
 1741–1757, 1763, 1785–1793, 1797, 1799,
 1807, 1811, 1815, 1823–1837, 1843, 1855–
 –1861
 Wiebras 1327
 Wiczerekowicz 591
Wieczorkiewicz Paweł Piotr 61, 533, 1267,
 1371, 1405, 1481
 Wieczorkiewicz Paweł Piotr 59
 Wiegruk 669
 Wiejsbłat 1333
 Wieleżynskij (Wielizynskij) 265, 575
 Wienat Cezarij 1345
 Wiencel 935
 Wiengier 935
 Wierbicki Grigorij 439
 Wierbicki Jakow 437
 Wierbij Kirill 1235, 1243
 Wierieminskij 651, 653
 Wierieszczak 935
 Wierowka 1637
 Wiesielskij Anton 1597, 1611
 Wiesielskij Gieron 1609
 Wiesielskij Mieczesław 1575
 Wiesielowski Iwan 1291
 Wiesielowski Wienedikt 1547
 „Wiktor” zob. Berkowicz Oskar, Antoni
 „Wiktor” zob. Stasiak Wiktor
 Wilczinskij 391, 575
 Wilczinskij Michaił 1297
 Wilczinskij Stiepan 471, 473
 Wilenskij 1413
 Wilgelmi Władysław 1507
 Wilskij 1513
 Winarkiewicz Kazimir 1289
 Winiarskaja 935
 Winiarskij Anton 643
Winnicki Zdzisław Julian 61
 Winnicki Zdzisław Julian 61
 Winniczuk Kazimir 1317
 Winokurow 1783
 Wislinskij Fieliks 1587
Wiszka Emilian 447
 Wiszniewskaja Marija 1563
 Wiszniewski 513
 Wiszniewski Konstanty Teofil 85, 137, 623
 Wiszniewskij E. 1319, 1321, 1329, 1509, 1563
 Wiszniewskij Georgij 1279, 1281
 Wiszniewskij Karł 193
 Wiszniewskij L. 523
 Wiszniewskij Stanisław 1563
 Witen 815
 Witkowski Jan (Kwiatek Kazimierz, Kwiatek-
 –Witkowski) 1357, 1367–1371, 1401–1409,
 1425
 Witkowskij 1433, 1435
 Witkowskij Anton 1721
 Witwickij Bogosław 1295
 Witwickij Wiktor 471
 Wiwżyckij Franc 201
 Wizer Hans (Gizer, „Snag Resiw”) 719, 757–
 –763, 767, 769, 773, 779, 781
 Władarczik Sigizmund 209
 Władijewskij Marcelij 129
 Władyka 525
 Własienko zob. Ługowoj Ilja
 Własow 345
 „Włodzimierz Tęgoborski” zob. Dąbał Tomasz
 Wnukowskij 1123
 Wojcechowski Władysław 445
 Wojcechowskij Iwan 1581
 Wojnałowicz Leontij 1581
Wojnałowycz Wołodymyr 57
 Wojnałowycz Wołodymyr 57
 Wojnarowski Sigizmund 1589
 Wojno-Danciszyn 1417, 1429
 Wojnow 1421
 Wojnowski Jerzy, Wojnowskij 297, 477
 Wojsławska 511
 Wojtier 1753
 „Wojtkiewicz” zob. Zdziarski Mirosław
 Wojtkowskij Konstantin 1583
 Wojtulewicz Fiodor 107
 Wola-Gojchman zob. Gojchman
 Wolewiecki 435
 Wolf 921–929
 Wolf Lampert 891
 Wolf Michaił, Michael 555
 Wolfson Jakow zob. Lewicki Władysław
 Wolniewicz Marian („Antoni Marwicz”) 83,
 831–839, 843, 845, 849–855
 Wolski 1505
 Wolski-Golenzinowski Bogdan (Wolski Bog-
 dan) 787, 817

Wolskij 1705, 1729, 1741, 1745, 1749
 Wolskij 507
 Wolskij Michaił 199, 365, 563
 Wołgin Fiodor 539
Wolkogonow Dmitrij 47
 Wołkogonow Dmitrij 47
 Wołkow 217
 Wołkow 489
 Wołkow A. 217
 Wołkow Aleksandr 1689, 1691
Wołkow S. 99
 Wołkow Władimir 585
 Wołodźko 1421
 Wołosiewicz 1425
 Wołosow Timofiej 201
 Wołynskij S. 713, 723, 729, 735, 745, 753
 Wonsowicz Aleksandr 1517
 Worobjew 1319
 Woroźbickij 1421
 Wowk Andriej 627, 629
 Wozniak P. 503, 527
 Wozniuk Ustim 657
 Wożakow 333, 505
 Wrangel Piotr 99
Wróbel Janusz 61
 Wróbel Janusz 61
 Wrzesinskij Sigizmund 421
Wrzesiński Wojciech 61
 Wsieniewska 1023
 Wuicz Iwan 199
 Wujczik Bolesław 551
 „Wuszer” zob. Krajkowskij Pantelejmon
 Wydrickij Władimir 325, 329
 Wynnyczenko Wołodymyr 547, 1125
Wysocka Małgorzata 1407
Wysocki Wiesław 1407
 Wyszynskij Andriej 71, 87, 1027, 1265, 1717
 Wzientek Kazimir 1337

Zabłockaja-Fiłatowa Antonina 1547
 Zabłocki 1341
 Zabrodskij 1567
 Zabrodskij Adam 1589, 1613
 Zach Adam 1517, 1519
 „Zachar” zob. Hoszowski Adrian
 Zacharkow Dmitrij 1281
 Zacharow 1477
 Zacharun F. (Zacharuk) 1583, 1589, 1597, 1609
 Zachimowicz 539
 Zachliniuk Jefim (Zachleniuk) 423
 Zaczkiewicz 1313
 Zadorożnyj 1135
 Zadruczny Jerzy (Fidyk Stanisław, Fidyk Jerzy)
 145, 153

Zagackij Dominik 1603
 Zagiert Julian 1233, 1243
 Zagłoba 441
 Zagriebielski Grigorij 675
 Zagrieczkij 1353
 Zagurski Franc 1187
 Zagurskij Anton 1187
 Zainczkowskij 1507
 Zainczkowskij Franc 1281
 Zajączkowski Miron („Kosar”) 885, 887
 Zajonczkowskaja-Tiszczenko Dina (Zajoncz-
 kowskaja Dina, Tiszczenko) 319
 Zakotniuk Ławrientij 107
 Zakrzewska 511
 Zakrzewski 505
 Zaleski Wiktor, Zaleski („Nal Niger”) 775,
 1513
 Zalesski 883
 „Zalesski” zob. Sytnik Jakow
 Zalesskij 1675–1679
 Zalewskij Franc 1621
 Zalewskij Iwan 645, 647
 Zalewskij Wiktor 1517, 1519
 Zalewskij Zenon 1517, 1519
 Zalizniak Wasyl 545–547
 Załomskij 563
 Załuszkij Iosif 193
 Zamczuk 1327
 Zamkow Awraam, Abram (Zamański) 1673
 Zapawłowski Piotr 1615
 Zapłatiński Paweł (Zapłotinskij) 295, 425
 Zapławski 659
 Zapolski 1615
 Zaremba 477
 Zaremba 889
 Zariemba Józef 367
 Zaruckij Karł 1587
 Zarwa Iwan 563, 879, 893–897
 Zarzyckij Iosif 1295
 Zarzyckij Iosif zob. Mazur Iosif
 Zarzyckij Waclaw 673
 Zatonskij Władimir 121
 Zatorski 351
 Zawada 935
 Zawadskij Fieliks 1295
 Zawojkij 1419
 Zdanowicz 1411
 Zdziarski Mirosław („Mirski”, „Galma”, Mirski-
 Zdziarski, „Tokarski”, „Wojtkiewicz”) 827
 Zdzienicka Zofia (Raczyńska) 723, 727, 731,
 733
 Zgrzybłowski Andriej 313
 „Zgrzyt” zob. Słowackij-Świętochowski Sewe-
 ryn

Ziejka Franciszek 59
Zielenski S. 1017
Zielinski Iwan 631, 673
Zieliński 1563
Zieman 809
Ziemft Wanda 637
Ziemiański Ignacy 75
Ziemiek (Zimek Bruno) 325, 333, 505, 533
Zienkowicz 847, 849
Zieńkiewicz Ananij 585
Zima-Kranc Edward 147, 153, 205–209, 267
Zimek Bruno zob. *Ziemiek*
Zinkiewicz Marija 439
Zińkowski 1487
Ziubrowski 1425
Zlobin 1641, 1643
Złoczewski 1439
Zmaczinski 1513
Zołotar'ow Wadym 51
Zołotar'ow Wadym 51, 63, 65, 69, 101, 133, 177, 183, 191, 197, 199, 209, 211, 229, 235, 239, 257, 263, 277, 321, 341, 537, 545, 589, 613, 617, 793, 845, 847, 859, 861, 929, 1061, 1237, 1321, 1325, 1329, 1331, 1431, 1453, 1479–1487, 1523, 1567, 1635, 1637, 1659, 1663, 1669–1677, 1689, 1693, 1695, 1717
Zorin 1477
Zub Nikołaj 1627, 1633, 1705, 1715, 1719, 1725, 1731, 1733, 1777, 1779, 1847
Zubinski 1265, 1267
Zubow 223
Zubowska Wanda 425
Zych 369
„*Zygmunt*” zob. *Berkowicz Oskar*, *Antoni*
Zysman Wiktor zob. *Jasiński Bruno*
Zyško Krystian (Siska Christian) 331, 533
Żabotinski 1731, 1827, 1833
Żabrow Iwan 1317, 1321, 1473, 1477, 1693
Żarczinski 1425
Żarikow 1335
Żarski Tadeusz 267, 371, 577
Żdacewski Ignacy 367, 369, 561, 573, 575
Żdaniecki 565
Żdanowicz Józef 599
Żeleznicki 967, 973
Żeldak Fiodor 1753, 1765, 1769
Żezićkiy Wołodymyr 57
Żezićkiy Wołodymyr 57
Żmigrodzki Józef (Zmigrocki) 299, 313, 479, 635
Żmińko 1029
Żołkiewskaja 935
Żołtobriuchow 491
Żuczenko 1753
Żukowski 1377, 1379
Żukowski 937
Żukowski F. 349, 575
Żułkowskaja 935
Żurakowski Stanisław 813
Żurakowski 1473
Żurawski Rafail 443
Żurba 1441
Żurbienko Aleksandr 1437
Żurda 1127
Żutow 1669
Żydek 493
Żygadło Fieliks 1575
Żyliński zob. *Żywiński Wiktor*
Żymojuin Bolesław 193
Żytinski 471
Żywiński Wiktor (Żyliński) 265, 387, 391, 517, 561, 575
Żyżycz 525

ПОКАЖЧИК ПРИЗВИЩ

- Аблов Владимир (Албов, Облов) 200, 502, 504, 524, 526
Абрам Рейнгольд 1242
Абрамзон 1692
Абрамович Владимир 538
Агранов Яків (Шмаєвич, Шевелевич Янкель) 780, 782
Адамович 934
Азраилев 316
Аік Ернест, Аік Эрнест 408
Акимов 1668
Аксенчук 628
Акулов Иван 80
Алаз'ян Аведіс, Алазьян Аведис 1436, 1438
Албов див. Аблов Владимир
«Александр» див. Штайн-Краєвський Владислав, Краевский
Александровський Михайло, Александровський 132, 134, 154
Альтзицер 1696
Альфер Павел 200
«Альфред» див. Беркович Оскар Антон
Амонс Андрій 54
Амфітеатров Олександр 98
Ангельчик Чеслава 508, 510
«Анджей» див. Іваненко Гриць, Іваненко Григорий
Андреев 952, 954
Андреев Григорий 966
Андрюшкевич 1486
«Антони Марвич», «Антоний Марвич» див. Вольневич Мар'ян, Вольневич Марьян
Антонович Дмитро 546
Антонюк Йосип, Йосиф 412, 414, 562
Антошко 1676
Анфилов 1704, 1784, 1850
Апанасевич 1208
Апель И. 890
Аристова Анна (Арестова) 634
Артемчук 1640
Артемчук Афанасий 454, 456
Артемчук Иван, Иван 454, 500, 512
Артемчук Павел 116
Артизов Андрей 52
Артузов Артур 68
Архангельский 488
Архирейський Дмитро 48
Астахов 1736, 1766
Атаманчук, Мичековский-Атаманчук 1384, 1544
Атаманюк 1320
Аузен 570
Афанасьев Андриан 1336
Афанасьев Апполинарий 1312
Афанасьев Виктор 1310, 1312, 1330, 1336
Ацеховский 1124
Бабииков 1336
Бабицкий М. 344
Бабій Макар, Бабий 666, 668
Бабіч Ісай, Бабич 1694
Бабкін див. Якушев Лаврентій
Бабярж 386
Багдасарян Вардян 46
Бадер 1312
Бажан Олег 50, 54, 56
Бажан Олег 48, 50, 56
Базалевский Семен 200
Базилевич-Гальчевский 126
Байдацкий 1642
Байкалов 1122
Байковский Франц 1574
Бакуновский 1116
Баландюк 126
Балер Пьотр, Bauer Piotr 1408
Балицький Всеволод, Балицкий 50, 80, 82, 88, 96, 100, 102, 120, 156, 162, 164, 168, 248, 250, 798–804, 1672, 1754
Баль Александр 1022
Бальцерик Вікентій 824, 826
Бальюлис 394
Банников Иван 1340
Баньковский 244
«Бараба» див. Іваненко Гриць, Іваненко Григорий
Барабанов Михаил 952, 954
Барановка 1860
Баран 934
Баран Софія, Софья 192
Баранова 934
Барановка 1860
Барановский 1424
Барановский Марк 466
Барановский Стефан 1256
Баранський 68
Баратов 1408
Барбарич Максим 1564
Барбюс Анрі 888
Бардаш («Карл Мицевич») 364
Баринов 1504

Барон Герман 206, 208
 Бартош 596
 Барумбарум 902
 Барч 1312
 Барчук Макар 1614
 Барышников 1764
 Басай Григорій, Григорий 1620, 1622, 1828, 1836, 1840
 Басманов 1420
 Бачинский Владислав 370, 576
 Бачинский Юлиан 596, 598
 Бачинський Анатолій, Бачинский Анатолий 1380
 Бегайло 560, 574, 1356, 1358, 1368, 1424
 Беднаревский Вацлав 640–644
 Бедржицкий Вацлав 736
 Бедрицкий Константин 656
 Бедрицкий Федор 656
 Безверхий 1642
 Безушко 246
 Бей Федір, Федор («Орловський», «Орленко», «Федзь») 884
 Бейзе Адольф 408
 Беккер 1502
 Белецкая Тамара 294, 432
 Белецкий 1338
 Белецкий Мартын 1608
 Белецкий Станислав 1612
 Белинский 1426
 Белинский 642
 Белковский 652
 Белов 1686
 Белозерцев 1838
 Белорусс, Белорус, 172, 480, 550, 568, 1194
 Белоусов Сергей 200
 Белоусов Сергей див. Далемба
 Белоцерковский 1728, 1730, 1748, 1752, 1814
 Белых Иван 1336
 Бельский Лев, Бельский (Левін Абрам) 186, 276, 402, 606, 1070
 Бельчак Яков 198
 Белявский 1132
 Белявский Лев 1290
 Беляк Петро 1610, 1616
 Бендеровский 1320
 Бенеvский 1356
 Бенедюк Василий 112
 Бенчаевский Феликс 1588
 Берг 1502
 Бергер 566
 Бергман Иван 1242
 Бережицкий 1520
 Бережной 1056
 Березнер 1312
 Березовский 236
 Березовский Константин 1292
 Березовський Наум, Березовский 210
 Березюк 372
 Берія Лаврентій, Берия 86, 1478, 1496, 1500, 1502, 1506–1510, 1516–1520, 1524, 1532
 Беркович Оскар, Антон (Ковальчук Антон, «Альфред», «Віктор», «Зигзмунд») 148
 Беркута 1790
 Берман 1660
 Берман Броніслав див. Стасяк Віктор
 Берман Виктор див. Стасяк Віктор
 Берман Иван 1232
 Бернадский 388
 Бессараб Лаврентий 1332, 1340
 Беганський Болеслав, Беганский 140, 160
 Бжезинский 1412
 Бжезовский П. 346
 Биливко Станислав 890
 Бильчук Ефим 1234, 1242
 Биньковский Антон 1288
 Бирер 1134
 Бирко Петр 586
 Бирнбаум 342, 564
 Битневский 1228
 Біллен Михайло, Биллен 382, 384, 394
Білокінь Сергій 48
 Білокінь Сергій 48
Біннер Рольф, Биннер Рольф, Binner Rolf, 44, 54, 72, 74
 Біннер Рольф 54
 Благих 492
 Блакитний Василь 544
 Бланк 1788
 Блаченко (Бланченко) 172, 480, 1194
 Близниченко 1130
 Блох 342
 Блюман Віктор 132
 Бобко Степан (Бобков) 670, 672
Бобровницька Марія, Bobrownicka Maria 58
 «Бобровский» див. Соболевський Петро, Соболевский Петр
 Бовсуновский Александр 484
 Бовсуновский Иосиф 1612
 Богатько Аким 1474
 Богацький Павел 1124
 Богданец 660
 Богрин 1264
 Богун 1736
 «Богун» див. Гошовський Адріан, Гошовский
 Богусевич Франц, Богусевич 192

Богуславський Стефан, Богуславский («Каштелян») 808
 Богуцкий Н. 350, 352
 Богушевський Тадеуш, Богушевский 422, 424
 Бодяк 508
 Божуль Виктор 446, 448
 Бойко 1190, 1192
 Бойко 1242
 Бойко 1688
 Бойко 222
 Бойко 482
 Бойковський Франц, Бойковский 420
 Бойченко Олександр 140
 Больбина 1520
 Бондаренко Алексей 584
 Бондарчук Д. 1010
 Бондарь В. 520
 Бондарь Павло 674
 Бонисевич 936
Бордюгов Геннадій 54
 Бордюгов Геннадій 54
 Боревиц София 628
 Борейко 1190
 Борейко Харитон 428, 500, 510, 512
 Борецкий Адольф 1604
 Борисенок Степан 586
 Борисов 1424
 Борисов-Вільнер Борис, Борисов-Вильнер 1484, 1486
 Боришкевич Владимир 1546
 Боровский 1504
 «Боровський» див. Штайн-Краєвський Владислав, Краевский
 Бороцкий 654
 Борщак І. 372
 Борщевский 630, 668
 Ботвиник 1264
 Ботезад 1116
 Бочковская Антонина 1616
 Бочковский Велислав 1586
 Бочковский Константин 1578
 Бочковский Леон 1570
 Бочковский Франц 1570
 Браверман 1310
 Брандебург 1126
 Брандт 1706, 1762
 Браницкая 480
 Браславский 1332
 Братин 1332
 Братковская София 1520
 Бреденко 566
 Брежзовский Антон 550
 Бреслав Семен 584
 Бржежицкий 656
 Бржезовський Юліан 228
 Брженовский 538
 Бржозовский 314
 Брива 246
 Брикер 1344
 Брикса Иван-Василь, Брыкса Иван-Василий 494, 496
 «Бриль» див. Фурер В.
 Бринь Павел 200
 Брокан Фердинанд 192
 «Бронеслав» див. Куровський Віктор, Куровський Виктор
 «Броніслав» див. Штайн-Краєвський Владислав, Краевский
 Бронштейн-Курило 1826
 Брояковский 1340
Брюханов Борис 50
 Брюханов Борис 50
 Брянцев 1664, 1666
 Бублик Григорий 118, 120
 Будкевич Андрей 548
 Буза А. 520
 Буй Степан 584
 Буйный 1332
 Булаевский Иван 128
 Булаевский Петр 126, 128
 Булак-Балахович Станіслав 78, 530, 1206
 Булгаков Анатолий 124
 Бульвач Матвей 1476
 Бунецкий 1314
 Бура Петро 650
 Бург-Пивоварчик Антон 786, 798, 814, 824
 Бурдыга Артем 128
 Бурдыга Наталья 130
 Бурлаков Дмитрий 584
 Бурмистенко 1250
 Бурцев Володимир 98
 Бурянский 206
 Бутенко 1636
 Бутузovi, Бутузовы 98
 Бутырский Василий 1372
 Бухай Владимир 1552
 Бучинский А. 1594
 Бучинский Василий 1590
 Бучинский Иосиф 1576, 1592
 Бучинский Франц 1594
 Бучко 1758, 1762
 Бушинский В. 532
 Бушлер 1664
 Буяр 236
 Быкадоров 1206

Ваврикевич Малгожата, Wawrykiewicz Małgorzata 62
 Вагнер 560
 Вагнер Адам, Вагнер 640
 Вадзинский 1198
 Вадис 1748
 Вайнцетел 640
 Вайсберг 386
 Вакулич Иван 484
Валевандер Эдвард, Walewander Edward 62
 Валер (Валлер) 1410, 1414, 1426, 1428
 Валинский 310
 Вальницький Кирило 112
 «Вальтер» див. Постоловский Михаил
 Вальчак 204, 206, 386, 388
 Ванагас Павел 118
 Ванах 934
 Вандаловський Йосип, Вандаловский Осип 192
 Ваншевич 1340
 Варакон 1662
 Варакут 1438
 Варвасинский 1332
 Вардо Иван 192
 Варпахович Василий 1230, 1242
 Варпахович Николай 1230
 Варташа 1338
 Василевич Виктор 1516
 Васильев 1186
 Васильев 952
Васильев Валерій, Васильев Валерий 50, 54
 Васильев Валерій 48, 50
 Васильков див. Крилик Осип
 «Васільків» див. Крилик Осип
 Васлов 526
 Васман 640
 Вахович Михайло, Вахович Михаил 420, 422
 Вашкевич див. Шип
 Ващенко 1118
 Вебер Самуил (Розенбуш, Самуил) 150
 Вебрас 1326
 Вегрук 668
 Вейдман Альвина 416
 Вейс 518, 548
 Вейсблат 1332
 Вележинский 264, 574
 Венат Цезарий 1344
 Венгер 934
 Вензел 474, 476
 Венцель 934
 Вербер 332
 Вербий Кирилл 1234, 1242
 Вербицкий Григорий 436
 Вербицкий Яков 436
 Вергелес 1642
 Веревка 1636
 Вереминский 652
 Верещак 934
 Верещинский 568
Верт Никола, Werth Nicolas 48
 Верт Никола 48
Верильер I., Werschler I. 1352
 Веселовский Венедикт 1546
 Веселовский Иван 1290
 Весельский Антон 1596, 1610
 Весельский Герон 1608
 Весельский Мечеслав 1574
 Вечеркович 590
Вечоркевич Павел Пйотр, Wieczorkiewicz Pawel Piotr 60, 532, 1266, 1372, 1404, 1480
 Вечоркевич Павел Пйотр 60
Вжесинський Войцех, Wrzesiński Wojciech 60
 Вжесинський Сигізмунд, Вжесинский Сигизмунд 418, 420
 Взентек Казимир 1336
 Вивжицкий Франц 200
 Видрицкий Володимир, Выдрицкий 324, 328
 Виленский 1412
 Вильгельми Владислав 1506
 Вильский 1512
 Вильчинский 392, 574
 Вильчинский Михаил 1296
 Вильчинский Степан 470, 472
 Винаркевич Казимир 1288
 Винярская 934
Винницький Здзіслав Юліян, Winnicki Zdzislaw Julian 62
 Винницький Здзіслав Юліян 62
 Винниченко Володимир 546, 1124
 Винничук Казимир 1316
 Винокуров 1782
 Винярский Антон 642
 Вислинский Феликс 1586
Висоцька Малгожата, Wysocka Małgorzata 1406
Висоцький Веслав, Wysocki Wiesław 1406
 Витвицкий Богослав 1294
 Витвицкий Виктор 470
 Витен 814
 Витковский 1432, 1434
 Витковский Антон 1720
 Вишинський Андрій, Вышинский 70, 88 1028, 1264, 1716
 Вишневская Мария 1562
 Вишневский 510
 Вишневский Георгий 1278

Вишневский Л. 522
 Вишневский Станислав 1562
 Вишневский Э. 1318, 1320, 1328, 1508, 1562
 Вишневський Карл, Вишневский 192
 Вишневський Костянтин-Геофіл, Вишнев-
 ский Костантин-Геофил 86, 136, 138, 622
 Візер Ганс, Визер (Гизер, «Снаг Ресив») 718,
 756–762, 766, 768, 772, 778, 780
 «Віктор» див. Беркович Оскар, Антон
 «Віктор» див. Стасяк Віктор
 Вітковський Ян (Квятек Казимир, Квятек-
 -Витковский) 1356, 1358, 1368–1372, 1400–
 –1408, 1424, 1426
Вішка Емілян, Wiszka Emilian 444
 Владарчик Сигизмунд 208
 Владиевский Марцелий 128
 Владыко 524
 Власенко див. Луговой Ілля, Луговой Илья
 Власов 344
 Внуковский 1122
 Вовк Андрей 626, 628
 Вожаков 332, 504
 Вознюк Устим 656
 Возняк П. 502, 526
Войналович Володимир 56
 Войналович Володимир 56
 Войналович Леонтий 1580
 Войнаровский Сигизмунд 1588
 Войнов 1420
 Войновский Георгий 296, 476
 Войно-Данчишин 1416, 1428
 Войславская 510
 Войтер 1752
 «Войткевич» див. Здзярський Мирослав,
 Здзярский
 Войтковский Константин 1582
 Войтулевич Федор 106
 Войцеховский Владислав 442
 Войцеховский Иван 1580
 Волгин Федор 538
 Волевецкий 432
 Волков 216
 Волков 488
 Волков А. 216
 Волков Владимир 584
 Волков Олександр 1688, 1690
Волков С. 98
Волкогон Д. 46
Волкогон Дмित्रо 46
 Волкогон Дмित्रо 46
 Володзько 1420
 «Володимир Тенгоборський» див. Домбаль
 Томаш
 Волосевич 1426
 Волосов Тимофей 200
 Вольнский С. 712, 722, 728, 734, 744, 752
 Вольневич Мар'ян, Вольневич Марьян («Ан-
 тони Марвич», «Антоний Марвич») 84,
 830–838, 842, 844, 848–854
 Вольский 1504
 Вольский 1704, 1728, 1740, 1744, 1748
 Вольский 506
 Вольський Михайло, Вольский Михаил 198,
 364, 562
 Вольський-Голензиновский Богдан, Воль-
 ский 788
 Вольф 920–928
 Вольф Ламперт 890
 Вольф Михайло, Міхаель 554
 Вольфсон Яков див. Левіцький Владислав,
 Левицкий
 Воля-Гойхман див. Гойхман
 Вонсович Александр 1516
 Воробьев 1318
 Ворожбицкий 1420
 Врангел Петро 98
Врубель Януш, Wróbel Janusz 62
 Врубель Януш 62
 Всеневская 1022
 Вуич Иван 198
 Вуйчик Болеслав 550
 «Вушер» див. Крайківський Пантелеймон
 Вышинский 1264, 1716
 Вялошицкий Флор 646
 Вяткін Григорій, Вяткин Григорий 86, 1566,
 1626–1632, 1700–1708, 1712, 1716, 1718,
 1724, 1728–1734, 1740–1756, 1762, 1784–
 –1792, 1796, 1798, 1806, 1812, 1822–1834,
 1842, 1854–1860
 Габинский 1314
 Гавак Иосиф 654
 Гавак Николай 654
 Гавин Чеслав 200, 646
 Гаврилов 392
 Гавронский 1598
 Гадецкий 118
 Гайдуков 1742, 1764
 Гаков 1332
 Галаев 1760
 Галат Йосип (Галата Иосиф) 664
 Галинайтис 548
 Галицкий 1318
 Галицкий 1396, 1486
 Галлер Юзеф 788, 812
 Галушкин 1556

Гальвина 432
 Гальперин 384
 Гамой С. 1612
 Гамульский (Гомульский) 1312, 1330, 1338
 Гановский Гвидон 644, 646
 Ганьский Станіслав, Ганський, Ганский 674, 1416
 Гарда 1484
 Гаровой 1128
 Гаценко 1420
 Гачинский 1320
 Гашинський Леонард, Гашинский 504, 528
 Гашицкий 1276
 Гаюр 934
 Гдына Степан 1316
Гедельер Владислав, Hedeler Wladislaw 50
 Гедушко Рафаїл 380, 394
 Гейтке Рейнгарт, Гейтке 270
 Гельфарт Самсон 330
 Гелюк 1124
 Гембажевская 934
 Гембаровський Дмитро, Гембаровский Дми-
 трий 630, 632
 Гембелюк Петр 128
 Гембелюк Федор 130
 Гембелюк Юзефа 130
 Георгиевская 1314
 Герасимчук 524
 Гердт 1180
*Герлінг-Грудзінський Густав, Herling-Gru-
 dziński Gustaw* 44
 Герліх Юрій, Герлих Юрий 628
 Герман 388
 «Герман» див. Кушко Євген, Евгений
 Герц, Герцен, Герцов 758
 Герштейн Л. 342
 Гетманчук 428
 Гжанко Юзеф 370
 Гжевняк В. 520, 522
 Гизер див. Візер Ганс, Визер
 Гилиц 1748, 1784
 Гинзбург 436, 566
 Гинчук 1186
 Гитлер Адольф 1254, 1372
 Главацкий 458
 Гладкий Ефим 536
 Гладуняк 204
 Глаз 934
 Глейзер (Глейз) 902, 906, 908
 Глещинский Александр 416, 418
 Гловацкий 1312
 Гловацкий Вацлав, Гловацкий-Свентохов-
 ский 796, 798, 814, 824
 Глубоковский 568
 Глузман Михаил 1228, 1650–1656, 1780–
 –1786, 1792, 1800, 1804, 1806
 Глущенко Иван 1436, 1438
 Глущенко Павел 1436, 1438
 Глущенко Степан 1758, 1760
 Гляссер Владимир 638
 Гнездинский 1352, 1368, 1370
 Гненная Матрена 1708, 1770, 1774
 Гноинский 772
 Говорко 1134
 Годзевич Петр 1546
 Годзишевский 1314
 Годлевский Станислав 598
 Гойфман 1736
 Гойхман (Воля-Гойхман) 1328, 1562, 1734,
 1754, 1812
 Голембиовский Антон, Антек 1346
 Голембиовский Мечислав 192
 Голембиовский Роберт 192
 Головинская Валентина 1830, 1834
 Головинский Михаил 1830, 1834
 Головински 1830
Голуб А. 50
 Голуб А. 50
 Голубев Сергей 1782, 1800, 1858
 Голубев Федор 1294
 Голубева-Глинская Мария 1294
 Голубович 222
 Голубчиков 1712, 1714, 1774
 Голувко Тадеуш 1352
 Гольберг Сергей див. Коркис Стефан
 Гольденберг 352
 Гольденвер 594
Гольцер Єжи, Holzer Jerzy 112, 266, 962
 Гольцман 556, 1736, 1740, 1744
 Гольштейн 1642
 Гомульский див. Гомульский
 Гонгало Теофиль 1254
 Гондек Казимир 1004
 Гончаренко 1584
 Горавский 528, 530
 Горбасенко Петр 200
 Горбатов Александр 532
 Горбатиук Тихін, Тихон 676
 Горват 1334
 Горецкий 528, 564
 Горинский 204
 Горлинский 536
 Горлинский Марцин 1600
 Горлинський Микола, Горлинский 1550,
 1552
 Горновская 946

- Горобец 1594
 Горобець Федір, Горобец Федор 670
 Городецкий 504
 Городецкий Казимир 1292
 Горчинский Феликс 1722
 Готкис 1696
 Гоцанюк-Марченко 562
 Гошовський Адріан, Гошовский («Богун», «Лемко», «Захар») 880–884, 894
 Грабич Матвей 996
 Грабовецкий 244
 Грабовский 1314
 Грабовский Адам 126, 128
 Грабовский Антон 648, 650
 Грабовский Юлиан 548
 «Грабський» див. Кушко Євген, Евгений
 Градовский 488
 Гранковский 1312
 Грановский 344
 Гребезирский 1314
 Грекус 1398
 Грехман-Ячменев 1396
Грехов В. 52
 Гречуха Михаил 1700, 1702, 1730, 1842, 1848, 1850, 1856, 1858
 Гречухін Дмитро, Гречухин 1400, 1430
 Гржельчак (Шишов) 1410, 1428
 Грива Аким 446, 448
 Грива Андрей 446
 Григорович Иосиф 198, 352
 Григорьев 488
 Гринберг Михаил 300, 302, 462
 Гриневич Франц 200
 Гринкевич 1852
 Гриновецкий Иван 128
 Гринхаут Брони 1472
 Гринхаут Герман 1472
 Гринько Григорій 544
 Грицай Николай («Мирон») 884
 Грицак Семен 668
 «Гриценко» див. Иваненко Гриць, Иваненко Григорий
 Грицуляк (Иваненко Йосип, Иваненко Иосиф) 148, 806
 Грицуняк Станіслав, Гриценюк Станислав 630, 672
 Грицьк 1630, 1702, 1704, 1718, 1724, 1730, 1732, 1758, 1826
 Гриць Иваненко («Анджей», «Бараба», «Гриценко») 806, 810, 820
 Грицюк 1742
Грицюк Гжегож, Hryciuk Grzegorz 60
 Грицюк Гжегож 60
- Гришин 1826
 Гришин Григорій (Герш), Гришин (Шенкман) 340, 1240, 1748, 1826
 Гришко 1122
 Гришковець Яков 428
 Грищенко Иван 584
 Грищук В. 346
 Гродзинский 1336
 Гродский Марьян 1598
 Гросс-Липпер Леокадия 192
 Гроховский 1312
 Грушевський Михайло 546
 Грушецкий Иван 1288
 Грушко 1178
 Губай Иван, Иван 632
 Губерман 1310
 Губко Степан 420
 Гуз 1418, 1420
 Гузов 1242
 Гуйски 362, 564
 Гуйский Казимир 198
 Гуйский Михаил 198, 362
 Гук 938
 Гулимов Федор 298
 Гулков Володимир, Владимир 674, 676
 Гулько Иосиф 642
 Гуменюк Захарій, Захарий 672
 Гуров 1314
 Гурський Броніслав, Гурский Бронислав 316
 Гусареску 508, 902
 Гутман Адольф 586
 Гутниченко 1314, 1344
- «Гальма» див. Здзярський Мирослав, Здзярський
 «Герасим» див. Крайківський Пантелеймон
 Гетті Арч 46
 «Гжегож» див. Ковальський Владислав, Ковальський
 «Гжегожевський» див. Гжельщак Франц, Францішек
 Гжельщак Франц, Францішек («Марцін Гжегожевський», «Гжегожевський») 798
 «Гжех» див. Ковальський Владислав, Ковальський
Горбанюк Юлія, Gorbaniuk Julia 62
 Горбанюк Юлія 62
- Д'яченко Омелян, Дьяченко Е. 490
 Давидовская Дора, Давыдовская 368, 502, 524
 Давискиб 1344
 Дайбарский Клименс 658

- Далемба (Кубат Францишек, Белоусов Сергей, Мисько Илья) 1432, 1434
 Дальмер Густав 1032–1036
 Дальский 1326, 1564
 Данилевич Борис 294, 432
 Даниленко 1314
Даниленко Віктор 48
 Даниленко Віктор 48
 Данильченко 1128
 Данильчук Михаил 440
Данилюк Юрій 56
 Данилюк Юрій 56
 Даничковский Бронислав 590, 592
 Дараган Иван 1536, 1538, 1626, 1716, 1754
 Дашинський Ігнатій 1352
 Дашкевич Роман 886
 Дворак 450
 Дворенко 1768
 Дейнега 950
 Дейнега 1746
 Дейнега Николай 950
 Дембицкий А. 500, 512
 Дембровский 310
 Демидович Егор 550
 Деминский Чеслав 386, 390, 522, 574
 Демичев Михайло 1318, 1370
 Демчено Степан 592
 Демчук 1242
 Демчук Мефодий 372
 Денікін 444
 Депта Ю. 354
 Дервянко И. 1016
 Деркач 238
 Дермонд Эмилия 644
 Десельберг 326
 Детинко Мойсей 792, 896
 Дехтяренко Петр 444
 Джигота Константин 114, 116
 Джирін Давид, Джирин 582, 586, 634, 636
 Джуриинский 1820
Дзвонковський Роман, Dzwonkowski Roman 60, 62, 298, 312, 336, 338, 352, 362, 380, 470, 478, 504, 510, 548, 576, 664, 674, 1278, 1366
 Дзвонковський Роман 60, 62
 Дзевіцький Сигізмунд, Дзевицкий Сигизмунд 266, 300, 460
 Дзедзь Мария 1252
 Дзержинський Фелікс 68
 Дзержановський, Дзержановский 86, 1326, 1564
 Дзюба 592
Дзюба Іван 50
 Дзюба Иван 50
 Дзюбинский Клементий 1720
 Диденко Владимир 326
 Дидковский Израиль 316
Диенко А. 1552
 Дикий 1338
 Диякевич Владимир 1606
 Діденко Максим, Диденко 1626, 1702, 1704, 1716, 1718, 1724, 1730, 1732, 1784, 1796, 1798, 1828, 1830, 1842–1852, 1856, 1860
 Длужевский 1580
 Дмитренко 1737, 1764, 1766
 Дмитренко Семен 442
 «Днепров» див. Луговой Ілля, Луговой Ілья
 Добасевич 1326
 Добко 1666
 Добранский 1582
 Добржанский Николай 1288, 1426
 Добржинський див. Сосновський Ігнатій
 Добровольский 444
 Добровольский Тимофей 650
 Доброжинский 1342
 Доброховский Болеслав 476
 Довбор-Мусницький Юзеф, Довбор-Мусницький 1408
 Довжинский 1426, 1428
 Додылев Александр 586
Дойчер Ісаак, Deutscher Izaak 46
 Дойчер Ісаак 46
 Долгий Иван 108, 110
 Долгов 1420
 Долгушев Олексій 1658, 1660, 1664, 1666, 1670, 1678, 1686, 1696
 Доливо-Добровольский 1312, 1330, 1338
 Долинский 1332, 1344
 Домановский Владимир 1340
 Домбаль Томаш («Незломний»), «Томаш», «Володимир Тенгоборський») 164, 166, 264, 312, 390, 392, 574, 790, 798, 800, 804, 820, 826, 1370, 1416
 Домбровская Елена 1546
 Домбровский 1280
 Домбровский 266
 Домбровский 488, 1428
 Домбровский 524
 Домбровский 940
 Доминчак Владимир 200
Домінічак Генрик, Dominiczak Henryk 104
 Домосюк-Кучевский 570
 «Домський» див. Штайн-Каменський Генрик
 Донат 1344
 Дорошев-Тарасевич Лука 272, 450
 Дорош-Маринас 266

- Дорц 1280
 Драга 1860
 Дранчук Григорий 648
 Дранчук Николай 646, 648
 Дрелинг Вероника 192
 Дрелинг Станислав 1398
 Дренчик Станислав 470, 472
 «Дрешер» див. Крайківський Пантелеймон
 Држевецкий Бронислав 644, 646
 Дрозд Адам (Кулан Михаил) 652
 Дроздовський Костянтин, Дроздовский Константин 194
 Дружко Иосиф 550
 Дубиков Гавриило 656
 Дубина Степан 1256
 Дубицький Матвій, Дубицкий Матвей див.
     Яворський Матвій, Яворський Матвей
 Дубницький 348, 506, 548
 Дубницький Матвій, Дубицкий Матвей див.
     Яворський Матвій, Яворський Матвей
 Дубняк 592
 Дубровский 1346
 Дульский Мячеслав 1294
 Дума 494
 Думанский 1318
 Дунин-Марцинкевич 332
 Дурделло Михайло 112
 Дурнов 488
 Ду-Темир-бей 328
 Душинский 1342
 Дылевский 530
- Евдокимов Ефим* 70
 Евтодьев 570
 Евтух 522, 524
 Евтушек Евгений 584
 Евтушенко 1782
 Евтушенко Петр 1606
 Евтушко 394
 Егоров Алексей 1296
 Езерский 1018
 Ейслер Елфрида див. Фишер, Фишер Рут
 Елисаветская 510
 Еллман Майкл 42, 44
Еллман Майкл, Ellman Michael 44, 72
 Энгельгардт Эвген фон, Энгельгард, Энгельгардт 530, 1342
 Енджиевский Григорий 1570
 Енджияк Александр 1022
 Енжиевский Иван 1598
 Енжиевский Николай 1598
 Енько 1776
Епплбом Энн, Applebaum Ann 46
- Епплбом Энн 46
 Еременко 1228
 Еременюк 524
 Еремичев Николай 198
 Ерещук Владимир 436
 Ермошин Исаак 200
 Ерофеев 1008
 Ефименко Апполон 1288
- Євдокимов Юхим 70
Євтух Володимир 54
 Євтух Володимир 54
 Єгоров Олександр, Єгоров 1266
 Єжов Микола, Ежов Николай 42, 50, 54, 64, 66, 70–74, 82, 84, 170, 186, 218, 256, 262, 278, 282, 288, 308, 342, 374, 398, 508, 544, 558, 602, 606, 610, 614, 620, 622, 680, 682, 694, 700, 702, 838, 874, 972, 984, 1010, 1028, 1114, 1206, 1214–1218, 1262–1266, 1276, 1350, 1374, 1376, 1392, 1394, 1400, 1436, 1442, 1446, 1478, 1488, 1490, 1664, 1684, 1742, 1750–1756
- Жаботинский 1730, 1826, 1832
 Жабрєв Іван, Жабрєв 1316, 1320, 1472, 1476, 1692
 Жариков 1334
 Жарський Тадеуш, Жарский 266, 370, 576
 Жарчинский 1424
 Жданецкий 564
 Жданович Йосиф 598
 Ждацевський Гнат, Ждацевский Игнат 366, 368, 560, 572
Жезицький Володимир 56
 Жезицький Володимир 56
 Желдак Федор 1752, 1764, 1768
 Железницький 972
 Желтобрюхов 490
Женецький Вітольд, Rzepecki Witold 462
Женецький Тадеуш, Rzepecki Tadeusz 462
 Живинский Виктор (Жилинский) 264, 386, 390, 516, 560, 574
 Жигадло Феликс 1574
 Жидек 492
 Жижич 524
 Жилинский див. Живинский Виктор
 Жимойтин Болеслав 192
 Житинский Франц 468, 470
 Жминько 1028
 Жмігородський Юзеф, Жмигроцкий 298, 312, 478, 636
 Жолкевская 934
 Жуковский 1376, 1378

Жуковский 936
 Жуковский Ф. 348, 350, 574
 Жулковская 934
 Журавский Рафаил 442
 Жураковский 1472
Жураковский Станіслав, Żurkowski Stanisław 812
 Журба 1440
 Журбенко Олександр 1436
 Журдая 1126
 Жутов 1668
 Жученко 1752

Заблочкия-Филатова Антонина 1548
 Заблочкый 1340
 Забродский 1566
 Забродский Адам 1588, 1612
 Завада 934
 Завадский Феликс 1294
 Завойский 1420
 Загацкий Доминик 1602
 Загерт Юлиан 1232, 1242
 Заглобой 440
 Загребельский Григорий 674
 Загрецкий 1352
 Загурский Антон 1186
 Загурский Франц 1186
 Задорожный 1134
 Задружний Юрій, Юрий (Фідик Станіслав, Фидык Юрий) 144, 154
 Заинчковский 1506
 Заинчковский Франц 1280
 Зайончковська-Тіщенко Діна (Зайончковская Дина, Тіщенко Дина, Тищенко) 318
 Закотнюк Лаврентий 106
 Закржевская 510
 Закржевский 504
 Залевский Зенон 1516, 1518
 Залевский Иван 646
 Залевский Франц 1620
 Залевский Виктор 1516, 1518
 Залеський Віктор, Залеский («Наль Нігер») 774, 1512
 Залесский 882
 Залесский 1674–1678
 «Залесский» див. Ситнік Яков, Сытник
 Залізняк Василь 546
 Заломский 562
 Залуський Йосип, Залусский Йосиф 192
 Замков Авраам, Абрам (Заманський) 1672, 1674
 Замчук 1326
 Запавловский Петро 1614

Заплавский 658
 Заплатинський Павло, Заплатинский Павел 294, 422, 424
 Запольский 1614
 Зарва Иван, Иван 562, 880, 892–896
 Заремба 476
 Заремба 888
 Заремба Юзеф 366
 Заржицкий Иосиф 1292
 Заржицкий Иосиф див. Мазур Иосиф
 Заржицкий Вацлав, Заржицкий 672
 Заруцкий Карл 1586
 Затонский Володимир, Затонский 120
 Заторский 352
 Зах Адам 1516, 1518
 «Захар» див. Гошовський Адріан, Гошовский
 Захарков Дмитрий 1280
 Захаров 1476
 Захарун Ф. (Захарук) 1582, 1588, 1596, 1608
 Захимович 538
 Захлінюк Юхим, Захлинюк Ефим (Захлєнюк) 422
 Зачкевич 1312
 Заячковський Мирон, Заячковский («Косар») 884, 886
 Згжибловський Андрій, Згжибловский Андрей 312
 Зданович 1410
 Здзеницькая Софія (Рачинская) 722, 726, 730, 732
 Здзярський Мирослав, Здзярский («Мірський», «Гальма» Мирский-Здзярский, «Токарський», «Войткевич») 824, 826
 Зеленский С. 1016
 Зелинский 1562
 Зелінський Іван, Зелинский Иван 630, 672
 Земан 808
 Земек (Зимек Бруно) 324, 332, 504, 530, 532
 Земфт Ванда 636
 Зенкович 846, 848
 Зенькевич Ананий 584
Землянський Ігнатій, Ziemiański Ignacy 76
 «Зигзмунд» див. Беркович Оскар, Антон
 Зима-Кранц Эдуард 148, 154, 204–208, 266
 Зимек Бруно див. Земек
 Зинкевич Мария 438
 Зиньковский 1486
 Зисман Віктор див. Ясенський Бруно, Ясенский
 Зисько, Зысько Христиан (Сіска) 330, 532
 Злобин 1640, 1642
 Злочевский 1438

- Змачинский 1512
 Золотарьов Вадим 50
Золотарьов Вадим 50, 52, 64, 66, 70, 100, 132, 176, 182, 190, 196, 198, 210, 228, 234, 238, 256, 262, 276, 320, 340, 536, 544, 588, 612, 616, 792, 844, 846, 858, 860, 928, 1060, 1236, 1320–1328, 1330, 1430, 1452, 1478, 1480–1486, 1522, 1566, 1634, 1636, 1660–1668, 1670–1674, 1688, 1690, 1694, 1718
 Зоммер Рудольф 666
 Зорин 1476
 Зуб Микола, Николай 1626, 1632, 1704, 1712–1718, 1724, 1730–1732, 1776, 1788, 1846
 Зубинский 1264, 1266
 Зубов 222
 Зубовская Ванда 424
 Зых 368
Зьейка Францішек, Ziejka Franciszek 58
 Зюбровский 1424
- «Иваненко» див. Кульер Михайло
 Ивановский 598
 Иванов 658
 Иванченко 596
 Ивахович 244
 Ивашкевич Владимир 1720, 1844
 Ивинский Франц 594
Ивкин В. 364
 Ивойлов 1008
 Игнатенко 172, 480, 568, 1194
 Игнатович 640
 Игнатюк 420, 422, 562
 Ильницкий Порфирий 1546
 Ингаунис 1404, 1422
 Иодзевич-Роговская Елена 640
 Иодзевич-Степанова Анна 640
 Иськов Николай 596
 Ищенко 452
- Иваненко Валентин* 50
 Иваненко Валентин 50
 Иваненко Гриць, Иваненко Григорий («Анджей», «Бараба», «Гриценко») 806, 810, 820, 884, 886
 Иваненко Йосип, Иваненко Иосиф див. Грицуляк
Иванов Микола, Iwanow Mykola 58, 62, 138
 Иванов Микола 62
 Игнатенко Фелікс, Игнатенко Феликс 1708, 1714, 1724, 1770–1774, 1782, 1788, 1790
 Идесіс Григорій, Идесис Григорий 270, 294, 414
Ліч М., Ліч М. 50
- Льєнко І.* 52
 Инсаров-Поляк Емануїл, Инсаров 612, 620, 632, 678, 974, 986
- Йозеф Степан, Йозеф, Иозеф 666
- Каганович 844
 Кази 1276
 Казимир Гавриил 1288
 Казимирчук 112
 Казмирчук 650
 Кайдагоров Аркадий 1340
 Калимонова Гапка 1476
 Калиновский 316
 Калиновский Адам 158, 160
 Калиновский Степан 1610
 Калюжний 980
Каменетський І., Kamenetsky I. 54
 Каменский 218
 Каминская Зоя 1520, 1522
 Каминский 1512
 Каминский 554
 «Каміль», «Камиль» див. Словацкий-Свентоховський Северин, Словацкий-Свентоховский
 Камраз 1746
 Канарский 1332–1336
 Каневский 1678
 Каноюка 1852
 Капітчак Юрій, Капитчак 382, 518
 Каплун Ефим 926
 Капуста Даниил 634
 Капустин 1666
 Капустинский Иван 1584, 1610
 Капустянский 344
 Капустяк 934
 Капустянский 664
 Капцевич Григорій 1368, 1404, 1406
 Карась 1736, 1766
 Карафелов 1658, 1674, 1682
 Карва Б. 502, 526
 Карвовский (Корвовский) 994–1006
 Кардебаш 1334
 Кардинский Иосиф 1618
 Кардыш Войцех 598
 Каревич 244
 Карелін Володимир, Карелин 1480–1486
 Карен (Карено) 1704, 1706
 Карін Ф. 68
 Карін-Даниленко Сергій, Карин-Даниленко 1482
 «Карл Мицевич» див. Бардаш
 Карловский 826

Карнаевич 244
 Карпенко 1314
 Карпинская Анна 1606
 Карпинский 532, 534
 Карпушин 1128
 Карський, Карский див. Кулик Микола
 Карчевская 772
 Каршо-Седлевський Ян, Каршо-Седлецкий,
 Каршо-Седлевский Ян («Мікадо») 564,
 566, 718, 772
 Касперович 1318
 Касперская Юлия (Тржаска Юлия) 754
 Касперский Ян 754
 Касперський Стефан-Станіслав, Касперский
 Стефан-Станислав (Ран Альберт) 84, 708,
 710–714, 722–726, 730, 734, 736, 744, 746,
 750, 754, 758, 762–768, 772, 774, 778–782
 Кастюк И. 520
Касьянов Георгій 48
 Касьянов Георгій, Касьянов 48
 Касьянюк Василий, Касьянюк 538, 554
 Катовский Антон 674
 Катущий Иван 652
 Катущий Михаил (Яницкий Карл) 652
 Кацнельсон Зіновій, Кацнелсон 230, 234,
 240, 246, 786
 Качинский 1318
 Качковский Юрий 1546
 Качковский Роман, Качковский 1382
 Качуровский Федор (Серотюк) 984, 988,
 1010
 «Каштелян» див. Богуславський Стефан, Бо-
 гуславский
 Кашубський Михайло див. Кошубский Ми-
 хаил
 Кашук 1736, 1766, 1768, 1812
 Кванисевич Роман 1516
 Квасневський Сигізмунд, Квасневский Си-
 гизмунд 480, 564, 576, 930–940
 Квасчук Василий 554
 Квачев 1422
 Квітко Семен, Квитко 190
 Квятек Казимир див. Вітковський Ян
 Квятек-Витковский див. Вітковський Ян
 Квятковский 366
 Кендзерский 1310
 Керенський Олександр 530
 Кершковский 350
 Кершковский 560
 Жжисцак Елена (Пясяцкая) 754
 Жжчревский 1320
 Кильневич Иван 1570
 Ким Сергей 592
 Кинитюк 562
 Кином Г. 1572
 Кириченко 1326
 Кириченко 1642
 Кириножиский 554
 Кисел Иван 126
 Кисел Максим 126
 Киселевская 934
 Киселевский 1684
 Киселевский Иосиф 236
 Киселенко 524
 «Китаец» 316
 Китай 992
 Китновский Серафим 1546
 Кисельов Павло, Киселев 1382
 Клаусен 908, 980
 Клев Андрей 336
 Клеер-Гейне Станіслав, Клеер-Гейне Станис-
 лав 140
 Клейман 1326, 1658, 1662
 Клемберг 332
 Клемчинський Сигізмунд, Клемчинский Си-
 гизмунд 478
 Клец 1318, 1332
 Клепко Казимир, Клепко 194
 Кликштейн Илья (Клинштейн) 1804
 Климантович Александр 198
 Климашевский Сигизмунд 194
 Клименко Иван 344, 566
 Климов 1764
 Климчук Иван 1184, 1186
 «Клин» див. Луговой Ілля, Луговой Илья
 Клинштейн див. Кликштейн Илья
 Клочко-Бек 1566
 Клубко 496
 Кнап 560
 Кнышек Елена 582
 Кобец Антоні 1278
 Кобец Войцех 1278
 Кобзина Вера 1644
 Кобилянська О. 1124
 Кобулов Амаяк 1554, 1558, 1712, 1716, 1820
 Кобулов Богдан 1520
 Кобульский 994
 Кобцев 1314
 Кобылинский 1422
 Ковалев 1122
 Ковалев 826
 Ковалевский Эмил 962
Ковалевський Микола 60
 Ковалевський Михайло 546
 Коваленко 1242, 1660
 Ковалів Левко 544

Коваль Иван 1722
 Ковальский 632
 Ковальський Владислав, Ковальский («Гжех», «Гжегож», «Слюсарський») 788, 790, 800–804, 818, 822
 Ковальчук 1638
 Ковальчук Анатолий 586
 Ковальчук Антон див. Беркович Оскар, Антон
 Ковальчук Болеслав 932–940
 Ковальчук Василий 128, 130
 Ковальчук И. 1018
 Ковальчук Парасковья 1254
 Ковальчук С. 1016
 Ковальчук Янко 990
 Ковенский Роман 1766
 Ковнацкий 1598
Ковтун Григорій 56
 Ковтун Григорій 56
 Коган 1676, 1680
 Коган 636
 Когут 384, 518
 Козарь Иван 656
 Козарь Иван 890
 Козаченко 1314, 1326
 Козачинська Анна, Козачинская 634
 Козачук Андрей 1472, 1476
 Козачук Григорий 412, 414
 Козицкий Людвиг 596
 Козловский Александр 192
 Козловский Константин 636
 Козлюк Трифон 116
 Козорез 492
 Козубовский 1124
 Козьярський Костянтин, Козьярский Константин 634
Кокін Сергій 52
 Коколан 488
 Колбасенко 1668
 Колвысинский Леон 550
 Колесников С. 1016
 Колодинский 640
 Коломенська Ядвіга, Коломенская Ядвига 190
 Колчак Олександр 1676
 Колышко 1408
 Комар Ефим 128
 Комарницкий 1312
 Комаров 1636
 Кондратюк 524
 Кондрацкий 1788
 Кондрацкий Адольф 1294, 1296
Кондрацький А. 56
 Кондударь Вах 1294
 Конецкий 888
 Конецкий Йосип, Конецкий Иосиф (Розін Леон, Розин) 146, 160, 204, 1356
Конквест Роберт, Conquest Robert 44
 Конквест Роберт 44
 Коновалець Євген 110, 886
 Кононович 452
 Конончук Михайло, Михаил (Мишук Иван) 292, 404, 406
 Коноплев 1420
 Коньков 826
 Копанський Лев, Копанский Лев 932–940
 Копчинський Антон, Копчинский 438
 Копыцяк Иосиф 648, 650
 Корабльов Иван, Кораблев 1634, 1638, 1648
 Корбут 1660
 Корвовский див. Карвовский
 Кордык Франц 478
 Коренной Евгений 1292
 Корень Игнатий 452
 Корещкий 200
 Коржневский Евстафий 1296
 Корзун Александр 468
 «Коринцкий» див. Новачек Стефан
 Коркис Стефан (Гольберг Сергей) 1446, 1448
 Коркунов Григорій 1676, 1678
 Корнейчук Федор 114
 Корнев Марк (Корнев-Капелюс) 308, 320, 1174, 1180
 Корниоль Мойсей 152
 Корножицкий 538
 Королев 1334
 Король 1422
 Короп Игнатий 1574
 Коротченко 1782, 1788, 1800
 Корсак 1242
 Корф 1336
 Корчаков 538
 Корчевский М. 518, 520
 Корчинская-Пласконис Стефа 1292
 Корчинский 1516
 Корчиц Владислав 1404, 1408, 1426
 Корякин 1314, 1344
 «Косар» див. Заячковський Мирон
 Косарев 1752
 Косаревский 1410
 Косіор Казімір, Косиор Казимир 88, 1350, 1356, 1358, 1366, 1564
 Косіор Станіслав, Коссор, Коссиор, Косиор 82, 88, 96, 222, 230, 236, 240, 248, 944, 1122, 1400, 1406
 Косоубцкий 1404
 Косовская 676

Косовський Пйотр, Kossowski Piotr 76
 Косовський Пйотр 76
 Костенко 1132
 Костецкий Иван 434
 Костецька Ядвига, Костецкая 936
 Костюк 536
Костюк Григорій 50
 Костюк Григорій 50
 Костюк Кирилл 418
 Косянчук Алексей 676
 Котвицкий Антон 1564
 Котвицкий Владислав 1590
 Котвицкий Иосиф 1606
 Котвицкий Франц 1576
 Котлинский 524
 Котниш Эдуард 336
 Котович 1132
 Котынский 502
 Кох Адам 1502, 1504, 1510
 Коханевич 428, 512, 1190
 Кохановский С. 1016, 1018
 Косяткевич 1334
 Кочаровский Альберт 1506
 Коче Иосиф 1340
 Кочевский 560
Кочик В. 132
 Кочмарик Федор 1552
 Кочубей 902–906
 Кошелко 244
 Кошубский Михаил (Кашубський Михайло) 294, 432
 Кравцевич Антон 1292
 Кравцов Юзеф 104
 Кравченко 1120
 Кравчук 1310
 Кравчук Володимир, Владимир (Сташенко) 152, 154
 Кравчук Иван 200
 Кравчук Людвіг, Людвиг 200, 366
 Кравчук Семен 462, 464
Крагель Тадеуш, Krahel Tadeusz 362
 Крайківський Пантелеймон («Дрешер», «Герасим», «Вушер») 806
 Краковецкий 1318
 Краковяк Валентин 1296
 Крамаренко 1420
 Краснов Петро 98
 Красногородский 344
 Красносельский 1640
 Краснощек Антон 446
 Красний Пінкас, Красный 1346
 Красовский Владислав 128
 Краузе 666
 Крентовский Петро 912, 922, 928
 Кржисцяк Елена (Пясяцкая Елена) 754
 Кривенчик Віктор («Пжевальський») 470
 Кривець Юхим, Кривец 204, 208, 378, 396, 536, 538, 548, 550, 554, 556
 Кривитанин 550
 Кривошей 1320
 Кривуцкий 1334
 Кригенбрик 640
 Крикент Эдмунд, Крикент 206, 208
 Крикливый Петр 124, 126
 Крилик Осип (Васильков, «Васильків») 206
 Криницький 1764
 Кринкевич 1338
 Криппер 386
Крыська-Карський Тадеуш, Kryska-Karski Tadeusz 812
 Крицкий Иван 1296
 Кролик 388
Кротофіль Мацей, Krotofil Maciej 152
 Кротюк Илларион 442
 Кругляк 1728
 Крук 1774
 Круликевич 368
 Круліковський Станіслав 818
 Крупко 1126
 Крутов Роман 1692
 Крутько Николай 344
 Крутько Павло 344
 «Кручин» 208
 Крушельницкий 492
 Крыжов 428
 Кубат Францишек див. Далемба
Кубацька-Ясецка Дорота, Kubacka-Jasiecka Dorota 62
 Кубашевский 1562
 Куберт Иван 482
 Кубицкий И. 346
 Кубрак 414
 Кубяк Бронеслав 550
Кубяк Геронім, Kubiak Hieronim 62
 Куглер 1426
 Кужава 676
 Кузенский 1342
 Кузменский Роман 1290
 Кузьма Роман див. Турянський Роман, Турянський
 Кузьменко Ефрем 372
 Кузьменков 1752
 Кузьмин 1190
 Кузьмич Леонтий 638
 Кузьмін Олександр, Кузьмин Александр 298, 428, 300

Кузьмінський Валентин (Валеріан), Кузь-
 минский Валентин 672
 Кузьмінський Петро, Кузьминский Петр 666,
 668
 Кулагин 1602
 Кулак 524
 Кулаковский Иосиф 1576
 Кулан Михаил див. Дрозд Адам
 Кулеша 570
 Кулешо 1418, 1420
 Кулик Микола (Карський, Карский) 150, 154
 Куликовский 1198, 1368, 1404, 1406, 1418,
 1420
 Куликовский И. 1016
 Куликовский Людвиг 644, 646
 Куликовский Роберт 1198, 1292
 Кулинич Авксентий 1550
 Кулицкий Валентин 1296
 Кулишенко 658
 Куліковський-Ольський Ян 68
 Куліно-Куліновський Степан, Куліно-Кулі-
 новский 368, 502, 524
 Кульер Михаило («Иваненко») 108
 Кульжинський Леонтій, Кульжинский 1334
Кульчицький Станіслав 48
 Кульчицкий Станіслав 48
 Куля Леопольд («Лис») 76
Куманев В. 52
 Куницкий 554
 Кунницкий Адам 1320
 Купец Федор 124, 126
 Купчак Януш 60
Купчак Януш, Kupczak Janusz 60
 Купьрин 1680, 1696
 Куравский 1826
 Курдиновский 1728
 Курек Франц 550
 Куркевич Иван 200
 Курницький Петро, Курницкий («Наполеон
 Налевайко») 84, 946–954
 Куровская Марина 440
 Куровский 1832
 Куровський Віктор, Куровский Виктор («Бро-
 неслав») 440, 442
 Куровський Іван, Куровский 1334
 Куровський Мечеслав, Куровский 630, 672
Куромія Гіроакі, Kuromiya Hiroaki 48
 Куромія Гіроакі 48
 Курський Володимир, Курский 170, 838
 Курцеров 1312
 Курчинская 510
 Курчицкий 328
 Кустер 1502
 Кутек 808
 Кутер 1794, 1802
 Кутишенко Павел 446
 Куфель 642
 Кух Андрей 128
 Кухарский Юлиан 1578
 Куц 1474
 Куця 1122
 Кучер Григорий 1546
 Кучер 1542
 Кучинский 1394
 Кучинский 488
 Кучинский Дмитрій 1402
Кучинський Антоні, Kuczyński Antoni 60
 Кучинський Антоні 60
 Кучковська Олена, Кучковская Елена 662,
 664
 Кучма 266
 Кучман Николай 272
 «Куш» див. Мізернік Андрій, Мизерник
 Кушевич Александра 294, 432
 Кушко Євген, Евгений («Грабський», «Гер-
 ман», «Маріан») 892
 Кушнір Александр («Невский») 654
 Кушнір Евдокия 124, 126
 Кушнір Михаїл 124, 126
 Кушнірюк 794, 822, 848, 854
 Кушнір Веніамін, Кушнір 844
 Лабуц Ярослав 1290
 Лаврецький Ян, Лаврецкий 336, 338, 936
 Лаврович 650
 Лагута Микола 1120–1124
 Ладиго Ян, Іоанн (Ладыга, Ладига) 430
 Лаевский 1562
 Лазоверт Самуїл 350, 510, 560, 576
 Лазыбник-Бойчук Антонина 126
 Ламбой 640
 Ланге Теодор 84, 270, 406, 408, 562
 Ланцберг 1786
 Ланцуцький Станіслав 818
 Лапинский 1348
 Лапінський-Михайлов Михайло див. Михай-
 лов-Лапинский Михаил
 Лапскер 1266
 Лапуга Іван, Иван 428, 512
 Ласский Геярий 1296
 Латых Михаил 538
 Лах Ілля, Илья 296, 434
 Лацзберг 1806
 Лебедев 1788
 Лебединская 504
 Лебкихлер 808

Левай 1420
 Левандовский Николай 1618
 Левандовский-Конопадский 408
 Левин 1338
 Левицкий 1316
 Левицкий 366
 Левицкий 574
 Левицкий Антон 200
 Левицкий Семен 1572
 Левицкий Станислав 1604
 Левицкий Франц 1612
 Левін Абрам див. Бельський Лев, Бельский
 Левицкий Владислав, Левицкий (Вольфсон
 Яков) 84, 960, 966, 968, 974
 Левкович 416, 418
 Левкович А. 1580
 Левкович Иван 1592
 Левкович П. 1594
 Левкович Франц 1594
 Левченко Данило, Даниил 1708, 1714, 1724
 Легкая Мария 112
 Леговец Александр див. Ляговец Александр
 Ледуховська Іоанна 302
 Лезгинский Владимир 1294
 Лейхтенберзький Георгій 98
 «Лемко» див. Гошовський Адріан, Гошов-
 ский
 Ленський-Лещинський Юлян, Ленский, Ле-
 щинський 206, 822
 Леншина 1234
 Леопольд Данило (Ройтман) 256, 1016, 1018
 Лепихинов 1834
 Леплевський Ізраїль, Леплевский 52, 82, 88,
 170, 174–180, 186–190, 194, 198, 202, 204,
 218, 222, 284, 288, 308, 354, 356, 378, 398,
 500, 506, 534, 536, 548, 554, 558, 580, 582,
 590, 602, 608–610, 614, 618–626, 634, 638,
 662, 680–684, 694, 702, 704, 838, 858, 864,
 870, 874, 944, 972, 974, 984, 986, 1010,
 1012, 1016, 1112, 1174, 1264, 1480, 1754
 Лесік Кіндрат, Лесик Кондрат 444
 Лесковский Иван 372
 Лесничевский 1642
 Леснов-Израилев Матвей 1228, 1706, 1734,
 1736, 1738, 1756, 1766, 1784, 1810, 1820,
 1822
 Леусов 568
 Лефебр Костянтин 1338
 Лефебр Никола 1338
 Лешер Генрих 550
 Лещенко 1124, 1640, 1648
 Лещинский 1582
 Лещинский 466
 Лещинський див. Ленський-Лещинський
 Юлян, Ленский
 Ливентовский 1586
 Лизонь Боб 954, 956
 Лизонь Мария 946, 948, 954
 Линев Григорий 426
 Липенко, Липенко-Куртяк 264, 266, 562
 Липинська Броніслава, Липинская Бронис-
 лава 634
 Липский Игнатий 194
 «Лис» див. Куля Леопольд
 Лисевич Павел 200
 Лисиченко Людмила 1834
 Лисняк 1126
 Лисовский («Полесик») 1198, 1200
 Лисовский 644
 Лисовский Антон («Франц») 466, 468, 578
 Лисовский Виталий 480
 Лисовский Леонард 1586, 1588
 Лисовский Флориан 118
 Лисовский Франц 1596
 Лисовский Франц 1610
Литвин Т. 54
 Литвинов 444
 Литвинов Дмитрий 200
 Лиховский Бронислав 470
Лихолобова Зоя 56
 Лихолобова Зоя 56
 Лібкнехт Карл 150
 Лівен Анатолій 98
 Ліневич Антон, Линевиц 352
 Ліпінський Андрій, Липинский («Чернюк»)
 362, 562, 572
Ліпінський Вацлав, Lipiński Wacław 76
Ліпінський Єжи, Lipiński Jerzy 918, 920
Ліповська-Теуч Анна, Lipowska-Teutsch Anna
 62
 Лістенгурт Михайло, Листенгурт 1330
 Лобода Т. 1122
 Логановський Мечислав 68
 Логненко 1128
Лозийкий В. 96
 Лозинская-Выкова Анна 584
 Лозинский Николай 200
 Лозінський Мечислав 62
Лозинський Мечислав, Łoziński Mieczysław 62
 Лозовский Иосиф 388, 642
 «Лом» див. Попель Володимир
 Ломінадзе Віссаріон, Ломинадзе 206
 Лонский 318
 Лонский Николай 1618
 Лонський Віктор, Лонский Виктор 428
 Лопата Бронислав 1330, 1340, 1342

Лопушанский 218
 Лосев 1682
 Лосіньський Едуард, Лосинский Эдуард 194
 Лось Василий 1580
 Лотоцкий 1186
 Лотоцкий 394
Лошицький Олександр 56
 Лошицкий Олександр 56
 Луговой 848
 Луговой Илля, Луговой Илья (Власенко, Проценко, «Клин», «Днепров») 84, 570, 902, 906, 908, 976–980
 Лукьянов 1728, 1734, 1746, 1748, 1752, 1788, 1794, 1814, 1832, 1834
 Лукьянович 1720
 Лукьянчук Василий 536
 Лунев-Мінц Зіновій, Лунев 182, 274, 860, 864, 872
 Лупашенко 1776
 Лупенко 1676, 1678, 1680
 Лупенко 332
 Лурье 316
Лурье В. 132
Лутай Мая 58
 Лутай Мая 58
 Луцкевич Марко 462
Луцький Ю. 56
 Лучак 1312
 Лучезарский 1790
 Лучицкий 1562
 Лысак-Мельник 566
 Лысаковская 244
 Львов Александр 1338
 Любарский 218
 Любецкий 1338
 Любинский И. 346
 Любченко 566
 Любченко Панас 544
 Любчинський Фелікс, Любчинский 502, 524, 628
 Люксембург Роза 150
 Льюльков 1240, 1632, 1720–1724, 1776, 1782–1788, 1790
 Льюмм 1420
 Люцинская 1520
 Ляговец Александр (Леговец Александр) 384, 394, 392, 518
 Лялина 1346
 Лясоцкий Иван 1616
 Лясоцкий Иосиф 1616
 Лясоцкий Михаил 1616
 Лясоцкий Франц 1616
 Магдюк Леонид 586
 Мадецкий Станислав 1576
 Маевский Вацлав 1004
 Маевський Олександр, Маевский Александр 272, 432
 Маевський Петро, Маевский Петр, Маевский Петр 194
 Мазавицкий 1564
 Мазепа 1348
 Мазо Соломон 236, 238
 Мазур Иосиф (Свистун Иосиф, Заржицкий Иосиф) 1472–1476
 Мазурик 596
 Май 154
 Май Станіслав, Станислав 140, 158, 160
 Май Чеслав 140
 Майер 1124
 Майзель 510
 «Майланский» 1318
 Майстеринский 810
 Майструк 1636
 Майський див. Широкий Иван
 Макаревич 562
 Макарчук 1254
 Макеев Иван 590
 Маківка Степан 112
 Маковецкий Серафим 200
 Маковський Юрій 68
 Макошко Пантелеймон 626, 628
 Максимович 464, 1346, 1348
 Максимович Карл (Саврич) 822
 Малахов 1652
 Малец Гелярний 638
 Малевич Анелія, Малевич 458
 Малевич Софія, Малевич София 458
 Малиновский (Малиовский) 502, 524
 Малиновский Ричард 476
 Малиновский Франц 1618
 Малиновский Ян 1384
 Малиовский див. Малиновский
 Малорацкий 1782
 Малука Данило, Даниил 1630, 1632, 1704, 1708, 1710, 1714, 1718, 1724, 1734–1738, 1740–1746, 1754, 1756, 1764–1768, 1784, 1810, 1812, 1820, 1848–1852
 Мальц Самуил 1396
 Мальц Макс 1396, 1398
 Малютин В. 310
 Мамон Павло 416
 Мандельблат Иосиф 1546
 Маноли 328
 Манцевич 1426

Манько Данило, Даниил 86, 1628, 1700, 1706,
 1712, 1718, 1724, 1730, 1732, 1748, 1760,
 1782, 1784, 1800, 1824–1828, 1832–1840,
 1846–1850, 1858
 Маравский Тимофей 192
 «Маріян» див. Кушко Євген, Евгений
 Маркевич 554
 Маркевич див. Цеслик Станислав
 Маркитан 1762
 Маркитан 676
 Маркович Николай 198
 Марков-Мацьков Василь 494, 496
 Марковський Людвіг, Марковский Людвиг
 452
 Марнуца Филипп 1132
 Мартенсон 348
 Мартинсон 556
Мартін Террі, Martin Terry 44, 72
 Мартос Борис 546
 Мартын 1416
 Мартынович 1552
 Мартынюк 1834
 Мартынюк Семен 676
 Мархевич 1392
 Мархель 386
 Мархлевський Юлян, Мархлевский 68, 822
 Марцинкевич 424
 «Марцін Гжегожевський» див. Гжельшак
 Франц
 Марцонь Бодислав 1316
 Марчевский 652
 Марчевский Франц 1584
 Марченко 1686
 Марчинський Андрій, Марчинский Андрей
 936
 Масальский 1338
 Масимович 1346
 Маскер Михаил 592, 594
 Маслов Аркадій (Чемеринський Ісаак) 206
 Масловский 1228, 1748
 Матвеев 568
 Матвеев 1762
 Матеуш Анастасій, Анастасий 628, 630, 668
 Матеуш Иван 668
 Матієвський Вітольд, Матыевский Витольд,
 Матиевский 206, 386, 574
 Матковский Мячеслав 1292
 Матусевич Галина 1546
 Матусєвчів Іван, Матусевич 1542
Матушевський Ігнатій, Matuszewski Ignacy
 1352
 Матушевський Ігнатій, Матушевский 1352
 Матыш 1208
 «Матюша-Зеленый» див. Яворський Матвій,
 Яворский Матвей
 Мац Эль 1548
 Мациевский Л. 502, 514
 Мацулевич 1344
 Мацуревич 300
 Мачтенко 832, 836
 Мачуговський Віктор, Мачуговский Виктор
 582
 Машевский 1574
Меліцька Марія, Meglicka Maria 800
 Медведев 1658–1662, 1674, 1678
Медведев Рой, Miedwiediew Roy 46
 Медведев Рой 46
 Медведев Рой 46
 Медведь Пилип 68
 Меджинский 1198
 Медник 1314
 Медников 1734, 1754, 1812
 Межановский 1342
 Мельник 1396
 Мельник 1830
 Мельник 388
Мельник З. 54
 Мельник Михаил див. Полех Костянтин, По-
 лех Константин
 Менжинський В. 68
 Мерінг Франц 150
 Мерклинг 1348
 «Мессер» 1242
 Мессінг Станіслав 68
 Метелица 330, 532
 Метельницький 1480
 Метц 666
 Мехновский 630
 Мецинский Станислав 370
 Мехов Иван, Мехов Иван 194
 Мизевич Владислав 390
 Микитенко Иван 1122
 Микоян Анастас 796
 Микула 444
 Милковский В. 310
 Миллер 210, 632, 678
 Миллер Антон 638, 640
Мильбах В. С. 52
 Милоков 1336
 Минаев 1206, 1276
 Мирато Янина 190
 Мировицкий 1426
 «Мирон» див. Грицай Николай
 Миронец 1122
 Миронов Николай 482
 Мирончук 1276

Мирошников Петр 200
 Мирошниченко 1200
 Мирский 244
 Мирский Иван 194
 Мирский-Здзярський див. Здзярський Мирослав, Здзярський
 Мисевич 424
 Мисько Илья див. Далемба
 Михайленко 1252
 Михайленко 1790
 Михайличенко Гнат 544
 Михайлов Олексій 1554, 1668, 1684, 1688
 Михайлов-Лапинский Михай (Лапінський-Михайло Михайло) 1358
 Михайлов-Свиридов Александр 124
 Михайловский 504, 530
 Михайловский М. 516
 Михалец Агей 126
 Михалек Людвиг 1292
 Михелев 410
 Михелева 410
 Михенко Роман 1342
 Михновский 668
 Мицель 1642
 Мичековский-Атаманчук див. Атаманчук
 Мишин 1312
 Мишишен Кирилл див. Мішишин Кирило
Мишковський А., Myszkowski А. 314, 350, 822
 Мишук 1326
 Мищенко 1634, 1646
 Мищиук И. 406
 Мишук Иван див. Конончук Михаило, Мишаил
 Мізернік Андрій, Мизерник («Куш») 486, 488, 1022–1026, 1030
 «Мікадо» див. Каршо-Седлевський Ян, Каршо-Седлецкий, Каршо-Седлевский Ян
 Мілевська Марія, Милевская Мария 300, 458, 460
 Мілошевський Здыслав, Милошевский 120–124
 Мінаєв-Цикановський Олександр, Минаев 176, 264, 500, 618, 874, 972, 1010
 «Мірський» див. Здзярський Мирослав, Здзярський
 Місінкевич Леонід 48
 Миськов Дмитро, Миськов Дмитрий 270, 294, 414
Мітрохін Василій, Mitrokhin Vasiliy 1200
Міхальська Малгожата, Michalska Malgorzata 60
Міцнер П., Mitzner P. 266

Мішишин Кирило, Мишишен Кирилл 668
 Модейський Антоній, Модейский Антоний 84, 942, 944, 956
 Можаровский Стефан 1232, 1240, 1242
 Можейко 1684, 1686
 Можейко Адольф 1686
Мозохин О. 72
 Мокрецкий 1618
 Молдованский 1730, 1732
 Молодецкий Адольф 650
 Молотов В'ячеслав 1640, 1642
 Моначин 242
 Моравский Никола 370
 Мордер Шейвах 626, 628
 Мордушенко Наум 86, 1650, 1656, 1786, 1788, 1792, 1806
 Моржак 640
 Моровский 798
 Мороз Роман 126
 Морозов 1650, 1656, 1708–1716, 1726, 1734, 1810, 1854
 Морозов 388
 Морозов И. 544, 684, 692
 Морозовская 934
 Морозовская Ванда 194
 Мосейчук Деонісій, Деонисий 412
 Мосейчук Хома, Фома 412, 414
 Мосиброцкий Сигизмунд 1292
 Мостовий 592
 Мотузов Борис 420
 Мочар 1124
Мошковский В., Moszkowski W. 262
 Мрожеквич Стефан 120, 122
 Мрозовский 264
 Мруз Бронислав 200
 Мруз Леонтий 200
 Мудрый Демьян 638
 Мудрый Степан 638
 Муклевич 1118
 Муляк-Яцковский 1550, 1552
 Мунвез Лазар 1060, 1064, 1074, 1080, 1086, 1096, 1102, 1110, 1146, 1154, 1160, 1166, 1172, 1204, 1210, 1212, 1220, 1222, 1238, 1270, 1286, 1300, 1306, 1308
 Муравський Броніслав, Муравский Бронислав 1382
 Муравьев 1118
 Мураховский 1642
 Мурлян 1124, 1126
Мусієнко О. 52
 Мусницкий Васил 266, 436
 Мушинский 628, 630, 668

- Навроцький Станіслав, Навроцкий Станислав 932–940
 Наги Станіслав 62
Наги Станіслав, Nagy Stanislaw 62
 Нагнєбиза Алексєй 984, 986
 Нагорнюк 1512
 Нагорський Амбросій, Нагорский (Нечерський) 1512
 Назаренко 172, 480, 568
 Назаренко Андрій 1452, 1456, 1460, 1470, 1636
 Назарук 568, 580
 Назембло Юзеф 638
 Наконечный 1326
 Накостенко Ростислав 120–124
Наленч Томаш, Nalecz Tomasz 74, 134
 «Наль Нігер» див. Залеський Віктор, Залеский
 «Наполеон Налєвайко» див. Курницький Петро, Курницкий
 Нарочицкий 1424
 «Нарциз Наперальський» див. Стпичинський Александр, Стпичинский Александр
 Наскрєнський Казимир, Наскрєнцький, Наскрєнцкий 510
 «Ната» 890
 Наумчик 548
 Нашлинос 1378
 Невє Пій-Ежен, Невє 362, 502, 526, 576, 638, 640, 932, 934, 938
 Невєдомський І. 520, 548
 Нєвинцловський Альфонс 1590
 Нєвосєда 1340
 «Нєвський» див. Кушнир Александр
 Нєвядомський 392
 Нєдбайло 1736, 1772, 1774
 Нєдвєдєцкая 1028
 Нєдзвєцкий 388
 Нєдзєльський Антоній, Нєдзєльський 662
 Нєдопытальський 1206
 Нєдоруба 1346
 «Нєзломний» див. Домбаль Томаш
 Нєй 1118
 Нєйман Эрнст 446, 1034, 1188, 1620
 Нємировський 422
 Нєссин 1320
 Нєстеров 1122, 1124
 Нєстерук Данило, Даниило 422
 Нєстерчук Антон 654, 656
 Нєстерчук Михаїл 418
 Нєчипорук Андрей 412
 Никитин 1830, 1834
 Никитюк 352
 Никитюк І. 532
 Никодон 348
 Никольський А. 586
 Нирєнштейн 1668
 Ніколаєв-Журид Микола, Николаев 1376, 1392, 1394, 1442, 1446, 1478, 1502, 1506, 1508, 1518
 Нікольський Володимир 52, 54, 56
Нікольський Володимир, Никольский В. 52, 54, 56, 72
 Новаковський 1332, 1334, 1336
 Новачек Стефан («Коринцький») 1442, 1444
 Новицькая Зосє 1520
 Новицький 388
 Новицький 468
 Новицький 962–970
 Новицький Адольф 642
 Новицький Казимир 646
 Новицький Михаїл 594, 596
 Новицький Донат, Новицький 664
Новогрудзький Е., Nowogródzki E. 352
 Новосєльцев 1780, 1782, 1784, 1792
 Ногаєв Андрей 272
 Носан 450
 Нырко 1752
 Нюнек 462
 Облов див. Аблов Владимир
 Обновлений 1424
 Ободяник (Ободяник) 1310, 1312
 Овєрчук Микола, Николай (Овєрчук) 438, 440, 502, 514
 Овчинников 1326, 1564
 Огонь-Догановський Іван, Огонь-Догановський 508, 902
 Огонь-Догановський Михайло, Огонь-Догановський Михаїл («Сергей») 84, 508, 570, 898, 900, 908, 978
 Оденбах-Намєстнікова Зоя, Оденбах 190
 Озембло 386
 Озерський 1336
 Окс 1034
 Окул Георгий (Окул-Романюк) 1472, 1474, 1476, 1512
 Окшєвський 1276, 1342, 1344
 Олдаковський Євгеній, Олдаковский Евгений 138, 158, 160, 204, 300
 Олейник 244
 Олейник 658
 Олєксюк Куприян, Клим 1472, 1476
 Олєпинський 1380
 Олєся Олександр 1124
 Олифер Іван 676

- Олишевич 1602
Олінтер Андрій див. Хвиля Андрій
Ольховский 236
Ольшевский 1586, 1598
Ольшевский Антон 1592
Ольшевский Иван Францевич 1600
Ольшевский Иван Людвинович 1604
Ольшевский Мартын 1600
Ольшевский Николай 1608
Ольшевский П. 1578
Ольшевский Франц 1592, 1604
Оляновский 244
Омарков 1348
Онискевич 266
Опольска Людвиг 988
Опольский Янек 988, 990, 1012
Орджиховський Казимир, Орджиховский 672
Орджонікідзе Григорій (Серго), Орджоники-
дзе 364
Орехов Василий 490, 492
Орешников А. 714
Оржеховский 630
«Орленко» див. Бей Федір, Федор
Орлов Микола, Михаил 636
Орловский 372
Орловский 650
Орловский 1474
Орловский 1552
Орловский В. 978
Орловский Георгій 636
«Орловський» див. Бей Федір, Федор
Орловський-Горощик Василь, Орловский
562, 568
Орман 1506
Ороховский Иосиф 1316, 1318
Ортынский 244
Осадчук Ольга 1614
Осадчук Павел 650
Освальд 236
Осецкий 406, 864, 1194
Осинский 1026
Осмоловский А. 722, 728, 734
Осмоловський Віктор, Осмоловский Виктор
712, 722, 728, 734, 744, 752, 764, 770, 776,
778
Осокин Василь, Осокин 1536, 1834
Осташкевич 550
Остринский 236
Островский 500
Островский 592, 594
Островский Иван 1590
Островский Михаил 1606
Островский Феликс 1614
Островський Семен, Островский 300, 460,
462
Остромирский 654
Охотин Н. 56
Охрим Н. 372
П'єткевич Адольф 298, 498
Павелский 642
Павленко 1844
Павлик Николай 890
Павлинский 1426
Павлицький Стефан, Павлицкий 370, 596,
598
Павличев Леонід, Павлычев 1522, 1664,
1686, 1692
Павличек 388
Павлішин Пантелеймон, Павлишин Панта-
леймон 294, 414, 416
«Павло» 372
Павлов 256
Павловский 1420
Павловский 1590
Павловський Тадеуш, Павловский («Ян Ан-
джеєвський») 362
Павлюков А. 50
Павлюков Олексій 50
Павляк 594
Пагута Теофил 364, 562, 572
Пайковский 1344
Pайнс Річард, Pipes Richard 144
Паламарчук 1752
Палиев 492
Палыс 264
Пальечний Т., Paleczny T. 62
Пальцарек 314
Пальчат 1410, 1414
Пальчевский 434, 436
Пальчевський Антон, Пальчевский 424
Пальчінський Михайло, Пальчинский Миха-
ил 1382
Палюх Костянтин, Константин див. Полех
Костянтин, Полех Константин
Панковский Владислав 594
Панцеховский Феликс 598, 600
Панченко П. 56
Панчишен Владимир 110, 112
Парандовський Адам, Парандовский 460,
500, 512
Паранчак Андрей 372, 504, 526
Парфенюк Архип 1184, 1186
Парчевский 1712
Пасальский 1334, 1336
Пасечник Васил, Васили 128

Пастушенко 1422, 1770
 Пасько Яков див. Ситнік Яков, Сытнік
 Патлахов 948, 950
 Патрац Адольф (Потрац) 438
 Патрац Адольф 438
 Пацке Эмиль 1242
 Пацук 1018
Пачковський Анджей, Paczkowski Andrzej 62, 78, 136
 Пачковський Анджей 62
 Пашковский 1122
 Пашковский 1606, 1608
 Пащук С. 528
 Паяс Станіслав, Станіслав 430
 Педкевич див. Петкевич Адольф
 Пекарская 954
 Пенкала 934
Пеллонський Анджей, Peplowski Andrzej 84, 362, 566, 712, 736, 774, 902, 1442
 Первак 644
 Перепелица 452
 Перепеляк Михайло 1636
 Перковский 1424
 Пернатович 1516
 Пескер-Піскарєв Володимир див. Пискарєв
 Пестржинский 1340
 Песяк Сигизмунд 1392
 Петенов див. Печенов
 Петкевич Адольф (Педкевич) 298, 478
 Петлюра Симен 444, 546, 980, 1612, 1690
 Петренко 1134
 Петренко Екатерина 634
 Петренко Микола див. Фурман Иван, Иван
 Петришин 1348
 Петришин-Красовский 98
 Петров 386
 Петров 1530
 Петров Иван 1696
 Петров Микита 50, 62
Петров Н., Petrov N., Pietrow N. 50, 56, 66, 68, 70, 72, 170–174, 186, 262, 320, 624, 712, 782, 1050, 1140, 1376, 1436, 1478, 1482, 1536, 1550, 1554, 1558, 1634
 Петровец 1422
 Петровна Зоя 768
 Петровская Э. 342
 Петровский 508
 Петровский 630, 668
 Петровский Виктор 1298
 Петровский Григогий 1034
 Петровский Михаил 1280
 Петрушанская Патрунелия 1520
 Печенов (Петенов) 538, 550, 556
 «Пжевальський» див. Кривенчик Віктор
 Пжисецький Ян 338
 Пизьо 886
 Пилипенко 658
 Пилипенко Сергій 882
 Пилипак 552
 Пиллуский З. 342, 344
 Пильковский 556
 Пинелис Раиса 1542, 1544, 1548
 Пинский Янко 446, 448
 Пионткевич 642
 Пиотровский 354
 Пиотровский Казимир 394
 Пиотух Елена 120–124
 Пирнач Амбросій 424
 Пирогов Максим 482
 Пискарєв (Пескер-Піскарєв Володимир) 1482, 1486
 Письменный 1642
 Письмеров В. 586
 Пищук А. 522
 Пік Вільгельм 150
 Пілсудський Юзеф Клеменс, Йозеф, Пилсудский 74, 148, 156, 166, 812
 Піляр Роман 68
 Пінінський Артур, Пининский 302
 Пінінський Владислав, Пининский 302, 456, 458
 Піотровський Фома, Пиотровский 1382
 Пірнач Амбросій 424
 Пйотровський Адольф, Петровский 342, 560, 564, 566
 Пйотровський Маріян, Петровский 508, 902–906
 Плавинская 338
 Плавинский Иосиф 338
 Плавинский Николай 296, 474, 476
 Пласконис Петр 1290
 Плахов Деонісій, Деонисий 582
 Плесняк 656
 Плоскин 1696
 Плохих 892, 896
 Плоцинський Євген Северин, Плоцинский 654
 Плюто 1326
 Пляжек Йосип, Иосиф 460, 512
 Пляшек 1318
 Погорельец 676
 Погоржельский 1430
 Погребняк Анна (Ася) 582
 Подгурская 650
Подкур Роман 48
 Подкур Роман 48

Подлежанский Антон 658
Подлипный А. 346
Позденко И. див. Поздено Иосиф
Поздено Иосиф (Позденко) 198, 362, 502, 526
Пойманский 794
«Полесик» див. Лисовский
Полех Костянтин, Полех Константин (Палюх Костянтин, Константин, Мельник Михаил) 84, 292, 402, 404, 856, 858
Поликовский 424
Полинкевич 298
Полионис 1276, 1312, 1332
Полищук 490
Полищук 654
Полищук 1664
Полищук Иван 538
Політур 1356
Політур-Радзіковський Генріх, Политур-Радзиковский Генрих, Політур-Радзейовський, Політур-Радиновський 136, 622–644
Полоз Михайло 544
Полторак 1262, 1264, 1364
Полюх Иван 446, 448
Поляковский Г. 1572, 1576, 1578, 1584, 1592, 1602, 1604, 1606, 1610, 1612, 1614
Полянский Алексей 50
Полянский Йосиф 190
Полянский Олексій, Полянский Алексей 50
Поминальник Нестор 1118
Пономаренко 806
Пономаренко Александр 1474
Понятовский 1198
Понятовский 504, 528
Попель 1340
Попель Володимир («Лом», «Юрченко») 810
Поплавский 1426
Поплавский 242
Поплавский 514, 516
Попов 344
Попов 1790
Попов Владимир 954
Попов Микола, Николай 80, 882, 1366, 1562
Попова Инка 954
Попович Георгий 192
Попович Мирослав 50
Попович Мирослав 50
Попова Лидия 1116
Поржицкий 1772
Портновский 432
Портной 1544
Порхневский 628
Порхомчук 1742
Порш Микола 546
Посняков 1600
Постишев Павло, Постышев 82, 96, 120, 230, 236, 240, 248
Постоев 1750
Постоловский Михаил («Вальтер») 884
Потайчук 1834
Потирала Болеслав, Potyrala Boleslaw 1266
Потоцкий Владислав, Потоцкий 362, 638
Потоцкий Роберт, Potocki Robert 60
Потоцкий Роберт 60
Потрац див. Патрац Адольф
Потребейко 654
Похалюк Владимир 536
Поясов 1490
Правдыч Франц 200
Престер Ф. 522
Пржегодский Станислав 272, 448, 450
Привин 1730, 1732, 1752
Пригов Семен, Прыгов 1328
Прилипко 1336
Приль 1506
Пристайко Володимир 52, 64, 66, 70, 100, 132, 176, 182, 186, 190, 196, 198, 208, 234, 238, 256, 262, 276, 544, 588, 616, 846, 858, 1120, 1320, 1430, 1478, 1480, 1566, 1660, 1690, 1694
Приступа Томаш 462, 464
Приходько Микола 544, 626, 632, 662, 678
Пришивцин Антон, Пришивцын 1634
Прищепа Андрей 116
Прищепа Евдокия 116
Прищепа Иван 116
Прокочук Микола 1368, 1402–1406, 1424, 1426
Пронин 1796, 1798, 1810, 1816, 1818, 1820, 1822, 1826, 1836, 1840, 1854, 1860
Проппе Георгий 664, 666
Протасюк 1376
Процек 556
Проценко 1638
Проценко див. Луговой Ілля 1638
Прусский Иван 106
Прухняк Едвард («Север») 824
Пташинский Павел 190
Пташинський Станіслав, Пташинский Станислав 460, 500, 512
Пугаков Василий 1254
Пугач 956
Пузиенко Константин 1546
Пулей 1502
Путернога Игнатий 760

Путынский 1338
 Пухальский Валерьян 442
 Пушкарев 562
 Пшебышевский див. Пшибишевський Бо-
 леслав
 Пшеворский 808
 Пшевроцкий 658
 Пшедлянский Казимир 550
 Пшеничний 794
Пиенніков О. 52
 Пшибишевський Болеслав (Пшебышевский)
 1414, 1416
 Пшибышевский 264
 Пыш Семен 200
 Пышний 650
 Пянковский Даниил 1298
 Псяцкая див. Кжисцак Елена
 Пятак 244
 Пятаков 1118
 Пятница 98

 Рава Альфред 316
 Равич-Русецька Марія, Равич-Русецкая Ма-
 рия 318
 Рагулин Михаил 1278
 Радек 1312
 Радзиковский 354
 Радзишевский 504
 Радзівіловський Олександр, Израїль, Радзи-
 виловский 1236, 1268, 1284, 1300, 1308,
 1310
Радзівінович Вацлав, Radziwinowicz Wacław
 64
Радзіейовський Януш, Radziejowski Janusz
 206, 806, 810, 820, 884
 Радин 1562
 Радионов 1122, 1124
 Радулевич Семен 422
 Райкевич Йосип, Ранкевич Осип 192
 Ракита 184, 274, 1694
 Ракич 1330
 Ракус Феликс 124
 Ракуц 1426
 Ран Альберт див. Касперський Стефан-Ста-
 ніслав, Касперский Стефан-Станислав
 Рапаев 1704
 Рапорт 928
 Распутный 1736, 1766
 Распутько Василь 1700–1704, 1718, 1724,
 1730, 1732, 1796, 1798, 1840–1852, 1856
 Рассий 1648
 Ратинський-Футер Аркадій, Ратынский
 1380, 1478–1486, 1562
 Раткевич Йосип, Иосиф 296, 434, 436
 Рафальский 592
Рафальський Олег 54
 Рафальський Олег 54
 Рахимбах Юзеф 594
 Рачинская див. Здзеницкая София
 Рачинский 1368
 Рачинский 1504
 Рачковский Аким 1296, 1332, 1334, 1346
 Ребчевский П. 1570
 Рева 1660
 Ревуцкий Семен, Ревуцкий 428, 430, 1190
 Редер 1636
 Редько Филипп 452, 454
Резников И. 52
 Резниченко 1812
 Рейне Александр 1320
 Рейнерт Ульян 126
 Рейхман Лев 858, 864, 1310, 1316
 Ремов 1228, 1728, 1748
 Ремштрем 594
 Ренкачишский 1338
Репринцев В. 56, 78, 80
 Решетько 344
 Ржековский Леопольд 550
 Ржепецкий 465
 Ржепинский 1562
 Ржечинский 1438, 1440
 Ржечковский Иосиф 548
 Ржечковский Л. 520
 Рибинская 510
 Рибницький Стефан, Рыбницкий Степан 150
 Ридз-Смігли Едвард («Смігли», Ридз Едвард)
 74, 134, 1406
 Рижов Михайло, Рыжов 624
 Рід Джон 1280
 Ріттеншпорн Габор 46
 Ровинский Павел 1242
 Рогальский 592
Рогинский А. 56, 68, 72
Роговін Vadim, Rogovin Vadim 44
 Роговский 1310
 Роголь 1484, 1486
 Роголь Марк 616, 700
 Рогульский 424
 Родак 266
 Роденець Йосип, Роденец Иосиф (Родинець)
 442
 Родзаєвський Костянтин 1492
 Родзинский 1312
 Родкевич 532
 Рожек 98
 Рожек Степан 430

Розальский 1606
 Розанов Александр 80
 Розбицкий Кароль 1598
 Розе 208
 Розенбах Якоб 522, 548
 Розенбуш Самуил див. Вебер
 Розенцвейг 364
 Розин 806
 Розин Вильгельм 1242
 Розін Леон, Розин див. Конецкий Йосип,
 Конецкий Иосиф
 Розовський Наум, Розовский 1716
Розтальний Віталій 50
 Розтальний Віталій 50
 Розумек Зофія 994
 Розумек Мария 994
 Розумович Николай 476, 296
 Ройтман див. Леопольд Данило
Роквцький Ярослав, Rokicki Jaroslaw 62
 Роллан Ромен 888
 Роман 644
 Романов 1332
 Романский Витольд 392, 574
 Романчук Микола 1550
 Романюк Иосиф 1472
 Росляк 1208
 Росляк 1422
 Ростецкий Казимир, Ростецкий 438
 Ротштейн Яків 1670
 Ру Антон 662
 Рубиш Яков 1396
 «Рублевский» 1018
 Рублевський Иван, Рублевский Иван 1480
Рубльов Олександр, Rublow Oleksandr 52, 56,
 64, 78, 80
 Рубльов Александр 64
 Рудковский Петр 198
 Рудковський Михайло, Рудковский Михаил
 636
 Рудницка Устина 466
 Рудницкий Антон 1588, 1596
 Рудой Федор 1318, 1320
 Рудомино 560
 Рудяковский Семен 1612
 Ружицкий 348
 Ружицкий 1310
 Ружицкий И. 352
 Ружицкий Иосиф 912–920
 Ружицкий Яков 1278, 1310
 Ружковский 1316
 Рутковский 426
 Руцкий 1396
 Рыбинский 348

Рыжук Федор 1254
 Рыков 570, 900
 Рыковский Игнатий 1242, 1234
 Рынкевич Богуслав 200
 Рыхлевский 1424
 Рыхлевский Виталий 1296
 Рышка 568
 Рябчевский Каспер 1578, 1580, 1610
 Рябчинский 1318

Сабанский 334
 Сабельников 1314, 1344
 Саввин Павел 928
 Савенко 1314
 Савицкий 1332
 Савицкий 1342
 Савицкий 1570, 1590, 1616
 Савицкий 476
 Савицкий И. 1572
 Савицкий Михаил 550
 Савицька Марія, Савицкая Мария 934
 Савицький Владислав, Савицкий 1334, 1336
 Савінков Борис, Савинков Борис 70, 530
 Савович див. Мосейчук Хома, Фома
 Саврич див. Максимович Карл
 Савчак Василий, Васил 596, 646, 648
 Савченко 562
 Савчук 500
 Савчук Григорий 412, 414
 Савчук Надежда 120
 Савчук Сергій, Сергей 300, 428, 512
 Сагайдак 1124
 Сагалов 1666, 1668, 1684, 1696
 Сагуцкая 566
 Садовский 1562
 Садовский М. 522
 Саенко 1784
 Самарский 650
 Самбор 934
 Саміло Костянтин, Самило Константин 380,
 394, 572
 Самойлов-Бесідський Самуїл 536, 548, 554,
 792, 828, 896, 940, 980, 1274
 Самойлюк 1320
 Самосенко Александр 576
 Самохвалов 1672
 Самуельсон Ленарт 48
 Самутин 1638
Самуэльсон Ленарт 48
 Сапір Абрам, Сапир 1482, 1486
 Сапунцов Иван 586
 Сарницкий 1610
 Сарскова 1484, 1486

Саулевич Ян, Саулевич 138, 622
 Сахацкий 1758
 Сахневич Віктор 424
 Сачивко Анатолий 328
 Сачивко Антон 328
 Свентек 1316
 Свентек див. Свионтек
 Свенцицкий 1776
 Свидерский Иосиф 1290
 Свидзинский 1506
 Свиницкий 242
 Свиницкий 424
 Свиницкий Франц 1586, 1720
 Свионтек (Свентек) 364, 562, 576, 580
 Свирская Елена 330
 Свистун Иосиф див. Мазур Иосиф
 Свитальский 344
 Свідерський Ян, Свидерский 1366
 Свідзінський Павло, Свидзинский Павел 1382
 Своровский Иосиф 478
 Святская 934
 «Сгжид» див. Словацкий-Свентоховский Северин, Словацкий-Свентоховский
Себаг-Монтефіоре Саймон, Sebag-Montefiore Simon 42
 Себаг-Монтефіоре Саймон 42
 «Север» див. Прухняк Едвард
 Севрюк О. 372
 Седлеж Э. 524
 Седлецкий 1602
 Седлецкий 1344
 Седлецький Михайло, Седлецкий Михаил 142
 Секанович 296, 476
 Селяник Ефим 550
 Семенов 1134, 1504
 Семенова 636
 Семенюк 648
 Семчишин Стефания 1384
 Семчук Михаил 110
 Семчук Тимофей 110
 Сендзиковский Карл 566
 Сендзіковська Марія, Сендзиковская Мария 566, 938, 954
 Сенькевич 1720
 Сенюк 656
 Серафим 1334
 Серацинский 366
 «Сергей» див. Огонь-Догановський Михайло, Огонь-Догановский Михаил
 Сердюк 1662
 Сердюк Олександр 546
 Середницкий 298
 Серно 1126
 Серотюк див. Качуровский Федор
 Серпо 492
 Сивков Петр 110, 112
 Сидлер 366
 Сидоренко 1658
Сидоренко О. 52
 Сидоренко Петр 1312, 1330
 Сидорук Эдуард 1290, 1294
 Сидорчук 1652
 Сиземский Александр 190
 Сикорский 1608
 Сикорский 218
 Сикорский 244
 Сикорский 592
 Сикорский Иван 582
 Силецкий Ксенофонт 1550
 Силецкий Павел 1602
 Симаков 1420
 Симоненко Макар 438
Симоний Н. 46
 Симхович 1674
 Сингурский 1344
 Синдзиковский 1420
 Синькевич Викентий 1298
 Синяков 298
 Синяков 474
 Сироткин 310
 Сырцов Сергій, Сырцов 206
 Ситнік Яков, Сытник (Чарковский Михаил, «Залесский») 982, 994, 998, 1008–1012
 Сіска див. Зисько, Зысько Християн
 Скаковский 560, 572
 Скаковський Кароль, Скаковский 674
 Скаковський Павло, Скаковский Павел 674
 Скаковський Станіслав, Скаковский Станислав 674
 Скальський Т. 510
Скальський Теофіль, Skalski Teofil 62
 Скальський Теофіль, Скальский 62, 312, 510
 Скарбек-Шацький Болеслав, Скарбек-Шацкий 70, 134, 136, 350, 644, 1352, 1356, 1366, 1406, 1408
 Скаржинский див. Скоржинский
 Скверчинский 628
 Сквірецький Вікентій, Сквирецкий 380, 392, 564, 574
 Скворцов 334
 Скворцов 952
 Скляр 1126
 Скляревич Александр 1380
 Скомский 130

- Скоржинский (Скаржинский) 1416
Скоркин К. 70, 170–174, 186, 262, 320, 622, 712, 782, 1050, 1140, 1376, 1382, 1436, 1478, 1482, 1536, 1550, 1554, 1558, 1634
Скорневский 560
Скоробогатая Василиса 126
Скорупская 246
Скрипник 1746, 1772, 1820
Скрипник Василий, Скрыпник 1630, 1632. 1708, 1712
Скрипник Микола, Скрыпник 808
Скрипник Сафрон, Скрыпник 438
Скробат Алексей 1296
Скривинский 1340
Скрыпник 992
Скрыпницкий Александр 324, 326
Славинская 636
Славін Андрій, Славин 1324
Следжинский Генрих 548
Следзинский А. 518
Следзинский Э. 506, 516, 518
Слезинская, Слезинская 244
Слепчук 1242
Слива 1346
Сливинский Владимир 1580, 1592
Сливинский Иван 452, 454, 514
Сливинский Константин 1580, 1592
Сливинский Николай 1594
Слисаренко Григорий 584
Слівінський Казимир, Сливинский 142, 154, 1414
Сліпко Яніна, Слипко Янина 584
Слободзян В. 642
Слободзян Ян 642
Словацкий-Свентоховський Северин, Словацкий-Свентоховский («Сгжид», «Камиль», «Камиль») 84, 560, 786–794, 800–804, 808–812, 816–818, 824, 826
Сломинский Александр 130
Сломинский Гилярий 130
Сломинский Леонтий 130
Сломчинский 298
«Слюсарський» див. Ковальський Владислав, Ковальский
Смерчинский (Смерчинский) 504, 528
Смирнов 1736
Смирнов 326
Смирнов Павел 926
«Смігли» див. Ридз-Смігли Едвард
Смолий Валерій 48
Смолий Валерій 48
Смолович 794, 822, 1022, 1030
Смольный 1680
Смульские 326
Смульский Антон 328
Смульский Вовженец 328
Смульский Станислав 328
Смульський Вацлав 328
Смульський Генріх 328
«Снаг Ресив» див. Візер Ганс, Визер
Снацкий 138
Снеговой 1124
Соболевский Болеслав 1568
Соболевський Петро, Соболевский Петр («Бобровский») 440, 442
Собчак Иван, Иван 142
Сова 934
Сова Анджей Льеон, Sowa Andrzej Leon 104
Соврацкий 1338
Соголум 1208
Сойфертис 1692
Сойчук Александр 658
Сокал, Сокаль Казимир 200
Соколинский 242
Соколинський Давид, Соколинский 198, 356, 376, 590, 600, 638, 660
Соколін Дмитро 710
Соколов 1128
Соколов 1678
Соколов-Кречетов Сергій 98
Соколовская-Лещинская 510
Соколовский 1416
Соколовский 1576, 1594, 1608, 1612, 1616
Соколовский 242
Соколь 362
Сокольский 1022
Солдатенко Михаил 1342
Солженіцин Олександр, Солженицын Александр, Solzenitsyn Alexander 44
Солженіцин Олександр 44
Соловьев 1334
Солтыс Франц 666
Сомко 998, 996
Сорочан 1342
Сорочинский 1760
Сосинский 1340
Соснов 1788
Соснович Януш 148, 150, 160, 204
Сосновский 266
Сосновский Людвиг 448
Сосновский Цезарий 448
Сосновский Целестин 448
Сосновський Ігнатій (Добржинський) 68
Сотник О. 54
Сохацкий 266, 370
Сохацкий Стефан, Сохацкий 388, 644

- Сочивко Антон 266
 Спектор Марк 1668, 1676, 1680, 1682
 Спивак-Понятовский 630
 Спинальский 1278, 1312, 1332
 Сполянский 1332
Сребраковський Александер, Srebrakowski Aleksander 60
 Сребраковський Александер 60
 Срывкин 1422
 Стадник Станислав 1290
 Стадницкий 1340
 Сталин Йосиф, Сталин 42, 46, 50, 72, 80, 1264, 1634, 1640, 1642, 1682, 1790
 «Станиславский» див. Шишкевич Станіслав, Станислав
 Станкевич 532
 Станкевич 1028
 Станковский 1426
 Станюк С. 344
 Стариков Анатолий 200
 Старовойтов 826
Старовойтова О. 52
 «Стасек» див. Стасяк Віктор
 Стасяк Віктор (Берман Виктор, Берман Броніслав «Янковський», «Стасек», «Віктор») 80, 146, 160, 786, 798, 816, 818
 Стасяк-Конецкий 70
 Стауніц-Опперпут О. 70
Стахеви́ч Ю., Stachiewicz J. 76
 Стахов Михаил 1384
 Стаховский Виктор 1292, 1334
 Сташевский Иосиф 550
 Сташенко див. Кравчук Володимир, Владимир «Сташка» 890
 Стебновский 218
 Стелинговский Эдмун 646
 Стелюк Степан 494
 Стемилевский 640
Степень Станіслав, Stepień Stanislaw 64, 136, 140, 822
 Степень Станіслав 64
 Стемпулковский Бронислав 646
 Степанов 1118
 Степанов 596
Степанов А. 54
 Степанов Михайло 276, 278, 282, 536, 544, 548, 554, 1050
 Степанчук 1758, 1760
 Степанюк 1186
 Степанюк 1552
 Степанюк Ришард див. Фурман Іван, Иван
 Стерник 354, 534
 Стефани 664, 666
Стефановський Роман, Stefanowski Roman 134, 148
 Стирне Володимир, Стырне 194, 202, 264, 268
 Столяр 1342
 Столяренко 1628, 1766
 Стоняшек 662
 Сторож 238
 Стпичинський Александер, Стпичинский Александр «Нарциз Напиральський» 774
 Стрельцов 1592, 1608
 Стрелковський Йосиф, Стрелковский Иосиф 270, 466
 Стройлов, Строилов 1682, 1686
 Строкач Тимофій 842
Стронський Генрик, Stroński Henryk 58, 60, 62
 Стронський Генрик 58, 60
 Струков 524
 Струцинский 424
 Стрыжельский Вячеслав 912–920
 Студзинский Сигизмунд 334
 Стужинский 654
 Стукановский 1748
 Стус 650
 Стыйко 886
 Субоч Василий 656
Сувениров О. 52
 Судак Федор 1334
 Судул 550
 Суетов Трофим 554
Суецький Януш, Sujecki Janusz 352
Сулейа Влодзімеж, Suleja Włodzimierz 156
 Сулима 388
Суханек Люціян, Suchanek Lucjan 58
 Сухицкий 1128
 Суховецкий Иван 1594
 Сухой Семен 192
 Чеснулевич Антон 1402, 1408, 1422
 Сыромятников 1340
 Сычевич 1208
 Сычевский Александр 1582
Табачник Дмитро 50, 52
 Табачник Дмитро 50
 Тавлуй 1180
 Таганцев С. 68
Такер Роберт, Tucker Robert 46
 Такер Роберт 46
 Талалаевский 1684
 Талько 1590
 Талько 1652
 Талько-Гычина Севостьян 1186
 Танцюра 1022

Тарадзевич 360
 Тарасюк Сава, Савва 418
 Тарновский 1314
 Тарчевский Эдуард 1384
 Татарик Павел 1290
 Тейтенбаум 592
 Теодор Йосиф, Иосип 136, 314, 518
 Терадзинский 360
 Терефенко Василий 200
 Терещенко Василий 1644
 Терещук Николай 1254
 Терлецкий Николай 1506
 Терлицкий 1128
 Тернивский 1634, 1640
 Тетера Василий 1572
 Телешев Григорій, Телешев 1310, 1314, 1330, 1348
 Тимофеев-Яблонский 330
 Тимошенко 1484, 1650, 1780, 1782, 1788, 1792
 Тимошков 1024
 Тисовський Олександр 886
 Титков Петр 538
 Тихолаз Степан 984, 986
 Тичина Павло 1124
 Тищенко Дина, Тищенко див. Зайончковська-Тищенко Діна
 Ткаченко Микола 546
 Ткачук 1318
 Ткачук Янек див. Филиппов Виктор
Тожецький Пушард, Torzecki Ryszard 110, 112
 Токарев 488
 Токарский Людвиг 272
 «Токарські» див. Здзярський Мирослав, Здзярський
 Токман 1326
 Толстой 1550
 Толяренко Евстафий 550
 «Томаш» див. Домбаль Томаш
 Томашевич 1344
 Томашевский 326, 388, 506, 516
 Томашевский 798
 Томашевська Олена, Томашевська 934
 Томашевський Ромуальд, Томашевский 192
 Томин 1832
 Томкович 370
 Томусяк 238
 Тополин 1342
 Топор Йосиф 1288
 Торман Эдуард 1546
 Трайберт Альберт 1572
 Трахтенберг 1396, 1398
 Трач Зиновий 106, 108
 Трегубенко Николай 584
 Тржаска Юлия див. Касперская Юлия
 Трибель 644
 Трибулович Эдуард 1294
 Триліський Олекса Лукич, Триліський 1120, 1122, 1124
 Трипольский 1512
 Гришневская 244
 Троицкий 1476, 1696
Тронько Петро 50, 56
 Тронько Петро 56
 Троцький Лев 1342
 Троцький Франц, Троцкий 664
 Троян Георгий 200
 Трояновский 222
 Трубевский Михаил 1548
 Трукачев Григорий 1340
 Труфен Николай 1280
 Трушкін Яків, Трушкин 1688
 Тузанович Виталий 1288
 Тумин Александр 192
 Туркевич 592
 Туробольский 550
 Туровский 826
 Туровский Антон 1722
 Турстон Роберт 46
 Турянський Роман, Турянский (Кузьма Роман) 806, 810, 882
 Тутаковський Сигізмунд, Тутаковский Сигизмунд 142, 154
 Тухачевський Михайло 68
 Тучевский 1242
 Тхоржевская Наталия 1506
 Тыминский Иосиф 1574, 1600
 Тымков 886
 Тымчук 346
 Тыць Кароль 440, 442
 Тыць Станислав 440, 442
 Тыць Теофил 440, 442
 Тычинский 1776
 Тычинский Иосиф 1720
 Тютюнник Юрко 78
 Удовиченко Александр 444
 Улам Адам 46
Улам Адам, Ulam Adam 46
 Улановский Берко 582
 Ульмер Вольдемар 262
 Улятовская 510
 Уманський Яків, Уманский 928
 Унгер Костантин 194
 Ундерко Казимир 1554, 1556
 Уншліхт Йосип, Юзеф, Уншлихт 68, 822

Ур'яш Ян, Уряш 736–742, 746, 750, 754, 756
 Урода 238
 Урсул 1122, 1124
 Урфа 532
 Успенський Олександр, Успенский 52, 88,
 1204–1210, 1214, 1218, 1220, 1226, 1240,
 1246, 1248, 1276, 1280, 1282, 1304, 1310,
 1316, 1372, 1374, 1378, 1380, 1384, 1386,
 1392, 1394, 1398, 1432–1436, 1440–1448,
 1472, 1478, 1482, 1486, 1502–1508, 1514–
 –1522, 1658–1662, 1666, 1668, 1672, 1678,
 1694, 1698, 1740, 1746, 1748, 1828, 1834,
 1852, 1854, 1858
 Устименко 1126
 Устименко Федор 1336
 Устинович 370

Файнер Маркус 1502, 1504, 1512
 Фалин 482
 Фальк 810
 Фалько 1422
 Фарина В. 520
 Фастов 636
 «Федзь» див. Бей Федір, Федор
 Федин І. 490, 492
 Федин Степан 200
 Федоров 1264, 1266
 Федоров 1400
 Федоров Микола 190, 322, 340
 Федоров Михайло, Михаил 1620, 1622, 1628,
 1630, 1636, 1700, 1712, 1718, 1724, 1728,
 1732, 1758, 1760, 1784, 1816, 1818, 1824–
 –1836, 1840, 1846, 1852, 1854
 Федоров-Берков Федір 1674
 Федорович 1190
 Федорчук 676
 Фельдман 1688
 Фельдман Лейба 1396
 Фельдман Софія, Софья 1654, 1804, 1808
 Ферাপонтов 1314
 Ференс 1736, 1752
 Фестер-Врублевский 264, 390
 Феськов 1614
 Фидык Юрій див. Задружний Юрій, Юрій
 Фикович 244
 Филипас 1264
 Филипович 550
 Филиппов Виктор (Ткачук Янек) 408, 410
 Филипповский 350
 Финшвал, Финшваль, Финшвальд 332, 504,
 530, 532
 Фишер 1790
 Фишер 594

Фідик Станіслав див. Задружний Юрій,
 Юрій
 Філіпович Антон, Филипович 192
 Фішер Йосип, Фишер Иосип 1138, 1148
 Фішер, Фишер Рут (Ейслер Елфрида) 206
 Фогелевич 350
 Фойна 1566
 Фольк («Янек») 804, 810
 Фомин 476
 Фомич Федор 660
 Форнальський Іван 468, 470, 500, 514
 Фосс 1344
 Фрадинский 1338
 Франко Іван 886
 Франко Петро 886
 Франц 1758, 1760, 1826
 «Франц» див. Лисовский Антон
 Францевич Карль (Вишневецький, Вишнев-
 ский Карл) 192
 Франчук 1576
 Френкель Олик 1384
 Фридман Федор 1544
 Фризендорф Соня 718, 756, 766, 768
 Фріновський Михайло, Фрииновский 82, 170,
 212, 262, 838, 874, 1206, 1376, 1390–1394,
 1436, 1442, 1446
Фролов М. 1366
 Фурер В. («Бриль») 884
 Фурман Деонисий 410
 Фурман Іван, Іван (Петренко Микола, Сте-
 панюк Ришард) 408, 410

Хаемский 462
 Хаимик 594
 Хаїнський Карп, Хаинский 292, 294, 406,
 1192, 1194
 Хаїнський Петро, Хаинский Петр 84, 862, 864
 Хайдуков 1420
 Хайдуковский 1420
 Халемский (Халемкий) 1666, 1696
 Ханевич С. 348, 392, 506, 516
 Харитонов 1760
 Харитоновский 1228, 1327
 Харченко 444
 Харченко Гавриил 484
Хаустов Володимир 48, 80
 Хаустов Володимир 48
 Хачатурьянец 652
 Хвиля Андрій (Олінтер Андрій) 1122
 Хилимский 1426
 Хименко Николай 584
Хлевнюк Олег 46
 Хлевнюк Олег 46

- Хмелевский 1278, 1310, 1332, 1336, 1516
 Хмелевский Юстиан 442
 Ходаковский Иван 416, 418
 Холодняк 1186
 Хома 266
 Хомяк 676
 Хомяков Михайло 1480–1486
 Хоржевский (Харжевский) 1006
 Хоронжевский Антон 1618
 Хотимский 1790
 Хомяновский Петр 270, 466
 Храновский Ян 1516
 Храпач Никонон 1758–1762
 Храпун 892, 908, 970, 992, 1008
 Христюк Павло 546
 Хрущов Микита, Хрущев Никита 44, 1432, 1436–1440, 1476, 1638, 1664
 Худой 266, 332, 504
- Цабановський Марек, Cabanowski Marek* 1206
 Цабенко 672
 Цалко Доминик 1604
 Цаль-Цалько Вікентій, Цаль-Цалько Вікентій 270
 Цветков 948
Цвілюк Семен 50
 Цвілюк Семен 50
 Цемняк Ян 1330, 1342
 Ценцелевич Єрофій, Єрофей 1566, 1568, 1574, 1582, 1590, 1598
 Церр 330
 Цесарук Ігнат 300, 424, 426, 1190
Цесельський Станіслав, Ciesielski Stanislaw 60
 Цесельський Станіслав 60
 Цеслик Роман 1444
 Цеслик Станіслав (Маркевич) 1442, 1444
 Цизман Вениамин 450
 Цизман Густав, Цызман 272, 448, 450
 Цизман Фридрих 450
 Циоха 444
 Цирульницький Михайло 1662, 1670
 Цицero 510
 Цопа 556
 Цыбенко А. 344
 Цыбульський Павел 1394–1398
 Цыцарев 344
 Цюпа 348, 380, 382
- Чагайда Владимир 1546
 Чайковский Виктор 194
 Чалков 1638
 Чапский Владимир 200
 Чапчай 1676
- Чарковский Михаил див. Ситнік Яков, Сытник
 Чарнецкая 934
 Чарнецкая Женев'ева (Чарневська) 510
 Чаусский 814
 Чебан 1318
 Человский 1426
 Чемеринський Ісаак див. Маслов Аркадій
Ченцов Віктор 48, 56
 Ченцов Віктор 48
 Чепелинский 494
 Червинский Стефан 476
 Червинский Эдуард 476
 Червонюк 116
 Чердак Мойсей 846
 Черенкевич 1022, 1030
 Черепин 1698
 Черкез 1728, 1752
 Черненко 388
 Чернецкий 1412
 Чернецький Михайло, Чернецкий Михаил 318
 Черно 1122
 Чернов 1314, 1344
 Черногребел Александер 966–972
 «Чернюк» див. Ліпінський Андрій, Липински
 Чернявский 1124
Черушев Н. 52
Черченко Ю. 52
 Чесневский 628
 Четаков А. 586
 Чиж 1242
 Чижик 1344
Чирко Богдан 54
 Чирко Богдан 54
 Чирський Франц, Чырський 664, 666
 Чистосердов 1134
 Чмола Іван 886
 Чорний 98
 Чугунов 1326
 Чудаевич В. 1016
 Чудаевич И. 1016
 Чуй Иосиф 1316
 Чумай Максим 112
- Шабельский Петро 1342
 Шаблювский Никон, Николай 440, 502, 514
 Шаблювський Євген, Шаблювский 438, 440
 Шагурський Олександр, Шагурский 936
 Шайко Николай 200
 Шалацкий Станіслав 1506
 Шалашинский 1596
 Шалтыяк 518

Шамрило 1684
 Шамро-Вовк 1690
 Шандерт 1134
 Шандурский Б. 350
 Шантарь 1198, 1414, 1416
 Шапиро 1348
 Шаповал Микита 1124
Шаповал Юрїї (Schapowal Jurij, Shapoval Yuri) 48, 50–54, 64, 66, 70, 100, 132, 176, 182, 186, 190, 196, 198, 208, 234, 238, 256, 262, 276, 544, 588, 616, 846, 858, 1120, 1236, 1264, 1320, 1430, 1478, 1480, 1566, 1660, 1690, 1694
 Шаповал Юрїй 48, 50
 Шаповалов 1316
 Шаповалов 1672
 Шаров Микола (Шавер) 180, 182, 284–288, 306, 398, 498, 614, 616, 694, 700, 864, 870, 1264
 Шатоб 110
 Шатунов Александр 200
 Шафранский А. 1610
 Шац 1318
 Шваров 1128
 Шварц Михаил 1344
 Швед 1190
 Швед Ульян 298, 426, 428, 430, 512
 Шведов 388
 Шведовський Павло, Шведовский Павел 436, 438
 Швец Ефим 128
 Швец Матвей 128
 Швидкий Андрїй, Швыдкий Андрей 676
 Шебровский 244
 Шевелевич див. Агранов Яків (Янкель)
 Шевчик Федор 198
 Шевчук Роман 1806
 Шелевицкая 646
 Шелехес Ілля 1368
 Шелленберг Павел 636
 Шемпер Йосиф 1650, 1786, 1792, 1794
 Шемульский Франц 1584
 Шенкман див. Гришин (Герш) Григорій
 Шенфельд Алоїзій 338, 936
 Шепеленко 692
 Шеремета В. 1602
 Шеремета-Понькевич Виктор 1602
 Шерженевич див. Шершневич
 Шершеневич Владимир 200
 Шершневич (Шерженевич) 504, 526
 Шехтер Хава 584
 Шибінський Анатолій, Шибинский Анатолий 190
 Шигорин 1544, 1548
 Шидловський Карл, Шидловский 326, 328
 Шидловський Станіслав, Шидловский Станислав 418, 420
 Шижанский 1516
 Шик 1682
 Шило 1746
 Шиманская Евгения 1554, 1556
 Шиманський Валер'ян, Шиманский 1366
 Шиманський Діонісій, Шиманский 936
 Шип (Вашкевич) 1384
 Ширба Николай 890
 Широкий Іван (Майський) 1688
Шитюк Микола 50, 56
 Шитюк Микола 50, 56
 Шихевич Владислав 426
 Шишкевич Станіслав, Станислав («Станиславський») 360, 366, 502, 526, 598, 600
 Шишневский 1600
 Шишов див. Гржелчак
 Шкараба 568
 Шкода В. 518
 Шкода Павел 1336
 Шкутенко Афанасий 658
 Шлешинский Владимир 194
 Шмаєвич див. Агранов Яків (Янкель)
 Шмидт Карл 312, 314
 Шмидт Рубин 1232, 1242
 Шмидт-Доберский 560
 Шмїдт Людвіг, Шмидт 312, 314
 Шмулевич 1326
 Шмуленсон Йосиф 1546
 Шокура Йосиф, Йосиф 422
 Шостак 574
 Шостак Ф. 352
Шошков Євген 50
 Шошков Євген 50
 Шперкович 1422, 1424
 Шперлінг Еммануїл, Шперлинг 320, 970, 1486
 Шпилевой Иван 1230, 1242
 Шпильберг Эммануил 1654, 1806
 Шпинь Мария 1252
 Шрамко 934
 Штайн-Каменський Генрик («Домський») 314
 Штайн-Краєвський Владислав, Краевский («Александр», «Броніслав», «Боровський») 798
 Штаюра Антон 366
 Штейнбах Леопольд 416
 Штейнберг 1684
 Штейнгардт Сруль 1546
 Штек Александр 1720

- Штольц 208
 Штгрезе Георгій 666
 Штыль 1126
 Шудрак 114
 Шульгин 1124
 Шульман 1314
 Шульц 1594
 Шульц 1740
 Шульц Оскар 340
 Шульц Станислав 1292
 Шульцанн 1778
 Шуляковский Иван 1612
 Шумський Олександр, Шумский 544, 820, 882
 Шумський Ромуальд, Шумский 194
 Шуровський Олександр, Шуровский Александр 194
 Шурячковский Константин 1342
 Шустицкий 518
 Шухман Григорій 1486
 Шюрман 1312
- Щегула Героні́в, Szczegóła Hieronim* 1266
 Щепковська Софія, Щепковская София 628
 Щербина 1118
 Щербинский 1280
 Щесняк 390
 Щетбо-Гавич 550
 Щетинский 1424
- Эберле Яков 638
 Эдель Густав 1806
 Эйсмонт 1336, 1568
 Эйшишек (Эпшишек) 386, 516
 Эндик Юлиан 648
 Эндржейчик 516
 Эпшишек див. Эйшишек
 Эрнт 208
- Юденич Микола 530
 Юзжд 300
Юнге Марк, Junge Mark 44, 54, 72, 74
 Юнге Марк 54
 Юркевич Иван, Иван 452, 454, 502, 514
 «Юрченко» див. Попель Володимир
 Юршо 514, 516
 Юрьевая 1314
 Юрьев-Бык 1752
 Юцкевич П. 1016, 1018
 Юшкевич Василь 1402, 1404
 Юшкевич Михайло 566
- Яблоновський Марек, Jablonowski Marek* 166
 Яблонский 1318
- Яблонский Антон 1190
 Яблонський Олександр, Яблонский Александр 1382
 Яворская 314
 Яворский 442
 Яворський Матвій, Яворский Матвей (Дубницький Матвій, Дубицкий Матвей, «Матюша-Зеленый») 152, 154, 562, 788, 798, 794, 806–814, 820, 886
 Яворський Христоф 62
Яворський Христоф, Яворский, Jaworski Krzysztof 64, 164, 826
 Ягельницкий 938
 Ягмин Станислав 954
 Якименко 1242
 Якір Йона, Якир 1372
Яковлев Александр 46
 Яковлев Евгений 634
 «Яковлев» 408
 Яковлев Олександр 46
 Яковчук 562, 570, 572
 Якубов Александр 192
 Якубовский 1426
 Якубчик 656
 Якусевич Адольф, Якусевич 192
 Якушев Лаврентій (Бабкін) 86, 1050, 1056, 1182, 1202, 1226, 1230, 1234, 1250, 1258, 1746, 1748, 1780, 1782, 1790
 Якушевский 674
 «Ян Анджеевський» див. Павловський Тадеуш, Павловский
 Яндульский 1278
 «Янек» див. Фольк
 Яник 848, 854
 Яницкий Карл див. Катущий Михаил
 Яницький Костянтин, Яницкий Константин 458
 Яницький Франц, Яницкий 458
 Янишевский 1344
 Янкович Семен 1484, 1486, 1570
 Янковский Б. 1570
 «Янковський» див. Стасяк Віктор
 Яновский 1208
 Яновский 654
 Яновский Казимир 538
 Яношко 554
Янсен Марк, Jansen Mark 50
 Янсен Марк 50
 Янцовский Антон 556
 Янчицкий 1316
 Яремчук-Вербицкий 436
 Яржемский 300
 Яркин 1802, 1804, 1808
 Яровенко 1242

Ярозальский-Розальский 446

Яроцкий Юрий 458

Ярош 1330

Ярош Н. 1016

Ярский Сжи, Jarski Jerzy 166

Ясеневиц Иван 1578

Ясенський Бруно, Ясенский (Зисман Віктор)
64, 824

Ясєвіч Христоф, Jasiewicz Krzysztof 62

Ястржемский 316

Яхневич 1520

Яценко 1376, 1378

Яцишин Степан, Яцышин 492, 494

Яцковская 244

Яцковський Ян Марія, Jackowski Jan Maria 64

Яцун Афанасій, Афанасий 676, 678

Яцун Михаил 678

Яшнин 1128

INDEKS GEOGRAFICZNY

- abadzki rejon 1843
Abchaska ASRS 1559
Abisynia 1373
Adamowka (rejon czechryński) 1771
Adamowka (rejon krasnoarmiejski) 427
adżamski rejon 1129
Afganistan 567
Afryka 1447
Akmolińsk 187
Aleksandria 675
Aleksandrowka 1801
Aleksandrowsk 381
aleksandryjski rejon 1127
Altaj, góry 955
Ameryka zob. USA
Amsterdam 43
amwrosijewski rejon 651
Andriejewka 1435
andruszowski rejon 1243, 1259
Anglia zob. Wielka Brytania
Ankara 775
antoniński rejon 251, 1317, 1365
Archangielsk 299, 1635
Armawir 111
Artemowsk 375, 599, 653
artemowski rejon 591
Astrachanka 405
Austria 887, 1247, 1373
Austro-Węgry 75, 1369
Azejberdżan 171
Azja Środkowa 187, 451, 801, 805
Azowskie Morze zob. Morze Azowskie
Azowsko-Czarnomorski Kraj 1207, 1331, 1689
- bachmacki rejon 1179
Baku 1433, 1437, 1439
Bāl̄ti zob. Bielcy
Bałakleja 505
bałaklejewski rejon 531
Bałakława 1427
bałcki *ujezd* 199
Bar 1003, 1007, 1013, 1367
Baranowicze 1025
Baranowka 1311
baranowski rejon 227, 241, 253, 1191, 1231,
1235, 1243, 1253, 1257, 1259, 1313, 1581,
1805, 1853, 1861
Barasze 273
baraszewski rejon 253, 449, 451, 1231, 1233,
1257, 1259, 1595
barwienkowski rejon 1279
- Baryszewka 453
baryszewski rejon 447
basztański rejon 1129
Bazalija 1473
bazalijski rejon 253, 1319, 1473, 1477
Bazar 1861
bazarski rejon 1259
Bejrut 567, 947
Belgia 99, 595
Belgrad 567
berdyczowski rejon 1189, 1259
Berdyczów 75, 315, 565, 575, 577, 933, 961,
1229, 1241, 1359, 1419, 1425, 1439, 1447,
1629, 1731, 1749, 1753, 1815, 1829
berezdowski rejon 229
Berlin 99, 111, 147, 149, 527, 533, 803, 881–885
Besarabia 1119
Biała Cerkiew 75, 273, 291, 299, 401, 409, 411,
431, 473, 479, 501, 933, 935, 1405, 1663,
1665
białocerkiewski *kust* 185, 273
Białocerkiewszczyzna 493, 495
Białomorsko-Bałtycki Kanał 1445
Białoruska SRS (BSRS) 77, 183, 321, 587, 713,
961, 1227, 1321, 1481
Białoruś, *Weissruthenien* 43, 63, 75–79, 359, 369,
451, 531, 567, 961, 1207, 1355, 1485
białostockie województwo 107
Białystok 317, 821
Bielcy (Bāl̄ti) 667
Bielsko 755
Bielokorowicze 411, 421, 423, 431, 443, 449
bielokurakiński rejon 643, 645
bielowodzki rejon 645, 647
bieriezniegowacki rejon 1129
Bieriezowka (Bieriozka) 881, 897
Bieriozka zob. Bieriezowka
bierszadzki rejon 1643
Biłohorodka 53
Bobryk 457
Bogatoje 429
Boguczany 435
bohodurowski *ujezd* 133
bokowski rejon 593
Borodianka 1433
Borowa Rudnia 821
Borowica Wielka 115
Borszczajówka 479
Borszczewka 245
borszczowski powiat 989
Borszczów 1001, 1005

boryński *ujezd* 139
 Borysław 809
 Braclaw 481, 575
 braclawski rejon 353, 535
 Brahilów 337
 Bratysława 947
 briańska gubernia 1237
 Bronica 457, 865
 Bronniki 1621
 Browary 271
 brusilowski rejon 1259, 1831
 Brusilów 471
 brzeski obwód 961
 Brześć Litewski 555, 1187
 Brzuchowice 997
 BSRS zob. Białoruska SRS
 Buczki 479
 Budapeszt 1353
 Bugurusłan 1341
 Butowo 787, 827
 Butycha (Butychy) 457
 Butychy zob. Butycha
 Bydgoszcz 749

chaczewacki rejon 1781
Chalawynskie, uroczysko 53
 Charkowce 1473
 charkowska gubernia 133, 239
 charkowski obwód, *Charkiwśka oblast'* 153,
 239, 257, 277, 501, 505, 529, 559, 565, 605,
 607, 649, 859, 1051, 1059, 1065, 1141, 1163,
 1213, 1237, 1273, 1277, 1279, 1309, 1311,
 1323, 1331, 1339, 1451, 1457, 1459, 1517,
 1669–1675
 Charkowszczyzna, *Charkiwszczyzna* 229, 505,
 1061, 1485, 1669–1673
 Charków, *Charkiw* 69, 75, 85, 121–125, 135,
 139, 151, 165, 209, 257, 265, 267, 299, 315,
 347, 359, 363, 365, 369–373, 393, 395, 437,
 463, 487, 505, 511, 515, 519, 527, 529, 561,
 565, 567, 573–577, 591–599, 621, 653, 657,
 659, 675, 681, 797, 807, 821, 893, 961, 969,
 999, 1017, 1019, 1023, 1029, 1117, 1277–1281,
 1311–1315, 1331–1353, 1357, 1365, 1367,
 1397, 1405, 1427, 1429, 1517, 1675, 1763,
 1797
 Chersoń 325, 327, 337, 341, 527, 1115–1119,
 1125, 1133
 chersoński *ujezd* 177
 Chiny 1267
Chmelnycka oblast' 627–633, 663–677
 chmielnikowski rejon 1563
 Choptincy 247
 chorłowski rejon 1119

Chorów, gmina 105
 Chotynicze 653
 Christinowka 1363
 christinowski rejon 495, 497
 CSR zob. Czechosłowacja
 curupiński rejon 1133
 Cykowo 913, 921
 czapliński rejon 1119
 czapowicki rejon 173, 483, 1259, 1513
 Czarne Morze zob. Morze Czarne
 Czechosłowacja (CSR) 99, 463, 1341, 1553
 Czechy 569
 czechryński rejon 1771
 Czelabińsk 107, 657
 czelabiński obwód 177, 199, 657
 Czemerowce 627
 czemerowiecki rejon 253, 627
 czerkaski *kust* 185, 273
 czerkaski rejon 459
 Czerkasy 69, 81, 269, 287, 291, 295, 297, 303,
 401, 411, 435–439, 447, 457, 459, 563, 889,
 893, 897, 1405
Czerkaszczyzna 49
 czerniachowski rejon 1231, 1233, 1243, 1259
 czernihowska gubernia 859
 czernihowski obwód, *Czernihowska oblast'* 209,
 277, 309, 313, 317–321, 501, 565, 605, 607,
 961, 971, 973, 1061, 1065, 1169, 1175–1181,
 1213, 1239, 1275, 1309, 1453, 1457, 1461,
 1565, 1661, 1689
 czernihowski rejon 141
 Czernihów, *Czernihiw* 135, 165, 309, 313–319,
 621, 961, 971, 1133, 1175, 1182
 Czerwone zob. Swinnaja
 Częstochowa 749
 Czmiel 441
 Czortków 109, 1001, 1003
 Czudnow 1229
 czudnowski rejon 1259, 1513
 Czugujew 1345
 Czyżewka 1231
 Czyżowka 1587, 1603

Dachnowka 247
 Daleki Wschód 97, 99, 187
 Dalekowschodni Kraj (DWK) 101, 143, 333,
 465, 1137, 1233, 1391, 1489, 1493
 Dąbrowsk (?) 815
 Derażnia Podolska 675
 derażniański rejon 631, 675
 Dębica 105, 107
 Diatłowo zob. Zdzięcioł
 Dierżanowka 1563
 dmitrijewski rejon 1179

Dniepr, rzeka 573, 1363, 1419
 Dnieprodzierżyńsk (Kamienskoje) 115, 205, 207, 223, 349, 379–395, 507, 519–523, 539, 549, 573, 575, 1279
 Dniepropietrowsk 165, 205, 211, 265, 349, 379–387, 391, 393, 397, 507, 517–523, 537, 539, 549, 555, 575, 621, 913, 1123, 1279, 1281, 1365, 1429, 1671
 dniepropietrowski obwód, *Dnipropetrowska oblast'* 119, 183, 199, 205, 209, 211, 223, 277, 281, 379–387, 395, 397, 501, 515, 517, 537, 539, 549, 551, 555–559, 565, 575, 605, 607, 929, 1059, 1065, 1083, 1113, 1115, 1135, 1213, 1233, 1237, 1273, 1277, 1279, 1309, 1323, 1433, 1451, 1453, 1457, 1459, 1475, 1479, 1483, 1485, 1659, 1669, 1671, 1689, 1717
 Dniepropietrowszczyzna 681, 1127
 Dniestr, rzeka 903, 1369
 dobriański rejon 973
 dobrowieliczkowski rejon 333, 505
 doliński powiat 105
 doliński rejon 1119, 1133
 Dolnowołyżański Kraj 187
Doneczczyna 57
 Donieck, *Doneck* zob. Stalino
 doniecki (stalinowski) obwód 151, 199, 201, 257, 277, 281, 321, 357, 361, 363, 367–373, 377, 501, 525, 559, 563, 565, 577, 591, 593, 605, 607, 639, 651, 661, 859, 1059, 1063, 1071, 1089, 1207, 1211, 1237, 1273, 1277, 1309, 1341, 1343, 1451, 1457, 1459, 1635, 1797
 Dowbysz zob. Marchlewsk
 Dowgino 1571
 Drohobycz 887
 Drowianoj Post 833, 839
 Drużkowska 1341
 Dubniki (Dupniki) 1393
 Dubrowo 833
 Dunajowce 991, 993
 dunajowiecki rejon 913, 915, 1319
 Dupniki zob. Dubniki
 DWK zob. Dalekowschodni Kraj
 dzierżyński rejon 347, 1259, 1513
 Dzikunka 1575

 Emilczyn 411, 675, 1035, 1199
 emilczyński rejon 253, 409, 441, 443, 449, 451, 871, 875, 1183–1191, 1201, 1227, 1229, 1241, 1253, 1257, 1259, 1577, 1587, 1291
 Estonia 99, 1285
 Europa 57, 63
 Europa Środkowa 45
 Europa Środkowo-Wschodnia 61
 Europa Zachodnia 59

 Felsztyn 665, 1279
 Finlandia 1285
 Fiodorowka 1571, 1573, 1617,
 Fiume 921
 Francja 99, 165, 363, 371, 373, 445, 531, 789, 813, 821
 frie-hekkertowski rejon 1113
 Frunze 827

 Gabrowka 1233
 Galicja 73, 153, 493, 657, 671, 887, 1121
 Garwolin 849
 Gdańsk 149, 881, 883, 891, 1207
 Generalne Gubernatorstwo 1121
 Germakówka 989, 1001, 1003
 Gieraldowka 1253
 gołopristański rejon 1133
 Goniądz 363
 gorkowski obwód 1523
 Gorłowska 151, 369, 505, 575, 1277
 gorłowski rejon 347, 365–369, 599, 659, 1277, 1797
 Gornostajewka 961, 969
 gorodecki rejon 253, 641, 669, 671, 1359, 1367
 Gorodok 649
 Górny Śląsk 73, 267
 Grodzisk Mazowiecki 835
 Gródek Podolski 665
 gruszkowski rejon 335
 Gruzjińska SRS 277, 1479, 1559
 Gruzja 205, 1479
 Gryszewcy 939
 Gukow 245
 Gulsk 1243, 1601
 gusiewski rejon 1801
 Guty 245

 Hajsyn 417, 503, 1003–1007
 Harbin 1493
 Hawana 207
 Helsingfors (Helsinki) 531
 Hiszpania 1403
 Hołowaniwsk 337
 hołowaniwski rejon 337
 Homel 69, 365, 539, 1027
 Horbulow 479
 Horodnia 319
 Horodnica 449, 479, 501, 1227, 1229
 horodnicki rejon 227, 293, 405–409, 455, 513, 865, 875, 1183, 1189, 1191, 1201, 1241, 1251, 1253, 1257, 1393, 1513, 1861
 Horoszki 479
 Hoszcza, gmina 107
 Hrebinka 437, 439, 1363

hrebinkowski rejon 469
 Hreczany 237, 239, 565, 571, 575, 1317, 1359,
 1363, 1421
 Humań 75, 89, 287, 291, 339, 401, 477, 569, 577,
 893, 1665
 humański *kust* 185
 humański rejon 297, 345, 475
 Humańszczyzna 473, 475, 493–497, 893
 Humieńce 665
 Husiatyn 913
 Hust 947

iliniecki rejon 535
 Illicziwka 153
 Irak 567
 Iran 365, 1433
 Irkuck 471
 Iwanowka 1591
 Iwanowo-Wozniesieński (Iwanowo) 97
 iwanowski obwód 197, 1237, 1431, 1801
 Izasław (Zasław) 115, 243, 437, 1395, 1397
 izasławski rejon 243, 253
 Izjum 1429
 Iżewsk 329

Jabłonowoje 1233
 Jałta 1345
 Jałtuszków 503
 Jamburg 549
 Jampol 1341
 jampolski rejon 1341
 januszpolski rejon 1259, 1721, 1845
 Japonia 585
 jarmoliniecki rejon 253
 Jarmolińce 665, 1359
 Jaropowicze 1243
 Jarosław 299, 313, 433, 511, 665
 jarosławska gubernia 1367
 Jaruń 419, 503, 1227, 1229
 jaruński rejon 117, 227, 411–419, 423, 429, 453,
 515, 1183–1191, 1231, 1235, 1241, 1251, 1257
 jekaterynosławska gubernia 175, 177, 183
 Jelizawietgrad zob. Kirowo
 jelizawietgradzki *ujezd* 177
 Jelizawietowka 1617
 Jenisejsk 821
 jenisejska gubernia 435
 Jugosławia 99
 Juryńce 107
 Juziefowka 1583
 Juzowka zob. Stalino
 Jużnyj Bug, rzeka 337, 1363, 1419

kachowski rejon 1119

Kaletyńce 303
 Kalinin 267
 Kamieniec Podolski 59, 109, 111, 131, 187, 257,
 301, 447, 463, 503, 525, 563, 565, 569, 573,
 627–633, 663–675, 679, 681, 989, 991, 995,
 1317, 1353, 1357, 1359, 1367–1371, 1473,
 1513, 1555, 1557
 Kamieniecczyzna 667, 1373
 kamieniecki *ujezd* 985
 kamieniecko-podolski obwód 85, 545, 603,
 605, 611, 627–633, 663, 667–679, 685, 1061,
 1065, 1099, 1213, 1239, 1275, 1309, 1317,
 1321, 1323, 1359, 1365–1373, 1395, 1447,
 1453, 1457, 1461, 1473, 1513, 1543, 1549,
 1555, 1693
 kamieniecko-podolski rejon 245, 253, 665,
 1011, 1365
 Kamienny Majdan 237
 Kamienskoje zob. Dnieprodzierżyńsk
 Kanada 947
 Kanuny 1615
 Kańsk 297, 435
 kański rejon 435
 Karaczew 665
 karagandzki obwód 231, 237–241
 Kartaly 187
 Kaszpierowka 947
 Katierinowka 89, 1587
 Kaukaz 77, 1353
 Kaukaz Północny 339
 Kazachska SRS (ASRS) 241, 713, 1489, 1493
 Kazachstan 59, 61, 81, 137, 225, 227, 231,
 237–243, 249, 251, 337, 441, 443, 455, 515
 Kazań 961, 965–969
 Kielce , 635, 1005, 1443
 kijowska gubernia 97, 101
 kijowski *kust* 185
 kijowski obwód, *Kyjiwska oblast'* 53, 81,
 85, 117, 181–185, 191, 227, 231, 237–241,
 249–253, 269, 271, 275, 277, 285–289, 293,
 297, 301, 303, 307, 363, 399–403, 411, 431,
 439, 443–447, 453, 463, 469–477, 485, 493,
 495, 499–503, 511, 559, 565, 569, 577, 605,
 607, 615, 617, 681, 695, 701, 847, 859, 865,
 871, 875, 881, 897, 939, 945, 947, 979, 1059,
 1063, 1105, 1211, 1239, 1263, 1273, 1281,
 1309, 1323, 1375, 1433, 1435, 1451, 1455,
 1459, 1523, 1551, 1565, 1623, 1629, 1659,
 1663, 1669, 1671, 1677 1689, 1695, 1771
 kijowski okręg 97
 Kijowszczyzna, *Kyjiwszczyzna* 57, 307, 499,
 577, 681
 Kijów, *Kyjiw passim*
 Kireńsk 471

Kirgiska SRS 797, 827
 Kirgizja 827
 Kirowo (Jelizawietgrad, Zinowjewski) 207, 325,
 333, 339, 341, 505, 533, 1115–1119, 1123,
 1133, 1135
 kirowski obwód 1325
 kirowski rejon 1131
 Kisłowodzk 315
 Kiszyniów 509, 903, 907
 Klembowka 243
 Klenowaja 409
 Klimontów 825
 Koczubiejew 245
 Kojrankagas, uroczysko 675
 Kokomieńce zob. Kokoszyńce
 Kokoszyńce (Kokomieńce) 1473
 Kołki 1473, 1477
 Kołodianka 1243
 Kołyma 149
 Komi ASRS 277, 479
 Komsomolsk 1319
 komsomolski rejon 1319
 Konstantynowka (na Krymie) 381
 Konstantynowka (w Donbasie) 365, 367, 573,
 599, 655, 1347
 konstantynowski rejon 373
 korniński rejon 1259
 Korosteń 117, 287, 291, 401, 405, 411, 421, 449,
 473, 565, 577, 859, 1185, 1199, 1227, 1229,
 1241, 1359, 1363, 1419, 1421, 1443, 1445,
 1609, 1741, 1743, 1749, 1751, 1793, 1829
 korosteński okręg 185, 267, 271, 273, 289, 299,
 399, 409, 429, 441, 451, 485, 577, 615
 korosteński rejon 253, 409, 467, 1183, 1185,
 1189, 1227, 1253, 1257, 1259
 Korosteńszczyzna 271, 871
 Korostyszew 471, 479, 1229
 korostyszewski rejon 173, 479, 483, 1183, 1189,
 1231, 1233, 1259
 Korsuń 463, 467
 korsuński rejon 467
 Korzec 413, 429, 447, 497, 859, 1187
 Kosieniew 415
 kostopolski powiat 457
 Koszelewka 1605
 Kotlarka 1233
 Kotowski 1381
 Kozaczki 1475
 Koziatyn 565, 1227, 1359, 1363, 1419, 1425,
 1691
 koziatyński rejon 445
 Kozłów 1385
 Kożanka 1551
 Kraków 75, 149, 315, 749, 1411
 Kramatorsk 503, 525, 597
 kramatorski rejon 373
 Krapiwnia 1609, 1613
 krasilowski rejon 409, 1321
 Krasilów 299, 353, 1321, 1473, 1475
 krasnoarmiejski (postyszewski) rejon 253, 371,
 427, 597, 659, 1183–1187, 1231, 1233, 1243,
 1253–1259, 1569, 1605, 1619, 1805
 Krasnograd 1019
 Krasnojarsk 435, 471, 821
 Krasnojarski Kraj 297, 1431
 krasnojarski obwód (?) 435
 krasnołucki rejon 593, 1207
 Krienicznoje 675
 Krimok 417
 Kronsztad 505, 917, 1481
 Królestwo Polskie 73, 149
 Krym 77, 339, 381, 1237, 1353
 Krymska ASRS 1051, 1437
 Krywe Ozero 337
 Krywotino 443
 kryżopolski rejon 1381
 Krzemieniec 115, 665
 krzemieńczycki okręg 1691
 Krzemieńczyk 1427, 1691
 Krzywy Róg 317, 349, 379, 381, 385, 521–525,
 539, 555
 Kuba 207
 Kubań 75, 77
 Kulczyny 299, 1473
 Kumanow 353
 Kuna 503
 Kuniów 299, 511
 kupiański *ujezd* 133
 Kupin 665
 Kurnoje 1255, 1419
 Kurowka 245
 Kurozwany 107
 Kursk 549
 kurski obwód 581
 Kwidzyn 511
Kyjewo-Swiatoszynskij rajon 53
 lachowiecki rejon 241, 251, 1319
 Landau 641
 latyczowski rejon 1317, 1365
 Latyczów 675, 1549
 Leningrad 77, 143, 333, 505, 511, 667, 791, 927,
 1415, 1685
 leningradzki obwód 555, 675, 783, 1635
 Lepisowka 1341
 Lesiczje 1235
 Lesnoje 1233
 Lewobrzeże zob. Ukraina Lewobrzeżna

Liban 567
Lida 965
Liège 595
lipowiecki rejon 1643
Lisiczańsk 377
lisiczański rejon 373
Listopadowka 1319
Litwa 63, 99, 105, 119, 353, 433, 1285, 1373, 1571
Lityn 337
Londyn 813
Lubarka 1255
lubarski rejon 1259
Lublin 75, 329
Ludwipol 407
lwowska gubernia 1551
lwowskie województwo 1553
Lwów 77, 99, 147, 149, 315, 347, 547, 647, 671, 805, 809, 813, 817, 835, 837, 849, 851, 881, 883, 887–891, 913, 917, 997–1003, 1121, 1433, 1447, 1485

Łanowce 113
Łotwa 63, 99, 105, 1285, 1685
łozno-aleksandrowski rejon 645
Łozowaja 1017
łozowski rejon 1279
Łódź 145, 755, 805, 811, 889
Łubnie 531, 1429
Łuck 311, 665, 889, 895, 1473
Łuczycza 1253
łuczycycki *sielsowiet* 407
Ługa 505
Ługiny 405
łużyński rejon 409, 1259
łysiański rejon 1281
Łysogorka 113, 1473, 1475

M. Antoniny (?) 1473
machnowski rejon 153
Machnówka 577
magadański obwód 149, 933
Magnitogorsk 207, 573, 657, 945, 949–955
Majdan, chutor 127
Majdan, wieś 129
Majstrow 237, 1577, 1581, 1593–1597, 1601
makarowski rejon 1435
Makiejewka 363, 503, 527, 573
makiejewski rejon 361, 363, 373, 577
Malin 439, 441, 503, 515
maliński rejon 173, 441, 483, 515, 1259
Małaja Cwila 1253
Małaja Radogosz 129
Mandżukuo 73, 1493

Mandżuria 1373
Marchlewsk (Dowbysz) 139, 411, 1235
marchlewski rejon (Marchlewszczyzna, polirejon, Polski Rejon Narodowy im. J. Marchlewskiego) 57, 139, 141, 159, 161, 165, 295, 417, 423, 425, 473, 577, 645, 647, 1279, 1311, 1363
Mariupol 369, 503, 525, 573, 639, 641, 657, 1207, 1209
mariupolski rejon 361, 373
Marjanowka 1231
markowski rejon 643
Marsylia 121
Martynkowce 1475, 1477
MASRS zob. Mołdawska ASRS
Mceńsk 665
melitopolski *ujezd* 1051
Merefa 1343
merefiański rejon 1279
Michałpol 675
Miedwieżegorsk 555
miedzybowski rejon 631, 673
Miena 319
mikołajowska gubernia 177, 183, 571, 1367
mikołajowski obwód 603, 605, 681, 845, 1061, 1065, 1113–1121, 1127, 1135, 1139–1143, 1149, 1213, 1239, 1273, 1281, 1309, 1453, 1457, 1461, 1639, 1689, 1693
mikołajowski rejon 1129
Mikołajowszczyzna, *Mykołajiwsczczyzna* 55, 1139
Mikołajów 325, 331, 363, 379, 533, 611, 681, 917, 1113–1125, 1129–1133, 1137–1141, 1149, 1281, 1689
Mińsk 75, 77, 145, 167, 317, 505, 965–969, 973, 1413
Mirutino 121
Moczulanka (Moczuliny) 865
Moczuliny zob. Moczulanka
mohylowski okręg 989
mohylowsko-podolski rejon 1641
Mohylów Podolski 117, 187, 257, 447, 505, 1279, 1347, 1421
Mokroje 1235
mokryński *sielsowiet* 1235
Mołdawia 507, 541
Mołdawska ASRS (MASRS, mołdawski obwód) 321, 501, 541–545, 605, 607, 617, 1061, 1065, 1135, 1213, 1239, 1275, 1309, 1351, 1453, 1457, 1461, 1483, 1487, 1689
mołdawski obwód zob. Mołdawska ASRS
Mołdowy Republika 667
Mołoczańsk 1435
mołoczański rejon 1233, 1435

Mołodeczno 357
 Mołotowsk 1141
 Monachium 887
 monastyryszczeński rejon 297, 475
 Mongolia 1643
 Montreal 947
 Morze Azowskie 1237
 Morze Czarne 327, 917, 919, 1237
 moskiewski obwód 65, 177, 187, 235, 539, 713, 783, 787, 1237, 1345, 1437
 Moskwa, *Moscou* 47, 55, 67, 71–77, 87, 101, 121, 133, 145–149, 165, 167, 171–177, 207, 213, 219, 229, 257, 265, 267, 277, 313, 315, 327, 329, 335, 363, 369, 371, 385, 419, 471, 487, 501–505, 525, 527, 537, 567, 577, 585, 595, 607, 611, 619, 625, 641, 695, 711–715, 719, 721, 725, 731, 733, 737, 747, 755–763, 767, 769, 773, 779, 781, 795, 797, 801, 821, 827, 859, 891, 965–969, 973, 985, 1029, 1117, 1119, 1191, 1207, 1267, 1277, 1281, 1283, 1333, 1337, 1343, 1345, 1371, 1377, 1389, 1393–1397, 1437, 1447, 1481, 1485–1489, 1493, 1499, 1525, 1543, 1689, 1695, 1701, 1705, 1729, 1735, 1739, 1751–1755, 1765, 1811, 1813, 1843
 mostowski rejon 643, 649, 651
 Mozyrz 1207
 Mszana Dolna 313
 Murmań 75
 murowano-kuryłowiecki rejon 985, 989
 Mychawskoje 591
 Myślenie 891
 Myślībórz 471

 N. Zielona (?) 1575, 1595
 narodycki rejon 453, 1259, 1513
 Nejbörn 1233
 Nesterowce 669
 Niemcy (III Rzesza) 45, 75, 99, 109, 165, 207, 247, 495, 505, 641, 667, 887, 923, 935, 1125, 1179, 1247, 1313, 1345, 1373, 1551, 1559, 1685
 Niemielanka 1581
 Niesołoń 1255
 Nieżyn 313, 1179, 1181, 1363
 nieżyński *ujezd* 859
 Nikopol 317, 539
 nikopolski rejon 395
 Niznieudyńsk 1567
 Nowa Uszyca 257
 Nowaja Aleksandrowka (rejon baraszewski) 1233
 Nowaja Aleksandrowka (rejon nowogrodzko-wołyński) 1573

 Nowe Misto 245
 nowogrodzki rejon 1119
 nowoatrachański rejon 643
 nowobużański rejon 1133, 1135
 nowogrodzko-wołyński obwód 185, 289, 301, 399, 409, 413–417, 427, 453, 455, 615
 nowogrodzko-wołyński rejon 227, 237, 253, 423–427, 1183, 1185, 1191, 1193, 1201, 1229, 1231, 1241, 1243, 1251, 1255–1259, 1279, 1569–1621
 nowogrodzko-wołyński *ujezd* 1473
 Nowogród Wołyński 117, 287, 291–295, 301, 401, 405, 407, 411, 415–419, 427, 447, 455, 457, 491, 565, 865, 1185, 1193, 1227, 1229, 1241, 1243, 1419, 1569, 1571, 1581, 1585, 1589, 1591, 1595, 1599, 1607, 1611, 1619, 1621, 1705, 1707, 1749, 1805, 1829
 nowogrodzkie województwo 107
 Nowokrasnówka 641
 nowomikołajowska gubernia 1567
 Nowomoskowsk 1419
 nowoodeski rejon 1129
 nowopskowski rejon 643, 645
 Nowosybirsk 435, 641
 nowosybirski obwód 145
 Nowy Jork 207, 1353
 Nowy Sambor zob. Sambor
 Nowy Targ 313

 Obodowka 1641
 Obodówka 511
 ochtyrski *ujezd* 133
 oczakowski rejon 1131, 1133
 Oczaków 917
 odeska gubernia 183, 1481, 1483
 Odeska Ziemia 1407, 1425
 odeski obwód, *Odeśka oblast'* 133, 191, 277, 323–329, 341, 501, 505, 533, 565, 605, 607, 847, 1061, 1065, 1113, 1115, 1121, 1135, 1151, 1213, 1231, 1239, 1273, 1309, 1367, 1381, 1383, 1431, 1451, 1457, 1461, 1479, 1483, 1639, 1669, 1675, 1695, 1781
 Odessa, *Odesa* 57, 75, 81, 119, 149, 165, 191–195, 267, 323–331, 335, 339, 341, 363, 505, 555, 621, 671, 865, 901, 903, 909, 979, 1117, 1135, 1137, 1353, 1357, 1359, 1365, 1381, 1383, 1405, 1419, 1439, 1483–1487, 1685
Odeszczyna 57
 Olewsk 299, 421, 429, 485, 513, 835, 1359, 1555
 olewski rejon 127, 227, 299, 411, 429, 431, 443, 449, 485, 1189, 1191, 1201, 1227, 1229, 1241, 1251, 1253, 1257, 1845, 1859
 Ołtarzew 665
 Omsk 807

omski obwód 141, 1843
 Opole 565
 Ordżonikidze 1191
 Ordżonikidzewski Kraj 209, 211
 ordżonikidzewski rejon 361, 373, 653
 Orenburg 1855
 orenburski obwód 1621
 Oriechowo 1233
 Oriechowo-Zujewo 1191
 Orielka (st. kol.) 1017, 1019
 Oriepy 1185
 orski rejon 1347
 Orsza 969
 Orynin 665, 675
 oryński rejon 245, 253, 1319, 1321
 Orzeł 665
 Ostki 835
 ostrogiński powiat 303
 Ostropol 299
 Ostróg 327
 Otwock 511
 owrucki rejon 453, 1183, 1201, 1229, 1259
 Owruć 295, 411, 415, 433, 439, 451, 1363, 1743, 1861
 Ozieriany 833, 839
 Ożenin 105

P. Ułasznowka (?) 1235
 Pałanka 345
 Pantelejmonowka 369, 575
 parajewski *sielsowiet* 1447
 Paryż 121, 135, 207, 363, 373, 907, 1333, 1345, 1347, 1503
 Pawłograd 379
 pawłogradzki rejon 427, 1279
 Peretoki 655
 Petersburg 73, 311, 363, 505, 549, 637, 665
 Piekarszczyna 1243
 Pierielisianka 455, 457, 513
 Pieriewieznia 405
 Pierwomajsk (Pietromarjewka) 337, 655
 pierwomajski (pietromarjewski) rejon 337, 655
 Pierwouralsk 297, 437
 Pietromarjewka zob. Pierwomajsk
 pietromarjewski rejon zob. pierwomajski rejon
 Pietrowieński 1343
 Pików 337
 Pińsk 961, 963
 Piotrków 267
 pliskowski rejon 297, 475
 Płoskoje 121
 płuźniański rejon 127, 129, 229, 231, 677
 Płuźnoje 677

Podole, *Podilla* 57, 315, 337, 571, 575, 681, 1319, 1363, 1369, 1371, 1407
 podolska gubernia 175, 1479
 Podwołoczyska 109
 Pohrebyszcze 479
 pohrebyszczeński rejon 297, 443, 445, 475, 1643
 Pokaszczewo 871
 Polesie 1207
 Polijanowka 1255, 1571, 1575, 1579, 1583, 1587, 1597, 1603, 1609, 1611
 Polska (państwo polskie, II RP, Rzeczpospolita, Rzeczpospolita Polska) *passim*
 Polski Narodowy Rejon im. J. Marchlewskiego zob. marchlewski rejon
 Połonne 115, 243, 311, 575
 połoński rejon 117, 241, 243, 251, 1603
 Połtawa 83, 505, 531, 611, 649, 681, 1019, 1427, 1453, 1689, 1691
 połtawska gubernia 985, 995
 połtawski obwód 603, 605, 1061, 1065, 1157, 1213, 1237, 1273, 1309, 1325, 1453, 1457, 1461, 1689, 1691
 Połtwszczyzna, *Poltawszczyzna* 57
 pomorskie województwo 995
 Poninka 1603
 Popasna 591
 Popielnia 1859
 popielniański rejon 471, 1231, 1233, 1259
 postyszewski rejon zob. krasnoarmiejski rejon
 potijewski rejon 173, 481, 483, 1195, 1259
 Powczyn 419
 Poznań 803, 815, 819
 Północnokaukaski Kraj 171, 177, 1331
 Północny Kraj 1231
 Praga 111, 547, 567
 Prawobrzeże zob. Ukraina Prawobrzeżna
 priłucki rejon 1179
 priwolniański rejon 1129, 1131
 PRL 59
 produbjewski *sielsowiet* 1233
 proskurowski rejon 229–233, 237, 239, 673, 1319
 proskurowski *ujezd* 671
 Proskurowszczyzna 671, 1317
 Proskurów 75, 143, 409, 411, 447, 481, 565, 571, 575, 631, 663, 665, 933, 1317, 1359, 1367–1371, 1473, 1475, 1693
 Prusy Wschodnie 1839
 Przemyśl 63
 przemysłański powiat 465
 Przewały 471
 Ptycza 665

radijewski rejon 1381

radomyski rejon 173, 295, 417, 423, 425, 483,
 1259, 1581, 1861
 Radomyszl 417, 483, 1229
 Radziwiłłów (Radziwiłowo) 353, 651
 Radziwiłowo zob. Radziwiłłów
 Razdzielna 1421
 Republika Federalna Niemiec 149
 RFSRS 183, 195, 205, 277, 1029, 1237, 1527,
 1529, 1843
 Riasnoje 1257
 Rieпки 243
 Riga 531
 Rokitno 119, 405, 411, 497, 591
 Romanowka (obwód kijowski) 1551
 Romanowka (rejon nowogrodzko-wołyński)
 1615
 romneński *ujezd* 985, 995, 1011
 Rosja (do 1917) 57, 73, 89, 149, 353, 881, 1353,
 1369, 1409, 1415
 Rosja (od 1991) 43, 97
 rostowski obwód 1431
 Rostów 367, 481
 Rotterdam 885
 rowieniecki rejon 593, 1277
 rówieński obwód 1693
 Równe 75, 159, 173, 295, 317, 359, 373, 415, 483,
 655, 1475
 Rubiżne 647, 649
 rubiżneński rejon 373, 597
 Rudki 1553
 Rudnica 335
 Rumunia 75, 83, 99, 101, 105, 109, 509, 571,
 663, 667, 901–907, 919, 947, 1179, 1285,
 1407, 1421, 1485
 Ruś Kijowska 99
 Ruś Zakarpacka 887
 rużyński rejon 1259
 Rybnica 1421
 III Rzesza zob. Niemcy
 Rzym 1353
 Rżyszczew 1505

 Sakow, rzeka 443
 Salkowo 1781
 samarska gubernia 1635
 Sambor (Nowy Sambor) 389, 891, 1551
 Samhorodek 445, 577
 Sandarmoch, uroczysko 53, 555
 Sarapuł 329
 Saratowski Kraj 139, 175, 587
 saratowski obwód 783
 Saratów 75, 339, 363, 549, 555, 821, 965–969,
 973
 Sarny 293, 405, 833, 835, 851

 satanowski rejon 107, 245, 253, 353, 1363, 1475,
 1477
 Satanów 433, 479
 Sewastopolska Zatoka 917
 Sielco 675
 Sierbowka 1595
 siergowski rejon 369, 377, 639
 Simaki 121
 Singury 1229
 Skałacki powiat 1473
 Skarżysko-Kamienna 1005
 Skazińce 665
 Skwira 939
 Sławiańsk 367, 377, 503, 599, 601, 1207
 sławiański rejon 373
 sławucki rejon 117, 121, 229, 241, 675, 1235,
 1321, 1367
 Sławuta 121, 675, 1429
 Słoboda Czernieckaja 1617, 1619
 Słobodka (obwód odeski) 1363, 1421
 Słobodka (rejon nowogrodzko-wołyński) 1595
 Słowacja 105
 słoweczanski rejon 1259, 1365
 Słoweczno 1229
 Słucz, rzeka 455, 1363, 1419, 1601
 Smoleńsk 137, 1191
 smotrycki rejon 253, 665–669, 913, 915, 1513
 Smotrycz 629, 669
 Snitkowo 985, 989–993
 Sobyczino 431
 Sokul 479
 Sołowieckie Wyspy 299, 441, 471, 505, 549,
 555, 577, 665, 675, 807, 821, 1279
 Sosnowiec (Sosnowka) 265, 371, 815
 Sosnowka 459
 Sosnowka zob. Sosnowiec
 spartakowski rejon 329
 Spicowka 979
 stalingradzki obwód 177, 183
 Stalino (Donieck, *Doneck*, Juzowka) 89, 165,
 199, 201, 205, 277, 357, 361, 363, 367–371,
 375, 377, 503, 573, 591, 621, 639, 641, 653,
 657, 661, 1281
 stalinowski obwód zob. doniecki obwód
 stalinowski rejon 361, 373, 577
 Stambuł 329, 903, 1481, 1483
 Stanisławowka 939
 stanisławowskie województwo 105
 Stanisławów 659
 stanisławski obwód 1555
 Staraja Aleksandrowka 1243
 Starczenka 1619
 Starobielsk 367, 377, 643
 starobielski okręg 377, 641, 643–651

Starobielszczyzna 641–645
 starokonstantynowski rejon 245, 253, 353
 Starokonstantynów 493, 1395, 1397
 Starosielje 1577
 Stawki 471
 Stołpce 357
 Storonicze 677
 Strastnoj (st. kol.) 1019
 Strutyn Niżny 105
 Stryj 809, 813
 Suchowolje 241
Sumszczyzna 53
 Susły 1571, 1573, 1577, 1579, 1585, 1593, 1599,
 1601, 1605–1615
 Swatowo 651
 swatowski rejon 643
 Swinnaja (Czerwone) 245
 Syberia 43, 77, 463, 807
 Syberia Zachodnia 259
 Syberyjski Kraj 1237
 Syria 567
 Syzrań 1817
 szargorodzki rejon 1643
 Szarowieczka 239, 673
 szczarajewski rejon zob. szyrajewski rejon
 szepetowski okręg 351, 409
 szepetowski rejon 115, 117, 229, 241
 Szepetowszczyzna 311
 Szepetówka 109, 111, 115, 117, 241, 427, 453,
 565, 575, 675, 677, 1359, 1363, 1371, 1395,
 1397, 1419, 1421, 1425, 1433, 1437, 1571,
 1609
 Szostka 1665
 szpolański rejon 441
 Szpoła 439
 szyrajewski (szczarajewski) rejon 1231

 Środkowowółżański Kraj 1635
 Środkowy Wschód 947

 Tadżycka SRS 827
 Tadżykistan 827
 Taganrog 367
 Taincza (st. kol.) 237
 Tarnadura (?) 633
 Tarnopol 113, 347, 411, 495, 1385, 1473
 Tataria 55
 Tawrija 1137
 Teheran 567
 Teodozja 915, 917
 teodozyjski *ujezd* 177
 Teofipol 859, 1475
 teofipolski rejon 113, 253, 1473, 1475
 Teterew, rzeka 1363, 1419

 Tiesnowka 1569, 1575, 1583, 1589, 1591, 1599,
 1613, 1615
 tietijewski rejon 947
 tiligulo-bieriezański rejon 1113
 Tiumeń 141
 Tokmak Wielki 913, 921, 923
 Toksowo 675
 Tomsk 1567
 Toporzyszcze 479
 Torokanie 665
 Toruń 665, 995, 999
 trojanowski rejon 1259
 Truskawiec 1353
 Tulczyn 187, 635
 Tuła 1551
 Tupalce 1569
 Turcja 567, 1481, 1485
 Turkiestan 187, 195
 Tyflis 775
 Tynna 913, 915
 Tynnoje 667
 Tyraspol 165, 1421
 tywrowski rejon 939

 Ukraina (od 1991) 43, 49, 53, 65
 Ukraina (Ukraińska SRS, *Ukrajina*, USRS)
passim
 Ukraina Lewobrzeżna (Lewobrzeże) 1347,
 1353
 Ukraina Prawobrzeżna (Prawobrzeże) 101, 145,
 157, 159, 161, 171, 565, 569, 579, 883, 933,
 939, 1279, 1353–1357, 1361–1365, 1371
 Ukraina Wschodnia 61
 Ukraina Zachodnia 789, 803–813, 821, 885
 Ural, góry 197, 207, 329, 653, 657
 uralski obwód 177
 URL 99, 157, 273, 373, 445, 547, 571, 885, 887
 USA (Ameryka) 59, 99, 141, 567, 1281, 1353
 Usa (st. kol.) 1231
 Usowo 449
 ussuryjski obwód 713
 Uszomierz 89, 299, 511, 577
 Uzbecka SRS 1555, 1559

 W. Pogoriełoje (?) 245
 Wachnowka 577
 Warszawa 73, 75, 83, 89, 135–139, 143, 147–151,
 273, 327, 329, 363, 487, 509, 511, 565, 657,
 665, 711, 715, 719–723, 733, 741, 747–751,
 755–759, 763, 773, 789, 791, 795, 813, 817,
 821, 827, 849, 889, 891, 995, 1025, 1207,
 1347, 1367, 1393, 1407, 1443, 1475, 1521
 warszawskie województwo 849
 warwarski rejon 1119, 1281

Wasilki (?) 1231
 Waszyngton 565
 Watykan 61, 933, 939
 wczerajszyński rejon 1259
Weissruthenien zob. Białoruś
 Węgrów 97
 Węgry 105
 Wiatkino 1843
 Wiazowiec 1233, 1243
 Wiaźma 961, 969
 Wiedeń 149, 881
 wielikopołowiecki rejon 513
 Wielka Brytania (Anglia) 531, 813
 Wielki Tokmak zob. Tokmak Wielki
 Wielkopolska 73
 Wierchniaki, chutor 245
 wierchniodnieprowski *ujezd* 545
 Wilejka 357, 363, 657
 Wilno 73, 167, 347, 349, 353, 363, 539, 749, 963, 965, 1407
 Wilsk 1243
 winkowiecki rejon 1319
 Winnica, *Vinnytsia*, *Winnycia* 53, 75, 165, 187, 265, 353, 491, 533, 541, 565, 569, 573–577, 621, 685, 1013, 1121, 1317, 1319, 1357, 1543–1549, 1635, 1645
 Winniczyszna 353, 535, 1425, 1543
 winnicka gubernia 177, 1139
 winnicki obwód 81, 85, 107, 113, 153, 199, 227–231, 237–243, 249–253, 277, 315, 363, 433, 493, 501, 533, 541–545, 559, 565, 569, 573–577, 593, 605, 607, 641, 649, 681, 685, 691, 693, 793, 913, 937, 939, 985, 1011, 1061, 1065, 1077, 1141, 1211, 1239, 1275, 1309, 1319, 1365, 1367, 1451, 1457, 1461, 1485, 1543, 1545, 1563, 1635–1641, 1649, 1675, 1691
 Wiszenki 479
 Wiszniewczyk 665
 Witebsk 961, 967, 969
 witiawski rejon 1119
 władimirowski rejon 1133
 Władyn 1619
 Włochy 921, 927, 929, 1373
 Wojtkowcy 1011
 Wojtowcy 129, 351
 Wołczuchy 1551
 Wołga, rzeka 965
 Wołga–Moskwa Kanał 465
 wołkowyski powiat 107
 Wołoczyska 367, 665, 1321, 1339, 1359
 wołoczyski rejon 125, 129, 229–233, 351, 633, 1317, 1337, 1339, 1359, 1367
 Wołodarsk Wołyński 1805
 wołodarsko-wołyński rejon 1259, 1589
 Wołyń (część należąca do II RP) 303, 807, 887
 Wołyń (część należąca do ZSRS) 77, 141, 173, 295, 483,
 wołyńska gubernia 101, 177, 183
 wołyński obwód 1693
 woroneski obwód 581
 Woroszyłowgrad 347, 373, 375, 593–597, 647, 657, 1277, 1667, 1679
 woroszyłowgradzki obwód 1457, 1461, 1677
 woroszyłowgradzki rejon 347, 373
 Woroszyłowski 149
 Wschód Daleki zob. Daleki Wschód
 Wyruby 1605
 Zabor (Zabara?) 1235
 Zachodni Kraj 713, 1237
 Zachodniosyberyjski Kraj 171, 1431, 1567
 Zachodnioukraińska Republika Ludowa (ZURL) 153, 887
 Zadwórze 465
 Zagrzeb 947
 Zakaukazie 77
 Zakupnoje 1359
 Załuczje 985
 Zaporozie 349, 379–387, 515, 517, 557, 573, 1365
 Zarieczje 89, 237, 239
 Zarubienka 467
 Zaslav zob. Izaslav
 Zasułje 985, 995
 zatoński rejon 937, 939
 Zbrucz, rzeka 993, 1005, 1369
 zdołbunowski powiat 105
 Zdołbunów 437, 655, 1377, 1379
 Zdzięciół (Diatłowo) 107
 ZFSRS 1479, 1559
 Zielenoje zob. Zielona
 Zielona (Zielenoje) 1001, 1003
 Zinowjewsk zob. Kirowo
 Zińki 129
 Zińkowce 245
 Zińkowo 937
 Złatoust 297, 369, 503, 525, 653
 złotonoski rejon 445, 447
 Zołotonosza 415, 447, 1419
 Zozów 577
 ZURL zob. Zachodnioukraińska Republika Ludowa
 Związek Sowiecki (Kraj Rad, Republika Sowiecka, Rosja, Rosja sowiecka, *SRSR*, *USSR*, *ZSRR*, *ZSRS*, Związek Radziecki, Związek *SRS*) *passim*

zwienigorodzki rejon 979

Żaglewka zob. Żagłowka

Żagłowka (Żaglewka) 245, 1475

Żerebiłowka 419

Żmerynka 117, 265, 337, 565, 569, 575, 671, 675,
1003, 1359, 1363, 1367, 1419, 1425

Żużel 449

Żyrardów 849, 853

żytomierski obwód, *Żytomyrska oblast'* 57, 81,
85, 87, 341, 603, 605, 611, 685, 695, 1035,
1051, 1057, 1061, 1065, 1093, 1183, 1197, 1201,
1203, 1211, 1227, 1231, 1235, 1239–1243,
1251, 1257, 1259, 1275, 1309–1313, 1359,
1365, 1367, 1393, 1453, 1455, 1459, 1521,
1537, 1539, 1567, 1623, 1627–1631, 1657,
1661, 1701, 1703, 1709, 1713, 1717, 1725,
1727, 1729, 1741, 1759, 1771, 1775–1781,
1795, 1797, 1803, 1805, 1809, 1813, 1821,
1829, 1843, 1855, 1857

żytomierski okręg 171, 173, 185, 273, 289, 399,
481, 483, 503, 569, 615

żytomierski rejon 253, 427, 1183, 1189, 1195,
1259

Żytomierszczyzna 57

Żytomierz, *Żytomyr* 69, 75, 81, 87, 89, 117, 141,
151, 205, 287, 291, 295, 299, 301, 313, 337,
339, 353, 401, 411, 425–429, 433, 441, 443,
455, 471, 473, 479, 481, 489, 503, 511, 515,
565, 577, 643, 663, 665, 675, 681, 833–837,
847, 855, 865, 933, 1051, 1183, 1185, 1203,
1227–1231, 1241–1245, 1251, 1261, 1357,
1367, 1405, 1419, 1429, 1435, 1505, 1513,
1521, 1537, 1567, 1621, 1623, 1627–1631,
1651, 1657, 1701, 1703, 1707, 1709, 1711–1717,
1721, 1723, 1727, 1729, 1733, 1735, 1739,
1749, 1753, 1757, 1759, 1763, 1765, 1769,
1771, 1775–1781, 1795–1805, 1809–1833,
1837, 1841, 1853–1861

ГЕОГРАФІЧНИЙ ПОКАЖЧИК

- Абадский район 1842
Абиссиния 1372
Австрія, Австрия 886, 1246, 1372,
Австро-Угорщина, Австро-Венгрия 74, 1370
Абхазька АРСР 1558
Адамовка (Красноармейський район) 426
Адамовка (Чигринський район) 1770
Аджамський район 1126, 1128
Азербайджан 170
Азовсько-Чорноморський, Азово-Чорномор-
ський край 1206, 1330, 1688
Азовське море 1236
Акмолинськ 186
Александрійський район 1126
Александровка 1800
Алтай, гори 956
Амвросієвський район 650
Америка див. США
Амстердам 42
Англія 812
Андреевка 1434
Андрушовський район 1242, 1258
Анкара 774
Антонинський район 250, 1316, 1364
Армавир 110
Артемовск 374, 598, 654
Артемовський район 590, 598
Архангельськ 298
Астраханка 404
Афганістан 566
Африка 1446
- Базалійський район 252, 1318, 1472, 1476
Базалия 1472
Базар 1858
Базарський район 1258
Баку 1432, 1436, 1438
Балаклава 1426
Балаклеєвський район 530
Балаклея 504
Бар 1002, 1006, 1012, 1366
Барановичи 1024
Барановка 1310
Барановський район 226, 240, 252, 1190, 1228,
1234, 1242, 1252, 1256, 1258, 1312, 1580,
1804, 1852, 1858
Барашевський район 252, 448, 450, 1228, 1232,
1256, 1258, 1594
Бараші 272
Барвенковський район 1278
- Барышевка 452
Барышевський район 446
Бахмачський район 1178
Баштанський район 1126, 1128
Бейрут 566, 946
Белград 564
Беловодський район 644, 646
Белокоровичи 410, 420, 430, 440, 448
Бело-Куракинський район 642, 644
Белостокське воеводство 106
Белоцерковський куст 184, 272
Белоцерковщина 492, 494
Белцы 666
Бельгія, Бельгія 98, 594
Бельск 754
Бердичевський район 1188, 1258
Бердичів, Бердичев 76, 314, 564, 574, 576,
932, 960, 1228, 1240, 1358, 1418, 1424, 1438,
1446, 1630, 1728, 1748, 1752, 1828
Берездовський район 228
Березівка, Березовка, Березка 880, 896
Березка див. Березівка
Березниговатський район 1126
Березовка див. Березівка
Берлін, Берлин 98, 110, 146, 150, 526, 532,
802, 880, 882, 884
Бершадський район 1642
Бесарабія 1116
Біла Церква, Біла Церковь 76, 272, 290,
298, 400, 410, 430, 472, 478, 500, 934, 1404,
1662, 1664
Білогородка 54
Біломорсько-Балтійський канал 1414
Білорусь, Белоруссия, *Weissruthenien* 42, 76–
80, 166, 358, 450, 566, 960, 1484, 1206
Білоруська РСР (СРР), БРСР (БСРР) 182, 320,
586, 712, 960, 1320, 1480
Білосток, Белосток 316, 820
Бобрік 454
Богатое 426
Богучаны 434
Боковський район 592
Б[ольшая] Боровица 114
Большой Токмак 912, 920, 922
Борислав 808
Борова Рудня 820
Бородянка 1432
Боршагівка 478
Борщевка 244
Борщевський повіт 988

Борщев 1000, 1004
 Браїлів 336
 Братислава 946
 Брацлав 480, 574
 Брацлавський район 354, 534
 Брест Литовський 1186
 Брестська область 960
 Британія 530
 Бровары 270
 Броница 456, 864
 Бронники 1620
 Брусилів 470
 Брусиловський район 1258, 1830
 Бруховиці 996
 Бугуруслан 1342
 Будапешт 1352
 Бутиха 454
 Бутів 826, 786
 Бучки 478
 Быдгощ 748
 Бьевский сельсовет 1232

 Варваровський район 1118, 1280
 Варшава 74, 76, 84, 88, 134, 138, 142, 146–150, 272, 326, 328, 362, 486, 508, 510, 564, 658, 664, 710, 714, 718–722, 732, 736, 740, 746–750, 754–758, 762, 772, 788, 792, 794, 796, 812, 816, 820, 826, 848, 888, 890, 994, 1024, 1206, 1346, 1366, 1392, 1406, 1442, 1474, 1520
 Варшавское воеводство 848
 Васильки (?) 1230
 Васильков 1418
 Ватикан, *Watykan* 62, 932, 938
 Вахнівка 576
 Вашингтон 564
Weissruthenien див. Білорусь
 Велико-Половецький район 512
 Великопольща 74
 Венгров 96
 Верхня Сілезія 74, 266
 Верхняки 244
 Вільск 1242
 Винковецький район 1318
 Винниччина 352, 534, 1424, 1544
 Витебск 960, 968
 Витязевський район 1118
 Вишневич 664
 Відень 148
 Вілейка, Вилейка 356, 362, 656
 Вільнюс, Вильно 74, 166, 348, 352, 362, 538, 748, 962, 964, 1406
 Вінницька, Винницкая область 108, 112, 152, 226–230, 236–242, 248–252, 276, 314, 362, 432, 492, 500, 532, 540, 542, 544, 558, 564, 568, 572, 574, 576, 592, 604, 606, 640, 648, 680, 684, 690, 692, 912, 936, 938, 984, 1010, 1060, 1064, 1076, 1138, 1210, 1238, 1272, 1308, 1318, 1364, 1366, 1450, 1456, 1460, 1484, 1542, 1544, 1562, 1634–1638, 1648, 1674, 1690
 Вінниця, Винница 54, 76, 82, 86, 138, 164, 186, 264, 352, 490, 540, 564, 568, 572, 574, 620, 684, 792, 1012, 1120, 1316, 1318, 1356, 1542–1548, 1634, 1644
 Вішенки 478
 Владимирський район 1132
 Владынь 1618
 Войтковці 1010
 Войтовці 128, 350
 Волга, река 964
 Волга–Москва, канал 464
 Волинська область 1694
 Волинь, Волинь (територія II Річ Посполитої) 302, 806, 886
 Волинь, Волинь (територія СРСР) 76, 140, 172, 294, 482, 806, 886, 1362, 1370
 Волковецький повіт 106
 Володарск-Волинск 1258, 1804
 Володарск-Волинський район 1588
 Волочиск 366, 1320, 1338, 1358
 Волочиский район 124, 128, 228–232, 350, 1316, 1336, 1338, 1360, 1366
 Волчухи 1550
 Воронежская область 580
 Ворошиловград 346, 372, 374, 594, 596, 646, 658, 1276, 1666, 1678
 Ворошиловградський район 346, 372
 Ворошиловградська, Ворошиловградская область 1456, 1460, 1676
 Ворошиловск 148
 Восточная Пруссия 1838
 В-Погорелое (?) 244
 Вчерайшинський район 1258
 Вырубы 1604
 Вязовец 1232, 142
 Вязьма 960, 968
 Вяткино 1842

 Габровка 1232
 Гавана 206
 Гайсин 416, 502, 1002, 1004, 1006
 Галичина, Галиция 74, 152, 492, 656, 670, 886, 1120
 Гарволин 848
 Гельсінгфорс 530
 Генеральне Губернаторство 1120
 Геральдовка 1252

Гермаковка 988, 1000, 1002
 Голованевский район 336
 Голованівське 336
 Голо-Пристанский район 1132
 Гомель 70, 364, 538, 1026
 Горбулів 478
 Горлівка, Горловка 150, 368, 504, 572, 1276
 Горловский район 346, 364, 366, 368, 598, 660, 1276, 1796
 Горностаевка 960, 968, 970
 Городницкий район 226, 292, 404, 406, 454, 512, 864, 874, 1182, 1188, 1192, 1202, 1240, 1250, 1252, 1256, 1392, 1512, 1858
 Городница, Городница 448, 478, 500, 1226, 1228, 1250
 Городня 318
 Городок 648
 Городок Подільський 664
 Городокский район 252, 640, 670, 1360, 1366
 Горошки 478
 Горьківська область 1522
 Гошинская волость 106
 Гребенка 436, 1364
 Гребенковский район 468
 Гречаны 236, 238, 564, 570, 574, 1316, 1358, 1362, 1420
 Гришевы 938
 Гродзиськ-Мазовецький 834
 Грузинська РСР (СРР) 276, 1478, 1558
 Грузия 206, 1478
 Грушковский район 334
 Гуков 244
 Гульск 1242, 1600
 Гуменцы 664
 Гусевский район 1800
 Гусятин 912
 Гуты 244

Гданьськ, Данциг 148, 880, 882, 890, 1206
 Гіоніондз 362

Далекій Схід 96, 98, 186
 Далекосхідний край, Дальневосточный край (ДВК) 100, 142, 330, 464, 1136, 1232, 1390, 1488, 1492
 Данциг див. Гданьськ
 Дахновка 246
 ДВК див. Далекосхідний край
 Дровяной Пост 832, 838
 Дембіца, Дембица 104, 106
 Деражня Подільська 674
 Деражнянский район 630, 674
 Держанувка 1562
 Дзержинский район 346, 1258, 1512

Дзикунки 1574
 Дмитриевский район 1178
 Днепр, река 572, 1362, 1418
 Днепропетровщина 680, 1126
 Днестр, река 902, 1368
 Дніпродзержинськ, Днепропетровская (Кам'янське, Каменское) 114, 204, 206, 222, 378–394, 506, 516–522, 538, 572, 574, 1278
 Дніпропетровськ, Днепропетровск 164, 204, 210, 264, 348, 378–386, 390–396, 506, 516, 518, 522, 536, 538, 548, 554, 572, 574, 620, 912, 1122, 1278, 1280, 1364, 1430, 1670
 Дніпропетровська, Днепропетровская область 118, 198, 204, 208, 210, 222, 276, 280, 378–386, 394, 396, 500, 514, 516, 536, 538, 548, 554–558, 564, 574, 604, 606, 680, 860, 928, 1060, 1064, 1082, 1112, 1114, 1134, 1212, 1232, 1236, 1272, 1276, 1278, 1308, 1322, 1432, 1450–1454, 1458, 1474, 1478, 1482, 1484, 1658, 1668, 1670, 1688, 1716, 1718
 Добровеличковский район 332, 504
 Добрянский район 972
 Довбиш див. Мархлевськ
 Довгино 1570
 Долинский район 1118, 1132
 Долинский уезд 104
 Домбровск (?) 814
 Донецьк див. Сталіно
 Донецька, Донецкая, Сталінська, Сталинская область 150, 198, 200, 256, 276, 280, 320, 356, 360, 362, 366–370, 376, 500, 524, 558, 562, 564, 568, 576, 590, 592, 604, 606, 638, 650, 660, 858, 1058, 1062, 1070, 1088, 1206, 1210, 1236, 1272, 1276, 1340, 1344, 1450, 1456, 1460, 1634, 1796
 Донецький регіон 56
Донеччина 56
 Дрогобыч 886
 Дружковка 1340
 Дубники 1392
 Дуброво 832
 Дунаевецкий район 912, 914, 1318
 Дунаевцы 992
 Дупники див. Дубники
 Дятлово (Зденціол) 106

Елизаветовка 1616
 Енисейская губерния 434
Europa Środkowo-Wschodnia 62

Європа, *Europa* 58, 62
 Єлизаветград див. Кирово
 Смільчино, Эмильчино 410, 674, 1034, 1200

Снісейськ 820

Жаглевка див. Жагловка

Жаглівка, Жагловка 244, 1474

Жеребиловка 418

Жирардув 848, 852

Житомир 68, 76, 82, 116, 140, 150, 204, 286, 290, 294, 300, 400, 410, 424, 426–432, 438, 442, 454, 472, 488, 502, 514, 564, 576, 642, 664, 680, 832–836, 846, 854, 864, 934, 1050, 1182, 1184, 1202, 1226–1230, 1240–1244, 1250, 1260, 1356, 1404, 1418, 1428, 1434, 1452, 1454, 1458, 1504, 1512, 1520, 1536, 1566, 1620, 1622, 1626–1630, 1632, 1650, 1656, 1700, 1702, 1706, 1708, 1710–1716, 1722, 1726, 1728, 1732, 1734, 1738, 1748, 1752, 1756, 1758, 1762, 1764, 1768, 1770, 1774–1780, 1794–1804, 1808–1840, 1852–1860

Житомирська, Житомирская область 58, 82–88, 340, 602, 604, 610, 684, 694, 1034, 1050, 1056, 1060, 1064, 1092, 1182, 1196, 1200, 1202, 1210, 1226, 1230, 1234, 1238–1244, 1250, 1258, 1272, 1308–1312, 1358, 1364, 1366, 1392, 1520, 1536, 1538, 1566, 1622, 1626–1630, 1656, 1660, 1700, 1702, 1708, 1712, 1718, 1724, 1728, 1740, 1758, 1770, 1774–1780, 1794, 1796, 1802, 1804, 1808, 1812, 1820, 1828, 1842, 1852, 1856

Житомирський район 252, 426, 1182, 1188, 1194, 1258

Житомирський, Житомирский округ 170, 172, 184, 272, 288, 398, 480, 482, 502, 568, 614

Житомирщина 58

Жмеринка 116, 264, 336, 564, 568, 574, 670, 674, 1002, 1358, 1362, 1364, 1366, 1418, 1424

Жужель 448

Забора 1234

Загреб 946

Задвір'я 462

Закавказзя 78

Закарпатська Русь 886

Закупное 1358

Залучье 984

Западная Сибирь 258

Запорожжє 348, 378–386, 514, 516, 556, 572, 1364

Заречье 236, 238

Зарубенка 464, 466

Заславль див. Изяславль

Засулье 984, 994

Затонский район 936, 938

Західна Європа 58

Західна Україна, Западная Украина 788, 802–812, 820, 880, 882

Західний край 712, 1236

Західносибірський край 170, 1430, 1566

Zachodnio-Ukraińska Republika Ludowa див. ЗУНР

Збруч, река 992, 1006, 1368

Звенигородский район 978

Здолбуново 436, 654, 1376, 1378

Здолбуновский повіт 106

Дзєнциюл див. Дятлово

Зелена, Зеленое 1002

Зеленое див. Зелена

Зиньки 126

Зиньково 936

Зиньковцы 244

Зінов'ївськ див. Кирово

Златоуст 296, 368, 502, 524, 654

Зозів 576

Золотоноша 414, 444, 1418

Золотоношский район 444

ЗРФСР, ЗСФРР 1478, 1558

ЗУНР, *Zachodnio-Ukraińska Republika Ludowa* 152, 886

Ивановка 1590

Ижевск 326

Изюм 1430

Изяславль (Заславль) 114, 242, 436, 1394, 1396

Изяславльський район 242, 252

Италия 920, 926, 928, 1372

Іванівська, Ивановская область 196, 1236, 1430, 1800

Іваново-Вознесенськ (Іваново) 96

Іллінецький район 532

Іллічівка 152

Ірак 566

Іран, Иран 364, 1432

Іркутськ 470

Іспанія 1402

Кавказ 76, 1352

Казань 964, 966, 968

Казатин 565, 1226, 1358, 1362, 1418, 1424, 1690

Казатинский район 442

Казахська АРСР, Казахская АССР 240

Казахстан 58, 60, 82, 136, 226, 230, 236–242, 248, 250, 336, 438, 440, 452, 454, 514

Казахська РСР (ССР) 712, 1488, 1492

Калетинці 302
Калинин 266
Кам'янець-Подільська, Каменец-Подольская область 86, 544, 602, 610, 626–632, 662, 666–678, 684, 1060, 1064, 1098, 1211, 1238, 1272, 1308, 1316, 1320, 1322, 1360, 1364–1372, 1394, 1446, 1452, 1456, 1460, 1472, 1512, 1542, 1548, 1554, 1692, 1694
Кам'янець-Подільський, Каменец-Подольск, *Kamieniec Podolski* 60, 110, 128, 130, 186, 256, 300, 444, 462, 502, 524, 562, 564, 568, 570, 626, 630, 632, 662–674, 678, 680, 988, 990, 994, 1316, 1352, 1356, 1358, 1366, 1370, 1472, 1554
Каменецкий уезд 984
Каменец-Подольский (Каменецкий) район 244, 252, 664, 1010, 1366
Каменный Майдан 236
Каменеччина, Каменетчина 666, 1372
Каменское див. Дніпродзержинськ
Кам'янське див. Дніпродзержинськ
Канада 946
Канск 296, 434
Канский район 434
Кануны 1614
Карагандинская область 230, 236–240
Карачев 664
Картали 186
Катериновка 1586
Каховский район 1118
Кашперовка 946
Квідзин 510
Кельце, Кельце 634, 1004, 1442
Киевский куст 184
Киевщина 56, 306, 498, 576, 680
Киево-Святошинський район 54
Київ, Киев *passim*
Київська (Киевская) область 52, 82, 84, 116, 180–184, 190, 226–230, 236–240, 248–252, 252, 266, 274, 276, 284, 286, 292, 302, 306, 362, 398, 400, 402, 410, 430, 436, 442–446, 452, 462, 468, 470, 474, 484, 494, 498, 500, 502, 510, 558, 564, 568, 576, 604, 606, 614, 616, 680, 694, 700, 846, 858, 864, 870, 874, 880, 896, 940, 944, 946, 978, 1058, 1062, 1104, 1210, 1238, 1262, 1272, 1280, 1308, 1322, 1374, 1432, 1434, 1450, 1454, 1458, 1550, 1552, 1564, 1620, 1628, 1658–1662, 1668, 1670, 1676, 1688, 1694, 1770
Київська Русь 98
Київський округ 96
Киргизия 826
Киргизская ССР 796, 826
Кирово (Єлизаветград, Зінов'ївськ) 324, 332, 338, 340, 504, 530, 532, 1114, 1116, 1122, 1132, 1134
Кировский район 1130
Кисловодск 314
Китай 1266
Кишинів (Кишинев) 508, 902, 906, 908
Кіренськ 470
Кіровська область 1324
Клембовка 242
Кленовая 406
Клімонтув 824
Кожанка 1550
Козачки 1474
Козлов 1384
Койранкагас, урочище 674
Кокоменцы див. Кокошинці
Кокошинці 1742
Колима 148
Колки 1472, 1476
Колодянка 1242
Комі АРСР 276, 478
Комсомольск 1318
Комсомольский район 1319
Константинівка, Константиновка 364, 366, 572, 598, 654, 1346
Константиновский район 372
Корець, Корец 412, 426, 496
Корнинский район 1258
Коростенский округ 186, 266, 270, 272, 288, 298, 398, 408, 426, 440, 450, 484, 578, 614
Коростенський, Коростенский район 252, 408, 464, 1182, 1184, 1188, 1252, 1256, 1258
Коростень, Коростен 116, 286, 290, 400, 402, 404, 410, 420, 448, 472, 564, 576, 858, 1184, 1198, 1226, 1228, 1240, 1358, 1362, 1364, 1418, 1420, 1444, 1608, 1740, 1742, 1748, 1750, 1792, 1828
Коростеньщина 270, 870
Коростишів, Коростишев 470, 478, 1228
Коростышевский район 172, 476, 480, 1182, 1188, 1228, 1232, 1258
Корсунь 462, 464
Корсунський район 464
Косенев 414
Костопільський повіт 454
Костянтинівка 380
Котлярка 1232
Котовск 1380, 1382
Кочубеев 244
Кошелевка 1604
Краків, Краков 76, 148, 314, 748, 1410

Краматорск 502, 524, 596
Краматорский район 372
Крапивня 1608, 1612
Красилів, Красилов 298, 352, 1320, 1472, 1474
Красиловский район 408, 1320
Красноармейський, Красноармейский, (Постышевский) район 252, 370, 426, 596, 658, 1184, 1186, 1228, 1232, 1242, 1252, 1254, 1258, 1568, 1604, 1618, 1804
Красноград 1018
Красно-Лучский район 592, 1206
Красноярская область (?) 434
Красноярськ, Красноярск 434, 470, 820
Красноярський, Красноярский край 296, 1430
Кременец 114
Кременчуг 1426, 1690, 1692
Кременчугский округ 1690
Креничное 674
Криве Озеро 336
Кривый Рог 316, 348, 378, 380, 384, 520–524, 538, 554
Крим 76, 338, 380, 1236, 1436
Кримок 416
Кримська АРСР 1050, 1436
Кронштадт 504, 916, 1480
Крывоотино 440
Крыжопольский район 1380
Куба 206
Кубань 76
Кульчины 298, 1472
Куманов 352
Куна 502
Кунів 298, 510
Купино 664
Куриловецкий район 984, 988
Курное 1254, 1418
Куровка 244
Курозваны 106
Курская область 580
Курськ 548

Ландау 640
Лановці 112
Латвія, Латвия 62, 104, 1284, 1686
Левобережье Днестра 1346
Ленінград, Ленинград 78, 332, 504, 510, 666, 790, 926, 1414, 1684
Ленінградская область 554, 674, 782, 1634
Леписовка 1340
Лесичье 1234
Лесное 1232
Летичевский район 1316, 1364

Летичів, Летичев 674, 1548
Лида 964, 966
Липовецкий район 1642
Лисичанск 376
Лисичанский район 372
Листопадовка 1318
Литва 62, 104, 118, 352, 430, 1284, 1372, 1570
Ліван 566
Літин 336
Лодзь 146, 754, 810, 888
Лозно-Александровский район 644
Лозовая 1016, 1018
Лозовский район 1278
Лондон 812
Лубны 528, 1430
Луга 504
Луганы 404
Лугинский район 408, 1258
Луцьк, Луцк 312, 664, 888, 894, 1472
Лучица 1252
Лучицкий сельсовет 406
Лысогорка 112, 1472, 1474
Львів, Львов 76, 98, 120, 148, 314, 346, 546, 646, 670, 804, 808, 812–816, 834, 836, 848, 850, 880, 882, 886–890, 912, 916, 996–1002, 1120, 1432, 1446, 1484
Льсянський район 1280
Львівська губернія, Львовская губерния 1550
Львовское воеводство 1552
Львез 594
Любарский район 1258
Люблин 76, 328
Людвипіль 406
Ляховецкий район 240, 250, 1318

М. Антонины (?) 1472
Магаданська область 148, 932
Магнітогорськ, Магнитогорск 206, 572, 656, 944, 948–954
Майдан, село 128
Майдан, хутір 126
Майстров 236, 1576, 1580, 1592–1596, 1600
Макаровский район 1434
Макеевский район 360, 362, 372, 374, 576
Макіївка, Макеевка 362, 502, 526, 572
Малая-Радогош 126
Малая-Цвиля 1252
Малин 438, 440, 502, 514
Малинский район 172, 438, 480, 514, 1258
Манджоу-Го див. Маньчжурська держава
Манчжурия 1372, 1492
Маньчжурська держава (Манджоу-Го) 1492
Мариупольский район 360, 372, 374

- Мариуполь, Мариупол 368, 502, 524, 572,
 638, 640, 656, 1206, 1208
 Марковский район 642
 Марсель 120
 Мартынковцы 1474, 1476
 Мархлевськ, Мархлевск, Довбиш 138, 410,
 1234
 Мархлевський, Мархлевский район, поль-
 район, Польський національний район
 ім. Ю. Мархлевського, Мархлевщина 58,
 138, 140, 158, 160, 164, 294, 416, 422, 424,
 472, 576, 644, 466, 1278, 1310, 1362
 Марьяновка 1230
 МАССР див. Молдавська АРСР Махнівка
 576
 Махновський, Махновский район 152
 Медвеж'єгорськ 554
 Меджибожский район 630, 672, 674
 Мена 318
 Мерефа 1342
 Мерешанський район 1278
 Николаїв, Николаев 324, 330, 362, 378, 532,
 610, 916, 1112–1124, 1128–1132, 1136, 1140,
 1148, 1280, 1368, 1688
 Николаївська губернія 570
 Николаївська, Николаевская область 602,
 604, 680, 844, 1060, 1064, 1112–1116, 1120,
 1126, 1134, 1138, 1142, 1148, 1212, 1238,
 1272, 1280, 1308, 1452, 1454, 1460, 1638,
 1688, 1694
Николаївщина, Николаевщина 56, 1136,
 1138
 Мирутино 120
 Мисленіце 890
 Мислібож 470
 Михалпіль 674
 Мінськ (Минск) 76, 78, 146, 166, 316, 964,
 966, 968, 1412
 Могилев-Подольський район 1640
 Могилевський округ 988
 Могилів-Подільський (Могилев-Подольський)
 116, 186, 256, 444, 504, 1278, 1346, 1421
 Мозиж 1206
 Мокринський сільсовет 1234
 Мокрое 1234
 Молдавія 506, 540
 Молдавська АРСР (АСРР), МАССР, Мол-
 давська АССР, АМССР 320, 500, 540, 544,
 604, 606, 616, 1060, 1064, 1134, 1212, 1238,
 1274, 1308, 1350, 1452, 1456, 1460, 1482,
 1486, 1688
 Молдавська область див. Молдавська АРСР
 Молдавська Республіка 666
 Молодечно 356
 Молотовськ 1140
 Молочанск 1434
 Молочанський район 1232, 1434
 Монастирищенський район 296, 474
 Монголія 1642
 Монреаль 946
 Москва (*Moscou*) 48, 54, 68–78, 88, 100, 120,
 132, 144, 146, 150, 164, 166, 170–176, 206,
 212, 218, 228, 256, 264, 266, 276, 314, 326,
 328, 334, 362, 368, 370, 386, 416, 464, 470,
 486, 500–504, 524, 526, 536, 538, 564, 576,
 584, 594, 606, 610, 618, 624, 640, 694, 710,
 714, 718, 720, 724, 730, 732, 736, 746, 754–
 –762, 766, 768, 772, 778, 780, 790, 794, 796,
 800, 820, 826, 858, 890, 964–968, 972, 984,
 1028, 1116, 1190, 1206, 1266, 1276, 1280,
 1282, 1332, 1336, 1342, 1344, 1370, 1376,
 1388, 1392–1396, 1436, 1446, 1480, 1484,
 1488, 1492, 1498, 1524, 1542, 1690, 1694,
 1700, 1704, 1728, 1734, 1738, 1750–1754,
 1764, 1810, 1812, 1842
 Московська, Московская область 66, 176, 186,
 234, 538, 712, 782, 786, 1236, 1344, 1436
 Мостовський район 642, 648, 650
 Мочулин див. Мочулянка
 Мочулянка (Мочулин) 864
 Мурманськ 76
 Муровано-Куриловецький район 984, 988
 Мценськ 664
 Мшана Дольна 312
 Мыхавске 592
 Мюнхен 886
 Н. Зелена (?) 1574, 1594
 Народичський район 450, 1258, 1512
 Ново-Бугський район 1132
 Нейборн 1232
 Немелянка 1580
 Несолонь 1254
 Нестеровці 668
 Нижньоволзький край 186
 Нижньоудинськ 1566
 Николаевський район 1128
 Никополь 316, 538
 Никопольський район 394
 Ніжин, Нежин 312, 1178, 1180, 1364
 Німеччина, Германия, Третій Райх 44, 74,
 98, 108, 164, 246, 494, 504, 640, 666, 886,
 922, 934, 1124, 1178, 1246, 1312, 1344, 1372,
 1550, 1558, 1684
 Новая-Александровка (?) (Барашевський ра-
 йон) 1232
 Новая-Александровка (Новоград-Волинський
 район) 1572

Нове-Мисто 244
 Ново-Одесский район 1128
 Нова Ушиця 256
 Новгородське воеводство 106
 Новий Тарг 312
 Ново-Астраханский район 642
 Новоград-Волынский 116, 286, 290–294, 300, 400, 404, 406, 410–418, 426, 446, 452–456, 490, 564, 864, 1184, 1192, 1194, 1226, 1228, 1240, 1418, 1570, 1580, 1584, 1590, 1594, 1606, 1610, 1618, 1704, 1706, 1748, 1778, 1804, 1822
 Новоград-Волынский округ 184, 288, 300, 398, 408, 412–416, 426, 452, 454, 614
 Новоград-Волынский район 226, 236, 252, 422, 424, 1182, 1184, 1190, 1202, 1228, 1240, 1242, 1250, 1254, 1256, 1278, 1568-1620
 Новоград-Волынский уезд 1472
 Новоградковский район 1118
 Новокрасівка 640
 Ново-Московск 1418
 Ново-Псковский район 642, 644
 Новосибирск 434
 Новосибірська область 146
 Новый Самбор див. Самбор
 Нью-Йорк 206, 1352

 Ободівка 510
 Ободовка 1640
 Овруч 294, 410, 414, 432, 438, 450, 1228, 1364, 1772, 1858
 Овручский район 450, 1182, 1202, 1258
 Одеса, Одесса 76, 82, 118, 148, 164, 190–194, 266, 322–326, 330–334, 338, 340, 362, 504, 620, 670, 864, 900, 902, 908, 978, 1114, 1134, 1136, 1352, 1356, 1358, 1364, 1380, 1382, 1404, 1418, 1438, 1482, 1484, 1486, 1684
 Одеська, Одесская область 132, 190, 276, 322–328, 340, 500, 504, 530, 564, 604, 606, 846, 1060, 1064, 1112, 1114, 1120, 1134, 1150, 1212, 1230, 1238, 1272, 1308, 1366, 1380, 1382, 1430, 1450, 1456, 1460, 1478, 1482, 1638, 1668, 1674, 1694, 1780
 Одещина 56, 554, 1406, 1424
 Оженино 106
 Озеряны 832, 838
 Олевськ, Олевск 298, 418, 428, 484, 510, 834, 1226, 1228, 1358, 1554
 Олевский район 126, 226, 298, 410, 426, 428, 440, 484, 1188–1192, 1200, 1240, 1252, 1256, 1844, 1858
 Олександрівськ 380
 Олександрія 674
 Олтажево 664

 Омськ 806
 Омська область 140, 1842
 Ополе 564
 Орджоникидзе 1190
 Орджоникідзенський район 360, 372, 652
 Орджонікідзевський край 208, 210
 Орелько 1016, 1018
 Оренбург 1854
 Оренбурзька область 1620
 Орепы 1184
 Орехово 1232
 Орехово-Зуево 1190
 Оринин 664, 674
 Орский район 1346
 Орша 968
 Орынненский район 244, 252
 Остки 834
 Остріг, Острог 326
 Острозький повіт 302
 Остропіль 298
 Отвоцк 510
 Очаков 916
 Очаковский район 1130, 1132

 П.-Улашановка (?) 1234
 Павлоград 378
 Павлоградский район 424, 1278
 Паланка 344
 Пантелеймоновка 368, 574
 Паравский сельсовет 1446
 Париж 120, 134, 206, 362, 372, 908, 1332, 1346, 1502
 Пекарщина 1242
 Первомайск (Петро-Мар'ївка) 336, 654
 Первомайський, Первомайский район (Петро-Марьевский район) 336, 654, 656
 Первоуральск 296
 Перевезня 404
 Перелисянка 454, 456, 512
 Перемишль 64
 Перемишлянський повіт 462
 Перетоки 654
 Петербург 74, 548
 Петровеньки 1344
 Петро-Мар'ївка див. Первомайск
 Петро-Марьевский район див. Первомайський район
 Пжевали 470
 Пиків 336
 Пинск 960, 962
 Північний Кавказ 338
 Північнокавказький край 170, 176, 1330
 Підволочиськ 108
 Пйотркув 266

- Плисковский район 296, 474
Плоское 120
Плужанский район 126, 228, 230, 676
Плужное 676
ПНР 58
Повчин 418
Погребище 478
Погребищенский район 296, 442, 474, 1642
Поділля, Подолье 56, 316, 336, 570, 574, 680, 1318, 1362, 1370, 1406
Познань 802, 814, 818
Покашево 870
Поляновка 1254, 1570, 1574, 1578, 1582, 1586, 1588, 1596, 1602, 1608, 1610
Полісся 1206
Полонное 114, 242, 310, 574
Полонский район 114, 240, 242, 250, 1602
Полтава 82, 504, 530, 610, 648, 680, 1018, 1426, 1688, 1690
Полтавская губерния 994
Полтавська, Полтавская область 602, 604, 984, 1060, 1064, 1156, 1212, 1236, 1272, 1308, 1324, 1450, 1456, 1460, 1688, 1690, 1692
Полтавщина 56
Польське Королівство 74, 148
Польша (Польша, II РП, II Річ Посполита, Республіка Польща) *passim*
Поморское воеводство 994
Понинка 1602
Попасная 590
Попельня 1858
Попельнянский район 470, 1228, 1232, 1258
пост Дровяной див. Дровяной Пост
Пост Подольск 1420
Пост-Волинский 1364
Постышевский район див. Красноармейский район
Потиевский район 172, 480, 1194, 1258
Правобережна Україна, Правобережье Украины 100, 144, 156–160, 170, 564, 568, 580, 882, 932, 938, 1278, 1352, 1356, 1360, 1362, 1366, 1372
Прага 110, 546, 564
Прибалтика 98
Привольнянский район 1126, 1128, 1130
Прилукский район 1178
Продубьевский сельсовет 1232
Проскурів, Проскуров 76, 142, 408, 410, 444, 480, 564, 570, 574, 630, 662, 664, 934, 1316, 1358, 1366–1370, 1474, 1692
Проскуровский район 228–232, 236, 238, 672, 1318
Проскуровский уезд 670
Проскуровщина 670, 1316, 1318
Птича 664
Радзивилів, Радзивилово 352, 650
Радзивилово див. Радзивилів
Радиевский район 1380
Радомысль 416, 482, 1228
Радомысльский, Радомышльский район 172, 294, 416, 422, 480, 482, 1258, 1580, 1858
Радянський Союз (Советский Союз, Країна Рад, Росія, Россия, СРСР, СССР, ZSRR, ZSRS, USSR) *passim*
Раздельная 1420
Репки 242
Ржищев 1504
Рим 1352
Рівне, Ровно 76, 158, 172, 294, 316, 358, 372, 414, 482, 654, 1474
Рівненська область 1694
Riga 530
Ровенцкий район 592, 1276
Рокитне, Ракитное 118, 404, 496, 590
Романовка (Київська область) 1550
Романовка (Новоград-Волинский район) 1614
Роменский уезд 994, 1010
Росія, Россия (до 1917 р.) 58, 74, 134, 148, 350, 880, 1352, 1370, 1408, 1414
Росія (з 1991 р.) 42, 96
Ростов-на-Дону (Ростов) 366, 480
Ростовська область 1430
Роттердам 884
РСФРР (РСФСР) 156, 182, 194, 206, 1028, 1526, 1528, 1842
Рубежанский район 372, 596
Рубежная 646, 648
Рудки 1552
Рудница 334
Ружинский район 1258
Румунія, Румыния 76, 82, 84, 98, 104, 108, 508, 666, 900–906, 918, 946, 1178, 1284, 1406, 1420, 1484
Рыбница 1420
Рясное 1256
Саково, река 442
Сальково 1780
Самбір, Самбор 388, 890, 1550
Самгородок 442, 576
Сандормох, урочище 52, 554
Санкт-Петербург 362, 364
Сарапул 328
Саратів, Саратов 76, 362, 548, 820, 964–968, 972

Саратовська область 782
 Саратовський край 138, 174, 586
 Сарни, Сарны 292, 404, 832, 834, 850
 Сатанів 430, 478
 Сатановський район 108, 244, 250, 352, 1366, 1474, 1476
 Сватово 650
 Сватовський район 642
 Свинная (Червоне) 244
 Севастопольська бухта 916
 Северный край 1230
 Сельцо 674
 Сербовка 1594
 Сергоровський район 368, 376, 638
 Середній Схід 946
 Середньоволзький край 1634
 Середня Азія, Средняя Азия 186, 450, 800, 804
 Сибір 42, 78, 462, 806
 Сибірський край 1236
 Симаки 120
 Сингуры 1228
 Сирія 566
 Сказинець 664
 Скалацький, Скалацький повіт 1472
 Скаржиско Каменна 1004
 Сквиры 940
 Славута 120, 1428
 Славутський район 116–120, 228, 240, 674, 1234, 1320, 1366
 Славянск 366, 376, 502, 598, 600, 1206
 Славянський район 372
 Слободка (Одеський район) 1364, 1420
 Слободка (Новоград-Волынский район) 1594
 Словаччина 104
 Словечанський район 1258, 1364
 Словечно 1228
 Случ, река 452, 1362, 1418, 1600
 Смоленськ, Смоленск 136, 1190
 Смотрич 628, 668
 Смотрический район 252, 664–668, 912, 1512
 Снитково 984, 988–992
 Собычино 430
 Сокул 478
 Соловецькі острови 806
 Соловки 298, 438, 470, 504, 548, 554, 576, 664, 674, 820, 1278
 Сосновець, Сосновка 264, 470, 814
 Сосновка гор. див. Сосновець
 Сосновка 458
 Спартаковский район 328
 Спецовка 978
 Ставки 470
 Сталинський район 360, 372, 576
 Сталінградська область 176, 182
 Сталіно, Сталино, (Юзівка, Донецьк) 164, 198, 200, 204, 276, 356, 360, 362, 366–370, 374, 376, 502, 572, 590, 620, 638, 640, 652, 656, 660, 1280
 Сталінська область див. Донецька область
 Стамбул 328, 902, 1480, 1482
 Станиславов 658
 Станиславовка 938
 Станиславское воеводство 104
 Станіславська область 1554
 Старая-Александровка 1242
 Старобельск 366, 376, 642
 Старобельський округ 376, 640–650
 Старобельщина 640–644
 Старо-константинов 492, 1394
 Старо-константиновка 1396
 Старо-константиновський район 244, 252, 352
 Староселье 1576
 Старченка 1618
 Столбцы 356
 Стороници 676
 Страстной 1018
 Струтен-Нижний 104
 Стрый 808, 812
Сумщина 54
 Суслы 1570, 1572, 1576, 1578, 1584, 1592, 1598, 1600, 1604–1614
 Суховолье 240
 Східна Галичина 808, 816
 США (Америка) 58, 98, 140, 566, 1280, 1352
 Сызрань 1816
 Таврия 1136
 Таганрог 366
 Таджикистан 826
 Таджикицька РСР 826
 Таинча 236
 Тарнадура (?) 632
Татария 54
 Тегеран 566
 Теофипольський район 112, 252, 1472, 1474
 Теофополь 858, 1474
 Тернопіль, Тарнополь 112, 346, 410, 494, 1384, 1472
 Тесновка 1568, 1574, 1582, 1588, 1590, 1598, 1612, 1614
 Тетерев, река 1362, 1418
 Тетиевський район 946
 Тиллигуло-Березанський район 1112
 Тирасполь 164, 1420
 Тифліс 774

Токсово 674
 Томськ 1566
 Топорище 478
 Торокань 664
 Торунь 664, 994, 998
 Третій Райх див. Німеччина
 Трояновский район 1258
 Трускавець 1352
 Тула 1550
 Тульчин 186, 634
 Тупальцы 1568
 Туркестан 186, 194
 Турція 566, 1480, 1484
 Тьвровский район 938
 Тынна 912, 914
 Тынное 666
 Тюмень 140

Угорщина 104
 Узбекика РСР 1554, 1558
 Україна (Українська РСР, УРСР, УСРР,
 USRS, Ukrainka SRS, Ukraina) *passim*
 Україна (з 1991 р.) 42, 48, 52, 64
Ukraina Wschodnia 62
 Уманский куст 184
 Уманский район 296, 344, 474
 Уманщина 472, 474, 492, 496, 892
 Умань 76, 288, 290, 338, 400, 474, 568, 576,
 892, 1664
 Уменщина район 494
 УНР 98, 156, 272, 372, 444, 546, 570, 884, 886,
 1348
 Урал 196, 206, 328, 654, 656
 Уральська область 176
 Уса 1230
 Усово 448
 Усурійська область 712
 Ушомир 298, 510, 576

Федеративна Республка Німеччини 150
 Федоровка 1570, 1572, 1616
 Фельштин 665, 1278
 Феодосия 914, 916
 Финляндия 1284
 Франція (Франция) 98, 164, 362, 370, 372,
 444, 530, 788, 812, 820
 Фриц-Геккертовский район 1112
 Фрунзе 826

Халявинське урочище 54
 Харбін 1492
 Харків, Харьков 68, 76, 84, 120, 124, 134, 138,
 152, 164, 208, 256, 264, 266, 314, 346, 362–
 –372, 392, 394, 436, 462, 486, 504, 514, 518,
 526, 528, 560–564, 572–576, 590, 592, 596,
 598, 620, 652, 656, 674, 680, 796, 806, 820,
 892, 960, 968, 998, 1016, 1018, 1022, 1028,
 1116, 1276, 1278, 1310–1314, 1330–1348,
 1352, 1356, 1364, 1366, 1396, 1404, 1426,
 1430, 1516, 1674, 1762, 1796
 Харківська, Харьковская область 152, 238,
 256, 276, 500, 504, 528, 558, 564, 604, 606,
 648, 858, 1050, 1058, 1064, 1138, 1162,
 1212, 1236, 1272, 1276, 1278, 1308, 1310,
 1322, 1330, 1338, 1450, 1456, 1458, 1516,
 1668–1674
 Харківщина, Харьковщина 228, 504, 1060,
 1484, 1668–1672
 Харьковцы 1472
 Хачеватский район 1780
 Херсонь, Херсон 324, 326, 336, 340, 526,
 1114–1118, 1124, 1132
 Хмельницька область 626–632, 662–676
 Хмельницький район 1562
 Хоптинцы 246
 Хорловский район 1118
 Хоровецкая волость 106
 Хотиничи 652
 Христиновка 1364
 Христиновский район 494, 496
 Хуст 946

Центральна Європа 44
 Цыково 912, 918, 920
 Цюрупинский район 1132

Чаплынский район 1118
 Челябинск 106, 656
 Челябінська область 176, 198, 656
 Чемировецкий район 252, 626
 Чемировцы 626
 Ченстохова 748
 Чеповичский район 172, 480, 1258, 1512
 Червоне див. Свинная
 Черкасский куст 184, 272
 Черкасский район 456, 458
 Черкаси, Черкасы 68, 82, 266, 286, 290, 296,
 302, 400, 410, 434, 436, 444, 456, 458, 562,
 888, 892, 896, 1404
Черкащина 48
 Чернецкая Слобода 1616, 1618
 Чернігів, Чернигов 134, 164, 308, 312–318,
 620, 960, 970, 1132, 1174, 1180
 Чернігівська, Черниговская область 140,
 208, 276, 308, 312, 316–320, 500, 564, 604,
 960, 970, 972, 1060, 1064, 1168, 1174, 1176,
 1180, 1212, 1238, 1272, 1308, 1452, 1456,
 1460, 1564, 1660, 1688

Чернігівський район 140
Чорне, Черное море 916, 918, 1236
Черноморський басейн 330
Черняхівський район 1228, 1232, 1242, 1258
Чертков 108, 1000, 1002
Чехія 568
Чехословаччина, Чехословакія (ЧСР) 98, 462, 1340, 1552
Чигиринський район 140, 1770
Чижевка 1230
Чижовка 1586, 1602
Чмель 440
ЧСР див. Чехословаччина
Чугуєв 1344
Чуднов 1228
Чудновський район 1258, 1512

Шаргородський район 1642
Шаровечка 238, 672
Шепетівка (Шепетовка) 108, 110, 114, 116, 240, 424, 452, 564, 574, 674, 676, 1358, 1364, 1370, 1394, 1396, 1418, 1420, 1424, 1432, 1436, 1570, 1608
Шепетовський округ 350, 408
Шепетовський район 114, 228, 240
Шепетовщина 310
Ширяївський район 1230
Шостка 1666
Шпола 436, 438
Шполянський район 438

Щараєвський район, див. Ширяївський район

Эмильчинський район 252, 408, 440, 448, 450, 870, 874, 1182–1188, 1192, 1202, 1226, 1228, 1240, 1252, 1256, 1258, 1576, 1586, 1590
Эстонія 1284

Югославія 98
Южный Буг, река 336, 1362, 1418
Юзефовка 1580
Юзівка див. Сталіно
Юринці 108

Яблонное 1232
Ялта 1344
Ялтушків 502
Ямбург 548
Ямполь 1340
Ямпольський район 1340
Янушпольський район 1258, 1720, 1840
Японія 584
Ярмолинський район 252
Ярмолінці, Ярмолинцы 664, 1358
Яроповичи 1242
Ярославль 298
Ярославськ 1368
Ярунь 418, 502, 1226, 1228
Яруньський район 116, 226, 410–418, 422, 426, 452, 514, 1182–1188, 1192, 1228, 1234, 1240, 1250, 1256

Książka ta została przygotowana przez pracowników Instytutu Pamięci Narodowej, Służby Bezpieczeństwa Ukrainy oraz Instytutu Badań Politycznych i Narodowościowych Narodowej Akademii Nauk Ukrainy. Opublikowano w niej dokumenty dotyczące fragmentu historii Wielkiego Terroru – tzw. polskiej operacji formalnie prowadzonej przez sowieckie organy bezpieczeństwa przeciwko wyimaginowanej Polskiej Organizacji Wojskowej, a skierowanej w rzeczywistości przeciwko mniejszości polskiej w USRS oraz wszystkim osobom posiadającym jakiegokolwiek związku z II Rzeczpospolitą.

Книга підготовлена до друку співробітниками Інституту національної пам'яті Республіки Польща, Служби безпеки України та Інституту політичних і етнонаціональних досліджень Національної академії наук України. В ній опубліковано документи, що стосуються фрагменту історії Великого терору – так званої польської операції, що формально проводилась радянськими органами безпеки проти вигаданої «Польської Військової Організації», а фактично вона була направлена проти польської меншості в УРСР та проти всіх осіб, які мали зв'язок із II Річчю Посполитою.

Zapraszamy na naszą stronę internetową
www.ipn.gov.pl
oraz do księgarni internetowej
www.ipn.poczytaj.pl

cena 110 zł (części 1–2)

ISBN 978-83-7629-146-8

INSTYTUT PAMIĘCI NARODOWEJ